DR. GR. ANTIPA

PESCARIA ȘI PESCUITUL IN ROMÂNIA

ACADEMIA ROMÂNĂ

PUBLICAȚIUNILE FONDULUI VASILE ADAMACHI
TOMUL VIII. — No. XLVI.

PESCĂRIA ȘI PESCUITUL IN ROMÂNIA

DE

DR. GR. ANTIPA
MEMBRU AL ACADEMIEI ROMÂNE

CU 403 FIGURI IN TEXT ȘI 75 TABELE

BUCUREȘTI
LIBRĂRIILE SOCEC & COMP., C. SFETEA, PAVEL SURU

VIENA
GEROLD & COMP.

BERLIN
R. FRIEDLAENDER & SOHN.

LIPSCA
O. HARRASSOWITZ.

1916.

1.709

Prețul 25 lei

PUBLICAȚIUNILE FONDULUI ADAMACHI

L. B.

Tomul I, 1898—1900 . . . . . 10.—

No. I. **Rafinarea petroleului crud** și manufactura diferitelor producte comerciale din petroleul crud în Statele Unite ale Americei, de *Victor S. Gutzu.* 1898 . . . . . 1.—

» II. **Studii geologice și paleontologice din Carpații Sudici.** I. Studii geologice asupra basenului Dâmbovicioarei. II. Fauna neocomiană din basenul Dâmbovicioarei, de *Dr. Ioan Simionescu.* 1898. Cu 1 zincotipie și 8 tabele . . . . . 2.—

» III. — III. Fauna callovianǎ din Valea Lupului (Rucăr), de *Dr. Ioan Simionescu.* 1899. Cu 3 tabele . . . . . 1.—

» IV. **Fauna cretacică superioară dela Ürmös (Transilvania)**, de *Dr. Ioan Simionescu.* 1899. Cu 3 tabele . . . . . 1.—

» V. **Studiu asupra pelagrei**, de *Dr. Ioan Neagoe.* Premiul Adamachi din 1900. . . . . 6.—

Tomul II, 1900—1906 . . . . . 7.—

» VI **Descrierea câtorvà fosile terțiare din Nordul Moldovei**, de *Dr. Ioan Simionescu.* 1901. Cu 2 tabele . . . . . 1.—

» VII. **Constituțiunea geologică a țermului Prutului din Nordul Moldovei**, de *Dr. Ioan Simionescu.* 1902. Cu 6 figuri . . . . . —.50

» VIII. **Influența substanțelor străine asupra solubilității phenylthioureei** în apă, de *Petru Bogdan.* 1902. Cu 2 figuri . . . . . —.20

» IX. **Contribuțiuni la Geologia Moldovei dintre Siret și Prut**, de *Dr. Ioan Simionescu.* 1903. Cu 7 figuri . . . . . —.50

» X. **Influența neelectrolitelor asupra tensiunii de vapori a acidului acetic**, de *Petru Bogdan.* 1903. Cu 2 figuri . . . . . —.50

» XI. **Ameliorarea terenurilor de cultură prin drenagiu și irigațiune în Austria**, de *V. Roșu.* 1903. Cu 3 stampe și 1 figură . . —.50

» XII. **Asupra câtorvà pești fosili din Terțiarul românesc**, de *Dr. Ioan Simionescu.* 1904. Cu 2 stampe . . . . . —.50

» XIII. **Studii geologice și paleontologice din Carpații Sudici.** IV. Fauna jurasică din Bucegi, de *Dr. Ioan Simionescu.* 1905. Cu 24 figuri și 4 tabele . . . . . 1.—

» XIV. **Alimentarea orașelor cu apă.** Procedeurile întrebuințate la captarea apelor subterane în Germania, de *V. Roșu.* 1905. Cu 12 figuri și 19 stampe . . . . . 2.—

» XV. **Thynnus Albui**, un nou pește fosil oligocen din muntele Cozla (Piatra-N.), de *Dr. Ioan Simionescu.* 1906. Cu 1 figură și 1 tabelă . . . . . —.50

Tomul III, 1909:

» XVI. **Fauna ihtiologică a României**, de *Dr. Gr. Antipa.* Premiul Adamachi din 1906. Cu 31 tabele în fototipie . . . . . 12.—

Tomul IV, 1906—1910 . . . . . 16.—

» XVII. **Desecările și canalizările din Ungaria**, de *V. Roșu.* 1906. Cu 10 figuri în text și 2 stampe . . . . . 2.—

PESCĂRIA ȘI PESCUITUL

IN

ROMÂNIA

ACADEMIA ROMÂNĂ

PUBLICAȚIUNILE FONDULUI VASILE ADAMACHI
TOMUL VIII.— No. XLVI.

PESCĂRIA ȘI PESCUITUL

IN

ROMÂNIA

DE

Dr. GR. ANTIPA
MEMBRU AL ACADEMIEI ROMÂNE

CU 403 FIGURI IN TEXT ȘI 75 TABELE

BUCUREȘTI
LIBRĂRIILE SOCEC & COMP., C. SFETEA, PAVEL SURU

VIENA
GEROLD & COMP.

BERLIN
R. FRIEDLAENDER & SOHN.

LIPSCA
O. HARRASSOWITZ.

1916.

2413

CUPRINSUL

Pag.

Cuprinsul V
Precuvântare XV
Introducere 1

PARTEA I.

CONSIDERAȚIUNI GENERALE ASUPRA PESCUITULUI IN ROMÂNIA . 9
CAP. I. Pescuitul din punctul de vedere etnografic . . . . »
CAP. II. Pescuitul și hidrobiologia 25
CAP. III. Pescuitul din punctul de vedere economic 31
CAP. IV. Clasificarea apelor și a uneltelor de pescuit din România 35
A. *Clasificarea apelor din România din punctul de vedere al pescăriilor din ele* 36
B. *Clasificarea instrumentelor și metodelor de pescuit* 39
1. Mijloacele și instrumentele cu cari se ademenește sau se adună peștele 41
2. Mijloacele și instrumentele cu cari se prinde peștele . . 42

PARTEA II.

DESCRIEREA SPECIALĂ A PESCĂRIILOR ȘI PESCUITULUI DIN APELE INTERIOARE ALE ROMÂNIEI 47
A. ELEȘTEELE . . . . . »
CAP. I. Condițiunile biologice din eleștee și influența lor asupra producțiunii pescăriei din ele 50
CAP. II. Pescuitul în eleștee 56
I. *Eleștee mici* . . . . . »
II. *Eleșteele mari* 61
1. Inchisori cu garduri și cotețe 64
2. Vârșele 65
3. Instrumentele cari înțeapă peștele 66
4. Sacul 69
5. Oria 70
6. Plasa și năvodul 73
7. Mreaja . . . . . »
8. Pescuitul racilor 74
9. Pescuitul scoicilor 77
10. Luntrile dela Snagov . . . . . »

Pag.

. RÂURILE ȘI PĂRAELE 78
CAP. I. Condițiunile biologice și pescăria din râuri și părae 82
CAP. II. Pescuitul în râuri și părae 85
A. **Pescuitul în păraele de munte** 89
1. Prinsul peștelui cu mâna 90
2. Pescuitul cu materii explozibile și plante otrăvitoare . . »
3. Instrumentele de metal cari prind peștele înțepându-l . 91
a) Undițele . . . . . »
b) Cârligele 93
c) Ostiile 94
4. Instrumente împletite din răchită 97
a) Coșurile . . . . . »
b) Vârșele 98
c) Leasa 101
d) Legănașul 102
5. Gardurile 103
6. Instrumente de plasă 105
a) Sacul . . . . . »
b) Sacul de fund 110
c) Rociul 112
d) Jegajnea . . . . . »
e) Cercala sau Crâsnicul de mână 113
B. **Pescuitul în râuri** 120
I. *Pescuitul cu mâna* 122
II. *Prinderea peștelui prin oprirea totală sau parțială a cursului apei* . . . . . »
a) Răstoaca . . . . . »
b) Gardurile 123
III. *Pescuitul cu materii și plante otrăvitoare* 125
IV. *Instrumente de metal cari prind peștele înțepându-l* 126
a) Undițele . . . . . »
b) Cârligele 127
c) Ostiile . . . . . »
V. *Instrumente împletite din răchită* 128
1. Leasa . . . . . »
2. Coșurile 130
a) Coșurile simple . . . . . »
b) Coșurile în formă de leagăn 131
c) Coșuri cu coadă 132
d) Coșuri oarbe 134
3. Vârșele 135
VI. *Instrumentele de plasă în formă de sac* 137
1. Sacul de râuri . . . . . »
2. Sârnicul 139
3. Oria cu Hadaragi sau Târîtoarea 140
4. Oria 141
5. Cristașul, Crâsnicul cu coadă sau Lejnicul . . . . . »

Pag.

6. Cercala sau Crâsnicul fără coadă 145
VII. *Plasele* 146
1. Plasa sau Volocul . . . . . »
2. Năvodul de râuri 150
3. Plocăul sau Poclăul 151
4. Mreaja din Oltenia 155
VIII. *Instrumentele de plase în formă de capcană și cele cari se aruncă asupra peștelui (Eterele și Prostovoalele)* 157
1. Etera . . . . . »
2. Plașca sau Prostovolul de râuri 158
IX. *Rețelele cari prind peștele încurcându-l în ațele lor (Mrejele)* 161
1. Mreaja de munte 162
2. Mrejele de pe partea de mijloc a râurilor 167
Împletitul plaselor și rețelelor pentru pescuitul în râuri . . . 168
X. *Diferite alte mijloace și instrumente de pescuit în râuri* . . 171
1. Coteţele . . . . . »
2. Ţiclele 172
3. Ceaunul 173
4. Pescuitul sub ghiață 174
a. Produfurile . . . . . »
b. Vânarea sub ghiață cu ostreţe . . . . . »

PARTEA III.

DUNĂREA ȘI MAREA NEAGRĂ 177
A. HIDROGRAFIA GENERALĂ A DUNĂREI INFERIOARE 181
CAP. I. Regimul natural al apelor Dunărei . . . . . »
CAP. II. Constituțiunea basinului apelor Dunărei 190
1. Albia minoră sau Albia propriu zisă 192
2. Balta Dunărei 194
B. CONDIȚIUNILE BIOLOGICE ȘI NATURA PESCĂRIILOR DIN DIFERITELE CATEGORII DE APE ALE DUNĂREI ȘI MĂRII NEGRE 200
CAP. I. Deosebirile dintre însușirile fizice ale mediului de traiu din apele Dunărei și cele din râuri și influența lor asupra condițiunilor biologice generale 202
CAP. II. Condițiunile biologice din diferitele părți cari compun basinul apelor Dunărei dintre Porțile de fier și Deltă . 206
A. *Condițiunile de existență în albia Dunărei* . . . . . »
B. *Condițiunile de existență în bălți și pe terenurile inundate* . 208
1. Bălțile și terenurile inundabile ca producătoare de hrană pentru pești . . . . . »
2. Bălțile și terenurile inundate ca locuri de reproducere a peștilor Dunărei 210
3. Influența revărsărilor asupra condițiunilor biologice din baltă 212
4. Bălțile ca loc de refugiu al peștilor din albie în timpul turburării apelor Dunărei 216

Pag.

5. Influența aluviunilor asupra condițiunilor biologice din bălți 218
C. *Migrațiunile peștilor locali din Dunăre și cauzele fizice și biologice cari le determină* 219
D. *Raporturile dintre diferitele specii de pești din apele Dunărei și rolul peștilor răpitori* 224
E. *Însemnătatea totalității condițiunilor fizice și biologice și conlucrarea diferitelor părți cari compun basinul apelor Dunărei la producția pescăriei* 226
CAP. III. Condițiunile biologice din delta Dunărei și influența lor asupra migrațiunilor peștelui și asupra producțiunii pescăriilor Dunărei 232
CAP. IV. Condițiunile biologice în porțiunea de mare din fața gurilor fiuviului și influența lor asupra producțiunii pescăriilor Dunărei 242
CAP. V. Condițiunile biologice și natura pescăriilor din lagunele și lacurile litorale ce stau în legătură cu Dunărea și Marea 251
1. Lacul Dranov 253
2. Razimul 254
3. Lacul Sinoe 258
4. Lacurile Caranasuf și Tuzla 261
5. Zătoanele 262
CAP. VI. Condițiunile biologice și pescăriile din porțiunea de mare care udă coastele României 265

C. PESCUITUL IN APELE DUNĂREI INFERIOARE ȘI ALE MĂRII NEGRE 283

I. Instrumente cari lovesc, apucă sau înțeapă peștele . . . 290
Grupa A. Instrumentele cu mâner sau coadă . . . . . »
1. Toporul și Măciuca . . . . . »
2. Ragaciul . . . . . »
3. Proțapul de raci 291
4. Cleștele și Foarfecul . . . . . »
5. Ostiile 293
6. Cârligul cu coadă sau Ghegherița 205
Grupa B. Undițele 297
1. Undița . . . . . »
2. Visila sau Hapca 299
3. Brișca 301
4. Cazulca 302
5. Cloncul sau Clocul 303
Grupa C. Cârligele sau Șirele 304
1. *Pripoanele* 305
1. Priponul simplu 306
2. Pripoanele de cegă 308
3. Pripoanele de față 311
4. Pripoanele de fund 313

Pag.

a) Pripoanele mici de somn . . . . . »
b) Pripoanele de Crap 316
c) Pripoanele de baltă 317
d) Pripoanele de calcan . . . . . »
e) Pripoanele de mare zise «Paragate» 318
II. *Carmacele* 319
1. Cărmăcuţele de cegă 321
2. Carmacele mari din partea de sus a Dunărei 325
a) Carmacele zise «Perechi» din Regiunea Cataractelor Dunărei . . . . . »
b) Şirele de carmace din Regiunea Turtucaiei şi Silistrei 327
3. Carmacele dela gurile Dunărei 332
a) Carmacele de Dunăre cu un singur rând de cârlige 334
b) Carmacele de Dunăre cu două rânduri de cârlige . 336
c) Carmacele de mare zise de Astrahan 337
d) Carmacele de mare zise «de Japonia» 338
III. *Pescuitul Morunului şi Nisetrului cu carmacele la gurile Dunărei* 339
1. Pescuitul şi instalaţiunile din braţele Dunărei . . . . »
a) Alegerea locului pentru aşezarea Carmacelor . . . 340
b) Organizarea Zăvodului 344
c) Pregătirea carmacelor 345
d) Aşezarea Carmacelor 349
e) Scoaterea Carmacelor 351
f) Revizia Carmacelor 353
2. Pescuitul şi instalaţiunile dela Mare 354
a) Migraţiunile sturionilor în Marea din faţa Dunărei . 355
b) Pregătirea Carmacelor 357
c) Aşezarea Carmacelor în mare 361
d) Revizia Carmacelor şi scoaterea peştelui prins . . 365
e) La Cherhană 369
II. **Instrumentele de Plasă** 374
Grupa A. Instrumentele în formă de sac cu mâner 375
1. Minciogul sau Ciorpacul . . . . . »
2. Chipcelul, Cârlionţul sau Târbocul 377
3. Sacovişteа 381
4. Ghelbereul 384
5. Crâsnicul, Halăul sau Cristaşul 385
6. Răcila 388
7. Sacul de scoici 389
8. Sacul de Hamsi 390
9. Tărăbuful sau Tărbucul . . . . . »
Târîtoarea sau Trandadaia românească 394
10. Cuca sau Capcana 396
Grupa B. Instrumentele cari se aruncă asupra peştelui şi-l prind acoperindu-l cu plasa lor 398

Pag.

1. Capacul 398
2. Prostovolul sau Năpasta 400
Grupa C. Instrumentele de plasă în formă de capcană . . 408
1. Vârșele de plasă sau Vintirele . . . . . »
2. Talianul 417
Grupa D. Plasele mari în formă de sac 425
1. Lăptașul . . . . . »
2. Reșca 431
3. Oriile 432
a) Oria de somn simplă 433
b) Oria de somn cu clonc 436
c) Cegarnițele 438
d) Diferite alte forme de Orii 439
e) Originea Oriei 442
Grupa E. Plasele cari prind peștele încunjurându-l 448
I. *Plasele sau Voloacele* . . . . . »
1. Plasa de mână 449
2. Volocul, Plasa mare sau Alovul 451
3. Volocul cu Sirec 453
4. Tifanul sau Difanul 454
II. *Năvoadele* 456
1. Năvodul propriu zis 457
2. Dubele năvodului 464
3. Unelte auxiliare ale Năvodului 470
4. Pescuitul cu năvodul 471
5. Pescuitul cu năvodul sub ghiață 481
6. Năvodarii 490
III. Instrumentele de rețeà sau Mrejele 496
Grupa A. Mrejele propriu zise 498
Grupa B. Setcele și Avele 501
I. *Rețele simple fără Sirecuri* 502
1. Setcele de mare pentru scrumbii . . . . . »
2. Copcele de mare pentru Păstrugă 505
3. Avele de mare pentru Nisetru 506
4. Avele simple de Calcan 507
5. Setca de Babușcă 508
6. Setca de Rizeafcă 509
7. Plava de Scrumbiță a Turtucăienilor 511
II. *Rețele cu Sirecuri* 512
1. Setca de Dunăre pentru scrumbii . . . . . »
2. Setcele de Cegă 516
3. Păstrugarnița dela Turtucaia 517
4. Avele de Dunăre pentru Crap 518
5. Avele de baltă 519
6. Avele de calcan cu un Sirec 523
7. Trandadaia sau Târîtoarea . . . . . »
Unelte cari servesc la împletitul plaselor și rețelelor . . 525

Pag.

IV. Instrumente în formă de coşuri 532
1. Coşurile oarbe 533
2. Odorobul 533
3. Juvelnicul de nuelușe împletite 535
4. Leasa sau Cutița . . . . . »
V. Instrumentele de stuf sau de nuele în formă de cotețe . 538
Grupa A. Cotețele propriu zise 541
1. Cotețele simple 542
a) Cotețele fără aripi . . . . . »
b) Cotețele simple cu o aripă 543
c) Cotețele simple cu două aripi 544
2. Cotețele cu tindă . . . . . —
a) Cotețele cu tindă simple 545
b) Cotețele cu tindă și cu sfârțai 546
3. Cotețele cu oboare sau Cotețele de chefali 549
4. Lavele de cotețe 550
5. Mandra 554
6. Oboarele cu cotețe din ghiolurile Deltei 555
Grupa B. Zătoanele 560
1. Zătoanele de lângă mal 561
a) Zătoanele închise 562
b) Zătoanele cu poartă 564
2. Zătoanele circulare . . . . . »
a) Arcacele 565
b) Zătoanele circulare dela Brateș și dela bălțile Prutului »
VI. Gardurile şi închisorile 571
Grupa A. Închisorile la bălțile din susul Dunărei 573
I. *Epoca închiderii bălților* 574
II. *Materialul din care se fac închisorile și confecționarea lui* . 576
III. *Diferitele feluri de garduri* 579
1. Pleterul . . . . . »
2. Gardurile sterpe 581
3. Gardurile cu dulapi 587
4. Prispele 588
IV. *Pescuitul la garduri* 589
1. Gardurile cu Vintroaie . . . . . »
2. Garduri cu Sac . . . . . »
3. Garduri în formă de Leasă fără Cutiță 590
4. Garduri cu limbi și Oboare sau cu Cotețe 591
5. Garduri cu Sorb și cu Săltătoare 592
V. *Pescuitul cu Leasa* 594
1. Leasa dela Gârla Crapinei 598
2. Leasa dela Filipoiu 603
3. Leasa dela balta Călărași 609
4. Alte lese dela Dunăre 614
Grupa B. Închisorile bălților și gârlelor din delta Dunărei . 617
I. *Închisorile cu pleter* . . . . . »

Pag.

II. *Închisorile gârlelor și instalațiunile pentru prinderea peștelui în ele* 619
1. Gardurile sterpe 624
2. Gardurile cu limbi 625
3. Gardurile cu Sorb sau Călcătoare 627
4. Oboarele 629
Grupa C. Închisorile de Chefali 639
I. *Date biologice asupra Chefalului și a migrațiunilor sale* . . 639
II. *Pescuitul chefalului în lagunele Razim-Sinoe și în lacurile ce comunică cu ele* 642
1. Gardurile de închidere 643
2. Instalațiunile pentru prinderea chefalului la garduri . . 645
a) Călcătorile 645
b) Limbile și Cotețele 646
c) Gardurile cu limbi și coteţe 651
III. *Pescuitul chefalilor în lacurile litorale și în zăloane* 652
IV. *Pescuitul chefalului în mare cu Rogojina* 655
V. *Întrebuințarea și prepararea chefalilor* 656
VII. **Organizarea pescuitului în diferitele categorii de ape ale Dunării și Mării Negre** 658
I. *Pescuitul în albia Dunărei* 661
1. Pescuitul în regiunea Cataractelor 662
2. Pescuitul în Dunărea din jos de cataracte până la gurile ei 664
a) Pescuitul dela mal 664
b) Pescuitul la întinsură 665
c) Pescuitul pe sub maluri 666
d) Pescuitul pe fundul Dunărei 666
e) Pescuitul în gropile de pe fundul Dunărei 667
f) Pescuitul în mijlocul curentului la fața apei . . . 667
II. *Pescuitul apelor din regiunea inundabilă a Dunărei* . . . 668
1. Pescuitul pe terenurile inundate 670
2. Pescuitul gârlelor 671
3. Pescuitul bălților 675
4. Pescuitul stufăriilor mari 677
5. Pescuitul lagunelor și zătoanelor 678
III. *Pescuitul în mare* 681
a) Porțiunea din fața gurilor Dunărei 681
b) Pescuitul în marea costală, în afară de cea din fața gurilor Dunărei 683
VIII. **Instalațiunile și uneltele pentru conservarea, prepararea și transportul la vânzare al peștelui** 685
1. Juvelnicele 687
2. Cherhanalele și Gheţăriile 689
3. Diferitele moduri de conservarea și prepararea peștelui și derivatelor sale 700
a) Peștele proaspăt 700
b) Peștele sărat 701

Pag.

c) Icrele de Ştiucă, de Crap şi de diferiţi peşti de baltă 706
d) Icrele de Morun şi Nisetru 706
e) Diferite preparate şi semifabricate de peşte 710
4. Transportul peştelui la piaţă 712
a) Transportul peştelui viu 713
b) Transportul şi ambalajul peştelui proaspăt şi sărat . 715
IX. **Comerţul de peşte** 719
1. *Comerţul mare de peşte* 723
1. Comercianţii detailişti din localitatea unde e situată piaţa en gros 728
2. Comisionarii 728
3. Angrosiştii 729
4. Exportatorii 730
5. Fabricanţii de conserve 731
6. Căruţaşii şi Mălăierii 731
2. *Comerţul de detaliu* 734
a) Comerţul de peşte la sate 735
b) Comerţul de peşte la oraşe 736
X. **Pescarul dela Dunăre şi Marea Neagră** 739
1. Originea şi naţionalitatea pescarilor 741
2. Viaţa în baltă 746
a) Colibele, bordeiele şi casele pescarilor din baltă . . 750
b) Hrană, Băuturi, leacuri, etc. 759
c) Mijloace de transport şi comunicaţie 763
d) Măsurile şi socotelile pescăreşti 764
e) Tovărăşiile pescarilor 766
3. Viaţa pescarului în sat 767
4. Influenţa bălţii asupra inteligenţei, caracterului şi stării sufleteşti a pescarului 770
Indice alfabetic şi Glosar 773

PRECUVÂNTARE.

Volumul de față este o continuare a seriei de lucrări în cari am publicat rezultatele cercetărilor mele începute acum aproape 24 de ani asupra pescăriilor României.

Cu aceasta am terminat partea privitoare la apele interioare ale țerii dimpreună cu Dunărea și nu mi-ar mai rămâneà din programul pe care mi-l stabilisem dela început decât să mai tratez într'un volum deosebit Ichtiologia pontică.

Materialul pentru această din urmă lucrare — întru cât privește mai cu seamă partea sistematică și faunistică — este și el în mare parte adunat, și ar mai trebuì numai să fac o serie de cercetări privitoare la biologia peștilor din Marea Neagră în raport cu condițiunile naturale cu totul particulare ale acestei mări, spre a puteà astfel să-mi îndeplinesc și această din urmă datorie pe care mi-am impus-o în această chestiune.

Cum însă timpurile ce vin aduc cu repeziciune chestiuni nouă, a căror rezolvire în interesul țerii este cu mult mai urgentă, cărora deci în timpul de față orice Român este dator deocamdată să-și consacre munca sa ; cum lucrarea aceasta — în felul cum o concepusem — oricât de înaintată ar fi ea, cere totuș o muncă îndelungată, făcută cu liniște sufletească și cu mijloace de investigațiuni științifice de cari nu știu dacă voiu mai puteà dispune vreodată; cum, în fine, vieața omului este limitată și puterea de muncă și mai mult încă ; pentru toate acestea și multe altele întrevăd cu regret că nu voiu mai puteà fi în stare să duc la bun sfârșit și această ultimă parte din programul meu.

In tot cazul, tocmai în vederea unor astfel de eventualități, am căutat ca — în afară de lucrările mele dejà publicate despre clupeide, sturioni și mugilide — chiar în lucrarea de față să tratez și o bună parte din problemele privitoare la Marea Neagră. De aceea am și introdus acì un capitol privitor la biologia generală a acestei mări — arătând în scurt rezultatele cercetărilor mele de până acum și semnalând problemele cari trebue să formeze obiectul cercetărilor în viitor — și am dat o privire generală asupra ichtiologiei pontice. Măcar în modul acesta dar, am căutat ca seria de lucrări apărute până acuma să capete forma unui întreg.

Firește, nimeni mai bine decât mine nu poate să-și dea seamă de marile lacune pe cari seria mea îndelungată de cercetări le prezentă și de multele chestiuni cari rămân încă nedeslegate. Sunt perfect conștient că prin toate aceste studii nu am putut să fac alta decât să trag liniile mari și să bat țărușii, însemnându-le ; în ce privește însă restul, este loc încă pentru activitatea unei întregi generații de oameni de știință— naturaliști, geografi, economiști, etnografi, linguiști, ingineri, agronomi, piscicultori, etc. — cari să studieze și să desvolte mai departe — fiecare în ramura sa — opera începută.

Nu o ambiție egoistă și nici exagerarea importanței lucrărilor proprii mă face să îndemn pe toți aceștia să continue cu puteri nouă, cu alte metode științifice mai conforme timpului și cu o competință mai mare, lucrările începute; este din contra aceeaș convingere profundă, care m'a împins și pe mine dela început și care m'a mănținut atâta timp pe această cale, că numai prin studii aprofundate și prin lucrări serioase putem să ne afirmăm în fața lumii civilizate ca un popor inteligent, conștient de înalta sa misiune culturală la gurile celui mai măreț fluviu european și să punem totodată și țara în stare să tragă toate foloasele din situația ei geografică atât de favorabilă.

Din parte-mi dar consider aceste lucrări ale mele înainte de toate ca un stimulent pentru munca altor cercetări și de aceea, la diferitele capitole, am și căutat cele de mai multe ori să atrag atențiunea asupra problemelor ce se impun noualor cercetări; ba chiar în unele lucrări — ca d. ex. : în lucrarea mea despre cercetările hidrobiologice în România — am și alcătuit o întreagă serie de programe pentru a arătă modul cum să se studieze diferitele chestiuni.

Incheind acum această serie de lucrări, cărora le-am consacrat peste 23 de ani din vieața mea, arunc vălul uitării asupra tuturor greutăților ce le-am întâmpinat în executarea lor — greutăți provenite nu din natura problemelor, ci din cauza acelor curente oculte cari se ivesc ori de câte ori e vorba de rezolvirea chestiunilor mari economice și ale căror arme de luptă sunt corupția, intriga și perfidia — și mă gândesc numai cu o profundă recunoștință la acele persoane binevoitoare cari m'au sprijinit, și mai cu seamă la bătrânii — astăzi în mare parte dispăruți — cari m'au încurajat la începutul activității mele.

In primul rând cu o adâncă emoție gândul meu se înalță către Acela care a așezat fundamentele statului nostru de astăzi și care cu o nemărginită bunătate m'a sprijinit și ajutat până în ultimul ceas al vieții sale. Când în Septemvrie 1892, abiă întors dela stațiunea zoologică din Neapol unde concepusem planul acestor lucrări, m'am prezentat la Cas-

telul Peleș spre a supune marelui nostru Rege programul meu de lucru, am fost întâmpinat cu atâta bunăvoință, încât dela primul pas mi-am văzut posibilitatea realizării visurilor mele și am căpătat îndrăzneala de a merge înainte.

Bunătatea cu care am fost primit — eu un tânăr de abiă 24 de ani — de acest om cu adevărat mare ; seriozitatea cu care m'a ascultat, recunoscând imediat marea importanță a chestiunii, cunoștințele sale extraordinare — până chiar în mici detalii — a organizării de stat a pescăriilor ca ramură de producție economică în diferitele țeri, și sfaturile înțelepte ce mi le-a dat ; toate acestea m'au fascinat cu totul, m'au făcut să văd importanța chestiunilor—pe cari mi le alesesem să le studiez — cu mult mai mare decât credeam sau îndrăzniam s'o spun și mi-au fost cea mai mare încurajare de a păși cu siguranță și entuziasm înainte. Vorbele sale de atunci și azi îmi sună încă în ureche la momente grele, și nu odată m'au îmbărbătat și mi-au dat tăria să rezist la toate descurajările și să perzist pe calea apucată.

Nu mai puțin gândul meu de recunoștință se îndreaptă către neuitatul Dimitrie A. Sturdza, «servitorul» credincios și prietenul devotat al marelui Rege, care cu o părintească bunăvoință a urmărit activitatea mea, îndrumându-mă pas cu pas. Dacă eu, naturalist, m'am deprins a vedeà în chestiunile ce le studiam, pe lângă partea științifică și pe cea economică și politică, aceasta o datoresc numai influenței lui Dimitrie Sturdza. Acest mare patriot, a cărui vieață a fost consacrată în întregime trebilor statului, găsià totuș timpul necesar să-mi țină adevarate prelegeri despre toate chestiunile politice și economice mari privitoare la țara noastră. Numeroasele călătorii ce le-am făcut împreună cu el pe Dunărea vor rămâneà neșterse în amintirea mea, nu numai din cauza timpului petrecut în mod atât de plăcut în intimitatea acestui om atât de interesant, dar mai cu seamă din cauza instructivelor prelegeri ce mi le țineà, între cari chestiunea Dunărei, sub toate formele ei, luà în totdeauna locul principal.

Mă mai gândesc cu recunoștință la bătrânul nostru om de stat P. P. Carp, care, ca Ministru de Domenii, la 1892, mi-a dat însărcinarea oficială de a studià pescăriile României și grație sfaturilor și îndrumărilor căruia am putut apoi luà asupră-mi greaua sarcină de a organizà această ramură de producție a țerii. Fiind singurul în vieață dintre bătrânii cari au sprijinit începuturile activității mele, profit de ocazie să-i urez vieață lungă spre binele țerii și să-l rog să considere această lucrare ca unul din fructele seminței aruncate de dânsul pe ogorul desvoltării activității economice a țerii.

Mă mai gândesc și la acei vechi maeștri, bătrânul meu profesor

Ernst Haeckel din Iena și neuitatul Anton Dohrn din Neapol, la școala cărora m'am pregătit și mi-am alcătuit programul unei munci de o vieață întreagă, dela care până astăzi nu m'am depărtat.

La mulți alții prieteni și colaboratori mă gândesc de asemeni cu o sinceră recunoștință pentru tot ajutorul ce mi-au dat.

Nu mai puțin însă mă gândesc și la orele de adevărată fericire petrecute în mijlocul pescarilor, într'o natură de o frumusețe neîntrecută, când armat cu aparatul de fotografie și cu instrumentele de cercetări hidrobiologice, urmăriam prin toate bălțile și apele țerii rezolvirea problemelor ale căror rezultate le dau astăzi publicității.

Lucrarea de față este începută încă din Octomvrie 1892 — când am făcut prima excursiune atât de ademenitoare la Bistrița și păraele din Broșteni — și adunarea materialului, studiarea sa, facerea desemnelor, etc., a continuat neîncetat până în Decemvrie 1913, când am început coordinarea rezultatelor și redactarea textului.

In primul rând am crezut că o asemenea lucrare, ca să poată fi de un real folos, trebue să fie bazată pe date absolut exacte; de aceea tot ce se descrie aici a fost studiat în natură și nu, după cum din nefericire adeseori se obicinuește la studiile etnografice, numai după răspunsuri date la chestionare și culese de oameni în mare parte necompetenți. Mai mult încă am căutat ca atât materialul biologic cât și uneltele de pescuit și celelalte obiecte descrise, să le colectez și să le depun în Muzeul de Istorie naturală, unde pot servì oricând cercetătorilor cari s'ar mai ocupà cu aceste chestiuni ca control și ca material de comparație.

Acele obiecte, cari, din cauza dimensiunilor sau rarității lor, nu le puteam colecționà, le-am fotografiat sau cel puțin le-am desemnat după natură la fața locului.

De asemenea, pentru ca expunerea din această lucrare să fie cât mai ușor înțeleasă, ea trebue să fie cât mai bine ilustrată. Pentru aceasta pe de o parte am căutat ca fiecare instrument de pescuit, și toate celelalte unelte și instalațiuni descrise, să fie cât mai cu îngrijire desemnate, astfel ca să se poată vedeà cu ușurință modul cum sunt ele construite. Pe de altă parte însă, pentru a da o idee cât mai reală de modul cum se întrebuințează aceste unelte chiar la locul lor și de către înșiși pescarii cari se servesc de ele, am căutat a face cât mai multe fotografii la locurile de pescuire, din cari pe cele mai caracteristice le-am reprodus în text la descrierea fiecăruia instrument în parte.

Lucrarea de față însă — pe lângă biologie, pescuit și întreaga activitate care stă în legătură cu pescăria — mai caută tot odată să dea și o idee cât mai lămurită și despre una din părțile cele mai intere-

sante ale ţerii noastre împreună cu locuitorii ei, punând în evidenţă frumuseţile naturii şi traiul omului din regiunea pescăriilor noastre; ea caută dar a desveli tot odată în faţa cetitorului «o lume nouă», o natură în toată frumuseţea primitivităţii ei şi de o exuberanţă cum rar se mai poate vedeà azi în vreo altă ţară a Europei, precum şi o vieaţă cu totul interesantă şi originală a unei părţi însemnate din populaţiunea noastră.

Pentru acest scop, mai ales, ilustraţiunile sunt absolut indispensabile, şi încă cu cât mai multe cu atâta mai bine. Spre a corespunde şi la această necesitate — pe lângă numeroasele fotografii pe cari le-am scos din diferitele regiuni ale apelor noastre — am colecţionat timp de mulţi ani şi o bogată serie de fotografii, făcute fie de profesionişti fie de diferiţi diletanţi cari au venit ca excursionişti prin bălţi, sau am însărcinat pe colaboratorii mei din Direcţiunea pescăriilor să fotografieze şi ei tot ce e mai caracteristic în regiunile unde lucrau. Cu modul acesta am ajuns a dispune de o foarte bogată serie de fotografii, din care am putut acum alege vederile mai caracteristice, spre a puteà astfel să dau o idee cât mai bună de regiunea apelor noastre şi de vieaţa locuitorilor din jurul lor. Aduc dar aci sincerele mele mulţumiri tuturor acelor persoane şi colaboratorilor mei din direcţia pescăriilor pentru sprijinul ce mi l-au dat, punându-mi la dispoziţie clişeele lor, şi în special d-lor Dr. D. G. Ionescu, Inginer I. Vidraşcu, Mircea Florian, Inginer C. Dumitrescu, Farago, Cujbă, etc. precum şi d-lui Pamfil Polonic, desemnatorul serviciului pescăriilor, care timp de mai mulţi ani a lucrat cu multă pricepere şi măestrie la facerea desemnelor atât de instructive pe cari le-am reprodus în text.

O deosebită atenţiune am dat în această lucrare culegerii numelor populare întrebuinţate în regiunea apelor noastre, atât cele privitoare la toate ramurile pescăriei şi pescuitului cât şi la hidrografie sau la caracterizarea formelor de teren din aceste părţi ale ţerii. Cu toată munca grea ce mi-a cauzat-o această lucrare, am făcut-o cu plăcere, în speranţa că voiu puteà aduce prin aceasta un serviciu deosebit atât linguiştilor şi etnografilor cât şi geografilor noştri. Această muncă mi-a fost însă pe deplin răsplătită, căci în timpul de când fac acest studiu am putut adună, determinând cu preciziune ştiinţifică necesară însemnarea lor, aproape 2.000 de cuvinte, dintre cari o mare parte cu totul necunoscute încă în limba noastră literară.

Spre a face mai uşor accesibilă Filologilor această parte a lucrării mele, am alcătuit la urmă un Glosar, în care, pe lângă cuvintele din text, am mai adăogat încă o serie de alte cuvinte privitoare la

ape și pescării, a căror explicare scurtă o dau acolo. Toate acestea, împreună cu cuvintele nouă dejà publicate în lucrările mele anterioare despre fauna ichtiologică și despre Regiunea inundabilă a Dunărei, vor contribui sper a îmbogăți materialul nostru lexicografic și cunoștințele despre terminologia noastră populară.

Inainte de a termină țin însă să aduc mulțumirile mele Academiei Române — și în special d-lui P. Poni, președintele comisiunii Fondului Adamachi — care nu a cruțat nici un sacrificiu pentru a face ca această lucrare să apară în condițiunile cele mai bune, și totodată să mulțumesc încă din toată inima prietenului și colegului I. Bianu pentru osteneala ce — ca în totdeauna — și-a dat-o și în această ocazie.

București, 1 Maiu 1916. **Dr. GR. ANTIPA**

INTRODUCERE

Dintre ramurile mari de activitate economică a ţerii de sigur că, după agricultură sub toate formele şi cu anexele ei, pescăria a fost şi este, încă, una din cele mai de căpetenie îndeletniciri ale poporului nostru. Situaţiunea noastră geografică, atât de favorabilă, la gurile celui mai măreţ fluviu din Europa, mulţimea noastră de ape naturale interioare — lacuri, bălţi, râuri şi pârae şi nenumăratele eleştee aproape de pe fiecare moşie — au făcut ca ţara noastră să fie, în toate timpurile, una din cele mai bogate ţeri în ape dulci din Europa centrală — cari acoperă cam 6,14% din suprafaţa ei totală —, renumită prin abundenţa pescăriilor ei. Ce bogăţie mare a reprezentat în toate timpurile pescăria pentru ţară, ce comerţ mare de export se făceà în trecut cu produsele ei şi ce populaţiune numeroasă se hrănià din această meserie, se poate vedeà din cetirea vechilor documente şi cronici — începând încă de prin secolul al XII-lea — şi din cetirea descrierilor din diferite timpuri, făcute de călători şi oamenii de ştiinţă, cari au trecut sau locuit prin ţerile noastre, ca: Paul de Alepp, Cantemir, Wolf, Engel, Raicevich, Carra, Sulzer, Neigebauer, Hagemeister, etc. (1).

Şi astăzi, încă, cu toate că în anii din urmă s'au secat foarte multe eleştee — dela introducerea morilor de vapori cari au înlocuit vechile mori mişcate cu apa din eleştee — şi cu toate că, din cauza creşterii rapide a rentei pământului, să seacă astăzi mereu, sub ochii noştri, mai toate bălţile din valea Dunărei, Prutului şi altor râuri, transformându-le în păşune şi în arătură, — şi astăzi, zic, pescăriile noastre — şi în special cele dela gurile Dunărei — contează încă printre cele mai mari şi mai productive din toată Europa. Şi astăzi noi avem aici o populaţiune foarte numeroasă care se îndeletniceşte cu această meserie, căci, în afară de populaţiunea multelor sate de pe malurile tuturor apelor, cari pescuesc regulat pentru hrana lor şi a familiilor lor, este încă o foarte numeroasă populaţiune — sate întregi de pe tot lungul malurilor Dunărei şi bălţilor ei, de pe grindurile Deltei şi din lagu-

(1) Vezi: **Antipa**, *Studii asupra pescăriilor din România*, Bucureşti 1895, I. Starea pescăriilor din România în trecut, pag. 24.

nele Dobrogei, reprezentând mai multe sute de mii de suflete — cari în cea mai mare parte sunt pescari de meserie și trăesc numai din pescuit și industriile sale accesorii.

Aceasta, de sigur, ne face să vedem îndeajuns marea importanță ce din atâtea puncte de vedere — științific, economic și social — o au pescăriile noastre și interesul ce-l avem de a le studiă și a le cunoaște cât mai bine sub toate aceste aspecte.

Prin diferite lucrări anterioare am publicat deja o parte din rezultatele cercetărilor mele îndelungate asupra acestei ramuri de bogăție a țerii. Prin lucrarea mea intitulată: *Studii asupra pescăriilor din România* am tratat, încă din 1895, partea economică a acestei chestiuni, stabilind, încă de atunci, un program de măsuri și lucrări pentru desvoltarea acestei ramuri de producție. Prin mai multe monografii (1) și în special prin lucrarea mea asupra Faunei ichtiologice a României (2), am dat o descriere științifică — sistematică, faunistică și biologică — a tuturor speciilor de pești cari trăesc în apele noastre; iar prin alte lucrări ulterioare (3), am arătat condițiunile generale biologice din apele noastre. In fine, prin ultima mea lucrare intitulată: *Regiunea inundabilă a Dunărei* (4), apărută și într'o ediție germană adaosă și completată (5), am dat o descriere generală a bălților noastre dela Dunăre, arătând modul lor de alimentare în raport cu variațiile nivelului apelor fluviului, originea, formarea și dispariția lor, precum și condițiunile generale de producțiune a pescăriilor din ele.

Prin această serie de lucrări fundamentale, precum și prin diferite alte monografii și publicațiuni mai mărunte (6), cred că am putut reuși pe de o parte să aduc o contribuțiune serioasă la cunoașterea de aproape a uneia din regiunile cele mai interesante din punct de vedere științific —

---

(1) **Antipa,** *Die Clupeiden des westlichen Teiles des Schwarzen Meeres und der Donaumündungen.* Denkschriften d. K. K. Academie der Wissenschaften, Wien 1905. Bd. LXXVIII.

Antipa, *Die Störe, und deren Wanderungen in d. Europäischen Gewässern,* Wien 1905.

(2) **Antipa,** *Fauna ichtiologică a României.* Academia Română. Publicațiile Fondului Adamachi, 1909.

(3) **Antipa,** *Biologie des Donaudeltas und des Inundationsgebietes der unteren Donau.* Jena, Verlag von Gustav Fischer, 1911.

Antipa, *Cercetările hidrobiologice în România și importanța lor științifică și economică.* Academia Română, Buc. 1912.

Antipa, *Fischerei und Flussregulierung.* Atti del V Congresso internazion. di Pesca. Roma 1911 și München 1912.

(4) **Antipa,** *Regiunea inundabilă a Dunărei,* starea ei actuală și mijloacele de a o pune în valoare. București 1910.

(5) **Antipa,** *Das Ueberschwemmungsgebiet der unteren Donau.* Bukarest 1912.

(6) **Antipa,** *Lacul Razelm.* Starea actuală a pescăriilor din el și mijloacele de indreptare. București 1894.

Antipa, *Fischereiverhältnisse Rumäniens.* München 1898.

Antipa, *Delta Dunărei.* Anal. Ac. Rom. 1914.

Antipa, *Wissenschaftliche u. wirtschaftliche Probleme des Donau-Deltas.* Buc. 1915.

geofizic și biologic—, economic și chiar pitoresc, iar, pe de alta, să pun o bază științifică la exploatarea și desvoltarea uneia din cele mai importante ramuri de producție a țerii.

Dacă, însă, în publicațiile sus citate asupra pescăriilor din România, am arătat mai cu seamă rezultatele cercetărilor ce le-am făcut asupra apelor noastre cu terenurile lor înconjurătoare și asupra peștilor și celorlalte organisme cari trăesc în ele, nu am putut încă până acum să descriu mai pe larg nici condițiunile biologice speciale din diferitele noastre categorii de ape—de cunoștința cărora depinde putința de a pricepe atât natura și puterea de producțiune a pescăriilor din ele cât și modul cum trebuesc ele exploatate— și nici să arăt—decât numai în niște mici notițe din «Fauna ichtiologică» — care este activitatea pe care o desfășură omul în această ramură; nu am putut să arăt încă, în ce mod știe poporul nostru să se servească de această avuție ce natura i-a pus-o la dispoziție, cum o exploatează el, cu ce mijloace și instrumente prinde el peștele și în ce mod îl întrebuințează și se folosește de el.

Este dar vorba de *cunoașterea și priceperea științifică a condițiunilor de producțiune și a mijloacelor tehnice de exploatare a unei mari ramuri de avuție a țerii, care în economia noastră națională joacă un rol atât de important și ocupă o populațiune atât de numeroasă și care până astăzi rămăsese încă cu totul nestudiată.*

Asemenea cercetări asupra Pescuitului în România le-am făcut, de asemenea, paralel cu celelalte, în timpul de 23 de ani (dela Octomvrie 1892), de când studiez pescăriile României. In tot acest timp am călătorit în continuu pe la toate felurile de ape din țară, cu carnetul și aparatul de fotografie într'o mână și cu coșul cu instrumentele de cercetări hidro-biologice în cealaltă, și am adunat tot felul de date și un bogat material, spre a-mi servì la facerea acestor studii. Rezultatele acestor cercetări vor formà dar obiectul lucrării de față asupra *Pescăriilor și Pescuitului din apele României.*

*
* *

Lucrarea asupra pescuitului din apele României, pe care o dau acuma publicității — ca o continuare a lucrărilor mele precedente privitoare la pescăriile din România — pe lângă că tinde însă să scoată la lumină modul cum se exploatează una din cele mai însemnate ramuri de avuție a țerii și uneltele cari servesc la acest scop, ea mai tratează totodată și o importantă chestiune economică, socială și științifică precum și un cel puțin tot atât de important capitol din etnografia

poporului român și a popoarelor cari conviețuesc cu el în Sud-Estul acestei țeri.

Această chestiune este importantă din punctul de vedere economic, căci este în raport direct cu producțiunea națională și cu exploatarea unui izvor natural de producțiune al țerii, care dă anual produse în valoarea de mai multe zeci de milioane și prin care se pun în valoare suprafețe întinse din solul nostru. Ea este importantă din punct de vedere social, căci privește munca și mijloacele de câștig și, deci, buna stare materială a unei însemnate părți din populațiunea noastră și totodată produce un aliment higienic pentru populațiune. Ea este importantă și din punct de vedere științific naturalist, căci este în cea mai strânsă legătură cu natura apelor noastre și caută să stabilească cari sunt condițiunile generale biologice din ele precum și biologia peștilor și a celorlalte organisme ce trăesc în ele în raport cu mediul natural de traiu.

Ea însă este, de asemenea, cel puțin tot atât de importantă din punctul de vedere etnografic și linguistic, căci privește una din cele mai primitive și mai răspândite îndeletniciri ale poporului nostru și ne pune, tot odată, în stare să descoperim din tezaurul cel mare linguistic al poporului român o sumă de cuvinte nouă, foarte frumoase și nemerite, cari încă, până astăzi, au rămas necunoscute și nu au putut pătrunde în limba noastră literară.

Ce material prețios reprezentă aceasta pentru istoricii și filologii noștri și la ce concluziuni se poate ajunge pe baza studierii amănunțite a acestui material cu privire la originile poporului nostru și la influențele ce le-au exercitat alte popoare asupra sa precum și cu privire la determinarea centrelor din Carpați, de unde au pornit emigrațiunile poporului nostru în diferite direcții pentru a colonizà țara, ș. a. m. d., cred că nu am nevoie să mai insist.

*
* *

In alcătuirea studiului de față am fost nevoit a mă bazà aproape numai pe cercetările mele proprii, căci în literatura noastră științifică nu am întâlnit mai nimic serios referitor la pescuitul din apele noastre, de care m'aș fi putut servì. Câtevà mici lucrări numai merită a fi menționate și anume:

1. Una apărută în meritoasa revistă a d-lui Gorovei «Șezătoarea», datorită unui distins învățător, d-l Lupescu din Broșteni (astăzi directorul Orfelinatului agricol din Zorleni). Această lucrare e cu atât mai de valoare, cu cât e mai fără pretențiune, scrisă simplu, în limba

frumoasă pe care a auzit-o dela pescarii din jud. Suceava și — ceeace e lucrul principal — dând descrieri destul de exacte ale lucrurilor pe cari le-a văzut el singur.

2. A doua lucrare e a lui Frédéric Damé, care în interesanta sa «Incercare de terminologie poporană română» (Buc., Socec, 1901), are un capitol în care descrie Pescuitul (pag. 123—129). Din nenorocire pe cât a fost intenția de bună, pe atâta reușita — întru cât privește pescuitul — a fost de slabă. Ca toate lucrările cari nu au la bază un studiu aprofundat al obiectelor ce se descriu, ci sunt făcute numai pe baza unor răspunsuri la niște chestionare distribuite pe la diferite persoane, și lucrarea lui Damé, în acest capitol, este cu totul superficială și plină de confuziuni. Astfel chiar prima frază ne arată ce confuziune mare se face când scrie: „*Năvodul* zis și *plavâlă*, *jegsnițe* sau *jigajie*“, adică se confundă la un loc 3 din cele mai importante instrumente cari sunt cu totul diferite unul de altul.

3. A treia lucrare e a d-lui Tudor Pamfile care, în cartea sa intitulată *Industria Casnică la Români*, consacră un capitol peștelui și pescuitului(1). Această lucrare, deși cu mai multe pretențiuni de erudiție decât cele precedente — conține date istorice și citate de prin autori — este însă și mai puțin exactă, căci tocmai din cauza citatelor confundă adeseori diferitele nume și instrumentele de pescuit între ele.

Confuziunile se măresc aci cu atât mai mult, cu cât în acest capitol autorul are numai foarte puține culegeri personale, lucrarea fiind mai mult o compilare după Damé, Lupescu și Viciu (pentru Transilvania). Toate aceste date ale autorilor citați însă, nu sunt controlate și verificate, ci sunt puse la un loc fără nici o critică și fără nici un discernământ, cu toate erorile ce le conțin, așà că prin aceasta el adeseori mai mult încurcă decât limpezește datele acestor autori. De altfel n'am decât laude de adus intențiunilor acestui harnic cercetător în domeniul etnografiei noastre naționale, al cărui exemplu ar fi de dorit să fie cât mai des imitat și de alții, cu condițiune însă de a nu se mărgini numai la o simplă adunare de nume, ci a studià cât mai bine și obiectele pe cari caută a le descrie.

S'ar mai puteà încă citâ *Alexiu Viciu*, care în *Glosarul* său de cuvinte din Ardeal dă și câtevà din numirile de instrumente de pescuit din Transilvania, conștiincios adunate și destul de bine explicate.

Din Bibliografia mai veche merită a fi menționat numai Ion Ionescu (dela Brad), care în Monografia sa întitulată: *Agricultura Română în județul Mehedinți* (Buc. 1868), are și un capitol despre «Pescuitul

(1) Cap. IX, 6, pag. 473.

Dunărei» (pag. 84—95), în care dă o serie de date, foarte interesante, asupra modului și instrumentelor cu cari se pescuià pe atunci în porțiunea de Dunăre din acel județ; el se plângeà încă de pe atunci de «distrugerea peștelui» și de «lipsa unei legi ocrotitoare». Cu toate că e tratat foarte pe scurt și cu toate că descrierile sunt adeseori incomplete și confuze, totuș lucrarea aceasta e mai bună decât orice s'a mai scris după el despre pescuit.

In afară de aceste câtevà mici lucrări, nu mai cunosc nimic care să merite a fi luat cât de puțin în considerare. In tot cazul, o lucrare științifică serioasă, în limba română, relativă la pescuitul în apele României, sau măcar în vreuna din regiunile țerii, ne lipsește până acum cu desăvârșire (1).

Tot astfel e și cu literatura străină. In adevăr, pescuitul fiind de o mare însemnătate, atât economică cât și etnografică, în toate țerile civilizate s'au scris numeroase monografii ilustrate și cu atlasuri splendide, arătând instrumentele și modurile de pescuit în apele respective. Aș puteà să citez: pentru Franța, valoroasa lucrare mai veche a lui Henri dela Blanchère (2) sau splendida monografie a d-lor L. Daubrée și Drouin de Bouville (3), editată de Ministerul de Agricultură; pentru Germania: cunoscutele lucrări ale lui Max von dem Borne (4), Beneke (5), E. Dallmer (6), etc.; pentru Austria: Anton Krisch (Adria), Marchesetti (coastele orientale ale Adriei), Vejsil Ćurčić (Bosnia și Herzogovina) (7); pentru Galiția: Nowicki; pentru Norvegia: Decker, Heincke și Henking sau H. Baars; pentru Danemarca: Artur Feddersen; pentru Rusia: Venjaminow, K. E. v. Baer și Daniilewski, Sabaneef, Kusnetzow, etc.; pentru Finlanda și popoarele ugrice: U. T. Sirelius; pentru Grecia: Apostolides, (la Pèche en Grece); pentru Ungaria: Hermann Otto, (A. Magyar Halászat Könyve, Budapest 1887) sau splendida Monografie a Directorului Muzeului Etnografic din Budapesta, Dr. Johann Ianko, apărută în publicațiile

(1) Cu o deosebită plăcere am cetit în revista „Albina" două articole apărute în iarna 1914/915, în cari d-l Spiridon Popescu, profesor, dă o descriere a modului cum se pescuește cu Năvodul în bălțile Prutului din jud. Covurluiu. Nu atât din punctul de vedere al detaliilor, cât din cauza exactității descrierii și limbii frumoase a pescarilor din acele părți în care a scris aceste articole, merită toată lauda.

(2) *La Pèche et les Poissons*, Nouv. Dictionnaire Général des Pèches, par *Henri de la Blanchère*, Paris 1885.

(3) *Pèche Fluviale en France*. Principaux engins et modes de Pèche autorisés ou interdits, etc.; Sous la Direct. de *M. L. Daubrée* par *M. Raoul de Drouin de Bouville*. Paris, ed. Ministère de l'Agriculture, 1900.

(4) **Max v. d. Borne,** *Handbuch der Fischzucht u. Fischerei*. Unter Mitwirkung von H. Benecke und E. Dallmer. Berlin 1886.

(5) **H. Benecke,** *Fische u. Fischerei in Ost- und Westpreussen*. Königsberg 1881.

(6) **E. Dallmer,** *Seefischerei*. Berlin 1886.

(7) **Vejsil Ćurčić,** *Narodno ribarstvo u Bosni i Hercegovini* (in Glasnik, Zemaljskog Muzeja Bosni i Hercegovini. (Vol. XXII, 1910, Sarajevo).

celei de a treia expediţiuni de explorațiuni în Asia a Contelui Eugen Zichy, etc., etc.

In toate aceste lucrări și într'o întreagă serie de lucrări mai mari sau mai mici se publică descrierea pescăriilor și a nenumăratelor instrumente de pescuit din ţerile respective ; unele chiar — ca de ex. Sirelius(1), Ianko(2), etc.,—fac comparaţii între instrumentele diferitelor ţeri și trag concluziuni interesante privitoare la influenţele ce le-au exercitat diferite popoare unele asupra altora, s'au la înrudirile dintre ele. Nici în una însă, nu se descrie vreun instrument întrebuinţat în apele României, cu toate că aici suntem la gurile celui mai măreț fluviu european care are pescăriile cele mai bogate, și cu toate că această ţară a fost calea cea mare prin care au trecuţ atâtea popoare cari în epoca năvălirilor lor din Asia spre Europa se opriau acì tocmai fiind că-și găsiau hrana asigurată în bogatele pescării ale Dunărei. Lipsa unor asemenea cercetări reprezentă de sigur o mare lacună pentru cei ce se ocupă cu studiul etnografiei comparate a popoarelor Europei, pe care diferiţi învăţaţi au simţit-o de mult. Marele romanist Hugo Schuchardt, care a făcut o serie de cercetări foarte interesante asupra instrumentelor de pescuit dela diferite popoare latine, nu odată a atras atenţiunea asupra acestei lipse.

Singurul lucru interesant pentru noi din toate aceste cărţi străine e că, în unele lucrări rusești și mai cu seamă în splendida lucrare a lui Daniilewski, despre pescăriile din Marea Neagră și Marea de Azov (Petersb. 1871), se găsesc unele instrumente cari se potrivesc întru câtvà cu instrumente analoage dela noi și cari ne arată originea acestora, cari probabil au fost aduse de acolo de lipovenii și haholii noștri din Deltă. De asemenea vestitul ichtiolog rus K. Kessler a publicat în 1855 la Kiew în limba rusă un raport asupra călătoriei sale la pescăriile de pe coasta de Nord a Mării Negre și a Crimeei, raport din care apoi a apărut o parte tradusă în limba germană, în revista lui A. Erman (Archiv für wissenschaftliche Kunde von Russland. Bd. XXI, Heft 1. Berlin 1862). In aceasta se descriu unele metode de pescuit întrebuinţate în golful Odesei, în limanele mari rusești dela Nistru, Nipru, Bug, etc. precum și de pescarii Greci de pe coastele Crimeei. Deși foarte pe scurt, el descrie numai vreo câtevà instrumente și fără nici o figură, totuș aceste descrieri sunt interesante și pentru noi, atât fiindcă vorbește despre unele instrumente de pe la Odesa, cari se întrebuinţează și în apele noastre, cât și fiindcă pescuitul nostru dela

(1) U. T. Sirelius, *Ueber die Sperrfischerei bei den Finnisch-Ugrischen Völkern.* Eine vergleichend-ethnographische Untersuchung, Helsingfors 1906.

(2) Ioh. Iankó, *Herkunft der Magyarischen Fischerei.* Budapest-Leipzig 1910.

mare — în afară de pescăriile de Moruni din fața gurilor Dunărei — se face mai mult de pescari Greci — ca și cel din Sudul Crimeei — cari pescuesc și ei încă din vechime după aceleași metode și cu instrumente asemănătoare. Kessler a fost și pe la Akerman și a văzut și pescari Moldoveni, așă că vorbind de scrumbiile de mare zice: «Die Moldauer Russen haben ihn Balamut genannt».

De asemenea, în cartea lui Otto Hermann se descriu multe instrumente de prin Carpați — pe cari el le numește „secuești" — sau altele dela Dunăre, din regiunea cataractelor, cari, fără îndoeală, sunt instrumente românești — răspândite peste tot locul unde locuesc Români — cari au fost apoi adoptate de Unguri. Astfel, d. ex., e și un instrument zis „*Tirboc*" care, cu siguranță, nu e decât *Tirbocul* nostru și despre care Janko zice că l-ar fi adus Ungurii odată cu venirea lor din Asia. Janko ar dori chiar, pe baza asemănării acestui instrument și altele, să dovedească înrudirea Ungurilor cu popoare asiatice din regiunea Ostiacilor. De sigur că vecinii noștri pot găsi la ei destule alte elemente pentru a dovedi originea lor; acest instrument însă, l-au luat dela Români și nu dovedește alta decât că ei, când au venit în aceste locuri, au găsit la Dunăre un popor cu un oarecare grad de cultură, dela care au deprins a pescui și dela care au adoptat și instrumentele de pescuit.

Dar ori cum fie, toate aceste date din literatura străină — ori cât de frumoase și de interesante ar fi aceste cărți — nu ne pot servi întru nimic la studiul pescăriilor și pescuitului din apele noastre. Cartea de față caută dar a îndeplini și acest gol, în speranța că va contribui și în această privință nu numai la îndeplinirea unei lacune în cunoașterea țerii și poporului nostru, ci tot odată va aduce un serviciu și științei în general, aducând lumină și asupra unor chestiuni de un ordin mai înalt ce preocupă de mult lumea mare științifică.

PARTEA I.

CONSIDERAȚIUNI GENERALE ASUPRA PESCUITULUI DIN ROMÂNIA.

CAP. I.

PESCUITUL DIN PUNCTUL DE VEDERE ETNOGRAFIC.

Indeletnicirea omului cu pescuitul este aproape tot atât de veche cât și existența sa pe pământ, căci, de sigur, unul dintre primele alimente ale omului primitiv — alături de vânat — a fost peștele. Începând prin a-l culege și a-l prinde cu mâna, apoi a-l înțepà cu sulițe și țepoaie simple de lemn, — sau cel mult având vârfurile de oase sau de cremene, — pe urmă apucându-l cu cârlige și undițe făcute din oase de animale, a ajuns încetul cu încetul la mijloacele și instrumentele cele mai rafinate și complicate de astăzi.

Cu cât celelalte alimente, pe cari câmpul și pădurea i le puteau hărăzì, lipsiau în anumite anotimpuri, cu atâta eră el mai mult nevoit a se ținea pe lângă ape și a se dedà la pescuit; cu atât el trebuì să observe mai de aproape obiceiurile peștelui din apele din apropierea sa, pentru ca, cunoscându-le, să inventeze mijloace și să-și facă instrumente pentru a-l puteà prinde mai cu ușurință.

Mai întâiu numai dela mal și cât ajungeà cu piciorul sau înnotând, apoi călare sau în picioare pe trunchiurile de copaci cari plutiau — pe cari în urmă a învățat a le prinde unele de altele spre a formà *plute* sau le-a scobit, făcându-și din ele primele *bărci* — omul primitiv își întindeà tot mai departe activitatea sa și-și asigurà din pescuit tot mai bine și mai constant procurarea hranei sale.

Astfel, învățând acest meșteșug al pescuitului, o mare parte din hordele omului primitiv își legară tot mai mult existența lor de ape, în cari își găsiau o hrană mai sigură și mai constantă în orice epocă a anului. Chiar migrațiunile ce le făceau ei nu le urmau decât tot numai pe malurile apelor, dealungul mărilor, râurilor și fluviilor cari le asigurau hrana.

Cu cât, însă, existența lor depindeà mai mult de pescuit, cu atât ei

trebuiră să învețe mai bine a cunoaște felul apelor încunjurătoare — adâncimile, curenții, etc. — și mai mult încă vieața peștilor din ele. Cu cât cunoșteau mai bine unde trăește fiecare specie de pește noaptea, unde ziua, ce călătorii face, unde și la ce epoce se adună în cârduri mari, ce mănâncă, când și unde se bate ș. a. m. d., cu atât puteau să-l prindă mai ușor și să-și asigure mai bine hrana.

Astfel împrejurările siliră, de atunci încă, pe omul primitiv să devină un observator tot mai atent al naturii, și aceste observațiuni și le păstrau și le transmiteau, ca cunoștințe de mare valoare din tată în fiu, căci dela ele depindeà putința de a-și procurà hrana și, deci, existența întregei familii sau horde.

Cunoscând, însă, cât mai bine natura apelor și vieața peștelui, omul putù să imagineze și alte feluri de instrumente pentru a-l prinde mai cu ușurință. Astfel la sulița, țepoiul și undițele vechi, el încetul cu încetul se deprinse a le face câtevà crestături, *urechi*, cari împiedecau ca peștele odată înțepat să mai poată scăpà. Cunoscând hrana favorită a diferitelor specii de pește, el se deprinse a pune *o nadă* la undiță, căreia îi sporiau prin aceasta cu mult șansele de a prinde, ș. a. m. d.

Cunoscând, însă, odată, obiceiurile peștilor și migrațiunile lor, el nu mai aveà nevoie să vadă mai întâiu peștele pentru ca să-l poată prinde înțepându-l, ci acum începe a-i întinde tot felul de curse, a-i pune *capcane* în cari peștele se prinde dela sine și în cantități cu mult mai mari. Acum el începe, din nuelușele mlădioase ale arborilor ce cresc pe marginea apelor, a-și face *coșuri* și tot felul de alte instrumente ca să prindă mai ușor peștele; la munte, face *garduri* din pietre și *lese* din lozii, răstocește păraele, etc. Apoi, din bețe de stuf și din nuele, începe a-și face *garduri* mai mari cu *cotețe*, coșuri sau *vârse* și tot felul de instalațiuni fixe pentru a încunjurà peștele, a-l înșelà și a-l ademeni, prinzându-se singur, fără ca omul să mai stea lângă ele.

Un mare progres pentru pescărie a fost când omul a început a deprinde să *toarcă* din părul vitelor *frânghii* și *sfoară*. Astfel i s'a dat putința să-și perfecționeze undițele și, în urmă, să lege mai multe undițe pe o frânghie, făcând iarăș un instrument care pescuește singur, fără ca omul să stea lângă el — *cârligele* —.

Dar, de sigur, cel mai mare progres a fost când omul deprinse apoi ca, din sfoara pe care o torceà, să facă împletituri, și primele obiecte făcute de el au fost, fără îndoeală, *rețelele de prins pește;* atunci i-a fost cu putință să-și facă o nouă serie de instrumente cari să-i asigure o mai ușoară procurare a hranei sale.

Având rețelele la dispoziție, el putù în curând imaginà și construì din aceste o serie de instrumente, din cari unele, mai subțiri și puțin vizi-

bile, aveau de scop ca peștele, întâlnindu-le noaptea plutind în apă suspendate în calea lor, să se încurce în ele ca o muscă într'o ață de păianjen: *Mrejele*. Altele, *Plasele*, având dimensiuni mai mari, îi dădeau acuma putința să încunjure peștele acolo unde știà că se adună în cârduri și să-l prindă în cantități mai mari. Cu altele, având forma unui *sac*, cu un cerc la gură și cu o coadă de prăjină, puteà, târându-l pe fund, să scoată peștele de pe fundul apelor, de pe sub pietre sau dintre rădăcinile arborilor de pe sub maluri. In fine, tot din rețele își puteà acum construì *cotețe, labirinturi, vârșe* și tot felul de capcane mai sistematice, în cari peștele se prinde singur cu mult mai mare ușurință și în mai mare abundență.

Când, în locul lânii și părului de alte animale, omul primitiv putù utilizà fibrele unor plante pentru a-și toarce și împletì frânghiile și rețelele, atunci el făcù un pas și mai mare înainte, căci având un material mai comod la dispoziție, putù să-și facă acum instrumente cu mult mai mari și mai sistematice.

In scurt timp apoi el mai învățà a utilizà bucăți de piatră, pentru a-și îngreuià partea de jos a rețelei care puteà astfel ajunge până la fundul apei, și bucăți de lemne ușoare, plută, țipirig, ș. a., pentru a ținea suspendată la suprafață partea ei de sus. Astfel el putù acuma să înceapă a-și întinde noaptea deacurmezișul apelor mrejele sale și să le scoată dimineața pline de pește.

Toate aceste descoperiri și invențiuni treptate ale omului primitiv, cari îl perfecționau în arta de a prinde peștele și-i înlesniau traiul, aveau pentru omenirea de atunci cel puțin tot atât de mare valoare ca cele mai mari descoperiri științifice și tehnice de astăzi.

Dar îndeletnicirea aceasta intensă cu pescuitul a trebuit să-i ascuțească omului primitiv din ce în ce mai mult simțul de observație a naturii și să-l facă să vadă că peștele nu stă în totdeauna la un loc, ci că, în anumite epoce, el face migrațiuni la distanțe mari, unde omul trebue să meargă să-l caute ca să-l poată prinde. După cum și astăzi, primăvara—, când crapă frunza arinului — pescarii noștri de pe Bistrița pleacă la munte pentru a prinde cârdurile mari de Scobari, cari vin la bătaie în pâraie, sau după cum, în Martie și Aprilie, pescarii din toate satele Dobrogei se grămădesc cu miile la gurile Dunărei spre a prinde scrumbiile cari se adună în cârduri enorme aici ș. a. m. d., tot astfel și atunci— ba încă cu atât mai mult cu cât peștele erà principala sa hrană — omul primitiv erà nevoit să întreprindă lungi călătorii pentru a urmări cârdurile de pești. Trunchiurile de arbori scobite și mânate cu o prăjină nu-i mai erau, acum, suficiente și nevoia îl făcù să le perfecționeze mereu, dându-le o formă care să taie mai bine apa, să fie mai stabile

și mai sigure la valuri, înlocuind prăjina cu vâsle, etc. Astfel și aceasta făcù ca mijloacele sale primitive de plutire să se desvolte și să se perfecționeze din ce în ce mai mult, până ce a ajuns la navigațiunea perfecționată, grație căreia omul putù să străbată mările și oceanele și să pună stăpânire pe întreaga lume.

După cum vedem dar, condițiunile naturale de existență au impus omului, din starea sa cea mai primitivă, să trăească în apropierea apelor — pe coastele mării, la marginea lacurilor sau pe malurile râurilor, — să observe cu atențiune viața peștilor din ele și să-și construească tot felul de instrumente sau aparate pentru prinderea lor. După materialele ce-i stau la dispoziție în diferitele epoce, el a putut să-și facă aceste instrumente din ce în ce mai perfecționate și mai complicate.

* * *

Ori cât de mult s'au perfecționat până acum instrumentele de pescuit și ori cât de complicate au devenit ele astăzi, ele pot fi totuș reduse la câtevà forme simple inventate de omul primitiv și bazate pe câtevà principii decurse din observațiunile sale de atunci asupra vieții peștilor. Astfel la sulița de lemn primitivă, cu vârf de os sau de cremene, la ostia de astăzi cu furcă de oțel, sau la harpuna cea mai perfecționată de prins balene, este tot acelaș principiu la bază. Undița și cârligul primitiv făcut din oase de pasăre, sau cea prehistorică de bronz, sau cea de oțel fin, cu care pescuesc astăzi «Sportsmanii» din toată lumea în lacurile Norvegiei, urmăresc toate acelaș scop. Atât în cotețul primitiv de nuele, cât și în labirintul cel mai perfecționat din lagunele dela Comachio este acelaș principiu. Plasa cea grosolană de păr tors și rețeaua cea mai fină de mătase urmărește acelaș scop; gardul de bolovani de pe fundul pâraelor cu leasa de lozie ca o opincă și gardul cu leasă din grinzi și lemnărie scumpă care închide întregi brațe de Dunăre, sunt, în fond, bazate pe acelaș principiu. ș. a. m. d.

Dar dacă felul materialului din care s'au făcut instrumentele în diferite epoci a perfecționat aceste instrumente, fără a le schimbà însă mult principiile pe cari sunt bazate, natura diferită a apelor unde se întrebuințează aceste instrumente și, deci, și biologia diferită a speciilor variate de pești ce trăesc în ele, a făcut ca forma și compunerea lor să se schimbe cu totul și să varieze după adâncimea, temperatura sau curentul apei în cari se întrebuințează și după modul de viață variat al peștilor pe cari caută să-i prindă. Aceasta a făcut dar că instrumentele și meșteșugurile de prinderea peștilor sunt astăzi tot atât de numeroase și de variate cât sunt de variate și condițiunile naturale de viață din diferi-

tele ape și cât sunt de numeroase și speciile de pești și alte animale ce trăesc în ele și cari pot servì omului ca hrană sau pentru alte întrebuințări.

Cu cât ne scoborîm mai în jos dela pârâul prin care curge un fir subțire de apă, sau ne depărtăm dela mlaștina pe care o putem trece cu piciorul, și ne apropiem de cursurile mari de apă și de adâncimile mării, cu atât vedem că și instrumentele ieau proporții mai mari, devin mai complicate și mai rafinate. După cum, însă, în organismele primitive natura ne-a păstrat și astăzi diferite forme simple de animale și plante, asemănătoare cu formele din cari s'au desvoltat organismele complicate superioare de astăzi, și după cum unele popoare primitive întrebuințează încă și astăzi unelte de piatră ca în epoca pietrii, etc., tot așà și aici, la apele mici, unde pescuitul nu a avut niciodată o însemnătate mai mare decât pur locală, s'au conservat o serie de instrumente cu totul simple, asemănătoare instrumentelor omului primitiv, instrumente la cari se poate vedeà mai cu ușurință principiul pe care e bazat, în toată simplicitatea sa.

De aceea dar, dacă privim chestiunea mai mult din partea ei etnografică decât din acea economică și naturalistă, studiul instrumentelor simple întrebuințate de locuitorii mărginași ai apelor — cari nu sunt pescari de meserie, ci prind numai pentru hrana lor — este cu mult mai important decât studiul instrumentelor mari și sistematice ale pescarilor profesioniști.

* * *

De sigur că, dacă am căutà să desvoltăm mai mult acest subiect, spre a urmări evoluțiunea instrumentelor de pescuit, am puteà tratà una din cele mai interesante chestiuni, descriind în mod comparativ instrumentele de pescuit ale omului din timpurile preistorice și acele ale diferitelor popoare primitive cari locuesc și astăzi pe mai mult de jumătate din suprafața pământului și a căror hrană și-o scot din apă. Am puteà descrie toate acele numeroase instrumente primitive de pescuit: sulițe, undițe, cârlige, plăși cu pietre anume cioplite și găurite pentru a le cufundà în apă, ș. a. m. d., cari se găsesc în cantități foarte mari în toate stațiunile preistorice cele mai vechi. Am puteà arătà instrumentele găsite sub vechile locuințe lacustre. Am puteà cità cele mai vechi resturi și desemnuri ale omului primitiv care trăià prin peșteri, desemnurile de pe monumentele asiro-babiloniene și egiptene, descrierile lui Herodot și Homer ș. a. m. d., unde, pretutindeni, se vede îndeletnicirea omului primitiv cu prinderea peștelui și mijloacele sau instrumentele de

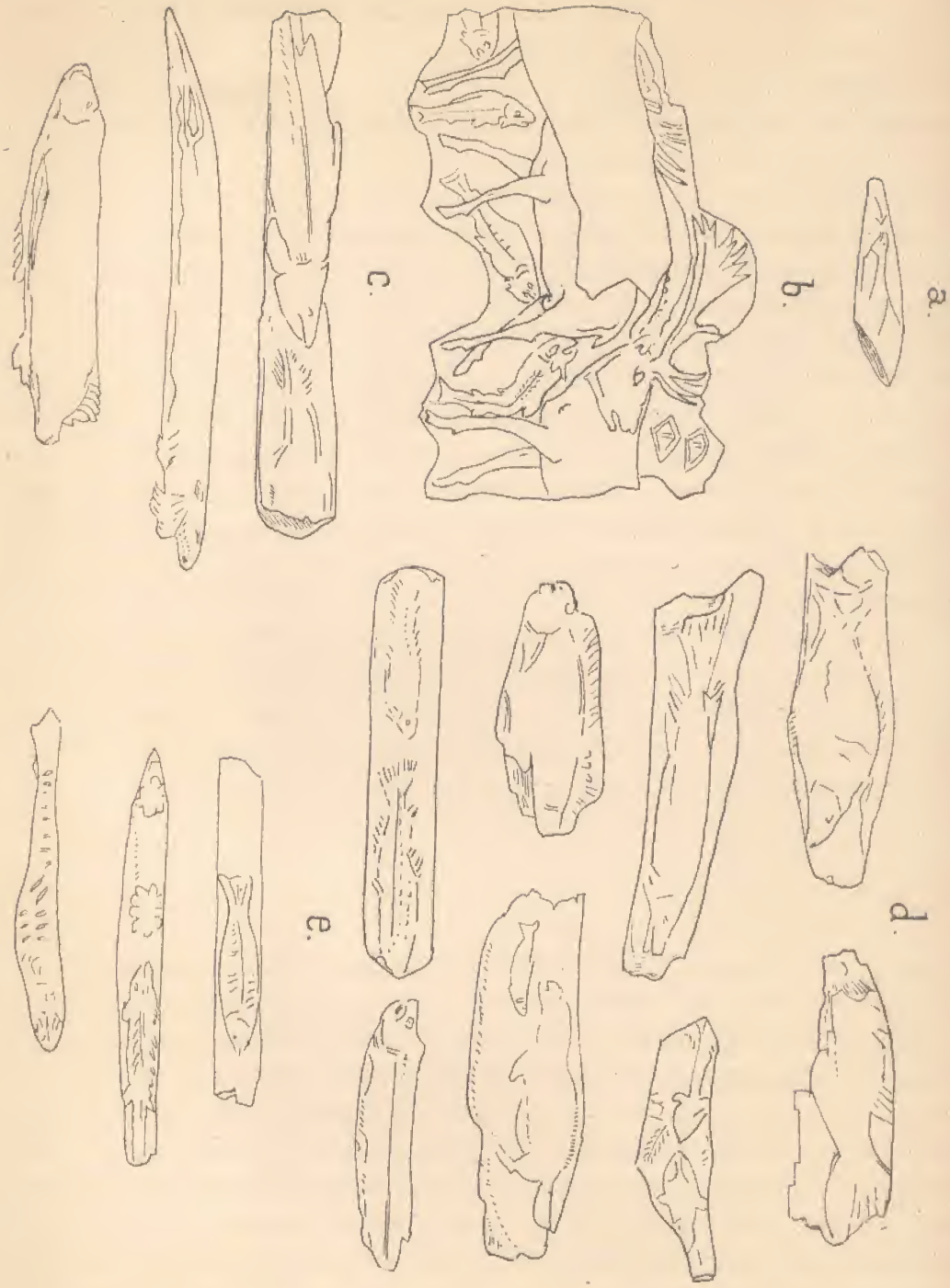

Fig. 1. Diferite sculpturi făcute pe oase de Mamut și Ren, găsite în grotele din Sudul Franței și din Pirenei. *a)* Pește apucând undița (Fontarnaud, Gironde); *b)* Somoni cu Cerbi, sculptați în corn de Ren, (Grota Lorlet, Hautes Pyrénées); *c)* Pești pe corn de Ren; al doilea străpuns de o harpună (Mas d'Azil); *d)* diferiți pești ; în fig. a 6-a o vidră mănâncă un pește. (Laugerie-Basse); *e)* Pești sculptați în oase de Ren (La Madeleine).

cari se servià el. De sigur că acesta este unul din cele mai frumoase capitole din copilăria neamului omenesc pe pământ.

De asemenea am mai puteà arătà imensa varietate de instrumente și meșteșuguri de prins peștele ale popoarelor primitive actuale, care formează unul din principalele capitole din etnografia lor și pe cari toate muzeele mari etnografice caută a le pune cât mai bine în evidență.

Toate acestea dar ne arată marea importanță a pescuitului din punctul de vedere al etnografiei generale cât și serviciile imense ce le pot aduce asemenea studii cercetărilor privitoare la vieața, originea și istoria diferitelor popoare.

Pentru a ne face o idee cât de veche este în adevăr îndeletnicirea omului cu pescuitul, nu avem decât să urmărim resturile găsite în grotele din Sudul Franței și în Spania, între cari se află adevărate obiecte de artă de gravură, pictură și sculptură făcută de omul primitiv în epoca quaternară, adică — după cum s'a evaluat — cu aproape 300.000 de ani înaintea noastră. Intre ele găsim sculpturi pe coarne de ren și oase de diferite animale, în cari peștii sunt făcuți cu o preciziune atât de mare, încât se poate recunoaște cu ușurință chiar specia; astfel la Solmonide se vede lămurit până și aripioara adipoasă. (A se vedeà în această privință reproducerile din Salomon Reinach, *Répertoire de l'art quaternaire*, Paris 1913; Klaatsch, *Die Entwiekelung des Menschengeschlechts;* colecția de reproducții în gips după obiectele din Grotele La Madeleine, Laugerie Basse, Altamira, etc. dela Muzeul de Istorie naturală din București, ș. a. m. d.).

Tot astfel urmărind sculpturile de pe monumentele vechi egiptiene din epoca piramidelor, dinastiile a IV-a și a V-a — adică de aproape 6.000 ani — vedem întregi scene de pescuit cu tot felul de instrumente și cu bărci de stuf, și modul cum preparau ei pe atunci peștele. O serie de tablouri compuse de Mariette Bey și expuse la Musée Guimet din Paris, reproduc în mod admirabil toate aceste scene.

Câtevà figuri pe cari le dau acì vor pune aceasta mai bine în evidență:

Fig. 1 arată diferite sculpturi, făcute pe oase de Mamut și de Ren, de oamenii primitivi cari trăiau în peșterile din Sudul Franței, în epoca când Mamutul—acel elefant cu blană care la urmă se retrăsese tocmai în ghețurile Siberiei spre a dispăreà apoi cu totul—și când Renul, care astăzi nu se mai găsește decât prin Tundrele nordice, trăiau atunci încă în Sudul Franței.

In aceste remarcabile sculpturi se vede cum omul primitiv încă de acum 300.000 ani urmărià cârdurile de pești și mai cu seamă Salmonii

din numeroasele și puternicele cursuri de apă întreținute de ghețari acelei epoce.

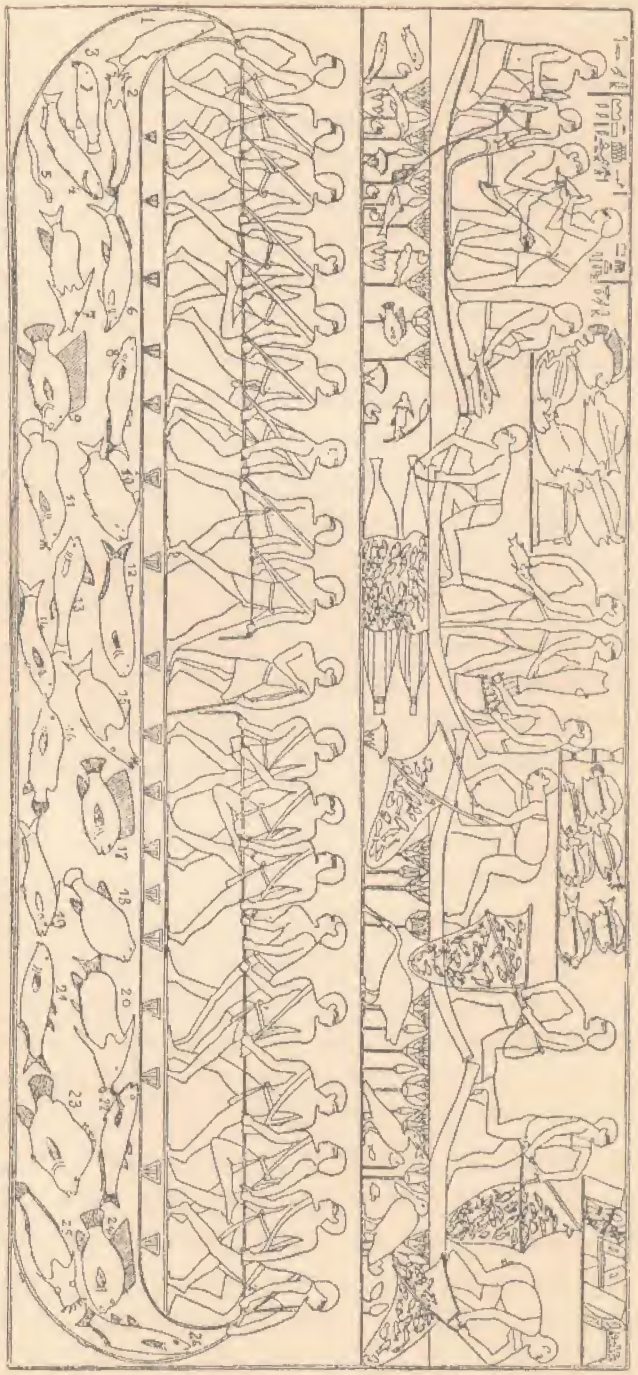

Fig. 2. Un bas-Relief la mormântul lui Mera (Sakkhara). Dinast. V-a. După de Morgan.
(Reprod. după Keller, die Antike Tierwelt.)

In fig. 2 se vede un Basso-relief egipțean arătând scene de pescuit cu diferite instrumente — Plase, Vârșe, Saci, etc., — cu cari trăgeau în băl-

ţile Nilului prin bogata vegetaţie de flori de Lotus, precum şi modu cum ei tăiau şi sărau peştele.

* * *

Chiar şi relativ la ţara noastră ar fi, de sigur, un important capitol de făcut, descriind instrumentele de pescuit din trecut şi istoricul pescăriilor noastre, cu toate că cercetări sistematice speciale în această privinţă nu avem încă aproape de loc. Nu am decât să amintesc că pe aci a fost în mare parte marea cale a primelor migraţiuni ale popoarelor preistorice dinspre Europa spre Asia şi, apoi, a acelor din Asia spre Europa. In diferitele staţiuni preistorice de pe malul Dunărei, găsim enorme cantităţi de resturi de peşte, adevărate «Kökenmödinger», ca acele găsite în Danemarca. In altele s'au găsit vârfuri de ostii făcute din cremene (Fig. 3)

Fig. 3. Un vârf de cremene dela o suliţă de pescuit; găsit în movila dela Cuneşti, pe malul bălţii dela Călăraşi.

Fig. 4. Un vârf de ostie de os cu «Urechi», găsit în movila dela Cuneşti.

sau din oase de animale (Fig, 4), undiţe grosolane de metal (Fig. 5), iar în altele, relativ mai recente, din epoca bronzului, undiţe de bronz, ş. a. m. d.

De sigur că cercetarea sistematică a acestora deschide unul din cele mai interesante câmpuri de studii ştiinţifice, cari ne-ar puteà conduce

la rezultate și concluzii istorice neașteptate, acolo tocmai unde documentele scrise lipsesc cu totul.

Dar chiar în timpurile istorice numeroasele popoare cari s'au succedat în țara noastră au avut și instrumentele lor de pescuit, influențându-se, apoi, unele pe altele, schimbându-le formele ș. a. m. d.

De sigur de ex. că Romanii, venind aici dintr'o țară în totul cu o altă climă, alte ape și alte specii de pești în ele, au trebuit să învețe dela alte popoare băștinașe, cari cunoșteau deja apele acestea cu peștii lor, mijloacele și instrumentele de a-i prinde. Numai puține din instrumentele aduse de ei se potriviau aici și le-au păstrat (Furca, Fachia, Rețeaua, Sacul cu accesoriile sale, poate Oria, Vălog, etc.); cele mai multe însă le-au învățat dela Slavii cari, venind dela Est, cunoșteau din țara lor de aproape natura apelor și peștii cari locuesc în afluenții Mării Negre, cari se

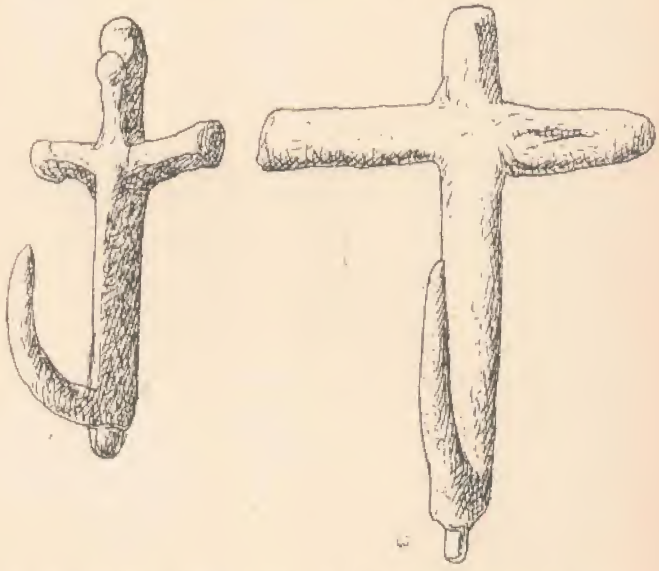

Fig. 5. 2 Undițe grosolane de metal găsite în movilele cu resturi de oase de pește la Igliția în Dobrogea pe malul brațului Măcinului.

găsesc și la noi. Dela ei au învățat să cunoască și cei mai mulți pești, adoptându-le numele (Păstrăvi, Lostriță, Știucă, Lin, Clean, Mreană, etc.) și principalele instrumente (Năvod, Plasă, Undiță, Vârșă, letere, Crâsnic, Mrejă, ș. a. m. d.). Această influență slavă, care, după cum îmi arată d-l Iorga, datează încă de prin secolul al VI-lea și al VII-lea, și poate chiar mai veche încă, a lăsat astfel, în limba noastră, urme adânci, mai toate numirile vechi de pești, ape și instrumente de pescuit fiind slavone.

Aceste instrumente vechi cu numirile lor de origine veche slavă și latină ca: Vârșă, Sac, Ostie, Undiță, Fachie, Crâsnic, Cristaș, Mrejă, etc.,

s'au conservat încă și astăzi, în mare parte la păraele din munții noștri, unde populațiunea s'a mănținut curată și stăpână singură pe aceste ape, fără mult contact cu alte popoare straine. Dovada despre vechimea reală a acestor instrumente o avem atât în conservarea unor numiri cu forme cu totul arhaice — ca d. ex. «Fachie» în loc de Făclie — cât și în faptul că ele sunt răspândite aproape uniform în toată porțiunea Carpaților locuită de Români, atât în Transilvania și Bucovina cât și în țară.

Mai mult încă, sunt unele regiuni în Transilvania, unde uneltele de pescuit au aceleași numiri ca în Moldova și Bucovina — d. ex. pe la Turda se zice Crâsnic, Coșarcă, etc. — pe când în alte regiuni din Transilvania aceleași instrumente au numiri ca în Muntenia sau Oltenia — d. ex. Rociu, Coș, Cristaciu pe la Zârnești, Hațeg, etc. —. Aceste fapte cercetate de aproape pot fi pentru istoric un prețios indiciu pentru stabilirea locurilor de unde au pornit diferitele descălecători sau pentru a constată alte raporturi cari se aflau în trecut între locuitorii diferitelor regiuni ale țerilor locuite de Români.

Tot astfel constatăm prin unele regiuni din țară — Prahova, Buzău — că Crâsnicul sau Cristașul acolo se numește Hălău, care e un nume de origine ungurească («Hálo»); aceasta ar fi un indiciu de o influență ungurească în aceste regiuni și în adevăr în timpul din urmă un istoric a și arătat că între Prahova și Buzău ar fi fost chiar și un district numit «Secuenii».

Când dar pentru istoria poporului nostru, înainte de descălecători, documentele scrise ne lipsesc atât de mult, cred că asemenea indicii pot avea și ele valoarea lor; eu, în tot cazul, le semnalez istoricilor noștri, rămânând ca ei să le dea însemnătatea cuvenită.

Dacă însă instrumentele noastre de pescuit, din regiunile muntoase, sunt atât de uniforme și au o origine atât de veche romană sau slavă, de îndată ce ieșim la șes, ele încep a varià dela un râu la altul și a avea și numiri tot mai diferite; aici poporul nostru a venit tot mai mult în contact cu alte popoare și a adoptat dela ele instrumente cu forme și cu nume nouă sau și le-a modificat pe ale sale.

Astfel chiar în timpurile mai recente avem încă o influență slavă nouă care, în privința pescuitului, are o mare însemnătate; aceasta este aducerea în secolul trecut și invaziunea coloniștilor lipoveni, cazaci de pe la gurile fluviilor Volga și Don și Haholi, cazaci zaporojeni, veniți dela Nipru, cari s'au așezat în regiunea Dunărei de jos. Ei fiind de meserie pescari foarte îndemânatici, au adus cu dânșii instrumentele lor, în mare parte cu mult mai bune, cari au fost adoptate, așă că astăzi pe toată Dunărea de jos pescuitul mare cu Carmace și Setce se face în

mare parte cu instrumente rusești, iar de instrumentele vechi românești să servesc mai mult numai locuitorii mărginași de prin sate, cari nu sunt pescari de meserie, ci prind numai pentru hrana lor. Astfel acum vedem, chiar pentru a doua oară, introducându-se pe această cale cuvinte rusești cari se mai introduseseră odată dela vechii Slavi și se romanizaseră, ca d. ex.: Vârșa de plasă la care s'a adoptat în Moldova încă din vechime numele de origine slavă *Ietere* și astăzi s'a adoptat, pentru a doua oară, dela Lipoveni, numele *Vintir*, care are de sigur aceeaș origine.

Dar nu numai Ruși și Lipoveni, ci, pe malurile Dunărei, au mai fost și sunt și astăzi pescari turci, tătari, greci, bulgari, sârbi, țigani, și fiecare au avut instrumentele lor deosebite, întrebuințându-le, în mare parte, și azi.

Astfel dar vedem azi pe Dunărea de jos întrebuințându-se o serie întreagă de instrumente de origini cu totul diferite, adoptându-se dela un popor la altul, după cum sunt mai mult sau mai puțin practice, sau lăsând cu totul în părăsire pe cele primitive sau nepractice.

Deasupra tuturor, în fine, vine industria modernă cosmopolită, care înlocuește vechile instrumente lucrate de mână prin instrumentele mai ieftine și mai comode lucrate cu mașinile în fabricile străine. Vechile cârlige, «Daldon», lucrate de fierarii noștri, se înlocuesc mai peste tot cu cârligele ușoare, fabricate în Anglia; rețelele de cânepă, ce se împletiau de femeile pescarilor noștri, se înlocuesc acum cu altele mult mai fine de bumbac sau de in, fabricate în Germania, Danemarca, Norvegia, etc. Carmacele vechi rusești se înlocuesc acuma cu carmacele cari prind mai bine, așà zise japoneze; vechiul pescuit care se folosià de lumina lunii sau de așà zisele «Fachii» începe a se înlocuì și el acuma prin lămpile electrice și lămpile de acetilenă ș. a. m. d.

Astfel dar vedem că în epoca noastră și la pescuit — care erà unul din cele mai primitive mijloace de procurarea hranei și unul din cele mai conservative în procedeurile sale, păstrându-se la fiecare popor instrumentele și numele primitive până în zilele noastre — vedem că și aici industria tinde a șterge orice diferențe și a le egalizà, înlocuindu-le cu produsele ei universale. Etnograful dar, care găsià aici un câmp întins de activitate și care, prin comparația instrumentelor de pescuit, puteà trage din cercetările sale, adeseori, concluziuni cu mult mai largi asupra originii și înrudirii popoarelor, își vede acum munca sa îngreuindu-se din ce în ce mai mult.

Este dar timpul ca fiecare popor care n'a făcut-o încă și care ține la cunoașterea trecutului său și a vieții originale ce a dus-o în copilăria, sa, să se grăbească a adunà acest prețios material cât mai e încă vreme

căci aceasta constitue, fără îndoeală, unul din cele mai interesante capitole ale etnografiei naționale.

* * *

Fiindcă e vorba de importanța acestor studii pentru etnografia națională, cred necesar să fac și o mică digresiune, relativă la studiile etnografice privitoare la țara noastră, discutând chestiunea dintr'un punct de vedere mai general.

Ceeace se petrece astăzi cu pescuitul s'a petrecut și se petrece cu toate celelalte ramuri de activitate ; pretutindeni industria modernă caută a înlocuì cu produsele ei universale vechile obiecte de întrebuințare zilnică, instrumentele de muncă, etc., cari dispar fără a lăsà măcar numele ca urmă că au existat odată.

Poporul nostru a avut și el o vieață a lui proprie, specifică și originală, astfel cum a moștenit-o dela strămoșii săi și cum și-a modificat-o potrivit condițiunilor de vieață speciale ale țerii în care a locuit. El a avut — după regiuni — modul său special de a-și face locuințe, de a le mobilà, și de a-și organizà gospodăria, portul său original, instrumentele sale de muncă pentru toate ramurile de activitate și toate meseriile la cari s'a dedat. A avut tradițiile sale, maximele și proverbele sale cu povățuiri înțelepte de cari se conduceà în vieață, în zilele de veselie ca și în cele de întristare, principiile sale de dreptate și omenie, medicina sa, etc. și o întreagă vieață intelectuală și artistică, care, deși nu erà scrisă, se transmiteà din tată în fiu ca un tezaur cultural propriu al acestui popor. Toate acestea dispar cu o repeziciune uimitoare, cu cât cultura modernă scrisă — pe care o adoptăm deocamdată mai mult în formele ei decât în fond — se răspândește mai repede, cu cât obiceiurile moderne se întind, cu cât produsele industriei egalizatoare năvălesc mai tare.

Este dar de datoria nu numai a etnografului specialist, ci și a fiecărui om de știință, oricare ar fi specialitatea sa, a adunà cât mai e vreme acest bogat material, a-l utilizà și a-l păstrà cu sfințenie. Cine va începe asemenea studii va fi pe deplin răsplătit de munca sa, căci va găsì la poporul nostru — pe care, în superficialitatea care caracterizà timpurile de azi, ne-am deprins a-l considerà atât de lipsit de orice cultură — o adevărată comoară de cunoștințe în toate ramurile de activitate, învățate dela strămoși și dela popoarele cu cari a venit în contact și perfecționate printr'o experiență de secole, făcută în concordanță cu condițiunile speciale ale țerii noastre. El va vedeà că poporul nostru a avut și el specialiștii săi în toate direcțiunile — cari, din nenorocire, dispar prea timpuriu, biruiți de așà zisa cultură modernă — și cari au

păstrat tradițiile fiecărei ramuri de activitate. El va găsi în toate meseriile noțiuni precise, instrumente de lucru deși grosolane, însă bazate pe aceleași principii ca și cele moderne și o nomenclatură foarte bogată pentru ori și ce specialitate. Acolo unde noi, cei cu cultură modernă, introducem în mod cu totul inutil, cu toptanul, sub numele de termeni tehnici, tot felul de cuvinte străine, pocindu-ne limba, poporul nostru posedă o întreagă terminologie foarte precisă de cuvinte adevărat românești, frumoase și bine nemerite. Așà zisa sărăcie a limbii noastre există numai pentru cei de sus, cari n'o cunosc; poporul însă, are o limbă mult mai bogată decât alte popoare, cu care poți să-ți exprimi cele mai fine nuanțe ale cugetării și unde găsești chiar în abundență nume pentru orice obiect sau noțiune dorești.

In tot cazul, în tezaurul linguistic al poporului român se găsesc toate elementele necesare pentru a desvoltà pe baza lor limba noastră potrivit nouălor cerințe ale timpului, fără a mai fi nevoiți să adoptăm mereu cuvinte străine, cu totul improprii și nepotrivite cu firea limbii noastre.

Cultura modernă dar, atât de sprijinită de oficialitate, cu cerințele ei, uneori mai mult, alte ori mai puțin justificate și cu progresele ei nu totdeauna în totul potrivite cu firea poporului și cu condițiunile naturale ale țerii, distruge astăzi sub ochii noștrii, cu sau fără rost, o întreagă cultură veche cu totul originală, ieșită din experiențe de secole, cu toate calitățile și defectele ei.

Firește că nu zic — și nici nu pot dorì măcar — să oprim progresul în loc; dar e de datoria noastră să nu lăsăm ca această veche cultură nescrisă, care reprezentă o muncă de veacuri și este un bun câștigat al națiunii noastre, să fie distrusă fără rost, nu prin lupta liberă pentru existență, ci în mod artificial, prin sprijinul Statului cu toate instituțiunile sale moderne. Această veche cultură, care de veacuri a străbătut în sângele poporului nostru și e perfect asimilată, trebue să servească de bază nouăi culturi; una trebue să fie continuarea celeilalte, iar nu distrugătoarea ei.

Eu cred că e de datoria generațiunii tinere să repare, în această privință, marea greșeală — firește explicabilă — a generațiunii trecute: ei îi este dat să împiedice de a se mai săpà mai departe prăpastia, ce devine tot mai adâncă, dintre popor și clasa sa cultă, precum și dintre trecut și viitor; ea trebue să așeze progresul pe adevăratele sale baze și să-l îndrumeze pe calea cea bună; ea trebue să stabilească legătura între cultura veche și cultura modernă. In aceasta tocmai rezidă și marea importanță a cercetărilor istorice asupra vieții noastre din trecut în toate amănuntele ei, ca o bază ce s'a pus dejà pentru viața și cultura noastră modernă.

Pentru a puteà face însă aceasta, trebue să le strigăm un puternic: *înapoi, întoarceți-vă cercetările spre popor*, căci numai acolo e izvorul la care adăpându-ne ne putem însufleți pentru a creà o cultură specifică și originală.

Dar pentru ca această mare operă — la îndepliuirea căreia trebue fiecare om cult să contribue cu munca sa — să poată fi dusă la bun sfârșit, *trebue ca munca să fie bine organizată, trebue ca directivele să fie date de oameni serioși de știință, specialiști și cunoscători adânci ai acestor chestiuni.* Din nenorocire însă, tocmai aceștia se pare că ne lipsesc încă și sunt înlocuiți în mare parte cu diletanți cu intenții bune, însă cu pregătire insuficientă.

Firește, nu se poate negà că au apărut dejà o serie de studii etnografice și folkloristice mai mult sau mai puțin meritorii, ca d. ex.: frumoasele și fundamentalele studii ale lui S. Fl. Marian, harnicele studii ale lui Tudor Pamfile, cercetările d-lor Gorovei, Fr. Damé, Dr. Manolescu, I. Zane, Elena Sevastos, etc., și mai cu seamă serioasele cercetări, făcute cu toată preciziunea științifică cuvenită, ale d-lui Dr. Leon despre Istoria naturală medicală a poporului român. Acestea sunt însă studii numai asupra unor capitole izolate; un program însă sistematic de lucrări, cuprinzând problema în toată întregimea ei și modul cum trebue organizată munca în vederea studierii ei — aceasta nu s'a făcut încă.

Nu aș aveà decât să amintesc că cele mai importante ramuri de activitate economică ale poporului român: Agricultura, Silvicultura, Viticultura, Pomăritul, etc., aproape nu au fost încă studiate din acest punct de vedere cum trebue. Și ce rezultate însemnate nu s'ar puteà obțineà și ce comoară de cunoștințe, bazate pe o experiență din viața întreagă a unui popor agricol, nu s'ar puteà culege, care să servească chiar și omului de știință când caută a adaptà preceptele științei la condițiunile speciale ale climei și solului nostru?

In adevăr, nevoia unor asemenea lucrări s'a simțit dejà, ba Statul înființase chiar și un muzeu special de Etnografie națională. Acesta însă pare a se ocupà mai mult de broderii, covoare, țeseturi, închistriri de ouă, încrustări de lemne, picturi de oale, etc., deci mai mult de partea artistică. Până acum însă, n'am văzut aproape nimic care să-mi producă impresia că s'a început a se lucrà serios și s'ar fi conceput, în adevăr, un plan complet pentru studierea sistematică a etnografiei poporului român. Etnografia este, și ea, o știință serioasă ca toate celelalte, care cere o cultură generală bună și o pregătire în specialitate serioasă, așà că, cu diletanți, simpli colecționari-amatori și specialiști

improvizați, asemenea lucrări mari — ca cele pe cari, cu orice preț, trebue să le facem cât mai urgent — nu se pot îndrumà.

In această privință, cred că cel mai practic lucru ar fi să imităm exemplul poporului atât de cult și de iubitor de țară al Finlandezilor. La Helsingfors, studenții universității au făcut o societate «Muurahaiset» (Furnica) care are de scop ca aceștia, în timpul vacanțelor, să facă fiecare despre țara sa câte o monografie despre anume capitole etnografice, și anume pe baza unor chestionare detaliate, cari au fost făcute pentru acest scop de d-l Schwindt, Directorul General al Muzeului Etnografic din Helsingfors.

Rezultatele au fost admirabile: în timp de nouă ani, societatea finlandeză literară a dispus de 295 de monografii foarte bune, din cari 48 se ocupau excluziv cu pescuitul.

Eu cred că, dacă un grup de specialiști, oameni de știință, ar luà o asemenea inițiativă, dacă s'ar pune fiecare să lucreze o serie de chestionare bine alcătuite, studenții noștri, cari au dat deseori dovezi de patriotism luminat, ar puteà, bine conduși, să scoată o asemenea mare operă la capăt, binemeritând dela Patrie. Ne lipsește dar și acì ca și în cele mai multe ramuri de activitate numai organizatorul, căci entuziasmul și bunăvoința lucrătorilor nu ar lipsì.

In tot cazul aș fi fericit dacă lucrarea de față asupra pescuitului în România ar fi în stare să aducă o contribuție și la cunoașterea mai aprofundată a vieții și îndeletnicirilor poporului nostru și deci ar fi tot odată și un imbold pentru alții mai competenți ca să studieze în acest fel și alte capitole din etnografia noastră națională.

CAP. II.

PESCUITUL ŞI HIDROBIOLOGIA.

In capitolul precedent am arătat că chiar omul primitiv, pentru a puteà pescuì cu succes, a trebuit pe de o parte să cunoască bine apele în cari pescuià, iar pe de alta să observe cât mai de aproape obiceiurile peştelui din acele ape spre a şti unde, când şi cum îl poate prinde. Aceste cunoştinţe au trebuit să se transmită din tată în fiu şi să se acumuleze din generaţie în generaţie ca un capital preţios, deoarece dela ele depindeà uşurinţa de a se puteà procurà hrana adeseori chiar pentru un întreg popor.

Tot atât de necesare sunt şi astăzi asemenea cunoştinţe la pescuitul în toate apele din toate ţerile lumii, şi de aceea chiar şi pescarii adevăraţi nu pot fi niciodată improvizaţi.

Nu e de ajuns ca cinevà să cunoască numai mecanismul unui instrument de pescuit şi să ştie cum să umble cu el — oricât de îndemânatec ar fi — ca să poată prinde peşte. Pentru aceasta e nevoie să cunoască bine apa în care vrea să pescuească cu toate variaţiile ei periodice de nivel şi regimul ei natural, să cunoască ce specii de peşti trăesc în ea, ce vieaţă duc ei aici şi în ce mod este influenţată vieaţa lor de condiţiunile naturale ale apei în care trăesc; mai mult chiar, e nevoie să cunoască totalitatea condiţiunilor naturale din regiunea în care e situată acea apă şi modul cum acestea influenţează asupra acelei ape şi asupra vietăţilor din ea. Numai pe o asemenea bază poate să ştie unde, când şi cum trebue să pescuească şi ce mijloace să întrebuinţeze pentru a prinde serios şi a nu umblà numai la noroc pierzând timpul de geaba.

Aceste condiţiuni naturale variază firesţe şi ele dela o apă la alta şi cunoştinţele despre dânsele se adună încetul cu încetul şi se păstrează ca tradiţii ale meseriei clasei de pescari dela acea apă. Astfel de cunoştinţe, acumulate din observaţiile şi experienţa a întregii serii de generaţiuni, constituesc pentru fiecare apă în parte *baza empirică pe care se face exploatarea tradiţională a pescăriei* din acea apă.

Ca și în orice ramură de activitate însă, unde domnește numai empiria, și aici, pe lângă marile avantaje ale unor observațiuni și experiențe îndelungate, sunt și mari desavantaje provenite din tot felul de interpretări greșite ale faptelor observate, din atribuirea unor fenomene la alte cauze decât cele adevărate ș. a. m. d.

Asemenea inconveniente ale empiriei, cari adeseori pot duce la consecințe rele și la pagube, nu pot fi înlăturate decât prin știință. Datoria științei este dar de a adună toate acele observațiuni și experiențe ale empiricilor, de a le verifică și a le controlà pe fiecare în parte, de a le coordinà și a le readuce la cauzele lor adevărate și apoi a le completà și a trage din ele concluziile și învățămintele ce decurg spre a le aplicà în mod rațional.

Procedând astfel știința profită de un bogat material de fapte, rezultat al unor observațiuni și experiențe îndelungate, iar empiria pune mai bine în valoare capitalul ei de cunoștințe brute, cari fără control științific nu pot aveà o valoare mai mare decât aceea a leacurilor bătrânești față de medicina științifică.

Și la noi chestiunea este aceeaș, și încă cu atât mai mult cu cât apele noastre sunt foarte variate și pot fi împărțite din punctul de vedere al pescăriei din ele într'o serie de categorii cu totul diferite unele de altele. Și aici dar acei cari exploatează pescuitul trebue să cunoască, pentru fiecare din aceste diferite categorii de ape în parte, cari sunt condițiunile hidrografice din ele, cari sunt condițiunile generale fizice și biologice, ce specii de pește trăesc în ele, care este felul lor de viață și în ce mod este el influențat prin totalitatea condițiunilor naturale speciale din fiecare din aceste ape.

Și în adevăr așà și este; exploatarea pescăriei din toate aceste ape se face prin pescari experimentați cari de mici copii au această meserie moștenită dela părinți și părinții părinților lor; ei sunt specializați fie după categoriile de apă unde pescuesc, fie chiar după speciile de pești sau numai după felul instrumentelor cu cari pescuesc. Astfel pescarii din Gropeni sunt specialiști pentru închisorile cu garduri și leasă, cei din Folteşti sunt zătonari, Turtucăenii orieri și năvodari la bălțile puțin adânci, Lipovenii năvodari pentru bălțile adânci ale Deltei, Românii de prin Văcăreni, Garvăn, etc. vintirigii ș. a. m. d. Unii sunt carmacgii la Dunăre, alții carmacgii la mare pescuind la Morun și Nisetru, unii fac numai garduri și cotețe de Chefali, alții sunt coteceri în baltă ș. a. m. d.

Chiar și la râuri și pârae, în fiecare sat se găsește cel puțin câte unul care «știe treaba peștelui pe care a învățat-o încă de mic copil dela părinții săi».

Toți aceștia posedă o serie de cunoștințe precise despre condițiunile hidrografice locale și despre pești și felul lor de viață, cunoștințe bazate pe o serie de observațiuni și experiențe atât ale lor proprii cât și învățate dela bătrâni. Gardagiii d. ex., cari se ocupă cu facerea închisorilor la bălțile Dunărei, cunosc cu o preciziune perfectă toate migrațiunile peștelui, epocele când ei intră în bălți sau când ies înapoi la Dunăre și influențele creșterii sau descreșterii apelor asupra acestor epoce; carmacgiul dela Dunăre cunoaște perfect locurile de iernare, de hrană și de reproducere precum și toate migrațiunile Morunului și adâncimea la care înnoată el în diferitele epoce ale anului; cel dela mare știe influența pe care o exercită curenții marini precum și fiecare vânt asupra migrațiunilor Morunului spre coastă; năvodarul vede de departe, numai după încrețiturile imperceptibile ale apei, bancurile de pește, iar zătonarul știe toate locurile unde iernează Crapul sub ghiață și recunoaște numai după mici semne prezența sa ș. a. m. d.

Fiecare din aceștia dar dispun de un capital mare de cunoștințe asupra apei în care pescuesc și asupra felului de viață al peștilor pe cari îi urmăresc, grație cărora numai, munca lor e productivă și nu-și pierd timpul în zadar.

Aceste cunoștințe formează tradiția după care sunt stabilite normele pe baza cărora se exploatează astăzi pescăria din toate apele noastre și după care se pescuește.

Firește dar că studiind pescuitul din apele României nu ne putem limită numai la studiul uneltelor întrebuințate; aceasta ar fi suficient cel mult pentru scopuri etnografice, nici de cum însă pentru a cunoaște o ramură atât de însemnată de producție a țerii și a pricepe modul cum se exploatează ea. Procedând astfel ar fi ca și când voind să cunoaștem o ramură de industrie ne-am limită la studiul mașinilor — cari ori când pot fi înlocuite prin procedeuri nouă sau cu altele mai perfecționate — în loc de a căutà să pricepem ce se urmărește în realitate prin acea industrie și cărui anume scop au a servì acele mașini.

Astfel fiind este de sigur de cel mai mare interes ca toate acele norme și principii, după cari se face de către empirici exploatarea tradițională a pescuitului din apele noastre, să fie și ele cât de aproape studiate. Pentru aceasta trebuesc însă culese cu cea mai mare îngrijire și toate acele observațiuni și experiențe izolate ale pescarilor din diferitele localități privitoare la diferitele ape sau specii de pești, căci tocmai ele pot fi de cel mai mare folos pentru adevărata pricepere a pescăriilor și pescuitului din apele noastre. Toate acestea adunate la un loc, controlate și verificate cu deamănuntul din punct de vedere științific și apoi completate cu observațiuni nouă și coordonate, pot fi de cel mai mare

folos omului de știință, care are a desvoltà mai departe această ramură de producție și a stabilì norme raționale pentru exploatarea ei.

O observațiune brută a unui simplu pescar — pentru care nu se cere o cultură deosebită ci numai un ochiu ager și exercitat, dar pentru facerea căreia ocaziunile nu se prezentă decât foarte rar — poate, bine controlată, constituì pentru un om de știință un fapt de cea mai mare importanță pentru deslegarea multor probleme de un ordin mai general; și ar fi cu siguranță o mare greșeală a nu se aprecià la justa lor valoare asemenea date prețioase.

Deplin convins dar de importanța unor astfel de observațiuni am adunat și eu dela pescarii noștri bătrâni — și în special dela cei dela Dunăre — toate observațiunile lor cari mi-au părut importante, asupra vieții peștilor în raport cu apele în cari trăesc și după ce le-am controlat și verificat științificește, am căutat să le completez cu observațiuni nouă și să le utilizez pentru cercetările ulterioare. Grație unei asemenea abundențe de fapte și observațiuni — la facerea cărora de altfel ar fi trebuit să lucreze mai multe generațiuni de naturaliști — mi-a fost cu putință, nu numai să mă pot orientà mai bine în privința valorii diferitelor metode de pescuit întrebuințate, ci să-mi deslușesc mai cu ușurință și întreg mecanismul pescăriilor noastre — mai cu seamă al celor atât de complicate dela gurile Dunărei — și să întrevăd legile naturale de cari depinde puterea lor de producțiune.

In lucrarea de față dar nu mă voiu puteà mărginì numai a descrie mijloacele și instrumentele de pescuit, ci va trebuì să dau mai întâiu, pentru fiecare categorie de ape, câte-o ochire generală asupra condițiunilor hidrografice și biologice din ele, iar apoi să arăt speciile principale de pești ce trăesc acolo și migrațiunile ce le fac ele precum și cauzele cari le determină. După aceea la descrierea detaliată a modului cum pescuește fiecare categorie de instrumente, va mai trebuì să arăt și biologia specială a fiecărei specii de pești care se prinde cu acele instrumente precum și momentele biologice și hidrografice de cari ele profită pentru a puteà prinde. Astfel dar la descrierea carmacelor voiu arătà biologia și migrațiunile Sturionilor în Dunăre și în marea teritorială din fața gurilor ei, cât și influența ce o au asupra acestor migrațiuni salinitatea și temperatura apei, curenții, vânturile, etc. La descrierea gardurilor și închisorilor voiu arătà biologia generală a peștilor de baltă și influența ce creșterile și descreșterile apelor Dunărei o exercită asupra lor. La descrierea cotețelor și zătoanelor voiu arătà biologia peștilor ce trăesc în stufării; la descrierea închisorilor de Chefali voiu arătà biologia și migrațiunile Chefalului ș. a. m. d. *Deci cu această ocazie va trebuì să dau și descrierea unei întregi serii de fapte nouă privitoare la*

biologia generală și specială a diferitelor specii de pești, cari până astăzi n'au fost încă descrise nicăeri și cari toate la un loc constituesc cunoștințele fundamentale pentru a puteà pricepe în mod științific mecanismul producțiunii pescăriilor noastre și exploatarea lor rațională.

*
* *

Toate acele observațiuni simple asupra vieții peștilor în diferitele ape, făcute la început numai în vederea unui scop practic imediat — de a ști când, cum și unde se poate prinde peștele mai cu ușurință—nu ne duc însă numai la concluziuni practice; ele sunt de natură astfel că pot contribuì totodată și la rezolvirea multor chestiuni mai generale și foarte importante de știință pură. Astfel cunoștința detaliată a felului de viață ce duc în apele României peștii migratori anadromi cari vin regulat aicea din Marea Neagră — cum sunt toate speciile de Sturioni, Chefalii și Scrumbiile — completează o importantă lacună în cunoașterea biologiei și mai cu seamă a migrațiunilor acestor interesante specii. Despre Chefali, ale căror migrațiuni se întind peste toată Marea Neagră, nici nu se știà măcar locul, epoca și modul cum se reproduc, iar despre Sturioni, cari sunt cei mai interesanți dintre toate speciile de pești cari trăesc în apele Europei, nu se știà aproape nimic precis, nici despre locurile lor de reproducere și nici de migrațiunile și felul de viață al puilor lor, ș. a. m. d.

Observațiunile asupra influenței pe care o exercită variațiunile periodice de nivel ale apelor Dunărei asupra vieții peștilor și celorlalte viețuitoare cari trăesc în ea, ne conduc de asemenea la rezultate științifice cu totul surprinzătoare. In special aici putem observà cele mai curioase fenomene de adaptațiune la mediu, atât de interesante din punctul de vedere al biologiei generale.

Astfel Crapul, care este cunoscut ca unul din cei mai pașnici pești cari se cultivă în eleștee, în apele Dunărei el e un pește migrator foarte vioiu și sălbatec — capabil chiar să sară peste garduri și să distrugă obstacole cari le întâlnește în calea sa — care trăește în cârduri și face călătorii periodice între albie și bălți sau din bălțile Deltei la bălțile din susul Dunărei; toate aceste migrațiuni ale sale sunt determinate de schimbările periodice de nivel ale apei, cari îl fac să aibă locurile de reproducere, cele de hrană și cele de iernat cu totul separate unele de altele și pentru ajungerea cărora trebue să percurgă drumuri lungi la periode anumite.

Studiul locurilor de hrană ale peștilor de pe terenurile inundabile ale Dunărei ne pune de asemenea în stare să constatăm unul din cele mai curioase fenomene de adaptațiune a organismelor acuatice la cerințele

unui mediu special, anume acela al vieții latente, desfășurată într'un stil foarte mare; ea face aici parte din regimul natural al fluviului și e un mijloc general de apărare a organismelor acuatice contra pericolelor provenite din secarea apelor în timpul scăderii nivelului lor. Modul cum fiecare din aceste specii de organisme acuatice ajunge să poată rezolvă această importantă problemă pentru conservarea și existența ei și stările în cari fiecare din ele trec în timpul cât ține această perioadă de vieață latentă, constituesc una din cele mai frumoase probleme ale biologiei generale.

Studiul hranei diferitelor specii de pești cari trăesc într'o apă și al raporturilor dintre diferitele organisme cari convieţuesc împreună ne pune și el în stare să vedem circulațiunea materiei și modul de producțiune a materiei organice în acea apă ș. a. m. d.

Din acestea vedem dar că toate acele observațiuni mărunte asupra felului de vieață al peștilor, absolut necesare pentru exploatarea pescuitului și făcute mai întâiu numai în vederea aceasta, ne pot fi de folos și în rezolvirea chestiunilor mari științifice.

Studiul pescuitului dar, pe lângă marea sa importanță economică și etnografică, mai are și o deosebită însemnătate și pentru cunoașterea biologiei generale a apelor, contribuind astfel și el la rândul său, prin mulțimea minuțioaselor sale observațiuni asupra apelor și peștilor, la cercetarea și rezolvirea problemelor ei. Tocmai din cauza acestor strânse legături dar ce există între hidrobiologie și pescărie — una fiind baza științifică a celeilalte — în lucrarea de față, pe lângă descrierea uneltelor de pescuit va trebui să tratez pe larg în capitole speciale și biologia generală a apelor din România, arătând condițiunile generale de traiu și posibilitățile de vieață din ele precum și biologia specială a diferitelor categorii de pești în raport cu diferitele medii în cari trăesc.

Numai procedând în acest mod vom puteà să lămurim cari sunt adevărații factori de cari depinde producția pescăriilor noastre și deci cărora trebue să se conforme și metodele de exploatarea lor, iar pe de altă parte vom puteà să cunoaștem mai de aproape și vieața din apele noastre cu legile cari o guvernează, spre a ști mai bine să ne folosim de ele.

Din această conlucrare intimă însă a științei cu practica vor rezultà totodată și cele mai mari beneficii atât pentru una cât și pentru cealaltă.

CAP. III.

PESCUITUL DIN PUNCTUL DE VEDERE ECONOMIC.

Dacă studiul și cunoașterea metodelor și instrumentelor de pescuit poate aveă o importanță destul de mare atât din punctul de vedere al cercetărilor etnografice cât și din acel al cercetărilor hidrobiologice, de sigur că el are o importanță încă cu mult mai mare și mai reală din punctul de vedere al întrebuințării acestor instrumente și al foloaselor directe ce pot să ne aducă. Dela modul cum știu să pescuească și dela instrumentele pe cari le întrebuințează depind, în mare parte, veniturile — deci existența — unei întregi populațiuni, și mărimea producțiunii și rentabilității unei întregi ramuri a economiei naționale. Cu cât dar bazele științifice ale producției pescăriilor dintr'o țară vor fi mai bine stabilite și instrumentele de pescuit întrebuințate vor fi mai practice și mai perfecționate, cu atât și producția și rentabilitatea pescăriei din această țară va fi mai mare și cu atâta și economia națională a acelei țeri va trage și ea din această ramură mai mari profite.

Intr'o țară unde pescăria formează producția principală a țerii, ca d. ex. în Norvegia — sau chiar la noi în județul Tulcea și parte din județele Covurluiu, Brăila și Constanța — acolo întreaga economie națională poate să fie influențată de modul și instrumentele cu cari se face pescuitul.

Descoperirile lui Fridjof Nansen, Helland Hansen și J. Hjort, d. ex., că bancurile de Heringi sunt legate de o pătură de apă bogată în Plankton, cu anumite condițiuni fizice — un anume grad de salinitate, temperatură, etc. — și că, în anii când ele nu apar la coasta Norvegiei trebuesc căutate cu alte instrumente la adâncimi mai mari, la oarecare depărtare de coaste unde se găsește acea pătură de apă, această descoperire a scăpat Norvegia de calamitățile anilor când nu veniau Heringii, calamități cari ajungeau la adevărate dezastre ecoonomice pentru întreaga țară. La noi, până acum vreo șapte ani, zăvoadeele de prins moruni dela coasta mării aveau câte 12—15 oameni, deoarece trebuiau să revizuească mereu cârligele, să le ascută și să le primenească; în timpurile din urmă, introducându-se din Rusia o formă nouă de cârlige mai mici aduse din Anglia, numite de ruși «ripeag» sau «scai», cari prind

mai bine și nu au nevoie să mai fie primenite și ascuțite atât de des, numărul oamenilor dela un zăvod a scăzut la șapte, deci spesele de producție s'au micșorat, iar numărul zăvoadelor crescând, și prinsoarea morunului a crescut considerabil.

Pentru a se vedeà mai bine ce influență mare au și la noi instrumentele și modul cum se pescuește asupra producției și rentabilității pescăriilor noastre, voiu arăta că, la noi, la Dunăre, pescarul pentru munca ce o depune peutru a prinde pește capătă 70% — 75% din producțiune; aceasta i se dă fiindcă experiența ne-a învățat că, cu instrumentele de cari dispunem, el trebue să depue, pentru a prinde peștele, o muncă echivalentă cu 70% din valoarea comercială a acelui pește. In alte ape, unde pescuitul e și mai greu, pescarului i se dă chiar 85% din valoarea peștelui numai pentru munca sa de a-l prinde. In schimb însă, sunt unele feluri de pescuit — ca de ex.: cu leasa — unde pescarii singuri oferă și se concurează foarte mult între ei, ca să prindă peștele numai pentru câtevà procente (între 8—20%) din producție și totuș câștigă foarte mult, căci aici cu o muncă foarte mică leasa prinde cantități foarte mari de pește.

Din toate acestea se vede dar, ce mare influență are modul cum se face pescuitul și instrumentele ce se întrebuințează asupra producției și rentabilității pescăriilor. Dacă, d. ex., s'ar descoperì un instrument care să prindă, într'o zi, în Dunăre, de zece ori pe atâta morun cât se prinde azi cu aceeaș muncă, pescarului, în loc de 70% din valoarea comercială a peștelui, i-ar revenì numai cel mult 10% și costul de producțiune s'ar micșorà simțitor, făcând posibil să se dea marfa mai ieftină și la consumatori; din aceasta dar, ar profita toată lumea: atât producătorul cu muncitorii săi, cât și consumatorul și chiar întreaga economie națională.

La noi în țară, la bălțile dela Dunăre, pentru prinderea peștelui proprietarii plătesc muncitorilor pescari pentru munca lor de a prinde peștele 50—60% din valoarea comercială a peștelui. Aceasta este, de sigur, cea mai mare dintre toate spesele de producție a peștelui de baltă, care îngreuiază asupra formării prețului de piață; dacă s'ar găsì însă instrumente mai practice și mijloace mai comode de pescuit, ca să se prindă cu o muncă mai mică cantități mai mari, fără îndoeală că spesele de producție micșorându-se, prețul final s'ar micșorà și el în proporție. Pentru aceleași specii de pești (Crap) cari se scot din bălțile noastre dela Dunăre, costându-ne pescuitul până la 60% din valoarea peștelui, în eleșteele din Bohemia pescuitul lor nu costă nici 5% din valoarea comercială a peștelui; aceasta fiindcă aici modul de prindere e regulat astfel, ca să

se facă cu mare ușurință, deci marfa lor are, în această privință, spese mult mai mici de producție și poate suportă mai bine concurența.

Toate acestea ne arată dar în deajuns, ce importanță mare are cunoașterea cât mai amănunțită a mijloacelor și instrumentelor de pescuit, atât pentru o mai rațională exploatare a pescăriilor, cât și pentru creșterea producției și rentabilității acestei ramuri de avuție a țerii. Cu cât le vom cunoaște mai bine, cu atât vom puteà să perfecționăm mai mult metodele și uneltele de pescuit, spre binele și desvoltarea întregei ramuri.

* * *

Dacă, pentru studiile etnografice, cunoașterea formelor (Morphologia) și numelui instrumentelor de pescuit sunt, în cele mai multe cazuri, suficiente, pentru chestiunile economice, cari ne interesează pe noi în prima linie, nu ne putem mulțumì numai cu atâta. Din acest punct de vedere nu e suficient să cunoaștem numai instrumentele de pescuit pentru a ne puteà da seama de modul cum trebue să se facă pescuirea unei ape oarecare — baltă, eleșteu, părâu, etc., — adică cum să se strângă recolta anuală a acelei suprafețe de pământ acoperită cu apă. Pentru aceasta, după cum s'a văzut în cap. precedent, ni se cer cunoștințe mult mai largi: noi trebue să cunoaștem perfect, în toate amănuntele sale, natura acelui basin de apă, modul său de alimentare, temperatura, curenții, adâncimea, vegetația, etc., speciile de pești ce trăesc acolo și biologia lor, condițiunile de producțiune, adică de reproducere, de hrană și de creștere ale peștilor s. a. m. d.

Pe baza acestor cunoștințe putem ști, pentru orice apă, la ce anume producție putem să ne așteptăm, ce putem recoltà și ce trebue să lăsăm pentru viitor. Apoi putem chibzuì în ce mod trebue să regulăm astfel nivelul apelor ca să fim în stare să concentrăm peștele într'un spațiu cât mai restrâns, spre a-l culege cât mai ușor; dacă aceasta însă nu e cu putință, trebue atunci să căutăm, după felul de vieață al diferitelor specii, să găsim alte mijloace și instrumente pentru a-l înșelà sau ademenì, ca astfel să-l prindem mai cu ușurință. *Toate acestea dar cer o perfectă cunoaștere prealabilă a condițiunilor naturale fizice și biologice ale apelor și a biologiei peștilor.* De aceea dar, descrierea instrumentelor de pescărie din punctul de vedere al funcționării lor nu poate fi făcută arătând numai forma și mecanismul fiecărui instrument, *ci ea trebue să meargă împreună cu descrierea pescăriei din apele în cari se întrebuințează acele instrumente și cu descrierea felului de vieață al peștilor pe cari ele caută să-i prindă.*

Descrierea de față dar, nici din acest punct de vedere, nu poate fi numai un simplu dicționar rezonat și ilustrat al instrumentelor de pescuit din România, ci ea trebue tot odată să dea și o descriere sistematică a pescăriilor din toate apele noastre, să arate modul lor de exploatare și mijloacele întrebuințate pentru pescuirea și gospodărirea lor, căci numai astfel va puteà da o idee reală de valoarea metoadelor și uneltelor actuale de pescuit din apele noastre și va puteà servì și din acest punct de vedere ca o bază solidă pentru ameliorarea și perfecționarea lor.

CAP. IV.

CLASIFICAREA APELOR ŞI A UNELTELOR DE PESCUIT DIN ROMÂNIA.

După ce am stabilit ţelurile către cari trebue să tindă, în prima linie, lucrarea de faţă, ne mai rămâne acuma să vedem în ce mod trebue să clasăm şi să expunem materialul adunat, spre a da o idee cât mai completă de pescăriile noastre şi de modurile cum se exploatează ele. Dacă am urmări studiul pescuitului numai din punctul de vedere etnografic, atunci de sigur că metoda morfologiei comparate şi stabilirea variaţiei numirilor instrumentelor ar fi suficientă. Nu am aveà nevoie atunci, decât de a luà cele câtevà forme fundamentale ale instrumentelor de pescuit (suliţi, undiţe, saci, capcane, instrumente cari încunjură peştele, instrumente cari încurcă peştele, instrumente cari apucă peştele, etc. —) şi apoi pentru fiecare să urmărim evoluţiunea dela cele mai simple până la cele mai complicate, independent de apa în care au să pescuească şi de peştii pe cari au să-i prindă. Mai stabilind apoi şi numirile pentru fiecare din ele şi comparându-le cu formele şi numirile dela alte popoare, am puteà stabilì mai departe ce este caracteristic al poporului nostru, şi ce influenţe a suferit sau a exercitat el asupra altor popoare. Aceasta este metoda de care s'au servit mai toţi etnografii din diferitele ţeri ca: Janko, Schuchardt, Sirelius, ş. a.

Scopul nostru însă, după cum s'a arătat, fiind mai larg: de a studià pescăria în totalitatea ei şi modul cum se exploatează apele din România din punctul de vedere al pescuitului, metoda noastră de expunere, ca şi cea de cercetare, trebue să fie şi ea alta:

Noi vom împărţi toate apele României în diferite categorii, după felul şi natura lor, după condiţiunile naturale de existenţă ce le oferă ele organismelor, după speciile de peşti ce trăesc în ele, ş. a. m. d.; apoi vom arătà, pentru fiecare din aceste categorii de ape, cari sunt condiţiile generale biologice din ele, ce specii principale de peşti comestibili trăesc în ele şi ce vieaţă duc ei şi, în fine, vom arătà, pentru fiecare categorie de ape în parte, în ce mod ştie poporul nostru să prindă peştii din ele şi să-i întrebuinţeze şi de ce mijloace, instrumente sau aparate se serveşte el pentru acest scop.

In fine vom tratà pe scurt, în capitole speciale, și industriile anexe împreună cu comerțul de pescărie, descriind și pentru acestea uneltele de cari se servesc.

A. Clasificarea apelor din România din punctul de vedere al pescăriilor din ele.

In lucrarea mea întitulată «Cercetările hidrobiologice din România», dând o caracterizare biologică a apelor noastre, le-am împărțit în mai multe categorii după condițiunile naturale de existență pe cari le prezentă ele organismelor. Fiecare regiune biologică cu condițiuni identice de viață este caracterizată, mai mult sau mai puțin, și prin aceleași specii de pești cari conviețuesc în ea, așà că categoriile de ape deosebite acolo din punct de vedere biologic general se aplică în mare parte și asupra pescăriei.

In general, ceeace schimbă mai mult condițiunile de viață în diferitele noastre ape este, în prima linie, compoziția chimică a apei și intensitatea curentului ei.

Ape stătătoare propriu zise, adică *lacuri*, în felul lacurilor mari din Alpi sau în felul lacurilor din Finlanda și Prusia orientală sau ca Balatonul, noi putem zice că aproape nu avem; singurele noastre lacuri sunt câtevà mici basine din munți (Gâlcescu, Ezerele dela Muscel, etc.), lacurile litorale de pe malul mării din Dobrogea (Siut-Ghiol, Tașaul, Mangalia, Tatlageac), și câtevà lacuri sărate cari, din punctul de vedere al pescăriei, n'au nici o importanță; câtevà lacuri mari ca Snagovul, Dracșanii, ș. a. deși cu apă stătătoare, se apropie însă, prin modul lor de alimentare și prin formațiunea lor, mai mult de eleștee.

Bălțile, deși au apă în aparență stătătoare, stau însă în legătură, mai mult sau mai puțin în permanență, cu ape curgătoare cari le alimentează periodic, așà că apa lor se primenește întotdeauna. Acestea, deși prezentă condițiuni biologice și au o faună asemănătoare în multe privințe cu a lacurilor, ele fac totuș parte din sistemul apelor curgătoare — ale căror supape de siguranță contra revărsărilor sunt —; viața din bălți influențează mereu asupra vieții din apa curgătoare care le alimentează, și aceasta, la rândul ei, influențează asupra vieții din baltă. Peștii din apa curgătoare intră în baltă, mai cu seamă în epoca lor de reproducere, unde găsesc locuri liniștite pentru depunerea icrelor și desvoltarea lor, precum și o hrană abundentă pentru creșterea puilor, iar peștii din bălți, deveniți mari, găsesc în albia râului un refugiu contra frigului de iarnă și a căldurilor prea mari de vară. De asemenea și planktonul din bălți iese prin gârlele de alimentare și intră în râuri, îmbogățind prin aceasta hrana peștilor de aici. Bălțile deci, împreună cu apa curgătoare,

formează un tot biologic, așă că, și în privința pescăriei din ele, nu pot fi tratate decât la un loc.

Tot asemenea e și cu *eleșteele;* numai că, pe când bălțile sunt supapele laterale ale apei curgătoare, eleșteele noastre sunt basinuri voluminoase cu apă liniștită, formate chiar în albia râului — sau de obiceiu a pâraelor mici din regiunea joasă a colinelor — barate printr'o iezătură transversală. Și aici dar, vieața din eleșteu e influențată mereu de vieața din pârâu și viceversa, așă că și acestea trebuesc tratate împreună, formând iarăș un tot biologic. Singure numai eleșteele provenite din topirea zăpezilor și din adunături de ploaie, sau cele alimentate prin izvoare subterane, au apă cu totul stătătoare.

Lagunele mari dela Sudul Deltei Dunărei și Zătoanele nu pot fi numite nici ele ape stătătoare; aceste fiind în legătură, pe de o parte cu Dunărea, iar pe de alta cu marea, apa din ele se primenește mereu și vieața dintr'însele este continuu influențată de acestea, așă că fauna lor este un amestec de faună de baltă cu fauna Dunărei și a Mării Negre. Tocmai de aceea însă aceste ape sunt o bună capcană, căci, pe lângă peștii crescuți într'însele, ele atrag în basinul lor atât peștele de Dunăre cât și pe cel de mare, care le mărește încă considerabil producția, fără a consumă hrana din ele, deci fără a le slăbî puterea lor proprie de producție.

In *apele curgătoare,* cu cât ne scoborîm dela munte spre mare, cu atât și condițiunile de existență se schimbă; în această privință putem zice că, în prima linie, repegiunea curentului este determinantă. Înălțimea deasupra nivelului mării, temperatura, etc., nu au o influență atât de mare ca curentul, căci în eleșteele de munte găsim o faună cu mult mai asemănătoare cu cea a eleșteelor din vale decât cu fauna pâraelor alăturate. Repegiunea curentului are o influență atât de mare asupra condițiunilor de existență din aceste ape, atât din cauza puterii ei mecanice, la care organismele trebue să se adapteze pentru a puteà rezistà, cât și din cauză că ei i se datoresc variațiile naturii fundului pe diferitele porțiuni ale unui curs de apă, adică fund de bolovani mari la curent mare (regiunea torențială), fund de pietre rotunjite, fund de pietriș, fund de nisip, fund de nomol, ș. a. m. d. Diferitele specii de pești sunt adaptate în mod diferit la diferitele grade de viteză ale curentului, așă că se poate calculà cu exactitate până la ce viteză poate trăi fiecare specie și care este optimul ei de curent.

Din punctul de vedere dar al pescăriei din râurile noastre, noi putem împărți apele acestora în următoarele categorii:

1. Pâraele de munte mici,
2. Pâraele de munte mari,
3. Râurile de munte și partea superioară a râurilor mari,

4. Râurile de șes (partea mijlocie a râurilor).
5. Partea inferioară a râurilor până la Dunăre și anume:
a) Albia și
b) Lunca cu bălțile ei.

Sau altfel, luând pentru fiecare din aceste categorii speciile caracteristice de pești, am puteà zice: Regiunea păstrăvului, regiunea Lipanului, regiunea lostriței și scobarului, regiunea mrenei și a cleanului, regiunea crapului și a somnului.

Ajunși la *Dunăre,* condițiunile de vieață se schimbă deodată brusc. Aici avem altă apă, cu un curent lent, cu cantități mari de aluviuni în suspensiune, cu un regim special de variații regulate ale nivelului, cu o zonă inundabilă enorm de largă, plină de bălți mari, din cari unele adânci, permanente, altele (numite ghioluri de față) cu apă mai puțină, altele cari se usucă vara ș. a. m. d. Toate acestea schimbă cu totul condițiunile biologice și întâlnim o faună cu mult mai bogată, la care se mai adaogă și toți peștii migratori cari fac călătorii periodice din mare în Dunăre. Și la Dunăre deci, din punctul de vedere al pescăriei, trebue să deosebim o serie de categorii de ape diferite, și anume:

1. Albia fluviului; împărțind-o pe aceasta în mai multe subregiuni după speciile caracteristice ale fiecăreia;
2. Bălțile;
3. Gârlele;
4. Bălțile Deltei acoperite cu Plaur și
5. Lagunele.

Ajunși la mare, trebue să deosebim, de asemenea, mai multe categorii de pescării și să facem o separațiune completă între pescăria din fața gurilor Dunărei, unde apa e îndulcită, și pescăria obicinuită de mare, cari sunt cu totul diferite una de alta. Și aici apoi trebuesc considerate în mod separat: pescăria de morun și nisetru, pescuitul scrumbiilor, pescuitul calcanului, pescuitul celorlalte specii de pești marini cari trăesc lângă coastă, pescuitul speciilor migratoare din mare, cari se apropie la anumite epoci de coastele noastre fără însă a intrà în fluviu.

In descrierile ce voiu da așà dar aici, voiu tratà pe cât va fi cu putință separat pe fiecare din aceste categorii de ape și de pescării ce le-am deosebit, arătând pe scurt, pentru fiecare din ele, cari sunt condițiunile naturale ale apelor, cari sunt peștii comestibili ce trăesc în acele ape și caracterele lor biologice importante din acest punct de vedere, în ce mod și pe ce bază se face exploatarea pescuitului și ce moduri și instrumente de prins se întrebuințează.

B. Clasificarea instrumentelor şi metodelor de pescuit.

Inainte de a începe descrierea în amănunte, pe regiuni s'au pe categorii de ape şi pe specii de peşti, a modului cum se face pescuitul în România şi a tuturor instrumentelor cari servesc la acest scop, cred că e necesar să aruncăm o scurtă ochire generală asupra instrumentelor noastre de pescuit, arătând în linii mari forma lor, modul lor de prindere şi principiile pe cari sunt ele bazate, spre a puteà astfel, în interesul unei mai comode expuneri, să le clasificăm din aceste puncte de vedere în diferite grupe şi categorii.

După cum s'a văzut dejà din partea generală a acestei lucrări, principiile pe cari se bazează instrumentele de pescuit sunt cât se poate de simple, bazate pe cunoaşterea obiceiurilor peştilor şi pe a naturii apelor în cari se întrebuinţează. Ele se pot reduce la câtevà tipuri fundamentale, din desvoltarea şi combinaţia cărora apoi—potrivit apelor în cari urmează a fi întrebuinţate şi speciilor de peşti pe cari sunt destinate a le prinde—se formează toate instrumentele şi aparatele cele mai complicate şi variate pe cari le întâlnim la popoarele cele mai depărtate unele de altele şi la apele cele mai diferite.

Instrumentele cu cari Principele de Monaco, în explorațiunile sale, prinde peştii la mii de metri în adâncimile cele mai mari ale oceanelor, sunt bazate pe aceleaşi principii ca şi vârşiile de cari se foloseşte ţăranul nostru când prinde păstrăvul într'un pârâu mic, peste care se poate sări cu piciorul. Reţelele cele enorme cu cari se pescuesc cu miloanele bancurile de heringi sau de sardine ce vin periodic la coastele Europei sunt, în principiu, aceleaşi ca şi mrejele cu cari prinde pescarul dela Snagov peştii săi de baltă; «Trawlurile» cu cari prind flotele de vapoare de pescării sutele de milioane de kilograme anual de peşti pleuronectizi (Calcan, Soli, etc.) sunt bazate pe acelaş principiu ca şi sacul sau poclâul cu care prinde ţăranul nostru peştele de pe fundul pietros al pâraelor; flotele întregi de pescari de toate naţionalităţile cari pescuesc Schelfischul şi Bacalao la Islanda, pe bancurile dela New-Foundland sau la Lofoten, prind cu acelaş fel de instrumente ca şi pescarul nostru de pe Bistriţa, care-şi prinde un capăt al sforii cu cârlige de capătul plutei şi pe celălalt îl leagă de o piatră şi-l aruncă în apă—ş. a. m. d.

La toate avem aceleaşi câtevà principii simple—descoperite încă din epoca de copilărie a omenirii — şi nu variază decât dimensiunile, proporţiile, modul de combinare între dânsele şi modul de întrebuinţare etc., ajutate apoi tot mai mult de perfecţionările tehnicei moderne. Tocmai în aceste mici variaţiuni însă a modului de adaptare al dife-

ritelor feluri de instrumente la diferitele ape cu diferitele lor condițiuni biologice și diferitele specii de pești, stă partea specifică și interesantă a instrumentelor noastre și a modurilor variate de a pescui cu ele.

Inainte dar de a intră în descrierea amănunțită a numeroaselor metode și instrumente de pescuit ce le întâlnim la pescarii din toate apele noastre, este necesar să căutăm a introduce o ordine în acest haos și să încercăm a le clasifică în diferite grupe și categorii, luând de bază principiile pe cari sunt ele construite, materialele din cari sunt făcute și modul lor de prindere.

Intâiu de toate trebue să știm că fiecare mijloc sau instrument de pescuit urmărește două scopuri, unul pregătitor și unul final, și anume: 1) De a adună și reține pe pește la un loc, fie ademenindu-l sau urmărindu-l, fie împingându-l cu forța sau încunjurându-l, etc., și 2) de a-l prinde și a-l scoate afară din apă.

De aceea fiecare instrument trebue să fie compus din aceste două părți, sau când îi lipsește una din ele, este numai fiindcă nu mai e nevoie de un aparat deosebit, deoarece se utilizează condițiunile naturale ale apelor sau obiceiurile peștilor, cari pot îndeplini în anume cazuri una din aceste două funcțiuni. Astfel, undițele au de obiceiu ca mijloc de ademenire pentru pește *nada* (viermi, mămăligă, insecte, etc.); dacă aceasta lipsește însă, atunci ele se leagă ca șire de cârlige și se pun ancorate la un curent mai mare unde «le joacă apa», și peștele, fiind împins de curent, se agață singur într'însele, prinzându-se. Vârșa de rechită se pune pe fundul apei, ungându-i cu mămăligă gârliciul; dacă însă nu i se pune hrană, atunci ca să poată prinde, ea trebue așezată într'un loc pe unde peștele e nevoit să treacă dela sine, ca d. ex., la gura unui gard, care e singurul drum pe unde peștele se poate scoborî sau suì pe părâu, fie pentru a-și depune icrele, sau fie pentru a ajunge la locurile sale de hrană.

Deoarece însă aparatele de prins sunt în cea mai mare parte independente de mijloacele de a ademeni, a concentră sau a reține peștele la un loc — acestea putându-se combină între dânsele în toate felurile posibile, după cum condițiile naturale ale apelor și obiceiurile peștilor, variabile după epoce, o cer —, de aceea și clasificația ce o vom face trebue să fie alcătuită pentru fiecare din aceste două categorii de instrumente în mod separat.

1. Mijloacele și instrumentele cu cari se ademenește sau se adună peștele.

Din această categorie putem distinge următoarele mijloace sau feluri de instrumente principale :

1. *Răstocirea, (mutarea, abaterea* sau *secarea) apelor.* Prin acest mijloc, scăzând nivelul apei la un minimum sau secându-l cu totul, peștele și celelalte vietăți acuatice rămân pe fund și sunt apoi culese cu mâna sau cu diferite instrumente de prins. De modul acesta simplu se servesc copiii și femeile țăranilor noștri, pentru a scoate mai cu ușurință peștele de prin pârae sau din craci de râuri; dar se mai servesc și proprietarii de eleștee, cari «dau drumul iazului» pentru a scădeà nivelul apei și a prinde mai cu ușurință peștele din el. Proprietarii de eleștee din Boemia, prin lucrări hidraulice costisitoare — și aceasta e astăzi o condițiune esențială și pentru toate eleșteele moderne în cari se face cultura sistematică de crapi — și-au regulat astfel apele ca să poată, după voință, secà oricând eleșteele lor, spre a scoate din ele tot peștele cu cea mai mare ușurință ; astfel ei au redus prin această «răstocire sistematică» spesele de pescuire — care la noi reprezentă o cheltueală foarte mare — la o cheltueală foarte mică. Tot aceasta e tendința la care dorim și noi să ajungem cu bălțile Dunărei, spre a le puteà regulà prin lucrări hidrotehnice, astfel ca să putem scădeà nivelul după voință înainte de a începe pescuirea lor și a reduce astfel spesele de pescuire la un minimum.

Ce distanță mare dar, dela răstocirea unui pârâu la cele mai complicate lucrări hidrotehnice, bazate însă pe acelaș principiu simplu!

2. *Otrăvirea apelor prin plante toxice sau narcotice, sau prin substanțe explozibile.* Peștele astfel amețit sau otrăvit iese deasupra apei și este apoi cules cu mâna sau pescuit cu vreun instrument. Acest mijloc, oprit și pedepsit de lege, se practică înainte pe o scară întinsă și a distrus aproape cu totul pescăria în râurile și pâraele noastre.

3. *Ademenirea peștelui prin „mâncare"* sau *„nadă"* (viermușori, insecte, pește, mămăligă, săpun, etc.), *prin lumină în timpul nopții* (luna, fachii, lămpi, etc.), *prin obiecte strălucitoare, prin cobci făcute în ghiață, cari aerisesc apa iarna,* etc. Peștele astfel atras este apoi prins cu ușurință în vreun aparat oarecare de pescuit.

4. *Înșelarea peștelui prin diferite obstacole puse în calea sa,* pe cari el, căutând să le biruească și să treacă înainte, intră în prima deschizătură ce o găsește și acolo, punându-se un instrument de pescuit, este prins; de asemenea, vrând să sară peste obstacol, el cade într'o prinzătoare oarecare ce se așează îndărătul obstacolului. Peștele este o

ființă foarte încăpățânată; când întâlnește un obstacol în calea sa, el nu se întoarce înapoi, ci caută cu orice preț să străbată înainte și, dacă găsește vreo deschizătură, el încearcă să scape printr'însa ca să fugă înainte; tocmai aceasta însă e pierderea sa, căci omul a deprins să se folosească de dânsa ca să-l prindă mai cu ușurință.

Pe baza acestei observațiuni simple a obiceiurilor peștelui s'au construit, la toate popoarele, și se întrebuințează și la noi, un număr infinit de instrumente, dela gardurile cele mai simple cu o *limbă*, la labirinturile cele mai rafinate și complicate prin cari rătăcește peștele până se prinde.

5. *Potrivirea apei astfel ca să se producă un curent puternic care să apuce peștele și să-l împingă spre un aparat de prindere.*

Dela observațiunea simplă că peștele poate fi târît de apă, dacă curentul devine deodată mai tare, s'au găsit tot felul de mijloace pentru a se îngustă treptat curentul și a-i da o putere mare acolo unde peștele se adună în cârduri. Astfel s'a început prin prinderea peștelui la cascade, apoi îngustarea albiei la pârae prin «gărduțuri de piatră», cari prind peștele târît de curent în leasă, saci, vârșe, etc. și s'a ajuns în fine la gardurile cele complicate cu leasă de pe gârlele și brațele Dunărei, sau la barajele permanente din unele mari râuri europene.

6. *Sperierea* sau *„stîrnirea“ peștelui cu diferite instrumente* (valuri, maiuri, știulbuc, tălchig, traglă, scâlcează, bătaia în apă cu piciorul, diferite sgomote, darabane, etc.) ca să fugă din ascunzătorile sale și să intre în aparatele de prins.

Dela femeile cari, pentru a prinde cu cercala peștele în pâraele de munte și în vadurile râurilor, îl sperie, trăgând cu piciorul printre pietrele de pe fund, ajungem la zătoanele cele mari dela bălțile Dunărei, unde se bate apa cu știulbucul ca să fugă peștele în cotețe, sau ajungem la pescăriile de pe sub plavurile Deltei, cari, încunjurându-se cu rețele kilometrice, se găuresc și apoi se bate sub ele spre a sperià crapii și somnii bătrâni ce stau ascunși acolo, făcându-i să fugă și să se prindă în rețelele încunjurătoare.

7. *Incunjurarea peștelui din toate părțile cu garduri, acolo unde se adună în anumite timpuri în cantități mari.* Așà sunt zătoanele în cari se închide, cu garduri de stuf sau de nuele, peștele și în special crapul ce se adună — se zătonește — în cârduri mari la iernat, fie în stuf, fie la locuri mai adânci. Tot așà este închisul bălților, care se face cu garduri de nuele, vara, când încep apele Dunărei să scadă și peștele vrea să fugă afară; balta Brăilei, d. ex., se închide de jur împrejur cu un gard de 65 km. lungime.

8. *Incunjurarea peștelui cu plăși și apoi restrângerea locului în care s'a închis din ce în ce mai mult, până ce e silit să intre în aparatele de prindere.* Așà e, de ex., încunjurarea peștelui cu aripele năvodului

cari, strângându-se din ce în ce mai mult, silesc peștele să intre în sacul dela mijlocul său (matiță), unde rămâne prins.

9. *Utilizarea epocelor de migrațiune a peștilor pentru a le pune fie în calea lor, fie la locurile unde ei se adună, capcane și tot felul de instrumente spre a-i prinde.*

Mai toate speciile de pești întreprind, în anumite epoce ale anului sau ale vieții lor, migrațiuni, fie pentru a-și găsi locuri favorabile de reproducție, fie pentru hrană, iernat, etc. Unele specii fac călătorii mari, altele mai scurte; în totdeauna însă le fac sau la anumite epoce fixe, sau în legătură cu unele fenomene fizice ale apelor în cari trăesc (ca: turburarea apei din fluviu, care îi face să fugă în bălți, căldura prea mare a apei din bălți sau înghețul care îi face să caute a fugi în fluviu, etc.). Toate aceste epoce și momente fiind bine studiate și cunoscute de pescari, ei profită de dânsele pentru a puteà urmări și prinde mai cu ușurință peștele, aținându-i calea.

10. *Atragerea peștelui iarna prin copci făcute în ghiață, unde el vine să respire o apă mai oxigenată și e prins apoi cu diferite instrumente.*

Bazați pe aceste câtevà principii simple, decurgând mai cu seamă din observațiunile făcute timp îndelungat asupra obiceiurilor vieții peștilor, pescarii își imaginează tot felul de mijloace și își construesc tot felul de instrumente potrivite felului apelor în cari pescuesc, pentru a ademeni și a concentrà peștii în locuri cât mai restrânse, spre a-i puteà apoi prinde cât mai cu ușurință.

2. Mijloacele și instrumentele cu cari se prinde peștele.

Aceste mijloace și instrumente sunt încă cu mult mai numeroase și mai variate ca cele dintâi; clasificarea lor este deci și mai anevoioasă, căci e greu de a găsi un principiu general pe care să-l putem adoptà ca criteriu pentru a aveà o clasificațiune naturală.

Un criteriu mai comod, care întru câtvà s'ar potrivi și cu modul de prindere, ar fi să clasificăm instrumentele după materialul din care sunt ele făcute. Procedând astfel am puteà să împărțim uneltele dela noi în următoarele grupe:

1) Instrumentele de metal ascuțite (ostii, undițe, cârlige, carmace, etc.).
2) Instrumente împletite din lozii (coșurile, lesele, vârșele, etc.).
3) Instrumente împletite din nuele sau din stuf (garduri, cotețe, zătoane).
4) Instrumente de plasă (plase, năvoade, laptașe, orii, saci, etc.).
5) Instrumente de rețeà (mreje, ave, setce, plave ș. a.).

O asemenea clasificație însă, deși foarte comodă, păcătuește prin aceea că separă în grupe diferite unele instrumente foarte înrudite — ca d. ex.

vârșele de lozii și vârșele de plasă — cari prind peștele în acelaș mod și se deosebesc între ele numai fiindcă sunt făcute din materiale diferite.

O altă clasificațiune am aveà luând de bază morfologia, adică, cum fac unii etnografi, luând în considerare numai forma, independent de modul lor de funcționare. O astfel de clasificare însă este și mai nenaturală, căci pune în aceeaș grupă unele instrumente cu totul eterogene și separă în grupe diferite alte instrumente foarte apropiate prin modul lor de prindere și prin materialele din cari sunt făcute.

Singurul criteriu, după care putem obținea o clasificațiune mai naturală, este să luăm de bază principiul de prindere al instrumentelor, adică să le clasificăm după acele câtevà principii simple fundamentale, pe cari le găsim și la instrumentele popoarelor celor mai primitive și pe cari le întâlnim în toate stadiile de desvoltare și la instrumentele noastre.

Procedând astfel putem împărți numeroasele unelte și sisteme de a pescui, ce le găsim la apele noastre, în următoarele categorii principale:

1. *Culesul sau prinsul peștelui cu mâna.*

Acesta se întrebuințează: la apă mică, pentru peștii ce trăesc pe fund și cari pot fi apucați cu ușurință; la retragerea apelor, fie după inundațiuni, fie pe malul mării după o furtună; la locurile unde se seacă anume apa pentru a se culege peștele rămas.

2. *Instrumentele cari lovesc sau apucă peștele*, ca: Topoare, măciuce, clește, proțap, etc.

3. *Instrumentele de metal cari înțeapă peștele* și anume:

a) Ostiile (ostii, furci, sulițe, harpune, etc.) cu cari pescarul lovește și străpunge peștele.

b) Undițele cari se pun în apă cu «nadă» și peștele mușcând de ea rămâne prins de gură.

c) Cârligele, adică o serie de undițe de toate dimensiunile înșirate pe o coardă lungă, care se așează în ape ca instrumente fixe și cari pescuesc: α) cu nadă *(pripoanele)* sau β) fără nadă, înțepând în corp peștele ce trece printre ele *(carmacele)*.

4. *Instrumente împletite din nuele, cari lasă să se strecoare curentul apei prin ele, reținând într'însele peștele care rămâne prins*: coșuri simple, odoroabe, lese.

5. *Instrumente cu gura întoarsă în lăuntru, în care peștele intră ca într'o capcană și nu mai poate ieși afară*:

a) Capcane împletite din răchită: Vârșe, coșuri oarbe.

b) Capcane de plasă: Etere, vintire, taliane.

c) Capcane făcute din lesuri de stuf sau de nuele, împletite cu papură sau teiu: Coteț, mandră, zătoane, gardurile cu limbi, oboarele, etc.

6. *Instrumente de plasă, cari se aruncă peste pește spre a-l acoperì și apoi ieau forma unui sac în care îl prind:* Capacul, pleașca, prostovoalele.

7. *Instrumentele de plasă în formă de sac cu coadă, cu cari se scoate peștele ca cu lingura sau ca într'o sită.*

Diferitele forme de saci de râuri și pâraie, ciorpace, târăbufuri, chipcele, sacoviște, crâsnice, etc. și toată seria foarte numeroasă de saci cu coadă de diferite forme, întrebuințate în toate categoriile de ape, sub diferite numiri.

8. *Instrumente de plasă în formă de sac fără coadă, cari pescuesc purtate cu sau contra curentului.*

a) Poclăele, târîtoarea, jigajnea, cleștarul, etc. cari sunt saci de dimensiuni mai mici, purtați cu câte 2 prăjini sau cu lațuri de lemn, legate de capetele gurii lor.

b) Laptașele; saci de dimensiuni mari, cari cu marginea de jos a gurii lor, întinsă pe o coardă cu greutăți, se târâe pe gropile de pe fundul apelor la adâncimi mari, iar cu marginea superioară plutesc la suprafața apei.

c) Oriile. Saci mari plutitori, purtați cu otgoane, cari pescuesc cu curentul.

d) Sacii de garduri, cu cari se pescuește la gura gardurilor. *Sârnicul, Sacul dela leasă* sau dela gura gardurilor sterpe, etc.

e) Matița sau sacul năvoadelor.

9. *Plasele simple,* cari încunjoară peștele și-l scot din apă apucându-l pe dedesupt ca o sită sau îl târăsc pe fund până îl scot pe mal. Plasele de mână, jegajnițele, voloacele, tifanele, crilele năvoadelor și toate plasele drepte de orice dimensiuni.

10. *Rețelele cari încurcă peștele în ochiurile lor,* fie că pescuesc ca intrumente fixe, fie că sunt purtate cu sau contra curentului apei.

a) Mrejele de pârae cu 3 rețele, purtate pe o prăjină.

b) Mrejele de baltă cu o singură rețeà; pescuesc fixe, întinse pe prăjini sau suspendate cu plute, etc.

c) Setcele, avele, cobcele, plavele, etc. toate cu dimensiuni foarte mari; pescuesc, fixe sau cu curentul, așezate vertical în apă și susținute cu plute dela marginea de sus, iar la marginea de jos cu plumburi.

d) Trandadaiele. O bucată de setcă cu 3 rețele întinse pe o ramă de 2 leațuri și la partea de jos pe o coardă pe care sunt înșirate oase de cal.

In aceste 10 categorii, cari sunt 10 tipuri fundamentale, se pot împărți toate instrumentele de pescuit ce le avem noi în țară. Din combinarea lor între ele și cu diferitele feluri de unelte și mijloace de ademenirea, adunarea și reținerea peștelui la un loc, se alcătuesc apoi toate instru-

mentele, aparatele și instalațiunile de prins pește cele mai rafinate și mai complicate ce le avem.

In capitolele următoare dar vom urmări, pentru toate categoriile de ape din țară și pentru toate categoriile de pești, instrumentele de cari pescarii noștri se servesc, numirile variate ce le-au dat și modul lor de funcționare, servindu-ne în expunerea și rânduirea materialului, pe cât va fi cu putință, de clasificațiunile acì arătate.

PARTEA II.

DESCRIEREA SPECIALĂ A PESCĂRIILOR ŞI PESCUITULUI DIN APELE INTERIOARE ALE ROMÂNIEI.

A.

ELEŞTEELE.

Din descrierea generală a apelor din România, ce am dat-o în prima parte a acestei lucrări, s'a văzut că la noi lacuri adevărate — în felul lacurilor din Alpi sau al Balatonului — aproape nu sunt şi că singurele ape stătătoare cari, prin mulţimea lor şi prin suprafaţa lor totală foarte mare, merită a ne ocupă de ele — sunt eleşteele. In adevăr, la noi, încă din timpurile cele mai vechi — şi mai cu seamă în Moldova — aproape pe fiecare moşie există câte un eleşteu care, pe lângă producţia peştelui, era necesar pentru adăpatul vitelor şi pentru punerea în mişcare a morilor şi a piuelor. Aceste nenumărate basine de apă, presărate pe toată suprafaţa ţerii, întreţineau nivelul apelor subterane mai ridicat şi dădeau umiditatea necesară atmosferei în timpul secetelor, aşă că potoliau arşiţa soarelui şi înlesniau creşterea vegetaţiunii. Numărul lor era atât de mare, încât, adeseori, întregi pârae (ca d. ex., părâul Başeului, apa Mostiştei, etc.) erau transformate într'o serie de basine, zise iazuri sau eleştee, cari se succedau şi se scurgeau unul în altul. Unele din aceste eleştee au o suprafaţă foarte mare, cum sunt de ex. iazul Dracşanilor, de lângă Sulita, jud. Botoşani, care trece de 1.500 de hectare, iazurile dela Stiubeni, Haverna, etc., din jud. Dorohoiu, Snagovul de lângă Bucureşti ş. a. m. d.; cele mai multe din ele însă sunt numai de câtevă hectare.

Cantitatea totală de peşte ce o produceau aceste eleştee era atât de mare, încât îndestulă în totul necesităţile consumaţiunii din interiorul ţerii şi numai arareori, numai la anumite zile de peşte, se aduceà, pe atunci, peşte mai de valoare dela Dunăre.

Deşi foarte multe din vechile eleştee — de când morile cu vapor au înlocuit morile cu apă — s'au secat, pentru a se câştigà pământ de

arătură și pășune, totuș au mai rămas încă multe cari nu s'a putut secà și, de sigur, cu timpul multe din cele vechi vor trebuì să se refacă la loc. Mai toate țerile au trecut printr'o perioadă asemănătoare, când toată lumea se grăbià să-și sece eleșteele pentru a câștigà pământ de cultură, a cărui rentabilitate crescuse brusc; când însă, în urma progreselor pisciculturii intensive, s'a văzut că pământurile cari se pot transformà în eleștee, în afară de alte foloase, mai pot da și o rentabilitate cel puțin tot atât de mare prin cultura peștelui, atunci cu toții s'au grăbit să-și refacă eleșteele, construindu-le acum pe o altă bază, pentru a puteà corespunde cerințelor și procedeelor pisciculturii moderne.

Aceasta s'a întâmplat în Germania de ex., cam pe la 1860, când deodată s'a răspândit strigătul: „*Wer Teiche hat, der behalte sie; Teiche sind Gold*“ («cine are eleștee, să le păstreze, eleșteele sunt aur»). De atunci, moșii întregi au fost acoperite cu apă și prefăcute în eleștee, producând crap acolo unde, înainte, se semănau cereale și se pășunau vite. Este dar sigur că și la noi urcarea prețurilor peștelui, prin corectarea râurilor și secarea bălților naturale, va face pe proprietarii noștri să-și reînființeze vechile eleștee, însă acum făcându-le sistematice pentru a puteà face în ele piscicultura sistematică după cerințele moderne ale științei.

Din toate acestea se vede așà dar marea însemnătate economică ce o au și vor aveà-o eleșteele și necesitatea deci de a le da, în descrierea de față, o atențiune mai mare.

Descriind dar pescăria din eleșteele noastre, nu ne vom mărginì numai a arătà ce pești se găsesc în ele și cum se prind ei, ci vom căutà a arătà cât mai amănunțit și cari sunt factorii naturali de cari depinde puterea lor de producție, pentru a puteà ști eventual în ce mod putem să-i influențăm spre a sporì producția și rentabilitatea pescăriei din aceste ape. Vom căutà dar, în cele ce urmează, a da mai întâiu, o descriere generală a condițiunilor naturale ale eleșteelor noastre, a hidrografiei lor, a faunei și vegetațiunii cu raporturile biologice dintre ele și mediu și dintre diferitele organisme între dânsele și apoi numai vom trece la descrierea pescuitului propriu zis, care aici e de o importanță cu mult mai mică față de celelalte ape din țară.

Voiu da acì această descriere mai amănunțită a părții naturaliste, deoarece așì dorì, totodată, prin aceasta să arăt și în ce mod depinde producțiunea unei ape de condițiunile naturale fizice și biologice. Descrierea aceasta, dată la eleștee, unde vieața, deșì intensă, este mai puțin specializată în anumite direcțiuni, ne va puteà servì în urmă spre a judecà mai bine — ținând seama de diferința în condițiunile naturale —

și condițiunile de producțiune ale celorlalte ape și, deci, și mijloacele de a le influență și modifică.

* * *

Noi avem, în România, după felul apei lor și după modul lor de alimentare, trei tipuri principale de eleștee:

1. Eleștee a căror apă provine din izvoare;
2. Eleștee alimentate cu ape provenite din ploi și din topirea zăpezilor; și
3. Eleștee artificiale, făcute prin închiderea cu *iezătură* a unei văi prin care curge un mic părâu.

Cele două dintâi se numesc în Moldova și Bucovina: *heleșteu, hălășteu* și *ălășteu,* iar celor de al treilea li se zice *iazuri.*

In Muntenia însă *iaz* se numește o derivație dintr'un râu care duce la o moară, piuă, herestrău, etc., cari în Moldova și Bucovina se numesc *gârla morii.*

CAP. I.

CONDIȚIUNILE BIOLOGICE DIN ELEȘTEE ȘI INFLUENȚA LOR ASUPRA PRODUCȚIUNII PESCĂRIEI DIN ELE.

Eleștee sistematice, situate pe malurile râurilor sau pâraelor și alimentate lateral cu apă din acestea, cum se fac astăzi în alte țeri pentru cultura intensivă a crapului, noi aproape nu avem.

După modul de alimentare cu apă a eleșteelor, variază întru câtvà și condițiunile biologice din ele: în general *eleșteele alimentate din izvoare* au o temperatură mai constantă a apei, ea fiind în timpul iernii cevà mai caldă și vara cevà mai rece decât la celelalte eleștee din aceeaș regiune; apa lor însă e mai puțin aerisită.

Eleșteele provenite din adunarea apelor meteorice într'o vale închisă — dacă nu sunt totodată alimentate și prin izvoare — au în general o apă foarte puțin oxigenată; pe fundul lor sunt întotdeauna materii organice în putrefacțiune, cari fac ca nomolul să fie acid și apa încărcată cu tot felul de gaze. Vegetațiunea și fauna de acì au mai mult caracterul de mlaștine.

Eleșteele alimentate de pârae, deșì sunt mai expuse la potmolire, au o apă, din punctul de vedere chimic, mai curată și mai bine aerisită. Condițiunile biologice în ele sunt mai normale; ba chiar într'însele fiind în totdeauna un mic curent, acesta este foarte favorabil creării unor condițiuni biologice mai bune, atât din cauza oxigenării mai ușoare a apei cât și din cauza bogăției de substanțe nutritive pe cari le aduce în soluție sau în suspensiune.

In general însă cele mai multe eleștee au mai multe feluri de alimentare, iar cele provenite numai din ape meteorice sau cele alimentate numai din izvoare sunt foarte rari.

Afară de apă, factorii naturali cei mai de căpitenie de cari depinde în prima linie bogăția vieții dintr'un eleșteu și deci și puterea sa de producție de pește sunt: 1) *solul* pe care e așezat acel eleșteu și 2) *căldura cu lumina soarelui.*

1. Cu cât *pământul*, care constitue *fundul unui eleșteu*, este de o calitate mai bună, cu atâta și viața ce se desvoltă în acel eleșteu este mai bogată. Un pământ bun agricol, bogat în materii azotate, este

bun și pentru eleșteu, căci aceleași principii nutritive din pământ, cari prin agricultură se transformă în cereale, se transformă aici în acea microfloră și faună care, servind de hrană peștilor, dă o producțiune cu mult mai mare.

Un pământ slab și nisipos dă, și într'un eleșteu ca și în agricultură, o producțiune cu mult mai mică de organisme acuatice și deci de pește. De aceea chiar, în piscicultura sistematică modernă — ca și în agricultură — se pune azi un mare preț pe îngrășarea și corectarea naturii fundului eleșteelor spre a le sporì astfel producțiunea.

Viața dintr'un lac sau eleșteu deci depinde în totdeauna în prima linie de substratul geologic al acelei ape.

2. Intru cât privește *căldura și lumină soarelui*, acestea au de asemenea o influență capitală asupra desvoltării vieții din eleșteu, căci numai grație lor materiile anorganice provenite din pământ pot fi asimilate de microflora acuatică și aceasta servește apoi ca bază pentru hrana tuturor celoralte organisme acuatice ce trăesc și se desvoltă aici.

Pentru ca viața într'un eleșteu, sau în orice altă apă stătătoare să se poată dar desvoltà în abundență, *trebue ca acea apă să poată fi cât mai bine încălzită și luminată de razele soarelui.* De aici reiese însă că o serie de alți factori, cari permit căldurii și luminii solare să străbată cu mai multă sau mai puțină ușurință, pot aveà o influență mare asupra productivității unei asemenea ape, și anume:

a) Înălțimea deasupra nivelului mării și în general poziția geografică are o importanță deosebită, căci eleșteele situate mai sus dispun de o cantitate anuală de calorii mai mică decât cele din regiunile joase; aceasta atât din cauza temperaturii mai reci a aerului cât și din cauza deselor schimbări ale timpului. De aceea și eleșteele dela munte, în cari se cultivă păstrăvi, produc pe unitatea de suprafață o cantitate de pește mai mică, chiar pe jumătate decât eleșteele din vale, în cari se cultivă crapi.

Poziținea geografică a lacului sau eleșteului are deci de asemenea o importanță principală pentru puterea de producție a acelei ape.

b) Adâncimea eleșteului. Cu cât eleșteul este mai adânc, cu atâta se încălzește mai greu și deci cu atâta și viața se desvoltă mai greu în el.

c) Vegetația și în special *flora litorală și asociațiunile de Phragmites, Scirpus, Typha,* (stuf, țipirig, papură) și altele, dacă ieau proporțiuni mari, pot aveà o foarte mare influență asupra capacității de încălzire a eleșteului, căci ele țin umbră și întuneric pe locul ce-l ocupă; pe de altă parte ele consumă substanțe nutritive din pământ spre a le transformà într'un material fără valoare în dauna microflorei care este baza hranei întregii faune a lacului.

Plantele submerse însă, și *plantele cu foi plutitoare la suprafață*, dacă nu sunt în cantități prea mari, pot avea o influență favorabilă asupra desvoltării faunei.

d) *Împrejurimile eleșteului.* Terenurile încunjurătoare și modul lor de cultură, pădurile și arborii de pe maluri, aluviunile și alte materii ce se scurg în eleșteu, etc., toate acestea pot de asemenea influență considerabil în bine sau în rău desvoltarea vieții organice în aceste ape.

Mai cu seamă un mic curent, care aduce apă proaspătă, este foarte favorabil desvoltării producției, atât din cauza materielor organice ce le aduce în suspensiune, și cari sunt o minunată hrană a crustaceelor din eleșteu, cât și din cauza influenței ce o exercită ele asupra fundului, înlesnind disolvarea materiilor nutritive aflate în el.

Astfel dar vedem că după poziținea geografică și geologică, după adâncime, natura solului și a apei, vegetație și natura încunjurătoare, etc., se schimbă și condițiunile naturale de existență a organismelor, și acestea pot influență asupra calității și bogății faunei și florei din acea apă și deci asupra puterii de producțiune a pescăriilor din ea.

* * *

Eleșteele noastre sunt situate în general în regiunea șesurilor sau cel mult în regiunea colinelor, așà că poziținea lor deasupra nivelului mării nu este înaltă. In partea de jos a munților avem numai puține eleștee, și aceste sunt mai mici.

Adâncimea eleșteelor noastre de asemenea nu este mare, netrecând de obiceiu peste 2 m., așà că ele pot fi bine încălzite de soare.

In general eleșteele alimentate prin pârae au o adâncime mai mare în dreptul iezăturii, iar la «coada lor», pe unde intră apa din pârâu, fundul este foarte ridicat prin materiile aluvionare aduse în suspensiune de pârâu. In această parte eleșteul este acoperit de o bogată vegetație de stuf *(Phragmites communis)*, papură *(Typha latifolia)*, țipirig, stânjinei, *(Iris pseudacorus)*, rogozuri *(Scirpus, Carex, Juncus)* și tot felul de plante mlăștinoase.

In aceste stufării dela coada iazului se adăpostesc de obiceiu și fac cuiburile diferitele păsări acuatice ca: diferite specii de stârci *(Ardea cinerea, A. purpurea, etc.)*, Boul Bălții *(Botaurus stellaris)*, bâtlanii *(Cormoranus corbo)*, ș. a.

Pe marginile celelalte ale eleșteului se află mai puțin stuf și rogoz, dar mai cu seamă o serie de arbori, între cari diferite varietăți de răchită și salcie *(Salix alba, S. cinerea*, etc.).

La marginea dela iezătură, eleșteul nu are nici un fel de vegetație de stuf sau papură. Aici de obiceiu eleșteul are și scurgerea sa, care cele mai de multe ori duce la o moară printr'un canal special numit *Lătoc*. In interiorul eleșteului vedem apoi, din această parte, o suprafață mare de luciu de apă și mai în fund, între poienile lăsate de stuf, găsim eleșteul acoperit în timpul verii cu frunze mari de Nufăr *(Nuphar luteum)*, Plutnițe *(Nymphaea alba)*, *Hydrocharis morsus ranae*, Ciuline *(Trapa natans)*, *Ranunculus aquatilis* și tot felul de asemenea plante cu frunze mari plutitoare.

In fine dacă observăm, în partea unde e luciul de apă, vedem plutind aproape de suprafață o mulțime de plante submerse ca: *Myriophyllium*, *Ceratophyllium*, *Chara foetida*, *etc.* și tot felul de plante acuatice pe cari poporul nostru le numește Cosor sau Brădiș, sau altele ca Pașa *(Potamogeton natans*, *P. crispus*, etc).

In fine în locurile unde apa nu se poate primeni ușor, găsim cantități mari de Alge filamentoase, numite de popor «mătasa broaștei».

După cum se vede dar, *în fiecare eleșteu vegetațiunea formează diferite grupe și asociații și fiecare din ele adăpostesc o altă faună.*

Intru cât privește *Fauna*, noi știm că în ori și ce eleșteu tipic putem deosebì : 1. *o faună litorală*, 2. *fauna abisală* și 3. *fauna pelagică sau planctonul*. Eleșteele noastre însă având o adâncime relativ foarte mică, *fauna abisală este înlocuită cu totul prin fauna litorală care se întinde peste tot fundul lor.*

In Plancton găsim de asemenea foarte mulți reprezentanți ai faunei litorale, cari duc timporal o vieață pelagică în apropierea locurilor lor obicinuite de adăpost.

De altfel fauna litorală se mai întinde încă orizontal și pe o însemnată parte din zona pelagică, și aceasta din cauza plantelor submerse și a plantelor cu foi plutitoare, cari, ducând ele singure un timp îndelungat o vieață semi-pelagică, adăpostesc pe ele un mare număr de animale litorale. In general însă, toate aceste animale cari trăesc pe plantele pelagice nu au o răspândire verticală mare, ele trăesc mai toate numai puțin sub suprafața apei ; nu avem decât să ridicăm d. ex. o foaie de plutiniță *(Nymphaea alba)* sau de nufăr ca să vedem pe partea ei inferioară o mulțime de animale, reprezentanți ai faunei litorale.

Pe fundul apei și în mâl se găsesc numai câtevà forme ca : diferite *Hirudinee*, *Alona*, diferite specii de *Cypris*, *Asellus aquaticus*, foarte multe larve de *Chironomus*, diferite specii de *Oligochaete*, ș. a. m. d.

Mâlul, îndată ce apa începe a se răcì, și mai cu seamă în timpul iernii, servește ca adăpost și loc de hibernație pentru cele mai multe specii și ouăle lor. Pe fundul iazului găsim atunci *Gemulae* de Spongii, *Stato-*

Blaste de Bryozoari, *Ephipii* de Daphinii și tot felul de stări de hibernațiune și de ouă de iarnă, ciste, etc., ale animalelor din eleșteu.

In mâl vedem hibernând chiar pești și mai cu seamă : linul, caracuda și țiparul *(Cobitis fossilis)*.

Cea mai bogată faună litorală însă se găsește pe stuful cu rădăcinile sale dela marginea heleșteului. Aici găsim tot felul de larve de insecte, viermi, briozari, spongii, din crustacei foarte multe cladocere și chiar câtevà ostracode. In locurile unde stuful e des, fauna e mai puțin bogată, însă unde începe el a se rări, se îmmulțesc speciile și individele, iar unde dispar plantele cu totul, în apropierea lor găsim diferite forme litorale, cari duc provizoriu o vieață pelagică, cum sunt d. ex. diferite Cladocere ca *Bosmina* și *Ceriodaphnia*, Rotatorii liberi *(Anurea)*, etc.

Fauna pelagică se compune mai cu seamă din diferite specii de Crustacei și Rotatori precum și din câtevà specii de Infuzori și Hydrachne; în totul însă planctonul în eleștee e mult mai sărac ca *fauna litorală, care aici e cea predominantă.*

Planctonul se întinde orizontal peste tot cât apa are o adâncime de cel puțin un metru. Această faună sufere mult din cauza furtunilor și valurilor și de aceea în apropierea malurilor este mai rară. In direcția verticală planctonul este supus la mișcări periodice, cari variază între zi și noapte și după modificările temperaturii apei și a aerului.

Stăpânii de peste toată vieața din heleștee sunt însă *peștii* cari trăesc aici, căci acestora la urma urmei le servesc ca hrană, direct sau indirect, toate organismele din eleșteu; *după cantitățile de hrană organică dar ce se găsește în eleșteu, putem conchide asupra puterii de producțiune a pescăriilor din ele.*

Dintre *pești*, în eleștee, trăesc: crapul, știuca, caracuda, linul, roșioara, ochiana, bibanul, țiparul, Gasterosteus platygaster, Rhodeus amarus, câte odată—și numai în eleșteele mari— : șalăul, plătica, ș. a. m. d.

In privința modului lor de hrană aceștia se împart în : *pești răpitori* (știuca, bibanul, gasterosteus și șalăul). 2. *pești erbivori* (roșioara și ochiana) și 3. *pești cari ca pui mici se hrănesc cu plancton, iar apoi cu crustacei și larve de insecte* (crapul, linul, caracuda).

Mai toate aceste din urmă specii, și în special crapul, nu pot mâncà decât atâta timp cât temperatura le e favorabilă; îndată ce prin Noemvrie apa devine mai rece, ei mănâncă tot mai puțin; de aceea tocmai apele noastre sunt superioare altora mai dela Nord, din cauză că aici căldura ține mai mult timp, deci crapii dela noi pot crește mai tare decât cei din eleșteele din țerile mai dela Nord.

Pe această diferență între mobul de hrană al diferitelor specii de pești cari populează un eleșteu, este tocmai bazată piscicultura modernă

în eleștee (cum sunt d. ex. pisciculturile mari de crapi), cari cruță specia pe care vor s'o cultive, distrugându-i dușmanii și în special concurenții ei la hrană.

De o deosebită importanță, pentru vieața din eleșteu în general și pentru piscicultură în special, este și fauna animalelor respiratoare de aer din împrejurimile eleșteelor și din regiunea stufului său. In afară de faptul că multe mamifere (Vidra, Jderul de baltă, șoarecii și guzganii de baltă, etc.), mai toate pasările acuatice din coada iazului și cele ce umblă pe malurile sale, broaștele, etc., se hrănesc aproape excluziv cu animale din eleșteu—fiind dușmani direcți ai peștilor sau cel puțin concurenți la hrană—, apoi ele mai au o importanță pentru popularea acestor ape, și iată cum: pe picioarele pasărilor acuatice se prind tot felul de ouă și pui de diferite animale, statoblaste, gemule, etc. și tot felul de stadii de rezistență ale acestor animale și toate acestea sunt transportate astfel la distanțe mari, mai cu seamă de pasările migratoare. Cu modul acesta dar, se tinde a se uniformiză faunele tuturor eleșteelor, introducându-se din unele în altele reprezentanții ce lipsesc.

Din această scurtă schițare asupra vieții dintr'un eleșteu, vedem că asemenea studii pot să ne conducă la rezultate practice foarte importante, arătându-ne care este puterea de producție a pescăriilor sale. In tot cazul numai pe baza unor asemenea studii putem să ne dăm seamă de puterea de producție a unei ape și deci de șansele pe cari le-am aveà dacă am voi să începem o piscicultură în ele.

CAP. II.

PESCUITUL IN ELEȘTEE.

După ce am arătat cari sunt factorii de cari depinde puterea de producție a unui eleșteu și în ce mod se desvoltă viața în el, să căutăm acum a arătă ce pescărie avem în eleșteele noastre astăzi, în ce mod se exploatează ea și cu ce instrumente se prinde peștele. Pentru aceasta voiu luă două tipuri caracteristice, și anume:

1. Un mic eleșteu care poartă o moară, astfel cum sunt în Moldova aproape pe fiecare moșie, și

2. Ezerul Snagovului din jud. Ilfov, care este un eleșteu mare și bogat în pește.

I. Eleșteele mici.

Eleșteul nostru, pe care îl alegem ca tip al micilor eleștee, are o suprafață de câtevă hectare; el e făcut pe albia unui mic pârâu care izvorește dintr'o pădure din sus și merge încet la vale pentru a se vărsă într'un râu. (Fig. 6). Forma eleșteului este triunghiulară, cu vârful la deal (la coada iazului) și cu baza la iezătură. Iezătura (Zăgazul în Muntenia), este un baraj mare de pământ — susținut uneori de piloți cu împletituri de nuele — care trece perpendicular peste albia pârâului, formând o stavilă pe întreaga vale. Lățimea iezăturii, deasupra, e ca de vreo patru metri, așă că peste ea trece un drum pe care merg carele spre pădurea alăturată. Pe amândouă marginile drumului sunt plantate sălcii ale căror rădăcini întăresc iezătura și mai mult.

In apropriere de unul din capetele ei, iezătura este de obiceiu străbătută de un canal numit *Lătoc*, împărțit în 2 sau 3 uluce—sau canale mai mici, căptușite cu scânduri— din cari unul sau 2 conduc apa din el și o lasă să cadă peste roata morii care e alături, iar celălalt servește pentru scurgerea peste plinului de apă din iaz când stă moara; peste acest canal trece un pod de scânduri.

Un al doilea canal mai mare, dela mijlocul iezăturii, numit *Opust*, care servește la scurgerea iazului și care e podit jos, este închis, la gura sa dinspre iaz, cu un *stăvilar* de scânduri, zis *Stavilă*. Stăvilarul se deschide ridicând treptat câte-o scândură din cele două jghiaburi laterale în cari se mișcă ele și cari țin capetele scândurilor (2 lemne groase

Fig. 6. Un tip de mic eleșteu (iaz cu moară) din Moldova de sus.

ulucite numite *Hamzauri)*. După cum scade nivelul apei din eleșteu, se scoate treptat câte-o scândură dela stăvilar. Când nivelul ajunge prea jos și moara nu mai are apă destulă ca să poată umblă, se închide stăvilarul cu totul și se așteaptă până aduce pârâul apă proaspătă. La alte eleștee mai mari «stăvilarul» dela opust se face mai sistematic, constând dintr'un oblon mare, care se ridică în sus cu lanțuri.

Opustul ca și lătocul au gurile lor dinspre iaz lărgite în formă de pâlnie și căptușite de o parte și de alta cu scânduri numite aripi. In iaz gura opustului e încunjurată de un perete circular de pământ (colacul din fața opustului), iar gura lătocului are aici un fel de podeală numită Zimți. Dacă iazul nu are opust, atunci, când vrea să-l scurgă, face o ruptură provizorie în iezătură numită *Podușcă*, pe care apoi o astupă la loc.

Adâncimea eleșteului cea mai mare este sub iezătură, pe la mijlocul ei (în vechea albie a pârâului); aici ajunge ea a fi peste doi metri, ba chiar într'un loc este o groapă mare, zisă bulboana, care a fost anume săpată ca să poată ierna peștele într'însa. Toată partea aceasta a iazului de lângă iezătură este luminiș de apă curată, fără buruieni; numai plantele submerse — brădiș, ș.c.l. — se văd în apă și se încurcă de prăjină când se trece cu ciobaca peste ele. La poalele iazului însă, și la partea sa din susul apei, el este foarte puțin adânc și plin de stuf, papură și tot felul de rogozuri; prin acest stuf conduce un drum cu luminiș de apă, care este mai adânc și arată un mic curent : acesta este vechia albie a pârâului prin care vine apa în eleșteu. La vârful său din deal, eleșteul este cu totul potmolit și are o vegetație de mlaștină.

Inainte, eleșteul acesta erà mai adânc și aveà o suprafață mai mare; acum însă, de când pământurile dimprejurul său au fost arate, fiecare ploaie aduce nomol într'însul și-l astupă, iar pârâul, la fiecare puhoiu, vine încărcat cu pământ și-l potmolește tot mai mult, așà că, la coada sa, uscatul înaintează, văzând cu ochii, în iaz. De când cu aceste potmoliri continue și peștele s'a împuținat tot mai tare și mai cu seamă crapul care nu mai are locuri bune de bătaie ; numai carasul și linul rezistă mai bine și la nomol.

Peștii ce se găsesc în acest eleșteu sunt : crap, caras, lin, știucă, costruș, *(Perca fluviatilis)*, ocheană, chișcari *(Cobitis fossilis)*, zvârlugă, porcușori, raci, scoici și pești țigănești adică tot felul de specii mici de pești ce nu cresc, ca *Gasterosteus platygaster*, *Rhodeus amarus*, etc.

* * *

Pescuitul acestui iaz se face în felul următor : în tot timpul anului, când proprietarul are nevoie de pește pentru masa sa, pune de-i prinde

cu instrumente mici de mână, «de un borș», sau câte un lin, etc.; copiii de țărani prind și ei adeseori, cu undița, costrușii și ocheană, iar femeile prind cu mâna raci și scoici. In posturi, în timpul treeratului și toamna se trage de câtevà ori cu «volocul» și se scoate mai mult pește. La fiecare trei ani, în fine, proprietarul vinde peștele din iaz la un negustor—de obiceiu un Evreu—dela oraș. Acesta vine toamna cu instrumentele sale, scurge mai întâiu iazul cât se poate mai tare (lasă moara să macine tot timpul și dă drumul și la stăvilar), pentru ca tot peștele să se concentreze în partea adâncă de lângă iezetură, de unde îl scoate apoi cu ușurință. Instrumentele întrebuințate sunt cele mai simple posibile și nu au vreun interes deosebit, nici măcar etnografic, căci pe aici nu sunt pescari de meserie, ci numai acești negustori evrei cari rătăcesc dela un eleșteu la altul.

De altfel în nici o țară, instrumentele de pescuit dela eleștee nu prezentă nimic interesant, căci pescuitul acì se face cu mult mai mare ușurință decât în apele naturale, deoarece la eleștee putându-se scurge apa după voință, peștele se culege mai mult decât se pescuește. Nu vom da dar o descriere mai amănunțită acestor instrumente, ci ne vom mulțumì numai a le pomenì pe scurt:

Undițele; de aceste se servesc numai copii de țărani și sunt, în cazul cel mai bun, niște cârlige făcute de Țigani — adeseori numai niște cuie sau ace cu gămălie îndoite, sau o bucată de sârmă ascuțită la un capăt—legate cu o ață lungă de o prăjină și, în loc de plută, prevăzute cu o bucată de strujeni de păpușoi sau de măduvă de soc.

Racii se culeg cu mâna.

Singurele instrumente mai bune — cu cari se pescuește pentru curtea proprietarului — sunt coșurile de mlajă, Vârșa, Napatca sau Crâsnicul, Cotețele și Ciorpacul.

Coșurile de răchită sau Coșurile de mlajă. (Fig. 7). Aceste au gura răsfrântă ca la vârșe, iar la capătul celălalt, care e ascuțit, au o gură mai mică astupată cu un «șumuiog de paie», prin care se scoate peștele prins. Coșul este străbătut de o prăjină ascuțită jos, cu care se înfige pe fundul iazului. Gârliciul coșului este uns cu mămăligă.

Coșurile se pun seara — mai cu seamă când e vremea a ploaie și furtună și peștele iese din ascunzătorile sale — și se scot dimineța. Așezarea lor se face cu o «ciobacă» de scânduri (Fig. 6) sau scobită dintr'un buștean (Fig. 8) și mânată cu o prăjină (Drug). Coșurile sunt împletite din mlajă sau pe unele locuri chiar din nuelușe de pelin.

Vârșa. Aceasta se aseamănă cu coșul, numai că ea are forma conică și în loc de a fi îngrădită este făcută din mlajă împletită cu câtevà rânduri de papură. Gârliciul ei se unge de asemenea mămăligă canadă. Ea se pune la

fund îngreuiată cu o piatră și legată, cu un gânj sau cu vre-o sfoară, dela mal.

Napatca sau Crâsnicul. Acesta este acelaș instrument care se întrebuințează și în apele curgătoare, adică constă dintr'o plasă pătrată (cam de 1.5 m. pe lature) întinsă de capetele a 2 cercuri de nuea încrucișate. La locul unde se încrucișează cele 2 cercuri se leagă o coadă, care este o prăjină lungă de 3—4 m. Pe fundul plasei se pune o

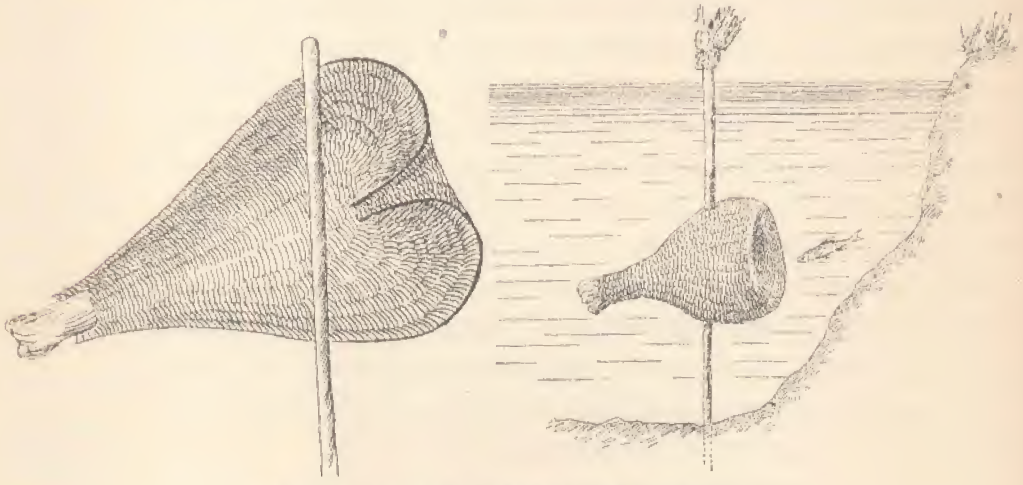

Fig. 7. Coșul de Mlajă dela eleștee.

piatră — ca să-i facă un burduf sau «pântece» în formă de sac — și o bucată de mămăligă ca nadă. Cu ea se pescuește de pe malul iezăturii, unde apa e mai adâncă, însă se întrebuințează rar. Unui crâsnic mic cu pânza mai deasă îi zice *Ceorpac* și e instrumentul cu care pescuesc adeseori femeile pe marginea iazului (Fig. 9).

Cotețele. Acestea se fac din stuf împletit numai cu papură. Ele au forma cea mai simplă, de inimă, cu o singură cameră numită în Moldova

Fig. 8. Luntre (Ciobacă) scobită dintr'un buștean; dela heleșteul dela Mogoșoia.

de sus Burduf și un singur Gârliciu sau «Limbă»; cele mai multe au o aripă sau plasă. In eleștee se fac așà zisele *cotețe lipovenești* cari sunt 2 cotețe așezate la oarecare distanță unul de altul cu gârlicele față în față și cu o singură aripă care merge din gârliciul unuia în gârliciul celuilalt. Când se așează însă cotețele pe părâu sau în gârla

prin care curge apa dela moară, atunci se fac așà zisele *Cotețe țesute*, adică transversal peste albie se face un gard din aripi care merge în zig-zag, iar la colțuri se pun față în față cotețe. Minciocul cu care se scoate peștele se numește *Meredeu*. Cotețele în iaz se fac numai la marginea stufăriei.

Volocul. Acesta este o plasă de mână de vreo 10 m. lungime și 1 m. până la 2 m. lățime; el are două bețe numite «Hadaragi» la capetele sale și este purtat de doi oameni cari îl țin de ele. Fringhia de sus care are înșirate pe ea bucăți de plută se numește *Plută*, iar cea de jos cu bucăți de fier se numește *Coardă*.

Acestea sunt singurele instrumente cu cari se pescuește, de obiceiu, în aceste iazuri; numai la iazurile mai mari se întrebuințează și o vârșă de plasă, cu trei sau cinci cercuri și cu aripe, numită în Moldova *Ietere* sau *Ietre* (a se vedeà descrierea și Figura ei la pescuitul în râuri).

Când se pescuește iazul odată la trei ani, atunci vine «pescarul», care este un Evreu negustor de pește din oraș și care are «năvodul»

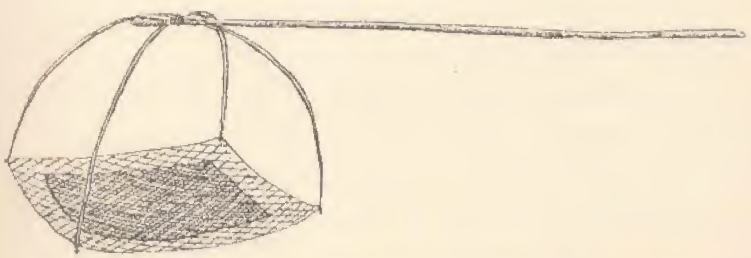

Fig. 9. Napatca sau Crâsnicul (Cristaș) de eleștee.

său pe care-l speculează. Navodul acesta, însă, nu este întotdeauna un năvod adevărat, ci cele mai de multe ori un voloc mare (40—50 m. lungime), fără sac, cu plumbi sau mutelci de fier la *coarda* de jos, iar la capete are câte un hadarag. Cu volocul acesta încunjoară peștele, adunat în puțina apă ce rămâne după scurgerea iazului și-l trage la uscat; de aici îl ridică cu ciorpacul (zis aici *Meredeu)* și-l pune în «panere de răchită» pe cari «pescarul» le încarcă într'o «cotiugă», împreună cu instrumentele sale de pescuit și pleacă înapoi la târg. Cantitatea de pește scoasă este, în general, relativ destul de mare.

La iazurile mai mari se pescuește, atât toamna cât și iarna pe sub ghiață și cu năvoade adevărate cu «Matiță». Și acestea aparțin tot unui negustor de pește din oraș, care are un năvod sistematic și pescuește cu el cele mai multe iazuri din județ, pe cari le arendează plătind peștele ce-l scoate după cantitate. Prin ajutorul acestui năvod, care reprezentă un capital de vreo mie de lei, el își constitue un fel de monopol

asupra peștelui de pe piața din acel oraș, pe care-l vinde apoi cu prețurile cari voește.

Năvoadele acestea pot aveà uneori o lungime până chiar aproape de 200 m. și o lățime de 4—5 și chiar 6 m. Fringhia de jos («Coarda») nu are greutăți. Năvodul se trage la mal și se scoate fără șufane, ținându-se coarda la pământ numai cu piciorul, așà că cei 2 șufanari se numesc aci *Călcători*. Lemnul care plutește și ține gura matiței deschisă se numește aci *Prust*. Frânele năvodului se numesc aci *Căpestre*. Iarna la pescuitul cu năvodul pe sub ghiață se fac *Copci* sau *Produște* cu 2 instrumente de fier numite: *Țiul*—un fier în 4 muchii cu coadă de lemn și la capăt ascuțit numai dintr'o parte, ca o daltă—și *Ghniul* care seamănă cu celalt, însă e ascuțit ca un topor pe amândouă părțile. «Igliță», cu care se trec dela o copcă la alta frânghiile năvodului pe sub ghiață, se prinde cu o «Cange» de fier cu coadă de lemn, care seamănă cu Rașca dela Dunăre.

«Luntrele» sau «Ciobacele» dela eleșteele din Moldova au o formă triunghiulară și se deosebesc la ele următoarele părți: *Chiscul* (vârful), *Fundul*, *Doagele* (lăturile), C.... sau dinapoia luntrii și *Drugul* sau prăjina.

Cam în felul acesta se exploatează și se pescuesc, după vechiul sistem, mai toate eleșteele mici din Moldova; numai la eleșteele dela Stiubeeni, unde s'a făcut o pisciculturâ sistematică de crapi, amenajându-se în mod special iazurile, se face o exploatare mai rațională.

II. Eleșteele mari.

Pentru a da o idee despre pescăria și pescuitul din aceste eleștee, vom alege ca tip elești mare zis «Balta Snagov» din județul Ilfov.

Dacă în exemplul de mai sus am văzut un tip de pescăria cea mai simplă posibilă și un pescuit foarte puțin interesant, aci vom vedeà o veche gospodărie românească, care formează transiția dintre eleștee și lacuri și un pescuit făcut de pescari de meserie, cu instrumente speciale pentru diferitele categorii de pești, având forme interesante, unele moștenite din moși-strămoși, iar altele aduse dela bălțile Dunărei încă din vechime și localizate aici.

Snagovul este una din apele cele mai mari din interiorul țerii, care are o suprafață relativ foarte mare și o adâncime considerabilă, așà că prin aceasta el se aseamănă în totul unui lac, din care cauză i se și zice lacul «Snagov». Prin modul său de alimentare și prin iezătura sa, el este fără îndoeală un elești; totuș, din cauza suprafeței sale mari și mai cu seamă a adâncimii, cât și din cauza legăturii ce o are cu râul Ialomița la apele mari, exploatarea sa nu se poate face ca la eleștee,

ci ca la lacurile mari și adânci sau ca la bălți. In adevăr, ceeace caracterizează un eleșteu, din punctul de vedere al pescăriei, este că apa sa poate fi scursă oricând și peștele se prinde astfel cu multă ușurință. Aici la Snagov însă, nivelul nu se poate scădeà niciodată și apa fiind adâncă, peștele își are ascunzătorile sale, așà că pescuitul e cu mult mai greu și mai costisitor. De asemenea într'un eleșteu proprietarul își poate pune orice specii de pește îi place și astfel își poate regulà felul producției după plac și după rentabilitate; în Snagov însă, — ca în toate lacurile și bălțile naturale — omul nu-și poate alege ca să cultive speciile de pești cari îi convin, ci trebue să se mulțumească cu cele ce trăesc și au trăit întotdeauna acolo.

Măsurile dar, cari se pot luà pentru sporirea producției în asemenea ape, sunt cu mult mai grele și mai puțin eficace, iar o cultură intensivă, ca în eleștee, este aici imposibilă. Ceeace se poate însă face, este să se introducă o exploatare rațională, bazată pe cruțarea puilor și a speciilor de valoare și pe sprijinirea lor în lupta pentru existență în contra peștilor răpitori și peștilor de mică valoare, cari le fac concurență la hrană. In cazul numai când asemenea măsuri n'ar da rezultate destul de bune, s'ar mai puteà încercà și cu repopulări pe cale artificială pentru unele specii de valoare, cum e, de ex., șalăul, sau cu aclimatarea unor specii nouă mai rentabile.

Cu mult mai interesant însă decât sistemul de exploatare este aici modul cum se face pescuitul. Aici, fiind un lac mare și bogat în pește, s'a desvoltat, de mult timp încă, o clasă întreagă de pescari de meserie, cu tradițiile și obiceiurile lor de multe generații. Peștele prinzându-se aici cu greutate, din cauza apei adânci, ei au fost nevoiți a inventà tot felul de instrumente complicate și a adaptà vechile instrumente, sau instrumente nouă aduse dela Dunăre, la condițiunile speciale ale acestor ape, pentru ca astfel să poată ademenì mai bine peștele și să-l scoată din ascunzătorile sale, spre a-l prinde.

In Snagov trăesc următoarele specii de pești, cu următoarele numiri populare locale: *Crap, Știucă, Somn, Șalău* (Lucioperca sandra), *Biban, Ochiană* (Scardinius erythrophthalmus), *Bălos* (Leuciscus rutilus), *Țârâitori* (Alburnus lucidus), *Țârâitori corciomani cu bălos* (Alburnus lucidus × Leuciscus rutilus), *Ghelmez* sau *Moș* (Acerina cernua), *Rinchiță*, zisă și *Pleavă* sau *Pleavă de neam* (Leucaspius delineatus), *Boarcă* (Rhodeus amarus), *Lin, Caracudă, Plătică* și *Raci*. Se mai zice aci *Plevușcă* și *Sirmuliță* la tot peștele mic care se prinde în cantități foarte mari și care se compune, mai cu seamă, din următoarele specii: *Boarcă, Pleavă de neam* (Leucaspius) și pui de *bălos* (Leuciscus). Această *plevușcă* este foarte apreciată de consumatori și are aici o însemnătate relativ mai

mare comercială decât la alte pescării. Ea servește mult și ca hrană peștilor răpitori.

După cum vedem, aici avem o ichtiofaună cu totul diferită de aceea a unui eleșteu, asemănându-se așă dar, și prin aceasta, mai mult cu bălțile naturale și lacurile litorale decât cu eleșteele propriu zise. Această diferință faunistică se explică și prin aceea că Snagovul, la ape mari, comunică cu râul Ialomița, de unde i-au venit speciile de pești ca somnul și șalăul.

Din punctul de vedere comercial și, mai cu seamă, al capriciilor consumatorului, se bucură, în București, de un deosebit renume următoarele specii dela Snagov: șalăul, țârâitorii, plătica («plătica de Snagov») și racii, iar la vadul bălții: plevușca («borș de plevușcă»).

O însemnătate mare, pentru producția și venitul acestor bălți, o au racii cari erau foarte numeroși, însă, din nenorocire, în anii din urmă, au început și aici să piară.

* * *

Pescuitul în Snagov se face în următoarele moduri și cu următoarele instrumente:

1. Închisori cu garduri și cotețe.

Snagovul nefiind alimentat în permanență cu pește—ca bălțile Dunărei—din vreun râu, ci el având producția sa proprie, aici nu este nevoie de a se închide peștele cu garduri ca să nu fugă; totuș, el are, pe la marginile sale, o serie de intrături în uscat—ca niște fiorduri—numite *Coadele Snagovului* (Coada-Cățelului, Coada-Linții, Coada-Izvoranilor, etc.). Aceste coade sunt probabil vechi văi de eroziune și guri ale unor pârae ce conduceau aici pe când lacul aveà un nivel mai jos. In aceste «coade» se retrage adeseori peștele și pescarii pândesc momentul spre a le închide la gură cu garduri de trestie; la gardurile ce le fac, ei pun apoi cotețe cu gura de intrare dinspre coadă, așă că peștele când vrea să fugă înapoi în lac, intră în coteț (Fig. 10 *c*).

Cotețele (Fig. 10 *a* și *b*) sunt de stuf, împletit cu papură la 5 sboiuri—adică cu 5 rânduri de împletitură —; forma lor însă diferă mult de a cotețelor din bălțile Dunărei. Ele constau din două camere: una mare, numită *Rotin* (oborul dela alte cotețe) și alta numită *Cotețul prinzător*, în care se prinde peștele. Intrarea în rotin nu are însă, ca la cotețele dela Dunăre, o limbă, ci ea se face tăindu-se una sau două trestii dela nivelul apei și scoțându-le afară, așă încât partea de sub apă prezentă, la

mijlocul rotinului, o deschizătură îngustă prin care poate intrà peşte în el. Gura coteţului prinzător, însă, este provăzută cu limbă, ca la Dunăre, aşà ca peştele intrat să nu mai poată ieşì.

Pe unele porţiuni ale Snagovului se fac şi şire lungi de cotețe legate între ele unele de altele prin aripele lor, astfel că peştele care scapă de unul intră în cel de alături şi a. m. d.

Acì se mai fac şi un fel de cotețe fără limbă, numite *Horeţ;* acestea însă nu prind peştele, ci sunt un fel de Juvelnice cari servesc numai pentru a păstrà peştele viu, până când pot să-l transporte la piaţă (Fig. 10 e).

2. Vârşele.

Vârşele dela Snagov se aseamănă foarte mult cu vârşele de plasă sau Vintirele dela bălţile Dunărei, numai că cercurile lor sunt mai dese. Ele

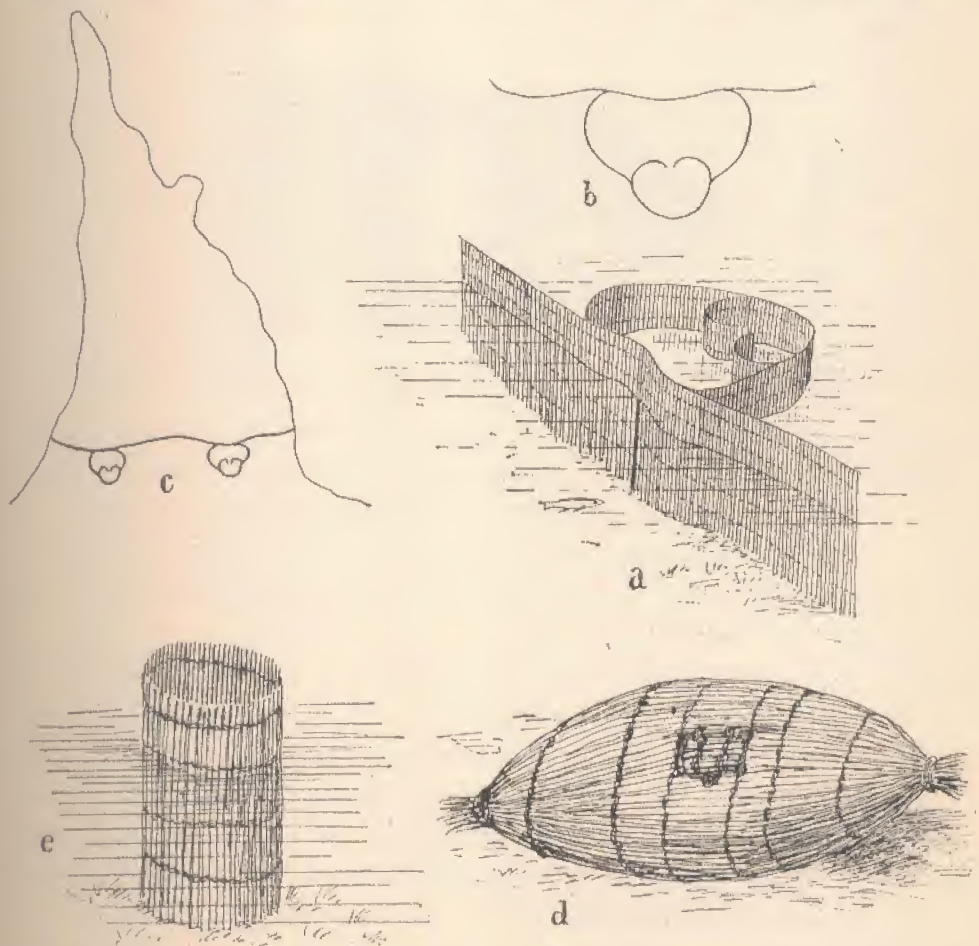

Fig. 10. Pescuitul cu Cotețele la Snagov ; *a* şi *b*. Un gard de trestie cu Coteţ; *c*. Coada bălţii închisă cu un gard de trestie şi 2 cotețe; *d*. Vârşă de rechită pentru depozitat racii vii ; *e*. Un Horeţ.

sunt cu cinci cercuri și două gârliciuri — unul ce conduce din afară în vârșă și celălalt din camera din față în cea din fund — și cu o singură aripă (Fig. 11 jos).

Aici se mai întrebuințează încă un fel de *vârșe duble* (Fig. 11 sus), cari nu sunt decât două vârșe obișnuite, legate între ele printr'un canal lung comun, care servește la amândouă ca aripă pentru a minți peștele și a-l face să intre în ele. In Snagov neexistând nici o urmă de curent care să ademenească peștele să meargă într'o singură direcție — ca la bălțile Dunărei — aceste vârșe duble sunt aci foarte nece-

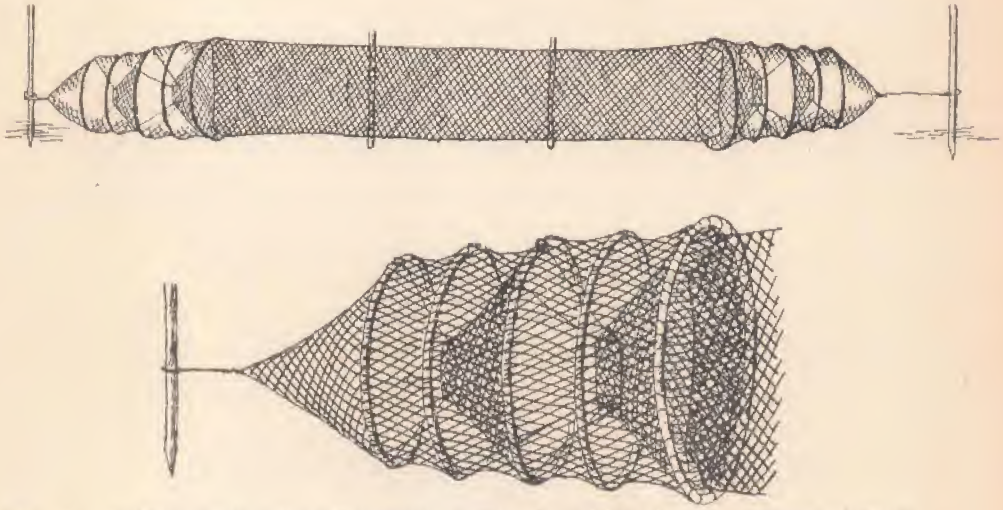

Fig. 11. Vârșă dela Snagov; sus: o vârșă dublă; jos: o vârșă simplă.

sare, căci peștele care întâlnește plasa canatului în drumul său, ori în ce direcție ar luă-o, găsește la amândouă capetele ei câte o vârșă în care se prinde. De altfel aceasta este forma generală de vârșe — sau letere — care se întrebuințează la eleșteele din Moldova, numai că la acelea aripa dintre vârșe e mai mică și are un singur băț, care o susține la mijloc, în loc de două ca aici.

Se mai întrebuințează aci un instrument numit *vârșă de răchită* (Fig. 10 d.), care însă nu este în realitate o vârșă, ci numai un coș mare de lozii de răchită, îngustat și legat la amândouă capetele sale și provăzut cu o portiță la mijloc, prin care se poate băgă mâna. Aceasta chiar nici nu este un instrument de prins peștele și nici nu are măcar vreo asemănare cu vârșele, ci este un juvelnic mare în care se păstrează racii vii, până se transportă la piață.

3. Instrumentele cari înțeapă peștele.

a) Ostiile pe cari le-am găsit la Snagov sunt furci cu trei, patru și cinci dinți și fiecare dinte este provăzut cu câte una sau două, «urechi» zise

acì și «limbi» (Fig. 12). Cu ele se pescuește mai mult numai iarna sub ghiață și rareori la Cocioace.

b) **Undița**. Aceasta este o undiță ordinară legată cu ață și suspendată de o prăjină. Ea nu are nici o importanță, nici ca formă—căci sunt undițe obișnuite, cumpărate din comerț sau făcute de fierari — și nici ca întrebuințare, căci de ele se folosesc numai copiii pentru a pescuì pești de mică valoare și mai cu seamă Răspăr.

c) **Năluca** (Fig. 13) este un fel de undiță făcută din metal turtit

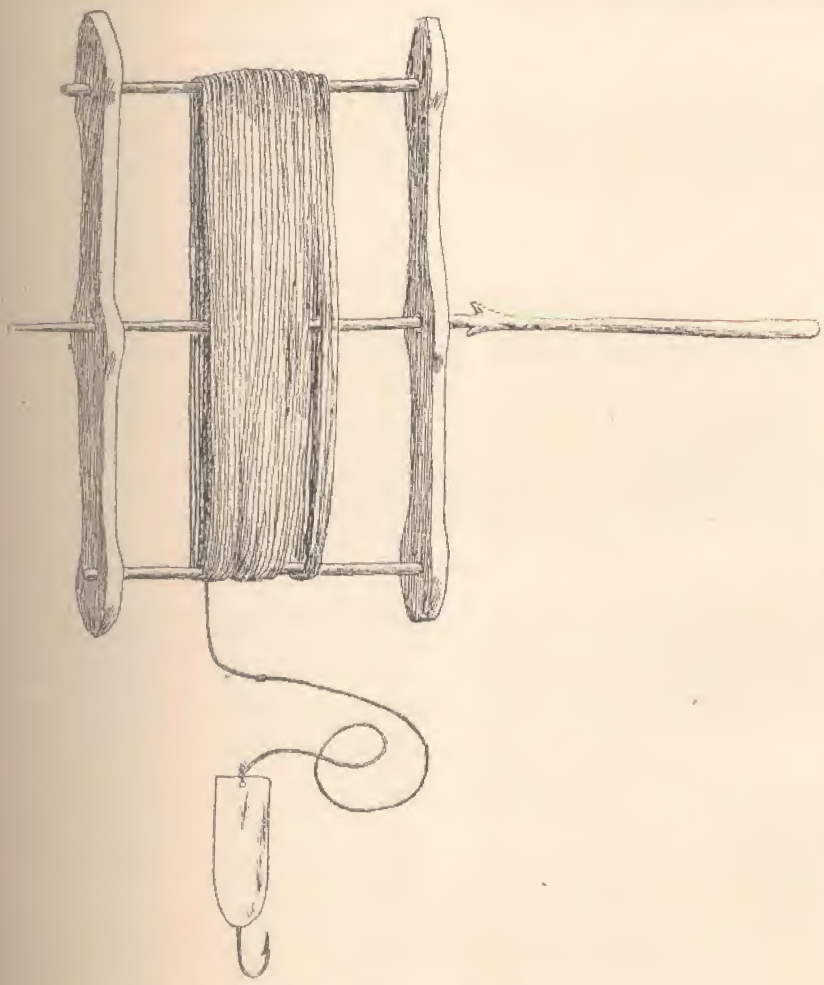

Fig. 14 *a*. Târîtoarea ($^1/_3$ din măr. nat.).

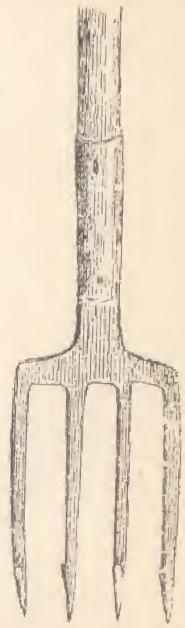

Fig. 12. Ostia.

Fig. 13. Năluca.

(d. ex. un gologan de cupru), care are la un capăt o gaură de care se leagă ața, iar celălalt capăt este prelungit într'un vârf ascuțit și îndoit în sus ca la undiță. Năluca este bazată pe principiul că unele corpuri strălucitoare, purtate prin apă, atrag, prin reflexele ce dau, anumiți pești ca d. ex. știuca. Ea are o ață scurtă pe care o ține în mână și «o joacă» mereu în apă. Se întrebuințează iarna, la copcă, sub ghiață.

d) **Târîtoarea**. Aceasta este o undiță mare, a cărei porțiune îndoită este îmbrăcată cu o placă lată și strălucitoare de cositor; ea este, deci, bazată pe același principiu ca și năluca și servește excluziv la pescuitul știucei. Această undiță e legată cu o ață foarte lungă, înfășurată pe o «depănătoare» (Fig. 14 *a*) de lemn cu mâner, pentru a se desfășură cu ușurință, când îi dă drumul în apă. Cu târîtoarea se pescuește numai pe la mijlocul lacului, la apă adâncă. Când e la pescuit, pescarul stă în picioare, mânând luntrea, și ține ața — trecând-o mai întâiu pe după ureche — în dinți; astfel, el simte îndată ce știuca a apucat de târîtoare și smucește cu putere de ață ca să intre bine undița în gura ei (Fig. 14 *b*).

Fig. 14 *b*. Pescuitul cu Târîtoarea la știucă.

e) **Cârligele**. Acestea sunt o serie de undițe de toate dimensiunile, legate fiecare cu câte o sfoară de 70—80 cm. și atârnate fiecare la o distanță de vreo 50 cm. una de alta pe o coardă lungă (Fig. 15). Această frânghie lungă cu cârligele atârnate de ea se așează în apă, suspendată la amândouă capetele ei de câte o prăjină lungă, înfiptă în fundul apei. In fiecare cârlig se prinde, de aripa dorsală, câte un pește viu, de obiceiu câte un Bălos *(Leuciscus rutilus)*, care este mai rezistent. Inainte, când nu se introdusese încă năvoadele la Snagov, acest mod de prindere era foarte mult întrebuințat, astăzi însă numai

pescarii săraci, cari nu sunt în stare să-și procure instrumente mari, se mai folosesc de ele.

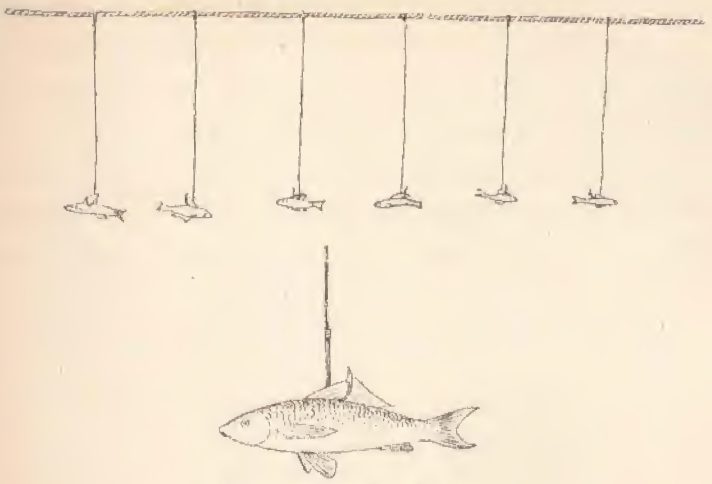

Fig. 15. Cârligele.

4. Sacul.

La Snagov se pescuește cu trei feluri de saci. Două din acestea se în-

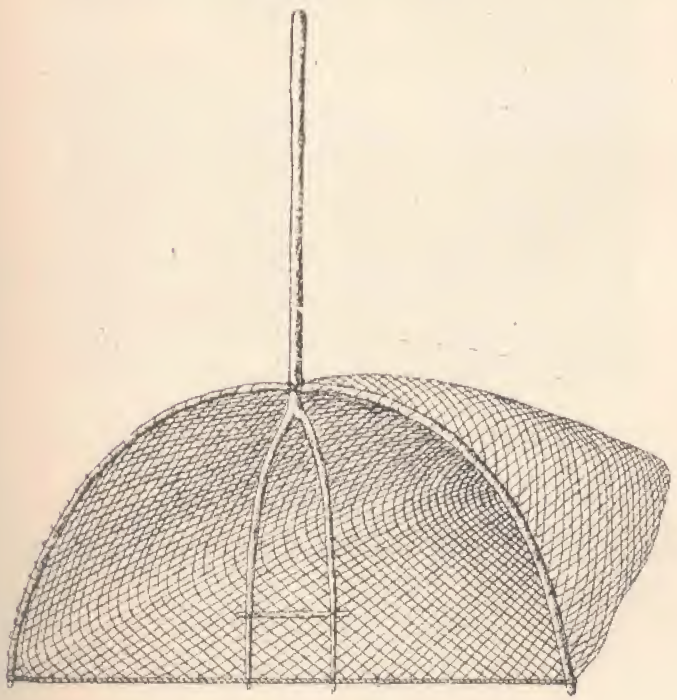

Fig. 16. Sacul de Pleavă.

trebuințează însă numai pentru pescuitul racilor și pentru scoici și le voiu descrie în urmă.

Pentru prins peşte este un sac special numit *Sacul de pleavă* (Fig. 16 şi 17); acesta e un sac cu fundul nu prea adânc şi cu gura mare, întinsă pe un semicerc cu un diametru de 2, 5 m., iar marginea ei de jos are ochiurile înşirate pe o frânghie întinsă între cele 2 capete ale arcului. Sacul are un mâner lung, terminat într'un ţepoiu cu doi dinţi mari, care este legat cu mijlocul său de mijlocul cercului şi cu capetele dinţilor săi de coarda de jos. Când cracii ţepoiului sunt prea lungi, aproape de capetele lor se leagă între ei un băţ scurt, pus deacurmezişul.

Sacul de pleavă se întrebuinţează numai la pescuitul plevuşcăi şi se

Fig. 17. Un pescar se găteşte să plece la pescuit cu sacul de pleavă.

pune în el o bucată de mămăligă, ca nadă. Se pescueşte cu el mai cu seamă la «Cocioace».

5. Oria.

Cel mai interesant instrument dela Snagov este *Oria* sau *Horia* (Fig. 18). Acest instrument care, în toate pescăriile României, nu se întrebuinţează decât de pescarii români, are aici o construcţie par-

ticulară, adaptată condițiunilor speciale hidrografice ale acestui lac și diferind în multe privințe de oria întrebuințată pe râuri și pe Dunăre.

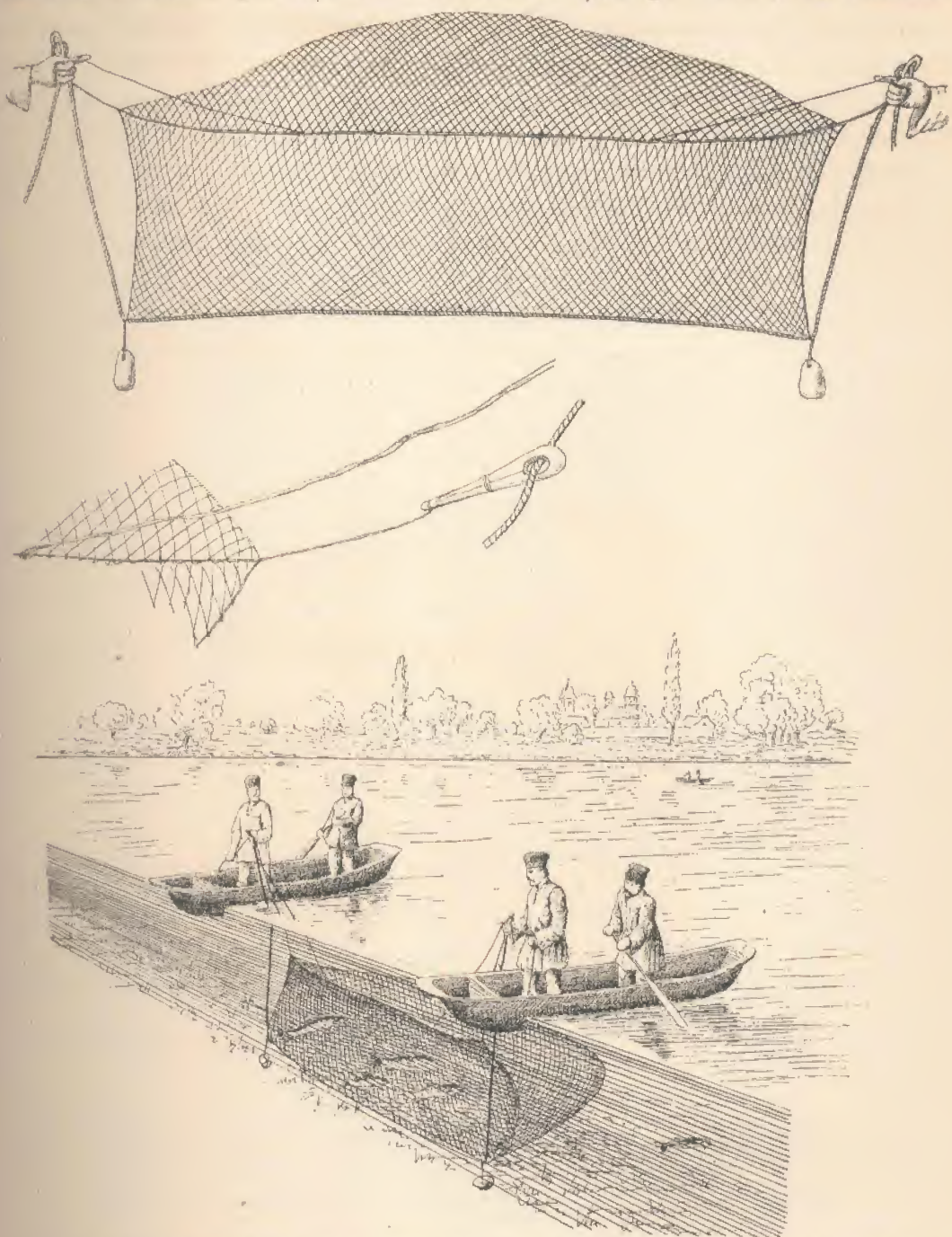

Fig. 18. Oria și modul cum se pescuește cu ea la Snagov. In figura de sus se vede o orie cu gura deschisă astfel cum e ținută ea la pescuit.

Oria este un sac mare de plasă, lung cam de 6 m. și înalt de 2 m. Gura sa, când e întinsă, are o formă dreptunghiulară. Marginile de sus

și de jos sunt întinse pe câte o frânghie groasă, numită «coarda de sus» și «coarda de jos», iar cele laterale numai pe câte o sfoară mai subțire. La fiecare din capetele coardei de jos este legată câte o piatră care atârnă în jos și ține sacul deschis; tot de aici de fiecare capăt este legată și câte o frânghie groasă, numită *otgoanele oriei*, pe cari le ține câte un pescar în mână.

De fiecare din capetele coardei de sus este legată, de asemenea, câte o frânghie scurtă, care se termină cu un fel de cheotoare de lemn, prin care trece otgonul dela capătul coardei de jos, putându-se mișcà liberă prin el (Fig. 18 la mijloc); astfel, lăsând cheotorile dela amândouă capetele coardei de sus să lunece în jos pe cele două otgoane, gura oriei se închide ca gura unui sac de călătorie (Fig. 18 bis).

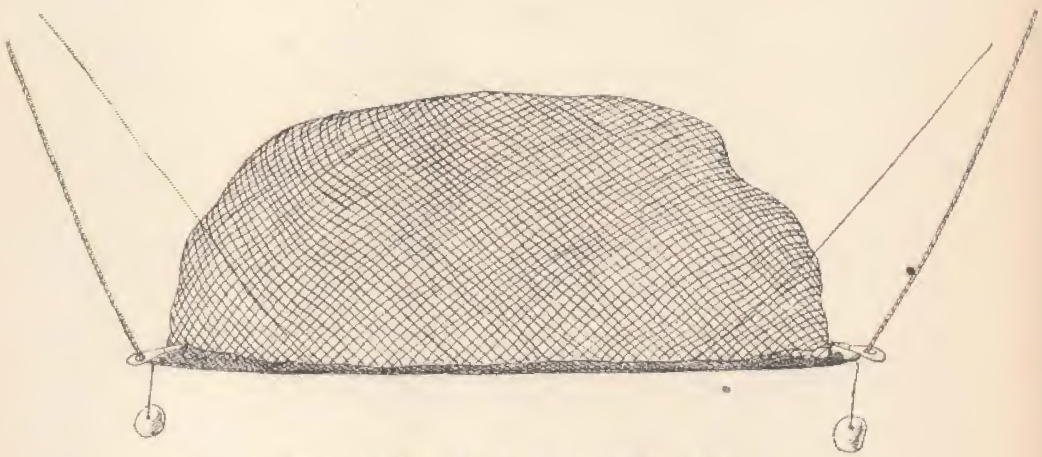

Fig. 18 bis. Oria, cu gura închisă.

Dela o distanță cam de 1,5 m. dela fiecare capăt al coardei de sus sunt legate de ea niște sfori subțiri, numite *străjile oriei*, pe cari pescarul le ține în mână, trecându-le peste «buricul degetului» arătător, pe care-l ține întins; prin aceasta el simte îndată că a intrat un pește în orie și lasă imediat să cadă capacul în jos, iar apoi ridică cu otgoanele tot aparatul în sus, scoțând peștele din el.

Cu oria pescuesc la Snagov doi pescari, stând fiecare în câte o luntre și ținând într'o mână otgonul împreună cu capătul coardei de sus—cel cu cheotoarea—și având straja trecută peste deget (Fig. 18 jos). In fiecare luntre este, însă, și câte un al doilea pescar, care trage cu lopata, lucru de care la apă curgătoare nu e nevoie, căci acolo barca se lasă la vale cu curentul și e destul dacă pescarul ține vâsla în cealaltă mână, numai pentru a da direcția.

6. Plasa și năvodul.

Plasa de mână de aici nu diferă întru nimic de plasa de mână sau volocul, întrebuințat în toate apele țerii, adică e o plasă având lungimi diferite, dela 2 până la 12 m., și cu două bețe la capete, numite *clece*. Cu ea pescuesc doi oameni, fie că intră amândoi în apă, fie că—dacă plasa e mai lungă—unul merge pe mal și altul, cu luntrea, face roata pe apă.

Năvodul nu este un intrument originar de aici; el a fost introdus abiă în timpurile mai nouă dela bălțile Dunărei, așà că nu prezentă nici o particularitate. Descrierea sa pe larg voiu da-o dar, când voiu tratà pescuitul din bălțile Dunărei.

7. Mreaja.

Foarte interesantă e mreaja ce se întrebuințează aici (Fig. 19). Ea

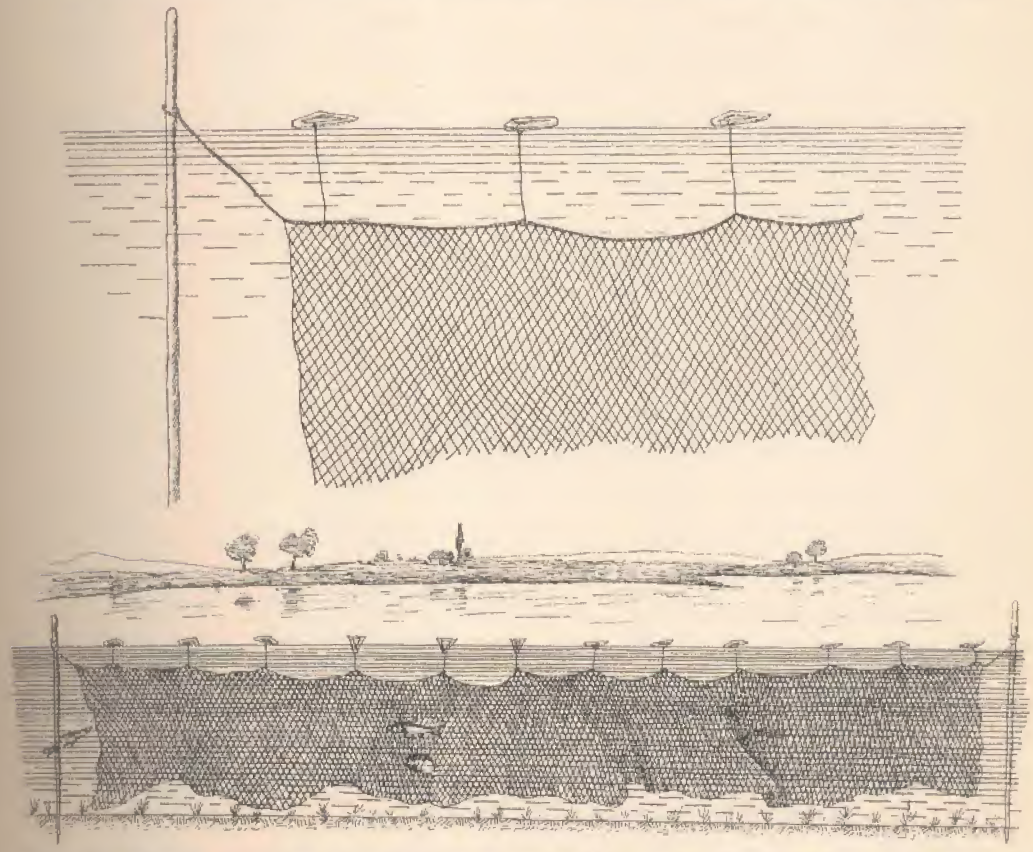

Fig. 19. Mreaja cu inele de papură și modul cum se pescueşte cu ea în balta Snagovului.

are o lungime cam de 100 m. și e împletită din aţă foarte fină cu ochiuri

rari, cam de 8—10 cm. pe laturе. Marginea ei de sus are ochiurile înșirate pe o sfoară subțire, ale cărei capete sunt cevă mai lungi și servesc pentru a legă instrumentul de două prăjini înfipte în fundul apei. La marginea de jos ea nu are nici o coardă și cade vertical în jos numai prin propria ei greutate. De coarda de sus sunt legate, cu sfori scurte și subțiri, niște inele triunghiulare de papură uscată, cari formează aparatul de suspensiune al întregei rețele. Acestea plutesc culcate pe apă, orizontal; îndată ce se prinde, însă, un pește în ochiurile Mreajei, ele se ridică vertical, așă că pescarul, când vine la revizie, știe imediat unde să caute.

Mreajă se așează de cu seara în apă și se scoate dimineața; în ea se prinde de obiceiu pește mare, și mai cu seamă crap și șalău.

8. Pescuitul racilor.

Raci se prind, la Snagov, cu patru feluri de instrumente:

a) Proțapul (Fig. 20 a); acesta este o prăjină lungă, despicată la

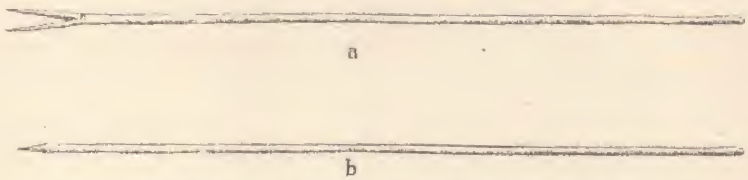

Fig. 20. Proțapul, *a.* de raci, *b.* de scoici.

capătul de jos, așă ca să poată intrà un rac între vârfurile ei. Toamna, când apa e limpede, pescarul, stând în luntre, vede racul pe fundul bălții și pune proțapul cu crăcana peste el, prinzându-l.

Deși proțapul e un instrument primitiv, totuș se servesc de el și pescarii de meserie și prind cu dânsul adeseori cantități foarte mari.

b) Coșul de raci (Fig. 21); acesta este un coș de nuelușe, având o lungime cam de vreo 50 cm., împletite rar cu papură. Fundul e drept, iar gura sa e răsfrântă în lăuntru ca la vârșe. In coșurile de raci se pune, ca nadă, mălaiu, mămăligă, dar mai cu seamă oase cu resturi de carne friptă, cari atrag foarte mult racii. Se înfige o prăjină în fundul apei și se leagă de ea cu funii de teiu mai multe coșuri, cari se așează pe fund la oarecare distanță unele de altele.

c) Vârșele de raci; acestea sunt întocmai ca vintirele obișnuite dela Dunăre, numai că sunt cevà mai mari. Sunt de două feluri: vârșe simple ordinare și vârșe duble, cari constau dintr'o aripă lungă cu câte o vârșă la fiecare capăt al ei (Fig. 11).

d) Sacul de raci (Fig. 22). Este un sac întru cătvà asemănător cu

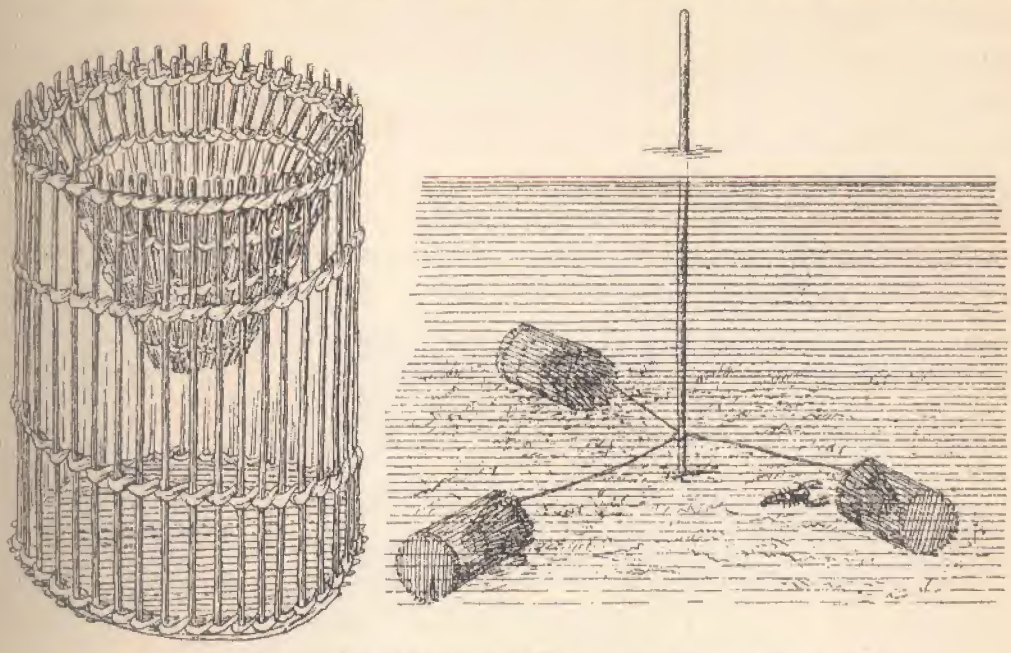

Fig. 21. Coşul de raci şi modul cum se pescueşte cu el.

sacul de pleavă, însă e cevà mai mic—diametrul gurii sale este numai de 1,85 m.—. Sacul este întins pe patru beţe, cari pleacă, câte unul dela fiecare colţ al gurii, dela mijlocul cercului de sus şi dela mijlocul coardei de jos, spre a se întâlni apoi toate patru într'un punct în fundul sacului. Mânerul cu ţepoiul este foarte lung, dela 2,5—3 m. Cele două vârfuri ale ţepoiului şi amândouă capetele cercului dela gură sunt ascuţite şi prelungite mult în jos, astfel ca să se poată înfige bine în fundul lacului.

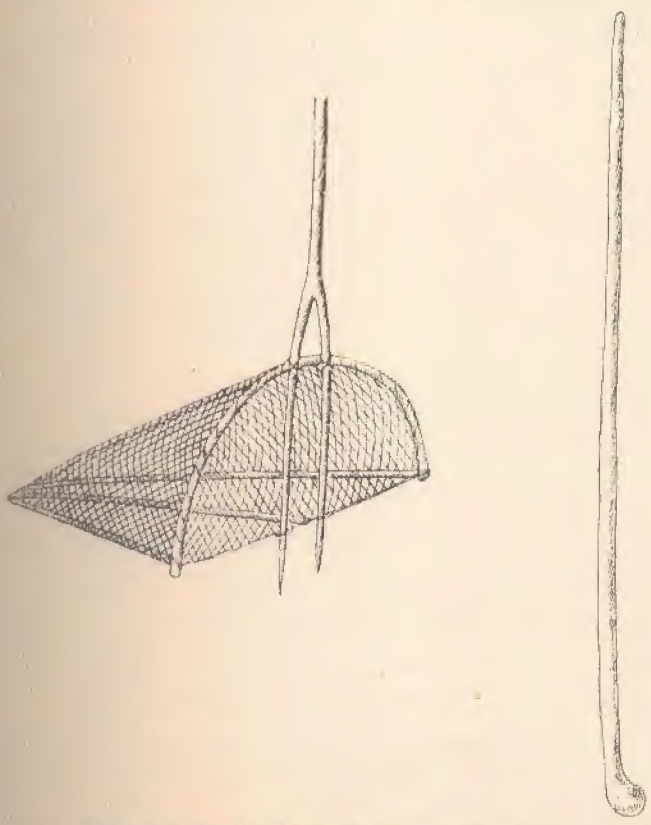

Fig. 22. Sacul de raci şi un «Bobic».

Cu acest instrument se pescueşte în modul următor: se înfig mai

întâiu bine cele 2 vârfuri ale țepoiului dela gura sacului în fundul apei, apoi cu o prăjină lungă terminată cu o măciucă — numită *Bobic* (Fig. 22 *b)* — se bate pe fundul lacului din toate părțile, așà că racii fug în sac.

9. Pescuitul scoicilor.

In balta Snagov se găsesc foarte multe scoici *(Anadonta)*, cari trăesc în mâlul de pe fundul său, mai cu seamă în părțile unde apa e mai puțin adâncă și prin coadele Snagovului. Acestea se prind în cantități mari mai cu seamă în timpul posturilor și se vând cu prețuri bune pe piața Bucureștilor.

In locurile unde apa e puțin adâncă, scoicile se culeg cu mâna mai cu seamă de către femei; acolo unde se găsesc la adâncimi mai mari, ele se prind cu un sac special — numit acì *sacul de scoici* sau *Târboc* (Fig. 23). Acesta seamănă în totul cu sacul de raci, numai că la mar-

Fig. 23. Sacul de scoici sau Târbocul.

ginea de jos a gurii, în loc de coardă el are un lemn ascuțit la o muche și că coada cu țepoiul, în loc să fie legată cruciș peste gură, este legată numai cu capetele furcii de mijlocul de sus al cercului. Astfel, trăgând de coadă, sacul se târîe pe fundul apei și curăță de acolo scoicile cari rămân prinse în el.

10. Luntrile dela Snagov.

In figurile 14, 17 și 18 se văd tipuri foarte interesante de luntrile de cari se folosesc pescarii dela Snagov. Ele sunt niște albii mari scobite într'un trunchiu de copac, al căror interior este împărțit în două părți inegale printr'un fel de scaun transversal — numit *hotarac* sau *otarac*, așezat la partea dinainte. Partea de dinapoi a luntrii se zice *cârmoc*. Pescarul care mână cu *lopata* stă în totdeauna în picioare.

In fig. 24 se vede o grupă de diferite forme de luntri trase pe malul Snagovului. E un tablou foarte caracteristic atât asupra vadului de pescărie, cât și asupra bălții, în care se vede în fund o insulă plutitoare.

Luntrea cea mare în care stă pescarul — deşi are o formă foarte originală care nu se găseşte decât aici — e o dubă mare cu mult mai

Fig. 24. Diferite luntri dela Snagov. In una e un pescar cu «sacul de pleavă», gata să plece la pescuit la «Cociocul» care se vede în fund (o insulă plutitoare).

sistematică făcută din scânduri de stejar bătute pe crivoace, ca la podurile de transportat materiale dela bălţile Dunărei.

B.

RÂURILE ȘI PĂRAELE.

După cum s'a văzut din descrierea precedentă, pescăria din eleșteele noastre prezentă un foarte mare interes, mai cu seamă din punctul de vedere economic, căci în acestea vedem mijlocul de a pune mai bine în valoare și de a face productive, prin cultura intensivă a peștelui, întinse suprafețe din solul nostru, sporind și îmbunătățind producția și avutul național. Nu mai puțin interesantă este însă și pescăria din râurile și păraele noastre; pe când însă la eleștee lucrul e foarte comod, căci proprietarii lor, fiind absolut stăpâni pe peștele din ele, pot face o cultură cât de intensivă care să sporească mereu producția, iar pe de altă parte pescuitul în ele se face cu cea mai mare ușurință, așă că recolta se strânge deodată numai prin scurgerea periodică a apei, la râuri este cu totul altfel. Aici dreptul de proprietate asupra pescăriei—chiar acolo unde acesta este stabilit prin legi—e foarte greu de apărat ; ce cruță unul pe apa sa, trece la vecin ca să-l distrugă el, iar pescuitul fiind anevoie și cerând multe meșteșuguri și cheltueală, o exploatare intensivă și rentabilă, în starea de astăzi, este încă foarte greu de introdus. De aceea și însemnătatea economică a pescăriei din râuri — cel puțin în partea lor superioară — și în părae este la noi deocamdată cu mult mai mică decât a pescăriei din eleștee.

Firește că starea aceasta actuală de inferioritate din punctul de vedere economic nu este nici ea permanentă, deoarece printr'o cultură sistematică și prin măsuri serioase de repopulare, și mulțimea de părae cari șerpuesc munții noștri, vor puteà fi făcute și ele foarte productive, de îndată ce piedecile cari se opun vor fi înlăturate, și vor procurà astfel și ele o hrană sănătoasă și o ocupațiune foarte rentabilă numeroasei populațiuni din aceste regiuni atât de întinse ale țerii. Nu avem decât să ne uităm ce au făcut alte țeri pentru a ne da seamă de rezultatele la cari am puteà ajunge, punându-ne serios la lucru și în această direcție. Voiu cità ca exemplu numai Bavaria, care, întru cât privește exploatarea pescăriei din apele interioare, ocupă cu siguranță primul loc între toate țerile Europei. Aicea pâraele și râurile mici au o lungime totală cam de 70.000 km; în urma nouăi legi asupra regimului apelor, care regulează dreptul

de proprietate asupra pescăriei din aceste ape, valoarea acestui drept pe un km. de părău a ajuns astăzi, după cum îmi comunică d-l Prof. Br. Hofer din München, până la 4.000 Mk., iar venitul net din pescuit pe km. variază dela 100 la 200 Mk. anual.

Dar ori cum ar fi, chiar în starea de astăzi, cu toate inconvenientele arătate, pescăria din râurile noastre reprezentă și ea, și din punctul de vedere economic, o valoare destul de mare, așà că modul cum ea este exploatată e demn de a fi cunoscut și studiat mai de aproape. Numai cunoscând cu deamănuntul natura acestor ape, peștii cari trăesc în ele cu obiceiurile lor și metoadele, precum și instrumentele, cu cari poporul nostru s'a deprins de atâtea sute de generațiuni să-i prindă, numai pe o astfel de bază vom puteà să luăm apoi măsurile necesare și să facem lucrările cuvenite spre a ridicà și acest izvor de bogăție la nivelul la care poate și trebue el să ajungă.

Din alte puncte de vedere însă, decât cel economic, pescuitul din aceste ape mai are încă o însemnătate foarte mare și merită să atragă tot mai mult interesul nostru. Este cunoscută bogăția de ape curgătoare a țerii noastre, care a făcut în toate timpurile admirația călătorilor și învățatilor străini cari au scris despre noi. «Cunosc puține țeri», scrie Carra la 1777, «în cari să fie atâtea râuri, pârae, lacuri și izvoare vii de apă ca în Valahia». Pescuitul în aceste ape a fost în toate timpurile una din îndeletnicirile cele mai favorite ale poporului nostru. El a inventat pentru aceasta tot felul de instrumente—dela cele mai naive la cele mai rafinate—pentru a prinde peștele; deși de sigur o făceà nu atât pentru a-și asigurà un câștig și nici măcar numai pentru a-și procurà hrana zilnică, ci mai mult fiindcă aceasta erà distracția sa favorită și-i mai dădeà din timp în timp și posibilitatea «să-și îndulcească hrana», aducând o variație la masa sa de toate zilele. Tocmai în această distracție morală, care leagă pe țăranul nostru din ce în ce mai strâns de natură și-i desvoltă o dragoste tot mai mare pentru țara sa și colțul unde s'a născut, tocmai în aceasta stă însă importanța mare a pescuitului din râuri. Care e Românul, bogat sau sărac, trăit la țară, să nu-și aducă aminte cu drag, înainte de toate, de părâul cât de mic care treceà prin satul său și de vremile plăcute ce le-a petrecut prinzând pește în el; ori cât de sărac ar fi fost, de sigur că nu la câștigul ce l-a avut se gândește când îi vin aceste amintiri—căci adeseori «stă o zi întreagă în apă pentru a prinde doi chitici»,—ci la plăcerea ce i-a făcut-o și la influența ce a exercitat-o asupra sufletului său.

Ce rol însemnat educativ și ce importanță mare pentru un stat este de a găsì și cultivà asemenea mijloace de distracțiune morale, cari leagă

pe om mai strâns de natură și-l face să-și iubească țara tot mai mult, cred că nu mai am nevoie s'o dovedesc. Cine nu apreciază aceasta îndeajuns, nu are decât să facă o comparațiune între judecata naivă, dar dreaptă și sănătoasă, și sentimentele curate ale țăranului și între mentalitatea bolnăvicioasă și sentimentele perverse ale plevei mahalalelor de prin orașe și de sigur se va convinge îndeajuns.

Este dar de cel mai mare interes și din acest punct de vedere, să cunoaștem deaproape acest «sport» favorit al poporului nostru, să căutăm să-l desvoltăm și să-l facem totdeodată—repopulând apele—să-i devie din ce în ce mai folositor, adică să-i fie și un izvor de hrană și de câștig.

Și mai interesant este încă studiul pescuitului din râuri din punctul de vedere etnografic.

Pe când la eleștee numărul uneltelor de pescuit este aproape pentru toată țara uniform și cât se poate de restrâns, iar proprietarii lor fiind oamenii cu stare, capitaliști, își pot procură din industria universală uneltele cele mai practice; pe când la Dunăre cu bălțile ei s'au succedat în cursul timpului o serie întreagă de popoare cari au trecut pe acolo, aducând fiecare instrumentele lor proprii de pescuit, adoptând unele dela altele pe cele mai practice și părăsindu-le pe cele primitive, la râuri lucrurile s'au petrecut și se petrec altfel. Aci neexistând proprietari sau antreprenori capitaliști, pescuitul a fost și a rămas o ocupațiune excluzivă a țăranului riveran și fiecare din ei se servește și astăzi de uneltele pe cari le-a deprins dela părinții săi și le-a moștenit din moși-strămoși. Aici, mai cu seamă în părțile de munte ale râurilor și pâraelor noastre, nu s'au succedat în cursul timpului diferite popoare, ci au rămas, feriți de toate influențele străine, vechii coloniști romani cu populațiunile băștinașe cu cari s'au contopit. Aici avem dar populațiunea cea mai conservativă a vechilor obiceiuri și tradițiuni strămoșești, a vechilor instrumente de muncă și a limbii.

Din toate ramurile de activitate a acestor populațiuni, de sigur însă că pescuitul este una din cele mai primitive și, tocmai din cauza micei ei importanțe economice, cea care a fost mai puțin susceptibilă de modificări și perfecționări. De aceea tocmai, la pâraele noastre din munte găsim și astăzi unelte aduse probabil de vechii coloniști romani, cari au conservat încă vechile nume latine ca: Sacul, Furca, Fachia, etc., alături de altele cu nume de origine veche slavonească, rămase dela vechile populațiuni cu cari ei au conlocuit și s'au contopit. Cu cât ne scoborîm însă din Carpați mai jos pe râurile noastre, până acolo unde năvălitorii străini s'au putut întinde, cu atât găsim și alte instrumente de pescuit nouă, cu forme și nume nouă, cari variază dela o localitate la alta.

Studiul amănunțit dar al uneltelor de pescuit întrebuințate la râurile noastre nu numai ne va pune în stare să cunoaștem modul de exploatare al acestui izvor natural de bogăție al țerii, dar tot odată ne va deschide nouă căi de cercetare și nouă orizonturi pentru studiul etnografic al poporului nostru și al influențelor ce le-au exercitat asupra sa alte popoare cu cari a venit el în contact.

In cele ce urmează dar, voiu da mai întâiu o descriere sumară a pescăriilor din râurile și pâraele noastre, arătând factorii de cari depinde puterea lor de producție și apoi voiu arătà cu deamănuntul cari sunt «meșteșugurile» și «sculele» de cari se servește poporul nostru pentru a pescuì în aceste ape.

Cu toată dorința ce aș aveà-o însă, de a da o descriere cât mai completă a tuturor uneltelor de pescuit din toate râurile și pâraele noastre, este cu neputință să o fac, deoarece forma, dimensiunile și numirile lor variază dela un râu sau părău la altul și chiar dela o localitate pe cursul aceleiași ape la alta. Astfel fiind sunt nevoit să mă mărginesc, întru cât privește descrierea amănunțită, numai la formele tipice, cari sunt mai răspândite, iar pentru variațiunile de formă, dimensiuni și numiri, să le amintesc numai, pe cât e posibil, fără a mai insistà asupra lor.

Intru cât privește partea relativă la biologia peștilor și la condițiunile generale biologice ale acestor ape, voiu fi cât se poate de scurt, deoarece în unele privințe le-am arătat mai pe larg în lucrările mele anterioare despre «Fauna ichtiologică a României» și despre «Cercetările hidrobiologice în România». Acì mă voiu mărginì dar numai a schițà în scurt condițiunile hidrografice și biologice generale.

CAP. I.

CONDIȚIUNILE BIOLOGICE ȘI PESCĂRIA DIN RÂURI ȘI PĂRAE.

In capitolul precedent, studiind condițiunile biologice din eleșteele noastre, am văzut că ele, întru cât privește felul lor, sunt aproape aceleași în toate eleșteele din țară, așă că în orice regiune ar fi situate, într'însele pot trăi aceleași specii de pești; nici chiar altitudinea nu influențează asupra felului producției lor, ci numai asupra cantității. Nu este însă tot acelaș lucru în apele curgătoare; aici condițiunile hidrografice schimbându-se la fiecare pas, și condițiunile biologice din ele se schimbă de asemenea; aici cu cât ne scoborîm la vale pe cursul acestor ape, speciile de pești cari trăesc în ele se schimbă, după cum se schimbă panta, curentul, debitul, natura fundului, forma și dimensiunile albiei, dimensiunile și relieful zonei inundabile, etc.

După cum s'a văzut din lucrările mele precedente, cu cât curentul e mai puternic într'o apă curgătoare, cu atât și condițiunile de vieață sunt mai grele, cu atât deci și speciile de pești ce s'au putut adaptă la aceste condițiuni de vieață trebue să fie mai puține. In păraele noastre de munte trăesc în adevăr numai foarte puține specii de pești și din acestea cei principali sunt peștii migratori, cari deci vin aici numai la anumite epoce. Cu cât ne scoborîm însă mai în jos pe părău, cu atât numărul speciilor crește: pe când în Dunăre avem peste 50 de specii de pești, în Bistrița pe la Tarcău sunt numai 15, iar sus la munte, în părae, se reduc până abiă la trei și la urmă rămâne numai unul singur, care sare și se urcă peste toate cascadele.

Peștele care se urcă mai sus pe părae este fără îndoeală *Păstrăvul*; după dânsul vine *Sglăvoacea (Cottus gobio* și *C. poecilopus)*, *Zvârluga (Cobitis taenia)* și *Beldița (Alburnus bipunctatus)* și apoi *Grindelul (Cobitis barbatula)*. Abiă după aceștia, cevă mai jos, vine *Lipanul (Thymallus vulgaris)* și *Boisteanul (Phoxinus laevis)*, apoi, când începe apa a deveni mai mare ca să poată rezistă și puii, vine *Mreana galbenă (Barbus fluviatillis)* și în urmă de tot, la gura păraelor, începe și *Mreana vânătă (Barbus Petenyi)*. In fine în partea inferioară a păraelor mai mari începe

să se sue și *Scobarul (Chondostroma nasus)* primăvara la bătaie, venind din râuri în cârduri foarte mari.

Cu aceasta însă s'a isprăvit cu ichtiofauna pâraelor noastre dela munte. Astfel, d. ex., în basinul Bistriței noi avem 17 specii de pești: din aceștia *Păstrăvul* trăește în toate păraele mari și se urcă în toți afluenții acestora, iar în Bistrița el se găsește numai în dreptul gurii păraelor. După el *Sglăvoacea* e acea care se urcă mai sus pe pârae, așă că pe o mare întindere de pârae ea este singurul tovarăș de vieață al păstrăvului; ea este însă și în Bistrița destul de răspândită. Cevà mai jos începe și *Grindelul* și apoi *Boisteanul* și *Beldița*, așà că în păraele mijlocii acestea sunt speciile cari se întâlnesc la un loc; în fine, în pâraele mai mari, ca Tarcău, Bicaz, Bistricioara, Largu, etc., începând dela gura lor, cât ține apa mai mare, se asociază și *mrenele*. Un pește cu o răspândire mai mică este *Lipanul*; el trăește în partea de jos a pâraelor mari și în locurile cele mai repezi din Bistrița, însă aici mai mult în sus, pe la Dorna-Broșteni, pe când pe la Tarcău aproape nu se mai găsește.

Cursul păraelor de munte nu este uniform și avem porțiuni cu un curent foarte repede, în cari uneori cade apa chiar în forme de cascade, alternând cu porțiuni cu apă mai mult sau mai puțin liniștită și chiar cu mici basine cu apă mai adâncă și aproape stătătoare. Pe când păstrăvul este în stare să sară peste toate cascadele pentru a ajunge la izvoarele păraelor, unde găsește o apă rece bine oxigenată și locuri prielnice de reproducție fără dușmanii cari să le distrugă ouăle și puii, celelalte speci se țin mai mult în locurile liniștite din pârâu. In acele mici basine mai mult sau mai puține adânci și cu apă liniștită, ce se găsesc din distanță în distanță pe albia părăului, acolo este locul de adunare a celorlalte specii; acolo vine și păstrăvul din ascunzătorile sale de pe sub pietre ca să se hrănească, căci aici este vieața cea mai bogată din părău, unde își depun insectele ouăle și unde larvele lor și alte mici animale populează în abundență apa. Tocmai acestea sunt și locurile favorite ale pescarilor dela păraele de munți, cari cunosc prea bine obiceiurile peștelui și ascunzătorile sale.

Un alt loc favorit al pescarilor, unde se adună peștele în mari cantități, este la gura pâraelor unde se varsă ele în râuri. Aici este, pe de o parte, locul principal de trecere a peștilor migratori, unde vin pescarii «toamna, pe la ziua Crucii» ca să prindă păstrăvi, primăvara «când crapă frunza arinului» ca să prindă Scobai, primăvara «când se desleagă omătul» ca să prindă Lipani ș. a. m. d. Tot aici însă sunt și locuri bogate în hrană, pe care o aduce apa de pe părău, așà că, atât în râu în fața

gurii, cât și pe părău în sus pe o distanță oarecare dela gura sa, se adună atât peștii din părău, cât și cei din râu, ca să se hrănească.

Scoborîndu-ne din părău în jos, în partea de munte a râurilor, găsim alte condițiuni biologice: o apă mai mare și mai adâncă, cu un fund mai rar de bolovani, mai des de prund și pietriș, pe alocuri de nisip, ba chiar uneori de nisip amestecat cu mâl; un curent mai puțin repede la firul apei și cu locuri mai liniștite pe margini; cu porțiuni mari de apă cu totul liniștită și adâncă — numite *dolii* când sunt în lungul albiei și *teonc* când sunt la coturi (de ex. «Teoncul Hălesei» dela Broșteni) — și cari au fundul de pietriș mărunt, ba chiar nisipos și pe une locuri amestecat și cu mâl.

Aceste condițiuni de viață mai variate și mai puțin grele permit mai multor specii de pește să trăească aici. In Bistrița de ex., pe lângă speciile arătate cari se urcă în pârae, mai găsim: *Lostrița (Salmo hucho), Păstrăvul (Trutta fario), Lipanul (Thymallus vulgaris)*, cele două specii de *Mreană, Cleanul (Squalius cephalus), Scobaiul, Beldița (Alburnus bipunctatus)*, două specii de *Porcușori (Gobio fluviatilis* și *G. uranoscopus), Boișteanul, (Phoxinus laevis), Chișcarul (Cobitis fossilis), Câra* sau *Zvârluga (Cobitis taenia), Grindelul* sau *Moina, Molanul, Moletele (Cobitis barbatula)*, cele două specii de *Sglăvoace (Cottus gobio* și *Cottus poecilopus), Mihalțul (Lota vulgaris), Sugaciul* sau *Nouă-ochi (Petromyzon fluviatilis)*, precum și *Raci (Astacus fluviatilis* și *A. fluviatilis var. torentium)*.

Acestea sunt în general speciile cari se găsesc în regiunea de munte a tuturor râurilor noastre, ca: Olt, Jiu, Lotru, Trotuș, Moldova (partea din Bucovina), etc., în cari condițiunile de existență sunt mai mult sau mai puțin asemănătoare cu cele descrise din Bistrița.

Cu cât ne scoborîm însă mai jos pe aceste râuri, sau în celelalte râuri ca de ex. Moldova, Suceava, Siret, Ialomița etc., cari nu au un curent atât de puternic, cu atâta condițiunile de viață se schimbă și mai mult. Albia devine tot mai mare, cu mai multă apă și mai adâncă, curentul mai încet, fundul nu mai are de loc bolovani sau cel mult pietriș mărunt și nisip; în albie pe fund se formează bancuri de pietriș sau de nisip—*renișuri* sau *grinduri* (pe la Broșteni)—cari în unele locuri ies la iveală ca *chiciuri* sau *ostroave* pe cari se prinde o vegetație de sălcii și arini; acestea crescând mai mari, despart apoi adeseori albia în mai mulți *craci*, din cari la secetă câte unul rămâne fără curent, ca *apă moartă*, înlesnind formarea unei faune de crustacei.

Mai mult încă, creșterile apei încep aici a deveni periodice, repetându-se în fiecare primăvară cu revărsări peste câmpiile alăturate. Astfel râul își formează o albie majoră, adică lunca sa, în care rămân

după urma inundației o mulțime de bălți și adunături de apă, cari seacă abiă târziu vara. Aceste bălți din inundație, cu cât ne scoborîm mai jos pe cursul râului, cu atât devin mai adânci, așà că conservă apa în ele tot mai mult timp, devenind cu încetul bălți, mai mult sau mai puțin permanente; în acestea vieața este cu mult mai abundentă și se desvoltă o cu totul altă faună, cu forme de apă stătătoare, între cari predomină mai cu seamă crustaceele.

Astfel dar, cu cât ne dăm mai jos pe cursul apei, cu atâta întâlnim în albia sa alte condițiuni de vieață, altă faună și floră acuatică cu mult mai abundentă și deci și alte specii nouă de pești, cari dispunând de o hrană mai bogată, se pot îmmulți mai mult.

Pe când în apele de munte am găsit predominând Salmonidele — păstrăvii, cari preferă apă rece și bogată în oxigen și cari se hrănesc cu insecte și larvele lor, lostrițele și lipanii, — în apele de mai jos aceste specii împreună cu sglăvoacele și boistenii dispar și le ieau locul tot mai mult Ciprinoidele (peștii asemănători cu crapul), cărora le convine o apă mai caldă și se hrănesc mai mult cu crustacei și larve de insecte. Acești pești sunt dotați cu o putere de reproducție mult mai mare — pe când un păstrăv leapădă 500 până la 1.000 boabe de icre și trebue câtevà luni până se clocesc, un crap leapădă 300.000 până la 800.000 boabe de icre și se clocesc în 5—6 zile — așà că Ciprinoidele pot populà mai cu ușurință suprafețele mari de ape ce le au aici la dispoziție.

Aici încep acuma să se îmmulțească deodată tot mai mult *Cleanul (Squalius cephalus)* și *Mreana (Barbus fluviatilis)*, cari în partea muntoasă a râurilor erau numai rari, și sunt în cantități așà de mari, încât se poate zice chiar că ei sunt peștii caracteristici ai acestei porțiuni a râurilor noastre. Pe lângă dânșii apare acum, de ex. în Siret pe la gura Bistriței, *Fusarul (Aspro streber)*, *Soreana* sau *Obleții* (Oclei în Oltenia) *(Alburnus lucidus)*, *Hautul* sau *Avatul (Aspius rapax)*; *Scobarii*, *Porcușorii și Zvârlugile* devin mai deși ș. a. m. d.

In bălțile formate din inundație pe malurile acestor ape încep acum a apăreà și pești tipici de baltă ca: *Carasul (Carasius vulgaris)*, *Linul (Tinca vulgaris)*, *Știuca (Esox lucius)*, *Bibani (Perca fluviatilis)*, *Ocheana (Leuciscus rutilus)*, *Roșioara (Scardinius erythrophthalmus)*, *Raci*, diferite specii de *Abramis*, câte odată *Crap*, ș. a.

In aceste părți râurile mai primesc în ele și diferiți mici afluenți din regiunea colinelor și a șesurilor, cari au apă puțină și un curent foarte mic. In aceste feluri de pârae, pe lângă speciile de mai sus, se găsesc *Obleți*, *Porcușori de vad (Gobio fluviatilis* și *Gobio uranoscopus)*, *Porcușori albi (Gobius fluviatilis)*, *Raci*, etc.; acestea sunt părаele din cari

se alimentează de obiceiu cele mai multe din eleșteele de pe diferitele moșii din țară.

In partea inferioară a râurilor în fine, cu cât ne apropiem de Dunăre, cu atâta întâlnim mai des peștii de Dunăre — crap, somn, avat, șalău, câteodată chiar cegă, etc. — cari urcă râurile în sus, și mai cu seamă primăvara când vin apele mari. Aici râurile au dejà bălți mari în regiunea lor inundabilă, asemănătoare cu bălțile Dunărei — ca d. ex. toată seria de bălți de pe malul Prutului — cari conțin aproape toate speciile caracteristice acestora.

Din toate acestea se vede dar că pe tot cursul acestor ape avem o necontenită schimbare a condițiunilor fizice, cari și ele la rândul lor schimbă condițiunile biologice și deci și natura pescăriei din ele. Potrivit acestei necontenite schimbări a naturii pescăriei se schimbă însă și modul ei de exploatare, precum și uneltele cari servesc la acest scop.

In cele ce urmează dar vom urmări modul cum se face pescuitul în toate aceste ape, începând descrierea la pâraele din munții cei mai înalți și scoborîndu-ne încetul cu încetul până la partea inferioară a râurilor unde dau ele în Dunăre.

CAP. II.

PESCUITUL IN RÂURI ŞI PÂRAE.

După cum condiţiunile fiizice şi biologice, pe cursul râurilor şi păraelor noastre, se schimbă necontenit, cu cât ne scoborîm la vale, începând dela firul subţire de apă ce cade aproape vertical de pe stâncile din creştetele Carpaţilor şi până la cursurile mari de ape adânci, cari, mărginite cu lunci înverzite şi bălţi sclipitoare, străbat leneşe bogatele noastre câmpii spre a ajunge la Dunăre, tot asfel se schimbă şi peştii ce trăesc în ele şi tot astfel şi mijloacele de a-i prinde, precum şi uneltele ce servesc la acest scop.

Cu cât ne aflăm mai sus la munte în regiunea nenumăratelor mici părae ce şerpuesc văile lor, cu atât numărul speciilor de peşti ce trăesc în ele e mai mic şi cu atâta uneltele de pescuit sunt mai puţin numeroase, mai mici şi mai simple. Cu cât ne scoborîm mai la vale pe cursul acestor ape şi cu cât ele devin mai mari şi mai constante, cu atâta şi numărul speciilor de peşti ce trăesc în ele creşte şi cu atâta şi uneltele de pescuit devin mai numeroase, mai mari şi mai complicate.

In general, după cum s'a arătat dejà în partea generală a acestei lucrări, instrumentele mari şi complicate, întrebuinţate la pescuitul în apele mari şi adânci din porţiunea inferioară a râurilor, sunt bazate pe aceleaşi principii de prindere, ca şi instrumentele mici şi simple întrebuinţate în porţiunea lor superioară; ele în cea mai mare parte nu sunt decât aceleaşi instrumente desvoltate, perfecţionate sau combinate între ele şi având dimensiuni mai mari.

Dacă dar noi, în lucrarea de faţă, nu am urmărî decât numai studiul comparativ al uneltelor de pescuit, de sigur că nu am aveà decât să luăm fiecare instrument simplu şi să-i urmărim formele şi evoluţiunea sa în toate apele noastre până la cele mai adânci. Ţinta noastră nu este însă numai studiul comparativ al uneltelor — ceeace interesează în prima linie pe etnograf, — ci mai cu seamă felul cum se exploatează pescăria din fiecare categorie de ape din ţară, precum şi modul de întrebuinţare al uneltelor ce servesc la acest scop în fiecare apă în parte. Tocmai de aceea dar, oricât de mare ar fi asemănarea, ca formă, între 2 instrumente întrebuinţate în ape de categorii diferite, ele au roluri

diferite de îndeplinit şi deci fiecare are un alt mod de întrebuinţare. Astfel fiind, fiecare mijloc de a pescuì sau instrument nu poate fi înţeles decât privindu-l în raport cu felul apelor în cari are a fi întrebuinţat şi a peştilor pe cari caută a-i prinde.

Conduşi dar de această idee, în descrierea ce o dăm acì, nu putem tratà întreg pescuitul din râuri într'un singur capitol, luând de bază numai forma instrumentelor, ci trebue să împărţim apele noastre curgătoare în mai multe categorii, după condiţiunile hidrografice şi natura pescăriilor din ele, şi apoi să descriem pentru fiecare din acestea modul cum se face pescuitul.

Intru cât priveşte râurile, privind lucrurile numai în mod superficial, am puteà fi ademeniţi a le împărţì după mărimea lor în părae şi râuri propriu zise. Totuş luând în considerare natura pescăriilor din ele, vedem că această clasificare nu ne poate fi de folos, şi anume: fiindcă pe de o parte între păraele de munte şi cele de coline, întru cât priveşte pescăria, este o diferinţă radicală, pe când între porţiunea superioară a râurilor şi între păraele de munte e o mare asemănare, în ambele predominând pescăria de salmonide; pe de altă parte fiindcă porţiunile inferioare ale râurilor din apropierea gurilor lor fiind populate mai mult cu peşti veniţi aici din Dunăre şi având pe marginile lor regiuni inundabile întinse cu suprafeţe mari de bălţi pe ele, a căror pescărie formează un tot cu cea din albie, pescuitul din aceste părţi ale râurilor se aseamănă mai mult cu cel din Dunăre decât cu cel din partea de mijloc a râurilor.

Astfel fiind, luând de bază natura pescăriei din diferitele categorii şi porţiuni din apele curgătoare interioare, noi vom împărţì pescuitul din ele — descriidu-l în capitole separate — în următoarele categorii: 1) Pescuitul în părae dela munte şi în partea superioară a râurilor unde predomină salmonidele, 2) Pescuitul în partea mijlocie a râurilor cu părae ce dau în ele şi 3) Pescuitul în partea inferioară a râurilor cu gurile lor dela Dunăre, care va fi descris împreună cu pescăriile Dunărei.

A. PESCUITUL IN PĂRAELE DE MUNTE.

Pescuitul este una din îndeletnicirile cele mai favorite ale populaţiunii satelor din văile munţilor noştri. Deşi acì păraele şi râurile nu conţin decât foarte puţină apă, mai toate putând fi lesne trecute cu piciorul, şi deci nu pot aveà în ele nici acele mari cantităţi de peşte pe cari le găsim în partea de jos a apelor noastre curgătoare, totuş nu este sat în munţii noştri unde să nu găsim câţivà pescari de meserie şi chiar aproape nu este sătean la casa căruia să nu se găsească şi câte un instrument de pescuit. Firește lipsa unor suprafeţe întinse de ape mari cu adâncimi considerabile, în cari să poată trăì la un loc cantităţi mari de peşte, este acì compensată prin mulţimea mare a păraelor cari şerpuesc prin toate văile şi prin cari se scurge cantitatea mare de apă, de aproape un metru înălţime, ce cade anual în aceste regiuni sub formă, de precipitate atmosferice.

Toate aceste nenumărate părae adăpostesc în apele lor o mulţime de peşti mai mici sau mai mari şi anume: în păraele mici păstrăvul cu tovarăşii săi beldiţa, boiştenii, grindelele şi zvârluga, iar în păraele mari şi în partea superioară a râurilor: lostriţa, lipanul, zglăvocii, mreana, scobaiul, mihalţul, cleanul, raci, etc. Toate acestea formează obiectul pescuitului din aceste ape.

Mijloacele de a prinde peştele şi uneltele de cari se servesc în aceste regiuni sunt puţin numeroase şi cât se poate de simple — potrivit apelor foarte mici în cari se întrebuinţează — însă totodată sunt cât se poate de interesante, căci ele ne arată pe de o parte cât de bine a observat şi studiat omul vieaţa şi obiceiurile peştelui, iar pe de altă parte, fiindcă în ele vedem în miniatură toate instrumentele cele mai mari simplificate la ultima expresie.

Vom descrie acì numai formele tipice din diferitele regiuni ale ţerii, lăsând la o parte toate acele mici variaţiuni de forme şi de numiri fără importanţă cari se schimbă dela o regiune la alta şi chiar adeseori dela un părău la altul. De asemenea vom lăsà la o parte în acest capitol acele instrumente cari nu sunt tipice de părae şi cari se întrebuinţează acì numai rareori, pe unde sunt apele mai mari şi mai

liniştite; acestea fiind propriu zis instrumente de râuri, le vom descrie în capitolul următor, unde e în realitate locul lor.

Intru cât priveşte respândirea acestor instrumente în părţile din Carpaţi locuite de Români, mă voiu mărginì mai mult numai la munţii noştri şi ai Bucovinei, unde am făcut cercetări personale mai amănunţite; întru cât priveşte însă Transilvania, cercetările mele sunt cu mult mai restrânse şi se referă numai la câtevà localităţi.

1. Prinsul peştelui cu mâna.

Unul din mijloacele cele mai simple de a prinde peştele din păraele mici de munte, şi care se întrebuinţează foarte des la păraele cu apă mică, este de a-l prinde când stă liniştit pe fund şi a-l apucà cu mâna, fie de sub operculele branchiale, scoţându-l afară din apă, fie apucându-l cu amândouă mâuile pe dedesubt, ca şi cum s'ar scoate un pumn de apă. Aşà, Sglâvocul şi Păstrăvul se prind, ridicând încet pietrele de pe fundul pârâului şi punând mâuile pe el. Prinsul păstrăvilor în acest mod este un sport favorit al călugărilor de pe la mănăstirile din Moldova. Alţii prind păstrăvul punând deacurmezişul păraelor crengi cu frunze de brad şi apoi, după un timp, caută printre frunze şi scot cu mâna păstrăvii ascunşi între ele.

Mreana, care-şi caută iarna culcuşul pe sub bolovanii mari de pe sub malurile Bistriţei, unde stă ca amorţită, se prinde deasemenea cu mâna, ridicând încetişor bolovanii.

Racii se caută pe fundul păraelor între pietre şi se culeg cu mâna, punându-i apoi în traista cu peşte.

Chişcarul şi Sugaciul (Petromyzon), cari trăesc în nomol, se prind scoţând cu palmele sau cu lopata bucăţi de nomol de pe fundul albiei din locurile unde apa e liniştită; acestea se aruncă pe mal şi peştele sare din ele afară.

2. Pescuitul cu materii explosibile şi plante otrăvitoare

Cu toate pedepsele severe prevăzute în lege, obiceiul vandal de a pescuì cu materii explozibile se mai practică încă şi astăzi pe o scară destul de întinsă, şi nu atât de săteni cât de persoane cari tocmai ar trebuì să dea exemplu populaţiunii de respectul legilor. Dinamita a fost introdusă mai întâiu pe valea Bistriţei de nişte Italieni cari lucrau acolo la o şoseà şi astăzi fiecare ştie că mijlocul cel mai comod de a-şi prinde repede păstrăvi este să arunce în pârâu un cartuş de dinamită. Cam astfel, prin lucrători italieni, s'a introdus apoi acest năravv

și pe la mai toate păraele mari din munții noștri, generalizându-se încetul cu încetul și distrugând cu totul pescăria din ele.

Pescuitul cu var nestins, plante otrăvitoare, etc., este pe această parte a râurilor și pe părae cu mult mai puțin întrebuințat, din cauza curentului prea repede; totuș adeseori se prind păstrăvi luând o plantă numită «Coada Vacii», pe care o pisează într'un hârdău cu apă și apoi o aruncă în părău. De asemenea pretutindeni — și chiar în Transilvania — se cumpără dela farmacie «boabe de pește», «gogoși de pește», «măsleac» sau «măslad», «praf de pește», «sămânță de lumânărică pisată», etc., din care se face apoi otrava pentru aruncat în părae.

Aceste sisteme se întrebuințează însă într'o proporție cu mult mai mare la râuri și de aceea le vom descrie mai cu deamănuntul în capitolul următor, unde vom tratà despre pescuitul în acele ape.

3. Instrumentele de metal cari prind peștele înțepându-l.

a. Undițele.

In păraele noastre de munte se întrebuințează de către populațiunea riverană tot felul de undițe, dela cele mai primitive pe cari le fac copiii, până la cele mai rafinate pe cari unii pescari mai meșteri și le fac singuri. Cu ele se pescuește vara punându-li-se o «Nadă» (în Moldova) sau «Mâncare la undiță» (în Muntenia și Oltenia); pentru aceasta se ieau mai cu seamă râme, carne, mămăligă, pește și cele mai multe ori «Viermuși», adică larve de insecte pe cari le scot din pământ sau din băligare.

Undițele cele mai simple sunt cele făcute de copii, cari ieau ace cu gămălie ordinare, sau chiar cuie mai subțiri, ori bucăți de sârmă ascuțite la un capăt, și le îndoaie la mijloc legându-le cu o sfoară lungă de capătul unui băț sau prăjini cu care le poartă. De sfoară se leagă — la o distanță ca de vreo 10 cm. dela undiță — câte o pietricică sau o mărgeà de plumb, care are de scop să o țină fixată la fundul apei între pietre, așà că numai undița cu nada să poată fi jucată de curentul apei spre a atrage peștele.

Toate aceste undițe primitive nu au însă «ureche» («limbă», «limbă întoarsă», «cioc», «zâmboc», «prinsoare») așà că cu ele se prinde foarte puțin, și de aceea pescarii de meserie nu se folosesc de dânsele. Aceștia sau se servesc de undițele sistematice ce se găsesc în comerț, sau își fac singuri undițe cu «urechi» și în totul cu mult mai perfecționate, lucrându-le cu pila din sârmă de oțel și dându-le formele cele mai practice.

In loc de sfoară, care nu are tăria necesară, uneori ei întrebuințează o strună de vioară, iar alteori răsucesc mai multe fire de păr de cal; alții mai leagă de undiță și câte o bucățică de pană colorată, pentru a imită insectele și a înșelă astfel mai bine păstrăvul.

Pentru a da o idee mai precisă de modul de construcție a unei asemenea undițe rafinate, făcute de pescarii noștri de pe păraele de munte, voiu descrie acì, în toate amănuntele și cu toate dimensiunile ei, o undiță foarte dibaciu lucrată, pe care am găsit-o la un pădurar dela Stănești, din munții Muscelului. Undița e făcută de el, din sârmă de oțel pilit patrat, cu vârful foarte ascuțit și cu o mică «ureche» întoarsă în lăuntru. După cum se vede din fig. 25—în care figura dela mijloc reprezentă undița propriu zisă în mărimea ei aproape naturală,—ea are o lungime de 15 mm., iar sârma desdoită ar aveà o lungime de 22 mm. Undița este legată mai intâiu cu o sfoară răsucită din 7 fire de păr de coadă de cal alb, având o lungime de 35 cm. (Fig. 25 *b-c-d*). Capătul

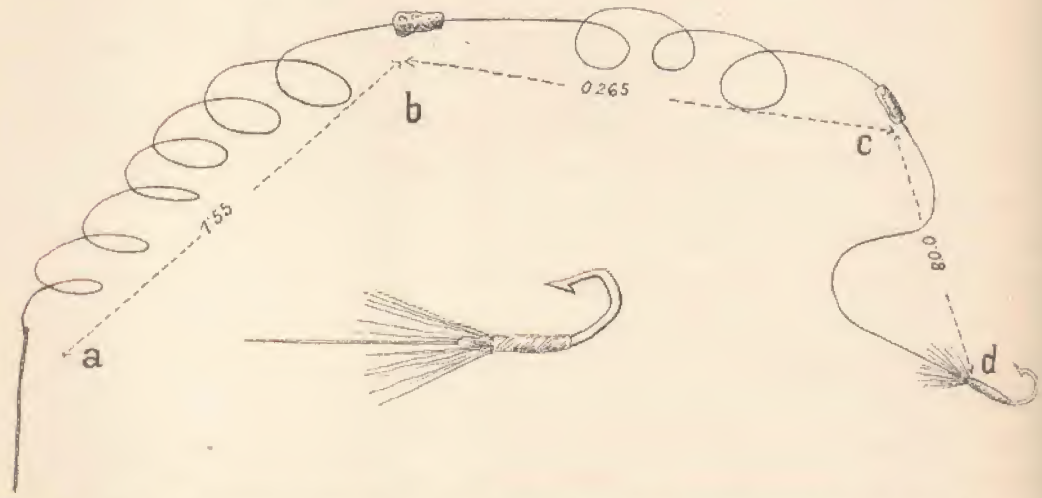

Fig. 25. Undiță pentru pescuit păstrăvi, dela păraele de munte din jud. Muscel. Figura dela mijloc reprezentă undița în mărime aproape naturală, cu pensula de pene de cocoș.

undiței de care se leagă sfoara de păr de cal este învăluit de jur-împrejur cu fire foarte fine dintr'o pană de cocoș (Fig. 25 *d*), cari la partea lor superioară rămân libere, formând ca o mică pensulă, așà că undița când e în apă, are aparența unei insecte care înnoată. Coloarea acestor pene de cocoș se alege anume astfel ca să varieze după anotimp, după cum variază și coloarea insectelor pe cari le mănâncă Păstrăvul la diferitele anotimpuri și pe cari pescarii le cunosc foarte bine.

Pe sfoara albă de păr de cal sunt prinse, la anume distanțe, două mărgeluțe de plumb, una *(c)* e la o distanță de 8 cm. dela capătul

undiței, iar cealaltă *(b)* la 35 cm. Aceste mărgele de plumb au de scop să țină undița printre pietre ca să n'o ridice curentul. Dela acel al doilea plumb este legată o altă sfoară mai grosuță *(a-b)*, lungă de 1.55 m., răsucită și ea din 10 fire de păr de coadă de cal negru; apoi de această sfoară de păr de cal e legată o sforicică subțire de cânepă, ca de vreo 60 cm. lungime.

Această undiță nu are nici plută, care s'o facă să plutească, și nici nu e purtată cu prăjina, ci pescarul o aruncă în apă printre bolovani și o ține de sfoară cu mâna, smucind de ea îndată ce simte că peștele a apucat de nadă.

Cu aceste undițe se prind prin părae Păstrăvi și Lipani, iar mai în jos Mreană, Clean, Mihalț și Lostriță.

b. Cârligele.

Se numesc Cârlige (Fig. 26) o serie de undițe mari provăzute fiecare cu câte o «limbă» («ureche») sub vârful lor ascuțit și legată fiecare prin câte o sforicică — cam de 40 cm. lungime — de o coardă lungă

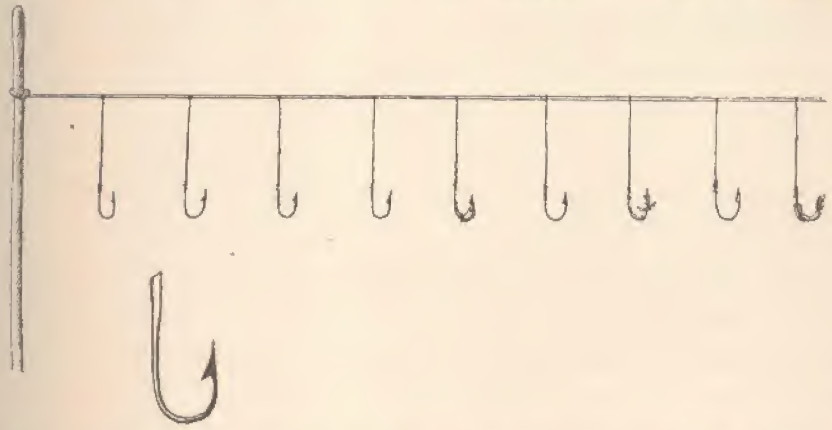

Fig. 26. O bucată de sfoară cu cârlige, legată cu unul din capetele ei de un «Pripon».

și mai groasă, pe care stau toate înșirate la distanță cam de 50 cm. una de alta. Distanța între cârlige este în totdeauna astfel potrivită, încât când se aruncă instrumentul în apă să nu se ajungă cârlig cu cârlig pentru a nu se încurcă între ele.

Sfoara cea lungă este legată cu un capăt al ei de o piatră, cu care se aruncă cârligele la o distanță cât merge de departe spre mijlocul apei, iar cu celălalt capăt al ei este legată de un țăruș numit «Pripon», cu care se fixează în malul apei. Câte odată înaintea priponului se mai leagă o a doua piatră pentru a o îngreuiă și a se fixă astfel și mai bine șira de cârlige pe fundul apei (Fig. 27).

La fiecare cârlig se pune ca nadă mămăligă, larve de insecte, Vetrilă (larve de *Palingenia*), bucăţi de peşte, etc. şi apoi se aşează la curent mare, unde «le joacă apa». Cu cârligele se prinde Lostriţa, Cleanul, Mreana, Scobarul, Mihalţul, etc.

Cârligele se pun numai pe păraele cari sunt mai mari şi mai cu seamă pe râuri. Pe Bistriţa ele sunt instrumentul favorit al plutaşilor, cari îndată ce opresc pluta pentru popasul de noapte, scot cârligele—pe cari

Fig. 27. Cârlige întinse la pescuit în apa Bistriţei.

de obiceiu le păstrează învelite într'o basmă— şi «le aruncă» în râu pentru a-şi prinde peşte de mâncare; ei nu mai au nevoie de pripon, căci leagă capătul sforii de plută.

Când se strâng cârligele, se înşiră undiţele una după alta pe un instrument numit *Cleşte* sau *Lopăţică*, care este un beţişor despicat la mijloc ca o furculiţă cu doi dinţi, iar sforile cârligelor atârnă în jos.

c. Ostiile.

Ostia, *Furca*, *Oasteu* (în Bucovina pe apa Sucevei), *Ostria* (pe apa Lotrului), este un instrument răspândit la toate păraele din munţii noştri. Ea este o furculiţă de fier, cu o coadă lungă de lemn şi cu 4 sau 5 dinţi, cu cari se înţeapă peştele, prinzându-l ca într'o frigare. După forma şi dimensiunile lor, găsim la păraele noastre 4 feluri de ostii:

1. Ostia mică sau *furculiţa*, care este o furculiţă de masă, din cele de fier cu plăsele, căreia i se pune o coadă mai lungă şi serveşte la prins peştii cei mici.

2. Ostiile cu *dinți lați*; acestea sunt făcute de fierari, cu 4 sau 5 dinți lați și tăioși la vârfuri, având fiecare dinte o lungime cam de 5 cm. La capătul ei ostia are un manșon în care se fixează, ca coadă, o prăjină lungă și cam de 2 cm. diametru grosime. Figura 28 reprezentă

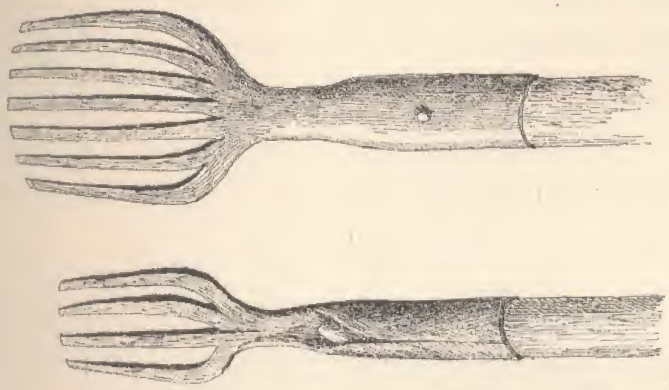

Fig. 28. 2 ostii; cea de jos de pe apa Lotrului dela Brezoi, iar cea de sus dela Râul Doamnei din jud. Argeș. Jumătate măr. nat.

două ostii din acest fel, din cari cea de jos, a cărei mărime este redusă la jumătate din mărimea naturală, este tipică pentru toate păraele noastre de munte.

3. *Ostiile cu dinți cârligați*; acestea sunt făcute de asemenea de fierari și dinții lor au cam la 8 cm. lungime; aceștia însă sunt ascuțiți și îndoiți în lături ca niște cârlige, așà că peștele odată înțepat nu mai poate scăpà din ei.

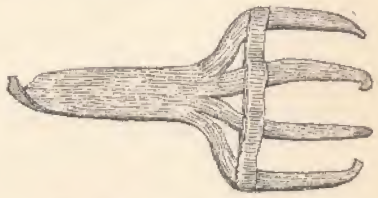

Fig. 29. O ostie cu dinți cârligați din Bucovina (Jud. Suceava, păr. Soloneț).

Fig. 29 reprezentă o asemenea ostie, găsită în Bucovina pe la păraele Soloneț și Ilișasca, afluenți de ai Sucevei. Această formă se găsește însă foarte des și pe Bistrița și pe la mai toate păraele mari din Nordul Moldovei.

4. *Ostiile cu limbi* (Fig. 30). Acestea au în totul forma și dimensiu-

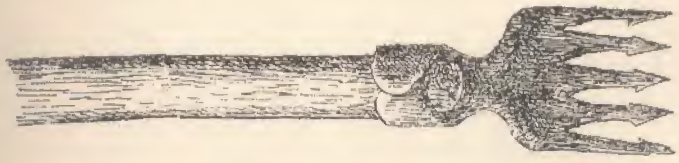

Fig. 30. Ostie de părău, cu dinții cu limbi.

nile celei precedente—cu 4 sau 5 dinți,—numai că în loc să aibă dinții cârligați, aceștia au fiecare sub vârfurile lor câte una sau două «limbi

întoarse» făcute de fierari cu dalta. Acestea sunt ostiile cele mai perfecționate dela păraele de munte și servesc la pescuitul peștilor mari, ca Lostrița, Mreana, Scobarii, etc.

Cu ostiile se pescuește în 3 feluri:

1. *Iarna sub ghiață;* se face «copcă» în ghiață (*Produșcă* sau *Produf* în Moldova) și se înțeapă cu ostia peștele care vine la copcă să respire.

2. Noaptea cu *Fachia* (Fig. 31). Pescarul așteaptă până .ce înnop-

Fig. 31. Pescuitul noaptea cu Ostia și cu Fachia.

tează bine, când peștele se liniștește pe fundul părăului, apoi din bucăți de scândură, crengi, șindile, etc., legate la un loc și unse cu rășină, își face o făclie mare, numită *Fachie* în Moldova (*Văpaie, Văpaiță* sau *Opaiț* în Oltenia, Banat și Muntenia), pe care o aprinde la capăt, așà ca să ardă cu pară mare. La lumina acesteia el vede peștele stând liniștit pe fundul apei și-l lovește cu ostia. Cu modul acesta pescarii de pe Bistrița, pe la Broșteni, prind Lostrițele cele mai mari.

Unii pescari (pe la Muscel) pentru a face văpaița mai sistematică, o înfășură cu un inel de tinicheà pe care-l scoboară în jos treptat, așà ca să nu iea foc toată deodată.

Acest mijloc de pescuit noaptea cu Ostia și Fachia se întrebuințează și în unele părți din Transilvania, unde-l descrie și Herman Otto sub numele de *Székely Szigonyosok* (1) și-l figurează. De altfel tot pescuitul Românilor din Transilvania e descris în acea carte adeseori sub numele

(1) *l. c.*, pag. 520, tab. XI.

de pescuitul secuilor. In alte locuri d. ex. pe la Zârnești, Tohan, etc. nu se pescuește de loc cu ostiile.

3. *Noaptea cu „Fănarul“*. In loc de Fachie prin multe locuri (Bucovina, Transilvania, Muscel, etc.) am văzut că se ieа un felinar care are pe 3 părți scânduri și pe o parte mai largă geam de sticlă. «Omul merge noaptea cu fânarul și luminează înainte, așà că vede peștele la fund și-l lovește cu Ostia».

Cu Ostia se pescuește la munte mai cu seamă la lostriță, mreană, scobai, sglăvoace și mihalț, dar se prind adeseori și păstrăvi precum și tot felul de pește mic.

4. Instrumentele împletite din răchită.

In pâraele dela munte se întrebuințează foarte mult instrumentele împletite din răchită, și anume instrumente de acelea cari se așează în apă pentru câtvà timp și peștele intră singur în ele prinzându-se ca într'o capcană, sau cari se pun la gura gardurilor și atunci peștele e împins întrînsele prin forța curentului și rămâne prins în ele.

Intre acestea cele principale sunt:

a. Coșurile.

La pescuitul în pârae se întrebuințează două feluri de coșuri împletite din rechită și anume:

1. *Coșurile simple;* acestea sunt în general niște coșuri ordinare, cu gura simplă — ca la cele în cari se pun fructele, — având cam 50 cm. lungime. Ele se întrebuințează prin toată țara, însă mai mult pe la

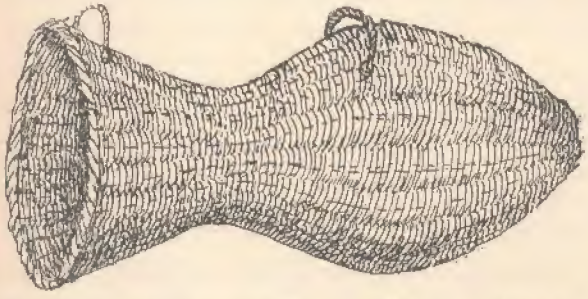

Fig. 32. Coș oltenesc simplu, gâtuit sub gură.

pâraele din Oltenia unde se numesc *Târnog*. Când se pescuește cu aceste la gura gardurilor dela pârae, se pun într'însele crengi cu frunze pentru ca peștele adus de curent să se încurce în ele și să nu mai poată ieși înapoi afară.

La unele pârae din Oltenia se întrebuințează niște coșuri lungărețe, cu gura largă însă gâtuite sub gură ca un urcior și apoi umflate la

fund, astfel ca peștele odată intrat întrînsele să nu mai poată fugì cu ușurință înapoi (Fig 32).

Cu aceste coșuri gâtuite se pescuește de asemenea numai la garduri, așezându-le culcate, cu gura în contra curentului și lăsându-le pe jumătate afară din apă.

2. *Coșurile cu gârliciu („coșul orb", „coșul de mlaje", „oloaga").* La pâraele de munte acestea sunt niște coșuri în formă de con trunchiat, mici și lungărețe, cam de 35—40 cm. lungime și cel mult 15—18 cm. lărgime în diametru la capătul anterior. Gura lor este răsfrântă înăuntru, ca gura dela o calamare, astfel că formează un «gârliciu» în interior, pentru ca peștele odată intrat în el să nu mai poată găsì gura spre a ieșì înapoi afară. La capătul posterior ele au o deschizătură rotundă, cât poate intrà mâna prin ea, care servește pentru a scoate peștele prins (Fig. 33).

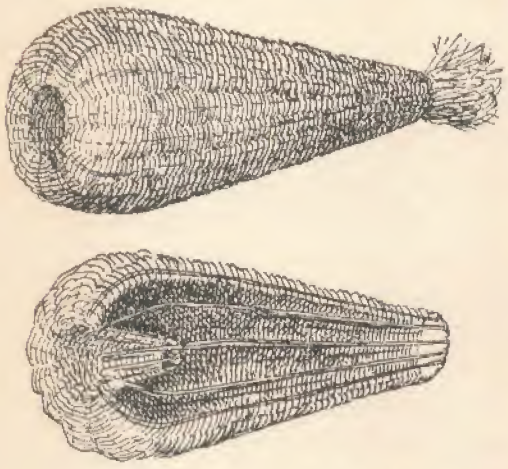

Fig. 33. — Un coș orb dela părăul Tarcău.

Când se așează un asemenea coș la pescuit, se unge mai întâiu gârliciul cu mămăligă sau se pun în el râme, apoi se bagă în el bolovani pentru a-l îngreuià ca să stea pe fundul apei și după aceasta se astupă gura sa posterioară cu un șomoiog de paie.

Coșul orb se așează seara pe fundul părăului în locurile unde apa e mai mare și mai liniștită și se caută apoi dimineața. El servește la prinsul peștilor mici ca: grindele, boisteni, zglăvoace, ș. a.

b. Vârșele.

Ca și coșul orb, și «Vârșa» (în Moldova, Muntenia și Transilvania) —«Vârșie» (în Oltenia și Banat)—, este unul din instrumentele cele mai răspândite, care se întrebuințează pe pâraele din toate regiunile munților noștri, având pretutindeni acelaș nume și aceleași forme esențiale. Ea este lungăreață — cam de vre o 80 cm. lungime — și are de obiceiu o formă conică, uneori rotundă, alteori turtită pe o parte și puțin umflată la mijloc, cu gura dela capătul ei anterior largă în formă de semicerc și cu capătul posterior ascuțit (Fig. 34).

Alteori ea are și o formă piramidală, cu gura în formă de dreptunghiu (Fig. 35). Toate acestea forme variază atât după localități cât și după

felul apelor în cari se întrebuinţează. Gura vârşei este răsfrântă înăuntru ca la coşul orb, formând un gârliciu ca o pâlnie, lung cam de 15 cm.,

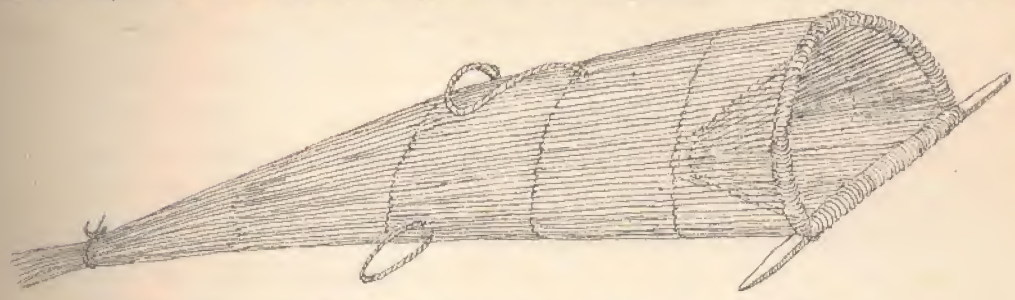

Fig. 34. — O vârşă de răchită dela păraele de pe Bistriţa.

foarte ascuţit şi cu o deschidere în interior foarte îngustă, astfel că peştele odată intrat în ea nu mai poate ieşì afară. Pentru a reţineà mai

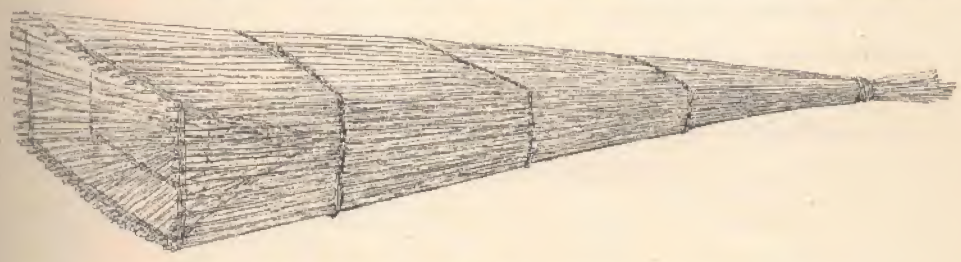

Fig. 35. — O vârşă de răchită dela păraele afluente râului Suceava în Bucovina.

bine peştele prins, capetele nueluşelor dela gura gârliciului sunt lăsate libere, astfel că rămân ca nişte ţepi în interiorul vârşei.

Marginea gurii exterioare dela vârşă este împletită pe o nueluşă mai groasă de lemn tare, îndoită în formă de arc, ale cărei capete sunt fixate — la o distanţă cam de 20 cm. unul de altul — într'un lemn drept mai gros şi lung cam de 40 cm.; capetele acestuia rămân libere de câte 10 cm. de o parte şi de alta a gurii exterioare. Arcul acesta de nueà şi cu lemnul în care sunt înfipte capetele sale formează la un loc scheletul pe care se împleteşte apoi cu lozii întreaga vârşă. Capetele cari rămân libere — adică fără împletitură pe ele — ale lemnului drept dela partea inferioară a gurii exterioare a vârşei, servesc pentru a fixà mai bine vârşa între pietre, când se aşează ea pe fundul apei, spre a nu o luà curentul părăului la vale.

Vârşa diferă însă cu totul de coşul orb, mai cu seamă prin modul cum este ea împletită. Acì nueluşele de răchită, lungi de câte 80 cm. fiecare, sunt numai longitudinale şi împletite — sau legate fiecare cu teiu — cu unul din capetele lor de arcul sau de lemnul drept care formează scheletul gurii. În loc însă ca aceste nueluşe longitudinale să fie îngrădite transversal

peste tot cu mlajă de răchită ca la coșuri, ele sunt împletite numai din distanță în distanță — cam de 10 cm. una de alta — cu câte un rând de sfoară sau de teiu, așà că pe tot lungul vârșei nu sunt decât 3 sau cel mult 4 cercuri transversale de împletitură. Acest mod de împletire este necesar, căci vârșa, punându-se la curent mare, trebue să lase apa să treacă cât mai cu ușurință prin ea spre a nu fi târîtă la vale.

Dela mijlocul vârșei în jos, nuelușele de rechită sunt toate libere, fără nici o împletitură pe ele, până la capătul lor posterior; aici dar nu mai este o gură rotundă posterioară care să se poată astupà cu un cep de paie ca la coșuri, ci pentru a închide vârșa se leagă numai pe deasupra toate capetele nuelușelor cu un curmeiu de teiu sau cu o sfoară ori cu o mlaje de răchită. Când urmează dar să se scoată din vârșă peștele prins, se desleagă numai sfoara sau curmeiul de teiu și peștele se răstoarnă în traista pescarului.

Cu vârșele de rechită se pescuește în două moduri: 1) ca instrument independent și 2) ca anexă la garduri.

Ca instrument independent se pregătește și se așează vârșa întocmai ca și coșul orb, adică: uneori se unge gârliciul cu mămăligă sau se pun în ea râme, apoi se îngreuiază cu bolovani de piatră puși în interiorul ei și se așează pe fundul păraelor unde apele sunt mai liniștite. Alteori se pune în mijlocul «găldăului» și se bate apoi apa cu *Știrbicul* sau *Știulbeul* (o măciucă scobită la cap) ca să fugă peștele de sub rădăcini în ea (Oltenia pe Motru).

Modul cum se pescuește cu vârșa la garduri îl vom descrie în urmă când le vom descrie pe acestea.

In unele regiuni — însă foarte rar — se mai fac un fel de vârșe împletite din sârmă, la cari «se vede peștele cum joacă» înăuntru. Aceste însă, foarte probabil, nu sunt instrumente românești, ci au fost aduse de vreun proprietar din străinătate.

* * *

«Vârșa» este un nume generic care se dă la toate instrumentele având forma aceasta — adică având gura resfrântă înăuntru, — indiferent dacă aceste instrumente sunt împletite din răchită sau sunt făcute din plasă ca Eterea sau ca vârșele dela Dunăre, etc. Numele de «vârșă» este răspândit în toate țerile locuite de Români și pretutindeni la toți Românii din Carpați se găsește acelaș instrument împletit de rechită purtând acest nume. Vârșa dar trebue să fie un instrument foarte vechiu la poporul nostru și e de sigur o chestiune foarte importantă de a i se cunoaște originea sa la noi.

Nu am competința să discut această chestiune, cred însă necesar să

atrag atenţia specialiştilor asupra ei. In tot cazul numele ei la diferitele popoare cari au putut aveà o influenţă asupra noastră este aproape acelaş: La Slavii de Sud (în Bosnia şi Herţogovina, după Ćurčic) vârşele se numesc *Vrska*, la Unguri *Varsa*, la Ruşi *Verşa*.

Numele ei însă s'ar mai puteà trage şi dela felul cum e făcută gura ei — care e partea cea mai caracteristică a tuturor vârşelor — şi atunci ar puteà fi în legătură şi cu latinescul *versare* («tourner, faire tourner, retourner») sau *Versura* («action de retourner, encoignure, retour que fait une muraille en formant avec une autre un angle saillant»; adică tocmai ceeace e cazul la gura vârşelor).

Toate aceste numiri ne arată că numele acestui instrument la diferitele popoare cari au convieţuit în aceste locuri se aseamănă şi rămâne numai a se stabilì care anume a fost poporul dela care l-au împrumutat toate celelalte. De altfel se ştie că în genere vârşa este un instrument foarte vechiu găsindu-se chiar în sculpturile de pe monumentele egiptiene (Vezi şi Fig. 2, pag. 16).

c. Leasa.

Şi aceasta este un instrument răspândit pe toate pâraele din munţii noştri, având în toate regiunile acelaş nume şi aceeaş formă. Ea este împletită din nueluşe de rechită şi are forma unei opinci. La părae se întrebuinţează numai lese mici având în totul abià 40—50 cm. de lungime.

La capătul ei anterior, zis «gura lesei» — adică la partea care se fixează cu bolovani pe fundul părăului, între cele două capete dela

Fig. 36. *a)* Leasa dela un părău de pe Bistriţa. *b)* Modul cum se pescueşte cu ea la gura unui gard de bolovani de pe un părău.

deschizătura gardurilor —, ea este lată şi are forma unei lese ordinare plane, împletită din nuele de rechită, ca cele pe cari se usucă fructele;

de pe la mijlocul ei însă, leasa începe a sé prăbuși, formând o afundătură «întocmai ca talpa unei opinci», și a se îngustă cu cât merge spre vârf, iar marginile ei a se încovoià în sus. La capătul ei în fine leasa este ascuțită, iar vârful este ridicat în sus formând «un gurguiu întors ca vârful déla o opincă», așà că se formează o afundătură — numită *Sânul lesei* — care e scobită ca o lingură. Aici se oprește peștele pe care-l aduce curentul și rămâne prins în sânul lesei, din care nu se mai poate întoarce înapoi (Fig. 36).

In Banat pe unde nu sunt Lozii se fac lesele din trestie împletită cu teiu. La capăt înfundătura se formează îndoind cele două colțuri ale lesei și legându-le spre a formà un fel de glugă; aceste lese de trestie, neavând o adâncitură la capăt, când se așează la pescuit se pun în ele cevà frunze, în cari peștele prins încurcându-se nu mai poate fugì înapoi afară.

Cu leasa se pescuește numai la gărduțurile de piatră, așezându-se la gurile lor în modul cum se va arătà mai deaproape când se vor descrie aceste instrumente.

d. Legănașul.

Un fel de instrument care are forma lesei și cu care se pescuește, exact în acelaș mod ca și cu ea, este legănașul dela păraele din Oltenia,

Fig. 37.

numai că acesta, în loc să fie împletit din rechită, este făcut dintr'o coajă de teiu lată ca de două palme și lungă ca de 3 m. Această coajă de teiu este îndoită dela mijlocul ei astfel — și marginile ei sunt cusute cu teiu una peste alta—încât ea capătă forma unui papuc sau a unei opinci

Legănașul se întrebuințează pe la Baia de Aramă pe părăul Motru, întocmai ca și leasa. El se mai zice și *Povăruș*c.

5. Gardurile.

Unul din cele mai des întrebuințate mijloace de prins peștele pe păraele de munte, și totodată cu o răspândire foarte mare în toată regiunea munților noștri, este pescuitul cu *gardurile de piatră (Gărduț* în Bucovina, *Gărduș* în Moldova pe la Broșteni, *Gard* în restul țerii). Și în munții Transilvaniei se întrebuințează acest mijloc de pescuit și *Herman Otto* (1) l-a și descris după obiceiul său sub numele de

Fig. 38. Gărduș de piatră cu vârșa așezată cu gura la vale spre a prinde primăvara scobaii cari se urcă spre păraele mari.

Székely Czége (garduri secuești). Românii transilvăneni de pe la Zârnești, Tohan, etc., pe unde gardurile se întrebuințează foarte des, le zic *Dig* («se face dig pentru a se așezà Vârșa»), iar Bănățenii *Scoc de bolovani*.

Gărdușurile sunt niște bolovani înșirați unul lângă altul, cari formează câte un mic dig, pornind fiecare dela câte unul din malurile părăului și mergând în jos până se întâlnesc față în față la mijlocul albiei, lăsând o mică deschidere între ele — «Gura gărdușului» — pe unde se scurge apa. Gardușurile se așează în locurile unde albia părăului e mai îngustă, și ele îngustând-o și mai mult, curentul, care trece acum numai prin această gâtuitură, capătă o putere cu mult mai mare, astfel că apucând peștii îi împinge la vale.

La deschizătura din gărduș se pun diferitele instrumente de prins

(1) L. c., pag. 151.

ca: coșul simplu, leasa, vârșa, legănușul, etc., cari se așează culcate cu gura înainte și pe jumătate sub apă, astfel ca curentul să poată trece prin ele. Pescarul care nu are nici unul din aceste instrumente, rupe câtevà crăci cu frunze de brad și le pune pe acestea de astupă cu ele gura gardului. Peștii aduși de curent intră în coșuri, vârșe sau leasă și nu mai pot ieși afară, sau se încurcă în crengile de brad unde rămân până-i scoate pescarul și-i pune în traista sa.

Pentru a grăbi intrarea peștelui și a prinde mai bine, la garduri se întrebuințează adeseori și diferite unelte numite *Stârnitori,* cu cari se bate apa dela deal și se rescolește pe sub pietre pentru a sperià peștele. Astfel uneori se întrebuințează *Prăjina* sau *Vergele* (Moldova), cari sunt niște vergi de nuele, mai mult sau mai puțin lungi, alteori se bate apa cu *Măriuța* (toată Moldova de sus și Bucovina), *Știrbiciul* sau *Știulbeul* (Oltenia), *Știuldicul* sau *Știulghicul* (Bistrița la Broșteni), *Bobicul* (Muntenia), etc. cari toate sunt niște prăjini mari, terminate la capăt fie cu o măciucă scobită în cap, fie ca la

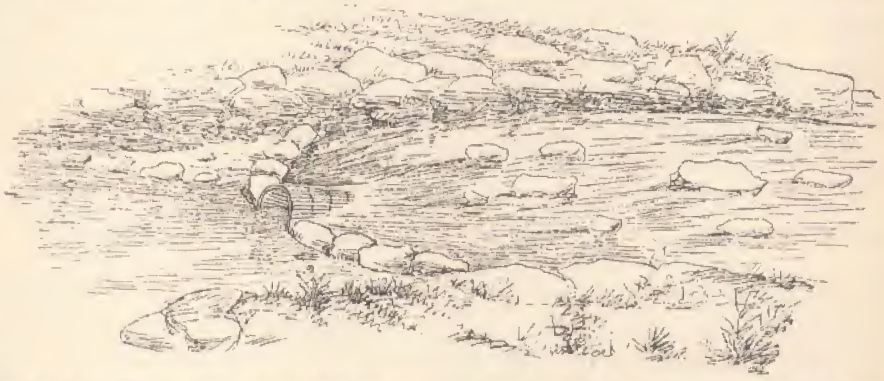

Fig. 39. Gărduș de piatră cu vârșa așezată cu gura la vale pe un părău mic, spre a prinde toamna păstrăvii cari se urcă la deal.

Bobic cu niște potloage de opinci vechi puse una peste alta și bătute cu un cuiu în capătul prăjinii (Fig. 61). Cu aceste instrumente lovindu-se în apă se produce un sgomot care sperie peștele de pe fundul părăului și-l gonește spre gard.

Alteori se întrebuințează *Valul;* aceste este un vălătuc lung cât latul părăului, făcut din crengi, pe care mai mulți țărani îl mișcă cu piciorul la vale și calcă din timp în timp peste el lovindul de fund pentru a sperià astfel peștele de pe sub pietre și a-l face să fugă în capcană (Fig. 49).

In timpul toamnei, când se sue păstrăvul pe părae în sus pentru a-și căutà locurile de reproducere, sau primăvara, când urcă scobaiul în cârduri mari spre părae la bătaie, în loc de a se pune coșurile și vârșele ca de obiceiu cu gura la deal, ele se fixează bine în garduri și se așează cu gura

spre vale (Fig. 38 și 39). Pescuitul ce se face în acest mod — d. ex. la gura păraelor mari dela Bistrița, primăvara când vine scobaiul — e foarte mare. E o adevărată furie pe sătenii din toate părțile, cari pleacă în această epocă ca să prindă scobai.

6. Instrumente de plasă.

Cu cât ne suim mai sus pe părae, cu atât numărul instrumentelor făcute din plasă e mai mic, căci acestea fiind mai delicate nu pot fi purtate printre bolovanii de pe fundul păraelor. Sunt însă câtevă instrumente făcute din plasă cari totuș se întrebuințează foarte mult și aci, și sunt chiar cu totul caracteristice pentru pescuitul în aceste ape. Pe acestea dar le vom descrie în cele ce urmează

In afară însă de aceste instrumente tipice de părae, se mai întâlnesc pe aci adeseori și alte instrumente mai mari ca Lejnice, Poclăul, etc., cari de drept sunt însă instrumente de râuri și se întrebuințează la păraele de munte, numai în locurile unde e apă mai adâncă sau când vin apele mai mari. Toate acestea din urmă intrumente deci le vom descrie abiă în capitolul următor când vom tratà despre pescuitul în râuri, iar aci ne vom mărginì numai la descrierea acelor instrumente de plasă cari sunt tipice ale păraelor de munte.

a. Sacul.

Sacul (Fig. 40) este instrumentul principal și cel mai răspândit dela păraele noastre de munte. El constă din următoarele părți esențiale:

1. *Sacul propriu zis* care este o plasă mică, împletită în formă de sac, cu un fund mai mult sau mai puțin adânc și cu ochiurile mai rare sau mai dese;

2. *Arcul*, sau *Cercul*, care este o nueà elastică, îndoită în formă de arc și legată de amândouă capetele ei cu o fringhie subțire bine întinsă, numită *Coardă*, care ține nueaua îndoită:

3. *Gura sacului*, care este prinsă de jur-împrejur, având ochiurile înșirate pe acest arc și pe coarda sa, așà că ea este ținută în totdeauna deschisă;

4. *Coada sacului („Furca“, „Furcerul“, „Țăpoiul“)*, este o furcă de lemn mai lungă sau mai scurtă, terminată la capătul ei cu două coarne; ea este legată sub mijlocul ei de mijlocul arcului, iar vârfurile coarnelor sale sunt legate de coardă. Această furcă este mânerul instrumentului cu care-l poartă pescarul când pescuește cu el.

După modul cum se pescuește cu aceste intrumente, după speciile de pești pe cari sunt destinate a le prinde și după felul apelor în cari se

întrebuințează, sacii se construesc și ei în diferite feluri, așà că deosebim la părae diferite forme cu diferite dimensiuni. In general se împletesc

Fig. 40. Sacul de părae mici și modul cum se pescuește cu el pe sub bolovani.

ochiurile mai dese sau mai rare, după cum sacul va servì la pescuitul păstrăvului sau numai la pescuitul peștilor mici ; se face coada mai lungă sau mai scurtă, după cum se pescuește cu el, mergând prin albie sau stând pe mal, ș. a. m. d.

Forma cea mai răspândită la părăele mici cari au fundul de bolovani și în general în partea superioară a părăelor, este un sac mic, cu fundul nu prea adânc și cu coada scurtă (Fig. 40, *a*).

Cu acestea se pescuește fie pe sub bolovanii de pe fundul părăului (Fig. 40 *b* și *c*), fie pe la cascade (Fig. 41).

Stârnitorile pentru pescuitul cu sacul. In general, cu sacul nu se poate pescuì decât speriind («stârnind») peștele de pe fundul apei ca

să fugă din ascunzătorile sale și să intre în el. Pentru aceasta și aici, ca și la garduri, servesc diferite unelte speciale cu diferite forme și diferite numiri, variind după diferitele regiuni ale țerii.

Pentru sacii mici dela păraele torențiale se servesc: fie de un simplu «băț» sau «Măciucă» *(Măriuță* în Moldova), cu care acelaș pescar sau

Fig. 41. Sacul de părae mici și modul cum se pescuește cu el pe la căderile de apă.

tovarășul său ridică pietrele și scormonesc peștele de sub ele (Fig. 40), fie de un ciocan de lemn așezat în vârful unui băț lung (Transilvania), cu care bat în bolovani pentru a speria peștii ce stau pe sub ei, fie în fine chiar numai de câte o cracă de brad, pentru a speria cu ea peștele din micile basine cu apă mai liniștită de deasupra cascadelor, spre a-i face să sară în jos, unde-i așteaptă sacul ca să-i prindă (Fig. 41).

La păraele mai mari cari au apă mai multă în ele și la cari bolovanii cari acoperă fundul sunt mai mici, se întrebuințează un sac cu gura mai largă, având cam 1,5 lungimea coardei; acești saci au coada mai scurtă (Fig. 42 *a)*. Ca sperietoare pentru pești la pescuitul cu acești saci se ieau, în cele mai multe părți, niște «prăjini» lungi (Moldova) cu

cari se bate peste pietre. La Muscel (părăul Doamnei, și partea superioară a râului Dâmbovița) se întrebuințează niște prăjini lungi pe cari sunt prinse din distanță în distanță o serie de panglice de teiu, legate de ele cum se leagă bucățile lungărețe de hârtie pe o sfoară pentru a formă coada unui smeu cu care se joac copiii. Aceste prăjini cu panglice de teiu, cari au vreo 3 m. de lungime fiecare, se numesc aici *Teiere*. Pe apa Dâmboviței pescarii le zic *Bolduri*.

Pescarii de pe părăul Doamnei închid tot părăul dintr'un mal în altul cu 2 sau 3 saci, așezați unul lângă altul cu gurile spre vale și ținut fiecare de câte un om, iar alții din vale sperie peștele cu teierele ca să fugă la deal să intre în saci (Fig. 42).

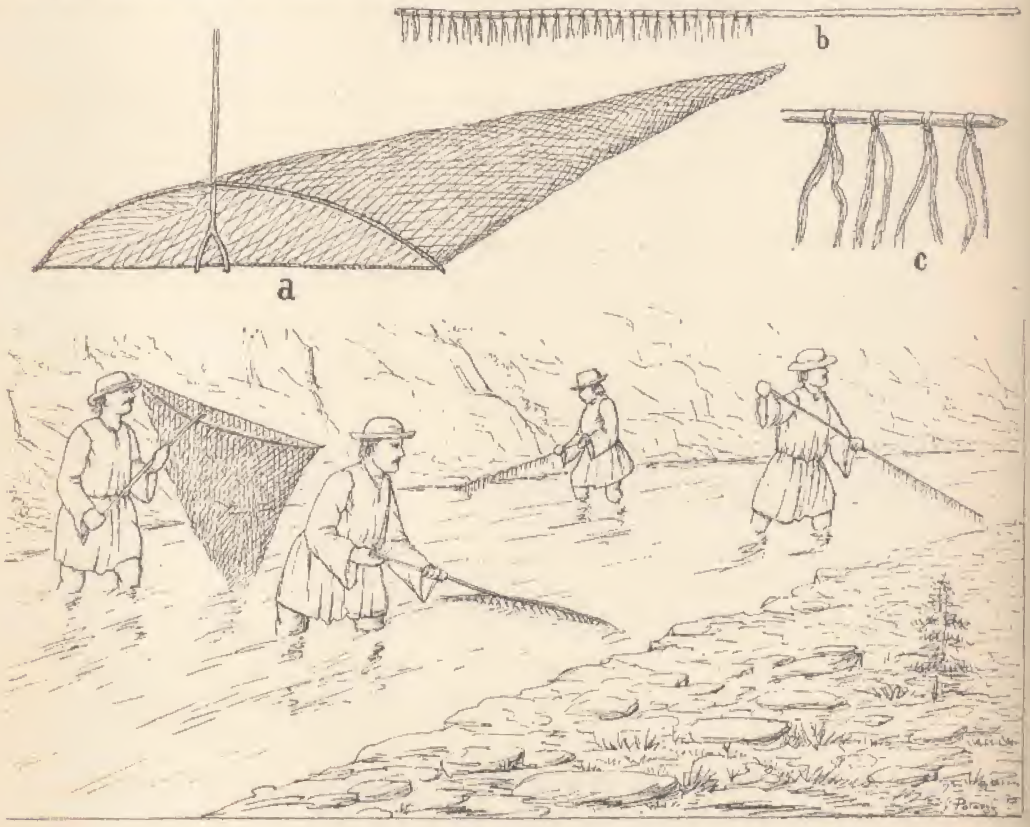

Fig. 42. Sac dela păraele mai mari, al căror fund e acoperit cu prund mare și bolovani mai mici (*a*); *b* și *c*, o *teiere* adică o prăjină lungă cu panglice de teiu legate pe ea, cu care se sperie peștele de pe fund; d Modul cum se pescuește cu sacul și cu teierele.

Tot în Muscel pe partea de sus a Dâmboviței, la pescuitul cu sacii cu coadă, se mai întrebuințează pentru stârnirea peștelui încă două instrumente foarte interesante numite *Valul de lemn* și *Scălceaza*.

Valul de lemn (Fig. 43 b); acesta este un instrument întrebuințat mai mult în Muntenia. El consta dintr'o scândură groasă (o «blană»),

lungă cât e părăul de lat; pe muchea de sus a acestei scânduri sunt înfipte la distanțe egale o serie de mânere, făcute din nuele îndoite în formă de arc. Pe una din părțile laterale ale scândurii — cevà mai jos de mijlocul ei — este prinsă în dreptul fiecărui mâner câte o stinghie de scândură, lungă ca de vreo 70 cm. numită *Călcătoare* sau *Talpă*. Un val mare are 8—10 mânere și tot atâtea călcători, deci e purtat de 8—10 persoane.

Când se pornește la pescuit, se pune valul dela deal deacurmezișul părăului, și de fiecare mâner ține câte un om; aceștia pornesc apoi, cu toții într'un pas, la vale și din loc în loc se opresc și bat cu toții deodată cu piciorul pe călcători ca pe o pedală, lovind astfel de câtevà ori cu muchea de jos a valului pe fundul apei. După aceasta apoi pleacă iarăș înainte, iar se opresc și bat cu piciorul pe călcătorile valului ș. a. m. d., continuând mereu a sperià peștele de pe sub pietre, ca să fugă la vale, unde îl așteaptă pescarii cu sacele întinse cu gura spre deal, spre a-l prinde în ele (Fig. 43 d).

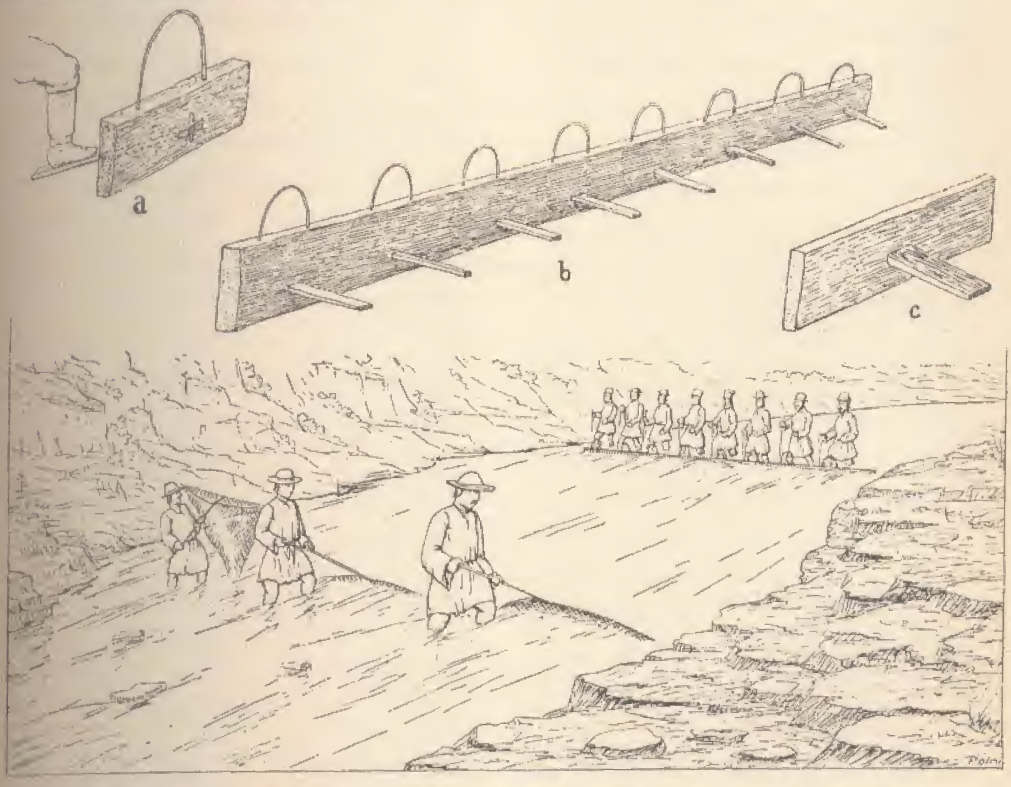

Fig. 43. Pescuitul cu sacii și cu valul de lemn; *a)* Scălceaza, *b)* Valul de lemn, *c)* Tragla.

Scâlceaza; aceasta este un val mic purtat numai de una sau cel mult 2 persoane, adică având numai unul sau 2 mânere cu călcătoarele corespunzătoare (Fig. 43 *a)*. Pentru a pescuì cu acest instrument nu mai

este nevoie de mai mulți oameni, ci acelaș pescar care poartă sacul împinge și scălcează cu piciorul înainte, așà că el singur stârnește peștele și în acelaș timp îl prinde. Pentru a se puteà însă pescuì cu aceste două instrumente deodată, este nevoie ca coada sacului să fie cevà mai lungă, pentru ca pescarul să-l poată așezà astfel în totdeauna cevà mai departe; el îl pune la vreo doi pași înaintea sa, cu gura spre dânsul, sprijinit cu marginea ei de jos pe fundul apei, și apoi face un pas înainte și bate de câtevà ori cu piciorul pe călcătoare ca să lovească cu scălceaza pe fund ; peștele speriat fuge în sac și el îl ridică imediat punând peștele prins în traista pe care o poartă după gât. După aceasta face din nou câțivà pași înainte, pune iarăș sacul în apă și bate cu scălceaza ș. a. m. d.

Scălceaza fiind un instrument cu mult mai comod decât valul, ea are și o răspândire cu mult mai mare, găsindu-se pe la mai toate părаele de munte; chiar și în Transilvania pe la părаele dela Zârnești, Tohan, etc., ea se întrebuințează ca și la noi în Muscel și are acelaș nume.

Și în Moldova și Bucovina se întrebuințează scălceaza pretutindeni, însă nu atât la pescuitul cu sacul, cât mai mult cu Cercala sau Crâsnicul de mână, cari acolo sunt instrumentele speciale pentru a pescuì prin pietrișul de pe fundul părаelor și cari pe la părаele de munte din Muntenia nu se întrebuințează decât rareori. Pe la părаele afluente ale Sucevei, Moldovei și a părții de sus a Bistriței, scălcează se numește *Tălchig* (o derivație dela Talpă «pentrucă bate în ea cu Tălchile» (1), după cum și scălceaza pare a-și trage numele de acolo că se *calcă* pe ea cu piciorul).

Pe Bistrița dela Piatra în jos se întrebuințează un fel de Tălchig numit *Traglă* care se aseamănă în totul cu scălceaza numai că nu are mâner (Fig. 43 *c*).

b. Sacul de fund.

In părаele mai mari și în partea de sus a râurilor și mai cu seamă în Bistrița, se întrebuințează un sac de o formă particulară, cu care se pescuește târîndu-l cu marginea de jos a gurii pe fundul apelor, pe distanțe mai mici sau mai mari. El se aseamănă în forma sa cu sacul cu care se pescuesc scoicile prin unele bălți dela Dunăre sau cu un aparat de dragat (draga lui Iohannes Müller) de care se servesc Zoologii la prins animalele mici de pe fundul mării.

Acest sac (fig. 44) se deosebește de sacul mare de părae prin aceea

(1) In Moldova pe la Broșteni se mai numește «Tălchig» un potlog de piele cu care țăranii astupă o gaură din talpa opincii, punându-l pe dinăuntru fără a-l mai coase ; aceasta dovedește dar și mai bine originea numelui acestui instrument de pescuit.

că marginea de jos a gurii sale, în loc să fie formată de coarda întinsă care leagă cele două capete ale arcului, ea este formată de o scândurică, lată ca de două degete, numită *Fălcică*. Capetele arcului sunt bine

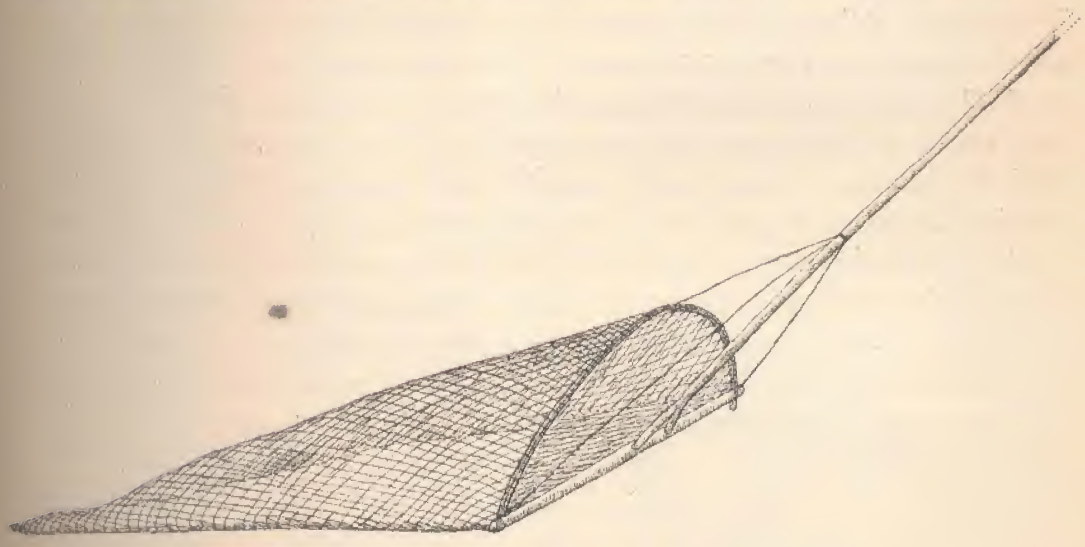

Fig. 44. Sacul de fund.

legate de capetele fălcicăi sau sunt înțepenite de fiecare parte în câte o gaură făcută în Fălcică.

Coada sacului (Furca) — numită la Bistrița *Cociorba* — care aici este foarte lungă, nu mai este legată ca la sacul obicinuit de mijlocul arcului și de coardă, ci este numai înțepenită prin capetele celor două coarne ale ei în două găuri, făcute de o parte și de alta a mijlocului fălcicăi. Ea nu se mai urcă acì drept în sus spre a atinge mijlocul arcului ci merge oblic, așà că formează un unghiu ascuțit cu pământul când instrumentul este târît pe fundul apei spre a pescuì. In schimb însă cociorba este legată, la o distanță ca de vreo 60 cm. dela gură, cu 3 sfori bine întinse, cari formează un fel de căpăstru, din cari două sunt prinse de capetele arcului, iar una de mijlocul său.

Cu acest sac se pescuește când apa e turbure; el se aruncă pe fundul părăului și se trage de cociorbă, târîndu-l pe fund cu gura în contra curentului; «peștele se bagă în el ca mâna în mâneca cămeșii».

La Broșteni am văzut un sac de fund care aveà în total aceeaș formă ca cel descris acì, însă erà *fără cociorbă*; la aceasta numai căpăstrul gurii erà prins de o fringhie lungă, de care-l țineà pescarul în mână și-l trăgeà pe fundul apei. Sacul acesta, pe care l-am mai găsit în urmă încă la diferite alte râuri (Râul Doamnei în Argeș), se aruncă de pe mal la o distanță cât de mare spre mijlocul apei și apoi se trage încetișor de frânghie ținându-l cu gura în contra curentului.

c. Rociul.

In Oltenia pe Lotru și pe păraele ce dau în el, în Transilvania pe la Zârnești, Tohan, Munții Sibiului, etc. se întrebuințează o altă formă de sac cu coadă, cu care se pescuește de asemenea târîndu-l cu gura pe fund. Acesta se deosebește însă de sacul dela Bistrița, descris mai sus, prin aceea că marginea de jos a gurii sale nu e formată dintr'o fălcică de lemn, ci este o «coardă» de fringhie, întinsă de capetele arcului ca la sacul ordinar, iar coada sacului — «Furcerul» — care e o furcă de lemn cu două coarne, este prinsă numai sus de o parte și de alta a mijlocului arcului, de care sunt legate vârfurile coarnelor sale. Coada însă mai e legată totodată dela mijlocul ei și de fiecare capăt al arcului cu câte o sfoară lungă, cari o țin aplecată și fac ca gura sacului să rămână verticală când instrumentul este târît pe fund (Fig. 45).

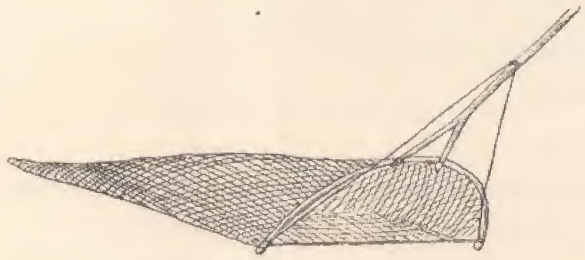

Fig 45. Rociu.

Cu rociul se pescuește pe fundul păraelor în locurile unde pietrișul este mai mărunt; pe la Brezoiu se prinde cu el mai cu seamă *Boroaca* (Zglăvoacele).

In afară de această formă specială, în diferite localități din Carpați se dă numele de *Rociu* la toate formele de saci ce se întrebuințează la pescuitul în păraele de munte.

d. Jegajnea.

Și aceasta este tot un instrument cu care se pescuește numai în păraele din munții Olteniei.

Jegajnea (Fig. 46) este un sac lung și ascuțit la capăt, a cărui gură în loc să fie întinsă pe un arc cu coardă, este prinsă de o parte și de alta pe câte un «par» cum se leagă capetele unei plăși de mână. Intre pari rămâne la partea inferioară o bucată din marginea plasei liberă, ca de 1 m., prin ochii căreia e trecută o «coardă» care formează astfel marginea de jos a gurii sacului; la partea superioară marginea plasei rămasă liberă e aproape pe jumătate mai îngustă ca cea de jos. Cei doi

pari au o lungime cam de câte 1,2 m. fiecare, iar plasa e legată numai pe jumătatea lor inferioară, partea lor superioară rămânând liberă spre a servi ca mânere. Sacul are o adâncime cam de 1,5 m., și la fundul său are o gură îngustă care se închide legându-se pe deasupra cu o baeră de sfoară.

Când pornește la pescuit, pescarul apucă cu câte o mână de capătul superior al fiecărui par și mergând înainte prin părău târîe pe fund marginea de jos a gurii sacului bine întinsă, iar cu piciorul stârnește mereu peștele de pe sub pietre. Când el vede că a intrat peștele în sac, ridică îndată jegajnea cu gura în sus și împreunează parii, iar apoi desfăcând sfoara cu care e legată gura cea mică din fundul sacului, scutură peștele prins într'o traistă pe care o poartă de gât.

Fig. 46. Jegajnea.
(Mânăstirea Bistrița).

Din punctul de vedere al morfologiei comparate a instrumentelor de pescuit, jegajnea este un instrument din cele mai interesante, căci reprezentă o transiție dela sacul dela părăele de munte la Plocâul dela râuri, a cărui descriere vom da-o în urmă la capitolul respectiv, precum și dela sac la plasa de mână.

La râurile mai mari din Oltenia și chiar la Dunăre sub numele de jigajne sau jigajniță se înțelege o plasă simplă de mână, cu un sin mai mare; pe acestea le vom descrie însă la locurile cuvenite.

c. Cercala sau Crâsnicul de mână.

Acest instrument poartă în diferitele regiuni ale țerii numiri diferite: *Crâsnic* pe părăele cari dau în apa Moldovei și în Bistrița, *Crâsnicul fără țepoi* sau *Crâsnicul de mână* pe diferite alte părae din Moldova, *Cercala* în Bucovina pe părăele cari dau în Suceava, *Cristașul de mână* pe diferite părae din Muntenia, Oltenia, Transilvania și Banat, *Ghelbereul* pe Gilort, etc.

Pe mai toate părăele unde fundul e de prund sau de pietriș mărunt, unde deci apa nu mai e atât de repede, precum și pe cracii de

râurî unde e o apă mai mică, se pescuește cu acest intrument; el e instrumentul preferat al femeilor din Moldova și Bucovina, cari în posturi și spre zilele de pește pleacă cu grămada cu crâsnicele la părău spre a pescuì. In Muntenia și în Oltenia acest instrument este cu mult mai puțin întrebuințat la păraele de munte — fiind înlocuit cu sacul — ba chiar în multe părți e aproape cu totul necunoscut.

Fig. 47. Crâsnicul de mână sau Cercala.

Crâsnicul de mână sau Cercala (Fig. 47) constă din două nuele îndoite în formă de arcuri — numite «Cercurile Crâsnicului» — așezate cruciș cu mijlocurile lor unul peste altul și legate bine la încrucișătură; capetele acestora formează 4 picioare—ca picioarele unei mese — pe cari instrumentul se sprijină când este așezat pe fundul părăului.

Nuélele, din cari sunt făcute aceste două arcuri, au fiecare deasupra celor patru capete ale lor câte o crestătură, astfel ca să se poată legà de ele niște sfori — numite «Coardele» sau «Strunele crâsnicului» — cu cari se întinde între dânsele o plasă pătrată, cu ochiuri dese ca o pânză. Această plasă se întinde astfel încât să lase în jos un «burduf» ca un mic sac; pentru aceasta la 2 din aceste picioare cari sunt alăturate, crestăturile de cari se leagă coardele sunt făcute jos, chiar lângă capetele arcurilor, așà că marginea plasei ajunge acì de pământ; această margine care rămâne liberă se întinde cât mai strâns pe coarda ei. La marginea opusă însă, crestăturile se fac cu vreo 25—35 ctm. deasupra capetelor arcurilor, așà ca acì plasa să vie cu mult mai ridicată dela pământ. Pentru ca peștele odată intrat pe această plasă să nu mai poată scăpà, trei din marginile ei—afară de cea joasă care, stă lipită de pământ—sunt îndoite în sus și apoi prinse fiecare dela mijlocul ei, cu câte o sfoară, de locul unde se încrucișează cele două cercuri, așà ca să nu poată cădeà în jos. Apoi în dreptul celor două cercuri unde marginea plasei e prinsă mai sus, capetele ei sunt cusute «ca niște gluge», așà că cu modul acesta se formează un fel de sac din care peștele intrat nu mai poate fugì.

Crâsnicul astfel construit se așează în părae ca o masă cu 4 picioare; femeia care pescuește — stând din partea unde plasa atinge cu marginea ei fundul apei — îl ține cu mâna dreaptă de cruce, iar cu piciorul drept mișcă pietrișul de pe fund și sperie peștele de acì, care sare în sacul crâsnicului; atunci ea scoate repede crâsnicul afară din apă și

cu o mișcare îndemânatecă aruncă peștele prins din sac într'o oală pe care o poartă la brâu. După aceasta face doi pași înapoi, așează iarăș crâsnicul în apă, mișcă iarăș, cu piciorul peste pietrișul de pe fund, scoate iarăș crâsnicul afară, etc., apoi face iarăș doi pași înapoi ș. a. m. d. (Fig. 48).

Fig. 48.—Femeie pescuind cu Cercala, sau Crâsnicul de mână, într'un părău din Bucovina.

De obiceiu la acest fel de pescuit femeile se pun câte două alături, fiecare având câte o cercală în mână, și pescuesc tot timpul împreună, făcând toate mișcările în acelaș timp ca după comandă.

Foarte des, când se pescuește cu crâsnicul de mână, se ieau diferite instrumente pentru stârnit peștele de pe fund; astfel sunt: *Tălchigul* și *Tragla* pe cari le-am descris mai sus și cari se întrebuințează în Moldova foarte mult. Mai des se întrebuințează însă în Moldova diferite sperietori făcute din crengi de rechită și de arini; astfel pe Bistrița se văd multe femei ținând crâsnicul în mâna dreaptă, iar în stânga o mătură mare de răchită cu care bate mereu fundul apei. Mai des însă se întrebuințează Valul.

Valul este un vălătuc lung — aproape cât lățimea râului — făcut din crengi de răchită sau arini, legate la un loc. Cu el se pescuește în modul următor: se întovărășesc câte 10—12 femei și pleacă fiecare cu câte un crâsnic la pescuit, apoi pun valul pe latul apei și încep a-l rostogoli la deal și-l «joacă cu piciorul»; la fiecare doi pași se opresc, pun crâsnicile înaintea valului și deodată încep a bate cu piciorul în val, cum bat cei cu sacii din Muntenia în valurile lor de lemn; apoi scot crâsnicul și-l deșeartă și iarăș fac câțivà pași înainte, pun crâsnicele din nou în apă ș. a. m. d. Când au ajuns la o depărtare mai mare dela locul de plecare, ele ies din apă și o ieau pe mal cu piciorul înapoi la vale, iar valul îl lasă să-l aducă curentul apei înapoi. După aceea pleacă iarăș la pescuit ș. a. m. d.

Fig. 49 arată modul cum se face acest pescuit cu Crâsnicele și cu Valul pe apele Bistriței.

Fig. 49. — Pescuitul pe Bistrița cu Crâsnicul de mână și cu «Valul».

Pe Motru pe la Baia de Aramă femeile pescuesc cu «Crâstașul fără coadă» întovărășindu-se câte 2 la un «val». In Banat prin păraele din

Munții din sus de Mehadia, la pescuitul cu «Crâstașul» se iea o bucată mare de coajă de teiu pe care pescarul, care merge la vale, o așează ca un semicerc în fața sa și apoi pune crâstașul în fața ei; apa care vine in părău dela deal fiind astfel ținută un moment în loc, peștele de pe fund speriat sare în pânza crâstașului și pescarul îl scoate, mergând tot astfel înainte. Ei prind astfel: Breană mică, Clean și mai ce seamă Boeni *(Phoxinus laevis)* și Lăteață *(Alburnus bipunctatus)*.

* * *

Cu aceasta am terminat descrierea instrumentelor de pescuit caracteristice părăelor de munte, în cari trăesc păstrăvii. Firește în partea inferioară a acestor părae, pe la gurile lor, unde apa e mai mare și mai constantă și fundul de pietriș mai mărunt și deci unde vin în anumite epoce și alte specii de pești decât păstrăvul cu tovarășii săi de viață, întâlnim adeseori și alte instrumente mai mari și mai complicate. Astfel prin aceste părți încep a apăreà Voloacele și Plasele de mână, Lejnicul, Mrejele, Plocăul și alte asemenea unelte, cari însă aici sunt numai ocazionale, și de fapt sunt instrumente caracteristice pentru partea superioară a râurilor și pentru părăele cu apă mai mare din regiunea colinelor. Chiar Cercala pe care am descris-o acì este mai mult un instrument al acestei categorii de ape, care se întrebuințează mai mult prin cracii râurilor cu apa mai mică sau în părăele din regiunea colinelor decât în părăele de munte.

Toate aceste instrumente deci le vom descrie în capitolul următor, unde e locul lor și unde se întrebuințează în mod regulat.

Prepararea și conservarea principalelor produse ale pescăriei din părăele de munte.

Inainte de a terminà cu descrierea pescuitului din părăele de munte, este interesant să dăm ca o anexă și o scurtă descriere a modului cum se prepară și se aduc în comerț produsele acestor pescării.

In general peștii ce se prind în aceste ape servesc mai mult la hrana populațiunilor riverane și numai rareori se aduc în comerț.

In Piatra Neamțului și diferite orașe de munte, vedem adeseori pe piață câte o legătură cu pești mărunți, prinși de către femeile cari pescuesc cu crâsnicele pe părae și pe cari ele îi aduc de îi oferă la târg. Comerțul acesta, care oricum aduce și el un mic câștig în gospodăria sărăcăcioasă a țăranului, este cu mult prea mic și restrâns numai în împrejurimile cele mai apropiate ale celor câtorvà orașe, pentru a i se puteà atribuì vreo importanță economică.

De o mult mai mare valoare sunt Lostrițele — când are norocul să prindă câte una — cari se aduc proaspete la târg și se vând încă din vechime cu prețuri foarte mari — «câte un galben pe oca». Și acestea sunt însă atât de rare și atât de greu de adus la piață, încât nu poate fi vorba despre un articol de comerț.

Speciile cari, prin calitatea și abundența lor, ar puteà face aicea obiectul unui însemnat comerț de pește proaspăt, ar fi Păstrăvul și Lipanii. Și acest comerț însă nu se poate desvoltà — în afară de faptul că astăzi păraele sunt în mare parte despopulate — din cauza transportului, care este foarte greu. Păstrăvul trebue adus în comerț mai cu seamă viu și pentru aceasta ne lipsesc aproape cu totul mijloace de transport repede.

Puținii Păstrăvi ce se aduc astăzi vii de pe la părae, se transportă de țărani în niște butoiașe mici și late numite *Fedeleșe* (Moldova) — în cari ei de obiceiu aduc apa sărată dela Slatină — și cari au la

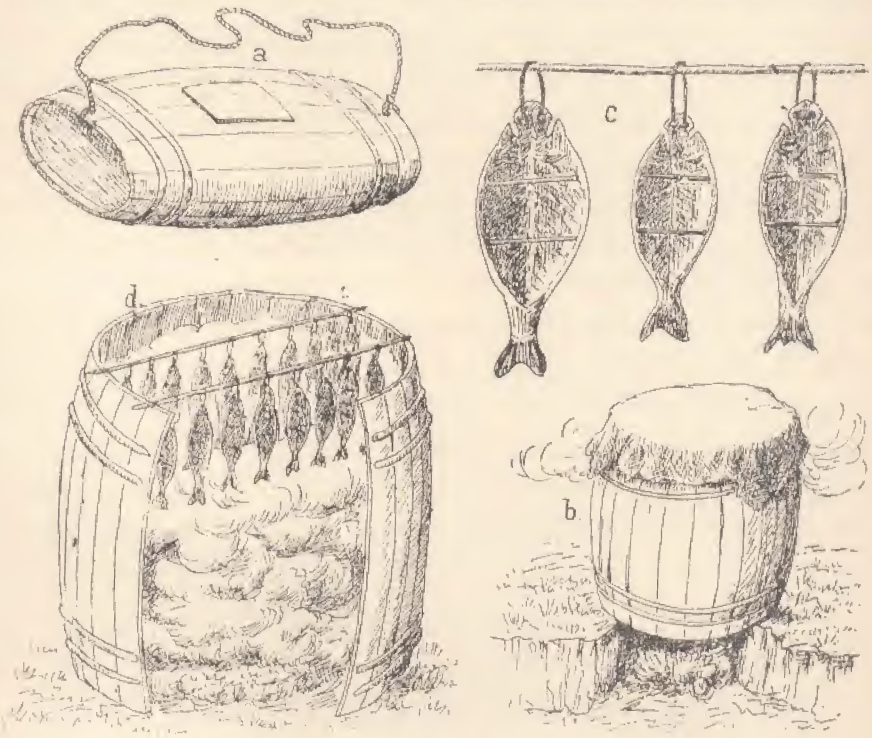

Fig. 50. Modul cum se afumă peștele pe valea Bistriței.

capetele lor câte-o toartă prinsă de cercuri, de care ei le leagă și le pun ca o traistă după gât, ducându-le cu păstrăvi vii la târg (Fig. 50 *a*).

Un comerț de o importanță cu mult mai mare însă se face cu peștii afumați și anume din speciile: Lostriță, Lipan, Păstrăv și Scobai, cari se vând cu prețuri mari în toată țara și deci se prepară pe o scară întinsă.

Modul cum se face afumarea acestor pești — mai cu seamă în Moldova de sus —, este pe cât de primitiv, pe atâta de original și merită a fi cunoscut:

Se iea un butoiu mare — de obiceiu un vechiu butoiu de var cu amândouă fundurile scoase — și se așează în picioare pe pământ (Fig. 50 b); sub el se face o gropiță în pământ, care e vatra, și se face focul cu coji de copaci, lemne putrede cari nu fac pară sau cu făină dela ferestrău. Deasupra se astupă gura desfundată a butoiului cu pânză de saci vechi, îmmuiată în apă.

Peștii se spintecă dela burtă, se curăță cu îngrijire de sânge și de măruntae și apoi se sărează bine cu sare, la care unii adaugă și puțină silitră ca să se înroșească carnea mai tare. Apoi se desface burta și se pune între marginile ei câte unul sau 2 lemnișoare, cari le țin depărtate una de alta, pentru ca să poată intrà bine fumul peste tot. După aceasta se străpung ochii și se bagă prin ei câte-o sfoară, care se înnoadă deasupra ca un laț, prin care se trece un băț cevà mai lung decât gura de sus a butoiului; pe acesta se înșiră peștii unul lângă altul. (Fig. 50, c). Bețele cu peștii spânzurați pe ele se așează transversal peste gura de sus a butoiului, cu capetele sprijinite pe marginile ei, și apoi se pune deasupra pânză de saci vechi, acoperindu-se cu îngrijire pentru a astupà gura astfel ca fumul să nu poată ieșì afară (Fig. 50, d).

Peștele se afumă astfel încetul cu încetul și peste o zi și jumătate e gata.

După aceasta se scot lemnișoarele cari țineau burta peștelui desfăcută și înainte de a începe peștii să se răcească, cât timp carnea e încă moale, se închide burta la loc.

Peștii astfel afumați se împachetează în foi de brad, cari le dau o aromă specială. Păstrăvii, Lipanii și Scobaii se pun câte 12 la o legătură. Un astfel de pachet cu pești afumați se numește un *Hârzob*.

In modul acesta sa afumă pastrăvii mai cu seamă în Moldova; In alte regiuni se procede și în alte feluri. Astfel iată cum descrie Ion Ionescu (dela Brad) ca se afumau Pastrăvii în Mehedinți pe la 1868, când a scris el cunoscuta sa Monografie agricolă a acestui județ: «Păstrăvii prinși se spintecă, se curăță de mațe, se sară. Păstrăvii sărați sau îndulciți în sare se usucă și se afumă punându-i pre o leasă și aprinzând sub dânșii putregaiu de nuc sau de salce și acoperindu-i cu draniță sau mai bine cu frunze verzi de nuc. Dintr'o ocă de păstrăvi proaspeți ieșe o jumătate de ocă de păstrăvi afumați și uscați. Prețul unei ocă de pastravi proaspeți este patru sfanți. Păstrăvii uscați se așeză în hârzoabe făcute de frunze de brad și astfel împachetați se expeduesc la locurile cele mai depărtate».

Am vizitat singur aceste regiuni pe la păraele Cerna, Burba, etc., și am văzut că și astăzi pe acì păstrăvii să afumă tot cum descrie Ion Ionescu că se făceà cu aproape 50 de ani în urmă.

B. PESCUITUL IN RÂURI.

La păraele de munte, pe cari le-am descris în capitolul precedent, s'a văzut că mediul de vieață este caracterizat printr'un curent foarte puternic, printr'o albie îngustă și cu puțină apă și printr'un fund de bolovani; unor astfel de condițiuni grele de traiu nu s'au putut adaptă decât numai puține specii de pești adică Păstrăvul, Sglăvoacea și cei câțivă tovarăși ai lor de vieață.

De îndată ce ne scoborîm în râuri, mediul de vieață se schimbă; albia cu cât ne dăm la vale devine tot mai largă, cuprinzând o cantitate de apă tot mai mare și mai adâncă; puterea curentului scade din ce în ce, iar fundul devine tot mai neted, mai întâiu acoperit cu prund, apoi cu pietriș tot mai mărunt, până ajunge la nisip și nomol. Albia cu cât se mărește devine totodată și din ce în ce mai variată; încetul cu încetul încep a se diferenția într'însa locuri unde apa rămâne mai liniștită — câte odată chiar aproape stătătoare, — în care se desvoltă o floră acuatică, apoi locuri cu apă adâncă și apă mică ș. a. m. d, iar pe marginile ei se formează viroage, vărsături, craci secundari cu apă mai liniștită, etc. Mai la vale în fine începe a se desenă și o zonă inundabilă care devine tot mai largă și în care se formează bălți, la început temporare secându-se după retragerea apelor, iar în urmă din ce în ce mai permanente și mai întinse.

Într'un asemenea mediu de traiu mai comod și mai variat, firește și numărul speciilor de pești ce s'au putut adaptă este, după cum s'a arătat mai sus, și el din ce în ce mai mare. Chiar în partea superioară a râurilor salmonidele nu mai predomină asupra celorlalte specii și se răresc din ce în ce cu cât mergem la vale.

Lostrița și Lipanul se mai scoboară încă relativ destul de jos, însă devin tot mai rare, iar Păstrăvul nu se mai arată decât întâmplător pe la gurile păraelor. Locul lor îl ieau acî mai mult Ciprinoidele, iar Cleanul și cu Mreana sunt speciile principale, cari predomină în râuri până aproape de regiunea lor inferioară, din care cauză această parte a râurilor din punctul de vedere al ichtiofaunei lor se numește *Regiunea Cleanului și a Mrenei*.

De aici încolo, după cum s'a arătat, condițiunile de viață sunt mai asemănătoare cu cele din Dunăre și predomină speciile dunărene.

Râurile, și după ieșirea lor dintre munți, continuă să primească numeroși afluenți, cari vin din regiunea dealurilor, cu un curent mai slab însă cu o apă mai mare și mai adâncă decât la părâele de munte, unele din ele având chiar în totul aspectul unor râuri mai mici. Și în aceste ape — părâele din regiunea colinelor — Salmonidele nu se mai găsesc, ci predomină în ele Ciprinoidele cu Mreana și Cleanul ca pești principali.

Mai sunt în fine în regiunea șesurilor și o serie de părae mici de tot, cu apă puțină, care iese din izvoare și au un curent foarte slab. In aceste părae trăesc numai specii de pești cu totul neînsemnate ca Porcușori, Zvârlugi, Behliță, Ocheană, etc. și tot felul de pești mici pe cari poporul nostru i-a botezat «Pești țigănești», deoarece nu-i pescuesc decât Țiganii.

Intr'o astfel de varietate de condițiuni naturale de traiu, și deci de specii diferite de pești, este natural ca și mijloacele și instrumentele de pescuit să fie mai numeroase și mai variate, având totodată și dimensiuni din ce în ce mai mari, după lățimea și adâncimea apelor în cari se întrebuințează.

In general în partea superioară a râurilor — acolo unde ele au încă caracterul de părău de munte—continuă a persistà și uneltele de pescuit de pe părae, schimbându-și numai, după mărimea apei, dimensiunile. Cu cât ne scoborîm însă la vale, cu atâta aceste instrumente sunt părăsite tot mai mult și înlocuite cu altele mai potrivite apelor în cari pescuesc și felului de viață al speciilor pe cari caută a le prinde. Dela părâele de munte până la râurile în cari se varsă ele, este dar, și din punctul de vedere al metodelor și uneltelor de pescuit, o transiție lentă, instrumentele dela părae întrebuințându-se temporar și în partea superioară a râurilor sau din contra instrumentele din partea superioară a râurilor întrebuințându-se în anume epoce și în partea de jos a părâelor mai mari.

Dacă la uneltele de pescuit întrebuințate la părâele de munte am găsit o mare uniformitate atât de forme cât și chiar de numiri pentru aproape toate regiunele din Carpați locuite de Români,—ceeace ne permite a trage concluzia că în tot cazul aceste înstrumente sunt foarte vechi la poporul nostru—la uneltele dela râuri această uniformitate devine tot mai mică cu cât ne scoborîm mai la vale. După nouăle unelte ce le găsim acî se recunosc adeseori influențele mai nouă ce le-au exercitat diferitele popoare asupra poporului nostru; influențe cari firește în diferitele localități au fost si ele diferite, ceeace tocmai explică variația atât de mare a formelor și numirile—adeseori cu totul diferite—ale instrumentelor dela râurile din diferitele regiuni. A urmărî de aproape toate

aceste variaţii este o problemă, pe cât de grea pe atâta de interesantă, pe care nu o pot recomandà în deajuns etnografilor şi filologilor noştri, căci îi pot duce la concluziuni surprinzătoare.

In cele ce urmează voiu căutà să descriu mijloacele şi uneltele de pescuit principale întrebuinţate pe partea superioară şi mijlocie a râurilor noastre, lăsând partea lor inferioară spre a o tratà odată cu pescuitul în Dunăre, cu care se aseamănă mai mult. Intru cât priveşte intrumentele de părae de munte, cari continuă a se întrebuinţà şi în partea superioară a râurilor, voiu descrie numai modul cum sunt ele adaptate condiţiunilor din aceste ape—cu dimensiunile ce le au ele aici şi cu modificările ce li s'au adus în acest scop—precum şi modul lor de întrebuinţare. Tot astfel şi celelalte instrumente, ale căror forme, dimensiuni şi mod de întrebuinţare se schimbă treptat cu mărimea şi adâncimea apelor în cari se întrebuinţează, le vom urmări pe fiecare în evoluţiunea lor dela partea superioară a râurilor până la gurile acestora dela Dunăre.

In descrierea de faţă vom clasificà diferitele metode de pescuit şi intrumentele întrebuinţate atât după modurile cum se prinde peştele cât şi după construcţia acelor unelte:

I. Pescuitul cu mâna.

Cu cât ne îndepărtăm mai mult de părаele de munte şi apa devine mai adâncă, cu atâta peşcuitul cu mâna, pe care acolo l-am găsit destul de răspândit mai cu seamă pentru păstrăvi, devine mai rar. Pe râuri sunt mai cu seamă femeile cari vin adeseori în grupe întregi unde apa e mai mică—până la brâu—şi caută raci. In alte locuri—d. ex. la Siret în Moldova de sus—sunt unii ţărani cari cunosc bine unde sunt ascunzătorile peştelui pe sub rădăcini şi în cotloanele de pe sub maluri, şi-l scot de acolo cu mâna când vine apa turbure. Câte odată ei pot prinde în modul acesta şi câte un peşte mare, cele mai de multe ori însă pierd vremea, căci nu apucă nimic. In general acest mod primitiv de a pescuì tinde să dispară cu totul aici pentru peşti, întrebuinţându-se însă foarte mult în apele puţin adânci pentru scoici şi raci.

II. Prinderea peştelui prin oprirea totală sau parţială a cursului apei.

a. Răstoaca.

Se numeşte *Răstoacă* sau *Răstocirea apelor*, *Abaterea apelor* (Muntenia), *Mutarea apei* (Oltenia), etc. scurgerea apei sau secarea totală sau parţială a albiei unui râu sau părău, pentru a face să rămână

peștele și racii din ele pe uscat spre a-i puteà prinde cu ușurință; acest pescuit comod dar vătămător (Fig. 51) se face atât în albia păraelor

Fig. 51. Răstocirea apei unui crac de râu.

mai mici din regiunea colinelor cât și pe cracile de râuri cari au apa mai mică și mai liniștită. Mai cu seamă acolo unde părăul sau râul se desparte în două crace, se închide una din ele cu un gard de pământ — se face un «Zăton» (Oltenia) — sau de pietre, nisip, brazde, ierburi uscate, coceni, crengi, etc. și se lasă să curgă apa — «se abate» sau «se mută apa» — pe celălalt crac. Albia rămânând atunci pentru câtevà ceasuri secată cu totul, țăranii cu femei și copii vin să culeagă în grabă peștele rămas pe uscat și racii de pe sub maluri și de printre rădăcinile arborilor.

Răstocirea sau Răstoaca (se zice pretutindeni «se face răstoacă ca să prindă peștele») e unul din mijloacele de pescuit cele mai răspândite atât în țară cât și chiar în Transilvania și Banat.

b. Gardurile.

După cum se fac pe păraele dela munte «Gărduțurile de piatră», tot astfel se fac și pe păraele mai joase, sau pe cracii secundari ai râurilor, garduri de nuele în albia lor, cu o deschizătură la mijloc, cari au de scop a se restrânge curentul și a-i da o putere mai mare; toată apa din râu trece atunci prin această deschizătură și se filtrează printr'o

leasă sau un coș, vârșă, sac, etc., în care rămâne tot peștele ce se găsià în ea.

In Transilvania la asemenea garduri de nuele făcute pentru pescuit le zice «Apărătoare», pe când la garduțurile de piatră le zice pe unele locuri «Diguri», iar prin Banat «scocuri de bolovani» sau «scocuri de pescuit».

Când curentul nu e destul de mare, așà că el nu poate înpinge singur peștele în aparatele de prins, atunci se întrebuințează diferite mijloace artificiale pentru a-l stârnì de pe fund și a-l alungà la gard; astfel se bate pe fundul apei cu o *boată* (Suceava) sau cu un *vălătuc* sau *val* mare de nuele pe care-l rostogolesc la vale doi sau trei oameni, călcând peste el și bătându-l cu piciorul de fundul apei; sau se umblă noaptea cu focul sau Opaițul, etc. ca să «stârnească peștele» spre a fugì în capcană ș. a. m. d.

Aceste garduri se fac bătându-se în albia cursului de apă dela fiecare mal spre mijloc și spre vale câte o linie de țăruși, pe cari se îngrădesc nuele; apoi se pune din partea dela deal pământ, bolovani, frunze, coceni, etc., așà că se formează doi pereți cari se întâlnesc în mijlocul apei cu capetele la vale, într'un unghiu ascuțit, păstrând aici între ele o deschizătură, numită *Gura gardului.*

In această deschizătură se fixează apoi cu pietre diferitele instrumente și aparate de prins peștele ca leasa, vârșii, țăpoaica, sacul, sirnicul, etc.

Toate aceste instrumente de prins, cari se întrebuințează la garduri, le vom descrie în urmă pe fiecare la capitolele din cari fac parte și atunci se vor vedeà dar și diferitele moduri cum servesc gardurile la pescuit.

In partea de jos a râurilor, unde este o zonă de inundație, gardurile au o importanță cu mult mai mare și se fac sistematice din ostrețe, leațuri, etc. Aici ele au de îndeplinit un dublu scop: pe de o parte de a închide în bălțile formate pe terenul de inundație peștele care vine acolo din râuri primăvara pentru a se reproduce și apoi de a-l pescuì mai târziu când scad apele; pe de altă parte pentru a închide cu garduri mari sitematice diferite gârle pe unde e trecătoare mare de pește și a pune la ele diferite instrumente speciale de pescuit, cu cari să prindă peștele în cantități mari la anume epoce. Toate aceste garduri de pe partea inferioară a râurilor sunt însă aceleași cu cele dela Dunăre, și le vom descrie dar cu deamănuntul în capitolul special în care vom tratà despre pescăriile dela Dunăre cu bălțile și gârlele ei.

III. Pescuitul cu materii și plante otrăvitoare.

Țăranii de pe văile diferitelor râuri din țară, mai cu seamă de pe partea lor mijlocie, cunosc o mulțime de substanțe toxice sau narcotice, pe cari aruncându-le în apă omoară sau amețesc peștii, făcându-i să iasă la fața apei cu burta în sus, de unde apoi îi culeg cu mâna, cu crâsnicele sau cu voloacele. Astfel de substanțe sunt varul nestins și diferite buruieni cunoscute sub numele de : Lumânărică, Lipan, Coada Vacii, Măslad sau Măsleac, *(Menispermum cocculus)*, Coji de nuci verzi, etc., ba chiar pot cumpără din orice farmacie sub numele de «boabe sau gogoșe de pește» *(Semen cocculi indici)* semințe pe cari le prepară în diferite moduri pentru a le aruncă pe râuri și a omorî cu ele peștele.

Iată câtevà din modurile cum se procedează în diferite regiuni ale țerii :

1. Se aruncă câte-un sac cu var nestins în scocul morii și tot peștele ce e acolo iese mort la suprafață.

2. Se usucă buruienile otrăvitoare sau se ieau coji verzi de nuci, se pun într'un sac care se bagă într'un părău sau într'un crac de râu cu apă mai mică, și se calcă bine cu picioarele strivindu-se. Curentul duce la vale otrava din buruiană și pe unde trece amețește peștele, care după un timp iese la suprafața apei, de unde apoi îl prind cu diferite instrumente de plasă sau îl culeg cu mâna.

3. Se iea sămânță de Coada Vacii, se usucă și se pisează bine, se mestecă cu apă într'un hârdău, bătându-se bine până se face ca laptele, și se toarnă încetul cu încetul în râu. După câtvà timp peștele iese la suprafață și țăranii așteaptă la vale pentru a-l adunà.

4. La Turda în Transilvania, «se ieau boabe de Măsleac și se amestecă cu maiu (ficat) de vacă, pisându-se bine la un loc, apoi pune în el aluat și-l lasă să se dospească vreo 2 ore, după care se aruncă în apă. Peștii mâncând ies morți deasupra apei».

5. Se ieau boabe de coada vacii sau alte «gogoși de pește», se pisează și se face un fel de făină care se amestecă cu mămăligă (Suceava în Bucovina și în Nordul Moldovei), cu râme sau cu carne (Mehedinți pe Motru la Strehaia), apoi din aceasta se aruncă boabe mici pe un crac de râu ; peștele care mușcă se amețește îndată și iese la suprafață unde îl prinde.

Cam acestea sunt modurile principale de pescuit cu buruieni otrăvitoare, care se practică aproape la fel în toate țerile locuite de Români, dincoace de Dunăre. Pretutindeni însă se alege, pentru acest fel de pescuit, de preferință o apă mai mică, fie un părău, fie un crac de râu, sau la nevoie se «răstocește» mai întâiu parțial apa pentru a nu avea un curent prea mare.

IV. Instrumentele de metal cari prind peștele înțepându-l.

a) Undițele.

Și în această parte a râurilor se întrebuințează tot felul de undițe, dela cele mai simple făcute din ace cu gămălie, cuie sau sârmă (Fig. 52) până la undițele fine, procurate din comerț, sau făcute chiar de pes-

Fig. 52. Undițe făcute din ace cu gămălie a. undița, b. modul cum se pescuește cu ea în râuri.

cari, prevăzute cu «Ureche», sau cum le zice în alte localități cu «Cioc», «Zâmboc» (Muscel, Argeș), cu «Limbă înturnată înapoi» (Moldova), cu «Prinsoare» (Mehedinți), etc. Aceste ape fiind mai adânci și având un curent mai mic, undițele nu se lasă să cadă pe fundul apei ca la păraele de munte; aici de sfoara lor, la o depărtare mică de undiță care variază după adâncimea apei, se prinde în modul cum se arată în (Fig. 53), o bucată de coșcovă sau un dop de plută, măduvă de soc, etc. care plutește la suprafață și ține undița suspendată aproape de fața apei.

Uneori, în loc de sfoară, se iea «o strună făcută din 6 fire de păr de cal răsucite», de care se leagă undița (jud. Ilfov pe râul Dâmbovița). Prăjina cu care se ține undița e de obiceiu cam de 3 m. lungime. In Oltenia pe Motru (pe la Strehaia) îi zice *Păleață*, iar prin Argeș și Muscel (pe râul Doamnei) îi zice *Pocă* («se pune undița într'un vârf de Pocă»).

Undițele se pun cu mâncare («Nadă» în Moldova, «Mâncare pentru pește» în Muntenia și Dobrogea) care variază după felurile de pește pe

cari caută să le prindă; de obiceiu se pune mămăligă, râme, «Vier-

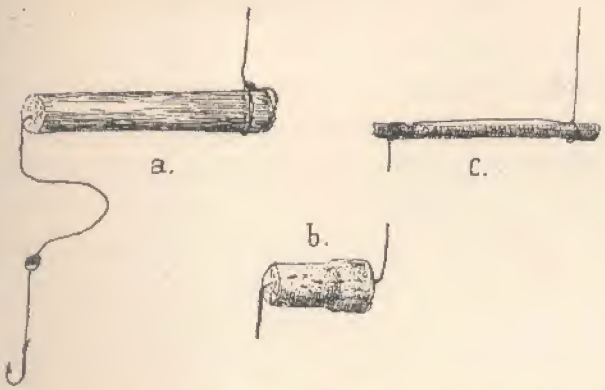

Fig. 53. Modul de a se pune pluta pe sfoara undiței la râuri.

muși» («Vetrilă» în Moldova). Cu ea se prinde în râuri mai cu seamă Clean, Mreană și Mihalț.

b) Cârligele.

In râuri cârligele au în general aceeaș formă ca și cele descrise în Cap. precedent la păraele de munte, cu deosebire însă că acì ele sunt cu atât mai mari și compuse din șire mai lungi, cu cât ne scoborîm mai la vale. In partea mai de jos a acestor ape începând a apăreà și Somnul — d. ex. în apa Dâmboviței pe la Dragomirești-Popești în sus de Buftea — acesta se pescuește cu un instrument special numit *Cârligul de Somn cu țăruș la mal.*

Acest instrument constă dintr'un singur cârlig mare cu ureche, legat cu o sfoară groasă și împletită din mai multe vițe, al cărei capăt se leagă de un țăruș care se înfige în mal. In cârlig se pune ca mâncare «un baboiu de pește viu» care înnoată aproape de fața apei cu cârligul prins în spinarea sa. Somnul văzându-l se repede la el și rămâne prins cu gura în cârlig. In partea de jos a râurilor aceste feluri de cârlige, cari se pun cu pește viu ca nadă, se întrebuințează foarte mult la pescuitul Somnului (vezi: Visila în Cap. Pescuitul în Dunăre).

c) Ostiile.

In partea de sus a râurilor, pe unde trăește încă Lostrița sau Lipanul, se întrebuințează aceleași forme de Ostii ca și la păraele de munte, numai că sunt mai mari și adeseori au un număr mai mare de dinți,

ajungând chiar până la 10. Astfel Ostia desemnată în Fig. 25 sus (pag. 95) reprezentă o asemenea ostie cu 7 dinți, cu vârfurile tăioase și fără limbi întoarse, în mărime aproape naturală, cum se găsesc pe Râul Doamnei în Argeș. Asemenea și în Oltenia pe la Gilort se întrebuințează aceleași forme. Cu aceste ostii mici se pescuește, în partea de sus a râurilor, sau numai noaptea cu Fachia — de ex. la Bistrița — sau iarna la copcă.

In părțile mai de jos, unde râurile încep a aveà o regiune inundabilă în care la revărsare se formează bălți și unde vine Crapul la bătaie, se întrebuințează alte tipuri de ostii cu mult mai mari, asemănătoare cu cele dela Dunăre. Acestea au numai câte 3—5 dinți, fiecare prevăzut cu câte o limbă întoarsă, însă lungimea dinților e de 20—25 ctm. Cu ele ies țăranii în timpul revărsărilor pe luncă la bătaia Crapului, în grupuri de câte 4 sau 5 și prind cu ușurință cantități mari. (A se vedeà figurile de ostii din Cap. «Pescuitul la Dunăre», cu care acestea se aseamănă în totul).

V. Instrumentele împletite din răchită.

1. Leasa.

Leasa dela râuri are în totul aceeaș formă ca și cea dela părăele de munte, numai că acì se ajunge la dimensiuni de peste 2 m. lungime (Fig. 54).

Ea se așează la garduri — după cum se va arătà în Cap. în care le vom descrie pe acestea — fie în părăele cari au un curent suficient, fie pe cracii laterali ai râurilor unde apa nu e atât de mare; astfel d. ex. pe părăul Doamnei ele se întâlnesc până aproape de gura sa, însă de acì înainte pe Argeș nu se mai văd decât pe cracii săi laterali.

Aceste lese, trebuind să reziste la un curent de apă mai mare, au nevoie să fie bine fixate de «pragul» dela gura gardului, spre a nu fi luate de apă la vale; de aceea partea lor anterioară, pe care se așternbolovanii cari le fixează la fund, se face cu mult mai latà, ca și cum ar aveà 2 aripi laterale. Astfel pe râul Dâmbovița la Popeștii-Dragomirești, gura lesei, care se așează într'un gard de răchită, e de 1.50—2 m. de latà — cât e gârla de mare — iar partea în care se prinde peștele și care e scobită, are aproape de 2 m. lungime. In această scobitură se pun și vreo 2 bolovani ca să ție capătul acesta mai jos decât capătul dela gura gardului.

In înfundătura dela capătul lesei, numit acì *Sânul Lesei*, se pun de obiceiu și câtevà crengi cu frunze pentru a încurcà în ele peștele prins și a-l împiedicà să mai poată sărì afară.

Din punctul de vedere al morfologiei comparate a instrumentelor de pescuit, în leasa aceasta de pe râuri își are originea «Coșul» sau «Cu-

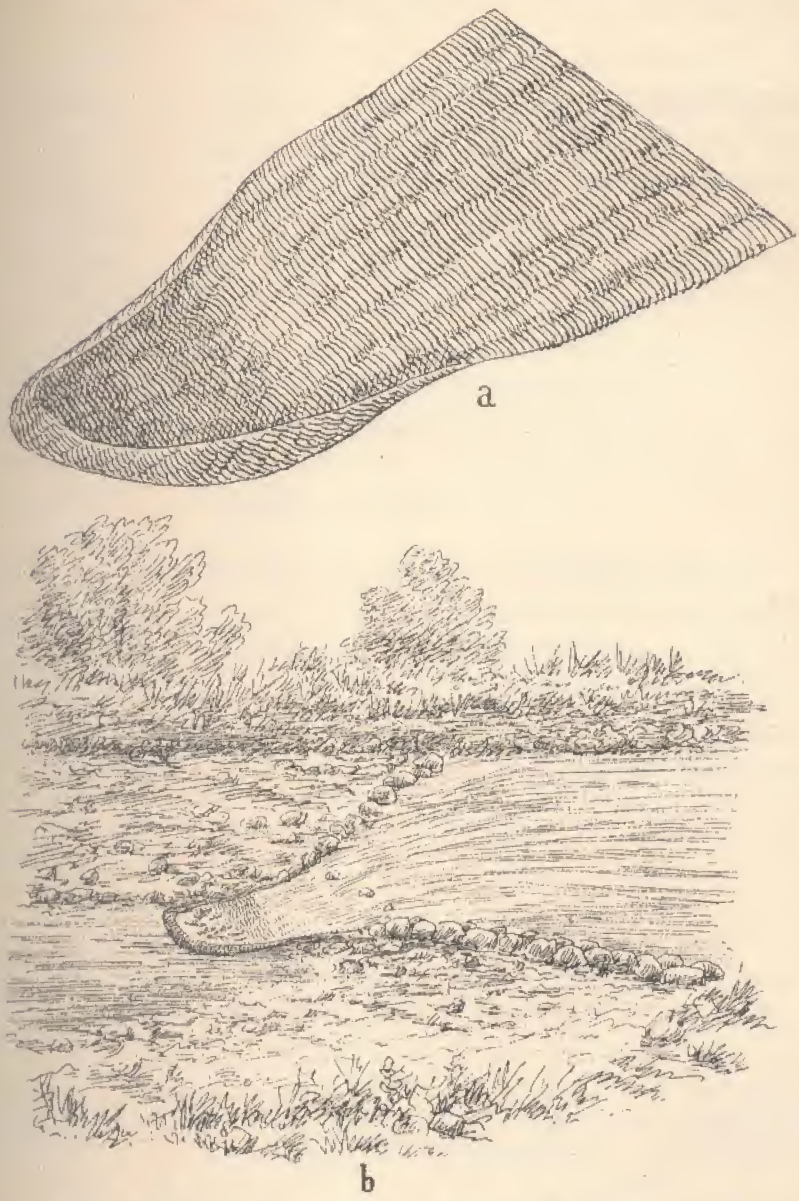

Fig. 54. O leasă mare de râuri (râul Doamnei).

tița» leselor celor mari, cari pescuesc cu sac la gardurile dela gârlele bălților Dunărei. Cutița dela leasa gârlei dela balta Călărași — care e tipul cel mai primitiv dintre lesele dela Dunăre și a cărei gură este și ea lățită și se fixează pe fundul gârlei în acelaș mod, cu bolovani — este forma de transiție dela lesele de râuri la cutițele leselor dela Dunăre.

De asemenea și *Legănușurile* sau *Povârșucurile* dela păraele din Oltenia, făcute din coajă de teiu, se întrebuințează și ele pe păraele din re-

giunile mai joase și au și acì aceeaș formă ca și la munte, numai că dimensiunile lor sunt în aceste părți cu mult mai mari.

2. Coșurile.

In râuri se întrebuințează, sub diferite nume cari variază dela o localitate la alta, diferite coșuri cu diferite dimensiuni. După forma lor le-am puteà împărți în: coșuri simple, coșuri în formă de leagăn, coșuri cu coadă și coșuri cu gârliciu. După modul cum pescuesc, le-am puteà împărți de asemenea în : coșuri cari prind la garduri, coșuri cari se așează pe fund la apă mai adâncă, coșuri cari prind la copcă și coșuri cu cari se pescuește pe sub maluri. Dimensiunile lor în general variază după mărimea apelor în cari se întrebuințează, așà că cu cât ne scoborîm mai la vale, cu atât și dimensiunile sunt mai mari.

a. Coșurile simple.

In diferite râuri, mai cu seamă însă în Oltenia, se întrebuințează coșuri simple de toate formele și dimensiunile — asemănătoare cu cele în cari se transportă fructele sau cu cele cari servesc la ambalajul peștelui — cu cari se pescuește la garduri, pe sub maluri sau la copcă.

La garduri se ieau de obiceiu coșuri cu o formă lungăreață, cu gura mai largă decât fundul și uneori gâtuite. Ele se așează la deschizătura

Fig. 55. — Pescuitul cu «Coșul simplu» și cu «Valul de crengi» pe Gilort.

gardului, cu gura în contra curentului, și peștele se stârnește dela deal cu «Valul» ca să fugă într'însele. Fig. 55 arată un asemenea mod de pescuit pe Gilort.

Pentru *pescuitul cu coșurile pe sub maluri* se ieau, în Oltenia pe la Gilort, coșuri obișnuite — ca cele în cari se transportă peștele — cu gura cât mai largă și se așează pe fundul apei, culcate cu gura spre mal și îngreuiate cu pietre. Apoi se bate prin «Radină» (adică printre rădăcinile de Anini, Plopi și Salcie cari cresc pe mal) cu «măciuca» sau cu «maiul» și peștele se bagă în coș, de unde îl scoate afară.

Și în Transilvania pe la Turda se pescuește în acest mod și se numește *Pescuitul cu Coșarca.*

In Oltenia pe la Cărbunești se pescuește cu Coșul iarna la Copcă în modul următor: Se sapă cu toporul o copcă cât mai mare și se lasă ghiața sfărâmată să stea câtvà timp înăuntru; peștele amețit iese la copcă și se amestecă printre bulgării de ghiață. Atunci se ieà un *Târnog* — adică un coș mare cu gura largă — se scoate cu el ghiața sfărâmată și se aruncă pe mal, de unde se culeg apoi peștiii dintre bulgării de gheață.

b. Coșurile în formă de leagăn.

Din acestea deosebim diferite forme:

1. **Speia sau Leagănul.** Și acesta este un instrument care se întrebuințează numai în Oltenia pe Jiu (la gura părăului Tismana), pe Motru (la Baia de aramă), etc.

Speia este un Coș care se aseamănă cu Târnogul, numai că are o formă lungueață, cu fundul foarte îngust și lung, înalt și cu gura foarte largă. Fundul este format de o scândură («o Blăniță») găurită de jur împrejur pe marginile ei; prin aceste găuri se bagă niște nueluțe mai groase de răchită, ale caror capete se înnoadă fiecare dedesubt, iar deasupra se îngrădește pe ele coșul, care este foarte înalt și foarte lărgit spre gură (Fig. 56).

Speia se întrebuințează pentru a prinde pești și raci de pe sub maluri; ea se bagă în apă, culcată și se ține astfel cu genuchiul, întoarsă cu gura spre mal, iar cu o «măciucă» («Boată» sau «Știrbic») se sperie peștele de pe sub rădăcini ca să intre în coș (Fig. 56, b).

2. **Coșul de coajă de Plop.** In județul Muscel pe Argeș (pe la Leordeni) se întrebuințează sub numele de *Coș* un instrument având o formă ca Speia, însă nu este atât de lungăreț și e făcut din coajă de plop (rămasă dela lingurari). Cu acest coș de coajă de plop se pescuește, întocmai ca și cu Speia, pe sub malurile Argeșului între rădăcini de arbori, la «Răgălie», bătându-se malul cu prăjina ca să fugă peștele în coșul pe care pescarul îl ține cu piciorul lipit de mal.

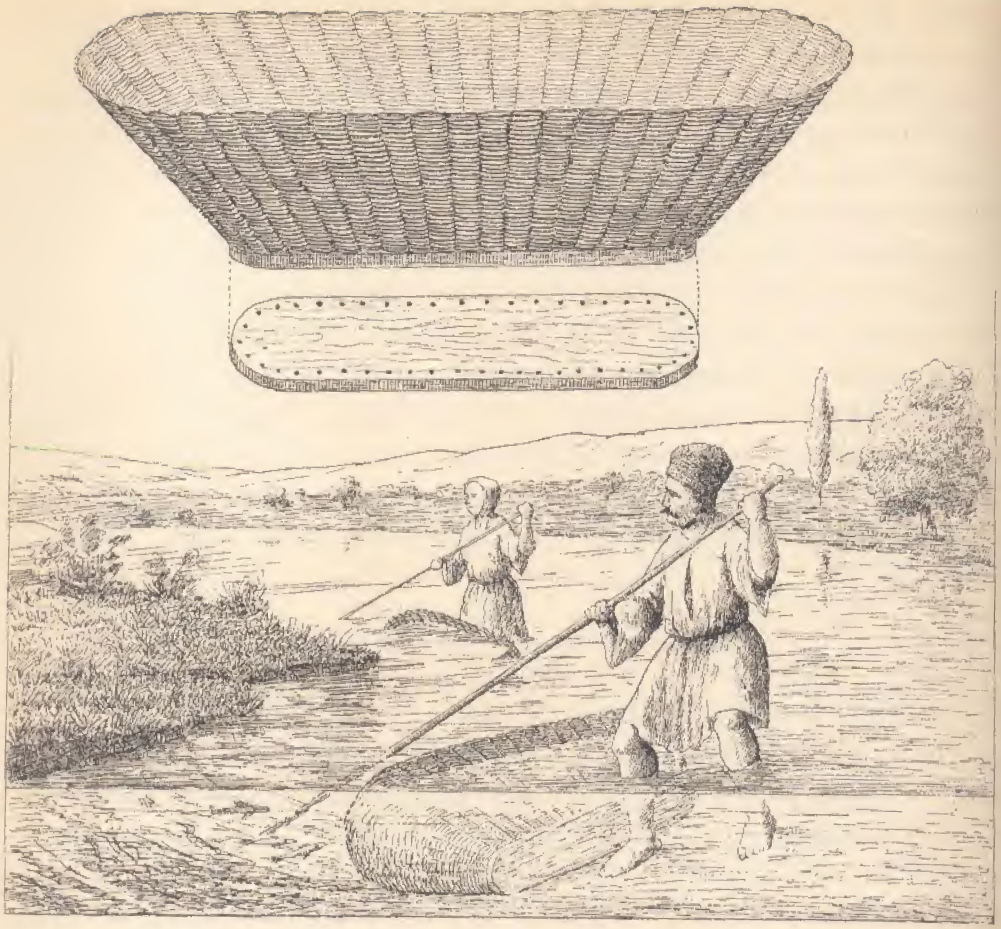

Fig. 56. — «Leagănul» sau «Speia» și modul cum se pescuește cu el în Oltenia.

c. Coșurile cu coadă.

Țăpoaica. Și acesta este un instrument care se găsește numai în Oltenia (apa Motrului la Baia de Aramă). Cu el se pescuește numai la garduri, pe părae sau pe craci de râuri.

Țăpoaica este un coș mare de răchită, având o formă lungăreață și ascuțită la fund, cu o adâncime ca de 2 m. și un diametru la gură de aproape 1 m. După cum se vede în Fig. 57, nueluşele în lung din cari e făcută țăpoaica nu sunt îngrădite peste tot ci sunt numai împletite ca o vârșă din distanță în distanță cu câte un rând de mlaje, ca și cum ar aveà pe ea vreo 4 sau 5 cercuri. Cu modul acesta coșul țăpoaicei lasă, ca și vârșa, apa să treacă cu ușurință printr'însul. Fundul coșului este terminat cu o gură foarte îngustă, care la pescuit stă astupată cu cârpe sau cu un șumoiog de paie și prin care se scoate afară peștele prins. Coșul are la gura sa o coadă (o «Păleață») lungă ca de 2 m., care este o furcă ale cărei coarne lungi sunt îndoite

în formă de cerc și împletite cu nueluşe de răchită împreună cu cercul dela gura coşului.

Cu țăpoaica se pescueşte în modul următor: când apa Motrului e mică și limpede, vara, se face deacurmezişul părăului un gard de nuele, adică se bate în albie un rând de pari pe cari se împletesc nuele de salcie și se pun apoi la partea din sus crengi și brazde; în acest gard

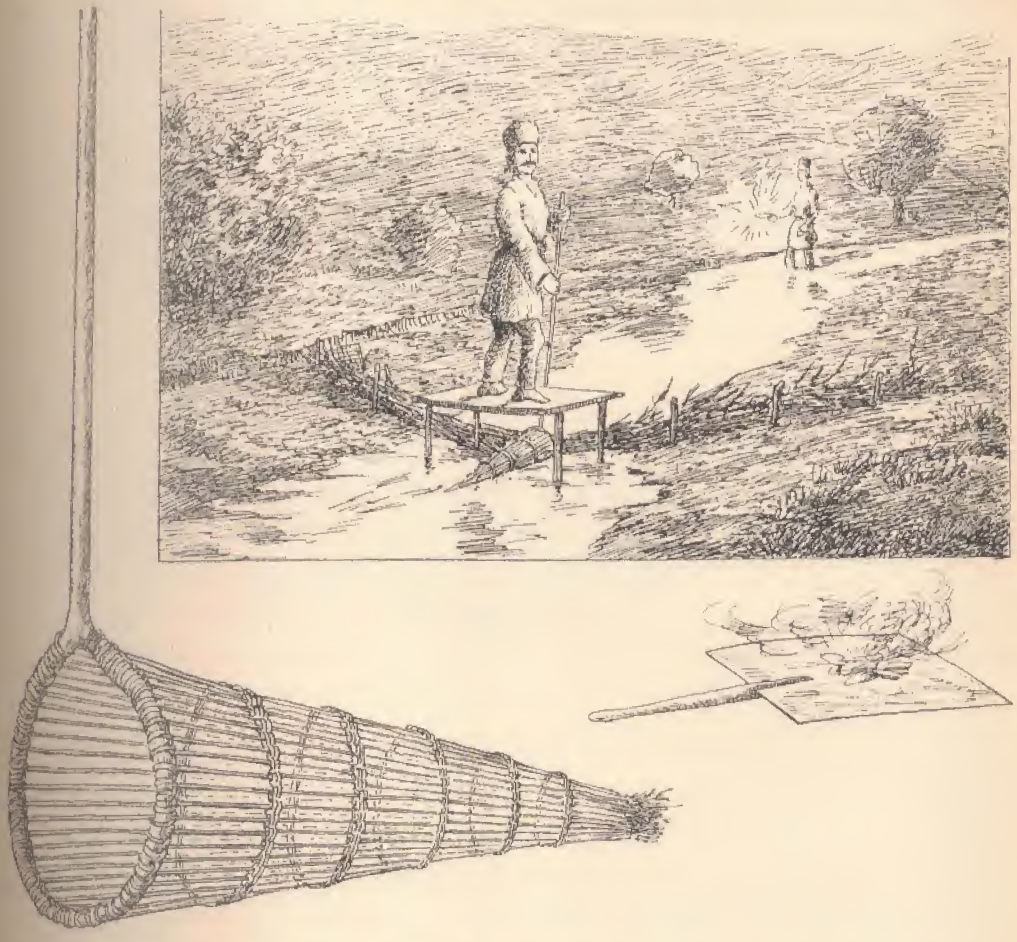

Fig. 57. *Țăpoaica* și modul cum se pescuieşte cu ea pe apa Motrului la Baia de aramă.

se lasă la mijloc o deschizătură, în care se aşează Țăpoaica cu gura la deal. Deasupra ei se face un *Pat*, adică o laviță de scânduri, aşezată ca o masă pe 4 picioare înalte, pe care stă în picioare omul care ține țăpoaica de coadă. Noaptea când e întuneric bine, un om aşează Țăpoaica la gura gardului și o ține de coadă, iar altul pleacă din deal cu «Focul» sau cu «Văpaița», adică ține în mână o tinicheà cam de 50 ctm. p. pe care ard lemne uscate peste cari toarnă gaz sau răşină și cari fac pară mare; adeseori Văpaița o lasă să plutească pe apă și

o împinge numai mereu la vale. Cleanul și Mreana, cari pe apa Motrului se țin la «Urcioare» — adică la locuri adânci cu Vârtej — se sperie de foc și fug la vale spre gard, unde intră în coș. Omul care ține de «Păleață» simte îndată ce a intrat peștele în coș și ridică țăpoaica scoțând afară peștele prins.

Cu țăpoaica se pescuește numai când e apa limpede, căci dacă e turbure, peștele nu vede focul și rămâne la fund în ascunzătorile sale. Cu ea se prinde mai cu seamă pește mare, Clean, Mreană, Scobar, Somn și Știucă.

Coșul cu coadă. Și acesta este tot un fel de Țăpoaică cu care se pescuește în Gilort pe la Cărbunești; el e un coș mare lungăreț împletit de răchită, cu gura largă însă puțin gâtuit sub ea, ca să nu fugă cu ușu-

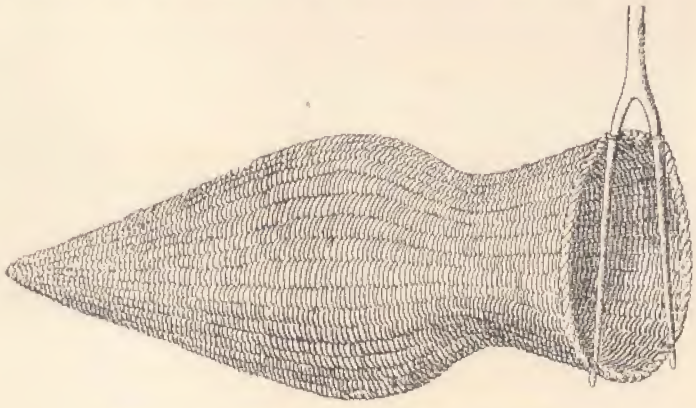

Fig. 58. *Coșul cu coadă* dela Gilort.

rință peștele prins. Gura sa este legată și acì de coarnele unui țăpoiu care are o coada lungă ca de 2 m. (Fig. 58). Cu el se pescuește de asemenea la garduri și se sperie peștele dela deal cu «Valul» sau cu alte stârnitori.

d. Coșurile oarbe.

Coșul orb (Muntenia), *Coșul* sau *Coșul de mlajă* (Moldova și Bucovina) (Fig. 34); câte-odată li se zice și *Vârșă* în partea mai de jos a râurilor, unde adevăratele vârșe de nuele nu se mai găsesc. Acesta se construește și la râuri în acelaș mod ca și la păraele de munte, numai că dimensiunile lor sunt acì cu mult mai mari și cu cât ne scoborîm mai la vale se fac mai umflate la mijloc (Fig. 59).

Pe păraele din regiunea dealurilor se întrebuințează la pescuitul Cleanului niște coșuri mici, abià de 40 — 50 ctm., numite prin Mehedinți (părăul Coșiuștea, afluent al Motrului) *Oloagă*. Din contra, pe Argeș, Dâmbovița, Suceava, Moldova, etc., se fac coșuri mari, până chiar aproape de

1,5 m. lungime. Cu ele se pescueşte numai pe fund, unde apa e cevă mai adâncă şi se lasă să stea în permanenţă în apă, pentru a se căutà de 2 ori pe zi. Ele sau se bat în pământ cu un par care le străpunge — parul se alege mai scurt ca să nu-l vadă alţii şi să fure peştele — sau se îngreuiază cu pietre şi se lasă să stea direct pe fund. In

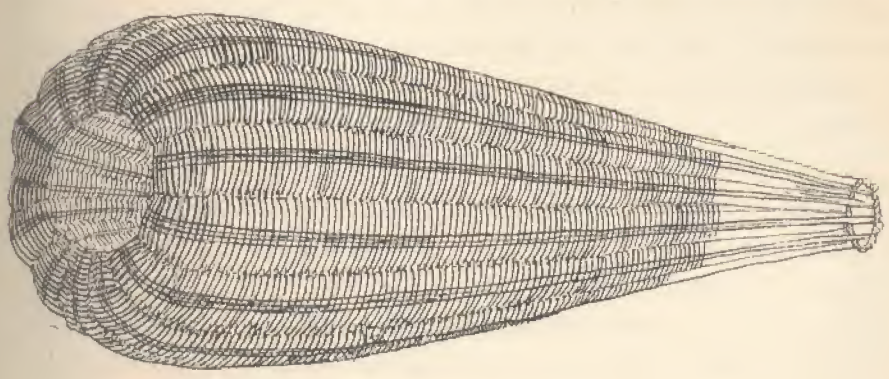

Fig. 59. Coşul orb de râuri.

acest caz se leagă «cu un Curpen» (cu un «Gânj» în Moldova) sau cu o sfoară de o salcie dela mal sau de un ţăruş ascuns şi se aşează cu gura la vale, sau pe une locuri «cu gura în partea soarelui» (pe Dâmboviţa la Dragomireştii-Popeşti).

Ca nadă se pune de obiceiu mămăligă, alţii pun însă şi «oase de pastramă ca să miroase a carne» (pe Dâmboviţa) sau «o drugă de porumb prinsă într'o ţăpuşă» (Strehaia).

3. Vârşele.

Cu cât ne scoborîm pe râuri mai jos, cu atât Vârşele împletite de răchită devin mai rare. In partea superioară a râurilor unde apele sunt

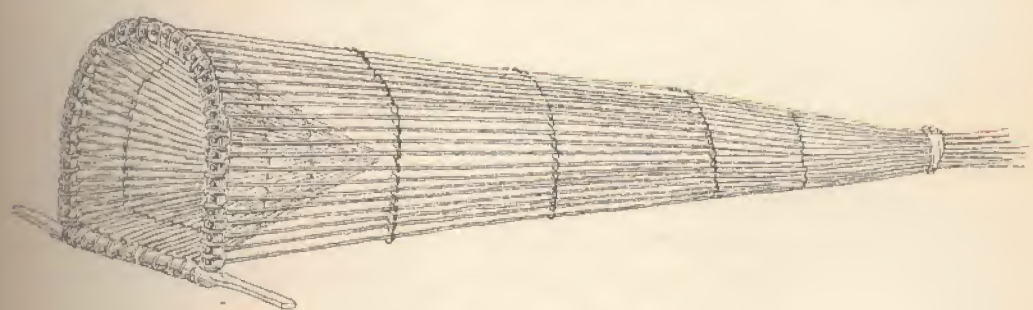

Fig. 60. Vârşa de râuri.

mai mici şi au un curent mai mare, ele se întrebuinţează încă foarte mult pentru pescuitul la garduri. Mai la vale însă, cu cât apele devin

mai mari și mai adânci, ele servesc numai pentru a pescui cu nadă pe fund, întocmai ca Coșul orb. Aceste vârșe de râuri (Fig. 60) însă, deși conservă în total forma și modul de construcție al celor dela părae, ajung la dimensiuni foarte mari. Astfel pe la Strehaia se întrebuințează vârșe până la 1,5 m. lungime și 80 cm. diametrul umflăturii dela mijloc.

In Moldova de sus — d. ex. prin județul Vasluiu — în locurile unde lipsesc loziile de răchită, Vârșele se fac adeseori din nuelușe de «Dârmoz»— un arbust care crește foarte mult prin huciuri — ; aceste nuelușe trecute repede prin para focului (pârlite) devin atât de mlădioase, încât se îndoae și se sucesc cu ușurință fără a se rupe, astfel că sunt foarte practice mai cu seamă pentru a face îndoitura ascuțită dela gura Vârșei. Aceste nuelușe se împletesc apoi din distanță în distanță cu sfoară sau cu sârmă spre a formă corpul vârșei.

Cu vârșele acestea se pescuește întocmai ca și cu coșurile oarbe, punându-li-se același fel de nadă și așezându-se pe fund în același mod, adică îngreuindu-le cu pietre și legându-le cu un curpen de mal sau bătându-le cu un par în fundul apei.

O formă foarte interesantă de vârșă de râuri este *Vârșa cu 2 guri* sau *Vârșa cu prinzătoare la amândouă capetele* (Fig. 61), care, după

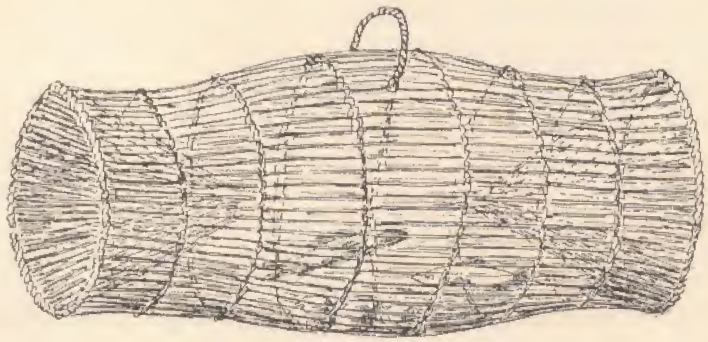

Fig. 61. Vârșa cu 2 prinzători.

cât știu, se întrebuințează numai în Oltenia pe la Gilort. Ea e făcută în același mod ca și cele cu o gură, adică cu o serie de nuelușe rare în lung, împletite din distanță în distanță cu câte un cerc transversal. La mijloc ea e umflată, iar la fiecare capăt are câte o gură cu *gârliciu* (Moldova) sau *Vârșog* (Argeș, Muscel).

Cu ea se pescuește numai așezând-o cu nadă pe fundul apelor, ca pe un coș orb.

VI. Instrumentele de plasă în formă de sac.

Foarte importante sunt pentru pescuitul în râuri — și foarte răspândite — o serie de instrumente de mână făcute din plasă și având fiecare mai mult sau mai puțin forma unui sac sau unei linguri, provăzute cu o coadă sau cu un mâner oarecare, de care le ține și le poartă prin apă. Unele din aceste instrumente au o întrebuințare generală la toate râurile din țară, variind numai întru câtvà formele și numirile lor, altele însă sunt speciale numai unor anumite regiuni. Vom descrie acì tipurile cele principale pe cari le-am găsit:

1. Sacul de râuri.

Acest instrument se aseamănă în totul cu sacul dela păraele de munte, numai că dimensiunile sunt cu mult mai mari; aici coarda, care întinde arcul și care reprezentă diametrul gurii, are o lungime de aprox. 1,50 m. Pe când însă la păraele de munte sacul este respândit în toată partea Carpaților locuită de Români, la râuri el se întrebuințează mai mult în Muntenia, unde se găsește până aproape de partea lor inferioară, iar în Moldova și Oltenia el este limitat mai mult în partea superioară a râurilor. In multe regiuni ale Munteniei, și mai cu seamă prin Muscel și Argeș el continuă a fi și aici, ca și la păraele de munte, instrumentul principal, de aceea când un țăran de pe la Argeș zice: «merg în tragă la gârlă» însemnează că merge cu sacul la râu ca să pescuească.

Cu sacul se pescuește în râuri în patru moduri diferite și anume:

1. *Pescuitul cu sacul la garduri.* Se face, după cum s'a văzut, un gard de nuele transversal peste un crac de râu și la deschizătura sa se pune sacul cu gura spre deal. Sacul acesta se face cu mult mai adânc ca sacul obișnuit de mână, pentru ca peștele ce intră în el să nu poată fugì înapoi afară. Curentul, dacă e destul de puternic, împinge singur peștii în sac, iar dacă nu este, atunci se bate apa dela deal cu un val sau cu prăjinile.

2. *Pescuitul cu sacul pe fundul apei și pe sub maluri.* Cel mai mult se întrebuințează sacul pentru a pescuì pe sub maluri, unde peștele stă

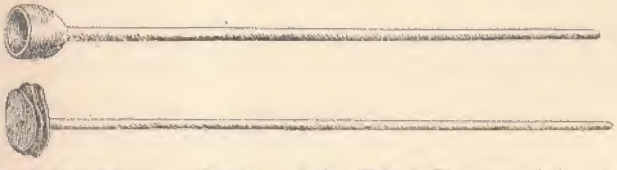

Fig. 62. 2 forme de «Bobic» dela Râul Doamnei în Argeș.

în totdeauna în abundență *la Radină* (Oltenia) sau *la Răgălie* ori *Plavie* (Argeș), adică stă ascuns între rădăcinile pomilor de pe mal.

La acest fel de pescuit se pune însă la sac o coadă scurtă — din care cauză i se și zice «sacul cu coada scurtă» — așà că omul care merge cu el în apă să-l poată ținea de aproape. Pe de altă parte, când se pescuește astfel, se stârnește în totdeauna peștele, bătând în apă și pe sub maluri cu piciorul sau cu un *Știrbic* sau *Boată* în Oltenia, *Știulbuc*, *Știuldic*, *Măriuță* în jud. Neamț, *Bobic* în Muscel (Fig. 62), sau cu *Prăjinile* (Vergele) sau cu *Teierele*, ș. a. m. d.

3. *Pescuitul de pe mal cu sacul cu coadă lungă.* Se iea un sac cu gura largă, cu un fund mai puțin adânc și cu o coadă mai lungă, se pune în el ca nadă o bucată de mămăligă și se pescuește de pe mal fără ca pescarul să mai intre în apă, ca și cum ar pescuì cu un Crâstaș, adică ținând sacul cu gura în sus aproape de fața apei. Când pescarul simte că a intrat cevà pește, el scoate repede sacul și îl răstoarnă pe mal cu gura în jos și apoi îl pune iarăș înapoi în apă ș. a. m. d. (Fig. 63).

4. *Pescuitul de pe mal cu sacul fără coadă.* Când apa în râu e turbure, se scoate coada sacului și se leagă de mijlocul cercului și de

Fig. 63. Pescuitul cu Sacul, de pe mal.

amândouà capetele sale câte o sfoară. Aceste 3 sfori se leagă apoi cu un nod toate la un loc în apropierea gurii, formând un fel de căpăstru care se continuă într'o fringhie lungă. Pescarul aruncă sacul în râu cât poate mai departe dela mal, astfel ca să cadă cu coarda la fund și cu cercul în sus, și îl târîe apoi astfel dela mal cu fringhia pe o distanță oarecare pe fundul apei; peștii speriați intră în el și-i scoate apoi trăgând din distanță în distanță sacul afară.

2. Sârnicul.

In unele râuri din Moldova (pe Trotuș) se întrebuințează pentru prins la garduri un fel de sac, foarte interesant și mult mai complicat decât cele precedente, numit Sârnic. Iată în ce constă el:

Peste un crac al Trotușului, în josul unui șivoiu unde apa curge mai lin, se așează un gard transversal. In locul unde apa are o adâncime cel puțin de un metru, se întrerupe gardul lăsând un loc liber pentru așezarea Sârnicului și a unei laviță înalte de scânduri așezată pe patru țăruși numită *Pătul*. Două din picioarele pătulului formează stâlpii dela marginea deschizăturii gardului în care se așează sârnicul.

Sârnicul însuș (Fig. 64) constă dintr'un sac mare și larg, cu gura

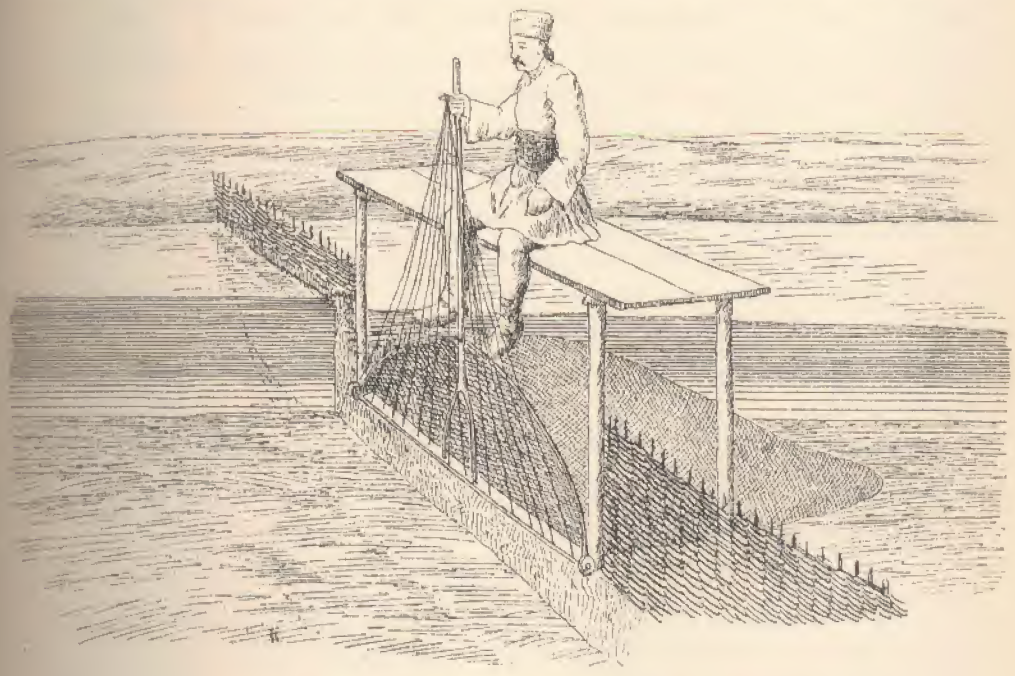

Fig. 64. Pescuitul cu Sârnicul pe Trotuș.

încunjurată la marginea ei de sus cu un cerc, iar jos prinsă de o scândură dreaptă și mare cât deschizătura din gard. In această scândură sunt prinse capetele cercului cât și o furcă care servește de mâner și de care se poate ridică întreg aparatul în sus. De marginea sacului, ce e fixată în această scândură, sunt prinse, la o depărtare de 6—8 cm. una de alta, o serie de sfori subțiri cari sus sunt unite la un loc într'un fel de inel de sfoară pe care-l ține pescarul pe degetul său arătător. Aceste ațe sunt «strajele sârnicului» și pescarul care le ține simte îndată la deget dacă a intrat vreun pește în aparat. Scândura care formează marginea inferioară a sacului are și ea la capetele ei câte o

roticică de lemn scobită care se învârteşte pe picioarele pătulului ca pe două şine, pentru ca astfel când se ridică mânerul în sus să se tragă tot sacul mai cu înlesnire afară din apă.

Pescarul în timpul pescuitului şeade pe pătul şi ţine de mâner, având peste degetul său arătător toate firele strajelor. Indată ce un peşte intră în sac, el trebue să atingă vreo strajă şi pescarul simte aceasta imediat; atunci el ridică repede de mâner şi scoate gura sacului deasupra apei, luând peştele din el cu mâna; apoi lasă iarăş mânerul cu scândura în jos până se prinde alt peşte, ş. a. m. d. Sârnicul prinde cel mai bine când e apa turbure.

Foarte interesant este că atât *Ianko* cât şi *Sirelius* în lucrarea sa *Ueber die Sperrfischerei bei den Finnisch-Ugrischen Völkern*(1) descriu dela Ostiaci şi Woguli (Cercul Berezov la Nord de gura râului Irtysch) un instrument foarte asemănător cu sârnicul nostru, sub numele de *Vazan* şi-l figurează în fig. 153.

La noi despre acest instrument nu am auzit să se intrebuinţeze în altă parte decât pe Trotuş; în tot cazul el reprezentă un fel de orie, care în loc să pescuească mergând cu curentul, pescueşte ca istrument fix aşezat cu gura în contra curentului.

3. Oria cu Hadaragi sau Târîtoarea.

Sin. *Cleştariu* (Transilvania la Făgăraş, vezi Viciu).

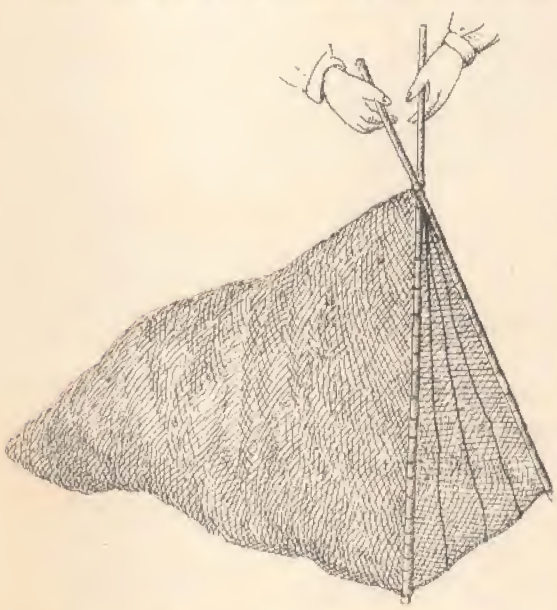

Fig. 65. Târîtoarea de Prut sau Oria cu Hadaragi.

In unele râuri, şi mai cu seamă pe Prut, se întrebuinţează foarte rar un fel de sac mare, a cărui gură este prinsă de o parte şi de alta de 2 beţe încrucişate, lungi cam de câte 3 m. fiecare («Hadaragi»), ale căror capete de sus sunt libere şi servesc ca mânere. La încrucişătura lor beţele sunt articulate astfel că se pot mişcà ca o foarfecă, deschizând şi închizând gura sacului. La partea de jos marginea sacului este întinsă pe o «coardă» ca de 1.2 m., care trece printre ochiurile sale şi ale cărei capete sunt legate de capetele Hadaragilor.

(1) Helsingfors 1906, pag. 88.

De această coardă sunt legate, la distanțe egale, 3 sau 4 sfori mai subțiri, cari merg în sus până la încrucișătura celor 2 hadaragi unde sunt legate împreună; aceste sunt «strajele Târîtoarei» de cari se lovește peștele când intră în sac, iar omul care ține de mânerele instrumentului simte imediat și închide sacul scoțându-l afară.

Cu acest instrument pescuesc 2 pescari dintr'o barcă. Unul trage la lopeți, iar celalt ține târîtoarea de mânere având strajele sub degetele sale.

Acest instrument aproape nu se mai întrebuințează astăzi de loc în apele noastre; el se aseamănă numai cu instrumentul numit de Germani *Scheerenhamen* (sacul cu foarfecă). In tot cazul forma sa primitivă din apele noastre este «Jigajnea» pe care am descris-o din păraele din Oltenia și de care se deosebește mai cu seamă prin faptul că are straje, caracter prin care însă se apropie foarte mult de sârnic.

4. Oria.

Oria este o plasă mare împletită în formă de sac, având o gură largă ca gura dela o tașcă. Marginea de jos a gurii este îngreuiată la fiecare din capetele ei cu câte o greutate și e legată cu niște frânghii («otgoanele») de cari se poate trage în sus; de marginea de sus însă sunt legate, în apropriere de capetele ei, câte o frânghiuță subțire pe cari le țin pescarii pe deget și simt după smucitura lor îndată ce a intrat peștele în sac; aceste frînghiuțe sunt «strajele oriei».

Cu oria se pescuește dintr'o luntre numită «Ciobacă», sau «Cin» în care stau de obiceiu 2 pescari.

Cu oriile se pescuește numai la apă adâncă în partea inferioară a râurilor și se prinde mai cu seamă somnul; acesta este chiar instrumentul cel mai caracteristic al părții inferioare a râurilor noastre, de unde apoi se scoboară convoiuri întregi de pescari orieri cu cinurile lor în Dunăre. Descrierea sa detaliată și modul cum se pescuește cu acest intrument vom da-o dar odată cu descrierea pescuitului din Dunăre.

5. Cristașul, Crâsnicul cu coadă sau Lejnicul.

Crâsnicul (Moldova, Bucovina și Transilvania pe la Turda), *Lejnicul* (toată Valea Bistriței până la Bacău), *Crâsnicul cu coadă* (Moldova), *Cârstașul*, *Crăstașul* și *Cristașul*, (Muntenia și Oltenia), *Prijinea* sau *Prijineala* (Argeș și Muscel), *Halău* (Prahova, Buzău, parte din Ilfov, Ialomița, etc.), *Scărțașul* (Olt pe la Slatina), *Napatcă* și *Ceorpac* (Moldova de sus).

Crâsnicul (Fig. 66 și 67) este instrumentul cel mai răspândit la toate

râurile noastre și tot odată un instrument universal cu care țăranii riverani pescuesc toate felurile de pești, în toate modurile și în orice ocazie; el este dar la râuri ceeace e sacul la păraele de munte, și de acea e nelipsit în casa oricărui țăran care se îndeletnicește din timp în timp și cu pescuitul.

Crâsnicul se compune din 3 părți: Cercurile sau arcurile, pânza sau plasa și coada sau Țăpoiul. *Cercurile* (în Oltenia *Priviște*), sunt 2 nuele groase de alun sau de salcie îndoite în formă de arcuri și legate la mijlocul lor cruciș unul peste altul.

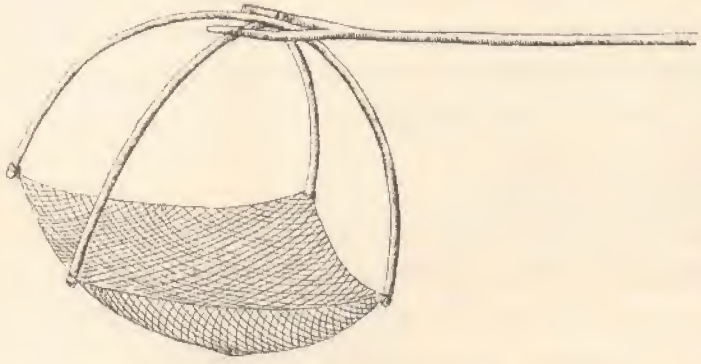

Fig. 66. Crâsnicul sau Cristașul (după un model din Moldova).

La cele 4 capete ale arcurilor este câte o crestătură de care se leagă câte un colț al unei pânze sau plase pătrate, care constitue *plasa crâsnicului*. Aceasta este sau o pânză țăsută rar, sau o plasă împletită în ochiuri. Pentru crâsnicile cu cari se prinde pește mic se iea pânză, iar pentru cele cari prind numai pește mare se pune plasă.

Plasa are ochiurile (în Oltenia «Ochete») de obiceiu ca de 1 ctm. pe latură și se fac plase cu 80—300 de ochiuri pe o margine. De jur împrejur, prin ochiurile dela cele 4 margini ale plasei, se trece o sfoară — «Coarda» sau «Struna cristasului» —, care la fiecare colț al plasei este legată în formă de cheutoare. Aceste cheutori («Ochetele dela colțuri» în Oltenia) servesc pentru a prinde cu ele plasa de cele 4 capete ale arcurilor. Coardele sunt bine întinse între capetele arcurilor formând un pătrat, însă plasa e mai mare decât acest pătrat, așà că ochiurile ei dela margini sunt înșirate liber pe strune formând încrețituri (sunt «îngurzite» în Moldova); cu modul acesta dar plasa formează un fel de «sac» («burtă» sau «sânul cristașului»). Cu cât sânul ce-l formează e mai adânc, cu atâta se prinde peștele mai bine, căci el atunci nu poate sări destul de repede afară când simțește că se scoate crâsnicul din apă. De aceea tocmai, cu toate că struna e de ex. numai de un metru, plășile se fac totuș chiar și cu 200 de ochiuri la o margine.

De mijlocul plasei sau al pânzei e prinsă și o mică sforicică sau un lat cu care se învălătucește o bucată de mămăligă ce se pune în mijlocul sacului spre a servì ca nadă.

Pentru a se da plasei și mai mult forma de sac, se pune adeseori într'însa o piatră, sau se leagă aceasta cu o sfoară de fundul ei, spre a o ținea astfel întinsă în jos.

De arcurile cristașului, la încrucișătura lor, este legată cu teiu sau cu

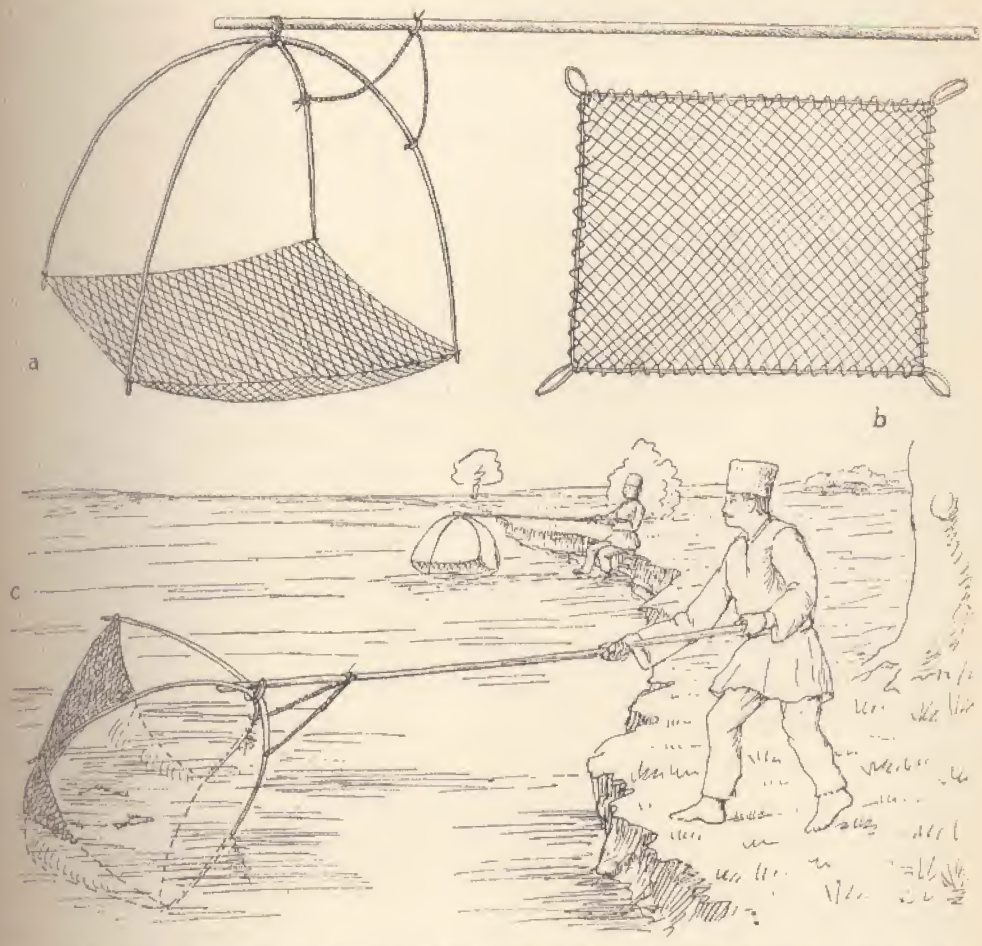

Fig. 67. Cristașul (după un model dela Strehaia) și modul cum se pescuește cu el în Motru. Cel din față prinde în radină, cel din fund în apă adâncă.

mlaje de răchită sucită, o *coadă* lungă ca de 3 m., cele mai de multe ori în formă de țăpoiu; aceasta poartă în diferite părți ale țerii numiri diferite ca: *furcă, furceri* (pe la Tismana), *țăpoi* (Moldova, Argeș Muscel) *țăpoaie, prăjină, păleața* (Oltenia pe la Strehaia), etc.

După cum se vede în Fig. 67, această coadă mai e legată încă odată de 2 din brațele sau Privițile Crâsnicului prin câte o sfoară mai lungă, cari sunt prinse dela o distanță oarecare dela încheietura ei; aceste 2

sfori au de scop a împiedică ca cristașul să se dea peste cap și a-l țineà oblic când e târît cu una din marginile sale spre a pescuì, răzând astfel cu ea fundul apei; tocmai în vederea acestui scop aceste sfori se pot legà mai lungi sau mai scurte, după cum cere nevoia, regulându-se astfel înclinațiunea pe care trebue s'o aibă instrumentul când pescuește pe fund.

Cu cristașul se pescuește în diferite moduri și în toate anotimpurile: Când apa e destul de adâncă, nu tocmai repede și mai cu seamă când e turbure, atunci se pescuește cu el dela mal, punându-i nadă (mămăligă, porumb, etc.) în sac și ținându-l cu gura drept în sus la o mică adâncime dela fața apei, cum se vede în figura 67 *c.* la pescarul din fund.

Fig. 68. Pescuitul noaptea cu Crâsnicul și cu Pătulul.

Când e un mal cu «Radină» sau «Răgălie», adică cu rădăcini de Sălcii, Plopi sau Anini în cari se adăpostește peștele, atunci cu cristașul se pescuește ca și cu sacul, trăgându-l prin apă astfel ca struna dela una din marginile sale să radă fundul cum îl rade coarda dela sac și să sperie astfel peștele dintre rădăcini ca să fugă în el. In Fig. 67 *c.* se vede și acest mod de a pescuì la pescarul din față.

Când se amețește peștele cu buruieni otrăvitoare pe un crac de râu, peștele ieșit la fața apei se prinde de asemenea cu crâsnicul, mânuindu-se crâsnicul în acest caz ca un ceorpac.

Iarna se fac copci mari în ghiață și se bagă crâsnicul în ele prinzându-se peștele care se adună la copcă la apa proaspătă.

Noaptea se face un pescuit foarte interesant cu crâsnicele: In unele locuri, mai cu seamă în Moldova, se face un «Pătul» într'o parte a râului unde albia e mai îngustată, de ex. la un cot; pe pătul se așează pescarul cu crâsnicul iar din sus pornesc alții cu *Fachiele*, cari sperie peștele și-l alungă la vale unde îl prinde.

Fachia este un mănuchiu de șindrile sau de leațuri de scândură legate la un loc și îmmuiate cu gaz, rășină sau păcură, care se aprinde la un capăt și arde ca torțele. In unele locuri (pe Argeș în Muscel) se pune pe ea câte o brățară de tinicheà care se împinge mai sus sau mai jos și astfel se regulează focul.

In alte locuri — mai cu seamă în Oltenia — se face un gard deacurmezișul râului, iar la gura sa se face un «pătul» («Pat» în Oltenia) întocmai ca și la pescuitul cu țăpoaica. Pescarul se așează în picioare pe pat, desprinde coada crâsnicului și îl pune apoi pe acesta la gura gardului cu o margine pe fund, cum ar așezà un sac. In acest timp dela deal pornesc cu «Văpaița» («Văpaia») și alungă peștele la vale, unde se prinde în cristaș. Pentru acest fel de pescuit se iea un cristaș cu un sin mai mare, ca peștele intrat în el să nu poată fugì cu ușurință înapoi.

6. Cercala sau Crâsnicul fără coadă.

Cercala (Bucovina), *Crâsnic* pe Bistrița și râul Moldova, *Crâsnic fără coadă* (pe alte ape din Moldova), *Cristaș fără coadă* (Muntenia) *Ghelbereu* (Cărbunești pe Gilort).

Aceasta este și la râuri întocmai la fel făcută ca și cea dela păraele de munte—după cum am descris-o în capitolul precedent—și se întinde la vale cât îi permite adâncimea apelor și cât se mănține încă fundul de pietriș. Foarte des Cercalele se fac dintr'o pânză deasă, țesută de femei, ca să poată prinde cu ele și peștele cel mai mărunt.

Și acì la râuri se pescuește cu Cercala exact în acelaș mod ca și la părae, și cu aceleași aparate de speriat peștele. Când sunt apele joase, pe Siret, Moldova, Suceava, Bistrița, etc. se văd grupe întregi de femei pescuind cu crâsnicele, având cele mai de multe ori ca sperietoare o cocioarbă, ca cea cu care se scoate cenușa din cuptor. Unde apa e mai repede, se întrebuințează Valul; așà pe Bistrița până la gura ei se pun câte 5—7 femei la un Val de nuele de câte 2—5 m. lungime «pe care-l gioacă cu chiciorul când merge prin apă». Foarte mult se întrebuințează de asemenea după diferite localități și regiuni ale țerii *scâlceava*, *tâlchigul* și *tragla*.

7. Plasele.

Pe când în păraele de munte, plasele—cari încunjură peștele și-l scot apoi afară din apă, trăgându-l la mal sau ridicându-l pe dedesubt ca o sită—aproape nu se întrebuințează din cauza adâncimii prea mici a apei, în râuri cu cât ne scoborîm mai la vale la apă adâncă, cu atâta numărul lor crește mai mult până devine predominant față de toate celelalte instrumente de pescuit. Incepând cu o bucată de pânză scurtă și îngustă—țesută de femei și prinsă la capetele ei pe câte un băț—cu care se pescuește prin părțile mai adânci din partea superioară a râurilor pentru a prinde câțivă pești, se ajunge în partea lor inferioară la acele enorme năvoade cu cari se încunjură dintr'o întinsătură suprafețe considerabile de apă și se scot dintr'odată cu sutele și miile de kilograme de toate speciile de pește. Tocmai în posibilitatea de a urmări pas cu pas evoluțiunea fiecărui din aceste instrumente, dela primele începuturi primitive din partea superioară a râurilor până la enorma desvoltare care o ieau ele în partea lor inferioară și apoi la Dunăre, găsim un interes mai mult de a le studiă mai cu deamănuntul pe cursul râurilor noastre.

In cele ce urmează, voiu descrie dar tipurile principale de plase cari se întrebuințează la râuri în diferitele regiuni ale țerii, arătând tot odată pentru fiecare din ele modul cum evoluează forma și dimensiunile lor cu cât ne scoborîm în jos pe cursul acestor ape precum și formele și numirile părților cari le compun.

1. Plasa sau Volocul.

Se numește *Plasă* (Muntenia și Oltenia) sau *Voloc*, *Volog* și *Vălog* (Moldova), o pânză mai lungă decât lată, țesută mai rar sau împletită în ochiuri și cu capetele ei întinse pe câte un băț; cu aceasta se încunjură mai întâiu peștele de pe fundul apei și se scoate apoi la mal sau îl ridică pe dedesubt scoțându-l din apă ca într'o sită.

Potrivit mărimii apelor în cari se întrebuințează, cresc și dimensiunile acestor instrumente precum se perfecționează și făptura lor, fără însă a-și schimbă mult forma esențială.

Ca forma cea mai primitivă avem *Volocul* sau *Plasa de pânză*. Aceasta este o bucată de pânză ordinară, țesută rar astfel ca să poată trece apa prin ea, lungă de 1.5 m. până la cel mult 3 m. și lată între 0.80—1.2m., având capetele întinse pe 2 bețe numite: *Hadaragi* în Moldova de sus, *Clece* în Moldova de jos și în regiunea Dunărei, *Drugi* în Muntenia și *Pari* în Oltenia.

Cu aceste instrumente pescuesc mai mult numai femeile și copiii în râuri, lângă maluri și mai cu seamă la apă liniștită, căci pentru apa curgătoare pânza lor e prea deasă. La pescuit merg 2 persoane, ținând fiecare cu o mână un hadarag, aplecat astfel ca marginea de jos a pânzei să radă fundul apei; în cealaltă mână ei au câte o nuea lungă (*Vargă, Vergea, Prăjină*) cu care sperie peștele de pe fund, ca să fugă în Voloc, sau câte un Maiu (*știoldic, știolghic, ștulbiuc, boată, măriuță, măciucă*, etc.) cu care bat pe sub maluri ca să sară peștele afară din ascunzătorile sale și să intre în Voloc.

Când se scoate volocul, se îndreaptă amândoi pescarii spre mal, târîndu-l cu o margine pe fund până îl scot cu totul afară din apă și împiedică astfel peștele prins să fugă înapoi.

Firește că cu acest instrument atât de primitiv nu se pot prinde decât cantități foarte mici de pești mărunți.

De îndată ce ne scoborîm cevà mai jos pe cursul râurilor, când apa începe a fi mai adâncă, voloacele se fac de plasă împletită în ochiuri, și acestea devin din ce în ce mai mari, astfel încât puii de pești cari sunt mici de tot să poată scăpà trecând prin ele.

Cel mai simplu și mai răspândit din toate aceste instrumente este *Volocul sau plasa ordinară* zis și *Plasa de mână* (în Muntenia; în Oltenia pe la Dunăre i se mai zice și *Jigajnie, Jigarniță* și *Jegajniță*). Aceasta (Fig. 69) este o plasă împletită în ochiuri mai dese sau mai rare, după cum are a fi întrebuințată mai mult la apă lină sau la apă curgătoare, având ca dimensiuni obișnuite 2,5—3 m. lungime și 1.50—1.80 m. lărgime. La capetele ei plasa este legată pe 2 *Clece (Hadarage* Moldova de sus, *Pari* Oltenia și *Drugi* Muntenia) groase și această legătură se face trecându-se o sfoară prin ochiurile dela marginea plasei unul câte unul și învălătucindu-se după fiecare ochiu pe hadarag.

Plasa este însă în totdeauna cu mult mai lată decât lungimea clecelor și de aceea ea «se încrețește» (se «ingurzește» în Moldova) când se leagă, formând astfel «o burtă» sau «un sin». De astfel și din împletitură i se face plasei înadins un mic «sin».

Cele 2 clece au câte o crestătură la fiecare din capetele lor, și de aceste crestături se leagă capetele a 2 sfori groase pe cari sunt înșirate ochiurile celor 2 margini ale plasei. Aceste sfori sunt numite în Moldova și Muntenia *Coarda de sus* și *coarda de jos* (în Oltenia *Struna* de sus și de jos). Coarda de sus e în totdeauna aproape cu un sfert mai scurtă ca cea de jos.

Marginea terminată cu coarda de jos se numește în toată Muntenia *gura plasei* iar cea de sus «gura de dinapoi» sau *c . . . . plasei*.

Cu plasa aceasta pescuesc în totdauna cel puțin 2 oameni — foarte des

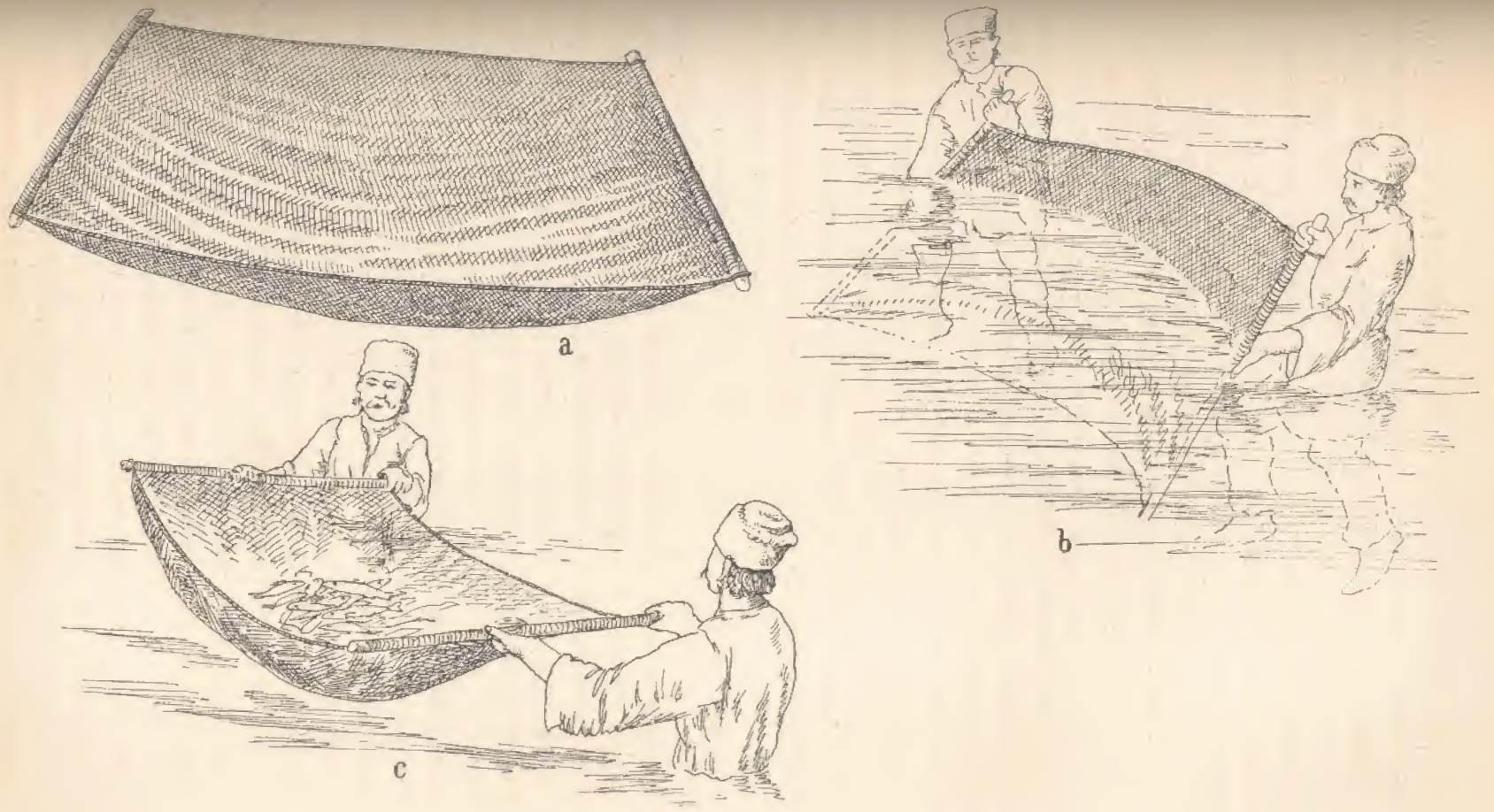

Fig. 69. *Plasa de mână* (după un exemplar dela râul Dâmbovița). *a.* Plasa, *b.* Modul cum se pescuește cu ea, răzând cu marginea de jos fundul apei; *c.* Modul cum se scoate plasa cu peștele prins deasupra apei.

femei, căci ele sunt mai îndemânatice la acest fel de pescuit — cari țin de clece; ei țin plasa apucând cu o mână de sub mijlocul clecei și cu cealaltă de capătul ei de sus și merg astfel încât rad cu gura plasei fundul apei (Fig. 69 b). In fața lor merge adeseori încă unul care stârnește peștele cu o măciucă de pe sub maluri.

Când s'a terminat pescuitul, ei scot plasa afară din apă, ținând-o orizontală, cu gura în sus deasupra apei—cum se arată în fig. 69 *c*— astfel că tot peștele prins rămâne în «Burta» ce o face plasa, și nu poate sări afară din cauza marginilor mai ridicate cari se formează prin cele 2 coarde pe cari sunt ele întinse.

Când se leagă plasa de clece, se potrivește înadins ca ea să vină mai încrețită lângă gura de dinapoi; aceasta pentru ca «burta» să se formeze în această parte, de unde apoi e mai ușor a se scoate peștele prins fără ca el să mai poată sări înapoi în apă.

Plasa de mână e unul din instrumentele cele mai răspândite pe tot cursul râurilor noastre și se scoboară chiar până la Dunăre; pe când însă în partea mijlocie a râurilor cu ea se pescuește în toată albia, cât permite adâncimea apei, în partea lor inferioară și la Dunăre, unde apa e mare de tot, ea servește numai pentru pescuitul pe lângă mal sau prin gârlele secundare.

* * *

In partea mai de jos a râurilor, pentru a puteà pescuì mai spre mijlocul apei, e nevoie de plase mai lungi și mai late; astfel în aceste părți se găsesc plase de mână (sau Voloace) cari au o lungime până la 10 m. La aceste Voloace lățimea plasei trece de 3 m., însă clecele pe cari se leagă ele sunt numai de 1.20—1.50 m.; aceasta face că plasa este încrețită bine pe hadarag și formează un fel de sac tot mai mare numit «Sinul» sau «Burta Volocului»; acest sin este foarte necesar, deoarece «cu cât Volocul e mai statnic (mai lat) și cu cât sinul e mai mare, cu atâta prinde mai bine».

Pe Bistrița se face un asemenea Voloc, care are cam 12 m. lungime și 1,20 lățime; pe acesta ei îl numesc *Năvod* și servește la pescuitul Lostriței prin Dolii, unde apa e liniștită și adâncă.

* * *

Scoborându-ne și mai la vale pe râuri, pe unde apa ajunge mare de tot așà că trece peste capul omului, de ex. pe Siret, Volocul nu mai poate fi purtat în totdeauna numai umblând cu piciorul în apă, ci trebue a se luà și o *Ciobacă* — făcută din trunchiuri de copaci scobiți — în ajutor. Un om care-l ține de un capăt, cu marginea de jos lipită pe

fundul apei, merge încet înainte pe lângă mal, iar cel care ține de capătul celălalt merge cu ciobaca pe la adânc și apoi «face roata» trăgând la mal pentru a-l scoate afară.

Față de această adâncime mai mare a apei și construcția volocului se schimbă. La capătul care merge la adânc adeseori hadaragul se face cevă mai lung decât la capătul dela mal; apoi fiindcă acest capăt e purtat cu ciobaca, nici hadaragul din partea aceasta nu mai poate fi ținut nici el cu mâna — căci ar ieși afară din apă în loc să meargă până la fund — ; de aceea dar el se leagă aici de amândouă capetele sale cu capetele unei fringhii ca de vreo 2—3 m., numită «frână», iar de mijlocul acesteia se leagă o altă fringhie dreaptă și lungă numită *codulă*, astfel că omul care stă în ciobacă ține și poartă volocul de această codulă.

Deoarece însă volocul când pescuește trebue să stea în apă vertical, pentru a puteà prinde e nevoie acum — când el nu mai poate fi ținut de clecele sale cu mâna în această poziție — să i se pună «plute» pe coarda de sus, ca să o ție în suspensiune la fața apei; această coardă acum capătă numele de *plută*. De asemenea coarda de jos trebue și ea îngreuiată — fie că i se pun greutăți ca pietre, plumbi, mutelci de fier, etc., fie că se iea pentru aceasta un otgon gros — pentru ca astfel să stea la pescuit lipită de fund. Această coardă capătă acum și ea numele de *Camăna*, *Coarda* (Moldova de sus), *Dolniță* (Oltenia).

Voloacele acestea cari pescuesc la adânc, încep acuma a aveà dimensiuni cu mult mai mari, atât ca lungime cât și ca lățime; ele trec acì și peste 50 m. lungime.

Dacă ne scoborîm încă și mai la vale, în regiunea inferioară a râurilor, aceste voloace ieau dimensiuni tot mai mari, ajungând la câtevà sute metri lungime și la o lățime corespunzătoare adâncimii apei în care au a pescuì, lăsând în totdeauna și un *sân* cât mai larg. Voloacele de aceste dimensiuni se numesc acum *Tifane* sau *Difane*, sau *Crilă* ori *Aripă de năvod*, etc. Însă pe acestea le vom tratà mai pe larg la descrierea pescuitului din Dunăre.

2. Năvodul de râuri.

Cu cât voloacele devin mai mari — proporțional cu mărimea apelor în cari pescuesc — și cu cât se prinde în ele pește mai mult, cu atât se simte mai mult și necesitatea unui sac mai adânc în care să se poată concentrà peștele prins, căci «sânul volocului» nu mai poate fi suficient. Aceasta a făcut ca la voloacele mari să li se pună în mijlocul lor un sac mare, numit «sac» sau «matiță», și astfel s'a format năvodul.

Năvodul se întrebuințează numai în regiunea inferioară a râurilor și în bălțile alimentate de ele (ca de ex. la Prut); mai în sus însă se găsește numai foarte rar. Descrierea amănunțită a acestui instrument — care este principalul din toate instrumentele de pescuit ce le avem — voiu da-o dar, împreună cu toate figurile cuvenite, la descrierea pescuitului din Dunăre.

3. Plocăul sau Poclăul.

Plocăul (pe Bistrița la Dorna, pe Moldova la Cornu Luncii), *Pocleul* (pe Suceava în Bucovina) *Poclăul* (la diferite râuri din Moldova), este unul din istrumentele cele principale și cele mai caracteristice ale râurilor noastre din Moldova, cu care se pescuește începând dela partea lor superioară și merge la vale până la locurile unde—ne mai putându-se merge cu piciorul prin mijlocul albiei — se începe a se pescui cu oria. În partea de sus a Bistriței (pe la Dorna) și a râului Moldova, poclăul este întrebuințat aproape excluziv pentru pescuitul Lostriței și a Lipanului; în celelalte râuri din Moldova el servește în timpul verii la pescuitul Mrenei și a Cleanului.

Poclăul (Fig. 70) este în aparență un fel de sac cu o gură foarte largă, legat de o parte și de alta cu fiecare din cele 2 colțuri ale gurii sale de câte o crestătură dela capătul inferior al câte unei prăjine lungi. De fapt însă, el nu este împletit ca sac, ci este o plasă dreptunghiulară cam de 5 m. lungă și 3 m. lată, ale cărei margini laterale având ochiurile înșirate pe câte o sfoară sunt încrețite și strânse la un loc și apoi legate fiecare de crestătura prăjinii; cu modul acesta se formează dar un «sân» adânc care-i dă acestei plase aparența de sac.

Marginea inferioară a plasei, adică marginea de jos a gurii sacului, este întinsă pe o fringhie groasă—mai groasă ca de un deget—făcută din păr, numită *Coarda*; capetele coardei sunt și ele legate de crestăturile dela capetele de jos ale acestei prăjini. Aceste crestături sunt făcute la o distanță de un lat de palmă dela capătul prăjinii, pentru ca târînd sacul pe fundul apei să nu se încurce coarda în pietre.

Marginea superioară a gurii sacului, adică a plasei, are și ea înșirate ochiurile ei pe o fringhie subțirică, numită *Cordița* sau *Coarda de sus*. Aceasta este lăsată cevà mai lungă decât coarda — plasa fiind aci mai puțin încrețită — și capetele ei sunt de asemenea legate de cele 2 crestături de pe prăjini.

De cordiță sunt legate, la distanțe de câte un cot — adică cât dela cotul mâinii până la capul palmei — dela fiecare prăjină, câte o sfoară lungă, numite *Strajele poclăului*. Cu acestea pe de o parte se ridică în

sus cordița, ținându-se astfel deschisă gura Poclăului, iar pe de altă parte pescarul, în aceeaș mână în care ține prăjina, ține și o strajă pe «buricul degetului» arătător—cum se vede în Fig. 70 și 71—ca să simtă când intră peștele în Poclău.

Cu poclăul pescuesc în totdeauna 2 oameni; cu el se poate pescui și mergând cu piciorul prin albie, și din «ciobacă» («ciubecă», «șeică»). Din

Fig. 70. Plocăul.

picioare se pescuește și mergând la deal—«în valul apei»—sau stând pe loc, însă mai cu seamă mergând la vale spre a prinde peștii cari urcă în contra curentului.

Pe Bistrița (Fig. 71) pe la Dorna, merg două ciobace paralel, fiecare cu câte un om; fiecare om ține cu o mână poclăul—adică prăjina și pe deget straja — iar cu cealaltă, lopata. Poclăul se ține astfel ca coarda să se târîe pe pietriș, așà că peștele de pe fund îndată ce e atins fuge în sac; pescarii îndată ce simt la deget că peștele a intrat în poclău, ridică amândouă prăjinile înainte și peștele rămâne prins acolo (Fig. 71 *b*.) După ce au mers o bucată bună pe Bistrița la vale, pescarii își ieau fiecare ciobaca în spate și pleacă înapoi la deal.

Aceste «Ciobăci» sau «Șeici» sunt primele vase plutitoare pe cari le

întâlnim la pescuit, scoborîndu-ne dela păraele din munți la vale. Ele sunt niște trunchiuri mari de copaci scobite înăuntru și cioplite pe din afară, mânate de o «vâslă»; cu acestea însă ei nu pot merge decât cu curentul la vale.

Dela Dorna în sus, pe apa Bistriței și pe păraele mai mari, se întrebuințează și un poclău mai mic cu plasa mai deasă pentru prins Beldițe și alți pești mărunți; acesta se numește *Beldiçer*.

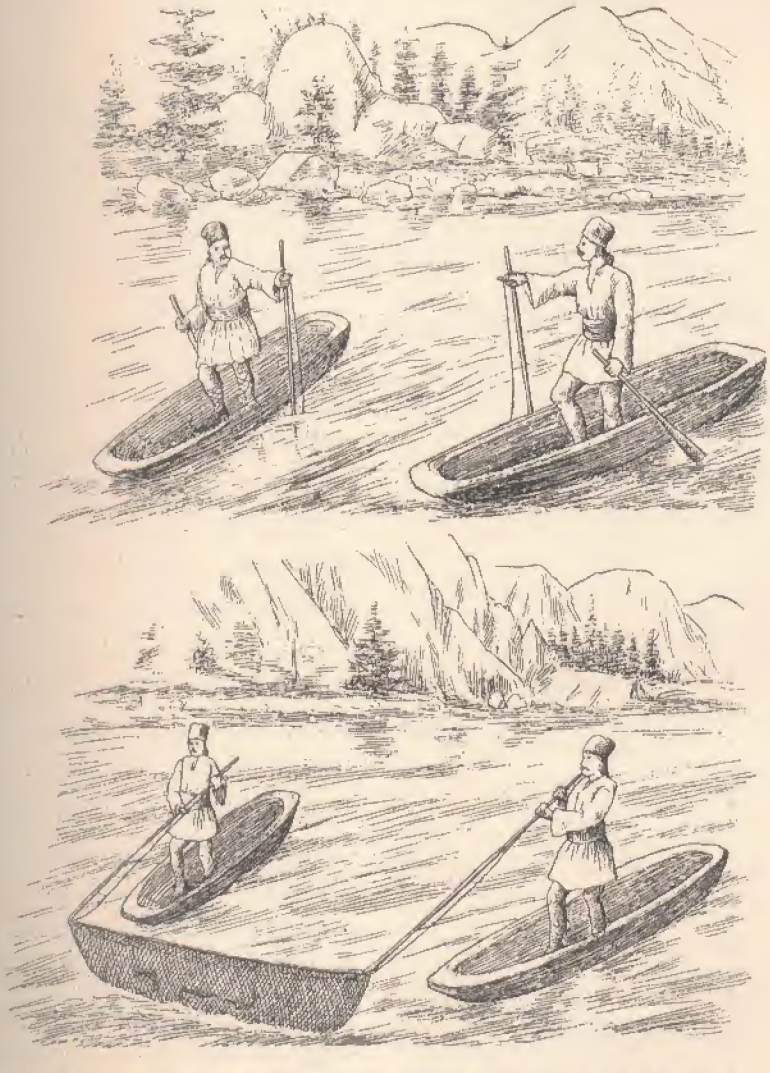

Fig. 71. Pescuitul cu Poclăul pe Bistrița, pe la Dorna.

Pe celelalte râuri și în partea de jos a Bistriței nu am mai văzut pescuindu-se cu poclăul din ciobacă, ci numai mergând pe jos prin albie, până unde adâncimile încep. a fi prea mari. Cei mai mulți merg doi câte doi la vale, cu pas repede — căci altfel curentul întoarce sacul pe

dos — și se opresc numai un moment pentru a scoate peștele prins,

Fig. 72. Pescuitul cu Poclăul contra curentului.

ca s'o pornească iarăș cu acelaș pas înainte.

Fig. 73. Modul cum se ține poclăul și strajele când se pescuește cu gura contra curentului.

Când pescuesc contra curentului, ei merg încet la deal sau — dacă apa e destul de repede — înfig numai prăjinile cu capetele în fundul apei și stau pe loc, așezând poclăul cu gura spre deal (Fig. 72). Curentul aduce atunci singur peștele, ca într'un sac ce se pune la gura gardurilor și, îndată ce ei simt la deget că s'a prins cevà, ridică repede poclăul în sus și scot peștele afară. In acest caz însă instrumentul se ține în alt mod: fiecare pescar ține bine prăjina apucând-o cu o mână de sus, iar cu cealaltă o apucă numai ușor între degetul mare și cel arătător, lăsând ca straja să treacă pe sub celelalte degete, astfel încât să atingă «buricul degetului celui mic» (Fig. 73). Când intră un pește în sac, straja «se saltă» și lovește în degetul mic, ceeace pescarul simte imediat și scoate poclăul afară.

Poclăul este cu totul necunoscut la râurile din Muntenia.

4. Mreaja din Oltenia.

In Oltenia Poclăul este cu totul necunoscut, însă el este înlocuit printr'un fel de plasă specială — aproape de aceleași dimensiuni — al cărei mod de prindere este bazat în totul pe aceleași principii ca și la poclăul moldovenesc. E curios însă, că această plasă poartă aci numele de *Mreajă*, care e un nume cu totul impropriu; aceasta deoarece în tot restul țerii — și chiar la popoarele vecine nouă — prin Mreajă se

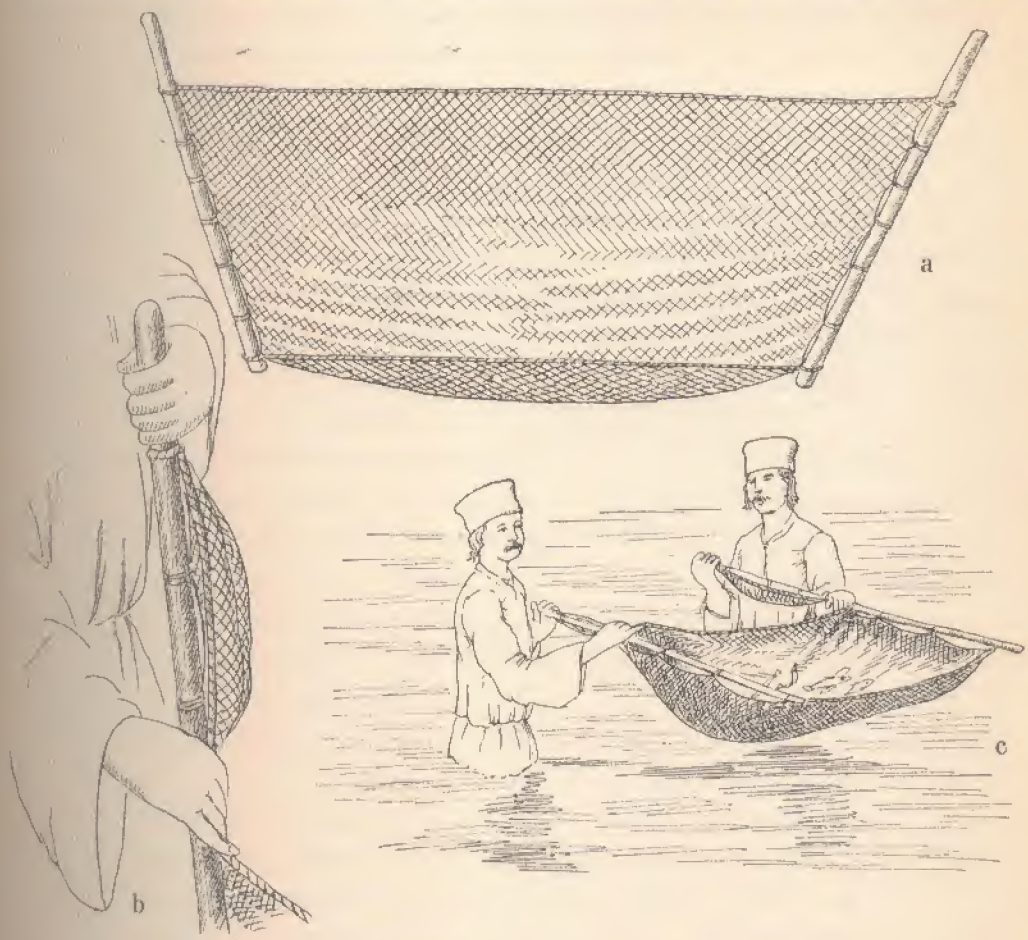

Fig. 74. *a*) Mreaja din Oltenia. *b*) Modul cum se ține parul și struna de sus la pescuit. *c*) Modul cum se ridică ea din apă.

înțeleg cu totul altfel de instrumente, cele de rețeà cari încurcă peștele, și nu cele de plasă cari îl scot din apă încunjurându-l, sau învelindu-l.

Mreaja din Oltenia (Fig. 74) are după aspectul ei general forma unei plase de mână, potrivindu-se cu ea și în dimensiunile principale. Se deosebește însă de aceasta radical, atât prin felul cum este construită în detaliile ei cât și mai cu seamă prin modul cum se mânuește la

pescuit. Ea constă dintr'o plasă împletită rar, având la marginea ei de sus o lungime de 2.5—3.3 m. iar la cea de jos numai 2—2.5., adică având la marginea ei de sus un număr de «ochete» cam cu $^1/_4$ mai mare ca cel dela marginea de jos. Prin ochetele dela amândouă marginile trece câte o fringhie care formează cele 2 «strune» numite *Struna de sus* și *Struna de jos*. Capetele acestor 2 strune sunt și ele legate de 2 *pari*, de cari se leagă și cele 2 margini laterale ale plasei. Legătura plasei de pari însă aci nu se face ca la plasa de mână, printr'un fir continuu care se învelește în jurul lor, ci legăturile se fac aici numai din distanță în distanță ca niște inele, și capetele de sus ale parilor rămân libere fără plasă pe o lungime de vreo 30—35 cm.

Plasa este și aici cu mult mai lată decât lungimea parilor, așă că ea este foarte încreţită când e legată și formează o *burtă* mare; încreţitura aci e însă în partea de jos, la «gura mreajăi», pe când partea ei de sus este cu mult mai bine întinsă.

După cum marginea de sus a plasei — gura de dinapoi a mreajăi — are $^1/_4$ de ochete mai multe ca marginea de jos, tot astfel și struna de sus e cu $^1/_4$ mai mare ca cea de jos. Aceasta permite ca la pescuit fiecare din cei 2 pescari să poată apucă mreaja cu o mână de capătul de sus al parului care e liber, iar cu cealaltă mână—cu care prinde parul dela mijloc—să apuce totodată și partea de sus a plasei, trecând struna ei de sus pe sub degetul mic al pescarului (Fig. 74 *b*). Ca și la Poclău dar se formează și aici un fel de sac mare când instrumentul e așezat în apă, iar când intră un pește în sac, struna de sus săltându-se lovește degetul pescarului—cum lovesc strajele dela Poclău—și acesta îl simte imediat. Și în acest caz, ca și la Poclăul din Moldova, instrumentul se scoate imediat afară din apă, ținându-se întocmai ca și acolo, după cum se arată lămurit și în Fig. 74 *c*.

Cu mreaja oltenească nu se pescuește decât la curent mare și numai în contra apei, fie mergând încet la deal, fie stând pe loc cu gura spre deal. Cu ea se prinde numai pește mare ca Clean, Mreană și Scobar.

După cum se vede dar, aceste instrumente formează un fel de transiție dela Plasele de mână la Poclăul din Moldova, de care se deosebește mai cu seamă prin aceea că-i lipsesc strajele și că plasa nu este legată de pari în formă de sac, ci iea această formă numai prin modul cum o ține și o mânuește pescarul la pescuit.

VIII. Instrumentele de plasă în formă de capcană şi cele cari se aruncă asupra peştelui (Eterele şi Prostovoalele).

1. Etera.

Etera sau *Ietera* (Moldova de sus), *Edera* (Tutova), *Etrele* (Suceava), *Vârşa de plasa*, *Vârşa cu cercuri*, etc., este un sac lungăreţ, împletit în ochiuri şi întins pe 3 sau 5 cercuri paralele de răchită; gura ei este resfrântă înăuntru ca o pâlnie, aşă că formează un «gârliciu» adânc. La Eterele cu 5 cercuri, interiorul sacului («Burduful» în Moldova) este împărţit în 2 camere printr'un perete transversal de plasă care are şi el în mijlocul său o gaură în formă de pâlnie, formând un al doilea gârliciu. Sacul (Burduful) nu este înfundat, ci la capătul său posterior el se termină printr'o gură, care are însă ochiurile dela marginea ei înşirate pe nişte baere de sfoară, cu cari aceasta se strânge ca gura unei pungi. Aceste baere sunt ca de vreo 60 cm. de lungi şi la capătul lor sunt legate de un ţăruş («Par» în Moldova de sus) cu care se fixează etera pe fundul apei.

Cele 2 gârliciuri din interiorul Eterei sunt terminate prin câte o gură îngustă, pătrată sau lungăreaţă. Fiecare din colţurile acestor guri sunt legate prin câte o sfoară — numite «Musteţile gârlicelor» — de câte unul din cercurile Eterei, cari au de scop a întinde gârliciul şi a-i ţineă gura deschisă. Musteţile dela gârliciul întâiu, cari sunt în număr de 4, sunt prinse de cercul al III-lea, iar cele dela gârliciul al II-lea — numai 2 la număr — de cercul al V-lea.

De o parte şi de alta a gurii, etera mai are şi una sau două aripi lungi de plasă, întinse fiecare la capetele lor de câte un băţ («Par» sau «Coidac») ascuţit la capătul de jos ca un ţăruş; ochiurile dela marginile de sus şi de jos ale acestor aripi sunt întinse şi ele pe câte o sfoară, ale căror capete sunt de asemenea legate de o parte de primul cerc dela gura eterei, iar de cealaltă parte de ţăruş. Când etera cu 2 aripi e întinsă în apă cu cei 3 ţăruşi cari o fixează pe fund, atunci aceste aripi ating cu marginea lor de jos fundul apei şi formează continuarea în afară a gurii în formă de pâlnie. Peştele în drumul său, întâlnind aceste aripe întinse, caută să străbată înainte şi — crezând că a găsit o portiţă de scăpare — intră prin gârliciu în sac, de unde apoi nu mai poate ieşi înapoi afară.

La râuri se fac etere cu o singură vârşă şi cu 2 vârşe, asemenea cu cele ce le-am descris dela balta Snagovului. Cele cu 2 vârşe se fac în 2 moduri: 1) unele, cari se pun numai la apele curgătoare, la cari

amândouă vârşele sunt cu gurile îndreptate în aceeaş direcţie (Fig. 75 *a)*; acestea se aşează după epocele de migraţiune a peştilor cu gura contra curentului sau cu gura la vale. 2) Altele, cari se pun la apa mai liniştită — pe la coturi sau prin craci cu apă moartă — şi la cari cele 2

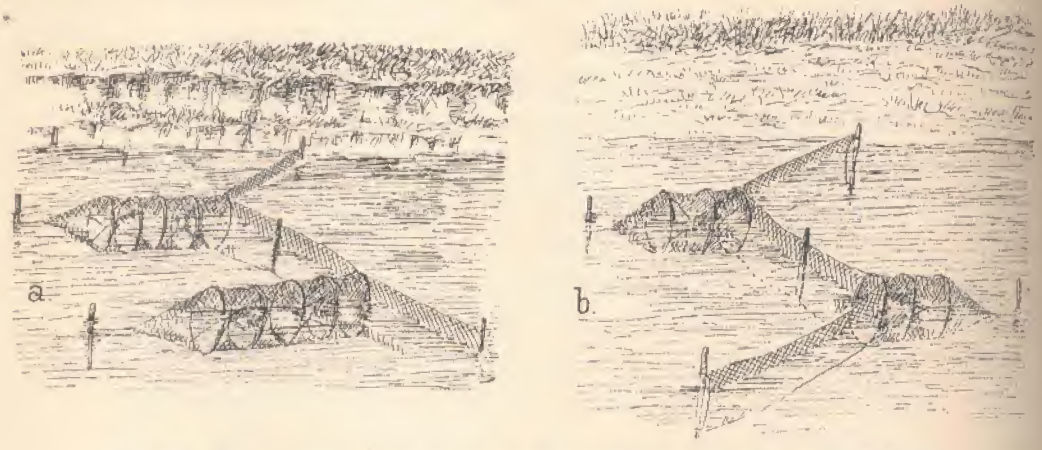

Fig. 75. Etera pescuind: *a)* în apă curgătoare. *b)* în apă liniştită.

guri sunt îndreptate în direcţiuni opuse, spre a puteà prinde atât dela vale cât şi dela deal, sau cu gurile faţă în faţă şi o singură aripă între ele, ca cele descrise la Znagov (pag. 66 Fig. 11 sus).

In partea inferioară a râurilor, d. ex. pe Prut şi Siret, se întrebuinţează etere având cu totul tipul Vârşelor sau Vintirelor dela Dunăre, cari se vor descrie în urmă în capitolul respectiv.

2. Plaşca sau Prostovolul de râuri.

Plaşca sau *Pleaşca* (Muntenia, Oltenia, Transilvania pe la Turda), *Napasta* (Ţara Haţegului, Muntenia), *Năpastnic* (Bucovina), *Prostovol* (partea inferioară a râului Ialomiţa, Dâmboviţa în jud. Ilfov, etc.).

Pe râurile mai mari din toată Muntenia şi Oltenia şi în diferite părţi din Transilvania se întrebuinţează un prostovol de o construcţiune specială, care diferă, atât prin făptura sa cât şi chiar prin modul său de a prinde peştele, de Prostovolul obicinuit dela Dunăre, cu care însă de altfel se aseamănă foarte mult în forma sa generală şi în dimensiuni.

El constă dintr'o plasă mare, care când e întinsă este perfect rotundă şi are un diametru de 3—3.5, m. iar când e strânsă are forma unei fuste de femeie (Fig. 76 *a* şi *f)*). Din centrul acestei plase—adică de capătul de sus al ei când este strânsă—este legată o frânghie, lungă ca de vreo 5 m., de care ea se ţine când este aruncată în apă şi se trage

când se scoate înapoi afară. Modurile cum e legată această fringhie de centrul plasei se văd în Fig. 76 *a*, *a'* și *b*.

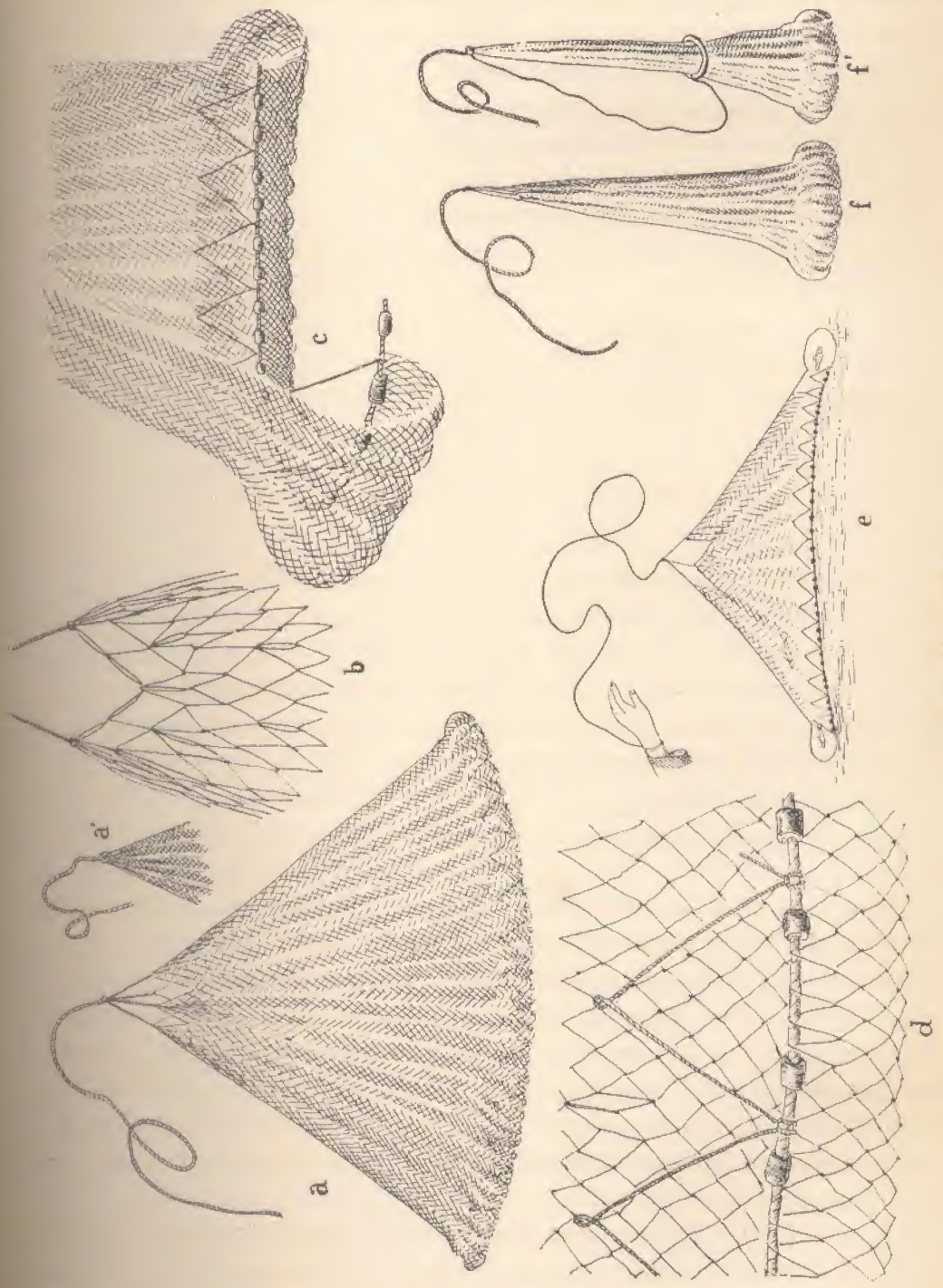

Fig. 76. Plasca.

La Marginea ei, de jur împrejur, ochiurile acestei plase sunt legate de o fringhie groasă ca de 1 cm. diam., pe care sunt înșirate, la dis-

tanțe foarte apropiate una de alta, o serie de mărgele mari de plumb— la fiecare 3—5 ochiuri se pune un plumb — a căror greutate totală la o Plașcă ajunge până la 10 și chiar 15 kgr.; această fringhie care formează «poalele plașcăi» se numește *Fringhia cu plumbi* (Fig. 76 d).

Marginea Plașcăi însă este de jur împrejur îndoită de vreo 20 cm. înăuntru și «fringhia cu plumbi» este prinsă din distanță în distanță cu o serie de sfori scurte—cam de 10 cm. fiecare—de ochiurile plasei, la o distanță cam de 30 de ochiuri dela marginea ei (Fig. 76 *d*). Cu modul acesta dar, de jur împrejurul marginii se formează ca un fel de sac circular, numit *sânul plașcăi,* (Fig. 76 *c*, și *e*), al cărui fund atârnă în jos și a cărui gură spre interior este întretăiată mereu în zigzag de firele scurte de sfoară cu cari e legată fringhia cu plumbi de plasa instrumentului.

Când plașca e ridicată în sus de fringhia dela vârful ei și ținută astfel suspendată, atunci toți plumbii dela marginea ei se lipesc unii de alții și o închid complet, așă că peștii cuprinși înăuntru nu mai pot ieși afară.

Plasa din care e făcut acest instrument e împletită din sfoară de cânepă subțire: ochiurile dela vârful ei au câte 4 cm. pe lature, și cu cât se scoboară mai în jos se fac mai mici, până ce la poale ajung numai de câte 1 cm. Ea începe a se împletì dela vârf, făcându-se în rândul întâiu numai 24 de ochiuri, apoi în rândul al doilea se intercalează 4 ochiuri nouă, în al treilea 8 și așă mai departe merge îmmulțindu-se prin intercalări de ochiuri nouă, cum se arată în Fig. 76 *b*.

Cu plașca se pescuește întocmai ca și cu prostovolul dela Dunăre, însă modul cum se prinde în ea peștele diferă aici din cauza construcțiunii ei diferite. Pescarul leagă capătul fringhiei celei lungi dela vârful ei ca o brățară de mâna sa stângă și apoi o aruncă astfel ca să cadă pe fundul apei, întinsă ca o perfectă circumferință. Plumbii dela marginea ei prin greutatea lor se lipesc astfel de fund încât peștii odată acoperiți de pe acea suprafață nu mai pot fugì afară; atunci ei, căutând să iasă, fug în «sânul plașcăi» dela margine și râmân prinși în acel sac circular, de unde nu mai pot ieșì, încurcându-se în sforile dela gura sa (Fig. 76 *e*). După ce lasă câtevă secunde ca peștele să aibă timp să se refugieze în sac, pescarul începe a trage încet de sfoară, prin smunciturì scurte, așă ca plumbii să se apropie tot mai mult între ei și când ajung de se împreunează (Fig. 76 *f*), o scot repede afară. Peștele acoperit, care nu intrase însă în sac, rămâne acum și el prins în interiorul plașcăi, ne mai având pe unde ieșì afară.

Pentru ca plumbii să nu se îndepărteze și să nu se deschidă astfel plașca când se scoate din apă, prin unele locuri — d. ex. pe râul Dâm-

bovița în Ilfov — se trece partea de sus a plașcăi printr'un inel gros de fier, legat cu o sfoară de vârful ei, care se lasă să cadă în jos treptat ce se strânge instrumentul; această verigă se numește «Brățară» (Fig. 76 f').

Cum se vede dar, pe când Prostovolul dela Dunăre prinde peștele ce-l acopere învelindu-l și pe dedesubt în plasa sa — care scoțându-se din apă iea forma unui sac —, aici peștele sau se încurcă în sforile dela gura sânului ca într'o mreajă, sau rămâne în interiorul plașcăi, împiedicat să fugă numai de plumbii dela margine cari se lipesc între ei.

Cu plașca se pescuește numai la apă turbure și la anafoare.

Modul cum trebue aruncată plașca în apă, pentru ca să cadă bine întinsă și să acopere deodată întreaga suprafață, cere o știință și o îndemânare deosebită; în această privință însă plașca se potrivește în totul cu prostovolul dela Dunăre, în descrierea căruia se pot vedeà toate detaliile și o serie de figuri schematice și fotografii cari dau toate lămuririle necesare.

Prin Moldova de sus acest instrument nu se cunoaște; numai la Dorna din Bucovina am văzut unul la un pescar profesionist de pe Bistrița care-l numià *Năpastnic*. Interesant e însă, că în timpul campaniei din 1913, un proprietar de pe Siret din județul Botoșani a adus un Prostovol dela Dunăre și că peste un an tot județul știà că s'a introdus acolo un nou instrument de pescuit numit *Pristălogul*. Un bun exemplu de modul cum se răspândesc instrumentele și se formează nume nouă prin deformarea celor vechi.

In Transilvania, la Români, Plașca (pe unele locuri «Pleașca») este foarte răspândită și a fost chiar descrisă de Herman Otto, firește însă iarăș sub numele de «székely vetöháló», adică prostovol secuesc; în Moldova de jos se întrebuințează numai Prostovolul dela Dunăre în partea inferioară a râurilor.

IX. Rețelele cari prind peștele încurcându-l în ațele lor (Mrejele).

Pe când toate instrumentele de plasă descrise până acuma prind peștele învelindu-l ca un sac sau îl scot din apă ca o sită, *Mrejele* îl prind încurcându-l cu operculele, cu gura sau cu aripioarele în ațele lor, cum se încurcă o muscă în ațele de păianjen. Pentru a puteà ajunge la acest scop, ele sunt făcute dintr'o ață foarte subțire, aproape invizibilă, la cari se adauge adeseori pe o parte și pe alta câte o altă rețeà, făcută din ață mai groasă însă cu ochiurile foarte mari. De asemenea mrejele, pentru a puteà prinde, trebue să fie așezate în apă vertical și lăsate în calea peștelui un timp mai îndelungat, și mai cu seamă noaptea, pentru ca peștele

să nu le vadă că stau în calea lui. Tocmai din această cauză însă, ele nu pot fi întrebuințate în păraele mici de munte, unde e apa prea mică, ci încep abiă în partea superioară a râurilor sau cel mult se urcă în timpul apelor mari și pe la gurile păraelor mai mari.

1. Mreaja dela munte.

Sin: *Mreja* (Moldova și Bucovina), *Mreaja* (Muntenia), *Mreaja* și *Mregia* (Transilvania pe la Hațeg, Făgăraș, etc.)

Mreaja este de asemenea unul din instrumentele principale ale părții superioare a râurilor noastre și e general răspândită în Moldova, Muntenia și Bucovina. De asemenea se găsește în multe localități din Transilvania. Numai în Oltenia nu am găsit-o, unde sub numele de mreajă se înțelege plasa de mână cu ochi rari, care prinde ca poclăul și pe care am descris-o mai sus. E curios că în unele părți de prin munții Muscelului am auzit că ar numì-o Vârșă, ceeace de sigur e o schimbare de nume pur locală, care nu poate aveà nici o importanță, deoarece ei cunosc foarte bine adevărata Vârșă de nuele. Pe Bistrița, Mreja este instrumentul principal pentru prins Mreana.

Mreaja (Fig. 77) este un fel de plasă compusă din 3 rețele suprapuse. Rețeaua din mijloc («pânza») este împletită din ața cea mai subțire și are ochiurile mici, de 2—3.5 cm. pe latură, iar rețelele cele 2 din afară — «Mrejele» sau «Rarele» —sunt împletite din sfoară și au ochiurile mari, dela 8—12 cm. pe latură.

Rețeaua cea din mijloc — sau pânza cea subțire — are de jur împrejur ochiurile dela marginile ei înșirate libere — fără a fi înnodate — pe o sfoară, așà că ele se pot mișcà libere într'o direcție sau în alta; prin această sfoară dela marginile ei, ea este apoi legată la distanțe de câte 10—15 cm.: sus de o frânghie de cânepă — numită *coarda de sus* — și jos de o fringhie de păr de cal ca sforile dela opinci — numită *coarda de jos*—. Celelalte 2 rețele laterale au ochiurile lor înnodate direct de cele 2 fringhii, așà ca stau fixe (Fig. 77 *b.* și *c*). In afară de aceasta, pânza din mijloc e în totdeauna mai latà ca cele 2 laterale, așà că, intrând peștele în mreajă, el trece prin ochii rari ai primei rețele exterioare și lovește în pânza din mijloc pe care o trece prin ochii rari ai celei de a doua rețele, formând astfel un săcușor sau «o casă ca o pungă în care intră peștele și nu mai poate ieșì afară» (Fig. 77 *d.*).

Mreja dela râurile de munte are cam 3 m. lungime și o lățime de 70—80 cm. Coarda de jos are înșirate pe ea din distanță în distanță diferite greutăți de metal, ca mărgele de plumb, mutelci de fier, etc. Coarda de sus e provăzută cu plute sau cu bucăți de lemn ușor, cari o fac să

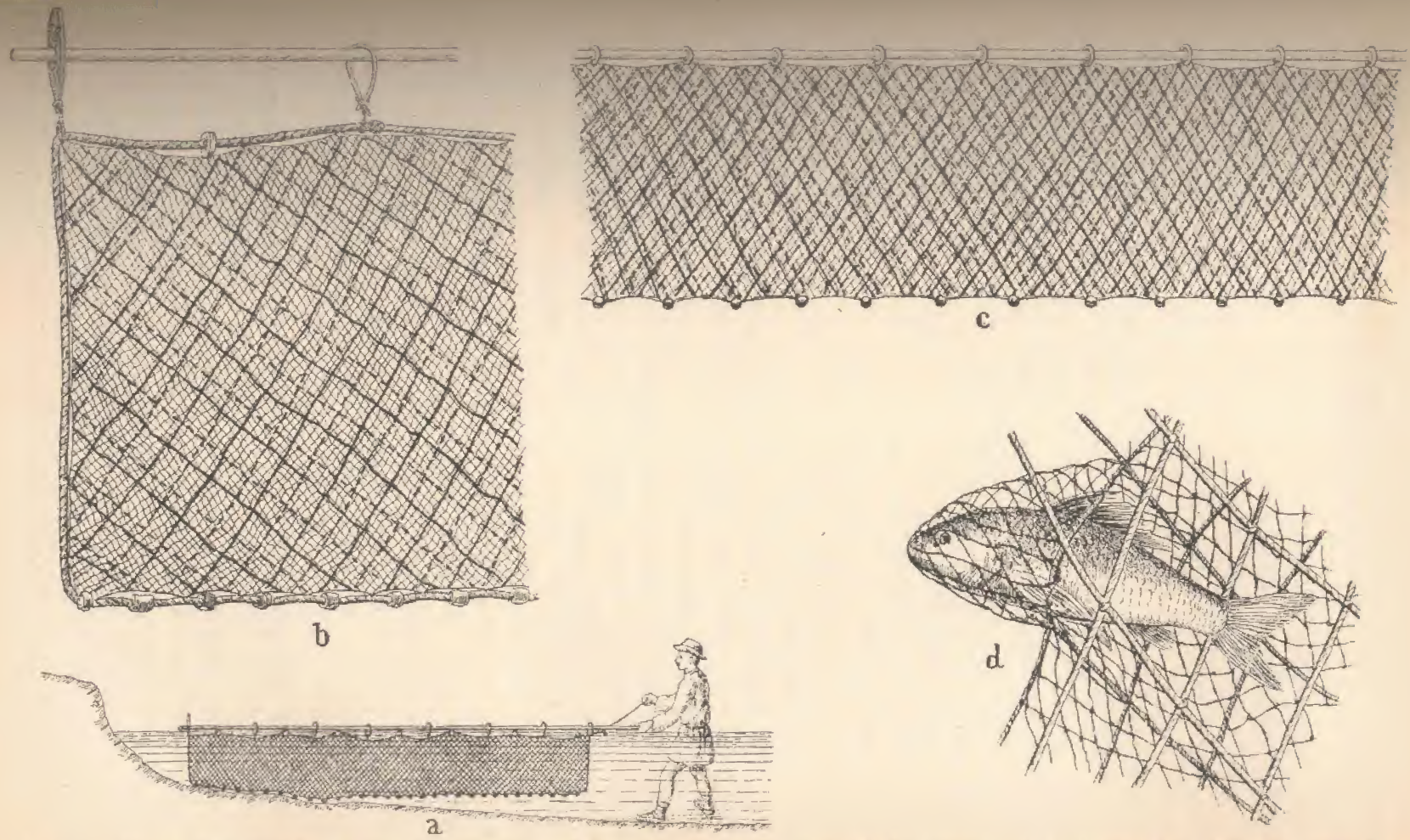

Fig. 77. *Mreja* dela partea de sus a râurilor. *a)* Mreja purtată cu o cociorbă la pescuit. *b)* O bucată de Mrejă cu cercei de răchită. *c)* O bucată de Mreja întinsă pe prăjină cu verigi de metal în loc de cercei de răchită. *d)* Modul cum se formează la mreajă «punga» în care se prinde peștele.

plutească la suprafață și să țină mreaja verticală în apă. Coarda de sus are unul din capetele ei cevà mai lung decât plasa (Fig. 77 *a*) numit *Frâna mrejei*; pe această coardă sunt legate, la distanțe de câte 50 cm. unul de altul, niște inele mari făcute din Mlajă arcuită numite *Cercei* (Fig. 77 *b*).

De unul din capetele Mrejei este legată o *cociorbă* (adică o prăjină lungă cu o scândurică de lemn în capăt, ca cea cu care se scoate cenușa din cuptor) a cărei coadă are o lungime de vreo 4 m. și trece prin toate inelele («Cerceii») coardei de sus. De capătul celalt al prăjinii o ține omul care pescuește, care în celalță mână ține și frâna mrejei (Fig. 77 *a*); el o poartă altfel încet prin apă și mai cu seamă noaptea. Cu ea se prinde mreană, clean, scobaĭ, câte odată și lostrițe, iar în timpul verii prinde și păstrăvi pe la gurile păraelor mari.

* * *

După cum s'a arătat dela început, Mreaja este răspândită peste tot și la Românii din Transilvania, și dela ei a fost adoptată apoi de Săcui, așà că Otto Herman o descrie sub numele de : *A székely vezebvagy marázsaháló,* adică Mreaja săcuească. Atât din descrierea sa, cât și din figurile foarte exacte ce le dă Herman se vede că acest instrument «săcuesc» zis «marázsa», este absolut identic cu Mreaja românească.

Originea și numele acestui instrument la Săcui a dat totuș loc la mari discuțiuni între învățații unguri cari s'au ocupat cu descrierea pescuitului din țara lor și mai cu seamă cu originea instrumentelor lor de pescuit.

Otto Herman care l-a descris pentru prima oară și care puteà foarte bine să-și dea seamă — studiind pescuitul din Ardeal — de originea sa sigură românească, caută originea cuvântului *Marázsa* cu totul în altă parte, dând o explicațiune foarte complicată ; iată cum se exprimă el la pag. 328 a cărții sale (după traducerea germană a lui Ianko) :

«Dem Worte *Marázsa* sind wir schon früher begegnet und zwar bei der Stellfischerei (la Mrejele de Cegă N. A.), auch sahen wir, dass dasselbe an den starken Euphorbien-Flotten an eine derbe Schnur aufgereiht und zwischen Pfählen aufgestellt ist. Mit dem Székler-*Marázsa*netze steht dasselbe insoferne in Verwandtschaft, als auch dies an hölzernen Ringen auf einer Stange ausgespannt werden kann. *Es scheint also, dass das ganz eigenthümliche Wort Marázsa sich auf das Wort des Ausspannens, beziehentlich Aufstellens bezieht*".

Dacă rețeaua cu 3 pânze (Setca) cu care se prinde Cega în diferite râuri din Ungaria — ca d. ex. Tisa, Mureș, Dunărea, etc. — și la care se face aicea aluzie, poartă și ea numele de Marázsa, aceasta își are explicația ei foarte simplă, nu însă cum crede Herman din cauza modului cum se așează ea în apă, ci fiindcă și aceasta nu e decât același instrument ca și Mreaja dela munte, numai că are dimensiunile foarte mari ; și această Mreajă de prins Cega a fost adoptată de Unguri tot dela Români și anume dela pescarii noștri de pe Dunăre, cari se servesc foarte mult de ea. De altfel numele curat românesc de *Mreaja* sau *Mrejă* este un nume generic pentru toate acele rețele cari prind peștele încurcându-l în ațele lor și stă de sigur în legătură cu Mrejele de paiinjeni, din cauză că «peștele se prinde în ele în același mod ca și muștele cari cad în Mrejele paianjenilor».

Explicația lui Herman dar, oricât de ingenioasă ar fi ea, nu corespunde de loc realității, ci caută din contra a întunecà adevărul.

Cunoscutul etnograf ungur *B. Munkácsi* (1) arată că opinia lui Herman asupra originii cuvântului Marázsa nu poate fi adevărată și după ce arată că Marázsa se numește pe românește *Mreažĕ*, zice :

«In Anbetracht dieser lezten Form, wie auch dessen dass das Geräthe bloss in den östlichen Gegenden des Landes (besonders bei den Széklern) gebraucht wird, *ist es wahrscheinlich, dass das Wort Marázsa unmittelbar aus dem Rumunischen zu uns gelangte*".

Această explicație științifică și de bun simț a cunoscutului etnograf nu mulțumește însă de loc pe un alt etnograf ungur *Ianko*, directorul Muzeului național de etnografie din Budapesta, care împreună cu Contele Eugen Zichy se ocupă în special cu originea pescuitului maghiar. Și acesta «după ce a căutat în toate părțile Rusiei și n'a găsit acolo nici un instrument similar cu Marázsa», caută acum cu o mare risipă de erudițiune să dovedească o cu totul altă origine a acestui instrument și a numelui său. El spune că explicația lui Munkácsi dată numai pe baza unui material lexical este numai «ein Tappen im Finstern». «Das Wort Marázsa ist, wie wir sehen, nicht blos bei den Széklern im Schwange sondern auch bei den Szegeder Magyaren. *Das Geräthe wieder steht in keinerlei Beziehung zu den Walachen, da es ein rein sächsisches Object ist*".

El crede că acest instrument a fost adus din Saxonia de către Sași odată cu venirea lor acì. Și pentru a dovedì aceasta, compară desemnul lui Otto Herman, care e foarte exact, cu 2 desemne după niște Mreje din Saxonia: unul din cartea lui Max v. dem Borne și altul din cartea

(1) Munkácsi Bernat, *A magyar halászat műnyelve*. Budapest 1893, pag. 35, (după Ianko).

D-lui Dr. Br. Steglich, die Fischwässer im Königreich Sachsen. Aceste desemne însă nu se potrivesc de loc cu cele date de Otto Herman, căci pe când la Mreaja săcuească, și deci în realitate cea românească, ațele cari formează ochiurile celor 2 plase rare merg oblic formând unghiuri ascuțite sau obtuze cu coardele dela marginile mrejei (cum se vede în fig. 77), la mrejele citate din Saxonia ele merg drept, cazând perpendiculare pe coarde, și formează cu ele unghiuri drepte.

Cu toată această neasemănare evidentă, Ianko caută să-și dovedească teza sa și merge chiar până a bănui că sau figura lui Otto Herman — care cu siguranță e foarte bună — nu ar fi exactă, sau că desemnul lui von dem Borne — pe care încă nimeni nu l-a dovedit cu vreo neexactitate — nu coincide cu descrierea ce a dat-o în text. Și apoi el trage concluziunile sale:

«Aus dieser . . . . geht nunmehr jeden Zweifel ausschliessend hervor, dass das Székler *Marázsa-Netz* nichts anders als das schwarzburgische Streichgarn ist und dies also zu uns durch die Sachsen hereingebracht wurde, von denen es die Székler übernahmen . . .

«Dass die Magyaren dieses Netz von den Sachsen schon vor langem entlehnten, wird durch das Wort *Marázsa* selber bewiesen, *da in ganz Siebenbürgen heute nirgends mehr ein Marázsa genanntes oder ein die Marázsa-Construction besitzendes Netz existiert,* und diese vollständige Grundbedeutung der Benennung Marázsa bis zum heutigen Tag einzig bei den Széklern erhalten blieb».

Cum că această afirmațiune, că în toată Transilvania nu ar există Mreaja decât la Săcui, este cu totul neexactă și nu poate fi explicată decât prin completa ignorare a pescuitului la Românii de acolo cari o întrebuințează foarte mult, aceasta s'a văzut de ajuns din cele precedente.

Dar dacă după Ianko instrumentul acesta este de origine saxonă și nu românească, numele său, după dânsul, Maghiarii l-au luat, nu dela Români cum zice Munkácsi, nici dela modul cum se așează el în apă, cum susține Herman, ci tocmai din Valea Niprului prin mijlocirea Rușilor.

«Das Szekler Streichgarn hat die Benennung marázsahálo nicht von der Art seiner Aufstellung sondern seiner dreifachen Construction wegen erhalten ; mit der dreifachen Construction wurden aber die Magyaren noch vor der Landesnahme bekannt und zwar im Dnjepr-Thale und durch Vermittelung der Russen, auch brachten sie die Benennung dafür von dort mit sich».

Am citat poate prea mult din această polemică dintre învățații unguri — de altmintreli toți trei de o mare vază științifică — ; am făcut-o

însă fiindcă ea este foarte caracteristică și ne arată o pildă de modul cum s'a căutat a se ignorà cu desăvârșire pescuitul la poporul român din Transilvania și a se ascunde astfel influența culturală incontestabilă pe care a exercitat-o din acest punct de vedere, din timpurile cele mai vechi, asupra Ungurilor și în special a Săcuilor. Din acestea noi vedem în realitate următoarele :

1. Că cu toate studiile numeroase ce le-au făcut etnografii maghiari asupra pescuitului din Ungaria, ei au ignorat modul cum se face pescuitul în părțile locuite de Români și deci nu au putut vedeà în ce mod s'au influențat în această privință, unele pe altele, diferitele popoare cari conviețuesc acolo.

2. Că etnografi ca Ianko și Contele Eug. Zichy dorind să studieze originea pescuitului la poporul lor au apucat o cale cu totul greșită; ei in loc de a-l studià la diferitele popoare cu cari au conviețuit în țara lor și apoi la popoarele vecine — și mai cu seamă la Români cari au avut în totdeauna pescăriile cele mai bogate din Europa și dela cari cu siguranță au adoptat foarte mult — ei au plecat să-l caute la pescăriile cele mai îndepărtate din Rusia, la Volga și Ural.

3) Că toate numeroasele instrumente descrise de Herman Otto dela Săcuii din Carpați, pe cari le-am citat aici la descrierea diferitelor instrumente și moduri de pescuit, sunt de origine românească și că Săcuii le-au luat dela poporul nostru — indiferent dacă noi am adoptat mai dinainte unele din ele de la Slavi sau dacă le-am păstrat încă dela Romani.

4. Că amestecul șovinismului național în știință și ideile preconcepute sunt în totdeauna periculouse și o mare piedică pentru cercetarea obiectivă a adevărului.

Aceste observațiuni făcute cu ocazia descrierii Mreajei, le-aș puteà repetà de altfel aproape la fiecare categorie a instrumentelor descrise; căci cu toată influența vădită — și de altfel dela sine înțeleasă — pe care poporul român, ca locuitor băștinaș în Transilvania, a exercitat-o în această privință asupra Ungurilor și Săcuilor veniți acì mai târziu, găsim totuș pretutindeni tendința la învățații etnografi unguri de a dovedì, cu erudițiune multă și argumente meșteșugite, lucruri imposibile și de a trece cu vederea faptele evidente.

2. Mrejele de pe partea de mijloc a râurilor.

Ceeace am arătat despre plase, urmărind evoluția lor pe râuri, dela o bucată de pânză cu 2 bețe la capete până la năvodul cel mai complicat, putem urmàrì și la rețele: dela Mreja simplă purtată pe o co-

ciorba, pe care am descris-o mai sus din Bistrița și alte râuri de munte, putem urmări pas cu pas, cu cât ne scoborîm pe râuri la vale și cu cât apa devine mai mare, evoluția completă până la setca fină, de lungimi trecând de 1 km., cu care se prinde cega și scrumbiile la Dunăre, sau la «ave», «plave», «cobce», etc., cu cari se pescuește pe Dunăre.

Și aici de sigur, îndată ce apa devine mai mare, mreaja nu mai poate fi purtată cu mâna pe o coadă de cociorbă și nici nu mai poate omul să stea așteptând lângă dânsa cu ceasurile până se încurcă peștele în ațele ei. Astfel s'a născut necesitatea pe de o parte de a o face din ce în ce mai mare, iar pe de alta de a i se pune «plute» la coarda de sus și «plumburi» la coarda de jos, cari să o ție suspendată vertical în apă. Ea se fixează astfel pe două prăjini înfipte în fundul albiei sau se ancorează cu pietre. Pescarul (râul Suceava pe la Burdujeni) merge ori cu piciorul ori cu ciobaca și bate cu o «boată» în apă de alungă peștele la vale ca să intre într'o mreajă așezată în calea sa. La pescuitul iarna cu produfurile de asemenea se pun mreje mari, cari închid transversal toată albia și apoi se bate apa dela deal cu prăjinile, sau numai se bate cu muchea toporului în ghiață, ca să fugă peștele la mreajă ș. a. m. d.

Cu cât ne scoborîm mai la vale pe râuri, cu atât dimensiunile mrejelor devin și ele mai mari, *însă toate pescuesc ca instrumente fixe* (ancorate sau prinse de prăjini); numai în regiunea inferioară a râurilor aproape de gurile lor, unde încep a veni peștii migratori dela Dunăre, numai acolo încep a apăreà și *setcele*, adică mrejele cari merg cu curentul gonind peștele pentru a-l prinde.

Acestea însă le voiu descrie la pescuitul din Dunăre.

Impletitul plaselor și rețelelor pentru pescuitul în râuri.

După ce am terminat cu descrierea instrumentelor de plasă și de rețeà întrebuințate la râuri, ne mai rămâne să arătăm în câtevà cuvinte și modul cum se confecționează aceste instrumente, precum și uneltele de cari se servește poporul nostru pentru acest scop.

Pe tot cursul râurilor până la partea lor inferioară unde începe pescuitul mare, plasele se împletesc și se confecționează de către țărani și femeile lor. Pe aici plasele de bumbac împletite mecanic în fabrici nu au străbătut încă, ca la Dunăre, ci ele sunt împletite din ață sau sfoară de cânepă toarsă și sucită de către femeile sătence. De asemenea și fringhiile cari servesc la confecționarea instrumentelor de pescuit sunt făcute, tot de țăranii riverani, din cânepă cultivată de ei sau din păr de bou și de cal.

Sfoara se face în modul următor: se iea fuior de cânepă, de cea mai bună calitate, din care se toarce—cu furca și cu fusul—un fir cât se poate de subțire. «Tortul» astfel «sucit» se deapănă apoi de pe fuse pe diferite «mosoare». După aceasta *se îndoește* tortul, adică — după cum se face sfoara de groasă—se ieau 2 sau 3 fire de tort (ori câte fire s'ar luà se zice tot că «se îndoește») și se deapănă toate la un loc pe un mosor. Odată firele îndoite, femeia le toarce de pe mosor cu fusul (Fig. 78 *a)* «răsucindu-le» împreună (se zice acum că «le răsucește» fiindcă le sucește în mod invers de cum au fost sucite întâia oară fiecare în parte).

Fig. 78. Unelte pentru împletitul plaselor și pentru facerea sforii și fringhiilor la pescarii de râuri.

In felul acesta se face *cu fusul* sfoara cea subțire din 2, 3 sau 4 fire de tort. Dacă se caută acum a se face din această sfoară o sfoară și mai groasă sau o fringhie de calitate bună, atunci se îndoește această sfoară în 2 sau în 3 «vițe», cari se răsucesc apoi împreună. Răsucirea acum însă nu se mai face cu fusul, ci cu alt instrument numit *Tocălia* (Muntenia, Oltenia) care este instrumentul special pentru împletirea fringhiilor (Fig. 78 *d.)*

Fringhiile de obiceiu se fac din cânepă mai ordinară. Fuiorul nu se mai pune pe furcă, ci omul care toarce îl ține pe brațul său stâng, iar în loc de fus «vița» se «sucește» cu *Tocălia*.

Tocălia (Fig. 78 *b)* este o bucată de lemn gros și bine rotunzit, lung ca de 25 cm., în mijlocul căruia este înțepenit un băț mai subțire, terminat la capătul de sus cu un «cârlig» și în capul cârligului cu o «crestează». De cârlig el prinde capătul viței și apoi cu mâna stângă trage firele din fuior, iar cu dreapta le așează și lovește din timp în timp peste coarnele tocăliei ca să se învârtească necontenit ca un fus. Când vița e bine sucită, ea se deapănă pe tocălie, trecându-se firul peste crestează — cum se vede în Fig. 78 *d* — și se sucește iarăș din nou o altă bucată, apoi iarăș se deapănă pe tocălie s. a. m. d.

După ce omul care face frînghia a sucit astfel o viță lungă, o desfășură de pe tocălie și o «îndoește» de 2, 3 sau 4 ori — după cum vrea să facă frînghia din 2, 3 sau 4 vițe — și apoi o deapănă pe brațul său stâng.

Vițele astfel îndoite el le leagă cu capătul lor de cârligul tocăliei și apoi cu mâna dreaptă începe a o învârti pe aceasta, «răsucind» astfel vițele ca cu un fus. Când a isprăvit de răsucit o bucată de frînghie, el o deapănă pe coarnele tocăliei și apoi desfășură iarăș de pe mâna stângă o nouă bucată care iarăș o răsucește ș. a. m. d.

In modul acesta se face frînghia, atât cea ordinară din «vițe» trase direct din fuior, cât și cea mai fină făcută din mai multe vițe de sfoară.

La mai multe instrumente se întrebuințează pentru coarda de jos o frînghie mai groasă făcută din păr de bou sau de cal, ca de ex. la Poclău, la Mreajă, etc. Această frînghie de păr se face în acelaș mod, cu tocălia, ca și frînghia de cânepă.

Sfoara odată împletită e nevoie apoi să fie făcută mai moale și mai mlădioasă și a i se da o coloare mai deschisă în locul colorii închise de cânepă ce o are din fuior. Pentru aceasta sfoara «se coace în cenușă» (Muntenia și Oltenia) sau «se fierbe cu cenușă» (Moldova). Această operație se face în modul următor: Se ia un hârdău găurit la fund și se bagă toată sfoara în el; apoi se pun deasupra cârpe și peste acestea se așează un sac de cenușă. In urmă se toarnă mereu apă clocotită peste cenușă, iar leșia formată se scurge încetul cu încetul prin găurile dela fundul ciubărului.

Cu sfoara astfel făcută și înălbită *se împletesc plasele* cu *Iglița* sau cu *Suveica de plasă* (Moldova) sau *Undreaua* (Muntenia și Oltenia). In general aceste instrumente sunt niște lemnișoare lungărețe, terminate la amândouă capetele lor cu câte o cracană, ale cărei coarne sunt apropiate unul de altul, astfel ca prin distanța ce rămâne între ele să poată trece un fir de sfoară; pe acestea se deapănă sfoara cu care se împletește plasa (Fig. 78 *e)*. In unele părți din Oltenia undreaua este un simplu ac mare, făcut din lemn tare, prin urechile căruia se trece sfoara (Fig. 78 *f)*.

Ochiurile se împletesc pe un beţişor rotund sau pe o scândurică — numită «spată» — lungă ca de 10—20 cm., a cărei lăţime variază după dimensiunile ce vor să dea ochiurilor (Fig. 78 *g*). Pe ea se înfăşură odată sfoara şi apoi se înnoadă, apoi iar se înfăşură şi iar se înnoadă ş. a. m. d.

X. Diferite alte mijloace şi instrumente de pescuit în râuri.

1. Coteţele.

In braţele secundare ale râurilor cu apă mică şi liniştită, în «Topliţe» adică braţe moarte izolate, pe terenurile inundate, în bălţile de luncă şi pretutindeni unde este o apă mică şi mai liniştită în care Stuful şi Papura găsesc condiţiuni prielnice de desvoltare, unul din mijloacele cele mai comode de pescuit sunt *coteţele*. Acestea se fac după regiuni fie din nuele de alun, fie din beţe de trestie împletite din distanţă în distanţă cu papură, teiu, etc., pe 3—5 rânduri. Firește că pentru râuri importanţa acestui mod de pescuit este cu

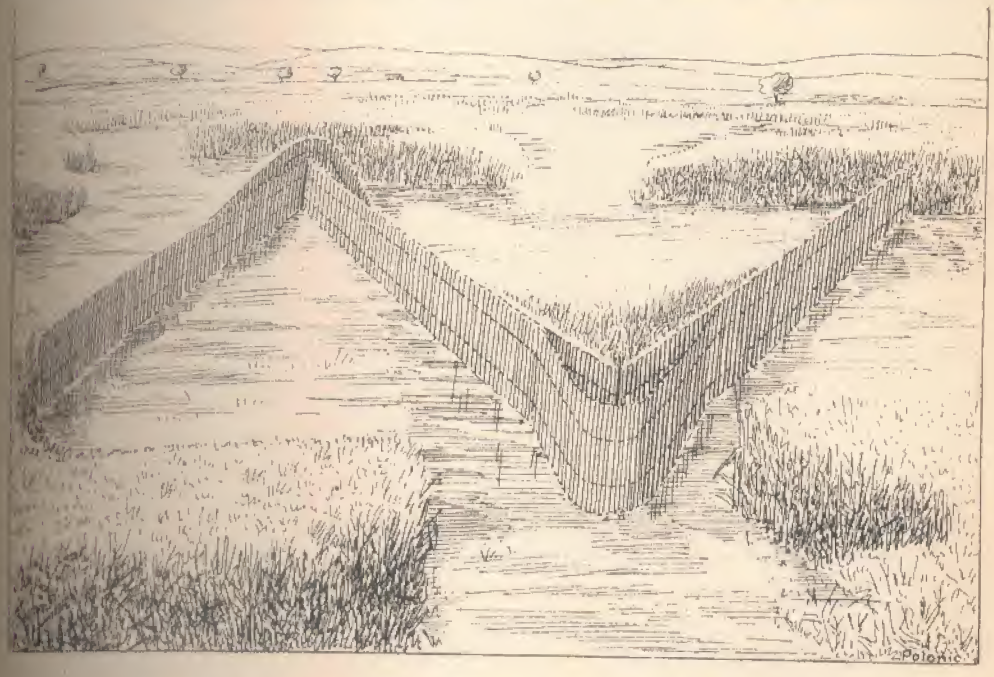

Fig. 79. Coteţe în bălţile de inundaţie ale Dâmboviţei.

mult mai mică, deoarece aici asemenea locuri cu apă liniştită nu prea se găsesc decât numai în partea lor inferioară; coteţele din aceste regiuni le vom descrie însă odată cu pescăriile din bălţile şi stufăriile Dunărei, unde acest sistem de pescuit se practică pe o scară foarte întinsă.

Coteţele dela râuri au forma cea mai simplă, pe care am descris-o la oieştee, adică aceea a unei boabe de fasole cu un «ochiu» sau «burduf»

(Moldova de sus) ca de 1 m. diametru și cu un «gârliciu» care conduce într'însul. Uneori coteţul are și o «Aripă» sau «Plasă», adică o leasă dreaptă ca de 1 m. lungime, care se pune în gura coteţului cu un capăt și care are de scop a opune peștelui un obstacol în calea sa spre a-l înșelă și a-l conduce prin gârliciu în coteţ.

Peștele prins în coteţ se scoate cu un «Ciorpac» (Mincioc, Meredeu, etc).

O formă mai interesantă de coteţ dela râuri este cea din Fig. 79, din bălţile formate de inundaţiile Dâmboviţei la Sud de București, așezate în stufărie. Tot o formă asămănătoare de coteţe așezate în zig-zag se fac și se așează de-a curmezișŗ peste gârle în Moldova de sus; acestea se numesc acolo *Coteţe ţăsute* și se deosebesc de cele dela Dâmboviţa numai prin forma ochiurilor (a burdufurilor), care acolo e forma obicinuită — de boabă de fasolă — a coteţelor cu 2 aripi.

Coteţele se mai fac în râuri iarna pentru a prinde peștele care vine la copcă ca să respire într'o apă mai oxigenată. Astfel pe râul Doamnei se fac copci în ghiaţă ca de 1 m. pătrat și se așează în ele coteţe simple

Fig. 80. Pescuitul Racilor cu Ţicle.

făcute din nuele de alun, împletite cu teiu; apoi dela o distanţă oarecare se începe a se bate cu *bobicul* (vezi Fig. 62, pag. 137) în apă spre a puteà astfel sperià peștele ca să fugă la coteţe.

2. Ţiclele.

Acestea sunt niște nuele scurte și despicate la vârf (Fig. 80), în cari se pun vrăbii fripte, oase de pastramă, etc. Racii cărora le place foarte mult

această hrană — atraşi de mirosul de friptură — vin să mănânce, iar pescarul care stă pe mal şi vede la lumina unei fachii, iea ţicla de coadă şi o scoate repede afară punând mâna pe rac. Cu modul acesta ţăranii prind în diferite părţi din nordul Moldovei şi în Bucovina cantităţi destul de mari de raci pe sub malurile râurilor.

3. Ceaunul.

Ceaunul sau orice altă oală (Fig. 81) se leagă cu o sfoară de toartă şi se scufundă în apă, umplut cu pietre şi cu bucăţi de mămăligă. Peştele vine atras de mămăligă, pe care o vede la lumina fachiei, şi

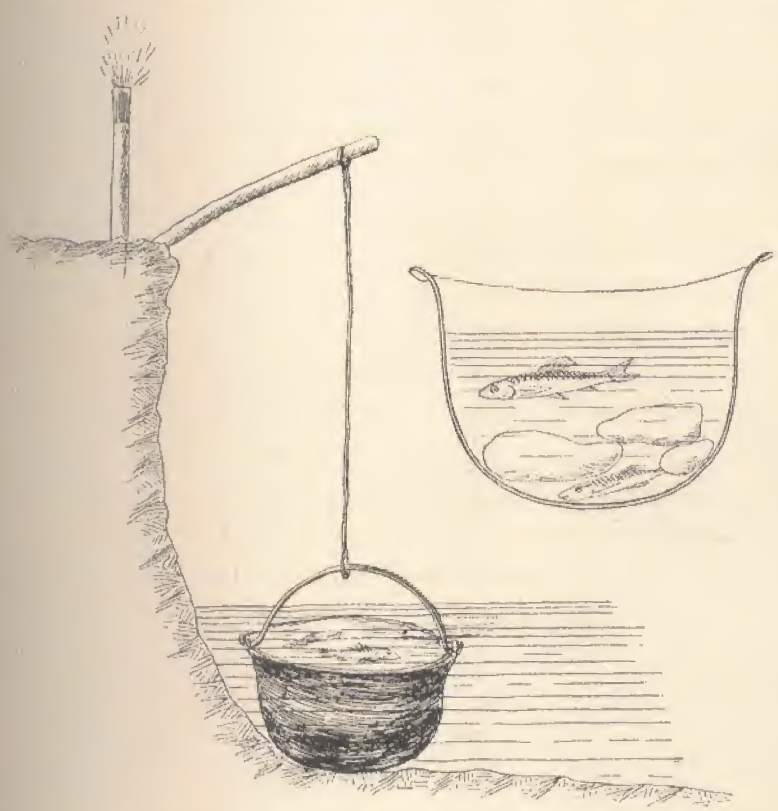

Fig. 81. Pescuitul cu Ceaunul.

intră în ceaun la mâncare; atunci omul, care vede de pe mal când a intrat peştele, trage oala de sfoară în sus. Peştele îndată ce simte mişcarea caută a se ascunde sub pietrele din oală, însă tocmai aici este prins mai cu uşurinţă.

Acesta este un mijloc de a pescui respândit şi prin alte ţeri, aşà d. ex. pescarii din Mediterana prind noaptea cu oala şi cu lumina caracatiţele de pe fundul mării.

4. Pescuitul sub ghiață.

In afară de mijloacele descrise de prins peștele în timpul iernii, fie cu ostia la copce *(Produf, Produv* și *Produșcă* în Moldova, și *Burduf* în Transilvania), fie cu coșurile, în cari se iea ghiața sfărâmată lăsată înadins în cobce ca să se amestece cu ea peștele care vine să respire apă curată, sau fie cu cotețele cum s'a descris mai sus, se mai întrebuințează în râuri alte mijloace de pescuit foarte interesante și foarte ingenioase cu cari se scot de odată cantități mari de pește.

a) Produfurile.

In Bucovina și în Nordul Moldovei pe râurile Suceava, Moldova, Siret, etc., se face un fel de pescuit foarte interesant «pe sub ghiață» la care ieau parte, ca la o clacă, toți țăranii din sat; acesta e pescuitul cu produfurile (Fig. 82).

Se caută mai întâiu pe cursul râului, puțin în sus dela un cot, un loc unde apa-i adâncă și se face un șanț mare în ghiață, care trece dela un mal la altul. In acest șanț se pune o plasă lungă (voloc sau mreajă) care închide până la fund toată apa de-a curmezișul. Apoi, dela o distanță mare dela vale pornesc oamenii cu topoarele — topoare speciale cu gâtul lung — și fac o linie, iarăș transversală dela un mal la altul, de mici cobci numai cât încape în ele o prăjină. Cei cu topoarele pornesc apoi înainte, și la o oarecare distanță fac o a doua linie de cobci ș. a. m. d. Pe urma lor vine o a doua serie de oameni cu prăjini lungi și cu «stiulbucuri» cari bat apa până în fund și sperie peștele «ca să fugă spre Zaton»; când sunt gata cu acestea, ei pleacă înainte la deal pe cealaltă linie de cobci, iar cei cu topoarele încep a săpă o a treia linie; și așà se urmează mai departe până se ajunge la cot unde e așezată plasa și «peștele se bagă în Zaton».

In apropiere de locul unde s'a închis cu plasa se fac apoi două sau trei cobci mari în cari se pescuește cu crâsnicele. Peștele îngrămădindu-se aici, acestea prind foarte repede și cantități mari, așà că se scot câte odată chiar câte 2—3 căruțe pline de pește.

Țăranii din sat vin cu toții, ca la clacă, să iea parte la acest fel de prinsoare și să-și facă provizie de pește, pe care-l sărează și-l țin pe iarnă.

b) Vânarea sub ghiață cu ostrețe.

Acest mod de pescuit se practică mult pe Olt lângă Slatina. El se aseamănă foarte mult cu produfurile din Moldova și Bucovina și se

Fig. 83. Pescuitul cu Produfurile pe râul Suceava.

deosebește numai prin aceea că, în loc de plasă sau Mreajă, închiderea se face aici cu ostrețe.

Ostrețele sunt făcute din nuele de salcie împletite cu trei legături (trei sboiuri) de teiu sau de sârmă.

In sus se fac copci multe ca la produfuri, iar lângă leasă se fac trei copci mari în cari se pescuește cu *Scârțase* (numele din localitate pentru *cristașe).*

Se prinde: scobar, somn, crap, știucă, soreață, boulean (Aspius rapax), țipar și mihalț.

Acest sistem de pescuit iarna pe sub ghiață se întrebuințează și mai pe la toate celelalte râuri mai mari din Muntenia unde este apă suficientă.

PARTEA III.

DUNĂREA ŞI MAREA NEAGRĂ.

In capitolul precedent, studiind pescuitul din râurile şi păraele noastre, ne-a interesat mai cu seamă primitivitatea şi forma adeseori cu totul originală a instrumentelor de pescuit, atât de importante din punctul de vedere al etnografiei poporului nostru. Noi am văzut cum poporul nostru, cu toată importanţa economică astăzi încă relativ mică a pescăriei din acele ape, se îndeletniceşte totuş cu o mare pasiune cu pescuitul şi cum el cu multă râvnă a observat şi studiat vieaţa şi obiceiurile tuturor speciilor de peşti, dela apele cele mai neînsemnate din văile Carpaţilor până în şesuri, spre a-şi face instrumente—în mare parte cu totul originale, şi pe cât de primitive pe atât de ingenioase — pentru a puteà prinde mai cu uşurinţă peştele. Astfel fiind, de sigur, la

Fig. 83. Jurilofca, un sat de pescari, de pe lacul Razim.

acele ape pescuitul nu poate fi decât rareori o meserie care să ocupe întreaga activitate a unui om şi să creeze o clasă specială de pescari,

ci este mai mult numai o ocupațiune secundară și o distracție foarte plăcută și favorită chiar a populațiunilor riverane.

Nu tot astfel este însă la Dunăre, la mare și la partea de jos a râurilor mari. Aici, peștele fiind în mare abundență, pescuitul este o ocupațiune foarte rentabilă, cu munca căreia se îndeletnicește o foarte numeroasă parte din populația riverană. Sunt multe zeci de mii de suflete din satele mărginașe Dunărei și bălților ei — sate mari locuite numai de pescari — cari își câștigă viața numai din pescărie și industriile

Fig. 83 bis. O stradă din Jurilofca, în fața Cherhanalelor; sus pe deal, în mijlocul satului, casa administrației pescăriilor.

ei accesorii. (Figurile 83, 83 bis, 84, 85, 86, 87 și 88 arată o serie de vederi din diferite sate mari pescărești de pe malurile Dunărei precum și o serie de tipuri de pescari din diferitele regiuni).

La Dunăre și la mare dar, pe lângă forma și varietatea instrumentelor, ne va interesă mai cu seamă să cunoaștem modul și tehnica cum se exploatează unul din cele mai mari izvoare de bogăție ale țerii, care luase în ultimul timp o mare desvoltare și care este capabil încă de o și mai mare desvoltare în viitor. Pe de altă parte, ne va mai interesă să cunoaștem cât mai de aproape și viața cu totul specifică și originală pe care o duce o parte atât de însemnată a populațiunii noastre, care trăește în permanență în regiunea pescăriilor dela Dunăre și Marea

Neagră și se ocupă în permanență — câștigându-și vieața — numai cu exploatarea lor.

Ceeace face marea bogăție de pește a basinului apelor Dunărei inferioare, este pe de o parte enorma cantitate de apă ce o avem aici și întinsele suprafețe pe cari ea le acopere, iar pe de altă parte sunt condițiunile biologice extrem de favorabile, cari înlesnesc creșterea și îmmulțirea numeroaselor specii de pește ce trăesc în aceste ape. O descriere a pescăriilor și pescuitului de acì cere dar să fie precedată, atât de o scurtă schițare a condițiunilor generale hidrografice, cât și, mai cu seamă, de o descriere mai amănunțită a condițiunilor biologice generale din basinul Dunărei de jos cu porțiunea de mare care udă coastele noastre. Numai pe baza unor astfel de cunoștințe vom fi în stare să înțelegem,

Fig. 84. O grupă de pescari din satul Ghizdărești cu lotcile lor la malul Dunărei.

pe de o parte, cari sunt factorii naturali de cari depinde puterea de producție a acestor pescării — și deci ne vom puteà da cont de mijloacele de a-i influență pentru a sporì această putere de producție —, iar pe de altă parte vom puteà mai bine înțelege care este adevăratul rost al sistemelor de exploatare întrebuințate și al deferitelor mijloace și instrumente de prinderea peștelui, pe cari urmează să le descriem acì.

Intru cât privește însă felul de vieață al populațiunii de pescari cari trăesc în aceste regiuni — e vorba de vieața locuitorilor de pe o supra-

față egală aproape cu $^1/_{14}$ din suprafața totală a țerii — îl voiu descrie la urmă într'un capitol aparte, schițând în scurt condițiunile speciale de vieață din aceste regiuni și modul cum acești oameni au putut să se acomodeze lor, pentru ca prin muncă și inteligență să ajungă a le domină.

Cum însă o simplă descriere — căreia cadrul general al acestei lucrări nici nu-mi permite să-i dau decât o întindere foarte mică — nu poate fi suficientă spre a da o idee reală de o regiune atât de întinsă și de o vieață atât de diferită de cea din restul țerii, am fost nevoit ca partea aceasta a lucrării de față, care tratează pescăriele dela Dunăre și Marea Neagră, s'o înzestrez cu un număr mult mai mare de ilustrațiuni decât am făcut-o la părțile precedente. — Pe lângă desemnele dar ale uneltelor de pescuit, aici am mai adăogit și o întreagă serie de fotografii caracteristice, cari pe lângă că pun în evidență modul de întrebuințare a diferitelor instrumente, mai au tot odată menirea de a da o idee și de condițiunile naturale din aceste regiuni, arătând felul de vieață al pescarilor de aici. Aceste fotografii dar (planșe fototipice și autotipii) nu urmăresc numai scopul de a explică părțile din text unde sunt citate, ci ele prin aceasta completează în acelaș timp chiar textul, și ca atare trebuesc studiate cu deamănuntul.

A.

HIDROGRAFIA GENERALĂ A DUNĂREI INFERIOARE.

CAP. I.

REGIMUL NATURAL AL APELOR DUNĂREI.

Dunărea, dela intrarea ei în țară la Vârciorova până la Gura Chiliei zisă Stari-Stambul, care formează frontiera noastră cu Rusia, percurge teritoriul nostru pe o lungime de aproape 1000 km., fără a mai contă

Fig. 85. Case de ale pescarilor din Turtucaia.

ca pe diferite porțiuni ea este divizată în mai multe brațe mari — ca Ploșca, Borcea, Măcin, brațele Deltei, etc.,—cari adunate la un loc dau încă o lungime de canal principal de vreo 200—300 km.

Lățimea canalului Dunărei noastre variind între 500—1000 m., vedem

că numai albia sa propriu zisă — adică albia minoră — reprezentă o suprafață de apă foarte importantă și cu adâncimi considerabile ajungând la 20 și chiar 40 m. pe unele locuri.

Fig. 86. O grupă de pescari Români din Turtucaia.

Dunărea inferioară însă mai are pe marginile ei și o zonă inundabilă foarte largă, în care se revarsă apele ei în creștere, și care reprezentă albia ei majoră. Această zonă inundabilă, zisă *Balta* sau *Lunca Dunărei*, reprezentă și ea o suprafață de peste 930.000 hectare. Din aceasta, o bună parte este acoperită cu bălți permanente (432.187 hectare), iar restul de aproape 500.000 hectare este teren inundabil care se acopere cu apă numai în timpul revărsărilor. Vedem dar ce suprafețe enorme acoperite de apă avem acì, în cari pot crește și să se înmulțească peștii.

Fig. 87. O grupă de pescari lipoveni din Jurilofca.

Dar nu numai suprafața ci și *cantitățile de apă* ce le avem acì sunt cu totul considerabile, ba chiar neîntrecute de nici un alt fluviu din Europa.

Deși, după lungimea ei totală (2.860 km.) și după suprafața de teren

pe care o drenează (817.000 km. p.), Dunărea e numai al doilea fluviu mai mare din Europa—fiind întrecută cu mult de Volga, care are o lungime totală de 3.690 km. și drenează o suprafață de 1.458.922 km. p. — totuș prin *debitul ei maxim*, care s'a urcat în 1897 la 35.000 m. c./sec., ea întrece cu mult pe Volga, care nu a ajuns ca debit maxim decât la 24.000 m. c./sec., (vezi Hartley, *Les voies navigables de l'Europe*, London 1885). La Mississipi debitul maxim se urcă la 42.000 m. c./sec., iar la Nil numai la 14.000 m. c. și la Rhin abiă la 9.650 m. c./sec..

Fig. 87 bis, 2 pescari lipoveni din Jurilofca (cu cizme impermeabile cu cari intră în baltă).

Lucrul ne devine explicabil când ne uităm pe o hartă pluviometrică și vedem cum pe regiunea din care se alimentează basinul inferior al Volgei cantitatea medie anuală de ploaie

Fig. 88. St. Gheorghe (Catârleț). Unul din cele mai mari sate de pescari dela Gurile Dunărei.

ce cade e sub 30 cm., iar pe regiunea basinului ei superior numai între 30 și 60 cm.; Dunărea din potrivă se alimentează, în cea mai mare parte, din regiuni unde cantitatea de ploaie ce cade anual este între 60 și 100 cm., iar în munți între 100 și 150 cm., ba chiar în unele părți trecând de 150 cm. anual.

Mai mult încă, dacă comparăm pe o hartă orografică basinul Volgei cu basinul Dunărei, vedem că, pe când acolo pantele sunt mai lente, în basinul Dunărei ele sunt mai repezi, așă că aici apa căzută sub formă de ploi, etc. se scurge mai repede — și deci mai în întregime — în albia fluviului, pe când acolo se pierde în mare parte prin evaporație și infiltrație.

La apele joase debitul Dunărei scade foarte mult, putând ajunge, când apele se scoboară până la etiaj, la un *debit minim* numai de 2.000 m. c./sec.

După cum se vede dar, *diferințele între apele joase și apele crescute la Dunăre sunt foarte mari*, căci ea nu are — ca alte fluvii — lacuri regulatoare în regiunea muntoasă; de aceea tocmai nevoia pentru dânsa de a aveà o zonă inundabilă atât de imensă pe cursul ei inferior, care să-i primească plusul mare de ape până la putința scurgerii lor încetul cu încetul spre mare.

Pentru a da o idee de *capacitatea de îmmagazinare a acestei zone inundabile*, voiu spune numai că, după calculele d-lui Inginer Vidrașcu, întreaga regiune inundabilă a Dunărei de pe teritoriul nostru — cu o suprafață totală de 930.000 hectare — se află acoperită în 1897 cu o cantitate de apă de peste 24 miliarde de m. c. de apă. Singură insula Brăilei are o capacitate de îmmagazinare de 5.234 miliarde m. c. apă, într'un an de ape mari ca 1897.

Nivelul maxim în aceste epoce poate crește deasupra etiajului (în 1897) până la 8.66 m. la T.-Severin, 8 m. la Zimnicea, 7 m. la Brăila, 6.44 la Galați, 4.77 la Tulcea etc., (a se vedeà pentru aceasta tabela 1, pag. 24—25 din lucrarea mea despre *Regiunea inundabilă a Dunărei*, ediția română).

Debitul mediu anual al Dunărei, în medie de 25 ani dela 1887—1911, este, după calculele făcute de serviciul tehnic al Comisiunii europene a Dunărei, de 253.000 pic. cub. sec., adică de *7.230 m. c./sec.*, ceeace face pe an, în mijlocie, o cantitate de apă care se varsă în mare de 228 miliarde m. c., variind între 143.237 miliarde m. c. în 1887 și 341.850 miliarde m. c. în 1871; aceasta înseamnă că prin Dunăre curge într'un an o cantitate de apă cu care s'ar puteà acoperì întreaga suprafață a României cu o pătură de apă aproape de 2 m. adâncime.

Din debitul mediu de 7.230 m. c./sec., cea mai mare parte din apă provine din afluenții din sus (Tisa, Sava, Drava, etc.); râurile noastre după evaluațiile d-lui Inginer G. Balș (1) aduc numai o contribuțiune relativ mică, și anume: *Jiul* 80 m. c./sec., *Oltul* 160 m. c./sec., *Argeșul* 8 m. c./sec., *Ialomița* 70 m. c./sec., *Siretul* 300 m. c./sec., *Prutul* 150 m. c./sec., la cari mai adăogând pentru râurile bulgărești încă o medie de 250 m. c./sec. avem în total o medie de 1300 m. c./sec., pentru debitul afluenților Dunărei inferioare.

Panta și viteza curentului. Pantele Dunărei în regiunea noastră sunt foarte dulci. In afară de porțiunea cataractelor — unde între Vârciorova și Severin avem pentru o distanță de vreo 20 km. o diferința de nivel de 8 m.—încolo panta scade din ce în ce, căci pe o distanță de 931 km. dela T.-Severin la Sulina avem o pantă totală abiă de 34 m. Dela Severin la Calafat avem în mijlociu 64 mm/km., dela Calafat la Silistra între 40—55 mm/km.; și aceasta merge tot scăzând mereu cu cât ne apropiem mai mult de guri, ajungând de 9 mm/km. între Brăila-Galați și de 4 mm/km. între Galați-Sulina.

Potrivit cu pantele este însă și curentul foarte încet. Astfel *viteza curentului*, măsurată în fața Isaccei la apele cele mai mari din 1897, s'a urcat la 2 m/sec., iar la apele mici ea este numai de 0,31 m/sec. Tocmai acest curent slab însă — după cum se va vedeà în urmă — are o mare influență asupra faunei și în special a bogăției peștelui din apele acestui fluviu.

Aluviunile. De o mare importanță de asemenea, pentru chestiunile ce ne interesează pe noi, este să cunoaștem *aluviunile* ce le aduce în suspensiune apa și le depune în aceste regiuni. Este important, deoarece pe de o parte calitatea apei — și deci condițiunile de existență ale organismelor ce trăesc acì — sunt influențate în mod particular de cantitatea de aluviuni aflată în suspensiune; iar pe de altă parte fiindcă natura fundului acestor ape, care de asemenea are o foarte mare influență asupra viețuitoarelor din ele, depinde și ea în mare parte de cantitatea aluviunilor aduse și depuse pe fund.

In adevăr se știe că, în timpul creșterilor ei, apa Dunărei este încărcată cu cantități mari de materii solide — minerale și organice — pe cari le aduce în suspensiune. Cu cât curentul e mai mare, cu atât apa e mai turbure, așà că «frumoasa Dunăre albastră» a poeților în realitate are în aceste epoce o apă galbenă foarte necurată. Materiile aduse în suspensiune, parte le revarsă în zona inundabilă, înălțând fundurile bălților și fertilizând câmpurile ei, parte le duce la mare formând barele

(1) G. Balș, *O evaluare a volumului de apă al râurilor din România*, Bul. soc. Politehnice, București 1905.

din fața gurilor, iar parte le depune în propria ei albie minoră, cari apar apoi ca bancuri periculoase navigațiunii. In timpul apelor mici, când curentul e slab, apa e cu mult mai curată și coloarea galbenă poate dispăreà chiar cu totul.

In adevăr, din observațiunile sistematice și consecutive făcute de Serviciul tehnic al Comisiunii Europene al Dunărei, noi știm că greutatea aluviunilor aduse în suspensiune de apele Dunărei poate varià între maximum—observat în 1911—de 3 kgr. 257 grame la metrul cub de apă, până la minimul—observat în epoca apelor joase din 1880—de 0.002 gr. la m. c. de apă.

In total din observațiunile pe 25 ani consecutivi (dela 1887—1911) rezultă că Dunărea aduce și depune la mare, în medie, o cantitate de 75.000.000 tone de aluviuni pe an, ceeace însemnează o cantitate cu care s'ar puteà acoperì întreaga suprafață a României cu o pătură de mâl aproape de 1/2 centimetru de groasă; maximul a fost în 1871 de 154 milioane de tone. Calculat pe metri cubi de apă, media aluviunilor pe acești 25 de ani este de 0,211 kgr. pe metrul cub $\left(\frac{1}{4704}\right)$.

Variațiunile nivelului Dunărei și revărsările apelor ei. De sigur însă că din punctul de vedere al studiului pescăriilor, partea care ne interesează mai mult din regimul natural al Dunărei o constitue *creșterile și descreșterile periodice ale apelor ei precum și raporturile dintre acestea și zona inundabilă a fluviului.* In cartea mea despre *Regiunea inundabilă a Dunărei* am tratat foarte pe larg această chestiune, dând și mai multe tabele în cari arătam pentru o serie de ani înălțimile maxime la cari s'au ridicat creșterile, durata apelor mari, epocele în cari s'au făcut revărsările anuale, etc., precum și înălțimile deasupra etiajului a diferitelor părți ale terenului din zona inundabilă. Printr'o serie de profiluri longitudinale și transversale am arătat apoi, pentru fiecare porțiune din această zonă, relieful ei, spre a ne puteà astfel da seama de influența creșterilor Dunărei asupra luncii și de modul cum se fac revărsările în bălți și pe terenurile inundabile.

Nu voiu mai revenì dar acì asupra tuturor detaliilor arătate acolo, ci mă voiu mărginì numai a recapitulà în scurt următoarele:

Nivelul Dunărei este supus în fiecare an la creșteri și descreșteri periodice. Creșterile principale sunt *creșterile mari de primăvară*, provenite din ploile de primăvară și mai cu seamă din topirea zăpezilor de pe munți (Carpați și Alpi); ele încep de obiceiu prin Martie și țin până pe la începutul lui Iulie. Pe la Septemvrie apoi începe epoca apelor joase, când nivelul scade până la etiaj.

După cum am văzut, în timpul apelor joase debitul Dunărei poate scădea până la 2000 m. c. pe secundă cu o viteză a curentului numai de 0,31 m. pe secundă, iar în timpul apelor mari el poate crește (în 1897) până la 35.000 m. c./sec. cu o viteză de 2 m. pe secundă. Această creștere a debitului Dunărei are ca efect o înălțare a nivelului ei, care se poate urcà în partea ei superioară (la Turnu Severin) până la 8,5 m. și în partea ei inferioară (la Galați) până la 6,5 m. deasupra etiajului. Deoarece însă înălțimea malurilor deasupra etiajului în aceste regiuni— Severin — Gura Prutului — variază numai între 4—5 m., de aceea această cantitate de apă provenită din creșterile fluviului începe a se revărsà peste maluri, umplând mai întâiu bălțile și apoi acoperind părți din ce în ce mai întinse din terenul inundabil. (Fig. 89 dă un tablou foarte caracteristic de întinderea inundației în Balta Brăilei: casa făcută pe piloți a

Fig. 89. Din efectele inundației din 1913 în Balta Brăilei.

unui agent al pescăriilor de acolo, deși așezată pe un grind mai înalt, a fost cuprinsă încetul cu încetul din toate părțile de apele mari, încât nu i-au mai rămas decât câțivà metri pătrați de uscat pe care s'au refugiat, ca pe Corabia lui Noe, toate păserile și animalele domestice cari compun avutul său).

Modul cum se fac revărsările asupra regiunii inundabile, întinderea pe care o ieau ele și durata lor sunt de cea mai mare importanță pentru

producțiunea anuală a pescăriilor din aceste ape. In cartea mea despre regiunea inundabilă a Dunărei am tratat pe larg și această chestiune și am ajuns a stabili legea fundamentală că: *Producțiunea anuală a pescăriilor Dunărei este direct proporțională cu suprafața inundată și cu durata revărsărilor apelor fluviului.*

Inghețul și zăpoarele. De un deosebit interes pentru chestiunile de cari ne vom ocupà aici, și mai cu seamă pentru partea biologică, este și faptul că iarna apele Dunărei îngheață în cei mai mulți ani. In albia propriu zisă apa îngheață cu totul numai în iernile când frigul e foarte

Fig. 90. Dunărea înghețată complet în fața Turtucaiei la Fevruarie 1914. Pescarii întrebuințează lotcile ca sănii.

mare și apele sunt mai scăzute; în celelalte ierni însă, și mai cu seamă când apele sunt crescute, înghețurile sunt numai parțiale sau câte odată se reduc chiar numai la scurgere de sloiuri. (Fig. 90 și Fig. 91 arată Dunărea înghețată peste tot la Turtucaia și la Cernavoda; Fig. 92 arată Dunărea înghețată parțial, iar Fig. 93 arată Dunărea acoperită cu sloi).

In bălțile Dunărei însă apa îngheață peste tot în fiecare iarnă, iar în acelea cari au apă puțină — ca d. ex. în Japșe și în Ghiolurile de față sau în unele din bălțile permanente, în anii când apele Dunărei nu s'au revărsat în ele și au rămas foarte scăzute — adeseori se întâmplă că apa

îngheață până în fund, ceeace cauzează de multe ori o mare mortalitate a peștelui din ele.

Mai interesant însă decât înghețul este la Dunăre *desghețul*; foarte adeseori se întâmplă că — fie din cauza schimbării temperaturii mai timpurii, fie din cauza apelor mari cari saltă ghiața și o rupe în bucăți — desghețul începe mai întâiu din susul Dunărei; sloii, pornind atunci cu putere la vale, dau de porțiuni încă înghețate și se îngrămădesc acì în cantități așà mari, încălecându-se unii peste alții, încât formează pe la coturi adevărate ziduri cari barează întregul fluviu și provoacă o enormă urcare a nivelului apelor — adeseori cu mult mai mare decât chiar cele

Fig. 91. Dunărea înghețată complet la 21/I 914 în fața Cernavodei. Pescarii își pun lotcile pe roate și trec Dunărea.

mai înalte ape cunoscute din creșterile de primávară. — Aceste creșteri, numite *Zăpoare* produc atunci pe suprafețe întinse ale bălții revărsări mari, ducând cu ele sloiuri enorme cari distrug totul ce găsesc în calea lor; păduri întregi de sălcii sunt rupte de blocurile de ghiață și pocnetul lor se aude dela distanțe mari ca împușcături de tunuri. Zăporul dela baltă e în adevăr unul din spectacolele cele mai fioroase și mai măreț ale naturii.

Aceste revărsări timpurii însă, deși numai accidentale și parțiale, schimbă adeseori cu totul condițiunile biologice normale din baltă și pot avea și ele o influență considerabilă asupra producțiunii pescăriei de acì.

CAP. II.

CONSTITUȚIUNEA BASINULUI APELOR DUNĂREI.

După cum am arătat mai sus și după cum am descris pe larg în lucrarea mea despre regiunea inundabilă, basinul apelor Dunărei (1) este compus din 2 părți distincte și anume: 1) *Albia propriu zisă* sau *Albia minoră*, prin care se scurg apele fluviului când sunt în starea lor normală, limitate între cele 2 maluri; și 2) *Balta* sau *Albia majoră*, adică

Fig. 92. Dunărea la Oltenița înghețată parțial. Pescarii după ce au tras lotca pe ghiață ca sania, dând de apă limpede se sue întrânsa și o poartă cu lopețile.

acele întinse suprafețe de terenuri peste cari se revarsă apele fluviului când sunt în epocele de creștere a nivelului lor.

Atât una cât și alta din aceste 2 părți fundamentale cari constituesc basinul apelor Dunărei, adică albia cea mare, nu au însă fundul lor uniform, ci el este cu un relief mai mult sau mai puțin pronunțat. Aceste reliefuri dau fundului forme foarte variate, așă că, acoperite cu apă, ele

(1) În lucrarea de față, ori de câte ori se vorbește de basinul Dunărei, se înțelege numai basinul propriu zis, menit a cuprinde apele fluviului în creșterile lor cele mai mari, și nici decum nu e vorba de basin în înțelesul pe care îl dau geologii și geografii acestui cuvânt.

constituesc tot felul de basine mai mici, în cari condițiunile hidrografice — și deci și condițiunile de vieață pentru organismele ce trăesc în ele — pot fi cu totul diferite. In unele din acestea curentul e foarte puternic, în altele foarte slab, în unele fundul e adânc, în altele foarte ridicat, unele sunt în permanență sub apă, altele numai periodic ș. a. m. d.

Deoarece, pe de o parte condițiunile în cari se pot depune în fiecare din aceste părți aluviunile aduse de apele Dunărei sunt diferite, iar pe

Fig. 93. Dunărea acoperită cu sloi de ghiață la Tulcea.

de altă parte, deoarece și putința vegetațiunii de a se desvoltà în ele variază, de aceea și aspectul exterior al acestor diferite părți din basinul Dunărei e adeseori diferit: unele părți ne apar ca un canal cu apă curgătoare, altele ca lacuri, prunduri, zăvoaie sau ostroave, altele ca bălți, mlaștine sau stufuri, altele ca câmpii inundate ș. a. m. d.

Din punctul de vedere biologic însă, toate aceste diferite părți ale albiei mari a Dunărei au o foarte mare importanță, căci fiecare din ele prezentând alte condițiuni de vieață, creșterea și înmulțirea diferitelor specii de pești în ele pe de o parte, și prinderea lor pe de alta, este cu totul diferită. Tocmai de aceea dar, pentru studiul de față, e de cea mai mare importanță să desfacem întregul basin al apelor Dunărei în diferitele unități din cari e compus el și să le studiem pe fiecare în parte, atât din punctul de vedere hidrografic cât și din cel biologic.

1. Albia minoră sau Albia propriu zisă.

In albie factorul determinant e de sigur curentul și acesta variază — cum s'a arătat mai sus — după pantă. Pe tot lungul Dunărei noastre panta cea mai mare e în regiunea Cataractelor, între Vârciorova și Severin, unde pentru o distanță numai de 20 km. avem o diferință de nivel de 8 m.; și aicea însă curentul apei nu e deopotrivă, ci între diferitele porțiuni cu apă repede, din distanță în distanță, avem așà zisele *vaduri* cu apă lină. Astfel pe Dunărea Mehedințului sunt 7 vaduri principale: Vadul Virului la Cataracte, Vadul Călugărului, Vadul Severinului, Vadul Hinovei, Vadul dela Crivina, Vadul dela gârla mare și Vadul dela Salcea. Firește condițiunile biologice în părțile cu curent repede sunt cu totul diferite de cele din Vaduri și la descrierea pescuitului vom avea a face o distincție între unele și altele.

De aici încolo, pe tot lungul Dunărei, curentul merge micșorându-se — după pantă — tot mai mult până în regiunea Deltei; după cum s'a arătat mai sus însă, aceasta fără o mare diferință și fără de a influența în mod general prea mult asupra condițiunilor biologice.

Dacă însă în mod general, pe tot lungul Dunărei noastre, panta nu variază prea mult și curentul («scursoarea») își urmează drumul său cu o viteză mai mult sau mai puțin uniformă pe *Matca* (Thalweg) albiei — variabilă și ea—, apoi de o parte și de alta a matcei lucrurile se schimbă. Aici activitatea apei, de a spălà fundul într'o parte și de a depune în alta, este diferită, și de aceea fundul își capătă acel relief variat. In unele locuri avem *Cazane* (la Porțile de fier, în piatră), în altele *Gropi* (numite de lipovenii din Deltă «Ibris»), apoi *Praguri* — adică bancuri în adâncime, — cari uneori se ridică mai sus ca «bancuri de potmol» sau «de nisip», și apoi acestea pot devenì mai mult sau mai puțin aparente, transformându-se — după înălțimea lor — în *Prunduri*, *Chiciuri*, *Păcuie* și *Ostroave* cu vegetație pe ele. La capetele ostroavelor, în prelungirea lor, se formeaza adunături de nisip numite *Dorucuri* — ca de ex. *Dorucul cusuiului* din jos de Turtucaia — cari sunt locurile unde se adună Nisetrul și Morunul.

Ostroavele cresc și se lungesc și, dacă sunt lângă mal, formează între ele câte un braț lung de Dunăre cu o adâncime mai mică, numit *Zătoacă*. Dacă potmolirea acestui nou braț, sau a unui braț format între 2 ostroave, merge mai departe, așà că el se astupă la unul din capetele sale, atunci se formează un *Zăton*. Câte odată însă ostrovul se alipește de mal, făcând parte din el, iar brațul persistă ca un braț lateral al Dunărei care trece prin luncă, numit o *Verigă* sau, dacă e mai mare, o *Dunăricà* sau *Dunăriță*.

Câte odată aceste formaţiuni de ostroave cu braţe puţin adânci între ele — numai nişte adâncituri pe nisip — se petrec sub apă fără să le vedem şi devin aparente numai când apele sunt cu totul scăzute; aceste adâncituri pe nisip se numesc *Zavale.*

După cum merge *scursoarea apei*, malurile au şi ele forme diferite, cu adâncimi diferite sub ele şi cu condiţiuni biologice diferite. Acolo unde curentul repede («în *cursoare*") loveşte într'un mal înalt sub care sunt adâncimi mari, se numeşte *Potmol* (Turtucaia, *Podmol* la Ruşi sau *Iar)* şi acestea sunt locurile de iernat ale peştilor mari migratori; în partea convexă însă a unui *Cot* de Dunăre, unde apa depune mâl şi adâncimile sunt mici, malul—dacă creşte şi puţină vegetaţie pe el şi se acopere cu apă la cea mai mică creştere—se zice *Intinsură* («Ples» la Ruşii din Deltă), şi aici sunt locurile cele mai bune de hrană şi de reproducere pentru peştii Ciprinoizi din albie, etc. Dacă însă e un fund

Fig. 94. O «Ruptură» în malul Dunărei. In faţă un «Chipcelar».

nisipos cu apă mică şi cu o inclinaţie foarte lentă, atunci se zice *Reniş* sau *Reni*, iar când pe acesta începe a creşte şi lăstar tânăr de salcie, îi zice *Reniş de sălcii.*

In unele locuri sunt în maluri nişte intrături cari formează nişte depresiuni naturale numite *Rupturi* (Fig. 94), pe unde apa pătrunde pe luncă şi în cari organismele găsesc de asemenea locuri cu apă liniştită. Uneori pe malurile Dunărei sau Ostroavelor sunt Păduri — *Zăvoae* — iar rădăcinile arborilor de pe mal dau în Dunăre, şi acestea formează locuri adăpostite şi cu o bogată microfaună acuatică, care este o bună hrană pentru peşti.

Scurgerea apei poate merge drept înainte, urmând matca; poate însă formă și diferite curente circulare, cari după intensitatea lor și distanțele pe cari se întind poartă diferite nume: *Vârtej* (Turtucaia), *Sfor* (la Cataractele dela Vârciorova), *Anafor*, *Otmet* și *Ciovrântie*. Aceste din urmă — Ciovrântiile — sunt acelea «unde apa face domoleală și apoi se întoarce lin de departe înapoi»; raza acestora e foarte mare și pe ele pescarii le caută pentru pescuitul Somnului. Mai este încă o formă de curente circulare numite *Ciulniță* sau *Bulbucă*; când Anafoarele se repetă unul după altul și apa curge făcând mereu vârtejuri, atunci se zice că *apa curge în Ciulniță* sau în *bulbuc*.

In toate aceste părți, cari compun albia propriu zisă a Dunărei, atât condițiunile hidrografice cât și cele biologice sunt cu totul altele, și tocmai aici este importanța lor cea mare atât din punctul de vedere al biologiei peștilor cât și al pescuitului, căci diferitele specii de pești pot găsi în ele, după necesitățile lor, locuri prielnice de hrană și de reproducție precum și adăposturi sau refugii de pericole.

2. Balta Dunărei.

Dacă în albia propriu zisă, cu toată uniformitatea ei aparentă, am găsit atâtea părți distincte din punct de vedere hidrografic, cari constituesc tot atâtea medii diferite de traiu pentru pești și celelalte organisme, apoi în baltă această diversitate, care aicea e și mai evidentă, este încă cu mult mai mare.

In lucrarea mea despre *Regiunea inundabilă a Dunărei*, care tocmai este o descriere monografică a acestor regiuni, am arătat că zona inundabilă a acestui fluviu nu este numai un teren plan pe care se întind apele fluviului în creștere și de pe care se retrag înapoi în albie îndată ce încep a scădeà; din contra, micile diferințe de nivel fac să avem aci o serie de depresiuni mai mari sau mai mici și de terenuri cevà mai înalte, cari se comportă în mod diferit față de creșterile și descreșterile apelor și cari constituesc o serie de elemente importante ale albiei majore, având fiecare roluri diferite de îndeplinit și în producția peștelui. Unele din aceste depresiuni au suprafețe întinse și sunt mai mult sau mai puțin adânci; acestea sunt *bălțile mari permanente*, numite în Dobrogea *Ghioluri*, cari stau în comunicație permanentă sau temporală cu albia fluviului prin diferite canale naturale, numite: *Gârle* — dacă sunt permanente și au apă mare, sau *Privale*, — dacă sunt puțin adânci și seacă toamna. Bălțile mici izolate, cari nu au privale și nu-și pot primeni apa, se numesc *Cocioace*.

In afară de acestea, mai există și o altă serie de depresiuni mai mici și mai puțin adânci — *Ghiolurile de față*, *Bălțile temporale*, *Japșele*,

Smârcurile, etc., — cari deși rămân acoperite cu apă un timp mai îndelungat, totuș seacă adeseori în epocele de secetă, total sau parțial.

In fine mai sunt: *terenul inundabil propriu zis*, care rămâne acoperit cu apă numai atât timp cât țin inundațiile (Fig. 95) și apoi se usucă cu totul servind ca pășune sau chiar la arături, și *grindurile* cari nu se acoperă de loc cu apă sau numai în timpul creșterilor extraordinare.

In afară însă de toate aceste tipuri principale, cari constituesc unitățile din cari se compune «Balta», mai sunt și diferite alte depresiuni mai mici cu forme variate, pe cari pescarii noștri le disting sub nume diferte și cari toate au o importanță mare, atât din punctul de vedere biologic cât și chiar geofizic, căci constituesc și ele o serie de forme de teren cu caractere bine definite. Astfel se numește *Intinsură* în baltă, o mică depresiune «care nu ține apa» sau o potmolitură întinsă la marginea unei bălți unde apa e foarte mică (Fig. 96). Un *Zăroiu* e o pădure de baltă, iar partea unde pădurea se rărește și pe care după retragerea apelor pot păsuna vitele se numește *Luncă*. Câmpiile întinse de teren inundabil pe cari păsunează vitele se numesc în jud. Brăila *Noiane*.

Fundul bălților poate fi și el de mai multe feluri, după natura depunerilor cari se fac pe el, ca: *Nomol*, *Nisipiște*, *Scrădiș* (Ni-

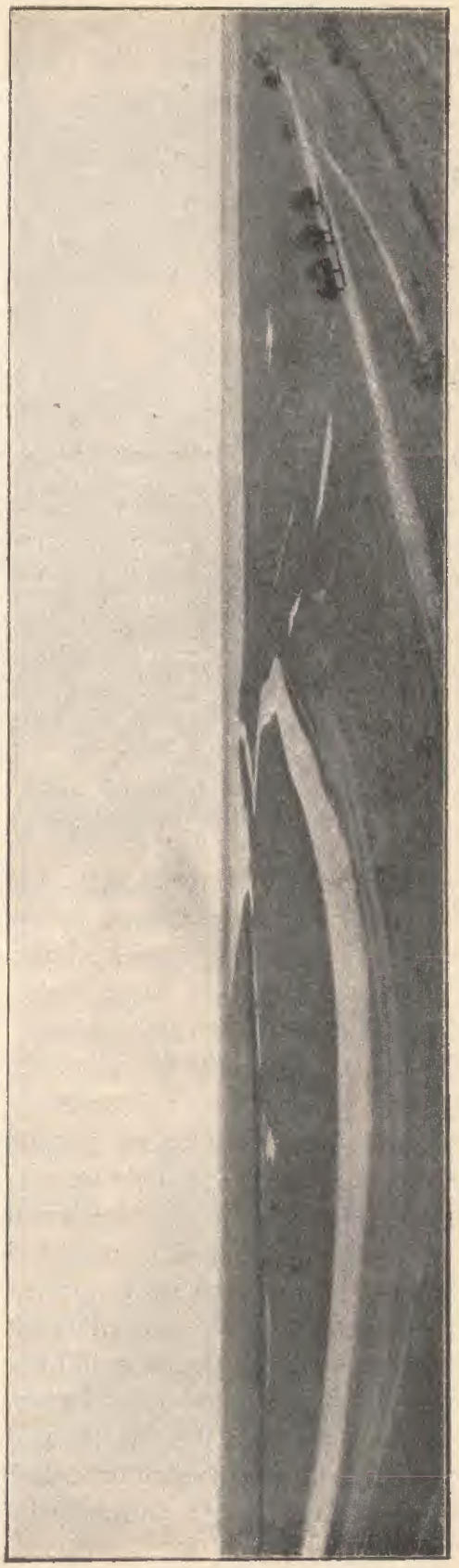

Fig. 95. Terenul inundabil din jurul bălții Greaca cu Japșele rămase în urma retragerii apelor și cu gârlele de alimentare a bălții.

sip cu scoici), *Ciulineț* sau *Muceorniță* — adică un nămol rău mirositor și foarte adânc provenit din putrefacțiunea plantelor acuatice plutitoare — și *Coșcove* adică nomol vegetal amestecat cu bucăți de rizome de stuf și papură în descompunere.

Fig. 96. O întinsură pe malul bălții Călărași. In fund se vede leasa.

In afară de acestea mai sunt încă foarte caracteristice pentru Baltă toate asociațiunile de plante cari formează complexe mari— în afară de pădurile de sălcii, arini, plopi și chiar stejari de baltă, ca cele din pădurile de pe nisipurile dela Letea și Caraorman —; astfel sunt d. ex. *Cătinișurile, Rogozurile, Păpurișele, Stufăria, Plaurul, Prundoaiele, Popânzacele*, etc. Despre acestea voiu mai amintì însă când voiu tratà despre Deltă și despre pescuitul în stufării.

Modul cum se fac revărsările pe zona inundabilă a Dunărei precum și modul cum se alimentează cu apă proaspătă din fluviu toate bălțile, jepcele și celelalte părți cari compun albia majoră a fluviului, ne interesează dar foarte de aproape, atât din punctul de vedere al cunoașterii factorilor naturali de cari depinde producțiunea pescăriilor — și deci și a găsirii mijloacelor pentru sporirea ei — cât și din punctul de vedere al pescuitului propriu zis, adică a metoadelor de prinderea peștelui, de care urmează de asemenea să ne ocupăm acì.

Dela înălțimea apelor, dela mărimea inundației, dela felul apei ce vine din sus și dela epoca când se fac revărsările, etc., depinde nu numai cantitatea și felul producției ci și modul de pescuire precum și instrumentele întrebuințate pentru acest scop; căci toți acești factori variind dela un moment la altul și dela un an la altul, ei modifică condițiunile naturale de existență și influențează astfel necontenit asupra biologiei peștilor și a celorlalte organisme animale și vegetale cu cari conviețuesc ei în aceste ape. Pentru a puteà dar înțelege atât producțiunea cât și modul cum se face exploatarea pescăriilor dela Dunăre cu bălțile ei precum și rostul metodelor întrebuințate pentru prinderea peștelui, trebue de asemenea

ca mai întâiu să cunoaștem de aproape și să ne dăm bine seama de *modul de alimentare a bălților* și de rolul și importanța diferitelor feluri de gârle.

In capitolele 2 și 3 din citata mea lucrare despre Regiunea inundabilă a Dunărei am tratat pe larg această chestiune, acì mă voiu mărginì să amintesc numai următoarele:

Intre Severin și Gura Prutului, după cum s'a arătat mai sus, înălțimea mijlocie a malului Dunărei deasupra etiajului fiind cam de 4—5 m., când apele Dunărei ajung la această cotă, ele se revarsă peste mal și umplu bălțile, întinzându-se și peste terenul inundabil; suprafața inundată e cu atât mai mare cu cât înălțimea la care ajung creșterile e mai mare, până ce la apele extraordinare întreaga luncă ajunge a fi acoperită cu apă, ca o mare.

Malul Dunărei însă, pe toată lungimea sa, are din distanță în distanță o serie de crestături mai adânci, cari sunt *gurile gârlelor* și ale *privalelor*, adică ale canalelor naturale ce conduc din bălțile din luncă în Dunăre. Fundul acestor gârle este cu mult mai jos decât nivelul malului Dunărei— în general pentru cele mai multe el ajunge cam la nivelul apelor mijlocii — așà că prin aceste gârle apa din Dunăre poate intrà în bălți și le alimentează cu apă proaspătă cu mult înainte ca nivelul fluviului să fi ajuns la cota înălțimii malurilor; și tot prin aceste gârle se scurge înapoi în fluviu, în epoca descreșterilor, și plusul de apă din luncă provenit din inundație. Prin ajutorul gârlelor dar, bălțile rămân în permanență în legătură cu fluviul, așà că ele fac parte integrantă din corpul fluviului — fiind o parte a întregului — și sunt supuse în totul regimului său natural.

Gârlele și privalele introducând apă proaspătă în bălți și înălțându-le nivelul, apele lor să întind și ele tot mai mult, acoperind suprafețe din ce în ce mai mari din terenul inundabil. Astfel dar tot prin ajutorul gârlelor și al bălților se mai pot alimentà cu apă proaspătă și bălțile temporale, japșele, etc., precum și *părțile mai joase* ale terenului inundabil. Numai *părțile mai înalte* ale terenului inundabil și *Grindurile* au nevoie, pentru a se acoperì cu apă, ca nivelul în albie să crească până la înălțimea malurilor și apele să se reverse peste ele.

Când nivelul Dunărei scade, apele se retrag mai întâiu de pe grinduri și de pe părțile mai înalte ale terenului inundabil, cari devin cele dintâi aparente; apoi, încetul cu încetul, ele se retrag în bălți, scurgându-se de acì prin gârle înapoi în albia fluviului. Cu cât dar un teren are o înălțime mai mică deasupra etiajului fluviului, cu atâta el rămâne mai mult timp acoperit cu apă și cu atâta servește mai mult la producția peștelui. Asemenea și bălțile, cu cât nivelul fundului lor este mai jos în raport

cu nivelul etiajului fluviului, cu atâta apa rămâne mai mult timp întrînsele, cu atâta dar ele sunt mai permanente și contribuesc mai mult la producția peștelui.

In general bălțile de pe malul Dunărei până la gura Prutului au fundul lor puțin mai ridicat decât etiajul fluviului din dreptul lor, și dacă ele totuș, în perioadele de secetă, rămân pline cu apă fără a se scurge în Dunăre, aceasta se datorește mai cu seamă la două fapte:

1. La gura dinspre baltă a fiecărei gârle există câte un *prag natural* mai ridicat, care împiedecă ca apa din baltă, scăzută până la un oarecare nivel, să se mai poată scurge; și

2. Cea mai mare parte din bălțile mari permanente din lunca Dunărei, în afară de alimentarea lor periodică cu apă din Dunăre, mai sunt încă alimentate și cu apă de izvoare, provenite dintr'o pânză de apă subterană ce se scurge, încetul cu încetul din Carpați sau din regiunea dealurilor, spre Dunăre.

Cu cât ne scoborîm însă mai la vale de gura Prutului, cu atât bălțile permanente încep a deveni tot mai mari și mai adânci — având nivelul fundului sub etiajul respectiv al Dunărei — iar bălțile temporare și terenul inundabil devin din ce în ce mai restrânse, până ce ajungem în fine la Deltă, unde e o suprafață enormă de bălți permanente — 370.000 hectare din 430.000 hectare, cât este toată Delta cu lacurile mari litorale — ale căror adâncimi ajung până la 2 m., sub nivelul Mării Negre.

O mare parte din aceste bălți sunt acoperite cu stufării imense, din cari cele mai multe sunt stufuri plutitoare — Plaur sau Prundoaie —; o altă parte din aceste bălți ale Deltei sunt lacuri sărate, stând în legătură de o parte cu Dunărea și de alta cu Marea, așă că apa lor prezentă diferite grade de concentrațiune a salinității.

Modul de alimentare a tuturor acestor bălți, cu cât ne scoborîm la vale, devine tot mai complicat și, deși este de o importanță capitală atât pentru producția cât și pentru exploatarea lor, nu-l mai descriem aici fiind tratat pe larg în lucrările mele anterioare (1).

Din toate acestea vedem dar, că și partea din basinul apelor Dunărei care compune lunca sau balta este și ea compusă încă din și mai multe părți distincte decât albia, cari toate sunt diferite unele de altele din punctul de vedere hidrografic și deci reprezentă și medii de traiu cu condițiuni diferite pentru organisme. Aceste condițiuni hidrografice și biologice se schimbă și mai mult încă cu cât ne scoborîm pe cursul Dunărei în jos, până ajungem în regiunea Deltei sale și a lacurilor mări

(1) **Antipa**, *Regiunea inundabilă a Dunărei*, Cap. II.
Idem, *Câteva probleme științifice și economice privitoare la Delta Dunărei*, Cap. III.

litorale, sau la mare în faţa gurilor unde se amestecă apele dulci fluviale cu cele sărate maritime.

In cele ce urmează dar voiu căutà să arăt mai în detaliu pentru fiecare din aceste regiuni şi părţi cari compun basinul apelor Dunărei inferioare în parte: pe de o parte, cari sunt codiţiunile speciale hidrografice şi biologice şi care este natura pescăriei din fiecare din ele, iar pe altă parte care este rolul şi importanţa biologică a fiecăreia din aceste părţi în producţia generală a pescăriilor Dunărei şi cum contribuesc ele, cu toatele la un loc, la aceasta.

B.

I. CONDIȚIUNILE BIOLOGICE ȘI NATURA PESCĂRIILOR DIN DIFERITELE CATEGORII DE APE ALE DUNĂREI ȘI MĂRII NEGRE.

După ce am arătat pe scurt care este constituțiunea basinului apelor Dunărei inferioare și care este regimul natural al apelor ei, să căutăm acum, pe aceste baze, să arătăm în linii generale cari sunt condițiunile naturale de existență și posibilitățile de vieață pe cari aceste ape le oferă organismelor ce trăesc în ele; condițiuni de existență cărora aceste organisme, și deci și peștii, au trebuit să se adapteze în mod special, și pe cari omul a trebuit să le observe de aproape și să le studieze, pentru a ajunge să cunoască felul de vieață al peștilor, și deci, spre a puteà găsì mijloacele și a inventà sau adaptà instrumentele necesare pentru prinderea lor, folosindu-se astfel cât mai bine de această bogăție naturală.

Din descrierea dată în capitolul precedent s'a putut vedeà, că atât constituțiunea albiei majore a Dunărei cât și regimul natural al apelor ei — debitul, curentul, oscilațiunile nivelului, revărsările, aluviunile, etc.—, cari la un loc constituesc totalitatea însușirilor fizice ale mediului de traiu, prezentă acì, față de condițiunile naturale din râuri — pe cari le-am schițat în prima parte a acestei lucrări — o serie de deosebiri esențiale. Aceste nouă însușiri fizice ale mediului au o mare influență asupra condițiunilor generale de existanță și oferă vieții organismelor o nouă serie de avantaje și posibilități de traiu, dându-le putință să se îmmulțească foarte mult.

Pe de altă parte, cum s'a văzut tot din descrierea dată în cele precedente, basinul Dunărei nu este uniform, ci se compune din mai multe elemente — albie propriu zisă, gârle, bălți, japșe, terenuri inundabile mai joase sau mai ridicate, stufării, etc. — ; fiecare din aceste elemente având o constituțiune aparte și fiind influențate în mod diferit de apele fluviului, condițiunile biologice din ele sunt cu desăvârșire diferite unele de altele. Toate aceste părți însă, cari compun basinul fluviului, stau în strânsă legătură unele cu altele și vieața din una condiționează vieața din celelalte; ele formează dar la un loc un tot organic și biologia peștilor

ce trăesc în ele nu poate fi decât rezultanta influenței totalității condițiunilor de existență din fiecare din aceste părți asupra lor.

In cele ce urmează dar voiu desface pe de o parte mediul de traiu în componentele sale și voiu căută să stabilesc condițiunile generale de existență, examinând pentru fiecare din însușirile fizice ale mediului în parte — debit, curent, revărsări, aluviuni, etc. — influența ce o exercită ele asupra desvoltării vieții din aceste ape, și deci și asupra biologiei peștilor din ele; pe de altă parte voiu descompune basinul Dunărei în elementele sale naturale—albie, baltă, gârlă, stufărie, teren inundabil, etc.— și voiu arătă, pentru fiecare din ele, cari sunt condițiunile speciale de existența ce le prezentă și ce influență exercită ele asupra condițiunilor de vieață din întregul basin.

Din cele precedente noi am mai văzut încă, că basinul apelor Dunărei de jos, atât din punctul de vedere al constituțiunii sale cât și din punctul de vedere al hidrografiei, se poate împărți în trei porțiuni bine distincte, și anume :

1. Porțiunea superioară, adică Dunărea cu balta ei dela Porțile de fier până la Ceatalul Tulcei; 2. Porțiunea inferioară, adică Regiunea Deltei și 3. Regiunea lagunelor sau a marilor lacuri litorale cu apă salmastră.

De asemeni și partea din Marea Neagră, care udă coastele României, nu prezentă în întregime aceleași condițiuni fizice, ci se împarte și ea din acest punct de vedere în 2 porțiuni bine distincte :

1. Porțiunea dela Nord până la Capul Midia, care este influențată de apele dulci și aluviunile aduse de Dunăre și 2) Porțiunea dela Sud, în care apele dulci aduse de Dunăre nu mai au decât o mică influență.

Potrivit condițiunilor fizice diferite, condițiunile biologice din aceste diverse părți prezentă și ele firește o serie de deosebiri esențiale. In expunerea noastră le vom tratà dar și pe acestea în mod separat, punând în evidență pentru fiecare condițiunile speciale biologice.

Procedând dar astfel, și examinând chestiunea din toate aceste puncte de vedere, vom puteà ajunge apoi a ne face o idee generală de totalitatea condițiunilor de existență și de posibilitățile ce le găsesc peștii pentru propășirea lor în aceste ape, deci de condițiunile fizice și biologice de cari depinde producțiunea pescăriilor din întregul basin al Dunărei inferioare și al Mării Negre de lângă coastele României.

CAP. I.

DEOSEBIRILE DINTRE INSUȘIRILE FIZICE ALE MEDIULUI DE TRAIU DIN APELE DUNĂREI ȘI CELE DIN RÂURI ȘI INFLUENȚA LOR ASUPRA CONDIȚIUNILOR BIOLOGICE GENERALE.

După cum s'a văzut din capitolul precedent, condițiunile fizice din apele Dunărei diferă cu totul de cele din râurile noastre. Dimensiunile și forma basinului, debitul și suprafața acoperită cu apă, lunca, panta și forța curentului, oscilațiunile nivelului, regularitatea creșterilor și durata lor, etc., toate acestea sunt aici cu totul altele. Fiecare din aceste însușiri fizice ale mediului are o influență specială asupra condițiunilor generale de traiu din acest basin și toate la un loc contribuesc a creă un mediu biologic foarte prielnic pentru o enormă desfășurare a vieții organismelor, și deci, și pentru o mare bogăție a producțiunii de pește a acestor ape.

Să vedem dar, în comparație cu ceeace am constatat la râuri, care anume este influența fiecăreia din aceste însușiri, cari compun mediul natural, asupra condițiunilor biologice și cari sunt avantajele pe cari fiecare din ele le oferă desvoltării și propășirii peștilor în basinul Dunărei:

1. *Debitul și suprafața.* Firește, cel mai de căpetenie din toate avantajele ce le prezentă basinul Dunărei viețuitoarelor — și deci peștilor — pentru creșterea și înmulțirea lor, este *enorma cantitate de apă și enormele suprafețe pe cari ea le acopere.*

Inainte de toate, e știut de toată lumea, că fără apă nu putem aveă pește; tot astfel însă putem spune că cu cât va fi mai multă apă, cu atât vom aveà mai mult posibilitatea să fie și mai mult pește. Debitul mare al Dunărei face dar ca prima condițiune a producțiunii peștelui să fie îndeplinită; rămâne dar numai să știm, dacă această enormă cantitate de apă disponibilă se găsește în adevăr în asemenea condițiuni favorabile, încât să poată fi folositoare pentru producțiunea mare a peștelui.

In al doilea rând este știut că scopul pisciculturii — fie ea naturală sau artificială — este: ca substanțele nutritive aflate în pământ și pe

cari agricultorul le transformă în cereale, să le transforme în carne de peşte; cu cât dar această transformare va fi mai completă, cu cât materiile nutritive din pământ se vor utilizà mai perfect, cu atâta şi scopul va fi mai bine ajuns.

Este cunoscut de asemeni rolul microfitelor, cari, prin intermediul clorofilului, sub influenţa razelor soarelui şi a apei, transformă aceste substanţe anorganice aflate în pământ în materie organică Această materie organică apoi serveşte ca bază pentru hrana întregii microfaune aflate în ape, care, şi ea la rândul ei, serveşte ca hrană peştilor şi deci în ultima instanţă se transformă în carne de peşte. Cu cât speciile de peşti ce le cultivăm au o carne mai bună, cu atât şi producţiunea ce o obţinem în acest fel este superioară, şi cu cât pământul este mai bogat în materii nutritive, cu atâta şi producţiunea ce o dă el este mai mare.

Bogăţia producţiunii de peşte dintr'o apă depinde deci de bogăţia de hrană din acea apă şi aceasta — în afară de materiile nutritive aduse de curent din altă parte — de mărimea suprafeţei de pământ acoperită cu apă. Cu cât dar vom aveà suprafeţe disponibile de pământ mai întinse şi un debit de apă mai mare, cu care să se poată acoperì un timp cât mai îndelungat acele suprafeţe, cu atâta şi producţiunea de peşte va fi mai mare.

Toate aceste condiţiuni, după cum s'a văzut, basinul Dunărei le îndeplineşte într'o foarte largă măsură, şi deci din acest punct de vedere producţiunea peştelui găseşte acì condiţiunile cele mai avantajoase posibile.

2. *Panta şi curentul.* Noi am văzut că la Dunăre panta este foarte mică şi curentul foarte încet, şi că el merge scăzând cu cât ne scoborîm la vale pe cursul ei. Aceasta iarăş face ca o mulţime de pericole, cari în râuri şi mai cu seamă în părae ameninţă existenţa multor specii şi împiedică propăşirea lor, aici să dispară aproape cu totul. Aceasta dă dar putinţa la o întreagă serie de specii, cari nu sunt organizate în mod special astfel încât să poată luptà — după cum luptă d. ex.: păstrăvul, unele larve de insecte, etc. — în contra pericolelor curentului, să poată să trăească şi să se îmmulţească aici.

In adevăr, din toate clasele de organisme, nu numai numărul indivizilor ci şi al speciilor cari trăesc acì este incomparabil mai mare decât cele din râuri, şi mai cu seamă cele din clasa crustaceelor, cari formează hrana principală a peştilor şi puilor lor. Din peşti, pe când chiar în acele din părţile râurilor unde curentul e mai slab, nu avem decât cel mult 27 de specii, în basinul Dunărei avem în total 57 de specii.

3. *Variațiunile nivelului.* S'a văzut în cele precedente că la râuri debitul variază foarte mult dela un moment la altul, scăzând nivelul astfel, încât albia poate secă vara aproape cu totul, iar iarna să înghețe până în fund. Aceasta reprezintă pentru pești și celelalte organisme ce trăesc în râuri o altă serie de pericole foarte serioase, cari se manifestă prin infectarea apei, mortalitate, etc. La Dunăre, albia adâncă și marea cantitate de apă face ca nivelul să nu poată scădeà prea mult, așà că *mediul în albie să fie cu mult mai constant* și organismele ce trăesc în el să fie scutite de toate aceste pericole provenite din secarea apelor.

Pe când însă la râuri, în cea mai mare parte, creșterea nivelului se întâmplă în mod regulat, putând să se înalțe, dela un moment la altul, chiar numai din cauza unor ploi locale și putând să scadă cu totul din cauza unei vremi secetoase, la Dunăre lucrurile se petrec altfel: aici variațiunile nivelului sunt periodice și se repetă cu regularitate în fiecare an la aceeaș epocă. La această *periodicitate a creșterilor și descreșterilor nivelului* au putut mai cu ușurință să se adapteze mai multe specii de organisme, pentru a se ferì de pericolele ce decurg pentru existența lor din schimbările brusce; ba chiar au putut să-și reguleze astfel viața încât să tragă profite reale pentru hrana și îmmulțirea lor.

4. *Aluviunile.* Unul din pericolele principale, cari amenință existența și împiedică desvoltarea organismelor și peștilor din apele curgătoare, sunt aluviunile aflate în suspensiune în apă, dacă vin în cantități prea mari și au o durată prea lungă. In Dunăre am văzut că, în timpul viiturilor de primăvară, cantitatea aluviunilor aduse în suspensiune este foare mare, și ține un timp îndelungat. Aceasta constitue pentru pești un mare pericol, de care nu se pot ferì decât, sau grație unei adapțiuni speciale a organismului — pe care o au însă numai foarte puține specii —, sau refugiindu-se în locuri cu apă mai limpede, ceeace o face majoritatea speciilor cari trăesc în albia Dunărei. Pe când însă în râuri mediul principal de traiu este restrâns numai în limitele albiei, unde apa se turbură deopotrivă în toate părțile, în Dunăre, grație constituțiunii basinului ei, peștii pot găsì oricând refugiile necesare cu apă limpede în bălțile de pe malurile ei. De aceea dar, și din acest punct de vedere, viața în basinul apelor Dunărei este cu mult mai ușoară, așà că acì poate trăì un număr incomparabil mai mare de specii decât în basinul râurilor.

5. *Constituțiunea basinului.* Variațiunile debitului — care poate crește dela 2.000 până la 35.000 m. c./sec. — precum și periodicitatea oscilațiunilor nivelului, cu epoce îndelungate de ape înaltè și ape scăzute, a avut la Dunăre de efect—după cum s'a văzut—crearea pe lângă albia propriu zisă (albia minoră) a unei nouă albii (albia majoră sau lunca), menită a

primi și reținea, un timp mai mult sau mai puțin îndelungat, apele de inundație. In aceasta a doua albie sunt o serie de basinuri mari și adânci, pline în permanență cu apă stătătoare, altele mai mici și mai puțin permanente, o serie de canale cu apă curgătoare precum și o întinsă suprafață de teren inundabil. Toate acestea la râuri sunt foarte reduse și se găsesc numai în partea lor inferioară. Pe când dar la râuri viața principală este concentrată mai mult numai în albie, unde avem un mediu de traiu mai mult uniform, cu toate pericolele pe cari le-am arătat, basinul Dunărei este compus dintr'o serie de părți distincte, fiecare din ele prezentând organismelor alte condițiuni de viață, fiind specializată fiecare în altă direcțiune. Aici la Dunăre dar, având un mediu variat, acesta poate oferi organismelor la nevoie mai multe locuri de apărare și refugii contra pericolelor ce le amenință.

Potrivit acestei constituțiuni a basinului și dimensiunilor sale foarte mari, un mult mai considerabil număr de specii de pești pot găsi aci condițiunile prielnice pentru satisfacerea lesnicioasă a nevoilor lor fiziologice și deci pentru a crește și a se înmulți cu ușurință.

Din toate acestea vedem dar că condițiunile generale de traiu din basinul Dunărei sunt incomparabil superioare celor din râuri, că o mulțime din pericolele, cari acolo amenință viața organismelor și le împiedică să trăească, aici sunt înlăturate, și că chiar din contra o serie întreagă de avantaje se oferă speciilor ce trăesc în diferitele părți cari compun acest basin.

Să vedem dar cari sunt condițiunile speciale de traiu din fiecare din aceste părți cari compun basinul apelor Dunărei, ce avantaje și pericole prezentă ele pentru diferitele organisme și cum au deprins acestea și în special peștii să se folosească sau să se ferească de ele.

CAP. II.

CONDIȚIUNILE BIOLOGICE DIN DIFERITELE PĂRȚI CARI COMPUN BASINUL APELOR DUNĂREI DINTRE PORȚILE DE FIER ȘI DELTĂ.

A. Condițiunile de existență în albia Dunărei.

De sigur că din punctul de vedere biologic partea cea mai puțin interesantă, dintre toate părțile cari compun basinul Dunărei, este albia ei propriu zisă. Aici avem o adâncime mare, care ajunge până la 20 și chiar pe une locuri până la 40 de m.; fundul este mobil, în cea mai mare parte de nisip sau nomol, rareori de o «clisă» neagră foarte consistentă și numai în puține locuri, pe foarte mici distanțe, pietros. Pe un asemenea fund numai foarte puține specii, adaptate în mod special, pot rezistă, așă că fauna profundă e foarte redusă.

Apa curgătoare, în adevăr totdeauna proaspătă și bine oxigenată, este însă încărcată la unele epoce cu cantități foarte mari de aluviuni, cari constituesc adevărate pericole pentru existența celor mai multe specii și mai cu seamă pentru organismele inferioare cari alcătuesc Planktonul, și care deci nici el nu poate ajunge la o desvoltare mare.

Inclinațiunea malurilor în general e mare, așă că și zona litorală — care din punctul de vedere al microfaunei e cea mai importantă — este cât se poate de redusă. Astfel fiind, atât pentru toate organismele cât și pentru pești, condițiunile de hrană și mai cu seamă cele de reproducere sunt relativ cât se poate de rele, căci pentru aceasta e nevoie de apă curată, căldură și liniște, cari aici lipsesc în mare parte.

Sunt însă epoce — toamna și iarna — când puterea curentului scade cu totul — până la 30 cm./sec. — și aluviunile aproape dispar; atunci de sigur dispar și pericolele cari amenințau vieața multor specii; ba chiar apa proaspătă și bine oxigenată, adâncimea mare, etc. devin calități mari, din cari viețuitoarele și în special peștii pot trage profite însemnate pentru vieața lor; aceasta o și fac atunci când cea mai mare parte din pești folosesc albia ca basin de iernat.

Cu toate marile defecte însă, mediul în albie — după cum s'a arătat mai sus — nu este totuş peste tot locul atât de uniform pe cât se pare la prima vedere. Sunt unele porţiuni unde unul din maluri e mai puţin înclinat — la «întinsură», la «Renişuri», etc. — şi zona litorală se măreşte prin aceasta mult, crescând pe marginile ei stuf, papură, etc.; aici şi apa e mai puţin adâncă şi curentul e mai mic, aşà că se poate încălzì mai bine de razele soarelui şi deci o faună relativ bogată de crustacei şi alte microorganisme se pot desvoltà în linişte. Sunt de asemenea în interiorul albiei o serie de braţe potmolite la gurile lor — braţe cu «apă moartă» — unde curentul de asemeni e foarte mic şi nu funcţionează decât numai când apele sunt cevà mai ridicate. Tot astfel e pe lângă malurile ostroavelor şi pe bancuri, sau pe sub maluri între rădăcinile bărboase ale sălciilor; aici apa e de asemeni mai liniştità şi microorganismele găsesc putinţa de a se desvoltà.

Toate aceste părţi — foarte mici în raport cu întregul basin însă totuş destul de mari — oferă condiţiuni de existenţă destul de favorabile pentru hrană şi reproducere, în anii când, din cauza apelor mici, peştii nu pot ajunge la terenurile inundabile şi la bălţi. Ele însă nu sunt folosite ca atare decât când e absolută nevoie, căci, pentru satisfacerea unor asemenea necesităţi fiziologice, peştii au în basinul cel mare al apelor Dunărei alte locuri cu mult mai prielnice.

Prin cantitatea enormă de apă dulce însă, albia este locul principal unde se adună în fiecare an peştii migratori anadromi din Marea Neagră, ca Acipenserii şi Clupeidele, cari intră acì la epoce determinate, mai cu seamă pentru a se reproduce.

Din toate aceste vedem dar că albia Dunărei, redusă la propriile ei resurse, oferă peştilor locali condiţiuni de hrană şi de reproducere relativ puţin favorabile, pe cari ei le şi folosesc în mod excluziv, numai când sunt nevoiţi de condiţiunile exterioare. De asemenea în unele epoce ale anului vieaţa organismelor este ameninţată de unele pericole serioase, ca de ex. de cantităţile prea mari de aluviuni aduse în suspensiune de ape. In schimb însă, sunt alte epoce — cari coincid cu epocele când peştele iernează şi încetează de a se mai hrănì—când condiţiunile de vieaţă în albie sunt extrem de favorabile, oferindu-le un basin cu apă adâncă, curată şi bine oxigenată.

Intru cât priveşte peştii migratori anadromi, cari vin din mare la anumite epoce, şi cele câtevà specii de peşti cari trăesc toată vieaţa numai în albie fără a intrà prin bălţi, aceştia sunt adaptaţi în mod special la condiţiunile de traiu de aici, atât pentru a evità pericolele cât şi pentru a se folosì de celelalte calităţi ale mediului. Toate celelalte specii de peşti însă, cari trăesc în basinul Dunărei, vin aici numai la

anumite epoce — când găsesc condițiunii favorabile de vieață — iar tot restul anului îl petrec în celelalte părți ale basinului, unde găsesc mediul ce le convine pentru satisfacerea necesităților lor fiziologice de hrană, reproducere și conservare de sine.

B. Condițiunile de existență în bălți și pe terenurile inundate.

Fără îndoeală că cel mai mare avantaj pe care-l oferă Dunărea organismelor ce trăesc în ea, sunt bălțile cu întinsele terenuri din zona sa inundabilă (Fig. 95), cari la râuri nu sunt decât foarte reduse.

In ele își găsesc peștii cele mai bune locuri de hrană și de reproducție precum și un refugiu în contra pericolelor din albie. Le vom examină dar și pe acestea, din toate punctele de vedere, spre a vedeà cari anume sunt avantajele și cari pericolele ce le prezentă ele pentru vieața organismelor, și totodată pentru a constată care este rolul și importanța lor în economia generală a producțiunii pescăriilor din această parte a basinului apelor Dunărei.

1. Bălțile și terenurile inundabile ca producătoare de hrană pentru pești.

In *bălți* fiind o apă cu totul liniștită — pe care inundațiile o primenesc regulat în fiecare an — avem condițiunile biologice cele mai ideale posibile pentru desvoltarea unei foarte bogate microfaune și flore acuatice. Aici avem o adevărată pepinieră de tot felul de microrganisme ca: Infuzorii, Alge, Spongii, Viermi, Rotatorii, Briozoari, Crustacee, etc. precum și o bogată vegetațiune acuatică, care le servește ca adăpost și le favorizează desvoltarea.

Apa lor, cu o adâncime tocmai potrivită pentru a puteà fi cât mai bine încălzită și luminată de razele puternice ale soarelui, este încărcată de un foarte bogat Plankton; *fundul* lor acoperit cu o pătură de mâl fin, care se împrospătează în fiecare an prin aluviunile nouă aduse de inundații, este cel mai prielnic mediu unde se desvoltă și trăește o abundentă faună litorală, și mai cu seamă nenumăratele larve de insecte ca: Ephemere, Phryganide, Chironomidae, Culicidae, Palingenii, etc.

Tot asemenea și *vegetațiunea*, atât cea submersă (*Myriophyllum*, *Ceratophyllum*, etc.) și cea cu foi plutitoare (*Nymphaea*, *Nuphar*, *Trapa*, etc.) din părțile adânci ale bălților, cât și stufăria cu păpurișurile, rogozurile, etc. dela marginile lor, sunt pline de o bogată faună de Crustacei, Molusce, Viermi, etc. pe care o adăpostește (1).

(1) Vezi și **Antipa**, *Cercetările hidrologice în România*. Program pentru studiul bălților Dunărei, pag. 28—31.

Toate aceste mici viețuitoare acuatice, cari în bălțile Dunărei se desvoltă într'o atât de mare abundență, sunt însă *cea mai bună hrană pentru anumiți pești*, și mai cu seamă pentru numeroasele specii din grupa Ciprinoizilor cari se hrănesc aproape excluziv cu ele.

Iată dar un nou și foarte mare avantaj pe care-l oferă aceste ape — și care la râuri nu se găsește decât într'o măsură foarte mică — dând o largă posibilitate de vieață pentru o nouă serie de specii de pești, cari cresc și se înmulțesc acî în toată voia. Astfel fiind numai din familia Ciprinoizilor — ai căror pui se hrănesc cu Plankton, iar adulții de preferință cu Crustacee și larve de insecte — avem în bălțile Dunărei 25 de specii.

Dar nu numai în bălți, trăește această atât de bogată microfaună și floră acuatică, care formează hrana principală a peștilor, ci și chiar pe *terenurile inundate*, acolo unde, în timpurile de secetă, păsunează vitele ierburile de uscat ce cresc pe ele. In adevăr pământul acestor terenuri este impregnat peste tot cu germenii acestor organisme acuatice, cari sunt astfel organizați — cam ca sămânța unor plante — încât pot resistă timp de mai mulți ani la uscăciune și la frig, fără ca puterea lor vitală să înceteze. Acești germeni, îndată ce apa se revarsă peste aceste terenuri, își aruncă haina de rezistență și se desvoltă, crescând și înmulțindu-se, pentru a formă și aici în cel mai scurt timp o faună acuatică tot atât de bogată ca și cea din bălți (1). *Astfel dar, prin această minunată organizare a naturii, posibitățile de vieață în basinul apelor Dunărei cresc încă și mai mult, iar peștii găsesc aici putința de a se înmulți și mai tare.*

* * *

Noi am văzut însă mai sus că bălțile Dunărei stau în legătură aproape permanentă cu albia ei și că deci fluviul împreună cu bălțile sale formează, din punct de vedere hidrografic, o unitate — un tot organic.

Această unitate se adeverește în totul și din punctul de vedere biologic, și ea este extrem de favorabilă îmbunătățirii condițiunilor de existență atât din bălțile cât și din albia fluviului. In adevăr, întru cât privește chestiunea bogăției hranei naturale a peștilor, noi am văzut că în albia fluviului condițiunile sunt mult mai improprii pentru desvoltarea acestor microrganisme; aici zona litorară este foarte îngustă și necontenit influențată de oscilațiile nivelului, fundul e foarte adânc, așă

(1) Vezi și: **Antipa**, *Biologie des Inundationsgebietes der unteren Donau*, etc. și **Antipa**, *Cercetările hidrobiologice în România*, pag. 23—26.

că razele soarelui nu pot să-l încălzească suficient și este plin de nisipuri și nomoluri mobile, apa e în necontenită mișcare și încărcată cu aluviuni, etc. Toate acestea fac că numai puține specii de organisme acuatice pot rezistà la toate aceste pericole pentru a se puteà desvoltà aici; de aceea *Potamoplanktonul* propriu zis este în genere cu mult mai sărac decât *Limnoplanktonul*, iar fauna litorală este și mai restrânsă încă, redusă numai la câtevà specii anume adaptate la acest fel de vieață cu pericolele lui inerente. Numai acolo unde se găsesc și locuri mai liniștite, ca la *întinsuri* sau în *brațele moarte* unde curentul e mic și apa puțin adâncă, găsesc mai multe specii putința să trăească și să se înmulțească și în albia minoră a fluviului.

Cu toate aceste inconveniente noi găsim totuș și în albia Dunărei adeseori un Plankton destul de bogat plutind la suprafață; acesta însă este mai mult în dreptul gurii gârlelor, căci el este adus în cea mai mare parte de curent, de prin bălți.

Astfel dar bălțile sunt în acelaș timp centrele de producțiune și de aprovizionare a albiei Dunărei cu hrană pentru pești, și mai cu seamă cu Plankton care servește la hrana puilor și a speciilor mici. Aceasta face dar cu putință ca multe specii de pește de baltă să poată trăi un timp oarecare și în albia fluviului, atunci când ei, din anumite împrejurări, sunt nevoiți să părăsească locuința lor obicinuită.

2. Bălțile și terenurile inundate ca locuri de reproducere a peștilor Dunărei.

In afară de producțiunea hranei peștilor, bălțile, și mai cu seamă terenurile de curând inundate prin revărsarea apelor, mai îndeplinesc încă un rol foarte important în economia naturală a viețuitoarelor din basinul Dunărei și anume: *ele sunt locurile unde cele mai multe specii de pești se reproduc.*

In adevăr, aceste terenuri inundate îndeplinesc toate condițiunile pentru a fi cele mai perfecte locuri de reproducere a Ciprinoizilor; ele sunt atât de bune încât chiar piscicultorul modern, care face cultură intensivă de crapi și alte ciprinide în eleșteele sale, nu face altcevà cu basinele sale de reproducere decât să imite în totul ceeace se petrece în mod natural pe terenul inundabil al Dunărei. După cum piscicultorul alege ca basin de reproducere un loc uscat pe care se găsesc tot felul de buruieni și pe care el îl acopere cu apă numai cu vreo câtevà zile înainte de a-și pune întrînsul reproducătorii, tot așà și la Dunăre, peștii își aleg singuri ca locuri de reproducere porțiuni de terenuri de curând inundate, pe cari se găsesc resturi de plante —

pentru ca să aibă unde-şi întinde ouăle — şi acoperite numai cu apă puţină şi liniştită, pentru ca să poată fi bine încălzită de soare şi clocirea ouălor să se facă într'un timp cât mai scurt. Ei preferă locurile de curând inundate, deoarece, vieaţa acuatică neavând încă timp să se desvolte pe ele în toată intensitatea ei, toate acele animale răpitoare ca insectele acuatice (Hydrophylus, Dytiscus, etc.), Tritoni, Broaşte, Peşti răpitori, etc., cari sunt periculoase pentru pui, lipsesc; în schimb însă se desvoltă în scurt timp infuzoriile şi animalele planktonice, cari sunt cea mai bună hrană a puilor şi graţie căreia ei cresc atât de repede încât ajung în stare să se lupte pentru vieaţă şi să se apere singuri contra duşmanilor.

* * *

Ceeace măreşte însă şi mai mult valoarea acestor minunate locuri de reproducere pentru pescăria din întregul basin al apelor Dunărei este că tocmai *epoca revărsării apelor fluviului coincide cu epoca de reproducţie a celor mai multe specii de peşte din Dunăre.* Aceasta dă dar posibilitatea peştilor din Dunăre să ajungă şi ei la timp şi să se folosească de aceste locuri, asigurându-şi astfel îmmulţirea lor cât mai tare şi vieaţa urmaşilor lor.

Se vede dar ce imense avantagii sunt aceste condiţiuni naturale atât de prielnice şi această perfectă armonie între regimul natural al fluviului şi cerinţele biologice ale vieţuitoarelor din apele sale, care le dă putinţa să se îmmulţească şi să se desvolte cu o putere aproape necunoscută la alte ape din Europa. Se mai vede însă cum în adevăr, şi din acest punct de vedere, bălţile şi terenurile inundabile formează împreună cu albia fluviului un tot organic, ele nefiind decât organele unui aceluiaş corp, având a îndeplini funcţiuni diferite în vederea unui scop comun superior.

Această însemnătate a bălţilor şi terenurilor inundabile ca locuri de reproducere se pune şi mai bine în evidenţă dacă observăm ceeace se petrece în anii de secetă, când apele Dunărei nu se revarsă, sau acolo unde prin lucrări de indiguire s'a separat în mod artificial balta de albia fluviului.

In adevăr, noi ştim că în anii când creşterile de primăvară rămân mici şi apele nu se revarsă în bălţi, producţiunea pescăriilor rămâne foarte mică; şi dacă aceasta se repetă mai mulţi ani consecutivi, peştele se răreşte atât de mult încât pentru pescărie este un adevărat dezastru.

Din observaţiune noi ştim că, dacă într'un an în epoca de reproducere apele nu au crescut încă suficient, deşi temperatura apei ajunge la optimum necesar pentru bătaia peştelui, totuş peştii — şi în special

crapul — stau în cârduri prin apropierea gurii gârlelor dela Dunăre fără a-şi lepădă icrele; ei aşteaptă astfel mai mult timp — adeseori chiar până prin Iulie — până vin apele mari din sus şi abiă atunci pleacă la bătaie. Numai când revărsările întârzie cu totul sau nu mai vin de loc, numai atunci peştii din Dunăre încep a-şi căută locuri de reproducţie în albie, pe la întinsuri, printre rogozurile dela malurile joase, prin braţele moarte sau pe la coada ostroavelor. In aceşti ani însă găsim şi toamna târziu foarte mulţi peşti cu icre nelepădate, în stare de degenerescenţă grasă, căci instinctul de conservare îi opreşte să lepede icrele în locuri neprielnice şi unde urmaşii lor sunt expuşi la tot felul de pericole şi duşmani.

* * *

3. Influenţa revărsărilor asupra condiţiunilor biologice din baltă.

Răvărsările periodice ale Dunărei, pe lângă că asigură peştilor cele mai bune locuri de reproducţie şi le înlesneşte ajungerea la ele, pe lângă că le creează întinse suprafeţe de basinuri unde găsesc cea mai bogată hrană atât pentru ei cât şi pentru puii lor, apoi ele mai au încă un rol foarte important de îndeplinit, fără de care desvoltarea unei vieţi atât de intense în aceste ape nu ar fi posibilă: *ele spală balta în fiecare primăvară asanând condiţiunile biologice dintr'insa.*

Este ştiut că treptat cu scăderea nivelului Dunărei, apele din lunci se retrag încetul cu încetul în basinurile mai adânci — adică în bălţile mari permanente — de unde apoi se scurg prin gârle în albia principală. Treptat cu retragerea apelor, urmând instinctului de conservare, se retrag şi peştii de pe câmpia inundată, până ajung în bălţile mari permanente şi apoi în Dunăre. Parte din ei — anumite specii mai rezistente — ademeniţi de hrana bogată, rămân şi prin jepşele şi ghiolurile mai puţin adânci, a căror suprafaţă în timpul secetelor mari de toamnă se reduce foarte mult prin evaporaţie; organismele acuatice mici însă — animale şi vegetale — rămân pe câmpia uscată, expuse la o moarte sigură prin lipsa mediului respirator şi prin uscarea corpului lor cauzată de arşiţa soarelui. Este totuş un fenomen natural care se repetă în fiecare an şi prin care natura s'a îngrijit ca, dacă indivizii dispar, specia să fie conservată.

Intr'o lucrare a mea (1) am arătat toate acele curioase feluri de adaptaţiuni ale organismelor de pe terenul inundabil în vederea acestui scop.

(1) **Antipa**, *Biologie des Donaudeltas und des Ueberschwemmungsgebietes der Unteren Donau*, Jena 1911, pag. 23—26, şi:
Antipa, *Cercetările hidrobiologice în România*, Academia Română.

In linii generale: unele plante de apă sunt dimorfe, așă că, din aceeaș rădăcină din care creșteă planta acuatică — ale cărei frunze și trupină acum putrezesc pe câmpie — se desvoltă acum o altă formă care poate trăi pe uscat *(Potamogeton lucens)*; la alte plante rădăcinile și rizomele așteaptă în stare latentă până la o nouă inundație. Animalele în mare parte trec în diferite *stări de rezistență*, sau fac un fel de ouă speciale zise «ouă de rezistență», embrioni, etc., îmbrăcați cu cisturi, putând suportă astfel frigul și uscăciunea pentru a sta până la o nouă inundație în stare latentă ș. a. m. d.

Peștii cari am văzut că rămân prin japșe — caracuda, linul și țiparii — se îngroapă în nomol și pot rezistă acolo până la inundația de toamnă, chiar dacă balta seacă cu totul și nomolul se usucă pe deasupra, devenind atât de vârtos că se poate trece cu carul peste el. (Fig. 97 și Tab. I). Și tot felul de asemenea mijloace a găsit natura pentru a asigurà perpetuarea speciei în acest mediu, în care condițiunile de vieață se schimbă în mod radical de două ori pe fiecare an.

Fig. 97. Bucăți de nomol conținând țipari vii, scoși din pământul uscat de pe fundul unei bălți secate (Balta Zagna de lângă Brăila).

Dacă însă perpetuarea speciei este asigurată, nu este mai puțin adevărat că după retragerea apelor terenul inundabil este plin de cadavrele tuturor acestor organisme animale și vegetale, cari intră în descompunere.

Chiar și în bălțile permanente, pe de o parte, în timpul secetei nivelul apei scade foarte mult și vegetațiunea acuatică de pe la marginile lor rămânând pe uscat, intră în descompunere, iar pe de altă parte, în părțile adânci plantele acuatice, isprăvindu-și ciclul lor anual, cad toamna la fund unde încep de asemenea să putrezească.

Toată această enormă cantitate de materii organice intrată în descompunere produce tot felul de gazuri infecte și de acizi, humine, etc., cari infectează apa, îi consumă oxigenul și o face mai puțin proprie pentru vieața organismelor, așà că primăvara după desgheț balta are un miros caracteristic displăcut. Dacă o asemenea stare s'ar prelungì sau s'ar permanentizà, de sigur că în bălțile Dunărei nu ar mai puteà să

trăească și să se înmulțească atâtea specii de organisme, și nici toate speciile de pești cari se găsesc de obiceiu în ele; atunci le-am vedeà pline cu alte organisme speciale de apă stagnantă, cari sunt adaptate la traiul într'un astfel de mediu, adică cu o faună și floră de mlaștină în care dintre pești nu pot rezistà decât caracuda, linul, știuca, țiparul și câtevà din speciile mici cari nu au nici o valoare alimentară.

Aici intervine dar rolul cel important al revărsărilor de primavară, cari supun întreaga baltă cu terenurile inundabile la o spălătură radicală. Cât de necesară e o asemenea asanare se poate vedeà din *spuma* pe care inundația o scoate la suprafața apei («duhoarea bălții» cum îi zic pescarii) și din *Plavia* sau *Plaghia* — adică tot felul de stuf și de resturi vegetale semiputrede, amestecate cu cadavre de animale și alte materii organice în putrefacțiune — pe care o ridică deasupra apei spre a se scurge cu curentul în Dunăre.

Mai bine se poate însă vedeà necesitatea acestei spălări în anii de secetă, când creșterile de primăvară sunt mici și apa nu se revarsà suficient în bălți, sau la bălțile unde apa proaspătă nu poate străbate în ele din cauza potmolirii gârlelor lor de alimentare.

Dacă o asemenea stare durează mai mulți ani, pescăria din aceste bălți decade cu totul și bălțile rămân populate numai cu pești degenerați; *întreaga faună și floră capătă atunci un caracter de mlaștină.*

Exemple pentru aceasta avem prea numeroase; nu avem decât să cercetăm starea în care ajunsese producția pescăriilor din țară în cei 3 ani consecutivi de secetă pe cari i-am avut la Dunăre în 1903, 1904 și 1905, sau starea în care ajunsese pescăriile lacurilor Razim, Dranov, Babadag, etc., din cauza potmolirii gârlelor lor de alimentare. Și tot astfel putem vedeà și astăzi la multe bălți din Deltă — ca d. ex. la cele din regiunea gârlelor Șontea și Lopatna — unde, din cauza lipsei de alimentare, producția a scăzut foarte mult (1), etc.

Cel mai bine însă se pune în evidență absoluta necesitate a inundațiunilor pentru întreținerea unor condițiuni biologice normale, și deci și pentru mănținerea producției pescăriilor din bălți, dacă cercetăm ce s'a întâmplat cu o serie de bălți cari au fost izolate în mod artificial de Dunăre prin indiguiri și cari deci nu mai au putința să fie alimentate cu apă proaspătă. Astfel este *mlaștina cea mare dela Megidia*, care în trecut erà o baltă mare, alimentată de Dunăre printr'o gârlă ce porniă dela Cernavodă. Când s'a construit vechea linie Cernavodă-Constanța, această baltă a fost izolată, astupându-se gârla prin digul dela Cerna-

(1) Vezi Antipa, *Câteva probleme științifice și economice privitoare la Delta Dunării*, Academia Română, 1914, pag. 51.

vodă; astăzi ea are în totul caracterul și aspectul unei mlaștine, apa ei este lipsită de oxigen și încărcată cu tot felul de gaze vătămătoare, fauna și flora ei constă numai din tipurile caracteristice mlaștinilor, iar ca pești nu se mai găsește decât caracudă degenerată pitică; e o mlaștină atât de tipică încât cei mai mulți oameni nici nu-și mai aduc aminte că aci a fost odinioară o baltă foarte productivă.

Tot astfel este *balta Guleamu* și *gârla Buldu* de pe moșia Spanțov din Jud. Ilfov, unde lunca Dunărei a fost indiguită de acum 7 ani, cuprinzând în interiorul digurilor și aceste două ape, cari deci au fost astfel cu totul izolate de Dunăre. Aceste ape, deși sunt adânci și au apă multă, și-au pierdut în scurt timp caracterul de baltă și au luat cu totul aparența unor mlaștini; și aici peștele degenerează și câștigă teren fauna și flora de apă stagnantă.

Acestea ne arată deci în deajuns marea importanță a revărsărilor Dunărei pentru asanarea condițiunilor biologice și mănținerea puterii de producțiune a bălții, și tot odată ne mai arată încă ca și din acest punct de vedere bălțile cu albia Dunărei formează la un loc un întreg, nefiind decât organele unui aceluiaș corp, cari au a îndeplini numai funcțiuni diferite în vederea unui scop superior comun.

* * *

Fiindcă vorbim aci de asanarea regiunii inundabile a Dunărei, nu mă pot abține să deschid o parenteză pentru a trage, din cele arătate mai sus, câtevă concluziuni referitoare la o chestiune foarte importantă pentru economia noastră națională: chestiunea atât de delicată a secării bălților Dunărei. In lucrarea mea despre regiunea inundabile a Dunărei și într'o altă publicație recentă (1), am tratat dejà pe larg, din toate punctele de vedere, chestiunea ameliorației zonei inundabile a Dunărei în toată întregimea ei. In acea lucrare am arătat că bălțile mari permanente ale Dunărei nu pot și nu trebue să fie secate și transformate în terenuri agricole, ci trebue să fie amenajate în mod special și conservate ca bălți, spre a fi puse în valoare prin piscicultură.

La alcătuirea proiectelor de ameliorare a regiunii inundabile a Dunărei ce s'au făcut până acum, se pare însă că nu acestea au fost ideile conducătoare și s'a propus indiguirea mai multor regiuni în cari se află bălți mari permanente. Profit dar de ocazie să mai atrag încă odată atențiunea că prin acele lucrări costisitoare, întru cât privește

(1) Antipa, *3 Memorii privitoare la ameliorarea terenurilor inundabile ale Dunărei*, prezentate d-lui Ministru al Domeniilor, București 1913.

bălţile, în loc să se sporească valoarea avutului nostru naţional, el se va distruge; toate acele bălţi mari permanente, cari astăzi dau venituri însemnate din pescuire şi cari prin amenajări speciale ar puteà fi făcute încă mult mai productive, de îndată ce vor fi separate de Dunăre prin diguri, fără a mai puteà fi astfel alimentate prin revărsările ei periodice cu apă proaspătă, vor fi transformate în mlaştine infecte şi neproductive; ele vor devenì pepiniere de broaşte şi ţânţari, cum am văzut că au ajuns astăzi balta dela Cernavoda şi cele două bălţi de pe moşia Spanţov.

Bălţile mari ale Dunărei, având fundul permeabil şi la un nivel mai jos decât nivelul apelor mijlocii ale fluviului, nu vor puteà fi niciodată secate complet; aceasta fiind că, chiar pompând apa lor afară, pe de o parte, la fiecare creştere a nivelului Dunărei va izvorì altă apă din infiltraţiuni, iar pe de altă parte fiind că pânză de apă subterană care vine din Carpaţi va aduce în ele necontenit apă nouă. In loc de asanare dar, aceste lucrări costisitoare ne vor creà o serie de nouă centre de infecţiune, periculoase pentru sănătatea publică şi dezastroase atât pentru proprietarii lor cât şi pentru economia naţională.

Nici chiar acele din terenurile inundabile propriu zise cari sunt cevà mai joase nu vor puteà fi transformate în terenuri bune agricole, numai prin simplă apărare cu diguri; pe de o parte ele fiind permeabile, apa — cu toată indiguirea — va ieşì la suprafaţă prin infiltraţiune ca în vasele comunicante, sau cel puţin se va urcà la înălţimi atât de aproape de suprafaţa încât cultura cerealelor nu va puteà reuşì; pe de altă parte apa încărcată cu aluviuni, cari erau cele mai bune îngrăşeminte naturale, ne mai întinzându-se acum pe aceste terenuri spre a le fertilizà, puterea lor de producţie va scădeà încă şi mai tare, cum a scăzut la terenurile ce s'au indiguit în acest fel, pe malurile altor râuri din alte ţeri.

Pentru terenurile inundabile singurul mijloc de a le pune serios în valoare, fără a aveà toate aceste inconveniente, este sistemul rotativ cu culturi alternante de agricultură şi piscicultură, pe care l-am recomandat pentru Dunăre şi care — după cum mi s'a comunicat în mod oficial — a fost adoptat şi recomandat în unanimitate de Facultatea Agricolă dela Universitatea din Urbana pentru regularea zonei inundabile a râului Illinois din Statele Unite.

4. Bălţile ca loc de refugiu al peştilor din albie în timpul turburării apelor Dunărei.

Din descrierea hidrografică s'a văzut că apele Dunărei aduc la viituri o cantitate enormă de materii solide — minerale şi organice — în suspensiune. De obiceiu cu cât debitul şi repegiunea curentului e mai mare, cu atât şi cantitatea de aluviuni e mai mare. Am văzut mai sus, că sunt

epoce când materiile în suspensiune ajung până la peste 3.25 kgr. pe m.c. de apă, ceeace de sigur este enorm. Intr'o apă atât de încărcată — deși de altfel proaspătă și bine oxigenată — e de sigur greu pentru multe specii de viețuitoare să poată rezistă mult timp; mai cu seamă pentru o mare parte din speciile de pești, cărora nomolul din apă, când e în proporții prea mari, le umple branchiile și le împiedică respirațiunea. Pe de altă parte turbureala apei împiedică pe peștii răpitori să-și vadă prada, astfel că ei nu mai pot să-și vâneze cu ușurință hrana necesară; este de ex. știut că chiar într'o baltă — unde de obiceiu hrana e mult mai bogată decât în Dunăre — dacă sunt prea mulți crapi cari scormonesc fundul și turbură apa, șalăul fuge; de aceea șalăul, care e un pește răpitor, preferă în general apele mai adânci, cu fundul nisipos și cu apă puțin sălcie (lagune, zătoane), unde turbureala nu se produce cu ușurință, așă că el să poată să-și ochească cu ușurință prada pentru a se repezì asupra ei.

Tot astfel este știut că cea mai mare parte din speciile de pești cari trăesc în basinul Dunărei, lipesc icrele lor fecundate pe diferite plante acuatice. Pentru ca ele să se poată desvoltà, au nevoie de căldură și de o apă proaspătă și bine oxigenată. Aluviunile depunându-se însă pe boabele de icre cleioase, formează pe suprafața lor o pătură fină de nomol izolatoare, care împiedică desvoltarea lor normală, astfel că ele constituesc acì un adevărat pericol, nu numai pentru siguranța vieții indivizilor ci și pentru perpetuarea speciei.

Toate acestea fac dar, ca cele mai multe specii de pești să fie nevoite a-și căutà refugii cu apă mai limpede în epocele când apele Dunărei vin prea turburi. De sigur și în albia Dunărei se găsesc asemenea locuri, însă ele sunt cu totul restrânse. In general apa cea mai turbure este pe matcă (Talweg), unde curentul fiind mai tare are puterea necesară de a ridicà și ținea în suspensiune particulele de nomol mai mari și mai grele; spre maluri, viteza fiind mai mică, și mai cu seamă la întinsuri, în stuful din coada ostroavelor, în brațele moarte, etc., apa devine cevà mai limpede.

Totuș aceste refugii din albie sunt prea mici pentru a cuprinde toate cârdurile de pești din Dunăre, iar în timpul viiturilor mari apa nici în ele nu e destul de curată, așà că peștii,—dacă nu ar aveà o altă scăpare— ar fi cu siguranță expuși la pieire; consecința fiecărei viituri de apă turbure ar fi dar o mare mortalitate a peștelui. *Refugiul adevărat, dar, nu poate fi decât în bălți, unde apa este limpede.*

In adevăr, îndată ce vin apele mari — chiar dacă aceasta este cu mult înaintea epocei de reproducere, sau chiar numai în timpul unor ploi mari torențiale de vară — peștele din Dunăre se precipită în căr-

duri mari la gârle pentru a se refugiă în bălți. Aceasta se știe atât de bine de pescari, încât la gardurile dela gura gârlelor ei, îndată ce văd că vin ploile, fac anume «limbi din spre Dunăre spre baltă» pentru a prinde peștele ce intră.

Și din acest punct de vedere dar bălțile au un rol important de îndeplinit, pentru a împiedică în anumite momente mortalitatea și a conservă peștele din Dunăre.

5. Influența aluviunilor asupra condițiunilor biologice din bălți.

Pe când în albia Dunărei efectul imediat al aluviunilor, aduse în suspensiune de viiturile apei, este că silesc numai în mod mecanic peștii la anumite epoce să intre în bălți, pe terenul inundabil și în bălți influența lor din punctul de vedere biologic este cu mult mai importantă, căci contribuesc în mod considerabil la îmbunătățirea condițiunilor de traiu și deci la o producțiune mai mare a pescăriei. In adevăr noi știm că apa Dunărei aduce o serie de materii minerale și organice în suspensiune precum și diferite substanțe în soluțiune. Parte din materiile minerale cari sunt mai grele se depun în baltă, imediat la gura gârlei, formând acì un banc, care, dacă iea proporțiuni prea mari, potmolește încetul cu încetul bălțile; este firește un rău care trebue evitat cât se poate și, prin lucrări speciale, redus la un minimum, în interesul conservării bălților. Aluviunile fine de tot însă, cari sunt compuse mai cu seamă din detritusuri organice, rămân încă mult timp în suspensiune și sunt distribuite aproape uniform pe toată suprafața bălții și a terenului inundat. Parte din ele servesc direct ca hrană la diferite organisme inferioare, iar parte cad încetul cu încetul, acoperind fundul cu o pătură fină de nomol. Tocmai această pătură fină de nomol constitue cele mai bune îngrășăminte, cari dau fundului nouă puteri de producție; și e știut că factorul principal care condiționează puterea de producție în materie organică a unei bălți este fundul ei, mărimea producției fiind direct proporțională cu suprafața bălții.

Pe de altă parte mai știm că microfitele cari plutesc în apă, ca algele mici, etc. — și cari constituesc hrana primitivă a tuturor celorlalte organisme acuatice — se hrănesc, transformând în materii organice prin intermediul chlorophilului și sub influența razelor soarelui, diferite materii anorganice — ca săruri, etc., — aflate în soluțiune în apă. De aceea un slab curent de apă proaspătă de fluviu, trecând prin baltă, este în totdeauna foarte favorabil desvoltării microfitelor, și deci întregii vieți organice de acolo; aceasta atât din cauza cantității mai mari de săruri

pe cari le aduce în soluțiune cât și din cauză că favorizează totodată și solvirea altor săruri nouă de pe fundul apei. Profesorul Schiemenz, dela Universitatea din Berlin și Directorul Stațiunii de Biologia pescăriei dela Mügelsee, a dovedit această influență favorabilă a curentului și în mod experimental.

Din toate acestea vedem dar că în adevăr aluviunile — dacă nu sunt în cantități prea mari — și curentul ce le aduce au, pentru desvoltarea vieții organice și deci și pentru pescăria din baltă, o influență foarte favorabilă, contribuind în mod foarte puternic la sporirea ei.

C. Migrațiunile peștilor locali din Dunăre și cauzele fizice și biologice cari le determină.

Examinând în cele precedente, cu deamănuntul, condițiunile naturale de traiu din diferitele părți cari compun albia mare a Dunărei noastre cu lunca ei, am putut constată că fiecare din aceste părți prezintă la diferite epoci câte o serie de avantaje și de pericole pentru peștii cari trăesc în ele. Pentru a puteà profità de aceste avantaje, sau a se ferì de aceste pericole, peștii sunt nevoiți a face o serie de *migrațiuni* mai scurte sau mai lungi, cari se repetă periodic, la epoce mai mult sau mai puțin fixe, determinate pe de o parte de cerințele lor organice (hrană, reproducție, instinct de conservare), iar pe de altă parte de regimul natural al apelor fluviului și de totalitatea condițiunilor fizice ale mediului.

Primele feluri de migrațiuni sunt acelea pe cari le întreprind la începutul primăverii unele specii de pești din bălți, pentru a căutà un mediu respirator mai priincios în Dunăre.

Noi am văzut că toamna toate plantele acuatice de baltă, cari au un ciclu de vegetațiune anual, cad la fundul bălților și intră în descompunere; acest proces de ardere consumă o mare parte din oxigenul din apă, care e cu atât mai limitat cu cât nivelul bălților în această epocă e foarte scăzut. Suprafața bălților acoperindu-se iarna cu ghiață, posibilitatea de oxigenare a apei devine și mai mică. La desprimăvărare dar, când începe a crește nivelul Dunărei — și mai cu seamă în timpul creșterilor și revărsărilor provocate de zăpoare — apa intrând prin bălți, unele specii de pești—de ex. crapul, somnul, șalăul, avatul, etc. — cari au nevoie de mai mult oxigen, ademeniți de apa proaspătă, pornesc contra curentului pentru a ieșì prin gârle la Dunăre. In baltă nu mai rămân decât speciile tipice de pește de baltă ca: știucă, lin, caracudă, biban, etc. Pescarii cunosc foarte bine aceasta, știind că de acum trebue să înceteze pescuitul mare al bălților, deoarece «a intrat apa în bălți și a fugit peștele la Dunăre».

In această epocă, apa din Dunăre fiind relativ limpede, albia devine rezervorul cel mare unde se concentrează tot peștele, atât cel scăpat acuma din bălți cât și cel care a venit de cu toamnă și a iernat, stând în letargie, în cârduri prin gropile de pe fundul Dunărei. Pescarii, adânci cunoscători ai acestor obiceiuri din viața peștilor, știu că acum trebue să înceapă pescuitul mare la Dunăre. «S'a arătat crap frumos la Dunăre», «a ieșit somnul dela iernat», «a ieșit albitură multă la gura Filipoiului», etc., etc., acestea sunt frazele cari mereu se repetă între ei în acest timp.

Și în adevăr nu bine au plecat ultimii sloi de pe Dunăre și imediat în urma lor o întreagă flotă de câtevă sute de dube de pescari români o pornesc cu *Oriele* din Turtucaia, lăsându-se cu curentul la vale până la Sulina. (Tab. XXI). E o minunată priveliște, pentru cine navigă în acest timp pe Dunăre, de a vedeà acest mare convoiu de bărci ale voinicilor noștri Turtucăeni, pe cari nici frigul și umezeala și nici viscolele din zilele babelor nu-i oprește să reînceapă în fiecare an această muncă atât de grea și de periculoasă. Pescarii turci ies și ei cu *Lăptașele* lor (Fig. 214-217), cari merg până la fundul Dunărei, scoțând peștele care de abiă se trezește dela iernat, Românii și Rușii trag cu *Tifanele* pe la întinsuri (Tab. XXII), alții umblă cu Tărăbufurile pe sub maluri și sperie peștii cu «Stiulbucurile» din ascunzătorile lor de iarnă de sub rădăcinile sălciilor, etc., etc. O întreagă activitate pescărească se desvoltă dar de odată pe Dunăre, în locul celei din baltă care acuma a încetat cu totul.

Această activitate însă este numai pentru scurt timp, căci peștele nu rămâne multă vreme pe loc; el sau este gonit de aici prin turbureala apei, care începe să vie tot mai tare din afluenții Dunărei, sau, dacă aceasta întârzie, el trebue să urmeze necesităților sale organice de hrană și reproducere, pe cari are a și le satisface în alte locuri și deci pleacă de acolo.

Al doilea fel de migrațiuni dar sunt: *Migrațiunile de primăvară ale peștelui din albia Dunărei în bălți, provocate de apele crescute ale Dunărei, prea încărcată cu aluviuni.*

Bălțile fiind acum umplute cu apă proaspătă suficientă, și ea devenind limpede, îndată ce intră peștii în aceste basinuri liniștite, ei găsesc acum aci din nou condițiuni prielnice de traiu. Apa din bălți încălzindu-se în timpul zilei mai ușor de razele solare decât cea din Dunăre, viața începe a reînvià mai curând în ele și peștii, cari au stat toată iarna fără să mănânce din cauza frigului, încep acum a se hrăni pentru a-și înlocui puterile pierdute.

Peștii intrați în bălțile mari permanente stau aici până ce apele s'au revărsat bine pe terenul inundabil, și apoi fiecare specie, îndată ce apele ajung la temperatura optimă care le convine lor mai bine pentru bătaie și lepădarea icrelor, pleacă în cârduri spre locurile de reproducere de pe terenul inundabil de curând acoperit cu apă.

Al treilea fel de migrațiuni sunt dar *migrațiunile din bălțile adânci la locurile de reproducție.*

Știuca începe bătaia cea dintâiu, încă înainte ca ghiața să se fi topit cu totul, apoi vine avatul, șalăul, somnul, etc., și în fine crapul.

După ce s'a terminat bătaia fiecărei specii, peștii adulți pleacă dela locurile de reproducție spre lunca inundată și prin bălți la locurile cari le convin mai bine pentru hrana lor. Felul de hrană variind, nu numai după specie ci și după etăți, ei se împart în cârduri și se împrăștie fiecare acolo unde hrana ce le convine e mai bogată și unde sunt mai feriți de dușmani.

Peștii cei mici, cari se hrănesc cu Plankton, caută apa limpede dela supra-

Fig. 97. Gard de nuele de alun («Pleter») așezat pe maluri, pentru a închide peștele în bălți și a-l împiedică să fugă când începe scăderea apelor.

față, unde organismele mici plutitoare sunt abundente, crapul mare scormonește la rădăcinile de Pașă *(Potamogeton lucens)* sau în nomol după larvele de *Chironomide* și alte diptere, etc.

De îndată însă ce apele încep a scădeà mai repede, ajungând sub un anumit nivel, ca și cum un semnal ar fi dat și adulții dela diferi-

tele specii se grupează în cârduri, — de obiceiu chiar cei de aceeaș vârstă se adună la un loc — și pornesc să iasă afară la Dunăre. Ei încearcă mai întâiu să iasă peste maluri, — unde de obiceiu găsesc balta închisă cu garduri de către pescari (Fig. 97), — și apoi pornesc în grupe mari și dau să iasă prin gârla principală de scurgere a fiecărei bălți. Cârdurile sunt atât de mari, încât, când vin la garduri, amenință să le dea jos, și adeseori ies sate întregi de pescari cu furcile și ghionderele, făcând sgomote cu clopote, etc., ca să-i alunge înapoi. Peștele este însă îndărătnic și dă mereu înainte; crapul sare adeseori peste garduri de câte 2 și 3 m. înălțime — se fac prinzători anume pentru cei ce sar, numite *Leagăne* sau *Săltătoare* —, alții scormonesc ca porcii cu râtul pământul de sub gard pentru a-și face loc să fugă, așă că deși se pun în adins pietre la baza gardului ca să împiedece aceasta, totuș gardagiul trebue să se dea la fund de câte 7—8 ori pe zi ca să vadă dacă nu a mișcat și piatra din loc (Fig. 98).

Fig. 98. Gardagiul se dă la fund la gardul sterp dela gârla Otinei spre a controlă piatra dela baza gardului.

Cârdurile de pești ce vor să iasă sunt atât de mari, încât am văzut odată singur cum în timp de 3 ore s'au prins la leasă peste 30.000 kgr. de ciortocrap, aproape tot de aceleași dimensiuni.

Cel dintâiu care vreă să fugă este avatul, apoi vine somnul mare, în urmă crapul ș. a. m. d.

Al patrulea fel de migrațiuni sunt dar: *Migrațiunile de vară ale peștelui din bălți în Dunăre, în timpul retragerii inundațiilor.*

In timpul scăderii apelor, după cum s'a văzut, peștii adulți plecând în cârduri dela locurile lor de hrană de pe terenurile de inundație, puii — de diferite vârste și ei — continuă a rămâneà să se hrănească

în bălți. Ei profită aci de hrana naturală, pe care o găsesc în mare abundență într'o apă puțin adâncă și bine încălzită de razele solare; pentru a se hrăni și a crește cât mai repede, căci de îndată ce se lasă frigul, peștele începe a mâncă tot mai puțin până încetează apoi cu totul.

Creșterea puilor în bălțile Dunărei este foarte repede — calitate foarte apreciată în piscicultura din eleștee, numită de piscicultorii germani «Schnellwüchsigkeit»; — un puiu de crap d. ex. ajunge până în toamnă *Crăpcean*, cam de 12 cm. lungime, în toamna anului al doilea el ajunge *Ciortănică*, cam de 28—30 cm. ($^1/_2$ de kgr.), iar la finea anului al treilea se face *Ciortan*, de 1 $^1/_2$ kgr. greutate, când ajunge și la maturitatea sexuală.

Câtă vreme în baltă apa este încă mare, cârdurile de pești își caută hrana prin diferitele grupări de vegetațiune ale bălții, cari le oferă o hrană mai abundentă și adăposturi ferite de dușmani. Unii se grămădesc în întinsele livezi de Pașă *(Potamogeton)*, alții în diferitele grupări de alte plante submerse — *Myriophyllum, Ceratophyllum, Utricularia*, etc. — iar o mare parte din ei se bagă în stuful dela poalele bălților—intră în *Culare*—.

Toamna apoi, când apa din bălți scade cu totul, ei se concentrează din ce în ce mai mult în basinul restrâns al bălții. Pescarii, cari cunosc obiceiurile peștilor, profită de acest timp pentru a începe pescuirea mare a bălților cu năvoadele, putând prinde cu o muncă relativ mult mai mică cantități mari de pești; aceasta este epoca strângerii recoltei pentru bălți, adică epoca «pescuitului mare».

Cu cât însă vremea înaintează și apa începe a se răci, cu atâta peștii formând cârduri se retrag tot mai la adânc; dacă balta are adâncimi destul de mari în cari ei pot găsi locuri sigure de iernat—fără a fi expuși pericolelor provenite din înghețarea bălții până la fund sau de a se asfixiă din lipsă de aer suficient— ei continuă a rămâneà aci; dacă însă este o baltă mai puțin adâncă, atunci ei pornesc cu toții în cârduri pentru a-și găsi locurile de iernare în albia adâncă a Dunărei. Acum dar, toamna târziu, Dunărea se umple iarăș de pește și pescarii turtucăeni, cunoscători ai acestui fapt, o pornesc iarăș cu oriele într'un lung convoiu la vale până la Sulina, de unde se întorc abiă odată cu închiderea navigației. Acesta este dar al cincilea fel de migrațiune al peștilor: *Migrațiunile dela baltă la Dunăre, pentru găsirea locurilor de iernare.*

Din toate acestea vedem dar:

1. Că peștii din basinul Dunărei întreprind în fiecare an, la anumite epoce, o serie de migrațiuni dinspre albie spre baltă sau spre terenurile inundate, sau dela aceste înapoi spre albie.

2. Că aceste migrațiuni sunt determinate pe de o parte de nevoile fiziologice ale peștilor — de hrană, reproducție, conservare individuală —, iar pe de alta de variațiunea condițiunilor fizice și biologice ale mediului în diferitele porțiuni cari compun basinul apelor Dunărei.

3. Că grație acestor migrațiuni, peștii sunt în stare să-și satisfacă în condițiunile cele mai bune nevoile lor fiziologice și tot odată să utilizeze în modul cel mai rațional calitățile fiecăreia din părțile cari compun mediul de traiu.

D. Raporturile dintre diferitele specii de pești din apele Dunărei și rolul peștilor răpitori.

In cele precedente am stabilit pe de o parte cari sunt calitățile și defectele fiecăreia din părțile cari compun mediul de traiu în basinul apelor Dunărei, iar pe de altă parte care este influența pe care fiecare din aceste părți o exercită asupra biologiei peștilor cari trăesc aici și migrațiunile pe cari ei sunt nevoiți a le face din aceste cauze; ne mai rămâne să arătăm acuma cari sunt raporturile dintre diferitele specii de pești cari trăesc în aceste ape și influența ce o exercită unele asupra altora.

In apele Dunărei de jos trăesc 57 de specii de pești, în afară de peștii de apă salmastră, cari trăesc în lacurile litorale sărate ca Razim, etc., sau intră acì din Mare și despre cari vom vorbì în altă parte.

Din aceste 57 specii, 15 specii — pe cari le vom tratà când vom vorbì despre pescăriile din fața gurilor Dunărei — sunt pești de mare cari intră în Dunăre numai pentru a se reproduce sau a sta aci câtvà timp—*pești migratori anadromi*,—iar 1 specie sunt pești cari merge din fluviu în mare pentru a se reproduce — *Anguila, pește migrator catadrom;* — restul de 41 specii sunt pești excluzivi de apă dulce. Din aceste 41 de specii, 35 sunt băstinași din basinul Dunărei, iar 6 se scoboară numai—mai rar sau mai des—din râuri și anume: *Lota vulgaris* (Mihalț), *Barbus fluviatilis* (Mreana), *Squalius cephalus* (Clean), *Squalius leuciscus* (Clean lungueț), *Salmo hucho* (Lostriță) și *Aspro streber* (Fusar).)

Din cele 35 specii de pești băștinași din basinul Dunărei, 7 trăesc numai în baltă, sau dacă vin în albie caută numai locurile cele cu o apă liniștită de tot, ca brațele moarte, întinsuri pe lângă malurile convexe, etc.; aceștia sunt: Caracuda, Linul, Blehnița *(Rhodeus)*, Pleava, Țiparul, Pietroșelul și Pălămida de baltă *(Gasterosteus platygaster)*. Restul de 28 specii fac necontenite și periodice migrațiuni locale între albia Dunărei și bălțile ei.

Din cele 16 specii migratoare, cari intră din Mare în Dunăre, numai 7 intră și în bălți și anume 5 specii de *Gobius* (Guvidii) și 2 specii de

scrumbii mici (*Clupea delicatula* și *C. cultiventris*), cari toate însă nu au vreo importanță economică deosebită.

După felul lor de hrană, cele 41 specii locale din Dunăre se împart în: 12 specii de pești răpitori (Bibanul, 2 specii de șalău, 2 specii de Aspro și 2 specii de Acerina, Mihalțul, Somnul, Avatul, Știuca și Petromyzon) și 29 specii pașnice — cele mai multe din familia Ciprinoideilor — adică cari se hrănesc cu crustacee, larve de insecte, Planckton, buruieni, sau detritusuri organice, etc.

Acest mare număr de specii de pești, cari constituesc toată ichtiofauna basinului apelor Dunărei inferioare — și cari au fiecare alte obiceiuri de viață, altă hrană, etc. — dau posibilitatea ca avantajele de viață pe cari le oferă mediul să fie cât mai perfect utilizate, astfel ca hrana disponibilă să fie transformată în ultima instanță într'o cantitate cât mai mare de carne de pește.

Puterea nelimitată de reproducere a peștilor face cu putință ca fiecare specie să se înmulțească atâta pe cât condițiunile naturale de hrană îi permit. Dintr'aceasta însă se naște o mare concurență la hrană, o grea luptă pentru existență, care a făcut ca natura să reguleze singură lucrurile astfel, creindu-se o stare de echilibru, încât diferitele specii cari conviețuesc acî să fie specializate la diferitele feluri de hrană cari se pot aveà în aceste ape; unele se hrănesc cu Crustacei, altele cu Plankton, altele cu larve de insecte, altele cu plante, altele chiar numai cu detritusuri organice, ș. a. m. d.

Ceeace strică în aparență această armonie sunt peștii răpitori, cari se hrănesc distrugând pe semenii lor. De fapt însă aproape toate speciile de pești răpitori sunt pești de obiceiu de o valoare comestibilă pentru om cu mult mai mare decât speciile cari le servesc lor ca hrană. In adevăr, lor le cad ca pradă: sau toate acele specii de pești mici cari nu au aproape nici o valoare — chiar și speciile mici de pești răpitori — sau, din speciile mari, acei indivizi cari, înmulțindu-se mai mult decât hrana disponibilă o permite, își fac concurență la hrană și rămânând slăbănogi nu mai pot duce lupta pentru existență.

Natura s'a îngrijit dar de a stabilì și aici un echilibru și a face ca peștii răpitori să aibă și ei un rol însemnat de îndeplinit în economia generală a acestor pescării și anume, rolul pe care-l are grădinarul într'un parc, adică acela al selecționarului: *Pe de o parte, ei împiedică supraînmulțirea indivizilor aceleiaș specii, cari făcându-și concurență la hrană degenerează și rămânând pitici transformă astfel hrana consumată într'un produs inferior*, pe de altă parte, *ei transformă într'o carne de o calitate superioară carnea speciilor de pești mici cari nu au nici o valoare comestibilă.*

Astfel dar, atât prin lupta pentru existență creată prin concurența la hrană, cât și prin felul de traiu al peștilor răpitori, nu se face alta decât a se da încă și mai mult posibilitatea ca să se utilizeze în modul cel mai perfect condițiunile de traiu din aceste ape, spre a se ajunge cu modul acesta la o producțiune de pește maximă și optimă.

Firește este un semn rău pentru starea pescăriei dintr'o apă când numărul peștilor răpitori crește și el prea tare, trebuind să existe în totdeauna o proporție între numărul acestora și numărul peștilor pacinici, care să nu fie depășită. Dacă găsim o asemenea stare, trebue să știm că ea e datorită sau unei intervențiuni greșite a omului care a distrus echilibrul natural—d. ex. suprapescuirea sau pescuirea unilaterală și la epoce greșite—sau unei stări anormale în condițiunile naturale, cum ar fi d. ex. o alimentațiune cu apă insuficientă și mai cu seamă lipsa de locuri de reproducere și de hrană prielnice pentru peștii pașnici. In asemenea cazuri dar, intervenția omului e necesară pentru a cercetă cu deamănuntul cauzele și a restabilì echilibrul natural distrus.

E. Insemnătatea totalității condițiunilor fizice și biologice și conlucrarea diferitelor părți cari compun basinul apelor Dunărei la producția pescăriei.

După ce am examinat cari sunt condițiunile naturale de traiu în diferitele părți cari compun albia cea mare a Dunărei până la gura Prutului, ce influență exercită fiecare din aceste părți asupra biologiei peștilor și cari sunt raporturile dintre diferitele specii de pești între ele, să vedem acum care este însemnătatea totalității acestor condițiuni naturale de existență pentru producția pescăriilor de aici.

După cum am văzut mai sus, albia mare a Dunărei — pe porțiunea de care ne ocupăm acì dela Vârciorova până la începutul Deltei — se compune din diferite elemente, ca: albia propriu zisă, gârle, bălți, japșe, stufării, teren inundabil, etc. Fiecare din aceste elemente prezentă la anumite epoce, alternativ, o serie de condițiuni extraordinar de favorabile pentru satisfacerea nevoilor naturale ale peștilor de: reproducere, clocirea ouălor, hrană, hrana și creșterea puilor, respirație, ibernație, ferire de dușmani, etc. Pe de altă parte, de asemenea, fiecare din ele prezentă la anumite epoce, alternativ, și o serie de desavantaje și pericole pentru existența acestor pești ca: secarea, înghețul sau infecția apei, lipsa de oxigen, aluviunile prea abundente, dușmanii și paraziții, etc.

Pentru a puteà dar profità la timp de aceste condițiuni atât de favorabile și a se puteà ferì de pericole, peștii sunt nevoiți a face la acele epoce hotărîte o serie de migrațiuni, trecând treptat pe la fiecare

din aceste părți ale basinului apelor fluviului. Cu modul acesta dar, natura s'a îngrijit singură de a creà aci o stare de echilibru, printr'o perfectă adaptațiune a felului de vieață a peștilor la condițiunile speciale ale acestui mediu de traiu, punându-i în stare să poată trage toate profitele, pentru creșterea și îmmulțirea lor, din condițiunile naturale ce li se oferă.

Să căutăm dar acum a ne da seama până la ce grad totalitatea acestor condițiuni naturale de traiu este în adevăr atât de prielnică producțiunii pescăriilor dela Dunăre. Cel mai mai bun mijloc pentru a ajunge la acest scop este să facem o comparațiune între producțiunea naturală de aci și modul cum se face, în basinuri artificiale, cultura intensivă a peștelui prin procedeele cele mai nouă, stabilite după ultimele cerințe ale științei.

In apele din basinul Dunărei, noi am văzut că peștii cari pot prosperà mai bine sunt Ciprinoizii și câtevà specii de pești răpitori. Pentru cultura artificială intensivă a acelorași specii de pești se construesc anume heleștee sistematice împărțite într'o serie de basinuri de diferite mărimi și adâncimi și cu apa regulată astfel ca fiecare basin în parte să poată fi umplut și deșertat ori când, după voință.

Piscicultura aceasta modernă, în eleștee artificiale, este bazată pe separarea după vârstă a peștilor în diferite basinuri, construite astfel încât fiecare din ele să întrunească toate condițiunile pentru a răspunde în totul la satisfacerea nevoilor naturale ale peștilor ce se pun într'însele. Se construesc dar pentru acest scop următoarele feluri de basinuri.

1. *Basinuri de reproducție*, destinate a se pune în ele câtevà perechi de pești aleși ca reproductori, spre a-și lepădà icrele. Aceste basinuri, cari sunt mici și puțin adânci, stau tot timpul anului uscate, iar toamna se ară și apoi se seamănă pe ele anume plante. Numai cu câtevà zile înainte de epoca reproducției ele se umplu cu apă, însă cel mult de 50 cm. adâncime. Ele fiind foarte bine expuse la soare, ouăle de pește fecundate, cari se depun pe plantele de pe fund, se clocesc foarte repede, așà că în câtevà zile puii încep a înnotà liberi; în acest timp se desvoltă și microfauna acuatică — alge, infuzorii, etc., — cari le servesc ca hrană. Aceste basinuri se feresc de orice fel de animale cari ar fi dușmanii puilor.

2. *Basinuri de creșterea puilor*. Acestea sunt cevà mai mari și cu apă cevà mai multă; în ele se cresc puii separați după vrâste și după specii. Peștii și orice alte animale răpitoare se scot cu îngrijire afară.

3. *Basinuri de creșterea peștilor*. Basinuri mari de tot, cu o adâncime cam de un metru, bine expuse la soare ca să poată fi bine încălzite și să se poată desvoltà organismele cari servesc ca hrană. Crapii de vrâsta de 2 ani se pun cam 600 bucăți pe hectar și 10 % pești răpitori.

4. *Basinuri de iernat.* Acestea sunt mici ca suprafață, însă foarte adânci și lipsite cu desăvârșire de hrană.

In afară de acestea se mai fac încă diferite *basinuri auxiliare* pentru a separă cât mai mult peștii după vrâste.

Basinurile putându-se inundà și secà fiecare izolat, independent unul de altul, la sfârșitul toamnei se scoate treptat apa din ele și se prind peștii, trecându-se dintr'un basin în altul. Iarna cele mai multe basinuri rămân uscate, pentru ca fundul lor înghețând să se aerisească și materiile organice în putrefacțiune să se descompună mai repede, asanându-l. Unele din acestea se lasă chiar peste vară neinundate și se face pe ele cultură de cereale, dându-li-se prin aceasta o putere de producție și mai mare.

Prin aceste procedee moderne, vechea cultură a peștelui în eleștee s'a pus cu totul pe alte baze, producția s'a sporit considerabil, iar rentabilitatea a ajuns a fi acum mai bună dela un eleșteu cu pește, decât dela aceeaș suprafață de teren cultivată cu cereale.

Uitându-ne acum cum se petrec lucrurile *în mod natural* la Dunăre, vedem în liniile generale o mare asemănare, ca și cum piscicultura modernă ar fi luat de bază pentru stabilirea procedeelor ei regimul natural dela bălțile Dunărei.

In adevăr *terenul de curând inundat* — după cum s'a arătat dejà — este cel mai perfect basin de reproducție; prin calitățile sale și prin bogăția de hrană naturală care se naște pe el din germenii faunei acuatice cu care aceste pământuri sunt impregnate, el întrece cu mult toate basinurile artificiale ce se fac pentru acest scop. Singurul defect este că aici peștii reproductori nu pot fi izolați după specii, așà că ar puteà veni pești răpitori printre ei; față însă de întinderea enormă a terenului, instinctul natural al peștelui îl pune în stare să-și găsească singur destule locuri izolate, sigure de dușmani, și cari să-i convie din toate punctele de vedere cât mai bine.

Terenurile acoperite ca apă cevà mai înaltă și cu un Plankton bogat plutind la suprafața ei, sunt cele mai minunate *locuri de hrană ale puilor.* Și aici singurul inconvenient este că peștii nefiind izolați, specii de pești răpitori și alți dușmani se pot strecurà între ei spre a-i distruge; în natura liberă însă instinctul de conservare este cu mult mai desvoltat decât la peștii cari trăesc captivi în basinurile artificiale ale piscicultorului, așà că ei știu în totdeauna mai bine să-și găsească ascunzători și să se ferească de dușmani. Pe de altă parte, reproducția peștilor în natură este atât de mare — un crap face până la 800.000 boabe de icre — încât oricât de mulți pui ar cădeà în luptă cu dușmanii, rămân încà suficienți cari scapă spre a se puteà desvoltà înainte și a populà apele; și apoi

am văzut în această privință rostul peștilor răpitori în economia generală a unei pescării naturale, încât nu avem a ne teme de ei.

Bălțile sunt cele mai excelente basinuri naturale de creșterea peștelui. Oricât ar fi un eleșteu artificial de bine situat și de sistematic construit, niciodată nu poate el să aibă bogăția de hrană care este într'o baltă a Dunărei. Fundul ei îngrășat periodic în mod natural prin revărsările Dunărei încărcate cu aluviuni fine, vegetația bogată și atât de variată cu fauna ce crește pe ea și cu infinitele refugii și ascunzători ce le oferă peștelui, micul curent care sporește puterea de producție de hrană, etc., etc., toate acestea sunt calități pe cari niciodată un eleșteu artificial nu le poate aveà. De aceea chiar piscicultorii, când voesc să forțeze producția în eleșteele lor, nu se mulțumesc numai cu hrana naturală, ci hrănesc artificial peștele cu porumb, lupine, etc., lucru de care niciodată nu poate fi nevoie în bălțile Dunărei.

Albia propriu zisă a Dunărei, în fine, este cel mai perfect basin de iernat care se poate imaginà. Adâncimile mari cu gropile de pe fund, refugiile pe sub rădăcinile sălcilor, și apoi enorma cantitate de apă proaspătă și totdeauna bine aerisită, toate acestea fac ca în adevăr peștele să găsească aici cel mai bun refugiu al său pentru iarnă.

Pe lângă toate acestea, după cum am mai arătat, și regimul apelor Dunărei se potrivește în totul cu cerințele procedeelor pisciculturii moderne ; și aici revărsările de primăvară umplu toate basinurile, după capacitatea lor, iar toamna, când se strânge recolta anuală și e nevoie de apă mică pentru a prinde peștele mai cu ușurință, ele se golesc încetul cu încetul. Iarna suprafețe cât mai mari din aceste basinuri rămân uscate, pentru ca fundul lor să înghețe aerisindu-se și asanându-se, și să capete astfel nouă puteri de producție.

* * *

Dacă însă la Dunăre găsim în abundență toate acele basinuri cu toate calitățile cerute pentru piscicultura artificială, apoi aici mai avem încă și o serie de avantaje incontestabile, cari la eleștee lipsesc și cari le fac să aibă o valoare și mai mare încă pentru producția peștelui.

In primul rând, numărul basinurilor acì fiind nelimitat, avem o serie infinită de toate nuanțele pentru a corespunde satisfacerii nevoilor naturale ale unui mult mai mare număr de specii decât cele câtevà specii cari se cultivă în eleșteele artificiale. In adevăr, noi știm că în eleșteele artificiale se cultivă astăzi crapul, linul, caracuda, cevà știucă și rareori foarte puțin șalău — și aceasta cu foarte mari greutăți. Câtevà specii exotice cari s'au introdus în ultimii ani din America și Australia sunt

încă pe cale de experimentare și nu joacă nici un rol. Aceste câteva specii însă nu pot utilizà în mod destul de perfect toate puterile naturale de producțiune ale basinului în care trăesc.

In basinul Dunărei cu bălțile ei, din contra, noi am văzut că cresc și se înmulțesc peste 40 de specii (afară de peștii de mare migratori cari vin acì), și din aceștia mulți ca șalăul, somnul, etc., au o valoare alimentară foarte mare. Alte specii mai inferioare ca: babușca, roșioara, văduvița, plătica, cosacul și toate abramidele, sabița, scobarul, avatul, etc., cari acì ajung la dimensiuni mari și procură un aliment bun și ieftin populațiunii sărace, au marele avantaj pentru producție că, fără a face o concurență mare la hrana speciilor de valoare, prin ele se utilizează în modul cel mai perfect toate izvoarele de hrană ale basinului în care trăesc; fără de acestea ele ar rămâneà neîntrebuințate și deci n'ar contribuì la sporirea producției. Despre speciile mici fără valoare în fine, am arătat că nici ele nu consumă în mod inutil hrana disponibilă din baltă, ci din contra, fiind mâncate de peștii răpitori, ele o transformă în carnea scumpă a acestor pești ca șalăul, somnul, știuca, etc. Prin peștii mici dar, utilizarea condițiunilor de hrană pentru cantitatea și calitatea producțiunii finale a pescăriilor Dunărei, devine încă și mai perfectă, ceeace la eleștee lipsește.

Un alt mare avantaj al pescăriilor Dunărei asupra eleșteelor artificiale este: că pe când piscicultorul, pentru a separà peștii de diferitele vrâste unii de alții, are novoie să pescuească în fiecare an puii sau peștii dintr'un basin și să-i treacă în altul, iar toamna să-i schimbe în basinurile adânci de iernat, la Dunăre natura singură se îngrijește de toate acestea; aici peștele umblă singur prin gârle și trece dintr'o parte în alta, împins numai de necesitățile sale fiziologice, fără să mai fie nevoie de operația atât de costisitoare de a fi pescuiți și transportați dela un basin la altul.

Singurul dezavantaj mare al pescăriilor dela Dunăre față de pisciculturа intensivă în eleșteele artificiale este că, nefiind stăpâni pe deplin pe cursul apei, nu suntem în stare a secà după voință, oricând am avem nevoie, basinurile de apă, pentru a prinde peștele din ele mai cu ușurință; de aceea pescuitul, adică strângerea recoltei, este cu mult mai costisitoare, mărind deci considerabil spesele de exploatare în dauna veniturilor nete. Aceasta este și problema principală care cere a fi rezolvită — și care e o problemă tehnică relativ ușoară — pentru ca pescăriile naturale dela Dunăre să ajungă a fi, nu numai ca cantitate și calitate a producțiunii, ci și ca beneficii, superioară pisciculturii intensive din eleșteele artificiale.

Un alt desavantaj al pescăriilor naturale dela Dunăre este, că sunt unii ani — ce e dreptul destul de rari — când creșterile de primăvară

nu ajung la un nivel destul de ridicat, ca apa să alimenteze suficient bălțile și să acopere terenurile inundabile. In acești ani producția este firește slabă, căci nu mai este acea conlucrare între diferitele unități — baltă, gârlă, teren inundabil, albie — ci ele rămân izolate unele de altele, fiecare formând numai un basin izolat, în care peștii sunt nevoiți a-și satisface cerințele lor fiziologice de hrană și reproducere după putință. Și acest important desavantaj poate fi însă înlăturat prin aplicarea unor procedee raționale de cultură.

Din toate acestea se vede dar că *în adevăr în basinul Dunărei condițiunile naturale de producțiune a peștelui sunt excelente, întrecând chiar pe cele din eleșteele artificiale anume făcute după toate indicațiunile științei pentru cultura intensivă a peștelui.*

Această extraordinară putere de producție, fiind datorită în prima linie conlucrării tuturor elementelor cari compun basinul acestui fluviu și regimului apelor sale, rezultă că pentru ca ea să poată continuà a-și da roadele sale, trebue ca nici o cauză — ca indiguiri neraționale, etc. — să nu intervină și să strice echilibrul natural stabilit prin lupta elementelor, într'un timp atât de îndelungat.

CAP. III.

CONDIȚIUNILE BIOLOGICE DIN DELTA DUNĂREI ȘI INFLUENȚA LOR ASUPRA MIGRAȚIUNILOR PEȘTELUI ȘI ASUPRA PRODUCȚIUNII PESCĂRIILOR DUNĂREI.

In schițarea caracterelor biologice generale ale basinului apelor Dunărei, pe care am dat-o până aici, am avut în vedere numai porțiunea până la Ceatalul Ismailului. De aici încolo începe regiunea Deltei. Aceasta, atât din punctul de vedere hidrografic cât și din cel biologic, se prezentă în multe privințe în condițiuni cu totul diferite. Voiu căutà în cele ce urmează să pun în evidență deosebirile principale dintre aceste două regiuni și să arăt în linii generale condițiunile de viață din bălțile Deltei.

De sigur că una din deosebirile principale este că aici creșterile Dunărei nu ajung niciodată înălțimile pe cari le ajung în părțile din sus:

Pe când d. ex. la Brăila, media înălțimilor maxime ajunse de creșterile apelor Dunărei în timp de 30 de ani, este $5^m,14$ deasupra etiajului, cu o înălțime maximă de $6^m,93$ ajunsă la 1897, la Tulcea media înălțimilor pe 30 ani este abià de $2^m,93$, cu înălțimea maximă dela 1897 de $4^m,77$; este dar o diferință de peste 2 m. la înălțimea maximă a creșterilor pentru o distanță numai de 98 Km. Dacă ne scoborîm încă cevà mai jos în interiorul Deltei, înălțimile maxime ale creșterilor scad încă și mai tare, până ajungem la Sulina la o medie a înălțimilor maxime în cei 30 ani abià de $0^m,49$.

De sigur că această urcare, mult mai mică, a nivelului apelor maxime în timpul creșterilor, are o influență însemnată, atât asupra întinderii suprafețelor ce se inundă cât și asupra felului alimentării cu apă a bălților din această regiune, și deci și asupra condițiunilor de traiu din ele.

Pe de altă parte noi am văzut că, pe când bălțile din sus de gura Prutului au nivelul fundului lor mai înalt decât etiajul Dunărei — fundul bălții Greaca este de $1^m,34$ deasupra etiajului, la balta Călărași $1^m,48$ deasupra etiajului, la bălțile Brăilei și Brateșului 0,80 m. deasupra etiajului, etc. —, bălțile Deltei au fundul cu mult sub etiajul fluviului, ajungând până la 2 m. sub nivelul Mării Negre (Tab. III.).

Şi mai mare este încă diferinţa între aceste două feluri de bălţi dacă ne uităm la proporţia dintre suprafaţa bălţii propriu zise — adică suprafaţa bălţii permanente în epoca apelor scăzute — şi suprafaţa terenului inundabil care se acopere la apele mari. In adevăr, având în vedere marile oscilaţiuni ale nivelului apelor Dunărei la bălţile din sus, suprafaţa terenului inundabil din jurul lor este incomparabil mai mare ca suprafaţa bălţii propriu zise, aşà avem:

Pe lunca dintre Giurgiu-Oltenita, 30.791 hectare teren inundabil şi numai 9.268 hectare bălţi (între cari ezerul Greaca de 7.270 hectare), pe insula Borcei, din 80.125 hectare în întregime inundabile numai 7.437 hectare sunt luciu de apă în epoca apelor mici, în insula Brăilei din 87.642 hectare inundabile numai 14.349 ha. rămân luciu de apă la apele joase, la bălţile dela Crapina (dela Măcin la Isaccea) din 16.284 hectare numai 8.566 ha. sunt luciu de apă, etc.

In Deltă dimpotrivă, oscilaţiunile nivelului apelor Dunărei fiind cu

Fig. 100. O vedere în stufăriile Deltei; pescarii taie cu Târpanele o gârlă în Plaur şi apa iese pe dedesubt.

mult mai mici, suprafaţa terenului inundabil este cu totul redusă faţă de suprafaţa enormă a bălţilor permanente. Nu avem decât să comparăm cifrele totale: Dintr'o suprafaţă totală de 430.000 hectare numai

65.095 ha. este suprafaţa uscatului la apele joase (la 4 hidrograde), din cari însă 13.945 ha. sunt mai sus decât nivelul creşterilor maxime dela 1897; aşă dar suprafaţa reală a terenului inundabil nu este decât de 51.000 ha. la o suprafaţă de 379.000 ha. de bălţi, adică numai 1/8.5 din suprafaţa totală sau de 7 şi jumătate ori mai mic ca suprafaţa bălţilor.

Dar diferinţa între bălţile Deltei şi bălţile din sus e încă şi mai mare dacă privim proporţia între suprafaţa luciului de apă şi suprafeţele de baltă acoperite cu stufării (Tab. III.). Pe când la bălţile din sus — tot din cauza marilor oscilaţiuni ale nivelului — stuful este restrâns numai la poalele bălţii pe o bandă în general îngustă, la bălţile Deltei din suprafaţa totală de 379.000 hectare de bălţi, numai 108.000 ha. sunt luciu de apă, iar restul e acoperit cu stuf, aşă că întreaga Deltă are aparenţa unei mări de stuf. Tab. III arată această imensitate a stufăriilor Deltei, iar Fig. 100 dă o vedere fotografică din aceste stufării şi tot odată arată cum săpându-se în Plaur iese apa pe dedesubt.

Fig. 101 în fine, arată una din imensele stufării ale Deltei arzând în timpul iernii, când pescarii dau foc la stuful vechiu pentru ca primăvara să crească mai frumos.

Fig. 101. O Stufărie din Delta arzând.

Din aceste stufării cel puţin 72.000 ha. sunt plaur adică stuf plutitor, iar 196.000 hectare sunt păpuriş şi stufărie crescută din pământ sau plaur căzut şi fixat pe fundul bălţii.

Toate acestea ne arată dar o serie de diferinţe radicale în constituţiunea şi modul de alimentare al celor două feluri de bălţi; e natural dar că şi condiţiunile biologice din ele să fie diferite.

In adevăr, bălţile Deltei, deşi prin adâncimea şi vasta lor suprafaţă conţin un volum de apă incomparabil mai mare, totuş calitatea apei din ele nu este pretutindeni atât de bună ca cea dela bălţile din sus, căci pe când în acestea din urmă apa se poate primeni aproape în întregime în timpul creşterilor, în Deltă — tocmai din cauza adâncimii lor sub etiaj — primenirea nu se poate face peste tot atât de completă. Aici dar în părţile mai îndepărtate, sau unde rămân bălţi izolate din cauza potmolirii gârlelor de alimentare, găsim întinse suprafeţe unde apa nu e suficient oxigenată şi conţine în soluţiune gaze provenite din putrefacţiunea plantelor. Aceasta se manifestă şi asupra *naturii fundului*, căci în loc de acel nomol fin mineral, amestecat numai cu puţine materii organice cum este în bălţile din sus, găsim în multe bălţi din Deltă pe suprafeţe relativ întinse un *nomol negru sapropelic*, încărcat cu materii organice în putrefacţiune şi cu gaze mefitice.

Suprafaţa relativ mică a terenului inundabil din jurul bălţilor din Deltă constitue de asemenea un mare dezavantaj pentru condiţiunile de vieaţă de acì: în afară de faptul foarte important că din această cauză peştii găsesc acì suprafeţe relativ mai puţin întinse, cari să le ofere acele locuri excelente pentru reproducţie, apoi şi condiţiunile de hrană suferă.

Este ştiut faptul că terenul inundabil rămâne o parte din an uscat,— expus la arşiţa soarelui şi iarna la îngheţ, care deci îi schimbă constituţia chimică şi fizică,—aceasta îl asanează şi afânează, şi îi dă tocmai acea putere extraordinară de producţie, făcând ca îndată ce inundaţia îl acopere, vieaţa acuatică să se poată desvoltă cu atâta intensitate şi bogăţie pe el.

Şi mai mult încă schimbă condiţiunile de traiu acea enormă pătură de plaur care acopere o suprafaţă atât de întinsă din aceste bălţi (Tab. III şi Fig. 100). Deşi sub plaur — acolo unde el nu are încă o grosime prea mare — este încă apă suficientă, totuş razele soarelui, cari sunt factorul principal dătător de vieaţă, nu o ajung, aşă că domneşte un frig şi un întuneric etern. Aici deci toate acele microfite, cari sub influenţa luminii şi a căldurii solare transformă materiile anorganice în organice şi servesc apoi ca hrană fundamentală pentru toate celelalte fiinţe acuatice, transformându-se în ultima instanţă în carne de peşte, aici toate acestea nu mai pot trăi. Sub plaur dar o vieaţă nouă nu se poate naşte, plante verzi, cari să consume acidul carbonic şi să oxigeneze apa, nu pot trăi, descompunerea plantelor moarte şi materialelor organice se face numai în mod incomplet, dând naştere la tot felul de gaze meftice, etc., etc.

Dar chiar şi pe unele porţiuni din bălţile libere de stuf şi plaur— unde gârlele de alimentare sunt cu totul astupate ca de ex. în regiunea sahalelor şi a gârlelor Şontea şi Lopatna — condiţiunile biologice

se strică adeseori; aici din cauza unei alimentaţiuni insuficiente cu apă proaspătă şi mai cu seamă din cauza lipsei unui mic curent, o serie de plante cu foi plutitoare — şi mai cu seamă *Stratiotes aloides* şi *Carex stricta* — se îmmulţesc atât de tare, încât cu toată adâncimea bălţilor le cotropesc şi împiedică pescuirea lor; toamna însă aceste plante căzând la fund intră în putrefacţie şi strică şi apa, făcând-o din ce în ce mai improprie pentru desvoltarea organismelor şi deci şi pentru îmmulţirea peştilor.

Asupra mijloacelor de a combate toate aceste dezavantaje provenite din cauze exterioare şi de a pune aceste întinse suprafeţe de bălţi într'o mai bună stare de producţie, am arătat însă propunerile mele în lucrarea mea întitulată «Câtevà probleme ştiinţifice şi economice privitoare la Delta Dunărei», aşà că nu voiu mai revenì acì. In tot cazul, după cum o dovedesc rezultatele pline de succes ale lucrărilor ce s'au făcut dejà în partea sudică a Deltei, lucrul nu e greu şi cheltuelile sunt relativ mici faţă de rentabilitatea lor.

* * *

Cu toate aceste desavantaje, bălţile Deltei au totuş şi o serie de incontestabile mari calităţi, cari le fac să dea o producţie de peşte mai mare chiar decât toate celelalte bălţi ale Dunărei la un loc.

In primul rând este *suprafaţa* lor enormă, care, chiar dacă am considerà ca bălţi numai luciul de apă, tot încă ne dau o suprafaţă mult mai mare decât a tuturor celorlalte bălţi ale Dunărei împreună.

In al doilea rând însă este *adâncimea* acestor bălţi, care face ca mediul biologic în ele să fie cu mult mai uniform, ca suprafaţa lor — dela care depinde atât de mult mărimea producţiei — să fie cu mult mai constantă — neputând fi reduse atât de tare la apele joase ca la bălţile din sus — şi ca pericolele mortalităţii organismelor, prin secarea apei în timpul verii şi prin îngheţ până în fund în timpul iernii, să fie cu totul excluse.

Adâncimea acestor bălţi le mai face să fie cele mai bune basinuri pentru iernatul peştilor şi un minunat adăpost în timpul căldurilor de vară. Chiar plaurul, care am văzut de altfel cât de mult înrăutăţeşte condiţiunile biologice din aceste bălţi, are totuş şi el oarecari avantaje pentru vieaţa peştilor, şi aceasta numai graţie adâncimii bălţilor; sub plaur găsesc peştii un excelent refugiu în timpul iernii şi în timpul căldurilor excesive de vară precum şi un adăpost unde se pot ferì mai bine de duşmani.

Un mare avantaj însă al acestor bălți, și cel mai important, este bogăția vegetațiunii lor de plante acuatice, submerse și plutitoare, — firește afară de cele vătămătoare ca : rizaca, popândacii și stufăriile plutitoare, etc. — Acestea pe de o parte oxigenează apa asanând condițiunile biologice acolo unde apa nu poate fi suficient primenită ; pe de altă parte însă plantele acuatice servesc pentru cele mai multe specii de pești ca *foarte bune locuri de reproducere* în bălțile mai îndepărtate de grind, adică acolo unde nu este suficient teren inundabil în apropiere. Prin acestea deci ele îndeplinesc acì rolul terenului inundabil, care am văzut că în Deltă este în proporție cu suprafața bălților cu mult mai mic ca la bălțile din susul Dunărei. Calitatea acestor locuri de reproducere nu este de loc inferioară celor de pe terenul inundat, căci ouăle lipite pe tulpina și pe frunza plantelor nu se acoperă de nomol, cum ar fi dacă le-ar depune pe fundul bălții ; ele sunt și aci apropiate de suprafața apei, așà că razele soarelui le încălzește suficient pentru a se desvoltà repede ; ele se desvoltă într'o apă bogată în oxigen pe care părțile verzi ale plantei îl degajează sub influența razelor solare ; mișcarea valurilor nu le strivește și nu le grămădește la un loc, căci ele sunt izolate unele de altele prin foile de cari sunt lipite, ș. a. m. d.

Și *pentru îmbunătățirea condițiunilor de hrană*, bogăția vegetațiunii are o foarte mare importanță, înlocuind pe deplin lipsa terenului inundabil. In adevăr în ori și ce lac locurile cele mai prielnice pentru desvoltarea în abundență a organismelor cari compun hrana peștilor sunt pe așà zisa «Zona litorală». Cu cât apa este mai puțin adâncă și deci mai bine încălzită de razele soarelui, cu atât și *fauna litorală* ce se desvoltă e mai bogată. Bălțile Deltei fiind cevà mai adânci, nu toate organismele cari de obiceiu constituesc fauna litorală ar puteà progresà așà de bine aici ca într'o apă cu fundul înalt ; tocmai acest inconvenient însă este pe deplin înlăturat de vegetațiunea submersă și cea cu foi plutitoare, căci aceasta constitue un substrat cu mult mai ridicat și mai apropiat de suprafața apei, unde străbat razele soarelui mai cu ușurință. Și în adevăr, în această vegetațiune întâlnim o foarte bogată faună litorală, unde organismele se desvoltă cu o mai mare intensitate chiar decât pe fundul bălților puțin adânci, căci acì li se oferă mai multe refugii și adăposturi ferite de dușmani, iar apa este foarte bine oxigenată prin activitatea vitală a acestor plante.

Aceste locuri constituesc dar pentru pești și mai cu seamă pentru pui locurile cele mai bune pentru hrană, întrecând chiar pe cele de pe terenul inundabil din susul Dunărei.

Incă un avantaj mare pentru bogăția hranei din aceste bălți, mai cu seamă pentru hrana preferită a puilor de pești, este că, adâncimea fiind

aici mai mare, este posibilitatea ca să se desvolte și o *faună pelagică*, adică un Plankton mai bogat. In fine, încă una din cauzele principale a marei bogății de hrană a acestor bălți este bogata faună de insecte, cari sboară deasupra lor și-și depun ouăle în ele. Miliardele de larve de țânțari, mai cu seamă, cari se găsesc aici, sunt cea mai bună și mai abundentă hrană a peștilor.

In afară de toate acestea însă, chiar în acele bălți unde calitatea apei nu este atât de prielnică pentru vieața tuturor speciilor de pești, sunt alte specii ca Linul, Caracuda, Știuca, Babușca, etc., adică *pești tipici de baltă*, cari se desvoltă de minune în ele, utilizând în modul cel mai perfect toate celelalte avantaje foarte mari ale acestor bălți, pentru a transformà materiile nutritive aflate în ele — între cari și mult detritus organic — în carne de pește de baltă; de aceea producția lor e foarte mare — sunt ani în cari producția peștilor de baltă, afară de crap, a fost în bălțile Deltei până aproape de 8 milioane kgr.—. Crapul rezistă și el foarte mult în aceste bălți, însă dacă apa ajunge a fi prea lipsită de oxigen și încărcată de alte gazuri, atunci fuge în alte bălți și nu mai rămân decât acei crapi degenerați, lungi și subțiri, cu capul osos și mare, pe cari pescarii îi numesc *ofițeri*.

* * *

Din toate acestea vedem dar că, atât din punctul de vedere al constituțiunii și hidrografiei lor, cât și din punctul de vedere al condițiunilor de traiu, bălțile Deltei diferă mult de bălțile din susul Dunărei și că acestea au o mare influență asupra felului producțiunii pescăriilor de acì. Mai vedem însă că, prin lucrări simple hidraulice, aceste condițiuni pot fi schimbate în mare parte acolo unde e nevoie și deci și calitatea producțiunii poate fi îmbunătățită încă și mai mult.

Condițiunile biologice din Deltă fiind însă altele ca în bălțile din susul Dunărei, este natural ca și *migrațiunile periodice* ce le fac aci peștii pentru a puteà profità la timp de avantajele ce le oferă diferitele părți ale bălții — spre satisfacerea cerințelor lor naturale de hrană, reproducție, conservare individuală, etc. — să fie și ele diferite de cele din regiunea bălților dela deal.

In ce privește mai întâiu speciile de baltă propriu zise — și mai cu seamă Linul și Caracuda — migrațiunile acestora nu sunt mari, ci se petrec numai în limita bălților, pe cari ele nu le părăsesc de loc. In timpul apelor mari acești pești ies la grindul inundat, sau la grupările de plante submerse, spre a-și lepădà icrele pe ierburi; ouăle lor se clocesc repede și puii continuă a rămâneà câtvà timp acì, unde sunt

feriți de dușmani, spre a se hrăni cu microorganismele ce se află acolo în abundență; dela grindurile inundate, odată cu scăderea apelor, ei se retrag încetul cu încetul spre balta adâncă, unde continuă a sta la suprafață și a se hrăni cu microorganismele de pe foile plantelor acuatice.

Când apa începe a se răci, atât linul cât și caracuda se retrag către părțile bălții unde fundul este nămolos, și apoi se îngroapă adânc în nămol pentru a ierna; aici rămân până târziu în primăvară, când apa începe a se încălzi.

Ca și la bălțile din susul Dunărei, afară de speciile cunoscute cari nu părăsesc balta niciodată, toți peștii de ací fac și ei migrațiuni regulate între Dunăre și baltă; acela însă care face migrațiuni mai mari, urcându-se chiar până aproape de regiunea Porților de fier, este Crapul.

In bălțile Deltei, crapul este foarte abundent, așà că în unii ani producția de crap poate trece de 5 milioane kgr.; am puteà zice chiar că aici avem cele mai bogate pescării naturale de crap din toată Europa. El trăește ací prin bălți și prin stufării, iar exemplarele bătrâne pe sub Plavuri, de unde nu iese decât când îl răscolesc apele mari. Primăvara când încep a intrà apele prin gârle în bălți, crapii din bălțile mai apropiate de brațul Dunărei, ademeniți de apa proaspătă, o pornesc prin gârlă contra curentului pentru a ieșì la Dunăre.

Pescarii cunosc aceasta foarte bine și își așează garduri cu limbi la gârle, cu gurile dinspre baltă, spre a prinde peștele ce vrea să iasă afară. Dacă apele vin mai mari trecând peste maluri (la cota 2,70 m. dela Tulcea), crapii — și împreună cu ei somni și alte specii — o pornesc în cârduri mari prin toate deschizăturile ce le găsesc. *Așà dar în epoca când în bălțile din sus peștele intră din Dunăre în bălți, în Deltă el fuge din bălți în Dunăre.*

In Dunăre crapul ieșit de curând din bălțile Deltei se recunoaște ușor după coloarea sa neagră; numai după ce a stat aici în albie câtvà timp la apă curgătoare, el recapătă frumoasa sa coloare aurie. Ajunși dar în Dunăre, ei formează cârduri și pleacă în sus în contra curentului; turbureala apei însă nu-i lasă să stea mult timp ací, și tot astfel și necesitățile sexuale îi împing să-și caute locurile prielnice pentru reproducere. Cum în această epocă tocmai toate gârlele bălților din susul Dunărei sunt deschise și cum cele mai de multe ori apele sunt revărsate chiar peste maluri, ei intră în aceste bălți pentru a căutà pe terenurile de curând inundate locurile de reproducere.

Cu cât apele într'un an sunt mai înalte și cu cât durata revărsărilor e mai lungă, cu atâta pornesc cârduri de crapi tot mai mari din Deltă și se urcă în sus pe Dunăre spre a intrà în bălți, pentru a se reproduce

pe întinsele terenuri inundate de acì, unde sunt locurile atât de prielnice atât pentru clocire cât şi pentru hrana puilor.

Cu modul acesta dar crapul din Deltă populează aproape în fiecare an mai toate bălţile din susul Dunărei, sporindu-le în mod considerabil producţia.

Faptul acesta e atât de cunoscut de proprietarii bălţilor din tot lungul Dunărei, încât chiar sistemul de exploatare prin «închiderea peştelui» este bazat pe el; în adevăr, de îndată ce apele de primăvară încep a venì, ei scot toate gardurile spre a lăsà liberă intrarea peştelui dela Dunăre, iar când apele încep a se retrage închid din nou de jur împrejur cu garduri *(Pleter)* întreaga baltă cu tot terenul ei inundat. Peştele intrat rămâne dar prins aici ca într'o capcană şi se hrăneşte şi creşte până în toamnă, când se pescueşte în epoca apelor scăzute.

Cantităţile de peşti migratori din Deltă ce intră în bălţile din susul Dunărei, în anii cu ape înalte, sunt atât de mari încât întrec cu mult cantităţile de peşte local. Astfel în 1904, nivelul creşterilor de primăvară fiind foarte scăzut şi apa nerevărsându-se peste maluri, bălţile Crapinei au produs numai 1.539.157 kgr. din cari majoritatea peşte de baltă, iar în 1907 când apele au ajuns la o cotă înaltă (5.16) şi au stat revărsate 100 zile peste mal, producţia s'a urcat la 4.176.838 kgr. din cari majoritatea erà crap. La bălţile domeniului Brăilei, în 1904, când apele nu s'au revărsat de loc, producţia a fost numai de 920.000 kgr., iar în 1907 când s'au revărsat 128 zile, producţia s'a urcat la 6.447.793 kgr. din cari majoritatea crap. Chiar în anul trecut 1914, apele venind mari, în balta Călăraşilor, care de obiceiu are o producţie mică, s'a prins peste 1 milion de kgr. de ciotocrap, venit cu siguranţă tot din Deltă.

In anii cu ape mari deci — crapul în mare parte plecând din Deltă spre a intrà în bălţile din sus — producţia de crap a bălţilor Deltei e mai mică, putându-se scoborî chiar până numai la 554.490, cum a fost în 1906 când alimentarea prin gârle a ţinut 128 zile; din contra în anii de ape mici ca în 1899, când apele nu s'a revărsat în bălţi nici o zi, nici peste mal şi nici măcar prin gârle, atunci tot crapul a rămas în Deltă şi producţia a fost de 5.095.056 kgr. (1).

Din toate acestea vedem dar că *bălţile Deltei nu numai că sunt cel mai mare centru de producţiune a peştelui, ci totodată sunt şi focarul principal pentru repopularea cu peşti migratori (crap, somn, etc.), a tuturor bălţilor din susul Dunărei.*

* * *

(1) Vezi: **Antipa**, *Regiunea inundabilă a Dunărei*, pag. 86, 94 şi 130.

Crapii din unele bălți ale Deltei mai întreprind încă un fel de migrațiuni, cari, deși se fac în cârduri foarte mari și aproape în fiecare an, nu sunt totuș migrațiuni adevărate ci numai o anomalie, care întărește însă regula. Sunt în Deltă o serie de bălți în apropierea mării, cari din cauza astupării gârlelor lor din Dunăre nu au o alimentare regulată, neprimind apă proaspătă decât numai la creșterile extraordinare. Între acestea cele principale sunt bălțile dela vale de grindul Caraormanului, drenate prin *Gârla Impuțită* care se varsă în mare între gura Sulinei și Sf. Gheorghe. Apa din aceste bălți e uneori foarte încărcată cu gaze mefitice, provenite din putrefacțiunea plantelor din ele, de unde a venit și numele gârlei în care se scurg. Primăvara, în timpul creșterii nivelului Dunării, când apa mării de lângă coaste se îndulcește prin apele fluviului pe distanțe mari, se întâmplă că bătând Crivățul ridică foarte mult nivelul mării ; atunci se produce un curent dela mare spre baltă, care duce prin gârla Impuțită cantități mari de apă proaspătă în aceste bălți.

Crapul ademenit acum de apă proaspătă bine oxigenată pornește în cârduri mari contra curentului și iese afară la mare. Când dă însă mai departe de apa sărată, el caută să reintre în baltă, însă ne mai găsind gura gârlei o pornește cele mai de multe ori spre Sud până dă sau de gura Portiței pe unde intră în Razim, sau de apele dulci dela Gura Sf. Gheorghe pe unde intră apoi în Dunăre. Acest fapt a făcut pe mulți să creadă că crapul ar fi un pește de mare care intră în Dunăre numai pentru a se reproduce, lucru pe care l-am dovedit în altă lucrare a mea că e cu desăvârșire greșit (1).

Aceste migrațiuni deci, cari deși se repetă periodic, în fiecare an la aceeaș epocă, nu sunt așà dar adevărate migrațiuni, datorite instinctelor naturale ale peștelui, ci numai unor cauze accidentale; ele ne arată totuș odată mai mult legătura strânsă care este între animal și mediul în care trăește și cum calitățile fizice ale mediului sunt acelea cari condiționează, și modifică chiar, felul de traiu al animalelor.

(1) Vezi: Antipa, *Fauna ichtiologică a României*, pag. 108.

CAP. IV.

CONDIȚIUNILE BIOLOGICE IN PORȚIUNEA DE MARE DIN FAȚA GURILOR FLUVIULUI ȘI INFLUENȚA LOR ASUPRA PRODUCȚIUNII PESCĂRIILOR DUNĂREI.

Din descrierile precedente s'a văzut că bogăția mare a pescăriilor din apele Dunărei este datorită pe de o parte excelentelor condițiuni biologice din diferitele părți cari compun acest basin, iar pe de altă parte modului cum acestea la un loc conlucrează pentru a favorizà creșterea și înmulțirea peștilor.

In această descriere nu am amintit însă de loc o parte principală din peștii cari populează basinul Dunărei și cari joacă chiar un rol preponderent în producțiunea pescăriilor sale, întipărindu-le un caracter deosebit. Aceștia sunt *peștii migratori* cari intră regulat la anumite epoce din mare în Dunăre și petrec acì un timp mai mult sau mai puțin îndelungat. Acești pești sunt: cele 6 specii de *Acipenser* (Morun, Nisetru, Cegă, Viză, Păstrugă și Șip), scrumbiile de Dunăre *(Alosa pontica* și *Alosa Nordmani)* și 5 specii de Guvidii *(Gobius Kessleri, G. Trautweteri, G. lacteus, G. cephalarges* și *G. fluviatilis).* In afară de aceștia, cari toți au o valoare mare comercială, mai intră încă și diferite alte specii mai mărunte ca *Syngnathus, Clupea delicatula* și *Clupea cultriventris,* etc.

Toți acești pești venind la o anumită etate din largul mării, trăesc mai întâiu o bună parte a anului în marea teritorială din fața gurilor Dunărei, unde apa e mult mai puțin sărată și condițiunile biologice sunt cu totul altele decât în restul mării. Această porțiune de mare are dar o influență deosebită asupra pescăriei din Dunăre, din care cauză e tocmai necesar să examinăm cevà mai de aproape condițiunile biologice din ea și profitele ce trag peștii din ele.

Noi am văzut că debitul mediu al Dunărei este de 7238 m. c./sec.— adică în mijlocie Dunărea aduce la mare 228 miliarde m. c. de apă dulce anual; această enormă cantitate de apă dulce intrând în Marea Neagră, unde lipsește fluxul și refluxul care ar puteà-o duce mai departe, îndulcește apa sărată a mării pe suprafețe foarte întinse. Mai întâiu cu-

rentul ieşind din albia fluviului continuă şi în mare până la distanţe destul de depărtate spre larg, până ce încetul cu încetul mişcarea de care sunt animate moleculele de apă dulce este tot mai mult amortizată de mişcările în alte sensuri de cari sunt animate moleculele de apă sărată.

In timpul însă când vânturile sunt favorabile şi mai cu seamă în epoca creşterilor mari ale Dunărei, când cantităţile de apă dulce aduse aici sunt incomparabil mai mari — debitul putându-se urcà până la 35.000 m. c./sec. —, curentul fluvial poate să străbată şi la distanţe cu mult mai depărtate dela coastă. In Maiu 1893, măsurând greutatea specifică a apei dela suprafaţă din diferite puncte ale Mării Negre, am găsit apa îndulcită până chiar prin apropierea Insulei Şerpilor, care se ştie că e situată la o distanţă de 18 mile marine de coastă.

Apele ieşite din albia fluviului intrând în mare întâlnesc aici curentul costal N. S. care duce apele mării spre Bosfor, acesta împinge şi apele dulci împreună cu aluviunile aduse de Dunăre spre Sud. Astfel în epoca creşterilor Dunărei găsim apa mării îndulcită până aproape de Capul Midia şi la o distanţă spre larg până chiar aproape de 10 mile.

Apa dulce odată intrată în mare, ea nu se amestecă imediat cu apa sărată, ci pluteşte un timp mai îndelungat deasupra ei, deoarece la început una lunecă peste suprafaţa celeilalte ca două lichide cu desăvârşire diferite. Numai mai târziu începe a se face difuziunea încetul cu încetul. Astfel dar, pe această porţiune a mării, avem la suprafaţă o pătură mai mult sau mai puţin subţire de apă dulce fluvială, sub care apoi găsim pătura de apă de mare.

Materiile aluvionare aduse de apele fluviale în suspensiune, imediat ce dau de apa mării, se depun în faţa gurilor, formând şi înălţând barele. Această precipitare imediată nu este datorită numai faptului că curentul, micşorându-şi viteza îndată ce intră în mare, nu mai poate purtà materiile ce le are în suspensiune, ci se datoreşte şi influenţei speciale a apei de mare ca soluţiune sărată, adică ca electrolit, care face ca aceste materii să se precipiteze imediat ce vin în contact cu ea. Astfel dar apa dulce de îndată ce intră în mare este decantată chiar la gurile fluviului, şi nu mai are deci acea coloare atât de galbenă caracteristică apelor fluviale încărcate cu aluviuni. Pentru a puteà dar recunoaşte la diferitele epoce ale anului cât de departe se întinde influenţa apelor dulci asupra mării, nu ne mai este suficient numai aspectul general, ci trebue să ne servim şi de aparate speciale pentru a măsurà salinitatea şi greutatea specifică a apei dela diferite adâncimi.

Oricum ar fi însă, noi putem contà că în timpul apelor mari în faţa gurilor Dunărei, dela Gibrieni până la Capul Midia şi până la o distanţă

aproximativă de 10 mile marine spre larg, avem o foarte întinsă porțiune din suprafața mării — cel puțin de 4—5.000 km. pătrați — unde apa este cu totul salmastră.

In această porțiune — cu mult mai întinsă decât toate bălțile Dunărei la un loc incluziv Delta ei — condițiunile biologice sunt și ele cu totul altele decât în restul Mării Negre și de aceea și *fauna este aici cu totul alta, caracterizată prin forme tipice de apă salmastră amestecată cu forme marine pure și forme fluviale.*

Ceeace caracterizează mai cu seamă mediul de traiu din această porțiune de mare, în afară de apa sălcie, este în prima linie mica adâncime. Uitându-ne în adevăr pe o hartă batimetrică a Mării Negre vedem că linia adâncimilor de 10 metri o întâlnim — și mai cu seamă în golful Portiței sau în golful Musurei — abiă la o distanță de 7—8 km. de coastă; linia adâncimilor de 100 metri este însă tocmai la 80—100 mile marine. Aceste mici adâncimi dar permit ca zona litorală a mării să se întindă foarte mult și ca fauna litorală — care constitue hrana principală a peștilor — să iea o desvoltare foarte mare.

După cum se știe, apa Mării Negre, dela o adâncime de 150 metri în jos, fiind încărcată cu cantități mari de Hidrogen sulfurat în soluție, nici o ființă viețuitoare — afară de bacteriile sulfurante, cărora tocmai li se datorește acea mare producție de Hidrogen sulfurat — nu mai poate trăi acolo. In regiunea de lângă coasta noastră însă, adâncimile fiind atât de mici, influența Hidrogenului sulfurat din adâncimile mari este cu totul exclusă, așă că această bogată faună litorală de pe fund se poate desvoltă din acest punct de vedere în toată liniștea.

In al doilea rând este caracteristic pentru mediul de traiu de acî, și de mare importanță pentru fauna litorală din această regiune, *natura fundului care în cea mai mare parte este nisipos.* El fiind ridicat și acoperit cu o pătură de apă relativ mică, razele soarelui îl pot încălzi cu ușurință, ceeace este foarte priincios de asemenea pentru creșterea și înmulțirea tuturor organismelor ce trăesc acî.

In al treilea rând, apa, în afară de mica ei salinitate, mai e caracterizată prin aceea că vine din fluviu *încărcată cu cantități relativ mari de carbonat de calciu.* Acesta fiind un prețios material pentru diferite organisme cari au nevoie de calciu, fie pentru scoicile lor, fie pentru construcția scheletului, etc., dă putința ca aceste organisme să se desvolte acî în condițiuni cu mult mai prielnice și deci să se poată înmulți foarte tare.

De aceea dar tocmai vedem acî o foarte bogată faună de Lamellibranchiate și Gasteropode și de Crustacee, cari au o coajă calcaroasă și cari tocmai sunt și hrana principală a sturionilor.

Ca un exemplu cât de tare se pot îmmulți acì aceste animale cu coajă calcaroasă voiu cità Balanidele. Larvele pelagice ale acestor crustacee se așează adeseori pe fringhiile plutitoare de cari sunt legate cârligele pentru prins moruni, făcând o adevărată crustă în jurul lor; în câtevà zile ele cresc atât de tare încât fringhiile se îngreuează și cad la fund producând pescarilor mari pagube.

In fine, apa Dunărei, deși își depune la intrarea în mare aluviunile ei grele, ea vine încărcată încă și cu o mulțime de materii organice foarte ușoare în suspensiune ca Potamoplankton, detritusuri organice, etc., cari continuă a fi duse înainte și a plutì la suprafața mării. Toate acestea constituesc o bogată hrană atât pentru Planktonul marin cât și chiar pentru toate celelalte animale, și mai cu seamă pentru puii de pește de toate speciale.

Dar pe lângă fauna litorală și Planktonul este acì foarte bogat, atât prin formele marine cari s'au adaptat la traiul în apă salmastră cât și prin mulțimea de larve ale moluștelor, crustaceelor, etc., cari trăesc acì pe fund.

Din toate acestea se vede dar că condițiunile de vieață în această porțiune a mării sunt excelente, oferind multe avantaje atât pentru traiul cât și pentru îmmulțirea unei întregi faune speciale, caracteristică acestei regiuni.

De sigur însă că și acì, ca și ori unde, pe lângă avantaje există și oareșicari pericole, cari primejduesc vieața organismelor sau limitează numărul speciilor ce se pot adaptà la asemenea condițiuni particulare.

Primul pericol îl constituesc vânturile din anumite direcții, dacă sunt puternice și bat un timp prea îndelungat. In adevăr este știut că unele vânturi dinspre largul mării, bătând un timp îndelungat, pot îngrămădì cantități enorme de apă de mare lângă coaste, așà că nivelul mării se poate urcà până chiar cu 50 cm.; prin aceasta, apa devenind cu mult mai sărată, toate aceste specii litorale cari nu sunt deprinse cu un grad de salinitate mai mare, dispar. Tot astfel un vânt puternic dinspre coastă spre larg, care ține mult timp, poate împrăștià apa dulce și cu ea și Planktonul, așà că formele nedeprinse cu o astfel de schimbare bruscă a mediului sunt amenințate în existența lor. De aceea dar formele tipice de apă sălcie au o elasticitate mai mare întrucât privește variațiunile gradului de salinitate a apei în care trăesc, aceasta fiind o condițiune principală a existenței lor.

Un pericol mult mai mare însă, dar care nu se întâmplă decât foarte rar, sunt anumite curente verticale cari aduc câte odată la suprafață apă încărcată cu Hidrogen sulfurat și alte gaze din fundul mării. Am avut

singur ocaziunea să observ odată un asemenea curent în regiunea dintre Portița și Gura St. Gheorghe :

Iată notițele pe cari mi le-am scris chiar la fața locului în carnetul meu:

In ziua de 21 Iulie 1913 mergând cu barca cu pânze pe mare dela Sf. Gheorghe la Zaton și înapoi (cam la 6 mile mar. la Sud de Gura Sf. Gheorghe) am avut ocaziunea rară de a face câtevà observațiuni interesante asupra unor curente marine ; totodată am mai aflat și dela pescarii locali și alte fapte privitoare la aceste curente, și mai interesante, cari merită a fi consemnate și cercetate la ocazie cu îngrijire.

Plecând din Gura Sf. Gheorghe, am avut pe o distanță mare apa gălbie de Dunăre — căci apele Dunărei sunt foarte crescute — ; apoi am dat de apa verzie a mării. Vântul erà foarte slab și marea cu totul lipsită de valuri, așà că numai curentul costal împingeà spre Sud apa gălbue încărcată cu aluviuni ce ieșià din gura Dunărei.

La întoarcere însă am trecut prin 3 feluri de ape și anume: 1) Ieșind din gura Zatonului am dat de apa obișnuită de mare, cu coloare verzie. 2) La oarecare distanță, deodată am întâlnit o dungă lungă de spumă — ca de vreo 4 sau 5 m. de latà — care se prelungià cu o direcție oblică pe coastă (S.E.) mergând spre larg cât se vedeà cu ochii. Imediat după aceastà dungă de spumă apa aveà *un curent contrar* ca cel din apa obicinuită a mării și *o coloare galbenă roșietica ca de rugină*. Am mers cam vreo 20 minute cu barca cu pânzele — însă cu viteză foarte micà, căci vântul erà foarte slab — în aceastà apă ruginită și apoi am dat iarăș de o dungă lungă de spumă, care formà a doua linie de marcare a acestei ape, animată de o mișcare în altă direcție decât curentul mării. Curentul acesta cu apă roșietică venià spre coastă. 3) După a doua linie de spumă, latà și ea ca de 4 m., am trecut din nou brusc în apa obișnuită a mării de coloare verzie și mișcată de curent în altă direcție ; în fine 4) Am dat din nou de apa gălbie de Dunăre.

Pescarii dela Cosa cari pescuesc și in Zaton, îmi spun că : «de vreo 2 ori pe an vine deodată o «scursoare» mare cu o apă rece ca ghiața, marea nu mai e sărată ci amară de tot și când atinge pielea usturà mai rău decât urzica, așà de rău că se îmbolnăvește omul. Peștele moare pe loc îndată ce dă aceastà apă peste el și nici nu se mai poate păstrà pentru vânzare. Chefalul se face deodată țapăn ca piatra. Apa mării adusă de aceastà scursoare e vânătă, însă limpede».

De sigur e vorba dar de un fenomen extraordinar de interesant care se repetă periodic, aducând un curent puternic de apă vânătă sau roșietică ce curgeà ca un fluviu prin mijlocul apei gălbui de Dunăre sau apei verzi de mare, care se mișcă într'o direcție cu totul opusă.

Aceste curente verticale — cari după cât știu încă nu au fost până acuma bine studiate și oferă oceanografului o problemă foarte interesantă de cercetare — aduc de sigur din profunzimi o apă otrăvită, încărcată cu hidrogen sulfurat și alte gazuri, foarte rece și sărată (3.5% sare) și cu totul improprie pentru vieața organismelor.

Cu toate aceste pericole însă, condițiunile de vieață în această porțiune a mării sunt cu mult mai prielnice decât în restul mării și de fapt aici vieața este cu mult mai bogată.

Astfel fiind de sigur și acele specii de pești, cari se pot adaptă condițiunilor fizice ale acestui mediu, găsesc acì o hrană foarte abundentă. In adevăr pe lângă speciile tipice de apă salmastră și de acele specii marine cărora le este o necesitate a vieții de a face migrațiuni periodice în apele fluviului, apoi sunt tot felul de alte specii, atât marine cât și fluviale tipice, cari se adună regulat acì.

Timp de mulți ani consecutivi am făcut cercetări îndelungate spre a vedeà cari anume sunt speciile de apă dulce cari sunt adaptate a trăì și în apa sălcie dela gurile Dunărei și câtă vreme pot rezistà aici; am făcut pescuiri sistematice în acest scop mai cu seamă la Golful din fața Gurii Stari Stambul (la Baba-Hasan), la Gura Sulinei, pe Mileaua — adică bancul de nisip submarin — dela Gura Sf. Gheorghe și în Regiunea Portiței. Astfel am putut constată că în timpul apelor mari, cea mai mare parte din speciile din Dunăre pot ieși și la malul mării; ba chiar, ceeace e mai curios, am găsit și pui de pești caracteristici pentru râuri și chiar pentru păraele din munte ca d. ex. Mreana (*Barbus fluviatilis*) și Porcușorul (*Gobio fluviatilis* și chiar *G. Uranoscopus*). Cei cari ies însă la distanțe mai mari sunt: Șalăul (*Lucioperca sandra*, și *L. volgensis*), *Acerina schraetzer*, Crapul, Abramidele și mai cu seamă Morunașul (*Abramis vimba*), Sabița, Obletele mare (*Alburnus chalcoides danubicus*), *Leuciscus* toate trei speciile, *Chondrostoma nasus*, *Cobilis taenia* și *Anguilla vulgaris*.

De îndată însă ce debitul Dunărei se micșorează, numărul lor în apele mării scade și atunci și aceștia nu se mai găsesc decât în regiunea gurilor. Oricum însă, toți acești pești au o importanță deosebită pentru pescăriile Dunărei, deoarece ei se hrănesc și cresc în mare, utilizând materiile nutritive aflate acolo, și se întorc apoi în fluviu spre a sporì în mod considerabil producțiunea pescăriilor de aici.

Cu mult mai mare este însă importanța peștilor de mare migratori cari intră în Dunăre și mai cu seamă a Sturionilor și Clupeidelor.

Sturionii vin din largul mării și intră în Dunăre spre a se reproduce la anumite locuri cari le convin mai bine. Puii lor îndată ce s'au desvoltat pleacă în cârduri spre mare; aici pe bancurile de nisip din fața

gurilor Dunărei găsesc o hrană foarte bogată, la început mai mult din Plankton și apoi mai cu seamă din crustaceele din fauna litorală. Ei stau cel puțin 3 ani în mare — până ce ajung la maturitatea sexuală — fără a mai intră înapoi în fluviu; numai Cega care s'a adaptat aproape cu totul la vieața din Dunăre se găsește mult mai rar în mare. Când sunt mai mari, hrana lor cea mai favorită sunt moluștele, așă că în stomacul lor se găsesc în totdeauna resturi de conchilii de Lamellibranchiate și Gasteropode, din cari au acì o enormă cantitate la dispoziție.

Migrațiunile acestor pești le-am descris pe larg atât în Fauna ichtiologică cât și într'o altă lucrare mai mică (1), așă că nu le voiu mai descrie din nou. Aici voiu amintì numai că exemplarele adulte se adună primăvara de timpuriu în cârduri mari în această regiune de apă sălcie și apoi încetul cu încetul intră în fluviu. Alții vin de cu toamna și iernează în gropile adânci din fluviu; cei mai mulți însă — mai cu seamă cei prea tineri sau prea bătrâni cari nu au a se reproduce — își au locurile de iernat în mare la adânc, iar locurile de hrană în apa salmastră din fața gurilor Dunărei. Date mai detaliate în privința migrațiunilor sturionilor le voiu da la descrierea pescuitului cu Carmacele, în care capitol descriu în mod detaliat și pescăriile cele mari de Morun dela gurile Dunărei și din albia fluviului (a se vedeà part. III. C. I.).

In tot cazul acești pești, fără a consumă hrană multă din Dunăre, măresc considerabil producțiunea pescăriilor ei.

Al doilea fel de pești, migratori cari vin în Dunăre sunt Clupeidele (Scrumbiile de Dunăre). Și acestea încă de cu iarnă se apropie de coasta noastră, adunându-se în cârduri mari în porțiunea de mare cu apă salmastră; la primele zile călduroase de pe la sfârșitul lui Fevruarie ele se apropie de gurile Dunărei și încep să intre în fluviu. Scrumbiile mari *(Alosa pontica)* rămân acì până pe la sfârșitul lui Maiu, iar *Rizeafca (Alosa Nordmani)* până vara târziu. După aceea se întorc înapoi în mare și pleacă spre larg, nemai revenind la coastele noastre decât toamna târziu. Migrațiunile pe cari le fac mai departe acești pești în apele Mării Negre și modul cum depind ele de condițiunile naturale de salinitate, temperatură, curenți marini, etc., sunt de cel mai mare interes științific, totuș nu este acì locul de a tratà această chestiune; în lucrarea mea publicată la Academia din Viena (2) am arătat rezul-

(1) **Antipa,** *Die Stöhre und ihre Wanderungen in den Europäischen Gewässern mit besonderer Berücksichtigung der Störe der Donau und des Schwarzen Meeres,* Wien 1905. (Bericht an den internationalen Fischerei-Kongress in Wien, 1905).

(2) **Antipa,** *Die Clupeinen des westlichen Teiles des Schwarzen Meeres,* in *Denkschriften der k. Akademie der Wissenschaften Wien.* Bd. LXXVIII/905.

tatele cercetărilor mele în această direcţiune. In tot cazul şi cantitatea de scrumbii ce intră în fiecare primăvară din Mare în Dunăre este foarte mare şi sporeşte de asemenea în mod considerabil producţiunea pescăriilor din fluviu.

Pe lângă sturioni şi scrumbii mai sunt încă şi alte specii de peşti cari intră din Mare în fluviu — deşi nu toate la epoce fixe —, contribuind şi ele atât la varietatea cât şi la mărirea producţiei pescăriilor dunărene. Intre acestea sunt cele 5 specii de *Gobius* (Guvidii) pe cari le-am amintit mai sus şi cari nu se urcă numai pe Dunăre, ci intră şi prin bălţi. Ele ajung în sus până pe la balta Potelu sau în Moldova până prin părăul Bârladului. In Brateş, Oltina, Mârleanu, Crapina, etc., guvidiile se găsesc în abundenţă şi pescuitul lor în aceste ape este destul de productiv.

De asemenea mai sunt încă şi o serie de peşti mărunţi, pe cari i-am amintit mai sus, cari intră şi ei regulat în Dunăre şi bălţile ei; aceştia deşi nu sunt peşti comestibili, au însă o mare importanţă prin mulţimea lor, ca hrană pentru peştii răpitori, contribuind în acest mod şi ei la o sporire considerabilă a producţiei totale a pescăriilor din Dunăre.

In afară de toate aceste specii de peşti de mare cari intră în Dunăre, mai sunt încă şi alţi peşti migratori, cari vin regulat în apele salmastre dela coastele noastre în mari cantităţi spre a intră în lacurile litorale. Intre aceştia cei principali sunt *Chefalii*, cari au o valoare comercială importantă. Migraţiunile lor le voiu tratà însă când voiu descrie condiţiunile biologice din lagune şi lacurile litorale precum şi în capitolul special despre condiţiunile biologice din Marea Neagră în afară de cea din faţa gurilor Dunărei.

Din toate acestea se poate vedeà dar, că porţiunea de mare cu apă salmastră din faţa Deltei Dunărei are o deosebită importanţă pentru producţia pescăriilor; aceasta, atât prin cantitatea însemnată de peşte ce se prinde chiar în această parte a mării cât şi prin mulţimea de peşti migratori, cari, după ce s'au hrănit şi au crescut în mare, vin de populează basinul Dunărei, sporindu-i astfel considerabil producţia pescăriilor sale, fără a-i consumà însă hrana disponibilă din el şi a face deci concurenţă la peştii locali.

Nu cred că pot pune mai bine în evidenţă această mare importanţă a apelor salmastre pentru pescăriile din fluviile ce se revarsă în ele decât citând următorul pasaj din cartea cunoscutului naturalist rus C. Danilewski, publicată în 1867, asupra pescăriilor din Rusia (1).

(1) C. Danilewski, *Coup d'œil sur les Pêcheries en Russie.* Paris 1867.

«Aucun fleuve réduit à ses propres ressources n'est en état de fournir plus de poisson qu'il n'en faut pour les besoins des habitants de ses rives immédiates, et ceci, même quand cette population n'est pas très nombreuse.

«Il n'y a que les fleuves qui se jettent dans des mers saumâtres nourrissant des espèces d'eau douce, qui puissent exporter du poison en grande quantité, parce que ces espéces remontent périodiquement les fleuves. La raison de ce fait s'explique très bien par cette simple considération, que les eaux des grandes fleuves n'occupent qu'un espace bien médiocre, en comparaison des plus petites mers et même des lacs».

Cu toate că nu într'o măsură aşà de largă ca la Volga şi Ural — unde întreaga parte superioară a Mării Caspice în care se revarsă aceste fluvii este un basin cu apă salmastră, nutrind în el mai mult peştii de apă dulce —, şi nici măcar ca la Cuban — unde Marea de Azov nu e decât un fel de liman, puţin adânc şi cu apă aproape dulce, care asigură acestui mic fluviu o producţiune de peşte foarte mare—totuş şi Dunărea, prin marele ei debit şi ajutată de lipsa fluxului şi refluxului din Marea Neagră precum şi de micile adâncimi, a putut să-şi creeze în faţa gurilor sale o suprafaţă destul de întinsă de mare cu apă salmastră, care să poată asigură pescăriilor ei o producţiune cu mult mai bogată decât la toate celelalte fluvii similare.

CAP. V.

CONDIȚIUNILE BIOLOGICE ȘI NATURA PESCĂRIILOR DIN LAGUNELE ȘI LACURILE LITORALE CE STAU IN LEGĂTURĂ CU DUNĂREA ȘI CU MAREA.

După ce în cele precedente am arătat cari sunt condițiunile biologice din Dunăre și Delta ei, cu bălțile și terenul ei inundabil, precum și din porțiunea de mare în care se revarsă ea, ne mai rămâne acum spre a termină această schițare biologică a complexului de ape cari for-

(Fig. 101). O vedere asupra lacului Razim luată dela Jurilofca. Se vede și digul care înaintează în lac cu cherhanalele pe marginile sale.

mează basinul Dunărei inferioare, să arătăm cari sunt condițiunile de existență în lagunele și lacurile litorale cari stau în legătură cu Dunărea și cu porțiunea de mare din fața gurilor ei; aceasta spre a pune și aci în evidență cari sunt condițiunile naturale de producțiune a pes-

căriilor şi ce influenţă exercită şi aceste ape asupra pescăriei din întregul basin al Dunărei.

După cum se ştie, la Sud de braţul Sf. Gheorghe se găseşte marea lagună numită în general *Lacul Razim* (Fig. 101), care constă însă dintr'un complex de lacuri cu o suprafaţă totală aproximativă de 80.000 hectare.

Aceste lagune sunt pe de o parte în legătură cu Dunărea printr'un vechiu braţ al ei, numit astăzi gârla Dunăvăţ, iar pe de altă parte ele comunică cu marea prin diferite guri — adică întreruperi în cordonul litoral ce le separă de mare — din cari cea principală este *gura Portiţa* (Fig. 102).

(Fig. 102). Un Zăvod de Carmace dela gura Portiţa, făcut pe limba de nisip ce desparte Razimul de Marea Neagră.

Graţie acestei duble comunicaţiuni, vieaţa din aceste lacuri este în fiecare moment influenţată pe de o parte de cantitatea de apă dulce adusă de Dunăre, iar pe de alta de curentul de apă sărată care, în anumite condiţiuni, poate intră prin Portiţa şi celelalte guri dela mare. Ea deci este o rezultantă din aceste două acţiuni opuse.

Să descompunem dar şi acest basin în diferitele părţi din cari e constituit, spre a vedeà ce condiţiuni naturale de existenţă oferă fiecare din ele organismelor şi ce posibilităţi de vieaţă sau ce pericole găsesc acestea acì, şi deci, ce putere de producţie are pescăria din fiecare din ele.

Prin originea lor aceste lagune reprezentă un vechiu şi puţin adânc golf al Mării Negre care, în tendinţa ce o au valurile mării de a-i

egaliză linia coastelor ei, a fost închis prin activitatea lor cu un cordon litoral de nisip marin și transformat într'un liman. La acesta s'au adăogit în urmă și alte porțiuni din mare, cari au fost separate din ea prin nouă cordoane litorale și transformate astfel succesiv în lacuri. Dela început dar apa acestor lagune a fost o apă sărată având gradul de salinitate al apei dela suprafața Mării Negre, adică 1, 7—1, 8%. Grație curentului fluvial însă, care le alimentă cu apă dulce, aceste lacuri în loc să se evaporeze și să devie niște basinuri de concetrațiune, cum se găsesc pe coastele tuturor mărilor, ele s'au transformat încetul cu încetul în lagune cu apă salmastră, despre care se știe că e foarte prielnică creșterii peștilor.

Aceste lagune însă nu formează un singur basin cu un mediu de traiu uniform, ci sunt împărțite printr'o serie de mici diguri naturale — resturile din vechile cordoane litorale — în mai multe lacuri, cari comunică între ele numai prin mici deschizături.

Condițiunile de alimentare, cu apă dulce dela Dunăre sau cu apă proaspătă de mare, a fiecăruia din aceste basinuri variază însă, pe de o parte, după depărtarea la care se află ele dela gura canalului de alimentare, iar pe de altă parte, după mărimea secțiunii și starea în care se află aceste canale de alimentare și cele ce întrețin comunicația dintre ele: în unele vine mai multă apă fluvială, în altele mai multă apă marină, iar altele nu se alimentează decât foarte cu greu cu apă proaspătă, fie ea dulce sau sărată. In unele dar apa a devenit cu totul dulce, în altele salmastră, în altele a conservat gradul de salinitate al mării, iar în altele a ajuns cu totul concentrată.

Față cu această variațiune atât de mare a naturii și calității apei — care este elementul principal — firește că și condițiunile de viață din aceste diferite basinuri diferă cu totul unele de altele; deci și fauna din ele precum și condițiunile de producțiunea peștelui sunt cu totul altele. Să le examinăm dar pe fiecare în parte:

1. Lacul Dranov.

Acest lac fiind porțiunea cea mai apropiată de Dunăre a acestor lagune și acea care a avut în totdeauna o alimentare foarte bogată cu apă dulce, atât prin gârlele Dunăvăț și Sulimanca cât și prin gârla Cerneț, apa din el s'a îndulcit cu totul. Aici condițiunile biologice sunt aceleași ca și în orice altă baltă bine situată din Deltă și natura producțiunii pescăriilor este deci de asemenea aceeaș.

El însă, fiind în legătură prin gârla Dranovului cu Razimul, se alimentează cu pește și din acest lac, căci crapul și șalăul din Razim,

când apa din el în timpul secetei începe a deveni prea sărată, se refugiază în Dranov și astfel producțiunea de acì crește atunci considerabil prin această migrațiune. De aceea acì la gârla Dranovului a și fost în totdeauna un mare centru de cherhanale mai cu seamă pentru sărarea crapului.

In anii din urmă serviciul pescăriilor a construit un mare canal, «Canalul Principele Ferdinand», care leagă acest lac direct cu Dunărea Sf. Gheorghe prin Cerneț, iar pe de altă parte, a astupat gârla Sulimanca care alimentă înainte acest lac cu apă din Dunavăț. Cu modul acesta dar, Dranovul are acum o alimentare cu apă dulce cu mult mai puternică, ceeace a schimbat și mai mult condițiunile biologice din el. Cantitatea de apă dulce adusă prin acest canal fiind mai mare decât trebuințele lacului, o bună parte din ea se scurge printr'însul în Razim, așà că influențează și asupra condițiunilor biologice din acesta.

In urma acestor lucrări dar, pescăria de acì s'a transformat cu totul într'o pescărie de apă dulce, ca și în cele mai productive bălți ale Dunărei, cu marele avantaj însă de a fi totodată și o capcană pentru peștele de apă sălcie, care în epocele de secetă — când apa devine mai concentrată — se refugiază din Razim în el.

Cum lacul Dranov însă este situat în mijlocul stufăriilor celor mari din insula Dranov, în cari de asemenea pot trăì mari cantități de pește în anii când apa din ele e primenită prin inundațiuni, cantitatea mare de apă proaspătă adusă acum în acest lac servește totodată pentru a asanà condițiunile biologice și din aceste stufării. Peștii din aceste stufării și de pe sub plaur își găsesc acum un refugiu în apa proaspătă a lacului, când apa din ele se infectează din cauza secetei, și prin aceasta sporesc și ei considerabil producțiunea lacului.

2) Razimul.

Din toate aceste lacuri litorale, Razimul este acela care are cea mai mare suprafață, cu o adâncime mijlocie de 2.5—3 m.; el a avut înainte o alimentațiune importantă cu apă de Dunăre prin brațul Dunăvățului — iar astăzi o are prin noul canal «Regele Carol» —, astfel că a fost în stare să-și îndulcească foarte mult apa sa. Aici însă apa nu a putut fi îndulcită cu totul ca la Dranov, atât fiindcă debitul Dunăvățului nu erà destul de mare pentru o suprafață atât de întinsă, cât și mai cu seamă fiindcă «Gura Portița» și alte «Rupturi dela mare» permit apei de mare, din timp în timp, să intre în lac. Adeseori când, din cauza apelor prea scăzute dela Dunăre, nivelul lacului ajunge a scădeà mai jos ca nivelul mării, sau când din cauza vânturilor îndelungate de Est

se ridică nivelul mării mai sus ca nivelul lacului, la Portiţa se produce un curent puternic de apă sărată care curge în lac ca o cascadă şi-i sărează apa.

In Razim dar avem o apă salmastră, al cărei grad de salinitate poate varia foarte mult atât dela un an la altul cât şi dela o epocă la alta, după cum variază şi debitul Dunărei sau direcţia vânturilor dela mare, şi după cum gura Portiţei şi celelalte guri dela mare sunt mai mult sau mai puţin deschise.

Condiţiunile de existenţă în acest lac cu apă salmastră sunt cât se poate de bune, căci pe de o parte toate avantajele pe cari am arătat că le prezentă la unele epoci apa salmastră din faţa gurilor Dunărei, sunt aici cu mult întrecute şi permanentizate, iar pe de altă parte principalele pericole cari erau acolo — schimbarea bruscă a gradului de salinitate a apei, curenţii verticali, etc., — sunt acì înlăturate. Aici apa e mult mai îndulcită ca în acea porţiune de mare, şi aceasta în mod cu mult mai constant, căci schimbările brusce ale salinităţii din cauza vânturilor şi curentelor marine, cari sunt atât de periculoase pentru organismele cari n'au o putere de acomodare atât de mare, aici sunt aproape excluse.

Fundul nisipos şi adâncimea aproape constantă de 2,5 m. este foarte prielnică desvoltării acì a unei bogate microfaune. Apa liniştită şi mereu improspătată de micul curent de apă dulce permite desvoltarea pe suprafeţe mari a unei vegetaţiuni submerse de Potamogetoni, Alge, etc., care reprezentă un substrat mai ridicat pentru desvoltarea unei abundente faune litorale şi creează excelente locuri de hrană, de reproducţie precum şi de adăpost pentru peşti. Adâncimea destul de mare şi suprafaţa neacoperită de plante este foarte prielnică pentru desvoltarea unui bogat Plankton vegetal şi animal şi deci pentru o mare producţiune de materie organică nouă, prin transformarea materiilor anorganice conţinute în apa şi în fundul lacului. Comunicaţiunea permanentă cu Dunărea şi balta înlesneşte puilor de peşte de apă dulce să vie aici cârduri-cârduri pentru a profită de bogata hrană şi a creşte, iar comunicaţia cu marea permite la o mulţime de animale marine să vie la apa liniştită de acì pentru a se hrăni şi a populă tot mai mult acest lac.

De aceste excelente condiţiuni de existenţă, şi mai cu seamă de hrana atât de bogată, ştiu foarte bine să profite, atât o mulţime de specii de peşti de Dunăre cât şi foarte multe specii de peşti de mare. Crapul şi şalăul suportă minunat puţina salinitate a apei şi rămân acì tot anul, iar dacă câte odată intră prea multă apă de mare prin Portiţa, atunci ei au o serie de refugiuri bune — cum sunt partea de sus a lacului din jurul gurii Dunăvăţului, golful Holbina, Dranovul, etc.—unde apa e în tot-

deauna mai dulce. Şalăul în special găseşte acì cele mai prielnice condiţiuni pentru creşterea şi îmmulţirea sa — apă limpede şi puţin adâncă, fund nisipos, peşti mărunţi pentru hrană în abundenţă, etc. —; e suficient să spun că producţiunea de şalău a Razimului este de 10 ori mai mare decât a tuturor bălţilor din întreaga Deltă la un loc, pentru a dovedì cât de prielnic în adevăr îi este mediul de traiu din acest lac. Numai peştii propriu zişi de baltă, ca linul, caracuda şi ceilalţi, cari au nevoie de un fund de nomol pentru existenţa lor, nu prea vin acì, unde fundul e mai mult nisipos.

Din peştii de mare sunt foarte multe specii cari se găsesc acì : unii trăesc în tot cursul anului, cum sunt : Cambula *(Pleuronectes flesus)*, care e unul din peştii cei mai răspândiţi în acest lac, două specii de guvidii *(Gobius)*, numite de pescarii lipoveni *Bâicioc* şi *Lijaboc*, *Hamsi (Engraulis encrasicholus)*, şi mai toate speciile cari se găsesc în apa salmastră din marea din faţa gurilor Dunărei. Dintre acipenseri intră mai cu seamă Păstruga *(Acipenser stellatus)*, dar adeseori se rătăceşte şi câte un Nisetru mai mic. Alte specii însă intră ca peşti migratori la epoce fixe pentru a se reproduce, ca d. ex. scrumbiile *(Alosa pontica)*, Rizeafca *(A. Nordmanni)*, şi mai cu seamă Chefalii (*Mugil*).

Tot prin gurile dela mare însă, intră în fiecare primăvară şi cârduri foarte mari de peşte de apă dulce — crap şi şalău — cari, după cum am arătat mai sus, scapă din bălţile Deltei în timpul apelor mari şi rătăcesc în mare, până dau de curentul de apă dulce ce iese prin Portiţa, care-i ademeneşte să intre în Razim.

Toţi aceşti peşti, veniţi din Dunăre sau bălţi şi din mare, găsesc în Razim condiţiuni excelente pentru satisfacerea necesităţilor lor fiziologice de hrană şi reproducere, şi sporesc astfel şi mai mult încă producţiunea pescăriilor acestui lac.

Firesţe însă că pe lângă aceste mari şi incontestabile calităţi ale mediului de traiu, cari fac ca acest lac — pe lângă că are o mare putere de producţie proprie — să fie totodată şi o adevărată capcană atât pentru peştele de mare cât şi pentru cel din Dunăre şi bălţi, sunt şi o serie de desavantaje cari uneori pot aveà efecte periculoase pentru producţia pescăriilor de aici :

In primul rând este comunicaţia cu marea, despre care am văzut de altfel ce servicii minunate poate aduce lăsând peştele de mare să intre în lac. Totuş se întâmplă adeseori că, din cauza unor vânturi îndelungate dela coastă spre larg, nivelul mării să scadă foarte mult; în acest caz nivelul lacului rămânând mai ridicat, la Portiţa se produce o adevărată cascadă care scurge cu repeziciune apa lacului în mare. Odată cu această apă însă, fug şi foarte mulţi pui de peşti luaţi de curent,

pe cari apoi apa sărată a mării îi distruge. Revenind apoi marea la nivelul ei, un curent contrar se formează prin Portiţa, care umple acum lacul cu apă sărată şi schimbă mai mult sau mai puţin gradul său de salinitate. Sunt puţine specii cari pot suportă o asemenea schimbare bruscă a gradului de salinitate, şi de aceea când a intrat prea multă apă sărată în lac, cele mai multe — după cum am arătat — se refugiază în locurile unde apa continuă a rămâneă mai dulce. In lucrarea mea despre Delta Dunărei (1), am arătat pe larg ce trebue făcut pentru a evită asemenea pericole şi a asigură constanţa producţiei pescăriilor de acì.

In al doilea rând este un pericol şi mai mare, care poate ameninţă vieaţa organismelor din aceste ape şi compromite cu totul producţia pescăriilor de acì : Pentru ca excelentele condiţiuni biologice, pe cari le-am descris în aceste ape, să se poată mănţinea astfel cum sunt, trebue ca în prima linie alimentarea cu apă dulce să funcţioneze în perfecţiune şi să rămână neschimbată. De îndată ce alimentarea nu va mai fi suficientă, lacul se va transformă încetul cu încetul într'un basin de concentrare, în care apa din cauza evaporării va devenì din ce în ce mai sărată şi mai improprie pentru vieaţa organismelor.

De aceea buna stare a gârlei de alimentare trebue să ne intereseze mainte de toate. Acest caz s'a întâmplat dejà la Razim prin anii 1890—1894 când, potmolindu-se Dunăvăţul, s'a închis în curând, dela sine, şi Portiţa — deoarece nu mai există un curent care s'o ţie deschisă — şi în scurt timp, prin evaporare, apa din lac a început a devenì tot mai concentrată, ajungând cu mult mai sărată chiar decât apa din mare. Astfel, în câţivà ani, condiţiunile de vieaţă s'au schimbat radical şi producţia peştelui de apă dulce a scăzut cu totul (35.000 kgr. pe an, în loc de 3 milioane cel puţin), rămânând numai cambula şi chefalii singurii peşti cari se mai prindeau aci în cantităţi mai mari.

Tocmai pentru înlăturarea acestui mare pericol, care începuse a distruge cu totul cea mai bogată dintre toate pescăriile noastre, s'a săpat «Canalul Regele Carol», care a remediat în cel mai scurt timp răul, aşà că astăzi Razimul are iarăş o apă bună salmastră şi pescăriile sale dau iarăş o foarte mare producţiune de peşte de apă dulce şi mai cu seamă de şalău.

Dar pe lângă lipsa de întreţinere a gârlei de alimentare, acì mai este încă şi o cauză naturală care face ca pescăria din Razim să fie necontenit ameninţată, şi anume aceasta este *scăderea treptată a debi-*

(1) Antipa, *Wissenschaftliche und wirtschaftliche Probleme des Donau-Deltas.* Bucarest 1915, pag. 61.

tului brațului Sf. Gheorghe, din care tocmai se alimentează și acest lac cu apă dulce.

Iată — după datele ce a binevoit a mi le comunică d-l Inginer Kühl— cum a variat dela 1857 încoace proporția dintre debitul acestui braț și debitul celorlalte brațe :

A N U L	DEBITUL BRAȚELOR DUNĂREI IN % DIN DEBITUL TOTAL		
	BRAȚUL SULINA	BRAȚ. SF. GHEORGHE	BRAȚUL CHILIA
1857	7.0%	30 %	63 %
1871	7.0 »	27 »	66 »
1891	6.0 »	20.5 »	73.5 »
1897	7.0 »	25.3 »	67.7 »
Ape mari 1903	8.0 »	22.6 »	69.4 »
» joase 1903	9.7 »	18.8 »	71.5 »
Media 1903	9.0 »	21.0 »	70 »

Se vede dar, că în acest interval debitul brațului Sf. Gheorghe a scăzut cu 9% din debitul total al Dunărei (aproape cu 1/3 din debitul său propriu), pe când Sulina a crescut cu 2% și Chilia cu 7%. Aceasta înseamnă dar că apele Dunărei, cu toate lucrările ce s'au făcut la Ceatalul Tulcei, tind a curge tot mai mult prin brațul dela Nord — probabil din cauza vreunei mișcări isostatice —, și că brațul de Sud care alimentează aceste lacuri va aveà din ce în ce mai puțină apă. Față cu aceasta dar, pentru a nu se pierde productivitatea pescăriilor acestui lac, va trebuì urmărită necontenit de aproape variația debitului și mărită acțiunea gârlelor de alimentare în proporție cu scăderea debitului brațului Sf. Gheorghe, spre a se puteà duce astfel în totdeauna aceeaș cantitate de apă dulce de care e necesitate pentru mănținerea condițiunilor biologice normale în lac.

Deocamdată cele două canale «Regele Carol» și «Principele Ferdinand» săpate aci de curând aduc apă dulce suficientă și răspund pe multă vreme acestei necesități.

3. Lacul Sinoe.

După Razim, al doilea mai mare ca suprafață este lacul Sinoe, care formează partea sudică a acestei serii de lagune. Despărțit de Razim prin mai multe limbi de nisip, ca grindul zis «Insula Lupilor» — resturi

ale vechilor cordoane litorale de origine marină — el comunică totuș cu dânsul prin diferite guri și gârle.

Prin originea sa, acest lac este cu mult mai nou decât toate celelalte; el a fost separat din mare cu mult în urma lor prin formarea unui nou cordon litoral (Grindul dela Kituk).

Cu marea el comunică printr'o serie de gârle înguste, cari traversează cordonul litoral, numite de pescarii lipoveni «Ericuri», (Fig. 104) și prin gura dela Sud numită «Gura Buazului».

Fig. 104. O gârlă (un «Eric»), care străbate limba de nisip dintre mare și lacul Sinoe, cu garduri de chefali și apărături de nuele contra valurilor.

Fundul său este peste tot nisip de origine marină, cu resturi de scoici, etc. Adâncimea este mult mai mică ca a Razimului, având la mijloc 1.5—2 m., iar pe lături pe o distanță mare dela maluri 0.5—1 m.

Pe când însă apa Razimului e salmastră și foarte îndulcită, aici avem o apă sărată ca a mării. Analizele apei făcute în Iunie 1912 au dat un rezidiu fix la litrul de apă de 16.7470 gr., adică 1.664% sare. Apa dulce dar, care-i vine din Razim și prin ploi, nu ajunge decât pentru a contrabalansă evaporația și a împiedică concentrarea.

Alimentarea cu apă proaspătă se face numai din mare, și aceasta prin mecanismul descris mai sus, adică prin influența vânturilor asupra apelor mării, cari, creând timporal diferințe de nivel între mare și lac, produc curenți într'o parte sau în alta și primenesc astfel mereu apa aducând apă proaspătă din mare în lac.

Cercetând fauna și flora lacului, vedem dela prima ochire că ea are un aspect cu desăvârșire marin, la fel cu lacurile tipice litorale marine din mările cu flux și reflux, unde apa e primenită zilnic.

Nici o formă de apă dulce nu mai constatăm aici, nici ca animale, nici ca vegetație ; Planktonul constă din forme tipice marine : mici Meduse, Ctenophori (Cydipe), Sagita, Crustacei marini cu larvele lor Nauplius, Zoea, etc. ; pe fund viermi marini tubicoli, conchilii de mare, etc. și diferite Alge marine ca vegetație.

Astfel fiind și peștii ce se găsesc acî la toate epocele nu sunt decât numai forme curat marine cari intră din zona litorală a mării, ca: diferite specii de *Gobius*, foarte multă Cambula *(Pleuronectes flesus)*, *Syngnathus*, *Siphonostoma*, *Blenius*, *Motella tricirrata*, *Hippocampus*, *Caranx trachurus*, *Lepadogaster*, *Solea nasuta*, *Belone rostrata*, *Atherina*, *Engraulis*, etc., etc.

Principalii pești însă, cari intră acî la epoce fixe în fiecare an și cari formează producția principală a pescăriilor din acest lac, sunt *Chefalii*, din cari avem cinci specii principale : *Mugil cephalus Cuv.* (Labanul), *Mugil chelo* Cuv. (Spatopterul), *M. auratus Ris.* (Singhilul), *M. saliens* (Ilarii), *M. capito* Cuv. (Chefalul Platarin sau cu coada lată). Ei trăesc în marea largă și vin la coastele noastre numai după mijlocul lui Aprilie.

Cu cât începe apa a se încălzì mai tare, cu atât încep și ei a intrà mai mult în lac ; mai întâiu intră puii pentru a se hrănì acî și apoi mai târziu, pe la sfârșitul lui Maiu sau începutul lui Iunie, încep a intrà și adulții ; abià pe la sfârșitul lui Iulie au intrat cu toții în lac, iar pe la mijlocul lui August ei leapădă icrele. Toamna în fine, când apa începe a se răcì și dau ploile, la prima furtună ei caută să iasă înapoi la mare, așà că cotețele pescarilor dela gura gârlelor se umplu într'o singură noapte de chefali.

Condițiunile de existență din acest lac sunt foarte prielnice pentru satisfacerea necesităților fiziologice ale chefalului. Puii găsesc acî o hrană foarte abundentă în Planktonul bogat și detritusurile organice, așà că cresc foarte repede, iar adulții găsesc locuri minunate de reproducere la marginile lacului, unde adâncimile sunt mici cu fund nisipos și apa e foarte liniștită, bine încălzită de razele soarelui și perfect clară. Apa foarte sărată și cu o greutate specifică mai mare poate ținea mai bine în suspensiune ouăle lor cari sub influența căldurii se desvoltă foarte repede.

Astfel fiind, producțiunea de chefali a acestui lac este foarte mare, urcându-se în unii ani până chiar la 600.000 kgr.

4. Lacurile Caranasuf și Tuzla.

Cele mai îndepărtate de gurile gârlelor cari alimentează cu apă dulce această serie de lagune sunt lacurile Caranasuf și Tuzla, cari formează amândouă un singur trup (Fig. 105); ele însă sunt destul de îndepărtate și de gurile gârlelor prin cari se face alimentarea lor cu apă de mare prin lacul Sinoe, cu care sunt în comunicație.

Astfel izolate dar, primenirea apei din ele se face numai cu mare greutate ; apa proaspătă de mare care străbate până la dânsele nu mai ajunge nici pentru a înlocui apa pierdută prin evaporație, așă că apa lor devine din ce în ce mai concentrată și numai ploile de primăvară și de toamnă o mai diluează puțin. In lacul Tuzla, care e cel mai îndepărtat, concentrarea apei poate să ajungă în timpul verii atât

Fig. 105. Lacul dela Caranasuf cu gardurile de Chefali.

de mare, încât dela distanțe mari se vede sarea cristalizată depusă pe maluri. La Duingi a fost chiar odată e exploatare sistematică de sare de mare.

Analizele făcute la laboratorul de chimie al Institutului geologic, în lunie 1912, a apei luate din mijlocul acestor lacuri, au dat următoarele rezultate :

Ghiolul Caranasuf. Rezidiu fix la litru . . . . . 18.5590 gr.
Ghiolul Tuzla (Duingi). Rezidiu fix la litru. . . . 18.5790 ».

După cum se vede dar, chiar primăvara după epoca ploilor abondente, apa este acì cu 2 grame la litru mai sărată ca în lacul Sinoe și deci mult mai sărată ca apa dela mare din fața acestor lacuri.

Această mare salinitate are firește și o mare influență asupra condițiunilor biologice din aceste lacuri.

Efectul principal al acestei izolări și concentrațiuni a apei se evidențiază mai cu seamă asupra naturii fundului acestor lacuri. Aci în loc de fundul nisipos, pe care l-am văzut la Sinoe, avem o pătură de nomol (gras și negru) foarte groasă, care e plin de materii organice în putrefacțiune. El are aceleași calități terapeutice ca nomolul dela Techir Ghiol.

In lucrarea mea despre Delta Dunărei (1), am arătat cauzele și modul de formațiune a acestor nomoluri. Din cauza acestui nomol cu multele substanțe organice în putrefacțiune, și apa lacurilor este încărcată cu o mare cantitate de gazuri în disoluțiune. La analiza făcută s'au găsit 18.44 cm., la litrul de apă.

Firește că pe un asemenea fund nu se poate desvoltă o faună bogată, deoarece nu pot trăi decât cel mult câtevà forme cunoscute ca fiind caracteristice acestor nomoluri. In schimb însă Planktonul care plutește în suprafață este de o bogăție rară ; în Iunie 1912 pescuind acì, scoteam rețeaua la fiecare trăsătură plină de animale mici, între cari predominau mai cu seamă o mică Leptomedusă *(Thaumantias sp.)* și o specie de *Mysis*.

Această bogăție a Planktonului se învederează și din analiza chimică, care ne arată că apa conține 0,83 gr. materii organice la litru, ceeace este enorm de mult.

In astfel de condițiuni fizice și biologice, de sigur că și din speciile de pești nu sunt multe cari pot rezistà acì. Numai chefalul intră în cantități mari, nu însă atât pentru a se reproduce — căci pentru aceasta îi lipsesc locuri potrivite — cât pentru a profità de hrana atât de bogată de Plankton și detritusuri organice. De aceea aici se face în totdeauna toamna o bună pescărie de chefali.

5. Zătoanele.

Prin zătoane se înțeleg niște lacuri litorale foarte lungi și înguste, așezate în lungul coastei și separate de mare numai printr'o îngustă limbă de nisip, care lasă de obiceiu la unele din capetele sale o deschizătură între mare și lac. Ele reprezentă o fâșie lungă din mare care a fost separată—mai de mult sau mai de curând—printr'un cordon litoral. Astfel sunt: «Zătonul mare», «Japșa sărată», «Zătonul vechiu», etc., dela

(1) Vezi Antipa, *Câteva probleme științifice și economice privitoare la Delta Dunărei.* Nota la pag. 9—20 în *Analele Academiei Române,* 1914.

Sud de gura Sf. Gheorghe. In fiecare din acestea însă, condițiunile biologice sunt diferite de celelalte, și aceasta din cauza alimentațiunii lor diferite cu apă sărată.

Zătonul mare, a cărui formațiune este mai recentă, stă, pe de o parte printr'o gură (Fig. 106), în permanentă comunicație cu marea, putându-și astfel primeni în totdeauna apa sa; pe de altă parte însă, el stă în comunicație și cu balta Dunărei, deoarece primește în el apa dulce care se scurge de pe sub Plaur, urmând direcția pantei generale a Deltei spre mare. Astfel dar apa zătonului este salmastră.

Fig. 106. Gura spre mare a Zatonului dela Cosa.

Adâncimile sale sunt foarte mici și fundul este nisipos. Fauna și flora sunt tipice de apă salmastră, și tot așà și peștii cari se prind în ele.

In prima linie producția principală este chefalul, care intră acì ca și în Razim și Sinoe. Micul curent de apă dulce însă, care se scurge din el spre mare, face ca peștii de apă dulce, cari am arătat că se rătăcesc primăvara în apele mării, să fie ademeniți și să intre și ei în zăton; astfel dar sunt ani când zătonul, pe lângă producția sa obicinuită de chefal, poate da și o însemnată producție de pești de apă dulce ca: șalău, crap, morunaș, etc.

In *Japșa sărată*, care este un vechiu zăton care și-a pierdut comunicația atât cu marea cât și cu balta, avem un basin de concentrațiune, în care însă nu se mai găsesc pești, deoarece singur chefalul care ar puteà rezistà aici nu mai are pe unde intrà.

Zătonul vechiu din contra este un zăton care și-a pierdut comunicația cu Marea, care a rămas însă în comunicație, prin gârle, cu balta; aici apa s'a îndulcit cu totul și el s'a populat numai cu pește de apă dulce din speciile caracteristice bălților Deltei. El a devenit dar acum o adevărată baltă, care numai prin forma sa lungăreață amintește originea sa de Zăton.

Urmărind mai departe soarta celorlalte zătoane vechi, cari acum sunt mai în interior, vedem că ele, după ce li s'a îndulcit apa cu totul, au fost acoperite cu Plaur, așă că s'au transformat dejà cu totul în bălți, prezentând aceleași condițiuni biologice ca celelalte bălți din Delta Dunărei și acelaș fel de producție ca și ele.

CAP. VI.

CONDIȚIUNILE BIOLOGICE ȘI PESCĂRIILE DIN PORȚIUNEA DE MARE CARE UDĂ COASTELE ROMÂNIEI.

După ce în capitolele precedente am arătat în linii generale, pentru fiecare din diferitele categorii de ape din țară în parte, cari sunt condițiunile hidrografice și biologice din ele și deci care este natura pescăriilor lor, ne mai rămâne acum — pentru a completă această revistă biologică a apelor României — să arătăm cari sunt condițiunile de existență și din restul porțiunii de mare care udă coastele noastre și ce pescărie avem și acì.

Firește că nu poate fi în intențiunea mea de a descrie acì — sau măcar de a schiță în linii generale — condițiunile biologice generale ale Mării Negre. O asemenea lucrare de sinteză ar trebuì să fie bazată pe numeroase fapte și observațiuni, atât asupra condițiunilor fizice cât și a celor biologice ale acestei mări. Cu toate numeroasele studii și cercetări hidrologice de mare valoare făcute în ultimele decenii de diferiți oameni de științe și exploratori ca: *Admiral Makaroff*, *Admiral Sir W I. L. Wharton*, *N. Androussov*, *Sir Iohn Murray*, *E. von Maydell*, și mai cu seamă *I. Spindler* și *Fr. Wrangel* (Expediția rusă din 1890 și 1891, cu canonierele «Cernomoretz», «Zaporojetz» și «Donetz»), etc., precum și cercetările faunistice și biologice ale naturaliștilor ruși mai vechi, ca Pallas, Eichwaldt, Rathke, Gmelin, Brandt, Lovetzki, Nordmann, Kessler, etc., sau a celor mai noi ca Ostroumoff, Lebedintzew, A. Bjalinski-Birula, Kalicewski, S. Pereaslawtzewa, S. A Zernow, N. E. Maximov, etc. noi totuș nu suntem încă în stare să tragem concluziuni și să ne facem, pe baza lor, o idee lămurită de biologia generală a mării.

Noi știm în adevăr, pe baza cercetărilor de până acuma, că în Marea Neagră condițiunile biologice sunt cu totul diferite de cele din toate celelalte mări ale Europei, acì fiind un mediu de traiu cu totul particular. Această mare fiind un voluminos și adânc basin de apă sărată, închis din toate părțile și necomunicând cu celelalte mări decât printr'o deschizătură îngustă —și abiă de 60 m. adâncă — a Bosforului, primenirea apelor sale nu se poate face decât foarte anevoie. Enorma cantitate de apă dulce ce se acumulează — fără evaporațiune suficientă — în acest basin

— provenită pe de o parte din debitul considerabil al fluviilor rusești, dar mai cu seamă al Dunărei, iar pe de altă parte din marea cantitate de precipitate atmosferice ce cad în partea sa estică — provoacă un curent permanent de apă îndulcită prin Bosfor spre Marmara și Mediterană.

Acestui curent de apă îndulcită, ușoară, care este numai la suprafață, îi corespunde un contra-curent submarin în fundul Bosforului de apă sărată, grea, care vine din Mediterană și se scoboară spre fundul Mării Negre. Cu toate aceste cantități de apă proaspătă ce vin aici, ele nu sunt însă în stare să primenească în deajuns apa acestei mări, care are o adâncime medie de 1.197 m., (la o suprafață aprox. de 450.000 km. p.) și pe unele locuri ajunge a aveà profunzimi chiar până la 2.244 m.

Tocmai din cauza acestei imposibilități de primenire a apei din profunzimile Mării Negre, s'a ajuns a se creà aici acele condițiuni biologice speciale, cari au condus la formarea de hidrogen sulfurat — prin bacterii sulfurante — în așà cantități încât, dela o adâncime de 300 m. în jos, orice vieață începe a devenì imposibilă.

Dacă însă în profunzimile mari de acì — unde apa e mai sărată, până la 3.38% la o temperatură aproape constantă de + 9° — nu avem decât o mare moartă, în păturile de apă superficiale, până la o adâncime de aproape 200 m. chiar, vieața este destul de abundentă. In acestea avem un plancton și o faună pelagică bogată, care servește de hrană bancurilor de pești migratori în epocile când ei părăsesc regiunea coastelor spre a trece în alte regiuni sau spre a duce temporar acì o vieață pelagică. Din nefericire, asupra legilor cari guvernează vieața în această parte a Mării Negre, asupra distribuțiunii verticale și orizontale a planctonului, asupra raporturilor în cari se află această faună și floră pelagică cu condițiunele fizice de temperatura apei, salinitate, curenți, etc., asupra raporturilor dintre diferitele specii cari compun această faună între ele ș. a. m. d., asupra tuturor acestor chestiuni de cea mai mare importanță științifică și practică nu știm încă nimic, căci datele și observațiunile științifice ne lipsesc cu totul. Cercetări serioase științifice în această privință ne-ar puteà aduce deslegarea multor chestiuni importante — astăzi cu totul obscure — și mai cu seamă asupra migrațiunilor peștilor noștri, asupra drumurilor ce le fac, asupra locurilor unde fiecare specie iernează, etc. Ce însemnătate mare practică — pe lângă cea științifică — pentru întreaga pescărie din Marea Neagră, ar aveà aceasta, cred că nu mai am nevoie s'o dovedesc acì.

De o mult mai mare importanță însă, pentru biologia Mării Negre și totodată pentru cunoașterea pescăriei din această mare, este *Zona litorală*; ea formează ca un fel de *soclu continental* puțin înclinat în jurul coastelor acestei mări, pe cari vieața se desvoltă cu o mare abun-

denţă, neinfluenţată aproape întru nimic de hidrogenul sulfurat din păturile profunde.

Limita acestei Zone litorale corespunde în genere cu linia adâncimilor de 100 Fathoms engl. adică 183 m., iar de acî încolo începe imediat înclinaţia bruscă spre adâncimile cele mari. Din punctul de vedere al *Benthosului* — adică al totalităţii animalelor şi plantelor cari trăesc pe fundul apei — această linie este totdeodată limita între partea vie şi partea moartă a fundului acestei mări.

Linia aceasta a adâncimilor de 183 m. este însă la distanţe diferite de coaste, aşă că lăţimea zonei litorale variază pentru diferitele coaste ale Mării Negre. Unde ea este mai îndepărtată de coastă, şi Zona litorală e mai întinsă, acolo şi vieaţa e mai abundentă în apropierea coastelor şi deci şi pescăria mai bogată.

Urmărind pe o hartă batimetrică a Mării Negre linia adâncimilor de 183 m., vedem că Zona litorală cea mai largă este în partea Nordvestică a acestei mări, pornind dela Capul Kersones (în sudul Crimeii lângă Sevastopol) şi întinzându-se spre S.W, până în direcţia Capului Caliacra, de unde apoi se îngustează şi merge spre S până la Gura Bosforului; ea cuprinde dar mai cu seamă Golful cel mare al Odesei şi marea de lângă coasta noastră, şi într'o mai mică măsură şi coasta bulgară; pe partea estică însă e peste tot foarte îngustă.

Această parte a Mării Negre dar, care pe unele locuri trece de 150 km. lăţime, se bucură de condiţiuni biologice speciale, cari permit o desvoltare mai mare a vieţii organice în apropierea coastelor şi deci şi a unei pescării mai bogate.

Totuş, între partea de Nord şi cea de Sud a acestei porţiuni a Mării Negre este o diferinţă mare, care face ca condiţiunile biologice din Zona litorală dela Nord şi cea dela Sud să difere şi ele foarte mult.

Diferinţele faunistice între aceste două regiuni ne pun mai bine decât ori şi ce în evidenţă diferinţele biologice dintre ele. Astfel o serie de specii de peşti cari trăesc în zona noastră litorală nu se găsesc de loc în zona din Golful Odesei, d. ex: *Clupea Nordmanni*, *Clupea Sulinae*, *Sardina Dobrogica*, *Thynus thynus*, *Xiphias glaudius*, *Anguilla vulgaris*, *Mugil Capito*, etc. Iar altele, ca Hamsi *(Engraulis encrasicholus)*, cari în apele noastre sunt în mare abundenţă, acolo ajung numai foarte rar, ş. a. m. d.

Aceste fapte ne sunt o dovadă foarte mare că în adevăr şi condiţiunile biologice în total în aceste două regiuni sunt diferite.

Cauzele acestor diferinţe sunt: 1. Cantitatea mare de apă adusă de Dunăre care provoacă un curent costal NS spre Bosfor; 2. Acţiunea vântului dominant de NW; 3. Poziţiunea geografică mai la Sud cu

căldură mai multă și 4. Apropierea mai mare a Bosforului, prin care intră atât apă proaspătă sărată cât și o serie de specii de animale—și mai cu seamă de pești migratori—din Mediterana, care schimbă caracterul faunistic al acestei porțiuni de mare.

Nici asupra biologiei zonei litorale — cu toate frumoasele cercetări ale d-lui Dr. Zernow dela stațiunea zoologică din Sevastopol — studiile de detaliu nu sunt încă atât de bogate în fapte și observațiuni ca pe baza lor să se poată trage concluziuni mai generale, mai cu seamă întru cât privește biologia peștilor, migrațiunile lor și cauzele cari le provoacă. Un studiu sistematic al condițiunilor fizice și biologice din aceste regiuni e deci de asemenea de cea mai urgentă necesitate spre a ne câștigà astfel o bază științifică, care să ne pună în stare să pricepem legile cari guvernează vieața și deci și mecanismul producțiunii pescăriilor de acl.

Intru cât privește partea de mare care udă coastele noastre, în lucrările mele anterioare «Studii asupra pescăriilor din România» (Cap. VII, pg. 80, Buc. 1895) și mai cu seamă în cea «Despre cercetările hidrobiologice în România» (pag. 33—35, Bucur. 1912), am arătat — dând și un program de studii — direcția pe care trebue s'o urmărească aceste cercetări spre a ne puteà conduce la rezultate științifice cât și practice; nu voiu mai revenì deci și acì asupra acestor chestiuni. In tot cazul cercetările fundamentale ale d-lui *Dr. S. Zernov,* despre zonele și faciesurile faunistice din zona litorală a Mării Negre, apărute în Memoriile Academiei de științe din Petersburg în 1913, vor fi de sigur și ele de cel mai mare folos pentru cercetările speciale asupra biologiei porțiunii de mare care udă coastele noastre. Tot astfel și cercetările d-lui *Dr. Schichkof* asupra faunei de lângă coastele bulgare.

In cele ce urmează însă, voiu căutà să dau o idee de felul pescăriei din marea noastră teritorială și de condițiunile biologice din această regiune, de migrațiunile pe cari le fac diferitele specii de pești prin aceste ape precum și de epocile când apar și dispar fiecare din ele la coastele noastre; chestiuni asupra cărora am făcut observațiuni numeroase atât în cursul unei călătorii de studii ce am făcut timp de peste 8 luni cu bastimentul Elisabeta în anul 1893 în toate apele Mării Negre, cât și apoi timp de mai mulți ani consecutivi la diferite puncte dela coastele noastre.

* * *

Din descrierea condițiunilor biologice din porțiunea de mare din fața gurilor Dunărei s'a văzut că acolo apa — din cauza enormelor canti-

tăți de apă dulce aduse de Dunăre — este *la suprafață* foarte îndulcită, permițând desvoltarea unei faune de apă salmastră, asemănătoare întru câtvà cu cea din Marea Caspică, unde apa în întregime are un grad de salinitate cu mult mai mic decât cea din Marea Neagră. Ca și la Caspica peștii cari predomină în această porțiune a Mării Negre sunt: pe de o parte o serie de specii de apă dulce cari suportă un oarecare grad de salinitate a apei, iar pe de altă parte peștii de mare migratori, cari vin acì pentru a intrà în fluviu (Acipenseri și Clupeide); dintre speciile curat marine sunt numai puține — câtevà specii de *Gobius*, *Atherina*, *Pleuronectes flesus*, *Clupea delicatula* și *Clupea cultriventris*, o specie de *Syngnathus*, etc. — cari suportând apa sălce, pot trăì în permanență în apropierea coastelor; celelalte vin mai mult în trecere sau purtate numai de vreun curent de apă mai sărată, etc.

Noi am văzut însă că, în această porțiune de mare, apa îndulcită e numai la suprafață, pe când în adâncime salinitatea crește spre a ajunge la gradul de salinitate al suprafeței generale a Mării Negre, de 1.83%. Cercetările lui *Spindler* și *Wrangel* ne-au dovedit-o aceasta pe deplin; «L'eau est moin salée vis-à-vis des embouchures des fleuves, nottamment du Danube, ce qui se fait surtout valoir au commencement de l'été. Dans cette sphère de l'action immédiate des eaux douces, la salinité s'accroît rapidement de la surfuce à une profundeur de 15 brasses (27 mètres), tandis qu'en pleine mer la salinité de cette couche superficielle (jusqu'à 15 brasses), ne diffère que de très peu».

Astfel fiind, la o depărtare de câtevà mile dela coaste, unde se găsesc adâncimi suficiente așà că salinitatea apei să poată crește în deajuns, străbat în această porțiune a mării și câtevà specii curat marine, ca d. ex. Calcanul *(Rhombus maeoticus)*, căruia îi convine de altfel foarte bine la anumite epoce vieața pe fundul nisipos din această parte a mării. Cu modul acesta dar, pe lângă speciile de apă salmastră și speciile de pești migratori, pescăria de acì se mai îmbogățește încă și cu câtevà specii curat marine cari trăesc pe fund.

Nu tot astfel este în porțiunea de mare teritorială, care nu mai e influențată de apele dulci ale Dunărei și unde salinitatea la suprafață e de 1.8%—1.85%. Aici, din cele peste 60 de specii de apă dulce ce le avem în Dunăre, nu mai străbate nici una, așà că familia cea mai numeroasă a Ciprinoideilor nu mai are în această parte a mării nici un reprezentant. Dintre peștii migratori, Acipenserii fiind mai cu seamă pești de apă salmastră, nu se rătăcesc pe aici decât foarte rar și numai în anumite epoce și la anumite vârste. Aici însă numărul speciilor curat marine crește la aproape 70 de specii, pe când în Marea Caspică din 20 de specii marine numai una — *Atherina pontica* Eichw. —

e curat marină, iar celelalte 19 sunt pești migratori cari intră în fluvii sau pești de apă sălcie; în afară de aceste 20 de specii marine, ceilalți pești din Caspica sunt cu toții pești de apă dulce cari pot suporta micul grad de salinitate al acestei mări.

Pe cât ar fi de naturală explicațiunea, că toate aceste specii curat marine din Marea Neagră, cari nu se găsesc și în Marea Caspică, ar fi venit acî din Mediterana și s'au adaptat apoi încetul cu încetul la condițiunile speciale de vieață ale acestei mări, pe atâta este totuș de curios faptul că multe din aceste specii sunt proprii ale Mării Negre — unele din ele chiar ca *Alosa Nordmanni*, *Alosa pontica* și *Clupea Sulinae* ne având nici măcar specii înrudite în Mediterana, ci numai prin Marea Baltică și Marea Nordului. Și mai curios e încă, că din cele 26 de specii de Gobius cari trăesc în Marea Neagră, numai 3 sunt comune cu Mediterana, iar toate celelalte sunt speciale ale Mării Negre.

Cu toate acestea însă, un foarte mare număr de specii, ca d. ex.: toate *Scomberoideile (Scomber, Thymus, Pelamys, Caranx, Xiphias*, etc.), *Mugilidele, Sparoideile, Chromidele, Syngnathoidele, Blennioideile*, etc., etc., cari sunt comune cu speciile din Mediterana, au venit de sigur de acolo și s'au adaptat încetul cu încetul la condițiile speciale ale acestei mări.

Din Marea Egee însă — unde sunt 179 de specii curat marine — mai vîn și astăzi, prin migrațiuni regulate periodice, un mare număr de specii, cari intră prin Bosfor și merg până la diferite coaste ale Mării Negre. Tocmai regiunea litorală de lângă coastele noastre și cele bulgare, cari sunt cele mai apropiate de Bosfor, este cea mai des și mai regulat vizitată de acești pești mediteranieni și lor li se datorește chiar în mare parte bogăția pescăriilor noastre de mare.

* * *

După felul lor de vieață mai putem clasifică speciile de pești, cari trăesc în zona litorală de lângă coastele noastre, în mai multe categorii și anume:

1. *Peștii sedentari.* Aceștia trăesc în permanență în apele de lângă coastele noastre și nu fac nici o migrațiune, căci au locurile de hrană, de reproducere, de iernat, etc., apropiate unele de altele. Diferitele specii din această categorie sunt distribuite după diferitele *faciesuri biologice* din cari fac parte — adică după diferitele regiuni, cari prin totalitatea caracterelor lor fizice și biologice formează o unitate biologică, caracterizată printr'o comunitate de organisme strâns legate atât între ele cât și de totalitatea condițiunilor naturale cari compun mediul de traiu din fiecare regiune în parte.

In numeroasele dragaje ce le-am făcut de pe Crucișătorul Elisabeta în vara 1893, în diferitele regiuni ale zonei noastre litorale, am putut constată acì mai multe asemenea faciesuri biologice, caracterizate fiecare prin calități fizice cu totul diferite unele de altele ale mediului de traiu, cu vegetații diferite și fiecare cu altă faună și floră. Astfel dragând în toată regiunea insulei Șerpilor, până la o distanță de 3 mile spre Sud, am găsit la o adâncime de 39 m. peste tot un fund pietros, acoperit cu o foarte bogată faună, între care un mare număr de viermi mici eranți de coloare verde deschisă, Chitoni pe Alge și pe scoicile de Mytilus, etc. Această livadă submarină se întindeà pe distanțe foarte mari spre Sud.

La o distanță de 20 mile dela coastă, spre Sud de Constanța, la o adâncime de 40 m., dragând de mai multe ori mergând spre Mangalia, am găsit un fund acoperit cu totul cu cantități enorme de Midii (și câtevà alte Conchilii, d. ex.: Calyptraea). Printre conchilii erau Crabi și Crevete, puține spongii, câtevà specii de viermi eranți, o serie de viermi în tuburi cornoase, etc. Pe scoicile de Midii foarte mulți Balanus și Serpulizi, de asemenea o specie de Actinii ș. a. m. d. Cercetând mai departe, am găsit acest enorm banc de Midii întinzându-se până în jos de Mangalia și acoperind acì chiar stâncile de pe fund din port și vechile diguri ale cetății Calatis înnecate sub apă.

In altă parte, între Caliacra și Cavarna, tot la o distanță mare dela coaste, dragând 2 ore, am scos draga plină numai de noroiu, care arată că e un fund argilos fără nici o vegetație pe el. Acelaș fund l-am găsit apoi până în jos de Balcic.

Toate aceste dragaje făcute la o distanță aproximativă de 20 mile dela coasta noastră, începând dela N de Insula Șerpilor până la Balcic, nu pot servì decât ca o orientare asupra condițiunilor de vieață pe fundul mării de acì.

Toate aceste funduri diferite, cu aspecte faunistice și floristice diferite, trebuesc studiate însă firește cu deamănuntul și cartografiate, delimitându se cu exactitate limitele lor, spre a se puteà astfel stabilì diferitele zone și faciesuri biologice. Numai astfel vom puteà dobândì elementele pentru studiul biologiei peștilor sedentari de lângă coastele noastre și deci și pentru o exploatare mai rațională a pescăriei de acì.

Dacă la o distanță de 20 mile dela coastele noastre și la o adâncime aproximativă de 40 m. aspectul biologic al fundului mării se schimbă din distanță în distanță, treptat ce ne scoborîm dela Nord spre Sud, împărțindu-ne astfel fundul în diferite faciesuri biologice, având fiecare suprafețe întinse, cu cât ne apropiem însă mai mult de coaste, cu atât condițiunile biologice pe fundul mării devin și mai variate; ele se

schimbă aici tot mai mult, la distanțe cu mult mai mici unele de altele, așà că faciesurile devin mai mici ca întindere, însă mai numeroase. Aici valurile mării în tendința lor de a egaliză linia malurilor, mâncând într'o parte și depunând în alta, creează — după forma și natura coastelor — la distanțe apropiate unele de altele, medii cu condițiuni de viață diferite, cari fac ca și organismele cari trăesc în ele să fie și ele diferite unele de altele.

Astfel chiar în dreptul Constanței, lângă coastă, găsim o serie de medii de traiu cu totul diferite unele de altele, și fiecare din ele având o altă faună și floră pe fundul apei: în partea de Nord a orașului, unde valurile mării lovesc necontenit în malurile ei de stâncă și le sfarmă, e un fund de piatră cu bucăți mari de stâncă sfărmată; la Sud spre vii și la Nord spre Mamaia, unde marea depune, formând cordoane litorale, e din contra un fund de plajă cu nisipuri și resturi de Conchilii aduse de valuri; în port, în fine, e un fund pietros neted cu vegetație înaltă de alge verzi marine ș. a. m. d.

In fiecare din aceste medii diferite, cu vegetație și faună diferită, trăesc și alte specii de pești sedentari. Astfel: *Guvidiile (Gobius)*, din cari în Marea Neagră sunt 26 de specii, trăesc mai mult la locurile pietroase, și câtevà specii între algele verzi; niciodată însă ele nu sunt la locurile unde fundul e nisipos. Acești pești, grație chromatoforilor cu cari e provăzută pielea lor, imită în totdeauna coloarea fundului pe care trăesc, ca să nu fie văzute de dușmani. Locurile lor de reproducere sunt aceleași ca și cele de hrană și ouăle lor foarte caracteristice, lungărețe, le lipesc de pietre, pe alge și chiar pe piloții de prin porturi. *Syngnatidele (Syphonostoma, Syngnathus, Nerophis)* și *Bleniidele* (vreo 6 specii diferite) trăesc printre algele verzi, *Amphioxus* trăește ascuns în nisip, iar Pleuronectizii (Calcanul, Cambula și Limba), Cocoșul de mare (*Raja clavata*), Peștele lui Columb (*Trygon pastinaca*) etc., pe nisip ș. a. m. d.

Toate speciile de pești sedentari de lângă coaste își au așà dar fiecare anume locurile lor unde se țin, și pescarii știu după natura fundului, adâncimea apei, etc. unde să se ducă să-i caute pentru a-i prinde. Studiarea dar din acest punct de vedere al diferitelor faciesuri biologice de pe întreaga noastră zonă litorală, cu speciile de pești cari le caracterizează pe fiecare din ele, este de cel mai mare interes pentru cunoașterea și desvoltarea pescăriei noastre maritime de aici.

2. *Peștii din părțile mai adânci ale regiunii litorale, cari vin la coastă la anumite epoce.* Intre aceștia cel principal e Calcanul care iernează la distanțe mai mari de coastă și vine acì numai prin Martie,

iar apoi prin luna lui Maiu pleacă înapoi pe la locuri cevă mai adânci din apropiere pentru a se reproduce.

Acești pești fac dar un fel de migrațiuni — deși nu prea depărtate — între coastă și locurile lor de iernat. Precizarea anume a locurilor de iernare și de reproducere a acestor specii e firește de cel mai mare interes, căci pescuitul Calcanului e fără îndoeală cel mai important dintre toate felurile de pescuit dela coastele noastre ; el e atât de bogat încât în fiecare primăvară vin mai multe sute de bărci cu pescari din Turcia spre a pescui la coastele noastre.

Pe lângă Calcan, mai sunt încă o serie de specii, de o mai mică importanță economică, cari fac parte din această categorie, ca: Dracul de mare *(Trachinus draco)*, Boul de mare *(Uranoscopus scaber L.)*, Golea *(Motella tricirrata Bl.)*, Scorpia de mare *(Scorpaena porcus L.)*, Zarganul *(Belone acus L.)*, diferitele specii de *Crenilabrus*, etc., etc.

3. *Peștii migratori.* Afară de cele câtevà specii de pești sedentari și de Calcani, cari fac numai călătorii mici pentru a trece dela locurile lor de iernat la cele de reproducere și dela acestea la cele de hrană, etc., toate celelalte specii de pești cari vin la coasta noastră sunt pești migratori, cari fac numai călătorii mari, tranversând în lung și lat Marea Neagră, spre a ajunge la coaste și apoi a se îndepărtà din nou.

In general, toate aceste specii vin primăvara dela Sud — unele se opresc sau intră chiar în apele noastre interioare, iar altele stau numai câtevà zile, după care apoi pleacă înainte — și se întorc înapoi toamna, când iarăș petrec fiecare dintre ele acì un timp mai mult sau mai puțin îndelungat.

Peștii migratori sunt de 3 feluri :

a) *Pești cari vin din Marea Neagră și intră în apele interioare* ca: *Acipenserii*, *Clupeidele* și Chefalii.

Cei dintâi aproape nu se opresc de loc în această parte a mării noastre teritoriale, fiindu-le apa acì prea sărată ; ei se duc deadreptul în porțiunea de mare din fața gurilor Dunărei, unde petrec aproape tot timpul până intră în fluviu.

Dintre ei numai Nisetrul, Păstruga și Șipul se scoboară mai la Sud, și aceștia în exemplare mici.

Clupeidele — și în special *Alosa pontica*, *Alosa Nordmani*, *Clupea delicatula* și *Clupea cultriventris* — petrec o bună parte de timp prin fața Constanței, atât înainte de a plecà în marea din fața gurilor Dunărei cât și după ce se întorc de acolo.

Chefelii—din cari o bună parte, chiar și după ce cei mai mulți au intrat în lacuri, continuă a rămâneà în mare—petrec un timp îndelungat pe lângă coastele noastre și formează obiectul unui pescuit important.

b) *Peștii cari vin din Marea Neagră, însă fără a intră în vreo apă interioară*, ca: Scrumbiile de mare zise și Cirus *(Scomber Scomber L.)* Barbunii *(Mullus barbatus L.)*, Stavridele *(Trachurus trachurus L.)*, Hamsi, Aterine *(Atherina pontica* și *A. hepsetus)*, Lufar sau «Lefer» *(Temnodon saltator* Cuv.), Palamida *(Pelamys sarda Bl.)*, Peștele lui Solomon *(Salmo labrox)*, Bacalao *(Gadus euxinus)*, Rândunica de mare *(Trigla hirundo)*, Sparos *(Sargus annularis L.)*, Smaridele *(Smaris chryselis* Cuv.), *Corvina nigra, Serranus scriba L.*, Lapina (diferite specii de *Crenilabrus), Labrus prasocticles* Pall., etc., etc.

c) *Peștii cari vin prin Bosfor.* In afară de speciile de pești locali din Marea Neagră, cari își fac acî migrațiunile lor regulate — urmând pornirilor lor naturale de hrană și reproducere și instinctului de conservare —, în această mare mai intră încă regulat, după cum s'a arătat, și un mare număr de pești din Marea Egee, ademeniți de curentul submarin din Bosfor.

O parte din acești pești sunt din specii cari nu s'au adaptat încă la traiul permanent din această mare; astfel e: Helul *(Anguila vulgaris)*, Toricul sau Tonul, *(Thynus thynnus L.)*, Peștele cu spadă *(Xiphias glaudius L.)*, Barbunul roșu *(Mullus surmuletus L.)*, Dulgherul *(Zeus pungio* Cuv.*)*, Sardina *(Sardina pilchardus Walb)*, Chefalul cu cap mare *(Mugil Capito)*, Șipul *(Acipenser sturio)*, Lavraki sau Levrec *(Labrax lupus* Cuv.), Dorada *(Chrysophrys aurita* C. V.), Milacopul *(Umbrina cirrhosa* C. V.), etc., etc.

Toți acești pești intră prin Bosfor la anumite epoce și urcă în Marea Neagră, unele ajungând chiar până la coastele Crimeii iar altele suind cel mult până în dreptul Constanței. Astfel Toricul mare (Tonul) ajunge până la Constanța, și se prinde chiar câte odată în Carmacele dela Kituc, iar mai sus nu se suie niciodată ; pe la Varna însă se prind cantități cu mult mai mari în Taliane. Tot astfel e și cu Peștele cu spadă *(Xiphias)*, cu Șipul, Sardinele, Levrecul, *Mugil capito*, etc., cari toate nu ajung niciodată până la coastele Rusiei, deși la noi ele vin în cantități destul de mari.

O mare parte însă din peștii cari vin prin Bosfor sunt din speciile cari există dejà în Marea Neagră, adaptate acî de mult timp în totul la condițiunile de vieață ale acestei mări ; astfel sunt scrumbiile de mare sau Ciros *(Scomber scomber L.)*, Pălămida *(Pelamys sarda Bl.)*, Hamsi *(Engraulis encrasicholus L.)*, Atherina cea mică *(Atherina hepsetus L)* și diferite alte specii ca: *Labrus, Crenilabrus, Dentex, Smaris, Sargus, Trachurus*, etc.

Ce e mai curios încă, e că unele specii, cari s'au adaptat odată de mult și s'au localizat aici — modificându-și în condițiunile speciale ale acestei

mări formele corpului lor și transformându-se în nouă specii sau varietăți — continuă totuș și astăzi a intră mereu prin Bosfor, astfel că găsim alături forma primitivă de forma modificată. Astfel sunt sardinele *(sardina pilchardus* Walb.) și Sardinelele *(Sardinella aurita* Val.), cari au în Marea Neagră formele corespunzătoare adaptate *(Sardina dobrogica* Ant. și *Sardinella euxina* Ant.), pe cari le-am descris în studiul meu asupra Clupeidelor acestei mări.

* * *

Asupra peștilor mediteranieni din Marea Neagră, cunoscutul naturalist rus K. Kessler în citata sa lucrare asupra ichtiologiei coastelor Rusiei, face o observațiune foarte interesantă și anume : «Viele Fische die dem Mittelländischen und dem schwarzen Meere gemein sind, gelangen in dem letzteren zu merklich geringeren Dimensionen als in dem ersteren. Dies geschieht wahrscheinlich in Folge der geringeren Temperaturen und des geringeren Salzgehaltes in dem Schwarzen Meere».

Observațiunea aceasta este însă, după părerea mea, numai în aparență justă și faptele au o altă explicare. Eu cred că nu poate fi vorba de peștii mediteraneeni cari s'au aclimatat în această mare de multe generațiuni, ci numai de peștii cari intră în fiecare an prin Bosfor.

Aceștia în adevăr trăind într'o apă cu mult mai sărată, caută, și când intră în Marea Neagră, o pătură cu un grad de salinitate mai apropiat de cel în care erau ei deprinși să trăească ; o asemenea pătură de apă mai sărată ei o găsesc acì numai la adâncimi cevà mai mari, căci pătura de apă dela suprafața Mării Negre este îndulcită, având cel mult 1.85 %.

Peștii cari vin dar prin Bosfor în această mare își fac migrațiunile lor într'o pătură de apă mai adâncă, și numai cei tineri, cari se hrănesc mai mult cu plancton și al căror organism are o elasticitate mai mare, merg și la suprafață. Observațiuni îndelungate, atât personale cât și ale pescarilor dela coastele noastre, mi-au permis să ajung la această concluziune. Astfel în Talianul dela Constanța, care pescuește numai până la o adâncime maximă de 12 m., se prinde în luna Maiu Palamidă mică, iar Toricul (Tonul) nu intră niciodată ; cu toate acestea, pescuindu-se în acelaș timp la adânc cu plăși mari cari merg la adâncimi mai mari de 20 m., s'a prins atât Pălămidă mare cât și Toric. Aceleași experimente s'au făcut și pe coasta dela Sinoe, și pescarii au dobândit cu toții credința că cârdurile cele mari de pește, cari merg dela Sud spre coastele Rusiei, nu le pot prinde decât cu plase capabile să pescuească la adâncimi mari, la o depărtare oarecare de coaste.

De altfel la scrumbiile de mare (*Scomber*), cari își fac migrațiunile lor în cârduri mari numai la fața apei — astfel că ochiul exercitat al pescarilor vede dela distanță, după încrețiturile apei, când se apropie cârdul —, la acestea în adevăr se observă că peștii sunt mai mici ca cei din Mediterana; ei însă nu sunt de vârste egale, căci cârdurile ce vin la coastele noastre sunt mai mult pești tineri din cari se fac țârii.

In păturile mai adânci ale mării, pescuindu-se astfel cu plase mari, s'a mai găsit o întreagă serie de specii cari nici nu se arată pe la coaste și nu intră niciodată în Taliane.

Toate aceste fapte ne arată dar, nu numai că peștii de mare nu rămân acì mai mici, ci totodată că, pentru a puteà desvoltà o pescărie mare în zona litorală de pe lângă coastele noastre, trebuește mai întâiu studiată distanța dela coastă și adâncimea la care se află acea pătură de apă în care peștii mediteranieni își fac migrațiunile lor, spre a puteà astfel, pe această bază, furnizà pescarilor plăși și instrumente corespunzătoare ca să-i poată prinde dela acele adâncimi.

* * *

Pentru a completà această descriere generală a migrațiunilor peștelui în zona litorală de lângă coastele noastre, ne rămâne să arătăm epocile când apar și dispar diferitele specii principale la coastele noastre, ce migrațiuni fac și când se reproduc. E cu atât mai mult nevoie de aceste date — absolut necesare pentru înțelegerea metodelor de pescuit — cu cât o descriere a biologiei peștilor din apele noastre ale Mării Negre nu am putut-o încă face până acuma, iar în lucrarea mea despre fauna ichtiologică a României nu am tratat decât numai pe acelea dintre speciile marine cari intră în apele noastre interioare.

Cele dintâi specii cari apar la coastele noastre, sunt : *Scrumbiile zise de Dunăre (Alosa pontica și Alosa Nordmani)*, numite de pescarii dela mare *Scrumbițe, Caraghioz* de Turci și *Trissa* de pescarii greci. Ele apar pe la Constanța încă de pe la începutul lui Fevruarie și au produsele sexuale ajunse la maturitate ; stau acì până se încălzește apa și pleacă spre gurile Dunărei spre a se reproduce; totuș o parte din ele continuă a rămâneà pe lângă coastă și până prin Aprilie. Ele se întorc abià prin August și se găsesc acì până iarna, pe la începutul lui Decemvrie. Cele ce vin în prima călătorie sunt grase și mari și se prind numai cu undițele. Iarna pleacă la adânc și nu mai vin decât iarăș în Fevruarie; locurile de iernat nu se cunosc.

Al doilea pește care ne sosește la coaste este *Calcanul*, care vine pe la Martie; el leapădă icrele pe la finele lui Maiu la adânc.

In Aprilie încep apoi a sosì cârdurile cele mari de peşti migratori. După 10 Aprilie încep a sosì dela Sud cârdurile de Hamsi şi de Scrumbii de mare, cari nu se opresc decât câtevà zile la coastele noastre şi pleacă înainte spre coastele rusești. Scrumbiile vin însă în această epocă în cârduri aşà de mari, încât se prind cu plasele, iar talianele se fac toate cu gura spre Sud.

In această primă perioadă ele sunt slabe şi se numesc Ţâri. In partea sudică a coastei noastre, pe la Cavarna-Balcic, ele se prind în aşà mari cantităţi că se usucă spre a se face din ele «Ţâri uscaţi».

Dela coastele rusești ele încep a se întoarce prin August şi sunt mai mari şi mai grase decât când au plecat, aşà încât intră numai câte 6—7 la un kilogram. In acest timp însă ele nu vin încă în cârduri aşà de mari, încât nu se pot prinde cu plasele ci numai cu undiţele şi ce cade la Talian.

Cârdurile cele mari — când sunt ele şi mai grase — se întorc dela Nord pe la Octomvrie şi ţin, când vremea e bună, până la Sf. Nicolae. In acest timp toate talianele au gurile deschise pe partea lor dela Nord şi se prind într'însele cantităţi foarte mari.

Bancurile de scrumbii sunt în totdeauna precedate şi urmate de o serie de alte cârduri de peşti. Astfel înaintea lor merg cârdurile de Hamsi şi de Sardeluţe *(Clupea delicatula* şi *C. cultriventris)*, cari formează hrana lor principală, iar în urma lor vin tot felul de specii răpitoare *(Pălămida, Acanthias vulgaris)* şi cârduri întregi de Delfini. De asemenea ele sunt urmărite de stoluri mari de păsări *(Larus* şi *Sterna)*, cari anunţă de departe sosirea lor, oferind un spectacol foarte interesant.

Locurile de unde vin scrumbiile nu se cunosc cu preciziune — pescarii zic că dela Constantinopol — şi nici locurile unde se reproduc ele; în tot cazul, pui mici de tot n'am găsit niciodată la coasta noastră şi Kessler scrie că nici el n'a observat niciodată la coastele rusești, unde ele vin în cârduri atât de mari.

Hamsiele se întorc înapoi pe la mijlocul lui Octomvrie, însă trec înainte spre Sud, fără a se mai oprì la coasta noastră.

După Scrumbii, sau odată cu ele, — între 10 şi 25 Aprilie — vin *Stavridele* (Grecește *Safride*). Ele fac aceleaşi călătorii ca şi Scrumbiile, numai că în prima perioadă stau la coasta noastră vreo 20 zile. La Maiu vin în cantităţi aşà de mari că se prind cu plase, iar la August, când se întorc, se pescuesc numai cu undiţele şi Talianul ; în partea sudică a coastei noastre însă, fiind mai multe, se prind şi în această perioadă cu plăşile. In a doua perioadă ele stau acì până la Decemvrie.

După acestea în Maiu sosesc *Barbunii* şi *Lufarul* (*Lefer* pe grecește), cari

pleacă apoi și ei înainte spre coastele Crimeii. Barbunii se întorc înapoi la August și rămân acî până în Octomvrie.

Tot în Maiu trece pe acî și *Pălămida* și *Toricul* (Tonul) în cantități mari, însă numai la adâncimi de peste 20 m., așă că, — după cum s'a arătat — pescarii dela coaste nu le pot prinde ; ele se întorc înapoi la Octomvrie.

Sardelele (Sardina pilchardus Walb.) vin pe la Maiu și se întorc iarăș în Octomvrie; ele vin însă în totdeauna numai foarte puține și nu se știe unde se duc.

Aterina vine la Maiu și se întoarce la August, spre a rămâneà până la Decemvrie.

Lavraki vine la Maiu și pleacă de acî pe la August – Septemvrie; el nu vine însă niciodată în cârduri, ci numai în exemplare izolate.

Milacopul, care e un pește mare și foarte apreciat ca gust, vine la August și ține până toamna, e însă foarte rar.

Rândunica (Trigla hirundo) se prinde primăvara și toamna la Octomvrie, e însă foarte rară.

Bacalao (Gadus euxinus) vine la Maiu și trece înapoi pe la Octomvrie; se prinde mult, însă numai exemplare mici.

Glossa sau *Cambula (Pleuronectes flesus)*, trăește totdeauna lângă coaste și leapădă aici icrele în Maiu, la 2 m. adâncime.

Chefalii se apropie de coasta noastră încă de pe la începutul lui Aprilie — câte odată chiar pe la sfârșitul lui Martie – ; mai întâiu vine *Paciosul (Mugil cephalus)*, apoi *Platarinul* și apoi *Ilarii* ; epoca când intră ei în lacuri se va descrie cu deamănuntul odată cu descrierea pescuitului lor în acele ape. In mare ei se prind numai cu Setca cu 3 pânze (*Voli* grec.) și cu Rogojina; locurile lor de iernare nu se cunosc, probabil că fiecare specie are alte locuri.

* * *

In afară de pești, mai trăesc însă în porțiunea din Marea Neagră care udă coastele noastre și alte animale, cari formează sau pot formà obiectul unui pescuit sau vânat bogat, și cari de sigur pot contribuì și ele la sporirea producțiunii acestor ape.

Mai întâiu sunt moluștele cari cu siguranță ar puteà formà obiectul unei pescării mari. Intre acestea cele mai importante sunt *Midiile (Mytilus edulis* var *Galloprovincialis* Lam.) despre cari am arătat că formează bancuri enorme, și mai cu seamă în fața Mangaliei. Este știut că pe toate coastele Mediteranei și în tot Orientul consumațiunea de Midii este foarte mare, așà că prin Sudul Italiei se fac chiar culturi arti-

ficiale, plătindu-se cu preţuri până la 1.000 fr. vagonul. In insulele Arhipelagului, în Grecia şi în tot Orientul Europei se consumă foarte mult în posturile ortodoxe. Astfel fiind, de sigur ar trebui să în cepem şi noi a deprinde populaţiunea noastră să consume acest produs al mării, care ar puteà devenì în adevăr un aliment popular foarte ieftin.

Tot astfel sunt *stridiile,* pe cari astăzi noi le importăm cu preţuri foarte mari din străinătate ca aliment de lux. Stridia însă, bine îngrijită, este un aliment foarte uşor şi higienic, şi condiţiunile naturale ale Mării Negre ar permite să introducem şi lângă coastele noastre o cultură care să le procure cu un preţ mai ieftin pentru consumaţiunea din ţară. Astăzi noi avem în apele noastre un banc de stridii dejà destul de mare în apropiere de Insula Şerpilor, unde au fost aruncate în timpul epidemiei de cholerà dela 1893 nişte butoaie de stridii ce veniserà la Sulina din Constantinopol şi cari s'au îmmulţit de atunci foarte mult. De asemenea se găsesc în totdeauna stridii la Nord de Constanţa precum şi în partea de Sud a Dobrogei nouă.

Dintre Crustacei sunt Crevetele *(Crangon vulgaris* var. *maculosus* Rathke şi *Gebia littoralis* Riss.) cari sunt în cantităţi foarte mari printre Algele de pe lângă toată coasta noastră, dar cari se prind foarte puţin din cauza cosumaţiunii prea mici din ţară.

In fine sunt mamiferele şi anume Delfinii *(Delphinus delphis* L., *Tursiops tursis* Gerv. şi *Phocaena communis* Les.), cari se găsesc în cantităţi foarte mari şi a căror grăsime ar puteà fi utilizată pentru scopuri industriale.

Numai Foca din Marea Neagră *(Monachus albiventer* Gray.) trebue cruţată ca o podoabă a naturii, cari tinde să dispară. Din acestea mai sunt numai câtevà perechi care trăesc în grotele dela Caliacra. Ele nu se suie în sus decât foarte rar. La 1877 a căzut una în cârligele dela Sf. Gheorghe şi în Iunie 1913 s'a prins iar una în Carmacele dela Gura Zatonului (pielea e la Muzeul din Bucureşti). Firește pescarii au tras imediat concluzia că a fost o prevestire a războiului. Când au scos-o din cârlige erà atât de rea că a rupt cu dinţii toată marginea lotcei şi a rănit pescarul.

Inainte pescarii din Caliacra o prindau închizându-i drumul cu plăşi şi aruncându-i un laţ de gât. Astăzi ele sunt cruţate.

* * *

Cu aceasta am terminat, cred, descrierea generală a condiţiunilor generale biologice din Marea Neagră şi a pescăriilor din zona litorală de lângă coastele noastre. Faţă de vastitatea subiectului şi de lipsa de

cercetări speciale asupra diferitelor probleme ce se prezentă, aceasta nu poate fi decât o schiță superficială. Am făcut-o totuș, pe de o parte fiindcă trebuià să dau elementele spre a se puteà înțelege descrierile ulterioare ale metodelor și uneltelor de pescuit de acì, iar pe de altă parte pentru a arătà starea actuală a cunoștințelor noastre asupra acestei mări și a pescăriilor ei, precum și mulțimea de probleme ce mai sunt încă de rezolvat.

Intru cât privește observațiunile ce le-am făcut într'un timp de peste 23 de ani asupra condițiunilor de existență și asupra biologiei peștilor de acì, deși acestea nu sunt complete, am crezut totuș că pot să aducă și ele oarecare lumină în lămurirea multelor probleme obscure ce se ivesc în studiarea pescăriilor acestei mări.

*
* *

Intru cât privește pescuitul din aceste ape, deși nu este încă ajuns la un grad de desvoltare pe cât ar permite-o bogăția naturală a pescăriei de acì, el este totuș destul de însemnat; numai pe porțiunea dela Mangalia la Ecrene valoarea anuală a produselor pescuitului trece de 1 milion, și aceasta mai cu seamă din pescuitul Calcanului și al Scrumbiilor de mare. Cum că această valoare poate fi în scurt timp înzăcită, este pentru mine un fapt lipsit de orice îndoeală ; pentru aceasta trebue numai bine exploarată întreaga zonă litorală, spre a se găsì locurile unde se adăpostesc — în timpul anului cât nu apar lângă coaste — speciile principale de pești, și totodată trebuește creată o clasă de pescari capabili, înzestrați cu instrumente bune și cu îmbarcațiuni solide, cari să poată urmărì tot timpul bancurile de pești, acolo unde se adăpostesc ele.

Pe de altă parte trebue a se luà măsuri pentru desvoltarea consumului peștelui de mare în țară, spre a se creà astfel cât mai multe debușeuri nouă pentru plusul de producțiune la care s'ar ajunge. Singure bancurile de Midii din regiunea Mangaliei — după cum am arătat — dacă s'ar găsì un debușeu pentru ele, ar puteà da o producțiune extraordinară.

Mulți din peștii de acì ca : Scrumbiile, Chefalii, Stavridele, Hamsiele, Toricul, Pălămida, Barbunii, Tilca (Clupea delicatula și C. cultriventris), Aterinele, Cambula, Limbele, etc. și nu mai puțin Midiile, Cravetele, etc., cari astăzi în mare parte aproape nu au o valoare comercială, sunt foarte potriviți pentru a fi tranfsormați în conserve de tot soiul, pe cari noi astăzi le importăm din străinătate. Ce mare folos ar fi aceasta pentru sporirea avuției naționale și pentru a găsì o ocupație rentabilă la o bună parte din populațiunea de pe coastele noastre, cred că nu mai am nevoie s'o dovedesc.

Pescarii cari se îndelitnicesc astăzi cu pescuitul în aceste ape sunt în cea mai mare parte Greci, din acei cari se găsesc pe toate coastele Mării Negre, pe cari îi întâlnim atât pe la Odessa, Ialta, Sebastopol şi pe tot lungul coastelor Crimeii cât şi pe coastele Anatoliei ; ei practică de generaţiuni această meserie prin toate aceste localităţi. Din această cauză atât numirile peştilor cât şi ale uneltelor de pescuit din această mare sunt în cea mai mare parte de origine greacă şi se aseamănă pe toate coastele Mării Negre.

Unele instrumente şi instalaţiuni, cari se întrebuinţează în diferite puncte de pe malurile Mării Negre, ca d. ex.: Ichtioscopul, de care se folosesc pescarii din regiunea Odesei pentru a observà bancurile de scrumbii când se apropie de coaste, sunt cunoscute încă dela Grecii din antichitate.

Fig. 107. Pescari turci pe malul mării la Nord de Constanţa.

După Greci, cei mai numeroşi sunt pescarii Turci — atât originarii din localitate, cât şi cei din Anatolia şi Constantinopol, cari vin în fiecare primăvară pentru pescuitul Calcanului. Şi ei au introdus acì o mulţime de numiri de peşti şi instrumente cari s'au adoptat şi conservat în localitate.

Figura 10 arată tocmai o asemenea aşezare de pescari turci pe malul Mării la Nord de Constanţa, cari îşi pregătesc cârligele lor pentru pescuit Guvidii, punându-le Nade.

Principalele instrumente de pescuit sunt:

Setcele (grecește *Voli)*, lungi de 250 st. și late de 3 st.; ele sunt cu 3 pânze: una de mijloc împletită din aţă subţire (No. 100), cu ochi mărunţi de 2 degete, și 2 pânze laterale, împletite din aţă groasă (No. 40), cu ochi rari de cel puţin 8 degete; acestea servesc mai cu seamă pentru pescuitul Chefalilor, dar și pentru diferite alte specii de pești de mare.

Plasele sunt un fel de cobce, cari se așează vertical la fundul mării. Ele au diferite dimensiuni și ochiurile de diferite mărimi, după speciile de pești pe cari au a le pescui, ca Scrumbii, Scumbriţe, Stavridii, Barbuni, Leferi, Calcan, etc.

Năvoadele, pentru prins Barbuni, Safride și Hamsi.

Plasa mică cu cerc, pentru Aterine.

Undițele, pentru Guvidii, Scrumbii, Stavride, etc.

Paragatele, un fel de pripoane de diferite dimensiuni pentru diferite specii de pești.

Saşmaua sau Prostovolul de mare.

Rogojina, pentru Chefalii, și

Talianul, pentru tot felul de pești migratori cari vin la coastă.

Toate aceste unelte vor fi descrise cu deamănuntul în capitolele următoare, la locurile cuvenite.

C.

PESCUITUL IN APELE DUNĂREI INFERIOARE ŞI ALE MĂRII NEGRE.

După ce în capitolele precedente am examinat în linii generale condiţiunile fizice şi biologice din toate categoriile de ape cari compun albia majoră a Dunărei inferioare şi din porţiunea Mării Negre care udă coastele României, şi am văzut astfel care este natura producţiunii pescăriilor din fiecare din ele, să vedem acuma ce profite ştie poporul nostru să tragă din aceste bogăţii naturale, în ce mod le exploatează el şi de ce instrumente se serveşte în acest scop.

Pe când la râuri, numărul pescarilor — după cum am văzut — este foarte restrâns, la Dunăre faţă de enormele cantităţi de peşte ce se pescuesc — e vorba de o producţiune de mai multe zeci de milioane de kgr. anual — numărul persoanelor ce se ocupă cu exploatarea acestei avuţii nu poate fi decât foarte mare ; pe când acolo pescuitul e mai mult o ocupaţiune secundară pentru un mic număr de săteni riverani, aici sunt părţi întregi din populaţia judeţelor de pe malul Dunărei a căror ocupaţiune excluzivă este pescăria. Mai mult încă, industrializarea şi comercializarea produselor acestor pescării precum şi furnizarea materialelor necesare exploatării lor (instrumente de pescuit, bărci şi vase de transport, materiale de închis bălţile, coşuri şi materiale de ambalaj, gheţării, etc.) fac ca, afară de pescarii propriu zişi, să mai avem încă o întreagă clasă de populaţiune, tot atât de numeroasă, a cărei activitate este strâns legată, direct sau indirect, de exploatarea pescăriilor dela Dunăre din cari îşi câştigă existenţa. In cele ce urmează dar, vom urmări mai de aproape modul cum se dosvoltă această activitate a poporului nostru în exploatarea şi punerea în valoare a acestui izvor de bogăţie al ţerii.

Intru cât priveşte *producţiunea peştelui*, acestea fiind ape naturale, activitatea omului este relativ mai mică, fiind limitată numai la întreţinerea apelor în bună stare de producţie şi la mănţinerea stării de echilibru pe care natura singură a creat-o aci, şi căreia tocmai i se datoreşte bogata producţiune a acestor pescării. Lucrările ce se fac dar aici în vederea desvoltării producţiunii urmăresc: pe de o parte, a

înlesnì alimentarea regulată cu apă proaspătă a bălţilor, spre a se puteà profità cât mai bine de regimul natural al creşterilor şi descreşterilor apelor Dunărei, iar pe de altă parte a se întreţineà sau creà căile necesare pentru ca peştii să poată ajunge la locurile lor de reproducţie, hrană, iernat, etc. şi a se împiedecà ca peştii şi puii lor să fie expuşi la diferite pericole, prin secarea, îngheţarea până la fund, sau infectarea bălţilor.

Ori şi ce bun gospodar, care vrea să-şi sporească şi să nu-şi lase în părăsire avutul său, trebue să execute astfel de lucrări, oricât de costisitoare ar fi ele ; şi aceasta trebue să o facă cu atât mai mult, cu cât apele Dunărei, venind încărcate cu aluviuni, sapă într'o parte şi depun în alta, iar vegetaţiunea caută a se întinde mereu în dauna suprafeţelor libere de apă, aşà că întreg basinul fluviului este într'o continuă transformare, care schimbă mereu şi condiţiunile de producţiune ale fiecăreia din părţile cari îl compun.

In afară însă de acest fel de lucrări, tot ce se face în vederea producţiunii cu muncă şi cheltueală la alte feluri de pescării — ca d. ex. construcţiile şi amenajările de eleştee artificiale, schimbarea peştilor dintr'un basin în altul şi toate lucrările cerute de procedeele pisciculturii artificiale — toate acestea aici în basinul Dunărei nu sunt necesare, căci natura s'a îngrijit a le face ea singură; şi acesta tocmai e marele avantaj al pescăriilor dela Dunăre faţă de toate celelalte pisciculturi.

Activitatea principală a omului pentru exploatarea pescăriilor de aci este numai să închidă bălţile la timp, ca să nu fugă peştele din ele, şi mai cu seamă strângerea recoltei, adică *pescuitul*.

Pescuitul în aceste ape însă este cu mult mai greu şi mai costisitor decât la toate celelalte pescării de apă dulce, căci presupune chiar la lucrători cunoştinţe foarte amănunţite, atât asupra regimului apelor cât şi mai cu seamă asupra obiceiurilor şi felului de vieaţă al fiecărei specii de peşti. Proprietarul sau arendaşul de bălţi dela Dunăre trebue să ştie foarte bine la ce nivel al apelor, în ce anume locuri şi mai cu seamă în ce anume momente — şi aceasta variază în fiecare an, după felul viiturii apelor — să-şi facă gardurile pentru închiderea peştelui; altfel, la cea mai mică greşeală, el poate riscà să scape tot peştele, şi deci să-şi piardă dintr'odată întreaga producţie a întregului an; el deci trebue să cunoască perfect, fie chiar numai din practică, toate cotele de nivel ale regiunii bălţilor sale în raport cu nivelul apelor revărsate din Dunăre.

Pescarul dela Dunăre, pe de altă parte, trebue să cunoască perfect obiceiurile speciei de peşte pe care vrea s'o prindă, să ştie la fiecare epocă — ba chiar dela un moment la altul — în ce anume locuri îl

poate găsi, pentru a ști unde și cu ce instrument trebue să meargă pentru a-l prinde și a nu riscà să piardă zile întregi, bălăcind apa fără să prindă nimic.

El trebue să mai cunoască perfect și apa în care pescuește, să știe adâncimile, să cunoască gropile și ascunzătorile peștelui precum și întreg relieful fundului. Ochiul său trebue să fie atât de exercitat, că numai după încrețiturile apei sau alte asemenea mici indicii să vadă unde e cârdul de pește.

Toate acestea sunt cunoștințe cari pentru fiecare regiune se dobândesc numai prin observații îndelungate, acumulate din moși-strămoși și transmise prin viu graiu din tată în fiu.

Sunt unii dintre pescarii noștri cu un simț pentru observațiunile biologice atât de desvoltat, că pot fi cu drept cuvânt invidiați de mulți dintre naturaliștii titrați, iar alții cunosc atât de perfect condițiunile hidrografice ale regiunii în care trăesc, că te uimesc cu preciziunea explicațiunilor lor. După aptitudinile lor naturale și după practica ce au făcut-o, ei sunt, după cum am arătat mai sus, specializați chiar în diferite direcții: unii sunt *gardagii* sau construesc «Léasa», alții fac *garduri și închisori de Chefali*, unii sunt *pescari de Morun* sau *Cegari la Dunăre*, alții sunt *Năvodari* sau *Vintirigii* ș. a. m. d. Și aceste aptitudini ale lor sunt atât de apreciate, încât, când se găsește câte un bun *vătaf de năvod* sau un bun *Ataman la carmacele de moruni*, despre care se zice că «are noroc și peștele trage la el», cu toții se concurează pentru a-l angajà. Nu este însă în realitate norocul, ci cunoștințele sale asupra vieții peștelui și darul său de observație, cari îl pun în stare să știe unde să-și așeze cârligele sau unde să tragă cu năvodul pentru a prinde mai bine peștele.

Pescarul dela Dunăre, dar, este un specialist care nu poate fi improvizat; de aceea — chiar în afară de solicitudinea ce o datorim unei clase numeroase a populațiunii noastre rurale — este de un mare interes, pentru exploatarea sistematică a acestei bogății, ca acești oameni să fie încurajați cât mai mult, pentru a nu fi siliți să-și părăsească greaua lor meserie și a o schimbà pe alta mai ușoară; căci dispărând ei dispare și un capital de cunoștințe necesare, pe care cu greu îl putem înlocuì.

Urmărind deci activitatea omului în aceste pescării, va trebuì, așà dar, în prima linie să avem de aproape în vedere tradițiile acelor cari conduc exploatările și mai cu seamă pe acele ale pescarilor, de ale căror experiență și cunoștințe acumulate profităm și noi astăzi, și cari formează baza empirică pe care știința va clădì mai departe la desvoltarea acestei ramure de bogăție a țerii.

* * *

Din descrierile precedente am văzut că albia Dunărei se compune din diferite părți — albie propriu zisă, bălți, japșe, gârle, teren inundabil, etc. —, în cari condițiunile de existență ale peștilor sunt cu totul diferite unele de altele ; pe de altă parte am mai văzut că cu cât ne scoborîm mai jos pe cursul Dunărei, cu atâta constituția albiei, hidrografia și condițiunile biologice se schimbă și ele, așà că altul e felul de vieață al peștilor în partea de sus a Dunărei, altul în Deltă, altul în lagune și zătoane sau în marea teritorială ș. a. m. d. Astfel fiind, de sigur că atât metodele de exploatare cât și instrumentele de pescuit variază și ele în fiecare din aceste ape.

In descrierea ce vom da-o dar despre pescuitul în Dunăre, va trebui să arătăm modul cum se face el în fiecare din aceste ape în parte.

Partea principală a acestei descrieri vor luà-o de sigur *aparatele* și *uneltele* de cari se servesc pescarii pentru prinderea peștelui.

Dunărea fiind un mare fluviu internațional, pe malurile căruia locuesc diferite popoare și pe unde în vechime au trecut încă multe altele, lăsând mai mult sau mai puțin urmele lor, este firesc ca și uneltele de pescuit să fie foarte variate și de origini cu totul diferite. Fiecare popor, care s'a așezat sau a trecut numai pe aici, și-a adus și instrumentele sale de pescuit, căci, cum am mai arătat (1), pescăria a fost în toate timpurile unul din principalele izvoare de traiu a popoarelor primitive, din care cauză și migrațiunile lor se făceau mai mult numai pe marginile fluviilor mari cari le asigurau hraua necesară. Intre toate aceste instrumente de pescuit, de origini atât de diferite, s'a născut o necontenită concurență, în care cele mai practice, cari prindeau mai bine, biruiau și apoi perfecționându-se încetul cu încetul se localizau, trecând dela un popor la altul. A căutà dar originea celor mai multe din instrumentele întrebuințate astăzi acì, este o chestiune de sigur importantă însă foarte grea.

Și astăzi încă acest fapt se petrece sub ochii noștri ; diferitele popoare cari conviețuesc pe malurile acestei porțiuni de Dunăre — Români, Sârbi, Bulgari, Turci, Țigani, Lipoveni, Ruși mici, Greci și Tătari, — au fie care instrumentele lor proprii ; totuș, încetul cu încetul, cele mai puțin practice se părăsesc, iar în locul lor se adoptă acelea cari sunt mai bune dela celelalte popoare. Lipovenii d. ex., cari au venit acì dela Don și Volga, abià la începutul secolului trecut, au adus carmacele cu cari se prinde Morunul la Caspică și cari au înlocuit acum

(1) Vezi Antipa, *Studii asupra pescăriilor din România.* Introducția. București 1894.

toate celelalte instrumente primitive cu cari se prindeau înainte Morunii la noi; Turcii au introdus Lăptașele și Setcele de Calcani, Românii Oriile, Leasa, ș. a., Sârbii Trandadaia ș. a. m. d.

Toate aceste instrumente de origini diferite, adaptate cât mai bine condițiunilor speciale ale apelor Dunărei și perfecționate din ce în ce mai mult, nu mai sunt astăzi instrumente proprii numai ale uneia din aceste națiuni, ci au devenit instrumentele mai mult sau mai puțin curente ale acestor ape, indiferent de naționalitatea pescarilor cari le întrebuințează. Numai după mici particularități în felul de construcțiune a acestor instrumente, după numirile lor și a părților din cari sunt compuse, după tradițiile din localitate, etc., se mai poate încă urmări astăzi originea lor.

Acest amestec, dacă a fost binefăcător pentru perfecționarea instrumentelor cari servesc la exploatarea acestei însemnate avuții, el este însă foarte displăcut etnografului căruia-i complică problemele și-i îngreunează rezolvirea lor. Numai studiind instrumentele mai mărunte, utilizate de riveranii cari pescuesc numai pentru hrana lor și nu pentru comerț, deci de acei cari reprezentă elementele conservative, numai la acestea vom mai puteà găsì forme adevărat primitive, de o valoare etnografică mai mare.

In descrierile ce le voiu da dar acì, va trebuì — cu toată mica lor însemnătate economică — să descriu totodată cu deamănuntul și aceste instrmente și să dau toate numirile pe cari le-am adunat, în speranță că prin aceasta voiu puteà aduce o contribuțiune nouă atât la studiul etnografiei poporului român cât și eventual la cunoașterea influențelor ce le-au exercitat asupra noastră diferitele popoare ce au trecut prin valea Dunărei.

* * *

Privită din toate aceste puncte de vedere, descrierea pescuitului din apele Dunărei devine cu mult mai complicată și materialul ce avem a-l expune cu mult mai bogat: Pe de o parte noi trebue să căutăm a da o descriere cât mai amănunțită a tuturor uneltelor de pescuit întrebuințate acì, iar pe de altă parte trebue să arătăm cari sunt metodele pentru prinderea diferitelor specii de pești și în ce mod se face exploatarea sistematică a pescuitului în fiecare din diferitele categorii de ape în parte.

A tratà fiecare din aceste chestiuni în mod separat, ar fi — cu toate avantajele ce le-ar prezentà un asemenea mod de expunere — a face o descriere prea largă, în care repetările ar fi inevitabile. Pentru motive

practice dar, am ales ca sistem de expunere următorul: A descrie cu deamănuntul fiecare mod și instrument de pescuit în parte, a arătà apoi cari anume sunt categoriile de ape în cari el se întrebuințează și în ce mod în fiecare din acestea și, în fine, cari anume sunt speciile de pești la pescuitul cărora servește.

Deoarece cea mai mare parte din metodele și uneltele de pescuit sunt bazate pe cunoașterea felului apelor în cari se întrebuințează și a biologiei peștilor pe cari au a-i prinde, de aceea, în descrierile date, tratez și aceste chestiuni, aducând prin aceasta totodată și o serie de detalii nouă—cred interesante—privitoare la constituțiunea apelor sau la biologia specială a peștilor noștri. Cu acestea dar completez acì datele hidrografice și biologice pe cari le-am descris în linii generale în capitolul precedent.

Foarte multe specii sau categorii de pești se pot prinde cu diferite instrumente, mai fiecare însă are un instrument special cu care se pescuește în cantități mai mari. Pentru a evità dar de asemenea repetările, descrierea biologiei acestor specii sau categorii de pești nu o dau decât cu ocazia descrierii instrumentului principal care servește la prinderea lor, iar la celelalte instrumente mă mărginesc a indicà cel mult momentul biologic de care se servesc ele pentru a puteà prinde. Astfel d. ex. biologia specială a morunului și nisetrului o dau la descrierea Carmacelor, biologia Chefalului la gardurile de Chefal, etc.

Intr'un alt capitol în fine voiu arătà instalațiunile și uneltele întrebuințate pentru conservarea, prepararea și transportarea peștelui și pentru fabricarea produselor derivate sau pentru alte industrii anexe ale acestor pescării.

In descrierea specială a uneltelor de pescuit ce voiu da-o acì mă voiu mărginì deocamdată a arătà numai forma lor generală și modul lor de prindere. Intru cât privește însă dimensiunile lor, sau proporțiile între ele ale diferitelor părți din cari sunt compuse, acestea variază, depinzând în totul de natura apelor în cari se întrebuințează, de mărimea și adâncimea lor și de constituția fiecărui basin în parte. Astfel năvoadele cele mici, cu cari pescuesc Turtucăenii în bălțile puțin adânci din susul Dunărei, deși au aceeaș formă și prind în acelaș mod ca și năvoadele cele mari din Delta, au totuș cu totul alte proporții și alte dimensiuni. Șirele de carmace cu cari se prinde Morunul și Nisetrul la Porțile de fier sunt acelaș instrument ca și carmacelé dela gurile Dunărei, însă dimensiunile lor diferă cu totul ș. a. m. d. De aceea dar indicațiunile mai precise asupra acestor variațiuni de formă și de dimensiuni nu le vom puteà da decât acolo unde vom descrie pescuitul în fiecare

fel de ape în parte şi modul cum diferitele instrumente servesc la acest scop.

In descrierea ce o dăm acì, noi cuprindem şi regiunea inferioară a râurilor, pe o distanţă oarecare dela gura lor dela Dunăre în sus. In adevăr din punctul de vedere al pescăriei aceste părţi pot fi considerate ca făcând parte din basinul Dunărei, deoarece condiţiunile biologice din ele se aseamănă mult cu cele de acolo, şi cele mai multe specii de peşti din Dunăre se urcă şi trăesc şi aici.

Distanţa până la care condiţiunile biologice din basinul râurilor sunt identice şi influenţate de cele din basinul Dunărei variază după diferitele râuri. La Prut, unde viteza curentului e mult mai slabă şi unde există o regiune inundabilă mai largă decât la toate celelalte râuri, această distanţă se întinde în sus până departe în judeţul Fălciu, până unde întâlnim şi numeroase bălţi mari alimentate după tipul celor dela Dunăre cu apă şi cu peşti. La alte râuri mai mici — ca de ex. Argeşul, etc. — din contra ea este foarte apropiată de gura lor dela Dunăre.

In cele ce urmează dar, vom descrie unul câte unul toate instrumentele de pescuit pe cari le-am constatat acì — indiferent de importanţa lor — arătând pentru fiecare şi modul lor de funcţionare.

Pentru a introduce o rânduială în acest haos de forme atât de variate, le-am clasificat după aceleaşi norme după cari am clasificat şi uneltele dela râuri, adică grupându-le după modul lor de a prinde peştele. Firesce că nu poate fi vorba de o clasificaţie care aplicată în mod consecvent ar cuprinde toate instrumentele cunoscute; aceasta e cu atât mai greu, cu cât nevoia a făcut ca adeseori să se combine între ele mai multe instrumente de forme cu totul diferite pentru a alcătui la un loc aparate mai complicate, cari să poată servì mai bine scopului de a prinde cu uşurinţă şi în cantităţi cât mai mari.

Descrierile ce le voiu da vor fi cât se poate de scurte, deoarece toate figurile schematice intercalate în text sunt făcute anume astfel ca să se poată vedeà din ele cu uşurinţă atât forma şi detaliile de construcţie cât şi mecanismul fiecărui instrument, iar din fotografiile reproduse se vede totodată modul cum se pescueşte cu ele şi felul apelor în cari se întrebuinţează fiecare.

I.

INSTRUMENTE CARI LOVESC, APUCĂ SAU ÎNȚEAPĂ PEȘTELE.

GRUPA A. INSTRUMENTELE CU MÂNER SAU COADĂ.

1. Toporul și Măciuca.

Cele mai primitive — și pot zice și cele mai barbare — dintre instrumentele de pescuit sunt toporul obicinuit și măciuca. Acestea le întrebuințează țăranii, cari nu sunt pescari de meserie, pe terenurile inundabile pentru a lovì în cap — și astfel a prinde — peștii cari rămân la retragerea apelor.

In lucrarea mea despre fauna ichtiologică, am arătat că somnul își depune icrele pe terenurile inundabile la apă mică și că el stă lângă icrele sale chiar dacă rămâne cu spinarea pe jumătate afară din apă, lăsând să i se usuce pielea de soare și să-l ciupească cioarele.

Acest fapt îl cunosc țăranii noștri și, îndată ce văd o retragere repede a apelor, se înarmează cu «Maiuri» sau «Măciuci» și cu «topoarele», și ies «la doborît somni». Cu acest mijloc primitiv reușesc câte odată să prindă cantități mari de pește, pe care-l sărează la butoiu și-l păstrează pentru hrană.

2. Ragaciul.

Pe vârful unui ghionder lung, care servește ca coadă, se prinde un fel de furcă de fier, ale cărei coarne însă, în loc de a fi rotunde și ascuțite la vârfuri, sunt late ca de 5 cm. și subțiri ca de 0.5 cm., și au capetele întoarse în afară (Fig. 108). Aceste brațe sunt elastice, așă că băgând un obiect mai gros între ele, le îndepărtează una de alta și acestea îl strâng apoi dela sine ca un clește.

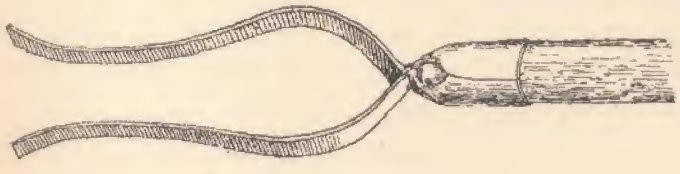

Fig. 108. Ragaciul.

Pescarul așteaptă cu prăjina în mână și, când vede crapul pe fundul apei, aruncă Ragaciul asupra lui și-l prinde între cele două brațe ale acestuia, ca și cum l-ar ținea cu un clește.

Cu acest instrument se pescuește mai cu seamă la stuf sau iarna când peștele stă liniștit pe fundul apei; el se întrebuințează mai mult în bălțile din regiunea Brăilei, pe la Carcaliu, Gropeni, etc.

3. Proțapul de raci.

Un instrument foarte simplu, bazat pe acelaș principiu ca și Ragaciul, este Proțapul de raci, care se aseamănă în totul cu cel ce l-am descris dela Balta Snagov.

El constă dintr'o nuelușă mică sau dintr'un fir de trestie crăpat la un capăt în formă de proțap. In această crăpătură se pune o bucățică mică de lemn, care-i ține cele două crăcane deschise. Pescarul vede racul pe fundul apei și-l apucă cu proțapul; crăcanele fiind elastice se deschid mai tare și bucățica de lemn care le ținea deschise căzând acum afară, ele se strâng și apucă racul între dânsele.

Cu proțapul se pescuește prin gârle și bălți, și mai cu seamă prin bălțile Deltei, pe la Matița, Bodaproste, etc., pe unde au mai rămas astăzi raci.

4. Cleștele și Foarfecul.

Acesta este un instrument de fier, având aproximativ forma unui clește de lăcătuși, care se poate închide automatic, apucând peștele pe care vrea să-l prindă între muchile sgrimțuroase ale brațelor sale, și care este fixat la capătul unei prăjini lungi sau a unui ghionder, servindu-i ca mâner.

El servește la prinderea peștilor, și în special a crapilor mari, când aceștia stau liniștiți pe fundul bălților cu apă limpede sau în stuf, și mai cu seamă când e apa rece.

Construcțiunea sa (Fig. 109) diferă de a cleștelor obișnuite mai cu seamă prin aceea că cele două lame cari-l compun, în loc să fie așezate cruciș una peste alta și îmbinate între ele la punctul lor de intersecție, aci ele sunt prinse fiecare cu câte un nit — care servește ca axă de rotațiune — de câte unul din capetele unei duble plăci de fier cam de 10 cm. lungime. Astfel, pe când la un clește obicinuit, dacă se depărtează unul de altul brațele de jos (mânerele), atunci se deschid și cele de sus (cleștele propriu zis care apucă), aici din contra când se depărtează mânerele unul de altul, cleștele se închide și când aceste se apropie, el se deschide.

Mânerele cleștelui acestuia sunt foarte lungi (50 cm. adică de două ori cât lungimea brațelor apucătoare) și îndoite în formă de arcuri elastice, spre a alcătui un fel de resorturi cari le țin îndepărtate unul de altul și deci spre a ținea astfel și cleștele închise. Capetele acestor două resorturi sunt încovoiate în formă de jgheab, astfel încât să poată cuprinde între ele coada instrumentului; aceasta fiind o vergeà rotundă de fier, groasă ca de 1 cm. diametru și lungă de 40 cm., de care ele se sprijină și pe care se pot mișcà în sus și în jos.

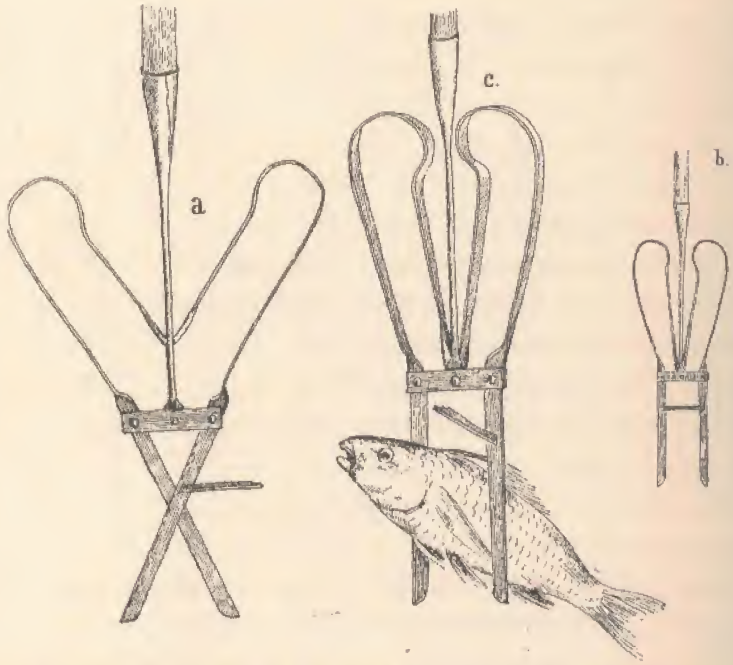

Fig. 109. Cleștele cu arcuri și modul cum se prinde cu el. (Tipul I).

Coada instrumentului este cu un capăt fixată între cele două plăci de fier, de capetele cărora sunt articulate mobil și brațele cleștelor, iar la celălalt capăt ea este terminată printr'un manșon, în care se înțepenește prăjina cea lungă care formează mânerul de lemn, adică Coada instrumentului.

Când voim să deschidem cleștele, trebue să apăsăm din amândouă părțile pe arcuri, iar când încetăm a mai apăsà, atunci cleștele se închide brusc; pentru a ținea cleștele deschis este o mică placă de fier de 9 cm. lungime — numită «piedica cleștelui» — care e fixată mobil cu un capăt în unul din brațele cleștelui, iar cu celălalt capăt se sprijină de muchea celuilalt braț ; lovind peste această piedică, ea sare în sus și cleștele se închide brusc apucând între brațele sale obiectul care a lovit-o.

Modul de prindere al acestui instrument este bazat tocmai pe acest mecanism ; pescarul, care ţine instrumentul de capătul prăjinii, potriveşte astfel ca să poată lovì puternic cu «piedica» peste spinarea Crapului; piedica sărind în sus, cleştele se închide şi apucă între braţele sale crapul, care nu mai poate scăpà.

Fig. 109, *a*, *b*, *c*, arată atât construcţia cât şi modul de funcţionare a acestui instrument.

In fig. 109 bis, se vede un altfel de cleşte (Tipul al II-lea), care diferă de cel descris acì prin aceea că resorturile în loc de a fi în formă de arcuri sunt compuse din câte o lamă de oţel elastică, fixată cu un capăt de coada de fier a instrumentului, iar celàlalt capăt, care este îndoit mult în afară, rămâne liber; aceste capete sunt încovoiate în formă de sghiaburi, pentru a puteà acoperì capetele resorturilor şi a permite astfel ca să se miște unul pe altul fără a se deslipì.

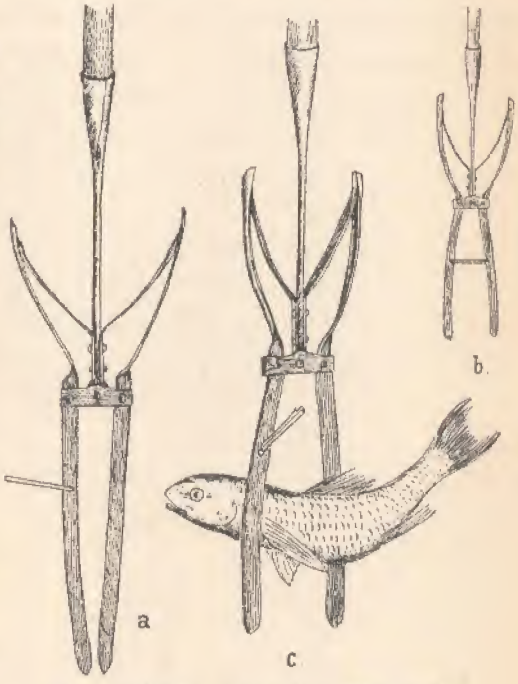

Fig. 109 bis. Cleştele. (Tipul II).

Fig. 109 bis, *a*, *b* şi *c* arată modul cum funcţionează şi acest al doilea tip de cleşte.

Aceste instrumente se întrebuinţează în bălţile şi stufăriile Deltei, unde apa e de obiceiu cu totul liniştită şi limpede şi mai cu seamă prin ghiolurile dela Chilia Veche.

5. Ostiile.

Fig. 110. Seghinca.

a) **Seghinca** (Fig. 110). Aceasta este unul din instrumentele cele mai primitive, care s'a mai conservat încă pe la populaţiunele mărginaşe ale bălţilor din jurul Brăilei şi Hârşovei. Ea constă dintr'un par lung de lemn, ca de 1,5 m., care serveşte ca mâner, în capătul căruia este adaptat, printr'un manşon, o suliţă grosolană şi grea de fier în patru muchii, lungă cam de 50 cm. şi ascuţită la vârf. Cu aceasta se înţeapă ca cu o ostie peştii mari —

crapi, somni, etc. — când stau la stuf sau ies la bătaie primăvara pe balta inundată.

b) **Țăpoaiele sau Ostiile dela Dunăre.** Acestea sunt niște furcoaie de fier, cu coarne lungi de 25—35 cm. și cu un manșon de fier cam de 10 cm., în care se fixează o coadă de prăjină lungă până la 2 m. In general ostiile dela Dunăre au 2 sau 3 craci, apropiați unul de altul, astfel ca lățimea totală a Ostiei să nu treacă peste 12 cm.; se găsesc însă câte odată ostii și cu 4 craci precum și ostii simple cu un singur crac, ca o Seghincă. Ostiile sunt însă mult mai fin lucrate decât Seghinca și au vârfurile bine ascuțite și provăzute cu câte un «Cioc» («Zimboc», «Ureche», «Limbă întoarsă» sau «Prinsoare»).

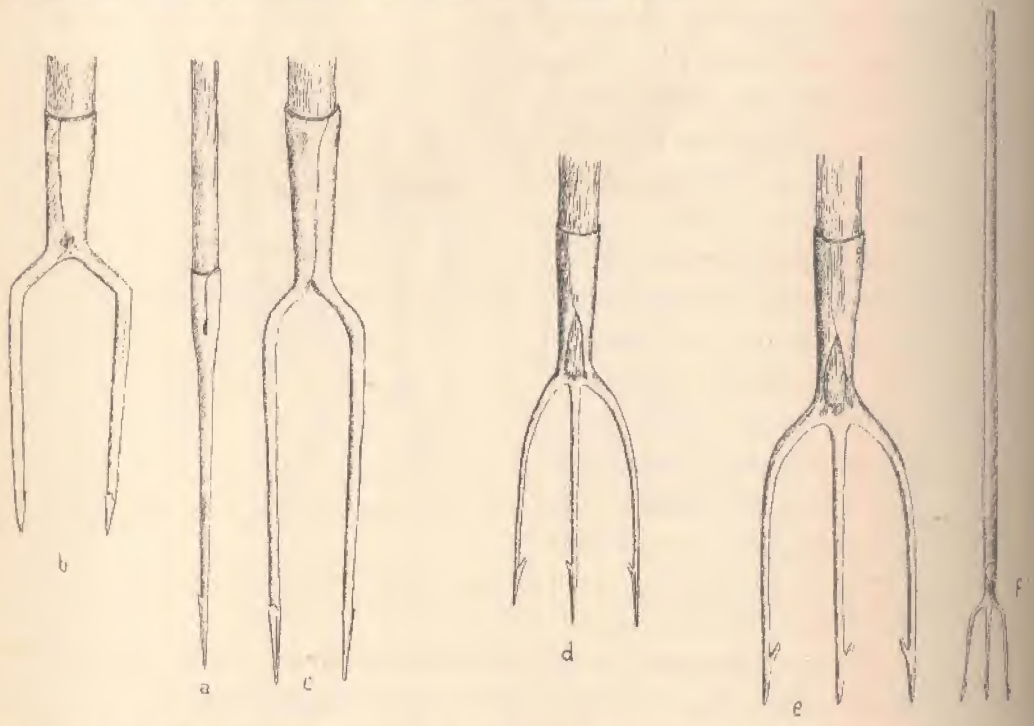

Fig. 111. *a*, ostie cu un singur crac, dela Cochirleni ; *b*, *c*, 2 ostii cu câte 2 craci, din bălțile Brăilei ; *d*, *e*, 2 ostii din Deltă ; *f*, ostie cu 3 craci, dela balta Mahâru.

Ciocurile se fac astfel ca să alterneze, la un crac în dreapta, la altul în stânga, sau la unii înainte și la ceilalți înapoi; la cracii din margini ele se fac în totdeauna pe partea lor interioară.

Ostiile servesc aproape escluziv la vânatul crapului. Ele se întrebuințează numai la stufării și la ape mici limpezi, unde se poate vedeà crapul în apă (de ex. pe terenurile inundate), pe care-l înfige în spinare ca cu o furculiță.

Cu ostiile se mai pescuește foarte mult și iarna sub ghiață: se face o copcă și se așteaptă până vine peștele să respire la apă proaspătă, apoi

aruncă cu ostia la noroc. De asemenea se mai întrebuințează azi ostiile și de năvodari la alesul peștelui din matiță.

Înainte se întrebuințau foarte mult Ostiile toamna când se retrăgeà crapul la stuf, astăzi însă întrebuințarea lor e oprită din cauză că rănesc prea mulți pești fără a-i puteà prinde, cari se găsesc apoi morți

Fig. 112. Pescuitul cu ostia în stufăriile Deltei.

prin bălți sau se pescuesc având cicatrice vindecate pe ei. Astăzi în locul Ostiilor pescarii au adaptat pentru stuf Cleștele și *Capacul*, pe care îl vom descrie în urmă.

Pescarii ruși și lipoveni din Deltă le numesc *Sandole*.

6. Cârligul cu coadă sau Ghegheriţa.

Cârligul este un instrument simplu cu care se prinde crapul iarna pe sub ghiață. El constă dintr'un cârlig de fier — făcut de fierar — lung ca de vreo 12 cm., sau dintr'un cârlig mare din acelea cari se găsesc în comerț sub numele de «Cârlige de Somn», și care e legat cu sfoară sau sârmă subțire de capătul unui băț lung de 70—80 cm. Cârligele făcute de fierari sunt simple fără «Ureche» și numai cele de fabrică un au «Cioc» ca la Undiță (Fig. 113).

Cu cârligele se pescuește în modul următor: Se face o copcă în ghiață, avându-se grija de a se curăți bine fărâmăturile de ghiață cari plutesc, așà ca apa să fie limpede. Pescarul își pune un snop de stuf lângă copcă și se așează cu genunchii pe el; apoi cu mâna dreaptă ține cârligul în apă iar cu stânga ține o lopățică de scândură, zisă *Lu-*

miniță, astfel încât să facă umbră pe apă și să împiedece reflexele

Fig. 113. Cârligul.

Fig. 114. Pescuitul cu Cârligul și cu «Luminița» la copcă.

luminii, spre a puteà vedeà mai bine până în fundul apei. Crapul venind la copcă ca să respire apă proaspătă, pescarul smunceşte cârligul în sus şi-l prinde de sub urechi (Opercule. Fig. 114). Acest mod de pescuit se practică foarte mult prin ghiolurile dela Chilia.

In bălțile din susul Dunărei se întrebuințează de asemenea foarte mult acest instrument; el se face aici cu 1 până la 4 cârlige, spre a puteà astfel apucà mai uşor crapul ori din ce parte ar venì el, fără a mai aveà nevoie să sucească cârligul şi deci să sperie peştele (Fig. 115).

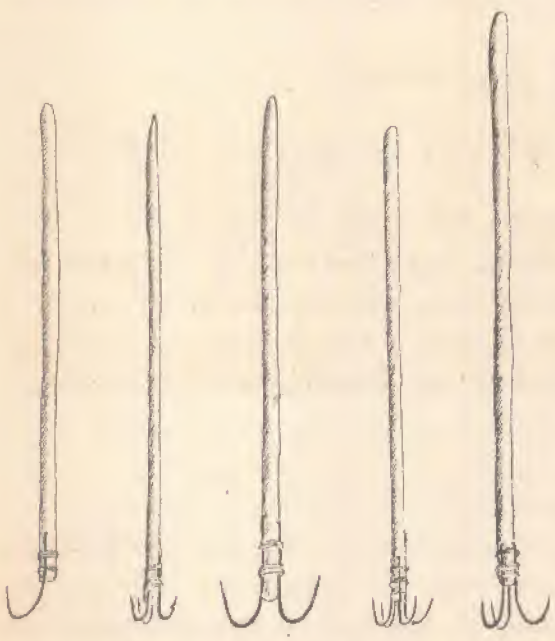

Fig. 115. Diferite tipuri de «Ghegheriţe» cu 1—5 cârlige.

Pescarii români dela Cochirleni şi Turtucăienii numesc aceste cârlige *Ghegheriță*.

Fig. 115 arată o serie de 5 tipuri de Ghegheriţe, reduse la $^1/_{10}$ din mărimea lor naturală, colectate de pe la diferitele bălţi din Dobrogea situate între Ostrov şi Cernavoda.

GRUPA B. UNDIŢELE.

1. Undiţa.

In ţerile apusene şi mai cu seamă în Anglia, Franţa, Norvegia, etc. undiţa este instrumentul favorit al acelora cari practică pescuitul ca un sport, şi de aceea acolo în fabricarea şi întrebuinţarea acestor instrumente s'a ajuns la o desvoltare foarte rafinată. La noi acest sport este foarte puţin răspândit şi se practică numai la mare, la Guvidii sau când vin Scrumbiile de mare (Fig. 116). Pe de altă parte, uşurinţa cu care se prind cu alte instrumente mai practice în apele noastre cantităţi mari de peşte, face ca undiţa să nu fie dintre instrumentele favorite ale pescarilor de meserie dela Dunăre. Cu toate acestea o bună parte din populaţia riverană săracă, care nu dispune pentru a-şi procură un alt instrument de pescuit mai practic, se serveşte de undiţe spre a-şi prinde peştele necesar la hrana zilnică.

Fig. 116. Pescar amator cu undiţa prinzând Guvidii în mare la Constanţa.

Mai cu seamă copiii şi Ţiganii pescuesc pe malul gârlelor cu o undiţă foarte primitivă (Fig. 117). De vârful unei trestii sau unei nuele lungi ca de 3—4 metri, zisă «Coada undiţei», ei leagă o aţă subţire de mosor sau de cânepă, lungă de 4—5 m. De capătul acestei aţe leagă apoi *undiţa* propriu zisă care e făcută dintr'un ac de oţel îndoit la vârf în foc, sau e o undiţă mai sistematică cu *Cioc* (In Deltă se zice «Undiţă cu Ureche» sau «cu limbă»,

în Oltenia «cu Zâmboc»; pe rusește se zice la limba undiței «Ухи»

Fig. 117. Pescar cu undița la o gârlă din fața Brăilei.

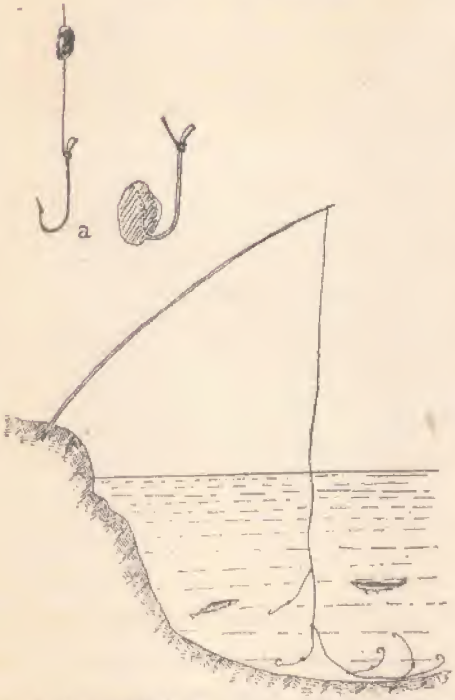

Fig. 118. Undiță cu mai multe cârlige și cu plumbi.

sau «Zazobrin») ce se cumpără gata din comerț.

Adeseori însă undița nu e decât un ac cu gămălie ordinar îndoit; în județul Mehedinți la asemenea undițe primitive le zice *Bijuică* și *Bujuică*.

Mai în sus de undiță, se leagă de sfoara ei, ca și la râuri, o bucățică de papură lungă ca de 5 cm.— sau se trece sfoara longitudinal prin papură — care plutește la suprafața apei. Nueaua undiței sau o ține pescarul în mână, sau o înfige în mal.

La undiță se pune în totdeauna o *Nadă* ca să atragă peștele, care de obiceiu e o bobiță de mămăligă, fie simplă sau fie amestecată cu miez

de pâne ca să ţie mai bine în apă (Fig. 118, a în dreapta); alte ori se pun viermi, Rusalii şi alte larve de insecte, etc.

Când peştele muşcă din nadă, atunci bucăţica de papură care pluteşte la suprafaţă se mişcă — se zice că *Undiţa ţicueşte* — şi pescarul observând o smuncește repede afară, prinzând peştele.

Se întrebuinţează însă şi undiţe mai mari şi mai sistematice; la acestea trestia sau nueaua e înlocuită cu o prăjină de lemn subţire, iar de sfoară, care aici e mai lungă, se leagă alte sforicele mici având fiecare câte o undiţă la capăt (Fig. 118). La o distanţă de vre o 20 cm. înaintea fiecărei undiţe se leagă de sfoară câte un mic *plumb*, aşà că undiţele se împrăştie pe fundul apei.

Fig. 119. Pescuitul cu undiţa de mână la mare.

La Mehedinţi undiţele cu mai multe cârlige se numesc *Strună* şi acestea au băţul scurt, pe când la *Bujnică* — adică la undiţa simplă — băţul e o prăjină lungă.

Adeseori se întrebuinţează, şi mai cu seamă la mare, undiţe numite *Cârlig de mână* sau *Undiţă de mână* (Fig. 119), cari nu au prăjină de loc, ci se ţine sfoara în mână şi se smuncește din timp în timp, când simte că este vreun peşte care încearcă să apuce de nadă.

2. Visila sau Hapca.

Visila este un instrument special pentru prinderea somnului, care se întrebuinţează numai primăvara când sunt ape mari. Ea constă dintr'o undiţă mare între 5—10 cm. lungime, cu o limbă la vârf şi este îndoită în lături (Fig. 120). Undiţa e legată cu o sfoară groasă, şi aceasta e prinsă de un băţ scurt (zis «Coidac», «Potigaci», etc., iar pe la Gropeni «Pelie»), care se înfige în malul apei în care se pescueşte. Lungimea sforii depinde tocmai de

lungimea bățului și de înălțimea malului de pe care se pescuește; ea este însă în tot cazul cu mult mai scurtă ca la undiță.

Fig. 120. Visila sau Hapca.

Sfoara dela Visilă este foarte adeseori împletită, căci altfel somnul o desucește și o rupe apoi cu dinții. (Fig. 120).

In cârlig se pune ca nadă un baboiu viu — de obiceiu un oblete sau lin și caracudă cari trăesc mai mult — care se înțeapă de spinare, sau i se trece cârligul prin spinare și apoi prin ureche, scoțându-i-se vârful pe gură afară (Fig. 121). Visila se așează astfel încât undița să nu intre mai mult de 25 cm. sub suprafața apei. Peștele viu din cârlig «joacă la fața apei și minte somnul», care se repede să-l mănânce și rămâne prins de visilă.

Turtucăienii bagă între firele împletite ale petilei câte o mică pietricică, o surceă sau o pană de pasere, ca să sperie cu aceste vidrele sau ciorile, cari văzând baboiul viu la fața apei vin să-l mănânce.

Uneori se leagă la capătul sforii o prăjină subțire, elastică, înfiptă în pământ și cu un clopoțel în vârf. De îndată ce apucă somnul de baboiu și se smuncește, clopoțelul începe să sune atrăgând atenția pescarului (Fig. 121 sus).

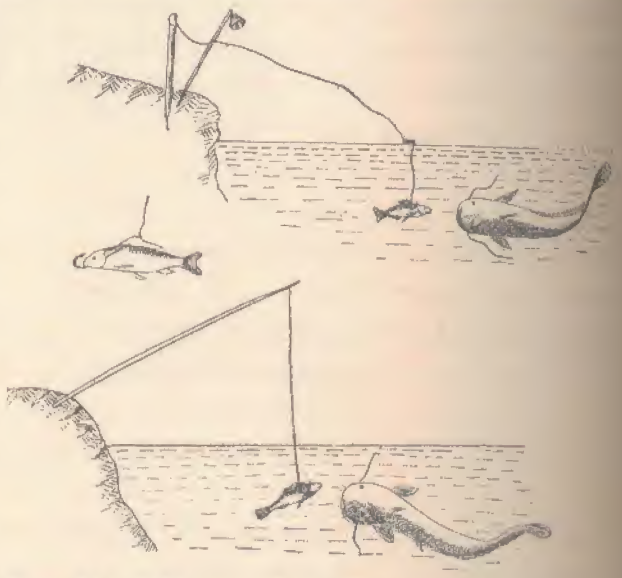

Fig. 121. Diferite moduri de a pescui cu Visila. La mijloc modul cum se înțeapă peștele viu care se pune ca nadă în cârlig.

Pescarii români de pe tot malul Dunărei întrebuințează foarte mult acest instrument simplu de pescuit, cu care ei prind pe la vârtejuri și pe la ciovrântii, când apa Dunărei e turbure, can-

tități foarte mari de somn; se poate zice chiar că cel mai frumos «Somn până» se prinde cu Visila.

3. Brișca.

Acesta este un instrument special pentru prinderea știucei și a peștilor răpitori în timpul iernii sub ghiață. In general brișca constă dintr'un obiect de metal strălucitor, al cărui capăt este ascuțit și întors ca un cârlig sau ca o undiță, iar celălalt capăt are o gaură sau o toartă în care se leagă o sfoară, de care ea se ține cu mâna suspendată în apă. Știuca, văzând brișca strălucind, crede că este un pește mic și se repede la el să-l apuce, rămâne însă prinsă în cârlig ca într'o undiță și pescarul o trage cu sfoara afară. Cu aceste instrumente se prind iarna cele mai frumoase știuci.

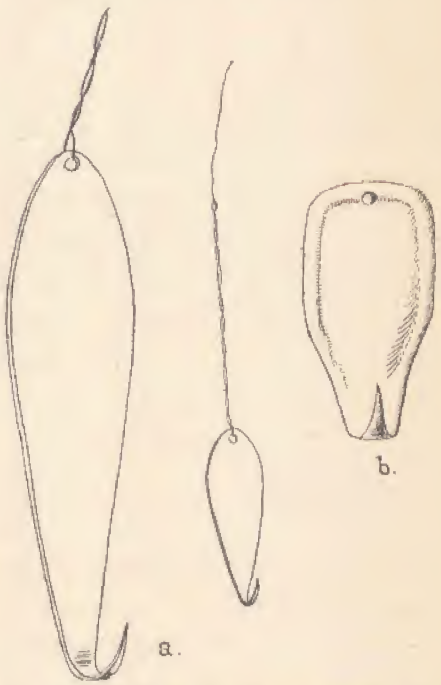

Fig. 122. Diferite forme de Brișcă, $^2/_3$ din măr. nat. *a*) Brișcă de alamă groasă, legată cu sârmă de alamă și apoi cu sfoară. *b*) Brișcă făcută dintr'o coadă de lingură de masă.

Fig. 122 — 124 arată diferite forme de briște din diferite localități și lucrate din diferite feluri de material: Fig. 122 *a* arată o brișcă dela pescarii din Gropeni; ea e făcută dintr'o placă de alamă groasă de 2 mm., lungă de 10 cm., cu un vârf întors în sus și ascuțit de 1.5 cm. și cu o lățime maximă de 32 mm. Ea este prinsă de o sârmă de alamă lungă de 16 cm., de capătul căreia se leagă sfoara cu care se ține brișca suspendată în apă. In Fig. 123 se vede o brișcă mică dela pescarii din Tulcea, ea are abiă 2.5 cm. și e făcută din tinicheà groasă. O brișcă găsită la Brăila erà făcută dintr'un gologan de aramă de 10 bani. In fine fig. 124 arată o brișcă de cositor dela pescarii din Chilia Veche; ea e compusă dintr'un pește strălucitor, turnat din cositor, din gura căruia iese o triplă undiță. Briște ca aceasta, făcute din tinicheà, se găsesc foarte multe și în comerț.

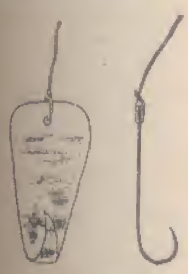

Fig. 123. Brișcă de tinicheà.

In Deltă cele mai multe briște ce le-am văzut erau făcute din coade de linguri vechi de metal (Fig. 122 *b*).

Wenjaminow descrie și figurează (pag. 318, fig. 50) din apele Rusiei o brișcă asemănătoare cu briștele întrebuințate de Lipoveni în apele noastre. Acolo se numesc *Blesna*.

Fig. 124. O Brișcă de cositor.

4. Cazulca.

Cazulca este ca și brișca un instrument special pentru prinderea sub ghiață a peștilor răpitori; aici însă, în loc de un obiect strălucitor de metal care să atragă peștele, se pune, înfipt dealungul pe o sârmă de alamă ca pe o frigare, un pește adevărat — de obiceiu un Oblete — (Fig. 125). Sârma aceasta de alamă care are o lungime cam de 25 cm. este legată de o dublă undiță (Fig. 126), cam de 6—7 cm. lungime, care are forma unei cănci de sârmă de oțel cu 2 coarne lungi și ascuțite. Peștele care servește ca nadă se așează pe sârmă astfel încât corpul undiței îi intră în gură și numai cele 2 coarne ale ei rămân ieșite afară, pentru ca astfel peștele care apucă să nu poată observă undița.

De celălalt capăt al sârmei este legată sfoara care ține undița în suspensiune în apă. Această sfoară este depănată ca pe un mosor, pe un băț cu 2 crăcane, care are la capătul său un cârlig, cu care se poate agăță și cu care se ține suspendat întreg instrumentul (Fig. 125).

La pescuit se face o mică copcă în ghiață, prin care se lasă undița cu nada în apă, iar crăcana, cu sfoară depănată pe ea, se anină cu cârligul de un băț așezat deacurmezișul peste copcă. In unul din capetele crăcanei este făcută o crăpătură, în care pescarul prinde sfoara ca să nu se desfacă de pe mosor, după ce a lăsat undița la adâncimea cuvenită. După ce știuca a mușcat din nadă și începe a smunci, sfoara se desprinde din această crăpătură și se desface încetul cu încetul de pe mosor, până vine pescarul de scoate afară undița cu peștele prins într'însa.

Wenjaminow în lucrarea sa despre pescăriile din Rusia, publicată la Moscova în 1876 în limba rusă, descrie (pag. 309, fig. 46) și figurează un instrument foarte asemănător cu Cazulca, care se întrebuințează în apele Rusiei și se numește *Ragulca*. Acolo acest instrument se întrebuințează și vara, legându-se cârligul de o cracă a unei sălcii care crește pe mal, iar undița se lasă în apă susținută de o plută.

Probabil dar că Cazulca noastră dela Dunărea de jos a fost adusă de Lipoveni sau de Haholi din Rusia.

5. Cloncul sau Clocul.

Cloncul, *Clocul*, (rus. *Vogalca*), este un instrument de lemn, având forma unui iatagan turcesc ascuțit pe amândouă muchiile sale,

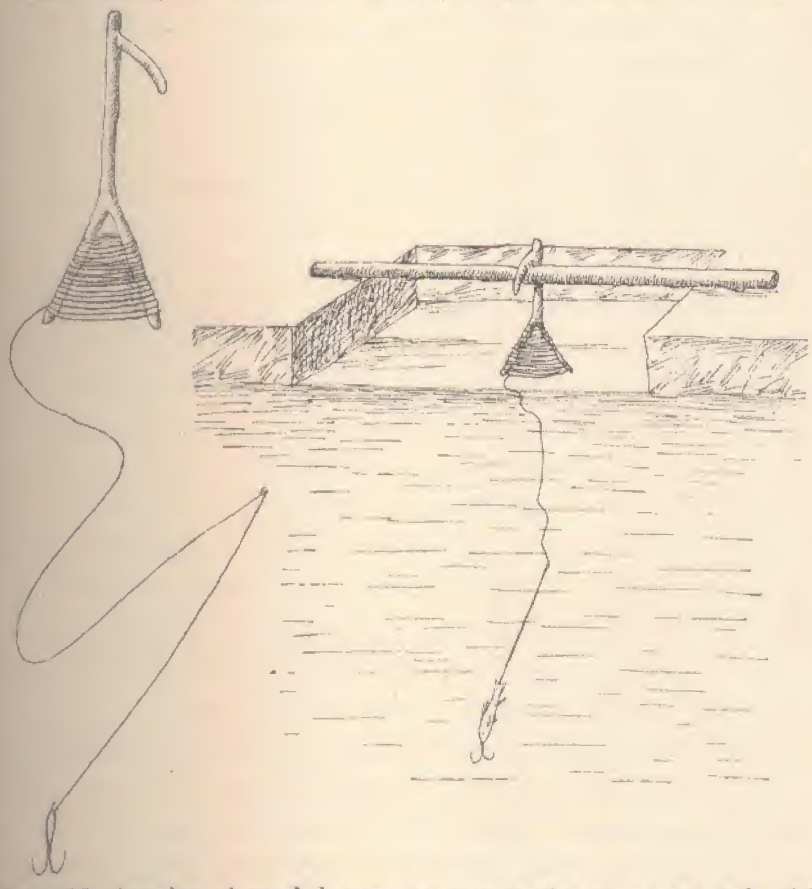

Fig. 125. Cazulca și modul cum se pescuește cu ea pe sub ghiață.

care însă la vârful său este terminat printr'un disc umflat și scobit dedesubt (Fig. 127 *a*).

La capătul de sus al acestui lemn, este legată de o crestătură o sfoară lungă, care are la capătul ei un cârlig mare de «apcă» și în care se pune o broască vie. Sunt însă cloncuri la cari se pun și 2 sau 3 cârlige, legate fiecare cu câte o sfoară mai mică și prinse la distanțele cuvenite unul peste altul de sfoara principală (Fig. 127 *b*).

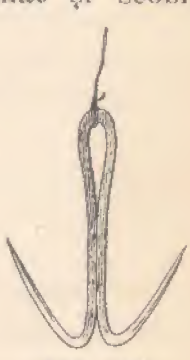

Fig. 126.
O undiță dublă dela Cazulcă.

Cu cloncul se pescuește în Dunăre numai somnul; bătând cu lemnul în apă, scobitura dela discul din vârful său produce un sgomot — Cloc! Cloc! — care seamănă cu sgomotul produs când sare o broască în apă sau când bate somnul cu coada. Acest sunet «minte somnul» și-l face

să iasă din ascunzătorile sale de sub «Potmoluri» (maluri înalte abrupte sub cari sunt adâncimi mari), sau de prin gropile din fundul Dunărei. Pescarul care stă în lotcă bate mereu cu mâna stângă cu cloncul în apă, iar în mâna dreaptă ţine sfoara, la capătul căreia este prinsă broasca în cârlig, şi o joacă necontenit în apă. Somnul văzând broasca se repede şi o apucă, însă rămâne prins în cârlig (Fig. 127 *c*).

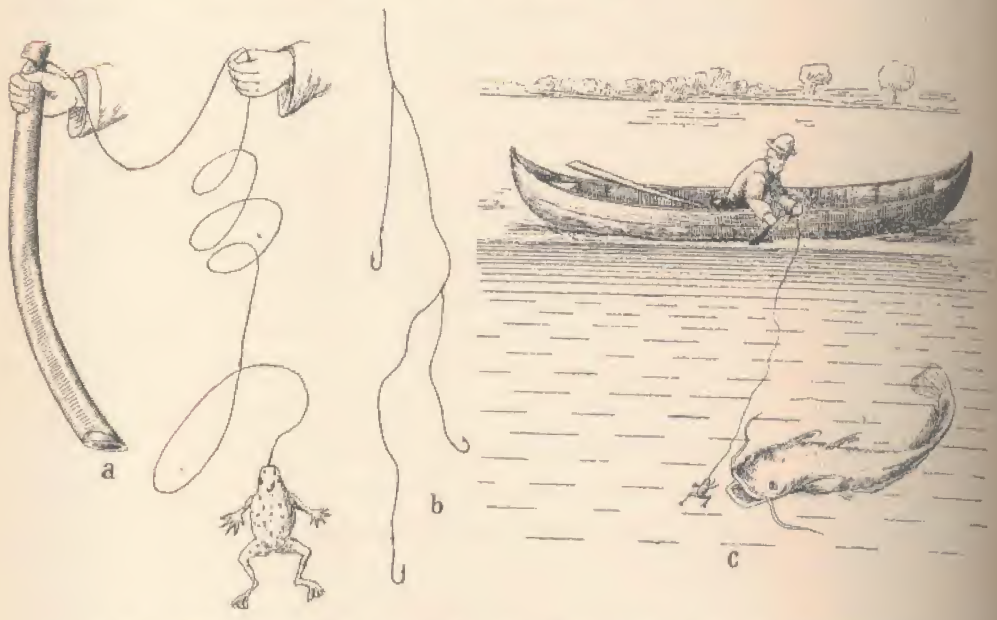

Fig. 127. Cloncul şi modul cum se pescueşte cu el în Dunăre.

In modul acesta se pescueşte mai cu seamă după Sf. Petru până dă toamna, şi se prind cei mai frumoşi somni. Dela Paşti până la Sf. Petru Turtucăienii întrebuinţează însă Clocul numai la pescuitul cu Oria (Vezi Cap. II, D, 3, Fig. 223) spre a «chemă cu Clocul somnul la nuntă».

Wenjaminow descrie în cartea sa (la pag. 345 Fig. 55) diferite feluri de Cloncuri din apele Rusiei numite acolo *Klocuşa*. Ele diferă însă ca formă de Cloncul nostru.

GRUPA C. CÂRLIGELE SAU ŞIRELE.

Se numesc *Cârlige* sau *Şire de cârlige*, o serie de undiţe sau de cârlige propriu zise, legate la distanţe egale unele de altele prin nişte sfori mici numite *Petile*, cari le ţin suspendate de o sfoară sau de o frînghie lungă şi mai groasă, numită *Trupul cârligelor* sau *Anà*.

Undiţele, din cari se alcătuesc diferitele feluri de cârlige, sunt de diferite dimensiuni — aproape fiecare specie de peşti având un cârlig de o

dimensiune specială pentru prinderea ei — așă că avem o întreagă serie de cârlige dela undițele cele mai mici până la carmacele cele mari de moruni.

Formele cârligelor variază și ele: cele mai simple sunt cârligele făcute de fierari, cari constau dintr'o bucată de sârmă de diferite grosimi — de 1—6 mm. diametru —, îndoită de sub mijloc spre a formă un arc cu o ieșitură înainte, numită «bărbia cârligului», și ascuțită la un capăt — «vârful cârligului» — iar la celălalt capăt turtită astfel ca să aibă de ce să se țină sfoara cu care e legată.

O formă mai perfecționată sunt *cârligele cu limbă* (*cu Zâmboc, Ureche, Cioc, Uha* și *Zazobrin* pe rusește), cari au sub vârful lor cel ascuțit un ghimpe întors înapoi, astfel că cârligul odată intrat în carnea peștelui întâmpină o rezistență ca să mai poată fi scos înapoi afară. La cârligele mai primitive «Limba» este numai o simplă crestătură făcută cu dalta, iar la cârligele perfecționate de fabrică ea are forma unui ghimpe foarte ascuțit și lung până la 5 mm. La cârligele și mai perfecționate în fine — cari se întrebuințează pentru anumite specii de pești — toată partea curbată — «bărbiă cârligului» — împreună cu vârful sunt sucite lateral, astfel că văzute din față prezentă aspectul unui 8.

Cu cârligele se poate pescuì în toate apele — Dunăre, bălți, lacuri, mare, etc. —, compunându-se șirele și așezându-se astfel încât să corespundă cât mai bine felului de a fi al fiecărei din aceste categorii de ape. Noi avem dar, pe de o parte, cârlige pentru diferitele categorii principale de pești, ca: «cârlige de somn», «cârlige de crap», «cârlige de morun sau nisetru», «cârlige de cegă», etc., etc. Pe de altă parte avem: «cârlige de Dunăre», «cârlige de baltă», cârlige de fund», «cârlige de față» sau «cârlige cu mâncare», «cârlige fără mâncare», ș. a. m. d.

In general însă cârligele se împart în două categorii principale:

a) *Cârligele cu „mâncare“* sau *Pripoanele*, cari prind peștele în acelaș mod ca și undița, adică de gură; și

b) *Cârligele fără „mâncare“* sau *Carmacele*, cari se agață de corpul peștilor fără solzi — și mai cu seamă de spinarea lor — când trec printre ele și le ating.

Pescuitul cu cârligele este foarte răspândit în toate apele Dunărei și joacă un mare rol în pescuirea lor.

I. Pripoanele.

Se numesc *pripoane* (sau la pescarii ruși și lipoveni din Deltă *Periteașe*) acele șiruri de cârlige, cari, fie că se priponesc la mal sau se ancorează în mijlocul apelor, fie că se așează la fundul apelor sau

la suprafața lor, *se pun în totdeauna cu mâncare sau nadă* pentru a ademeni și prinde peștele.

După mărimea, numărul și forma cârligelor ce le compun, sau după lungimea și grosimea fringhiilor de cari sunt suspendate precum și după modul lor de a pescui, deosebim o întreagă varietate de pripoane. Aproape fiecare specie de pești are, după apele în cari trăește și după anotimpuri, diferite feluri de pripoane cu cari se poate prinde. Și nadele, cari de obiceiu reprezentă mâncarea favorită a diferitelor specii de pești, variază și ele dela o specie care se caută a se prinde la alta și dela un anotimp la altul.

Voiu descrie dar acì câtevà din cele mai importante tipuri de pripoane întrebuințate în basinul apelor Dunărei.

1. Priponul simplu.

Pe tot lungul Dunărei și în partea inferioară a afluenților ei mai mari, se întrebuințează, mai cu seamă de către populațiunea riverană unde nu sunt pescari de meserie, acest instrument, care nu este decât o undiță cu mai multe cârlige, dar care în loc să fie ținută cu o prăjină, este legată de un țăruș priponit în mal. El constă dintr'o sfoară lungă

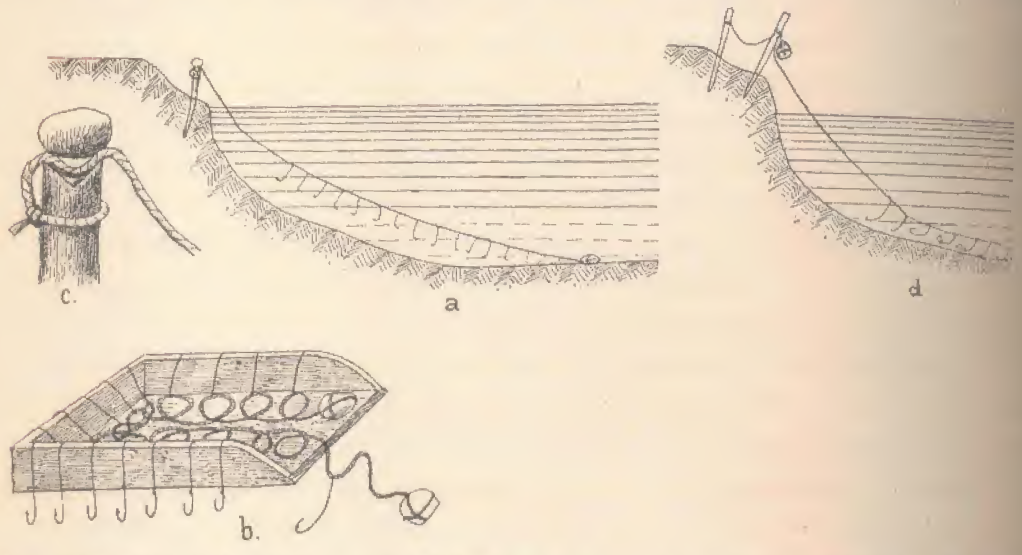

Fig. 128. Priponul simplu ; *a*) Modul cum se așează priponul în apă.; *b*) Masa cârligelor ; *c*) Parul crestat în cap, cu streaja ; *d*) Pripon cu clopoțel.

cam de 10 sau 12 m., legată la un capăt de o piatră care-i servește de ancoră, iar la celălalt de un mic țăruș cu care se priponește în mal (Fig. 128). Pe această sfoară sunt legate la distanțe cam de 60 la 100 cm. unul de altul vreo 6 până la 12 cârlige, prin ajutorul

unor sforicele mai subțiri — petilele — lungi de 0.5 m. Lângă țăruș, «Sfoara», pe o lungime de vreo 2 sau 3 m., adică bucata cât merge până la fundul apei — numită «Podeț» sau «Sterpul priponului» —, nu are cârlige». In cârlige se pune «mâncare»: mămăligă, râme, lipitori, coropișnițe, etc. Mămăliga se fierbe de două ori ca să fie mai consistentă și apoi se amestecă cu miez de pâine, ca să ție mai mult în apă și să nu se spele de pe cârlig. Pentru râme, se scoate pământ cu lopata din baltă și se alege din el râmele, punându-le apoi într'o căniță de tinicheà pentru a le aveà la îndemână.

Pescarul, după ce și-a regulat cârligele, punându-le la toate nada, apucă cu mâna dreaptă capătul sforii de unde e legată piatra, astfel ca aceasta să spânzure de vreo 60 la 70 cm. în jos, iar cu mâna stângă o ține de capătul care e legat de țăruș. După ce balansează piatra de câtevà ori, îi face vânt spre larg, astfel ca sfoara cu cârligele să cadă bine întinsă în apă, și apoi înfige bine țărușul în mal (Fig. 128 *a*). La aruncatul pripoanelor se cere un oareșcare meșteșug ca să nu se încurce cârligele între ele sau de alte obiecte; de aceea înainte de a le aruncà, cârligele se înșiră unul după altul pe marginea unui coș — sau pe marginea unei tăvi de lemn specială, numită *masa cârligelor* (Fig. 128 *b*), sau chiar pe marginea lotcei, iar sfoara dintre ele se așează în formă de spirală, astfel ca să se poată desface cu ușuriuță când e aruncată în apă.

Cu aceste pripoane se prind mai cu seamă crapi și somotei.

De obiceiu cârligele se scot de două ori pe zi — dimineața și seara — spre a se căutà ce s'a prins în ele și spre a le pregâtì din nou, punându-le mâncare proaspătă. Foarte des însă pescarul stă lângă cârlige și le scoate îndată ce simte că s'a prins cevà în ele.

Pentru a ști când s'a prins un pește în cârlige, pescarii au inventat diferite mijloace: în județul Mehedinți, unde se pescuește foarte mult în canalul Dunărei cu acest fel de pripoane — pe cari locuitorii le numesc «Zanci» când au 5—8 cârlige și «Sfori» când sunt mai lungi — ei fac pe capătul liber al țărușului o mică crestătură prin care trec sfoara, și apoi deasupra acesteia pun o piatră pe care o numesc *Streajă* (Fig. 128 *c*); de îndată ce un pește apucă de cârlig și smuncește, sfoara se întinde și piatra de pe țăruș cade jos. In alte părți, d. ex.: în Dobrogea, Brăila, etc., se leagă de sfoară — ca și la Visilă, puțin înainte de pripon — o mică nueluș elastică, care cu un capăt se înfige în pământ, iar la celălalt are un clopoțel; de îndată ce apucă un pește de nadă, clopoțelul începe să sune (Fig. 128 *d*).

2. Priponele de cegă.

Pe o sfoară lungă de 60—100 m. și groasă cam de 2 mm., făcută din cânepă răsucită din două sau trei fire, numită *Anà* sau *Trupul cârligelor*, sunt înșirate, la distanțe de câte 1 până la 1.20 m., o serie de undițe foarte mici și subțiri, de 2 cm. lungime și 0.6 mm. diametru fiecare (Fig. 129 *a*). Undițele (Fig. 129 *b* și *c*) sunt cu limbă, însă vârful lor nu este nici întors înăuntru, nici sucit într'o parte ca la cârligele de somn, ci se înalță drept în sus.

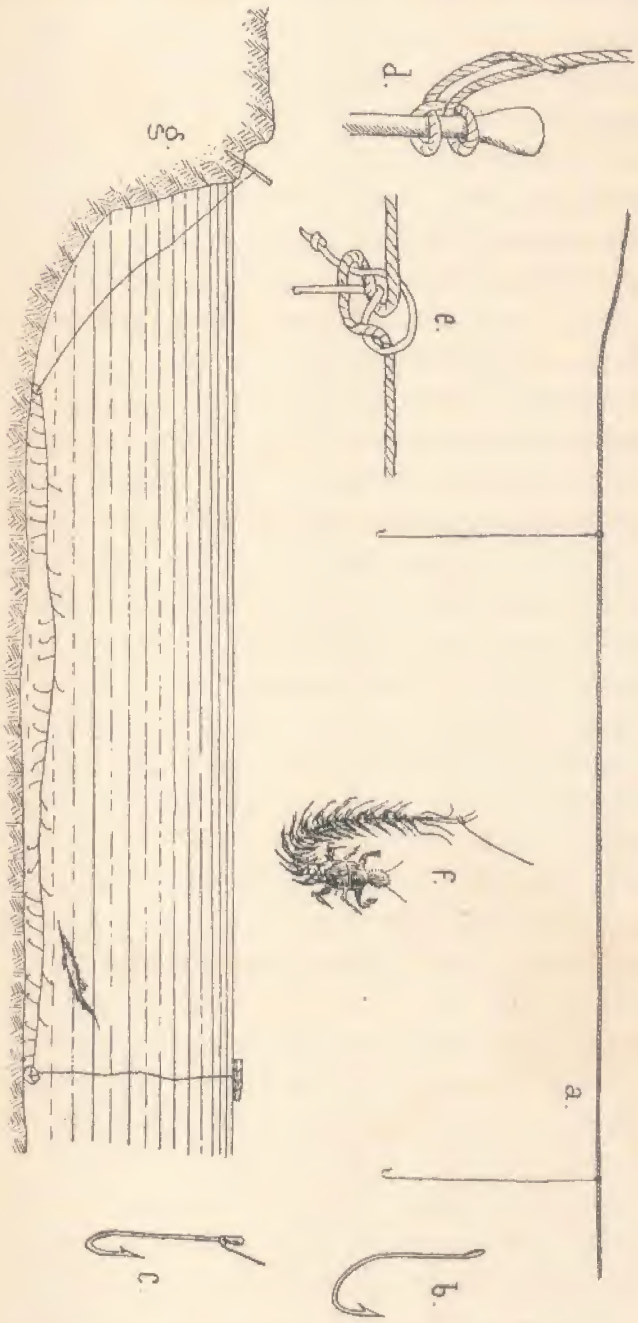

Fig. 129. Pripoane de Cegă sau «Peritașuri».

Petilele, prin cari undițele sunt suspendate, au o lungime de 50 cm. și o grosime de 1 mm.; ele sunt făcute din două fire de ață de Scoția foarte tare, răscucite între ele. Fig 129 *d*, care reprezentă un nod desfăcut, arată modul cum se leagă undița de petilă și cum sunt răsucite firele de ață cari o compun, iar fig. 129 *e*, arată nodul prin care se leagă Petila de Anà.

Turtucăienii pun 100 de cârlige la un pripon; mai la vale pe Dunăre se pun mai puține, însă aici se leagă mai multe pripoane unul de altul, după cum e lățimea Dunărei.

In cârlige se pune în totdeauna ca Nadă larve de Rusalii (Fig. 129 *f*) care e mâncarea favorită a Cegei.

Pripoanele de Cegă — zise și «Peritașcuri» sau «Fluturași» (Turtucaia), sau «Periteești» cum le zic pescarii ruși și lipoveni — se așează în totdeauna în latul Dunărei, ancorându-se din distanță în distanță cu pietre, pentru a nu le luà curentul la vale și pentru a le ținea la fund. La capătul dela larg se leagă cu o sfoară lungă o «Tivgă» sau «Troacă» (o tărtăcuță uscată) sau o «Poșă», adică o geamandură de papură (Fig. 130 *g* și *h*) care plutește la suprafața apei, iar cu celălalt capăt se leagă de un țăruș bătut în mal. Bucata de sfoară dela țăruș până la prima piatră care ancorează priponul este fără cârlige și se numește și aici «Podeț» sau «Sterpul șirelor». Adeseori însă pescarii, de frică să nu vie alții să le scoată cârligele, nu mai leagă pripoanele de mal, ci lasă amândouă capetele în mijlocul apei și pun la fiecare câte o tivgă.

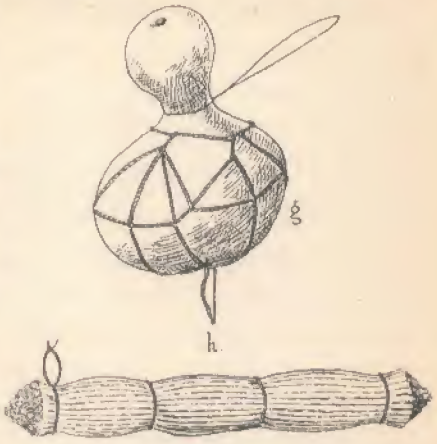

Fig. 130. Geamandure pentru pripoane. *g*) O «Troacă» legată în praștie și *h*) o «Poșă»

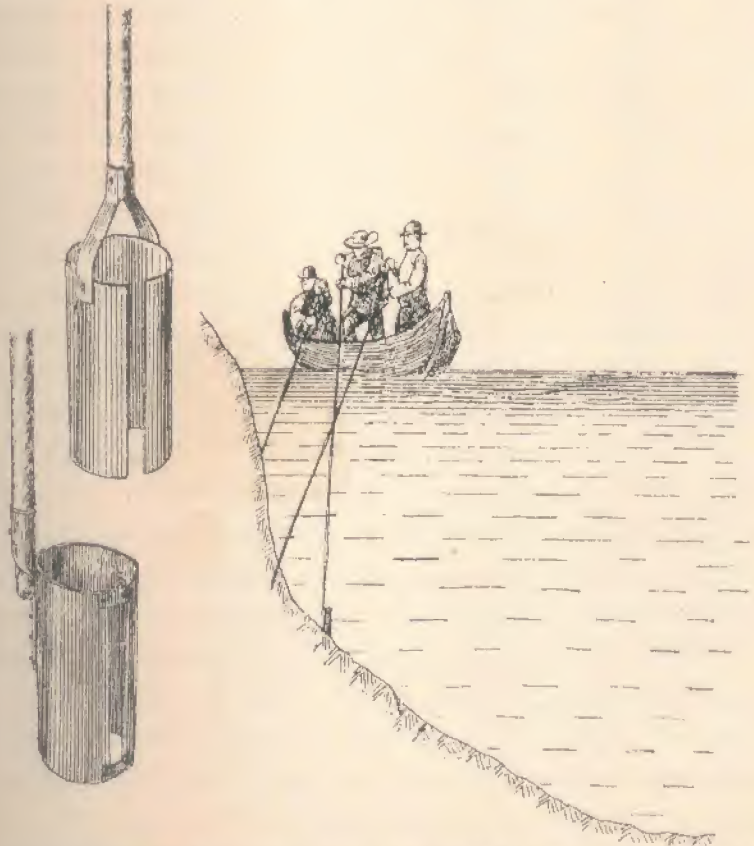

Fig. 131. *Ghinul* și modul cum se scoate cu el Vetricea din fundul Dunărei.

Cu aceste pripoane se pescuește în toate anotimpurile, dar mai cu seamă toamna și iarna.

Pentru pescuitul Cegei cu acest instrument, este de o mare importanță ca pescarul să aibă în totdeauna la îndemână cât de mari cantități de nadă, adică de larve de Rusalii *(Răsură, Vetrice*, sau la pescarii ruși *Mitilică)*. Acestea sunt niște insecte Ephemeride (Palingenia) ale căror larve trăesc în mare abundență în fundul Dunărei, în partea unde malurile sunt înalte. Locurile lor se recunosc în timpul apelor scăzute ale Dunărei prin mulțimea de găuri făcute de ele, cari se văd în mal. Pentru prinderea Rusaliilor este nevoie de o pescuire specială.

Instrumentul care servește la acest scop se numește *Ghin*, sau *Ghionder de Vetrice* la Turtucaia (Fig. 131 și Tab. VII); el constă dintr'o bucată de tub de fier deschis într'o parte, lung cam de vreo 25 cm. și cu un diametru de 12 — 15 cm.; la partea sa superioară el are un manșon, în care se fixează un ghionder sau o prăjină de 4 — 5 m. lungime. Pescarii pleacă cu barca la locurile unde cred că trăesc larvele de Răsură și fixează barca în loc cu două prăjini lungi (numite *Pelii* pe la Gropeni), pe cari le înfig în fundul Dunărei de o parte și de alta a bărcii ; apoi cu Ghinul încep a scoate cilindre de nomol lutos dela adâncime, de sub malul care conține în el Rusaliile.

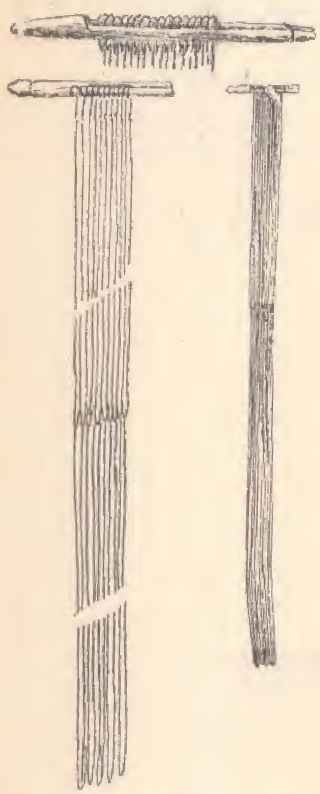

Fig. 132. Cleștele sau Câscâciul în care se păstrează pripoanele.

Pescuitul Cegei cu pripoanele este foarte răspândit pe tot lungul Dunărei până la gurile ei, și poate da uneori recolte foarte abundente. Cu ele se pescuește adeseori și iarna sub ghiață: se face o copcă și se lasă priponul în apă; capătul de sus se leagă de un băț pus deacurmezișul copcei, iar capătul de jos se lasă să spânzure în apă liber (fără piatră), astfel ca curentul să-l poată întinde la fund. Un pescar turtucăean ziceà: «la Răsură se dă Cega grozav la șire, iarna pe sub ghiață».

Unii pescari, pentru a puteà pescui cantități mai mari, caută să cuprindă cu cârligele o parte cât mai mare din lățimea Dunărei ; pentru aceasta ei leagă o serie de pripoane unul de altul — însemnând locurile unde se înnădește prin câte o tivgă care plutește la suprafață — și formează o «Lavă de pripoane».

Când se strâng pripoanele din Dunăre, pentru a nu se încurcà între ele, pescarul are un mic instrument primitiv de forma unui diapozon, numit *Cleşte*, *Câscâciu* (Turtucaia) sau, *Igliţă* (ruseşte *Lisciotca*), pe care înşiră undiţele, iar sforile spânzură libere în jos (Fig 132).

Figura din Tabela V, care reprezentă o frumoasă scenă de pescuit din Dunăre în apropiere de Brăila, arată într'o barcă (barca din fund) 2 pescari cegari cari îşi pregătesc pripoanele de cegă, punându-le mâncare şi aşezându-le la rând pe muchea lotcii, spre a le puteà aruncà apoi în apă.

3. Pripoanele de faţă.

Aceste pripoane se întrebuinţează pentru pescuitul somnului, punându-se la faţa apei: primăvara, când sunt apele mari şi turburi, sau la anafoare, şi în general în epocele când vine somnul la faţă, adică când intră scrumbiile şi alţi peşti migratori în Dunăre, cari înnoată pe sus şi pe cari-i urmăreşte el. Ca nadă li se pune «baboiu de peşte viu», — obleţi şi diferite feluri de mărunţiş, dar mai cu seamă ţipari, lin şi caracudă, cari rămân vii mai mult timp — înfigându-se cu cârligul în spinare şi lăsându-i apoi să înnoate la faţa apei. Unii pescari, după ce au trecut cârligul în întregime prin spinarea peştelui, îl trec şi pe sub opercul scoţându-i vârful prin gură, cum se face şi la Visilă.

Cârligele sunt foarte mari — aproape ca cele de Visilă — având cam 7 cm. lungime şi 2.5 mm. diametru. Ele au un vârf foarte ascuţit, cu o ureche mare de vreo 5 mm. Vârful este întors înăuntru şi sucit într'o parte, aşà că cârligele privite în faţă au aspectul unui 8. Sfoara pe care sunt întinse cârligele are 3 mm. grosime şi e răsucită din 3 fire iar petilele sunt din 4 fire. Distanţa între două cârlige e de 1.5 m. iar lungimea petilelor e de 50 cm. Adeseori sfoara petilelor este împletită ca la visile, căci dacă ar fi numai sucită, somnul o desuceşte şi apoi o rupe cu gura.

Lungimea totală a priponului e de 12—15 stânjeni pescăreşti (un stânjen pescăresc este lungimea cuprinsă între cele două braţe întinse) şi are de obiceiu 6 până la 7 şi cel mult până la 12 cârlige; numai în regiunea Deltei şi pe la Crapina priponul de faţă se face cu 50—80 de cârlige. In susul Dunărei însă pe la Olteniţa, la *Ciovrântie* — adică «în locurile din Dunăre unde se face domoleală şi apoi curentul se întoarce lin înapoi»—pescarii leagă mai multe şire de pripoane una de alta, formând un *Dalian* şi-l aşează de-a curmezişul peste toată ciovrântia.

In fig. 133 se vede mai amănunţit construcţiunea acestui instrument, şi mai cu seamă modul cum se fac nodurile pentru a legà cârligul de Petilă şi petila de Anà.

In fig. 133 a, se vede modul cum se pun nadele la cârlige și cum se așează acest instrument pentru a pescuì. El se pune în totdeauna în latul Dunărei și se ancorează bine la fund cu pietre, cari se leagă de «Anà» cu sfori lungi pentru a nu fi târît de curent în lungul apei.

De sfoara priponului mai sunt însă legate, din distanță în distanță, cu

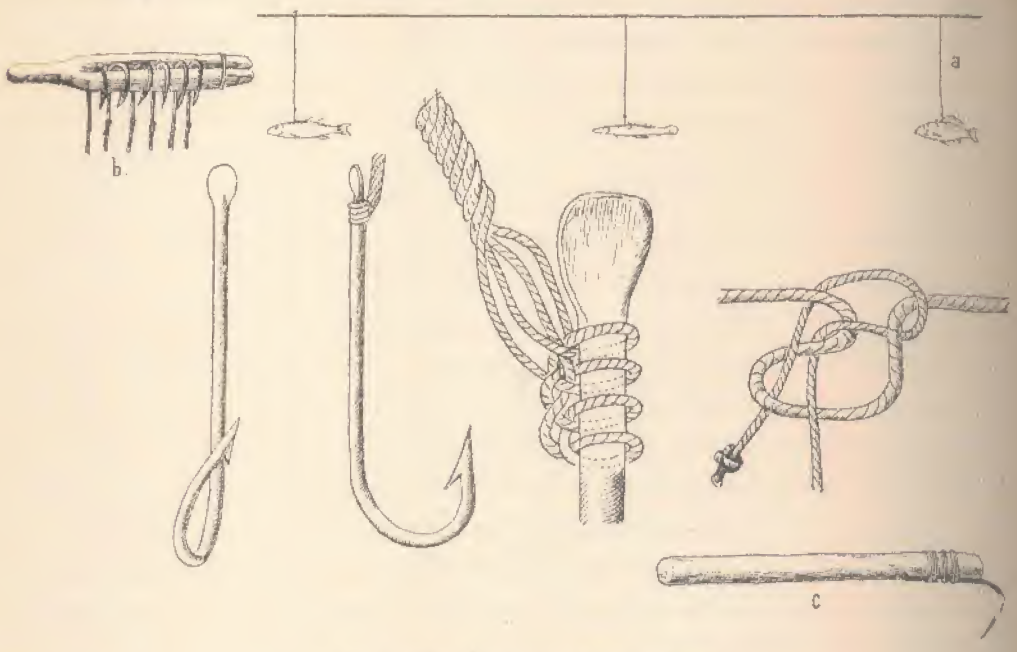

Fig. 133. Pripoanele de față.

sforicele scurte, și o serie de tivgi sau geamandure de papură sau de țipirig, zise «Poșuri», cari țin priponul să plutească la fața apei.

Cele mai de multe ori priponul este legat cu un capăt de un țăruș înfipt în mal; în acest caz, pescarii (prin Deltă) pun și câte o mică prăjină elastică cu clopoțel la capăt, care să-i înștiințeze când apucă somnul de cârlige. Turtucăienii însă, pun la mal în loc de țăruș un «Potigaciu» (un băț dela vintire), care, având vreo 2 m. lungime, se sbate când se prinde cevà în cârlige și astfel se vede dela distanță fără a face sgomot.

Pripoanele de față se scot de două ori pe zi, dimineața și seara; cu ele se prind somnii cei mari în Dunăre.

Cu aceste pripoane mari se poate pescuì și la fund — dar nu sunt practice fiind prea mari — vara după scăderea apelor (când au plecat scrumbiile) și toamna ; aceasta nu se face însă în regiunea Deltei, ci numai la Dunăre dela Galați în sus. In acest caz li se pune ca mâncare : râme, broaște, cașcaval vechiu, «sardele împuțite», coropișnițe, etc. Toamna se pune mai mult mămăligă și săpun.

Somnul prins se apucă din pripoane cu un instrument special numit *Cârlig*, în Deltă, *Bahor* (rus. Bagor), iar în susul Dunărei, *Buret* și *Bură*. Acesta e un cârlig simplu fără limbă, legat de capătul unui băț ca de vreo 60 ctm., care-i servește ca coadă (Fig. 133 *c*).

In Tab. IV sus, se vede un pescar într'o lotcă pe Dunăre, în apropiere de Turtucaia, scoțând cârligele. E o scenă foarte caracteristică, arătând în general modul cum se scot cârligele în această parte a Dunărei. Iar în Tabela IV jos, 2 pescari turtucăieni își pregătesc pripoanele de somn, pentru a le așezà în Dunăre. Modul cum le întind pe slaiul lotcei e foarte caracteristic.

4. Pripoanele de fund.

Pe când pripoanele de față se întrebuințează numai excepțional, când apa e turbure — ceeace nu se întâmplă decât prea rar în bălți — și când vin în Dunăre pești cari umblă la fața apei, pe cari îi urmăresc peștii răpitori și cu deosebire Somnul, Pripoanele de fund — adică acelea cari se pun pe fundul apelor — se întrebuințează zilnic.

Mai toate speciile de pești, și mai cu seamă peștii mari, stau o buna parte din timp la fundul apelor — chiar dacă nu locuesc în totdeauna la adâncimile cele mari — fie pentru a-și găsì acì din timp în timp un adăpost, fie mai cu seamă pentru a-și căutà hrana dintre bogata faună de larve de insecte cari trăesc de preferință pe fundul apelor.

Astfel fiind pripoanele de fund sunt instrumente cu mult mai răspândite decât cele de față și au forme și dimensiuni cu mult mai variate după felul speciilor pe cari caută a le prinde.

Dintre numeroasele varietăți ce se întrebuințează pe Dunăre cu bălțile ei și în mare deosebim următoarele tipuri principale.

a. Pripoanele mici de somn.

Aceste pripoane servesc mai cu seamă la pescuitul somnului în Dunăre. Cârligele au aceeaș formă ca și cele dela pripoanole de față, sunt însă mai mici ca ele, având numai 5.5 cm. și câte odată chiar numai 5 cm. lungime. Petilele au lungimea de 45—50 cm. (după măsura pescărească: «dela degetul mare al piciorului până la genuchi»), iar distanța între ele e de 1.50—1.60 m.; ele sunt răsucite din 3 sfori, fiecare de câte 3 vițe, având în totul un diametru de 2.5 mm., iar sfoara care formează trupul priponului și care are acelaș diametru e răsucită din 3 sfori, fiecare de câte două vițe.

In susul Dunărei o «Șiră de pripoane» de somn mici are o lungime

cam de 50 stânjeni pescărești și se compune de obiceiu din 50 cârlige, putând însă fi și mai multe sau mai puține, după apele în cari se pescuește cu ele. In regiunea Deltei însă o Sfoară are 100 de cârlige și se numește rusește *un Perimet* iar pe românește *un Pripon*; mai multe sfori se pot legà unele de altele pentru a formà *o Lavă de cârlige*.

Ca nadă se pune pentru somn: râme, lipitori, coropișnițe, etc. și mai rar, când pescuește și crap: mămăligă, boabe de săpun ordinar, etc., (acestea mai cu seamă toamna).

Pripoanele de fund se pun după 1 Iunie, adică după plecarea scrumbiilor, când se dă somnul iarăș la fund. Ele se leagă cu un capăt de un țăruș la mal, după care vine apoi o bucată de fringhie fără cârlige — Podețul sau «Sterpul șirelor» — până la prima piatră care le ancorează pe fund; apoi urmează din distanță în distanță alte pietre mai mici cari servesc ca ancore, iar capătul dela larg este legat iarăș de o piatră cevà mai mare. Acest capăt se înseamnă printr'o tivgă sau «Troacă» legată cu o sfoară lungă — un alt Podeț sau Sterp — care plutește la suprafață.

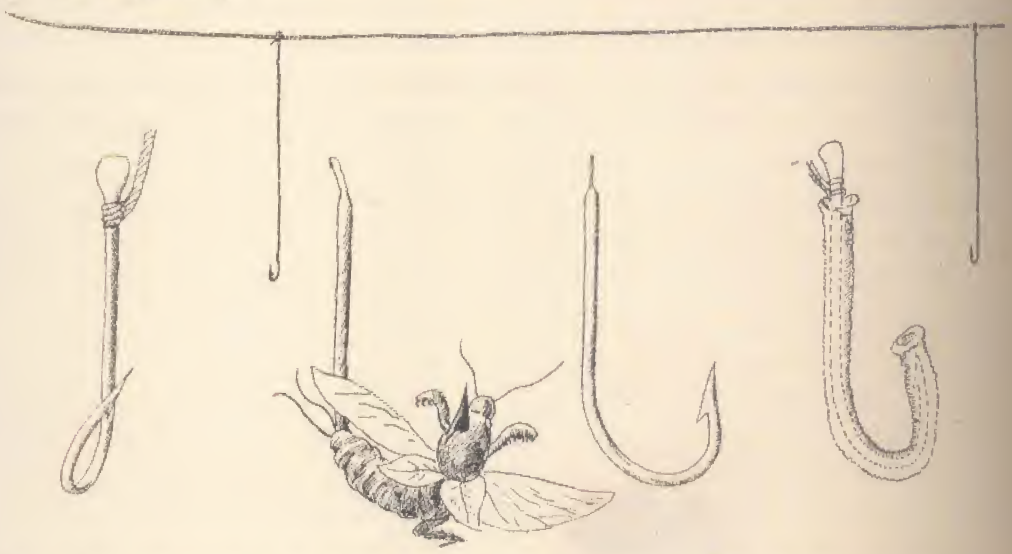

Fig. 134. Pripoanele de fund pentru somn, cu coropișnițe și lipitori ca nadă.

In timpul apelor mari de primăvară, când vin scrumbiile și somnul iese la față, aceste cârlige se pot așezà și la suprafață punându-li-se atunci ca nadă pește viu sau broaște; aceasta o fac însă numai cei ce nu au cârlige mari, căci la față prind mai bine pripoanele cele mari.

Fig. 134 arată în detalii modul cum sunt făcute și legate aceste pripoane precum și modul cum li se pun nadele, iar Fig. 135 arată modul cum se așează aceste pripoane în Dunăre.

In cârligele acestor pripoane se prind adeseori și alte specii de pești,

însă principalul e în totdeauna somnul, care se prinde aproape în toate anotimpurile în mari cantități.

Pentru așezarea cârligelor e nevoie de o întreagă preparațiune a lor, de punerea nadelor, așezarea aței în spirală ca să nu se încurce și

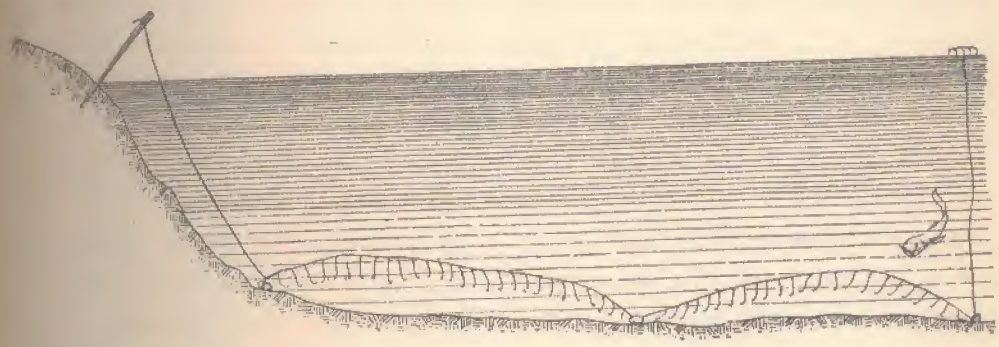

Fig. 135. Modul cum se așează în Dunăre pripoanele de fund.

să se desfășure ușor când vor fi lăsate în apă, așezarea undițelor separate una de alta, ș. a. m. d. Pentru aceasta pescarul are de obiceiu în barcă fie o tavă specială zisă «Masa cârligelor», fie un coș ordinar, pe marginea căruia rânduește cârligele, sau, ceeace e mai des, el le așează pe marginea bărcii sale astfel că după ce le-a pus nadele, să le poată lăsà cu ușurință în apă.

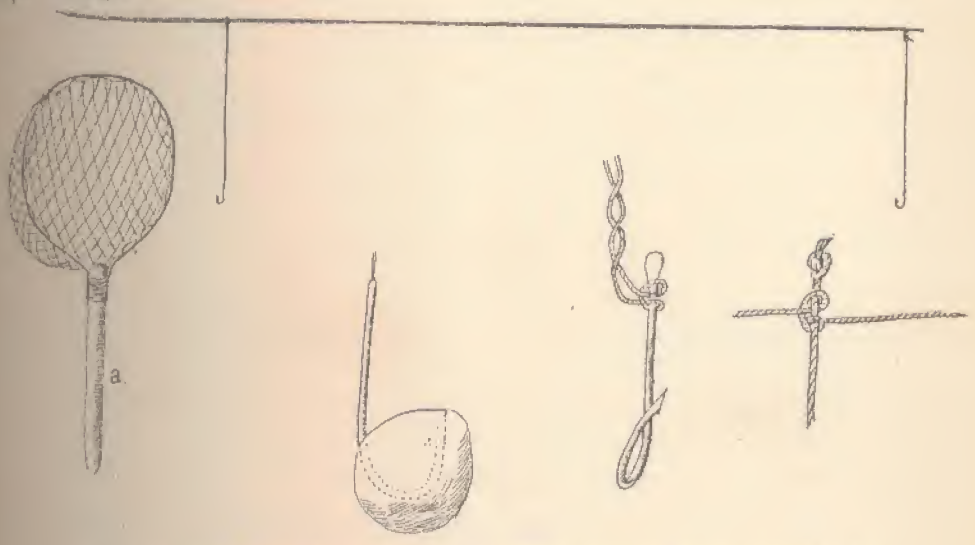

Fig. 136. Pripoane de Crap. *a*) Ciorpac pentru scos peștele din cârlige sub apă.

Tab. IV, jos, arată o minunată fotografie a unei dube cu doi pescari turtucăieni cari își prepară cârligele cu nadele, și le întind pe slaiul lotcei spre a le puteà aruncà mai cu ușurință în Dunăre. In lotcele pescarilor

se văd și celelalte instrumente ajutătoare de cari au ei nevoie la prinsul cu cârligele; așà e d. ex. *Minciogul* cu coadă scurtă, de care ei au absolută nevoie pentru a scoate peștele nevătămat din pripoane.

Acest mod de prepararea cârligelor, punerea nadei, înșirarea lor și aruncarea lor în apă, etc. se aplică la toate felurile de pripoane și o dau dar ca tip caracteristic pentru toate celelalte forme ale căror descrieri vor urmà.

b. Pripoanele de Crap.

Tot din categoria pripoanelor de fund sunt și «Pripoanele de crap», cu cari ele se aseamănă în totul, numai că sunt mai mici (Fig. 136).

Cârligul are o lungime de 4 cm. Sfoara e din 3 vițe, cu un diametru de 2.5 mm., iar petilele sunt legate pe ea la o distanță de 2—2.20 m. una de alta. Petilele sunt de sfoară tare, răsucită din 2 fire de ață și înnodată de cârlig printr'un dublu nod — ca la pripoanele de cegă. — Pe o sfoară, în susul Dunărei, sunt în general cam 70—80 cârlige, în Deltă însă de obiceiu 100 cârlige formează «o bucată» sau «un Perimet».

Ca nadă se pune mai cu seamă mămăligă sau săpun; numai când vreau să prindă cu ele și somotei se pun și râme.

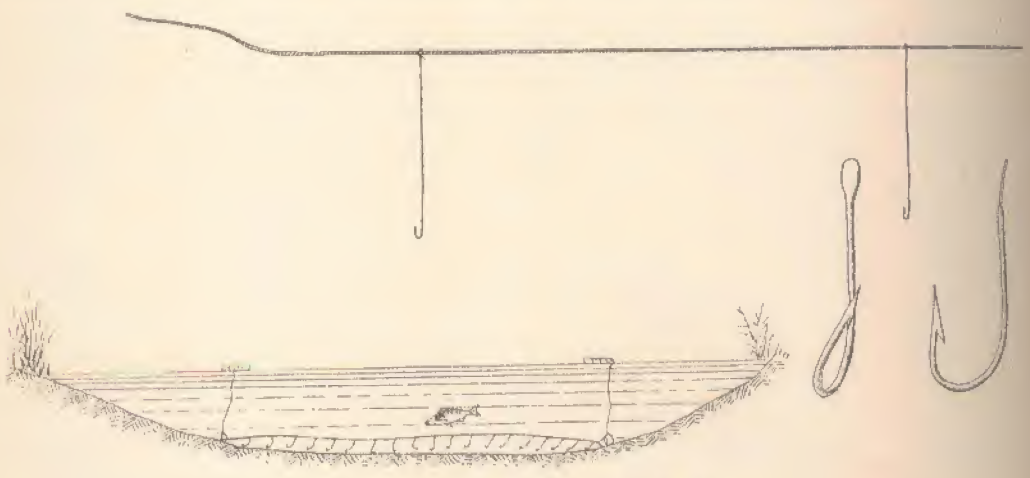

Fig. 137. Pripoanele de baltă.

Modul de așezare pe fundul Dunărei — de obiceiu la adâncimi mici și în lungul apei — e ca și la celelalte cârlige de fund.

Pescarul când merge la scos cârligele din apă — aceasta se face de 2 ori pe zi, seara și dimineața — iea în totdeauna în lotcă și un instrument special zis *Ciorpac*, care-i servește pentru ca să poată scoate crapul din cârlige sub apă așà ca să nu se sbată și să se rănească. Ciorpacul (Fig. 136 *a*) constă dintr'un cerc de sârmă groasă de 8mm.,

cu un diametru de 50 cm., care este fixat pe o coadă de 1.20 m. lungime. Acest cerc de sârmă formează marginea gurii unui sac puțin adânc de plasă, cu care se iea peștele ca într'o lingură. Alți pescari se servesc pentru aceasta de un Mincioc ordinar cu rama și coada de lemn. In barca pescarului care-și prepară pripoanele, redată în fotografia dela Tab. IV jos, se vede și Minciocul.

Fig. 136 arată în toate detaliile construcția acestor pripoane, modul cum se pune nada, diferitele noduri ce se fac, etc.

c. Pripoanele de baltă.

Acestea sunt întocmai ca și pripoanele de crap dela Dunăre. Cârligele sunt la cele mai mari de 4 cm. lungime, la altele cevă mai mici. Distanța între petile pe anâ e de 1.80 m., iar lungimea petilelor 0.50 cm. —la Turtucăieni «dela vârful degetului mare dela picior până la genunchiu»—. Sfoara e din 3 vițe. Numărul cârligelor variază după mărimea bălții în care se pescuește.

Ele se așează pe fundul bălții, ancorându-se cu câte o piatră la fiecare capăt; câte o tivgă sau o geamandură plutitoare, sau chiar numai câte o simplă prăjină înfiptă în fundul bălții, arată locurile unde sunt capetele cârligelor.

Ca nadă se pun râme, lipitori și broaște pentru somn și pentru pești răpitori, iar mămăligă, boabe de săpun, etc. pentru crap și alți ciprinizi; cu aceste pripoane se prinde mai cu seamă somn și crap.

Fig. 137 arată construcția cu detaliile ei și modul de așezare a acestor instrumente.

d. Pripoanele de calcan.

La mare în fața gurilor Dunărei și la Cosă se pescuesc primăvara mari cantități de calcan. In afară de plasele speciale pentru acest scop — cari vor fi descrise în urmă — el se prinde în foarte mari cantități și cu cârligele. Acestea sunt niște «pripoane de fund» ca și cele mici de somn dela Dunăre; se deosebesc de ele numai prin aceea că petilele sunt mai îndepărtate unele de altele—până la 2,60 m.—și prin modul lor de așezare. Ele se pun în mare, ancorându-se cu o piatră pe fundul ei numai de un capăt, celalt capăt se lasă însă liber, așă că cârligele se duc în partea unde bate curentul. Ca mâncare li se pun bucăți de diferite specii de pești ieftini—ca d. ex. Hamsi, Aterine, etc. cari se pescuesc anume pentru acest scop cu plase mici de mână — sau pești rău conservați cari nu mai pot fi vânduți.

Fig. 138 arată modul cum se așează aceste cârlige pe fundul mării în regiunea Sulinei.

e. Pripoanele de mare zise «Paragate».

Pescarii turci și greci dela Constanța prind Nisetrul în mare cu niște pripoane de fund de o construcție specială, purtând numele turcesc de *Paragate*. Cârligele sunt de o mărime mijlocie — cele cari se găsesc în comerț sub numele de Cârlige No. 6 —. Fringhiile cu cari sunt ele legate sunt relativ subțiri: Anaua fiind răsucită din 3 sfori de câte 3 vițe fiecare, iar petilele din câte 2 sfori. Fiecare petilă are o lungime de 1 m., iar distanța pe anâ dela un cârlig la altul este de 4 m.

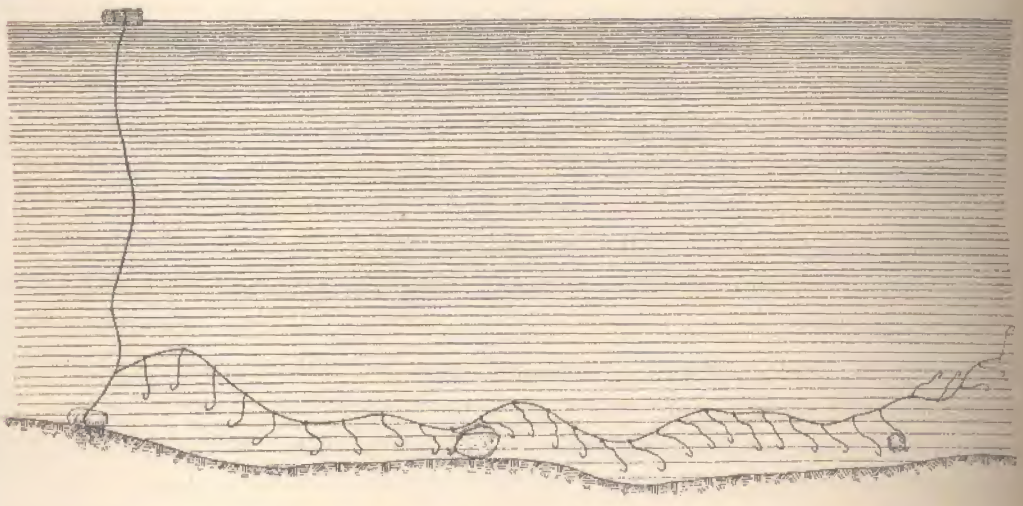

Fig. 138. Pripoane de Calcan și modul cum se așează ele pe fundul mării din fața gurilor Dunărei.

Ca nadă se pune de obiceiu Hamsi, iar când acestea nu se găsesc, ieau carne și bojoace. Aceste pripoane se așează pe fund și se prind într'însele nisetri mici.

Tot astfel de paragate — construite în acelaș mod — se întrebuințează la pescuit în mare, dela Constanța în jos, și pentru Calcani și Guvidii. La acestea însă cârligele sunt cu mult mai mici. Și la acestea se pune ca mâncare Hamsi sau Aterină (*Atherina pontica*), cari se prind din mare cu un instrument de plasă special. (A se vedeà descrierea specială și Fig 187).

Fig. 107 și Tab. VI arată niște pescari Turci pe malul mării în sus de Constanța pregătindu-și Paragatele pentru pescuitul Calcanului și punându-le nade.

II. Carmacele.

Se numesc *Carmace, Cârmace, Cârlige, Perechi* (Mehedinți), *Șirul de carmace* (Turtucăienii), *Carmaki* (rusește), *Pampura* (sârbește la Cladova), șirele de cârlige mari de fier cari se așează în apă astfel ca să plutească la diferite adâncimi și cari prind fără mâncare peștele ce trece printre ele, numai înțepându-l și agățându-se de corpul său. Intrebuințarea acestor unelte presupune o cunoaștere mai amănunțită a felului de viață a peștilor pe cari ele au a-i prinde — și mai cu seamă a migrațiunilor lor — spre a ști unde anume trebuesc așezate pentru ca să fie în calea lor.

In carmace se prind numai acele specii de pești cari au pielea moale, cum sunt Acipenserii, pe când la peștii cu solzi cârligul alunecă la suprafață și nu-i poate înțepà.

In afară de faptul că ele pescuesc fără mâncare — deci că nu ademenesc peștii ci se pun numai în calea lor — și de dimensiunile lor cu mult mai mari, carmacele se mai deosebesc de pripoane atât prin conformația generală a cârligelor cât și mai cu seamă prin modul cum sunt ele legate pentru a alcătuì șirele.

Intru cât privește mai întâiu cârligul propriu zis, acesta este cu mult mai puțin curbat ca la pripoane, așà că, în loc să formeze o «bărbie» ieșită în afară, el este îndoit în formă de unghiu drept sau obtuz. Vârful cârligului — adică partea care intră în pește — este aici foarte lung și ascuțit și nu este îndoit înăuntru ca la pripoane, ci este drept și ieșit în afară.

«Limba» («Urechea» sau «Ciocul») cârligului este mare și ascuțită; ea însă nu este așezată ca la pripoane imediat sub vârf, ci la cele mai multe tocmai jos la bază, puțin deasupra îndoiturii cârligului. Acest mod de îndoire a cârligului și această dispositiune a limbii se fac înadins așà, deoarece la carmace o parte din cârlige sunt legate cu câte o sfoară de câte o bucată de plută, care le ține suspendate cu îndoitura în sus. Această sfoară — numită *Casilcă* (pe rusește *Silok*) — fiind prinsă numai cu un laț simplu, așà ca să se poată mișcà pe cârlig și să se dea într'o parte când se prinde un pește, ar lunecà afară dacă n'ar fi limba care s'o oprească. De asemenea cârligele de carmace sunt drepte și nu sucite lateral în formă de 8 ca cele de pripoane, așà că, casilca apucându-l de limbă, pluta îl trage în sus și-l face să stea cu vârful înainte spre a puteà astfel înțepà mai ușor peștele ce trece pe lângă el. (Fig. 143 d.).

Intru cât privește modul cum se leagă cârligele pentru a alcătuì șirele de carmace, diferința între ele și pripoane e încă și mai mare; aici scopul urmărit este, pe de o parte, ca cârligele să poată fi așezate și să

poată sta suspendate în apă la orișice adâncime am voi, care variază și ea după adâncimea la care trăește peștele în diferitele anotimpuri; pe de altă parte trebue ca cârligele să se poată balansà necontenit, asftel ca peștele care trece printre ele să rămâe cât mai sigur agățat de dânsele; ba încă cu cât se va smuncì mai mult ca să scape, cu atât să se agațe mai multe cârlige de corpul său. Petilele sunt dar acì legate pe fringhia principală la o distanță cu mult mai mică una de alta, numai «de 3 până la 4 pumni» (30—40 centimetri), așà ca cârligele să fie cât de dese.

Pe când pripoanele — afară de cele de față — stau culcate pe fund, aici fringhia principală care susține cârligele — «Anaua» — are, la unele feluri de carmace, pe tot lungul ei o întreagă serie de plute de diferite mărimi, ce sunt legate cu sfori de ea din distanță în distanță, spre a o face să plutească la suprafață sau la orice adâncime e nevoie în diferitele anotimpuri. La alte feluri de carmace, chiar fiecare cârlig, este provăzut cu câte o plută cari le ține în sus, așà că fringhia principală cade sub linia cârligelor, cari aici plutesc deasupra ei.

De asemenea modul de așezare a șirelor de carmace este cu totul diferit de al pripoanelor și variază, atât ca poziție cât și ca direcție, după adâncimi, anotimpuri, starea apelor, temperatură, etc.

* * *

Carmacele sunt pe tot lungul Dunărei românești și la gurile ei instrumentele principale pentru prinderea specială a peștilor din familia Acipenserilor, adică pentru: Morun, Nisetru, Viză, Păstrugă, Șip și Cegă; cum aceștia sunt peștii cei mai de valoare din pescăriile noastre dela Dunăre — ba chiar din toate pescăriile Europei — rezultă dela sine și importanța studiului mai detaliat al acestor unelte de pescuit.

Toate aceste specii fiind pești migratori, cari petrec o parte a vieții lor în Marea Neagră și vin în Dunăre numai la anumite epoce spre a rămâneà câtvà timp, e firesc ca și pescuitul lor să fie mai abundent la mare în fața gurilor Dunărei și în regiunea Deltei ei; de aceea și numărul carmacelor întrebuințate precum și dimensiunile lor sunt cu totul altele acì decât pe restul Dunărei în sus. Pe când până la Brăila geamandurele de carmace ce le întâlnim pe Dunăre sunt relativ mai rari, cu cât ne scoborîm însă mai jos în regiunea Deltei, cu atât numărul lor crește, până ce în fața gurilor Dunărei—la Musura, Sf. Gheorghe și Portița până la Chituc și spre larg până la aproape de 10 mile distanță — găsim plutind milioane de cârlige, așà că pe acì orice navigație cu vaporul e imposibilă, riscând a-și încurcà elicea într'însele.

In privința felului lor de vieață—hrană, reproducere, migrațiuni, etc.— diferitele specii de Acipenseri, după cum am arătat-o pe larg în lucrarea mea despre «Ichtiologia României», se deosebesc în multe privințe între ele, având fiecare o serie de caractere biologice bine definite ; totuș, în unele privințe, unele dintr'însele au și o serie de obiceiuri comune, cari fac ca și unele din modurile lor de prindere să se asemene.

Astfel Morunul, Nisetrul, Șipul și Păstruga mare se prind cu acelaș fel de carmace, deși fiecare din ele mai au și alte instrumente speciale numai pentru dânsele, cum sunt d. ex.: «Copcele de păstrugă», «Avele de nisetru», «Cegarnița», «Păstrugarnița», etc., etc., pe cari le vom descrie la locul cuvenit.

Cu totul diferită este însă biologia Cegei, care e localizată în Dunăre și aproape nici nu mai iese în mare, care deci nu mai e ca ceilalți un pește migrator anadrom ; pentru aceasta și instrumentele cari servesc la prinderea ei sunt cu totul altele, și chiar carmacele diferă de celelalte atât ca formă cât și ca dimensiuni.

In cele ce urmează vom descrie dar separat pescuitul Cegei — firește numai întru cât privește carmacele, lăsând ca celelalte instrumente cu cari se mai prinde ea să fie descrise la locul cuvenit după clasificația ce am adoptat-o —, iar apoi vom descrie carmacele mari întrebuințate pentru prinderea tuturor celorlalte specii la un loc. Vom împărți pentru aceasta Dunărea noastră în mai multe regiuni după bogăția pescuitului și felul carmacelor întrebuințate.

1. Cărmăcuțele de cegă.

Ca și pripoanele de cegă și acest instrument — care se mai numește de pescarii din Mehedinți «Cărmăcele», iar de Sârbi «Pampuraki»—servește aproape excluziv numai la pescuitul Cegei în albia Dunărei. El se întrebuințează mai cu seamă dela mijlocul lui Iunie până la mijlocul lui August când, lipsind Vetricea din Dunăre, Cega nu se mai poate pescui cu pripoanele din cauza lipsei de nadă.

Se știe (1) că Rusaliile *(Palingenia)* apar ca insectă completă pe la mijlocul lui Iunie, trăesc astfel o zi și-și depun ouăle fecundate în Dunăre ; larvele lor — numite *Vetrice* sau *Răsură* (*Mitilică* pe rusește) — cari sunt hrana principală a cegei, apar abiă pe la 15 August și trăesc până la Iunie în malurile abrupte ale Dunărei la adâncimi de 3—4 stânjeni pescărești sub suprafața apei, scoborîndu-se tot mai jos cu cât scade și nivelul apei mai tare. In tot acest timp când lipsește vetricea,

(1) Vezi Antipa, *Fauna Ichtiologică*, pag. 248.

Cega se nutreşte cu crustacei sau cum zic pescarii «se hrăneşte cu «Răcuşcă», adică cu nişte viermişori, dar cari sunt un fel de raci mici»; aceştia se găsesc pe fundul Dunărei «la butuci sau unde sunt sălciile plecate în apă», şi tocmai acestea sunt şi locurile unde se aşează cărmăcuţele pentru prinderea Cegei în această epocă.

Cărmăcuţele (fiig. 140), deşi sunt cu mult mai mari decât pripoanele de cegă şi au în totul forma şi dispoziţiunea carmacelor mari, ele se deosebesc totuş de acestea prin dimensiunile lor, fiind incomparabil mai mici decât Carmacele.

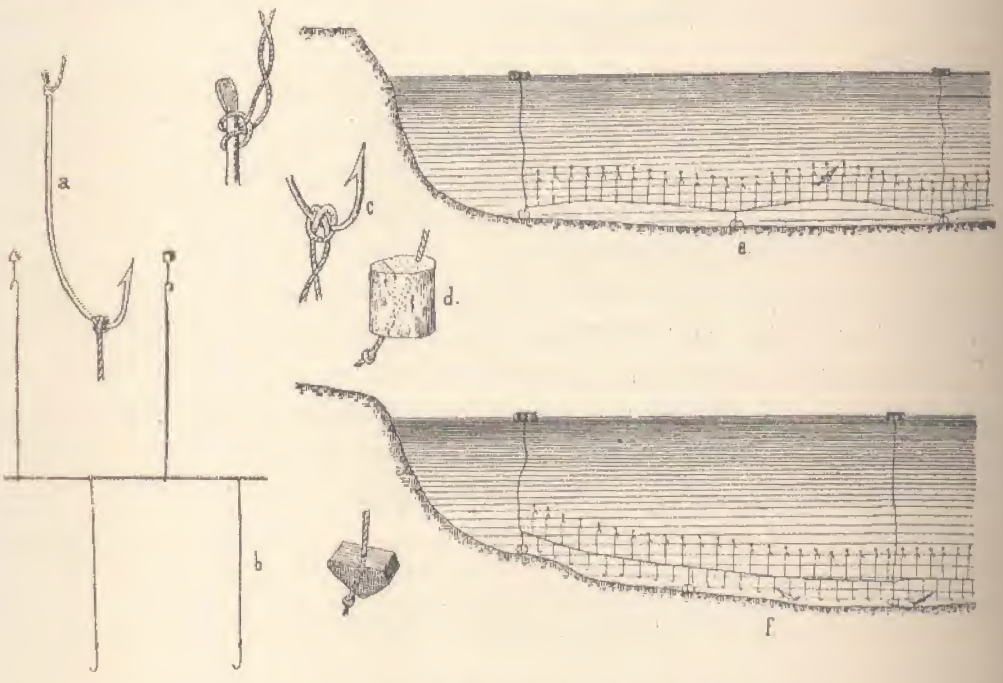

Fig. 140. Cărmăcuţele de cegă.

Cârligul este făcut din sârmă subţire de 2 mm. diametru şi are o lungime totală de 5,5 cm. Curbătura este ca la carmacele mari, adică partea care înţeapă peştele este îndoită în loc şi merge drept în sus; Ciocul («Limba») însă este acì relativ mare şi vine aşezat ca la pripoane imediat sub vârf. De curbătura fiecărui cârlig este prinsă printr'o sforicică dublă, de 7 cm. lungime (numită de Turtucăieni «Casilcă»), cu un laţ mobil (Fig. 140 *c*) astfel ca să poată luneca pe cârlig, o bucată de plută — adeseori câte un dop — (Fig. 140 *d*), care ţine cârligul suspendat în apă cu curbătura în sus şi cu vârful ascuţit înainte.

Petilele, cari au o lungime de 30 cm. («dela mână şi până la cot») şi un diametru de 3 mm., sunt răsucite ca la pripoane din două sfori subţiri. Sfoara care formează «Trupul cărmăcuţelor» sau «Anaua» este cevă mai groasă, având un diametru de 4 mm., şi e răsucită din 3 sfori simple

de cânepă; petilele sunt legate pe ea la distanțe de 30 cm. una de alta. Toate sforile și plutele sunt cătrănite ; și cârligul, afară de vârf, este și el cătrănit; aceasta nu numai pentru ca să nu ruginească, ci și pentru ca lațul dela sfoara cu plută să poată lunecă mai cu ușurință pe el. Vârfurile cârligelor trebue să fie foarte ascuțite ca să poată înțepă bine peștele, și de aceea pescarul trebue să le pilească cel puțin la fiecare 10 zile odată.

Cărmăcuțele, așà cum le-am descris acì, sunt așà numitele „*Cărmăcuțe cu un rând de cârlige*“ sau „*Cărmăcuțele simple*“ (Fig. 140 *e)*; ele se întrebuințează foarte mult pe la Turtucaia, unde o șiră are 100 de cârlige. Pe Dunărea de jos însă și în brațele Deltei, se întrebuințează mai mult așà zisele „*Cărmăcuțe cu două rânduri*“ sau „*Cărmăcuțele duble*“. Acestea se deosebesc prin aceea că între două cârlige, cari în apă stau ridicate în sus prin plutele lor, se leagă pe sfoara principală câte o nouă petilă cu un cârlig la fel cu celelalte, însă fără plută, astfel că acesta cade în jos ; astfel dar aici pe o sfoară avem o serie de cârlige cu plute cari formează rândul de sus și o altă serie fără plute, cari alternează cu cele dintâi și formează rândul de jos, dublând astfel șansele de prindere (Fig. 140 *f* și *h).*

Carmacuțele se așează în totdeauna în latul Dunărei, și astfel ca cârligele de jos să fie cât mai apropiate de fund, fără să stea însă culcate pe el, astfel ca să se poată balansà în libertate ; pentru acest scop, atât la capete cât și la mijloc, șira este ancorată de fund cu pietre (numite de Turtucăieni *Misce)* cari sunt legate de sfoara principală cu câte o fringhie scurtă de cel mult 1 m. lungime. Dela amândouă capetele șirei sunt legate, cu câte o sfoară lungă (numită de Turtucăieni *Stearpă),* câte o geamandură de papură sau o Tivgă *(Troacă* la Turtucăieni), cari plutesc la suprafața apei.

Pescarii adeseori leagă mai multe șire de cărmăcuțe una de alta pentru a pescui pe distanțe mai mari; și în acest caz geamandurele se pun numai la capete.

Cu cărmăcuțele de cegă nu pescuesc decât pescarii români; Lipovenii și Rușii din Deltă nu le întrebuințează niciodată. In cărmăcuțe se mai prind câte odată, pe lângă cegă și vize, și păstruge mici.

Carmăcuțele, ca să poată prinde, trebuesc așezate numai în locurile unde trăește cega, pe a cărei viață deci pescarii trebue să o cunoască cu deamănuntul.

In Fauna ichtiologică și în lucrarea mea intitulată «Die Wanderungen der Stöhre, etc.», am arătat pe larg cari sunt în Dunăre locurile preferite ale cegei—cari în tot cazul sunt pretutindeni la mari adâncimi.— Pentru a da o idee mai bună despre acestea, dau acì în fig. 141 o

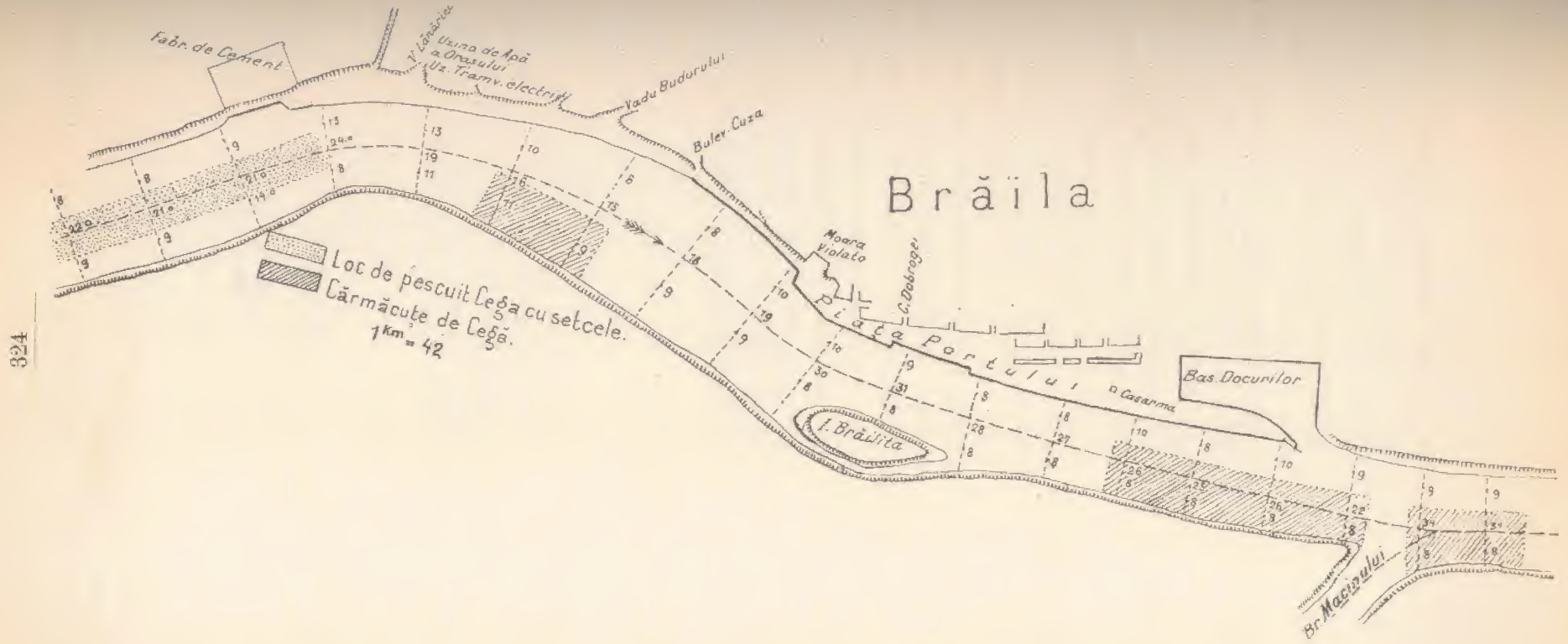

Fig. 141. Schiță hidrografică cu arătarea locurilor de Cegă din Dunărea, în regiunea Brăilei.

schiță hidrografică a Dunărei din fața Brăilei, în care notez locurile unde se prinde de obiceiu Cega, știut fiind că în fața Brăilei sunt între cele mai bune locuri de Cegă de pe toată întinderea Dunărei noastre.

Foarte interesant și instructiv este de asemenea a vedeà mai de aproape «un otac de Cegari pe malul Dunărei», adică o așezare a lor pe malul Dunărei pentru sezonul pescuitului.

Tab. VII reprezentă tocmai fotografia unui asemenea otac de Cegari din regiunea Brăilei, cari pescuesc la gura canalului Măcin pe locurile notate pe plan. Aici se vede cum pescarii și-au întins cărmăcuțele de Cegă, aninate pe muchea câte unei scânduri — numită masa carmacelor — pentru a le ascuți cu pila și regulă unul câte unul. Bătute în cuie, atât pe zidul bordeiului cât și pe sălcii, se văd aninate diferite legături de Peritească cu cari ei pescuesc aici mai târziu, și 2 Ghinuri cu coadă lungă cu cari scot Mitilica din fundul Dunărei. De asemenea sunt interesante și celelalte instrumente de pescuit ce se văd, precum și toată gospodăria acestor pescari cu «poloacele» lor de dormit întinse la umbra sălciilor.

In tabela V de asemenea se văd doi pescări Cegari cari, stând într'o barcă pe Dunăre dela gura Corotișcăi (la Brăila), își pregătesc cărmăcuțele de Cegă și le întind pe marginea lotcei spre a le așeză în apă.

2. Carmacele mari din partea de sus a Dunărei.

După cum am arătat dejà, carmacele mari se întrebuințează pe tot lungul Dunărei noastre până unde ajung morunii și nisetrii în migrațiunile lor. Modul de construcție al acestor instrumente în susul Dunărei este pretutindeni mai mult sau mai puțin acelaș, numai dimensiunile șirelor, felul cum se combină ele între dânsele și modul lor de așezare variază după bogăția peștelui, adâncimea și puterea curentului apei, etc.

Voiu descrie dar în cele ce urmează diferitele feluri de carmace întrebuințate în părțile de sus ale Dunărei, alegând pentru aceasta ca tipuri carmacele întrebuințate în jos de cataractele Dunărei și pe cele din regiunea Turtucaia-Silistra, unde sunt pescăriile cele mai bogate de Moruni și de Nisetri din această parte a Dunărei.

a. Carmacele zise «Perechi» din Regiunea Cataractelor Dunărei.

Este știut că în regiunea cataractelor s'a făcut în totdeauna o pescărie însemnată de moruni și nisetri.

Incă vechiul *Marsigli* (1) scrie că pela 1690 stând mai mult timp

(1) Marsili, *Danubius Pannonico-Mysicus*, 1726, Vol. IV.

pe insula numită azi Ada-Kalé a văzut cum zilnic se prindeau și spintecau acolo până la 100 moruni. Firește cu cât pescăria dela gurile Dunărei a luat proporții mai mari, cu atât numărul morunilor ce ajung până la cataracte a scăzut; totuș și astăzi se face acì o pescărie de Sturioni destul de mare și mai cu seamă la Cladova în Serbia. Locurile principale de prindere acì sunt vadurile Dunărei. Aici se prind ei cu carmacele, numite de Românii din Mehedinți *Perechi*.

Voiu reproduce acì descrierea pe care o dă acestor instrumente, încă din 1868, Ion Ionescu dela Brad (1) în minunata sa monografie agricolă a județului Mehedinți ; aceasta și ca un omagiu pentru memoria acestui mare economist care a pus jaloanele agriculturii științifice în România :

«Cârligele nu se pot pune în tot locul, ci numai la vad. Vadul este o adunare de apă lină, având în susul și în josul ei o curgere repede. Vadurile din lungul Dunărei ce cad în jud. Mehedinți sunt : 1. Vadul Virului la cataracte, 2. Vadul . . . . Cârligele sunt perechi. Fiecare pereche are 40 de cârlige legate cu sfoară cătrănită.

«In fiecare vad se pun mai multe perechi legate pe funie, și perechile sunt depărtate între dânsele ca de 4 m. Lungimea funiilor depinde dela lățimea vadului. O funie are dela 5 la 10 perechi de cârlige. Funia cu perechile ei de cârlige este ținută în Dunăre cu pietre legate cu funii și lăsate în fundul apei, având deasupra lor plute sau tivge, cari plutesc în fața apei și susțin cârligele ce stau spânzurate în apă. Cârligele sunt undiți mari și groase de fier foarte bine ascuțite la vârf.

«Cârligele se pun în Dunăre de cu primăvară și până în toamnă. Cu cârligele se prind peștii cei mai mari : moruni, nisetri. Sunt moruni până la 250 și chiar 280 de ocă unul. Cârligele nu prind peștele decât numai de trup și de coadă. Odată prins peștele în cârlige nu mai scapă și din ce se sbate din aceea se prinde mai tare. S'au văzut pești prinși în cârlige și ducându-se cu cârlige cu tot. Se cunoaște că peștele s'a prins în cârlige după cufundătura deasă a plutelor. La căutatul cârligelor pescarii se duc cu luntrele și se opresc la sfoara cu cârligul în care s'a prins peștele, îl trag cu încetișorul până ce-l aduce în dreptul luncei și în fața apei și atunci îi dă în cap cu Cuca (Măciuca cu cârlig) și-l lasă îndată. Se repetă această operație de mai multe ori până ce se amețește peștele de tot, și apoi îl leagă de gură cu funia și ori îl trage până la mal când este mare, sau îl iea în luntre când este mai mic».

---

(1) Ion Ionescu, *Agricultura Română în Județul Mehedinți*. București 1868, pag. 85, 86.

Şi astăzi prinderea morunilor în vadurile Dunărei dela cataracte se face mai mult sau mai puţin cu aceleaşi instrumente pe cari le-a descris Ion Ionescu acum 46 de ani ; numai că pescăria mai rafinată dela gurile Dunărei şi industria au influenţat şi acì întru câtvà perfecţionând instrumentele. Astfel în locul vechilor cârlige grosolane făcute de fierari, s'au adus încetul cu încetul dela gurile Dunărei cârligele mai fine şi mai sistematice făcute de fabricile din Rusia sau din Anglia şi cari prind mai bine. Intru cât priveşte însă compunerea şirelor, aşezarea lor, etc., toate acestea, au rămas aproape neschimbate.

b) Şirele de carmace din Regiunea Turtucaii şi Silistrei.

In aceste regiuni există câtevà locuri foarte bune de morun şi nisetru: la *potmoluri* — adică lângă maluri înalte şi abrupte, unde bate apa şi se găsesc adâncimi mari sub ele —, la *Doruce* — adică la nisipurile dela capetele ostroavelor, ca d. ex. la «Dorucul Cusaiului» din jos de Turtucaia —, la *Ciovrântie*,—adică la anafoarele mai line şi cu raza lungă ca d. ex. lângă Silistra—şi la diferitele *Anafoare*.

Inainte se prindeà morunul şi nisetrul în aceste locuri cu diferite plase şi orii şi cu carmace mai grosolane făcute de fierari, numite azi în glumă *Cârlige de Stroe*, după un fierar ţigan care le făceà în vechime. Carmacele sistematice ruseşti dela Caspica, cari astăzi se întrebuinţează aproape excluziv, au fost aduse acì de «cazaci» — adică de nişte Lipoveni — abià acum 30—40 de ani, cărora pescarii le păstrează încă amintirea, numind şi astăzi «la Cărmăţui» primul loc în sus de Silistra unde aceşti Lipoveni îşi făcuseră colibele ca să pescuească cu carmacele lor în Dunăre.

Carmacele de astăzi ale Turtucăienilor sunt făcute în totul după principiul carmacelor ruseşti ; interesant este însă modul cum le aşează şi cum le-au modificat şi adaptat ei condiţiunilor locale, mai cu seamă întru cât priveşte curentul, care acì e mult mai repede ca în braţele Deltei, şi felul de vieaţă a peştelui cu epocile lor de migraţiuni, cari acì sunt asemenea diferite.

O *Carmacă* sau o *Parceà*, adică o şirà are 70—75 de cârlige. «*Anaua*» sau *Trupul carmacelor* este o fringhie răsucită din trei sfori de cânepă groase răsucite, şi acestea fiecare din câte trei iţe. Un capăt al anauăi este scurt cam de 45 cm., şi terminat la unele cu un laţ numit *Cheutoare*, iar la altele legat de un beţişor mic, cam de 8 până la 10 cm., şi crestat la mijloc, numit *Chiostec*; acestea servesc pentru a prinde ca cu un nasture două şire de cârlige una de alta şi a formà astfel o *Lavă*. (Fig. 142 *d* şi 143 *e*).

Celălalt capăt al anauăi este lung de câţivà metri şi fără cârlige pe el şi se numeşte *coada carmacului* (Fig. 143 *a*).

Cârligele sunt fabricate în Rusia sau în Anglia după modelul celor dela Marea Caspică; ele sunt de diferite mărimi, din cari cele mai mari (No. 0) au o lungime de 11.5 cm. Pescarii spun că după experienţa lor, pentru apele de acì cele mai bune cârlige sunt cele de 10,5 cm. lungime (No, 1), cari, fiind mai mici, prind toate speciile de sturioni, chiar şi cega dacă e mare. De aceea ei astăzi nici nu mai întrebuinţează pentru şirele lor decât cârligele zise No. 1.

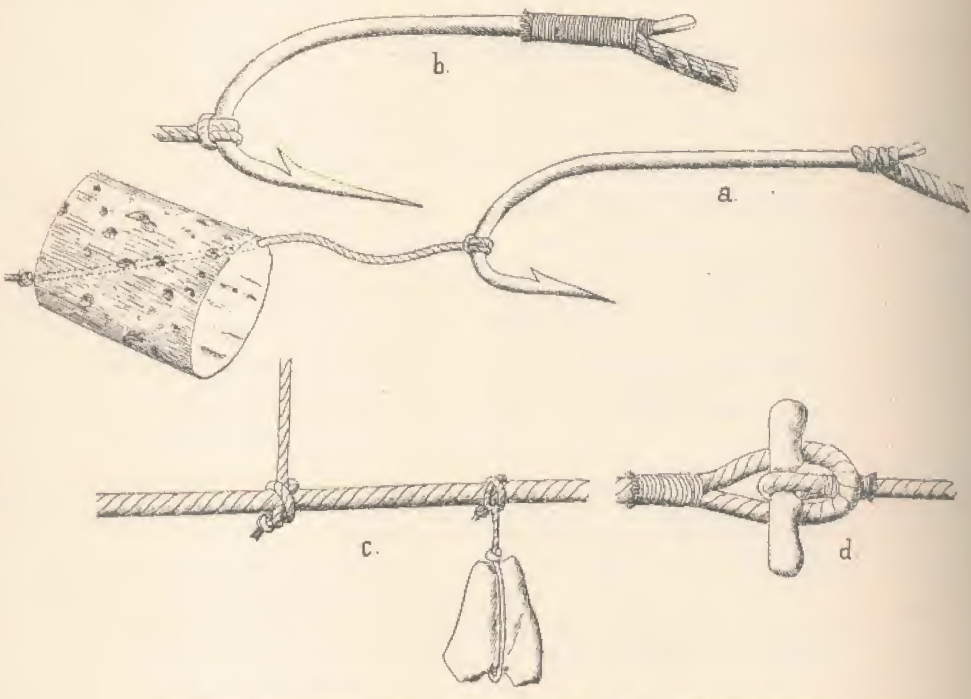

Fig. 142. Carmacele din regiunea Turtucaia-Silistra.

«Petilele» au o lungime de 5 «pumni» sau—după modul lor de măsurătoare «dela talpă la genunchi», adică sunt în mijlocie cam de 50 cm., iar distanţa pe anà între două petile e de 45 cm.; aceasta e inadins lăsată mai scurtă pentru ca dacă se întinde petila pe anà, cârligul ei să treacă de nodul petilei următoare, aşà ca să nu-l apuce şi deci să nu se poată încurcà carmacele între ele când se aruncă în apă.

Pe anà din distanţă în distanţă se leagă cu sfoară câte o piatră în formă de inimă, lungă cam de 15 cm. şi latà la capătul gros de 10 cm., numită *Mişcă* (Fig. 142 *c* şi 143 *a*).

Mişte1e se fac sau dintr'o piatră albă calcaroasă, care e mai moale şi se poate pilì cu uşurinţă, sau din cărămidă; sau se caută diferite pietre naturale cu forme potrivite pentru acest scop. Cu mişte1e se ţin

anaua lipită de fund ca să nu o iea la vale *cursoarea* (curentul); când apa e repede, se pune o mișcă la câte 10 cârlige, iar când apa e mai moale, se pune una la 15 cârlige.

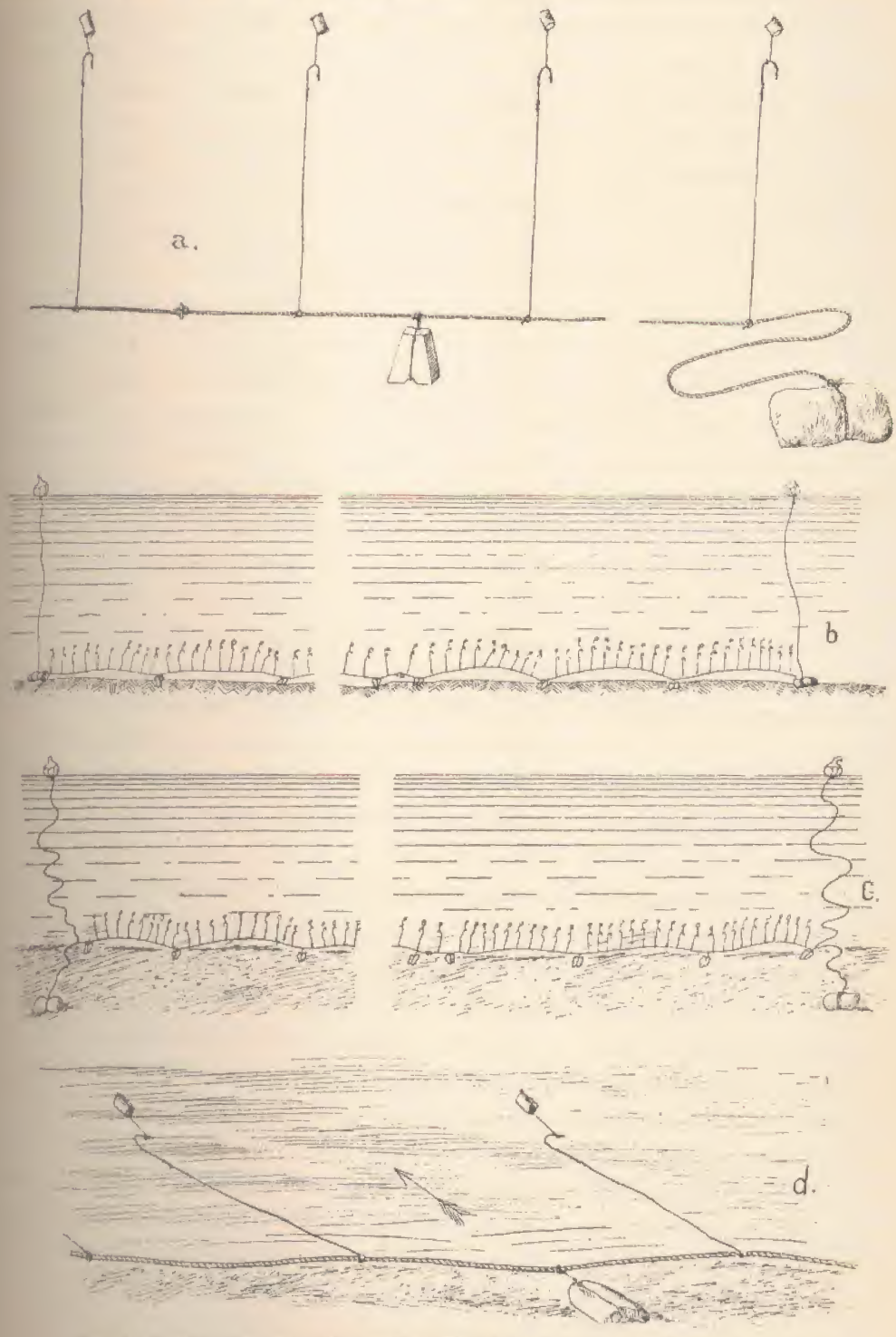

Fig. 143. Modul cum se așează în Dunăre Carmacele în regiunea Silistra-Turtucaia.

De Curbătura fiecărui cârlig este legat cu un laţ, printr'o *casilcă*, un dop mare de plută (5×3 cm.), care «îl ţine în sbor şi-l joacă în apa curgătoare» (Fig. 142 şi 143 *a*). Laţul prinde cârligul chiar de sub limba sa, iar casilca e trecută diagonal prin toată lungimea dopului. Aceasta face ca cârligul pus pe fundul Dunărei în curent mare să iea o astfel de poziţie, încât să stea cu vârful drept în bătaia curentului (fig. 143 *d*) putând astfel să înţepe mai cu uşurinţă peştele care trecând pe lângă el îl atinge.

Carmacele se pun mai cu seamă *la Potmoluri*, nu însă de tot la adânc, şi pe *Dorucuri*, pe unde vine peştele; ele se aşează în totdeauna deacurmezişul Dunărei.

Cu privire la modul lor de aşezare, carmacele sunt de două feluri:

a) Carmace umblătoare (Fig. 143 *b*) cari se scot zilnic din apă şi, după ce se ascuţesc şi se ung, se aruncă înapoi şi

b) Carmace statornice sau *stătătoare* (Fig. 145 *c*) cari se caută in fiecare zi pe loc, dar cari nu se scot din apă decât la 6—7 zile odată.

De obiceiu se leagă două *Parcele* sau două Carmacuri de câte 70—75 de cârlige una de alta, pentru a formà *o Lavă* (Fig. 145 *b* şi *c*); apoi de fiecare capăt al lavei se leagă cu fringhia numită «Coada carmaculuì» câte un bolovan mare (Fig, 143 *a*). De fiecare bolovan se mai leagă câte o sfoară mai subţire, numită *Sterpul carmacelor*, lungă cel puţin cât adâncimea Dunărei, al cărui celălalt capăt e legat de o *Troacă* (o tivgă uscată), care serveşte ca geamandură la faţa apei pentru a arătà locul unde sunt capetele Lavei sau ale Şirei de carmace.

Troaca e legată cu sfoară *în praştie* adică cum se arată în fig. 120 *g*, pentrucă dacă s'ar legà altfel, ar rupe gâtul tivgei şi aceasta ar căderà la fund.

Carmacele astfel compuse se aruncă la fund deacurmezişul apei, astfel ca anaua să cadă bine întinsă şi să stea lipită de fundul Dunărei, ţinută astfel prin cele 6 sau 7 mişte dela fiecare şiră, cari o îngreuează din distanţă în distanţă (Fig. 143 *b*).

Carmacele astfel aşezate se scot în fiecare zi din apă cu bolovani cu totul şi apoi—după ce se repară cum trebue, se ascuţesc şi se ung—se aruncă înapoi în Dunăre.

La *carmacele stătătoare*, de fiecare din cei doi bolovani dela capete este legată câte o fringhie lungă şi mai groasă numită *Prepuscă* sau *Păpuscă*, care e mult mai lungă decât adâncimea Dunărei, iar la celălalt capăt al acestor prepuşte li se leagă troaca plutitoare care stă la faţa apei, cum se vede în Fig. 143 *c*.

La aceste feluri de Carmace, cozile carmacelor nu se mai leagă de bolovani ci de prepuscă, şi anume la o înălţime cât adâncimea apei.

Deşi aceste carmace, după cum sunt ele făcute, ar aveà tendinţa să stea la faţa apei din cauza plutelor cari le trag în sus, totuş, fiindcă ele se pun numai la *cursori* mari, curentul şi mişte le împing la fund.

Pe aceste carmace, zise «stătătoare», pescarul nu mai are nevoie să le scoată cu totul din apă pentru a le căutà, ci el apucă numai de prepuscă până dă de locul unde e legată anaua pe care o trage la faţă; apoi aplecat cu pieptul pe «ciocul de dinainte» al lotcei ridică treptat anaua în sus, când cu o mână când cu alta, până dă de un peşte agăţat în cârlige pe care-l scoate în lotcă, şi trece apoi înainte tot astfel până ajunge la celălalt capăt al analei. Cârligele continuă astfel a rămâneà în apă şi a doua zi porneşte din nou la căutarea lor, şi tot aşà mai departe până vede că e nevoie să le scoată pentru a le ascuţì, cătrănì şi unge cu grăsime din nou.

Interesant e modul cum se aruncă cârligele în apă, operaţiune care nu e uşoară, căci dacă cârligele se încurcă între ele sau apucă vreun obiect din lotcă, îl trag în apă şi pot chiar, dacă nu se bagă bine seama, răsturnà lotca sau să tragă un om în Dunăre. Pentru aceasta dar există un instrument special numit *masa carmacelor* (Fig. 144 *a*); aceasta constă dintr'o scândură lată de 15 cm., a cărei margine e formată — ca la un lineal — de o tablă de fier lată de 7 cm. Lungimea mesei e de obiceiu cât $^2/_3$ din lungimea lotcei şi la un capăt are o tăietură cu care se fixează în muchia de dinapoi a lotcei. Masa carmacelor se aşează pe *Slaiul lotcei* (adică pe una din marginile lotcei) cu partea de tablă în afară, după cum se vede în Fig. 144 *b*.

Pe această masă cârligele se înşiră pe muchia tablei de fier astfel ca vârful lor să fie dedesubt, iar petilele şi anaua să cadă înapoi în lotcă; între ele — la locul lor — vin mişte le pe scândura de lemn. Un pescar aruncă mai întâiu în apă bolovanul şi apoi ceilalţi deodată cu toată forţa trag cât mai repede la lopeţi, astfel ca anaua să cadă cât mai bine întinsă la fund (Fig. 144 *b*).

In aceste carmace se prind tot felul de sturioni, afară de cega mică care se prinde cu alte instrumente speciale.

Când se prinde un Morun sau Nisetru în cârlige, pescarul îl trage cu carmacele până la faţa apei şi îl apucă de spinare cu un cârlig special cu coadă de lemn numit *Sbilţ*. Cârligul e legat cu o fringhie ca de vreo 2 m. lungime, terminată cu un laţ cu care e prins de mâna dreptă a pescarului, cum se vede în Fig. 144 *d*. In mâna stângă el are o măciucă scurtă, numită *Bacof* (Fig. 144 *c*), cu care aplică peştelui prins câtevà lovituri în cap, după care îl lasă înapoi în apă; apoi iarăş îl trage cu fringhia dela Carmace şi cu sbilţul afară şi-l loveşte din nou

cu măciuca, ș. a. m. d. până-l omoară, și numai după aceasta îl scoate din carmace și-l pune în lotcă.

3. Carmacele dela gurile Dunărei.

Deși carmace — adică cârlige cari prind fără mâncare, agățându-se numai de corpul peștelui — au fost întrebuințate încă din vechime de către pescarii români dela Dunăre, totuș carmacele perfecționate întrebuințate astăzi pentru pescăriile mari de moruni dela gurile Dunărei sunt o importațiune relativ nouă din Rusia. Ele au fost aduse acî înainte de mijlocul secolului trecut dela Caspica și Marea de Azov împreună cu pescarii Ruși și Lipoveni cu cari se urmărià colonizarea Deltei Dunărei. «Quand le Delta du Danube appartenait à la Russie», scrie Danilewski (1), «on y avait établi des pêcheries, d'après le modèle de celles dela Mer Caspienne, en faisant venir d'Astrakhan des pêcheurs et des préparateurs de caviar, d'ichtyocolle» etc.

Aceste instrumente în adevăr practice au fost adoptate încetul cu încetul și de pescarii locali și au continuat a înlocuì acî treptat aproape cu totul vechile cârlige primitive, cari nu au mai lăsat decât slabe urme și vor dispăreà în curând cu totul. Tot ele au înlocuit cu totul și toate vechile sisteme și instrumente de prinderea Morunilor, despre cari nici nu se mai pomenește.

Odată cu aceste instrumente nouă, a fost nevoie să se aducă din Rusia și toate aparatele și materialele cari servesc la facerea lor — cârlige, sfori și fringhii, plute și tot felul de instrumente auxiliare — așà că Nijni-Nowgorod, Astrahan, etc. sunt și azi localitățile principale de unde se furnizează toate aceste obiecte; ba chiar orișice inovație mai practică se face la pescăriile de moruni dela Caspica ajunge pe calea comerțului în scurt timp și la gurile Dunărei; astfel s'au introdus în ultimii 5 ani tot dela Caspica cârligele Japoneze («Japonca») cari prind mai bine ca cele vechi de Astrahan ș. a. m. d.

Introducându-se însă toate aceste instrumente și materiale din Rusia s'au introdus și numirile lor rusești pe cari chiar pescarii români le-au adoptat cum le-au auzit fără a le înțelege, ca «cuvinte tehnice» și «nume proprii» fără a le mai traduce, deși pentru cele mai multe aveau echivalentul lor în limba românească. Astfel în Deltă cu toții zic astăzi: Bahor — care pe rusește (Bagor) nu înseamnă decât un cârlig cu coadă, adică «Bura» sau «Buretul» pescarilor români din susul Dunărei — de asemenea zic Popuste, Timleac, Naboinic, Skora, etc. etc., deși după

(1) C. Danilewski, *Coup d'oeil sur les Pêcheries en Russie.* Paris 1867.

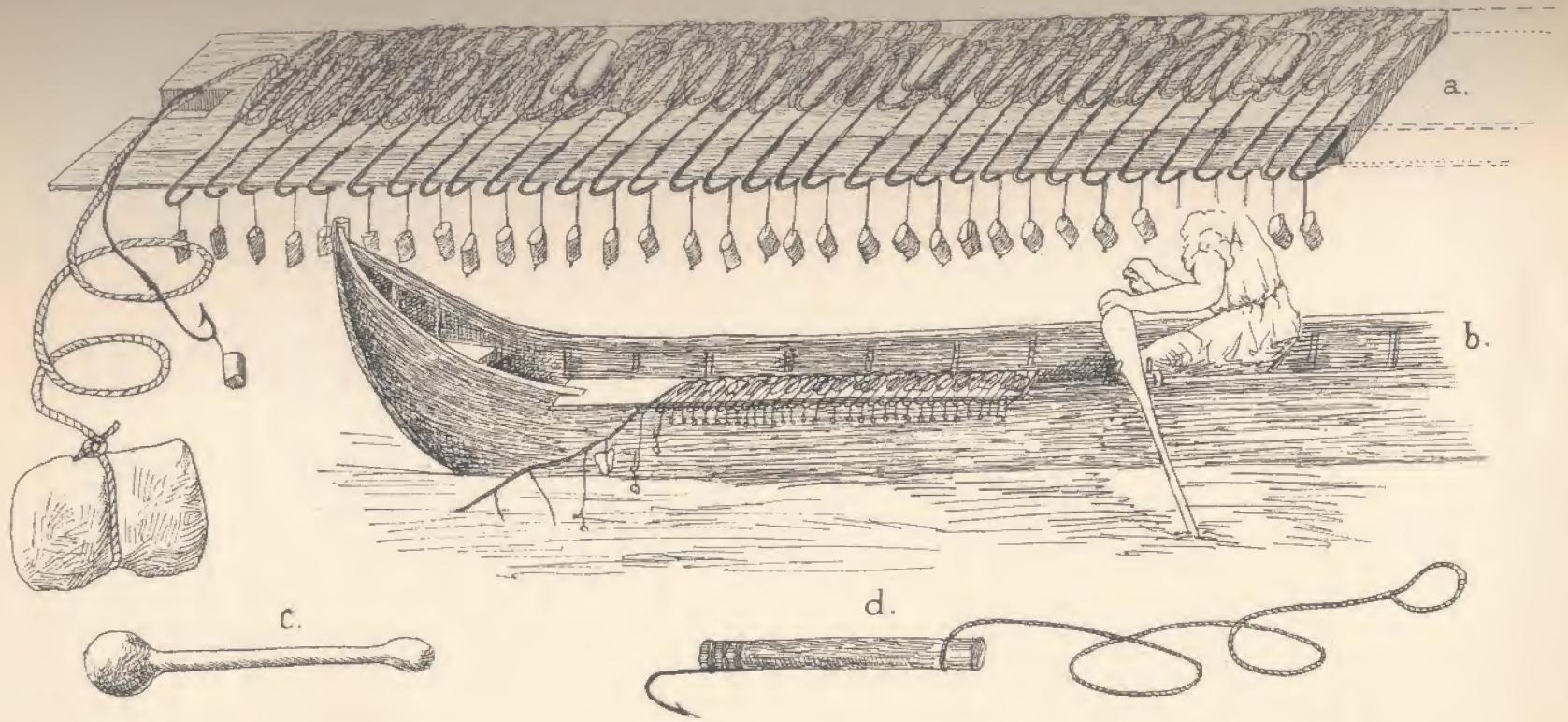

Fig. 44. Modul cum se aruncă Carmacele în Dunăre în Regiunea Turtucaia-Silistra.

cum s'a văzut mai sus, pescarii Români din susul Dunărei au numiri românești foarte bune pentru toate aceste obiecte și instrumente.

Cu modul acesta dar s'au introdus acì în limba română pescărească o serie de cuvinte nouă de origine rusească (—cum s'au introdus și în alte meserii d. ex. la tâmplărie din limba germană ca: Draiber, Zigling, Hobl, Karnist, Soclu, Șrauf, etc.—), cari de sigur cu timpul vor dispăreà dela sine nefiind conforme cu firea limbii noastre, pe cari însă noi suntem nevoiți în studiul de față să le menționăm astfel cum se întrebuințează ele.

In cele ce urmează dar voiu descrie diferitele tipuri de carmace și toate instrumentele auxiliare cari servesc astăzi pentru prinderea Morunului și Nisetrului la gurile Dunărei, întrebuințând pentru aceasta terminologia locală. Apoi voiu descrie pentru toate tipurile de Carmace la un loc modul cum se combină ele și cum se așează în apă la diferitele epoce pentru a prinde morunul și nisetrul. In fine cum Carmacele sunt instrumentul principal cu care se prinde Morunul și Nisetrul și cum pescăriile de Morun dela gurile Dunărei sunt poate cele mai interesante din toate pescăriile cele mari ale Europei, cu ocazia descrierii acestor unelte voiu da dar și o descriere cât mai amănunțită a acestor pescării.

Fig. 145. Un cârlig de Carmace zise «Daldon», $^1/_2$ măr. nat.

a) Carmacele de Dunăre cu un singur rând de cârlige.

Acesta este cel mai vechiu tip de carmace ce se întrebuințau înainte la gurile Dunărei. Cârligele lor, numite *Daldon* după fierarii cari le făceau, sunt foarte mari (15 cm. lungime) și grosolane; ele sunt mai puțin întoarse și au limba cu mult mai mare ca la cârligele de fabrică, ceeace este un avantaj atât fiindcă ține sfoara cu pluta mai bine ca să nu lunece afară pe cârlig, cât și fiindcă se înfige mai sigur în pește (Fig. 145).

Petilele (numite acì și pe rusește *Povadoc)* sunt la acestea cu mult mai lungi decât la toate felurile de cârlige, având 85 — 90 cm.; iar distanțele între ele la cari sunt legate petilele pe fringhia principală (numită acì pe rusește *Hribtina* adică în traducere «Șira spinării» cârligelor, care corespunde cu numirea veche românească a Turtucăienilor

de Trupul cârligelor) este de 1 metru, adică mai mult decât dublă ca la toate felurile de carmace. De îndoitura fiecărui cârlig este legat cu un laț mobil al unei casilce lungi ca de 15 cm. — numită pe rusește *Siloc* — o plută mare și tăiată într'o formă specială numită *Bulber*. Aceste plute făcute din coaja unui arbore (o specie de plop) sunt compuse din mai multe plăci suprapuse (Fig. 146 *a b c d)* cu marginile în zigzag.

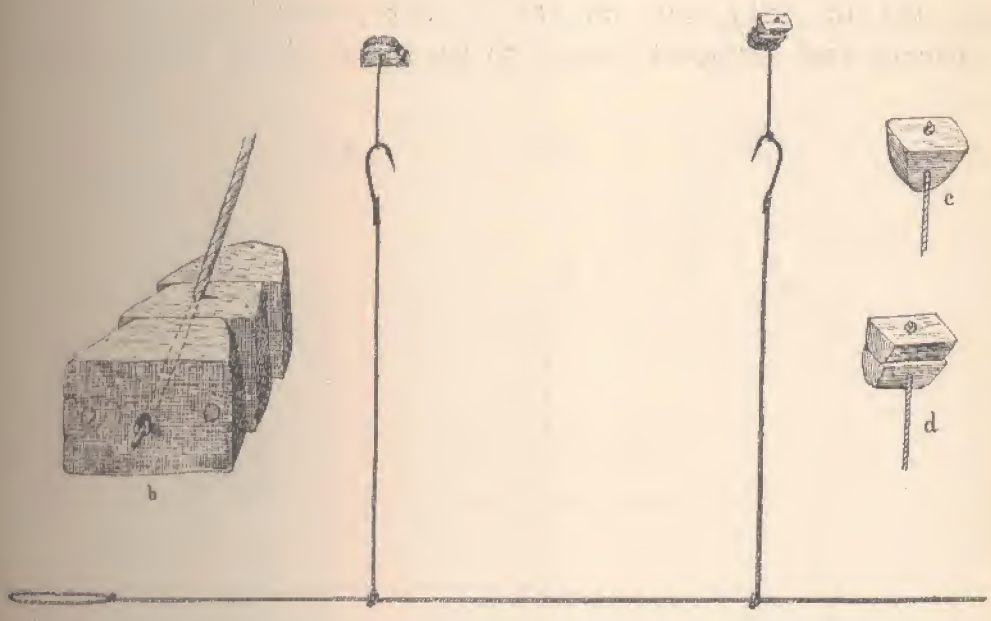

Fig. 146. Modul cum sunt legate Cârligele la Carmacele zise «Daldon». *b c d* diferite forme de Plute zise «Bulber».

O fringhie de carmace are pe ea 25 de cârlige, formând «o *Bucată de carmace*» sau un «*Perimet*». Amândouă capetele fringhiei sunt terminate cu câte o «cheutoare» pentru a se puteà legà de alte perimete și a formà șiruri mai lungi.

Atât carmacele cât și fringhiile și plutele lor sunt cătrănite; numai vârfurile cârligelor, cari sunt foarte fin ascuțite cu două rânduri de pile, nu sunt cătrănite ci se ung cu untură de pește sau de «porc de mare» (Delfin). Cârligele se ung cu grăsime pentru ca lațul silocului să alunece cât mai ușor pe ele.

Carmacele Daldon se pun numai în Dunăre și astăzi au mai rămas numai câtevà pe brațul Sf. Gheorghe la anafoarele dela Prislav și dela Calinova.

b) Carmacele de Dunăre cu două rânduri de cârlige.

Aceste carmace zise pe rusește *Dvosnasti* (Fig. 147) sunt compuse din 2 rânduri de cârlige: unele prinse deasupra Hribtinei (fringhiei principale), având fiecare legat de îndoitura sa câte o plută care-l susține în sus, și altele alternând cu acestea și prinse dedesubtul ei, cari nu au plută, deci spânzură în jos. Distanța între două cârlige ale aceluiaș rând e de câte 70 cm., așà că pe Hribtină la fiecare 35 cm. este legat câte un cârlig, unul mergând în sus și altul în jos.

Cârligele cari formează rândul de sus (Fig. 148 *a*) sunt adevărate

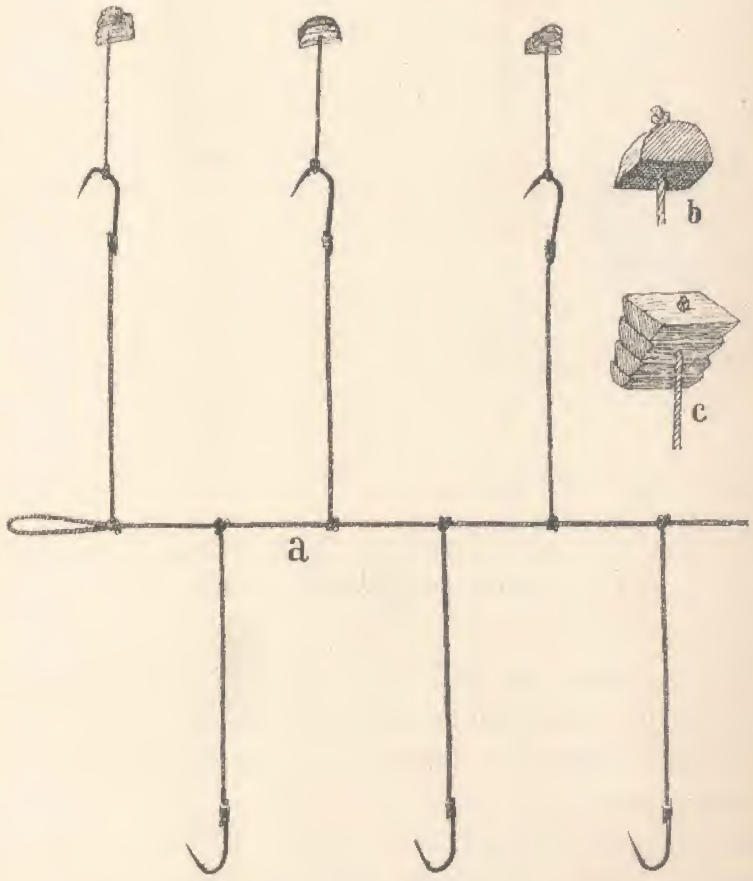

Fig. 147. Carmace cu 2 rânduri de cârlige.

cârlige Daldon provăzute fiecare cu plute în formă de «Bulber», întocmai ca la carmacele cu un rând de cârlige (Fig. 147 *b* și *c*), numai că petilele acì sunt cevà mai scurte (50 ctm. lungime). Cârligele de jos (Fig. 148 *b*) sunt cu mult mai mici (11—12 ctm. lungime) și au și petila mai scurtă — numai de 35 ctm. —; ele se aduc dela Nijni-Novgorod și se ieau de 64 kgrame la mia de bucăți.

Acestea sunt carmacele cari se întrebuinţează astăzi cel mai mult pe braţele Dunărei. La mare nu se pun decât numai până în gura Dunărei, cât ţine apa dulce.

In susul Dunărei la deal de Brăila, aceste carmace nu pot fi folosite, căci acolo, curentul fiind mai repede, le împinge la fund aşă că cârligele din rândul de jos nu se mai pot balansà şi deci nu mai pot prinde peştele.

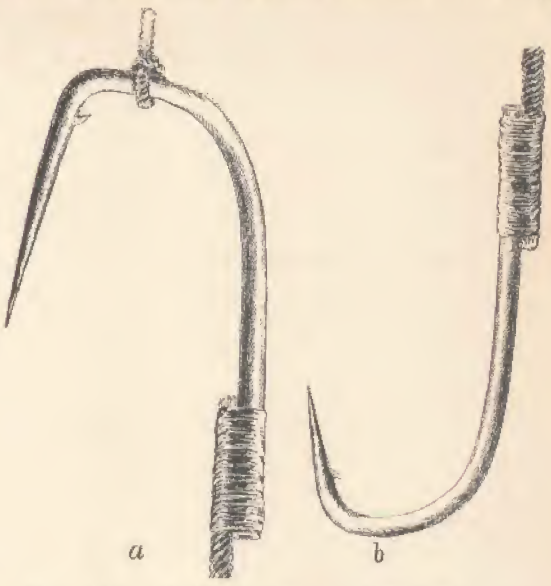

Fig. 148. Cârligele dela Carmacele cu 2 rânduri de cârlige.

c) Carmacele de mare zise de Astrahan.

Aceste carmace numite de pescarii ruşi *Ripeag* — adică Scaiu — sau *Halan*, sunt numai cu un singur rând de cârlige şi se întrebuinţează numai la mare. La acestea cârligele spânzură numai în jos, căci acì ele nu mai au, ca la celelalte carmace, câte o plută care să le ţie suspendate în sus (Fig. 149).

Fig. 149. Cârlig dela Carmacele zise de Astrahan sau «Ripeag», $^1/_2$ măr. nat

Pentru ca aceste cârlige să poată plutì în apă şi să se balanseze, de fringhia principală (Hribtina) se leagă, printr'o fringhiuţă numită *Silca*, din distanţă în distanţă câte o plută mare numită de Ruşi *Scora*, care este compusă din mai multe bucăţi de plute legate la un loc (Fig. 150). Pe un perimet (25 de cârlige) se leagă vara patru plute, iar iarna numai trei pentru ca cârligele să stea mai în adâncime. Fringhiuţa numită «Silca» este de un metru lungime şi se poate legà mai scurtă (Fig. 150 *b)* sau mai lungă (Fig. 150 *a)*, după cum este nevoie în diferite anotimpuri ca cârligele să fie puse mai la suprafaţă sau mai la adânc.

Cârligele de Astrahan au limba cevà mai mică — e mai mult o crestătură de daltă —, însă ele sunt bine lustruite la suprafaţă aşă că apa de mare nu le atacă şi pot rezistà până la 3 ani. Ele se aduc din Rusia dela Nijni-Novgorod şi sunt de diferite dimensiuni. In general se ieau aceste cârlige de 3 feluri: de 56 kgr. la

mia de bucăți de cârlige, de 48 kgr. la mie, și cele mai mici cari se zic

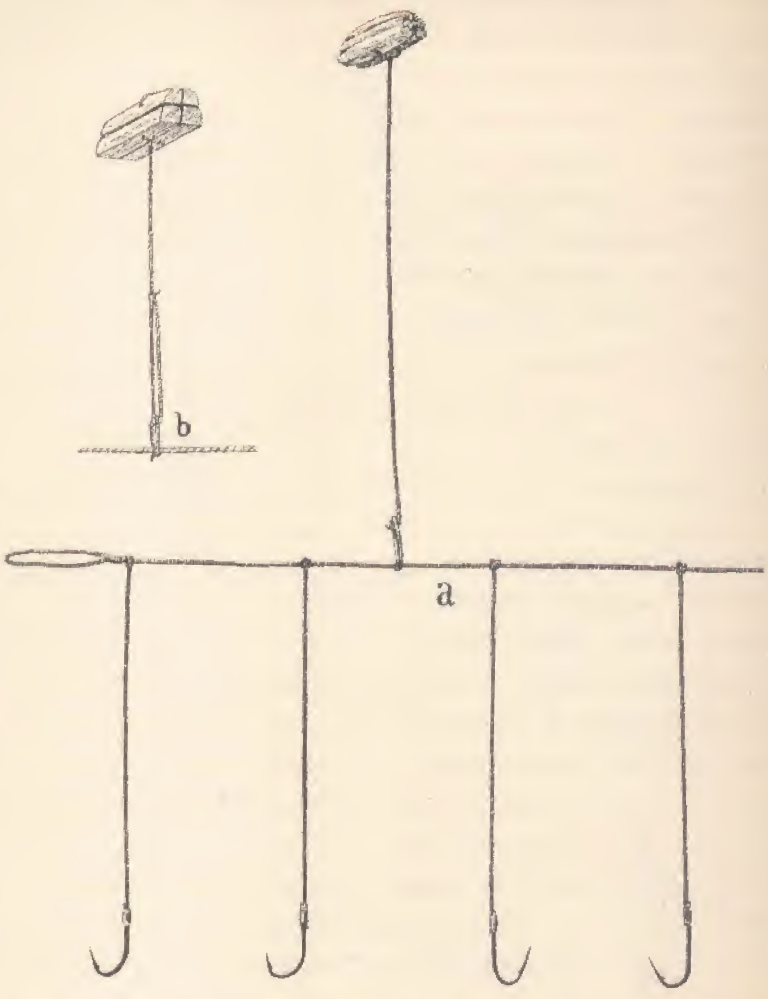

Fig. 150. O parte dintr'un perimet de Carmace de Astrahan.
$^3/_4$ din măr. nat.

Cicibis intră numai 33 kgr. la mia de bucăți de cârlige.

d) Carmacele de mare zise «de Japonia».

Deosebirea între camarcele zise «de Japonia» și carmacele de Astrahan zise «Ripeag» e, că la acestea cârligele sunt și mai mici, iar plutele se așează în mod cu totul diferit. Pe când la cele zise Ripeag avem la «o bucată de carmace» (un perimet cu 25 de cârlige) trei sau cel mult patru plute mari legate de Hribtina cu o Silcă lungă de un metru, aici avem la fiecare perimet câte 13 plute, adică câte o plută la fiecare două cârlige; apoi plutele sunt acì simple și relativ mici (Fig. 162, pag. 360),

iar Silca este scurtă, legându-se și ea astfel ca distanța plutei de la Hriptină să nu fie mai mare decât cel mult 10 cm.

Aceste carmace se pun în mare la distanțe mai depărtate dela coaste, unde apa e mai adâncă și deci unde «scursoarea» apei e și ea mai mare. Ele fiind mai mici și deci mai ușoare și având plute atât de numeroase—și încă legate aproape de Hribtină, — ar trebui ca să stea cât mai aproape la fața apei; totuș fiindcă aceste carmace se pun la larg, unde scursoarea e mult mai mare, aceasta le bagă la adâncime, astfel că ele pescuesc de fapt în toate profunzimele.

III. Pescuitul Morunului și Nisetrului cu carmacele la gurile Dunărei.

După ce am arătat cum sunt alcătuite carmacele cele mari și cari sunt tipurile cari se întrebuințează la gurile Dunărei, să vedem acum în ce mod servesc ele la pescuitul Morunului și Nisetrului în aceste ape, precum și cari sunt uneltele ajutătoare și instalațiunile ce se fac în acest scop. Voiu descrie dar mai întâiu pescăriile din brațele Dunărei — cari, deși considerabile, sunt totuș cu mult mai simple — și voiu trece apoi la descrierea pescăriilor de moruni și nisetri din fața gurilor Dunărei și a coastei noastre a Mărei Negre, care, după pescăriile cele mari dela Marea Caspică, sunt cu siguranță cele mai însemnate din toate apele Europei și poate chiar și din lumea întreagă.

Carmacele nefiind dintre instrumentele cari atrag peștele cu mâncare sau cu vreun alt mijloc de ademenire oricare — ele se pun numai în calea lui și-l prind, agățându-se de corpul său în momentul când trece printre ele, — este firesc ca acest mod de pescuit, mai mult decât oricare altul, să fie bazat pe cunoașterea cea mai perfectă a felului de vieață a acestor pești. Nu putem dar descrie acest fel de pescuit fără a da acî și o nouă serie de date mai detaliate asupra felului de vieață și mai cu seamă asupra migrațiunilor Acipenserilor atât în Dunăre, cât și în Marea Neagră.

Cum studiul vieții acestor pești este de cel mai mare interes și din punctul de vedere pur științific, voiu completă acî datele ce le-am publicat dejà în diferite lucrări științifice anterioare, și mai cu seamă cele privitoare la biologia morunului și nisetrului.

1. Pescuitul și instalațiunile din brațele Dunărei.

După cum s'a văzut, în brațele Dunărei dela Galați în jos și în gurile lor, unde apa nu e sărată, se întrebuințează două tipuri de carmace :

Carmacele cu plute și cu un singur rând de cârlige (zise Daldon) și carmacele cu două rânduri de cârlige (zise Dvosnasti).

Să vedem acuma în ce anume locuri din Dunăre se așează acestea și în ce mod servesc ele la pescuitul Sturionilor mari.

După cum s'a văzut din cele precedente, în partea superioară a Dunărei, carmacele în mare parte sunt instrumente cari se așează în apă și se scot afară după un timp mai mult sau mai puțin scurt (Carmace umblătoare).

In Dunărea de jos însă carmacele sunt instrumente fixe, cari se așează într'un loc, îndată ce Dunărea se desgheață și continuă a rămâneà acolo — cu excepția epocei de cruțare — până la sfârșitul toamnei, preschimbând numai părți din ele pentru a le repară și înlocuì imediat cu altele. Din această cauză, prima condițiе pentru a puteà pescuì acì cu succes este alegerea unui bun loc unde să se așeze carmacele în Dunăre.

a) Alegerea locului pentru așezarea Carmacelor.

Pescarul de moruni și nisetri de acì trebue, pentru a ști unde să-și aleagă locul de pescuit, să fie înainte de toate un bun cunoscător atât al vieții morunului și celorlalți sturioni, cât și al albiei Dunărei; el trebue să știe cu preciziune pentru fiecare regiune în ce anume locuri se adună acì peștele la diferitele epoce, când și pe unde își face migrațiunile, cari sunt locurile sale de hrană și de reproducție, la ce adâncimi se găsește el în diferitele anotimpuri, când merge la fund și când la suprafață, cari sunt refugiile sale la diferitele stări ale nivelului și la diferitele grade de turbureală a apei, ș. a. m. d.

Pentru alegerea dar a locului unde să se așeze cârligele, trebuesc oameni experimentați, cari au făcut o practică îndelungată și cari au dela natură darul de observație bine desvoltat. Ce importanță mare are aceasta, putem s'o vedem din faptul că adeseori întâlnim pe Dunăre două zăvoade de carmace alăturate, din cari unul prinde foarte mult, iar celălalt mai nimic ; norocul singur nu poate fi o explicație suficientă pentru o asemenea diferință.

Pentru a da o idee de condițiunile ce trebue să îndeplinească un bun loc de carmace pe Dunărea de jos, voiu da acì o schiță, arătând situația și condițiunile hidrografice ale unui zăvod foarte productiv de lângă Mila 64 dintre Galați și Isaccea (Fig. 151).

Spre a fi și mai lămurit încă, voiu reproduce din carnetul meu și o serie de notițe ce mi le-am făcut la fața locului în Iunie și Iulie 1905, cu ocazia unei anchete ce am întreprins-o personal asupra situației și condițiunilor de producție a diferitelor zăvoade de moruni de pe Du-

nărea inferioară. In aceste notițe am însemnat—pe lângă situația și detaliile hidrografice ale fiecărui zăvod în parte—și o serie de observațiuni foarte interesante asupra felului de traiu a Morunului în această porțiune a Dunărei, pe cari mi le-am cules atunci dela Atamanii sau stăpânii acelor zăvoade. Acești atamani sunt cu toții pescari foarte buni, cari și-au făcut școala lor de pescărie timp de mai mulți ani atât ca pescari, cât și apoi ca atamani la cârligele dela Sf. Gheorghe.

Iată mai întâiu ce mi-am notat atunci despre zăvodul dintre Mila 64 și 65 din jos de Reni :

«Foarte interesantă este situațiunea acestei pescării, după cum se vede din schița alăturată, care arată lămurit locurile unde stă Morunul și Nisetrul în Dunăre. Ea e situată imediat după un cot; la deal la

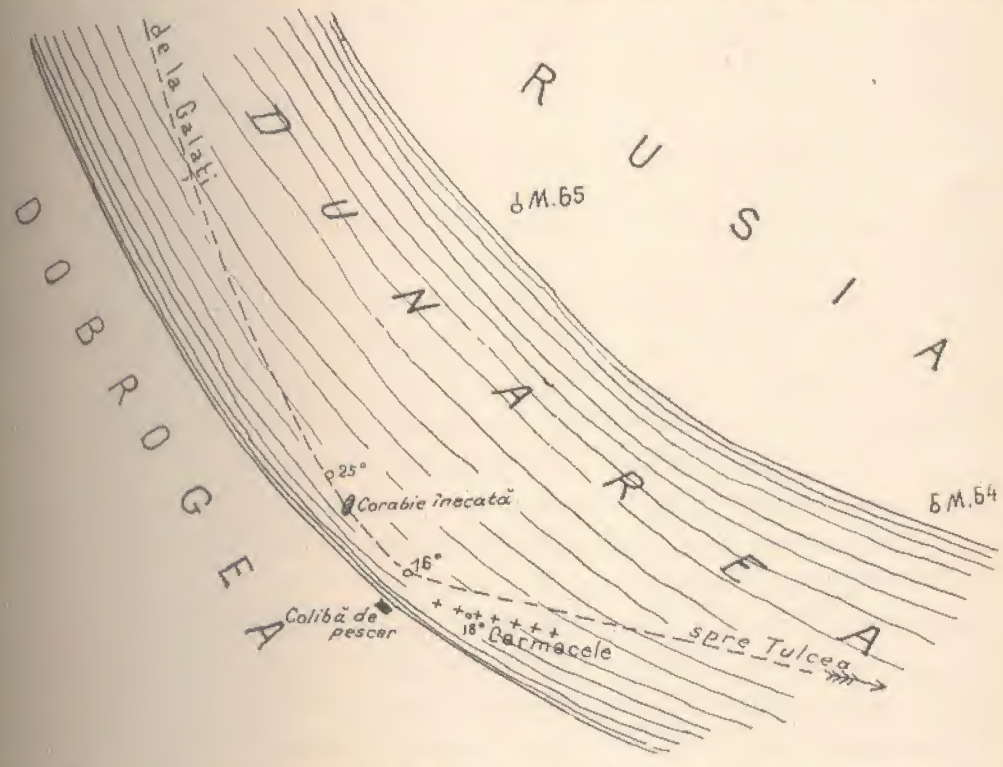

Fig. 151. Schiță hidrografică arătând situația unui Zavod de carmace la Dunăre la Mila 64 între Galați și Isaccea.

o distanță mică este un vapor înnecat la o adâncime mare (25 stânjeni pescărești), și deoarece aici curentul este foarte puternic, această adâncime se menține în permanență. In gropile de lângă acest vapor, morunul își găsește refugiul său, acì iernează și acì se și reproduce.

«Ca la vreo 200 m. dela vapor este situată coliba pescarului, iar lângă colibă malul este drept și apa foarte adâncă (16—17 stânjeni pescărești) ; curentul acì formează un anafor. Cârligele se pun acì puțin mai la vale, tot în apropiere de mal, unde adâncimea e de 18 stânjeni.

«Pescarul Vasile Petrof îmi spune că: după cum a observat el, morunul vine din mare foarte încet și tot pe fund. El scormonește cu nasul pe fund și face o groapă; acolo se adună *Mitilica* și apoi el o mănâncă. Unde găsește un loc mai bun de mâncare, acolo se oprește mai mult timp. El stă la fund toată primăvara și, după ce trec apele mari, iese deasupra apei și sare chiar afară din apă — drept ca un stâlp — ca să-și curețe nomolul dela urechi. Când se întoarce înapoi la vale, după ce a lepădat icrele pe fund, el vine la fața apei și e așă de puternic că rupe carmacele.

«Odată un morun a rupt aici carmacele și peste 17 zile l-a prins tot acest pescar puțin mai la deal; acest morun a stat dar la fundul Dunărei și și-a lecuit rana complet, însă carmacele spânzurau încă de corpul său.

«Cât timp e curentul mare în Dunăre, Morunul și Nisetrul merge numai la deal, «căci dacă ar merge la vale, ar trebuì să treacă ca săgeata, «altfel nomolul din apă le-ar intrà în urechi și i-ar înăbuși.»

«Dela mare sosește cea dintâi Păstruga, care e cea mai sprintenă și vine la suprafața apei. Pescarii știu când o văd, că în curând trebue să apară și ceilalți, «căci ea este în capul cârdului». După ea vine Nisetrul și apoi Morunul.

«Fundul Dunărei unde trăesc ei este pământ negru, însă vârtos ca piatra, căci lor nu le place să stea unde se depune mâl, deoarece acesta le intră în urechi.

«Acum vreo două săptămâni (pe la începutul lui Iunie 1905), s'au prins doi pui mici de Morun — ca de vreo 8 cm. — în pripoane. Pui mici de Nisetru ca de 15 cm. se găsesc adeseori. Aceștia toți «se duc «în mare de cresc și pe urmă își aduc aminte de unde au plecat și se «întorc înapoi în Dunăre.»

«Morunul intră mai cu seamă primăvara în Dunăre, dar și în tot restul anului și mai cu seamă toamna. Cei cari vin toamna, «fiind mai tari, «alungă dela locurile lor, dela gropi, pe cei cari erau de mai mult timp «acolo și rămân în locul lor, iar aceștia se duc mai sus de-și caută «alte locuri».

«Morunul și Nisetrul trăesc în totdeauna după o «Pleosă» (adică la vale de un cot al Dunărei sau după o Taolă).

«Viza și cega trăesc împreună, însă la alte locuri decât Morunul și Nisetrul; ele trăesc la locuri nisipoase-pietroase...»

Iată acum o a doua notiță din carnetul meu, despre o altă localitate unde se face o pescărie însemnată de Moruni, situată cu mult mai la vale pe Dunăre, aproape de gurile ei. Aceasta e localitatea Calinova de pe brațul Sf. Gheorghe:

«Calinova e un loc foarte bun de Morun și Nisetru, fiindcă e situată între două coturi. După spusa pescarilor de acì, Morunii intră din mare, mai cu seamă primăvara și mai puțini toamna ; este însă și pește local în Dunăre, adică intrat de mai înainte.

«Peștele iernează acì la gropi adânci; de asemenea când în Dunăre apa e turbure, el nu poate suferì aceasta și se bagă la fund la gropi, unde stă liniștit și așteaptă trecerea viiturii. Când însă i se umplu urechile de noroiu, el iese la suprafață ca să se curețe, și atunci se vede chiar câte unul săltând în sus și sărind din apă afară. Cu această ocazie ei cad la carmace.

«In general acì primăvara și vara peștele stă la apă mijlocie (5 stânjeni) și de aceea se așează carmacele mai mult la partea convexă a malului cotului, zis pe rusește *Ples* (adică întinsură). Toamna din contra peștele e mai mult la adânc și de aceea se așează carmacele la partea concavă a malului cotului (la adâncime cam de 20 stânjeni). Rușii numesc aceste locuri adânci *Obris* sau *Iar.*»

Iată în fine o a treia notiță dela un zăvod situat chiar în gura Dunărei, pe un ostrov dela Sf. Gheorghe:

«Morunul intră pe aici în Dunăre în tot timpul anului, Nisetrul însă primăvara iar toamna puțin. La Morun intrarea principală este în totdeauna în timpul apelor mici, adică primăvara îndată după desghet și toamna; și în timpul apelor mari el intră, însă nu se prinde în Dunăre, căci nu prea pun pescarii cârlige din cauza curentului mare.

«Atamanul a văzut odată în Dunăre un Nisetru, căruia îi curgeau icrele din el. A vrut să oprească scurgerea icrelor și a astupat cu un dop de cârpe porul, icrele curgeau însă dintr'însul «ca dintr'o pompă». Aceasta s'a întâmplat chiar lângă capul satului la Sf. Gheorghe, și nu eră la adânc, ci l-au prins cu mâinile din lotcă chiar lângă mal.

«Pentru prinsul peștelui acì toate vânturile sunt bune afară de cele de Sud și Vest, cu condiție însă ca să se schimbe cât de des, adică să nu bată mereu acelaș vânt.

«După observațiile Atamanului, acì prin Maiu aproape tot Morunul a isprăvit cu lepădatul icrelor, care începe din Martie.»

Aceste însemnări, cari conțin o serie de observațiuni foarte juste și interesante ale unor pescari experimentați, pot, cred, să dea o bună idee de calitățile pe cari trebue să le îndeplinească locul în care se așează carmacele în diferitele părți ale Dunărei și în diferitele epoce ale anului; totodată ele mai arată și cunoștințele — atât privitoare la

obiceiurile peștelui, cât și la topografia locului — pe cari trebue să le aibă pescarul care are a alege un asemenea loc.

b) Organizarea Zăvodului.

Odată locul de pescuit ales, se face apoi o colibă pe mal pentru pescar și se începe cu *organizarea zăvodului.* O serie de instalațiuni sunt necesare pentru acest scop și o serie de unelte speciale. Munca la zăvod este grea și vieața într'un loc izolat pe malul Dunărei nu prea comodă. Dacă zăvodul este în apropierea unei localități mai importante sau a unei cherhanale, pescarii pot să-și procure de acolo cele necesare—ca de ex. dela Caterliț, Ivancea, Calinova, Uzlina, etc.; dacă însă zăvodul e la o depărtare mai mare, ei sunt nevoiți a-și face chiar și pâinea pentru hrana zilnică.

Astfel dar, numai cu o bună împărțire a timpului și o organizare a muncii, pot ei biruì să le dovedească până în seară pe toate câte le au de făcut într'o zi.

Dela cantitatea peștelui ce se poate prinde într'un loc depinde și numărul carmacelor ce se așează, și dela aceasta apoi depinde numărul oamenilor ocupați la o colibă. La un zăvod simplu găsim ca instalațiuni numai: o colibă de dormit, un șopron pentru ascuțitul și pregătitul cârligelor cu o serie de grinzi sprijinite pe câte 2 stâlpi pentru întinsul și uscatul lor (zise «Vetelcă» pe rusește, sau «Uscătoare de Carmace»), un cazan de cătrănit cârligele și un cuptor de pâine.

La centrele mai mari însă, ca de ex. la Calinova (Tab. VIII) găsim o întreagă gospodărie, cu casă și colibe bune de dormit (1 și 6), cherhană (8), ghețărie (9), șopron pentru pregătit carmacele (3 și 5), roată de fringhierie, magazie pentru instrumente, cuptor de pâine (2), etc., ba chiar și o mică baie de aburi (7) — firește foarte primitivă — la care pescarii lipoveni țin foarte mult.

Intre aceste limite de confort variază dar instalațiunile unui Zăvod de carmace de pe malurile brațelor Dunărei și gurilor ei. Să vedem dar cum se organizează un zăvod dela Dunăre, ce lucrări au ei de făcut și cum se așează carmacele.

Se numește acì un *Zăvod* totalitatea instalațiunilor, uneltelor și personalului necesar pentru a pescuì cu 300 de perimete de carmace. Noi am văzut că la Dunăre un «Perimet» adică o «Bucată de carmace» are 25—30 de cârlige; acestea se leagă apoi unele de altele pentru a formà Șire cât de lungi, ca să poată cuprinde cu ele toată calea pe unde trece peștele. Astfel trei perimete legate unul de altul formează un *Tacâm* sau

o *Legătură de Carmace* (sau pe rusește un *Theag* sau *Periteag)* și 100 de Legături aparțin la un «Zăvod».

La un zăvod de Dunăre sunt 6 pescari cu o lotcă și un bucătar. Unul dintre pescari e «Vătaful» (la Ruși zis «Atamanul»); acesta e de obiceiu un om priceput în pescuitul morunului; el așează cârligele, le revizuește zilnic și conduce toate lucrările dela zăvod. De când s'au introdus cârligele nouă de fabrică, cari sunt bine lustruite încât apa nu le atacă așà de repede, de atunci și numărul pescarilor unui zăvod de Dunăre se poate reduce până la 4. Dacă însă locurile pentru așezat cârligele în Dunăre sunt destul de mari, atunci la o colibă pot fi mai multe zăvoade, toate sub conducerea unui singur vătaf cu mai multe ajutoare și cu un singur bucătar.

In afară de lotca zăvodului, care servește la revizia zilnică a carmacelor, fiecare zăvod mai are câte o lotcă care servește pentru transportul zilnic al peștelui prins până la cherhanaua de care depinde zăvodul.

c) Pregătirea Carmacelor.

După ce s'a ales locul unde urmează să se pescuească cu carmacele în Dunăre și s'a făcut coliba și toate celelalte instalațiuni necesare, se purcede apoi la *pregătirea carmacelor* (Fig. 152).

Mai întâiu, fringhiile cari formează «Trupul carmacelor», adică Hribtinele dela fiecare bucată de carmace, trebuesc regulate astfel ca perimetele să poată fi legate cu ușurință unele de altele spre a compune *Lave* lungi; pentru aceasta, la amândouă capetele acestor fringhii se face câte o *Cheotoare* care, cu ajutorul unui bețișor crestat la mijloc, numit «*Căluș*» și de Ruși *Cleopsic* (fig. 152 *c)*, se încheie una cu alta ca cu un nasture (fig. 152 *d* și *e)*. Cu modul acesta, se pot împreună cu usurință oricât de multe perimete, pentru a formà la un loc un șir de carmace, cari să aibă orice lungime am dorì pentru a puteà cuprinde tot latul Dunărei.

După ce toate fringhiile s'au regulat bine în acest fel, se procede la *Cătrănirea carmacelor*. Pentru acest scop, la fiecare zăvod este un cazan mare special—de obiceiu un ceaun mare — așezat pe un fel de cuptor de pământ (fig. 152 *h)*, în care se fierbe catranul și se pun carmacele, înându-se afară numai cârligele. După ce catranul a străbătut bine fringhiile carmacelor, acestea se scot afară și cârligele lor se înșiră pe niște *Clește de cârlige* sau *Iglițe* (rus. *Lisciotca)*, cari apoi se spânzură pe niște grinzi sprijinite pe doi pari, numite *Spânzurătoare* sau *Uscătoare de carmace* (sau rusește *Vetelca)*, pentru a se pune la uscat (fig. 153 *a)*.

Plutele nu se cătrănesc odată cu carmacele, ci ele se bagă una câte una separat în oala de catran fierbinte. Pentru această operație este un

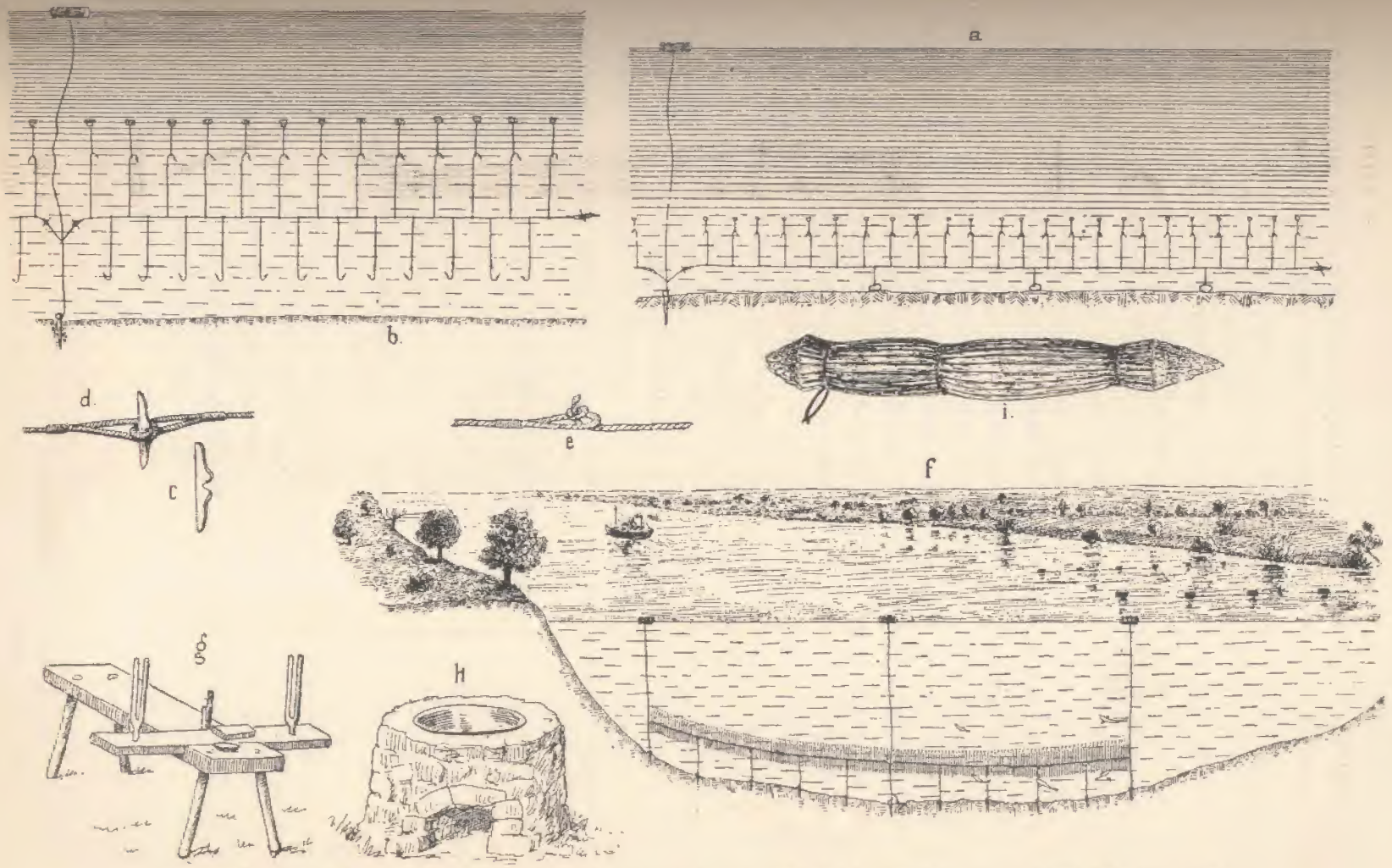

Fig. 152. Pregătirea carmacelor și modul cum se așează ele în Dunăre pe brațul Sf. Gheorghe.

instrument special, numit *Raşcă*, care are forma unei sule cu un mâner de lemn şi cu o undreà lungă de sârmă (fig. 153 *b*). Această sârmă se

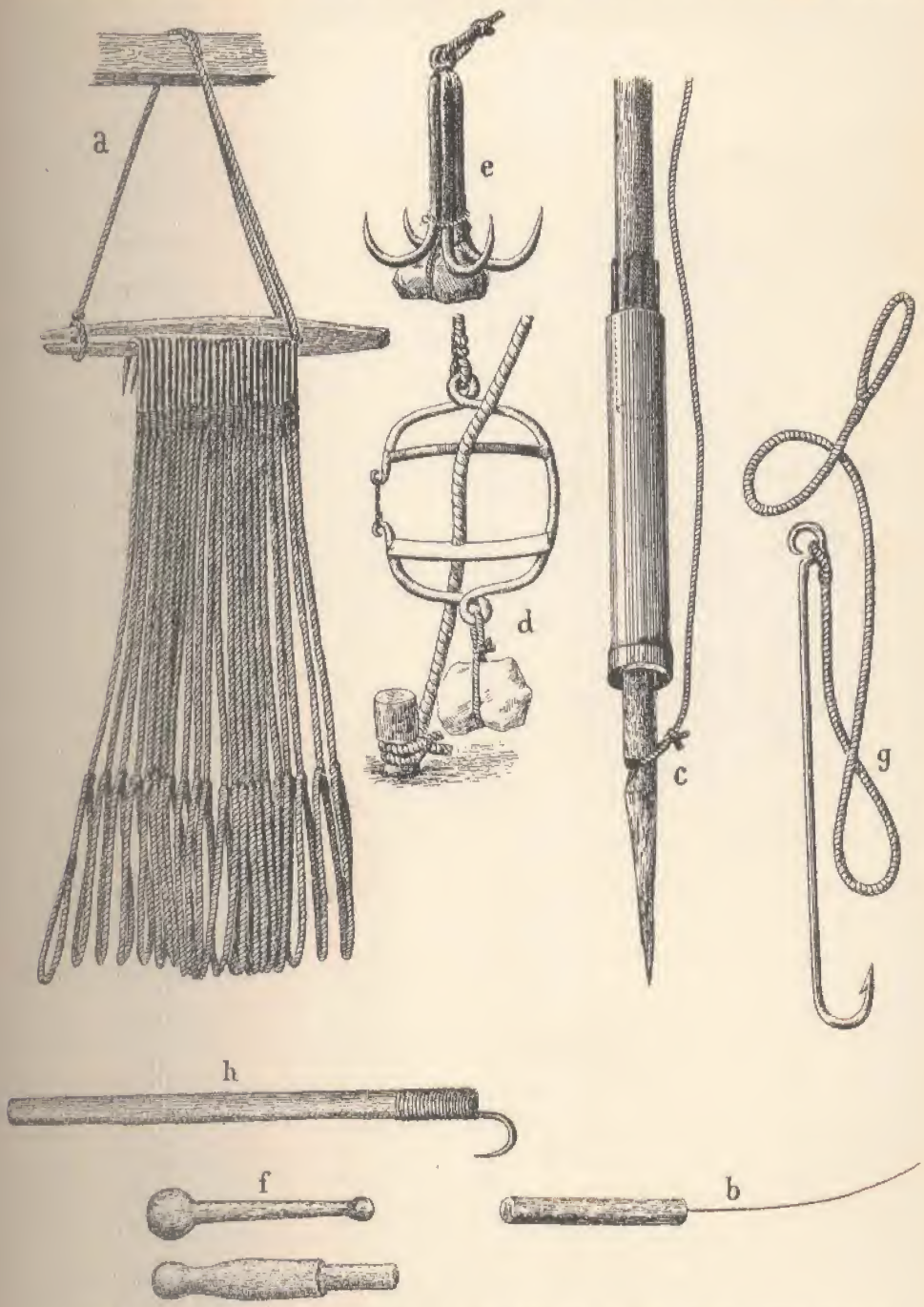

Fig. 153. Instrumentele necesare la prepararea şi aşezarea carmacelor.

bagă în gaura plutei, prin care de obiceiu e trecută fringhiuţa numită Siloc, şi astfel se moaie în catran şi se învârteşte pe sârmă pentru a se unge deopotrivă pe toate părţile.

După aceasta vine *Ascuțitul cârligelor*; pentru acest scop există un fel de scaun special, având forma unei *Scăunoaie* de rotărie, numit aci pe rusește *Scameica* (Fig. 152 *g*). Această scăunoaie este o laviță lungă care are la capătul ei un lemn de teiu ridicat în sus și îndoit înapoi—pe care pescarul își sprijină cârligul când îl ascute cu pila—, precum și un alt lemn lung așezat cruciș peste capătul laviței, astfel că formează 2 brațe laterale. La fiecare din capetele acestor brațe este câte o gaură în care se potrivește coada unei *Iglițe* de cârlige (sau Lisciotcă); în una din aceste găuri se înfige—cu coada în jos—o igliță cu un perimet de cârlige pe cari vrea să le ascuță, iar în cealaltă gaură se așează o altă igliță deșeartă în care se pun apoi, unul după altul, fiecare cârlig, după ce s'a ascuțit. In fig. 152 g. se vede o scameică cu părțile cari o compun, iar în fig. 154 se vede fotografia unui pescar dela un zăvod, care stă călare pe scameică și ascute cârligele; în această fotografie, foarte caracteristică pentru Zăvoadele de Moruni, se vede foarte lămurit modul cum procedează el, luând un cârlig dintr'o igliță și trecându-l în cealaltă, după ce l-a ascuțit.

Fig. 154. Ascuțitul cârligelor dela Carmace.

Ascuțitul se face cu două rânduri de pile, una mai groasă și alta foarte fină; după aceasta mai vine și o cute pe care se mai ascute odată vârful în mod special. Fiecare cârlig, îndată ce a fost ascuțit astfel, se unge cu grăsime, pentru ca să nu ruginească și ca să poată să lunece mai bine pe el «Silocul» (adică lațul cu care e legată pluta de cârlig), când cârligele au înțepat un pește și intră în corpul seu. De obiceiu vârful se unge cu grăsime de porc, iar trupul cârligului, adică partea dela limbă în sus, se unge cu catran sau cu grăsime de delfin. Delfinii

—cărora pescarii le zic Porc de mare—cad adeseori la Carmace, mai cu seamă când vin prin fața gurilor Dunărei urmărind bancurile de

Fig. 155. O uscătoare de carmace.

scrumbii și alți pești migratori. Pescarii le topesc grăsimea și o păstrează pe la Zăvoade pentru unsul cârligelor și alte trebuințe.

d) Așezarea Carmacelor.

După ce carmacele au fost astfel bine regulate: cătrănite, uscate, cârligele bine ascuțite și unse, plutele așezate, etc., se procedează la *Așezarea carmacelor în apă.*

In Dunăre carmacele se pun numai la adâncime, fiindcă, după cum am văzut, Morunul și Nisetrul umblă mai mult pe fund și numai primăvara și vara vine cevă mai la fața apei, iar cu cât se răcește vremea, cu atât se duce și el tot mai la adânc.

Vătaful indică direcția în care urmează să se pună carmacele și arată locurile unde trebue să se arunce ancorele sau să se bată pe fundul Dunărei *Parii*, cari țin *Popustele* și de cari se leagă carmacele.

Fig. 156. O sucitoare pentru fringhii de carmace.

Pentru aceasta el întinde mai intâiu dela mal spre adânc o fringhie

lungă — numită *Măsura* sau *Vipușca* — pe cari sunt însemnate lungimile perimetelor și chiagurilor de carmace. In dreptul fiecărui semn de pe vipușcă se aruncă câte o Popustă care se fixează pe fundul Dunărei — după cum nevoia cere — sau printr'un par fix sau numai printr'o ancoră, care de obiceiu e o piatră mare legată cu o fringhie.

Parii sau *Țepușii* (pe rusește *Cipeț*) au o lungime de 2—4 m—după cum fundul Dunărei e de nisip sau de nomol — și o grosime de 10—12 cm diametru. Ei se bat în fundul Dunărei cu un instrument special numit *Naboinic* (Fig. 153 *c*). Acesta este un ghionder drept ca un catarg, având o grosime de vreo 12 cm diametru și o lungime de 8 stânjeni ; când sunt însă adâncimi mari, lemnul se poate înnădi și ajunge chiar la o lungime de 16 stânjeni. Ghionderul este înțepenit cu capătul său cel gros în capătul unui tub de fontă groasă, lung de vreo 90 cm cu un diametru de vreo 15 cm, și cu peretele de 1—2 cm grosime. Pentru ca Naboinicul să fie cât mai greu, între tub și lemn se mai pun, ca pene, și tot felul de bucăți de metal, ca d. ex. pilele uzate dela ascuțitul carmacelor.

Parul care este crestat se leagă cu o fringhie lungă și se bagă cu celălalt capăt al său în tubul de fier, rămânând capătul său cel ascuțit afară; după aceasta el se înfundă în apă și se implântă în fundul Dunărei, bătându-l ca și cum se bate orice pilot cu un *berbec*.

Fig. 157. O ancoră de carmace.

La fiecare *Chiag* (adică la 3 bucăți de carmace sau 3 perimete) se pune un par — sau dacă curentul e mai slab, se pune numai o piatră grea ca ancoră—, iar la fiecare 5 chiaguri se pune o *Popustă* cu *Pușă* la fața apei (Fig. 152 *f* și *i*).

Pentru ca cârligele să fie ținute mai sigur aproape de fund, se mai îngreunează din loc în loc și cu câte o ancoră mică de piatră, legată printr'o fringhie de Hribtină. La locurile unde apa e repede, pentru ca curentul să nu târîe carmacele la vale, se pun ancore de piatră în formă de cângi cu 3 sau 4 crăci de lemn legate de dânsele, cari se prind de fund, ori în ce poziție ar cădeà ele, și țin astfel carmacele în loc (Fig. 157).

Fig. 152 arată modul cum se așează carmacele în Dunăre la Calinova, cum sunt bătuți parii în fund și cum sunt legate perimetele unele de altele și de popustele cari le țin în apă. In fig. 152 *a* se vede cum sunt așezate carmacele Daldon, în fig. 152 *b* se văd detaliile așezării carmacelor cu două rânduri, iar în fig. 152 *f* se vede modul cum e

așezată în curmezișul Dunărei o lavă întreagă de «Carmace cu două rânduri», compusă din 10 chiaguri, adică din 30 de perimete sau din 2.250 de cârlige.

e) Scoaterea Carmacelor.

Toamna târziu, când încep a veni sloiurile — de obiceiu după Sf. Nicolae — se scot carmacele din Dunăre. Pentru a scoate ancorele și parii din fund este un instrument special numit *Berbec cu Macară* (rușește *Baran Calso)*, care se adaptează la capătul lotcei în locul cârmei. El se aseamănă cu una din acele macarale cu cari se țin suspendate bărcile de salvare dela vapoare; totodată însă el lucrează și ca o pârghie, smuncind cu putere fringhia de care e legat parul sau ancora. Acest instrument constă dintr'un lemn gros (Fig. 158 *a* și *b*) îndoit la un capăt ca o leucă și având la capătul său cel gros o crestătură adâncă în care se mișcă o rotiță de macară. La capătul celălalt el este lățit astfel, ca pescarul să poată călcà pe dânsul și să-l țină astfel în loc cu piciorul. Berbecul este sprijinit cu îndoitura sa pe muchea de dinapoi a lotcei, putându-se mișcà pe aceasta ca o pârghie, când pescarul din lotcă apasă cu piciorul pe brațul ei cel lung.

Fig. 158. Scoaterea parilor dela carmace din fundul Dunărei și uneltele ce servesc la acest scop.

In anii din urmă, pescarii au început a-și construì bărci speciale pentru scosul parilor și ancorelor dela carmace; fig. 159 arată o asemenea *Barcă cu Macară ;* ea mai arată și un morun mic prins la Calinova, pe care pescarii îl țineau viu, legat de gură, în Dunăre.

Dacă nu se pot smulge parii din fundul Dunărei, sau dacă din cauza sloiurilor nu mai este timp suficient ca să se scoată pietrele cu cari sunt ancorate popustele, atunci pescarii sunt nevoiți să taie fringhiile de jos de lângă pari, și carmacele ies atunci îndată singure la suprafață.

Tăierea fringhiilor se face cu un instrument special numit *Cuțitoae* sau *Rizacă*.

Acest aparat (Fig. 153 *d*) constă dintr'un cerc de fier gros, provăzut la partea sa inferioară cu o verigă de care se leagă ca ancoră o piatră, iar la partea superioară cu o altă verigă de care se leagă fringhia cu care se lasă în apă. De acest cerc de fier sunt fixate transversal: la partea inferioară o cuțitoaie groasă și bine ascuțită pe o parte ca dălțile, așezată înclinat și cu tăișul în sus, iar la partea superioară o traversă de fier, care este curbată și ieșită în afară în spre partea opusă tăișului cuți-

Fig. 159. O barcă cu macară de scos parii și un mic morun viu, pe care pescarii îl țineau legat de gură în Dunărea dela Calinova.

toaei. Cercul de fier care formează cadrul instrumentului are o deschidere la o parte între cuțitoaie și traversă, care se poate închide cu un lănțișor, după ce s'a trecut prin el fringhia pe care voim s'o tăiem. Fringhia aceasta se pune astfel, încât să treacă pe la tăișul cuțitoaei — care e tocmai înclinată și ieșită cu partea aceea în afară — și să lunece pe aceasta când merge în jos, iar fierul transversal de sus o ține ieșită în partea opusă, astfel ca să vie mai bine la cuțit, când se întinde fringhia.

Pescarul prinde dar popusta pe care vrea s'o taie, o bagă în cuțitoaie și lasă aparatul să lunece pe ea în jos până la fund; când ajunge aci, el întinde bine popusta și smucește puternic de fringhia care ține aparatul; atunci cuțitul taie funia și carmacele desprinse se ridică singure la fața apei.

Un alt instrument necesar la scoaterea carmacelor este *Burca*,

Acesta este o cange cu 4 vârfuri, care mai e îngreuiată la baza ei și cu pietre (Fig. 153 *e*). Ea are de scop de a căutà și prinde cârligele atunci când, dintr'o cauză oarecare desprinzându-se pușele, popustele cad la fund așà că nu se mai poate cunoaște locul unde sunt carmacele. Burca e legată cu o funie lungă și se târîe pe fundul Dunărei, până ce ajunge la carmace și se prinde de ele, scoțându-le afară.

f) Revizia Carmacelor.

Carmacele sa caută în fiecare dimineață. Pentru aceasta, dela fiecare zăvod — un Zăvod are 100 de chiaguri, adică 300 de bucăți de carmace a câte 25 de cârlige fiecare — pleacă câte o barcă cu 4 oameni, din cari unul e vătaful care caută cârligele și ceilalți trag la băbăici. La căutatul cârligelor vătaful apucă fringhia și, aplecat în jos, sprijinindu-se cu pieptul pe capătul dinapoi al lotcei, o ridică încetul cu încetul, lăsând-o să cadă treptat iarăș în apă, așà că barca merge încet înapoi. Dacă el simte că s'a prins un Morun sau Nisetru în cârlige, anunță imediat pe pescarul de lângă dânsul, care lasă lopețile și se pregătește. Unul iea în mână *Măciuca* (rusește *Cecușa)* (Fig. 153 *f*), cu care lovește peștele în cap, iar celălalt iea *Timleacul* (Fig. 153 *g*). Măciuca e făcută din lemn foarte vârtos, d. ex. de stejar, și uneori chiar e umplută cu plumb.

Timleacul este o vargă groasă de fier, de 80—90 cm lungime, terminată la un capăt cu un cârlig cu «limbă» mare și foarte ascuțit, iar la celălalt capăt e întoarsă în formă de verigă, în care se leagă o fringhie groasă și lungă cam de 3 m. Capătul acestei fringhii are un laț care se prinde ca o brățară de mâna pescarului. Scopul acestui instrument este de a apucà peștele încă când e în cârlige și de a-l obosì. Cu acesta se trage morunul prins spre barcă și i se dă o măciucă în cap, apoi îi dă drumul cu fringhia înapoi, în urmă iar îl trage la barcă și-i dă iarăș o măciucă în cap ș. a. m. d., până ce se amețește bine și-l poate omorì fără pericol.

Peștele prins se trage apoi în lotcă cu un cârlig cu coadă, de formă specială, numit acì *Bahor* (Fig. 153 *h*), și se duce mai întâiu la zăvod; de acì apoi este transportat imediat la cherhanaua cea mai apropiată pentru a i se scoate icrele și a fi conservat sau preparat.

In Dunăre carmacele stau câte cel mult 10 zile în apă și apoi trebuesc scoase, curățite și ascuțite. La zăvoade lucrurile sunt regulate, astfel ca în fiecare zi să se scoată $^1/_{10}$ din cârligele așezate și să se înlocuească imediat cu altele cari au fost dejà gata preparate. Pescarii pentru aceasta au lucrul regulat astfel, că dimineața merg cu toții

— afară de bucătar — *la Revizie (Recica* pe rusește); apoi vin la colibă de mănâncă, și în urmă unii pleacă cu peștele la cherhană, iar ceilalți se pun la ascuțit cârligele. Fiecare pescar are câte un număr hotărît de cârlige, pe cari trebue să le ascută, să le ungă ș. a. m. d. în fiecare zi.

Cătrănitul carmacelor se face numai de 3 ori pe an, la Fevruarie, la 15 August și la 15 Octomvrie.

Tab. IX care reprezentă unul din zăvoadele mari de pe primul ostrov din gura Sf. Gheorghe dă o idee de aspectul general al unui zăvod dela gurile Dunărei și de lucrările ce se fac acolo. Se văd casa și colibele pescarilor, șopronul pentru lucru, șirurile lungi de carmace cătrănite întinse la uscat pe spînzurători, ceaunul de cătrănit, etc. și pescarii cu scameicele lor lucrând la ascuțitul cârligelor.

2. Pescuitul și instalațiunile dela Mare.

Fără îndoeală că dintre toate pescăriile României cele mai interesante, atât prin natura lor, cât și prin valoarea mare a produselor, sunt pescăriile cele mari de sturioni din porțiunea de mare din fața gurilor Dunărei. Dela Stari-Stambul și până la Capul Midia, și în spre larg uneori chiar până la 10 mile distanță de coastă, ba chiar și până în apropiere de Insula Șerpilor, marea este împănată de carmacele pescarilor noștri. Partea cea mai importantă însă o constitue porțiunea cuprinsă între Gura Sf. Gheorghe și Kituk, cu instalațiunile dela Catârleț și Jurilofca și Zăvoadele dela Cosà. Mai cu seamă în această din urmă parte, pe limba de nisip care separă lacul Razim și Regiunea Dranovului de mare, numărul zăvoadelor a luat o desvoltare extraordinară: pe când la 1893, când am vizitat pentru prima oară aceste paragini, am găsit pe distanța de 30 mile dela gura Portiței la Sf. Gheorghe numai 15 colibe de pescari, astăzi avem peste 80 de pescării cu mai multe zăvoade fiecare; iar dela Portița până la Kituk, unde atunci nu erau decât două zăvoade, astăzi avem peste 10, din cari unele își pun cârligele ajungând până la aproape de 10 mile depărtare în mare.

Pentru a puteà înțelege modul cum se face pescuirea sturionilor cu carmacele în mare și a ne da seama în ce anume locuri, când și cum trebuesc ele așezate ca să poată prinde, e nevoie să se cunoască înainte de toate în toate detaliile migrațiunile acestor pești aici și modul cum agenții fizici ai mediului influențează asupra lor. Voiu arătà dar în scurt și pentru mare — după cum am făcut-o mai sus pentru Dunăre — ob-

servațiunile pe cari le-am făcut atât eu personal în timpul de 23 de ani de când studiez această chestiune, cât și acelea ce le-am cules dela pescarii bătrâni, atamani pe la zăvoadele dela Cosà.

a) Migrațiunile Sturionilor în Marea din fața gurilor Dunărei.

După cum am arătat în «Fauna ichtiologică a României» și în lucrarea mea «despre Migrațiunile sturionilor în apele Europei», Morunul, Nisetrul și Păstruga — și mai cu seamă exemplarele ajunse la maturitatea sexuală — petrec cea mai mare parte din vieața lor în apa îndulcită din fața gurilor Dunărei, unde găsesc condițiunile cele mai prielnice de vieață și o hrană bogată ce le convine. Numai iarna, de pe la începutul lui Decemvrie până prin Fevruarie, cei cari n'au intrat în Dunăre și toți puii pleacă la distanțe mari dela coaste spre adânc, unde sunt locurile lor de iernat.

In aceste locuri ei găsesc firește o temperatură mai constantă și mai convenabilă a apei, o siguranță mai mare a vieții decât în apropierea coastelor unde vânturile și valurile puternice răscolesc marea și nisipul din fundul ei; și chiar găsesc și o hrană mai bogată decât se găsește în această epocă în marea teritorială puțin adâncă, unde toată vieața este și ea mai ușor influențată în desvoltarea ei de frigul din atmosferă. Cu toate acestea, cantitatea de hrană pe care o găsesc sturionii la adâncimile de 50—60 m unde iernează nu e destul de abundentă, ci abiă le ajunge pentru minimum de existență.

Când acum vre o 7 ani în Rusia se constituise mai multe societăți pentru a urmări cu vapoarele bancurile de sturioni din mare și a-i peseui din adâncimi dela locurile lor de iernare, recoltele ce le aduceau erau bogate, însă exemplarele ce se prindeau erau mici și foarte slabe, iar carnea lor lipsită cu totul de gust. Din fericire Guvernul rus a pus un capăt acestei distrucțiuni, oprind după 3 ani cu desăvârșire pescuitul sturionilor cu vapoarele în largul mării, care extermină cu totul acești pești, ne mai lăsându-i să ajungă la locurile lor naturale de hrană și reproducție dela gurile fluviilor.

Cu ocazia acestor atât de vătămătoare experiențe însă, s'a putut dovedi odată mai mult că în adevăr sturionii la locurile lor de iernare nu se hrănesc decât foarte puțin. Indată dar ce începe a se mai încălzi, chiar pe la începutul lui Fevruarie, ei pleacă înapoi spre gurile fluviilor și mai cu seamă la gurile Dunărei, unde e știut că există o mare bogăție de moluște, Gasteropode și Lamelibranchiate, cari constituesc mai cu seamă hrana lor principală; întru cât privește morunul care este la nevoie și pește răpitor, el mai găsește acì în această epocă și ban-

curile mari de scrumbii, cari se apropie de coastă și cari-i procură în abundență o hrană și mai sigură.

Reîntorși dar în apele îndulcite ale mării teritoriale, ei vin cu totul în apropierea coastelor, fie pentru a căutà gurile de intrare în Dunăre — caci ei intră în fluviu încă pe când apele sunt mici, adică îndată după scurgerea sloilor, — fie pentru a-și alege locuri de reproducere pe bancurile de nisip, sau fie numai pentru a profità de bogata hrană de aici.

După ce s'a terminat însă bătaia peștilor și incubațiunea ouălor lor, și când căldurile de vară încep a încălzì prea tare apa puțin adâncă din apropierea coastelor, sturionii se îndepărtează din nou de coaste; de data aceasta însă ei pleacă numai la distanțe mici — de câtevà mile — pentru a găsì un fund cevà mai adânc, care nu se poate încălzì cu atâta ușurință ca bancurile de nisip de lângă coaste.

Revenind apoi răcoreala de toamnă, ei se apropie iarăș de maluri, unii pentru a profità de apele scăzute — și în această epocă încărcate numai cu puține aluviuni — din Dunăre și a intrà în fluviu, iar alții pentru a rămâneà acì lângă coaste până la revenirea frigului din Decemvrie, ca să plece apoi la locurile lor îndepărtate de iernat.

Aceste migrațiuni periodice ale sturionilor în apele Mării Negre mai sunt încă complicate și prin alte migrațiuni neregulate, cauzate de variațiuni accidentale în mediul de traiu și mai cu seamă de vânturi și curente marine. In special *vânturile* au o mare influență asupra acestor pești :

La Sf. Gheorghe și la Cosà toate vânturile venind dela mare sunt mai mult sau mai puțin bune, adică aduc pește; cele dinspre uscat sunt rele, adică alungă peștele; iar cele ce aduc apă dulce, venind dela gurile Dunărei dinspre Nord, sunt cele mai bune. La Sf. Gheorghe și la Cosà vara cel mai bun vânt este vântul de SSW (zis rusește *Mareana)*, iar toamna Crivățul NE (zis pe rusește *Poriaz)* și *Răsăritul de iarnă* (rusește *Zimno-Wostoc)*. La Chituc vara cel mai bun vânt este Nord-Westul (rusește *Zapăt)*, care la Cosà și la Sf. Gheorghe este cel mai rău. Crivățul, când bate puternic la Sf. Gheorghe și la Cosà, rupe carmacele și setcele de scrumbii producând mari pagube pescarilor, însă aduce foarte mult pește. Cele mai rele vânturi acì sunt: vântul de West (rusește *Lodus)* și de NW (rusește *Zapăt)*; bune sunt: vântul de Miazănoapte (rusește *Polnoci)*, de Răsărit *(Wostoc)*, și N-NW. (rusește *Caraele)*; iar mijlocii sunt: vântul de Sud-Est (rusește *Abaza)* și Vântul de Miazăzi (rusește *Poludione)*.

In general orice vânt este rău pentru pescuit, dacă bate prea mult timp dintr'o direcție, principalul fiind ca vânturile să se schimbe cât de des pentru a împinge peștele printre carmace.

Acestea fiind în linii generale efectele pe cari le au diferitele vânturi asupra migrațiunii sturionilor și deci asupra bogăției prinsorilor la anumite puncte ale coastelor noastre, este, cred, acum interesant, pentru a ne da și mai bine seama de efectul vânturilor în totalitatea lor asupra pescăriilor de sturioni dela gurile Dunărei, să vedem cari sunt acì vânturile dominante și cât timp bate fiecare la coasta noastră.

După observațiunile Comisiunii Europene a Dunărei făcute la Sulina timp de 28 ani (dela 1859—1886), media direcției vânturilor dominante într'un an acì este următoarea : NE: 32%, SE: 17%, NW: 19%, SW : 18%, calm 14%. De acì vedem dar că vânturile cele mai favorabile pescuitului — Crivățul și Mareana — sunt tocmai cele cari domină în aceste regiuni, bătând peste 182 zile pe an (50%).

Atât migrațiunile periodice ale sturionilor în apele Mării Negre, cât și aceste migrațiuni accidentale din cauza vânturilor și curentelor marine, le cunosc pescarii foarte bine în toate amănuntele, pentru a ști când, cum și unde să-și așeze carmacele, spre a puteà astfel prinde mai bine.

Fig. 160. Cazanul pentru fiert catranul și modul cum se cătrănesc carmacele.

In general carmacele se așează în modul următor : îndată după ce s'au scurs sloii de ghiață din Dunăre, ele se pun în apropierea coastei, vara în Iunie le mută apoi cel puțin la 2 mile spre larg, după 1 Octomvrie le mută înapoi lângă coastă, iar după Sf. Niculae le scot afară. Dacă însă iarna e bună, ei mai lasă câte odată cârligele în apă chiar și până după 15 Decemvrie.

De asemenea vara peștele umblând mai la față, cârligele se pun mai sus, iar toamna și iarna el ținându-se mai la fund și carmacele — prin regularea plutelor—se lasă mai adânc.

b) Pregătirea Carmacelor.

După ce am arătat astfel pe scurt cari sunt migrațiunile sturionilor în mare și cauzele cari le determină, adică influența ce o are asupra lor căldura, salinitatea apei, vânturile, curenții marini și fluviali, alu-

viunile fluviale, bogăția hranei, etc., și după ce ne-am dat cont deci pe această bază când și unde anume trebue să se așeze carmacele în mare pentru prinderea acestor pești, să vedem acum *cum se prepară și se așează în mare Șirele de carmace* și ce unelte și instalațuni se mai întrebuințează în acest scop.

După cum s'a arătat deja, tipurile de carmace întrebuințate la mare diferă cu totul de cele din brațele Dunărei. Aici avem numai carmacele cu un singur rând de cârlige — cele numite de Ruși Ripeag și Japonca, — ale căror cârlige, în loc să stea suspendate prin plute în sus, sunt legate pe fringhia principală (hribtină), astfel ca să spânzure în jos și să se balanseze. Acì plutele sunt legate prin sfori scurte direct de fringhia principală, așà că în felul acesta întregul aparat este ținut în suspensiune mai mult sau mai puțin la fața apei și nu la fund ca la Dunăre ; am puteà dar zice că carmacele de mare sunt *Carmace de față*, iar cele de Dunăre *Carmace de fund*.

In privința modului cum perimetele se leagă unele de altele pentru

Fig. 160 bis. Vederea generală a unui Zăvod de Carmace dela coasta mării, așezat pe limba de nisip care separă Zatonul de mare.

a formà *Lave* lungi, ele nu se deosebesc întru nimic de cele dela Dunăre ; și acì, ca și la Dunăre, o *Bucată de carmace*, sau un Perimet, se compune din 25—30 de cârlige, 3 perimete formează o *Legătură* (un Teag sau Periteag) și 100 de legături (teaguri) compun un așà zis *Zăvod*, adică o colibă cu o barcă și 4—6 pescari.

In general însă astăzi toate cele 83 de așezări de pescari cu carmace — numite impropriu Zăvoade — dela coasta noastră a mării până la

Chituk, au câte 300 până la 600 de Legături de Cârlige, fiecare cu numărul corespunzător de pescari și de bărci și cu câte un ataman sau vătaf cu mai multe ajutoare, precum și unul sau doi bucătari. De obiceiu, la aceste zăvoade, pentru 100 de legături de carmace (teaguri) este o dubă, până la trei sute sunt două dube, iar dela trei sute în sus sunt 3 sau 4 dube, fiecare cu numărul corespunzător de pescari.

Fig. 160 bis și 161 arată vederea generală a două zăvoade de carmace dela coasta mării dintre gura Sf. Gheorghe și Portița, cu colibele și toate instalațiile de pregătirea carmacelor. In Fig. 160 bis în fund se vede și roata de sucit fringhii.

Ca un exemplu concret de organizarea unui zăvod de mare, voiu cita un zăvod din cele mai mari dela Cosà, aparținând unui cherhanagiu din Sf. Gheorghe: Zăvodul are 544 de Legături de carmace (Periteahuri), din cari 384 sunt la apă, iar 160 afară la mal în lucru; zăvodul are 4

Fig. 161. Un Zăvod de Carmace dela coasta mării dintre Gura Sf. Gheorghe și Portița.

dube cu câte 4 oameni fiecare, apoi un vătaf și doi bucătari pdntru întreg zăvodul, așà dar în total sunt 19 oameni. Fiecare dubă are câte 96 de legături de carmace la apă și câte 40 afară, și preschimbă în fiecare zi câte 20 de Legături.

Unul din cei patru pescari dela fiecare lotcă face la căutatul cârligelor pe vătaful lotcei; acesta și el este numai un simplu pescar, căci în realitate întreg zăvodul acesta are pentru toate cele 4 lotci ale sale numai un singur vătaf adevărat, care conduce toate lucrările și care este angajat la parte, iar ceilalți sunt numai cu leafă fixă anuală.

Invoelile cu pescarii însă la cele mai multe zăvoade se fac acì în modul următor: jumătate din produsul pescuitului este al proprietarului zăvodului,

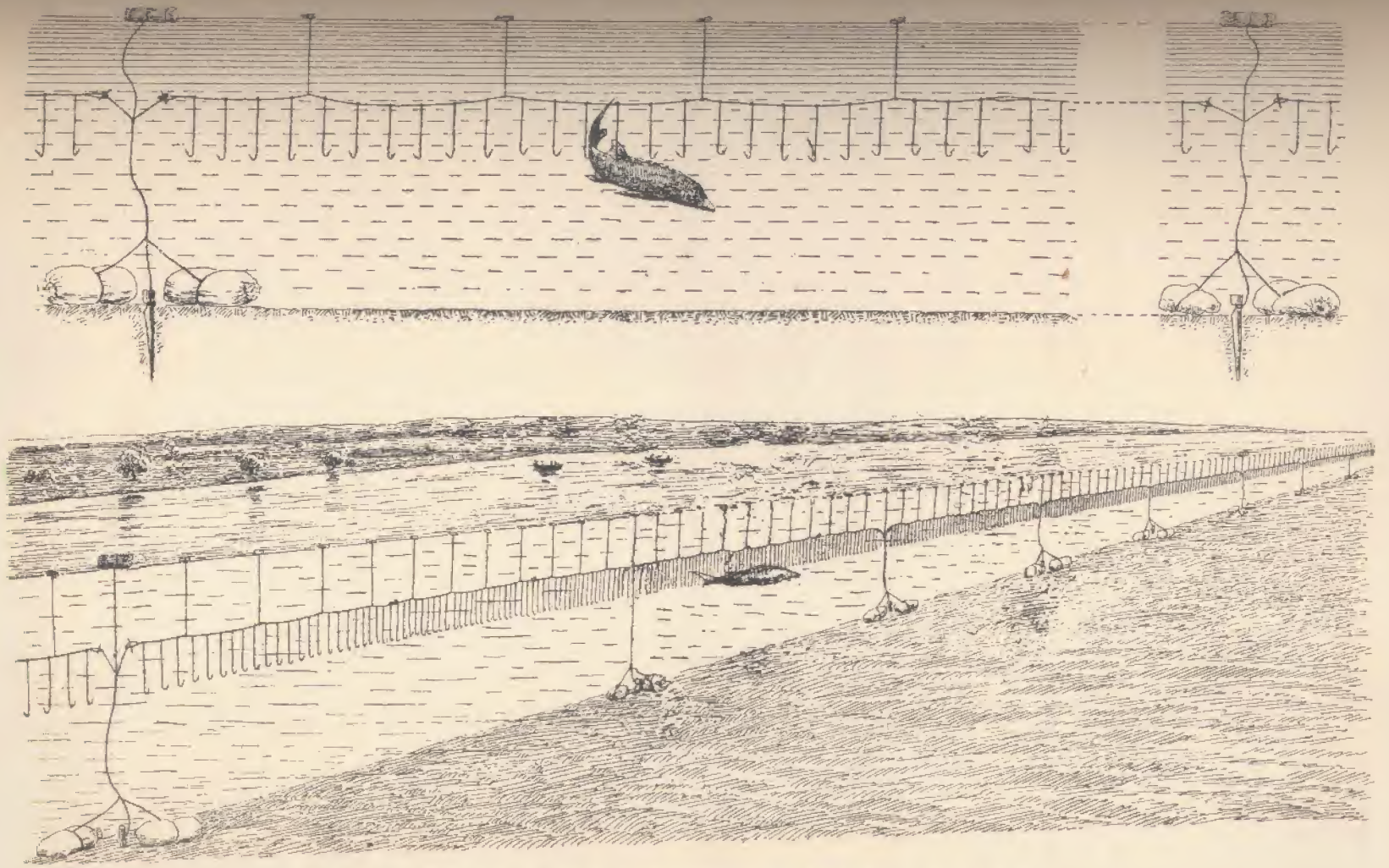

Fig. 162. Aşezarea în mare a carmacelor de Astrahan zise «Ripeag».

iar cealaltă jumătate a pescarilor ; vătaful are două părți și fiecare pescar câte o parte. Sunt însă pescari cărora li se dă numai câte o jumătate din parte, adică *un Cerec*, altora chiar jumătate din cerec, adică un sfert de parte. Sunt în fine unii pescari cari sunt plătiți cu anul sau cu luna; la aceștia partea din prinsoare ce li s'ar cuveni lor o iea proprietarul zăvodului. Plata pescarilor se face în bani, proprietarul învoindu-se cu pescarii asupra prețului peștelui pe sezoane, cu care le cumpără partea lor.

La un zăvod dela Cosă, în afară de casa și colibele de locuit ale pescarilor, se mai găsesc și următoarele instalațiuni : un șopron cu mai multe Scameice pentru ascuțitul carmacelor, o serie de Spânzurătoare (Vetelce) pentru uscat carmacele, o magazie închisă de păstrat materiale (de obiceiu făcută din stuf), o roată de fringhie cu care se fac din sfoară fringhiile de diferite grosimi, de cari e nevoie pentru carmace (Fig 160 bis), un cuptor de pâine, un cazan de fiert carmacele în catran (fig. 160), o colibă de bucătărie, mai multe butoaie pentru apă dulce, etc., etc.

In tabela IX și X, precum și în figurile 160 bis și 161, dau fotografiile mai multor zăvoade dela coasta mării, dintre Gura Sf. Gheorghe și Portița. In aceste fotografii se pot vedeà toate aceste instalațiuni descrise acì.

c) Așezarea Carmacelor în mare.

Iată acum și modul cum se așează cârligele în mare și cum se pescuește :

De obiceiu cârligele se pun într'o șiră lungă pornind dela mal în linie dreaptă spre larg; și cum fiecare zăvod le așează în aceeaș direcție, avem o întreagă serie de linii paralele cari merg mai mult sau mai puțin perpendiculare pe direcția coastei spre adânc. Pentru așezarea cârligelor și aici, ca și la Dunăre, vătaful vine mai întâiu de întinde o *Vipușcă*, care-i indică linia unde vor fi cârligele și locul unde va trebuì să se bată parii sau să se arunce ancorele. Si acì ca și la Dunăre, la fiecare Legătură de carmace, zisă periteah (3 perimete), se bate câte un par sau țăruș, de care se leagă *fringhia (Popusta)*. Dacă fundul e vârtos, se lasă parul singur, dacă e însă moale, se mai leagă pe lângă el ca ancore și câțivà saci cătrăniți plini cu nisip (Fig. 162 și 163).

De asemenea toamna și primăvara, când sunt furtuni la mare, se pun lângă fiecare par ancore de saci cu nisip.

La fiecare 5 Legături (periteahuri) se pune la fața apei câte o geamandură de papură sau de țipirig *(Pușă)*, iar la capetele zăvodului (100 de Legături) se pune câte o geamandură mare, cu o prăjină lungă deasu-

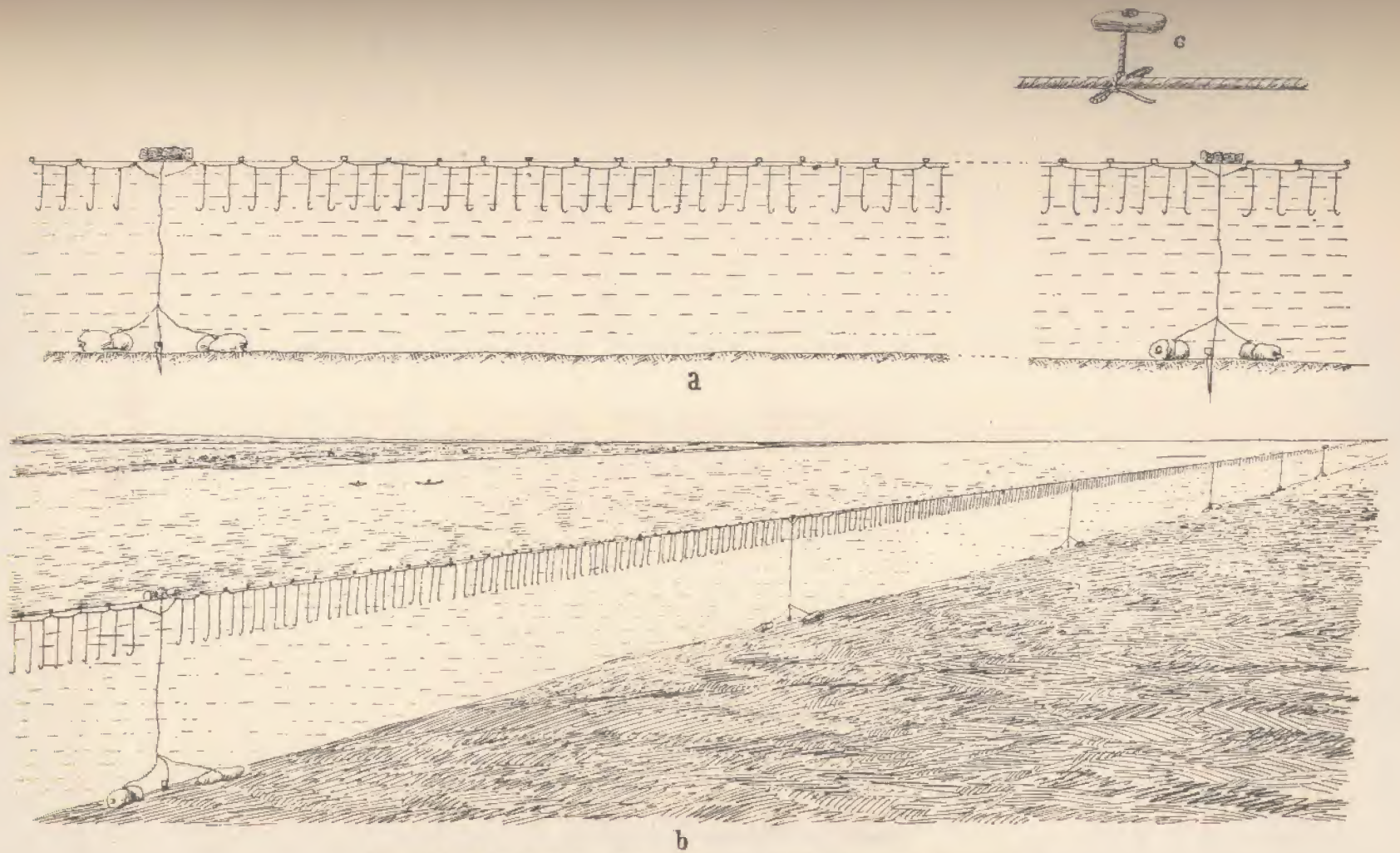

Fig. 163. Așezarea în mare a Carmacelor zise «de Japonia».

pra apei, care are la vârf un șomoiog de coaje de teiu, un steag sau orice alt semn care se vede cu ușurință din depărtare ; la mijlocul ei, această geamandură are un brâu de plute, iar la capătul de jos are o greutate — bucăți de fier sau o piatră, etc., — care o ține verticală. Figura 164 și 164 bis arată două geamandure de acestea scoase la uscat la zăvoadele dela Cosà.

Fig. 164. Geamandură care se pune la capătul zăvodului.

Parii se bat în fundul mării de obiceiu cu «Năboinice», ca cele dela Dunăre, înnădindu-li-se ghionderul, astfel ca să poată ajunge până la o adâncime de 16 stânjeni. Cum însă acum carmacele se pun din ce în ce mai mult și la larg, unde adâncimile sunt mai mari, pescarii au găsit un altfel de instrument — numit de ei *Bihon*, — cu care pot să bată parii în fundul mării până la adâncimi de 50 sau 60 m. Fig. 165 *a* arată construcția acestui instrument, iar 165 *b* modul cum se lucrează cu el la baterea parilor.

Bihonul este în realitate un Năboinic cu o coadă numai de 2 până la 2.5 m. lungime, de capătul căreia el e legat cu o fringhie lungă, cu care-l poate lăsà până la fundul mării și ridică după voință. Pe ghionderul care formează însă coada acestui Naboinic se mișcă, ca un inel, un tub gros și foarte greu de fontă — ca cele dela conductele de canalizare; — acesta, având două urechi la marginea sa superioară, poate fi ridicat cu două fringhii lungi în sus și lăsat să cadă în jos ca berbecul dela o sonetă; berbecul, căzând în jos, lovește peste tubul naboinicului, în care e cuprins capul parului și prin aceasta impinge țărușul, implântându-l în fundul mării.

Parul, care are o lungime de 2—4 m, are sub capătul său superior o crestătură de care e legat unul din capetele popustei ; celălalt capăt al

popustei se leagă de o plută sau de o geamandură care rămâne la faţa apei.

De fiecare popustă sunt legate lângă faţa apei două fringhiuţe mici terminate cu câte o cheutoare; cu acestea se încheie de o parte şi de alta fringhiile principale (hribtinele) dela perimetele de carmace. Popustele, cari sunt fringhiile verticale cari ţin carmacele în poziţia lor, se lasă în totdeauna mai lungi decât e adâncimea apei, pentru ca, venind curentul mare sau furtunile, să nu poată rupe carmacele.

Fig. 164 bis. Geamandură făcută dintr'o prăjină cu un brâu de plute la mijloc, care se pune la capătul Zăvodului.

Carmacele de mare se aşează în totdeauna la faţa apei. Cele zise de Japonia, cari au la fiecare două cârlige câte o plută legată direct de hribtină (fig. 163 *c*), plutesc chiar la suprafaţă ; cele Ripeag însă se pot pune şi cevă sub nivelul apei. Aceste din urmă, pe lângă că au numai câte 3 sau 4 plute de perimet, apoi fiecare plută este legată de hribtină prin câte o fringhiuţă mai lungă, numită *Silca*, care se poate lungì până la 1 m, sau scurtă după voinţă (fig. 150 *b*), astfel încât carmacele să poată fi ţinute după voinţă mai la faţă sau cevă mai mult sub apă.

De obiceiu Carmacele se pun vara la faţă, iar toamna şi iarna se lasă mai mult sub apă. Când marea este însă mişcată, curentul împinge singur toate Carmacele mai la fund. Carmacele de Japonia, cari se pun în totdeauna numai la larg la distanţe mari dela coastă, deşì prin construcţia lor sunt făcute să stea cu totul la faţa apei ele sunt însă în totdeauna împinse spre fund de către curentul mai mare al apei care este la larg.

d) Revizia Carmacelor și scoaterea peștelui prins.

Carmacele, odată așezate, trebuesc căutate în fiecare zi. Fiecare barcă are de căutat cel puțin un zăvod—adică câte 100 de Legături sau periteahuri. În zori de ziuă lotcele pornesc dar cu toatele dela colibe și ies în mare la *Reșcă*, adică la revizia cârligelor. Atamanul stă la cârmă și pescarii trag la lopeți. Ajunși la capătul zăvodului, adică la geamandura cu prăjina lungă, atamanul apucă de hribtină și, sprijinit cu pieptul pe ciocul lotcei și aplecat în afară, o scoate din apă alternativ când cu dreapta, când cu stânga și o lasă să cadă înapoi la spate. În timpul acesta, lotca merge încet cu *Ceardacul* (adică «Chiscul» sau Prora) înapoi și cu *Cârma* (pupa) înainte, iar pescarii trag încet înapoi la lopeți (la pescarii Ruși *Talani nazat)*. (Tab. XI).

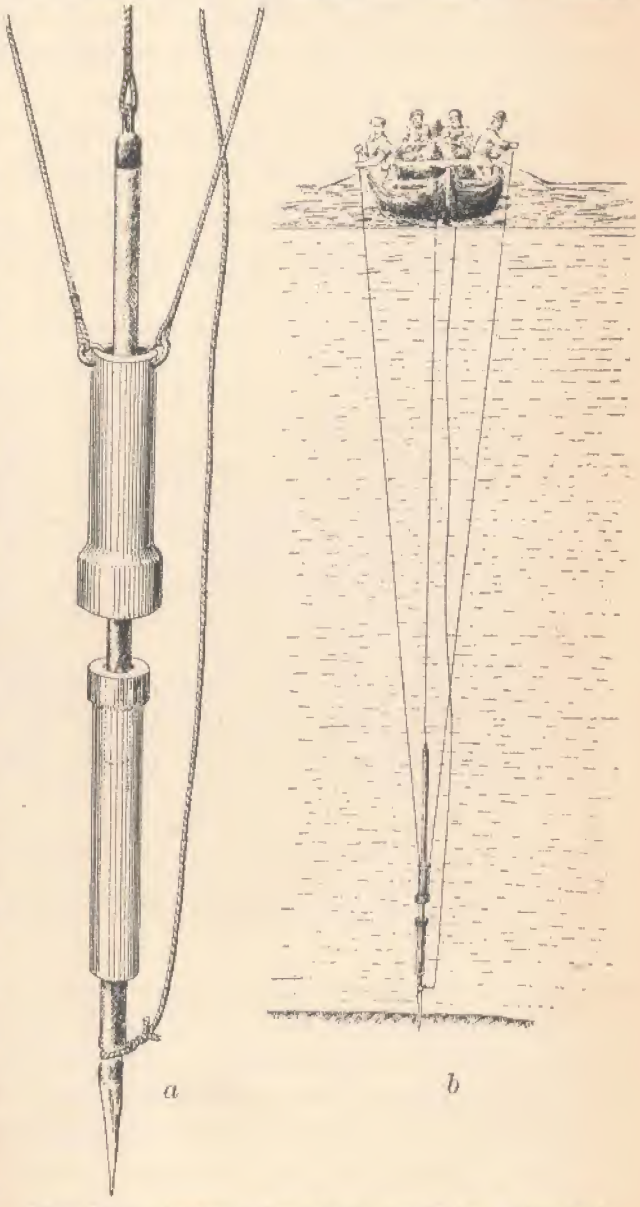

Fig. 165. Aparat de bătut parii la adâncimi mari în fundul mării, numit «Bihon».

După mișcările plutelor dela fața apei, atamanul vede de departe unde este un pește agățat în cârlige și atrage atenția primului pescar care vine lângă dânsul înarmat cu *Timleacul* și *Măciuca* (sau «la pescarii ruși Cecușa»), pe cari le-am descris la Dunăre (fig. 166). Ei încep acum amândoi să tragă de hribtină, care din cauza sbătăilor peștelui se scoate anevoie. În lotcă se face tăcere, cei cu lopețile abiă mai mișcă, numai pentru a nu lăsă lotca să fie dusă de curent, și cu toții așteaptă cu oarecare emoție să audă ce le vestește atamanul. Deodată se aude

Morun! sau Nisetru! și apoi imediat după aceasta *Icran!* (adică femelă cu icre) sau *Târpac!* (mascul sau femelă stearpă).

Dacă e un nisetru mai mic sau o păstrugă, atamanul le scoate din cârlige și le aruncă vii în lotcă. (Tab. XI, figura de sus). Dacă e însă un nisetru mare și mai cu seamă un morun, atunci lucrurile sunt mai complicate. De îndată ce l-a scos puțin afară din apă cu cârligele dela carmace — el se prinde mai cu seamă de coadă, — pescarul de alăturea îi înfige cârligul timleacului în spinare cât mai aproape de cap (Tab. XI, figura din mijloc) și trăgându-l cu capul afară îi dă o lovitură puternică cu măciuca drept în cap; imediat după aceasta îl sloboade înapoi în apă și după câtevà secunde îl trage cu timleacul înapoi afară și iar îi dă o lovitură în cap, și așà mai departe până îl amețește bine și-l

Fig. 166. Scoaterea unui morun prins în mare și aranjamentul pescarilor în lotcă. Atamanul trage de Hribtini și ține peștele cu cârligul Timleacului de coadă, al doilea pescar lovește cu măciuca în cap și al treilea așteaptă cu bahorul să-l apuce de coadă spre a-l trage în lotcă; ceilalți doi trag la băbăici.

omoară (Tab. XI, figura de jos și Tab. XII). După aceasta unul îl prinde cu *Bahorul* de coadă și celălalt cu cârligul timleacului de spinare și-l trag în lotcă (Fig. 167) ; aceasta de asemenea nu e o operațiune prea ușoară și chiar periculoasă, căci dacă un morun nu e bine omorît, o lovitură puternică de coadă, când se sbate, poate sparge lotca sau poate deșelà pescarul pe care l-a lovit.

Pentru a se asigurà în contra vreunei surprinderi, ca peştele să nu se desmeticească în lotcă şi să înceapă a se sbate din nou, pescarii îi taie coloana vertebrală deasupra cozii şi cu o undreà de sârmă, pe care o bagă înăuntru, îi strivesc măduva spinării.

Aşà se continuă Revizia (Reşca), până s'a isprăvit de căutat întreg zăvodul şi apoi se începe schimbarea unei zecimi de carmace, care formează porţiunea ce zilnic se preschimbă, luându-se la mal, pentru a se asculţi, unge, etc.

In fig. 168 se văd pescarii întorcându-se la colibă şi descărcând din lotcă carmacele pe cari le-au preschimbat în acea zi.

Fig. 167. Pescarii trag în barcă un Morun prins în mare şi omorît cu măciuca. In această figură se vede şi construcţia interioară a bărcilor de mare dela zăvoadele de Moruni.

Sa întâmplă însă adeseori ca pescarii să fie nevoiţi a preschimbà carmacele şi mai des decât odată la 10 zile, şi aceasta anume, fie din cauza furtunilor cari aduc tot felul de alge marine şi le depun peste ele încurcându-le şi îngreuindu-le, fie din cauza larvelor de *Balanus* («Racuşă») cari, depunându-se pe fringhii, le îngreuează astfel încât într'o singură zi toate carmacele pot cădeà la fund.

Pe la ora 10 revizia e gata şi pescarii se întorc pe la colibe, unde-i aşteaptă mâncarea gata. Borş de măruntae de peşte, lapţi, ficat de morun fript, etc. sunt mâncările lor obişnuite, când au prinsoare bună, iar dacă e post se mulţumesc cu fasole şi ceapă.

După mâncare, dela fiecare zăvod mare se încarcă câte o lotcă cu

peștele prins și câte doi pescari întind pânzele, dacă au vânt bun, și pleacă cu el la cherhanalele de cari țin acele zăvoade; cei dela Cosà se duc pe mare la Sf. Gheorghe, cei dela Portița pe Razim la Jurilofca (Tab. XIII, figura de sus).

Pescarii rămași la zăvod, îndată ce au mâncat, se apucă de ascuțitul, unsul și regulatul cârligelor (Tab. X jos), pe cari trebue să le aibă gata până dimineața, pentru a puteà preschimbà cu ele o altă zecime și așà mai departe. Ascuțirea, unsoarea și cătrănirea cârligelor se face în acelaș mod cum l-am descris și pentru zăvoadele dela Dunăre, numai că aici fiind mai multe carmace, și instalațiunile sau aparatele respective sunt mai mari. Cătrănitul aici se face numai de 3 ori pe an, la Fevruarie, la 15 August și la 15 Octomvrie.

Fig. 168. Pescarii aduc la Zăvod Carmacele pe cari le-au preschimbat.

In fig. 155, 160, 160 bis, 161 și 169 se văd tipuri de uscătoare de carmace, cazane de cătrănit, fringhierie, scameice, etc. dela zăvoadele dela Cosà.

Spre a da o idee generală de forma și situația acestor Zăvoade, precum și de vieața pe care o duc pescarii de Moruni în aceste paragini, dau aci o serie de fotografii. In Tab. IX dau o fotografie, care arată aspectul general al unui zăvod de pe un ostrov din fața Gurii Sf. Gheorghe, în Tab. X sus fotografia zăvodului unei companii de pescari de pe limba de nisip dela Gura Zătonului mare, iar în Figurile 160 bis și

161 se văd fotografiile altor 2 Zăvoade de pe malul mării dintre Portița și Gura Sf. Gheorghe.

d. La Cherhanà.

La zăvoadele de pe malul mării nu există nici un fel de instalațiune pentru conservarea sau prepararea peștelui prins; cel mult se spintecă aici peștii cari nu au icre pentru a li se luà laptii și măruntaele cari servesc de hrană pescarilor. Tot peștele scos dela cârlige se expediază imediat la cherhanalele cele mai apropiate, unde există instalațiuni speciale pentru conservarea, prepararea și transportarea lor la piață.

Fig. 169. Carmacele gata ascuțite, cătrănite și înșirate pe Iglițe le duce la uscătoare.

Cele trei zăvoade de pe coasta dintre Stari-Stambul și Sf. Gheorghe trimit peștele la Periprava, la Sulina ori la Sf. Gheorghe, iar cele 90 de zăvoade de pe coasta dintre Sf. Gheorghe și Chiutuc trimit peștele la centrele cele mai mari de cherhanale ce le avem în pescăriile noastre, la Sf. Gheorghe sau la Jurilofca.

Fig. 170 dă o privire generală asupra cherhanalelor dela Sf. Gheorghe, iar fig. 171 și 172 asupra cherhanalelor din Jurilofca.

Abià trece soarele de amiază și pe debarcaderul cherhanalelor din Sf. Gheorghe și Jurilofca încep a apăreà niște tipuri de oameni nervoși, cari nu-și găsesc locul și mereu se uità în zare să vadă dacă nu se apropie bărcile cu pește dela Cosà. «Astănoapte a bătut Mareaua, trebue să fi fost prinsoare bună la carmace», sau «nu mai încetează Zapătul, o să ne calicească pe toți», și altele de acest fel se aud mereu zicând. Aceștia sunt proprietarii zăvoadelor dela Cosà sau negustorii cherhanagii cari au cumpărat cu

contracte peștele pescarilor dela zăvoade; capitaliști cari de altfel au tot felul de instalațiuni pentru conservarea și prepararea peștelui, de-

Fig. 170. Vedere generală asupra cherhanalelor dela Sf. Gheorghe.

pozite de unelte de pescuit și dau și aconturi mari pescarilor suportând riscuri însemnate.

Fig. 171. Câteva cherhanale dela Jurilofca.

Incetul cu încetul bărcile sosesc una câte una și trag fiecare în dreptul

cherhanalei la care duce de obiceiu peştele spre a-l predà (Tab. XIII jos).

De îndată ce s'a descărcat peştele şi cherhanagiul l-a luat în primire cântărindu-l, prima grije este firește de *a se scoate şi prepară icrele.* Fără întârziere dar apare *Icranscul*, un «specialist» în prepararea icrelor — pe la unele cherhanale adus anume dela Astrahan ca să facă icrele de export după gustul rusesc —. El are un cuţit lung într'o mână şi un ciubăr sau o albie în alta, pentru a spintecà peştele şi a scoate ovariile, pe cari le taie în bucăţi mari şi le pune în ciubărul sau covata sa (Tab. XIV).

Modul de preparare a icrelor se va descrie în urmă în capitolul în care vom tratà despre cherhanale.

Carnea Sturionilor se vinde în cea mai mare parte proaspătă; pentru

Fig. 172. Vederea generală asupra cherhanalelor din Jurilofca.

aceasta peştele, îndată ce sosește dela zăvoade şi după ce i s'au scos măruntaele incl. branchiile (pe cari le mănâncă pescarii), se spală bine şi se pune în cherhană la ghiaţă în căzi sau mai cu seamă în stive mari. Peste ei se mai toarnă un strat gros de ghiaţă sfărâmată şi apoi se acopere totul cu câtevà rogojini, pentru ca căldura să nu poată străbate la peşte. După aceasta se transportă apoi, împachetat cu ghiaţă în *Barcaze* mari (Fig. 173), la pieţele Galaţi sau Brăila, unde se vând prin licitaţie publică (Tab. XV).

La Vâlcov în Basarabia — de unde se trimit Moruni înghețaţi până la Petersburg şi Moscova — s'au făcut cherhanale speciale după modelul

celor dela Astrahan pentru a îngheța acești pești, ținându-i într'un amestec de ghiață cu sare. La noi s'a încercat a se construì la Sulina o cherhanà de acest fel, însă sistemul congelării nu a prins încă preferindu-se numai răcirea simplă.

Din carnea sturionilor se mai fac pe la cherhanale și diferite feluri de conserve, dintre cari cea principală este *Morunul sărat*. Acesta însă la noi în țară nu se prea cere ci se face mai mult numai pentru Serbia, de unde vin în fiecare toamnă la Galați, încă din timpurile vechi, negustori ca să-și facă proviziile.

Din spinarea morunului se prepară însă conservele numite *Balâc* și *Batog*: *Balâcul* este o spinare de morun sau nisetru ținut în sare cu puțină silitră, până i se înroșește carnea, și apoi uscat repede în aer

Fig. 173. La o cherhanà din Sf. Gheorghe. Barcazele încărcate cu Morun și Nisetru sunt gata pentru a fi remorcate la Galați la piață.

liber; această conservă se consumă însă numai foarte puțin la noi în țară.

Batogul, care este muschi de morun sărat, de asemenea în sare cu puțină silitră, și apoi afumat, se fabrică și se consumă în mari cantități.

Din Sturioni se mai prepară încă *Viziga*; acestea sunt coardele dorsale ale acestor pești, cari se usucă și astfel servesc în Rusia ca o delicatesă foarte apreciată pentru a umpleà pastele. La noi în comerț aproape nu se cunoaște ci se fac numai pentru export.

In fine, din ficatul sturionilor se face «Untură de pește», care este căutată ca medicament.

Un comerț mare se face cu «Cleiul de Morun», care este beșica înno-

tătoare a tuturor Acipenserilor, bine spălată de sânge și apoi uscată. Cleiul servește la clarificarea vinurilor și se vinde cu prețuri bune.

* * *

Cu aceasta am terminat descrierea Pescăriilor de Sturioni dela gurile Dunărei, cari constituesc unul din cele mai însemnate capitole din studiul marilor pescării din apele Europei, și cari prin bogăția și natura lor sunt mai importante chiar decât ar fi d. ex.: marile pescării de Salmi dela gurile Rhinului sau decât bogatele pescării de Anguile dela gurile Padului și din lagunele dela Comachio, despre cari s'au scris încă din timpurile cele mai vechi întregi volume și monografii foarte interesante.

Ar fi fost de sigur mai bine dacă un asemenea subiect interesant l-aș fi putut tratà într'un capitol sèparat în formă monografică, concentrând la un loc tot ce se poate scrie despre Sturioni atât din punctul de vedere al biologiei lor în apele Dunărei și ale Mării Negre cât și din punctul de vedere al modurilor de prindere, întrebuințare, etc. Clasificația generală a acestei lucrări însă, — în care din motive practice am crezut mai nemerit să tratez pescuitul după instrumentele de prindere și nu după speciile de pești sau după ape — nu mi-a permis a alege această formă pentru descrierea ce o dau; de aceea voiu fi nevoit dar ca și în alte capitole cu ocazia descrierii altor instrumente să mai vorbesc despre pescuitul Sturionilor.

Acelaș lucru voiu fi nevoit să-l fac și cu alte «pescării mari», ca d. ex. pescuitul Scrumbiilor, pescuitul Chefalilor, pescuitul mare al bălților, etc., împărțind materia pe la diferite capitole în cari tratez diferitele feluri de instrumente întrebuințate în acest scop, în loc de a o tratà — cum din acest punct de vedere ar fi de sigur mai interesant—într'un singur capitol în formă monografică.

Pentru a preîntâmpinà totuș aceste inconveniente, voiu face și cu celelalte «pescării mari» acelaș lucru ce l-am făcut acì cu pescăriile de sturioni, tratându-le pe fiecare din ele mai pe larg cu ocazia descrierii instrumentului principal care servește la prinderea uneia din acele specii de pești, și arătând acolo totodată și considerațiunile biologice pe cari se bazează modurile de prindere și instrumentele întrebuințate în acest scop.

II.

INSTRUMENTELE DE PLASĂ.

După cum am arătat în partea generală a acestui studiu, a fost unul din cele mai mari progrese pe cari le-a făcut omul primitiv când a ajuns să împletească plase din aţă toarsă din păr de animale şi din fibre de plante şi să-şi construească din ele unelte pentru prinderea peştelui, pe care până atunci nu-l puteau pescui decât apucându-l cu mâna sau înţepându-l cu furca. Astăzi, pretutindeni, cea mai mare parte din uneltele cu cari se prinde peştele sunt făcute din plasă, şi chiar la Dunăre cel puţin 70% din cantitatea de peşte ce se scoate este prinsă cu asemenea instrumente.

Prin plasă înţelegem în studiul de faţă acea pânză împletită cu ochiuri mai mult sau mai puţin rari, care, purtată prin apă, încunjură sau apucă şi apoi ridică peştele pe dedesubt ca o sită sau ca un sac, fără a-l încurcă însă în ochiurile sau aţele sale.

După modul cum adună şi prind ele peştele şi după forma lor, putem clasifică diferitele feluri de instrumente făcute din plasă în următoarele grupe mari:

1. *Instrumente în formă de sac cu mâner*, cu cari se scoate peştele din apă *ridicându-l* ca cu o lingură *(Sacii)*.

2. *Instrumentele cari se aruncă asupra peştelui spre a-l acoperi ca un capac* şi al prinde apoi *învelindu-l* în plasa lor *(Prostovoalele)*.

3. *Instrumente în formă de capcană*, în cari peştele intră singur înşelat, ademenit sau împins de curent *(Vârşele de plasă)*.

4. *Plasele mari, în forma de sac* cari se poartă prin apă plutind la diferite adâncimi şi scot peştele ridicându-l la suprafaţă *(Oriile şi Laptaşele)*.

5. *Plasele cari se târăsc pe fundul apelor* spre a încunjură peştele şi-l scot trăgându-l la mal sau închizându-l într'un sac.

In cele ce urmează dar servindu-mă de această clasificaţiune, voiu descrie pe fiecare din uneltele făcând parte din aceste diferite grupe şi voiu arătă şi modul lor de funcţionare; numeroasele figuri din text vor arătă mai cu deamănuntul toate detaliile construcţiei lor, iar fotografiile vor da o idee mai reală şi mai vie de modul cum se întrebuinţează ele.

Ca și în capitolul precedent voiu căutà și acì să dau, acolo unde va fi nevoie, și detaliile necesare asupra biologiei peștilor la prinderea cărora servesc aceste instrumente, spre a se puteà astfel înțelege mai bine rostul construcției și felului lor de întrebuințare.

GRUPA A. INSTRUMENTELE IN FORMĂ DE SAC CU MÂNER.

Mai toate instrumentele cari compun această categorie constau dintr'o plasă mică împletită în formă de sac, mai mult sau mai puțin adânc, întinsă pe o ramă — un cerc sau o cruce de lemn — care e legată și ea de o prăjină ce-i servește ca mâner. Cu ele peștele se prinde apucându-l pe dedesupt și răcindu-l din apă ca cu o lingură mare.

Mai toate aceste unelte — afară de Tărăbuf și Târîtoare — sunt instrumente mici cu cari se pescuește dela mal de un singur om. Astfel fiind, mai toate uneltele din această categorie se întrebuințează mai cu seamă de populațiunile riverane cari nu sunt pescari de meserie și cari deci nu dispun de o barcă. Tocmai de aceea însă, ele sunt mai interesante și din punctul de vedere etnografic, și numirile precum și formele lor au și dat chiar loc la discuțiuni științifice însemnate între filologi și etnografi ca Ianko, Schuchard, ș. a. Din acest punct de vedere dar mă voiu sili și eu să consemnez acì, cu cât mai multă îngrijire, toate variațiunile de numiri și de forme pe cari le-am întâlnit în diferitele regiuni ale țerii.

1. Minciogul sau Ciorpacul.

Minciogul sau Ciorpacul (*Răcea* în regiunea cataractelor la Mehedinți, *Meredeu* în Moldova de sus, *Pațacă* pe rusește), este un instrument având forma unei linguri mari cu fundul de plasă (fig. 174). El are o coadă de lemn, lungă cam de 1.80—2 m., terminată cu un cerc, câte odată rotund iar cele mai de multe ori lungueț, cam de 70—80 cm. de lung și 40—45 de lat.

In general, lemnul din care se face minciogul se alege anume din pădure astfel, ca să fie o ramură lungă și dreaptă terminată la capătul de sus cu o crăcană ca o furcă ; dacă una din cele două ramuri ale crăcanei este destul de lungă, atunci aceasta se încovoaie, pârlindu-se în foc, astfel ca să formeze un cerc și se leagă de capătul celeilalte ramure (Fig. 174 *a*). Dacă însă coarnele furcii sunt mai scurte, atunci se răteză amândouă la o înălțime egală și se iea o altă bucată de nuea care se îndoaie în formă de semicerc, legându-se fiecare capăt al acesteia de câte unul din coarnele furcii (Fig. 174 *b*). Pe acest cerc ca ramă se

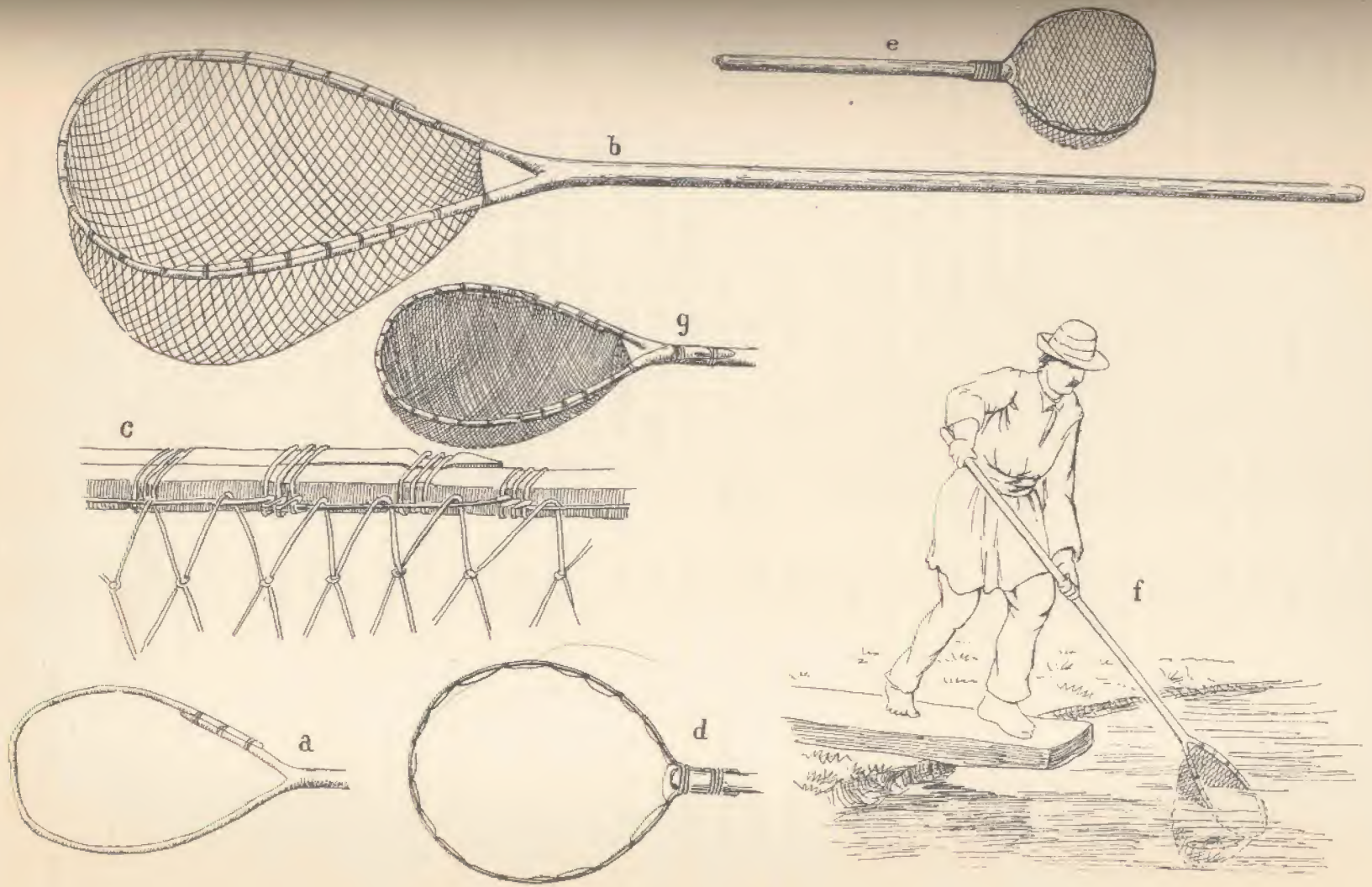

Fig. 174. Minciogul sau Ciorpacul.

prind apoi cu o sfoară — în felul cum se arată în fig. 174 *c* — marginile unei plăși mici, astfel ca să formeze un sac sau o pungă puțin adâncă.

Aceasta este construcția și forma tipică a minciogului, astfel cum se întrebuințează el în cele mai multe din pescăriile dela Dunăre. In timpurile din urmă însă, față cu tendința tot mai pronunțată de a se înlocui vechile unelte mai primitive cu instrumente mai perfecționate de fabrică, s'au introdus și foarte multe Mincioguri cu cercul de fier (Fig. 174 *d*).

Minciogul însă nu este numai un instrument de pescuit propriu zis, cu care se prinde peștele care înnoată liber într'o apă oarecare, ci el este mai cu seamă un instrument auxiliar servind pentru a scoate ca cu o lingură peștele prins cu alte instrumente mai mari. Astfel cu el se scoate peștele din matița năvodului, din cotețe, dela pripoane, din sacoviște, din cahula chipcelarilor, dela zătoane, ș. a. m. d.

Afară de aceasta însă, Mingiocul mai este și un instrument universal al pescarului, netrebuind să-i lipsească niciodată din lotcă când merge la pescuit, sau dela cherhană. Cu el se scoate peștele din pripoane, cu el se scot iarna bulgării de ghiață dela copce, cu el se spală peștele tăiat și se pune la cadă pentru sărat, ș. a m. d.

Pentru aceste diferite destinațiuni au și mincioguriile diferite forme și dimensiuni : astfel minciogul care servește la scosul peștelui din pripoane are coada mică, cercul cele mai de multe ori de fier și este cu totul rotund — nu lungăreț ca la cele de lemn — iar sacul cevà mai adânc (Fiig. 174 *e*).

In fig. 174 *f*, se arată un minciog funcționând ca instrument de pescuit propriu zis, întrebuințare pe care o are însă cu mult mai rar și numai în cazuri speciale, fie pentru a prinde un pește mai mare pe care îl vede trecând pe lângă mal, fie pentru a scoate diferite animale de pe fundul apelor, cari servesc ca nadă, etc.; în acest din urmă caz însă minciogul are o pânză mai deasă (Fig. 174 *g*).

2. Chipcelul, Cârlionțul sau Târbocul.

Acesta este instrumentul pe care-l întâlnim cel mai des pe tot cursul Dunărei românești. Cu el pescuește mai cu seamă populațiunea riverană săracă pentru hrana casei și marinarii de pe la șlepurile și ceamurile cari navigă pe Dunăre ; mai pescuesc însă și câțivà pescari de meserie de prin porturi — numiți *Chipcelari* — cari prind obleți pentru vânzare.

Numele său pe la Brăila, Galați și Dobrogea, este *Chipcel*, care în realitate ar fi o vorbă turcească, *Chepcel*. Pescarii români dela Brăila în sus îi zic, din cauza formei sale, *Cârlionț* (acesta fiind adevăratul nume românesc) și *Târboc* (mai cu seamă la Turtucăieni). In Oltenia i se mai zice *Cârstaș* (Mehedinți) și *Posfat* (Potelu), cu toate că în realitate acestea sunt numele cari se dau de obiceiu unui alt instrument asemănător.

Chipcelul sau Cârlionțul (Fig. 175) se compune dintr'o prăjină de brad, lungă ca de 2—2.5 m, numită *Coada cârlionțului*, de capătul căreia este legată în prelungirea ei o nueă încovoiată în sus, numită *Celnicul cârlionțului*; perpendicular pe coadă, puțin mai sus de locul unde e legat celnicul, este legată de ea, în formă de cruce, o altă prăjină lungă, ale cărei capete sunt de asemenea îndoite în sus ca și capătul celnicului; acestea sunt *coarnele cârlionțului*. Celnicul este legat din apropierea vârfului său cu o sfoară, numită *Sfoara celnicului*, al cărei celălalt capăt se prinde de locul unde se încrucișează coada cu coarnele. Această sfoară este bine întinsă și ține celnicul încârligat («încârlionțat»).

Fig. 175. Chipcelul.

Intregul instrument în fine este îmbrăcat pe din afară cu o plasă pătrată, întinsă foarte bine peste crucea chipcelului; această plasă are o lungime de 1.5—2 m pe laturе și cele 3 colțuri ale ei sunt legate de vârfurile coarnelor și de cel al celnicului, iar al patrulea este prins de coadă, într'un punct cam la $^1/_3$ din lungimea coadei. Cele 4 margini ale plasei sunt formate de câte o sfoară care trece prin ochiurile ei și cu care i se leagă colțurile de cele 3 vârfuri și de coada instrumentului.

Instrumentul în totul are forma unei linguri foarte mari cu care se vântură mereu apa.

Pentru a pescui dela mal cu acest instrument, pescarul — mai cu seamă în partea de jos a Dunărei — își face o mică punte de scânduri care înaintează puțin în Dunăre. Lângă această punte e în totdeauna și

o cutie pătrată de lemn, fără fund, pe care el o implântă cu partea de jos în nomolul de pe fundul apei, așà că formează un mic basin închis care e în totdeauna plin cu apă fără însă a aveà o comunicare directă cu exteriorul. In această cutie pescarul își scutură din chipcel, după fiecare trăsătură prin apă, peștele ce l-a prins și-l pune ca într'un juvelnic pentru a-l păstrà viu până îl duce la vânzare. Această întreagă instalație cu punte și juvelnic împreună se numește *Cahùla* sau *Caùla chipcelului* (Tab. XVI și V).

Pescarul afundă — după lungimea coadei — Chipcelul în Dunăre și-l lasă să meargă cu curentul la vale cât îi permite coada, apoi îl ridică

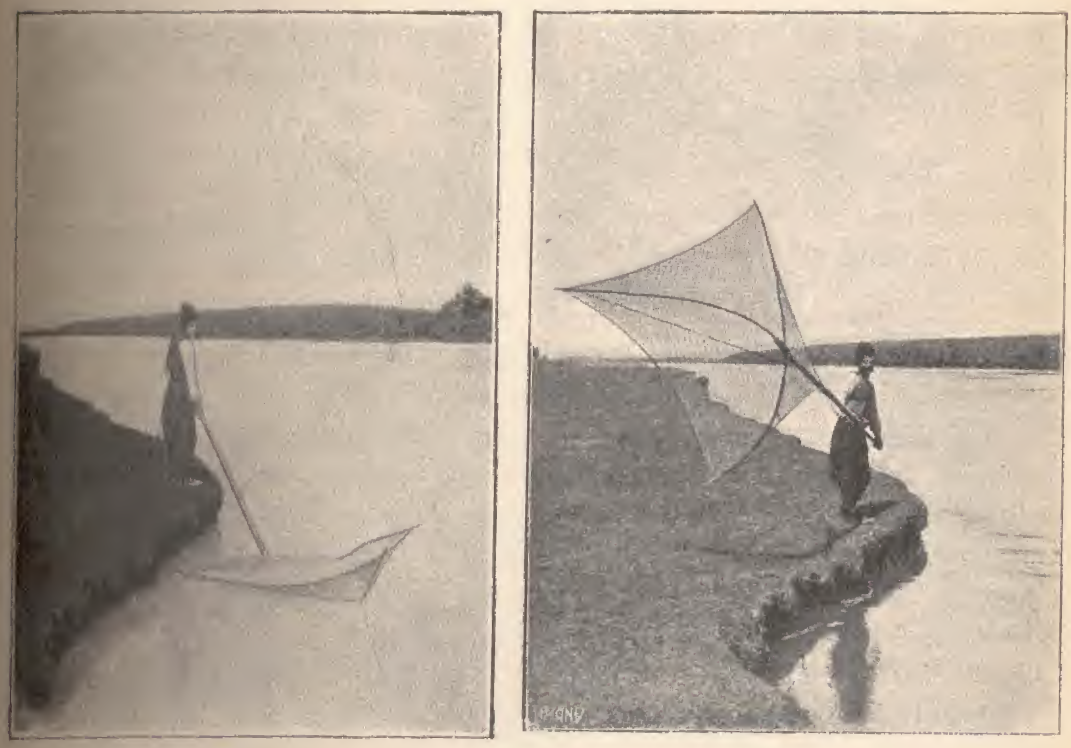

Fig. 176 *a* și *b*. Pescuitul cu Cârlionțul în Dunăre la Cotul dela Oltina.

ca pe o lingură mare la suprafața apei, plin cu peștele ce s'a putut prinde în el.

Cu el se prinde în Dunăre în tot timpul anului pește mărunt («Mărunțiș»), Albitură, etc. și mai cu seamă Obleți.

Forma și dimensiunile chipcelului variază în diferitele regiuni ale Dunărei; în Tab. XVI se vede forma care se întrebuințează foarte mult pe la Galați și Brăila, pescuind de pe Cahulă. Pe aici Chipcelarii sunt pescari de meserie, cari prind obleți pentru restaurantele și cârciumile de prin port, realizând cu aceasta câștiguri destul de bune.

In susul Dunărei cârlionțul se face cevà mai mic și de obiceiu pescuesc cu el numai sătenii riverani, cari nu fac comerț cu peștele prins, ci prind numai pești mărunți pentru hrana lor zilnică; el e aici atât de răspândit, că aproape nu lipsește din casa nici unui sătean, ca și Crâsnicul la sătenii de pe malul râurilor. Cu acest Chipcel mic se pescuește fără Cahulă.

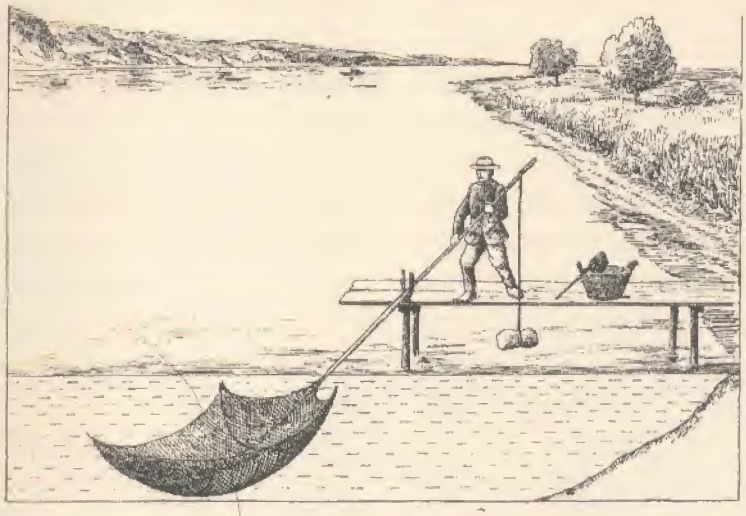

Fig. 177. Pescuitul cu Chipcelul mare («Cârstaciul») în Dunăre la Mehedinți.

In Fig. 176 *a* și *b* se vede un sătean pescuind cu cârlionțul mic în Dunăre la Cotul dela Oltina; aceste 2 fotografii, foarte caracteristice, arată tot odată și modul cum se mânuește acest instrument de pescuit; în Fig. 94, pag. 193 se vede de asemenea un sătean din partea de sus a Dunărei stând cu Chipcelul pe mal.

In Oltenia se întrebuințează un chipcel mare cu o coadă foarte lungă, care se sprijine la mijlocul ei pe o crăcană pentru a fi mișcată și scoasă din apă mai cu ușurință. Acest instrument se numește în Mehedinți *Crâstaciu* (Fig. 177).

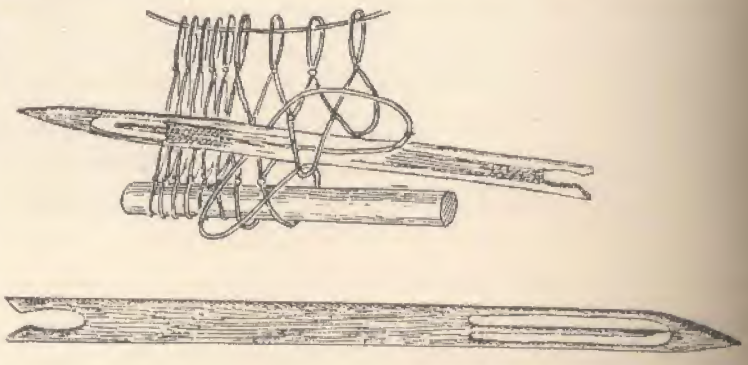

Fig. 178. Modul cum se împletește plasa chipcelului și instrumentele necesare pentru acest scop. $^1/_2$ din măr. nat.

Plasa Chipcelului se împletește din sfoară subțire de cânepă; ea nu e dreaptă, ci i se lasă înadins din împletitură un «Sân», pentru ca să se poată întinde mai bine pe crucea cu capetele îndoite care formează scheletul instrumentului.

Pentru completarea descrierii dau în Fig. 178 și desenul exact al «Igliței», întrebuințată pe la Tulcea pentru împletitul chipcelelor ($^1/_2$ din

măr. nat.), precum și o schiță arătând cum se leagă nodurile. Ochiurile se fac cam de 1—2 cm pe latură, după cum e și diametrul lemnului rotund pe care se înnoadă și se înșiră ele.

3. Sacovișteа.

Sacovișteа este un chipcel foarte mare (Fig. 179 *a*) având o construcțiune specială, cu care se pescuește dela mal în Dunăre numai în regiunea cataractelor, pe distanța dela Gura Bahnei până la Vadul Virului. Pe această distanță sunt vreo 10 locuri bune pentru pescuitul cu acest instrument, pe care arendașul șanalului Dunărei de acì le închiriază cu anul pe fiecare la câte un pescar. Pe această distanță nu se mai poate pescuì cu alte instrumente, apa fiind prea repede; numai dela Vadul Virului se începe pescuitul cu Cârligele și Carmacele la Nisetru și cu Năpasta la Cegă.

Sacovișteа se compune din două părți esențiale:

1. Un schelet de lemn, care este o cruce ca cea dela chipcel însă foarte mare, având brațul de dinainte lung de 3—4 m și îndoit aproape în unghiu drept, așà că e aproape perpendicular pe coadă, lungă și ea de 3—4 m; și

2. O plasă mare numită *Sacul*, care este întinsă ca la chipcel peste brațele crucii spre a formà un fel de lingură mare cu coadă lungă.

Descompus în bucățile din cari e format, acest instrument are următoarele părți constitutive:

a) O coadă de lemn de teiu groasă și lungă de 3—4 m, care se numește *Sul*. Ea e terminată la un capăt cu o crăcană, pe care se pun pietre ca să se poată ridicà mai cu ușurință instrumentul afară din apă, iar la mijlocul ei are de o parte și de alta câte un cuiu mare de lemn, zis *Trăgătoarele*, cari sunt mânerele instrumentului; la celălalt capăt Sulul are săpat într'însul un jgheab lung, în care se potrivește capătul unei nuele mai subțiri, cu care acesta se înnădește, legându-se bine cu sfoară de el (Fig. 179 *b*).

b) O nuea de frasin, lungă de 3—4 m, numită *Strenac*, care cu un capăt e fixată în scobitura sulului și legată bine de el și apoi îndoită — în mod natural — în unghiu aproape drept. Aceste nuele, astfel îndoite în mod natural, se caută anume, alegându-se din pădure dintre acei frasini cari cresc astfel pe dealurile drepte sau abrupte. Vârful Strenacului este legat cu o sfoară subțire și bine întinsă de mijlocul sulului, care-l ține astfel îndoit ca Celnicul dela Cârlionț.

c) Două brațe laterale tot de nucă de frasin, numite *Mânile sacului* sau *Aripele sacului*, având fiecare o lungime de câte 1.5—2 m, care formează crucea pe care se întinde *sacul*.

d) Sacul este o plasă mare pătrată ca la chipcel, întinsă bine peste cruce și legată cu colțurile ei de vârfurile crucii; pe fiecare din margini ea are trecută prin ochiurile ei câte o sfoară mai groasă, numită *Povara sacului*, care-i țin marginile întinse și cu care se leagă colțurile ei de vârfurile crucii.

e) La pescuit se ține Sulul vertical, așă ca strenacul să stea lipit pe fundul apei; însă, pentru ca vârful strenacului să nu intre în nomol și să se încurce astfel la pescuit, se pun pe el spre vârf două nuele în formă de arcuri, numite *Apărători*.

Cu Sacovișteа se pescuește în totdeauna la o adâncime de 2—2.5 m; de aceea dela mal se întinde în totdeauna o «Schele» de scânduri (Fig. 179 *a*) spre adânc, care la capătul ei are o punte, numită *Splau* (Fig. 179 *f*, *b*), pe care stă pescarul și ține sacovișteа.

Splaul se face pe 4 piloți și astfel ca, ori la ce nivel s'ar află apa, puntea sa să poată fi ridicată sau scoborîtă și legată astfel de piloți ca să se ție pe suprafața apei. Cei doi piloți din spre apă se numesc *Daeaci*. De *Daeacul de sus* e legată *Sârma ținătoare*, care cu celălalt capăt e legată de o salcie de pe mal (Fig. 179 *f*, *c*) și ține Splaul ca să nu-l iea curentul.

Sacovișteа la pescuit se pune în totdeauna cu gura la vale, însă pentru ca ea să poată prinde, trebue să fie un anafor (un «Sfor» cum se zice în aceste locuri), care-i aduce curentul înapoi spre ea. Acest *Anafor* sau *Sfor* se provoacă artificial, făcându-se în Dunăre, la o distanță de 20 m. la deal, un *Zăton*, adică un gard de nuele cu pietre, crengi, etc., care trebue să înainteze în Dunăre cevă mai departe decât splaul (Fig. 179 *f*, *d*).

In fine, pentru ca instrumentul să poată prinde tot peștele adus de anafor, se face dela mal până la splau, dealungul schelei, o *Apărătoare* de pari și crăci cu frunze, care e așezată astfel încât mână peștele la sac (Fig. 179 *f*, *e*).

Pentru ca curentul să nu iea sacovișteа, sulul e legat cu o fringhie numită *Chiostec*, de un par dela capătul din deal al punții.

Peștele prins se scoate din sac cu un minciog special cu cerc de sârmă și cu coada de 1.50 m. numit *Răcia* (Fig. 179 *d*), și se pune într'un juvelnic, care plutește alături, numit *Barcă*; aceasta este o ladă mare de lemn cu găuri și acoperită cu un capac prins cu balamale de piele (Fig. 179 *e*).

Sacoviștea nu poate pescui decât la o adâncime de 2—2.5 m; de aceea când scade nivelul Dunărei, pescarul merge cu splaul spre adânc, lungind atât schelea cât și zătonul.

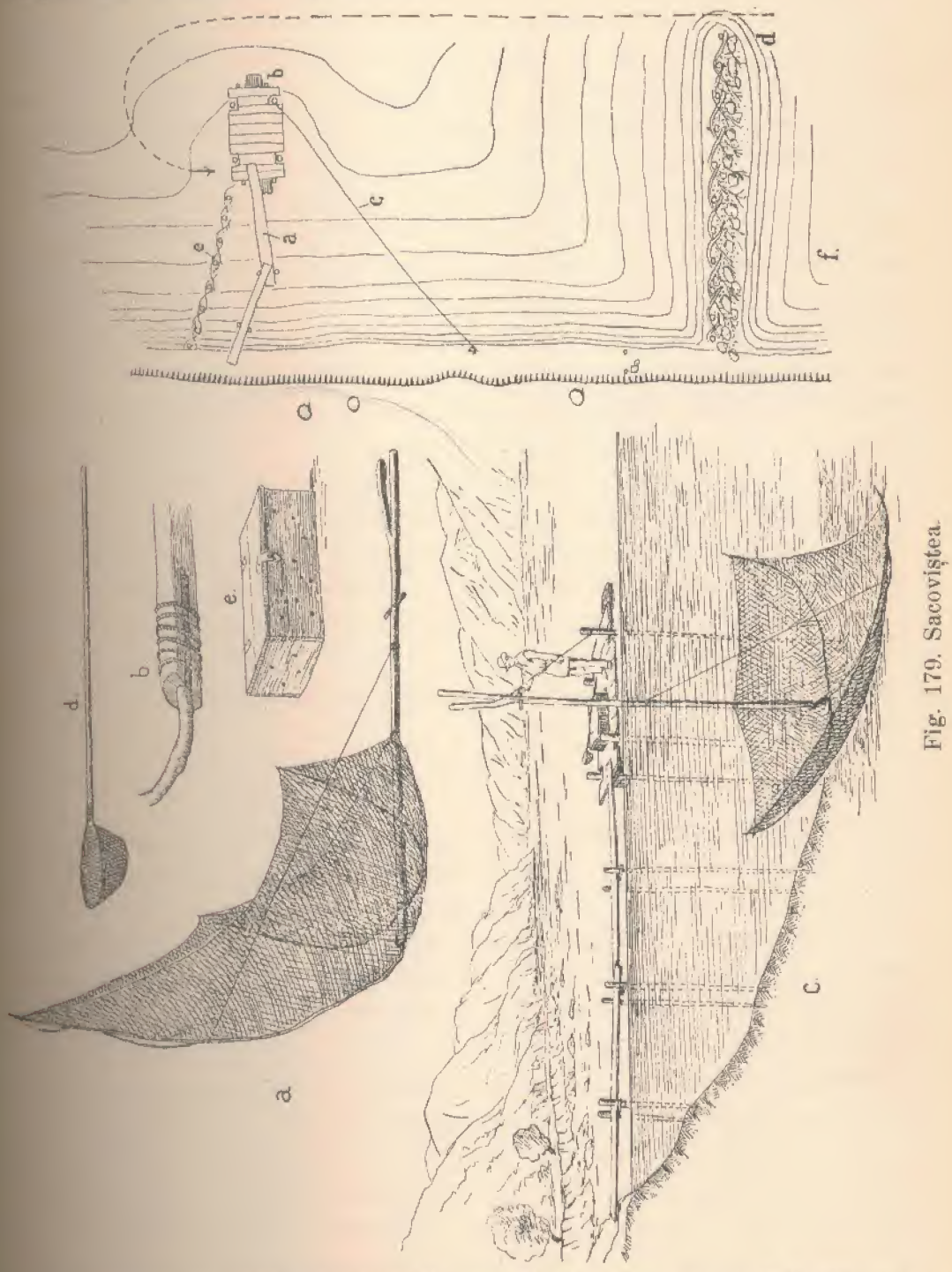

Fig. 179. Sacoviștea.

In Sacoviște se prind următoarele specii de pește, pe cari le citez cu numirile lor locale: *Buțoiu* (adică avatul, ***Aspius rapax***), *Tiscov* (un oblete

mare), *Odoviţa* (Văduviţa), *Bârcaş* sau *Săbioară* (Săbiţă), *Ghiborţ* (adică Morunaş, nu Ghiborţul dela vale căruia acì i se zice Răspăr), *Scobar*, *Somotei*, *Crap* dela 1—2 kgr., *Plătică*. Vara se mai prinde *Nosfiţa* sau *Nostiţa*, adică «Ceguliţă» până la 1 kgr.

In Tab. XVII se văd 4 frumoase fotografii, scoase de d-l Mircea Florian, cari arată diferitele faze ale pescuitului cu Sacoviştea din regiunea cataractelor Dunărei dela Porţile de fier. In Tab. XVII, figura întâia de sus, se vede instrumentul scos afară din apă şi aşezat pe «Splau»; lângă el în picioare e Răceaua, iar la capătul splaului se vede o ladă de lemn, care e «Barca» (adică juvelnicul), scoasă afară din apă. Dela splau se vede cum porneşte spre mal: de o parte «Schelea» (adică puntea), iar de altă parte gardul mic de pari cu crăci şi frunze, numit *Apărătoare*. Pe Streneac se văd spre vârful său cele două nueluşe curbate cari servesc ca apărători contra nomolului de pe fundul apei.

Tab. XVII, figura a doua de sus, arată instrumentul cufundat în apă în poziţia în care se aşează când pescueşte. Aici se vede bine Sulul cu Crăcana şi Chiostecul cu care acesta e legat de unul din parii dindărăt. De asemenea se vede mai de aproape modul de construcţie a splaului.

Tab. XVII, prima figură de jos, se vede cum se scoate instrumentul din apă, iar ca detalii se poate urmări mai bine construcţia splaului şi se vede şi o bucată din «sârma ţinătoare», legată de Daiacul de sus.

In fine în ultima figură din Tab. XVII se vede întregul aparat dela distanţă şi mai cu seamă se vede «Zătonul» dela deal.

4. Ghelbereul.

In judeţul Mehedinţi, unde apa Dunărei e mai repede, se întrebuinţează pentru pescuitul dela mal un instrument cu totul asemănător sacului dela râuri sau Tărbufului dela Dunăre, adică un sac de plasă cu gura legată de un arc mare de nuea, ale cărui capete sunt strânse de o coardă şi care este prins de o coadă lungă. Dimensiunile acestuia însă sunt cu mult mai mari ca ale sacului ordinar, arcul dela gură având un diametru de cel puţin 2 m, iar prăjina care serveşte de coadă trece de 4 m.

Pentru ca să pescuească cu acest instrument, pescarul bate mai întâiu în Dunăre lângă mal, într'un loc unde apa are o adâncime cam de 80 cm, un par de lemn terminat cu o crăcană (Fig. 181); această crăcană serveşte ca sprijin pentru coada ghelberului, ca să-l poată purtă prin apă şi scoate mai cu uşurinţă afară, când a prins ceva. La pescuit îl ţine de obiceiu cu gura în sus puţin sub faţa apei şi când vede trecând cârdul de peşte pe deasupra — mai cu seamă Obleţii — apasă repede pe capătul prăjinei ca pe un braţ de pârghie şi ridică

sacul în sus. Câte odată însă trage și mai la adânc, târându-l cu coarda pe fund, cum se pescuește cu sacul în râuri pe la răgălie.

Fig. 181. Pescuitul cu «Ghelbereul».

Ghelbereul este un instrument care nu se întrebuințează decât foarte rar și se prinde ca și cu Chipcelul Albitură, dar mai cu seamă Bârzaci (Obleți).

5. Crâsnicul, Halăul sau Cristașul.

La descrierea pescuitului din râuri s'a văzut felul cum e construit acest instrument, care acolo este cel mai răspândit. Și la Dunăre se întrebuințează Halăul destul de des în partea ei mai superioară, însă numai de țăranii de prin satele riverane cari nu sunt pescari de meserie. Mai cu seamă în gârlele și privalele mari, unde sunt malurile drepte, sau pe podurile cari trec peste ele, se văd pe la marginea satelor grupe de țărani cu halăele prinzând pește. In regiunea Deltei nu l-am văzut nici odată.

Și la Dunăre, ca și la râuri, Halăul este compus din două prăjini lungi, îndoite în formă de arcuri și legate la mijlocul lor «în cruce». De fiecare din capetele acestor arcuri, numite *Coarnele Halăului*, se leagă câte unul din colțurile unei plase pătrate, care are câte 2 m lungime pe fiecare din laturile ei — la altele și mai mult. — Legăturile

acestea se fac cu niște sfori întinse bine, cari se trec prin ochiurile dela marginea plasei și formează cele patru margini ale ei.

In locul unde se încrucișează cele două arcuri (la «încrucișătura

Fig. 182 *a* și *b*. Un sătean pescuind cu Halăul în gârla Botului.

halăului») se leagă *Sticiul* sau *Coada halăului*, care este o prăjină lungă e 4—5 mp servindu-i ca mâner.

Pentru ca cele două arcuri să nu se îndepărteze sau să se apropie prea tare unul de altul și astfel să se strice forma instrumentului, și pentru ca, atunci când se ridică instrumentul în sus, Sticiul să nu lovească plasa și s'o rupă, se leagă, de o parte și de alta între cele două arcuri, câte o stinghie care le fixează între ele.

Plasa halăului, care este bine întinsă la margini cu cele 4 sfori cu cari e legată de coarne, se lasă la mijlocul ei mai slabă așà ca să formeze un mic sac; de aceea adeseori se leagă o piatră de fundul ei sau se pune o greutate oarecare într'însa ca să ție sacul întins.

Când coada halăului e mai lungă, atunci se leagă de capătul ei de lângă încrucișătură și o fringhie, cu ajutorul căreia se scoate instrumentul mai cu ușurință din apă (Fig. 182).

Cu Halăul se pescuește punându-se în el fărîmituri de mămăligă — sau dacă plasa e mai deasă se pun chiar și grăunțe — și după aceea lăsându-se pe fundul apei; peștele se adună acì la mâncare și când se ridică halăul în sus, el rămâne prins în sac.

Fig. 182 *a* și *b*, care reprezentă un țăran pescuind cu halăul în gârla Botu, arată modul cum se pescuește cu acest instrument; în fig. *a* se vede Halăul lăsat în apă și pescarul așteaptă să se adune peștele în el, iar în fig. *b* se vede modul cum se scoate din apă. In această din urmă figură se vede în fund un al doilea țăran care, negăsind la mal apa destul de potrivită pentru pescuit, a înaintat până la o distanță mare în interiorul gârlei, pe unde trece peștele.

Cu halăele se fac de către țăranii riverani pescuiri mari, mai cu seamă în epocile când, scăzând apele, peștele începe a fugì din bălți; de asemenea după ce s'a închis o gârlă cu gard sterp, ei prind acolo Obleții și peștii mici ce fug printre ostrețe; acest pește țăranii îl conservă apoi — sărat, uscat sau afumat — și-l păstrează ca rezervă de hrană.

In Tabela XVIII se vede o pescărie mare cu halăele, făcută de țăranii din Ciocănești Sârbi din Ialomița. Aceștia stau pe pod și prind în gârla ce trece pe la marginea satului, care e aci gârla principală care leagă balta cu Dunărea; cantitățile mari de pește ce le pescuesc ei acì se văd după coșurile pline și după căruțele cari au venit la mal să încarce pește.

In Romanați la Celei, când încep Obleții (Ocleii), pe la sfârșitul lui Iunie sau începutul lui Iulie, să fugă în cârduri mari din baltă, atunci se dă alarma în sat și toți țăranii — mic și mare — pleacă în grabă cu «Cristașele» (Halăele) la gârla care dă în Dunăre. Aici timp de 2—3 zile prinde fiecare din ei cantități destul de mari.

Obleții prinși ei îi întind pe o sfoară și-i usucă la soare, și după aceea fac din ei *făină de obleți*, pe care o pun la putină pe iarnă. Această

făină o amestecă cu făină de grâu și fac din ea pâne, adică un fel de azimă pe care o coc pe vatră cu Țestul deasupra.

(Țestul în Oltenia este un capac mare de cărămizi sau de pietre lipite cu lut, având un diametru cam de 50 cm și o înălțime la mijloc cam de 30 cm și 2 găuri de o parte și de alta a vârfului. După ce înfierbântă bine vatra și-l înfierbântă și pe el deasupra focului, ei trag focul de pe vatră, pun acolo pâinile pe cari vor să le coacă și pun deasupra țestul înfierbântat ; când cred apoi că e gata coptura, bagă un băț prin cele două găuri și ridică țestul de pe vatră).

Numirile acestui instrument sunt : *Crâsnic* în Moldova, *Halău* sau *Alău*, *Cristaș* (Muntenia), *Posfat* și *Cristaciu* (Oltenia).

6. Răcila.

Răcila este un instrument cât se poate de simplu, care servește la prinderea racilor. El constă dintr'un cerc de lemn sau de sârmă cu un diametru de vreo 40—50 cm, pe care se întinde ca la Minciog o plasă, care formează un sac foarte puțin adânc, având mai mult forma unei farfurii. Cercul e legat orizontal de mijlocul unei nuelușe, ascuțite la capăt ca un țăruș, cu care se înfige în fundul unei bălți, unde adâncimile sunt mai mici. (Fig. 183).

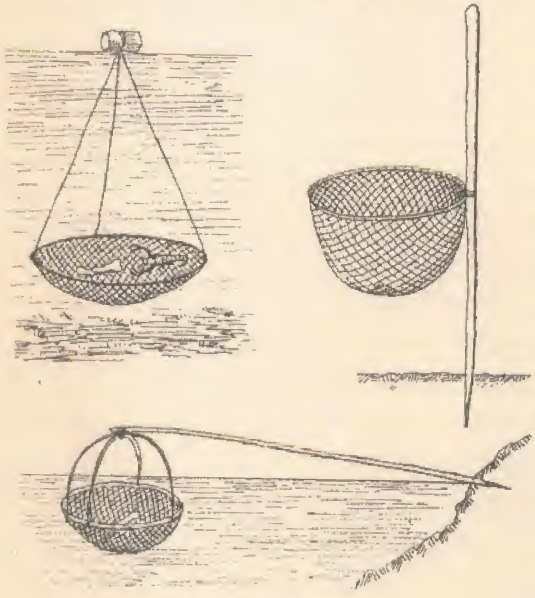

Fig. 183. Răcila.

In farfurie se pun de obiceiu câtevà oase cu puțină carne pe ele —și mai bine încă dacă carnea a fost friptă — și apoi se lasă peste noapte în apă. Dimineața când vine pescarul și scoate țărușul, găsește farfuria plină cu raci rozând la carnea de pe oase.

Acest instrument se întrebuințează aproape în toate bălțile Dunărei pentru a prinde racii — firește acolo unde se mai găsesc încă.— L-am găsit la Gropeni, la Zimnicea, la Siut-Ghiol, etc., având pretutindeni aceeaș formă.

In bălțile mai adânci, în loc de nuelușe, aceste farfurii se leagă cu câte 3 sfori — ca tăvile unei balanțe — de câte o plută mare, care le ține în suspensiune în apă la adâncimea necesară. (Fig. 183 *b*).

In alte locuri, în fine, se ieа un cerc de butoiu, caruia i se face un fund de plasă, și se leagă de capetele a două arcuri încrucișate, ca cele dela crâsnic, cari sunt legate de un par, ca coadă. Se înfige seara parul în mal și se pun oase sau mămăligă în plasă, înfundându-se cercul cu plasa în apă. Racii se adună peste noapte la mâncare, de unde îi scoate apoi pescarul dimineața. (Fig. 183 *c*). Pe la Siut-Ghiol d. ex. — unde Racila are exact forma unui Crâsnic de mână și se pune suspendată cu o sfoară de o plută — pescarii o pun seara în apă și o caută de câte 4—5 ori pe noapte.

7. Sacul de scoici.

Sacul, cu care se scot scoicile din nomolul de pe fundul japșelor și bălților, este compus dintr'o greblă de fier lungă de 1 m, cu cuie mari de fier lungi de câte 15—16 cm fiecare și cu o coadă groasă de lemn și lungă de 2—3 m.

De capetele greblei sunt legate coarnele unui arc de nuea de lemn, care la mijlocul său e legat și de coada greblei și de care este prinsă gura unui sac de plasă puțin adânc.

In figura 184 se vede desemnat un asemenea sac dela balta Mahâru din Vlașca.

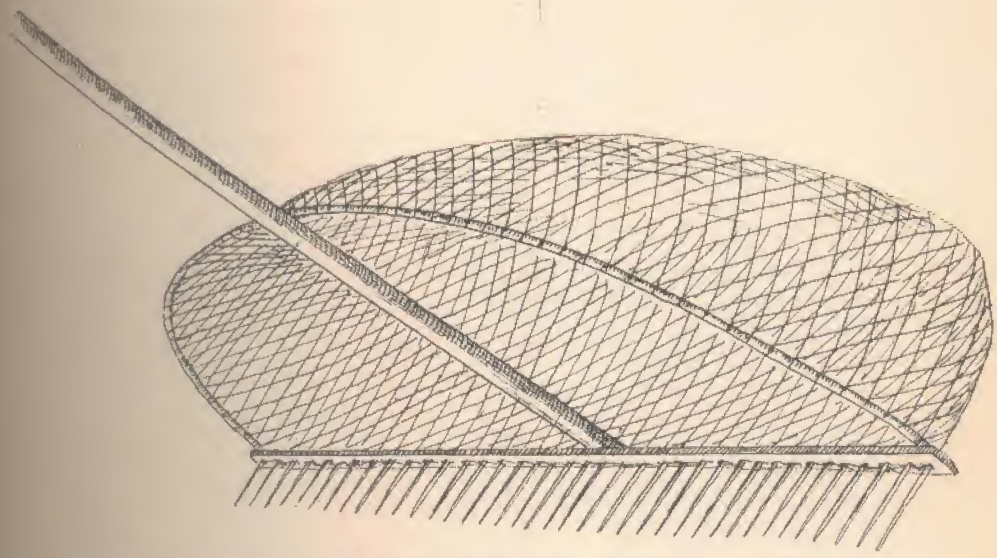

Fig. 184. Un sac de scoici dela Balta Mahâru din Vlașca.

Fig. 185 reprezentă fotografia unui alt tip de sac de scoici, găsit la bălțile din Dolj și numit acolo *Mincioc de scoici.* După cum se vede, în loc de cerc, el are la gură un triunghiu de fier cu marginea de jos — care se numește «Privită» — provăzută cu cuie lungi tot de fier, ca o

greblă. Sacul este aici cu mult mai adânc ca cel descris mai sus dela balta Mahârului.

Fig. 185. Mincioc de scoici dela bălțile Dunărei din Dolj.

Fig. 186 arată 3 pescari pe o oraniță, adică pe o barcă mare cu fundul lat, pescuind cu acest Minciog.

8. Sacul de Hamsi.

La Constanța, pe cheurile din port, se vede adeseori o cracană pe care e sprijinit un ghionder gros și lung, cu capătul de jos fixat între pietrele cheului, iar la vârf având o macară. Prin macară trece o frînghie mai subțire care susține, prin mai multe sfori legate de jur împrejur, un cerc de sârmă; pe acesta este întinsă o plasă în formă de sac, adică o plasă care e împletită chiar ca un sac puțin adânc, având mai mult forma unei pâlnii. (Fig. 187).

Acest sac se așează în totdeauna unde malul e drept și apa adâncă. Se lasă cercul în apă și se pune într'însul o nadă oarecare spre a ademeni peștii mici ca Aterinele, Hamsiile *(Engraulis enchrasicolus)*, etc.; îndată ce vede că au intrat peștii, se trage de sfoară, spre a ridică sacul în sus și a-i culege.

Cu acest instrument se prind mai cu seamă Hamsiile cari servesc ca nadă la cârligele de calcani.

9. Tărăbuful sau Tărbucul.

Pe când instrumentele din această categorie descrise până aci au numai o importanță mai mică — și servesc mai mult țăranilor din satele riverane, cari prind dela mal câțivă pești pentru hrana lor și a familiei, decât pescarilor de meserie — Tărăbuful este un instrument pentru pescuitul mare; de el se servesc numai pescarii adevărați, deprinși cu viața pe apă.

Cu tărăbuful se pescuește numai în Dunăre și câte odată în gârlele

Fig. 186. Modul cum se pescuește din Oraniță cu Minciocul de scoici la bălțile din Dolj.

mari și adânci ca Filipoiu, Dunavăț, etc.; el chiar este instrumentul special pentru prinderea peștilor, și mai cu seamă a crapului, de sub butucii din

Fig. 187. Sacul de Hamsi la mare.

fundul Dunărei și dela *Puitoare*, adică de sub rădăcinile sălciilor bătrâne,

cari cresc pe marginea malurilor abrupte, unde ei se adună în anumite epoci în mari cantități.

Tărăbuful (Fig. 188) este un sac de plasă, cu ochi de 3 cm pe laturе, lung cam de 3 m și lat la gură de 1.80—2 m ; în Deltă tărăbufurile se fac chiar cu mult mai mari. Partea de sus a gurii sacului este prinsă pe un arc de lemn ale cărui capete sunt strânse printr'o coardă care trece prin ochiurile marginii de jos a gurii sacului. Atât de mijlocul coardei, cât și de mijlocul arcului, este legat *Sticiul* sau *Coada* instrumentului, care îi servește ca mâner. De fundul sacului este legată o greutate oarecare, ca să-l țină în totdeauna întins.

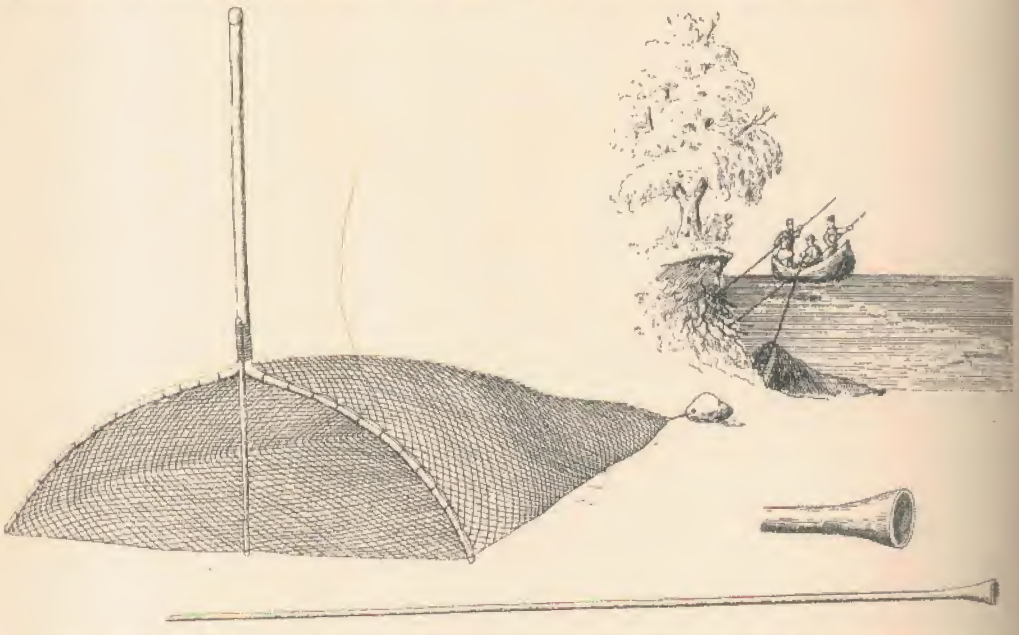

Fig. 188. Tărăbuful; în stânga tărăbuful, în dreapta sus modul cum se pescuește cu el pe sub sălcii, jos Stiulbucul.

Cu tărăbuful pescuesc de obiceiu dintr'o dubă trei persoane — și numai rareori două — prin gârle sau în partea de sus a Dunărei.

Tărăbuful are două instrumente auxiliare cu cari se sperie peștele din ascunzătoarele sale, astfel ca să fugă în sac. Acestea se numesc *Prăjinile Tărăbufului* sau *Știulbucele;* ele sunt niște ghiondoare de mai mulți metri lungime, terminate la un capăt cu câte o măciucă scobită astfel că, lovind apa cu ele, se produce un sgomot foarte caracteristic, de unde și numele său de Stiulbuc care imitează acest sunet.

Cu Tărăbuful se pescuește în modurile următoare: când se pescuește la butucii de pe fundul Dunărei sau a gârlelor mari, se cufundă tărăbuful în apă și se așează cu gura lângă butucul unde e ascuns peștele, apoi se începe a se bate cu prăjinile împrejurul butucului și peștele spe-

riindu-se intră în sac; după aceasta se scoate tărăbuful afară cu gura în sus și se vede ce s'a prins în el.

Când se pescuește pe sub maluri la rădăcinile sălciilor, se pune tără-

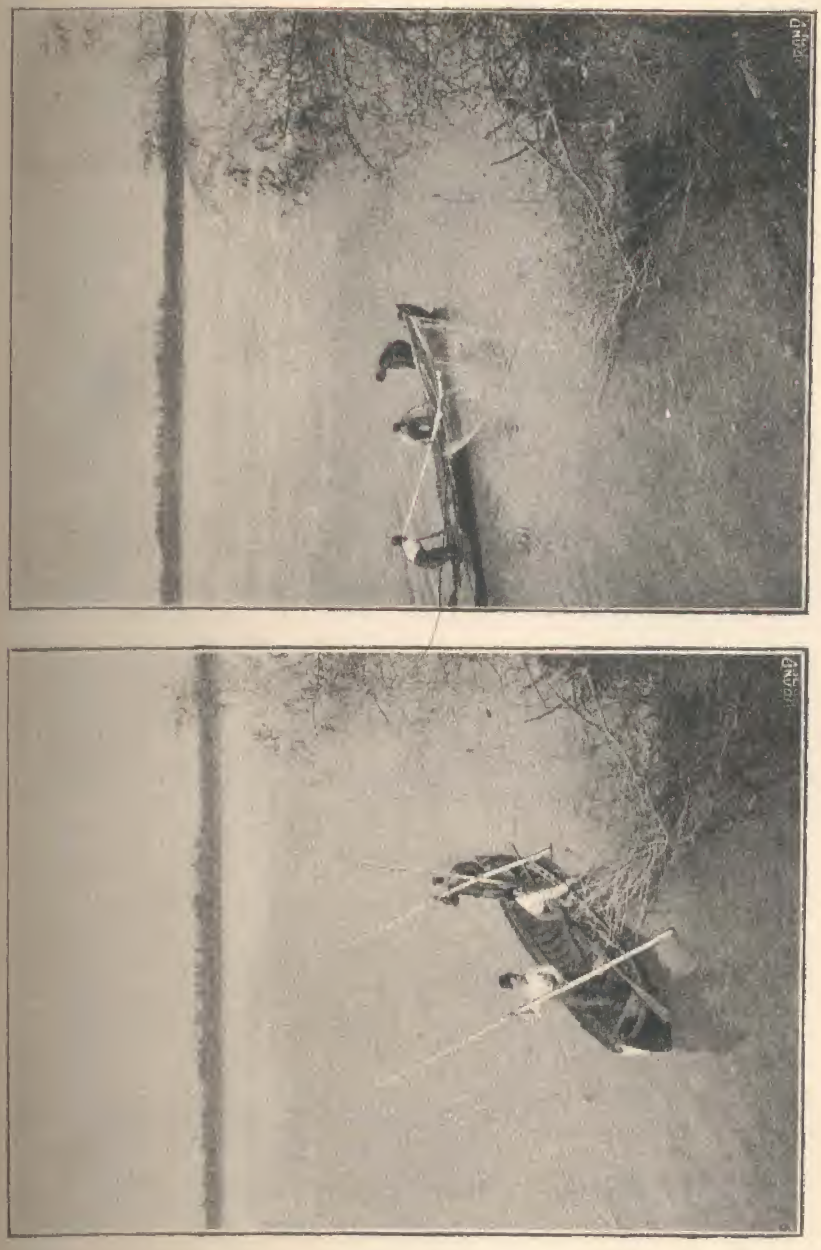

Fig. 189. Pescuitul cu Tărăbuful la butuci pe fundul Dunărei pe la Turtucaia. *a)* Sperierea peștelui cu Stiubucele. *b)* Scoaterea Tarăbufului din apă.

buful sub mal cu gura în sus și începe a se bate cu prăjinile în rădăcinile de deasupra sa; peștele simțind sgomotul se trage mai jos și intră în gura sacului.

Cu tărăbuful se prinde mai mult numai Crapul și mai cu seamă atunci când iese el la Dunăre.

In fig. 189 *a* și *b*, se vede o barcă cu 3 Turtucăieni pescuind în Dunăre la butuci. In fig. 189 *a*, doi pescari stau în picioare, fiecare la câte unul din capetele lotcei, și bat cu prăjinile, iar unul stă la mijloc și ține de coada tărăbufului, care e cufundat în apă. In fig. 189 *b*, se vede cum se scoate tărăbuful.

In fig. 190, se văd două tărăbufuri pescuind în Dunăre pe sub rădăcinile sălciilor de pe malurile din dreptul Somovei lângă Tulcea, în timpul inundațiilor.

Fig. 190. 2 Tărăbufuri pescuind pe sub sălcii în Dunăre lângă Tulcea.

Cu tărăbufurile se pescuește în Dunăre, mai cu seamă în epocile când crapul fuge din bălțile Dunării. In Filipoiu se întrebuințează după ce crapul a fost speriat din gropile de pe fund cu prostovoalele și el caută adăpost pe sub rădăcinile sălciilor.

In Delta Tărăbufului i se mai zice și: Tărăbuc, Tărbuf, Târboc și Târbuc; acesta însă nu trebue confundat cu Târbucul Turtucăienilor, care e numele ce-l mai dau ei Cârlionțului, adică Chipcelului din Deltă.

Târîtoarea sau Trandadaia românească.

Acest instrument, care se întrebuințează numai foarte rar, este un sac adânc, prins cu gura de partea de jos a două bețe legate cruciș

unul de mijlocul celuilalt, cari au aparența unor foarfece, putându-se astfel închide și deschide gura sacului după voință (Fig. 191).

Partea de sus a beților servește ca mânere, de cari ține pescarul Târîtoarea la pescuit.

Pentru ca gura sacului să nu se închidă singură, se pune între cele două brațe ale foarfecei un bețișor scobit la capete, care le ține astfel depărtate unul de altul.

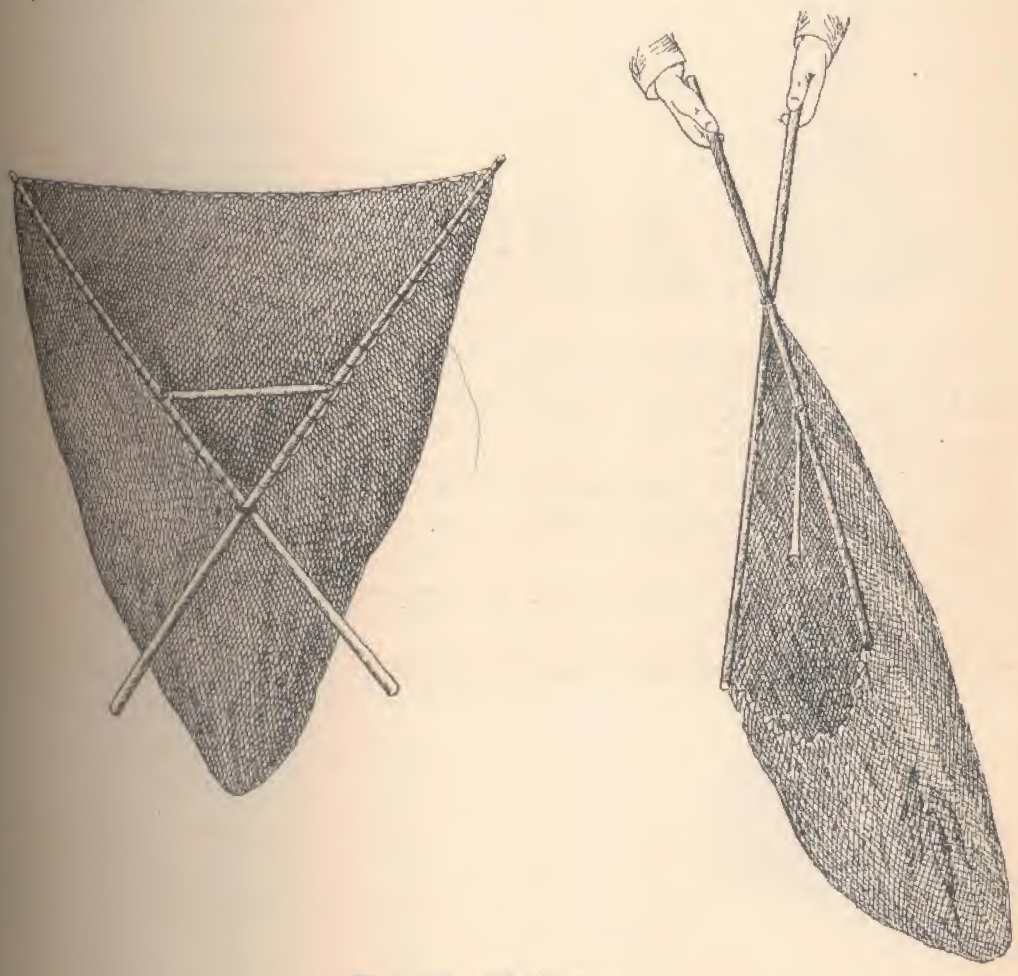

Fig. 191. Târîtoarea.

Acest instrument se mai formează luând o plasă simplă de mână foarte scurtă (un fel de volocel), căreia i se leagă clecele cruciș, astfel ca plasa să formeze un fel de sac (Fig. 192). Turtucăienii numesc instrumentul astfel format *Avă*—care însă nu are nici o asămănare cu adevăratele ave dela Dunărea de jos—și se servesc pentru a pescuì cu el mai cu seamă la apele mari.

Cu Târîtoarea se pescuește în modul următor: Se așează un pescar în capătul de dinapoi al lotcei, sprijinit cu pieptul pe Ciocul ei, care ține târîtoarea

deschisă cufundată în apă; dacă simte că a intrat un peşte în sac, el închide repede foarfecele şi apoi o ridică cu gura în sus.

Dacă instrumentul este numai o simplă plasă (Ava dela Turtucaia), a-

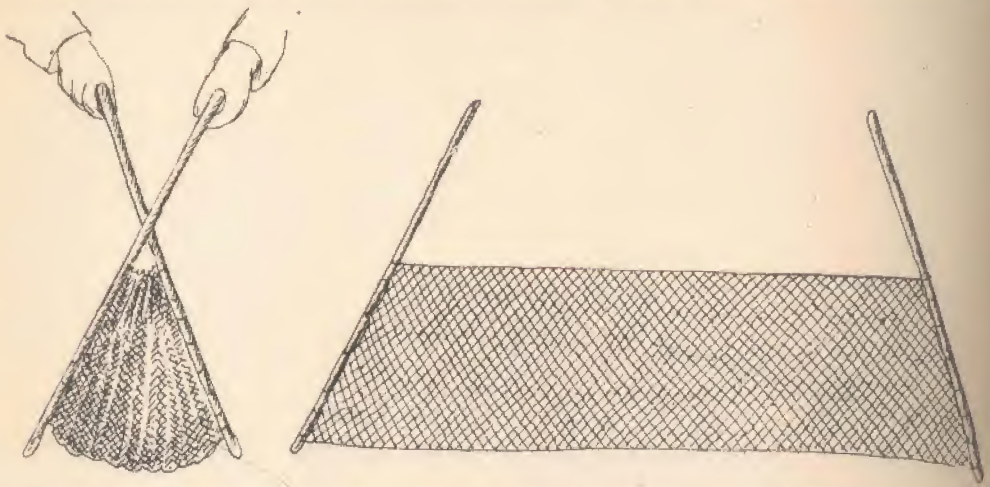

Fig. 192. Târîtoare făcută dintr'o plasă de mână (Ava dela Turtucaia).

tunci o ţin pe aceasta cu cleştele încrucişate şi pescuesc cu ea ca cu Târîtoarea adevărată.

Pe la Brăila acestui instrument i se mai zice şi *Odorob*, care însă de asemenea nu e numele său propriu.

10. Cuca sau capcana.

Fig. 193. Cuca sau Capcana.

Acesta este un instrument cu care se pescueşte pe terenurile inundabile sau în păpuriş la apă mică, când iese peştele la bătaie. El se compune din două lemne îndoite în formă de arcuri şi legate cruciş ca la Halău. In jurul părţii inferioare a celor 4 coarne ale arcurilor se învelește o plasă lată de 80 cm şi lungă de 5 m, aşă că se formează un fel de coteţ pătrat, fiecare din laturile

sale având câte 1.25 m lungime. De locul unde sunt încrucișate cele două arcuri cari formează crucea Capcanei se leagă Sticiul, sau *Coada*, care este o prăjină lungă de 2 — 2.5 m lungime (Fig. 193) și de care se ține instrumentul când se pescuește cu el.

Cu Cuca pescuește câte un singur pescar pe la poala bălții, la apă mică sau pe terenul inundat, când iese peștele la bătaie; pescarul vede de departe, după mișcările apei, unde e peștele și apropiindu-se pune peste el Cuca cu gura la pământ, astfel ca să-l apuce în cotețul ei; dacă apucă peștele, el îl scoate dintr'însul cu mânile pe la partea superioară a instrumentului, unde acesta nu este închis cu plasă.

Cuca se întrebuințează la bălțile de pe tot lungul Dunărei. Pe la Chilia îi zice *Capcană*, la Cochirleni *Gaia*, în Oltenia la balta Potelu am auzit zicându-i și *Năpasta*, care în tot cazul nu e numele ei adevărat, deoarece acesta e în general numele ce se mai dă aproape în toată țara Prostovolului; Rușii din Deltă îi zic *Nacrâca*.

GRUPA B.

INSTRUMENTELE CARI SE ARUNCĂ ASUPRA PEȘTELUI ȘI-L PRIND ACOPERINDU-L CU PLASA LOR.

Acestea sunt instrumentele de plasă cari, aruncându-se în apă, cad peste pește ca o năpastă și-l acoperă, iar plasa lor îndoindu-se înăuntru apucă peștele pe dedesubt și formează un sac circular, în care acesta rămâne prins.

Instrumentele din această grupă, deși sunt unelte mici cari se pot mânui la pescuit de o singură persoană, întrebuințându-se și chiar numai de pe mal, ele totuș nu fac parte dintre instrumentele de cari se servesc locuitorii riverani cari nu sunt pescari de meserie. Folosința acestor instrumente cere o îndemânare deosebită, care nu se câștigă decât prin exerciții îndelungate, și aceasta nu o poate aveà decât pescarul adevărat. Pe de altă parte instrumentele din această grupă, deși mici, pot prinde în anumite împrejurări cantități foarte mari de pește, și de aceea ele pot aduce pescarului adevărat foloase foarte mari.

In apele Dunărei se întrebuințează două feluri de instrumente aparținând la această categorie :

1. Capacul.

Capacul (rusește *Nacrilco)* este un instrument de o formă cu totul aparte, care a fost introdus la noi la Dunăre — mai întâiu la bălțile din Basarabia — abiă de câtivà ani prin pescarii veniți din Rusia.

Incepându-se mai întâiu la bălțile dela Chilia Veche, el s'a întins încetul cu încetul și la bălțile din susul Dunărei prin Lipovenii din Tulcea, cari se angajează acolo în fiecare an ca pescari. Cu el se pescuește Crapul mai cu seamă când aceasta stă ascuns la stuf și iarna pe sub ghiață.

Capacul (Fig. 194) constă dintr'un sac de plasă fără fund, lung de 2 m. și împletit din ață de bumbac în ochiuri de câte trei cm. pe latură. Marginea inferioară a acestui sac este prinsă în jurul unui cerc mare de fier — o elipsă cu axa mare de 70 cm. și cea mică de 30 cm., — iar marginea superioară are ochiurile ei înșirate pe un inel rotund de fier cu un diametru de 8 cm.

Perpendicular pe axa cercului mare de fier — în interiorul sacului —

sunt fixate cu nituri, de o parte și de alta a cercului, capetele unui semicerc de fier — de 20 cm. înălțime — care are deasupra mijlocului său un manșon în care se fixează capătul unui ghionder lung de 2 m.; pe acest ghionder, care este coada instrumentului, se mișcă inelul de fier dela capătul de sus al sacului.

Pescarul, când vede crapul pe fundul apei, aruncă capacul asupra sa, astfel că acesta căzând pe fundul bălții să-l cuprindă în cercul cel mare de

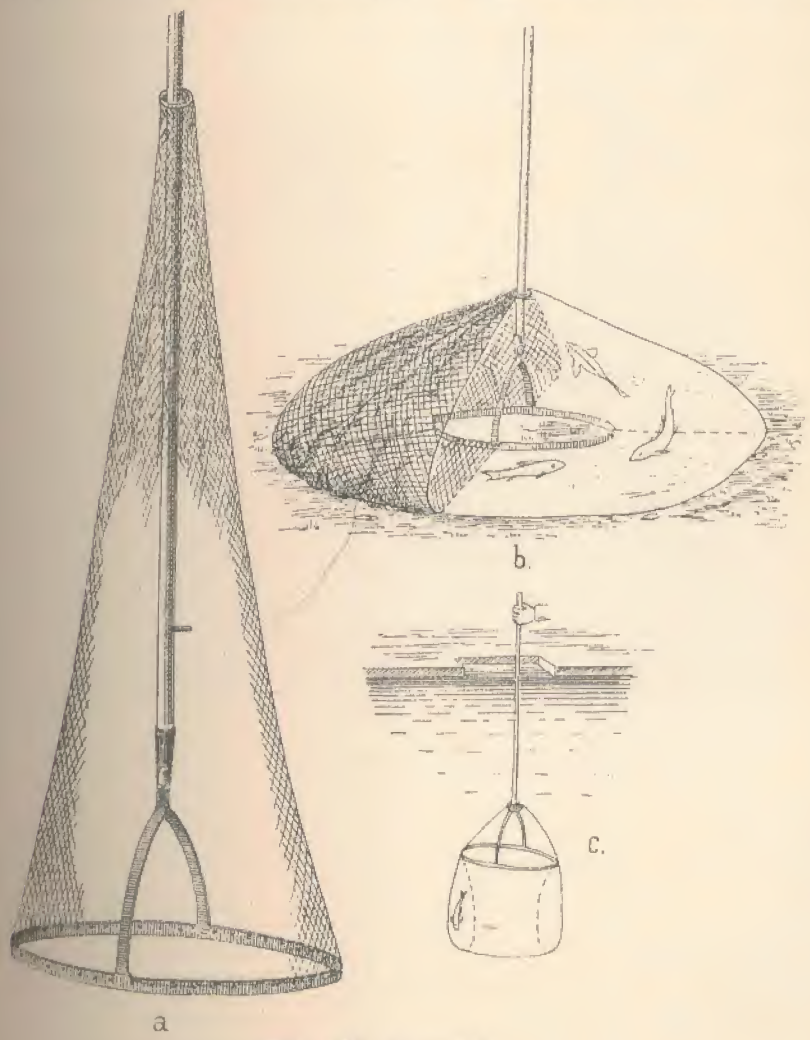

Fig. 194. Capacul.

jos ; după aceasta lasă inelul să cadă, lunecând în jos pe ghionder, astfel că plasa sacului se turtește lățindu-se în lături și formând de jur împrejurul cercului un «Sân» mare, adică un sac înfundat circular (Fig. 194 *b)*. Crapul speriat dă să fugă și intră în sac ; atunci pescarul ridică repede mânerul în sus și peștii rămân prinși în sacul de plasă care spânzură de jur împrejurul cercului de fier (Fig. 194 *c)*.

La stuf capacul se întrebuințează astăzi acolo unde înainte se pescuia

cu ostia. La ghiață se face o copcă, atât de mare cât să poată intră în ea cu ușurință instrumentul, și pescarul așteaptă apoi pe marginea ei, uitându-se pe fundul apei ajutat de o *Luminiță* ca la pescuitul cu cârligul (vezi pag. 296, Fig. 114), până vede un pește asupra căruia aruncă capacul.

Fig. 195 arată o grupă de pescari lipoveni din Tulcea, cari au venit

Fig. 195. Pescarii lipoveni din Tulcea veniți pentru a pescui cu Capacul la balta Cochirleni; în fund se vede Coliba lor.

cu Capacele pentru a pescui în bălțile din susul Dunărei pe la Cochirleni; unul din ei ține un Capac in mână.

2. Prostovolul sau Năpasta.

Acesta este unul din instrumentele cele mai răspândite la Dunăre; el servește atât la pescuitul mic dela mal cât și la pescuitul mare pentru pescuirea sistematică a acelor ape în cari la anumite epoce se grămădesc cantități mari de pește și mai cu seamă de Crap.

Se numește *Prostovol*, *Năpastă*, *Sacima* sau *Saşma*, o plasă rotundă provăzută la marginea ei cu un șirag de plumburi, iar în centru având un inel gros de fier, prin care intră o serie de sfori lungi, ce sunt legate de fringhia dela marginea plasei de jur împrejur la distanțe egale.

Prostovolul se aseamănă cu o umbrelă sau cu o fustă de femeie (Fig.

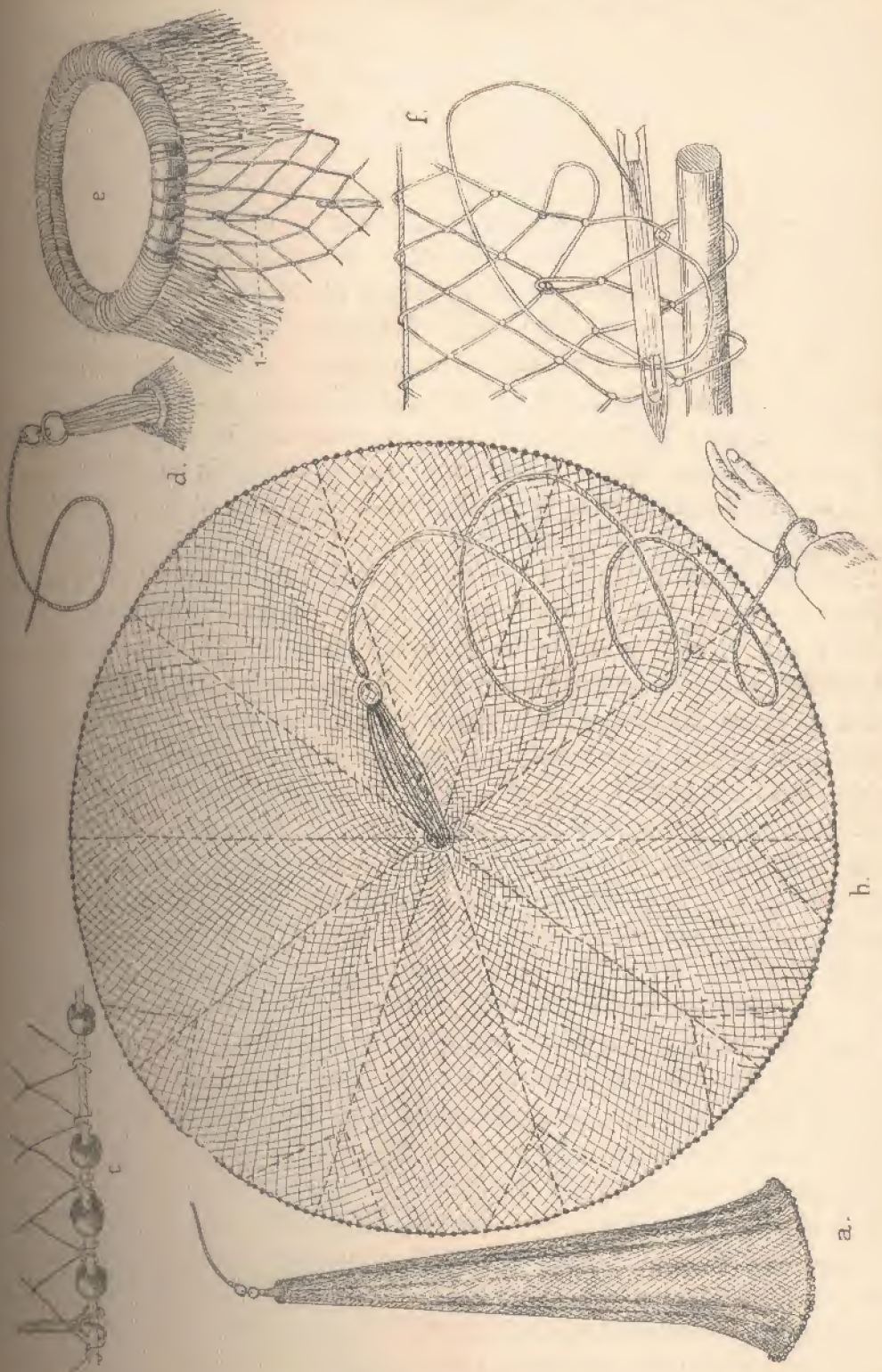

Fig. 196. Prostovolul cu toate detaliile construcției sale.

196 *a*), iar când se deschide și se întinde pe pământ — astfel cum

cade el pe fundul apei — are o formă perfect rotundă (Fig. 196 *b*). El se compune din următoarele părți:

1. *Plasa.* Aceasta este împletită din sfoară de bumbac, cu ochi de 3—4 cm. pe latură. Ea are o formă perfect rotundă cu un diametru de 4—4.5 m. In centrul ei are o gaură îngustă — numită *Gura de sus a Prostovolului* — formată de jur împrejur de un rând de aprox. 60 de ochiuri. Cu cât merge mai în jos — adică spre poalele prostovolului — numărul ochiurilor se îmmulțește în fiecare rând, și aceasta se face la împletitură în modul următor: în rândul al treilea se intercalează 10 ochiuri nouă — adică la fiecare al 6-lea ochiu din acest rând se intercalează câte un ochiu nou —, la rândul al 4-lea alte 10 ochiuri, adică la fiecare al 7-lea ochiu unul nou, și așà mai departe până la margine. Cum un prostovol de mărime obicinuită are 60 de rânduri de ochiuri, ajungem ca la poala plasei să avem de jur împrejurul ei 420 de ochiuri. Modul cum se face îmmulțirea ochiurilor la împletitul acestor plase — prin intercalare de ochiuri nouă — se vede mai de aproape în fig. 196 *e*, și fig. 196 *f*.

2. *Inelul.* Cele 60 de ochiuri cari formează marginea de plasă a gurii de sus a prostovolului — adică gaura din centrul plasei când prostovolul e deschis — sunt legate cu o sfoară de un inel gros de fier de 10 cm. diametru. Legătura aceasta se face cum se arată în fig 196 *e*, adică după ce sfoara se trece printr'un ochiu se deapănă odată pe fierul inelului ca pe un mosor, apoi se face un nod și se trece iarăș printr'un ochiu învelindu-se din nou pe inel, și iarăș se înnoadă ș. a. m. d.

3. *Fringhia cu plumburi.* Fiecare din cele 400—420 de ochiuri cari formează marginea plasei sunt legate prin câte un nod special (Fig. 196 *c*) de o fringhie groasă de 7—8 mm. diametru, care merge de jur împrejurul plasei ca șiretul dela poalele fustei, având o lungime aprox. de 12 m. Pe această fringhie sunt înșirate și niște mărgele mari de plumb — cu un diametru de 1.5 cm. fiecare — și anume astfel încât trei ochiuri consecutive ale plasei să aibă fiecare câte o mărgeà în dreptul lor, iar al patrulea să fie fără mărgeà. Astfel dar la un Prostovol, care are 400 de ochiuri pe marginea plasei sale, avem 300 de plumburi, cari o îngreuează deopotrivă de jur împrejur.

4. *Strejele.* Acestea sunt niște sfori lungi, aprox. de 2 m. fiecare, și terminate la unul din capetele lor prin câte 3 sfori mai scurte — de câte 45 cm. fiecare — cu cari sunt legate la distanțe egale de fringhia cu plumburi dela poalele prostovolului. Prostovolul desemnat în fig. 196 *b* are 10 streji terminate fiecare cu câte 3 sfori mici; se fac însă instrumente și numai cu 8, iar altele cu 12 streji, precum și, în loc de 3 sforicele de fiecare strajă, se pot pune și numai câte două; astfel dar în

această privință modul de construcție a prostovoalelor variază dela o localitate la alta.

Strejele merg pe la partea inferioară a plasei și se unesc toate la centru, pentru a fi scoase la partea ei superioară prin inelul de acî (Fig. 196 *b*).

5. *Belciugul sau Cârligul.* Capetele de sus ale strejelor, scoase afară prin inelul care formează gura de sus a Prostovolului, sunt toate legate de un belciug, care și el este articulat mobil printr'un nit de un alt belciug, astfel ca acestea să se poată mișcà în orice direcție independente unul de altul (Fig. 196 *d*).

6. *Fringhia prostovolului.* De acest al doilea belciug este legată o

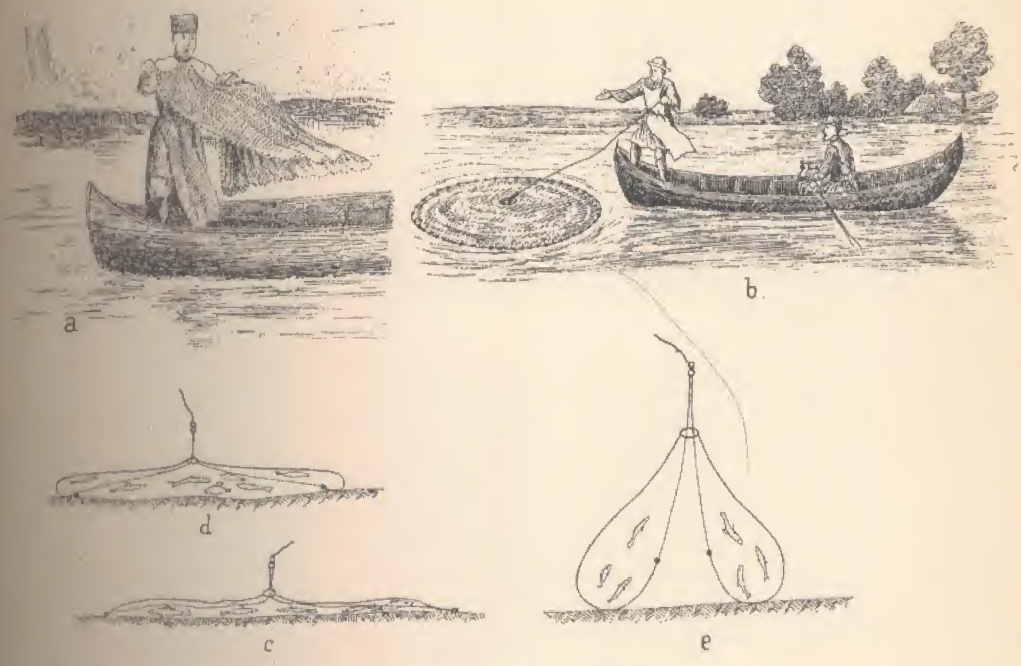

Fig. 197. Figura schematică arătând modul cum se aruncă Prostovolul și cum se prinde peștele în el.

fringhie lungă aprox. de 10 m. și terminată la capătul ei cu o cheutoare mare cu care ea se prinde ca o brățară de mâna stângă a pescarului când acesta aruncă instrumentul în apă (Fig. 196 *b*). Aceasta este fringhia de care ține pescarul prostovolul după ce l-a aruncat în apă și cu care îl scoate afară.

Mecanismul acestui instrument este dar următorul: pescarul trebue să arunce prostovolul astfel ca plasa să cadă perfect întinsă, ca o circumferență, pe fundul apei (Fig. 197 *b*); aceasta, căzând, acopere ca un capac toți peștii ce se găsesc pe acea suprafață, iar greutatea plumbu-

rilor dela margini îi împiedecă de a mai scăpà de sub ea (Fig. 197 *c*). Pescarul smuncește apoi scurt de «fringhie» de câtevà ori consecutiv și prin aceasta «Strejele» trag, târînd de pământ încetul cu încetul, «fringhia cu plumburile», adică poalele prostovolului; acestea se resfrâng astfel înăuntru și merg spre centru, așà că plasa formează de jur împrejur un sac a cărui margine apucă peștele învelindu-l pe dedesubt și în care acesta rămâne apoi prins (Fig. 197 *d* și *e*).

Fig. 198 *a*. Aruncarea prostovolului într'o gârlă.
b. Prostovolul plin cu crapi.

După aceasta pescarul trage de fringhie și scoate afară prostovolul cu tot ce se află pe suprafața pe care a căzut; câte odată îl scoate plin cu pește (Fig. 198), altădată însă numai cu vreun pietroiu sau un buștean.

Pentru a pescuì cu prostovolul e nevoie de un meșteșug deosebit pe care nu-l știe oricine. Mai întâiu trebue ales locul unde să-l arunce, și pentru aceasta trebue să cunoască bine locurile unde și când se adună peștele pe fund, unde sunt gropi, etc.

In unele gârle mari, unde se adună peștele în anumite epoce — ca d. ex. toamna la Filipoiu când se fac pescăriile cele mari — pescarii au câte un ghionder lung în barcă, cu care sondează mereu fundul apei, atingându-l ușor ca și cum l-ar pipăi; după vibrațiunile ghionderului ei simt îndată «la mână» când au dat de un cârd de crapi.

Pentru a aruncà apoi Prostovolul se cere de asemeni o dibăcie deosebită și un exercițiu îndelungat. Pescarul leagă mai întâiu capătul «fringhiei» ca brățară de mâna sa stângă și iea prostovolul pe brațul său stâng cu poalele în afară; cu dreapta el apucă de capătul funiei cu plumbi și desfășură o parte din poalele prostovolului, iar cu gura ține

Fig. 199. Modul cum se ține prostovolul când se aruncă în apă (la Filipoiu).

între dinții din față unul dintre plumbii de pe fringhie, care vine mai jos decât cele ținute în mâna dreaptă (Fig. 197 *a* și fig. 199).

In poziția aceasta pescarul face o mișcare bruscă de rotație cu tot corpul dela stânga spre dreapta și, dând drumul prostovolului din mână și din gură, el se desfășoară în aer căzând pe fața apei ca o perfectă circumferență (Fig. 197 *b* și fig. 197 *a*). Dacă pescarul nu e însă bine exercitat, Prostovolul cade grămadă și nu prinde nimic; ba chiar de câte ori nu s'au văzut pescari având dinții din față rupți de prostovol, fiindcă n'au știut să-l arunce bine și n'au dat drumul la timp plumbului ce se ține între dinți când se aruncă.

Cu prostovolul se pescuește în toate apele, dar mai cu seamă acolo unde sunt gropi pe fund și se adună peștele în ele. De asemenea el aduce servicii minunate în acele ape unde sunt cantități mari de pește adunate și cari trebuesc scoase repede, ca d. ex. la gârlele închise între garduri.

Una din pescăriile cele mai interesante cu prostovoalele e cea care

Fig. 200. O grupă de pescari pescuind cu prostovoalele în Filipoiu: *a)* gata de a aruncà prostovoalele în apă. *b)* după ce le-au aruncat.

se face toamna în gârla Filipoiu din balta Brăilei. Aici, după ce se pescuesc cu năvoadele bălțile Domeniului și în special balta Șerbanului,

crapul speriat se retrage încetul cu încetul în Filipoiu, și sunt ani când se îngrămădesc aci peste 1 milion de kgr. de crap; atunci se începe pescuitul cu prostovoalele și peste o sută de bărci din satele învecinate ieau parte la această pescuire. Câte doi oameni la fiecare barcă, unul la lopeți și altul stând în picioare la capătul dindărăt al lotcei, îmbrăcat cu un șorț mare de piele, sondează mereu fundul cu ghionderul și aruncă prostovolul. Când dau de un loc bun, fiecare aruncătură le aduce câte 20—30 kgr. de crap, așà că de câtevà ori pe zi ei trebue să-și deșerte lotca de peștele prins.

Fig. 200 *a* arată o grupă de pescari la un cot al Filipoiului când se pregătesc să arunce cu prostovoalele, iar în fig. 200 *b*, se văd aceiași pescari după ce și le-au aruncat. In fig. 198 *b* în fine se vede un pescar care scoate din gârla Somovei un prostovol plin de crapi mari.

In bălți se pescuește mai rar cu prostovolul; totuș toamna sau în acele ierni când apele nu îngheață, și se găsesc în bălți locuri unde Crapul se zătonește în cantități mari în gropile de pe fundul lor, se întrebuințează prostovoalele și aduc foarte bune servicii. Pescarii încunjură aceste locuri cu dopuri de stuf sau de ostrețe ca la Zătoane, sau cu plasa — de obiceiu ieau Crilele dela năvoade sau Avele — și apoi în scurt timp scot cu prostovoalele tot peștele din ele.

GRUPA C.
INSTRUMENTELE DE PLASĂ IN FORMĂ DE CAPCANĂ.

Din această categorie fac parte toate instrumentele de plasă în cari peștele intră singur înșelat sau ademenit. Foarte multe din instrumentele noastre de pescuit sunt bazate pe acest mod de prindere, cele mai multe însă sunt construite din alte materiale, cum sunt coșurile, coteţele, gardurile, etc. Din plasă, în apele noastre nu avem decât două feluri de instrumente bazate pe acest mod de prindere, și anume: *Vârșele* sau *Vintirele* la Dunăre și bălți și *Talianul* la mare.

Vârșele, deși au forme destul de variate în diferitele ape și regiuni în cari se întrebuințează, ele totuș se aseamănă atât de mult între dânsele, încât, chiar atunci când au nume diferite, nu pot fi considerate ca instrumente deosebite, ci numai ca varietăți de formă ale aceluiaș instrument. Noi dar în cele ce urmează le vom descrie pe toate la un loc, arătând numai deosebirile dinrte ele, fără a le mai tratà pe fiecare în paragrafe speciale.

De asemenea și Talianele întrebuințate la coasta noastră a Mării Negre, deși diferă și ele unele de altele după cum sunt mai la Nord sau mai la Sud, aceste diferințe privesc însă numai dimensiunile și nu și modul lor de prindere, așà că și ele nu pot fi considerate decât tot ca un singur instrument.

1. Vârșele de plasă sau Vintirele.

Se numește *Vârșă*, *Vintir* (Dobrogea) sau *Eteră* (în Moldova) un sac de plasă lung și ascuțit la capăt, întins pe mai multe cercuri, a cărui gură este îngustată și întoarsă înăuntru ca gura unei călimări, astfel că un pește odată intrat într'însul să nu mai poată ieși afară.

In afară de vârșele de plasă mai sunt și vârșe de nuele sau cele împletite din mlajă, având mai mult sau mai puțin aceeaș formă și bazate pe acelaș principiu de prindere. Conformându-ne însă clasificației pe care am adoptat-o, cu toată asemănarea lor, pe acestea nu le vom descrie aci, ci în capitolul în care vom tratà despre instrumentele în formă de coșuri, din categoria cărora fac parte.

Vârșele de plasă însă sunt și ele de mai multe feluri, variind ca formă, atât după regiuni și după apele în cari se întrebuințează, cât și după speciile de pește pe cari caută să le prindă. In general însă, în afară de diferite forme speciale izolate, pe tot lungul Dunărei se întrebuințează mai mult două tipuri de vârșă, cari și ele în privința felului construcției se aseamănă în totul și nu diferă între ele decât prin dimensiunile lor, și anume avem: unele Vârșe mai mari pentru pescuitul în albie și altele cevă mai mici pentru bălți și gârle.

Această formă tipică de vintir (Fig. 201) se compune din următoarele 3 părți esențiale :

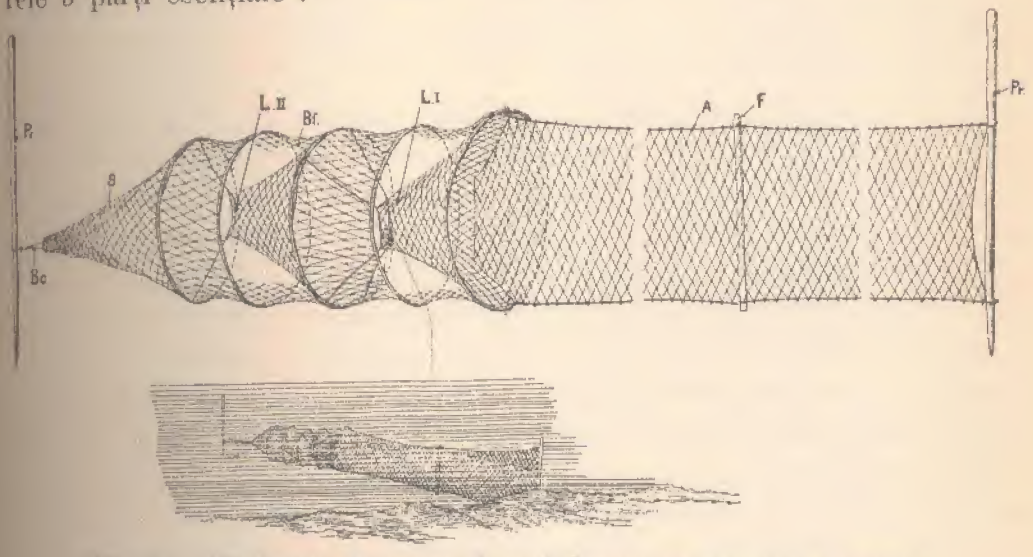

Fig. 201. Vintir cu un canat și modul cum se așează la pescuit.

1. *Sacul cu limbi,* care prinde peștele ;
2. *Aripa* sau *Canatul,* care înșeală peștele și-l mână spre sac;
3. *Potigacele* sau *Coidacele,* cari fixează vârșa pe fundul apei.

1. *Sacul cu limbi* este un sac adânc, împletit din ață de bumbac, cu ochiuri de 3—4 cm. pe lature și are o formă lungăreață. La vintirele obicinuite de baltă el are o lungime aproximativă de 2 m. și o lărgime la gură de 70 cm. După împletitură, lungimea sacului dela gură până la fund este de 52 de ochiuri, iar împrejurul sacului numărul ochiurilor este de asemenea de 52. Sacul este în totdeauna cătrănit.

Sacul este întins pe 5 *cercuri* de lemn de singer, corn sau frasin, ale căror diametre merg descrescând dela cercul dela gură, care are 70 cm., până la cercul din urmă, care are numai 58 cm. Distanța între cercuri este de 7 ochiuri goale între primul și al doilea și de câte 8 ochiuri între cele următoare.

Gura sacului este întoarsă înăuntru ca gura unei călimări și are la mijloc o deschizătură mică pătrată, ale cărei margini le formează 4 sfori

de câte 15 cm. fiecare, legate la capetele lor unele de altele pentru a formă pătratul. Pe aceste sfori sunt înșirate unul câte unul și cele 32 de ochiuri cari formează marginea dela gură a plasei, adică câte 8 ochiuri de fiecare latură.

Bucata de plasă care formează această gură resfrântă, numită *Limba I-a* sau *Gârliciul vintirului* (L. I.), este o continuare a plasei sacului și are 9 rânduri de ochiuri. Cum sacul începe a se împletì dela gură, cele 32 de ochiuri cari formează marginea ei (câte 8 pe fiecare latură a pătratului) se sporesc pe fiecare rând cu câte 3 ochiuri, pentru a ajunge la cele 52 de ochiuri cari formează marginea de dinainte a sacului. Intercalarea ochiurilor nouă se face în acelaș mod cum am arătat-o la prostovol (a se vedeà fig. 196 *e* și *f*).

Limba întâia a sacului, cu gura ei mică pătrată, intră ca o pâlnie în interiorul sacului; ea este legată cu 4 sforicele — cari pornesc dela cele 4 colțuri ale limbii — tocmai de cercul al treilea, la distanțe egale una de alta, ca să o țină astfel bine întinsă; aceste sforicele se numesc pe unele locuri «Mustețele gârliciului».

Interiorul sacului este împărțit și el în două camere aproape egale printr'o a doua plasă în formă de pâlnie și provăzută la mijloc cu o deschidere în formă de o crăpătură lungă și îngustă — numită *Limba a doua* (L. II); această a doua pâlnie are la marginea ei 10 rânduri de ochiuri și merge scăzând numărul lor cu câte 4 la fiecare al doilea rând. Marginea ei de sus este prinsă de jur împrejur de plasa sacului în dreptul cercului al treilea, iar capătul ei cu deschizătura lungăreață este întins prin două sfori cari leagă cele două colțuri ale despicăturii de o parte și de alta a celui de al cincilea cerc. Camera întâia este așà dar un fel de antecameră, zisă «Tîndă» sau «Pridvor», în care intră mai întâiu peștele, iar camera a doua este locul unde se prinde definitiv peștele. Această separare în două camere este necesară, fiindcă peștele odată intrat în vintir începe a se sbate, și prin aceasta ar sperià și pe alți pești cari l-ar vedeà și i-ar împiedecà de a mai intrà înăuntru.

Porțiunea sacului cuprinsă între cele 5 cercuri se numește *Burduful vârșei* (B. f.) și are o lungime de 33 de rânduri de ochiuri, iar fundul sacului vintirului se numește *Sânul vintirului* (S.) și are o lungime de 10 rânduri de ochiuri. Sacul acì însă în realitate nu este înfundat, ci este deschis și are pe margine acelaș număr de ochiuri ca și în dreptul cercurilor; prin aceste ochiuri însă trece o sfoară groasă și lungă, numită *Brăcinarul vârșei*, prin ajutorul căreia se închide gura de dinapoi a sacului, strângându-se ca o pungă, și apoi se leagă cu ea de nueaua — înfiptă la o distanță oarecare în pământ — care ține vârșa întinsă în apă.

Prin această gură de dinapoi pescarul scoate afară peștele ce s'a prins în vintir (Fig. 201 Bc și 202 *b*).

2. *Aripa sau Canatul vârșei* (A.). Chiar în fața gurii, perpendicular pe mijlocul ei, vârșa are o plasă îngustă și lungă aproximativ de 4 m., numită *Aripă, Canat, Gard* sau *Les* (în Oltenia). Scopul acesteia este de a scoate în calea peștilor dela o distanță mai mare o stavilă, de care ei lovindu-se să se creadă închiși și să caute o ieșire; pe această ieșire o găsesc tocmai în gura vintirului, pe care luând-o drept o gaură în plasă prin care crezând că pot scăpă, ei intră în vintir unde sunt prinși.

Aripa este și ea împletită din ață de bumbac și cătrănită ca și sacul. Ea are aceeaș înălțime ca și diametrul primului cerc, fiind făcută din 18 rânduri de ochiuri de 4 cm. pe latură, iar în lungime are 95 de ochiuri. Prin rândurile de ochiuri cari formează cele două margini de sus și de jos ale aripei se trece în fiecare câte o sfoară mai groasă, numite *Sforile aripei*, cu capetele cărora se leagă aripa, de o parte de primul cerc dela gura sacului, iar de altă parte de nueaua din față care ține întinsă vârșa în apă.

La mijlocul lungimii ei, aripa este ținută întinsă de către un mic băț, a cărui lungime este egală cu lățimea aripei și care se numește *Fuscel* (F); acesta este trecut prin ochiurile ei și are sub capetele sale câte o crestătură sau gaură, astfel ca cele două sfori cari formează marginile aripei să poată fi legate sau trecute prin ele.

Aripa este legată de gura vârșei, atât prin capetele celor două sfori dela marginile ei cari se leagă de cerc, cât și prin aceea că plasa ei este prinsă de plasa limbii, deasupra și dedesubtul deschizăturii pătrate a acesteia.

3. *Potigacele* (P_1, P_2). Se numesc *Potigace*, *Poticași* (Turtucaia) sau *Coidace* (Dobrogea, Brăila, Covurluiu, etc.), două nuele—lungi de 2—2.5 m. după adâncimea apei unde se pescuește — de cari se leagă cele două capete ale vârșei pentru a o ținea întinsă și a o fixă în apă la pescuit. De unul — cel de dinapoi — se leagă brăcinarul vârșei, care ține tot odată și fundul sacului întins, iar de celălalt se leagă la distanțele cuvenite capetele celor două sfori cari formează marginile de sus și de jos ale aripei.

* * *

Vârșele astfel construite sunt vârșele ordinare cari se întrebuințează în toate bălțile și jepcile Dunărei. Pentru albia Dunărei însă se mai fac și altele mai mari, numite *Vintire mari de Dunăre*, ajungând cercul

lor până la 1 m. diametru. Ele se împletesc din aţă mai groasă. In acestea se poate prinde şi somnul, chiar până la 80 kgr. greutate unul.

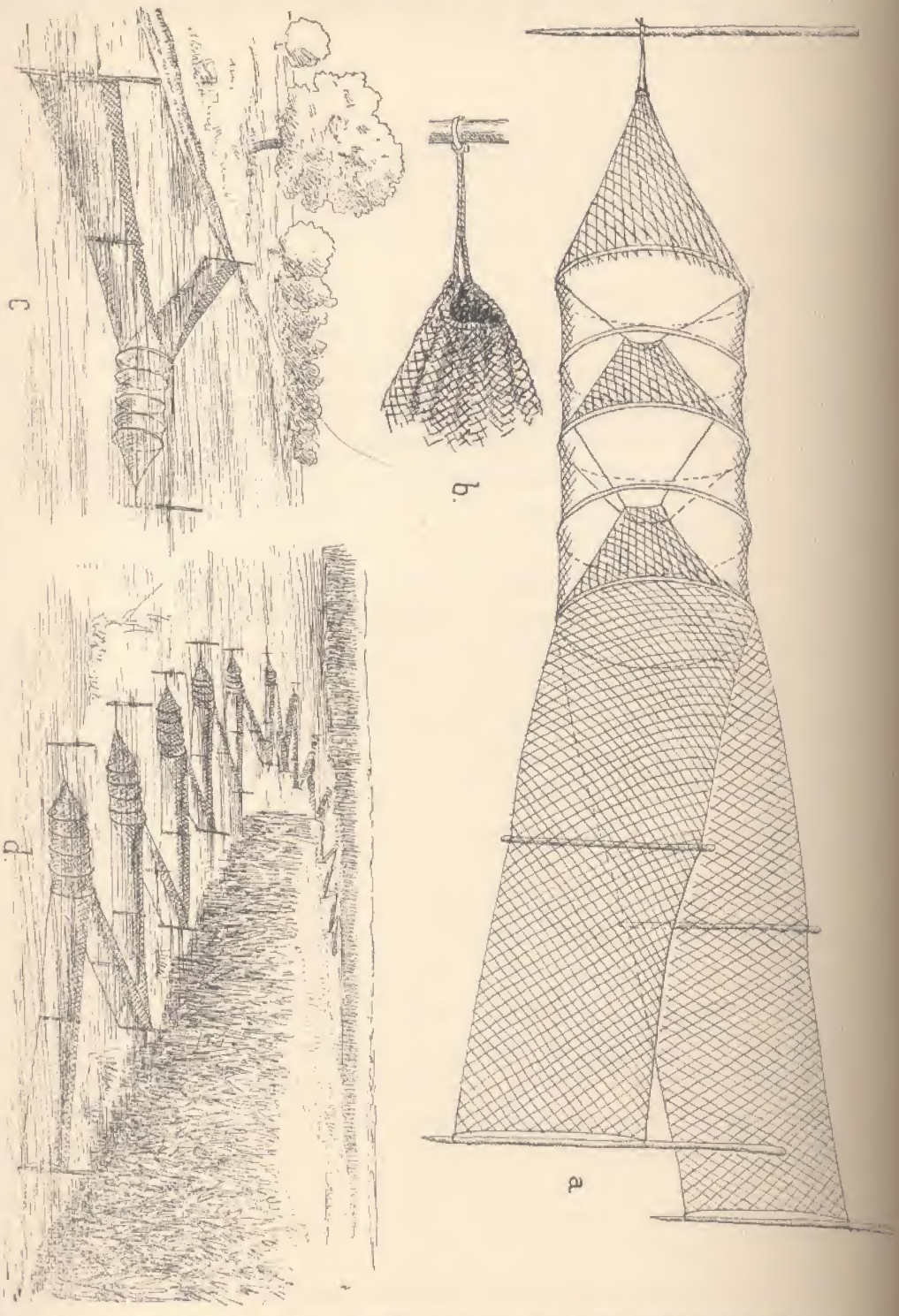

Fig. 202. Vînătre cu 2 canaturi.

Vârşele de baltă au câte un singur canat numai atunci când se întrebuinţează singure; când se aşează însă mai multe pentru a formă

la un loc o *Lavă de vintire* (Fig. 202 *d)*, atunci se fac *Vârșe cu două canaturi*. In acest caz, cele două aripi nu se mai pun perpendicular pe mijlocul gurii, ci se leagă cu marginea lor de primul cerc al Vintirului, astfel că ele formează ca o continuare a pâlniei, adică a primei limbi a vârșei (Fig. 202 *a)*.

In unele regiuni vintirele cu 2 canaturi sunt acele ce se pun la Dunăre unde e repeziciune mai mare, iar la baltă se pun numai cele cu un singur canat (Fig. 202 *c)*. In Domeniul Brăilei și în bălțile din acea regiune din contra se încunjură stuful cu lave de vintire cu 2 canaturi (Fig. 202 *d)*.

In gârlele mai mici — d. ex. prin Domeniul Brăilei — unde se fac închisori cu garduri, se pun adeseori, în loc de leasă, un fel de vintire speciale foarte mari — cu diametrul cercului de peste 1 m. — numite *Vintroae*. Ele au în totul forma unui vintir mare de Dunăre, numai că pescuesc fără canaturi, punându-se direct cu gura în deschizătura gardului, astfel ca peștele ce vrea să fugă din bălți la scăderea apelor să

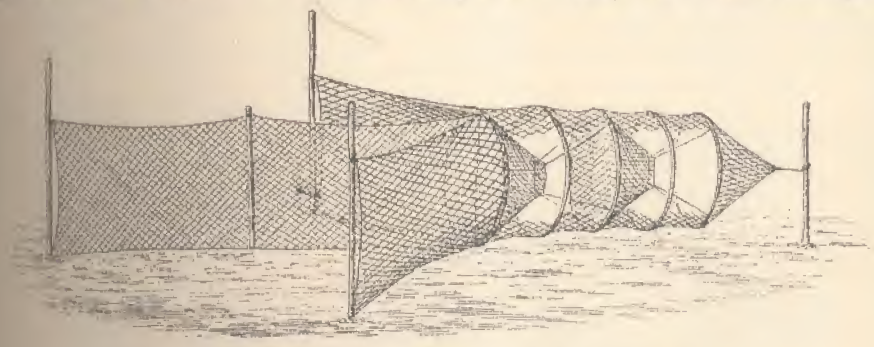

Fig. 203. Vintir cu 3 canaturi, dela Razim.

intre intr'însele. De asemenea se mai întrebuințează la gârle uneori și *Vintroaele* cu două canaturi, pentru ca închizând gârla cu aripele lor vintirul să prindă — ca un coteț dela garduri sau ca o leasă — peștele care dă să iasă afară la Dunăre.

O formă curioasă de vintire sunt de asemeni cele arătate în fig. 203, cari se întrebuințează numai foarte rar, prin regiunea Razimului. Acestea sunt *Vintire cu 3 canaturi*, din cari cel din mijloc se așează perpendicular pe gură, întocmai ca la vârșele cu o aripă, iar cele două laterale — cari sunt mai mici și cărora le lipsește și fuscelul — se așează prinse de cerc întocmai ca la vârșele cu 2 canaturi. Aceste Vintire au în consecință și patru coidace.

In fine o formă și mai simplă sunt unele Vintire sau *Etere cu 3 cercuri*, cari se mai întrebuințează încă câte odată de locuitorii de pe marginea bălților Prutului. Acestea sunt firește numai cu o singură limbă și au

așà dar numai o singură cameră prinzătoare (Fig. 204); ele se părăsesc însă din ce în ce mai mult, nefiind practice, așà că în curând vor dispăreà cu totul.

* * *

După ce am arătat dar construcțiunea vârșelor și diferitele variații de forme ce le găsim în apele noastre, să vedem acuma cum și unde se pescuește cu ele și ce rol joacă acestea în pescuitul sistematic al apelor noastre.

Cu vintirele se pescuește în totdeauna la apă mică, și anume acolo unde marginea de jos a canatului poate să atingă fundul — pentru ca peștele să nu fugă pe dedesubt — iar cea de sus să rămână la fața apei sau deasupra ei, pentru ca peștele să nu poată scăpà nici pe sus. Astfel

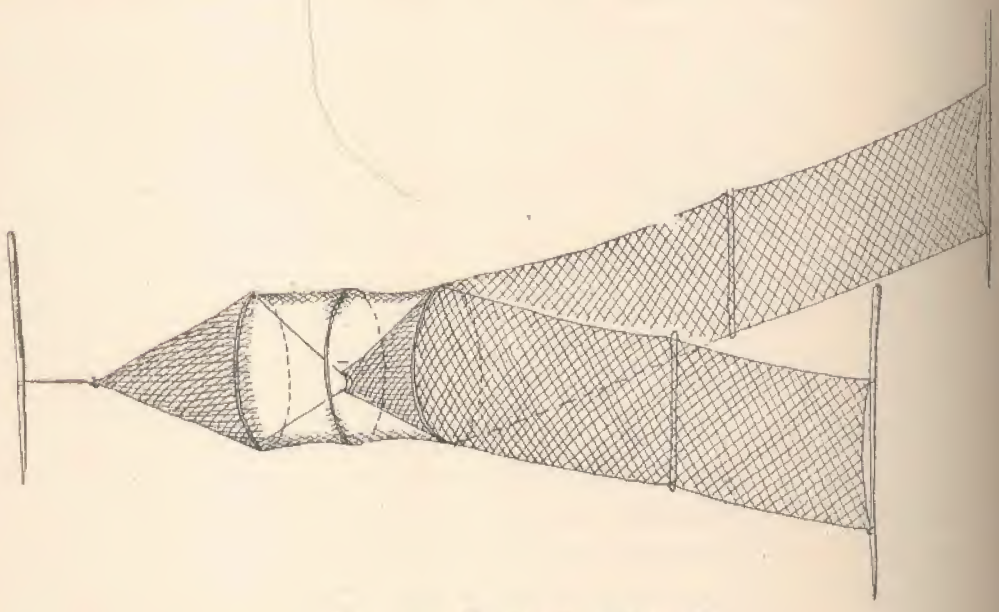

Fig. 204. Eteră cu 3 cercuri.

de locuri se găsesc în japșe, în ghiolurile mari pe la poale, la marginea stufului, la pleter în timpul închiderii bălților, etc., în gârlele mai mari pe lângă maluri unde apa e mică, iar în Dunăre la mal la întinsură.

Pentru alegerea locului unde urmează să se așeze vintirele trebue mai întâiu să se observe în ce direcție merge peștele. Astfel vintirele se pun în bălți la poalele stufului când scade apa și peștele se retrage din stuf la adânc; apoi se pun pe lângă gard (pleter) dinspre Dunăre, când peștele vrea să intre din nou din Dunăre în baltă la o viitură nouă de apă, după ce bălțile s'au închis. De asemenea se pun pe lângă gard dinspre

baltă când încep apele a se retrage și peștele dă să fugă peste maluri. In aceste cazuri vârșele se pun perpendicular pe direcția gardului și coidacului canatului se fixează în pământ chiar lângă ostreții gardului, așă că peștele care năvălește la gard dă de canat, o iea pe lângă el și intră apoi în vârșă.

In apele curgătoare vârșele se pun în totdeauna cu gura la vale.

In gârlele mari ca Filipoiu, Canalul Regele Carol, Dunăvăț, etc., se pun pe margine, chiar la mal, cu miile de vintire, în epocele când peștele fugind din bălți se retrage aici sau dă să fugă spre Dunăre; cum însă în aceste Gârle sau Canale, după starea apelor, curentul merge odată dela Dunăre la baltă și altădată dela baltă la Dunăre, tot astfel și Vârșele se pun odată cu gura spre baltă și altădată spre Dunăre.

La vintire se prinde tot felul de pește: crap, știucă, lin, caracudă, șalău, dar mai cu seamă albitură foarte frumoasă. Somnul se prinde de asemenea, el este însă uneori un mosafir neplăcut, căci mănâncă pe toți ceilalți cari au căzut în vintir.

Avantajul mare al vârșelor este că cu ele se poate pescui în toate epocele și mai cu seamă în timpul apelor mari, când cu celelalte instrumente nu se pescuește.

Vârșele se pun în apă la amiază și se lasă să stea ziua și toată noaptea; ele se caută dimineața și se lasă apoi să se svânte la aer până la amiazi, când se pun iarăș la apă.

La vârșele cătrănite de curând se prinde pește puțin din cauza mirosului, de aceea îndatorirea pescarului gospodar este să se îngrijească din timp să-și cătrănească sculele cu mult înaintea începerii companiei pescuitului.

Vârșa este instrumentul favorit al pescarilor mici, căci ea așezându-se în locuri liniștite, pescarul nu are risicul de a o pierde, iar pe de altă parte ele fiind ieftine (înainte costă plasa pentru un vintir 80 de bani, iar azi s'a urcat la peste 2 lei) pescarul nu are nevoie să-și închidă mult capital în ele ca la năvod, etc.; fiecare pescar dar își procură atâtea vârșe cât îi permit puterile sale, și după fiecare prinsoare bună care-i aduce câțivâ lei mai mult, poate să-și mai cumpere câtevâ bucăți.

Cu toate aceste mari avantaje pentru pescarul mic, vintirul este în unele epoce și un instrument principal al pescarului mare; astfel sunt pescari vintiragii cari au întinse la baltă deodată câtevâ sute de vintire. La o asemenea pescărie mare la o dubă cu un om aparțin 50 de vintire, pe cari pescarul trebue să le caute și să le controleze în fiecare zi. Un asemenea pescar vintirigiu mare dela balta Crapina îmi spune că cu 100 de vintire prinde în mijlocie cam 150 kgr. de pește pe zi; în ziua în care l-am întrebat (20 Iulie 1913) mi-a arătat că prinsese 80

de capete de crap, adică cam 150 kgr. de peşte. Un Vintir singur poate prinde însă într'o zi şi până chiar la 20 kgr. de peşte.

Un pescuit foarte interesant cu vintirele este *Pescuitul la stuf cu năvodul fără matiţă*. Se scoate matiţa, se desfac crilele în mai multe plase, se încunjură stuful ca şi cum s'ar face zătoneală şi se pun între plăşi vintire mari; de obiceiu se pune cam la 50 de stânjeni de plasă un vintir. Se bate apoi cu ghionderele în stuf şi peştele fuge spre plasă care-l conduce la vintire, unde rămâne prins. Pentru aşezarea plaselor se taie mai întâiu stuful cu *Târpanele* şi se face un drum cam de 1 metru de larg.

De asemenea foarte interesant este pescuitul ce se face în Deltă pe sub bucăţile de plaur rupte sau pe sub insulele plutitoare. Pescarii în-

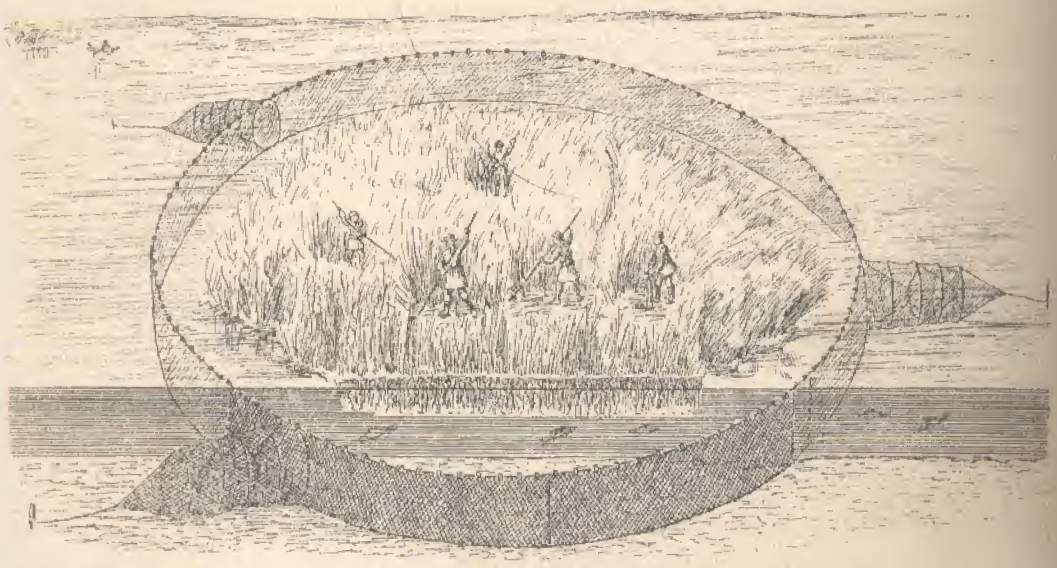

Fig. 205. Pescuitul pe sub insulele plutitoare din Deltă, cari se încunjură cu Crile de năvod şi peştele se prinde în vintire aşezate între ele.

cunjură de asemenea aceste insule cu Crilele dela năvod, iar între două plase aşează un vintir (cum se vede în fig. 205); după aceasta încep a săpă găuri în plaur, străbătându-l, şi apoi încep a bate cu Ghionderele şi cu *Raşca* pe sub el; peştii mari şi în special crapii cari erau ascunşi sub plaur speriindu-se ies afară din adăposturile lor şi intră în vintire. La acest fel de pescuit pescarii caută să lovească cu cangea dela Raşcă câţivă peşti astfel ca să-i rănească, căci, zic ei, dacă peştele vede sânge curgând, atunci fuge mai sigur din ascunzătorile sale.

Pe lângă desemnurile schematice prin cari arăt construcţiunea acestor instrumente, este cred interesant a reproduce şi o serie de fotografii cari arată modul cum se pescueşte cu aceste instrumente în diferitele ape. Astfel fig. 206 arată o barcă de pescari cari-şi caută vârşele din

Filipoiu. Fig. 207 arată un mic pescar, într'o năpârcă mânată cu ghionderul, care-şi aşează vintirile la stuf, iar în figura 208 se vede un pescar controlându-şi vintirele puse la întinsură pe malul Dunărei. Tab. XIX, jos, arată aşezarea unui pescar vintirigiu lipovan pe malul Dunărei în faţa Brăilei cu vintirele sale puse la uscat; în fine Tabela XIX, sus, arată popasul pe malul Dunărei al unor pescari vintirigii lipoveni, cari au plecat dela Tulcea spre bălţile din susul Dunărei cu lotcele încărcate de vintire strânse, spre a se angajà acolo ca pescari pe timpul verii.

Fig. 206. O barcă de pescari căutând un vintir de sub malul Filipoiului.

Fig. 207. Un mic pescar într'o «Năpârcă» aşează vintirele la marginea stufului în Somova.

2. Talianul.

Din descrierea condiţiunilor biologice din porţiunea de mare cari udă coastele noastre, în afară de cea din faţa gurilor Dunărei, s'a văzut că o parte principală a pescăriei de acolo constă din cârdurile de peşti migratori de diferite specii, cari trec pe acì rând pe rând, mergând primăvara dela Sud spre Nord şi apoi se întorc iarăş treptat, începând

din vară până la începutul iernii, mergând dela Nord spre Sud. O mare parte din aceste cârduri — ca d. ex.: Țârii (Scrumbiile de mare), Pălămidele, Stavridele, Hamsi, Toric, etc., intră regulat în Marea Neagră prin Bosfor și se urcă—ademeniți și de curentul costal NS—pe lângă coasta vestică a

Fig. 208. Căutarea vintirelor dela întinsură lângă malul Dunărei.

Mării Negre ; alții — ca Scrumbiile de Dunăre (Scrumbițele), Chefalii, etc., sunt pești locali din Marea Neagră, cari au însă locurile lor de

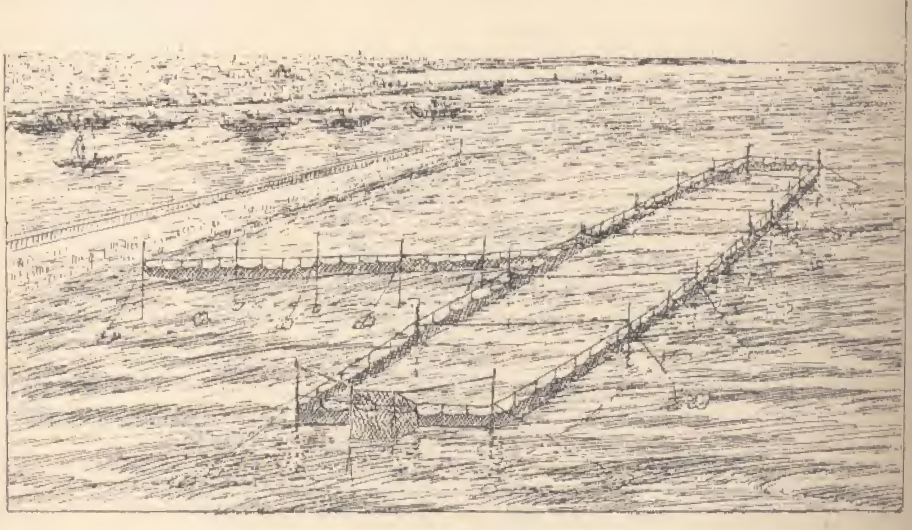

Fig. 209. Talianul din fața portului dela Constanța. Aspectul exterior și planul de situație.

hrană, de reproducție, de iernare, etc., la distanțe mari unele de altele,

așă că sunt nevoiți să facă necontenit îndelungate călătorii periodice dela unele la altele.

Pentru prinderea acestor pești migratori s'au făcut o serie de instrumente speciale ; cel mai de căpetenie însă este Talianul, pe care-l găsim dealungul coastei vestice a Mării Negre dela Bosfor și până la Constanța, făcut pretutindeni de pescarii greci, cari — după cum am arătat — exploatează pescuitul de pe toate coastele acestei mări încă din timpurile cele mai vechi.

Talianul (Tab. XX și Fig. 209) este o enormă capcană făcută din plase, în care peștele odată intrat se rătăcește ca într'un labirint până ajunge într'o ultimă cameră, de unde ne mai putând ieși afară, rămâne prins. Deși având cu totul alte dimensiuni și o înfățișare absolut diferită, el este bazat în fond pe acelaș principiu ca și vârșa și constă din două părți principale : a) *Aripa* și b) *Talianul propriu zis.*

Aripa. Aceasta (Fig. 209 și 210 *a*) este o plasă lungă de câtevă sute de metri și lată de 8—12 m., așezată vertical în apă pe distanța dintre mal până la gura talianului; ea este susținută de o sârmă de cablu care este întinsă orizontal la 1 m. deasupra nivelului apei și prinsă din distanță în distanță pe o serie de stâlpi înalți ca stâlpii de telegraf; aceștia sunt implântați în fundul mării și fixați de o parte și de alta cu câte o sârmă legată de greutăți mari de piatră, de pe fundul mării. Deoarece peștii migratori vin numai la adâncimi mai mari, de aceea și talianele se așează numai în acele locuri unde asemenea adâncimi sunt mai apropiate de maluri, și de aceea și lungimea aripei variază și ea după distanța dela coastă la care e așezat instrumentul.

Stâlpii cari susțin aripa sunt de obiceiu niște piloți, înalți de vreo 15 m., fixați în fundul apei la distanțe de 25 stânjeni pescărești unul de altul. (Stânjenul pescăresc este măsura de lungime obicinuită a pescarilor și reprezentă distanța între cele două mâini când brațele sunt deschise ; el are cam 1.50 m. lungime).

La Talianul dela Constanța, care este așezat în afara portului unde sunt adâncimi până la 12 m., aripa pornește dela partea din afară a ultimului dig și merge — în unii ani — până la o distanță de 400 stânjeni, unde e gura talianului.

Talianul propriu zis. Acesta este o plasă foarte mare, ale cărei margini sunt prinse de jur împrejur pe un cablu de sârmă susținut de piloți, cuprinzând un spațiu de 18—26 m. în lat și de 90—140 m. în lung ; mijlocul plasei acopere ca o căptușeală fundul acestui spațiu, iar marginile ei, ridicate în sus, formează de jur împrejur peretele exterior al Talianului (Fig. 209, 210 și 210 bis).

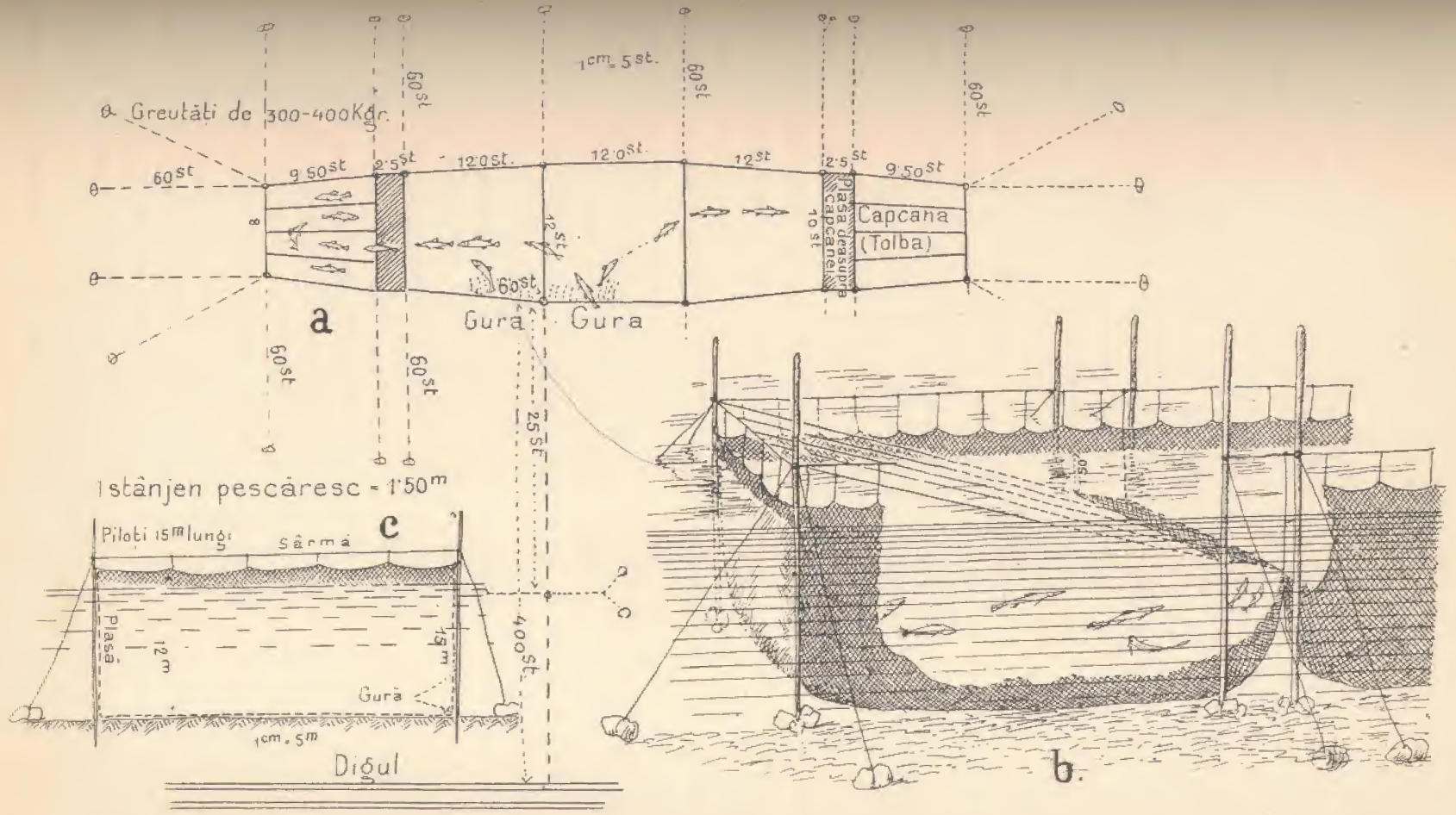

Fig. 210. Talianul dela Constanța, *a*) Planul orizontal cu aripa ; *b*) Capcana ; *c*) Secțiune transversală în dreptul unei guri.

După cum se vede atât în fotografiile din tabela XX, cât și în planurile — orizontal și vertical — din fig. 210 și 210 bis, spațiul dreptunghiular pe care se așează Talianul este marcat cu o serie de 16 piloți mari («Parii» sau «Stâlpii Talianului») — de cel puțin 15 m. înălțime fiecare — bătuți față în față pe două linii depărtate de 12 st. (18 m.) una de alta. Din aceste 8 perechi de stâlpi, 6 perechi sunt bătute la distanțe egale de câte 12 stânjeni una de alta, așà că prin aceasta întreg spațiul ocupat de Talian este împărțit în 5 camere egale ; celelalte două perechi sunt bătute, una între perechea I-a și a II-a și cealaltă între a V-a și a VI-a; adică fiecare din ele vine în câte una din camerele dela capetele talianului, și anume astfel ca să fie cu mult mai apropiate de stâlpii din interior (numai la 2—5 stânjeni depărtați de ei) decât de cei dela capete.

Aceste două perechi de stâlpi intercalați între ceilalți mai au și un alt scop de îndeplinit decât numai acela de a susținea plasa laterală; ei servesc și la susținerea unor plase interioare cu cari se formează capcanele dela capetele Talianului.

Stâlpii se aleg, după adâncimea apei în care se așează talianul, de o lungime astfel ca să mai rămână din ei afară din apă o bucată de cel puțin 2,5 m. Ei se bat bine în pământ — pe cât o permite natura fundului —, apoi se leagă în-

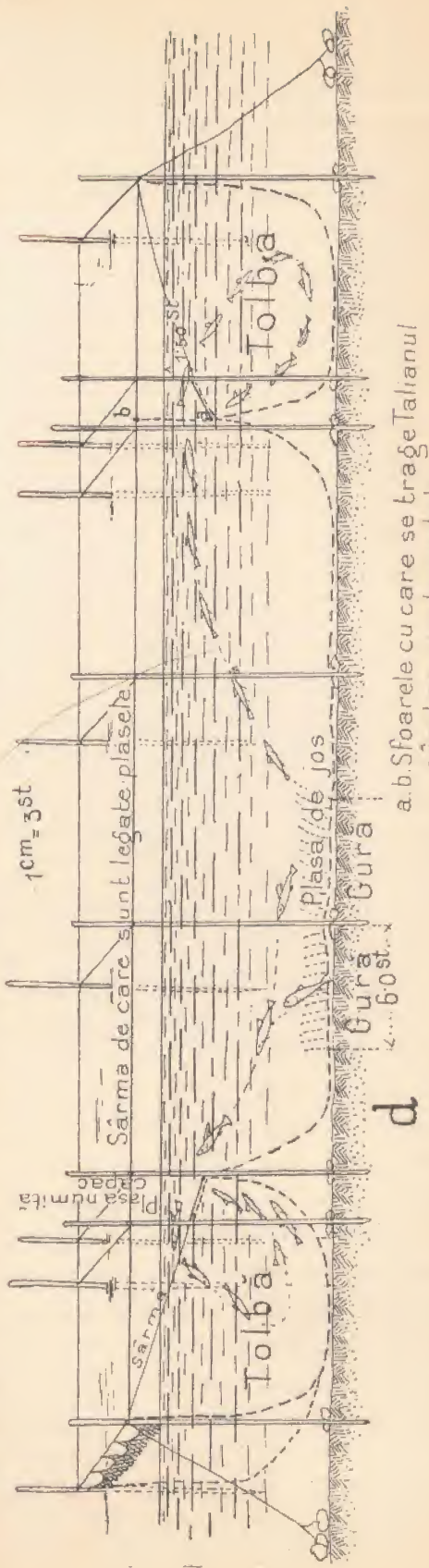

Fig. 210 bis. *d*) O secțiune longitudinală în Talian, arătând modul cum intră și se prinde peștele.

tre ei cu cabluri la o înălțime de 1 m. deasupra nivelului apei, și anume se leagă fiecare stâlp, atât cu perechea sa din față, cât și de jur împrejur toți stâlpii cu un cablu lung. După aceasta fiecare stâlp se mai fixează încă odată și în afară — cu câte un cablu lung de 60 m.— de câte o grămadă de pietroaie, de câte cel puțin 3—400 kgr. fiecare, turnate pe fundul mării la distanța cuvenită în dreptul fiecăruia stâlp. Cu modul acesta — după cum se vede în Fig. 210 *a* — se formează un schelet foarte solid, care are apoi a suportă toate greutățile plaselor și a rezistă totodată la valuri și furtuni.

De cablul care leagă de jur împrejur stâlpii, sunt prinse cu fringhii subțiri — la distanțe cam de 2 stânjeni una de alta—marginile plasei, care cade apoi vertical în mare formând de jur împrejur peretele exterior al Talianului, iar mijlocul ei acopere fundul mării (Fig. 210 *b*). Această plasă însă nu este continuă, ci într'o parte — în camerele dela mijloc — ea prezentă lângă fund două deschizături — lungi de câte 6 stânjeni fiecare însă foarte înguste — cari sunt «Gurile talianului». Între ele vine de se leagă marginea aripei.

Aceste două guri (Fig. 210 *c* și *d*), deși incomparabil mai mari, sunt făcute în acelaș mod ca și la vârșe, astfel că peștele să poată intră prin ele cu ușurință, însă să nu mai poată ieși înapoi afară.

Partea cea mai importantă a Talianului este partea unde se prinde peștele, numită *Capcană* sau *Tolbă*. Acestea sunt cele două camere dela capetele talianului, cari sunt în mod special amenajate pentru acest scop.

Aici, după cum se vede în Fig. 210 *b* și *d*, plasa care acopere fundul talianului este îndoită formând o cută, a cărei muche se urcă în sus până la vreo 3 sau 4 m. sub nivelul apei, ținută astfel prin niște fringhii speciale (Fig. 210 *d*, *a-b*), legate de parii respectivi. De mucheа acestei cute este prinsă o pânză împletită în ochiuri, însă foarte deasă, — lungă cât lățimea talianului și lată numai de vreo 25 stânjeni — numită *Perdeà*. Această pânză deasă se întinde orizontal spre interiorul capcanei, înălțându-se cu încetul, până ce marginea ei ajunge la 1.5 m. sub nivelul apei, și formând un fel de capac.

Marginea acestei pânze este pe de o parte prinsă la distanțe egale cu 3 fringhii, cari o leagă de cablul dela marginea talianului și o ține astfel în această poziție orizontală puțin înclinată în sus, iar pe de altă parte capetele ei sunt ținute de cele 2 perechi de pari intercalate între parii cari formează ultimele camere. In modul acesta se formează dar la fiecare capăt al talianului câte o cameră de acestea «cu Capac» sau «cu Perdeà», numite *Tolbe* sau *Capcane*.

Peștele migrator venit din mare întâlnește în calea sa aripa talianului, care-l conduce la gurile sale; aici el intrând prin cele 2 guri înăuntru, nu mai poate să se întoarcă înapoi și dă să fugă înainte; astfel dar peștii sunt conduși, atât de plasa dela margini cât și de cea de desupt, ca să se urce în sus și să treacă pe deasupra perdelei, spre a intră în Tolbă; de acolo însă ei nu se mai pot întoarce înapoi din cauza Capacului — după cum se vede în fig. 210 *b* — și rămân astfel prinși.

Când se scoate peștele prins din Talian, se procede în felul următor: După cum se vede în Tabela XX figura din mijloc, pescarii, în număr de

Fig. 211. Controlul zilnic al Capcanei și scoaterea peștelui prins.

obiceiu de 5, introduc barca lor în Talian, trecând printre cei 2 pari mai apropriați din ultima cameră; acì ei rădică capacul și plasa de pe fund și incetul cu incetul o trag, până ce tot peștele prins ajunge lângă marginea dela capătul talianului (Tabela XX figura de jos și fig. 211); apoi ei ridică din toate părțile plasa tot mai sus și concentrează tot peștele într'un mic spațiu, ca într'un sac; de aici apoi îl răstoarnă cu plasa într'un fel de *Juvelnic*, care este legat la capătul talianului în afară de corpul său. Juvelnicul acesta este un sac adânc, a cărui gură e prinsă pe 2 bețe drepte cari o țin deschisă și care se vede fotografiat în figura 212.

Talianul dela Constanţa e cel mai dela Nord şi totodată cel mai mic din toate talianele din Marea Neagră; cu cât ne scoborîm însă la Sud, cu atâta talianele sunt mai mari şi mai sistematice. Lângă porţiunea de coastă dintre Mangalia şi Ecrene avem 10 taliane, dintre cari cele dintre Caliacra şi Cavarna sunt cele mai importante.

După cum e epoca migraţiunilor peştelui, gurile talianelor se fac din sus sau din jos, sau din amândouă părţile.

Fig. 212. Scoaterea peştelui din Talian şi punerea sa în Juvelnic.

Talianele se ţin în mare de obiceiu până la Sf. Nicolae — când mai prind încă ultimele Scrumbii de mare—şi apoi se scot afară, punându-se iarăş cât mai de timpuriu la începutul primăverii.

Specia principală ce se prinde în Talian este Scrumbia de mare, însă am văzut prinzându-se—dar foarte rar—chiar şi Nisetru mic. De altfel se poate prinde în ele tot felul de peşte.

GRUPA D.

PLASELE MARI IN FORMA DE SAC.

Din descrierile date în capitolele precedente și în «Fauna ichtiologică» asupra biologiei peștilor s'a văzut că diferitele specii de pești nu trăesc în Dunăre la aceeaș adâncime: unii se țin mai mult pe fund sau chiar în gropile de pe fund, alții—ca d. ex. Obleții — trăesc mai mult la suprafață; unii își schimbă pătura de apă în care se țin, după anotimpuri, temperatură, turbureala apei, etc., iar alții își schimbă habitatul chiar în cursul unei zile, ca d. ex. somnul care în timpul verii stă ziua la fund și noaptea pe lună iese la suprafață după Obleți, ș.a.m.d.

Instrumentele din grupa aceasta, cari se întrebuințează aproape numai în apele curgătoare, au tocmai de scop a urmări peștele la diferitele adâncimi la cari trăește el în diferitele epoce, și ele sunt anume astfel construite ca cu dânsele să se poată pescui, după voință, o anumită pătură orizontală de apă pe distanțe cât de mari.

Din această grupă fac parte numai 3 feluri de instrumente: *Lăptașul*, *Rețca* și *Oriile*; aceste din urmă însă reprezentă ele singure o întreagă serie de instrumente, cu tot felul de variațiuni de construcție, impuse de variațiunile felului de vieață a diferitelor specii de pești pe cari au ele a le pescui.

Și din punctul de vedere etnografic instrumentele din această grupă au o mai mare însemnătate, căci pe când Lăptașul este un instrument de care se servesc mai cu seamă pescarii turci, Oriile sunt instrumente curat românești de cari se servesc aproape excluziv numai pescarii români.

1. Lăptașul.

Lăptașul (Fig. 213) este o plasă mare având forma unui sac cu gura foarte largă, de o lungime de 25 stânjeni pescărești (câte 1.50 m. stânjenul) și o adâncime de 8—10 stânjeni. El este împletit din ață de cânepă (No. 12) având ochiurile rari, de cel puțin 6 cm. pe latură; Lăptașul

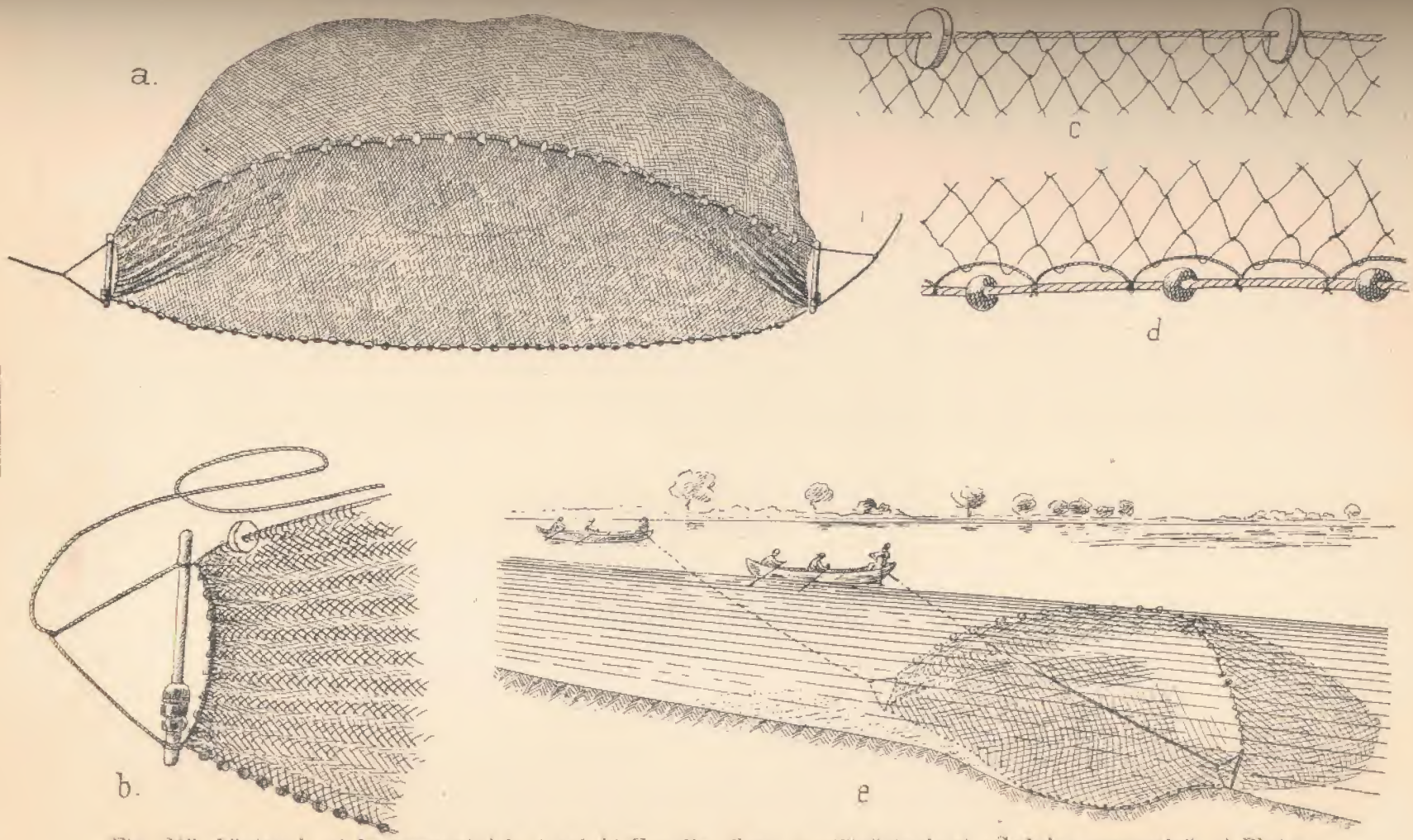

Fig. 213. Lăptașul. *a)* Instrumentul în total, *b)* Una din Clece cu «Căpăstrul» și «Codula» respectivă, *c)* Pluta, *d)* Camâna, *e)* Modul cum se pescuește cu Lăptașul la gropile de pe fundul Dunărei.

nu este însă făcut din împletitură ca un sac—adică scăzându-i-se numărul ochiurilor dela gură spre fund pentru a i se formă fundul—ci el e împletit mai întâiu ca o plasă dreaptă, iar forma de sac i se dă numai în urmă, prin modul cum e legată această plasă de fringhiile pe cari sunt înșirate ochiurile dela marginile ei (Fig. 213 *b)*; de aceea se și zice ca Lăptașul este o Plasă sau un Tifan cu un *Sân* foarte mare și că e compus din 3 sau 4 plăși mari drepte împreunate la un loc.

Marginea de sus a plasei este legată de o funie groasă — numită *Pluta* — pe care sunt înșirate din distanță în distanță bucăți mari de plută, astfel ca să se ție la fața apei, iar marginea ei de jos este legată de o altă funie mai lungă, pe care sunt înșirate «Plumburi», numită ca la toate plasele: *Camănă*.

Modul cum se leagă ochii plasei de Camănă, după cum se vede mai lămurit și din fig. 213 *d*, este următorul : se iea o sfoară lungă care se trece prin câte 3 sau 4 ochiuri de ale plasei și apoi se leagă printr'un nod pescărește de funie, apoi se trece din nou sfoara prin 3 sau 4 ochiuri și iar se leagă de funie ș.a.m.d. Cu modul acesta ochiurile nu sunt fixate de odgoane, ci joacă libere pe fringhiuța pe care sunt înșirate, fără însă a fi înnodate, așà că plasa se poate mișca mai liberă și luă orice formă. Pe «Plută» se înșiră ochiurile direct, fără a mai fi nevoie de o sfoară.

Numărul plutelor și al plumburilor de pe otgoane variază, deoarece prin aceste se regulează adâncimea la care are să pescuească instrumentul. In general însă, deoarece cele de mai multe ori cu Lăptașul se pescuește toamna târziu pe fundul Dunărei — ba chiar prin gropile de pe fund —, plumburile sunt incomparabil mai dese, punându-se la fiecare 2, 3 sau 4 ochiuri câte un plumb, pe când plutele vin abiă la 15—20 de ochiuri una.

La marginile sale laterale sacul are două lemne groase, lungi de câte 1.50 m., numite ca la toate plasele *Clece* (Fig. 213 *b*). Acestea au fiecare la capetele lor câte o crestătură de care sunt legate capetele Plutei și Camănei; de asemenea de o parte și de alta între cele două capete ale unei Clece este întinsă câte o sfoară groasă, de care sunt înșirate unul după altul toate ochiurile de pe marginile laterale ale sacului. Numărul acestor ochiuri, adică lățimea plasei, fiind aproape tot atât de mare cât și numărul lor de pe marginea de sus sau de jos, adică cât lungimea sacului, plasa este acì foarte încrețită și prin aceasta tocmai i se dă acestei plase—aproape pătrate—forma de sac.

Tot de capetele Clecelor sunt legate de fiecare parte, printr'un căpăstru, și câte o fringhie de cânepă groasă și lungă de 50 m., numită

Frână sau *Codulă*. Cu acestea se ţine şi se trage Laptaşul când e în apă. Pe capătul de jos al fiecărei Clece—lângă Camănă — este legată câte o greutate mai mare, de plumb sau de piatră, care are de scop să ţie instrumentul cu această parte în jos şi să-l târîe pe fundul apei. Turtucăienii, în loc de plumb sau piatră, pun de fiecare parte câte o *Ghiuleà* (ca cele pe cari le întrebuinţează la Orie) de câte 5 kgr. greutate fiecare.

Fig. 214. Pescuitul cu lăptaşul în Dunăre, la Hârşova. *a)* întinderea Lăptaşului, *b)* scoaterea Lăptaşului.

In susul Dunărei, unde apa e puţin adâncă, dimensiunile Lăptaşelor sunt şi ele cevà mai mici, ajungând până la 30 m. lungime, 16 m. adâncime şi 40 m. lungimea codulelor.

La împletitul unui Laptaş intră cam 20—25 kgr. de aţă de cânepă.

Lăptaşul este un instrument mişcător şi are nevoie, pentru a fi purtat, de două dube cu câte 3 pescari fiecare, adică de fiecare lotcă sunt câte 2 lopătari şi un cârmaciu care ţine totodată şi de o codulă a Lăptaşului. Inainte, la pescuitul cu lăptaşele, se ieşià numai cu *Oraniţele*, adică cu acele bărci mari şi cu fundul lat, cari sunt mânate cu nişte lopeţi late, numite *Opăcini*.

Cu lăptașul se trage ca și cu năvodul, adică: se pune mai întâiu lăptașul la apă, cele două dube merg paralel și trag «Toana» ținând fiecare de câte o codulă; apoi după ce l-au târît pe fund pe o distanță oarecare, se împreună bărcile și îl scot afară trăgându-l de codule (Fig. 213 *e*, 214 *a* și *b* și 217 *a* și *b*).

Fig. 215. Lăptașul întins la uscat.

Lăptașul este un instrument cu care se pescuește de obiceiu numai la apă curgătoare, la cele mai mari adâncimi, și numai excepțional se întrebuințează și la unele ape stătătoare foarte adânci, cari au gropi multe pe fund.

Fig. 216. Pescarii turci la Hârșova reparând Lăptașul.

Cu Lăptașul la Dunăre se umblă numai toamna, când Dunărea e aproape să înghețe, și primăvara îndată după scurgerea sloilor. Atunci peștele e amorțit și stă la fundul Dunărei în gropi; Lăptașul este astfel regulat, prin greutățile de plumb, încât camăna sa să se târască pe fund, luând necontenit forma fundului apei pe unde trece și intrând prin toate gropile, de unde prinde astfel tot peștele ascuns în ele.

Cu el se mai pescuește toamna târziu și pe la unele gârle mari și adânci — ca d. ex. : la gârla Lățimea, care în realitate însă este un vechiu și foarte adânc braț de Dunăre, astăzi izolat — și unde în fiecare toamnă stau ascunse cantități mari de pește prin gropile de pe fund.

Fig. 217. Pescuitul cu Lăptașul pe Dunăre în brațul Tatarului la Chilia. *a)* Întinderea Lăptașului *b)* Scoaterea Lăptașului.

Cu Lăptașul se mai pescuește și iarna pe sub ghiață la locurile adânci, unde sunt gropi multe pe fund, în cari se ascunde peștele. Se face o copcă mare și se bagă Lăptașul în apă întocmai cum se bagă năvodul,

apoi se fac de o parte și de alta o serie de copce mici pentru tras codulele și în fine se face la celălalt capăt o altă copcă mare (Căldarea) prin care se scoate Lăptașul (a se vedeà descrierea pescuitului cu năvodul sub ghiață și instrumentele necesare pentru facerea copcelor la pag. 481—490 precum și Tabelele XXVI—XXX).

De obiceiu la pescuitul sub ghiață se trage odată cu Lăptașul și se prinde numai puțin, apoi se trage tot în acelaș loc încă de câtevà ori până ce camăna cu plumburi, cari intră prin toate gropile, atinge și sperie bine peștele dintr'însele ; astfel abià după vreo 3—4 «Toane», încep a se prinde cantitățile cele mari.

In Lăptaș se prinde somn, crap și tot felul de pește de Dunăre, care trăește în aceste epoce pe fundul ei.

După cum s'a spus, cu Lăptașul în susul Dunărei—pe la Silistra, Hârșova, etc.—pescuesc mai cu seamă Turcii, și toți pescarii îl consideră chiar ca un instrument de origine turcească.

In fig. 214 *a* și *b* — cari reprezentă două fotografii scoase de d-l M. Florian în Martie 1913 — se văd două bărci cu câte trei pescari turci pescuind în Dunăre în fața Hârșovei cu lăptașele, iar în fig. 215 și 216 se vede lăptașul întins pe mal la *Pelii* și pescarii turci ocupați cu repararea lui.

In fig. 217 *a* și *b*, cari reprezentă două fotografii scoase de d-l Dr. D. G. Ionescu, se văd două bărci cu pescari români și ruși pescuind cu Lăptașul în Dunăre, în brațul Tătarului de lângă Chilia Veche.

2. Reșca.

In unele regiuni, mai cu seamă pe Dunărea Măcinului, toamna și iarna când peștele stă la fundul Dunărei la adâncimi mari, unii pescari scot matița dela năvod și o transformă într'un instrument de pescuit de sine stătător, pe care-l numesc *Reșca*.

Matița fiind un sac mare și foarte adânc — făcut dintr'o plasă lungă, îndoită la mijloc și însforată pe margini, și nu ca Lăptașul numai o plasă încrețită la mărgini pentru a luà o formă de sac—pescarii îi pun de o parte și de alta a gurii o pereche de Clece, de cari leagă câte o codulă lungă. Apoi îngreunează bine cu plumburi camăna și partea de jos a clecelor și mai scot cevà din plutele și *pușele* dela fringhia cu plute. Astfel regulate greutățile, sacul aruncat în apă cade cu camăna pe fund și rămâne cu gura deschisă.

Cu Reșca se pescuește ca și cu Lăptașul, târându-se pe fundul Dunărei trasă de două bărci cari o țin de codule.

Descrierea amănunțită a acestui instrument precum și figura sa nu mai e nevoie să le dau acì, deoarece vor fi arătate pe larg în capitolul în care vom descrie Matița năvodului.

3. Oriile.

Se numește *Orie* sau *Horie* (a se vedeà și descrierea Oriei dela Snagov, pag. 70—71 și Fig. 18), un sac de plasă turtit și aproape pătrat, având forma unei tăști de călătorie; cu o gură mare cât lungimea sa, care se mai prelungește încă prin două despicături laterale și pe câte o treime din marginile sale. Oria dar face impresia că ar fi făcută dintr'o plasă dreaptă, îndoită dela mijloc și cusută pe 2/3 din marginile ei pentru a formà un sac pătrat cu gura lungăreață.

Acest sac, care e legat de cele 4 capete ale gurii sale cu câte o fringhie lungă care îl susține și are la capetele marginii inferioare a gurii și câte o greutate, se poate țineà suspendat în apă la orice adâncime voită și purtà astfel — după curent — cu gura deschisă pe distanțe cât de mari.

Pescarii din lotcă, cari poartă oria la pescuit, țin pe degetul lor arătător câte o sfoară subțire, prin care simt îndată că a intrat un pește în sac și-l scot afară.

Bazat pe acest principiu simplu de prindere — care nu este altul decât principiul instrumentului celui mai răspândit din râurile noastre din Moldova, Poclăul—acest instrument prezentă și la Dunăre—cu partea inferioară a afluenților ei—o întreagă serie de variațiuni, atât ca forme cât și ca dimensiuni.

După variațiunea condițiunilor hidrografice ale apelor în cari se întrebuințează, după speciile de pești pe cari caută a le prinde, după variațiunile felului de vieață și a obiceiurilor acelorași specii în diferitele epoce ale anului, etc., și oriile au și ele diferite forme și dimensiuni, diferite moduri de construcție și mai cu seamă alte moduri de a fi mânuite în timpul pescuitului.

Turtucăienii, cari de sigur dintre toți pescarii noștri sunt cei mai meșteri la pescuitul cu aceste instrumente și cari cel puțin de două ori pe an, urmărind somnul, percurg cu sutele de bărci toată Dunărea dela Turtucaia la Sulina, întrebuințează 7 feluri de Orii. Voiu descrie dar mai întâiu diferitele feluri de Orii ale pescarilor din Turtucaia și după aceea voiu arătà și celelalte forme pe cari le-am mai întâlnit în apele noastre dela Dunăre și partea inferioară a râurilor.

Orice forme ar aveà ele însă, toate oriile sunt instrumente de apă curgătoare, cari pescuesc lăsându-se la vale cu curentul ; ba chiar din

toate apele României numai Snagovul — unde însă condițiunile hidrografice de adâncime, etc., sunt cu totul particulare — este singura apă stătătoare în care se întrebuințează orii.

In Dunăre specia principală care se pescuește cu acest instrument este Somnul; de aceea voiu începe mai întâiu cu *Oria de somn*, descriind-o ca tip în toate amănuntele ei, iar pentru celelalte voiu arătà numai pe scurt diferințele de construcție și întrebuințare.

a) Oria de somn simplă.

In general la Turtucăieni toate oriile sunt purtate de o singură barcă cu doi pescari, așezați fiecare la câte un capăt al dubei și ținând fiecare cu o mână de câte un capăt al oriei (Tab. XXI). Astfel fiind, lungimea sacului oriei este în totdeauna egală cu lungimea lotcei; și cum lotcele lor sunt aproape toate cu fundul mai lat și cu 20—26 de crivace (fig. 218)—așà ca să le poată servì la orice fel de pescuit, chiar

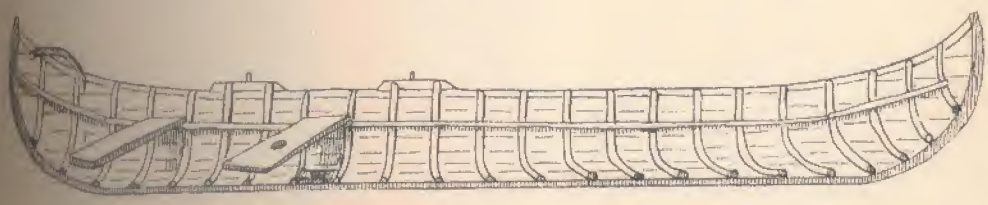

Fig. 218. Lotcă de orieri dela Turtucaia.

cu năvoadele, fără a-și mai face lotce speciale — și lungimea oriilor de aici e mai mult sau mai puțin uniformă, adică de 4 stânjeni cât are lungimea unei bărci de 26 de crivace.

După lungimea sacului se face și adâncimea sa, care este numai cu puțin mai mică.

Sacul (Fig. 219) nu este cusut pe margini—sau cum se zice pentru plăși, nu este «însforat»—cum are aparența, ci este împletit dintr'o bucată ca sac. Impletitura se face din ață de cânepă în 3 ițe, cu ochiuri de 8 cm. pe latură. Sacul este astfel împletit, încât lasă pe amândouă marginile sale laterale de lângă gură câte o despicătură—un fel de prohab—lungă de 75 cm., care se numesc *Ghizdele oriei*. Prin aceste despicături, marginea care formează gura sacului este împărțită și ea în două părți: marginea de sus și cea de jos.

Prin ochiurile plaselor, cari formează marginile de sus și de jos ale gurii, trece câte o fringhiuță subțire, numite *Oborul de sus* și *Oborul de jos* (în Mehedinți aceste sfori dela gura oriei se numesc: *Povara de sus* și *Povara de jos*), iar prin ochiurile dela marginea ghiz-

delor trece câte o altă sfoară mai subțirică, ale căror capete se leagă pe cele două oboare.

Capetele Oborului de jos sunt legate de câte o toartă laterală a câte unei boambe de fier, numite *Ghiulelele oriei* (Figura 219 *b*). Aceste ghiulele au o greutate de 5 kgr. și au de scop a ținea Oria afundată

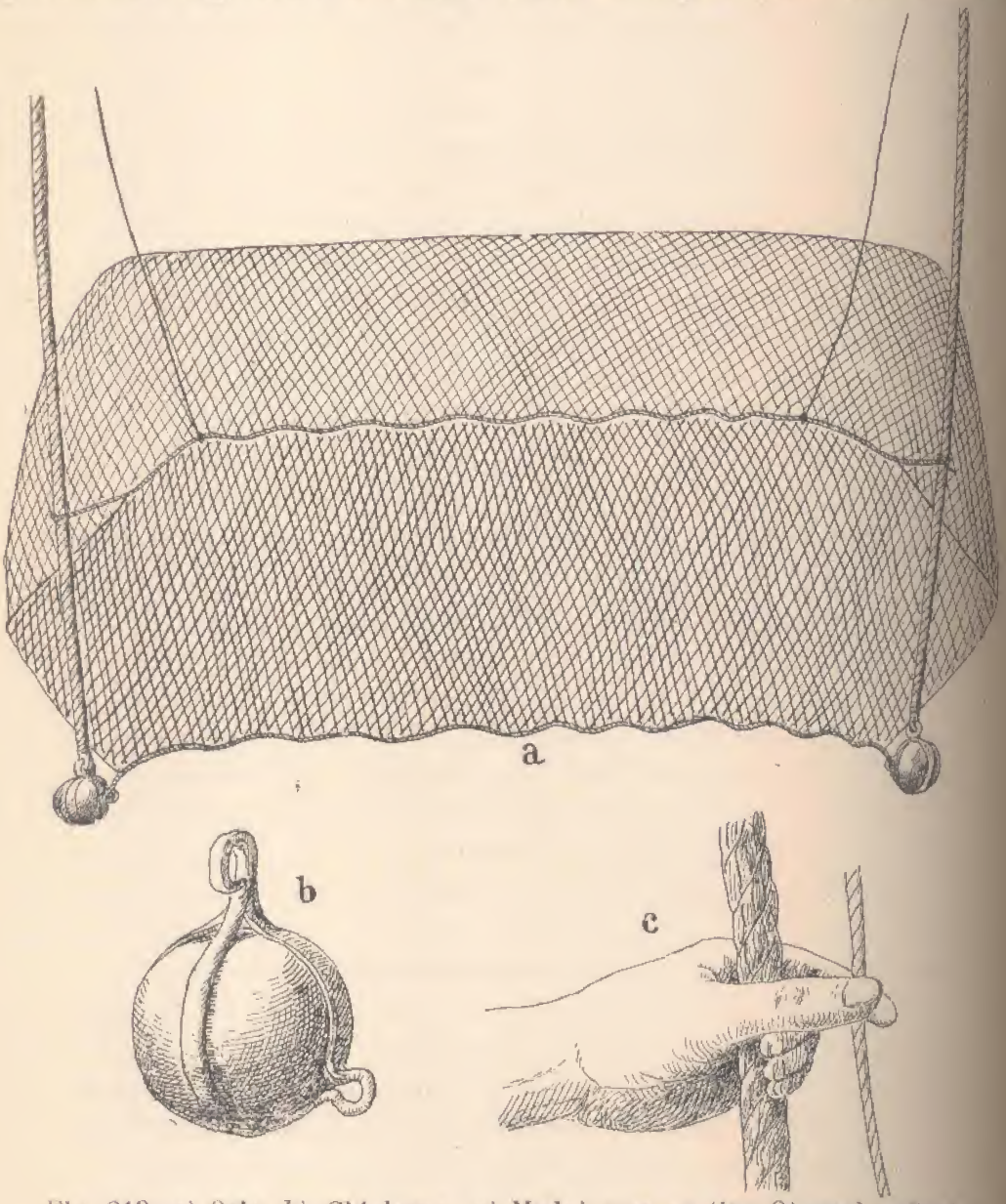

Fig. 219. *a)* Oria, *b)* Ghiuleaua, *c)* Modul cum ce ține Otgonul cu Straja.

la orice adâncime voim. La partea lor superioară ghiulelele au o altă toartă, de care sunt legate niște otgoane groase și lungi de cel puțin 25 de m., numite *Otgoanele oriei* sau *Otgoanele cu ghiuleà*. Cu acestea se ține întreaga Orie suspendată în apă la adâncimea la care vrea să

pescuească. De fiecare otgon se leagă, la o distanță egală cu odată și jumătate lungimea unei ghizde, câte unul din capetele oborului de sus, și anume astfel ca între otgon și plasă să rămână liberă o bucată din oborul de sus egală cu o jumătate de ghizdă.

Prin acest fel de legătură dar se mănține gura oriei deschisă.

De oborul de sus — adică de marginea superioară a gurii — este legată, la o distanță cam de câte 1 m. dela fiecare din capetele sale cari sunt legate de otgon, câte o fringhiuță subțire de teiu, cari au aceeaș lungime ca și otgoanele. Acestea sunt *Strajele*, numite și *Tâtic*, pe cari le ține pescarul în aceeaș mână cu otgonul, însă astfel ca să le apuce între cele două degete principale (Fig. 219 *c*).

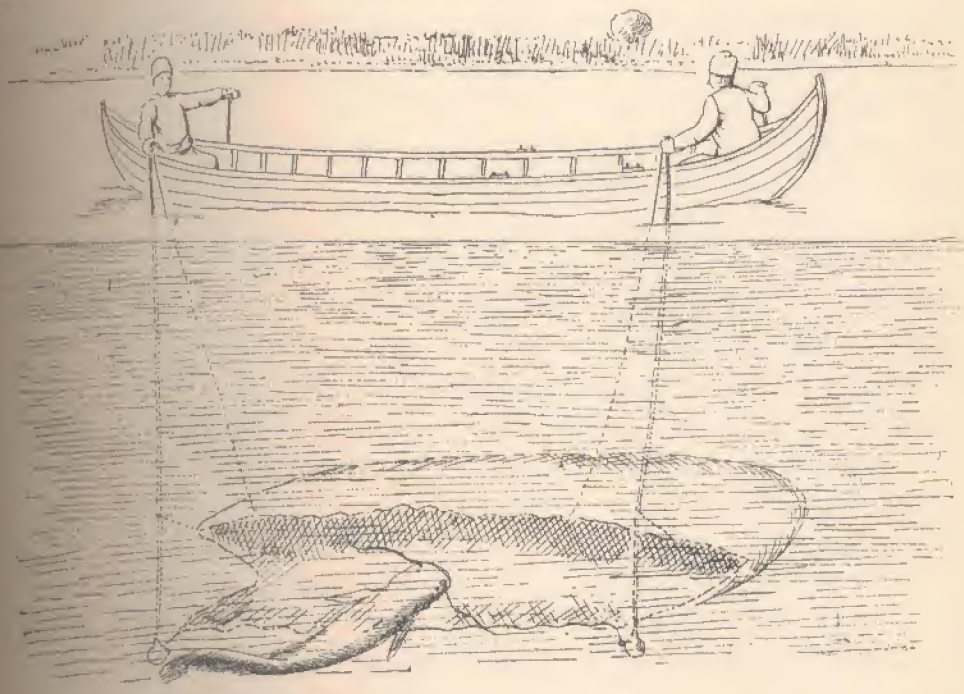

Fig. 220. Modul cum se pescuește somnul cu Oria.

Dacă vreun pește intră în Orie, el lovește cu capul de peretele de sus al sacului (Fig. 220) și această lovitură se transmite imediat prin Strajă, care «țicnește», așà că pescarul o simte de îndată «la deget» și scoate la moment Oria cu otgoanele din apă. Strajele se fac înadins de teiu, căci când pescarul ridică oria, el trage numai de otgoane, iar strajele le aruncă jos; dacă dar acestea ar fi de sfoară, s'ar încurcà, pe când teiul se încolăcește numai și plutește la fața apei.

La pescuit pescarii stau în lotcă așezați față în față pe cele două *Oturace* dela capetele lotcei. Într'o mână țin otgonul și straja, pe care o apucă între 2 degete (unul ține cu dreapta și altul cu stânga), iar în cealaltă mână ține de

Crucea vâslei și vâslește pentru a ținea lotca în latul curentului. Vâsla aici e legată de o fringhie scurtă de 30 cm. care este prinsă într'o gaură făcută anume în peretele lotcei; această fringhie se numește în Mehedinți «Bâlea».

In fotografiile din tabela XXI și din figura 222 se vede foarte bine modul cum țin cei doi pescari oria și vâsla și cum aceasta e suspendată de lotcă.

Pescarii pleacă cu aceste Orii la pescuitul somnului toamna târziu înainte de venirea sloilor și primăvara îndată după scurgerea lor. Plecarea pescarilor cu Oriile e cât se poate de interesantă (Tab. XXI), căci vin cel puțin 100 de bărci cari se leagă una de alta și se pun fiecare în curmezișul curentului, formând 3 sau mai multe rânduri lungi aproape cât jumătatea Dunărei pe partea unde apa e mai adâncă — *pe sub potmoluri* — unde e mai mult pește (Tab. XXI, fig. a doua de jos). Ei se așează astfel ca între două lotce să vină la spate altă lotcă, încât, dacă un pește scapă dela cei din rândul întâiu, să se prindă în Oriile celor din rândul al doilea ș. a. m. d.

In afară însă de aceste vânători mari de somn pe toată Dunărea, pe cari Turtucăienii le fac în grupuri de multe bărci, ei mai ies cu aceste Orii și în grupuri mai mici, pescuind la somn pe distanțe mai mici; pentru acestea se poate pescui dela începutul lui Octomvrie la sfârșitul lui Noemvrie și primăvara dela ruperea gheții până la Paște. După Paște se încălzește apa și nu mai merge pescuitul, căci «Somnul e prea iute și rupe Oria».

In aceste Orii ei mai prind în afară de Somn și alte specii de pești, și mai cu seamă Crap, dar se întâmplă câte odată să prindă chiar și câte o Păstrugă sau Nisetru, ba chiar și câte un Morun. Somnul însă este principalul pește care se vânează cu acest instrument, prinzându-se câte odată exemplare cari trec chiar de 80—100 kgr.

Necazul pescarilor este numai că trebue să ție Oria în totdeauna în apropierea fundului și că foarte des dau peste butuci, cari le rup foarte multe orii.

b) Oria de Somn cu Clonc.

După Paște apa încălzindu-se și Somnul «iuțindu-se», Turtucăienii nu mai pot întrebuința oriile cele subțiri de iarnă, căci somnul le rupe în bucăți; totuș «la Dunăre se găsește somn frumos și dela Paște până la Sf. Petru». Mai cu seamă dela mijlocul lui Maiu încolo — când înflorește Aleorul *(Euphorbia palustris)* în baltă—Somnul, care și-a clocit deja icrele, pleacă în cârduri din baltă spre Dunăre. Aicea tocmai atunci în-

vie Rusaliile *(Palingenia)*, așà că suprafața Dunărei este plină de cadavrele acestor insecte cari sunt mâncarea cea mai favorită a somnului. El mănâncă din aceste insecte până nu se mai poate mișcà și cade aproape în nesimțire la fundul Dunărei, unde digerează în liniște la răceală, adăpostit pe sub butuci. De aceste momente profită dar pescarii din nou pentru a face recolte bune îndată ce văd apărând primele Rusalii pe Dunăre.

Pentru a puteà prinde somnul în aceste epoce, pescarii dela Turtucaia și-au construit alte Orii speciale, cu ochii plasei mult mai mari, de 10—12 cm. pe lature, însă acestea sunt împletite din sfoară de cânepă cu mult mai groasă.

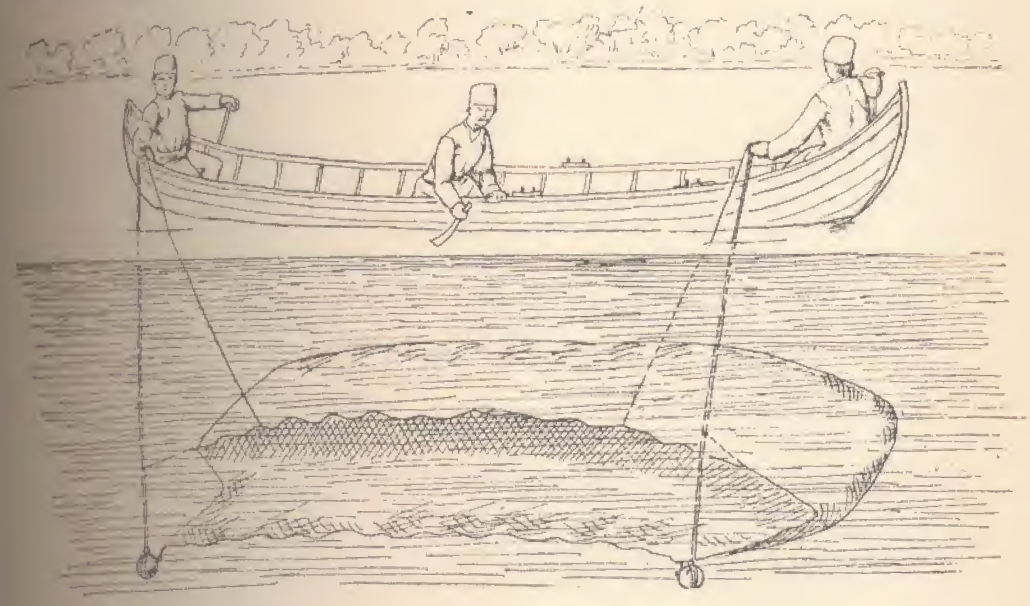

Fig. 221. Pescuitul cu Oria împreună cu Cloncul.

De altfel atât dimensiunile cât și felul construcțiunii acestor Orii de vară e acelaș ca și la Oria simplă, numai că modul lor de prindere e diferit.

Cu aceste Orii pescuesc 3 oameni la barcă—în loc de 2 ca la celelalte—și anume unul stă la mijlocul lotcei cu *Cloncul* (sau *Clocul)* în mână și bate mereu cu el în apă (Fig. 221). Somnul auzind acest zgomot, cum zic ei, «vine la nuntă» și se prinde în Orie. (A se vedeà și descrierea Cloncului dela pag. 303—304 și Fig. 127).

Și cu Cloncul Oria pescuește tot numai la adânc, căci acì se ține somnul pe sub butuci.

Și în regiunea Deltei orierii pescuesc adeseori cu cloncul (tot între Paște și Sf. Petru), aceasta o fac însă mai mult noaptea când iese somnul la lună după Obleți; atunci ei țin oria mai la fața apei — numai la 5

stânjeni adâncime — nu ca toamna când pescuesc numai la adâncimi foarte mari aproape de fund.

După Sf. Petru nici «cloncăneala» nu mai ajută nimic, căci oriile nu mai prind mare lucru, și deci acest fel de pescuit încetează. De aci încolo Cloncul începe a se întrebuința în tovărășie numai cu Hapca (a se vedeà pag. 303), căci Somnul nu mai umblă acum după nuntă ci după mâncare, și broasca dela hapcă îl înnădește în această epocă mai bine.

c) Cegarnițele.

In afară de Oriile propriu zise, cu cari se pescuește mai cu seamă Somnul, Turtucăienii mai au o scrie de Orii speciale numite *Cegarnițe*, cari diferă între ele prin dimensiunile lor, modul de împletitură, dimen-

Fig. 222. Pescuitul cu Cegarnița la Dunăre în fața Olteniței.

siunile ochiurilor, și cari servesc fiecare pentru pescuitul câte unei specii de pește. Intre aceste Orii speciale principalele sunt:

1. **Cegarnița de Cegă.** Aceasta este un sac care are în totul forma și dimensiunile oriei de somn; ea se leagă în acelaș mod de otgoane și se pescuește cu dânsa în acelaș fel. Deosebirea dintre Cegarnița de Cegă și Oria de Somn este numai că plasa ei este mai deasă — ochiurile având numai 2.5 cm. pe latură — și că este împletită din ață de cânepă mai subțire decât a oriei.

Cu Cegarnița se prinde cegă pe la locurile nisipoase din adâncimile Dunărei, pe la dorucuri, etc.

Cegarnița nu este dar decât o orie modificată astfel ca să poată servi la pescuitul Cegei. In figura 222 se vede modul cum se pescuește cu Cegarnița la Dunăre.

2. **Cegarnița de Scrumbiță.** Scrumbițele înnotând mai aproape de suprafață, ele se prind de obiceiu cu setcele la fața apei, dar când dă o turbureală în Dunăre, ele merg la fund; atunci Turtucăienii, ca să nu-și rupă setcele sau Plavele în butuci, cari fiind împelite din ață foarte subțire sunt gingașe, pescuesc Scrumbițele în adâncime, cu o Cegarniță specială făcută anume pentru acest scop.

Aceasta are în totul forma și dimensiunile Oriei, cu singura diferință că e împletită din ață de cânepă foarte subțire și că are ochiul de 2.5 cm. pe latură.

3. **Cegarnița de Mărunțiș.** Și aceasta are în totul forma și dimensiunile Oriei ; deosebirea e numai la împletitură. Ea are ochiurile numai de 1 cm. pe latură și este împletită din ață subțire englezească (fil d'écosse).

Cu ea se prinde tot felul de mărunțiș, însă mai cu seamă Albitură, Moș (Acerina cernua) și Obleți.

d) Diferite alte forme de Orii.

Cu acestea am terminat descrierea tuturor felurilor de orii ale Turtucăienilor, aceștia fiind, cum am zis, cei mai meșteri în pescuitul cu acest instrument și de sigur și cei mai buni cunoscători ai obiceiurilor Somnului, pe care-l urmăresc pe toată Dunărea. Și în afară de Turtucaia însă, ori unde există pescari români pe malul Dunărei sau a părții inferioare a râurilor, există și orii. Principiul pe care sunt acestea bazate este pretutindeni același, însă formele, dimensiunile și modul lor de întrebuințare diferă dela o apă la alta sau dela o regiune a alta.

Interesant e mai cu seamă toamna și primăvara, când — în urmărirea somnului — și pescarii din partea de jos a diferitelor râuri ajung cu Oriile lor la Dunăre, unde firește bogăția peștelui îi ademenește să meargă ceva mai departe. Atunci se văd apărând pe Dunăre tot felul de tipuri primitive de îmbarcațiuni, cari amintesc de timpurile preistorice ale omenirii, cu forme de lopeți diferite, ținând fiecare Oriile în alt mod ș.a.m.d. ; pescarii dela Dunăre sunt deprinși cu aceste apariții periodice și-i disting de departe din ce regiune sunt, după silueta lor.

O asemenea apariție în regiunea Dunărei de jos sunt «Orierii dela Prut și Siret». Aceștia în loc de dube au un fel de bărci speciale cu totul primitive, numite *Cin*, scobite dintr'un singur butuc de salcie, plop, etc., și cari merg numai cu vâsle (Fig. 223).

Totuș, în ultimii ani, aceste Cinuri au început a se rărì tot mai mult pe Dunăre. In locul lor se văd însă, încă destul de des, mai cu seamă pe Dunărea de jos, Orii purtate cu *Oranițele*, adică cu bărci cu fundul lat,

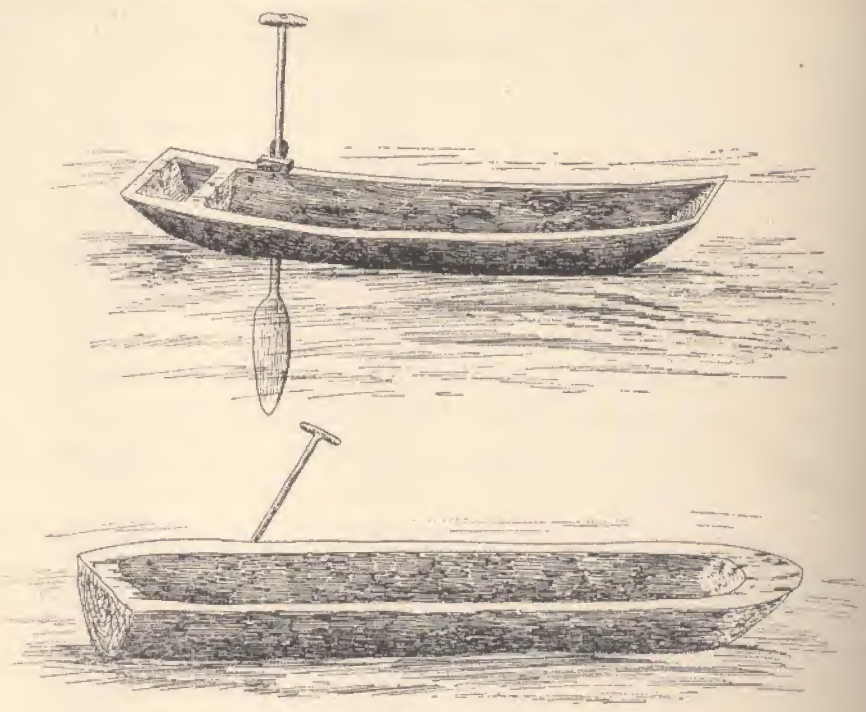

Fig. 223. «Cinuri» de orieri de pe râuri.

ale căror lopeți au o formă specială și se numesc *Opăcini*, iar lopătarii *Opăcinași* (Fig. 224).

Figura 225 arată o *Orie dela Siret*. După cum se vede, ea se deosebește de oriile dela Turtucaia mai cu seamă prin aceea că capetele obo-rului de sus, în loc de a fi legate de otgoane, sunt terminate cu câte o cheutoare prin care trece otgonul ; strajele, cari aci sunt de sfoară și nu de teiu, sunt mult mai apropiate de mijlocul sacului, așà că ele sunt acele cari în realitate țin gura sacului deschisă; ochii plasei sunt

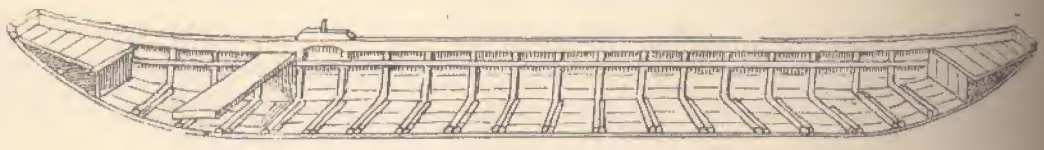

Fig 224. O «Oraniță» (în secțiune) care se întrebuințează atât de Orieri cât și la Leasă pentru a se scoate în ea peștele prins.

aci numai de 4 cm. pe lature, iar în loc de ghiuleà ele au la Capetele de jos ale gurii sacului greutăți de piatră.

Dimensiunile acestei Orii sunt : 4.70 lungimea sacului la gură, 4 m. adâncimea sa și 1. m. 30 Ghizda deschisă. Aţa din care e ea împletită

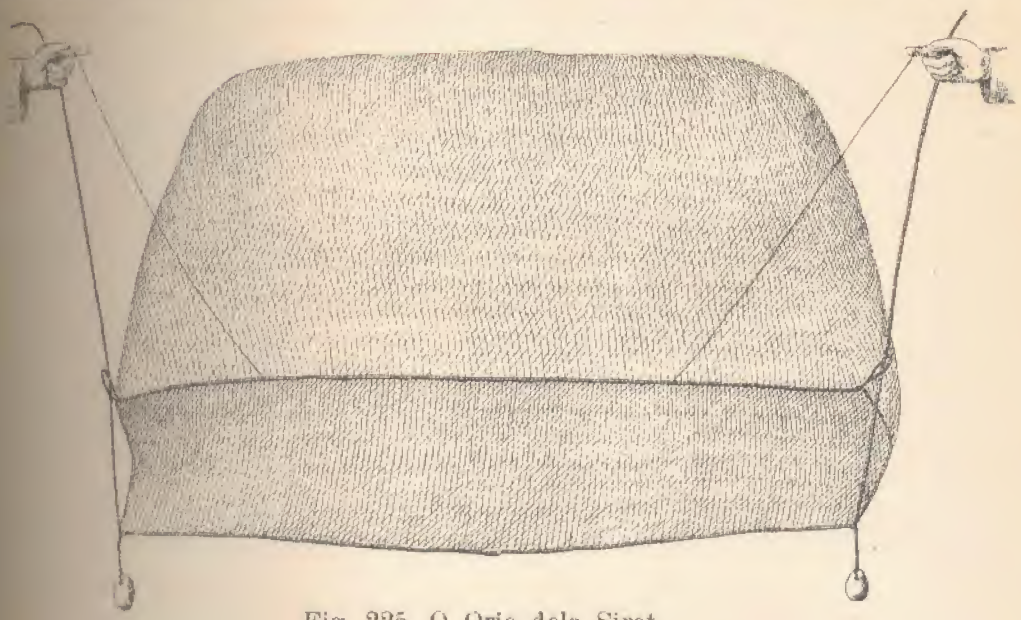

Fig. 225. O Orie dela Siret.

este aţă de cânepă de 1 mm. groasă și sucită din două iţe.

Figura 226 arată o altă orie de somn, dela Brăila, care este de un

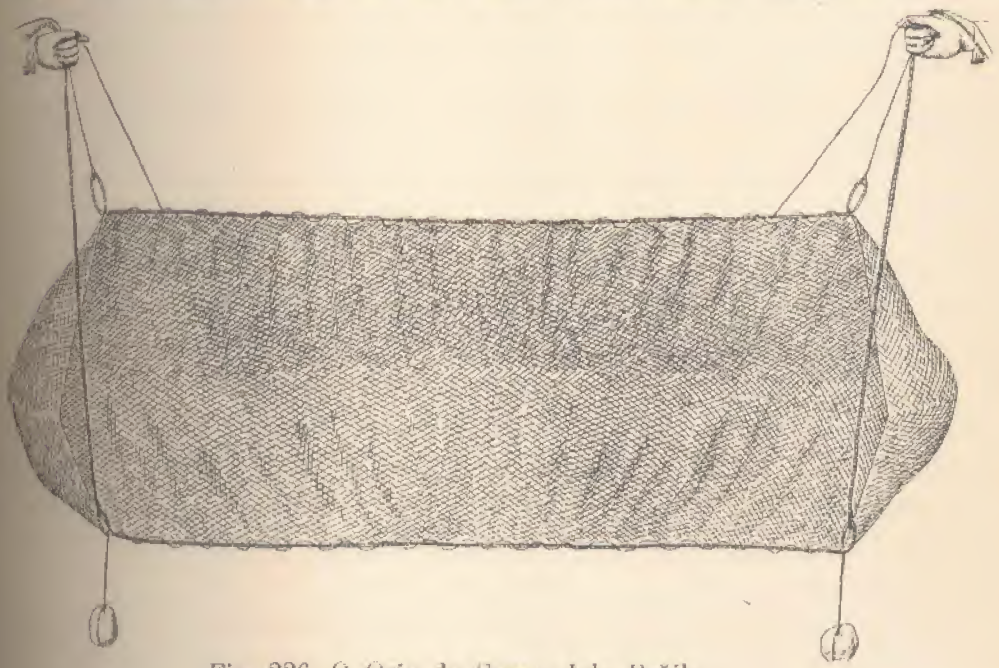

Fig. 226. O Orie de Somn dela Brăila.

tip diferit. Sacul ei este cu mult mai lung și mai puţin adânc ca cel dela Turtucaia, iar gura cu mult mai largă. Ea are 7 m. lungimea gurii

sacului și numai 3.50 m. adâncimea sa, socotită dela marginea gurii la fund. Ghizda este foarte largă, de 1.50 pe fiecare parte, adică de 3 m. în total când e deschisă. La această Orie oborul de sus e terminat cu câte o «Cheutoare» la fiecare capăt, de care se leagă o sfoară care se ține în mână împreună cu Otgonul și Straja.

Sacul e împletit din sfoară mai groasă, din 4 vițe, cu ochiurile de 10 cm. pe latură.

In Mehedinți din contra Oriile se fac mici, — ele au abiă 3 m. lungime și 3 adâncime — și aceasta fiindcă aici și *Luntrea* e mai mică, numai de *12 Cârbuje* (adică crivace). Forma ei e și aici aceeaș ca și în josul Dunărei, numai dimensiunile și numirile părților din cari e compusă sunt diferite:

Astfel și aici avem : 2 *Streji*, 2 *Funii* (otgoanele), de fiecare parte câte un *Paznic* (ghizda); prin ochiurile dela marginile gurii trece câte o fringhiuță numită *Povara de sus* și *Povara de jos* (în loc de oborul de sus, etc.). Și aici Oria are la capetele ei câte o greutate, numită *Postăvete* (ghiuleaua), iar *Cârma* (vâsla) e legată și aici de *Luntre* cu o sfoară numită *Bâlea*.

Și aici se pescuește cu doi pescari, cari stau la capetele luntrii pe *Otorace*.

* * *

Și în privința modului de a pescui cu Oriile se văd de asemeni adeseori deosebiri în diferitele regiuni:

Astfel în regiunea Dunărei dela Galați în jos întâlnim deseori lotce cu oriile numai cu câte un singur pescar. Acesta leagă amândouă capetele oriei sale de capetele lotcei și se ține cu lotca în latul curentului, iar el stă la mijloc cu Vâsla într'o mână și cu Strajele—ținute între cele două degete principale — în cealaltă.

De asemenea tot pe ací se văd foarte des pescuind — mai cu seamă pescari ruși Haholi — cu câte două lotci pereche la o singură Orie mare, cum se vede aceasta în fig. 227.

e) Originea Oriei.

Incă dela începutul descrierii acestor instrumente, am atras atențiunea asupra faptului că «Oria» sau «Horia», este un instrument curat românesc. Din toate națiunile atât de numeroase cari locuesc azi pe malurile Dunărei noastre și pescuesc în ea—Rușii mici (Haholi), Lipovenii, Turcii, Tătarii, Grecii, Țiganii, Sârbii, Bulgarii, etc. — și cari au adus

fiecare instrumentele lor proprii de pescuit, influențându-se astfel unele pe altele, numai pescarii Români sunt aceia cari se folosesc în mod regulat de Oria purtată de un Cin sau de o lotcă. Lipovenii din Deltă nu se folosesc de ea aproape de loc, iar Rușii de aici numai rareori, purtând-o cu două lotci cum se arată în Fig. 227. Numele ei atât la Lipoveni cât și la Rușii din Deltă este tot cel românesc de Orie.

Pe de altă parte însă, pe toată partea superioară a Dunărei noastre dela Vârciorova la vale, unde sunt numai pescari români, și pe partea inferioară a tuturor râurilor, cât și chiar la Snagov—unde e o veche pes-

Fig. 227. Orie pescuind cu două lotci.

vărie curat românească lipsită de orice influență străină—Oria este unul din instrumentele cele mai de căpetenie. Nicăeri, din toate aceste locuri, pescarii bătrâni nu-și aduc aminte să fi auzit vreodată — cum o fac de ex. despre Carmace și Setce — că aceste instrumente ar fi fost introduse de alți pescari veniți din altă parte, ci spun cu toții că așà le-au apucat din strămoși.

Astfel fiind, de sigur că, având în vedere răspândirea sa generală în apele noastre, avem a face cu un instrument foarte vechiu la poporul nostru. Ar fi dar foarte interesant să-i cunoaștem și originea sa; în

această privință, fără a voi să intru în considerațiuni filologice în cari îmi lipsește orice competență, cred totuș necesar să dau câtevà fapte cari ar puteà aduce întru câtvà oareșcare lumină în rezolvirea acestei chestiuni interesante.

In privința originii diferitelor noastre instrumente de pescuit, noi avem 3 direcții principale către cari trebue să ne îndreptăm cercetările noastre, și anume: sau că ele sunt din acele cari au fost aduse de vechii coloniști romani din țara lor, sau că le-am adoptat în urmă în timpul așezării noastre acì dela vechii Slavi, sau că au fost introduse abià pe la sfârșitul secolului al XVIII și începutul secolului al XIX de coloniștii cazaci — Ruși mici și Lipoveni — aduși în timpul diferitelor ocupațiuni rusești în Delta Dunărei.

Răspândirea generală — și mai cu seamă la pescarii români — a acestui instrument în *toate* apele mai mari ale țerii, și numele său uniform de «Orie» la toți pescarii noștri, ori de ce naționalitate ar fi ei, de asemenea și tradiția vechimii sale, ne dau dreptul să excludem posibilitatea că Oria ar fi și ea din acele instrumente aduse de coloniștii ruși din Deltă.

Pe de altă parte la nici unul dintre popoarele slave din vecinătatea noastră (Ruși mici, Sârbi, Bulgari, etc.) nu se găsește un instrument — și încă mai puțin un nume — asămănător cu Oria. Numai dela Volga Daniilewski descrie și dă figura unui sac cu gura mare și cu 2 ghiulele la capetele ei, numit «Poiezduha», care se aseamănă, atât prin făptura sa cât și prin modul cum pescuește, cu oria noastră. Figura aceasta, din care se vede cum sacul e purtat prin râuri cu 2 otgoane din 2 bărci, e reprodusă atât de *Wenjaminoff* (1) cât și de *Ianko* (2). Ceeace-i lipsește însă acestui instrument dela Wolga asămănator cu Oria noastră sunt Strajele.

Ianko însă, căutând originea unui asemenea instrument la Wolga, ne spune că *Gmelin* în vestita sa carte, intitulată *Reise durch Russland* (3) ar fi descris un instrument ca acesta, care se întrebuințà odinioară la Wolga (deci pe la 1774) și care «aus Lindenbast verfertigt wurde und vier Fesselstricke hatte, von welchen die zwei oberen ihm zufolge dazu dienen, den Fischer zu avisieren, wenn ein Fisch in das Netz lief; es wären dies also *Fühlleinen*, was auch der durch ihn aufgezeichnete Name *Straschi* bekräftigt. Diese Form ist an der Wolga heute schon ausgestorben».

Deși este foarte problematic dacă acest instrument, *făcut din fibre de teiu* și dispărut și dela Wolga de atâta timp, poate fi identic cu Oria

(1) L. c., fig. 36, pag. 270.
(2) L. c., pag. 387, fig. 399.
(3) St. Petersburg 1774.

noastră, totuș, chiar de ar fi așă, nu vedem pe ce cale ar fi putut el să fie adus aci la noi pe toate râurile și în partea de sus a Dunărei. Noi știm că Lipovenii noștri au venit dela Don și Haholii dela Nipru, și în acele părți studiile atât de complete ale lui K.E.v. Baer și Daniilewski nu ne arată că ar există un astfel de instrument; pe de altă parte pescarii dela Wolga au fost aduși la gurile Dunărei ca coloniști abiă târziu de tot, când la Wolga nu se mai întrebuințà decât forma fără Straje, descrisă de Daniilweski sub numele de *Pojezduha*.

Apoi chiar dacă am admite că Oria a fost adusă în adevăr prin Lipoveni dela Wolga, cum ar fi posibil atunci că tocmai ei să nu o întrebuințeze și să o cheme aici cu numele ei românesc «Oria» și nu ca acolo «Pojezduha»?

Numele românesc de *Oria* sau *Horia* e mult mai probabil că e de origine latină (*Horia, ae* = Petite barque de Pêcheurs qui ne peut tenir la pleine mer, și: *Oria, ae* = Barque de Pêcheur. Vezi Fr. Noël, Dictionnaire Latin-Français). Acest instrument care la Români este un «sac» mare, care înainte se purtà în toată țara de un «Cin» — adică de un buștean scobit în formă de barcă — și-a tras probabil numele său dela felul bărcii primitive cu care se întrebuințà.

Nu se poate însă afirmà nici că Oria ar fi și ea unul din acele puține instrumente de pescuit aduse aici de coloniștii romani din țara lor, căci faptul numai că e foarte veche și răspândită la Români și că are un nume care ar puteà derivà din latinește nu ne poate încă da dreptul la această afirmare. Eu aș bănuì mai de grabă că poporul nostru scoborîndu-se din munți și dând peste ape mai adânci, pe cari trebuià să umble cu barca pentru a pescuì la mijlocul lor, și-a inventat el singur acest instrument, după cum și-a inventat și Plocăul, care de asemenea — după datele bibliografice — văd că nu se găsește la nici unul din popoarele cu cari ne învecinăm.

Forma fundamentală a tuturor acestor instrumente nu a putut fi decât «Sacul de râuri», din care s'au desvoltat, treptat cu adâncimea apei, pe de o parte sacii cei mari cu coadă, ca: Sacul de Pleavă, Tărăbuful dela Dunăre, etc., iar pe de altă parte Poclăul — adică un sac mai mare ținut la fundul apei cu 2 bețe lungi—. Din aceste din urmă apoi, când apa a ajuns și mai adâncă și a trebuit să umble cu luntrea, au format Oria — care e un sac îngreuiat la capetele gurii sale cu câte o piatră (și apoi cu câte o ghiuleà) și care se lasă la fundul apei cu otgoane în loc de coadă ca la saci, sau de cele 2 bețe ca la Poclău.

Sacul de râuri însă—după numele său și a tuturor părților și anexelor cari-l compun — pare fără îndoeală a-și trage originea dela Romani. Numele său *Sac* este de sigur latin (saccus, i = chausse, sac a passer

l'eau. Fr. Noël, *Dict. Latin-Franc.)*; Părțile din cari se compune de asemena, și se numesc: *Cerc* sau *Arc*, *Coardă*, *Frână* și *Coadă*; iar instrumentele auxiliare cu cari se întrebuințează la pescuit se numesc: *Val*, *Scălceză*, *Traglă*, *Tălchig*, *Fachie*, etc., și a merge cu sacul la pescuit se zice de poporul nostru *merge în tragă cu sacul*.

Astfel fiind, cred dar că sacul nostru dela părae a fost unul din puținele instrumente de pescuit primitive pe cari vechii coloniști romani le-au adus cu ei în munții noștri, și că din această formă fundamentală poporul nostru a format apoi după nevoie alte instrumente, adaptând mereu Sacul la suprafața și adâncimile mai mari ale apelor în cari aveà să pescuească, cu cât se scoborà mai la vale din munți. Astfel s'au format dar toate acele instrumente variate în formă de sac, atât de caracteristice pentru pescuitul din râuri și celelalte ape din interiorul țerii — afară de Dunăre —, și cari în cea mai mare parte nu se aseamănă cu cele ale popoarelor vecine. Și astfel s'a format atunci și acest Sac plutitor, îngreuiat cu pietre la capetele gurii, care se purtà cu o barcă primitivă numită «Oria» sau «Horia». Mai întâiu probabil când se ziceà «a pescuì cu Oria» se înțelegeà a merge la pescuit cu această barcă primitivă și cu sacul, iar apoi numele bărcii s'a păstrat numai pentru instrumentul de pescuit.

* * *

Otto Herman în studiul său asupra pescuitului din Ungaria descrie, fără a figurà însă, și un instrument unguresc numit *Gyérháló*, care pare a se asemănà în totul cu Oria noastră și mai cu seamă cu cele din susul Dunărei. El zice că acest instrument se găsește numai la Segedin; în vocabularul însă pe care-l dă la sfârșitul cărții sale, el mai amintește încă despre un al doilea instrument asemănător pe care l-a găsit la Baja, numit *Göre*. Iată cum descrie Hermann acest instrument (după traducerea lui Ianko):

«Das Steinnetz (Gyérháló, Schüternetz) ist ein spitzes, dazu weitbuchtiges, grossmaschiges Sacknetz, an der Mündung mit einem aus einem Stricke bestehenden Rahmen, am Schweife mit einem Stein, an der Leine—an beiden Enden derselben—zumeist mit einer 3—6 pfündigen Kanonenkugel oder einem Steine. Dieses Netz wird zwischen zwei Kähnen in den Fluss gelassen, wobei die beiden Kugeln die Leine auf den Grund ziehen, die Fesselstricke hingegen die Netzmündug offen halten. Das Fischen mit dem *Steinnetze* geschieht zumeist in tiefem Wasser und stiess ich bislang blos in Szeged darauf; die kleinen Fischer bedienen sich desselben blos selten».

Din această descriere se vede că avem a face în totul cu Oria noastră românească și încă cea cu forme mai moderne, provăzută cu cele 2 ghiulele la capetele gurii. Este dar fără îndoeală că ea a fost adusă atât la Segedin cât și la Baja — amândouă localități în cari este și populație Românească — de către pescari români și poate chiar de Turtucăieni cari de multe ori au pescuit în acele ape.

Cu toată această explicație evidentă a originii Oriei din Ungaria, la care se puteà ajunge cu ușurință, etnografii unguri și mai cu seamă Ianko, — după ce o caută pe la Volga și Ural, unde găsește numai un «Analogon» în 2 instrumente numite «Pojezd» și «Pojezduha», însă nu o constată nici la Ostjaci și Turcotatari, și nici în Sudul Rusiei — ajunge la o concluzie curioasă, și anume: că acest instrument a fost luat dela Germani la cari se găsesc 2 forme de «Steinnetze» și anume: una numită *Böhmisches Steingarn*, și alta pe care Max von dem Borne o descrie sub numele de *Wittingauer Zugnetz.*

Cercetând figurile din Cartea lui v. d. Borne, ori cine poate vedeà încă dela prima privire că aceste instrumente germane pe cari le citează Ianco sunt cu totul altcevà, și anume un fel de Lăptașe, cari nu au decât o asemănare cu totul superficială cu instrumentul din Ungaria descris de Otto Hermann. Iată concluzia pe care o trage Ianko din toate cercetările sale:

«Die Steinnetz-Construction kommt weder bei den Ostjaken noch bei den Turko-Tataren vor und können wir auf diese Weise der sprachlichen Angabe *Munkacsi's*, dass die ugrischen Worte *göre* und *gyér*, deren genaue lautliche Analoga im Wogulischen vorkommen, keinerlei ethnische Bedeutung zuerkennen. Das Steinnetz ist auch auf südrussischem Gebiete unbekannt und gelangte daher an die Gestade der Flüsse Ural und Wolga von Westen, von den Centralen (Gross-) Russen und wurde, einmal dorthin verchleppt, zu einer localen Form. Hieraus geht zugleich hervor, dass die Magyaren das *Steinnetz* nicht von den Russen, sondern von den Deutschen, also schon im jetzigen Vaterlande, übernommen haben; dafür spricht auch, dass das Steinnetz bei uns in der Gegend von Szeged und Baja vorkommt, wo deutsche Colonisierungen historisch sicher sind».

Din toate acestea se vede iarăș — ca și la căutarea originii instrumentelor săcuești — câtă risipă de erudițiune inutilă se face pentru a se încunjurà mărturisirea unui adevăr evident — că originea acestui instrument în Ungaria este dela Români — și a se ajunge astfel la o concluziune greșită și cu totul nenaturală.

GRUPA E.

PLASELE CARI PRIND PEȘTELE INCUNJURÎNDU-L.

Instrumentele din această grupă sunt niște plase lungi și mai mult sau mai puțin înguste, cari se pun în apă vertical și se trag cu o margine pe fundul apei, spre a încunjurà peștele și a-l scoate apoi la mal sau a-l prinde într'un sac.

Toate acestea sunt instrumente mișcătoare cari urmăresc peștele și sunt purtate de mai mulți oameni, cu sau fără bărci.

Din această grupă, care este una din cele mai importante din toate instrumentele noastre de pescărie, fac parte două serii mari de instrumente și anume :

1. *Plasele* sau *Voloacele* cari au plasa dreaptă, fără un sac pronunțat; și
2. *Năvoadele*, cari la mijlocul plasei au un sac, în care se adună la urmă peștele prins.

I. Plasele sau Voloacele.

Prin plase se înțeleg o serie de instrumente împletite drept, de formă dreptunghiulară, având diferite lungimi și o lățime puțin mai mare ca adâncimea apei în care pescuesc. La amândouă capetele lor ele sunt legate de câte un lemn gros, de cari le țin pescarii cu mâna, numite *Clece*, *Drugi* sau *Pari* în Muntenia, Dobrogea și Oltenia, sau *Hadarage* în Moldova de sus, și cari au și ele o lungime cevà mai mică ca lățimea plasei.

Plasele, neavând un sac în care să se concentreze și să se prindă peștele ce l-au încunjurat, ele nu pot pescuì decât la apă puțin adâncă, și în totdeauna în apropierea malului unde să se poată trage, pentru a scoate afară peștele ce-l prind.

După dimensiunile lor, după felul cum sunt construite și după numărul oamenilor necesari pentru a puteà pescuì cu un asemenea instrument, deosebim la Dunăre o întreagă serie de plase de diferite forme și dimensiuni, din cari alegem ca tipuri principale următoarele :

Plasa de mână.

Ca și la râuri, unul din instrumentele cele mai răspândite, cu care țăranii riverani apelor Dunărei pescuesc pentru hrana lor, este: *Plasa* sau *Plașa* (în Muntenia), *Volocul mic* sau *Vologul* (în Moldova), *Jegajniță*, *Jigajne* sau *Jegarnița* (Oltenia). Aceasta este o plasă mică, de diferite dimensiuni cât poate fi purtată de două persoane — cari adeseori sunt femei sau chiar și copii —, având o lățime de 1—1.50 m. și o lungime de 2 până la șase m. (Fig. 229).

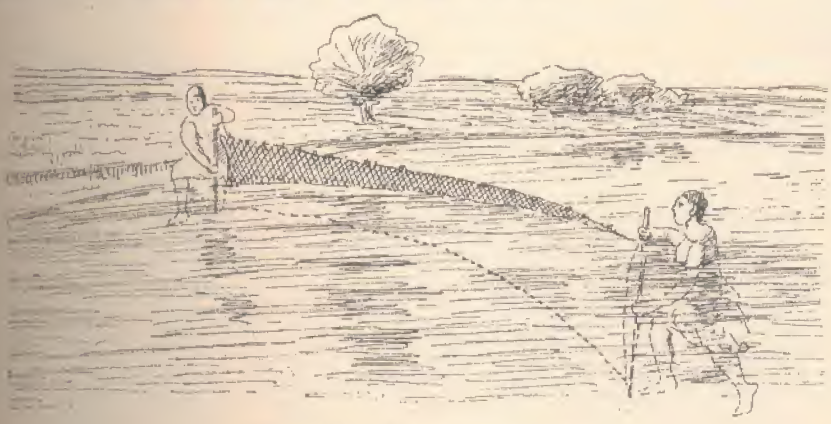

Fig. 229. Plasa de mână.

Ea este împletită din ață de cânepă, cu ochiuri dese și înșirate la marginile ei din lung pe câte o fringhie, iar la capete legată de două Clece, de cari o poartă la pescuit. La plasele mai mici ochiurile dela margine sunt întinse pe sfori simple, la cele mai mari însă, acestea sunt niște fringhii, din cari la una se pun plumburi pentru ca plasa să poată fi ținută mai cu ușurință vertical în apă și lipită cu această margine pe fund.

Plasa este legată de cele două Clece dela capetele ei prin câte o sfoară, pe care sunt înșirate ochiurile dela marginile ei laterale, și care din distanță în distanță este legată de lemn, și apoi iarăș este trecută printr'o serie de ochiuri ș.a.m.d., pentru ca astfel legătura să fie strânsă și uniformă.

Lățimea plășii este însă în totdeauna cevă mai mare decât lungimea Clecei, astfel ca să stea încrețită pe dânsa; aceasta pentru ca plasa când e trasă prin apă să facă o *Burtă* sau un *Sân*, care-i servește ca un sac la scosul peștelui din apă.

Plasa de mână se poartă de două persoane, cari o țin vertical de Clecele ei și merg una la mal iar cealaltă la adânc. După ce au mers o distanță cu curentul, ținând plasa lipită cu o margine de fundul apei, cel dela adânc iese către mal, și apoi amândoi deodată o scot cu putere,

răzând cu marginea ei pământul. Cu modul acesta tot peștele, pe care plasa l-a adunat în mersul ei, îl aruncă acum pe mal, de unde-l culeg apoi și-l bagă la traistă sau la coș. Dacă malul este însă drept, atunci o duc la un loc unde apa e mică și o întorc deodată cu fața în sus, întinzând-o bine, și apoi o scot orizontală cu fața în sus din apă, culegând de pe ea peștele ce s'a adunat în «Sânul» ei.

Plasa mică de mână este în general instrumentul populațiunilor riverane, cari pescuesc cu ea pe lângă maluri — sau cât de departe pot merge cu piciorul — pentru hrana zilnică. Mai cu seamă țărancele se îndeletnicesc mai mult cu acest fel de pescuit.

Pentru pescarul de profesie însă, deși plasa nu lipsește niciodată dela coliba sa, ea este mai mult un instrument auxiliar. Ca instrument independent, el se servește de dânsa numai când vrea să-și prindă re-

Fig. 230. Pescuitul cu «Plasa de mână» în mare, la Sulina.

pede cevă pește mărunt de mâncare, sau când vede că se apropie de mal vreun cârd de pești și el nu are alt instrument mai practic la îndemână. In general însă pescarul de profesie se servește de plasă mai cu seamă când are nevoie de pești mici pentru pus ca nadă la cârlige.

Cel mai mult ea este însă întrebuințată de pescarii cari au gârlele închise cu garduri cu limbi, pentru a scoate cu dânsa peștele prins la Oboare. Pentru acest scop la gârlele din Deltă se fac niște plase speciale mici și înalte, numite de pescarii ruși «Brednia».

Figura 230 arată modul cum se pescueşte cu plasa de mână în mare pe plaja de nisip dela Sulina.

2. Volocul, Plasa mare sau Alovul.

Acesta este o plasă având o lungime până la 30 sau 40 m. şi o lăţime până la 3 m. Ea este împletită din sfoară de cânepă sau de bumbac, cu ochiurile întocmai ca la plasa năvodului (Fig. 231). Faţă de

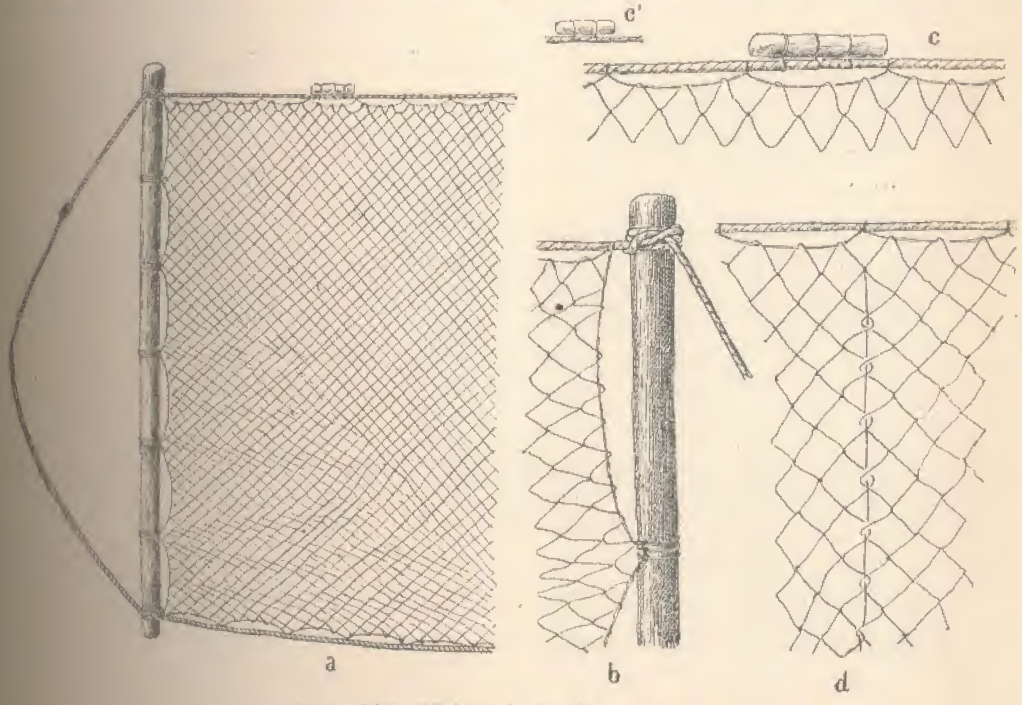

Fig. 231. Volocul de Dunăre.

dimensiunile relativ mai mari, ea este şi cu mult mai bine construită decât plasa de mână. Pe marginea ei de sus aceasta are o fringhie cu plute — sau cu alte corpuri plutitoare, ca d. ex. mici *Puşe* de ţipirig sau de papură (Fig. 231 c şi c') — numită *Pluta* sau *Fringhia cu plute*, care ţine întreaga plasă în suspensiune în apă; pe marginea de jos este o altă fringhie groasă cu plumburi, pietre sau alte greutăţi — câte odată şi fără toate acestea — numită *Camănă*, *Fringhia cu camănă* (Moldova), *Fringhia cu piatră*, *Fringhia cu plumbi* sau *Dolniţa* (în Oltenia); astăzi însă plumburile au înlocuit cu totul pe toate celelalte greutăţi, astfel că greutăţile de piatră, cari erau mai complicate şi mai puţin practice, au dispărut cu totul.

Marginea de sus şi cea de jos a plasei se leagă de cele două fringhii cu câte o sfoară, care se trece cu Igliţa (Undreaua) prin câte 3 ochiuri şi apoi se înnoadă de fringhie, apoi iar se trece prin trei ochiuri şi iar

se face un nod ș.a.m.d. Cu modul acesta, ochiurile plasei se pot mișcà libere pe această sfoară, așà că plasa are o elasticitate mai mare, care e foarte necesară. Modul cum se face această legătură a plasei de frânghii se vede în fig. 231 *a* și *c*.

Plasa este în totdeauna mai lată decât lungimea Clecelor, așà că ea este încrețită pe sforile pe cari e înșirată și legată de clece astfel ca să facă în apă un *Sân*, în care peștele se adună ca într'un sac. Modul cum e legată plasa de clece se vede în figura 231 *a* și *b*.

După lungimea sa Plasa sau Volocul este compus din mai multe bucăți de plase, prinse unele de altele prin câte o sfoară *(însforate)* care se trece prin ochiurile lor dela margine. Modul cum se însforează două plase una de alta se arată în figura 231 *d*.

Volocul este purtat — după lungimea sa — de doi sau trei oameni, din cari unul merge în apă lângă mal, ținând de un capăt al său, iar celălalt, sau cei doi merg cu lotca la adânc și țin dela celălalt capăt.

Fig. 232. Pescuitul cu volocul în Dunăre.

După ce aceștia au întins Volocul în apă și au mers o distanță oarecare, lotca descrie o roată largă și vine apoi la mal, lângă omul care ține de celălalt capăt al său (Fig. 232).

Scoaterea Volocului din apă se face ca și la plasa de mână, adică se trage cu putere de amândouă frânghiile de odată, ținându-se Camăna bine lipită de fund, pentru a se aruncà astfel pe mal tot peștele ce l-a adunat în mersul său. Scoaterea Volocului se face în totdeauna la un loc unde malul e întins.

In Mehedinți un Voloc mare ca cel descris acì se numește *Alov*.

3. Volocul cu Sirec.

Un foarte interesant instrument am găsit în regiunea Brăilei. Acesta este un Voloc tipic, de o mărime mijlocie, căruia însă i s'a adăogit într'o parte, pe lângă plasa sa, și o rețeà cu ochiuri largi ca cea dela Setce (a se vedeà descrierea de la grupa următoare) numită *Sirec*; acesta așà dar nu prinde peștele numai încunjurându-l și scoțându-l la mal ca toate plășile, ci totdeodată îl și încurcă ca Mrejele între ochiurile sale.

Instrumentul care a servit de bază descrierii de față are o lungime de 17 m., cu o lățime de 1.20 m. măsurată pe clece între legăturile capetelor Camenei și Plutei (Fig. 233). De aceste 2 fringhii — cari au un diametru de 5 mm. fiecare — este prinsă mai întâiu o plasă deasă având ochiurile de 2 ctm. pe lature.

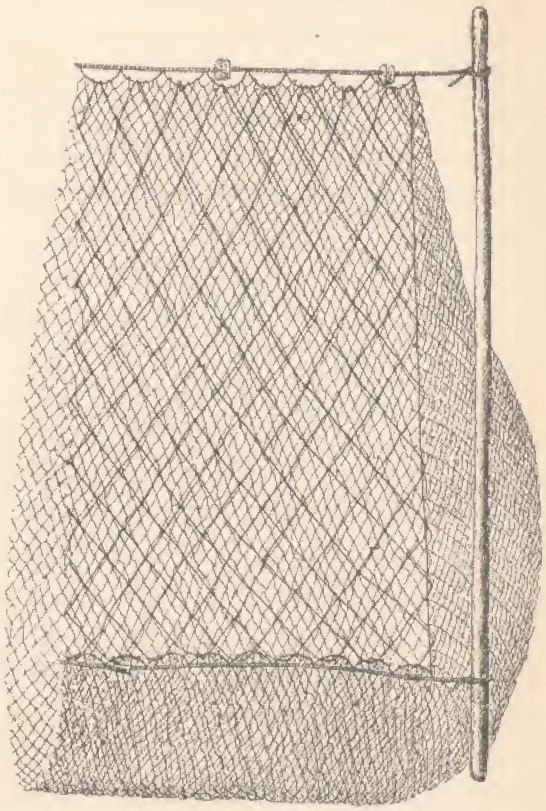

Fig. 233. Volocul cu Sirec.

Modul cum se prinde această plasă de otgoane se vede bine în figura 233 și este următorul: se iea o sfoară cevà mai grosuță, de 1.5 mm. diametru — compusă din 2 ațe sucite fiecare din câte 2 ițe — care se trece prin câte 4 ochiuri ale plășii și se înnoadă apoi de fringhie; apoi iarăș se trece prin 4 ochiuri și iar se face un nod la o distanță de 8 cm. de cel dintâiu ș. a. m. d.

Lățimea acestei plase dese este de 1.80 m., ea deci face un *Sân* foarte mare fiind legată pe Clece numai la 1.20 m.

Tot de cele două fringhii însă este prinsă și o altă plasă rară — *Sirecul* —, având ochiurile de 11 cm. pe lature și fiind împletită dintr'o ață cevà mai groasă. Ochiurile ei dela margini sunt de asemeni înșirate liber — adică fără nod — pe cele două sfori cu cari este legată plasa cea deasă de cele două fringii; și anume aceasta se face astfel, ca între două noduri — adică pentru 4 ochiuri dela plasa deasă — să vie un ochiu dela plasa rară.

Sirecul însă are o lățime numai de 1.20, așă că această plasă rară stă dreaptă și bine întinsă între cele două fringhii. Cu modul acesta dar între plasa deasă — care are un Sân foarte mare — și între Sirec rămâne un spațiu mare, ca o cameră, care este închisă și la capetele ei, unde plasa cea deasă și cea rară sunt de asemeni «insforate» împreună.

Pentru rest construcția acestui Volog cu Sirecuri este ca și a Volocului obicinuit. Modul de pescuire cu acest instrument este de asemenea întocmai ca cu volocul ordinar, adică: un om ține la mal de un capăt, unul sau doi într'o barcă la adânc țin de celălalt capăt, se percurge apoi o distanță oarecare ținând Camăna lipită de fund, se face roata și se scoate în fine Volocul la mal.

Peștele, care întâlnește acest instrument în cale, se lovește cu toată puterea cu capul său de Sierec și trece printre ochiurile sale rari; intrat înăuntru însă, el dă de plasa cea deasă pe care nu o mai poate străbate și atunci caută să se întoarcă înapoi. De acì însă el nu mai poate ieși afară, ci sau se încurcă în ochiurile sirecului, sau rămâne prins în camera dintre cele două plăși.

Acest instrument nu se mai întrebuințează azi decât foarte rar.

4. Tifanul sau Difanul.

Cel mai mare din seria plaselor fără sac cari pescuesc scoțând peștele la mal este Tifanul (sau *Difanul* cum îl mai numesc pe la Turtucaia, Oltina, etc.). Acesta este numele său adevărat la pescarii români de pe tot lungul Dunărei afară de cei din Deltă, cari sub numele de Tifan înțeleg un fel de năvod mic (numit de pescarii ruși și lipoveni de aci *Ciripcea).*

Tifanul în realitate nu este decât o *Aripă* sau — cum se mai zice — o *Crilă de năvod*, și acesta e și numele ce i se dă în Deltă. El se întrebuințează pentru a pescuì prin Japșe, prin Zătoace, pe malurile Dunărei la întinsură, și pretutindeni unde apa e puțin adâncă și malurile nu sunt abrupte, așà ca să poată fi tras cu ușurință la mal.

Pentru combinarea sa se desprinde crila dela năvod, iar dacă apa e mai mică și nu e necesară crila în întregime, atunci se ieau numai câteva plăși din aripă; acesteia i se pune apoi, la capătul de unde s'a desprins de năvod, un clece cu frâne și o codulă lungă — până la 50 sau 60 m. — și se pescuește cu el întocmai ca cu năvodul.

De regulă cu Tifanul pescuesc cel puțin șase oameni, cu două dube; în acest caz ei *dau toana* mai lungă; după aceea îl trag de codule spre mal unde-l scot apoi cu piciorul, adică toți pescarii se leagă cu câte

un fel de căpăstru de câte una din Codule și o ieau cu piciorul înainte pe uscat, trăgând aripele Tifanului afară din apă.

In Tabela XXII sus, se vede modul cum trag pescarii Tifanul la malul Dunărei la o întinsură, iar în figura 234 se vede modul cum se leagă ei cu căpestrele de Codule.

Foarte adeseori însă se pescuește cu Tifanul numai cu o singură dubă; în acest caz trei pescari rămân lângă mal și-l țin de un capăt, iar ceilalți merg cu duba și «dau toana» spre adânc. După ce s'a întins Tifanul la larg, ei vin cu barca spre mal și dau capătul Codulei la ceilalți oameni de pe mal, cari îl trag mergând înainte cu piciorul. In tot timpul acesta însă un pescar cu barca rămâne pe apă în urma plasei, pentru ca s'o observe să nu i se rădice Camăna de pe fund și s'o descurce de buturuge.

In Tabela XXII, Tifanul fiind tras cu Clecile până la mal, se vede barca goală lipită acum de mal, iar pescarii trag de codule.

Când ajunge și plasa la mal și se împreună capetele Tifanului, doi

Fig. 234. Modul cum se trage Tifanul de Codule spre a se scoate din apă. *a)* Lipovan cu Leama, *b)* Român cu Căpăţuiul.

pescari țin cu vâslele sau cu piciorul Camăna lipită de fund, ca să nu se ridice și să scape peștele pe sub ea.

Crila de năvod fiind destul de lată, Tifanul face în totdeauna când ajunge la apă mică un «Sân» destul de mare, care servește ca un sac în care se îngrămădește peștele, pentru a nu mai fi astfel nevoie să-l tragă cu totul afară din apă ca la plasa ordinară.

Tifanul fiind o aripă de năvod, nu vom mai da aci detaliile sale de construcțiune, deoarece acestea vor fi tratate pe larg în capitolul următor când vom da descrierea năvodului. Aci dăm numai cele două fotografii din Tabela XXII, foarte caracteristice, arătând două faze diferite din pescuitul cu Tifanul la o întinsură pe malul unui braț al Dunărei din regiunea Domeniului Brăilei.

II. Năvoadele.

Cel mai mare și mai important dintre toate instrumentele de pescuit din apele României, acela care de sigur prinde cele mai mari cantități de pește, este Năvodul.

După cum s'a văzut din descrierea ce am dat-o în capitolul precedent asupra biologiei generale a peștilor din basinul Dunărei, aceștia, și în special crapul, se adună în cârduri mari și fac tot felul de migrațiuni, spre a profită la diferitele epoce de locurile cele mai favorabile de hrană, reproducere, iernare, etc. Spre a puteà urmări și prinde cu înlesnire aceste cârduri de pește, atunci când pescuirea lor este indicată, e nevoie de un instrument care să le poată încunjurà și să le prindă la locurile unde trăesc ele în acele epoce, indiferent de adâncimea și de depărtarea dela maluri, la cari s'ar găsì aceste locuri.

Plasele pe cari le-am descris mai sus, și cari dintre instrumentele descrise până acì sunt singurele cari ar aveà dimensiunile necesare pentru a puteà prinde de odată cârduri atât de mari de pește, nu pot nici ele să corespundă în deajuns acestui scop; căci oricât ar fi aceste de lungi și oricât de bine s'ar puteà încunjurà cu dânsele cârdurile de pește, ele nu-l pot scoate din apă decât numai dacă e în apropierea malurilor.

In bălțile cele mari ale Dunărei și în mare la gurile ei, cârdurile cele mari de pește se găsesc însă de regulă la depărtări însemnate de maluri și la adâncimi mai mult sau mai puțin considerabile. Din aceste locuri numai năvodul este singurul instrument care să le poată încunjurà și scoate afară dintrodată în cantități cât de mari.

Năvodul este o plasă lungă, care încunjură peștele și-l adună la un loc de pe suprafețe întinse, dar care are la mijlocul ei și un sac mare, în care totodată îl prinde și-l scoate afară din apă chiar la locul unde l-a pescuit, fără a mai fi nevoie să-l tragă la mal. Prin această calitate năvodul are o superioritate incontestabilă asupra tuturor celorlalte plase, și grație ei, el este instrumentul cel mai indicat pentru a servì la pescuirea mare — adică la strângerea recoltei anuale de pește de toate speciile — din bălțile cele mari ale Dunărei și din lacurile litorale.

După suprafața și adâncimea apelor în cari pescuește, după vegetațiunea din ea, etc., năvodul poate aveà diferite dimensiuni, variind dela o lungime de 100 de stânjeni pescărești până chiar la 400 st. Cu toate aceste variațiuni ale lungimii, proporțiunile între diferitele părți carei îl compun rămân mai mult sau mai puțin aceleași, încât *putem zice că avem un singur tip de năvod.*

Intru cât privește însă detaliile de construcțiune și uneltele ajutătoare precum și numirile diferitelor sale părți, acestea variază dela o regiune

la alta, fie după tradiţiunile pescarilor, fie după cerinţele speciale ale apelor în cari se întrebuinţează, şi mai cu seamă după adâncimea lor.

După dimensiunile lor şi după unele mici variaţiuni de construcţie, se deosebesc pe tot cursul Dunărei mai multe feluri de năvoade, dintre cari putem cită următoarele ca mai cunoscute:

1. Năvoadele mici dela bălţile din regiunea inferioară a râurilor;
2. Năvodul mic din Deltă, până la 150 stânjeni lungime totală, numit acolo de pescarii români *Tifan* iar de pescarii ruşi *Ciripcea*;
3. *Năvoadele de Turtucaia*, cu cari se pescuesc mai toate bălţile din partea de sus a Dunărei, de pe amândouă malurile ei, dela Porţile de fier — şi adeseori chiar mai de sus încă — şi — până la Hârşova;
4. *Năvoadele mijlocii zise de Brateş* sau de Crapina, cu cari se pescuesc bălţile Brăilei, Brateşului, Bălţile Crapinei, Somovei şi ale Basarabiei, etc.
5. Năvoadele cele mai mari din Deltă şi dela Razim; şi
6. Năvoadele de mare.

In cele ce urmează voiu luà ca tip pentru descrierea noastră Năvodul de Turtucaia, care are dimensiuni mijlocii, şi voiu arătà apoi, pentru fiecare din părţile cari îl compun, variaţiunile de formă mai însemnate precum şi diferitele numiri ce le au ele în diferitele regiuni ale ţerii.

1. Năvodul propriu zis.

Năvodul (Fig. 235) — numit de Ruşii din Deltă *Matula* şi de Lipoveni *Nevod* — este o plasă mare cătrănită, împletită din aţă de bumbac, care se compune din următoarele părţi principale:

1. *Matiţa* sau *Sacul*;
2. *Aripele* sau *Crilele*; şi
3. *Codulele*.

In afară de aceste părţi cari îl compun, Năvodul mai are însă nevoie, pentru a se puteà pescuì cu el, de o serie de instrumente accesorii, — ca dube special amenajate, diferite unelte, etc. — cari sunt tot atât de importante ca şi părţile năvodului şi fac parte dintr'un «Tacâm» sau din «Garnitura completă a năvodului». Aceste instrumente accesorii, însă, diferă după felurile cum se pescueşte cu năvodul; altele sunt pentru pescuitul în bălţile adânci, altele pentru pescuitul la mare şi altele pentru pescuitul sub ghiaţă.

Noi vom descrie mai întâiu acì năvodul propriu zis astfel cum este el, adică Plasele şi fringhiile sale, şi apoi, descriind modurile cum se pescueşte cu dânsul, vom descrie la fiecare din aceste moduri şi diferitele instrumente accesorii necesare:

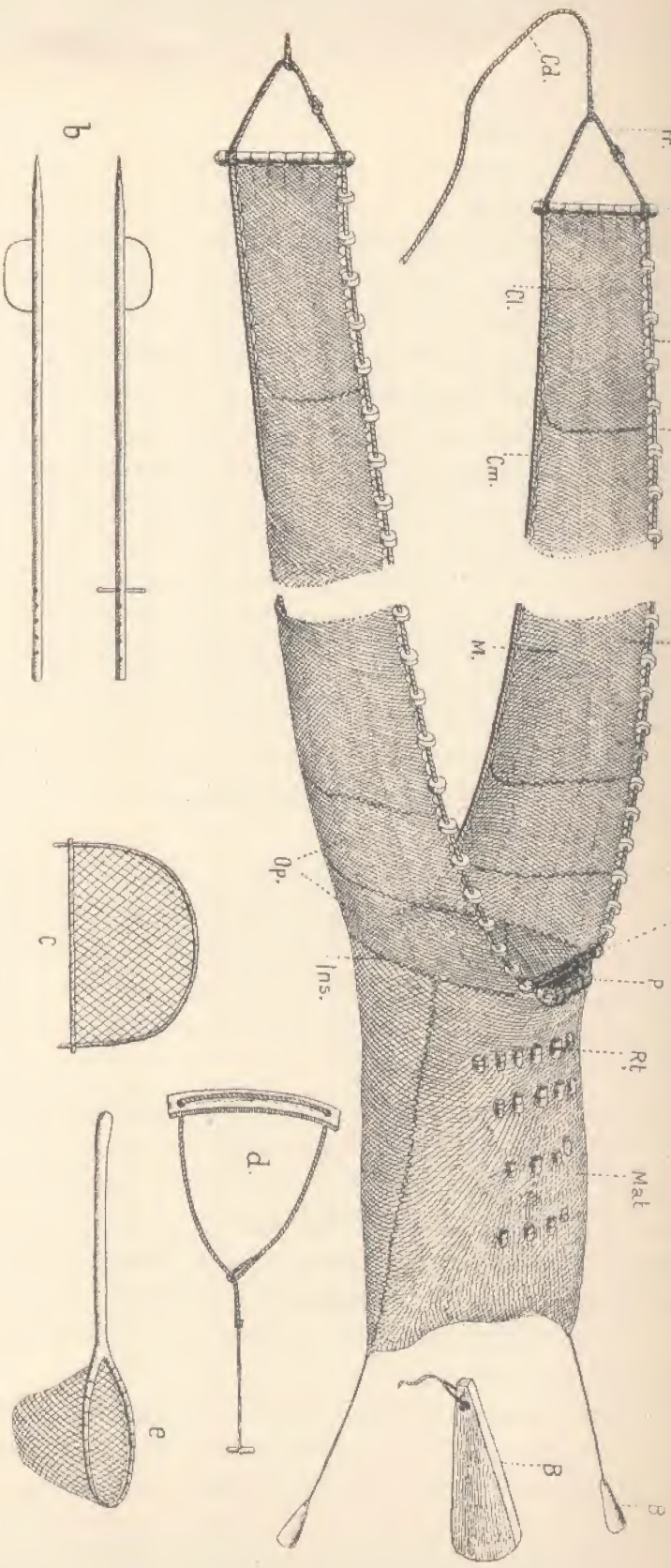

Fig. 235. *Năvodul* cu uneltele sale accesorii.

1. Sacul, Matița sau «Matca» (la Ruşii din Deltă *Matnia)*. Acesta este un sac mare de plasă, împletit din aţă de bumbac mai groasă decât celelalte parţi ale năvodului, care are ochiurile de 2.5 cm. pe lature; la năvoadele Turtucăienilor, când gura e închisă, el are o lărgime cam de 3 stânjeni şi o adâncime de 4 stânjeni (Fig. 235 a). Matiţa nu este împletită dela început ca un sac, ci ea e o plasă dreaptă de 8 stânjeni lungime care se îndoeşte dela mijloc, şi ale cărei margini laterale sunt cusute — se «însforesc» — una de alta spre a formă astfel un sac. La năvoadele dela Brăteş sau dela bălţile Crapinei, plasa din care e făcută Matiţa are o lungime de 10 stânjeni şi o lăţime de 250 de ochiuri, iar la cele din Deltă lungimea e şi mai mare, pe când la năvoadele între-

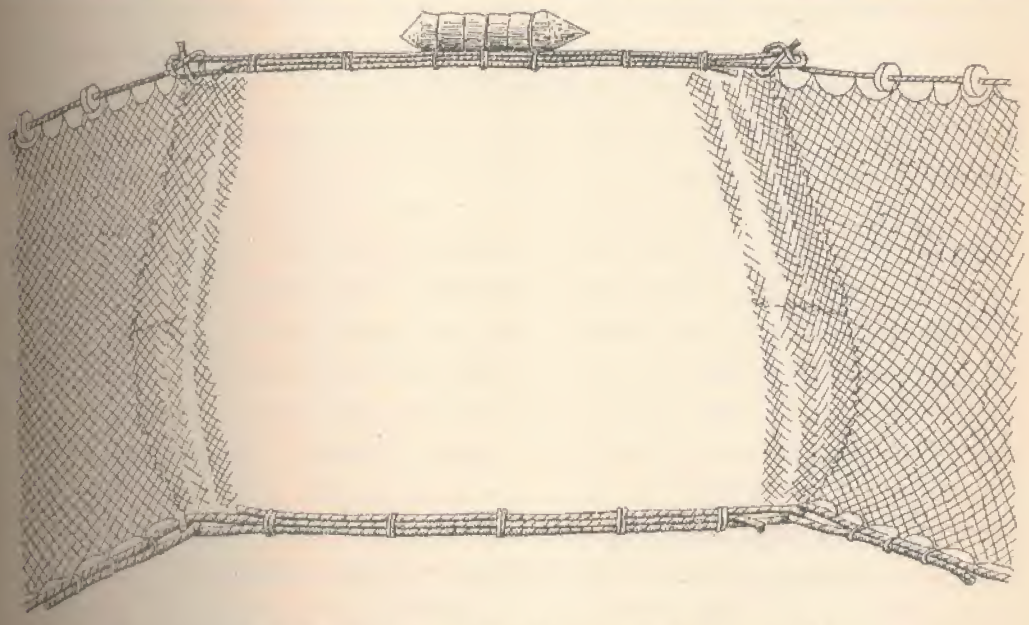

Fig. 236. Gura Matiţei dela năvod cu «Cheile năvodului».

buinţate prin bălţile mici — ca de ex. în bălţile de pe malul Prutului — Matiţa poate fi şi numai de 3 stânjeni adâncime.

Sacul trebue să stea în apă cu gura deschisă, astfel ca marginea ei inferioară să fie lipită de fund, iar marginea superioară să plutească la faţa apei (Fig. 236); pe de altă parte trebue ca Matiţa să fie bine întinsă şi plasa dela partea ei inferioară să nu se târîe prea mult în nomolul de pe fund, unde s'ar puteà rupe agăţându-se de buturuge şi altfel ar scăpà din ea peştele prins.

Pentru a corespunde la toate aceste cerinţe, sunt o serie de dispozitive şi de mici aparate speciale. Mai întâiu, atât marginea superioară cât şi cea inferioară a gurii matiţei este legată de câte o fringhie groasă, îndoită de două ori şi terminată la fiecare capăt cu câte o

cheutoare; aceste 2 fringhii triple se numesc *Cheile năvodului*, căci de cheutorile dela capetele lor se leagă capetele otgoanelor cari țin aripele (Fig. 235 Ch. N.).

In acelaș timp însă Cheia de jos, care e făcută din fringhie foarte groasă, ține lipită de fund prin greutatea ei marginea inferioară a gurii, iar Cheia de sus este legată de un corp mare plutitor (Fig. 235 P. V.), care ține la fața apei marginea superioară a gurii. Cu modul acesta gura matiței e ținută în totdeauna deschisă cât timp năvodul e în apă. Corpul acesta plutitor se numește la Turtucăieni *Troacă* — fiindcă ei la năvoadele lor mici pun numai o troacă, adică o tărtăcuță uscată — iar pe la pescăriile de «la vale» el se numește *Pușă* (sau *Puș*), fiindcă aici se pune câte o geamandură mai mare de papură sau de țipirig; prin Deltă în fine la năvoadele cele mari se pune adeseori și câte un butuc de lemn sau o mică balercuță deșeartă.

Figura 236 arată gura năvodului deschisă, împreună cu Pușa care o ține în această poziție precum și «Cheile năvodului», astfel ca să se vadă modul cum ce fac nodurile prin cari se leagă aripele de matiță.

Pentru ca sacul să stea bine umflat în apă, pe partea sa superioară se prind de plasă—pe 3, 4 sau 5 rânduri,—din distanță în distanță, câte 3 până la 7 bucăți de plută de fiecare rând. Aceste plute se numesc: la Turtucăieni *Bobocii matiței*, la Galați-Brăila-Tulcea *Rațele matiței*, iar la bălțile Prutului din Fălciu *Vidre* (Fig. 235 Rt.).

In fine pentru ca matița să fie puțin rîdicată dela fundul apei, așă că partea ei inferioară să nu se târîe prea mult prin nomol, de fiecare din cele două capete ale fundului sacului mai este legat cu câte o fringhiuță și câte un lemn ușor și lungăreț care plutește la fața apei și care ridică colțul sacului în sus. Aceste lemne se numesc la Turtucăieni *Cornurile matiței* iar la pescăriile dela vale *Boii*; aceasta fiindcă, atunci când se trage năvodul, ei merg încet pe urma sa ca doi boi legați de urma carului (Fig. 235 *b*).

2. Aripele năvodului zise și *Crilele* sau *Plasele năvodului* (la Dunărea de jos), *Natrele* (în Moldova la Prut, în Fălciu) și *Crilo* (la Rușii din Deltă). Năvodul are două aripi lungi, cari sunt plasele sale cu cari urmărește și încunjură peștele și apoi îl adună la un loc spre a-l face să intre în sac pentru a se prinde (Fig. 235 Cr.).

La năvoadele Turtucăienilor fiecare Crilă are câte 105 stânjeni lungime, la năvoadele dela Crapina ele se fac de obiceiu de câte 155 stânjeni, iar în Deltă și la Razim ajung chiar până la 200 de stânjeni. Lățimea Crilelor depinde în totdeauna de adâncimea apelor în cari se pescuește și se potrivesc în totdeauna astfel ca plasa, când stă așezată vertical în apă, să formeze un *Sân* mare zis și *Burtă* sau *Pântece*.

Turtucăienii fac aripele de obiceiu de 2—3 stânjeni de late; la Brateș și la bălțile Crapinei se fac de 3 stânjeni pentru ghioluri și jepși, și până la 4.5 st. pentru gârle sau ghioluri mari adânci; la Jijila d. ex., care e o baltă mai adâncă, lățimea Crilelor se face de 4 stânjeni. In Deltă în fine și la Razim se fac Crile și până la 10 stânjeni lățime.

O Crilă de năvod este compusă din următoarele părți: *a)* Plasa, *b)* Otgoanele sau Fringhiile și *c)* Clecea.

a) Plasa unei crile este în totdeauna compusă din mai multe bucăți împreunate—«înghinate»—, numite «Plasele năvodului». La năvoadele din Turtucaia sunt câte 3 plase de fiecare Crilă, având fiecare din ele ochiurile de alte dimensiuni; acestea sunt următoarele: 1). *Cistinele*, cari sunt însforate de o parte și de alta de marginile matiței și au fiecare câte o lungime de 35 stânjeni, iar ochiurile împletite ca și la matiță de câte 2.5 cm. pe latură; 2). *Plasa de mijloc* sau *Mijlocul*, cari au de asemeni câte 35 stânjeni lungime fiecare și ochiurile de câte 3,5 cm. pe latură, și în fine 3). *Clecile* sau *Plasele de lângă clece*, iarăș de câte 35 stânjeni lungime și cu ochiurile de câte 4 cm. pe latură.

La năvoadele din partea de jos a Dunărei, de o parte și de alta a gurii sacului, sunt câte două plase mai mici numite *Operțele năvodului* (Cistinele dela Turtucaia), cari formează intrarea în sac, numită de pescarii ruși din Deltă *Privod* (Fig. 235 Op.). După acestea urmează apoi o serie de plase, mai mari sau mai mici după cum se fac și aripele năvodului de lungi.

Plasele unui năvod se împletesc de obiceiu dela 18—20 stânjeni lungime și de 90—95 de ochiuri lățime de fiecare plasă; când se leagă năvodul, se împreunează una de alta (se înghinează), cap la cap, atâtea plăși cât trebue a se face năvodul de «statnic», și în urmă taie din ele atâtea bucăți cât trebue a se face crilele de lungi. Plasa se împletește de către femeile pescarilor, cari o fac în lung, însă când se așează pentru a formă Năvodul, ea se pune în lat.

Plășile de lângă gura matiței, pe o distanță de vreo 100 de stânjeni, se fac cu vreo 20 ctm. mai statnice ca cele de lângă Clece, pentru ca să facă un sân mai mare spre fundul năvodului.

Toate plasele sunt prinse una de alta printr'un fir de sfoară, care se trece cu *Iglița* alternativ prin ochiurile celor două plase și pe urmă se face câte un nod între ultimele două ochiuri dela fiecare capăt; această cusătură se numește «Insforala plășilor» (Fig. 237 *a)*.

b) Otgoanele sau *fringhiile.* Toate plasele cari compun Crilele năvodului sunt legate cu marginea lor superioară și cu cea inferioară de câte un *Otgon* gros. Cel de jos, care ține marginea inferioară a năvodului lipită de fundul apei și se târăște pe acesta când se trage năvodul,

este cu mult mai gros și foarte greu; el se numește *Camănă*, *Fringhia cu pietre*, *Fringhia cu camănă* (la Prut în Fălciu), *Dolniță* (în Oltenia la Potelu), etc.

Numai foarte rareori se mai pun astăzi la năvoade plumburi sau alte greutăți la camănă, căci de obiceiu se ieau otgoane foarte groase, de câte 4 și 5 cm. diametru, cari sunt destul de grele; și dacă acestea nu sunt suficiente, se mai leagă de ele și câte un al doilea otgon (d. ex. la balta Potelu).

Turtucăienii zic că otgoanele de cânepă intră prea adânc în nomol și «vine prea greu la mână» când se scot; de aceea ei fac camăna din

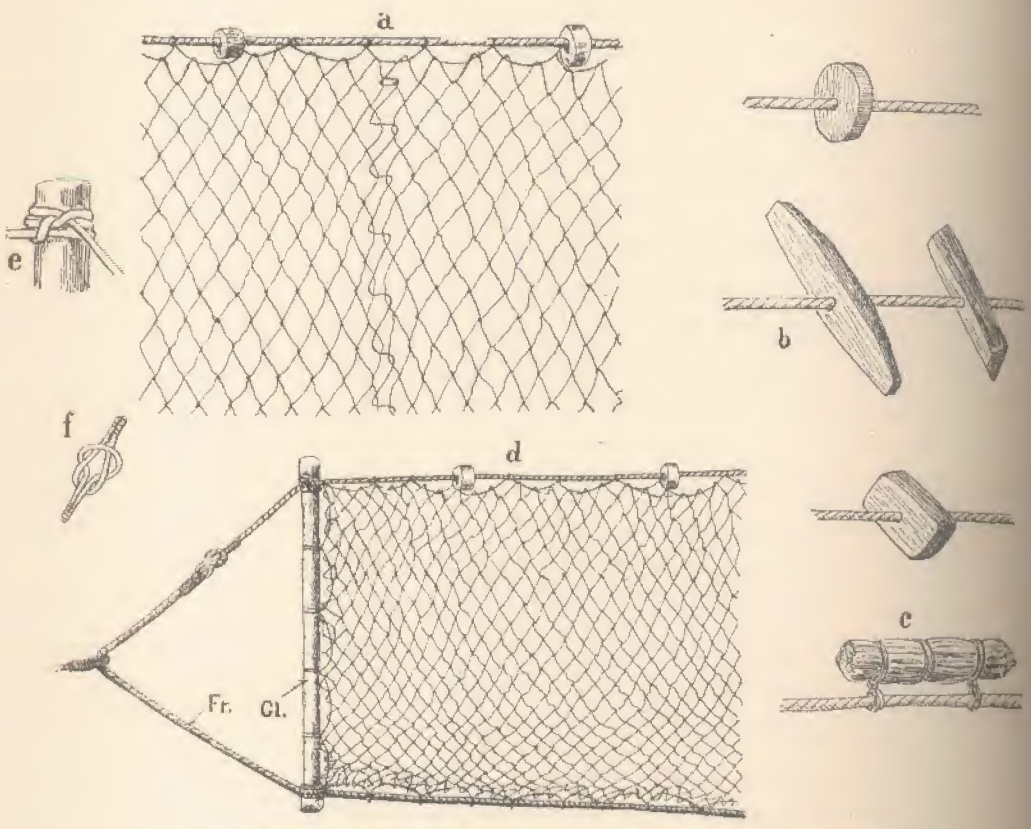

Fig. 237. Detalii de construcție a unei aripi de năvod.

otgoane de teiu, neîntrebuințând pe cele de cânepă decât numai în apele cu fundul nisipos, unde altfel peștele și-ar face loc pe sub camănă și ar fugi. In bălțile dela vâle însă toate năvoadele au Camenele de cânepă.

Otgonul de sus, care ridică marginea superioară a năvodului la fața apei («stă plută la fața apei») și deci ține toată plasa verticală în apă, este cu mult mai subțire decât Camăna și are înșirată pe toată lungimea sa — de obiceiu la distanțe de 1 m. una de alta — o serie de

plute mari găurite la mijloc. Acest otgon se numește *Pluta* sau *Fringhia cu plute.*

Plutele (rusește Skorà), ca și cele dela carmace, sunt făcute din scoarța unor plopi bătrâni cari cresc în luncă și prin ostroave, numiți *Plută* sau *Plutași.* Ele au diferite forme și dimensiuni (Fig. 237 *b)* : unele sunt rotunde, altele pătrate, altele lungărețe până la 30 cm.; toate sunt însă găurite la mijloc pentru a puteà fi înșirate pe fringhie. Numai ca raritate am mai găsit prin podurile caselor pescarilor din Bădălan niște «Pușe» mici de papură sau de țipirig, cari se puneau înainte în loc de plute la Otgonul de sus (Fig. 237 *c*).

In totdeauna pescarii, înainte de a intrà la pescuit într'o baltă nouă, trebue să-și pregătească năvoadele anume pentru acea baltă, scurtându-le sau lungindu-le după suprafața și adâncimea bălții, după vegetațiunea care este pe fundul ei, ș. a. m. d. Pentru aceasta adeseori ei scot sau adaugă câtevà plăși nouă la aripele năvodului. Pentru a nu fi dar nevoiți în asemenea cazuri să taie otgoanele, în unele părți năvoadele se fac dela început astfel încât fiecare plasă să aibă câte două otgoane ale ei proprii, cari la compunerea năvodului—când se însforesc plasele—se leagă și ele unele da altele prin câte o *Calimă,* adică un nod pescăresc (Fig. 237 *f).* Astfel un năvod tipic de Turtucaia, care e compus din 6 Plase, poate aveà 12 otgoane de câte 35 de stânjeni fiecare.

Când se *compune năvodul,* se întind mai întâiu otgoanele și apoi se leagă plășile pe ele; această legătură se face cu o sfoară cevà mai groșuță, trecându-se cu *iglița* prin 3 sau 4 ochiuri, și apoi se leagă de otgon (Fig. 237 *a),* apoi iarăș se trece prin 3 sau 4 ochiuri ș. a. m. d. După ce s'au legat astfel toate plășile de otgoane, se *însforesc* apoi plășile între ele și se compun Crilele. După aceasta se leagă cele două Crile, astfel compuse, de o parte și alta a gurii matiței, legând capătul fiecărui otgon de câte una din cheutoarele dela cheile năvodului, în modul cum se vede în figura 236; în fine se însforesc marginile Operțelor de marginile laterale ale sacului (Fig. 235).

c) Clecele și Frânele. Capetele terminale ale aripelor sunt legate pe câte un par rotund de lemn, gros cât o mână de om, și lung cam de 1 m. până la cel mult 1.50 m. fiecare.

Aceste lemne se numesc ca la toate plășile *Clece, Clence* și *Hadarage* (Moldova) și *Cleaci* la Rușii din Deltă. De capetele crestate ale acestora se leagă—învălătucindu-se de 2 sau 3 ori în jurul lor și făcându-se de fiecare dată câte un nod (Fig. 126 *d* și *e)* — Camăna și Pluta, și apoi capetele acestor otgoane se leagă și ele unul de altul (Fig. 237 *d* și *e)* pentru a formà *Frâul* sau *Frânele năvodului* (Fig. 235 și 237 *d* Fr.).

Cum plasa năvodului are o lățime de 2 până la 4, 5 stânjeni, și chiar mai

mult, ea se leagă încreţită pe Clece, cari acestea n'au decât 1 m.—1.50 m. Pentru aceasta se iea o sfoară cevà mai groasă, care se leagă de otgonul de sus (Pluta), apoi se trece printr'un număr oarecare de ochiuri de ale marginii plăşii şi se leagă de par la o distanţă ca de vreo 30 de cm., apoi iarăş se trece printr'un număr de ochiuri şi iarăş se leagă de par la o distanţă egală ş. a. m. d. Cu modul acesta plasa rămâne aici încreţită şi formează *Sânul* sau *Burtele năvodului.*

3. **Codulele.** De mijlocul fiecarui din cele două frâne ale năvodului se leagă câte un capăt al câte unei fringhii lungi şi groase, formând două otgoane lungi numite *Streangurile alergătoare* (Turtucaia), *Codule* (la bălţile dela Hârşova la vale), *Frânghiile frâului* (Moldova la Prut), *Otgoanele* (Oltenia) ş. a. m. d. (Fig. 235 *a* Cd.)

Aceste Codule la năvoadele Turtucăienilor au câte 70—80 de metri lungime, iar la năvoadele dela vale pot trece şi de 170 m.; Ele, putând fi depănate pe nişte mosoare mari cu vârtejuri, servesc ca să târască pe distanţe cât mai mari năvodul pe fundul apelor şi apoi să-l tragă până la mal, sau până la lotcele din cari se pescueşte.

* * *

Cu aceasta s'a terminat descrierea năvodului propriu zis, adică al Plasei cu Sacul şi cu Otgoanele ei. Cu năvodul singur însă nu se poate încă pescui; pentru aceasta mai e încă nevoie de bărci special amenajate pentru acest scop precum şi de o serie de alte instrumente ajutătoare, fie pentru a întinde şi trage plasa în apă, fie pentru a o scoate, a scoate peştele prins din ea, ş. a. m. d.

Pe de altă parte Năvodul nu éste un instrument cu care se pescueşte numai vara şi toamna, ci el este în acelaş timp instrumentul principal cu care se prind cele mai mari cantităţi de peşte iarna sub ghiaţă. Pentru pescuitul cu năvodul sub ghiaţă însă, instrumentele accesorii sunt cu totul altele decât cele pentru pescuitul obişnuit al bălţilor. In cele ce urmează dar vom descrie mai întâiu numai uneltele accesorii pentru pescuitul obişnuit, iar pe celelalte le vom tratà în urmă, odată cu descrierea pescuitului sub ghiaţă.

2. Dubele năvodului.

Cele mai de căpetenie dintre accesoriile năvodului sunt *Dubele* sau *Lotcele.* In Moldova la Prut le zice *Dubas,* în Oltenia pe cele cu fundul lat le numesc *Luntre,* iar pe cele mai înguste şi mai ascuţite la capete şi cu fundul rotund le numesc *Dubă.* Numirea de *Barcă* la pescari e numai un nume generic, dându-se la toate vasele plutitoare mici.

Fiecare năvod are câte *două dube* cari îl poartă cu câte 6 oameni fiecare. Acestea sunt construite sau cel puțin amenajate în mod special pentru acest scop și se numesc *Dube* sau *Lotce de năvod.* Pe lângă acestea însă, în cele mai multe locuri, se mai întrebuințează încă câte o a treia dubă, care este o lotcă simplă, numită pe unele locuri (Călărași, Turtucaia, Oltina, etc.) *Povolnică* sau *Varca* (Fălciu); scopul acesteia este numai de a transportă peștele prins, iar când năvodul e la apă, de a umblă în urma sa, pentru a descurcă plasa de buturuge și a păzi Camăna ca să meargă lipită de fund și să nu scape peștele pe sub ea.

Cu ocazia descrierii dubelor dela năvoade voiu da acî o descriere mai amănunțită a Lotcelor pescărești în general — arătând și alte detalii cari nu privesc direct numai dubele dela năvoade — spre a fi astfel dispensat de a mai descrie apoi pentru o a doua oară Lotca pescărească și a evită astfel repețirile.

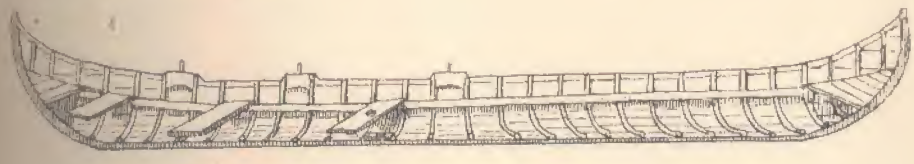

Fig. 238. Lotcă mare de năvod de 30 de crivace, dela Turtucaia (secțiune în lung).

Turtucăienii întrebuințează de obiceiu, la năvoadele lor cele mici, dubele lor obicinuite de 24—26 de crivace și le amenajează pentru acest scop când pleacă cu ele la pescuit. Ei își fac însă înadins toate dubele lor mai mari și cu fundul lat, tocmai pentru a se puteă servî de ele, atât ca dube de Dunăre pentru Orii și Cârlige cât și ca dube de Năvod. Figura 238 arată în secțiune o lotcă mare de năvod a Turtucăienilor, cu 30 de crivace.

In bălțile dela vale însă, și în special în Delta Dunărei, dubele de năvod sunt cu mult mai mari și special construite pentru acest scop. In figura 239 se arată modul de construcție al unei asemenea *dube mari de năvod,* numai că aceasta este în acest desemn întru câtvà simplificată, făcându-se aici un număr de crivace cu mult mai mic decât cele cari există în realitate.

După cum se vede din aceste figuri, duba e foarte solid construită, având o *carină* groasă de tufă de stejar, cu vârfurile ascuțite și încârligate *(Ciocurile Carinei, Piscurile* în Oltenia), cari formează și vârfurile lotcei Unii pun pe Carină ca talpă și o șină de fier.

Vârful de dinainte, adică prora, se zice *Chiscul Dubei* (Ch.) *(Ceardac* la Lipoveni) iar vârful de dinapoi, adică Pupa: *Cârma* sau *C... dubei* (Crm.) *(Carmà* rusește).

Pe carină sunt prinse toate *Crivacele* (Cr.) (*Cârbuje* sau *Cărbușe*, la Mehedinți), iar pe acestea se bat scândurile de brad — numai foarte rar se mai fac de stejar — cari formează peretele lotcei. Figura 240 arată modul cum se pun crivacele.

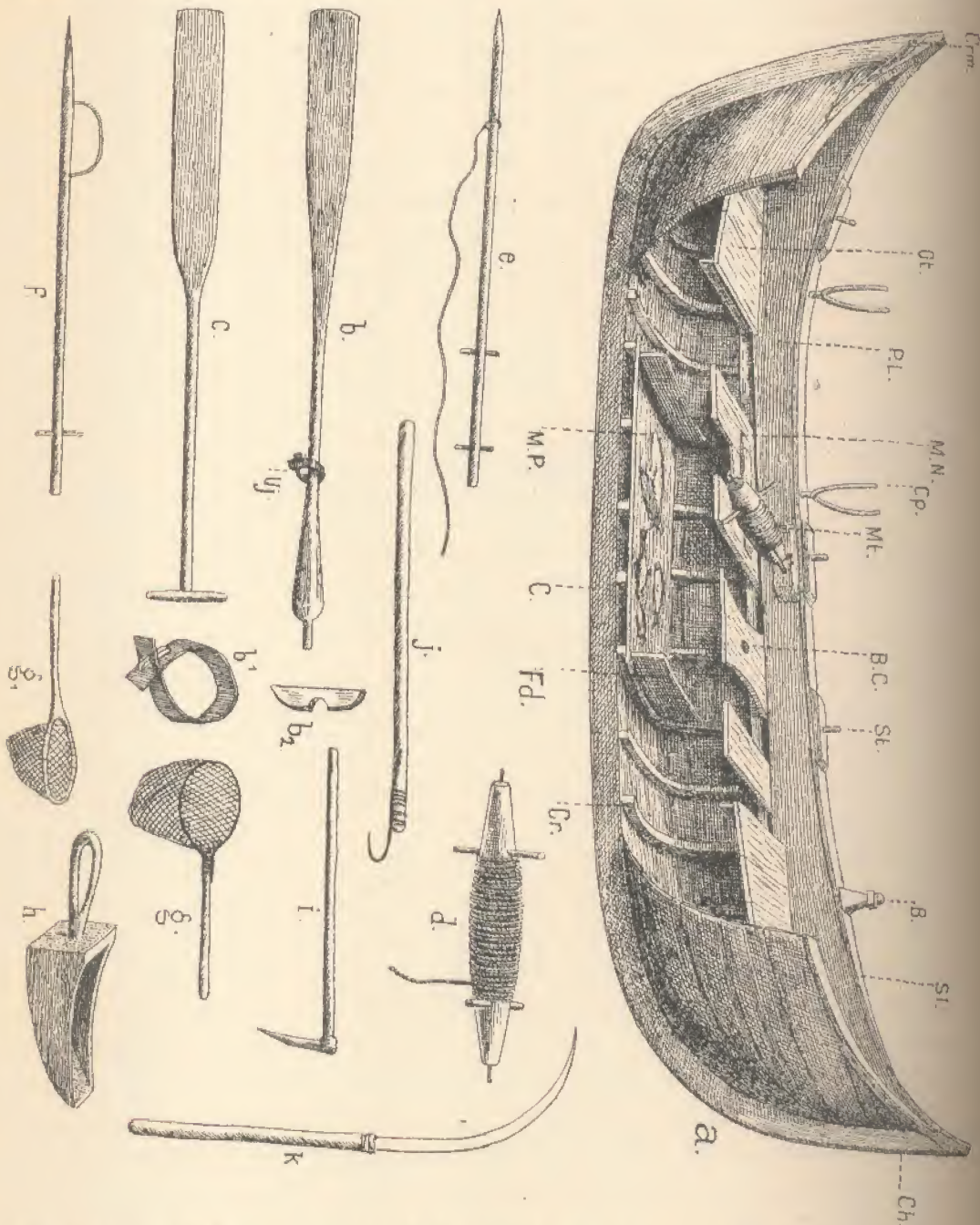

Fig. 239. O Dubă mare de năvod din Deltă, cu uneltele ei accesorii. (Pentru simplificarea desemnului s'au făcut mai puține crivace). *a)* Lotca, *b)* O Lopată, *b*[1]) Ujba, *b*[2]) Călușul, *c*) Vâsla, *d)* Mitroacă, *e)* Parul, *f)* Un șufan, *g)* Mincioace, *h*) Ispolu, *i)* Sacoviță, *j)* Bahorul sau Bura, *k*) Tărpanul.

Marginea lotcei — zisă *Slaiul lotcei* (Sl.) la Turtucăieni, *Uzne* la Mehedinți — la dubele cele mari de năvod nu este liberă, ca să se vadă capetele crivacelor ca la dubele obicinuite, ci este căptușită pe dinăuntru de jur împrejur cu câte o scândură groasă, așă că aceste dube au muchele late provăzute cu mai multe găuri, în cari se pot înfige diferite aparate necesare la armarea lotcei pentru pescuit.

In această margine lată sunt prinse mai întâiu cuiele numite *Strapezane* (St.) *Otorage* la Mehedinți, *(Cocet* rusește), de cari se leagă cu câte o *Ujbă* (rusește *Putza*) de piele *Lopețile* sau *Babaicele*. Ujba (figura 239 *b*[1]) este o șuviță îngustă de cureă groasă, spintecată lângă amândouă capetele; unul din capete străpunge prin spintecătura celuilalt și e prins cu un *Căluș* (rus. *Klopsic* (*b*[2]), așă că formează un inel prin care se prinde ea de Strapezanul dela lotcă.

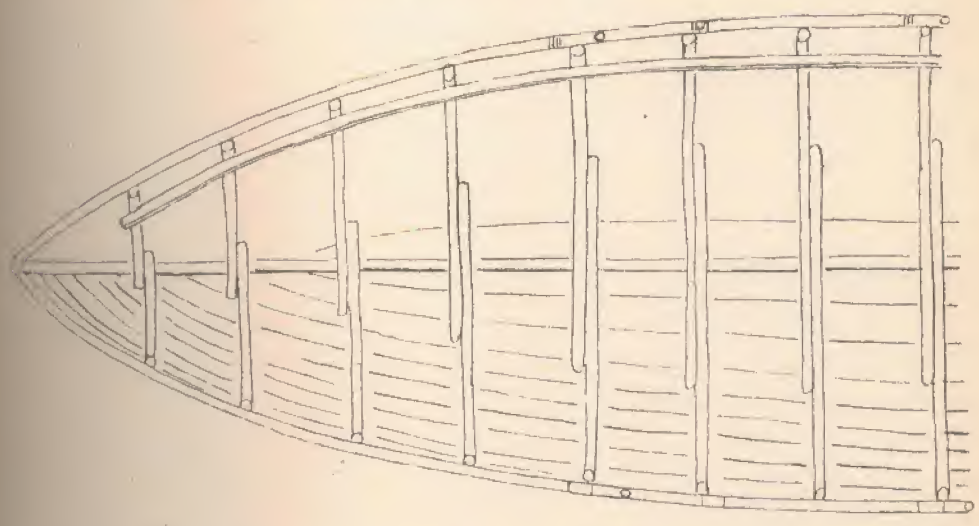

Fig. 240. Partea de dinainte a unei Lotce văzută în interior, spre a arătă cum sunt așezate Crivacele.

In marginea lotcei se mai fixează însă și alte aparate necesare la scoaterea năvodului, și anume: 1) la capătul dinspre Chiscul dubei — de o parte și de alta — este câte o *Baba* (B), de care se leagă duba de *Par* când se fixeaxă în loc la scoaterea năvodului; și 2) pe marginea dinspre cârmă a uneia din cele două dube dela un Năvod sunt înfipte 2 crăcane mari mobile, numite *Capre* (Cp.), pe cari se pun toate instrumentele mari, scândurile, etc. aflate în dubă.

In dubă avem dela un capăt la altul o serie de scânduri transversale, sprijinite cu capetele lor pe câte o chingă bătută de o parte și de alta sub marginea lotcei. Intre acestea avem: mai întâiu *Oturacele dubei*, adică cele 2 scaune mari dela capetele ei; apoi *Băncile* pe cari stau

lopătarii *(Ială* la Fălciu, *Sidilca* la Lipoveni), din cari una numită *Banca Catargului* (Bc.) («Cățană» la Turtucaia și în Dobrogea, *Scaun* în Oltenia), are o gaură prin care se bagă *Catargul mare* (rusește *Dreuca)* pentru a se fixà într'o *Piuliță* de sub ea. In fine în jumătatea de dinapoi este o masă lungă numită *Masa năvodului* (M.N.) pe care se așează Năvodul când se scoate afară din apă.

Toate aceste scânduri transversale se sprijină de o parte și de alta pe câte o chingă lungă bătută în Crivace sub marginile lotcei, numite de Turtucăieni *Poștovalele lotcei* (P.L.), iar de Moldoveni *Chingile dubasului.*

Pe fundul ei Lotca e căptușită sub Masa năvodului cu dușumele (așezate în lung) cari formează *Masa peștelui* sau *Podul* (rusește *Mostki*, pe care se pune peștele prins. Aceasta are la cele două capete ale ei câte o scândură așezată vertical — numite *Fundătorile* (rus. *Mostoc)* — ca să oprească peștele de a cădeà în lotcă (Fd.).

Drept la mijlocul lotcei în fine, în scândurile groase cari foarmează marginile ei, este câte o gaură în care se potrivesc capetele de fier ale axei unui Vârtej mare, pe care se învârte fringhia codulelor ca pe un mosor și cu care se trage năvodul. Acesta este un butuc de lemn gros și rotund ca un butuc de roată, străbătut transversal lângă amândouà capetele sale de câte un lemn mai subțire, ca spițele dela o roată, ale cărui capete servesc ca mânere pentru a învârtì butucul în jurul axei sale și astfel a trage codulele din apă. Acest mosor se numește *Mitroacă* (Dunărea de jos, Moldova), *Berbec, Vârtej, (Baran* și *Buhai* pe rusește) etc. (Fig. 230 Mt).

Fiecare din aceste dube de năvod din Deltă are cât 5 *Lopeți* — sau pe rusește *Băbăici* — (Fig. 239 *b)* și o *Vâslă* (C.) *(Vislo* rusește). Vâsla are la capătul cu care se ține în mână un mâner de lemn transversal, numit *Crucea Vâslei* (Turtucaia) sau *Comanac* (Fălciu).

Tot de dubă mai ține și *Parul dubei* (Fig. 239 *e*). Acesta este un par lung și gros, ascuțit la un capăt, iar la celălalt capăt străbătut de 2 lemne mai subțiri ale căror capete servesc ca mânere ; în apropiere de capătul său ascuțit el este legat cu o fringhie cevà mai lungă decât dânsul, numită *Fringhia parului* sau pe rusește *Burunduc.* Când se scoate năvodul, Parul se înfige în fundul apei, iar cu fringhia se leagă de una din babalele de pe marginea de dinainte a dubei și se fixează astfel duba în loc ca și cum ar fi ancorată.

Ca aparținând de corpul dubei nu mai rămân decât *Catargele (Dreuca* pe rusește), *Pânzele (Erchenul* la Turtucaia, *Porus* rusește) și *Ghionderele* de cari se leagă pânza, numite *Raiaua erchenului* la Turtucaia, precum și toate celelalte aparate cari mai sunt necesare pentru a se puteà «merge cu pânzele».

La lotcele Turtucăienilor se pune de obiceiu numai un singur catarg cu un singur Erchen. Catargul se fixează într'o Piuliță, făcută într'un lemn gros așezat la fundul lotcei între cele două crivace de sub Cățană; Cățana are și ea la mijlocul ei o gaură (Fig. 239 *B. C.)* prin care se bagă capătul de jos al catargului când îl fixează în piuliță. *Pânza* sau *Erchenul* este tivită de jur împrejur și în «tighelă» sunt trase pe fiecare margine de jur împrejur câte o fringhiuță subțire, numite *Streanguri*. Pânza e prinsă la unul din colțurile ei de o fringhie lungă, numită *Scota* (la Turtucăieni *Isa*, iar la Ruși *Abla)*, cu care ea se trage în sus, prin ajutorul unei «macarale» legate de capătul de sus al catargului, când se întinde

Fig. 241. O lotcă mare din Deltă mergând cu pânzele; arată modul cum se pun catargele, ghionderele și pânzele.

pânza; Isa, mergând spre macaraua dela vârful catargului, trece printr'o verigă de curpăn care stă ca un inel pe catarg, zisă la Turtucăieni *Colba Erchenului*, și care o ține astfel lipită de catarg.

La lotcele mari din Deltă se pun mai des 2 catarge cu 2 pânze, fixându-se în otorocul dela Chiscul dubei un al doilea catarg mic cu pânza și ghionderul său (pe rusește «Cerdak Parus» sau «Malinki Parus» resp. «malinki Dreuca»).

Fig. 241 arată modul cum se așează catargele, pânzele și ghionderele la o lotcă mare din Deltă.

Toate aceste catarge, pânze și ghiondere însă, când nu se «merge cu pânzele», se așează în dubă în stânga la capătul dinspre Chisc, cu un capăt ieșind afară și cu altul sub Cățană.

In fine nu mai rămâne decât *Ispolul* sau *Căușul* (rusește *Tecuci*, Figura 239 *h.)* cu care se scoate apa din lotcă și cu care beau apă din bălți lopătarii, pentru a completà astfel seria tuturor uneltelor cari aparțin la o dubă de năvod.

3. Uneltele auxiliare ale Năvodului.

In afară de aceste unelte însă, cari fac parte din corpul dubei, când pleacă năvodul la pescuit se mai ieau în dubă și următoarele instrumente, cari țin de asemenea de năvod și sunt absolut necesare la pescuit:

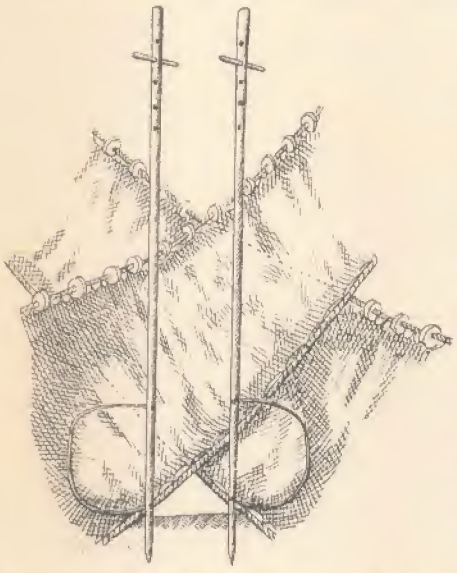

Fig. 242. Modul cum țin Șufanele Camăna dela aripele năvodului lipită de fundul apei.

1. *Șufanele* sau *Șifanele* (fig. 235 *b* și 239 *f*); acestea sunt niște lemne groase și lungi — după adâncimea bălții în care se pescuește — cari au un capăt ascuțit pentru a puteà intrà în pământ, iar altul străbătut de mai multe găuri prin care poate intrà câte un cuiu mare de lemn, ale cărui capete servesc ca mânere.

La partea inferioară a acestor pari, deasupra capătului lor ascuțit, sunt prinse în ele capetele câte a unui arc mare făcut din nueà cojită — ca să fie netedă — sau care în timpul din urmă se fac mai mult de fier. Rolul acestor intrumente este principal, căci cu ele se ține camăna lipită de fund în timpul cât se scoate năvodul spre a nu lăsà peștele să fugă pe dedesubt. Aceasta se face înfigând în pământ amândouă Șufanele, alăturate unul de altul și cu cercurile spre afară, și prinzând sub cercurile lor camănele dela fiecare aripă astfel încât ele să nu mai poată scăpà de sub dănsele și să rămână lipite de pământ în tot timpul cât sunt trase (Fig. 242).

2. *Sacoviță*, sau *Sicaița* în Moldova la Prut (Fig. 239 *i)*; acestea sunt niște instrumente de fier lungi și subțiri și ascuțite la vârf, prinse ca topoarele pe o coadă de lemn ca de 1 m., cu cari vătafii descurcă plasa în tot timpul cât se scoate năvodul afară. In unele părți în loc de Sa-

coviță se servesc la nevoie de Ostie pentru a descurcà cu ea la scos plasa năvodului.

3) Diferite *Mincioguri* sau *Ciorpace* (Fig. 235 *e* și Fig. 239 *f* și *g*) solide și cu coadă de o lungime mijlocie, aproape de înălțimea omului. Românii au de obiceiu Mincioage cu cercul de lemn (Tab. XXV sus), iar Lipovenii cu cerc gros de fier (Tab. XXIX jos). Minciogele servesc pentru a scoate cu ele din Matița năvodului peștele prins și a-l pune în dube.

4. *Burele (Bură* la Turtucăieni, *Buret* la Pisica-Azaclău, *Bahor* în Deltă, etc.) sunt asemănătoare cu cele pe cari le-am descris la pescuitul Somnului și Morunului (Fig. 239 *j*). Ele servesc pentru apucat peștii mari și mai cu seamă Somnii cari se prind în năvod.

5. *Târpanele (Secere* în Oltenia). In fiecare dubă este și câte un Târpan (Fig. 239 *k*) care servește pentru curățit bălțile de buruieni (de *Coșcană* la Prut) spre a puteà trage cu năvodul.

6. Doi dulapi, adică două scânduri mari și groase cu cari se formează *Podul* dela o dubă la alta, și pe care stau o parte din pescari (Șufanarii și Vatafii) când se scoate năvodul. Acești dulapi cari ieau loc mult în lotcă au și ei locul lor rezervat unde se păstrează când lotca e în mers: la dubele mari din Deltă ei se pun în caprele dela una din dube, iar la lotcele mici ale Turtucăienilor ei se așează în lotca a 3-a, care vine în urma celor două lotci cari duc năvodul.

In afară de aceste instrumente pescării năvodari se mai servesc de diferite alte unelte mici, cari însă nu sunt speciale numai pentru năvod, ci sunt din acele instrumente nelipsite din lotca oricărui pescar care pleacă la baltă și de cari are nevoie pentru a se ajutà cu ele în orice împrejurări.

4. Pescuitul cu năvodul.

După cum am amintit mai sus, Năvodul este instrumentul cel mai indicat pentru pescuirea mare a bălților Dunărei și lacurilor litorale; adâncimea acestor ape este numai bine potrivită cu dimensiunile optime ale acestui instrument. Dacă aceste bălți ar fi mai adânci decât sunt cele dela gurile Dunărei, lățimea crilelor ar trebuì să fie atât de mare încât instrumentul nu ar mai fi ușor de mânuit, iar cu lățimea lor actuală nu s'ar mai puteà pescuì deoarece camăna nu ar mai atinge fundul peste tot și peștele ar scăpà așà dar pe sub ea. Dacă din contra bălțile ar fi mai puțin adânci decât cum sunt astăzi Ghiolurile de față din susul Dunărei, năvoadele n'ar mai puteà fi întrebuințate fiindcă Matița și otgoanele s'ar târî prea mult prin nomol. Tocmai de aceea dar, prin japcele puțin adânci se întrebuințează numai Plasele

și Tifanele simple, iar Năvodul trebue și el regulat în totdeauna înainte de începerea pescuitului unei bălți astfel, ca lățimea crilelor sale să se potrivască cu starea nivelului apei din acea baltă; și tot de aceea cu năvoadele înguste ale Turtucăienilor — cari sunt făcute pentru bălțile puțin adânci din susul Dunărei — nu se poate pescui și în bălțile adânci ale Deltei sau în Razim.

Pentru a puteà însă pescuì cu năvodul, în afară de dubele speciale și uneltele descrise mai sus, mai trebuesc încă și oameni experimentați cari să recunoască repede locurile unde sunt cârdurile de pește și cari deci să știe unde trebue «să arunce toana».

Un bun năvodar trebue pe de o parte să cunoască bine balta în care pescuește, să știe unde e nomol, unde sunt scocuri, unde e brădiș, unde e scrădiș, (loc bun de șalău !), cu un cuvânt să cunoască toate vadurile bune ale bălții.

Pe de altă parte el trebue să aibă ochiul ager, să simtă după mici semne unde e peștele în baltă, să deosebească valul făcut de unda apei sau de vânt de valul făcut de pește, ba chiar să recunoască valul făcut de crap de valul făcut de alt pește. Adeseori un asemenea năvodar îți arată acolo unde nu ai nici un semn aparent că este pește și-ți zice : Uite crapul cum vine spre toană, trebue să se fi strâns în cutare loc ș. a. m. d., căci ochiul său exercitat vede multe acolo unde alții nu văd nimic. Un bun vătaf la năvod, așà dar, face mai mult decât lungimea aripelor sau adâncimea Matiței și decât ori și ce alte calități ar mai aveà instrumentul.

In bălțile Dunărei de jos la fiecare lotcă mare de năvod sunt câte 6 pescari, avându-și fiecare atribuțiunile sale precizate atât în mers cât și când se lasă năvodul la apă sau când se scoate. O lotcă este condusă de *Vătaf* și cealaltă de «ajutorul» său numit în Deltă *Crilaș*, cari țin cârma și dau direcția.

Mai întâiu se încarcă la mal năvodul în dube, punându-se o aripă și matița în duba care nu are capre pe margine, iar în cealaltă se pune numai o aripă. Năvodul se așează în dubă pe masa năvodului cu multă îngrijire, astfel ca clecele să vină de desubt iar matița deasupra, spre a nu se încurcà și spre a se desfășurà cu ușurință când va fi aruncat în apă. După aceea dubele pleacă, mergând alături dacă apa e liniștită, sau mergând una după alta dacă sunt valuri. Câte 5 pescari din fiecare dubă trag la lopeți, iar vătaful și crilașul țin cârma (vâsla). Lotca a 3-a, când aceasta există, urmează dela distanță dubele năvodului.

La Turtucăieni, cari au lotcile mici, sunt în totdeauna câte 3 lotce; 2 înainte, cari duc năvodul cu Parii și Șufanele și una la distanță cu scândurile pentru podeală. Și la ei sunt 12 oameni la năvod, din cari 3

sunt vătafi; însă din aceştia numai 11 lucrează pe apă — câte 4 în cele 2 dube cari duc năvodul şi 3 în duba a 3-a — iar unul rămâne la mal la colibă ca «să reguleze peştele» ce se aduce şi să gătească totodată şi mâncarea oamenilor.

Ajunşi la locul pe care-l alege vătaful ca să pescuească, ei lasă la apă mai întâiu matiţa şi supraveghează ca să se întindă bine; apoi câte 4 oameni din fiecare dubă trag la lopeţi, unul aruncă Pluta, iar vătaful aruncă Camăna cu o mână şi în cealaltă ţine vâsla. Amândouă dubele pornesc în direcţii opuse ca să «facă ocolului» şi să cuprindă între aripele năvodului un spaţiu cât se poate de larg ; atunci se zice că *au întins toana*. Apoi dau drumul şi codulelor cât merge —până la 120 de stânjeni fiecare—şi când ajung la capetele lor, le leagă de mitroace; înfig apoi parii în fund şi leagă lotcele de ei, fixându-le în loc, şi după aceasta încep să învârtă codulele pe vârteje, târînd astfel năvodul pe fundul bălţii; când ajung astfel la capetele aripelor, iarăş dau din nou drumul codulelor şi încep să tragă—mergând amândouă lotcele paralel — cu toată puterea la lopeţi, ş. a. m. d. După aceasta la un semn al vătafului, lotcele pornesc una spre alta, spre a se împreună şi încrucişându-se *a închide toana*. Aici, după ce-şi înfig din nou parii în pământ şi leagă cu Burunducul Babaua lotcei de ei, încep mai întâiu a scoate codulele, învârtindu-le pe mitroace până ajung la clece, pe cari le împreunează formând din aripele năvodului un cerc complet.

Figura 243 *a* arată schematic modul cum se întinde şi cum se închide apoi toana năvodului.

După ce s'au alipit lotcele şi s'a legat fiecare de parul ei, se pun cei doi dulapi peste mijlocul lor şi se formează între dânsele o punte, zisă *Puntea năvodului;* la Turtucăieni e un singur dulap din care se face această punte, numită de ei «Masa năvodului». Pe punte la mijloc stau alături cei doi *Şufanari*, cari înfig în pământ la gura năvodului capetele ascuţite ale şufanelor, astfel ca cercurile lor întoarse în afară să calce peste Camănă—ţinând-o strâns lipită de fund—şi să întindă pe ele plasa. După aceasta se scot clecele, încrucişându-se aripele astfel ca una să treacă pe sub cealaltă ; lotca din dreapta trage aripa stângă şi cea din stânga aripa dreaptă. Cu modul acesta tot peştele ce s'a adunat între aripele năvodului—şi care ca totdeauna fiind victima încăpăţânării lui de a vroi să meargă cu orice preţ înainte, n'a profitat să fugă afară cât năvodul era deschis—rămâne acum definitiv închis în acest cerc de unde nu mai are pe unde ieşi.

Lângă cei doi şufanari, cari împing mereu şufanele pe fund şi păzesc camăna ca să nu scape de sub cerc, stau în picioare de o parte şi

de alta Vătaful și Crilașul cu sacovițele în mână, supraveghind scoaterea

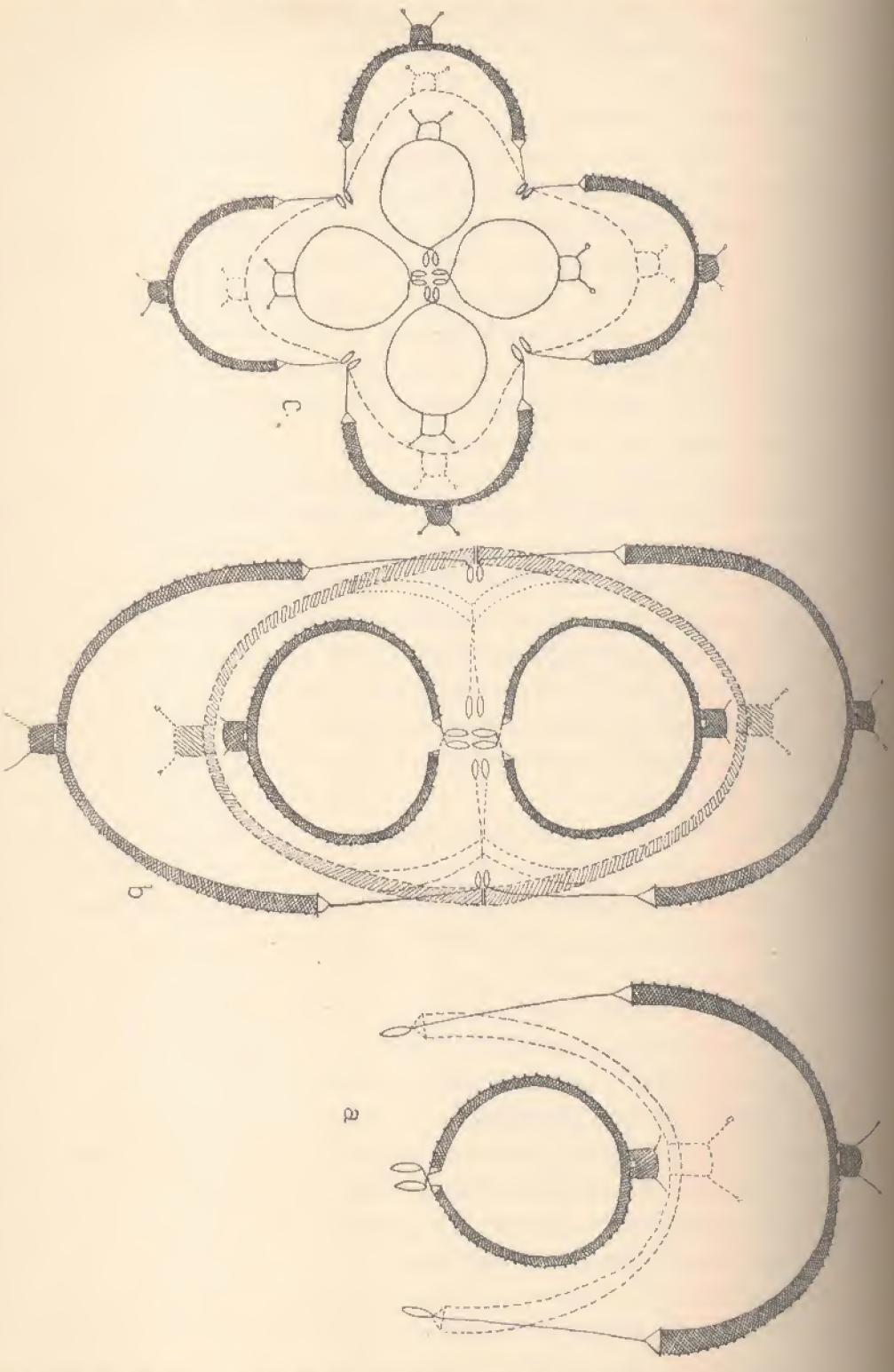

Fig. 243. Schemă arătând modul cum se trage cu năvodul: *a*) Un năvod pescuind singur *b*) 2 năvoade pescuesc «gură la gură»; *c*) Pescuitul cu 4 năvoade de odată.

năvodului și descurcând plasa pe măsură ce se scoate din apă.

In dube lucrul este organizat de obiceiu în modul următor : La început unul trage Camăna, unul Pluta, doi dau ajutor la plută așezând năvodul în dubă pe Masa năvodului, iar unul stă la Par; dacă lotca e bine fixată, Parașul trece și el la camănă; apoi când năvodul s'a scos pe jumătate, unul din ajutorii dela plută trece la camănă.

Figura 244 arătă modul cum se scoate năvodul, cum se așează lotcele și se face puntea năvodului dintre ele, cum se fixează dubele de pari, cum se țin Șufanele precum și locul pe care îl ocupă fiecare pescar în timpul acestei operații. Pe punte se văd cei doi Șufanari, iar în dreapta și în stânga lor stau Vătaful și Crilașul cu Sacoviţele în mână descurcând plasa.

Pe măsură ce se scoate năvodul, peștele se retrage tot mai mult în matiță, până ce la urmă, după ce camăna a ras bine fundul și cercul s'a închis cu totul scoțându-se șufanele, tot peștele e ridicat de plasă pe dedesubt și rămâne ca într'o sită din care este apoi scuturat în matiță.

Din matiță peștele se scoate cu mincioagele, iar cel ce rămâne încurcat în plasă se apucă cu bahorul și se pune în dube pe «Masa peștelui» de sub «Masa năvodului». Dacă cantitatea prinsă e prea mare și dacă nu e o barcă specială pentru pește, atunci se mai pune pește și în locurile goale de sub Oturacele dela capetele dubei.

Peștele prins se duce apoi cu bărcile la mal (Tab. XVIII sus), iar dacă sunt bărci speciale pentru transport, atunci pescarii pot rămâneà pe loc spre a continuà să pescuească înainte.

Cu năvoade se prind astfel cantităţi mari de pește ; 2 până la 3.000 de kgr. la o toană nu e lucru rar când vătaful e bun și nimerește un cârd mare, dar se știe și de 10 și chiar 15.000 de kgr. ; ba de multe ori a fost la câte o prinsoare atâta pește, încât, neavând cum să-l transporte, au fost nevoiţi să lege matiţa la gură și să-l lase în apă până au venit alte bărci ca să-l care. Firește se întâmplă și câteodată că de pește prea mult se rupe matiţa, iar alte dăţi trage zile întregi și vântură numai apa fără a scoate nimic.

* * *

Noi am arătat mai sus că năvodul este astfel construit, încât, deslegându-se «Cheile năvodului» și desfăcându-se Insforala care leagă plasele unele de altele, se poate desface întreg năvodul în 3 părţi, adică cele 2 Crile și Sacul. Această construcție permite, ca după nevoie, aceste 3 părţi să poată fi folosite și ca instrumente de pescuit separate. Astfel fiecare Crilă de năvod, sau amândouă legate una de alta, pot servì ca Tifane; și ele se întrebuințează chiar astfel foarte mult — după cum s'a arătat — la pescuitul Japșelor, pe la Intinsură, în ghiolurile de față, etc.,

unde Matița în lipsă de adâncime s'ar târî prea mult prin noroiul de

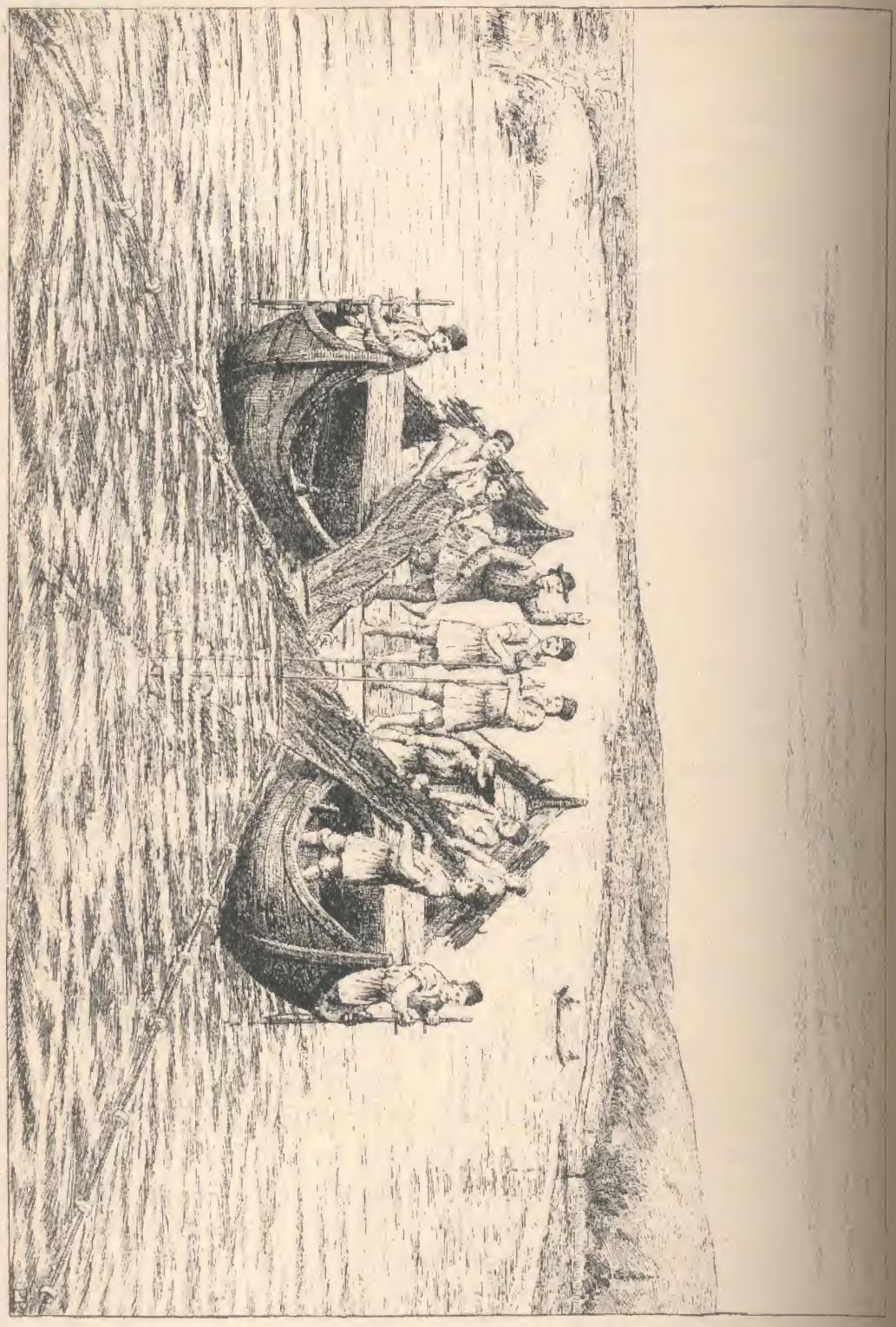

Fig. 244. Modul cum se scoate năvodul.

pe fundul bălții. Tot astfel Crilele singure se mai întrebuințează pentru

înconjurat stufăriile și insulele plutitoare, prinzând peștele combinate cu vintire, ș. a. m. d.

Matița de asemenea se întrebuințează singură, atât ca instrument de pescuit (vezi Reșca descrisă mai sus) cât și ca Juvelnic, pentru a păstră în ea peștele când se prinde prea mult deodată și nu sunt bărci sufi-ciente ca să-l transporte.

In anume cazuri însă se mai pescuește cu Matița cu o singură crilă. In acest caz se pune la gura matiței, în locul de unde s'a desprins aripa, o clece, și se trage cu Năvodul ca și cum el ar aveà amândouă aripele, închizându-se toana la gura Matiței.

* * *

Pentru a da toana mai mare și a face o prinsoare mai bogată, se pescuește adeseori și cu mai multe năvoade deodată; «se dă cu nă-

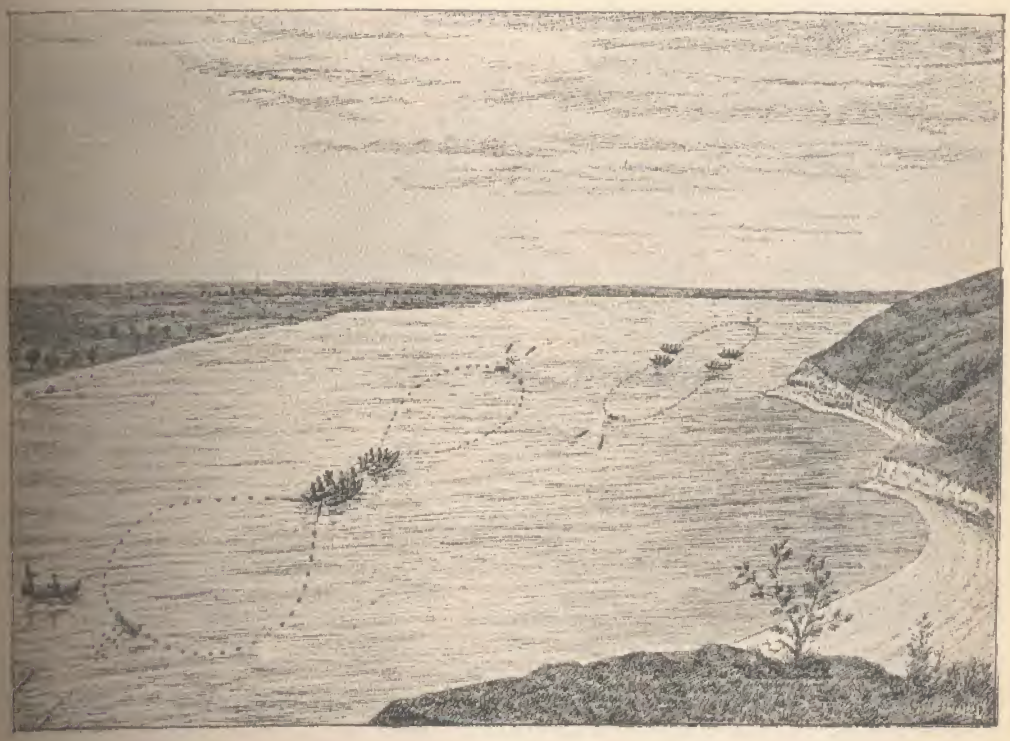

Fig. 245. Năvoade pescuind câte două «gură la gură» într'o baltă a Dunărei. In fund se văd două năvoade cari au «întins toana», iar în față alte două cari «au închis toana» și încep să scoată năvoadele.

vodul în două», în 3 și în 4, adică se înnădesc la clece 2, 3 și 4 nă-voade — după ce s'au întins deodată — și apoi se strâng la centru fiecare

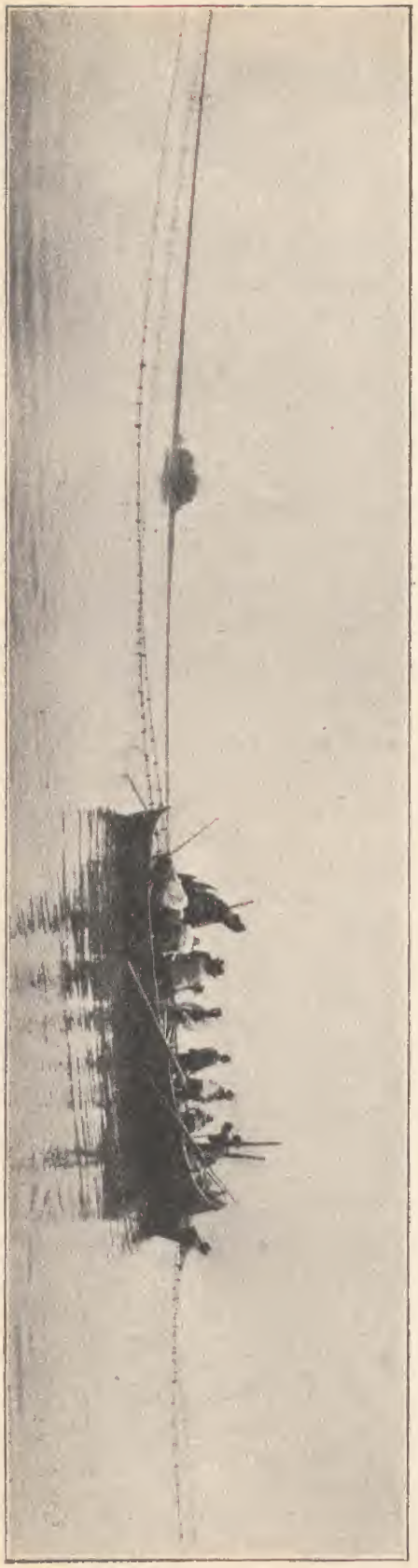

Fig. 246. Scoaterea a două năvoade cari au pescuit «gură la gură».

în parte. Regula generală a pescuitului bălților noastre dela Dunăre este însă «cu 2 năvoade gură la gură».

Fig. 243 *b* și *c* și 245, arată în mod schematic cum se face acest fel de pescuit: se întind două năvoade la o distanță oarecare unul de altul cu gurile față în față: după aceea le trag până ce duba dela fiecare aripă a uneia se întâlnește cu duba din față dela aripa celuilalt; aici trag Codulele cu Mitroacele până ajung la Clece, și leagă apoi pe acestea una de alta, închizând astfel complet cercul.

După aceea toate patru dubele pornesc spre centru numai cu funiile și trag apoi acì cu codulele capetele aripelor, formând astfel două cercuri. Se desleagă apoi clecele și se scoate fiécare năvod separat, cum s'a arătat mai sus.

In figurile 246 și 247 se dau 2 fotografii reprezentând scoaterea a două năvoade cari au pescuit gură la gură.

După ce s'a pescuit cu năvodul, el se întinde la uscat pe niște pari bătuți în apă, numiți *Pelii* sau *Pele*.

Tabela XXIII *a* și *b* arată modul cum se usucă năvoadele la baltă: sus se vede un năvod de Turtucaia întins pe Pelii la marginea bălții la Buceag, iar jos altul agățat de copaci într'o pădure de sălcii de pe malul unei bălți din aceeaș regiune. De asemenea în figura 248, care reprezentă și o frumoasă vedere asupra satului Sarichioi — unul din cele mai mari sate de pescari de

pe Razim — se văd cum stau întinse la Pelii năvoadele cele mari de Razim, pe marginea lacului în tot lungul satului. Această fotografie, atât de caracteristică, dă tot odată o idee şi de lungimile acestor năvoade, cu toate că ele nici nu au putut fi cuprinse în toată întregimea lor pe clişeu.

* * *

Nu în totdeauna se scoate însă năvodul în modul arătat acì. Acolo unde adâncimile o permit şi unde malurile sunt apropiate, se poate scoate năvodul şi la mal. Mai cu seamă la mare lângă coasta noastră dela Cosa, când vine ciortănărie multă se pescueşte foarte mult cu năvodul (Fig.

Fig. 247. Situaţia dubelor şi poziţia pescarilor în ele când se scot două năvoade cari pescuesc «gură la gură».

249). În acest caz năvodul se scoate ca o plasă lungă sau ca un tifan; bărcile îl întind în larg, îl aduc la mal şi apoi codulele se ieau de pescari şi se trag cu mâna (Fig. 250).

Pentru a scoate astfel năvodul avem o serie de alte unelte speciale: Mai întâiu acì nu e nevoie de Şufane, căci aripele nu se scot crucişi; pentru ca peştele să nu fugă pe dedesubt, aici Vătaful şi cu Crilaşul ţin numai cu piciorul Camăna lipită de pământ — călcând peste ea — şi aceasta e perfect suficient.

Apoi pentru a trage codulele — după cum s'a arătat şi la descrierea Tifanului, tot aşà şi acì — pescarii lipoveni au un aparat special numit *Leamă* (Fig. 235 *a)*, care este o chingă de lemn cu două găuri la capete, prin care trece o fringhie; aceasta are la un capăt o cheutoare prin

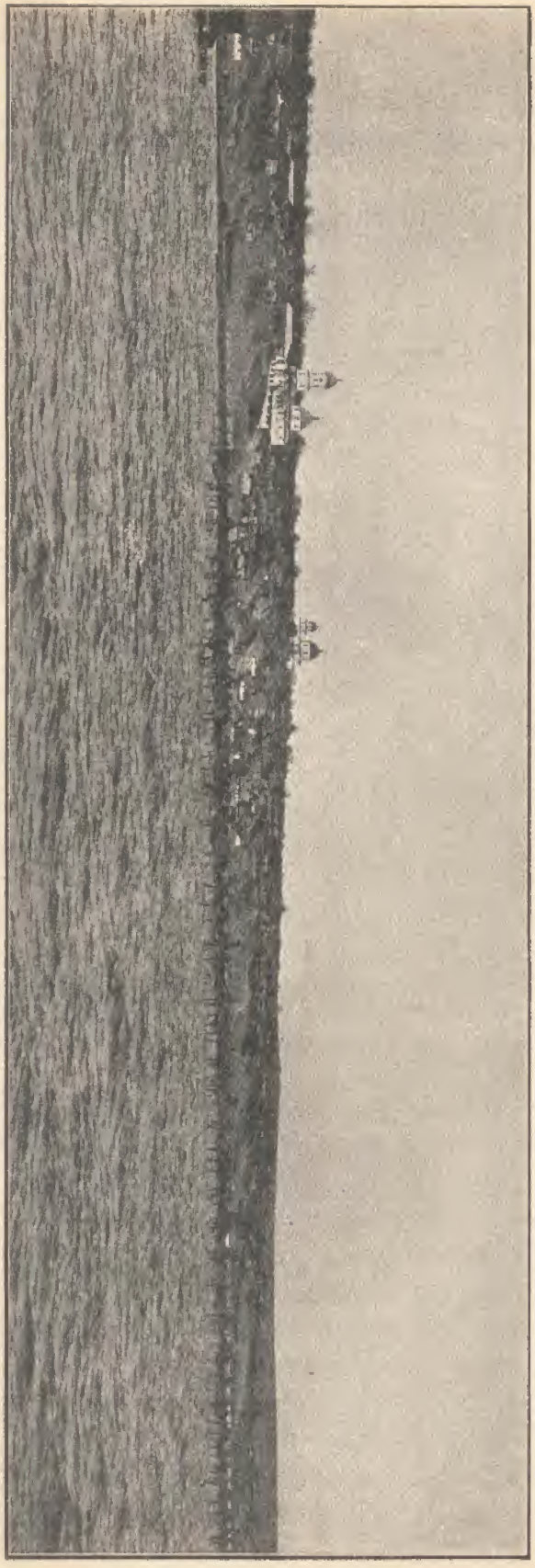

Fig. 248. Vedere asupra satului de pescari Sarichioi. Năvoadele cele mari de Razim întinse la Pelii pe marginea lacului.

care se trece celălalt capăt al ei ca printr'un laţ, iar acest al doilea capăt e terminat cu un fel de nasture. Pescarul lipovean leagă capătul cu nasture al fringhiei, printr'o «Calimă» (nod pescăresc), de codula şi îmbracă leama astfel ca chinga să o aibă peste şale. Astfel trage el codula cu spatele, mergând cu faţa înapoi (Fig. 234 *a* şi 250).

Pescarii români — ca şi la Tifan — au şi aci alt sistem; ei au un fel de ham zis *Căpăţuiu* (Fig. 234 *b)*, pe care-l leagă cu capătul de codulă şi apoi îl îmbracă peste piept, trăgând cu umărul înainte. Tot de codulă ei mai leagă cu o cureluşe, alături de căpăţuiu, şi un «coidac» (băţ de vintire), pe care pescarul îl ţine în mână şi trage de codulă, cu el şi cu căpăţuiul deodată, întocmai ca un cal înhămat la oişte.

Deoarece la mare năvodul nu se scoate încrucişat ca la baltă, şi deci când ajunge matiţa la mal este pericol ca peştele să nu sară afară şi să fugă, de aceea este un instrument special zis *Opritoare*, sau pe rusește *Zastavca*, care este o bucată de plasă întinsă pe un semi-

cerc și cu care se astupă gura matiței când aceasta e aproape să iasă afară din apă (Fig. 235 *c* și 250).

5. Pescuitul cu năvodul sub ghiață.

Unul dintre cele mai interesante moduri de a pescui, și în acelaș timp mijlocul principal de aprovizionare al pieței cu pește proaspăt în timpul iernii, este pescuitul cu năvodul pe sub ghiață.

Pentru a puteà pescuì iarna cu năvodul, este nevoie înainte de toate ca ghiața să aibă o grosime suficientă, pentru ca să poată susțineà pe ea toate greutățile și pescarii să nu risce vreun pericol.

Năvoadele cu cari se pescuește în bălți sub ghiață sunt aceleași cu

Fig. 249. Pescuitul cu un năvod mic în mare.

cari se pescuește și din lotcă; numai că modul de a întinde și de a scoate năvodul precum și uneltele accesorii de cari se servesc sunt acì altele.

Vom descrie dar acì, odată cu modul cum se face acest pescuit, și toate uneltele accesorii necesare.

Pentru a da însă o idee cât mai fidelă de felul cum se face acest pescuit atât de interesant și de variațiile, din diferitele regiuni ale țerii, atât ale formelor uneltelor cât și a modului de întrebuințare, în lucrarea de față, pe lângă figurile schematice din text, dau în mai multe planșe și o intreagă serie de fotografii; acestea, reprezentînd tipurile mai carac-

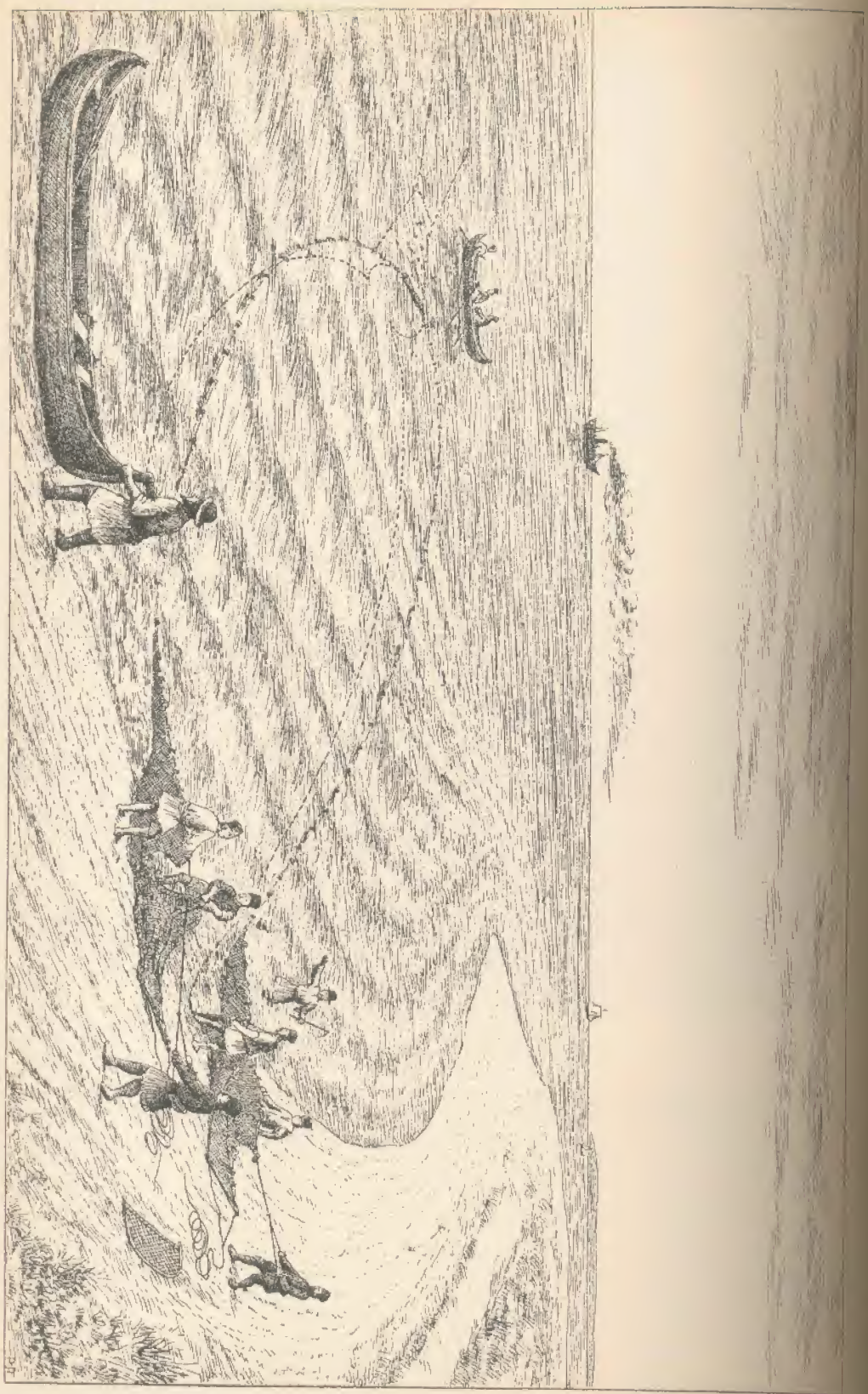

Fig. 250. Modul cum se scoate năvodul la mare.

teristice din diferitele regiuni ale țerii și toate fazele principale ale acestui fel de pescuit, se vor puteà urmărì pe ele cu deamănuntul toate operațiunile ce se fac, începând dela săparea copcelor în ghiață până la scoaterea peștelui din apă.

Când se pleacă dela mal la pescuitul sub ghiață, se încarcă mai întâiu Năvodul în două sănii speciale, numite *Sănii de năvod*, având fiecare întinse pe ea câte o scară, numită *Scara Năvodului* (Fig. 251 *a* și *a'*).

In aceste sănii năvodul se încarcă astfel ca în una din ele să vie o Crilă, așezată în cute «făcute teanc una peste alta», cu Clecele dedesubt și

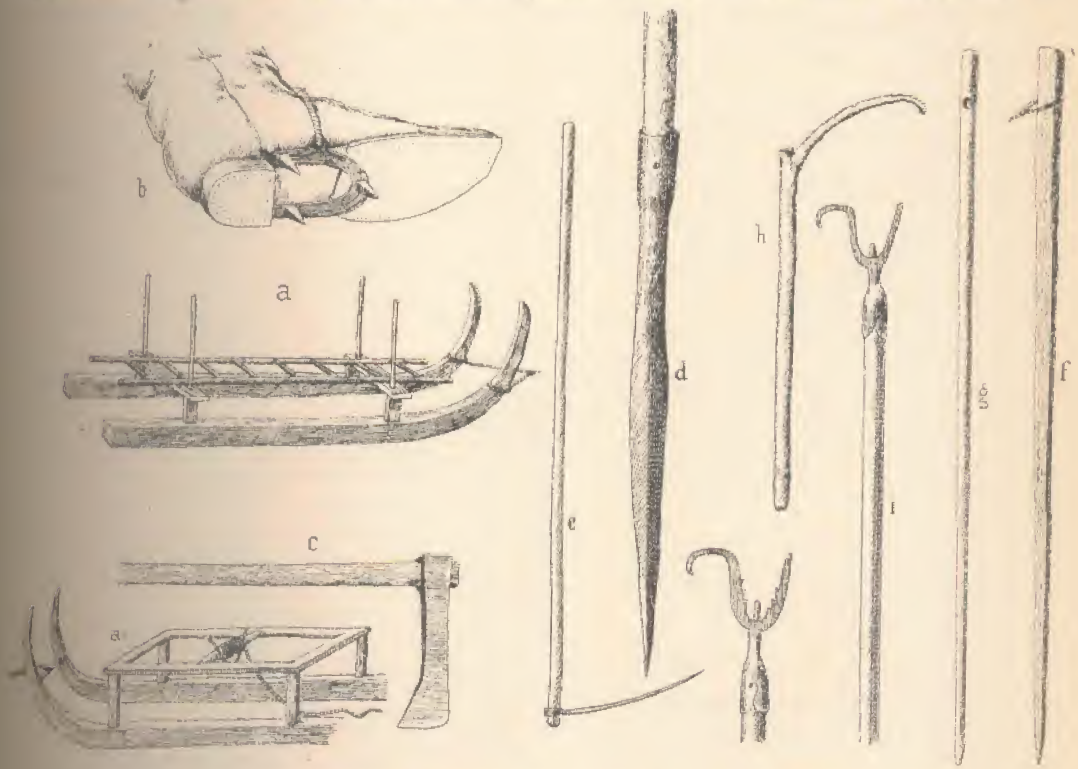

Fig. 251. Uneltele accesorii pentru pescuitul cu năvodul sub ghiață.
a) Sania, *a')* Sanie cu Mitroacă, *b)* Potcoava, *c)* Topor de spart ghiața *d)* Semenul, *e)* Sacovița *f)* și *g)* Iglițe, *h)* Cârligul *i)* Rașca.

cu Sacul deasupra, iar în cealaltă sanie se pune a doua crilă, așezată la fel, și deasupra ei se pun toate uneltele accesorii necesare.

Tabela XXIV, care reproduce o fotografie scoasă de d-l Dr. Ionescu, arată Năvodul astfel gata încărcat pe cele două sănii, la balta Zagna de lângă Tulcea. In sania din fund e o crilă și Matița cu Mincioacele și Undrelele așezate deasupra, iar în sania din față e cealaltă Crilă cu Șufanele puse peste ea.

In tabela XXV, figura de sus, se vede de asemenea Năvodul încărcat pe sănii la o baltă de pe malul Prutului din județul Fălciu. Aici însă

fotograful a pus pescarii să pozeze, așà că așezarea lor la rând nu e tocmai cea naturală cum stau ei când pescuesc. După cum se vede, sunt 12 pescari moldoveni, iar cel de al 13-lea este negustorul evreu, proprietarul năvodului; la mijloc e vătaful cu Sacoviţele pe umere, care ţine tot odată şi de fringhia Igliţei. In dosul său e Crilaşul, şi el cu o sacoviţă pe umăr. Toţi ceilalţi pescari sunt încinşi cu câte o chingă peste piept, cu care trag la sănii. E de observat forma primitivă a mincioagelor.

Dacă distanţele sunt mari, se înhamă pe unele locuri la aceste sănii cai sau boi, potcoviţi ca să nu alunece; de obiceiu însă săniile sunt trase de pescari, după cum se vede aceasta în fotografiile din Tabelele citate.

Pescarii cari împing la sănii îşi leagă la tălpile cismelor câte o potcoavă, făcută în mod special cu 3 cuie mari ascuţite, pe care pescarii

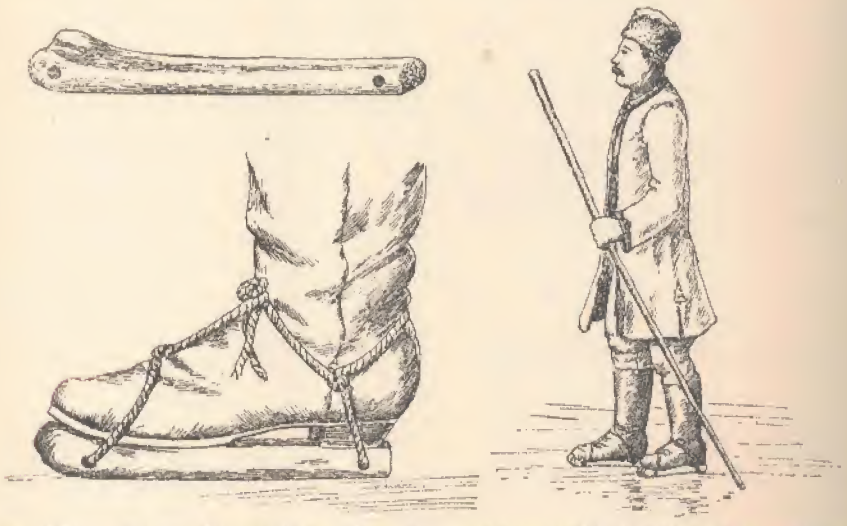

Fig. 252. Patine de ciolane de cal pentru umblat repede pe ghiaţă.

ruşi o numesc «Buzluki» (Fig. 251 *b*). Pescarii ceilalţi însă pleacă repede înainte, luându-şi cu ei câtevà unelte pentru a începe mai din timp preparativele de pescuit.

Pe unele locuri, şi în special prin bălţile Chiliei, pescarii pentru a umblà mai repede pe ghiaţă îşi fac din ciolane de cal un fel de patine (cum se vede în fig. 252), de cari se servesc sprijinindu-se şi făcându-şi vânt cu un băţ lung pe care-l ţin în mână, numit de ei «Hadarag». Ajunşi la locul unde a hotărît vătaful ca să se tragă toana — locuri pe cari el trebue să le cunoască foarte bine de mai înainte, căci peştele iarna se adună în cârduri în anume locuri şi are ascunzătorile sale unde se retrage — ei încep imediat *facerea copcelor*.

Copcele (în Moldova le zice și *Produște*) se fac după un plan anumit, încunjurându-se cu ele — după cum se arată în schema din fig. 253 și în fotografiile din Tabela XXV jos, la bălțile Prutului din Fălciu, și

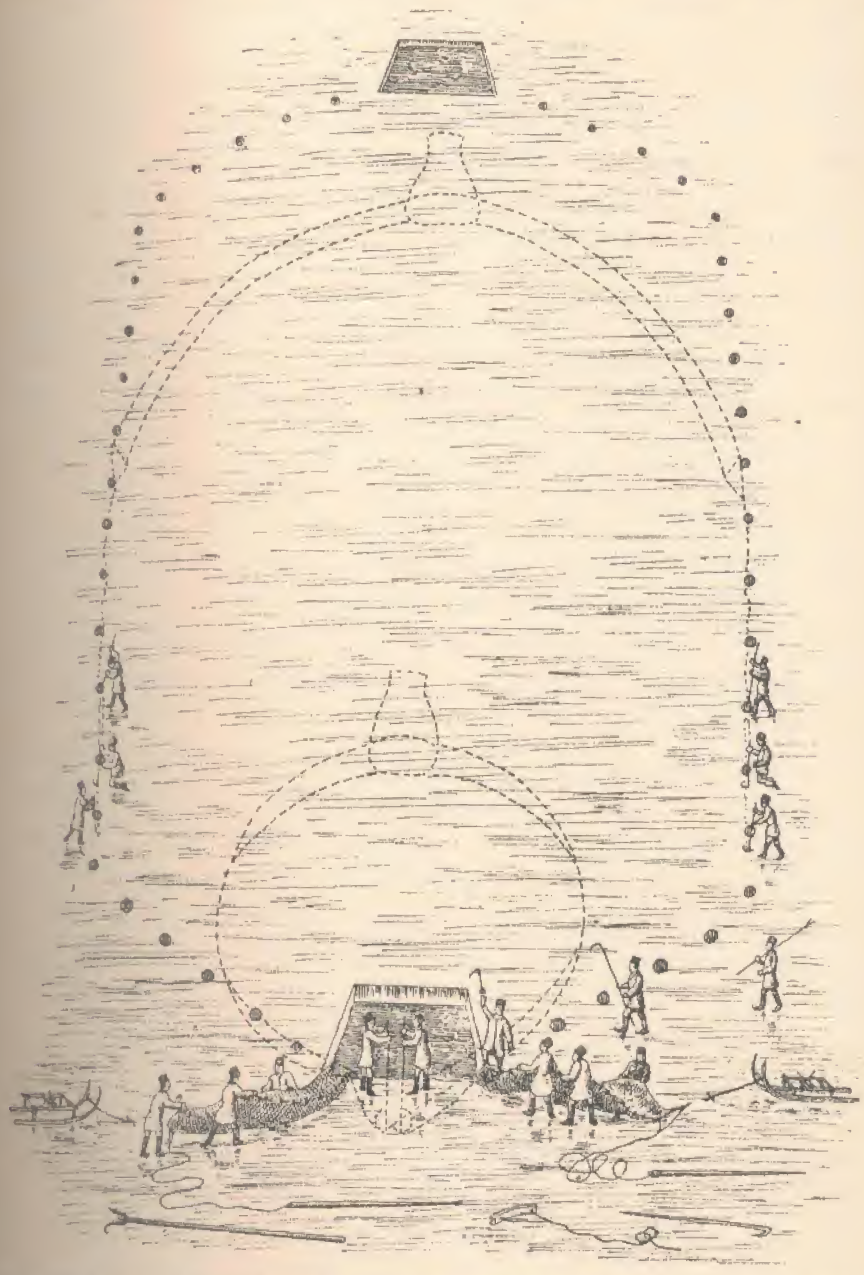

Fig. 253. Schiță arătând distribuția copcelor și modul cum se trage năvodul pe sub ghiață.

în Tabela XXVI sus, la balta Brates — întreg locul pe care-l va cuprinde toana năvodului. Mai întâiu se face la mijloc o copcă mare, cam de 3 pe 2 m, numită *Căldare* (la Moldovenii dela Prut mai zisă și *Moiu*, la Rușii din

Deltă *Zdoimă)*, în care se va cufundă mai întâiu năvodul; pe urmă se fac în dreapta și în stânga din zece în zece pași câte o serie de copce mai mici — de 40—50 cm. diametru —, mergându-se astfel înainte, după poziția pe care o ieau aripele năvodului când sunt întinse. După forma și lungimea ghiolului în care se pescuește, se fac câte 100 până la 200 de bucăți din aceste copci mici. La capătul celălalt în fine, iarăș la mijloc, se face o nouă copcă mare, cu dimensiunile mai mari ca cea dintâi, numită în general de asemeni *Căldarea mare* sau *Capcană (Zdoimă* la Ruși), căreia însă în unele regiuni i se mai zice și *Masa* (la Prut) sau *Sosma* la Turtucăieni.

Pentru spart ghiața la săpatul copcelor se întrebuințâ înainte un fel de topoare speciale, anume făcute pentru acest scop cu tăișul îngust și cu «leafa» lungă (Fig. 251 *c* și fotografia de jos din Tab. XXV); astăzi însă acestea au fost în mare parte părăsite, nefiind practice când e ghiața groasă, și au fost înlocuite cu un instrument special de fier, numit *Semen* (Turtucăienii îi zic *Ghin)*. Acesta este un *Lum* de fier în 4 muchi, greu de cel puțin 10 kgr. și lung ca de 40 până la 60 cm., cu vârf ascuțit la un capăt și terminat la celălalt cu un manșon, în care se fixează o coadă groasă de lemn și lungă ca de 80 cm. (Fig. 251 *d*).

In toate figurile din Tabelele XXVI, XXVII și XXVIII se văd diferite din aceste instrumente fotografiate, precum și modul cum se lucrează cu ele la spartul ghieții.

La bălțile Prutului de prin Nordul Moldovei, *Ghinul* — care de altfel se aseamănă cu cel dela Dunăre — în loc să fie terminat cu un vârf este ascuțit pe 2 părți, ca tăiușul unui topor; iar un alt instrument asemănător, tot de fier în 4 muche și cu coadă de lemn, este ascuțit numai pe o parte, ca o daltă, și se numește «Țiu». Acesta servește nu numai la spartul ghieții ci tot odată și la desprinderea blocurilor de ghiață.

După ce se străbate ghiața cu Semenul, se mai îndreaptă marginile copcei, cioplindu-se puțin ghiața cu *Sacoviță* — zisă în Moldova și *Săcaița* — (Fig. 251 *e*) și apoi se curăță bine copca, scoțându-se din ea cu îngrijire toți bulgării de ghiață cu minciogul pentru ca apa să rămână limpede.

In figura dela mijloc din Tabela XXVI, care este prima fotografie dintr'o serie care urmează aci și arătă pescuitul cu năvodul sub ghiață într'o baltă din Domeniul Brăilei (Tab. XXVI, XXVII și XXVIII)—se vede săparea copcei cu semenul și curățirea ei de bulgări de ghiață cu minciogul, iar Sacovița stă jos pe ghiață lângă copcă.

După ce s'a săpat Căldarea cea mare, se ridică scările din sănii pe cari sunt așezate Crilele năvodului și se răstoarnă fiecare din ele de câte o

parte a Căldării, astfel ca fiecare crilă să cadă în apă separat și invers de cum erau așezate în sanie, adică cu clecele în sus.

In figura de jos din Tabela XXIV, se vede tocmai momentul când se afundă Matița, după ce crilele au fost deja aruncate în căldare.

In totdeauna la afundarea năvodului se caută ca fiecare aripă să cadă separat, ca astfel plasele lor să se poată desfășură cu ușurință când vor începe să fie întinse într'o parte și în alta.

Deoarece iarna e ziua mică, se lasă adeseori năvodul peste noapte în apă, ca a douazi de dimineață să-l poată întinde mai repede și ca să nu înghețe stând noaptea în aer.

In timpul când se afundă năvodul în Căldare, pescarii pregătesc, la distanță de câte 10 pași la dreapta și la stânga, copcele următoare ; apoi ei leagă de capătul fiecărei codule a năvodului o sfoară sau o cureluşe lungă, care e trecută printr'o gaură dela capătul unei prăjini lungi, cum se trece ața prin urechile unui ac. Această prăjină, care are o lungime de 10—12 pași, se numește *Igliță* (în Moldova și Dobrogea), *Undreà* (la Brăila, Călărași, Turtucaia, etc.), *Prăjină* (în Oltenia), *Progoni* (rus.). Ea este făcută de obiceiu dintr'un lat de scândură lată de 10 cm. și îngustă ca de 2.5 cm., care la un capăt are în lat o gură făcută cu burghiul — numită «Urechile igliței» — pe unde intră sfoara sau cureluşa cu care e legată (Fig. 251 *f*, *g*).

Igliță servește pentru a împinge pe sub ghiață codula năvodului dela o copcă la alta. Figura de sus din Tabela XXVII arată tocmai momentul când se aruncă igliță dela Căldare spre prima copcă, iar figura dela mijloc din această tabelă, momentul când se trece igliță cu codula dela o copcă la alta.

Când igliță a fost bine aruncată și ajunge în dreptul unei copce, pescarul o pândește și o apucă cu un instrument special numît *Cârligul* (Fig. 251 *h*), cu care o caută pe sub ghiață până o apucă. Acesta e un ghionder de vreo 3—4 m. lungime, la capătul căruia este bătut un lemn cârligat. In Oltenia (balta Potelu) cârligul se zice *Seceră* și este de fier dințat, având în adevăr forma unei secere cu coadă lungă; acesta servește aci nu numai pentru a prinde Igliță pe sub ghiață, ci tot odată și pentru a o mână înainte dela o copcă la alta, prinzând-o cu dinții ei.

In bălțile dela vale, mânarea igliței dela o copcă la alta se face cu un alt instrument numit *Cange* sau *Rașcă* (Fig. 251 *i*), care în pescăriile Deltei are încă și multe alte întrebuințări, așă că pescarul o poartă în totdeauna în lotca sa. Acesta este un ghionder de 2.5—3 m. lungime, care are la capătul său un fel de potcoavă de fier, cu unul din vârfurile ei îndoit în afară și întors în sus, iar între cracii ei se află un

cuiu de fier gros și ascuțit. Cu acest cuiu Rașca împinge Iglița pe sub ghiață până ajunge la capătul ei, iar după aceea cu vârful cel întors în sus apucă codula și o scoate afară din copcă.

Figura de jos din Tabela XXVII arată tocmai un pescar care mână iglița înainte cu rașca pe sub ghiață și care a scos afară din copcă o bucată din codula năvodului.

Așà se continuă tot înainte, făcându-se de o parte și de alta copce nouă și trecându-se mereu codulele cu iglița pe sub ele, până se întinde în fine toată codula, care poate aveà o lungime până la 170 m. Ajunși la capetele Codulelor, pescarii se opresc de amândouă părțile și încep acum a întinde năvodul — «a-l pune pe toană» —, care până acum rămăsese grămadă pe fundul apei în căldare.

Acum de capătul fiecărei codule se înhamă pescarii—Românii, cum s'a arătat la descrierea Tifanului, cu *Căpățuiele* de piept și cu Coidacul în mână, Lipovenii cu *Leama* de șele (Fig. 234)—și încep apoi a trage de otgoane până întind bine aripele năvodului.

Figura de jos din Tabela XXVII arată momentul când s'a scos codula din copcă și se trage acum de ea pentru a se întinde aripele năvodului pe sub ghiață.

Pentru a trage de codule mai cu ușurință, unii pescari își pun la fiecare sanie — pe care o fixează cu semenurile în ghiață — câte o Mitroacă (Fig. 136) spre a scoate astfel codula cu Vârtejul.

Se întâmplă însă că adeseori năvodul întâlnește pe fund vreun obstacol (buștean, etc.) și atunci codula se rupe. Figura de sus din Tabela XXVIII arată tocmai un asemenea moment și modul cum pescarii caută cu Rașca și cu Cârligul prin copce pe sub apă ca să prindă din nou năvodul.

Când au ajuns apoi cu clecele aripelor până la ultima copcă, ei bagă din nou codulele în apă și le trec iarăș cu Iglița și Rașca printr'o nouă serie de copci, până ce în fine ajung din amândouă părțile la «Căldarea cea mare» sau la «Capcană»; aici încrucișează codulele și trag până se ajung clecele dela amândouă aripele una de alta, și astfel *se încheie năvodul*.

Figura 254 arată tocmai momentul când s'au împreunat capetele celor două aripi în capcană. Acì se pot vedeà codulele încrucișate și pescarii lipoveni (fotografia e dela balta Zagna de lângă Tulcea) trăgând de ele cu spatele înainte, înhămați cu «Leama».

* * *

Cu aceasta s'a «închis toana» și de acum începe *Scoaterea năvodului.* Și de pe ghiață ca și din lotce, năvodul se scoate în acelaș mod, adică *cu aripele încrucișate* și cu Șufanele — cari țin camenele — lipite de fund. Și aici sunt doi oameni cari țin șufanele și Vătaful cu Crilașul care descurcă plasa cu Sacovița, precum și câte 3 oameni la Plută și unul la Camănă, de fiecare parte.

Figura de sus din Tabela XXIX arată tocmai începutul scoaterii aripelor năvodului din Caldarea cea mare, Șufanele sunt puse și le potrivește acuma vătaful, care are în mâna stângă o Sacoviță cu care descurcă plasa. Jos pe ghiață se văd Iglițele.

Fig. 254. Momentul când s'au împreunat în Capcană capetele aripelor năvodului și pescarii încrucișând codulele trag de ele (Balta Zagna, Tulcea).

Amândouă aripele trebuesc scoase deopotrivă și de aceea, în multe locuri (la Turtucăieni), pe camănă — la distanțe egale — se pun *Colbe*, adică niște inele de nuelușe de salcie ; pescarii se anunță unii pe alții la ce colbă au ajuns.

De o parte și de alta a capcanei stau acuma cele două sănii, pe cari se așează treptat după cum se scot din apă crilele năvodului, și anume în acelaș mod cum se așează și în lotce pe masa năvodului, adică se fac mereu cute cari se pun teanc una peste alta.

Fotografia din Tabela XXX, care reprezentă o pescuire cu năvodul la o baltă a Prutului din județul Fălciu, arată tocmai acest moment al

scoaterii năvodului; ea mai arată însă totodată și celelalte instrumente întrebuințate acì la pescuitul cu năvodul sub ghiață, dând astfel în acelaș timp și o idee de modul cum variază formele acestor unelte la diferitele bălți din diferitele regiuni ale țerii.

Cum fotograful a pus oamenii să pozeze, și nu i-a lăsat pe toți să stea în pozițiile lor adevărate, cum stau în adevăr la scoaterea năvodului, se văd Șufanele așezate la locul lor dela mijloc unde se încrucișează aripele, însă Șufonarii nu țin de ele ci stau alături. Foarte bine însă se vede acì modul cum se așează aripele în cute pe sănii, treptat ce se scoate năvodul.

De asemenea în această fotografie sunt mai mulți oameni decât trebuesc să fie după regulă la scoaterea năvodului; fotograful a pus între dânșii pe proprietarul năvodului, pe căruțașii cari au venit să încarce peștele, etc., ceeace ar puteà da astfel o idee greșită despre această operație.

După aceasta în fine, când se ajunge la Matiță, se ridică Șufanele și se scoate sacul pe ghiață, adunându-se peștele din el cu Mincioagele și cu Burele și punându-se în coșuri.

Figura de jos din Tabela XXVII arată scoaterea matiței la un năvod care pescuià în Ghiolul Mișunele din bălțile Brăilei, iar figura de jos din Tabela XXIX un năvod dela balta Zagăn de lângă Tulcea. Tabela XXXI, în fine, arată, la năvodul dela Prut, Matița cu peștele prins întinsă pe ghiață, iar aripele năvodului așezate la loc, fiecare pe câte o sanie.

Pentru a terminà cu descrierea pescuitului cu năvodul pe sub ghiață mai rămâne să spun că și aici se poate pescuì în 2, 3 sau 4 năvoade, adică că pot pescuì două sau mai multe năvoade gură la gură. In acest caz se cuprinde câte o suprafață mai mare, în jurul căreia se fac copcì în ghiață ; pentru fiecare năvod se face la distanța cuvenită câte o căldare specială în care-l afundă în apă; apoi se trag toate năvoadele deodată de codule, până ce capetele aripelor lor se ating unele de altele spre a formà astfel un cerc mare, legându-li-se clecile două câte două. In fine se trag toate la mijloc, făcându-se 2, 3 sau 4 rânduri de copce în formă de raze ale cercului, prin cari li se duc codulele; apoi se încheie fiecare năvod separat și se scoate — ca și cum ar fi cu lotcele — în câte o capcană separată fiecare.

6. Năvodarii.

După ce am descris cu deamănuntul diferitele tipuri de năvoade ce le avem cu toate accesoriile lor și diferitele moduri cum se pescuește cu ele, cred necesar pentru completarea descrierii acestui instrument

principal să spunem câtevà cuvinte și despre năvodari și mai cu seamă despre raporturile dintre ei.

Năvodul, cu tot numele slav al său și al părților cari-l compun, este un instrument de care poporul român se servește în toate părțile țerii inca din timpurile cele mai vechi. Chiar în apele Dobrogei și ale Deltei el nu face parte din acele instrumente — ca Setcile și Carmacele — pe cari le-au adus din Rusia coloniștii cazaci, Haholii și Lipovenii veniți de acolo, ci pescarii români de acì s'au folosit în totdeauna de el cu mult înainte de venirea Lipovenilor.

Chiar astăzi Moldovenii din satele de pe Razim Sabangea, Sarighiol, Calica, etc., spun că părinții lor erau mai înainte vătafi la năvoadele de pe Razim și Lipovenii au învățat dela ei abià mai târziu să pescuească cu acest instrument. Chiar pe malul basarabean al Dunărei și în bălțile de acolo—unde de altfel, în afară de Vâlcov, vechiul pescuit moldovenesc și-a conservat mai bine originalitatea sa decât în Deltă — se știe că s'a pescuit cu năvoadele cu mult mai înainte de venirea Lipovenilor, și astăzi încă cei mai buni vătafi de năvoade sunt tot cei moldoveni.

De altfel și astăzi există pe tot lungul Dunărei o serie de centre mari de năvodari români — dintre cari cele principale sunt: Turtucaia, pentru Muntenia, Serbia, Bulgaria și bălțile din Sudul Dobrogei, și Galații (Badalanul), pentru bălțile din Nordul Dobrogei, Moldova și Basarabia — cari au din timpurile cele mai vechi această meserie.

Năvoadele noastre dar nu sunt o importațiune recentă din Rusia (Rușii le numesc *Matula* iar Lipovenii *Névod*), ci originea lor — după numiri — e probabilă dela vechii Slavi cari au locuit aici, dela cari am mai adoptat multe alte unelte de pescuit și pe cari noi apoi le-am desvoltat, formându-le după necesitățile speciale ale apelor noastre dela Dunăre.

Astfel fiind, și tradițiile pescarilor cari se folosesc de acest instrument, cu privire la modul de a pescuì cu el și mai cu seamă cu privire la asociațiile ce le fac între ei în acest scop, nu sunt o importațiune nouă din Rusia, ci s'au desvoltat la noi potrivit cu obiceiurile generale ale țerii și cu desvoltarea pe care a luat-o întrebuințarea năvodului în apele noastre.

In descrierea de mai sus am arătat că pentru a pescuì cu năvodu] e nevoie — după mărimea instrumentului — de un număr mai mare de pescari și că fiecare din aceștia au atribuțiuni precise, atât în mersul cu dubele cât și când se lasă năvodul la apă sau când se scoate. Tot odată năvodul cu toate accesoriile sale e un instrument care reprezentă un capital însemnat, pe care nu fiecare pescar poate să-l aibă, iar pe de altă parte pescuitul cu năvodul cere, în afară de îndemânare, o serie

de cunoştinţe deosebite şi o anume organizare a muncii, fără de care rezultatele pescuitului nu pot fi satisfăcătoare.

Din toate aceste motive dar, încă din timpurile vechi, pescarii dela năvoade au format între ei diferite feluri de asociaţiuni sau tovărăşii, cari prin tradiţie au rămas şi astăzi şi probabil vor rămâneà încă multă vreme, adaptându-se şi modificându-se mereu după cerinţele noualor timpuri.

Forma cea mai răspândită astăzi pentru asemenea «tovărăşii» este *Compania* sau *Cumpania* şi uneori *Cumania*, (la Turtucăieni zisă şi *Ceata)* cari după numele Vătafului se numeşte «Compania lui X cu.... pescari».

Impărţirea atribuţiunilor între «tovarăşi» se face—după cum s'a arătat la descrierea pescuitului—luându-se de bază capacitatea, vârsta şi experienţa fiecaruia; unul e «Vătaf», altul «ajutor» sau «Crilaş», doi «şufanari», doi «paraşi», unul «bucătar» etc.

Partea cea mai interesantă este împărţirea beneficiilor, şi aceasta se face, atât după importanţa funcţiunii pe care fiecare are a o îndeplini în asociaţiune cât şi după capitalul pe care-l aduce la tovărăşie sub formă de instrumente.

Foarte rar se întâmplă ca toţi pescarii dintr'o companie să fie proprietari ai năvodului; de obiceiu el aparţine numai câtorvà, iar ceilalţi sunt luaţi ca tovarăşi numai la muncă.

De obiceiu peştele prins se vinde imediat—de preferinţă, încă din timpurile cele mai vechi, prin *licitaţie* —; din suma obţinută se pune o parte numită «Partea apei» sau «Dijma proprietăţii», care e a proprietarului bălţii şi variază după învoelile ce le au. Restul se împarte în două părţi—de asemenea variabile după învoeală—: «Partea năvodului» pe care şi-o împart între ei proprietarii năvodului şi «Partea muncii» pe care şi-o împart pescarii.

Partea muncii şi-o împart toţi tovarăşii cari ieau parte la pescuit şi variază pentru fiecare după importanţa funcţiunii ce o are în Cumpanie; astfel adeseori Vătaful iea 2 părţi, Crilaşul una şi jumătate, ceilalţi pescari câte una iar ucenicii sau flecăii (la Lipoveni şi Ruşi «Pulupainicii) câte o jumătate de parte, adică *Un Cerec*; alte dăţi aceştia ieau număi câte un sfert de parte, adică «o jumătate de Cerec».

Iată de ex. învoeala pe care o au între ei o companie de 12 pescari năvodari turtucăieni, cari pescuesc la balta Călăraşi: sunt 3 tovarăşi (Vătafi fiecare cu drepturi egale) cari au un năvod şi trei lotce. Fiecare vătaf are «3 flecăi ai săi». Beneficiul rămas după plata dijmei se împarte în 15 părţi; din acestea, 3 părţi sunt ale năvodului, adică fiecare vătaf iea câte o parte; apoi cele 12 părţi rămase se împart la

cei 12 pescari cu vătafii împreună; astfel dar, fiecare vătaf proprietar al năvodului iea câte 2 din 15 părți, iar fiecare din ceilalți pescarii ieau câte 1 din 15 părți. Aceasta e una din învoelile cele mai favorabile pentru partea muncii, căci de obiceiu la Turtucăieni regula este că un năvod cu 3 lotce și 12 oameni are 17 părți, din cari 5 sunt ale năvodului și 12 ale oamenilor.

Această formă de tovărășie românească de năvodari au adoptat-o în Delta și Rușii cu Lipovenii—cari chiar au luat și numele ei deformându-l câte odată în «Cumbania»sau «Cumania»—; ei însă au mai mult organizația interioară a «Artelului» rusesc, pe care o au în toate tovărășiile lor pentru celelalte instrumente de pescuit.

Cooperația modernă însă între capital și muncă, cu bunele și relele ei și cu luptele inevitabile între aceste elemente ale progresului economic, își face și acì apariţiunea cu tendința de a înlocuì în multe părți această formă simplă dar dreaptă de tovărășie, bazată pe apreciarea cinstită a capacității fiecărui tovarăș și pe împărțirea corespunzătoare a beneficiilor. Astfel în multe părți—mai cu seamă de când cu năvoadele nouă de fabrici—au apărut diferiți speculatori de instrumente de pescuit, cari cumpără câte un năvod și face tovărășie cu pescarii; sau îl închiriază la pescari luîndu-și o parte însemnată — până la jumătate din câștig—ca «partea năvodului».

In alte părți proprietarul sau arendașul bălții sau câte un negustor de pește are năvoadele sale și-și angajează vătaf și oameni la el cu leafă; cu acestea apoi pescuește bălțile ca întreprinzător de pescuit și rămâne singur proprietar pe peștele prins, pe care-l vinde în contul său propriu.

In fine în timpul din urmă sub formă de «Obștii» sau «Cooperative de pescari» tot felul de persoane străine de breasla curat pescărească caută a se introduce între ei pentru ca fără nici o muncă (decât cel mult ca președinte, secretari, cassieri, contabili sau acționari ai obștiei, etc.) să participe la beneficiile rezultate dintr'o muncă atât de grea a adevăraților pescari.

In contra unui asemene fel de parazitizm modern îmbrăcat în haine democratice—și care la pescărie nu poate aveà acelaș rost ca la agricultură, unde erà în adevăr o necesitate și a dat roade destul de bune —trebue ca adevărații pescari să facă front, și vechea formă de tovărășie cinstită pescărească «Compania» trebue sprijinită și desvoltată după nouăle necesități ale timpului, dar nu lasată să cadă în prada lipitorilor satelor. Credit cât de ieftin și ușor accesibil pescarilor și tovărășiilor de pescari, pentru cumpărarea de unelte și facere de instalațiuni de pescuit, măsuri serioase pentru asigurarea vânzării cinstite

prin licitație publică a produselor lor, și înlăturarea șicanelor administrative prin intervențiuni nechibzuite ale Statului, acestea sunt deocamdată măsurile cele mai urgente de luat pentru desvoltarea tovărășiilor de pescari, și nu formarea unor astfel de obștii moderne cu tovarăși mulți la beneficiu și puțini la muncă.

* * *

Și din Ungaria Otto Herman a descris o formă de tovărășie la năvod, numită de ei *Bokor*, care se aseamănă în totul cu compania noastră. Ianko în cartea sa sus citată caută originea acestei forme de asociațiune de pescari în «Artelul» rusesc:

«Da Analogien weder bei Ostjaken noch bei Türken vorkommen, sind wir gezwungen anzunehmen, dass der magyarische *Bokor* rein slavischen Ursprunges ist, und die Magyaren diese Form der auf gemeinsamen Verdienst berechneten Vergesellschaftung auf russischem Boden von den Russen übernommen haben» (1).

Cum lucrarea noastră nu are a se ocupă de originile pescuitului din Ungaria, aș fi lăsat firește această chestiune nebăgată în seamă dacă Ianko între argumentele sale nu ar fi citat niște fapte cari se referă la pescăriile dela gurile Dunărei și cari de sigur sunt greșit interpretate.

In căutarea unor asociațiuni analoage pe teritoriul rusesc, el găsește într'o publicație a lui O. A. Grimm despre pescuitul dela gurile Chiliei o descriere a modului cum se pescuește în Basarabia cu năvodul și zice: «Wir treffen diesselben (adică analogiile) zuerst auf der russischen Donau» (2). Iar în altă parte vorbind despre asociațiile de pescari la Turci zice: «Wo Türken in Genossenschaften vereinigt fischen, haben diese einen russischen Namen *Kompania*» (3).

Noi am văzut însă mai sus, că tocmai pescuitul de pe malurile Dunărei din Basarabia, deci pe Brațul Chiliei, a conservat mai mult decât oricare originalitatea sa veche moldovenească, și știm apoi că, după cum se vorbește mai curat românește în Chilia nouă din Basarabia decât în Chilia veche din Deltă, tot astfel și uneltele de pescuit de acolo au caracterul mai curat moldovenesc vechiu decât cele dela Chilia veche, unde se observă cu mult mai tare influența Rușilor și Lipovenilor. De altfel se știe prea bine că dacă un mal al brațului Chiliei face parte politicește din Rusia, din punctul de vedere etnografic însă nu se poate

(1) *L. c.* pag. 339.
(2) *L. c.* pag. 333.
(3) *L. c.* pag. 338.

vorbì — cum o face contele Eug. Zichy și Ianko — de o «Russische Donau», căci acolo e o țară curat moldovenească.

Intru cât privește afirmarea că numele «Companie» ar fi rusesc, aceasta o las filologilor s'o judece; noi știm însă că și în tot restul Moldovei țăranii adeseori formează tovărășii pentru anume lucrări și zic că au format o companie.

Concluzia lui Ianko dar, dacă el și-ar fi dat osteneala să studieze pescuitul din România care le e vecinilor noștri atât de apropriată, ar fi fost de sigur alta. Și aceasta cu atât mai mult, cu cât se știe cu Turtucăienii noștri se urcă pe Dunăre foarte departe în sus pentru a pescuì cu năvoadele în bălți; în Serbia d. ex. ei merg aproape regulat, și firește nu e cu neputință ca ei să fi ajuns de acì vreodată chiar și până la bălțile dela Apatin sau la alte bălți, de pe malul Dunărei din Banat introducând astfel și acolo modul lor de a pescuì cu năvodul și de a se asociè între ei pentru acest scop.

III.

INSTRUMETELE DE REȚEA SAU MREJELE.

Aceste instrumente, deși sunt împletite din aţă, ca și Plasele, ele sunt totuș fundamental diferite de aceste prin modul lor de a prinde peștele. Pe când Plasele, după cum s'a văzut, adună sau încunjură peștele și apoi îl ridică din apă ca o sită sau îl scot ca un sac, Rețelele se pun numai în calea peștelui și-l prind încurcându-l în ochiurile lor.

Modurile cum încurcă ele peștele în ochiurile lor, spre a-l prinde, variază dela un instrument la altul: unele, împletite din aţă foarte subţire, aproape invizibilă, pescuesc stând fixate vertical în apă și peștele vine singur de se încurcă într'însele; altele se poartă cu curentul la vale și apucă în ochiurile lor peștii pe cari îi întâlnesc sau cari urcă contra curentului; iar altele în fine se fixează vertical în apă, însă peștii nu vin singuri ci sunt goniţi prin diferite mijloace să intre în ele și să se încurce în ochiurile lor. Unele din aceste instrumente sunt compuse dintr'o singură rețeà și peștele, care se lovește de ele, se agaţă în ochiurile lor cu gura, cu Operculul branchial («Urechile») sau cu aripele și rămâne prins; altele sunt compuse din 2 sau 3 rețele alăturate, din cari una la mijloc — făcută din aţă foarte subţire — e mai deasă, iar cele laterale au ochiurile foarte mari; în aceste instrumente, peștele care intră impinge rețeaua deasă prin ochiurile mari ale celei rare și formează ca o pungă («face Sân») în care el rămâne prins și nu mai poate ieși (Fig. 255).

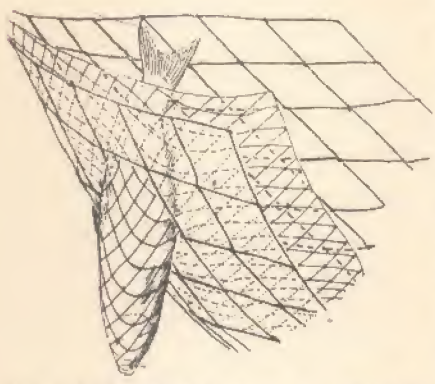

Fig. 255. Modul cum se prinde peștele într'o Rețeà cu 3 pânze.

Rețeaua cu ochii mici se numește *Deasa* (rusește *Ceostica* sau *Holiţa)* iar cele cu ochii rari se numesc *Radină*, *Largă* sau *Sirec* (cuvânt de origine turcească); pescarii ruși le numesc *Porij*.

Unele din aceste instrumente în fine, deși au numai o singură rețeà, ochii acesteia însă sunt făcuţi din laţuri, aşà fel că dacă un pește caută s'o străbată, ochiul atins se strânge și-l apucă într'însul.

Instrumentele cari fac parte din această grupă sunt foarte numeroase; ele se deosebesc unele de altele prin forma și construcția lor, prin dimensiunile lor și ale ochiurilor, prin felul și grosimea aței din cari sunt împletite, prin modul cum se așeaza sau se poartă prin apă și cum prind peștele, precum și prin tot felul de alte mici detalii, cari fac ca aproape pentru fiecare specie mai importantă de pești sau fiecare categorie de ape, să avem câte un instrument special; fiecare instrumente însă este în realitate foarte puțin deosebit de celelalte.

Tocmai aceste numeroase asemănări și combinațiuni, precum și numai prea micile diferințe dintre ele — cari se pun în evidență mai mult prin întrebuințarea lor decât prin variațiuni reale de forme — fac ca o clasificare a acestor instrumente în grupe mai mari să fie foarte grea. Nici un principiu natural de clasificare nu poate fi aplicat consecvent la dânsele. De aceea chiar și numele lor uzuale nu sunt bine difinite; așà nu e bine precizat ce diferință este în Delta Dunărei între *Setce* și *Ave* și dacă d. ex. *Setca de Cegă* este în realitate o avă sau o setcă; tot așà pescarii dela Turtucaia numesc «Setcă» ceeace în Deltă este o «Avă» și numesc «Plavă» ceeace în Deltă este o «Setcă». Numai din motive practice, pescarii din Deltă fac o deosebire între numirile de *Setce, Ave, Copce,* și aceasta numai după grosimea aței întrebuințate la împletirea lor, independent de numărul rețelelor cari compun un instrument sau de modul cum pescuește el, fixat pe loc sau mișcător, etc.

Din punctul de vedere etnografic cred că merită a fi relevat că rețelele întrebuințate pe Dunăre au o origine dublă: pe de o parte sunt vechile Mreje românești, cari se întrebuințează și în apele din interiorul țerii — ca d. ex. Mreaja cu 3 rețele dela Bistrița, care ar corespunde unei ave dela Dunăre, sau Mreaja simplă dela Znagov —; pe de altă parte sunt setcele cele mari din Deltă întrebuințate la pescuitul scrumbiilor, cari au fost aduse în timpurile din urmă dela fluviile rusești, odată cu aducerea cazacilor ca pescari la Dunăre, și cari și-au păstrat acî numirile rusești ale lor și ale părților ce le compun.

GRUPA A.

MREJELE PROPRIU ZISE.

Se numește *Mreajă* sau *Mrejă* («Mreșchie» rus.) o rețeă simplă și foarte ușoară, împletită dintr'o ață foarte subțire făcută din *Tură* (fibrele unei plante care se aduce din Asia mică) și *care are, la marginea ei inferioară, ochiurile libere, fără a fi întinse pe o fringhie cu sau fără*

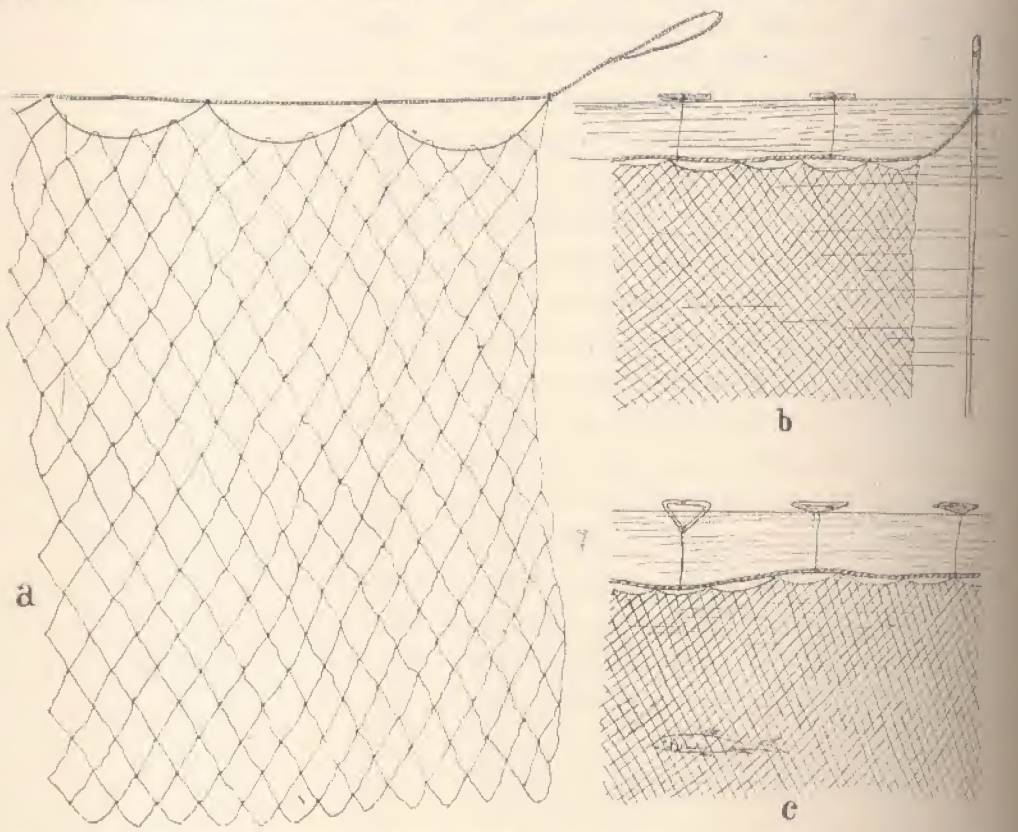

Fig. 256. Diferite forme de Mreje simple. *a)* construcția Mrejei simple. *b)* Mreja cu plute de papură legată de Cetcă. *c)* Mreja cu Verigi de papură în loc de plute.

plumbi. Ea stă dar în apă ca o mrejă de păiajen în care peștele, nevăzând-o, intră și se încurcă.

La bălțile din susul Dunărei, Mreja, care este întrebuințată numai de țărani, are o lungime ca de 10 stânjeni și o lățime de 0.80—1 m.; în

Deltă însă, unde se întrebuinţează mai cu seamă de ţăranii de pe la Chilia, are o lungime de 30—40 m. şi o lăţime de 1.20—1.40 m.

Ochiurile ei sunt de 5—6 cm. pe latură, cele dela marginea ei superioară sunt înşirate pe o aţă cevă mai groasă, putând să joace libere pe dânsa, care este şi ea legată din 4 în 4 sau din 5 în 5 ochiuri pe o sfoară mai groasă numită *Cetcă;* această sfoară ţine reţeaua întreagă şi e terminată la capetele ei cu câte o cheutoare (Fig. 256).

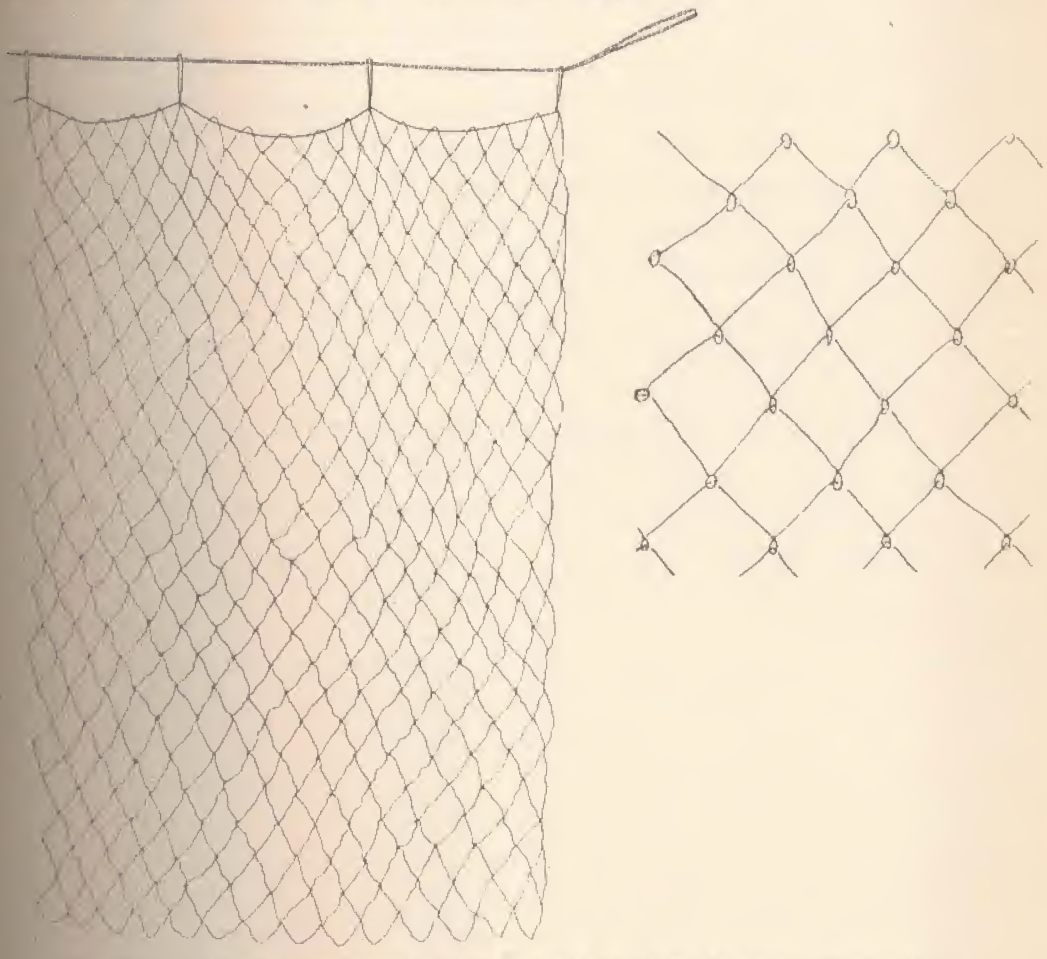

Fig. 257. *a)* Mreaja cu laţuri. *b)* O bucată de Mreajă zisă «Plopovăţ».

La unele Mreje, Cetca este legată cu fiecare din capetele ei de câte o prăjină (de obiceiu un *Potigaciu* de vintir) care o ţine în suspensiune în apă. La altele însă, ea are legată de dânsa, la distanţe de câte 1 m. una de alta, o serie de bucăţi de papură cari-i servesc ca plute, ca să o ţină în suspensiune (Fig. 256, *b).*

La marginea inferioară ochii reţelei sunt liberi, fără a fi înşiraţi sau legaţi de vreo sfoară, şi Reţeaua nici nu are vreo greutate care să atârne de ea spre a o ţineà verticală.

La alte Mreje (Fig. 257 *a)* aţa, pe care sunt înşirate ochiurile dela marginea lor superioară, nu este legată pe Cetcă, ci are din 5 în 5 ochiuri câte un laţ, cari aceste toate sunt înşirate pe Cetcă ca nişte verigi de perdeà, aşà că reţeaua se poate mişcà pe ea cu uşurinţă, şi prin aceasta poate şi mai uşor încurcà peştele când se loveşte cu capul într'însa.

In loc de laţuri de sfoară am văzut pe la Chilia veche punându-se şi mici veriguţe uşoare de alamă, cu cari se întinde Mreja pe Cetcă ca să fie cât mai mobilă.

Sunt în fine unele mreje şi mai rafinate, numite Mrejă cu laţuri sau *Plopovăţ* (Turtucaia) ; acestea au toţi ochii împletiţi cu laţuri, aşà că dacă intră un peşte în ele, acestea, întinzându-se, se strâng şi-l apucă imediat, ne mai lăsându-l să iasă nici înainte, nici înapoi (Fig. 257 *b)*. Cu ele se prinde mai cu seamă avatul.

Mreaja se aşează numai în apele cele mai liniştite posibile, căci orice valuri cât de mici o încurcă. Ea se aşează vertical în apă: fie prinsă de capetele a două prăjini, fie susţinută de bucăţele de papură ca plute (Fig. 256 *b*).

Adeseori şi în bălţile Dunărei se întrebuinţează, pentru a o susţineà, o serie de verigi triunghiulare de papură, întocmai ca cele ce le-am descris la Snagov ; aceste verigi, când mreaja e goală, stau culcate pe apă, iar când s'a prins într'însa vreun peşte care o întinde, ele se ridică cu capătul în sus şi pescarul îşi vede bucuria înainte de a o scoate (Fig. 256 *c)*.

Mrejele, ca să poată pescuì, au în totdeauna nevoie de întuneric ca să nu fie văzute de peşti, de aceea ele se aşează de obiceiu seara şi se scot dimineaţa.

GRUPA B.

SETCELE ŞI AVELE.

Afară de Mrejele propriu zise descrise mai sus, toate celelalte reţele — cari de altfel poartă şi ele numele generic de Mreje — cari se întrebuinţează ca instrumente de pescuit în apele noastre, au la marginea lor superioară o *Fringhie cu plute*, numită şi *Pluta*, *Odgonul de sus* sau *Anà*, iar la partea inferioară o *Fringhie cu plumburi* numită şi *Odgonul de jos*.

Aceste instrumente însă pescuesc la diferite adâncimi ; uneori la suprafaţă, alteori mai la adânc şi numai câte odată la fund; de aceea, în prima linie, rostul plutelor şi al plumburilor este numai de a ţineà reţeaua vertical în apă, iar pentru adâncimea la care au ele să pescuească, acestea se regulează în mod special, îmmulţind sau scăzând numărul plutelor sau al plumburilor.

Din această grupă de instrumente fac parte : *Setcele (Plava* la Turtucaia, *Mreajă de scrumbii* în Oltenia, *Setki* pe rus.) *Avele* (*Setcă* la Turtucaia, *Mreajă de crap* în Oltenia, *Ave* rusește, *Au* turcește, *Dihtia* grecește) şi *Copcele*. Aceste numiri însă, după cum s'a amintit mai sus, nu se referă nici la construcţia instrumentului, — dacă au ochiurile mai mari sau mai mici sau dacă sunt compuse dintr'o singură reţeà sau din mai multe — nici la modul lor de a pescuì — dacă pescuesc stând pe loc sau dacă sunt purtate prin apă —; ele se referă mai mult numai la grosimea aţei din care e împletită reţeaua principală, adică cea numită *Deasa* sau *Pânza*.

Pentru a ne puteà orientà mai uşor între aceste numeroase instrumente, noi le vom împărţì în două grupe mai mari :

1. *Reţelele simple*, adică acele cu o singură pânză deasă fără Sirecuri ; şi

2. *Reţelele cu Sirecuri*, adică acele compuse din 2 sau 3 pânze.

Fără a ne lăsà incomodaţi de faptul că aceeaş numire populară se repetă la amândouă grupele, noi vom împărţì după aceste criterii şi vom descrie acì toate instrumentele cele mai importante întrebuinţate în apele Dunărei, mănţinându-le numele sub care sunt ele cunoscute în diferitele localităţi.

O mare parte din acele Rețele — mai cu seamă cele pentru pescuirea Scrumbiilor de Dunăre — au fost introduse la noi odată cu Carmacele, aduse de pescarii ruși și lipoveni dela gurile Volgei și Donului. Ca și la Carmace, numirile lor rusești și ale părților ce le compun s'au păstrat în mare parte și astăzi, adoptându-se chiar de pescarii români. In descrierea noastră dar, noi le vom arătà acì pe toate acestea astfel cum se întrebuințează ele și de pescari.

I. Rețelele simple fără Sirecuri.

In această grupă cuprindem toate acele instrumente compuse dintr'o singură rețeà, cu ochiurile mai mult sau mai puțin mici, cari pescuesc fie fixate vertical în apă — agățate pe pari sau ancorate — fie purtate cu curentul.

Aceste rețele se poartă prin apă sau se așează în epoca migrațiunilor în calea peștelui, care, din cauza fineței aței, nu le poate vedeà și intrà în ele, încurcându-se, sau se pun în apă în anume locuri spre cari se gonește peștele, silindu-l ca în fuga sa să dea peste ele și să rămână agățat în ochiurile lor.

1. Setcele de mare pentru Scrumbii.

In monografia mea despre Clupeidele Mării Negre (1) precum și în Fauna ichtiologică a României, am descris cu deamănuntul vieața pe care o petrece Scrumbia de Dunăre — *Alosa pontica* — la gurile acestui fluviu și migrațiunile ce le fac diferitele varietăți ale acestei specii în aceste ape. Am arătà acolo că dejà pe la mijlocul lui Fevruarie ele încep a se arătà la coastele noastre și petrec un oarecare timp în marea din fața gurilor Dunărei, așteptând ca apa să se încălzească suficient pentru a intrà în fluviu. Cârduri nouă sosesc acì necontenit, altele

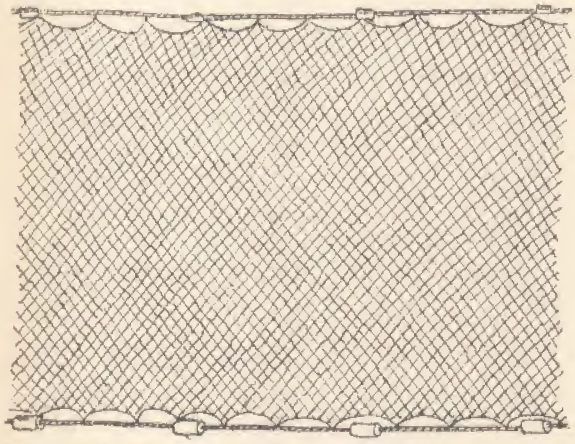

Fig. 258. O bucată dintr'o «Setcă de mare» pentru Scrumbiile de Dunăre.

(1) *Die Clupeiden des westlichen Teiles des schwarzen Meeres.* Wien. Denkschriften der K. Akademie der Wissenschaften, 1905. pag. 5—23.

intră și altele ies din Dunăre, așă că dela mijlocul lui Fevruarie până pe la finele lui Aprilie și chiar în Maiu este acì o foarte mare bogăție de Scrumbii.

Prinderea acestora, atât în mare în fața gurilor Dunărei cât și în fluviu—mai cu seamă în brațele Deltei—constitue una din pescăriile cele mari ale țerii noastre și în general ale apelor basinului Mării negre.

Instrumentele principale, cu cari se prind ele în mare și în special în fața gurilor Chiliei și Sf. Gheorghe precum și la Cosà până în apropiere de Portița, sunt rețelele zise *Setce de mare* pe cari le descriem acì (Fig. 258).

După cum și numele de *Setcă* o arată, aceste rețele simple sunt împletite dintr'o ață foarte fină, aproape invizibilă în apă și în acelaș timp extrem de rezistentă; este atât de subțire încât pare a fi numai niște fire fine de mătasă. Ea e o ață de cânepă specială, fabricată în Birmingham și în Belgia, sucită din două ițe foarte subțiri și cunoscută în comerț sub numele de ață de cânepă No. 70—75.

Ochiurile Setcei sunt de 3.5 cm. pe latura. Rețeaua în întregime (numită pe rusește *Holița*) are o lățime dela 2.5 până la 4 m. (lățimea obișnuită) și este legată la marginea ei superioară pe o fringhie aproape de 7 mm. diametru provăzută cu plute la 1 m. distanță unele de altele, cari de obiceiu sunt niște dopuri găurite în lung. Marginea ei inferioară este de asemeni legată pe o fringhie, de aceeaș grosime ca și cea de sus și provăzută la aceleași distanțe cu mărgele late de plumb. Legătura rețelei pe fringhii e făcută cu o ață mai groasă de bumbac, pe care se înșiră câte 5 ochiuri de ale rețelei și apoi se leagă odată de fringhie, și iarăș se înșiră 5 ochiuri ș. a. m. d.

O Setcă de mare nu este împletită dintr'una, ci se compune din mai multe *Bucăți* sau *Plăși* (numite pe rusește *Cosac*), cari au fiecare câte 14 stânjeni de lungime și 4 m. de lățime. Ochiurile dela marginile laterale ale fiecărei Plase sau Cosac sunt întinse pe câte o ață groasă de bumbac, care trece prin ele, și e legată cu capetele ei de jos și de sus de cele două fringhii.

Cosăcele se combină între ele ca și la Carmace, legându-se una de alta pentru a formà șiruri lungi de Sectă: 3 *Bucăți* (rusește Cosace) se leagă la un loc și formează *o Legătură* (un *Teag* pe rusește), iar 90 de Legături (rusește Teaguri) sau 270 de Bucăți (Cosace) formează o *Setcă* întreagă. La fiecare 30 de Legături este o lotcă cu 2 oameni, așà că o «Setcă» are 3 lotci cu 6 oameni, cari le îngrijesc, le usucă la timp și le preschimbă.

Capetele celor 2 fringhii groase dela fiecare «Plasă» (Cosac) sunt mai lungi decât rețeaua și sunt terminate cu câte o cheutoare; ele servesc

la legarea Plasei (cosacului) de pari. Fiecare Cosac e *legat* de 2 *Pari* lungi (rusește «Colià») înfipți în fundul mării (Fig. 259), așà că o Setcă

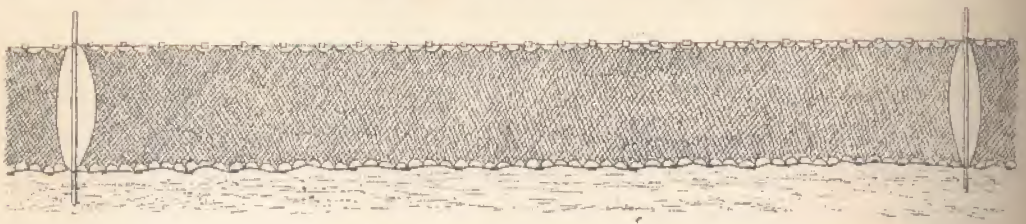

Fig. 259. Modul cum se așează în mare Setca de scrumbii, legându-se plasele ei de pari.

întreagă așezată în mare e legată pe 272 de pari, înfipți la distanță de 14 stânjeni unul de altul și puși pe o linie ca stâlpii de telegraf.

Setcele se așează în mare pe linii paralele și perpendiculare pe direcția generală a țărmului. *Ele pescuesc în totdeauna cu curentul mării* care aduce peștele într'însele.

Fig. 260. Starea în care ajunge o Setcă de scrumbii în mare după o furtună.

Scrumbiile, odată agățate în ochiurile setcei, mor imediat, și de aceea Setcele se caută dimineața și seara. La fiecare 24 sau 48 de ore Setcele se scot — înlòcuindu-se cu altele — și se pun la uscat pe niște prăjini sprijinite fiecare pe câte 2 pari, terminați la capăt cu câte o Cracană și bătuti înadins pe malul mării pentru a formà «Uscătoare» sau «Plavce de Setce». In Maiu se scot toate Setcele din mare, atât fiindcă

Scrumbiile încep să plece și nu mai au preț, cât și fiindcă dela această epocă încolo încep să le distrugă niște Crustacee. Cel mai mare pericol pentru Setci însă sunt furtunile, cari le rup în bucăți și aduc cantități mari de tot felul de algii marine în cari se încurcă astfel că nu se mai pot desface. Figura 260 arată starea în care ajunge o Setcă de mare după o furtună.

Pescuitul Scrumbiilor cu Setcele în mare, în fața gurilor Dunărei, aduce în fiecare primăvară câtevă milioane de bucăți, cari formează materia primă pentru o întreagă industrie de sărătorie și afumătorie și un însemnat articol atât pentru consumația noastră interioară cât și pentru exportul în Rusia.

2. Copcele de mare pentru Păstrugă.

Copcele (rusește «Kopcea») sunt de asemeni rețele cari se întind pe pari în mare, ca și Setcele de scrumbii. Ele se pun numai pentru Păstrugă și numai la apă de 4—5 m. adâncime.

Copcele au de asemeni numai o singură rețeà, fără Sirecuri, împletită însă din ață de bumbac groasă, cu ochiurile variind dela 5 cm. la 7.5 cm. pe lature. Ele au o lățime mijlocie de 3 m. Fringhia de sus și cea de jos au aceeaș grosime ca la Setca de scrumbii și aceeaș dispoziție a plutelor și plumburilor pe ele (Fig. 261).

Ca și Setcele de scrumbii, Copcele se compun din mai multe *Bucăți* sau *Plase* (rusește Cosaci), cari se leagă între ele și se spânzură pe pari întocmai ca setcele (Fig. 262).

Trei Plăși compun și aici o «Legătură» (un *Teag* rus.) și 10 până la 12 Legături compun o Copcă completă.

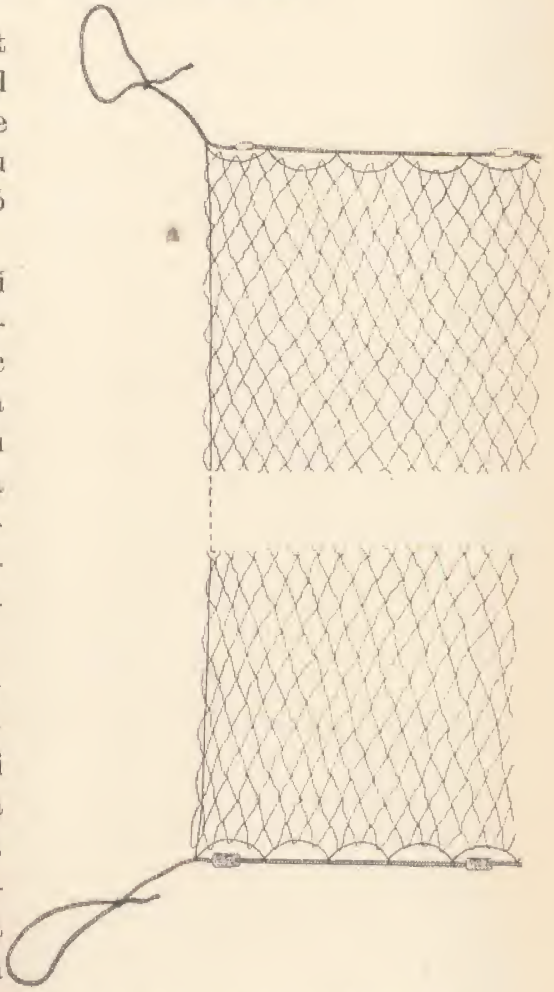

Fig. 261. Copca de Păstrugă.

Copcele se boesc de obiceiu cu o vopseà cafenie deschisă ca să semene cu ierburile de mare spre a nu fi observate de pești.

3. Avele de mare pentru Nisetru.

Și aceste instrumente nu sunt făcute dintr'o bucată, ci sunt compuse ca și Setcele de mare din mai multe «Bucăți» sau «Plăși».

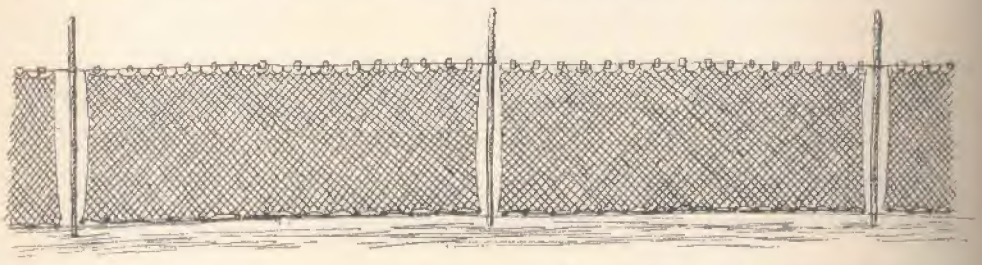

Fig. 262. Modul de așezare în mare pe șpari a Copcelor de Păstrugă.

Ele sunt niște rețele mari de 4—5 m. lățime și de 50 m. lungime fiecare bucată. Avele sunt împletite dintr'un bumbac mai gros chiar decât

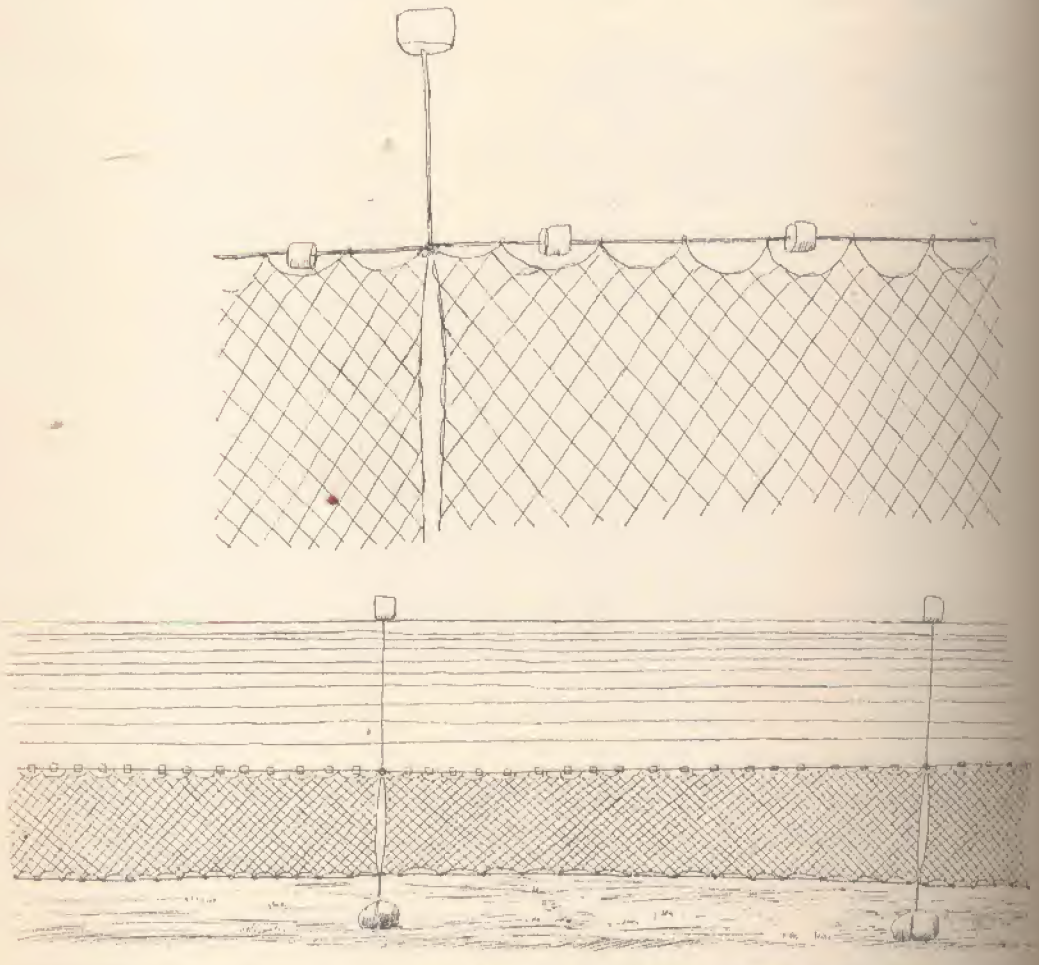

Fig. 263. Avele de mare pentru Nisetru și modul cum se pescuește cu ele.

cel dela Copce și au ochiurile foarte mari, de 8.5 cm. până la 12 cm. pe latură, spre a puteà prinde în ei Nisetri de toate dimensiunile (Fig. 263 *a*).

Numărul plaselor cari compun o avă variază după anotimpuri și anume: Vara se leagă câte 6 bucăți — de câte 50 m. fiecare — una de alta, iar primăvara se leagă până la 9 bucăți, pentru a formà astfel *o Avă completă* sau *un Tacâm de Ave.*

Ele se așează în mare, legându-se fiecare plasă cu capetele fringhiilor ei de câte o «Popustă» lungă, ancorată la fund (Fig. 263 *b*) și însemnată la fața apei cu o geamandură, care are o prăjină lungă în cap. Popustele se fac de obiceiu ca și la carmacele de mare, având prinse pe ele, la o distanță anumită dela fund, de o parte și de alta câte 2 fringhiuțe mici terminate cu câte un nod; cu aceste noduri ele se încheie în cheutorile dela capetele fringhiilor celor două Cosace de Ave, între cari se așează și pe cari le țin în suspensiune.

Avele se lasă în apă 24 de ore. La fiecare «Tacâm de ave» este câte o lotcă, și de obiceiu se întovărășesc câte 3 lotce dela 3 Tacâmuri pentru a pescuì mai bine împreună.

Avele de Nisetru se așează în mare la adâncimi mari și la depărtări însemnate dela țărm.

Obiceiul la Ave este de a se *pescuì cu Darabana*, bătând mereu cu un obiect oarecare—și de obicei cu Ispolul—în lotcă sau în tinichele și făcând tot felul de sgomote cari sperie peștele și-l gonesc în Ave. Obiceiul acesta însă are și mari inconveniente pentru pescuitul dela mare în general, căci prin aceste sgomote se alungă din marea teritorială tot peștele mare — Morunul și Nisetrul — la adânc, și atunci carmacele prind mai puțin.

4. Avele simple de Calcan.

Calcanul, care trăește primăvara în cantități foarte mari pe fundurile nisipoase din apropierea coastelor noastre, este pescuit în această epocă foarte mult. Mai întâiu erau numai pescarii turci, cari veniau în fiecare vară dela Constantinopol și de pe coastele Asiei mici pentru a pescuì în apele noastre calcan și cu care făceau aceștia un comerț foarte mare pentru Constantinopol. Cu timpul însă consumațiunea calcanului în țară crescând foarte mult,—mai cu seamă de când s'au introdus prin lege epoce de cruțare pentru speciile de pește de apă dulce—pescarii noștri dela Jurilofca, încurajați de prețurile cari începuse a se urcà, au copiat instrumentele Turcilor și au învățat dela ei acest pescuit.

Avele de calcan sunt de două feluri: unele cu Sirecuri și altele simple.

Avele simple de calcan (turceşte *Tihoni)* sunt împletite din bumbac gros ca cel dela Copce, având ochiuri foarte rari, de 19—20 cm. pe lature. O Bucată de avă are 2 m. lăţime şi 200 m. lungime. Ele se grupează de asemeni mai multe la un loc, legându-se de Popuste ancorate la fund întocmai ca Avele de nisetru (Fig. 263 *a*).

O formă foarte caracteristică au ancorele şi geamandurile lor (Fig. 263 *b* şi *c)*. Geamandurile constau dintr'o prăjină având legată o piatră la un capăt, cu un brâu mare de plute la mijloc şi cu un şomoiog de fâşii

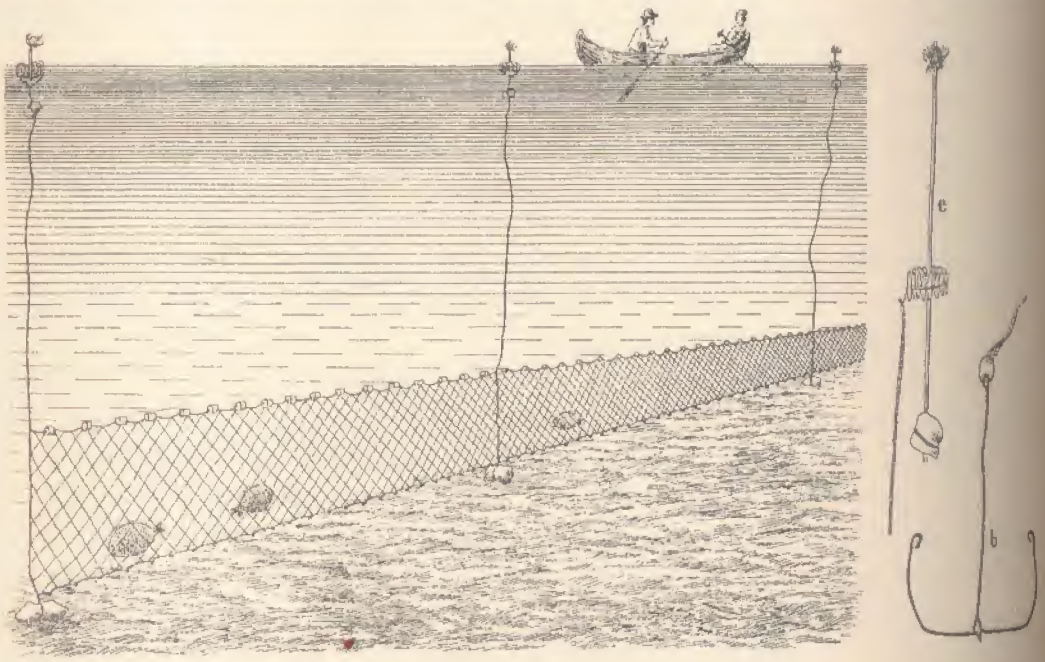

Fig. 263. Avele simple de calcan şi modul cum se pescueşte cu ele în mare; *b*) O ancoră; *c*) O geamandură.

de coajă de teiu în celălalt capăt. De brâul de plute este legată sfoara de care se leagă popusta care susţine la fund avele.

Avele de calcan se pun la adâncimi mari de câte 15 până la 25 stânjeni şi numai la locuri nisipoase.

5. Setca de Babuşcă.

Singura reţeă simplă pescuind stabil, care se întrebuinţează în bălţi — celelalte sunt toate instrumente de mare — este Setca de Babuşcă. Aceasta are o lăţime de 1 m. şi este împletită din aţă de cânepă englezească foarte subţire şi rezistentă — numai puţin mai groasă ca cea dela Setca de mare pentru Scrumbii — având ochiurile de 3 cm. pe lature. Plutele sunt aşezate pe fringhia de sus la câte 75 cm. distanţă, iar plum-

burile pe cea de jos la o distanță dublă. Ochiurile dela marginea superioară și inferioară a rețelei sunt înșirate, întocmai ca la setca de mare, câte 5 pe o ață de bumbac care e legată apoi de fringhie ș. a. m. d. (Fig. 264).

Această Setcă se întinde seara în baltă, pentru pescuitul Babuștei, și se scoate dimineața. In general însă ea este un instrument rar întrebuințat și numai în bălțile Deltei, cari sunt singurele cari au adâncimea ne-

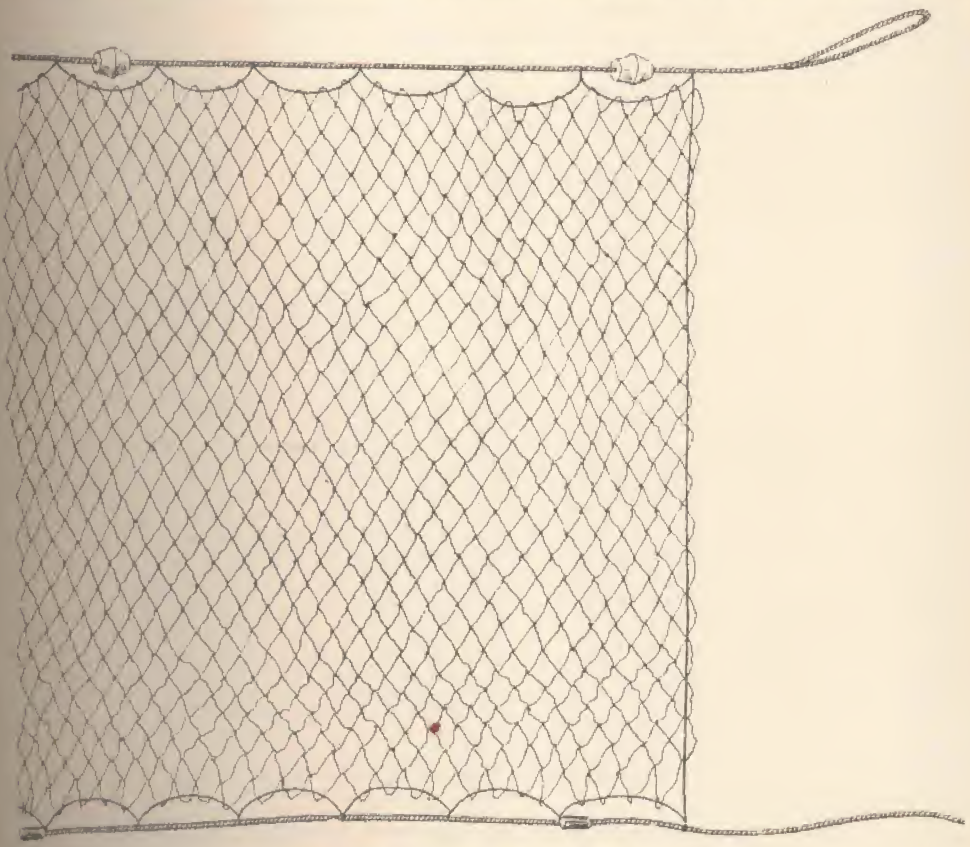

Fig. 264. Setca de Babuscă.

cesară. Cu aceasta se pescuește numai în părțile lipsite de plante acuatice submerse, căci altfel ea se încurcă cu ochiurile în ele și se distruge.

6. Setca de Rizeafcă.

Pentru prinderea speciei celei mici de Scrumbii de Dunăre, numită *Rizeafcă (Alosa Nordmanni Ant.)*, se întrebuințează pe cursul inferior al Dunărei dela Brăila în jos o setcă specială numită *Setca de Rizeafcă*.

Aceasta e împletită din aceeaș ață de cânepă subțire și tare din care e făcută și setca de mare — ața belgiană — numai că e puțin mai groșuță, adică aici ața e sucită din 3 ițe, pe când la cealaltă sucitura e

numai din 2 iţe. Ochiurile sunt de asemeni mai mici, numai de 2 cm. pe latura (Fig. 265).

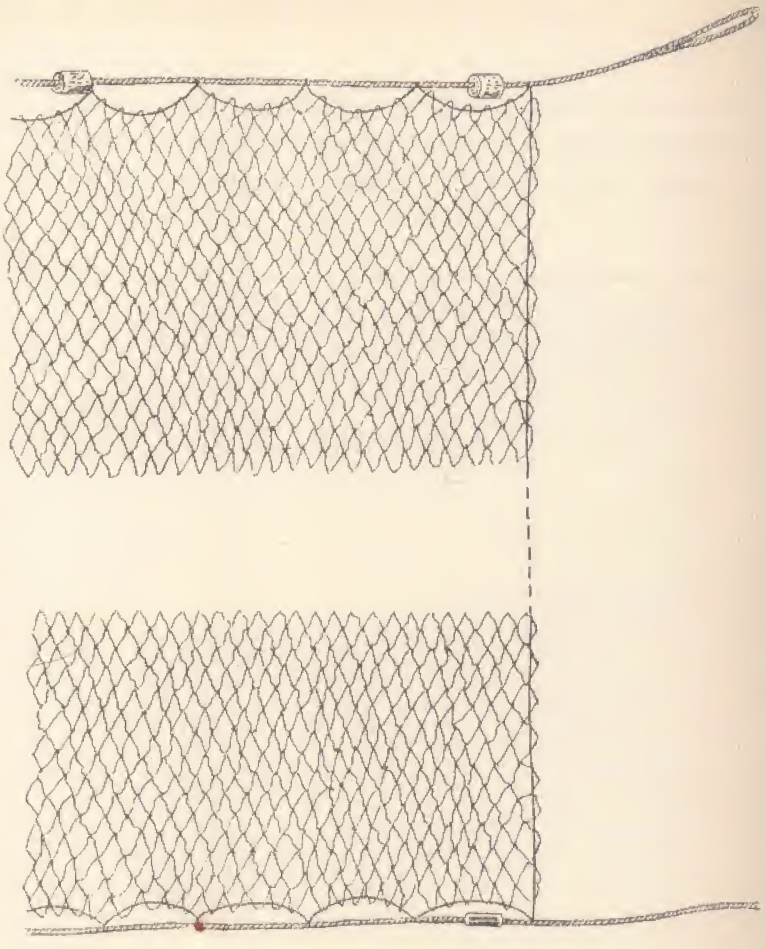

Fig. 265. Setca de Rizeafcă.

Setca aceasta este făcută dintr'o singură bucată, având o lungime cam de 80 m. şi o lăţime de 2.5—3 m. Plutele şi plumburile sunt astfel regulate încât ea să poată să plutească cu marginea superioară la suprafaţa apei.

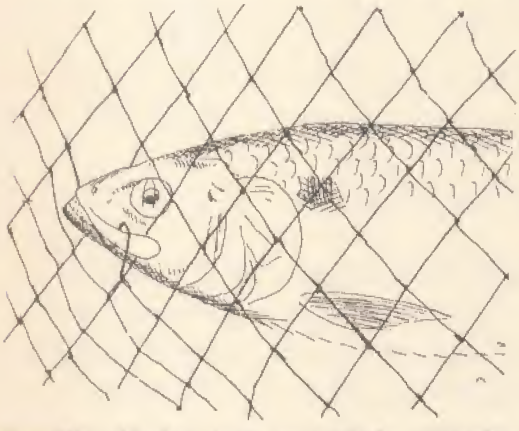

Fig. 266. Modul cum se prinde Rizeafca cu gura în Setcă.

Cu ea pescuesc 2 oameni — câte odată numai unul — dintr'o lotcă, care o întind pe latul Dunărei, punându-i la capătul care rămâne liber şi plutesţe în mijlocul Dunărei o «Tivgă», iar pe celalt capăt îl ţin din lotcă. Curentul împinge la vale

setca, iar lotca o mai trage și ea, ca să meargă mai repede, de partea unde curentul e mai slab.

Rizeafca, ca și Scrumbiile cele mari de Dunăre, este un pește migrător care vine primăvara din mare în Dunăre. Ea, când se urcă contra curentului, umblă la suprafață și lovindu-se de setcă se prinde în totdeauna de gură — agățându-se ața după osul maxilar — căci ea umblă mai mult cu gura deschisă (Fig. 266). Prin aceasta ea se deosebește de Scrumbiile mari cari se prind mai mult în Operculele branchiale.

7. Plava de Scrumbiță a Turtucăienilor.

Turtacăienii prind în Dunăre «Scrumbița», adică Scrumbia mare de Dunăre *(Alosa pontica)*, cu o setcă specială având o singură pânză, a cărei construcție diferă cu totul de «Setca de Scrumbii» cu 3 pânze întrebuințată în josul Dunărei.

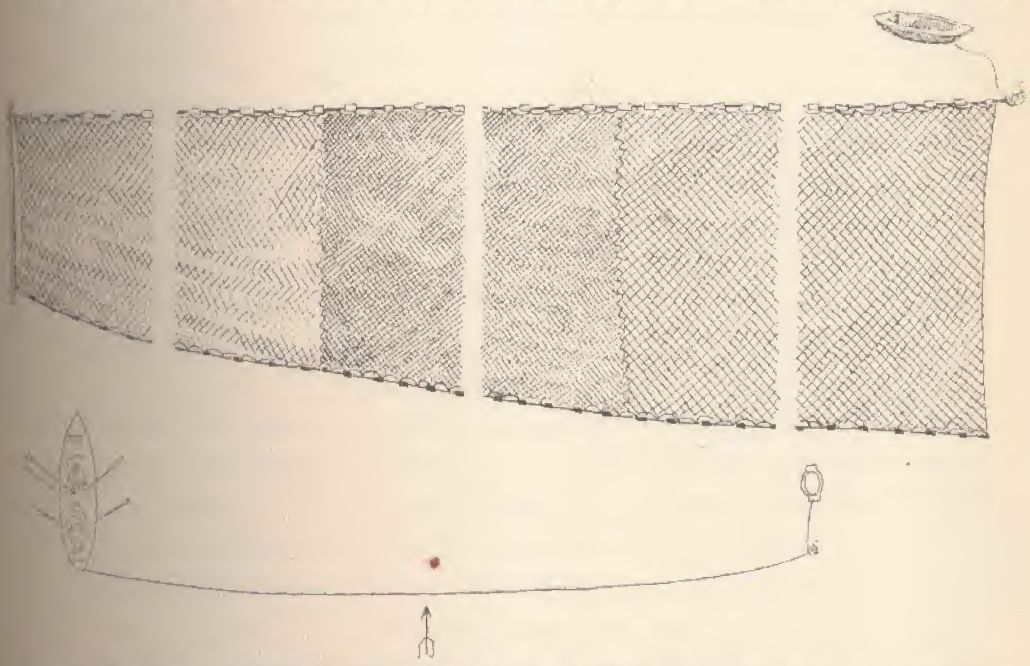

Fig. 267. Plava de scrumbiță dela Turtucaia și modul cum se pescuește cu ea.

După cum am amintit însă, Turtucăienii numesc Setcele dela vale — adică rețelele făcute din ață subțire — *Plave* sau pe unele locuri *Plăvală*.

Plava de scrumbiță a Turtucăienilor este compusă din 3 «Otgoane de plăși», adică din 3 bucăți de plasă—de câte de 35 stânjeni fiecare—înnădite în lung. Deosebirea este, că cele două bucăți dela margine au ochiurile mai rare — de 3.5 cm. — pe când bucata de pe otgonul dela mijloc are ochiurile mai dese, numai de câte 2 cm. pe laturi. De altfel Plava nu are Radine, adică Sirecuri (Fig. 267 sus).

Fringhia cu plute (Anaua) și cea cu plumbi sunt astfel regulate ca Plava să poată sta în apă verticală cu pluta la fața apei.

La unul din capete — cel care se ține legat de barcă — Plava are o *Clece*, de care e legată marginea ei laterală ca la aripa dela un voloc sau năvod; Clecea e numai ca de un stânjen de lungă (1.40 m.), și de aceea, plasa fiind acì strânsă pe lemn, e mai îngustă, pe când la adânc ea e mai lată. La capătul dela adânc i se pune o Tivgă, pe lângă care pescarii adeseori mai atârnă și câte o copăiță, pentru ca «apa să fure mai cu putere tivga la vale».

Plava de scrumbiță se întinde în latul Dunărei astfel încât capătul cu tivgă să vină la mijlocul curentului, iar 2 pescari o poartă la vale cu o lotcă, trăgând-o de Clecea dela celălalt capăt al ei (Fig. 267 jos).

II. Rețelele cu Sirecuri.

După cum s'a arătat mai sus, pentru ca peștele să se poată încurcà mai cu ușurință în ochiurile rețelelor, s'au construit o serie de instrumente, la cari, pe lângă rețeaua principală de ață subțire care are ochiurile mai dese — numită *Deasa, Desimea, Pânza* —, se mai pune pe una sau pe amândoă părțile ei câte o altă rețeà; aceste sunt împletite din ață mai groasă de bumbac și cu ochiurile mult mai mari, numite *Sirecuri, Radina, Rara, Largă*, sau pe rusește *Porij*.

Aceste din urmă rețele nu numai că încurcă mai cu ușurință peștele în ațele lor, dar mai introduc încă o nouă posibilitate de prindere și anume: Rețeaua din mijloc («Deasa») — care e în totdeauna cu mult mai lată ca cele două laterale, așà că rămâne încrețită între ele când setca e așezată vertical în apă — îndată ce un pește se lovește cu capul de ea, aceasta cedează și, trecând printr'un ochiu al Radinei, iese afară ca o pungă în care peștele rămâne imediat prins (Fig. 255 pag. 496).

Și din aceste Rețele cu sirecuri s'a construit o întreagă serie de instrumente, adaptate în mod special la prinderea diferitelor specii de pești — și mai cu seamă a peștilor migratori —, numindu-se *Ave* sau *Setce* (resp. *Setce* sau *Plave* la Turtucăieni, sau *Mreje* la Olteni) după cum rețeaua deasă e făcută din ață mai subțire sau mai groasă.

1. Setca de Dunăre pentru Scrumbii.

Setca de scrumbii dela Dunăre se deosebește cu totul de cea dela mare; pe când cea dela mare are o singură pânză deasă fără sirecuri și e compusă dintr'o serie de bucăți de plase scurte, cari se leagă una lângă alta cap la cap pentru a formà o Setcă completă, cea dela Dunăre are

3 pânze — una deasă între două sirecuri — și e făcută dintr'o singură bucată în toată lungimea ei; apoi pe când aceea pescuește stând fixată în apă pe pari, acesta este un instrument mișcător.

Setcele de scrumbii (Fig. 268) au o lungime variabilă, după lățimea brațului de Dunăre în care pescuesc și pe care caută a-l cuprinde cel puțin pe jumătate ; ele nu sunt însă în regiunea Deltei mai mici de 100 de stânjeni, putând totuș și acì să treacă și peste 150 stânjeni, iar în sus de Brăila se fac cu mult mai scurte. Lățimea, adică înălțimea, ei este 3—4 m. în regiunea Deltei, însă poate fi și numai de 1.5 m. dela Brăila în sus.

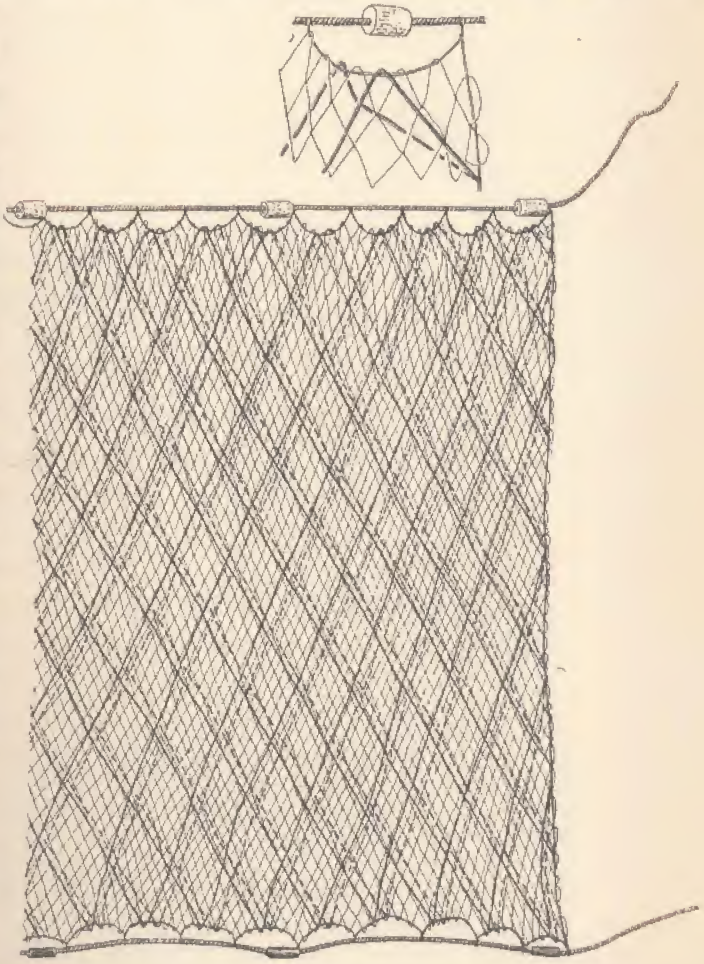

Fig. 268. Setca de Dunăre pentru Scrumbiile mari.

Fringhia de sus are o grosime cam de 25 mm. și are înșirate pe ea plutele — de obiceiu dopuri de plută mari de 5 cm. lungime fiecare — la distanțe egale una de alta de 50—60 cm. Fringhia de jos este cevà mai subțire — 4 mm. diametru — și are înșirate pe ea, la aceleași distanțe unele de altele, plumburi subțiri cilindrice de cel mult 5 cm. lungime fiecare.

Plasele sunt legate de fringhii cu câte o sfoară de bumbac în 4 ițe, pe care se înșiră și joacă libere câte 5 ochiuri de ale plasei cele dese și câte unul de ale fiecărui sirec, și apoi se leagă de fringhie și iarăș se înșiră 5 ochiuri ș.a.m.d.

Plasa cea deasă este împletită din ața de cânepa cea mai fină (belgiană) — mai subțire chiar decât la Setca de mare — și are ochiurile de 3—3.5 cm. pe latură, uniforme pe toată lungimea setcei. Sirecurile sunt împletite din ață de bumbac din 4 ițe, cevà mai groasă — însăto-

tuș cu mult mai subțire — decât se pune la sirecurile dela celelalte setce. Ochiurile lor au câte 15 până la 16 cm. pe latură. Ele se împletesc pe o scândurică lată specială, numită de Lipoveni *Calonet* și de Români *Lopățică*.

La cele două margini laterale ale setcei, toate 3 pânzele sunt înșirate împreună pe o sfoară de bumbac, ale cărei capete sunt legate sus și jos de cele două fringhii; ele sunt împreunate astfel, că ochiurile sirecurilor sunt înnodate cu capetele lor de această sfoară, iar între două noduri sunt înșirate pe ea — și joacă libere — câte 5 ochiuri de ale plasei dese. Ochiurile sirecurilor sunt astfel potrivite, încât — pe o parte și pe alta a setcei — aței lor să vină exact față în față.

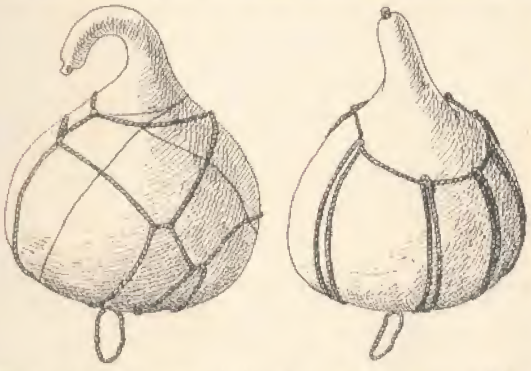

Fig. 269. Tivge dela Setca de scrumbii și modul cum sunt ele legate «în praștie».

Setca de scrumbii pescuește numai la fața apei, așezându-se în latul Dunărei și mergând cu curentul la vale. La un capăt — care de obiceiu umblă pe la mijlocul apei — ea este prinsă de o *Tivgă*, legată «în praștie» cu o cheutoare dedesubt, cum se vede în figura 269, iar cu celălalt

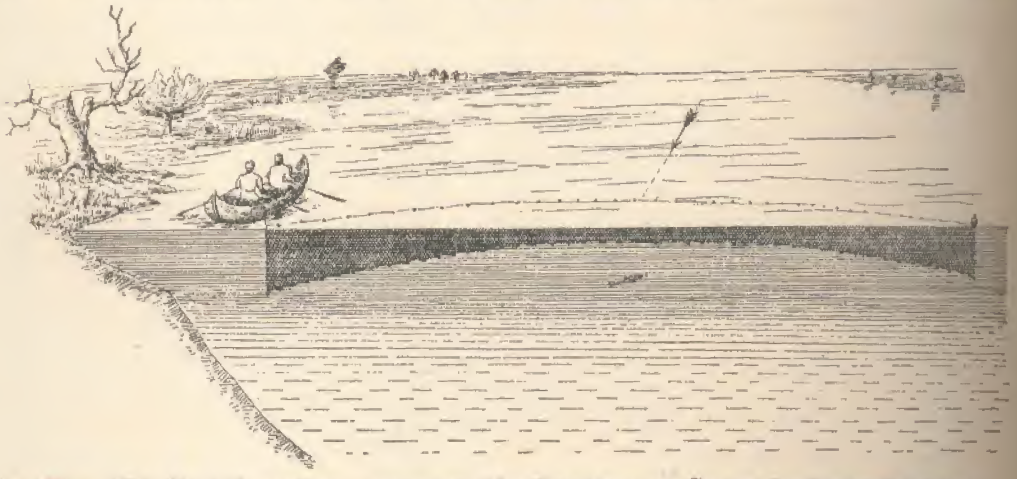

Fig. 270. Modul cum se pescuește în Dunăre cu Setca de Scrumbii mari.

capăt ea este agățată de o lotcă cu doi pescari, care merge mai apropiată de mal. Pescarii trag cu putere la lopeți pentru ca să mențină poziția transversală pe Dunăre și pentru ca celălalt capăt al setcei să nu apuce înainte, împins de curentul care la mijloc e mai puternic (Fig. 270).

Pentru ca să pescuească mai bine, când apele vin turburi, pescarii fierb coajă de frasin și îmmoaie în ea setcele, cari ieau o coloare verde ștearsă

ca apa turbure, făcând astfel ca peștele să nu o poată vedeà. Alții le ímmoaie în uleiu pentru a le conservà mai bine.

Când se lasă setca în apă (Tab. XXXII sus), pescarii trag lotca în mijlocul Dunărei și aruncă acolo capătul cu tivgă, apoi unul dintre pescari trage la lopeți drept spre mal, iar celălalt stă în picioare și desfășură setca, lăsând-o să cadă bine desfăcută în apă; când ajung la celălalt capăt, atunci apucă amândoi de lopeți spre a trage «toana» la vale, care ține câțivà kilometri. După aceasta ei strâng Setca încetul cu încetul, desfăcând cu îngrijire Scrumbiile încurcate între ochiurile ei, și o așează în teancuri în mijlocul lotcei, astfel ca să nu se încurce; apoi pleacă înapoi la locul de unde au pornit.

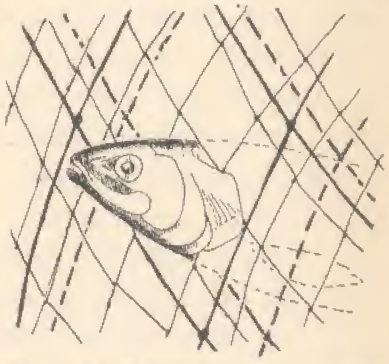

Fig. 271. Modul cum se prinde Scrumbia de Dunăre în Setcă.

Scrumbiile de Dunăre cele mari *(Alosa pontica)* se prind în ochiurile Setcei, încurcându-se de obiceiu cu opercul lor *(Urechile)* în ațele subțiri ale pânzei celei dese (Fig. 271).

După ce a dat câtevà toane cu ea, Setca trebue pusă la uscat, căci altfel se strică îndată. Pentru aceasta pescarii bat pe mal o serie de câte două

Fig. 272. O «Plavcă de setcari» de scrumbii pe malul Dunărei.

prăjini, ca de 2.5 m. înălțime, terminate la capăt cu câte o crăcană, pe care se sprijină capetele câte unei prăjini lungi, formând astfel un fel de spânzurătoare, zisă «Uscătoare» sau rusește, «Vetelca»; pe aceasta se întind Setcele la uscat și stau astfel câtevà ore.

De obiceiu pentru uscatul setcelor se întovărășesc mai multe lotce de pescari, cari își aleg pe malul Dunărei un loc mai înalt — unde-și fac și colibele — și își instalează acolo uscătorile în comun. Acest loc — unde-și fac și popasul lor — Lipovenii din Deltă îl numesc «Plavcă». Figura 272 arată o asemenea «Plavcă» pe malul Dunărei.

In epoca pescuitului Scrumbiilor pescarii din toate satele Dobrogei își ieau lotca, cu Setca și cu prăjinile pentru «Uscători», și pleacă spre gurile Dunărei, constituindu-se în grupe și făcându-și din distanță în distanță colibe pe maluri și uscătorile pentru Setce. Dacă anul e bun, ei se pot întoarce pe la Maiu acasă cu câtevà sute de lei câștig fiecare.

Dacă ei nu au Setca lor proprie, atunci ieau una dela un «proprietar de instrumente» și pescuesc cu el în tovărășie, adică pescarul cu munca și proprietarul cu capitalul, adică cu Setca. Firește însă că această tovărășie îl costă pe jumătate din câștigul realizat.

O Setcă bună costă, făcută din nou, în timpuri normale până la 200 lei.

2. Setcele de Cegă.

Se numesc *Setce de Cegă* (sau *Ave de Cegă și Nisetru*) niște rețele mari, tot cu 3 pânze, cu cari se pescuește Cega și Nisetrul în regiunea de jos a Dunărei. Ele se aseamănă, întru cât privește forma generală și dimensiunile, în mare parte cu Setcele de scrumbii, se deosebesc însă prin

Fig. 273. Setca de cegă și modul cum se pescuește cu ea.

materialele din cari sunt împletite, prin dimensiunile ochiurilor și mai cu seamă prin modul de a pescuì.

Setcele de cegă au și ele o lungime de cel puțin 100 de stânjeni și o lățime de 4—5 m. Plutele lor sunt însă cu mult mai mici, iar plumburile de pe fringhia de jos cu mult mai mari și mai dese, așà că ele ajung la fundul Dunărei pentru a pescuì de acolo Cega și Nisetrul, cari stau prin gropi sau pe bancuri (Fig. 273).

Pânza din mijloc este împletită și ea dintr'o ață foarte tare de cânepă, însă cu mult mai groasă și toarsă din două fire, iar cele două Sirecuri sunt făcute din ață de bumbac de asemeni mai groasă ca cea dela Secta de Scrumbii. Ochiurile pânzei dese au 3.5—4 cm. pe latură, iar ochiurile Sirecurilor câte 15—16 cm.

Intru cât privește celelalte detalii de construcție și modul cum sunt legate pânzele pe fringhii, acestea sunt cu totul identice ca la Setca de Scrumbii de Dunăre.

Și aceste Setce pescuesc purtate tot de o barcă cu doi pescari și se lasă la apă în acelaș fel, numai că aici tivga dela capătul care merge la mijlocul curentului e legată cu o sfoară lungă, ca să ajungă până la fața apei (Fig. 273).

Cum aceste Setce pescuesc pe fundul Dunărei, se întâmplă adeseori că în acelaș timp trece peste ele o Setcă de scrumbii care pescuește la suprafață, fără ca una să incomodeze pe cealaltă; în acest caz se scoate numai tivga dela capătul Setcei de cegă, căci cea de scrumbii, fiind împinsă de curentul mult mai puternic dela suprafață, merge cu mult mai repede la vale.

Cu acest instrument se pescuesc în Dunăre cantități mari de cegă mai cu seamă în regiunea Brăilei.

Figura 141 dela pag. 324 arată locurile din fața Brăilei unde se pescuește de obiceiu Cegă cu setcele, cari locuri sunt în general altele decât cele unde se pun cârligele sau cărmăcuțele pentru prinderea ei.

3. Păstrugarnița dela Turtucaia.

Păstrugarnița, sau *Plava de Păstrugă* a Turtucăienilor, este instrumentul care ține în aceste regiuni locul Setcei de cegă din regiunea Dunărei inferioare; ea este o setcă compusă numai din două rețele: una deasă, cu ochiuri de 4 cm, și o rădină cu ochiurile de 20 cm. pe latură. Păstrugarnița are aceeaș lungime ca și Plava dela Turtucaia și e lată de 2.5 m.

Pânza cea deasă este împletită din sfoară de cânepă toarsă, numită în comerț sfoară No. 16, iar Radina din sfoară No. 6; câte odată Radina se face și din borangic.

Păstrugarnița este un instrument mobil, care pescuește cu curentul, mergând pe fundul Dunărei; din această cauză plumburile de pe fringhia ei de jos sunt mai groase și mai dese, iar plutele de pe frînghia de sus sunt mai rari și mai mici.

Cu Păstrugarnița se pescuește Păstrugă, Cegă, Nisetru și câte odată chiar Morun, începând din primăvară până toamna; pentru speciile mari

aceste setce se fac însă cu ochiurile cevà mai rari și se împletesc dintr'o sfoară mai groasă.

4. Avele de Dunăre pentru Crap.

Avele de Crap (numite de pescarii turtucăieni *Setcele de Crap)* sunt făcute în acelaș fel ca și Setcele de cegă, numai că aţa din care sunt împletite atât plasa cea deasă cât și sirecurile este acì mai groasă.

Avele de Dunăre din regiunea de jos de Călărași sunt făcute dintr'o pânză deasă și două sirecuri, pe când cele dela Turtucaia au numai două pânze adică o Deasă și o Radină.

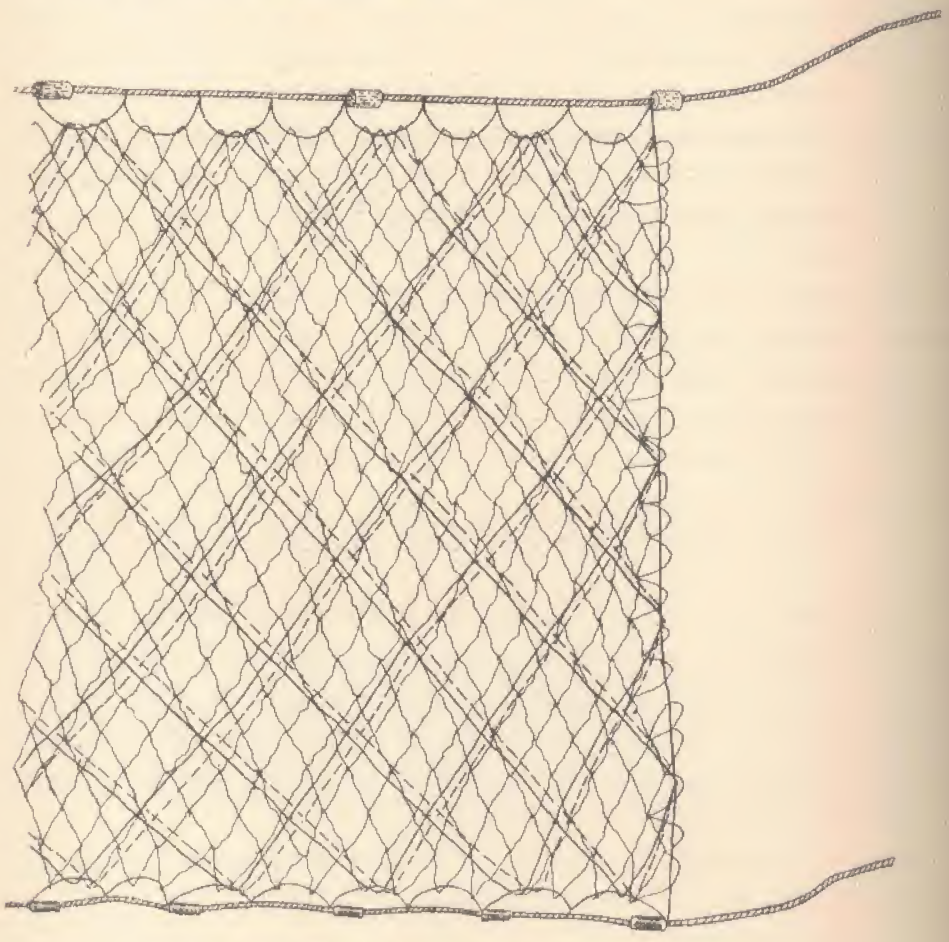

Fig. 274. Ava de Dunăre pentru Crap.

Lungimea lor la Dunărea de jos este de 50—60 stânjeni și lățimea de 1.80—2 m., pe când la Turtucăieni e numai de 1.50 de lată. Aţa din care se împletește plasa cea deasă este de bumbac răsucit din 2 ițe, iar cea a sirecurilor este tot de bumbac, însă răsucit din 3 ițe.

Ochiurile Desei sunt de 4.5—5 cm. iar ochiurile Sirecurilor sunt de 16—17 cm. pe latură. Fringhia de sus este acî mai subțire — de 4 mm. diametru — și cu plute mai mici (3×3 cm.), pe când cea de jos e mai groasă — 7 mm. diametru — cu plumburi groase și mai dese. In general acî plutele și plumburile se potrivesc astfel ca ava când pescuește să meargă pe fund.

Cu ava de Dunăre se pescuește de asemeni cu o barcă cu doi pescari, cari o așează în latul Dunărei și o poartă la vale cu curentul; cum însă ea pescuește de obiceiu numai la fund, se caută locurile unde nu sunt butuci pe fundul Dunărei, cari se încurcă în ochiurile ei și o rup.

In ea se prinde mai cu seamă Crap, însă cade adeseori și alt pește, și câte odată chiar Cegă.

In figurile 275 și 276 se văd două fotografiii cari arată modul cum întind pescarii turtucăieni avele lor pe Dunăre și cum pescuesc ei cu aceste instrumente.

Fig. 275. Pescari turtucăieni întind «Setca de Crap» (Ava) în largul Dunărei. Barca din fund ține de capătul setcei.

5. Avele de baltă.

Unul din instrumentele principale pentru pescuitul sistematic al bălților în timpul toamnei sunt Avele de baltă *(Setcele de baltă* ale Turtucăienilor); cu ele se scoate toamna crăpăria din stuf.

Ca construcție și formă, ea se aseamănă aproape în totul cu avele de Dunăre, numai că acelea sunt cevă mai scurte, mai late și făcute din ață cevă mai groasă decât cele de baltă (Fig. 277).

De asemenea și la Turtucaia Setcele de baltă au câte 3 pânze, adică o rețeă deasă și două Radine, ca și la avele dela bălțile din josul Du-

nărei, deosebindu-se dar prin aceasta de avele lor de Dunăre, cari au numai două pânze și sunt mai late.

In privința modului de a pescuì însă, avele de baltă sunt cu totul diferite de cele de Dunăre: pe când ava de Dunăre este un instrument mișcător, cea de baltă pescuește fixă, întinzându-se pe pari.

După ce s'a pescuit toamna într'o baltă bine cu năvoadele, crapul speriat fuge la stufărie, dacă nivelul apei e destul de ridicat și-i permite să intre în el. Pentru a-l scoate de aici nu este un alt mijloc decât de a încunjurà stufăria din toate părțile cu ave și apoi a-l sperià ca să

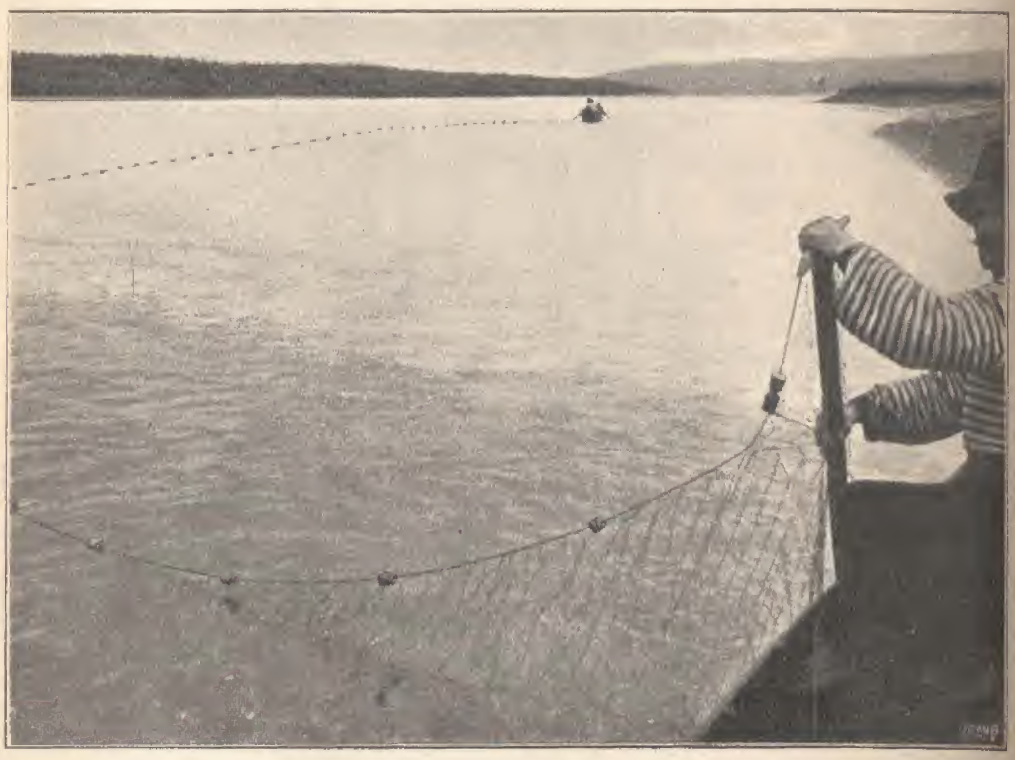

Fig. 276. Turtucăienii pescuesc cu «Setca de Crap» (Ava) în Dunăre, în dreptul Ostrovului Nisipelul din sus de Turtucaia.

fugă în ele. Pentru aceasta pescarii trec cu lotcele lor înăuntrul stufăriei și, pe când unii strigă și bat cu ispolurile în marginea lotcei, făcând un sgomot asurzitor, ceilalți bat stuful cu ghionderele pentru a sperià astfel peștele și a-l face ca să fugă și să se încurce în ave.

De obiceiu la pescuitul cu avele se întovărășesc câte două lotce și își înnădesc setcele lor unele de altele; când se bat însă stufurile, atunci se întovărășesc mai multe lotce și toate avele se fac una, înnădindu-se. La împărțeală apoi sau își iea fiecare peștele ce a intrat în ava lui, sau se înțeleg între ei și-l împart în părți egale de fiecare avă.

De obiceiu este în totdeauna conflict între cei cu avele și între năvodari, cari se plâng că «avagii» cu sgomotele lor le alungă peștele și nu mai pot prinde nimic. Această plângere e numai atunci justificată, când se bagă avele în baltă prea de timpuriu, căci ele nu trebue să vie decât după ce în adevăr năvoadele nu mai au ce prinde în limpezișul balții.

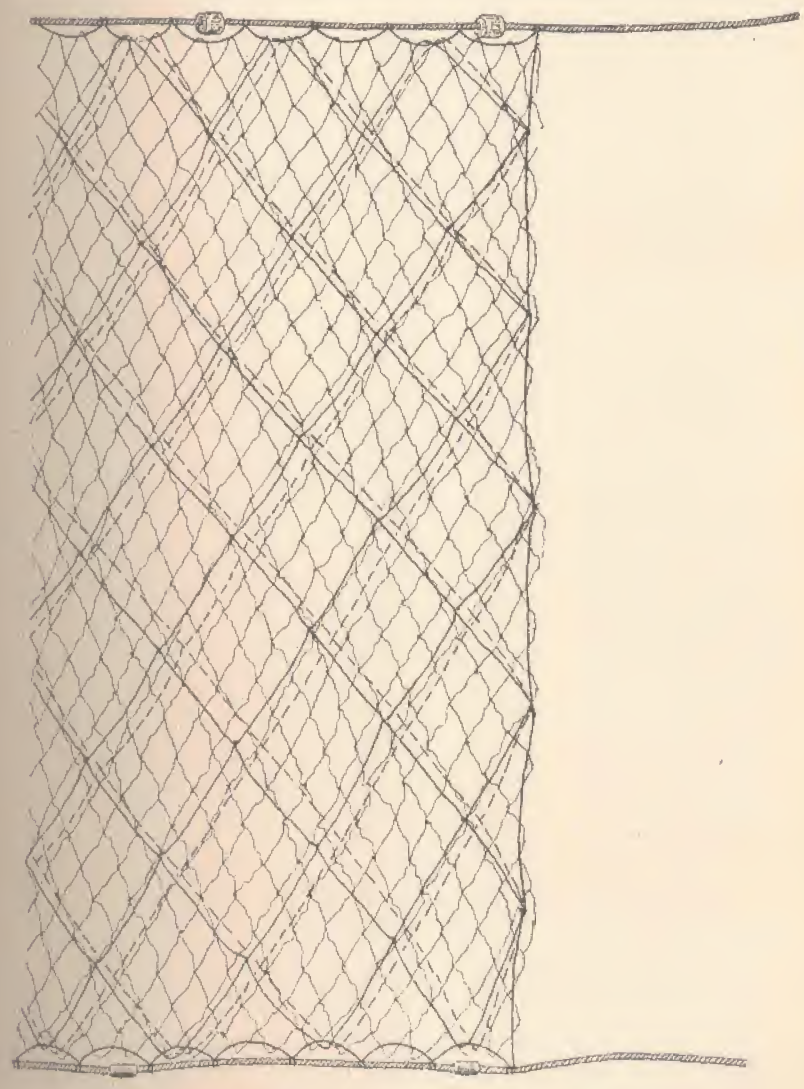

Fig. 277. Avă de baltă pentru Crap.

Un foarte interesant mod de a pescui cu avele mai este încunjurarea insulelor plutitoare sau a Prundoaielor din Deltă cu Ave și apoi sperierea crapului de pe sub Plavuri, bătându-l cu raștele pentru ca să fugă la Avă, unde să se încurce în ochiurile ei (Fig. 278).

Chiar pe sub Plaur se pescuește în acest mod: se taie cu ferestrae porțiuni mari de Plaur care se încunjoară cu ave, apoi se fac în mij-

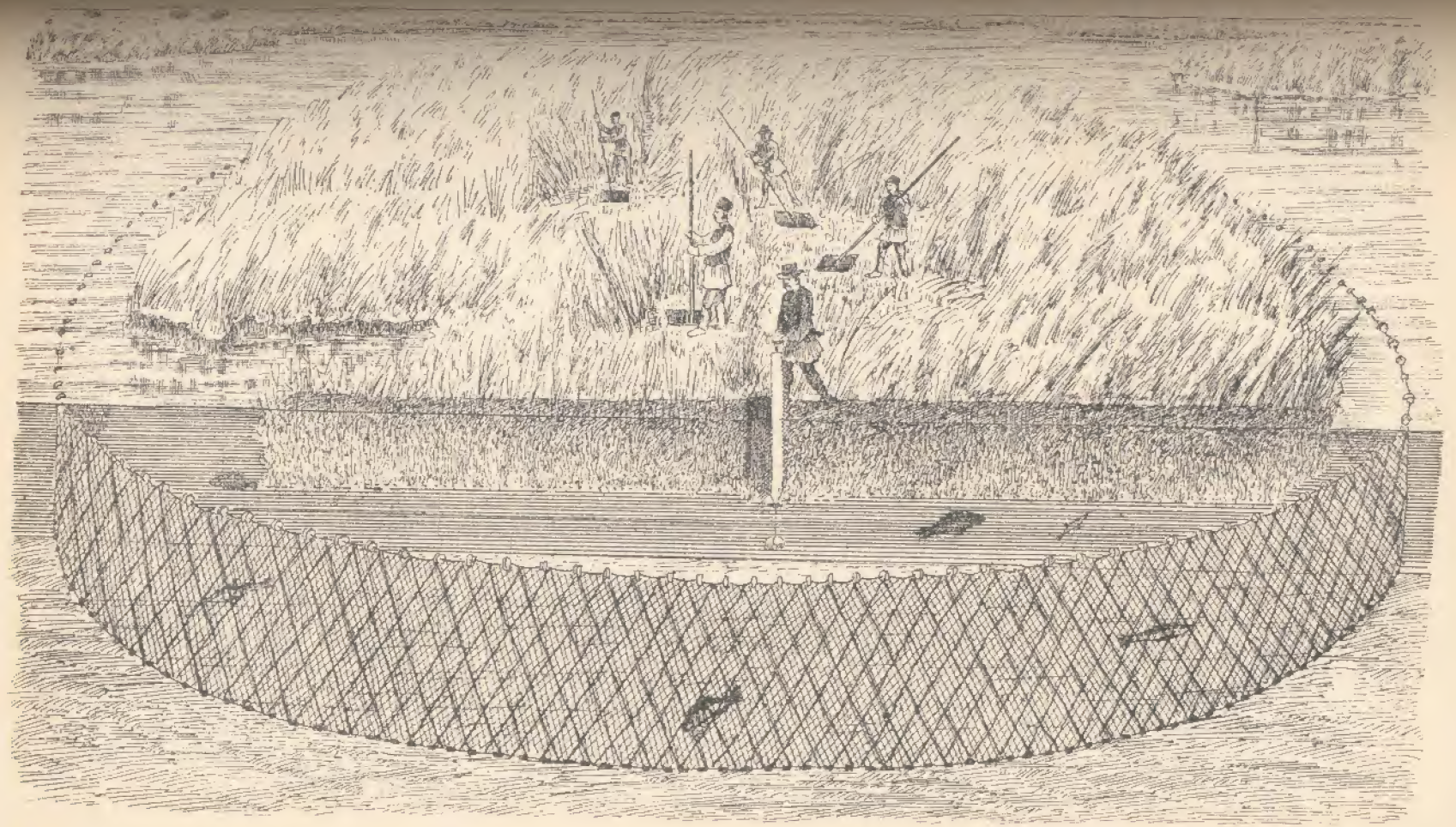

Fig. 278. Pescuitul cu Avele, cu cari se împrejură insulele plutitoare și bucățile rupte din Plaur în Deltă.

locul acestor bucăți de Plaur găuri și se bate pe dedesubt cu ghiondere și cu rașca, alungându-se astfel crapii cei mari la Ave, în cari rămân prinși.

Cu avele de baltă se mai pescuește foarte mult și în Razim, la Cambulă și la alte specii de pești; ele sunt cu 2 pânze și cu ochii foarte mari, au o lungime de 30 — 40 stânjeni, și sunt compuse din mai multe bucăți legate una de alta. Pescuesc prinse pe câte 2 pari, adică la fiecare capăt câte unul. Se pun seara și se scot dimineața.

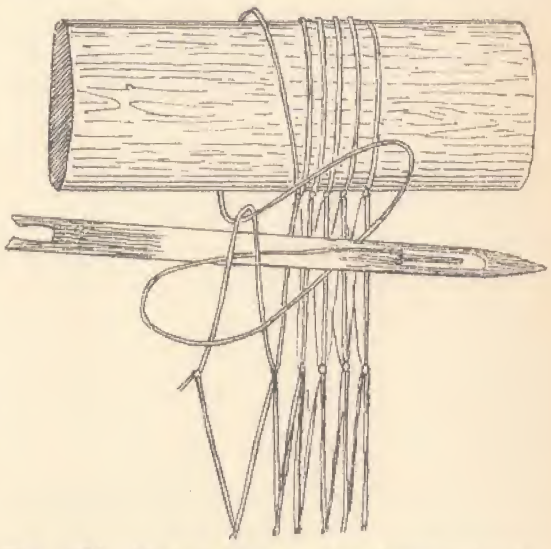

Fig. 279. Modul cum se împletesc Avele.

Modul cum se împletesc Avele de către pescari și femeile lor precum și instrumentele de cari se servesc ei în acest scop — Iglița și Colonețul — se văd în figura 279.

Avele se îmmoaie în zeamă de coajă de stejar fiartă, aceasta atât pentru conservarea lor cât și pentru a le da coloarea apei de baltă, spre a le face astfel invizibile.

6. Avele de Calcan cu un Sirec.

Am văzut mai sus că în mare Calcanul se pescuește cu niște Ave simple, cu ochii foarte mari, cari se așează în mare la adâncimi întocmai ca și Avele de nisetru. Pescarii calcanagii turci dela Sulina și Constanța mai au încă un fel de Ave, exact de aceeaș formă ca și cele dintâi, de cari se deosebesc numai prin aceea că în loc de o singură pânză ele sunt compuse din două.

Ochiurile dela pânza deasă au la acestă avă numai 12 cm., iar cele dela la pânza cea rară 20 cm. pe lature. In toate celelalte privințe de altfel Ava de calcan este identică cu Ava simplă de crap, descrisă mai sus.

7. Trandadaia sau Târîtoarea.

Unul din instrumentele cele mai curioase pe cari le avem la Dunăre este Trandadaia, pe care pescarii noștri au adoptat-o abiă în timpu-

rile din urmă dela pescarii sârbi și care s'a întins apoi încetul cu încetul până la Dunărea inferioară (Fig. 280).

Ea constă din două leaţuri de scânduri, mari de câte 2.30 m., prinse la un capăt unul de altul ca braţele unei compas, astfel ca să se poată închide și deschide în jurul cuiului cu care sunt bătute, ca axă. Pentru ca compasul astfel format să poată sta deschis — el are între vârfurile braţelor sale o deschidere de 3.20 m. — se pune între aceste 2

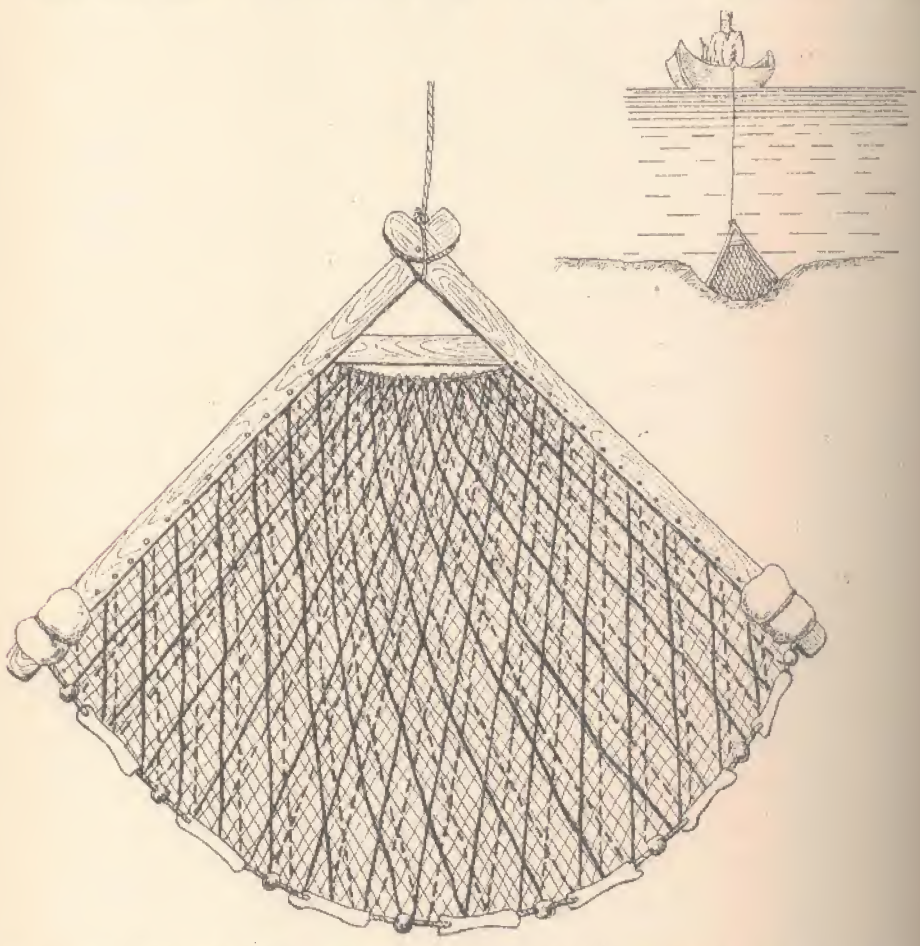

Fig. 280. Trandadaia și modul cum se pescueşte cu ea în gropile din fundul Dunărei.

braţe în partea lor superioară o mică opritoare fixată de ele cu cuie.

Pe braţele de lemn ale acestui compas, ca pe o ramă, se întinde o bucată de reţeà, compusă ca o avă din trei pânze, și anume dintr'o pânză deasă cu ochiurile de 4 cm. pe lature și din două Radine cu ochiurile de 17 cm. pe lature.

Fringhia de sus a acestei reţele, unde de obiceiu sunt plutele, este foarte scurtă și subţire și cu capetele ei prinsă de cele două rame, sub

opritoare, astfel că pe dânsa sunt înșirate, ca verigile dela o perdeà, toate ochiurile mici și mari ale celor 3 rețele. Marginea inferioară a acestei rețele, care are o formă semicirculară, este întinsă pe o dublă fringhie, lungă de 4. m. și cu plumbi deși; pe ea mai sunt însă înșirate unul lângă altul, cap la cap, și o serie de oase de picioare de cal.

In fine, la cele două capete libere ale brațelor compasului, este legată câte o piatră mare, care îngreuează întregul instrument și-l face să meargă drept la fund.

Intregul instrument este legat, la locul de încrucișare a celor două lemne, cu o fringhie lungă de care-l ține suspendat și de care-l poartă prin apă pescarul care stă într'o lotcă.

Acest instrument este făcut anume pentru a puteà pescuì la gropile dela adâncimile mari de pe fundul Dunărei, până unde nu ajunge nici Lăptașul. El se lasă în jos până ajunge de fund, și fringhia cu plumburi ieà aici imediat forma fundului și a gropilor prin cari trece. Oasele de cal lovindu-se unele de altele produc aici un sgomot particular, așà că peștele aflat prin gropi se sperie și dă să fugă; atunci însă el se lovește de Trandadaie și se încurcă în ochiurile rețelei ei.

Cu acest instrument se prinde Crap, Somn, dar mai cu seamă *Cegă*.

Uneltele cari servesc la împletitul plaselor și rețelelor.

După ce am terminat descrierea tuturor instrumentelor de pescuit făcute din plasă și rețeà, se cuvine acum să arătăm în câtevà cuvinte și modul cum se confecționează la noi aceste instrumente.

Intru cât privește mai întâiu *materialele* din cari se fac aceste instrumente, adică : ață, sfoară și fringhie de diferite grosimi, acestea înainte se torceau cu fusul și se suciau de către femeile pescarilor noștri, cari cultivau pentru acest scop — după cum am arătat și la râuri — cantități mari de in și cânepă.

Introducerea însă a mai multor instrumente nouă — ca d. ex. Setcele — făcute dintr'o ață cu mult mai fină și mai rezistentă, pe care femeile pescarilor noștri nu o mai puteau toarce singure ; pe de altă parte importarea din străinătate a unor materiale cu mult mai comode — ca d. ex. Bumbacul, care venià tors și sucit gata din fabrici ca ață sau ca sfoară de toate grosimile cerute — a făcut ca felul materialelor cari servesc astăzi la noi la împletitul plaselor și rețelelor să se schimbe în timpul din urmă cu totul.

In descrierea ce am dat-o în capitolele precedente instrumentelor de pescuit din aceste categorii, am arătat pentru fiecare în parte din ce fel de material este el împletit, și s'a văzut dar că astăzi materialele

principale întrebuințate sunt : sfoara de cânepă, aţa fină din Belgia şi de Anglia (fil d'écosse), Tură (pentru mreje), Bumbac (pentru plase şi năvoade), etc., precum şi fringhiile, făcute în cea mai mare parte din cânepă sau—pentru anumite scopuri (strajele dela orii, camăna dela năvoadele dela Turtucaia) — din teiu.

Dacă materialele însă cari servesc la facerea plaselor se importă azi în mare parte din străinătate, împletitul acestor plase şi al reţelelor a continuat încă a rămâneă o industrie casnică naţională, cu care se îndeletnicesc mai cu seamă femeile pescarilor noştri. Toate încercările numeroase ce s'au făcut de a se introduce şi la noi plase gata, împletite cu maşinile dela fabricile din Germania, Danemarca, etc., nu au

Figura 281. Femei de ale pescarilor din Tulcea împletind cu Iglițele Plase pentru Năvoade.

reuşit încă; şi aceasta spre binele familiilor pescarilor, căci femeile şi fetele lor găsesc în aceasta o ocupaţie rentabilă pentru timpul cât nu sunt ocupate la munca câmpului.

In ultimul timp în centrele mari de pescari — şi mai cu seamă în Tulcea, Galaţi şi Brăila — confecţionarea instrumentelor de pescuit a luat o desvoltare mare, transformându-se în multe locuri din industrie casnică într'un fel de «industrie la domiciliu», şi anume în modul următor : sunt unii întreprinzători capitalişti, cari se aprovizionează cu cantităţi mari de aţă, — atât de bumbac pentru plase, năvoade, ave, vârşe, etc., cât

și de ață fină pentru setce, etc. —, aceștia încheie apoi contracte cu femeile și fetele pescarilor de prin satele învecinate ca să le împletească. Femeile ieau ața și o împletesc pe la casele lor, plătindu-li-se apoi după

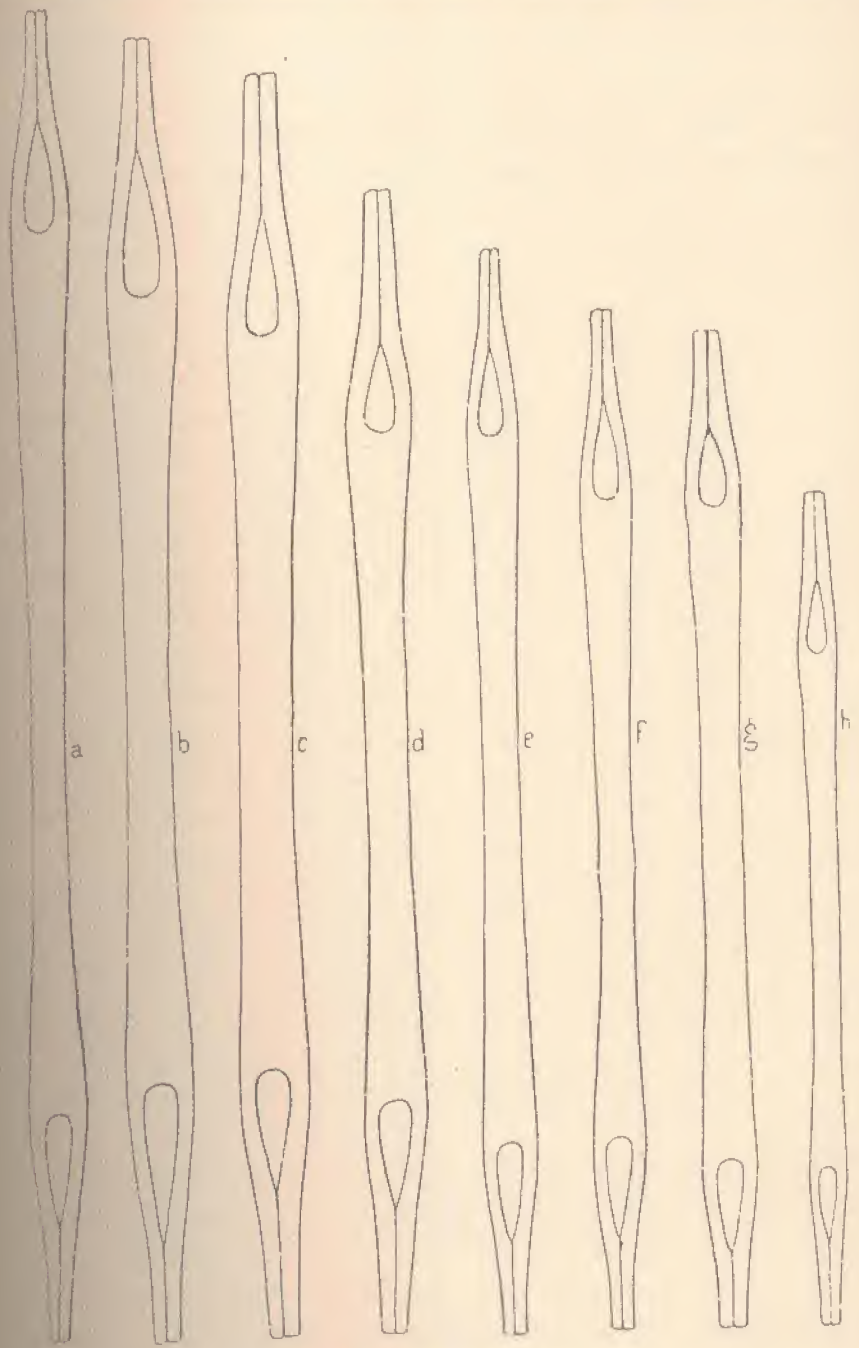

Fig. 282. 8 Igliţe dela Turtucaia.

greutatea și grosimea aței, mărimea ochiurilor, etc. In general ele împletesc «Plase» pătrate de dimensiunile obicinuite (18—20 stânjeni lun-

gime cu 90—95 de ochiuri pe margine), pe cari apoi pescarii le «însforează» una de alta și le combină legându-le pe fringhii, pentru a-și confecționă singuri dintr'însele năvoadele și alte unelte, după nevoile lor și după mărimea apelor în cari pescuesc.

Figura 281 arată 3 femei de pescari dela Tulcea împletind plase din aţă de bumbac. Unii din acești întreprinzători, mai cu seamă la Tulcea, și-au făcut chiar mici ateliere pentru împletitul uneltelor de pescuit.

In descrierile date în aceste două capitole am arătat pentru diferite instrumente modul cum se împletesc plasele lor și cum se fac nodurile etc., dând chiar și figurile explicative (Fig. 196, pag. 401 pentru prostovol și Fig. 279, pag. 523 pentru setce). Nu voiu mai revenì dar acì asupra lor ci mă voiu mărginì numai a da figurile uneltelor întrebuinţate pentru acest scop și variaţia formelor lor la diferitele centre pescărești de pe malurile Dunărei.

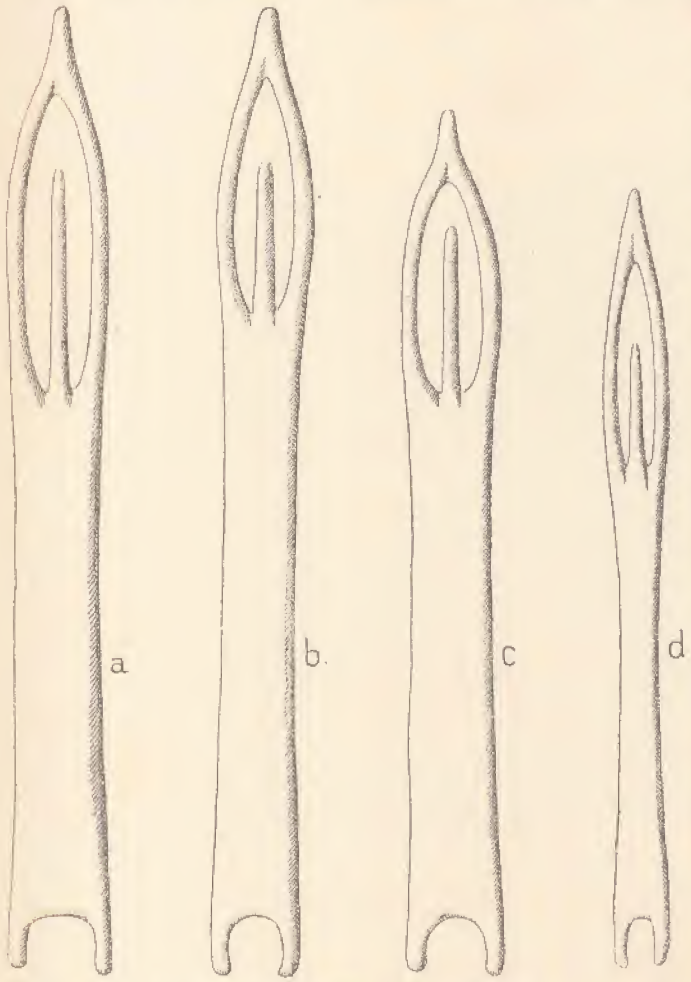

Fig. 283. 4 Iglițe dela Tulcea.

Uneltele principale întrebuinţate la împletitul plaselor sunt:

1. *Iglița, Acul*, sau *Undreaua*. Aceasta este o scândurică îngustă având o lungime până la 35 ctm. și scobită la amândouă capetele pentru a se depănà aţa pe ea. Cu dânsa se formează și se înnoadă ochiurile. Iglițele au diferite forme și dimensiuni, atât după diferitele instrumente la împletitul cărora servesc, cât și după diferitele localităţi.

In figura 282 dau desemnurile (reduse la jumătate) dela 8 feluri de iglițe dela pescarii din Turtucaia, și anume: *a)* pentru Laptaș, *b)* pentru Năvod, *c)* pentru Setcă (adică Avele dela Tulcea), *d)* pentru Vârșe, *e)*

pentru Prostovol, *f)* pentru Cegarniță, *g)* pentru Plava de scrumbii (Setca dela Tulcea) și *h)* pentru Chipcel.

In figura 283 dau desemnurile — reduse la 2/3 din mărimea naturală — dela 4 Igliţe dela pescarii din Tulcea, cu cari împletesc Rușii și Lipo-

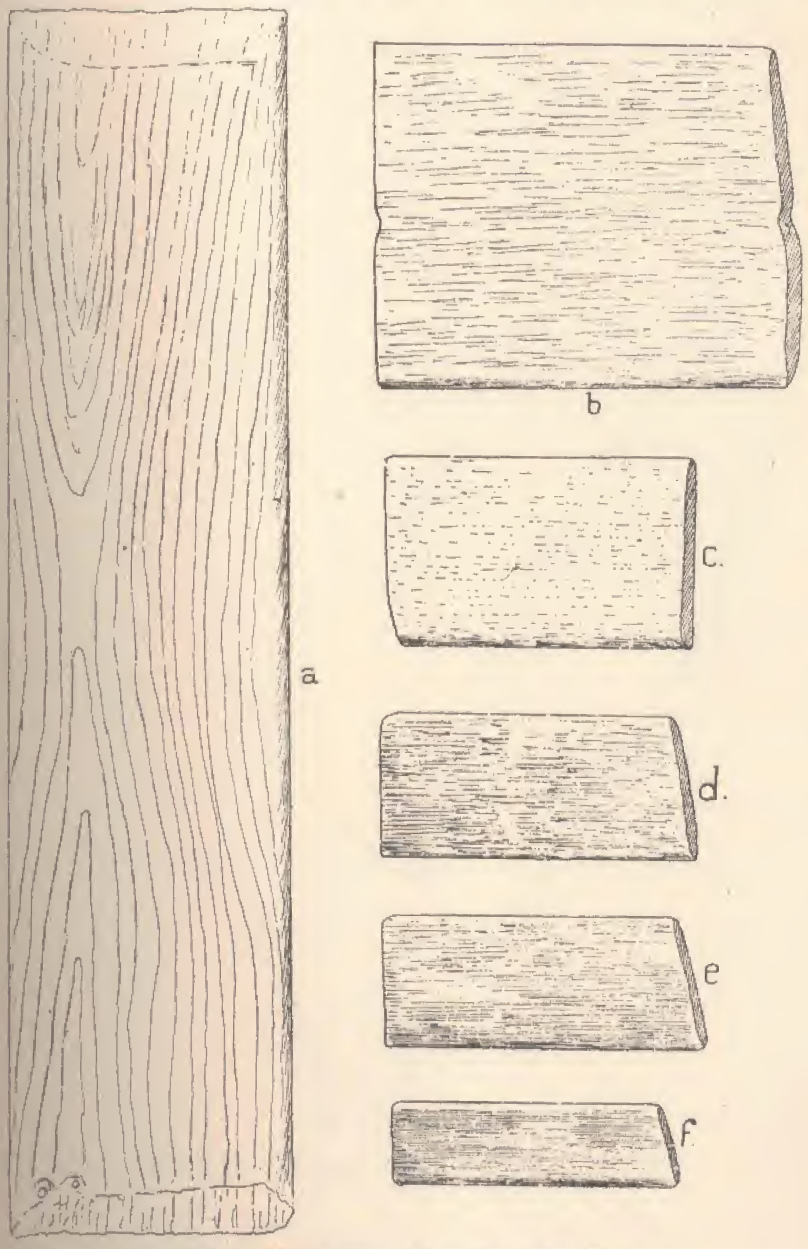

Fig. 284 Lopăţele sau Caloneţe dela Tulcea.

venii, și anume: *a)* Igliță de Năvod, *b)* de Vârșe, *c)* de Setce de scrumbii, *d)* de Setcă deasă de Albitură.

După cum se vede din aceste figuri, forma acestora, și mai cu seamă la partea lor de sus unde se deapănă aţa, e cu totul diferită de cea a

igleţelor dela pescarii români dela Turtucaia; ba mai mult chiar, şi lemnul din care se fac ele e cu totul diferit; pe când Turtucăienii le fac din lemn obişnuit de salcâm sau frasin, la Tulcea le fac în cea mai mare parte din lemn roşu de Păr, sau câte odată de Cireş şi numai foarte rar de Fag.

2. A doua unelţă principală la împletitul plaselor este *Lopăţica* sau *Caloneţul* (la Ruşi). Aceasta este o scândurică lată având diferite dimen-

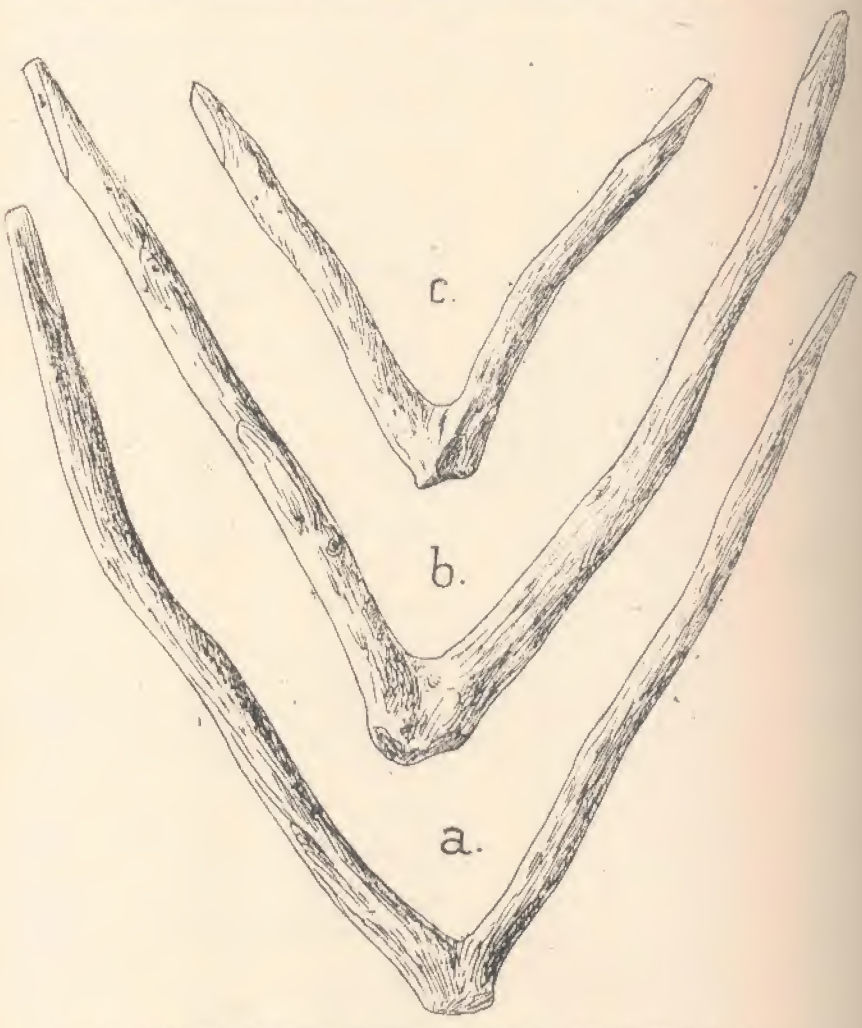

Fig. 284 bis. Măsuri pentru legarea Sirecurilor la Ave.

siuni, pe care se înşiră şi apoi se înnoadă ochiurile plaselor sau reţelelor ce se împletesc. Pentru Sirecurile dela Setcele şi Avele cu ochiuri mari se ieau caloneţe până la 25 cm. lăţime.

In fig. 284 dau desemnurile dela o serie de caloneţe dela Tulcea, reduse la 2/3 din mărimea lor naturală, şi anume: *a)* Lopăţica pentru legat Sirec la Ave şi Setce, *b)* Lopăţică pentru Ave, *c)* pentru Vârşe rare,

d) pentru Setce de scrumbii, *e)* pentru Vârșe dese, *f)* pentru Setcă de Albitură.

Lemnul din care sunt ele făcute este acelaș ca și pentru Igliţe, și la Tulcea se fac mai cu seamă din lemn roșu de păr.

3. Un instrument de care de asemenea se servesc foarte mult — și mai cu seamă la confecționarea Avelor, Setcelor și tuturor rețelelor cu sirecuri — sunt niște Crăcane de lemn numite *Măsura*; cu acestea se măsură pe fringhie, ca cu compasul, distanţele la așezarea avelor, astfel ca ochiurile mari și cele mici să se potrivească între ele. In figura 284 bis dau desemnul în mărime naturală dela 3 din aceste «Măsuri» dela pescarii din Tulcea.

Acestea sunt uneltele principale de cari se servesc femeile la împletitul plaselor și rețelelor, sau pescarii la cârpitul lor.

Ele mai servesc încă și la compunerea instrumentelor precum și la legarea lor din bucăţile de plasă împletite de femei. Astfel cu Igliţa se însforăsc plasele una de alta, și tot cu ea se înșiră ochiurile dela margini pe sfori și apoi se leagă de otgoane.

IV.

INSTRUMENTELE IN FORMĂ DE COȘURI.

Pe cât de mare este la râuri și eleștee răspândirea instrumentelor de pescuit făcute din împletituri de nueluşe şi mai cu seamă din mlaja de rechită, pe atât este ea de mică la pescăriile Dunărei. Bogăția pescuitului de acì și exploatarea sa în stil mare a făcut ca pescarul dela Dunăre să fie mai puțin conservativ și să adopte mereu ce e mai practic; el a părăsit astfel încetul cu încetul cu totul uneltele făcute din materiale greoaie și le-a înlocuit cu altele mai comode, cari prind mai bine și pe cari le găsește cu ușurință în comerț, fără a mai fi nevoit să-și piardă timpul prețios spre a și le face singur.

Vechile vârșe de nueluşe *(Vârșii* în Oltenia) de toate dimensiunile, cari odinioară se întrebuințau mult și la Dunăre cu partea inferioară a râurilor, au dispărut astăzi cu totul și au fost înlocuite cu vintirile de plasă mult mai comode, pe cari pescarii le pot cumpără oricând foarte ieftin din comerț; numai bătrânii își mai aduc aminte că de ex. odinioară se prindeà somnul cu niște vârșe mari de nuele, astăzi însă cârligele sistematice de fabrică — din cari se fac Pripoanele de somn — și «Mitroaiele» de plasă fac acelaș serviciu, cu mult mai multă ușurință și cu mai puțină pierdere de timp.

Numai țăranii mărginași Dunărei și bălților ei, ca adevărate elemente conservative, au mai păstrat astăzi câtevà din acele unelte, la cari pescarii de meserie se uită ca la niște obiecte preistorice; numai pe ei îi mai vedem pescuind cu «Coșul orb» și cu «Odorobul», cari sunt singurele instrumente împletite din nuele cu cari se mai pescuește aici. In schimb însă nuelele și loziile de salcie au acum o altă întrebuințare la pescărie, fie ca material pentru făcut gardurile de închiderea bălților, pe cari le vom descrie în capitolul următor, fie pentru a împletì din ele coșuri pentru ambalajul peștelui, targe și tot felul de alte asemenea obiecte necesare exploatării pescăriilor.

1. Coşurile oarbe.

Coşul orb, zis şi *Coşul cu mămăligă, Coşul de nuele, Coşul de mlajă* din Moldova *(Kasolca slepaia* sau *Cubar* la Ruşi) se aseamănă în totul cu coşul pe care l-am descris la eleştee (Fig. 7, pag. 60).

El este împletit din lozii de richită sau de salcie, are în mijlocie o lungime de 80 cm. şi un diametru la mijloc de 50 cm. Gura sa este resfrântă înăuntru ca la o călimară, formând un «gârliciu» sau «limba coşului» cam de vreo 35 cm. lungime. La capătul opus gurii el este subţiat şi are o deschidere numai cât poate băgà un om mâna înăuntru. Această deschidere serveşte la scoaterea din coş a peştelui prins, iar când se aşează în apă, ea se astupă cu un şumoiog de paie sau de buruieni de baltă.

Coşul orb se înfige cu o «prăjină» («Poticaş», «Potegaciu» sau «Coidac») în fundul bălţii, căreia i se lasă numai vârful să iasă afară din apă pentru a arătà locul unde să vie să-l caute. Când se aşează la pescuit, se pun în coş fărâmături de mămăligă, ungându-i-se cu aceasta şi gârliciul gurii.

Se aşează în baltă de obiceiu seara şi se caută apoi dimineaţa. In el se prinde caracudă, lin, roşioară, ţipari etc. şi chiar crap.

Fig. 285. Odorobul *a)* Pescuitul cu odorobul, *b)* odorob împletit, *c)* odorob îngrădit.

2. Odorobul.

Odorobul sau *Hodorobul, Ţăpoaica* (Oltenia la Potelu), *Oborocul* (la Prut), («Koşolca» la Lipoveni) este un coş de nuele fără fund, împletit anume astfel; cu o gură mai largă cu care

se pune la pământ și cu una mai îngustă, de marginile căreia se ține cu mâna (Fig. 285).

Cei mai mulți ieau un coș obicinuit de pește, căruia îi scot fundul și se servesc de el întorcându-l cu gura cea largă la pământ; când se fac însă anume coșuri pentru acest scop, se lasă vârfurile beților dela îngrădítură puțin ieșite în afară (Fig. 285 *b)* așà că se înfige cu «țepele» în pământ — de unde le vine și numele de «Țăpoaică» ce li se dă în Oltenia —. In fine în alte părți nu se mai îngrădește coșul peste tot, ci (Fig. 285 *b)* se lasă nuelușele longitudinale să rămână goale, nefăcându-se decât 3 sau 4 cercuri de îngrădítură pe ele.

Cu Odorobul se pescuește prin japșe și zătoane, la întinsură prin păpuriș și rogozuri când vine peștele la bătaie, prin gâturile și coadele bălților după ce s'a retras apa lăsând cevà pește în urmă, și în fine pretutindeni unde apa e cel mult până la genuchi. Pescarul observă, după turbureala apei, după mișcarea buruienilor, etc., locul unde crede el că e pește și înfige odorobul cu putere pe fundul apei, astfel că țepile sale

Fig. 286. Un juvelnic împletit din nuele.

să intre bine în nomol ; se uită apoi pe gura de sus și caută cu mâinile înăuntru dacă a rămas vreun pește, pe care îl prinde și-l bagă în desaga ce o poartă pe după gât.

Când e nomol mult, crapul adeseori își face loc pe sub marginea coșului și fuge afară; de aceea țepile de pe marginea de jos a coșului — din cauză cărora le și zic Oltenii Țăpăici — sunt foarte necesare.

3. Juvelnicul de nueluşe împletite.

Deşi juvelnicul nu este un instrument propriu zis de pescuit, căci nu prinde singur ci serveşte numai la depozitarea peştelui viu prins cu alte instrumente, îl citãm totuş acì pentru a da seria completă a tuturor uneltelor întrebuinţate la pescuitul dela Dunăre făcute din împletituri de nueluşe.

După cum se vede din figura 286, acesta este un coş enorm, astfel că ar puteà cuprinde să stea în el mai mulţi oameni, rotund şi puţin turtit de sus în jos, care are o gură relativ îngustă la partea sa superioară. El se cufundă pe lângă maluri în apă pe 3 sferturi, lăsându-i-se gura afară.

In juvelnic se depozitează peştele de calitate mai bună şi mai cu seamă Cega, ţinându-l viu până la vânzare. Peştele se scoate dintr'însul cu un mincioc cu coadă lungă, de forma care se vede în fotografie.

4. Leasa sau Cutiţa.

Descriind în partea a II-a a acestei lucrări pescuitul în părae şi râuri, am tratat acolo între instrumentele de categoria celor de cari ne ocupăm acì, adică între intrumentele împletite din nueluşe, şi *Leasa*.

Firește Leasa propriu zisă face parte din această categorie de instrumente, şi chiar la Dunăre — unde ele ieau proporţiuni enorme dar unde totuş principiul pe care sunt ele bazate pentru a prinde peştele rămâne acelaş — partea esenţială a Lesei, adică *Coşul* sau *Cutiţa* ei, sunt făcute din «împletituri de nueluşe». Ar fi dar logic, şi consecvent cu clasificaţia ce am adoptat-o, ca descrierea acestui instrument — oricât de complicat ar fi el la gârlele Dunărei — s'o dăm acì între instrumentele cari fac parte din această categorie.

Dejà la râuri însă noi am văzut că Leasa nu poate pescuì singură fără ajutorul unui gard — de bolovani sau de nuele — care se aşează transversal peste apa curgătoare în care voim să pescuim. Totuş acolo gardul este numai un instrument secundar — care de altfel se poate aşezà ori în ce parte a râului sau părăului, independent de orice alte instalaţiuni auxiliare cari închid peştele — pe când Leasa este instrumentul principal prinzător.

La Dunăre din contra, Leasa face parte dintr'un întreg sistem de garduri, închisori şi diferite alte instalaţiuni, menite a închide mai întâiu peştele pe suprafeţe întinse şi a-l pescuì apoi în diferitele epoce cu diferite instrumente, între cari vine şi Leasa, însă numai la o anumită epocă. Leasa dar acì — oricât de sistematică ar fi ea şi oricât de complicată este

construcţia ei — este numai un instrument de prindere auxiliar al gardurilor şi închisorilor, cari aici sunt instalaţiunile principale. Fără o descriere dar amănunţită a gardurilor şi închisorilor precum şi a întregului sistem de pescuirea apelor din regiunea inundabilă, mecanismul şi funcţionarea Lesei dela Dunăre nu poate fi pricepută.

Astfel fiind, descrierea amănunţită a acestui instrument complicat, astfel cum se face el la Dunăre — care, numai prin materialul din care e construită partea sa esenţială, face parte din categoria instrumentelor ce le descriem acî — şi a întregului său mecanism de funcţionare, o vom da-o în capitolul următor, în care vom tratà Gardurile şi Închisorile; de acestea de altfel Leasa se apropie nu numai fiindcă e legată ca un accesor de dânsele, ci şi fiindcă, chiar în construcţia lesei dela Dunăre, toată partea, afară de coş şi sac, constă în realitate din diferite garduri de forme speciale.

De altfel, pentru a pricepe adevăratul rost al Lesei dela Dunăre ca instrument de pescuit, este absolut necesar să cunoaştem mai întâiu de aproape întregul rost al închisului bălţilor şi deci momentele biologice pe cari se bazează el. Această descriere, absolut necesară, nu o putem da însă decât în capitolul următor şi deci şi din motive practice suntem nevoiţi să tratăm leasa în acel capitol.

Aicea deocamdată cu privire la acest instrument e suficient să arătăm următoarele:

Principiul lesei celei mari dela bălţile Dunărei este acelaş ca şi la lesele dela râuri, adică prin ea se caută a restrânge curentul îngustându-i secţiunea de scurgere, spre a-i da o forţă din ce în ce mai mare, astfel ca să poată apucà peştele şi să-l împingă într'un aparat de prindere.

Ca şi acolo, şi aici Coşul lesei este compus dintr'o parte lată — zisă Gulerul sau Barba lesei — care stă lipită la deal pe fundul apei, şi dintr'o parte în formă de scoc, prin care curge apa la vale şi care merge înălţindu-se şi îngustându-se spre capăt, cu o secţiune de scurgere din ce în ce mai mică. Diferinţa între aceste două feluri de lese este că, pe când la râuri capătul dela vale al lesei este deodată lărgit şi prăbuşit ca un cap de opincă, spre a formà astfel un mic rezervoriu, din care peştele intrat nu mai poate ieşì, acî la leasa dela Dunăre acest capăt este deschis şi peştele adus de curent e împins mai departe, până ajunge la urmă într'un sac mare de plasă în care rămâne prins.

Aici la Dunăre însă gardul în care se pune acest coş are o formă specială şi e atât de legat de leasă, încât face parte integrală din corpul ei, formându-i atât aripele cât şi suportul. Atât e de important la Dunăre gardul în construcţia lesei, încât adevărata leasă — adică partea

numită Coşul sau Cutiţa lesei — a rămas mai mult numai un simplu accesoriu. De aceea auzim chiar adeseori vorbindu-se de «Coşul lesei», ceeace în realitate e un non-sens, căci coşul e însăş leasa, iar restul numai gardul ei; ba chiar mai mult încă, se aude numindu-se o categorie întreagă de garduri ce se fac pe gârle «Leasă fără Coş», cu toate că aceasta e un non-sens şi mai mare, căci în realitate neexistând un Coş, nu mai poate fi vorba de o Leasă.

Modalităţile dar cum acest aparat, bazat în realitate şi aici pe un principiu tot atât de simplu ca şi la râuri, se adaptează la condiţiunile speciale hidrografice şi biologice ale apelor Dunărei, face că el să aibă la Dunăre o construcţie aparte, atât de complicată şi de costisitoare, şi să poată fi, cu mult mai multă dreptate, clasificat intre instrumentele din Categoria Gardurilor şi Inchisorilor decât între cele din Categoria Coşurior împletite din nueluşe.

Leasa dela apele Dunărei dar va fi tratată pe larg în capitolul următor odată cu toate gardurile şi instalaţiunile din cari face ea parte.

De altfel între Leasa atât de complicată dela bălţile Dunărei şi între cea mică şi primitivă dela părae şi cracii de râuri, găsim în apele noastre o întreagă serie de transitii, şi mai cu seamă în lesele mici — cu garduri de lemn de salcie — ce se fac prin aproprierea gurilor râurilor.

V.

INSTRUMENTELE DE STUF SAU DE NUELE IN FORMĂ DE COTEȚE.

Pe când instrumentele din diferitele categorii descrise până acum — țâpoaie, cârlige, plase, rețele și coșuri — se puteau întrebuința în cea mai mare parte izolat, și mânuì fiecare cu ușurință de una sau de mai multe persoane, cele ce le vom descrie acì reprezentă o serie de instalațiuni fixate în pământ, cu un caracter mai permanent, construite în scopul de a închide sau de a înșelà peștele, spre a-l face să intre în diferite feluri de capcane — numite «Coteţe» — ce i se pun în cale pentru a-l prinde.

Descrierea coteţelor formează unul din capitolele mari și cele mai importante ale pescăriilor noastre, căci, pe lângă diversitatea formelor foarte interesante din punct de vedere etnografic, ele ne mai arată mijloacele de exploatare a unora din suprafețele cele mai întinse din apele noastre și mai cu seamă a Stufăriilor.

Aceste Coteţe în apele noastre sunt făcute din beţe de stuf sau de nuele, împletite cu Papură în formă de lese, cu cari se încunjură un spaţiu mai mic sau mai mare și în care conduce o gură foarte îngustă, numită «Limba Coteţului».

Principiul de prindere al Coteţelor este acelaș ca și la Vârșe, adică se înșeală peștele prin diferite obstacole ce i se pun în cale ca să meargă spre coteţ, iar gura acestuia, având forma unui unghiu ascuţit cu o deschizătură foarte îngustă în fund, lasă peștele să treacă prin ea, însă odată intrat printr'însa nu mai poate ieși înapoi afară.

Pe baza acestui principiu simplu de prindere și profitându-se de materialul abundent de stuf și de nuele ce se găsește la noi, se fac și se întrebuinţează în apele noastre un mare număr din aceste instrumente cu forme foarte variate, adaptate cât mai bine atât la condiţiile speciale hidrografice cât și la condiţiile biologice ale diferitelor specii de pești pe cari ele caută să-i prindă.

Folosul cel mare al acestor instrumente este că ele prind peștele singure, fără ca pescarul să aibă altă muncă și cheltueală decât aceea de a le

face și a le instală odată pentru tot sezonul și de a le îngriji apoi și scoate zilnic peștele prins din ele.

Numeroasele instrumente și instalațiuni de forme variate, cari fac parte din această categorie, se pot împărți după forma și dimensiunile lor și după modul lor de a prinde peștele în două grupe mari principale, și anume:

1) *Cotețele propriu zise*, cari se pun în calea peștelui și-l ademenesc sau îl înșeală pentru a-l face să intre singur într'însele ca într'o capcană și a-l prinde, și

2) *Zătoanele* cari închid mai întâiu peștele, încunjurându-l acolo unde el se grămădește în cârduri mari în anumite epoce, pentru a-l sili apoi prin diferite mijloace să intre în Cotețe.

Toate aceste instrumente și instalațiuni sunt bazate mai mult decât oricare altele pe cunoașterea amănunțită a biologiei peștilor și mai cu seamă a migrațiunilor lor. Ele se pun în totdeauna, fie în calea peștilor spre a-i înșelà și a-i face să se rătăcească și să intre încetul cu încetul în capcanele sale prinzătoare, fie acolo unde unele anume specii de pești — și mai cu seamă Crapul — se adună iarna în cârduri mari pe fundul apelor.

Pentru o mai bună pricepere dar a rostului și a modului de funcționare a acestor instrumente și instalațiuni, va trebuì ca acolo unde va fi nevoie, să arăt tot odată și faptele biologice pe cari se bazează ele pentru a puteà prinde peștele.

GRUPA A.

COTEȚELE PROPRIU ZISE.

Se numesc *Coteţe* niște îngrădituri rotunde, făcute din beţe de trestie sau de nuele, împletite cu papură pe mai multe rânduri *(Voiuri* sau *Sboiuri)*, cari au o deschidere îngustă și întoarsă înăuntru, astfel ca peștele ce intră odată în ele să nu mai poată ieși înapoi afară.

Secţiunea transversală a unui asemenea coteţ, astfel cum se vede ea deasupra apei — adică ceeace se numește *Ochiul coteţului* — are în general forma de inimă sau de o boabă de fasole, după cum coteţul e mai lungăreţ sau mai lat. Cele două margini ale îngrăditurii cari formează deschiderea îngustă pe unde intră peștele — numită *Gura* sau *Limba coteţului* — sunt atât de apropiate una de alta, încât formează un unghiu ascuţit și gura stă în totdeauna închisă; peștele străbate prin ea numai forţând cele două nuele, cari graţie elasticităţii stufului cedează la presiune și se îndepărtează una de alta, închizându-se apoi la loc imediat ce a trecut peștele printre dânsele. Tocmai ca să aibă mai multă elasticitate, cele 2 beţe de stuf cari formează limba coteţului se prind numai jos în pământ, pe când sus ele rămân libere și nelegate unul de altul. Pereţii coteţului sunt făcuţi din beţe de stuf — și uneori din nuele de alun — împletite cu papură, sau câte odată cu teiu, «la 2 până la 5 voiuri», după adâncimea apei în care se așează coteţul.

Peștele prins în coteţe se scoate cu *Minciogul* și de aceea lărgimea lor trebue să fie cel puţin atât de mare ca să se poată învârti în el minciogul și să apuce peștele de prin toate colţurile sale.

Aceasta este forma fundamentală a tuturor coteţelor, din care apoi s'au desvoltat toate formele perfecţionate și complicate de coteţe pe cari le găsim în basinul Dunărei, adăogându-li-se tot felul de anexe și de aparate speciale pentru a puteà înșelà și prinde astfel mai cu ușurinţă peștele. Prin gruparea lor între ele și prin combinarea lor cu garduri și oboare, din coteţe se fac întregi instalaţiuni de pescuit, cari se întind pe suprafeţe considerabile, jucând un mare rol atât în pescuirea stufăriilor și gârlelor dela Dunărea de jos cât și la pescăriile cele mari de chefali ce se fac în lacurile noastre litorale.

In cele ce urmează voiu descrie dar diferitele tipuri de Cotețe întrebuințate în apele Dunărei — cu bălțile, gârlele și stufăriile ei — începând dela formele cele mai simple până la aparatele cele mai complicate, cum sunt: *Lavele, Mandrele, Zătoanele* și *Cotețele de chefali.*

Cotețele se mai întrebuințează însă — și mai cu seamă în Deltă și în lacurile litorale — și la pescuitul mare al unor regiuni întinse, făcând parte dintr'un întreg sistem de garduri și închisori, unde ele deci nu lucrează

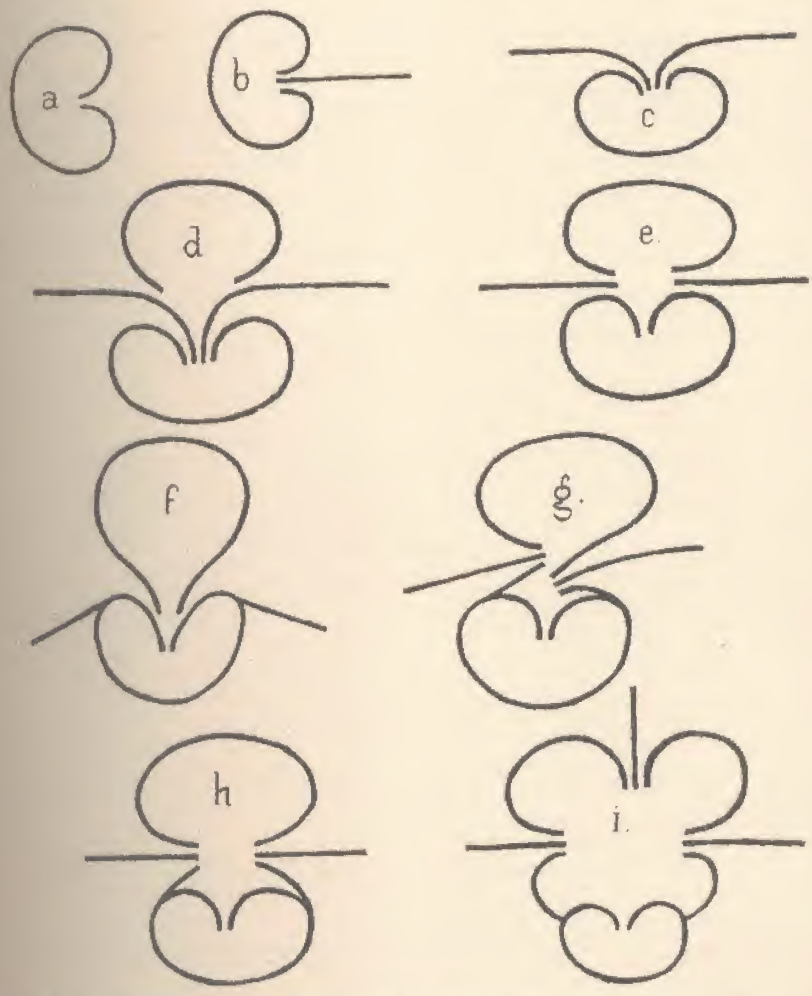

Fig. 287. Diferite forme de Cotețe; schemă arătând evoluția lor.

ca unități independente ci numai ca instrumente auxiliare dintr'un aparat mai complicat. Noi aici dar vom descrie numai formele acelor cotețe — adică a Cotețului propriu zis — pe când modul cum se întrebuințează ele va fi descris odată cu întreaga instalațiune din care fac parte, adică odată cu gardurile și închisorile, cari se vor tratà în capitolele următoare.

Deoarece, după cât reiese din studiul bibliografiei, variațiunea formelor cotețelor ar aveà o importanță deosebită, nu numai pentru pescuit ci și din punctul de vedere etnografic (vezi Sirelius. *Die Sperfischerei bei den Finisch-Ugrischen Völkern)*, voiu căutà ca cel puțin în figurile ce le dau acì să schițez un număr cât mai mare și din formele cotețelor noastre.

1. Cotețele simple.

a) Cotețele fără aripi.

Forma cea mai simplă de coteţe pe care o găsim în apele dela Dunăre este cea descrisă mai sus ca formă fundamentală, adică o îngrăditură făcută din beţe de stuf împletite cu papură și așezată în formă de inimă, la mijlocul ei cu o gură de intrare întoarsă înăuntru (Fig. 287 *a*).

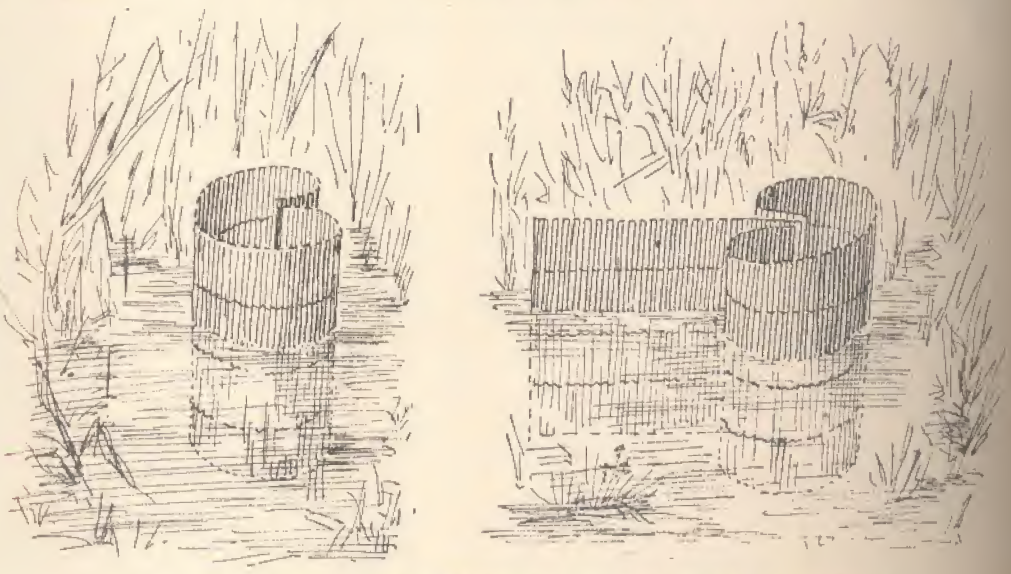

Fig. 288. Coteț simplu țărănesc: *a*) fără aripă, *b*) cu aripă.

Cotețele de forma aceasta având un diametru cam de 1 m. se găsesc foarte numeroase:

a) In stufăriile de pe la poalele bălților, unde se așează de populația riverană de prin sate, cari nu sunt pescari de meserie, ci prind zilnic câte cevà peşte pentru hrana familiei lor.

In figura 288 *a* se vede un asemenea Coteț, cum se fac foarte multe prin stufurile din bălțile Prutului.

b) Pe marginea bălților închise cu «pleter» se pun în timpul retragerii apelor, de către pescarii de meserie, la locurile cele mai adânci, cu gura spre pleter, grupe de câte 5 sau 6 coteţe unul lângă altul (Fig. 289).

Cu ele se prinde foarte mult somn, care în această epocă e cel dintâiu peşte care vrea să fugă afară din baltă peste mal şi dând aici de coteţe cade la ele.

c) La gardurile de închidere a gârlelor.

d) Pentru pescuitul somnului mare, se fac coteţe simple de acestea

Fig. 289. Grupe de Coteţe simple, aşezate în baltă la Pleter pentru pescuit somnul când se retrag apele.

foarte mari — cu un diametru până la 5 m. —, cari se aşează atât lângă pleter cât şi pe lângă malul Dunărei la întinsură, în epoca apelor mari când vine somnul la bătaie.

b) Coteţele simple cu o aripă.

Prima perfecţionare a Coteţului primitiv a fost că i s'a pus în faţa gurii o bucată de leasă, de o lungime de 1—3 m., numită *Aripa*, *Leasa*, *Lesul* (Oltenia), sau *Gardul coteţului*. Aceasta are de scop de a scoate un obstacol în calea peştelui şi a-l înşelă, mânându-l spre coteţ, deci ea are de îndeplinit aceeaş funcţiune ca şi canatul dela Vintir (Fig. 287 *b)*.

Aceste Coteţe se întrebuinţează:

a) în *stufăriile din bălţi*, unde şi acestea se pun de asemenea de ţăranii de prin satele riverane ale bălţilor; ele însă prind mai bine ca cele fără aripă (Fig. 288 *b)*.

b) La garduri, atât la pleter cât şi la gârle, unde se pun cu aripa perpendiculară pe gard; şi în fine

c) în Dunăre în regiunea Deltei.

Se ştie că în diferitele braţe ale Dunărei, la anumite epoce, apar deodată cantităţi mari de peşte şi mai cu seamă de crap, care iese atunci

de prin bălți și caută apoi să intre prin alte gârle înapoi în bălți. Pescarii profită imediat de acest moment și pun la malul Dunărei, din distanță în distanță, cotețe de acestea cu o aripă lungă — câte odată și de 5—6 m., — cari ajunge până în mal. Crapul, căutând gura gârlelor în cari vrea să intre, merge tot pe lângă mal până dă de aripa cotețului, care-l mână înăuntru unde rămâne prins (Fig. 290 în fund).

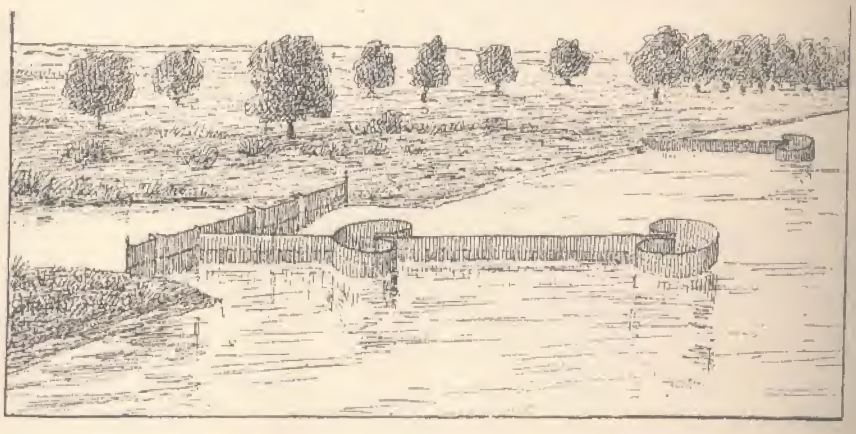

Fig. 290. Cotețe simple cu o aripă, pescuind în Dunăre pe lângă gardurile dela gura gârlelor. In fund Coteț simplu, în față Coteț dublu.

Câte odată se fac în aceste locuri chiar 2 cotețe, față în față, punându-se la fiecare capăt al aceleiaș aripi câte unul (Fig. 290 în față).

c) Cotețele simple cu două aripi.

In Domeniul Brăilei și în bălțile din sus, — atât în stufăriile dela baltă unde e câte un mic curent, cât și în gârle — se fac cotețe simple cu două aripi, așezate în modul cum se pun canaturile unui vintir, așă că formează un fel de gârliciu ce conduce în coteț, după cum se arată în fig. 291.

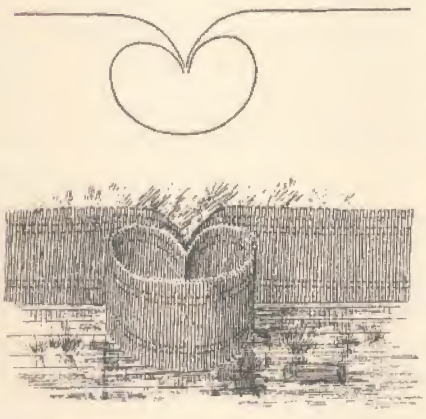

Fig. 291. Coteț simplu cu 2 aripi.

Prin aceste aripi peștele are 3 intrări spre coteț, una prin gârliciu și două pe de lături, așă că șansele de prindere sunt aci cu mult mai mari ca la cele precedente.

Aceste feluri de Cotețe se întrebuințează mai mult la gârlele cari nu au un curent mare, și în cari ele se așează transversal peste albie.

2. Coteţele cu tindă.

a) Coteţele cu tinda simple.

Pentru ca coteţul să poată prinde mai sigur şi ca peştele aflat în el să nu sperie prin sgomotul ce-l face pe peştele ce vrea să intre şi să-l îndepărteze, se face în faţa gurii coteţului un al doilea coteţ mai mic; gura acestuia însă nu este întoarsă înăuntru spre a reţineà peştele, ci din contră e întoarsă astfel ca pe peştele intrat în el să-l conducă în coteţul cel mare unde apoi rămâne prins.

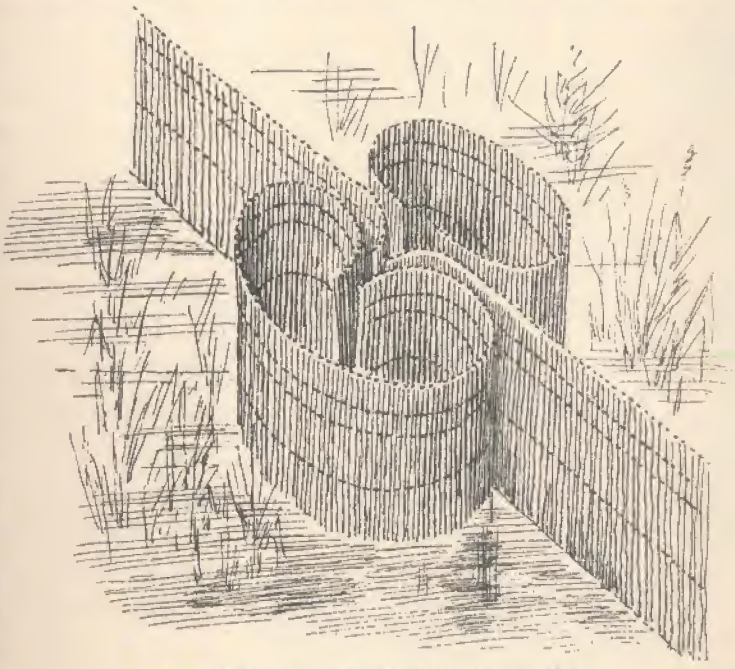

Fig. 292. Coteţ simplu cu tindă.

Acest al doilea coteţ se numeşte *Tinda coteţului* sau *Oborul*, iar coteţului adevărat îi zice *Vânătorul* sau *Coteţul vânător*.

Figura 292 precum şi figura 287 *(e* şi *f)* arată diferite forme din aceste coteţe cu tindă. Coteţul din figura 292 este în realitate Coteţul cu două aripi, pe care l-am descris mai sus din bălţile Brăilei (Fig. 291) şi căruia i s'a adăogit tinda; la acesta, aripele formând un gârliciu, ele conduc direct în coteţul vânător, aşà că nu fiecare peşte care intră într'însul trece şi prin tindă.

Tot asemenea e şi cu forma din figura 287 *f*, numai că la acesta aripele sunt legate de peretele coteţului vânător, aşà că peştele nu poate intrà decât prin cele două părţi ale tinzii. Acesta din urmă e un coteţ care se întrebuinţează numai la gârlele de chefali şi numai câte odată şi la gârlele din Deltă.

Cu mult mai practic e coteţul din figura 287 *e*, la care tinda are o gură largă, iar capetele aripelor nu mai conduc direct în gura coteţului vânător, ci ele se opresc înainte spre a formà cu capetele tinzii câte o gură laterală. Acest coteţ pescueşte din 4 părţi.

Acest coteţ e cu mult mai răspândit decât toate celelalte coteţe descrise până acum atât la stufărie cât şi la gardurile dela gârle.

b) Coteţele cu tindă şi cu Sfârţai.

Cu mult cea mai răspândită formă de coteţe — şi de sigur şi cea mai practică — sunt *Coteţele cu sfârţai*, zise pe unele locuri (de Lipovenii cari fac gardurile de chefali dela Jurilofca) şi *Coteţele bulgăreşti*. Acest al doilea nume li se dă însă de Lipoveni pe nedrept — sau poate este numai o poreclă? — căci ele sunt întrebuinţate peste tot şi acolo unde populaţiunea de pescari este curat românească, ca de ex. la bălţile Crapinei, Oltina, etc. Cât despre pescarii bulgari, nu ştiu că aceştia l-ar fi întrebuinţând atât de des în apele Dunărei, încât din această cauză să fi căpătat aceste Coteţe porecla de bulgăreşti; aceasta e cu atât mai puţin probabil, cu cât, dintre toate naţiunile cari locuesc pe malurile Dunărei, Bulgarii se îndeletnicesc cel mai puţin cu meseria pescuitului.

Aceste coteţe se deosebesc de cele descrise până acum prin aceea că la dânsele gura tinzii nu vine imediat deasupra coteţului vânător, spre a formă cu marginile sale limbile coteţului; aicì, dela cele două capete ale coteţului vânător, se întinde câte o bucată de leasă, ale căror margini formează, împreună cu marginile aripelor şi cu marginile dela gura tinzii, limbile laterale ale întregului coteţ; acesta aşà dar, astfel construit, poate prinde prin patru părţi.

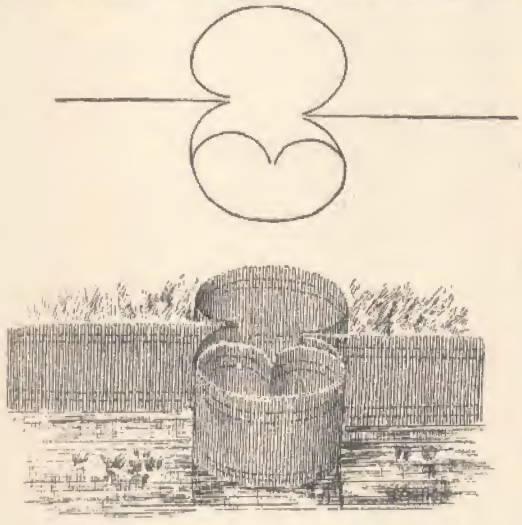

Fig. 293. Coteţ cu Sfârţae.

Figura 293 arată atât schema cât şi forma totală a unui asemenea coteţ cu sfârţae; de asemenea şi Fig. 287 *h*.

Aripele acestor coteţe, numite *Leasă*, cari au o lungime de 3—5 m., sunt aşezate de o parte şi de alta ca un gard; ele însă nu sunt amândouă pe aceeaş linie, ci în totdeauna una este mai sus decât cealaltă, astfel că un şir de asemenea coteţe formează un fel de scară, mergând în zigzag. Cauza pentru care lesele nu se pun aicì în linie dreaptă, este că atunci când peştele intră cu toată forţa pe lângă leasă în tindă, să nu nimerească deodată în limbile dela leasa cealaltă, ci să se izbească mai întâiu de gardul dela tindă sau să intre în sfârţai, de unde apoi umblând prin tindă să nimerească în coteţul vânător (Fig. 294 şi fig. 287. *g*.)

Coteţul vânător are aici în total dela 1,80—2 m. lungime şi dela 50—60 cm. lăţime.

Tinda la aceste cotețe este în totdeauna cu mult mai joasă decât coteţul vânător, deoarece peștele nerămânând în tindă nu e pericol să sară afară din coteţ.

Cu aceste cotețe se pescuește :

1. La stuf, unde sunt foarte răspândite aproape pe toată Dunărea. Cu el se pescuește atât în stufăria deasă—unde nu se mai poate intră cu alte instrumente—cât și prin papură, și se pun sau mai multe cotețe izolate, sau se formează din ele «Lave de cotețe» lungi (Tab. XXXIII și Fig. 295). Lavele de Cotețe se așează în totdeauna la gârle mici, sau chiar numai în micile cărări ce se găsesc prin stuf, și în cari este un mic curent. In stufăria deasă se fac cărări artificiale, tăindu-se stuful cu tirpanele și cu sabițele sau rizacele, și apoi se așează coteţul.

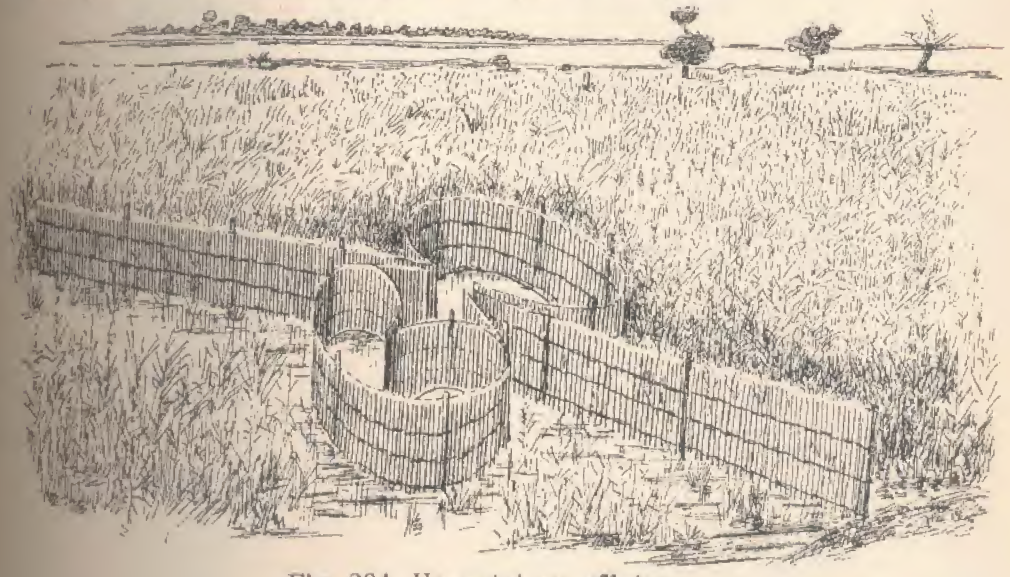

Fig. 294. Un coteţ cu sfârţae.

2. La gardurile din gârlele Deltei; la acestea coteţul vânător se pune în totdeauna de partea de unde vine peștele, adică se pune de obiceiu dinspre baltă, iar tinda se face de cealaltă parte a gardului.

3. La gardurile cele lungi de chefali dela Razim și la gârlele cele largi dela Portița și Comisia, unde de obiceiu la fiecare 4 sau 5 cotețe de chefali se pune și câte un coteţ zis «bulgăresc» ; aceasta se face, deoarece cotețele bulgărești având patru intrări din părți diferite, să se poată prinde și peștele care vine dinspre partea unde acesta nu este închis cu garduri.

O formă interesantă din aceste cotețe este cea din figura 296 și figura 287 *i*, la care, după cum se vede, sfârţaele au căpătat o desvoltare cu mult mai mare, fiind curbate în afară, iar tinda este împărțită în două părți printr'o leasă nouă perpendiculară pe celelalte, cu care acestea formează două limbi nouă. Acest Coteţ mai complicat, cu 3 aripi și doua

tinzi, e una din numeroasele și variatele forme cari se pun de obiceiu

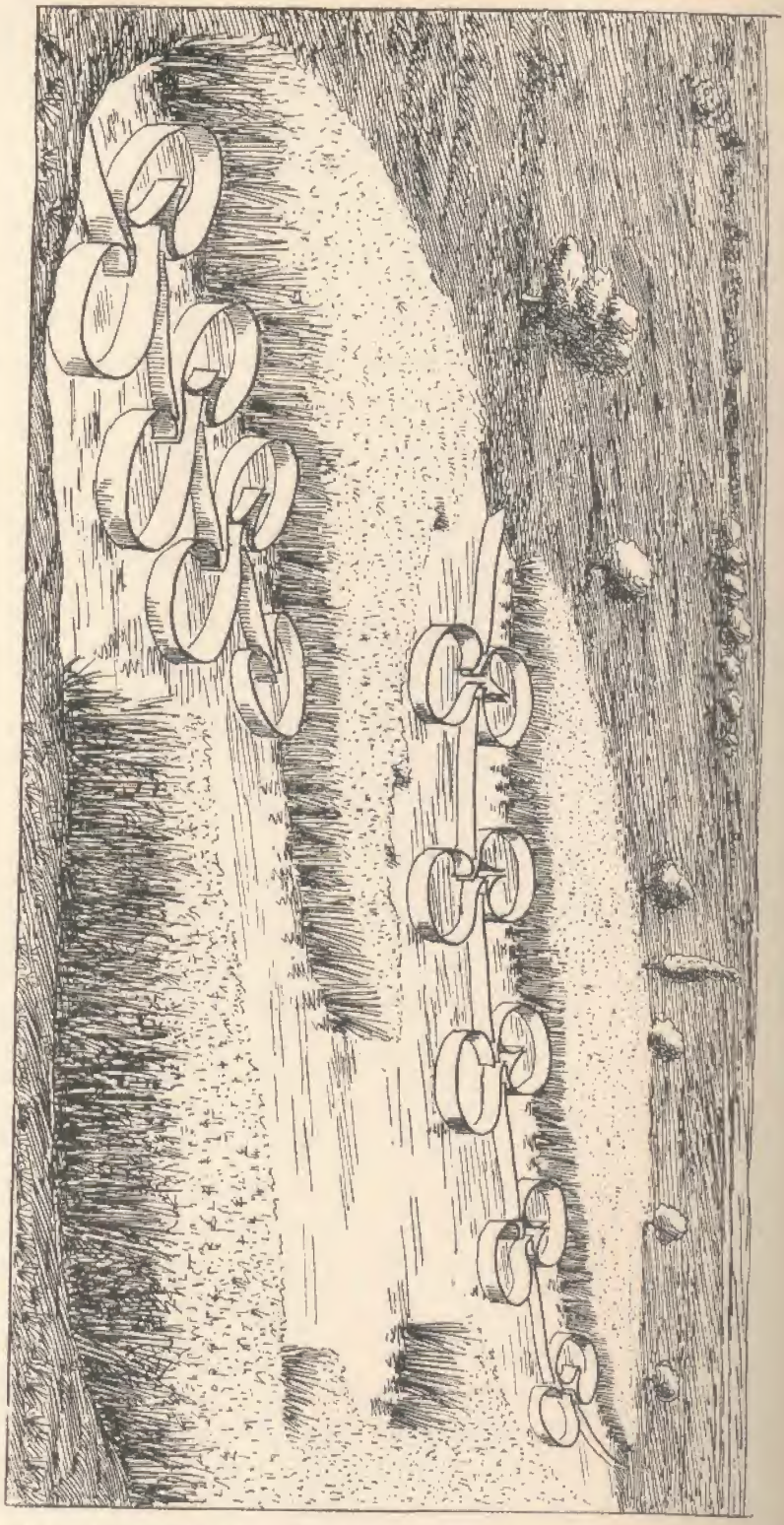

Fig. 295. 2 Lave de Cotețe în stufăriile dela poalele unei bălți din Deltă.

numai la gârlele din Deltă și unde fiecare pescar le face după fantazia sa.

3. Coteţele cu oboare sau Coteţele de Chefal.

Fără a intrà acì în descrierea pescuitului chefalului, care va formà un capitol de sine, mă voiu mărginì deocamdată a arătà acì numai câtevà din formele mai caracteristice ale coteţelor ce se întrebuinţează pentru acest scop în lagunele şi lacurile litorale.

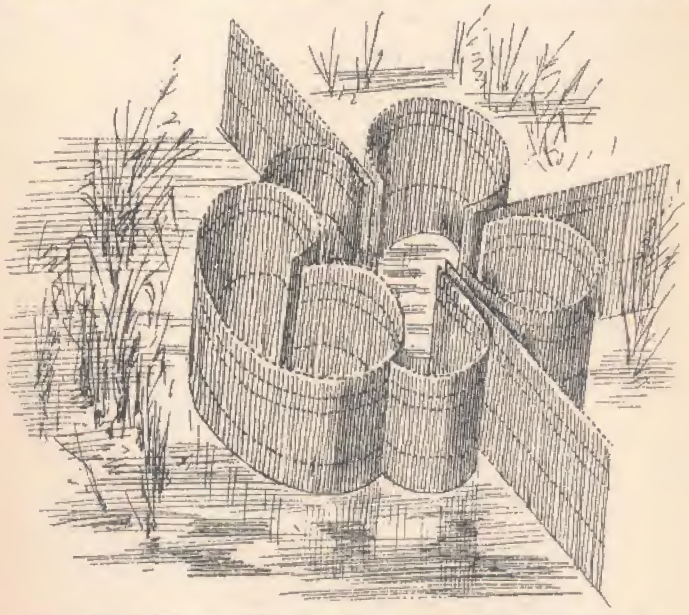

Fig. 296. Coteţ din Deltă, cu 3 aripi şi 2 Tinzi.

Coteţele de chefali sunt toate făcute din nuele, pe când cele dela Dunăre sunt în cea mai mare parte de stuf. Ele sunt caracterizate prin aceea că peştele acì intră mai întâiu prin una sau două limbi, într'un coteţ foarte mare şi larg numit *Obor*, şi apoi din acesta abià trece în coteţul adevărat, în care se prinde peştele. Acest al doilea Coteţ e relativ cu mult mai mic şi este situat tocmai în partea opusă a gurilor, adică tocmai în fundul oborului, astfel că totul produce împresia că am aveà două coteţe — unul mare şi unul mic — aşezate unul în altul.

Cauza pentru care coteţele de chefal se fac în acest fel este, că Chefalul fiind el un peşte foarte simţitor, aude tot sgomotul pe care-l fac cei prinşi în coteţ şi fuge imediat înapoi la ghiol.

In figura 297 se arată 5 tipuri diferite din aceste coteţe, alese dela gardurile cele mari din lacuri şi dela gârlele lor principale. Forma desemnată în figura *a*. este dela Ericurile dela Sinoi, *b*. dela gardul cel mare care se făceà înainte la gârlele Portiţa şi Comisia, *c*. şi *d*. dela lacul Mangalia şi *e*. dela lacul Tatlageac. Dimensiunile lor, situaţia lor faţă de gardurile în cari sunt cuprinse şi modul cum prind ele peştele, se văd mai de aproape, atât din aceste schiţe cât şi mai cu seamă din descrierea detaliată pe care o dăm în capitolul special, care tratează pe larg despre închisorile de chefali.

4. Lavele de cotețe.

După ce am descris diferitele tipuri principale de cotețe cari se întrebuințează în apele noastre și modul cum prind ele peștele, rămâne acum să arătăm cum se grupează aceste cotețe unele cu altele, pentru a formà împreună instalațiuni mari, spre a se puteà astfel pescuì cu dânsele regiuni mai întinse.

Este știut că peștele în anumite epoce caută adăpost la stuf, așà că

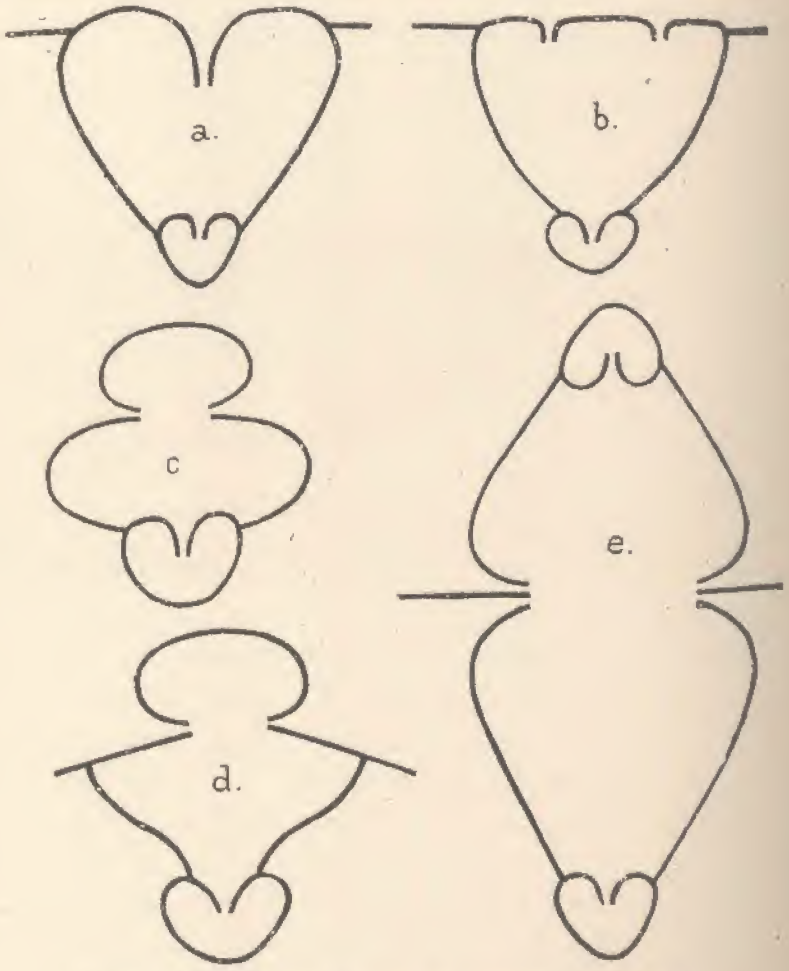

Fig. 297. Diferite forme de Cotețe de chefali.

în acest timp se îngrămădesc acì cantități mari de toate speciile. Pentru a-l scoate din aceste ascunzători nu sunt alte mijloace decât, sau încunjurarea stufului cu avele și bătaia sa cu ghionderele — ceeace însă nu este posibil pretutindeni — sau Cotețele. Aceste din urmă, însă, întrebuințate singure nu pot să facă mare treabă, căci, deși un coteț bine situat e ca o vacă a pescarului pe care o mulge în fiecare dimineață, to-

tuș cantitățile prinse sunt cu mult prea mici față de suprafețele enorme de stufării, pline de pește, ce le avem în regiunea Dunărei de jos. Pentru aceasta numai *Șirele de cotețe* puse pe un rând, și legate unul de altul prin lesele lor pentru a formà *Lave*, pot să aducă servicii reale.

Pentru a așezà o Lavă de cotețe, se caută mai întâiu în stuf o mică gârluță sau măcar o cărare naturală (Tab. XXXIII) prin care se simte un curent cât de mic al apei. Dacă această gârlă sau cărare nu există, atunci trebue făcută în mod artificial (Fig. 100 și fig. 298), căci peștele numai asemenea căi își alege pentru a circulà prin stuf.

Fig. 298. Săparea unei gârle în Plaur.

Pentru *tăierea stufului* și *săparea gârlelor* sunt necesare o serie de unelte speciale, pe cari pescarul cotețar e dator a le purtà în totdeauna în barca sa (Fig. 298 bis); acestea sunt:

1. *Târpanul sau Cosorul* (Fig. 298 bis *a* și *b*). Acesta este un fel de secere — sau un cap de coasă — foarte bine ascuțită și prinsă pe o coadă de 1 m. lungime; cu el se taie stuful la suprafața apei, sau la uscat după retragerea apelor. In figura 100, pag. 233, se vede tăindu-se stuful cu târpanele pentru a se face o cărare în stufăriile cele mari ale Deltei.

2. *Sabița sau Rizaca* (rus. *Cacica*); aceasta este un fel de coasă cu o coadă lungă de 2—3 m. Figura 298 bis *c*. arată o rizacă cu un singur tăiș, *d*. o altă formă cu două tăișuri, pe amândouă mărginile ei, iar *e*. reprezentă o rizacă cu 2 brațe fiecare cu câte două tăișuri; cu aceste două din urmă se taie stuful pe sub apă, dela rădăcină.

3. *Zastupul*; acesta este un hârleț mare — ca de 1 m. lungime afară de coadă — care servește pentru a săpà în plaurul vechiu lipit pe fundul

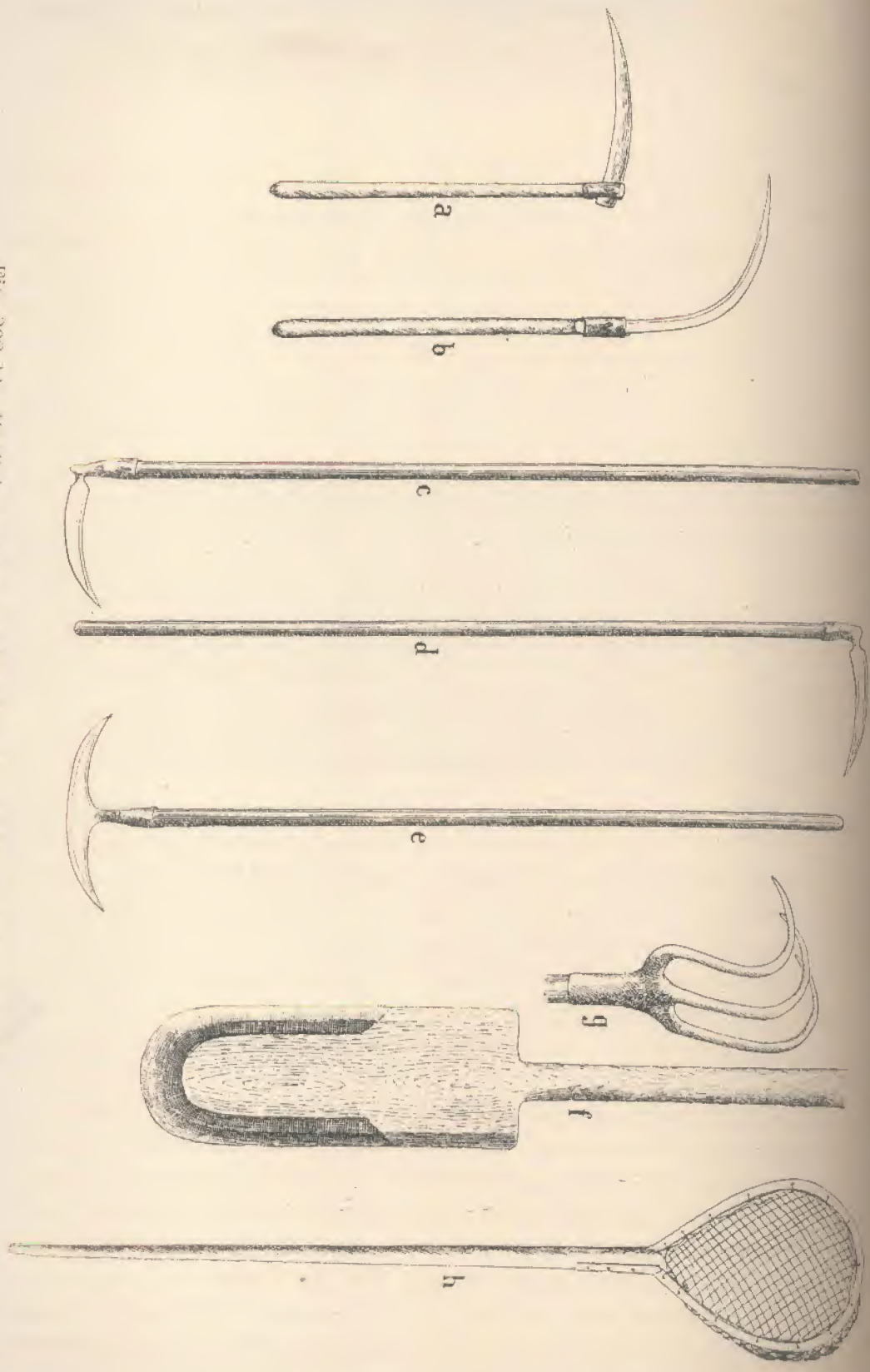

Fig. 298 bis. Uneltele necesare pentru tăierea stufului și săparea gârlelor.

bălții, spre a face cu ei gârle și canale prin imensele stufării ale Deltei (Figura 298 bis *f*).

4. *Cangea* care servește pentru a apucà și scoate afară bucățile de plaur tăiate cu Zastupul (Fig. 298 bis *g*).

5. *Un minciog de fier* cu sârmă (Fig. 298 bis *h*) și

6. Un ferestrău mare de chiristigie, pentru tăiat în lung bucăți mari din plaurul plutitor.

Când se sapă o gârlă în plaur, se taie acesta cu ferăstrăul legându-se o piatră la capătul său de jos, iar celălalt capăt al ferăstrăului se ține în mână; apoi se ridică cu cangea și cu minciogul bucățile scoase și se pun deasupra pe marginile gârlei pentru a formà cu ele malurile, cari apoi se fixează de fund cu țăruși (Fig. 298).

După ce se fac astfel prin stuf (numit *Opușină* de pescarii ruși și lipoveni) cărările și gârlele necesare pentru a provocà mici curente, se așează în ele apoi *Lava de cotețe*. Pentru aceasta se fac de obiceiu cotețele cu sfârțae, pe cari le-am descris mai sus. Leasa dintre ele se face câte odată în întregime de trestie, foarte des însă se face din ostrețe de nuele, și numai la capete se pun dopuri de stuf, căci trestia înșeală mai bine peștele.

Tabela XXXIII reprezentă o fotografie a unei lave de cotețe, așezată într'o gârluță în stufăriile dela partea de sus a Brateșului; apa în gârlă e cu totul stătătoare, după cum se vede din pătura de Lintiță plutitoare (Lemna) care o acopere. Lesele din cari sunt făcute cotețele sunt de stuf, împletite cu papură la 5 voiuri.

In figura 295 se arată modul cum se pun Lavele cele mari în stufăriile din ghiolurile Deltei; după cum se vede, ele se pot trece și prin luminișul ghiolului, punându-li-se curse atât dela stuf cât și dela ghiol. In general modul de așezare depinde de epoca anului și de migrațiunile pe cari le face peștele în acea epocă.

La Lavele de cotețe ce se fac prin stufării se prinde tot felul de pește, însă mai cu seamă Plătica.

5. Mandra.

In Delta Dunărei la ghiolurile Tătarului și la celelalte Ghioluri cuprinse în porțiunea superioară a Deltei, unde este numai stuf fără grind, se face în baltă o închisoare specială de cotețe numită *Mandră* sau *Mandie*; acesta este un fel de Obor mare, așezat lângă Lava de cotețe, în care se adună peștele spre a-l prinde mai cu ușurință.

Iată cum se procedează la acest fel de pescuit: când avem o lavă de cotețe și se vede că este pește mult, atunci în gardul dintre cotețe

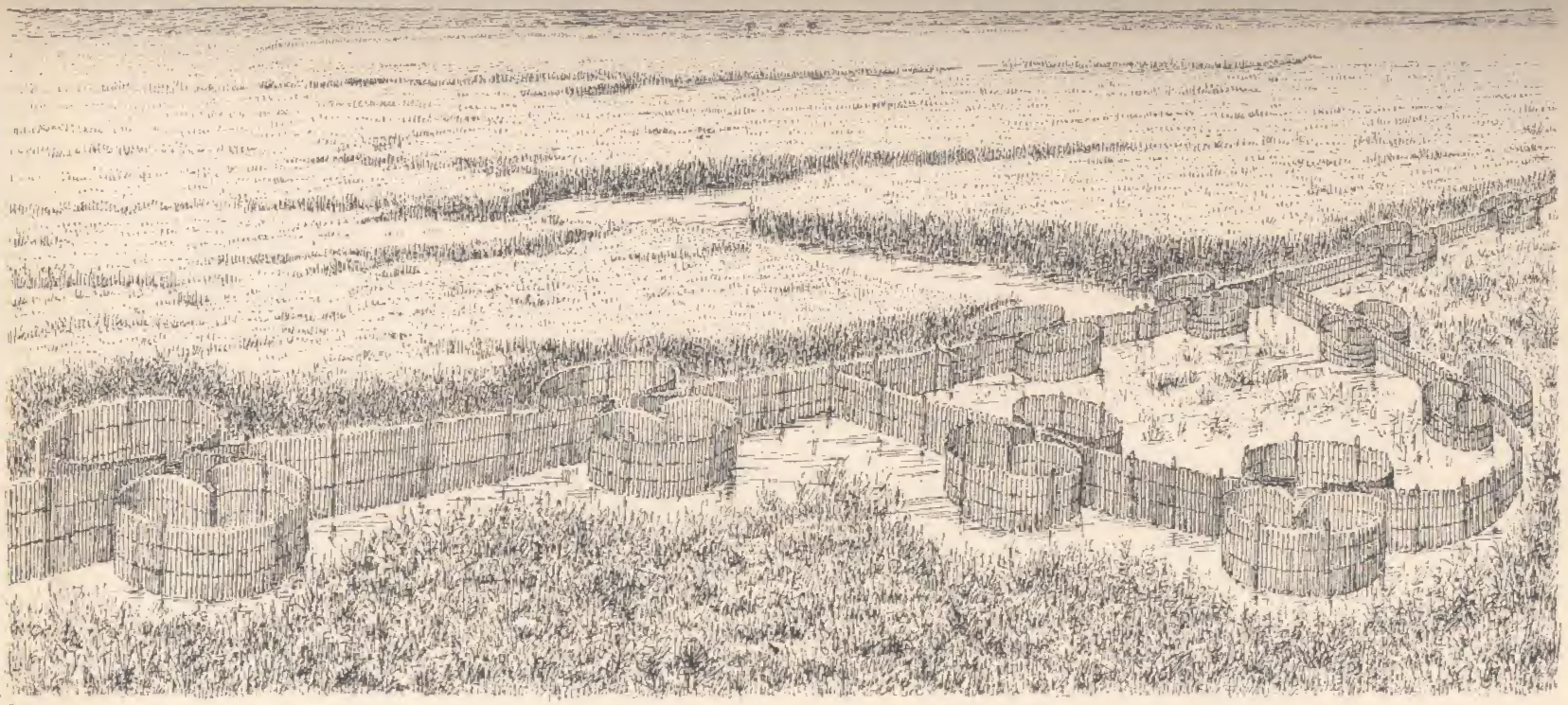

Fig. 299. O Lavă de cotețe cu Mandră în stufăriile Deltei.

(lesele cotețelor), în partea pe unde se vede că e drumul peștelui, se fac două sau mai multe limbi, cari — ca și gurile dela cotețe — permit peștelui să treacă prin ele fără a se mai puteà întoarce înapoi. Pe partea cealaltă a gardului se închide apoi o suprafață mare de baltă cu un gard circular, făcut din *ostrețe de nuele* sau din *dopuri de stuf*, și se formează un obor mare, în care conduc «Limbile» din lesele lavei de cotețe. La acest Obor apoi se așează de jur împrejur o serie de cotețe, pe cât o permite lungimea gardului. Acest obor cu cotețe este aceea

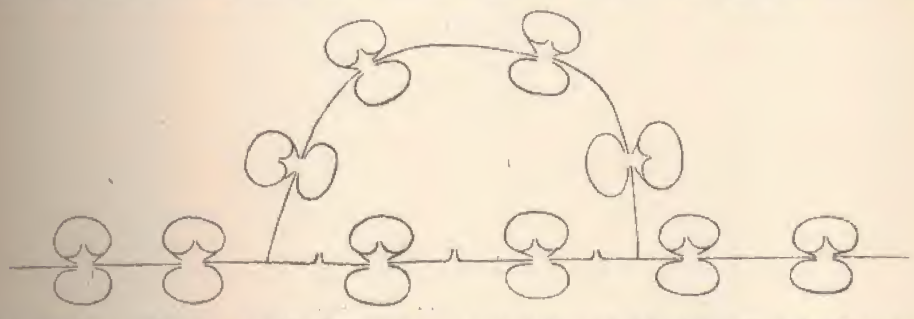

Fig. 299 bis. Schema arătând așezarea cotețelor și Limbilor într'o Mandră.

ce se numește *Mandră*, zicându-se «s'a făcut o Mandră la lava de cotețe».

Mandra se așează în totdeauna unde e un mic curent între *Prundoaie*— adică între insulele de stuf plutitoare — sau între marginile a două bucăți de plaur plutitor.

Figura 299 arată o Lavă de cotețe cu Mandră, așezată în stufăriile imense ale Deltei Dunărei.

6. Oboarele cu cotețe din ghiolurile Deltei.

Din descrierea Lavelor de cotețe s'a putut vedeà modul cum se pescuește cu cotețele în stufăriile cele mari din Deltă sau în stufăria dela poalele unui ghiol izolat. In Deltă se întâmplă însă foarte des că două ghioluri — din cari unul cel puțin e încunjurat de stuf mare — stau în comunicație unul cu altul prin câte o gârlă adevărată, cu maluri de grind, așà dar nu numai printr'o cărare din plaur.

In asemenea cazuri instalațiunile ce se fac pentru prinderea peștelui din stuf diferă cu totul de lavele și de mandrele ce le-am descris mai sus. Acì se îngrădește un Obor mare, provăzut din toate părțile cu numeroase «Limbi» — adică cu guri de intrare, făcute în gard, înguste ca gurile cotețelor —, prin cari poate intrà peștele ce se gonește din stufării în el, și apoi se pune o serie de cotețe de diferite forme, în cari acest pește se prinde.

In două figuri schematizate (Fig. 300 și fig. 301) caut să pun în evi-

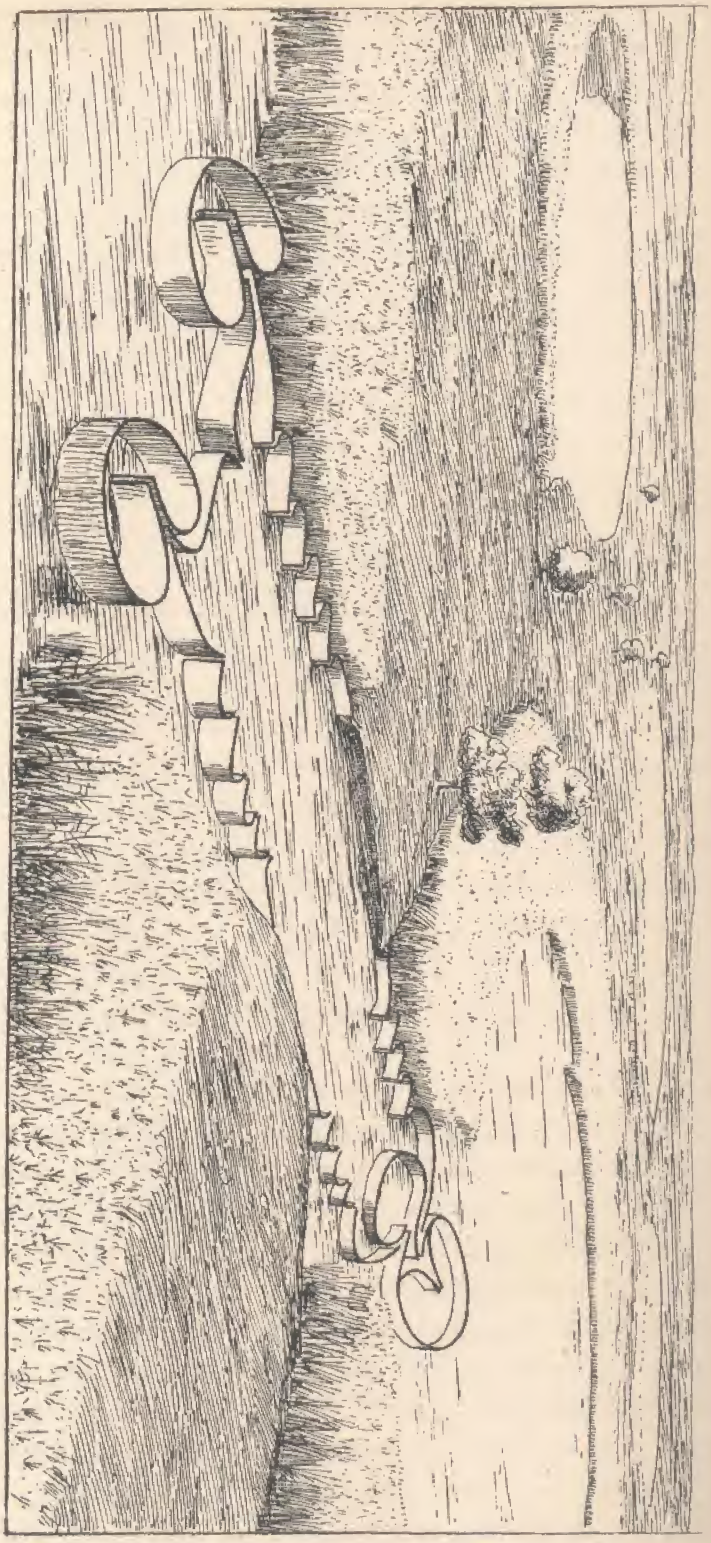

Fig. 300. Oboare cu cotețe, făcute într'o gârlă din Deltă care leagă între ele 2 ghioluri cu malurile de stuf.

dență modul de construire și aranjamentul acestor «Oboare cu cotețe»

pentru două din cazurile principale, cari în bălțile cu stufărie mare pe

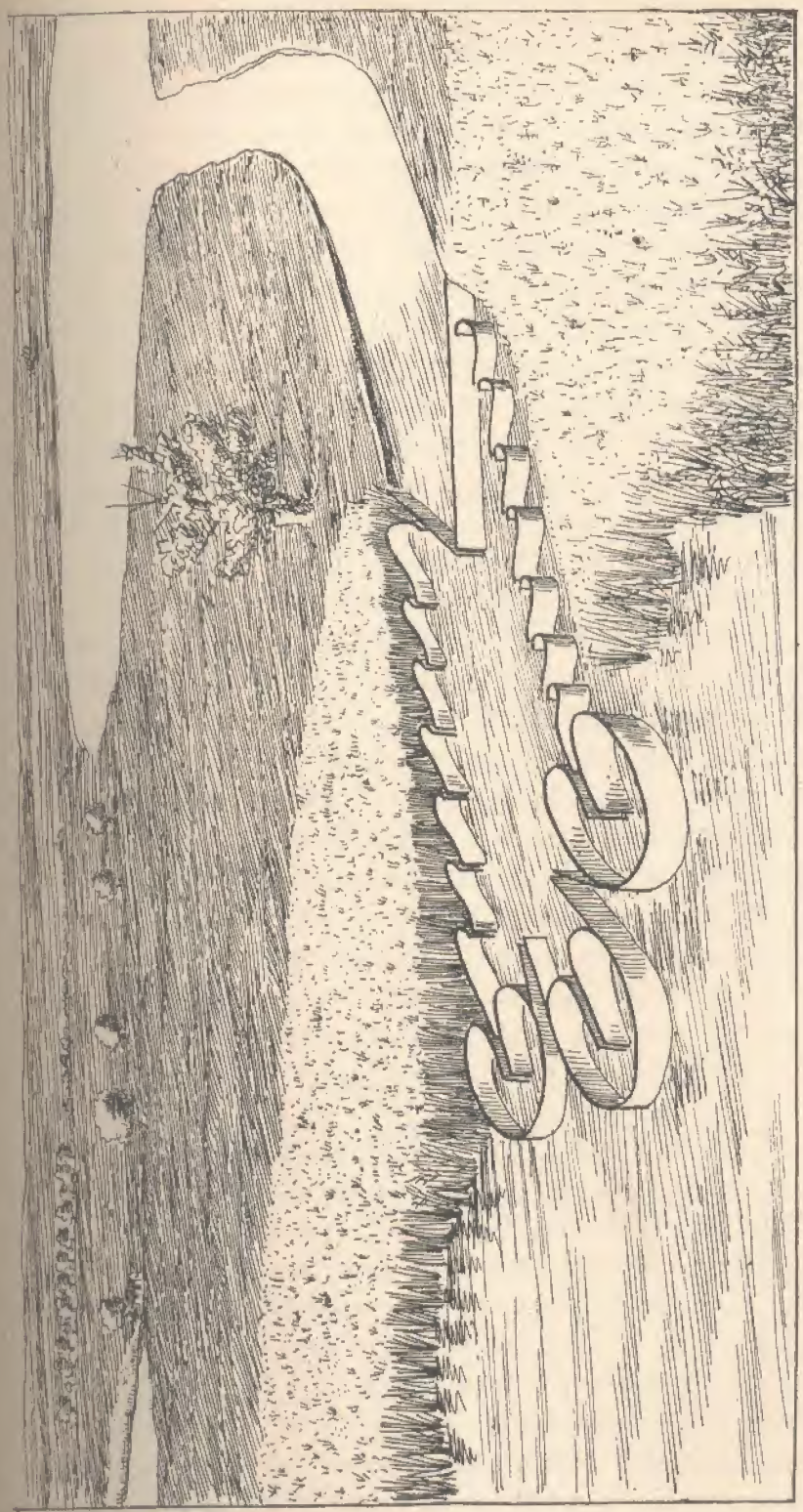

Fig. 391. Oboare cu cotețe, făcute într'o gârlă care leagă un ghiol cu malurile de stuf cu altul având malurile de grind.

mărgini ale Deltei Dunărei se prezentă mai des, și anume:

a). Pentru cazul când avem două ghioluri, fiecare încunjurate cu stufărie mare pe margini (numită de pescarii ruși *Opușină)* și cari stau în legătură între ele printr'o gârlă cu maluri de grind; și

b). Când avem un ghiol încunjurat din toate părțile cu stufărie mare, care stă în legătură cu un alt ghiol ale cărui maluri sunt de grind (numit de pescarii ruși și lipoveni: *Jepotină).*

Figura 300 ne arată primul caz: dela un capăt și dela altul al gârlei, imediat ce acestea ies din grind și dau în regiunea stufului, se face dela ambele maluri câte un gard lung de trestie, care prelungește cele două capete ale gârlei la distanțe considerabile în stufăria din aceste ghioluri. Aceste 4 garduri (câte 2 la fiecare capat al gârlei) sunt fiecare provăzute pe toată întinderea lor cu câte o serie de guri de intrare — ca limbile dela coteț — cari dau din stuf în gârlă. La o distanță oarecare, aceste canale artificiale de garduri cari prelungesc capetele gârlei în stuf, se închid prin câte un mic gard transversal, provăzut și el atât cu limbi de intrare cât și cu câte unul sau două cotețe mari. Cu modul acesta dar întreaga gârlă este transformată într'un lung *Obor*, în care se concentrează tot peștele ce vine din stuf și intră prin limbile celor 4 garduri laterale dela capetele ei. De acì apoi, peștele se prinde în niște cotețe așezate la capetele oborului, cari se fac astfel ca să aibă guri de intrare atât dela obor cât și dela ghioluri.

După cum se vede din figura 300, de obiceiu se pune la un capăt al oborului un coteț zis bulgăresc, iar la celălalt capăt două cotețe simple cu câte două aripi fiecare. Aripile lor dinspre margini se prelungesc, unindu-se cu gardul cu limbi de pe lături, iar cele din mijloc se unesc una cu alta, pentru a formà o gură de intrare dinspre ghiol spre obor.

Pentru ca peștele din stufărie să meargă la obor spre a intrà apoi în cotețe, pescarii cutreeră toată stufăria (Opușina) și o bat cu ghionderele, speriind peștii cu «pleoscăiturile» și făcându-i să fugă astfel spre obor.

Figura 301 ne arată cazul al doilea: aici, începând dela capătul de grind al gârlei care dă în ghiolul cu stufăria, se face — de asemeni pe amândouă părțile — pe tot lungul stufului spre ghiol câte un gard lung cu *guri de intrare* din stufărie spre luminișul de apă; aceste garduri, ajunse apoi la o distanță oarecare în ghiol, se împreună printr'un gard transversal provăzut cu 3 cotețe — unul simplu la mijloc și două cu câte o aripă pe margini —; lesele acestor cotețe se unesc pentru a închide oborul și a formà limbi de intrare dinspre ghiol spre obor.

Tot la capătul acestei gârle, unde ea ajunge la ghiolul cu stuf, se mai face între malurile ei de grind și un gard mare transversal în formă de unghiu, cu o limbă de intrare spre obor.

Cu modul acest se închide astfel oborul din toate părţile, ne mai rămânând decât numeroasele limbi prin cari poate intrà peştele în el, atât din stufărie cât şi din amândouă ghiolurile, fără a mai puteà ieşì înapoi afară.

Şi acì peştele din stufărie se goneşte de pescarii, cari bat stuful în toate direcţiile cu ghionderele ca să-l sperie şi să-l facă să fugă în obor. Peştele din ghiolul cu malurile de grind însă («Jepotină» pe ruseşte) nu mai are nevoie să fie alungat într'acolo, căci el în epoca scăderii apelor — căutând un adăpost de stuf — e nevoit să meargă spre celălalt ghiol; în drumul său însă el întâlneşte oborul, în care intră spre a fi prins apoi în coteţele de aici.

Aceste două cazuri sunt tipice pentru ghiolurile Deltei şi se repetă foarte des, de sigur cu oarecari variaţiuni după felul bălţilor; toate acestea însă au ca principiu de a se face un obor mare, în care să se goneascâ peştele aflat în stufăriile învecinate şi apoi să-l prindă în coteţele dela capetele oborului.

Al treilea caz de pescuiri mari în stufăriile Deltei ar fi cel arătat în figura 291 — care în Deltă e chiar cel mai frecvent — adică când atât ghiolurile cât şi gârla de comunicaţie dintre ele sunt din toate părţile mărginite cu Stuf sau cu Plaur. In acest caz nu se mai fac Oboare ci numai Lave de coteţe foarte lungi, cari încunjură suprafeţele întinse de stuf, sau cel puţin părţi din ele. Când în stuf nu există gârle sau cărări naturale în cari să se aşeze Lavele de Coteţe, atunci se taie drumuri cu Târpanele, cum s'a arătat mai sus la descrierea lavelor.

Aceste moduri de pescuire amintesc întru câtvà prinderea Anguilelor prin labirinturi cu coteţe în lacurile — numite «Vali» — din lagunele dela Commachio din Delta fluviului Pô.

GRUPA B.

ZĂTOANELE.

Din descrierea asupra biologiei generale a peștilor, pe care am dat-o în această lucrare, s'a văzut că crapii, cari rămân în timpul iernii prin bălți, formează cârduri mari, cari își aleg acì locurile cele mai convenabile pentru a iernà împreună. Aceste locuri trebue să întrunească o serie de însușiri fizice, pentru a oferì peștilor condițiunile cele mai favorabile de vieață ce se pot aveà în acest anotimp și garanția că în ele vor puteà rezistà până la desgheț. Peștele nemâncând în această epocă, condițiunile de hrană sunt indiferente.

Principalele condițiuni sunt, ca apa în aceste lacuri să nu înghețe până în fund, și mai cu seamă ca oxigenarea ei să fie cât mai abundentă. Experiența și observațiunile îndelungate ce le-au făcut pescarii de generațiuni întregi asupra acestei chestiuni, cari-i interesează atât de mult, au stabilit, aproape pentru fiecare baltă în parte, unde anume sunt situate aceste locuri.

In general ele se găsesc la poala stufului — sau chiar în stuf — acolo unde apa are o adâncime aproximativă de 1 m., și câte odată chiar lângă mal, dacă la marginea stufului adâncimile sunt mai mari de 1 m. Niciodată însă ele nu sunt la «limpeziș» sau la adâncimi mari. Este probabil că această apropiere a stufului e favorabilă pentru oxigenarea mai activă a apei, fie prin aerul ce străbate prin tijele stufului, fie prin procesul de asimilație a acestor plante cari degajează oxigen.

In partea de sus a Brateșului pe la *Foltane* — un fel de insule de stuf în apă mai adâncă — e locul principal unde se grămădesc cârdurile de crap în acest lac ; de asemenea în ghiolul Petrei din Dobrogea se găsesc multe locuri unde se cârduește iarna peștele.

Locurile acestea, unde crapul se cârduește iarna pe sub ghiață, se numesc *Zătoane*, și se vorbește de *Zătonirea crapului.* Căutarea acestor locuri, încunjurarea lor și pescuirea lor cu instalațiuni speciale de cotețe — dacă nu sunt la adâncimi prea mari — constitue una din cele mai interesante pescării ce se fac iarna pe sub ghiață la bălțile Dunărei, și Brateșul este tocmai cel mai renumit din toate bălțile noastre pentru acest fel de pescărie.

Totalitatea instalațiunilor de garduri și cotețe ce se fac pentru prinderea unui asemenea cârd de pește, cu toate instrumentele auxiliare, se numesc și ele un *Zăton*.

Prima operațiune ce se face, și nu cea mai ușoară, este găsirea zătoanelor. Acestea nu se pot observà decât pe moină, când ghiața e mai subțire, și de aceea pescarii specializați în găsirea lor profită de primele zile de moină cari urmează după un ger mare și pleacă în căutarea lor. Ei recunosc locurile unde s'a zătonit peștele după niște «răsuflători» ce se ivesc la suprafața ghieței — numite de ei *Lumine* —, cari la început sunt foarte mici și apoi cresc până la 1 m. diametru. Care o fi cauza formării acestor copci naturale, provenite din topirea ghieței deasupra cârdului de pește, nu este încă o chestiune studiată; e foarte probabil însă că ghiața se topește din cauza cantității de gazuri degajate, și poate și a căldurii rezultate din activitatea vitală a atâtor ființe îngrămădite la un loc?

La început, când abiă s'a ivit zătonul, apa este turbure, căci peștii adunându-se, prin diferitele lor mișcări, spală mâlul de pe fundul bălții; de îndată însă ce zătonul este bine format și peștele cade în letargia sa de iarnă, apa se limpezește din nou. In tot cazul se știe că peștele acì spală numai mâlul de pe fund până ajunge la pământ tare, însă nu sapă gropi.

Intinderea unui zăton se recunoaște după felul sunetului ce-l produce ghiața atunci când pescarii o lovesc cu niște maiuri speciale, numite la Brateș *Seghinci*. Unde sunetul este sonor, ei știu că se întinde zătonul, unde este însă mai închis — adică mai mat —, acolo încetează zătonul; și aceasta e de sigur o dovadă mai mult de existența unor cantități mari de gazuri sub ghiață. In modul acesta ei determină întinderea zătonului și locul pe unde vor pune gardul pentru a-l încunjurà.

Toate locurile constatate ei le înseamnă cu preciziune, și apoi vin pescarii cari încep lucrările pentru așezarea gardurilor și cotețelor. Acestea variază după poziținea locului — dacă e la stuf, la poalele stufului sau lângă mal —,după adâncimea apei, etc. Tocmai din aceste cauze și zătoanele ce se construesc pentru pescuit sunt de mai multe feluri. Voiu descrie dar acì tipurile principale cari se fac în diferitele noastre bălți.

1. Zătoanele de lângă mal.

Când peștele se zătonește lângă mal, atunci gardul cu care se face închiderea se sprijină cu amândouă capetele sale de mal și se întinde spre

adânc până la distanța unde-i semnalată limita cârdului de pește; aceasta însă în tot cazul nu trece de linia adâncimilor de 1 m.

Aceste zătoane se fac, după localități, în mai multe feluri:

a) Zătoanele închise.

In unele locuri se încunjură cu un gard lung locul în care peștele este zătonit, ca și cum s'ar încunjură cu un năvod care se scoate la mal. Astfel figura 302 arată un asemenea Zăton de lângă mal, din ghiolul dela Piatra Călcata de lângă Isaccea.

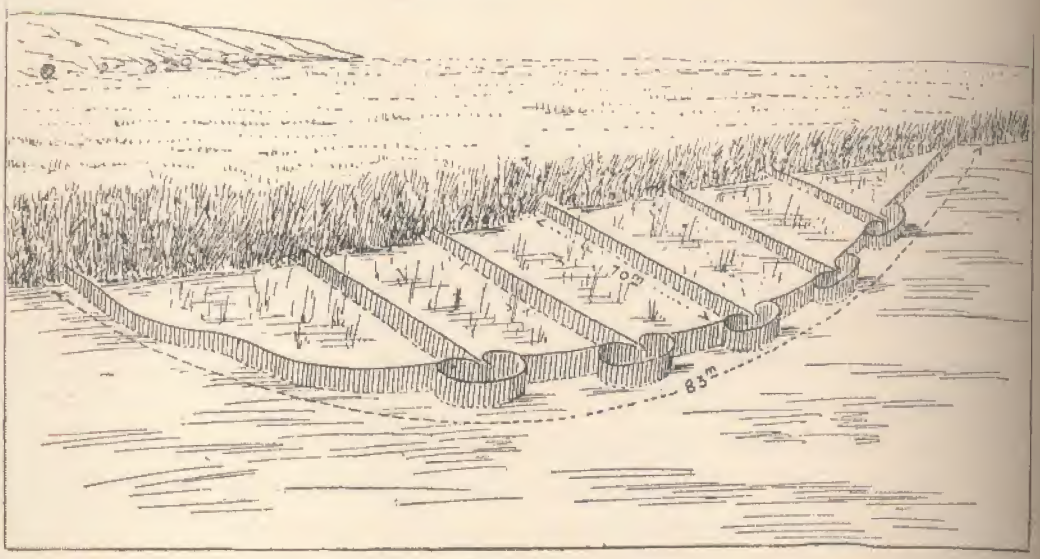

Fig. 302. Un Zaton de lângă mal, din ghiolul Piatra Călcată.

După cum se vede, acì locul în care s'a adunat peștele spre a se zătonì este situat chiar lângă malul de grind, cu stuf crescut pe el, pe o lungime de 83 m.; dela capetele acestui loc pornește spre adânc — până la o distanță ca de 10 m. — gardul de trestie care încunjură stufuł și pe marginile căruia s'au făcut vreo 6 cotețe. Adâncimile maxime sunt numai de 60 cm.

Pentru ca suprafața de apă închisă astfel cu acest gard să se pescuească mai ușor, ea se împarte printr'o serie de garduri transversale în mai multe compartimente. Aceasta se face în felul următor: se fac copci și se bate mai întâiu bine—cu *Maiurile*, cu *Ghionderele* și cu *Știulbucurile*—o parte din zăton, astfel ca tot peștele de acì să fie gonit sau în cotețe sau în părțile celelalte ale zătonului; după aceea porțiunea astfel bătută, care acum nu mai are pește, se separă printr'un gard transversal. Apoi se bate înainte o altă parte, și apoi se închide și aceasta ș. a. m. d., până

Fig. 303. Un «Zăton cu poartă» din Balta Brateș, deschis la capăt ca să intre peștele.

ce la urmă tot peștele ajunge a se concentrà în ultimul compartiment, de unde se prinde apoi în întregime în cotețe.

Interesantă e cifra cantităților de pește prinse în acest zăton în cursul unei ierni, fiindcă ne arată totodată și cari sunt felurile de pești, și mai cu seamă cari anume sunt proporțiile dintre diferite vârste ale crapului, cari se zătonesc iarna în bălți. In adevăr dintr'o cantitate totală de 13.419 kgr. de pește au fost 12.681 kgr. crap și numai 730 kgr. somn și abià 4 kgr. șalău.

Crapul a fost însă — aproape tot — crap mare, și anume: 10.341 crap și ciortocrap, 1.702 crap mijlociu (ciortan) și numai 638 kgr. crap mic (ciortănică). Deci crapul mare este dintre peștii noștri de baltă acela care rămâne în mai mari cantități iarna prin bălți, unde se zătonește.

b) Zătoanele cu poartă.

In alte locuri — în unele părți dela Brateș — se fac un fel de Zătoane speciale, cari se deschid la un capăt și se umplu cu pește de mai multe ori în cursul unei ierni. Pentru aceasta se alege un loc unde se știe că se adună pește și se trag—cu dopuri de stuf—două linii dela mal spre adânc, la cari se pun cotețe ca și cum ar fi două lave de cotețe în stuf. Aceste garduri cu cotețe încunjură locul numai din două părți, fără însă a-l închide complet (Fig. 303). După aceasta se lasă peștele să intre în zătonul astfel deschis — ceeace se întâmplă când se fac copcile la cotețe și el vine după apă proaspătă aerisită — și apoi se închide din nou cu totul, trăgându-se un nou gard transversal între capetele celor două garduri ce merg spre adânc; totodată se pune și o serie de cotețe la acest nou gard, în cari să se prindă peștele ce dă se fugă înapoi spre baltă.

Zătonul odată închis, se fac apoi copcile și se începe bătaia cu știulbucurile, ca la celelalte zătoane, pentru a alungà peștele la cotețe și a-l prinde. Când s'a prins tot peștele, iarăș se deschide zătonul la capătul sus, scoțându-se gardul și cotețele de aici, și se lasă să intre alt pește și apoi iarăș se închide ș. a. m. d.

2. Zătoanele circulare.

Zătonirea peștelui lângă maluri este mai mult o excepție și se face numai în anumite bălți — ca d. ex. Zătoanele din ghiolul Pietrei călcate de lângă Isaccea pe cari le-am descris mai sus — unde condițiunile naturale sunt prielnice; regula generală însă este că peștele se zătonește la oareșcare distanță de maluri, prin pâlcurile de stuf zise «Foltane» și la poala stufăriei. In aceste locuri cârdurile de pește se încercuesc

cu garduri și apoi se pescuesc cu cotețe. In cele ce urmează voiu arătă modul cum se fac în diferitele localități aceste zătoane de formă circulară și cum se pescuește cu ele în diferitele bălți ale Dunărei.

a) Arcacele.

In bălțile Dunărei din Dobrogea, dintre Ostrov și Hârșova, se fac un fel de Zătoane mici, numite *Arcace* (Fig. 304). Pescarii caută prin stuf și la coșcove locurile unde s'a adunat pește mai mult și încunjură apoi aceste porțiuni cu un gard rotund făcut din dopuri de trestie. După aceea ei fac pe marginea din afară a acelui gard câte 3 sau mai multe cotețe — după lungimea gardului — cari au limbile dinspre stuful încunjurat; apoi fac

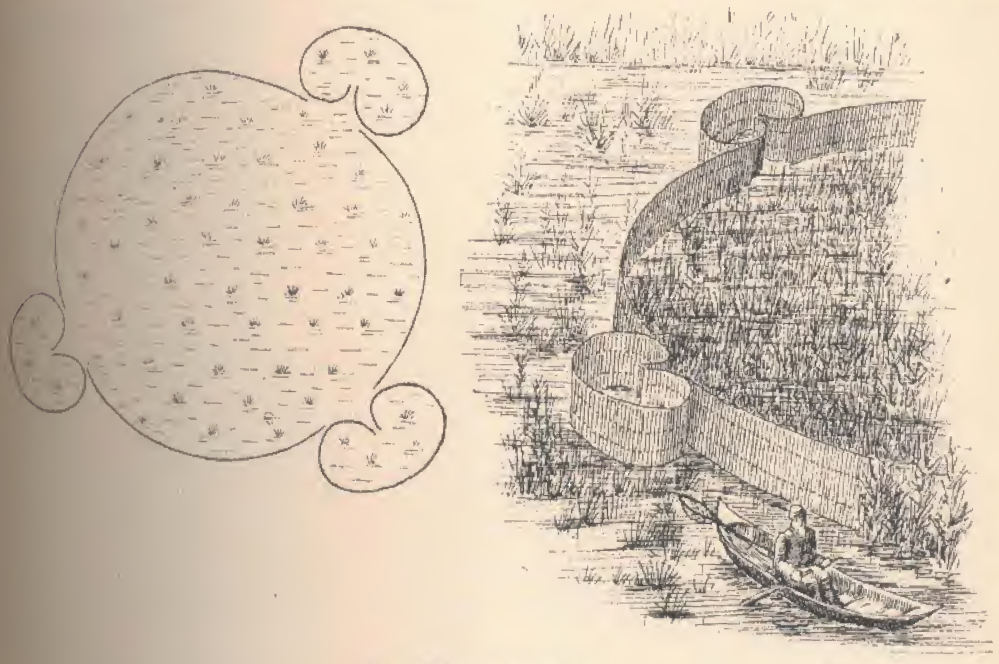

Fig. 304. Arcacele.

copci în ghiață și încep a bate stuful încunjurat cu ghiondere, maiuri, etc., goniud astfel peștele ca să intre în cotețe.

Cu arcacele se pescuește adeseori și toamna târziu, când încă nu a înghețat balta, dar mai cu seamă iarna pe sub ghiață când copcele dela cotețe atrag mai bine peștele să vină la apă aerisită.

b) Zătoanele circulare dela Brateș și dela bălțile Prutului.

Pescuitul cu Zătoanele este o specialitate a pescarilor moldoveni dela Brateș, și mai cu seamă a celor din partea de sus, dela Foltești, loca-

lităte care-și trage și numele dela *Foltanele* Brateșului, unde se zătonește iarna crapul.

După ce pescarii specialiști în căutarea zătoanelor le-au descoperit și le-au însemnat pe toate, se stabilește mai întâiu după sunet — după cum s'a arătat — întinderea zătonului și i se înseamnă limitele de jur împrejur. Sunt zătoane mici la cari circumfirența este numai de 80 m., iar la altele trece de 300 m. După aceasta se începe apoi *Închiderea zătonului.*

Prima operațiune este *Cosorîtul* — adică tăierea stufului pe ghiață — cu *Cosoarele* sau *Târpanele* și cu *Sabițele* sau *Rizacele* de jur împrejur, unde se va așezà gardul. Imediat în urmă vin cei cu *Simenele* cari sparg ghiața, făcând în ea de jur împrejur un canal îngust, iar în urma acestora vin cei cari așează gardul de trestie, bătându-l ușor cu niște maiuri în fundul bălții. Toate aceste operațiuni se fac cu multă precauțiune pentru a nu face sgomot și a sperià peștele.

Fig. 305. Pescarii merg cu bărcile printre sloiuri la facerea unui zăton în Brateș.

Figura 306 arată cosorîtul și baterea gardului cu maiurile în jurul unui Foltan mare dela Brateș, în timpul când balta nu e încă complet înghețată; pescarii merg, până la locul unde se face Zătonul, cu bărcile printre sloiuri (Fig. 305).

De îndată ce Zătonul este astfel închis de jur împrejur, pescarii trec cu cosorîtul înăuntrul zătonului, unde încep deasemenea a tăià stuful cu cosoarele și cu sabițele și a face linii prin el, iar alții prepară o serie de copci în ghiață în una din jumătățile cercului.

Figura de sus din Tabela XXXIV arată tocmai aceste scene și uneltele întrebuințate la aceste operațiuni.

Fig. 306. Incunjurarea unui Foltan dela Brateș cu gard de stuf și începerea cosoritului înăuntrul zătonului.

După ce și aceste operațiuni sunt gata, se începe împărțirea zătonului

Fig. 307. Așezarea cotețelor pe marginea zătonului.

în mai multe compartimente, punându-se mai întâiu un gard lung

transversal, făcut din dopuri de stuf, care iea diametrul acestei circumferințe și apoi o serie de alte garduri perpendiculare pe acestea.

Figura de jos din Tabela XXXIV arată tocmai așezarea gardului celui mare transversal.

In fine, zătonul fiind complet închis, se așează pe marginea sa o serie de cotețe în cari se prinde peștele. Figura 307 arată și această scenă la Brateș, iar Tabela XXXV arată un Zăton mare gata închis și pescuind la bălțile Prutului din Fălciu.

Interesant este însă modul cum se pescuește cu Zătonul: După ce s'a închis Foltanul, dacă e un zăton mic (Fig. 308 *a*) se fac cotețele numai

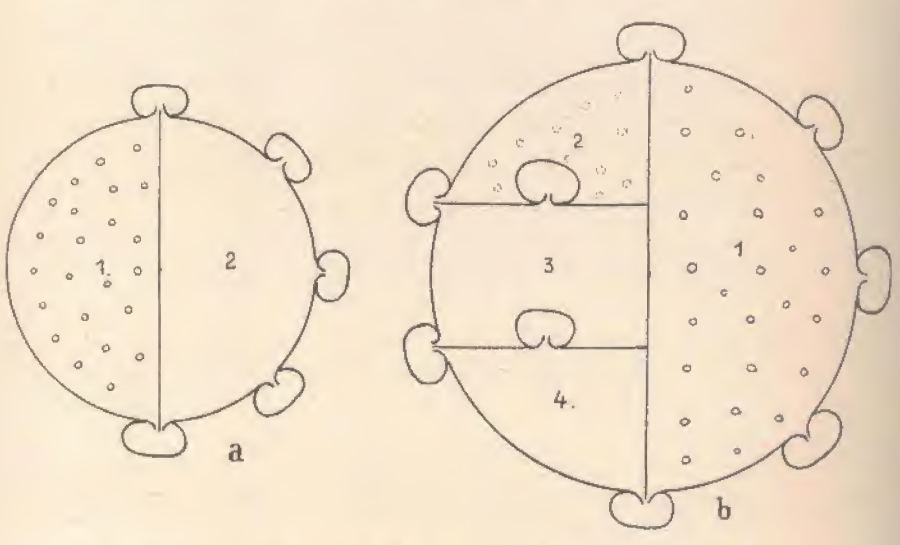

Fig. 308. Dispoziția cotețelor și copcelor: *a)* la un Zaton mic; *b)* la un Zaton mare.

pe o parte a sa (No. 2), iar apoi se fac o serie de copci în ghiață în aceea din jumătățile cercului care nu are cotețe pe margine; prin aceste copci se bagă apoi o serie de ghiondere lungi, cu cari se răscolește bine peștele de prin toate gropile și cotloanele sale de pe fund, precum și se bate totodată apa cu *Știulbucele.*

Stiulbucul (Fig. 309 *b*) este un maiu mare de lemn cu coadă lungă, al cărui capăt este scobit astfel că bătându-se cu el în apă produce un sgomot particular, după care i s'a dat și numele de Știul-buc!! Sgomotul și vibrațiunele puternice ale apei, produse prin aceste lovituri continue ale Știulbucelor, zăpăcesc cu totul peștele care sta pe fund în amorțire, și-l fac să fugă în toate părțile căutându-și un adăpost liniștit.

Peștele speriat fuge dar din această jumătate a zătonului și trece în cea cu cotețele pe margini. Când pescarii s'au asigurat că tot peștele a trecut astfel în celalalt compartiment, ei pun imediat gardul trans-

versal drept peste diametrul cercului, așă că acum tot peștele este izolat în jumătatea cercului cu cotețe.

Dacă zătonul este mic, atunci se fac copci în ghiață în această jumătate a cercului și se bate din nou cu ghionderele și cu știulbucele; atunci tot peștele fuge în cotețele dela margine, de unde se scoate apoi cu mincioagele (Fig. 309 și 308 *a*).

Dacă însă zătonul este mai mare, atunci și în această jumătate a cercului în care e închis peștele, se procede cum s'a procedat mai înainte, adică se bate cu stiulbucele un capăt al acestei porțiuni a zătonului și se alungă peștele din el; după aceea se închide și apoi

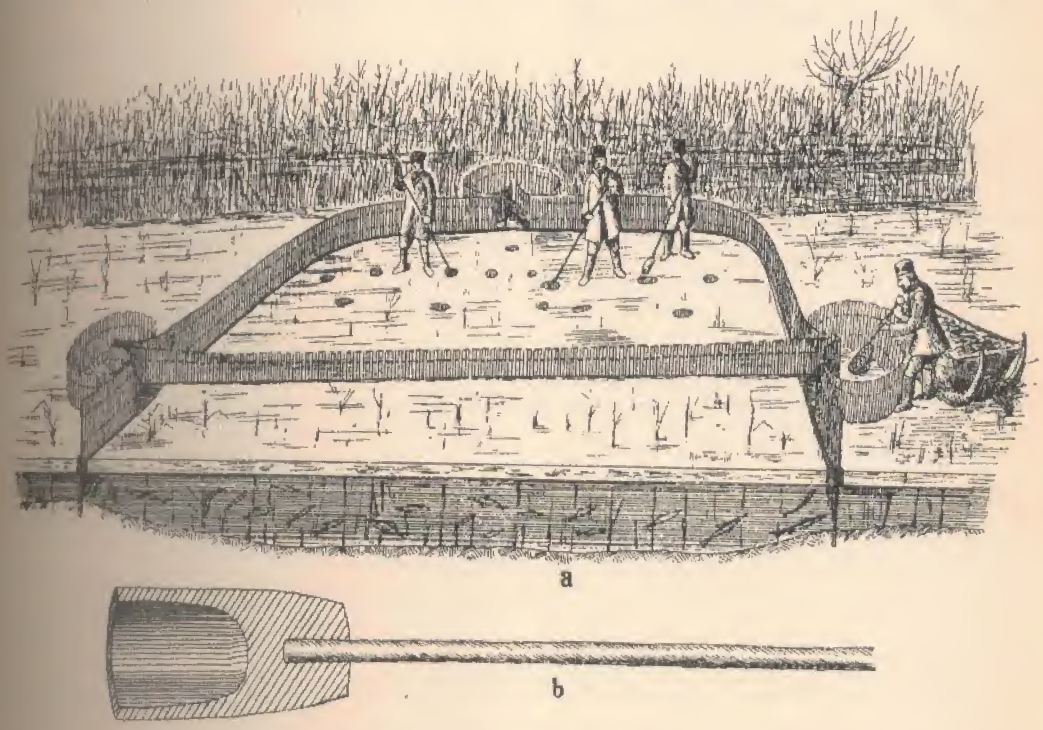

Fig. 309. Pescuitul zătoanelor: *a)* Speriatul peștelui cu ghionderele și știulbucul; *b)* Un știulbuc.

se bate alt capăt și se închide iarăș ș. a. ș. m. d., până ce la urmă tot peștele rămâne concentrat într'un mic compartiment, de unde se prinde cu ușurință în cotețe (Fig. 308 *b*).

Pentru mai multă siguranță, la aceste zătoane mari — când peștele e închis într'un mic compartiment — se fac cotețe chiar și la gardurile de separare interioare (Fig. 308 *b*, 2, 3, 4).

Peștele scos, pescarii îl așează apoi într'un Horeț mare, zis pe la Brateș *Mandră*, care este o închidere, făcută din dopuri de stuf, având forma bobului de fasole, și care are de scop de a păstrà peștele viu

până ce se prind cantităţi mari ca să se poată transportă la piaţa de vânzare.

Dintr'un zăton de acestea se poate scoate până la 8.000 kgr. de peşte; însă în cursul unei ierni, dacă timpul e favorabil, se pot face într'o singură baltă mai multe sute de zătoane, a căror producţiune totală se sumează la cantităţi de peşte foarte mari.

In iarna 1907/908 d. ex. se închisese la Brateş, dela 10 Decemvrie până la 15 Ianuarie, 109 zătoane, cari au dat în total o producţiune de 165.906 kgr. de peşte.

Peştele prins la aceste zătoane e numai Crap mare şi Ciortocrap, deci peşte de cea mai bună calitate.

Zatoanele dela Brateş au o mare importanţă şi pentru aprovizionarea cu peşte proaspăt a pieţei Galaţi în timpul iernii. Aici în adevăr, când Dunărea e îngheţată şi nu se poate transportă peşte din Deltă decât cu greutate, zătoanele trimit zilnic la piaţă cantităţi mari de Crap, cari apoi se răspândesc în toată ţara spre a satisface pe cât posibil cerinţele consumaţiei.

VI.

GARDURILE ŞI INCHISORILE.

In capitolele în cari am tratat biologia generală a peştilor din apele Dunărei, s'au văzut diferitele migraţiuni pe cari aceştia le fac la anumite epoce între balta şi albia fluviului. Pe baza cunoaşterii detaliate a acestor migraţiuni şi a raporturilor biologice dintre baltă şi albie s'a creat încetul cu încetul un sistem raţional de exploatare a acestor pescării, care, utilizând cât mai bine condiţiunile naturale, caută a închide în bălţi sau gârle peştii odată intraţi în ele, a-i lăsà să se îmmulţească şi să crească acì, profitând cât mai bine de avantajele ce li se oferă, şi apoi a-i prinde.

Această închidere în bălţi a peştilor se face prin *Inchisori* şi *Garduri*, aşezate la timp, cari-i opresc să mai poată ieşì înapoi spre albie; prinderea lor însă se face, în parte cu diferitele instrumente, pe cari le-am descris în capitolele precedente, iar în mare parte printr'o serie de aparate speciale adaptate la aceste garduri, în cari peştele se prinde singur, ademenit, înşelat sau împins de curent.

Cum însă intrarea peştelui în bălţi — care se face atât peste maluri cât şi prin numeroasele gârle prin cari bălţile comunică cu Dunărea — variază, atât după condiţiunile hidrografice speciale din diferitele regiuni ale Dunărei cât şi după modul de alimentare a bălţilor; tot astfel şi închisorile ce se fac, precum şi modurile de prindere întrebuinţate, variază şi ele. Pe când d. ex. în bălţile din susul Dunărei, peştele caută să intre în ele odată cu venirea apelor mari, în bălţile din Deltă — cari sunt rezervorul cel mare de peşte pentru tot basinul Dunărei — el caută din contră să iasă afară, îndată ce simte curentul de apă proaspătă care începe a intrà primăvara prin băţi.

De asemenea pe când în susul Dunarei — unde oscilaţiile nivelului apelor fluviale sunt cu mult mai mari şi fundul bălţilor e la un nivel cu mult mai ridicat faţă de etiajul fluviului — pe când acolo în timpul scăderii apelor se formează adevărate cascade dinspre baltă înspre albie, cari apucă şi peştii în cantităţi foarte mari, târîndu-i la vale, în Deltă lucrurile se petrec în alt mod; acì oscilaţiile fiind cu mult mai mici şi

fundul bălţilor fiind chiar sub nivelul etiajului, aceste cascade nu se produc cu atâta intensitate şi peştele face migraţiunile sale în mod normal, urmând pornirilor sale fiziologice, fără a mai fi apucat fără voia sa şi dus de curent. Toate acestea fac ca prin închisorile din aceste două regiuni să se urmărească scopuri diferite şi ca şi mijloacele de prindere să fie de asemenea altele, adaptate acestor condiţiuni speciale.

Mai mult încă, noi am văzut că, în lacurile mari litorale dela Sudul Deltei, specia principală care formează producţia lor este Chefalul, şi ştim că acesta este un peşte migrator care vine din mare la epoci fixe şi are cu totul alte obiceiuri decât crapul, somnul şi celelalte specii din bălţile Dunărei propriu zise. Inchisorile ce se fac acì şi modurile de prindere sunt aşà dar şi ele cu totul altele, bazate pe biologia specială şi pe felul migraţiunilor acestor peşti.

In cele ce urmează dar vom face deosebire între închisorile ce se fac la bălţile din susul Dunărei, închisorile dela bălţile din Deltă şi închisorile de chefali din lacurile litorale, şi le vom descrie pe fiecare din acestea separat, arătând totodată pentru fiecare şi mijloacele de prindere ce se întrebuinţează împreună cu ele.

GRUPA A.

INCHISORILE LA BĂLȚILE DIN SUSUL DUNĂREI.

După cum s'a văzut din scurta descriere hidrografică ce am dat-o mai sus despre regimul natural al apelor Dunărei, și mai cu seamă din descrierile amănunțite din lucrarea mea despre Regiunea inundabilă a Dunărei, constituțiunea bălților din susul Dunărei și modul lor de alimentare diferă cu totul de cele din Deltă. Potrivit acestor condițiuni naturale de existență diferite, și felul de viață al peștilor împreună cu migrațiunile ce le fac ei este altul acì decât acolo.

Pe când în bălțile din Delta Dunărei oscilațiunile nivelului sunt cu mult mai mici și suprafața acoperită cu apă rămâne cu mult mai constantă, în bălțile din susul Dunărei, atât nivelul cât și suprafața acoperită de apă variază foarte mult dela epoca apelor mari la epoca apelor mici. Din această cauză, pe când bălțile Deltei sunt un rezervor permanent de pește, în bălțile din susul Dunărei producția depinde în prima linie de cantitatea de pește ce intră în ele din albie odată cu venirea apelor Dunărei în creștere atât prin gârle cât și peste maluri. Astfel fiind, inchisul bălților acì are o importanță cu mult mai mare, căci dela modul cum se face el depinde aproape întreaga producție anuală a acestor bălți.

In lucrarea mea despre regiunea inundabilă a Dunărei am arătat pe larg raporturile în cari stau diferitele bălți și regiuni băltoase din susul Dunărei față de etiajul ei, și modul cum se face la fiecare din acestea alimentarea lor periodică cu apă proaspătă. Tabelele cu cotele de nivel ale fundurilor acestor bălți și gârlelor lor, pe cari le-am dat acolo, și oscilațiunile nivelului apelor fluviale pentru fiecare punct, ne dau elementele principale pentru a judecà și chestiunea închiderii cu garduri a acestor bălți. In acea lucrare, pe lângă aceste date importante, am mai descris încă pe larg pentru o serie din principalele bălți — dintre cari și bălțile Brăilei — și modurile chiar cum se fac închiderile, arătând la ce anume nivel al apelor Dunărei și la ce anume epoce se pun diferitele garduri. Nu voiu mai revenì dar și acì asupra acestor chestiuni de detaliu — tratate destul de pe larg în acea lucrare — ci mă voiu mărginì a precizà numai câtevà puncte generale și a descrie apoi în toate detaliile diferitele feluri de închisori și modul cum se construesc ele.

I. Epoca închiderii bălților.

Peștele începe a intrà în bălțile din susul Dunărei îndată ce încep a venì apele mari de primăvară; el intră atât din cauza turburelii apei cât și mai cu seamă împins în această epocă de necesitatea de a-și găsì locurile sale de reproducere, cari sunt în baltă. El intră mai întâiu prin gârle — cari deci trebue în această epocă să fie bine curățite — și apoi, dacă apa vine destul de mare, el trece și peste maluri, răspândindu-se în toate părțile regiunii inundabile, spre a-și găsì fiecare specie locurile preferite pentru reproducție.

De îndată ce apele încep a scădeà, tot materialul de închidere trebue să fie pregătit și transportat, pentru a așteptà gata la locurile unde se vor face închisorile. Când apele în scădere ajung la un anume nivel, pe care experiența l-a arătat pentru fiecare baltă în parte ca cel mai potrivit, atunci se fac mai întâiu gardurile transversale *(Garduri sterpe* sau *Garduri oarbe)*, cu cari *se închid gârlele* cari alimentează acea baltă.

Scurt timp după închiderea gârlelor, când apele mai scad încă puțin, însă astfel ca să acopere încă destul de bine malurile, se face *Închiderea generală a bălții*, îngrădind-o de jur împrejur pe grindul malului Dunărei cu un gard continuu zis *Pleter*, care închide orice depresiune cât de mică prin care ar puteà scăpà peștele. Oricât de mare ar fi suprafața unei bălți — sau a unui complex de bălți cari la un loc formează o unitate — închiderea aceasta cu pleter trebue să se facă deodată și în cel mai scurt timp; astfel de ex. la bălțile domeniului Brăilei, în anii de ape mari, închiderea se face pe o lungime de aproape 62 km. și se isprăvește în cel mult 10 până la 12 ore de lucru.

Alegerea momentului pentru închiderea bălților este de cea mai mare importanță: cine închide prea de vreme, pierde o mare parte din pește care nu a apucat încă a intrà; cine închide prea târziu, riscă să scape tot peștele — sau o mare parte din el — care poate fugì într'o singură noapte. Cine închide cu ape prea mari, riscă să-i rupă peștele gardul sau să-i fugă pe deasupra lui la o mică viitură nouă; cine lasă să scadă apa prea mult, riscă să nu mai găsească nimic în baltă ș. a. m. d. De aceea chestia momentului când să se facă închiderile este cea mai delicată care se pune unui proprietar sau arendaș de bălți, și numai oameni cu o mare experiență și o profundă cunoaștere a condițiunilor hidrografice speciale ale acelei bălți pot luà o hotărîre, care depinde în fiecare an după modul cum cresc și descresc apele Dunărei.

A se stabilì regule precise pentru alegerea momentului când să se facă închiderea este o imposibilitate, căci aceasta depinde prea mult de condițiunile locale hidrografice, de constituțiunea fiecărei bălți și gârle

etc.; fiecare proprietar de baltă însă trebue să cunoască câtevà norme generale, scoase din experienţe îndelungate, de cari să se conducă, şi anume:

1. Să nu închidă cu ape prea mari, decât atunci când dispune de un material de închidere suficient pentru a încunjurà toată întinderea bălţii, şi pentru a face pleterul atât de înalt, ca o nouă viitură să nu-l acopere, şi atât de solid, ca să fie în stare să reziste peştelui — şi în special crapului — care-l poate rupe cu uşurinţă;

2. Să nu închidă cu ape prea mici, chiar dacă e târziu, decât atunci când, studiind datele asupra undei ce vine din susul Dunărei, vede că nu mai poate sperà la o nouă «viitură»;

3. Să observe necontenit cârdurile de peşte intrate în baltă, spre a vedeà dacă a intrat suficient, şi numai atunci când se va convinge că

Fig. 310. Închiderea bălţilor domeniului Brăila cu «Pleter» aşezat pe mal. Parii fiind gata bătuţi şi gardul de ostreţe plutind alături, se ridică în picioare, se leagă de pari şi se bate cu maiurile în pământ.

nu mai e speranţă să intre şi alt peşte, să închidă;

4. Să observe în baltă bătaia Somnului, şi dacă acesta a început a-şi lepădà icrele, să închidă cu orice ape, căci Somnul este cel dintâiu peşte mare care părăseşte balta îndată ce şi-a isprăvit cu clocirea icrelor sale;

5. Dacă vine apa turbure în Dunăre, chiar fiind mai târziu, să mai aştepte cu închisul, căci peştele din Dunăre în acest caz continuă a intrà, iar cel din baltă nu fuge la apă turbure;

6. Dacă apa din Dunăre se limpezeşte mai din vreme şi dacă, din observaţiile făcute în baltă, el ştie că peştii şi-au lepădat dejà icrele, atunci să închidă imediat, oricare ar fi nivelul apelor ş. a. m. d.

După ce pe baza unor astfel de principii, și în urma unor observațiuni continue asupra intrării și bătăii peștelui, s'a stabilit momentul când să se facă închiderea generală pe maluri, se concentrează apoi toți pescarii din toate satele încunjurătoare și se începe ridicarea și baterea gardurilor de pleter :

Mai întâiu se bat cu câtevà zile înainte *Parii* de cari se leagă gardul, iar *Ostrețele* și celălalt *material lemnos împletit* din care se face *Pleterul* se așează alături, lăsându-l să plutească culcat la suprafața apei. Când vine apoi ziua fixată pentru închidere, pescarii, împărțiți în grupuri distribuite pe la toate colțurile bălții, ridică numai gardul de ostrețe vertical, îl leagă de parii dejà bătuți și-l bate cu maiurile în pământ (Fig. 310).

Această întreagă operațiune trebue făcută în cea mai mare grabă, ca să fie gata în întregime numai în câtevà ore, deoarece peștele bagă repede de seamă că e închis și caută imediat prima deschizătură liberă ca să fugă afară.

II. Materialul din care se fac închisorile și confecționarea lui.

Inchisorile cari se fac, fie pe maluri fie în gârle, sunt toate compuse din bețe de trestie sau de lemn împletit cu papură sau cu teiu. Fiecare rând de împletitură se numește un *Voiu* (sau *Sboiu)* și după numărul lor lor deosebim *Garduri de două voiuri* sau *Garduri împletite la două voiuri, la 5 voiuri*, etc.

Materialul din care se fac gardurile are și el diferite denumiri, după forma și felul materialului întrebuințat, după dimensiunile sale, după numărul voiurilor la împletitură etc., și aceste numiri apoi variază și ele după diferitele localități.

Unde apa este mică și curentul foarte slab, gardul se poate face de stuf. Pentru aceasta se aleg bețe de stuf, dela 0.80 m. până la 2 m. lungime, cari se împletesc cu papură la două până la patru voiuri și se formează astfel niște lese numite *Dopuri de stuf*, cari au de obiceiu câte 5 m. lungime fiecare. Distanța între un voiu și altul este de 45—60 cm. Intr'un *Dop* intră până la 200 de bețe de trestie. Aceste dopuri, astfel împletite cu papură, mai servesc încă și la facerea Cotețelor precum și a *Juvelnicelor* sau *Horețelor*, cari se fac pentru păstrarea în ele a peștelui viu.

Unde curentul apei e cevà mai tare când se scurge din baltă — și aceasta e aproape în totdeauna cazul la bălțile din susul Dunărei, căci acì diferința de nivel între fundul bălților și etiajul Dunărei e mai mare

și apele în albie scad mai repede — se ieau, în loc de stuf, *Ostreţe de alun*; unde nu există păduri cu aluni, se ieau alte lemne sau chiar și numai șipci de brad.

Se numesc *Ostreţe* (în Dobrogea, Moldova și regiunea Brăilei), niște prăjini având lungimea până la 4 m., tăiate din crâng massiv, ajuns în stare de «prăjiniș».

Ostreţele mai mici, până la 2 m. lungime, se împletesc cu papură până la 5 voiuri și se fac din ele *Dopuri de alun*, având fiecare dop de obiceiu o lungime de 5 m.

Intr'un dop de două voiuri (80 cm. înălţimea ostreţei) intră 170 de ostreţe, la un dop de 3 voiuri (110 cm. înălţime) intră 156 beţe, la unul de 4 voiuri (1.40 m. înălţime) 140 ostreţe și la unul de 5 voiuri (1.70 m. înălţime) 130 de ostreţe. Distanţa între două voiuri la dopurile de alun e de 45 cm., și numai la dopurile de două voiuri distanţa este de 60 cm. între ele.

Prăjinile de alun, cari sunt mai groase, având dela 2—4 m. înălţime fiecare, se împletesc și ele la 5 până la 7 voiuri — nu însă cu papură ci cu funie de teiu — spre a formă niște lese mai mari, numite *Cocinoaie*, cari au de obiceiu 7 m. lungime. La o Cocinoaie de 5 voiuri intră 200 de beţe de alun de 2.20 m. înălţime, la una de 6 voiuri 200 de beţe de 2.40 m. și la una de 7 voiuri 200 de beţe de 2.70 m. Distanţa între voiuri aci este de 40—50 cm.

In locurile unde scursoarea e mai mare și e nevoie de un gard mai gros, în loc de beţe de alun se fac cocinoaiele și din *Ghiondere*, împletite cu teiu dela 5 până la 7 voiuri.

Ghionderele sunt niște ostreţe mari de brad necioplite (vârfurile bradului), cari au o foarte mare întrebuinţare la gardurile dela pescării, fiind cele mai practice la închisul gârlelor. Avantajele lor principale asupra celorlalte materiale sunt următoarele: lemnul e mai drept decât toate esenţele, nu se îndoaie și nu se sparg la capătul de sus când se bat cu maiul în pământ, nu au noduri cari să se oprească la împletituri și alunecă cu ușurinţă prin ele când se bat cu maiul, sunt rotunde și nu opresc apa să curgă printre ele, etc. Tocmai din cauza acestor calităţi, Ghionderele servesc mai cu seamă la formarea gardurilor celor mari, zise Garduri sterpe, dela gârlele mari de scurgere.

Ghionderele mai mari și mai groase se împletesc cu teiu la 6—12 voiuri spre a formă *Cocine*, cari sunt împletiturile cele mai mari și mai puternice cari se pun la garduri, acolo unde apa e mai mare și curentul mai repede.

Toate aceste numiri de cocine, cocinoaie, dopuri, etc. se întrebuinţează mai mult în Dobrogea și pe la pescăriile din regiunea Galaţi-Brăila.

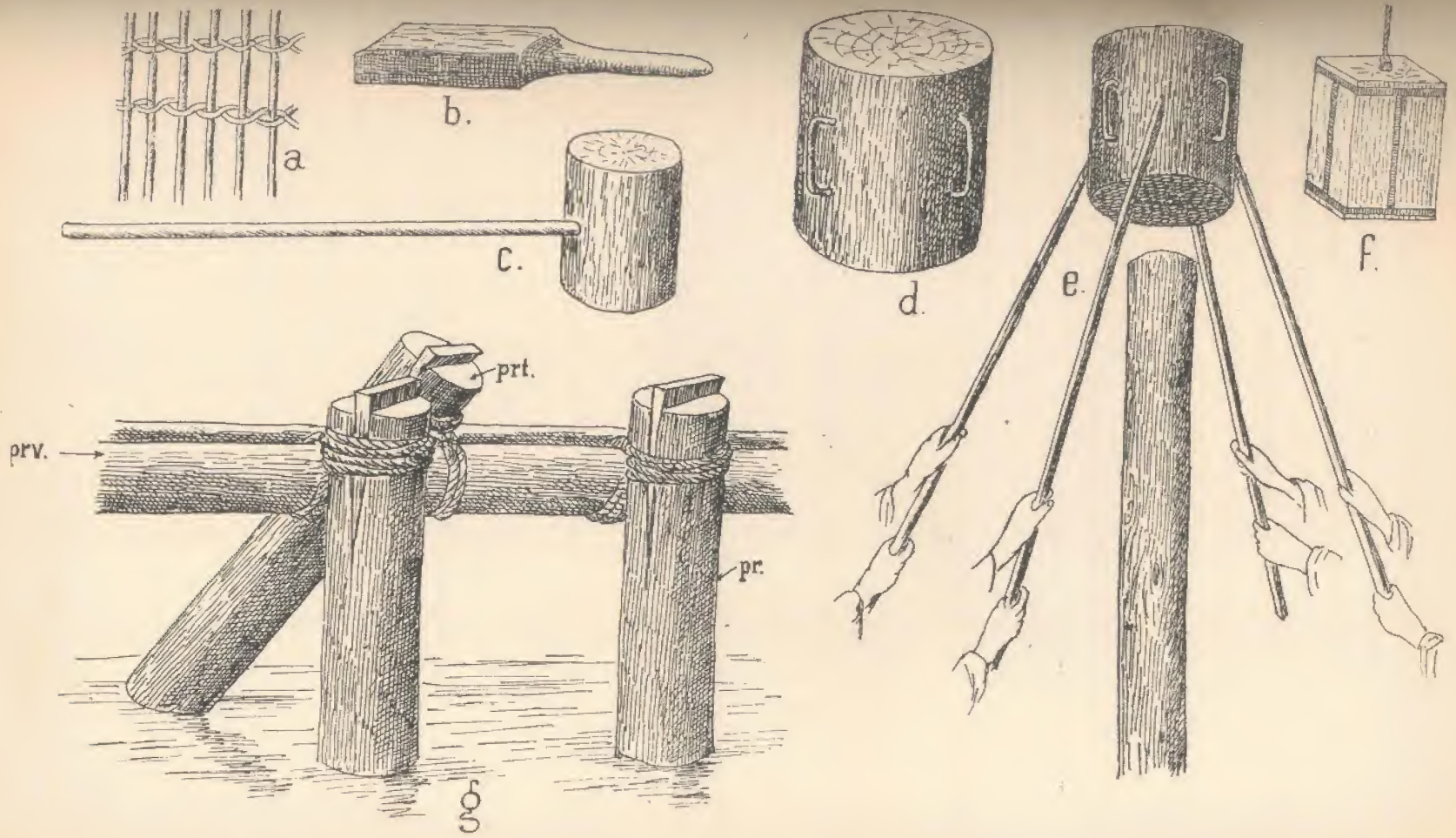

Fig. 313. Elementele din cari se compune un gard și uneltele necesare la facerea lui.

face și din șipci de brad împletite cu teiu, ca de ex. la bălțile de pe Borcea, Călărași, etc. (Fig. 312).

La Rupturi, unde scursoarea e mai repede, se pun dopuri mai înalte, de 5 voiuri, iar pe grindul malului se ieau de obiceiu numai dopuri mici de două voiuri.

2. Gardurile sterpe.

La gârle, unde curentul e puternic, gardurile se fac cu mult mai solide decât Pleterul. Aceste garduri—dacă nu sunt provăzute cu vreun instrument de pescuit (Limbă, coteț, etc.)—se numesc *garduri sterpe*.

Pentru facerea lor, se bat mai întâiu în fundul gârlei, deacurmezișul ei, cu «Berbeci» sau «Capre» și «Sonete» speciale (Fig. 313 *d*, *e* și *f*, și fig. 314) o serie de piloți mari numiți *Pari* sau *Stâlpi* (Fig. 313 *pr.*) al căror număr variază după lățimea gârlei. De capetele de sus ale tuturor acestor stâlpi se leagă cu «otgoane de teiu» sau cu «curpene de viță sălbatică» o ghilă groasă și lungă—sau înnădită cât ține lățimea întregei gârle — numită *Privină*, sau și *Prevină* și *Previlă* (Fig. 313 prv.); apoi din partea opusă de unde vine curentul, se pune o altă serie de pari groși înclinați și legați de privină, cari sprijină întreg gardul și se numesc *Proptele* (Fig. 313 prt.).

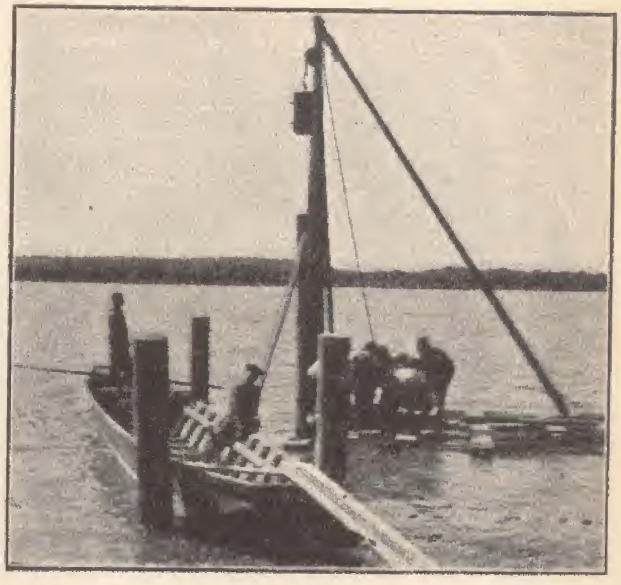

Fig. 314. O sonetă pentru bătut parii la gardurile mari (dom. Brăilei).

La gardurile mai mari, pentru o mai mare soliditate, legăturile stâlpilor cu previna și cu proptelele se fac cu «curpene de viță sălbatică», cari le țin mai strânse decât otgoanele de teiu; de asemenea, pentru ca aceste legături să nu se urce în sus și să scape peste capul parului, atât capătul stâlpilor cât și al proptelor este crăpat și se bate în ele câte o pană groasă, care, de câte ori se simte că se începe a se slăbi legătura de curpen, se bate mai afund (Fig. 313 *g*).

Pe acest schelet astfel format se prind apoi, de partea opusă proptelelor, *Cocinele* sau *Cocinoaiele* — după cum apa e mai joasă sau mai înaltă — pentru a formă gardul. Fiecare din ghionderele cari compun

aceste împletituri se bate apoi cu maiul, până intră adânc în pământ, spre a da astfel gardului soliditatea necesară.

Figura 315 arată scheletul unui astfel de gard sterp dintr'o gârlă din domeniul Brăilei, fotografiat în timp de secetă când gârla nu mai avea apă în ea. Aci se vede foarte lămurit poziția «Parilor», a «Privinei» și a «Proptelelor».

In Tabela XXXVIII și XXXIX, se arată apoi modul cum se așează lesele împletite din ghiondere — Cocinele și Cocinoaiele — legându-se de scheletul gardului. Acestea sunt 5 fotografii instantanee luate de d-l Ing. C. Dumitrescu în momentul când se așezà de către gardagii din Gropeni gardul sterp dela Filipoiul.

In Tabela XXXVIII se vede o parte din pescarii gardagii, cari stau pe previnile gardului și trag de «otgoane» o cocină care plutește în apă, și pe care stau în picioare ca pe o plută ceilalți pescari — apa aci are

Fig. 315. Scheletul unui gard sterp de pe o gârlă uscată în timpul secetei din domeniul Brăilei.

o adâncime de cel puțin 6 m. —; cocina fiind înfundată sub apă, din cauza multelor persoane ce stau pe ea, nu se vede la suprafață decât numai o mică porțiune dela capătul ei.

In Tabela XXXIX fig. de sus, se vede Cocina dejà ridicată în picioare, iar pescarii, care mai înainte stau pe ea, se țin acum de otgoane, înnotând din picioare și trăgând de otgoane, cu mânile, cocina spre fund.

In Tabela XXXIX, fig. de jos, cocina a dat dejà cu capătul ei de fund și pescarii bat cu niște maiuri mari în capetele ghionderelor, ca să le înțepenească acolo.

In Tabela XXXX, în fine, toate cocinile au fost puse și legate la locul lor; gardul sterp în forma sa generală e gata, și acum gardagiii bat în capetele ghionderelor cu niște maiuri mai mici ca să le fixeze bine în fundul gârlei, și să le egalizeze.

Pentru o mai mare soliditate, la fund, lângă picioarele gardului, se pune și piatră pentru ca peștele să nu poată scurmă pe dedesubt. Figura 98, pag. 222, care reprezentă gardul sterp dela Oltina, arată tocmai momentul când gardagiul se dă la fund pentru a cercetă piatra și a vedeà dacă peștele nu a scormonit pământul de sub gard.

Gardurile sterpe cu cari se închid gârlele pot fi de diferite dimensiuni, după cum e secțiunea gârlei în care se așează; potrivit cu aceasta variază firește și dimensiunile materialului lemnos întrebuințat. In general însă la *Gârlele de alimentare*, adică la acele gârle cari alimentează bălțile prin partea lor dela deal și cari au un prag mai înalt și o secțiune mai mică — cari deci funcționează numai un timp scurt și apoi întrerup legătura cu Dunărea — gardurile sunt cu mult mai mici decât la *Gârlele de scurgere*, cari au o secțiune mare și funcționează aproape tot anul. Astfel d. ex. la bălțile Crapinei și Ciulinețului la «gârlele dela deal» — adică la cele cari dau în Dunăre între Măcin și Pisica — gardurile, cari se așează foarte timpuriu, se fac numai din dopuri, pe când pe Ciulineț și gârla Crapinei, cari sunt «gârlele de scurgere», se fac garduri foarte mari cu stâlpi și proptele.

Tot astfel în domeniul Brăilei, numeroasele gârle de alimentare de jur împrejurul insulei, cari bagă cantități mari de apă în baltă în timpul creșterilor mari și se întrerup aproape cu totul în timpul apelor scăzute, se închid cu garduri relativ mici, pe când Filipoiul și Scurtu, cari sunt gârlele de scurgere, se închid cu garduri sterpe foarte mari.

La gardul sterp dela *Filipoiu* (Tab. XLI figura din dreapta și Tab. XLII figura de sus) se pun—după nivelul maxim ajuns de creșterile anuale — câte 20 de «stâlpi» sau «pari» la câte 1.60 m. distanță unul de altul, 9—11 proptele, 4—8 previne, 14 «lanți» sau «așternuturi» de fier, 450—500 ghiondere — de câte 6 m. înălțime fiecare—împletite cu teiu. Parii, proptelele și privinele se fac din ghile de câte 15.5 m. lungime fiecare.

La *gardul dela Scurtu*, care e cevà mai mic (Tab. XLI, figura din stânga), se pun de aceleași dimensiuni, câte 18 pari, 8 proptele, 4 privini, 14 lanți de fier și 440 ghiondere de brad de 6 m. fiecare.

Tot astfel se procede și mai departe în susul Dunărei: In *insula Borcea*, gârlele laterale din sus se închid cu garduri mici, iar pe Saltava, care e gârla mare de scurgere a bălților de acì, se face la gură un mare gard sterp (Tab. XLII, figura de jos).

Aici lucrurile se complică chiar și mai mult, căci pe cursul acestei

Fig. 316. Gardul sterp pe Bâtlanul la Cegani; cu o deschidere în el la revenirea apelor mari din 21 Iulie 1913, ca să poată intrà peşte nou din Dunăre.

gârle — și a părții ei din sus, numită *Bâtlanul* — existând o serie de

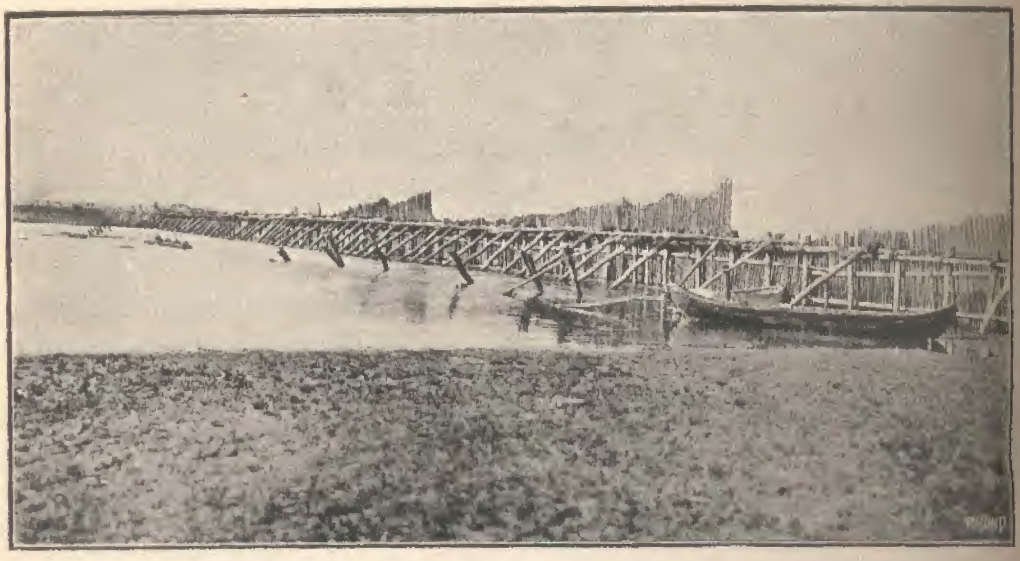

Fig. 317. Gardul sterp de pe gârla Cama (balta Mahâru) la 30 Maiu 1909.

proprietari, aceștia caută fiecare a face câte un gard sterp la limita din

jos a moșiei, pentru a-și închide peștele și a nu-l lăsă să fugă la vecini.

Fig 318. Gardul sterp dela Orlea.

Pentru a nu se da loc la ceartă, s'a stabilit din vechime o înțelegere —

Fig. 319. Gardul sterp dela gârla Nedeia; în timpul scurgerii apelor se face în el o gaură, la gura căreia se pune un sac.

și s'a transmis până astăzi prin tradiție — ca toți proprietarii de pe

cursul unei gârle să-şi facă aceste garduri în acelaş timp, rămânând fiecare stăpân pe peştele care l-a închis în apele sale. Aceasta este una din acele legi nescrise — dreptul tradiţional — cari se aplică însă cu mare rigurozitate la toate bălţile de pe întreg cursul Dunărei româneşti.

Ca exemple de aceste închisori a peştelui între diferitele moşii, se vede pentru Saltava, în figura de sus din Tabela LIII gardul dela Gaiţa şi în figura de jos de pe aceeaş Tabelă gardul dela Făcăeni. Pentru gârla Bâtlanul — adică pentru partea superioară a Saltavei— Figura 316 arată gardul dela Cegani, figura de sus din Tabela XLIV gardul dela Maltezi, şi figura de jos din aceeaş Tabelă gardul dela Stelnica. Deschizăturile din aceste garduri sunt toate făcute tot prin bună înţelegere, ca să intre prin ele peştele la revenirea apelor mari dela 20 Iulie 1913.

Fig. 320. Gardul sterp dela gârla Boaz (Privalul bălţii dela Turtucaia).

Şi la bălţile mai din sus, până la Mehedinţi, principiul de închidere a gârlelor este acelaş. Fără a le mai descrie mai amănunţit voiu da aci numai fotografiile gardurilor sterpe dela gârlele cele mai însemnate.

Astfel figura 317 reprezentă gardul cel mare de pe gârla Cama, care este gârla de scurgere a bălţilor din Domeniul Giurgiu şi în special dela balta Mahâru.

Figura 318 reprezentă gardul sterp dela bălţile cele mari din Romanaţi şi în special dela Orlea; figura 319 Gardul dela gârla Nedeia, care este gârla de scurgere a bălţilor Nedeia, Cârna, Măceşu, etc.; în fine figura 320 reprezentă gardul sterp dela privalul Turtucaia zis «Boazul».

Cu acestea cred că am putut da o idee despre modul cum se închid cu garduri sterpe gârlele din susul Dunărei; această descriere este însă cât se poate de sumară și tratează numai partea generală a închisorilor, fără a intră prea mult în detalii și a mai luà în considerare variațiunile locale dela o regiune sau chiar dela o baltă la alta.

3. Gardurile de dulapi.

Sunt multe bălți mari, numite «ghioluri de față», cari deși au o suprafață foarte întinsă, fundul lor este atât de ridicat față de nivelul etia-

Fig 221. Un «gard cu dulapi» pe gârla Zagna pe lângă Brăila.

jului fluviului și cu foarte mici depresiuni, încât, îndată ce apa din Dunăre scade, se coboară și nivelul lor. Când apele din Dunăre ajung la etiaj, ele aproape nu mai conțin apă și atunci fundul lor se usucă până la atât, încât se poate umblà cu carul peste el; peștii din aceste bălți în cea mai mare parte mor, afară de câtevà specii ca țiparii, caracuda și linul, cari se îngroapă în nomol și, cu puțina umiditate de acolo, pot rezistà — ducând o vieață latentă — până la o nouă inundație.

Tabela I arată o asemenea japșă uscată cu totul, la Noemvrie 1911, în regiunea Zagnei din domeniul Brăilei, în fundul căreia tocmai săpam pentru a scoate din pătura de nomol — uscată cu totul pe deasupra — țipari și caracude vii, cari se găsiau acolo la o adâncime de vreo 30 cm.

Tocmai pentru a se evită o asemenea mortalitate a peștelui, fie în timpul toamnei din cauza uscăciunii, fie iarna prin îngheț, la cele mai multe bălți puțin adânci, se face — în anii de secetă — în gârla lor de scurgere câte un fel de stăvilar, numit *gard cu dulapi*; acesta are de scop a ținea apa din baltă la un nivel mai ridicat, până la venirea unei nouă inundații. Astfel de stăvilare se fac chiar și la bălțile mari, ca de ex. Crapina, Brateșul, etc., când seceta e prea mare și nivelul lor scade toamna prea tare.

Figura 321 arată fotografia gardului cu dulapi dela gârla Zagna din domeniul Brăilei, ce s'a făcut acolo în anul de secetă 1911. Din scursoarea apei, printr'o gaură făcută în acest stăvilar, se vede diferența mare de nivel dintre gârlă și baltă și, deci, serviciul mare ce acest stăvilar îl aduce pentru conservarea peștelui din această baltă.

După cum se vede din această fotografie, modul de construcție a acestor «Garduri cu dulapi» este acelaș ca și al gardurilor sterpe obișnuite, adică și acì avem o serie de *Pari*, *Privine* și *Proptele*, la cari se mai pun după nevoie unul sau mai multe rânduri de *Lanți* sau *Leaturi*. Deosebirea e numai că în loc de cocine sau ostrețe, aici se așează vertical, pe partea de unde vine apa, o serie de scânduri groase cari să cuprindă toată albia.

4. Prispele.

In descrierea hidrografică a bălților Dunărei și mai cu seamă în lucrarea mea despre regiunea inundabilă, etc., am arătat că cea mai mare parte din bălțile din susul Dunărei au nivelul fundului lor deasupra nivelului etiajului fluviului; de asemenea, și în partea mai de jos până la gura Prutului, există o mulțime de bălți cu suprafețe mari, cari însă sunt puțin adânci. Și pentru acestea, o scădere prea îndelungată a nivelului apei din fluviu poate deveni periculoasă, căci scurgându-se prea multă apă, peștele din ele rămâne expus a murì iarna prin înghețul bălții.

Pentru a se evită asemenea inconveniente, la mai toate bălțile din susul Dunărei, pescarii observă când scade apa până la un anumit nivel și închid apoi gârla de scurgere cu un dig de pământ, pe care ei îl numesc *Prispă*.

«Inchiderea gârlelor cu prispe» în timpul toamnei este pentru multe bălți tot atât de importantă ca și închiderile cu garduri de primăvară, și face parte din sistemul de exploatare a acestor bălți. Un bun proprietar sau arendaș de bălți trebue să supraveghieze cu severitate ca în toamnele secetoase să se facă prispe la toate gârlele de scurgere, riscând altfel să-și piardă iarna chiar pe mai mulți ani toată producția.

IV. Pescuitul la garduri.

Peștele care a fost închis în bălți, de îndată ce simte că apa scade mai tare, dă să fugă afară pe unde poate. Mai întâiu încearcă să fugă peste maluri și pe la «Rupturi» și apoi se grămădește în cârduri mari pe la gardurile gârlelor. Firește, aceasta este o foarte bună ocazie pentru pescari de a prinde cu muncă puțină deodată cantități foarte mari de pește; de aceea, încă din timpurile cele mai vechi, ei au imaginat tot felul de instalațiuni spre a puteà profità de aceste momente favorabile și a prinde în cursele lor cârdurile de pește cari se grămădesc la gard pentru a fugì la Dunăre.

Pentru pescuitul la pleter, am arătat dejà în capitolele respective modul cum se așează pe lângă el vintirele și cotețele, pentru a prinde somnul și crapul (Fig. 289, pag. 543). Cârdurile cele mai mari de pește se grămădesc însă la gârle și acì deci trebuesc făcute instalațiunile principale de pescuit. După cantitatea de apă ce se scurge printr'o gârlă și după durata scurgerii se fac și instalațiunile de pescuit mai mari sau mai micì, cu un caracter mai permanent sau mai provizoriu.

Iată cari sunt principalele moduri de a pescuì la gardurile dela gârlele bălților din susul Dunărei:

1. Gardurile cu Vintroaie.

La gârlele de alimentare, prin cari se scurge apa numai puțin timp, se scot câtevà ghiondere din gardul sterp și se adaptează la gură un vintir mare fără canaturi, din acele pe cari le-am descris sub numele de *Vintroaie*. Apa, curgând cu repeziciune prin această gaură astfel formată, iea cu dânsa și peștii, cari rămân prinși astfel în vintir.

La alte gârle mai înguste și cu un curent mai slab, se pune înaintea gardului sterp — cu gura spre baltă — un vintir cu două aripi, ale căror capete sunt fixate de câte un mal, astfel că ele închid gârla ca un gard. Peștele, care în această epocă vrea să fugă la Dunăre, intră în vintir și rămâne prins.

2. Garduri cu sac.

La unele gârle de scurgere a bălților unde apa e prea repede, așà că nu se poate face o leasă cu *cutiță* — ca de ex. la gârla Argeșelul dela lacul Greaca, la Nedeia (Fig. 319) sau la gârla Boazul dela balta Turcoaiei — se scot câtevà ghiondere din gardul sterp și se formează un

fel de gură la care se leagă un sac ca cel dela leasă; acesta are gura sa deschisă spre baltă și apa ce se scurge din baltă trece prin el cu putere mare.

Peștele adus de curent rămâne prins în sac, de unde se scutură apoi din timp în timp într'o barcă care stă acolo în permanență ca la gura unei lese.

Figura de jos din Tabela XLV arată gardul cu sac dela gârla Boazu care alimentează balta dela Turtucaia.

3. Garduri în formă de Leasă fără cutiță.

Sunt unele gârle mari de scurgere, unde însă curentul nu e destul de puternic ca să apuce peștele și să-l împingă într'un sac adaptat la gura unui gard sterp ca cele arătate mai sus; el însă nu îndeplinește nici toate condițiile necesare pentru a se puteà face în acea gârlă o leasă în toată regula. La aceste gârle dar se face gardul în forma aripelor dela leasă, adică dela amândouă malurile gârlei, — față în față — se trage câte un gard care merge în direcția curentului spre mijlocul ei; aici aceste 2 garduri se întâlnesc față în față, lăsând la capetele lor o deschidere. Aceste 2 garduri îngustând secțiunea de scurgere dau curentului — întocmai ca la Leasă — o putere mai mare, astfel ca el să poată apucà peștii cari vor să fugă și să-i împingă la vale.

Fig. 232. Oborul dela Privalul Oltina; în fund gardul cu limbi, în față gardul sterp.

La gura astfel formată prin capetele acestor două garduri se pune apoi un sac, întocmai ca la leasă, în care se prinde peștele în tot timpul

cât ține scăderea bruscă a apelor. Astfel dar se formează aci un fel de «Leasă fără coș» sau fără «Cutiță».

O astfel de «Leasă fără coș» sau «Leasă cu sac» se face de ex. la gura gârlei Corotisca, care este una din gârlele mari prin cari se scurge o parte din apele bălților domeniului Brăilei în Dunăre.

Figura de sus din Tabela XLV reprezentă această «Leasă fără coș» dela Corotisca.

Cum gardurile cari formează această leasă sunt făcute în totul după principiul gardurilor cari formează aripele lesei adevărate, descrierea lor amănunțită se va face în grupa următoare, când se va tratà despre aceste instrumente.

4. Garduri cu limbi și oboare sau cu cotețe.

Acest sistem de prindere, foarte mult întrebuințat la gârlele din Deltă, se întrebuințează cu mult mai puțin la bălțile din susul Dunărei, deoarece aci scurgerea apei prin gârlele mici de alimentare ține un timp mai scurt și e mai repede. Totuș la unele privale cu apă mai constantă și mai domoală se mai întrebuințează și gardurile cu limbi. Acestea se fac în modul următor:

Fig. 323. Gardul cu limbi dela Privalul bălții Oltina.

In fața gardului sterp, la o distanță de vreo câtevà zeci de metri spre baltă, se construește un al doilea gard mai mic și mai puțin solid; spațiul dintre aceste două garduri se numește *Obor* și servește la prinderea peștelui. In acest din urmă gard se fac două sau mai multe *Limbi* — ca la cotețe — cu gura deschisă înspre baltă. Peștele care vrea să iasă din baltă intră prin Limbi în Obor și de aci se prinde sau cu prostovoalele, dacă gârla e adâncă, sau cu o plasă de mână, dacă apa e mai mică.

Figura 322 arata gardul cu limbi dela gârla Oltina, iar figura 323 arată oborul dintre gardul sterp și gardul cu limbi dela aceeaș gârlă.

Rareori, la gârle mai mici sau unde curentul e mai slab, se pun în această regiune și cotețe cu două lese, de felul celor cari le-am descris în capitolul respectiv. Figura 324 și figura de sus din Tabela XXXVI arată gardul cu obor și cu coteț dela gura gârlei Somova.

5. Gardurile cu sorb și cu săltătoare.

La unele gârle, ca de ex. la gârla Crapinei, în timpul când leasa nu poate funcționà din lipsă de curent — fie că e o creștere nouă la Du-

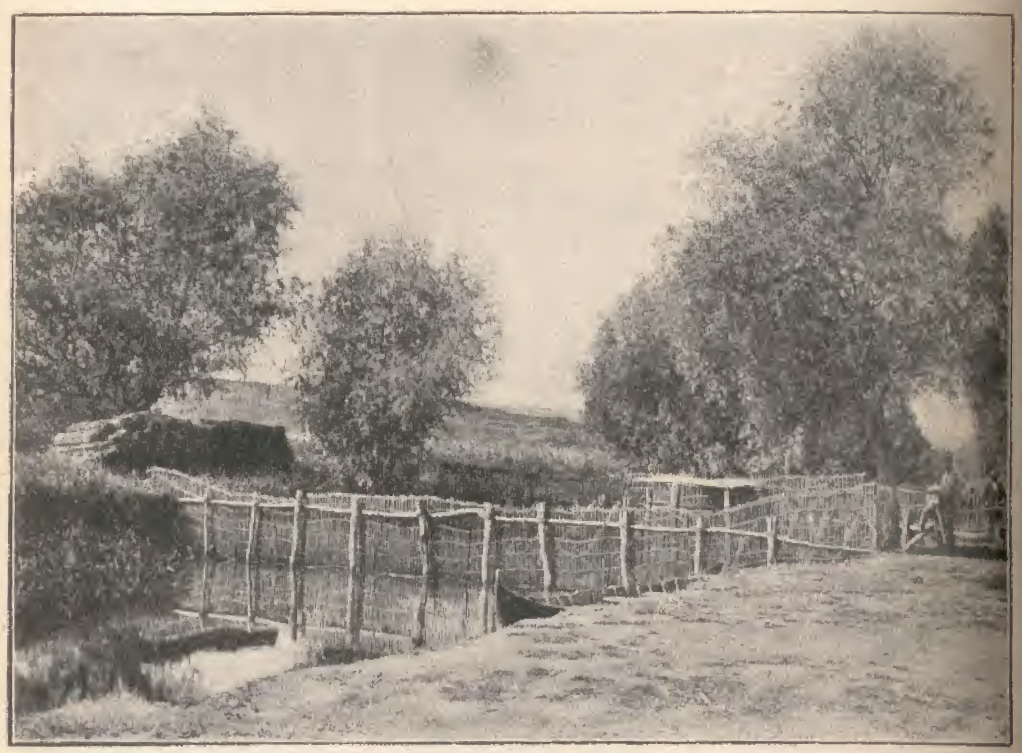

Fig. 324. Gardul cu Obor și cu Coteț dela gura gârlei Somova.

nâre care oprește scurgerea bălții, fie că apa scade prea încet — se face între leasă și gardul sterp un obor în care se atrage crapul, care se prinde apoi din acesta prin niște instrumente speciale numite *Săltătoare* sau *Săritoare*.

Astfel la 5 Iulie 1903 apa scădeà în Dunărea din fața Crapinei numai cu câte 1—2 cm. pe zi, iar cu o zi înainte crescuse chiar, astfel încât în loc să se scurgă ea intrase din Dunăre în baltă. Pentru a puteà totuș prinde crapul, care mereu încercà la gard, iar când da de leasă fugià

înapoi — căci nu mai era curentul care să-l împingă în sac — pescarii au început a pescui cu *Sorbul* și cu *Săltătorile*. Iată cum se face aceastea:

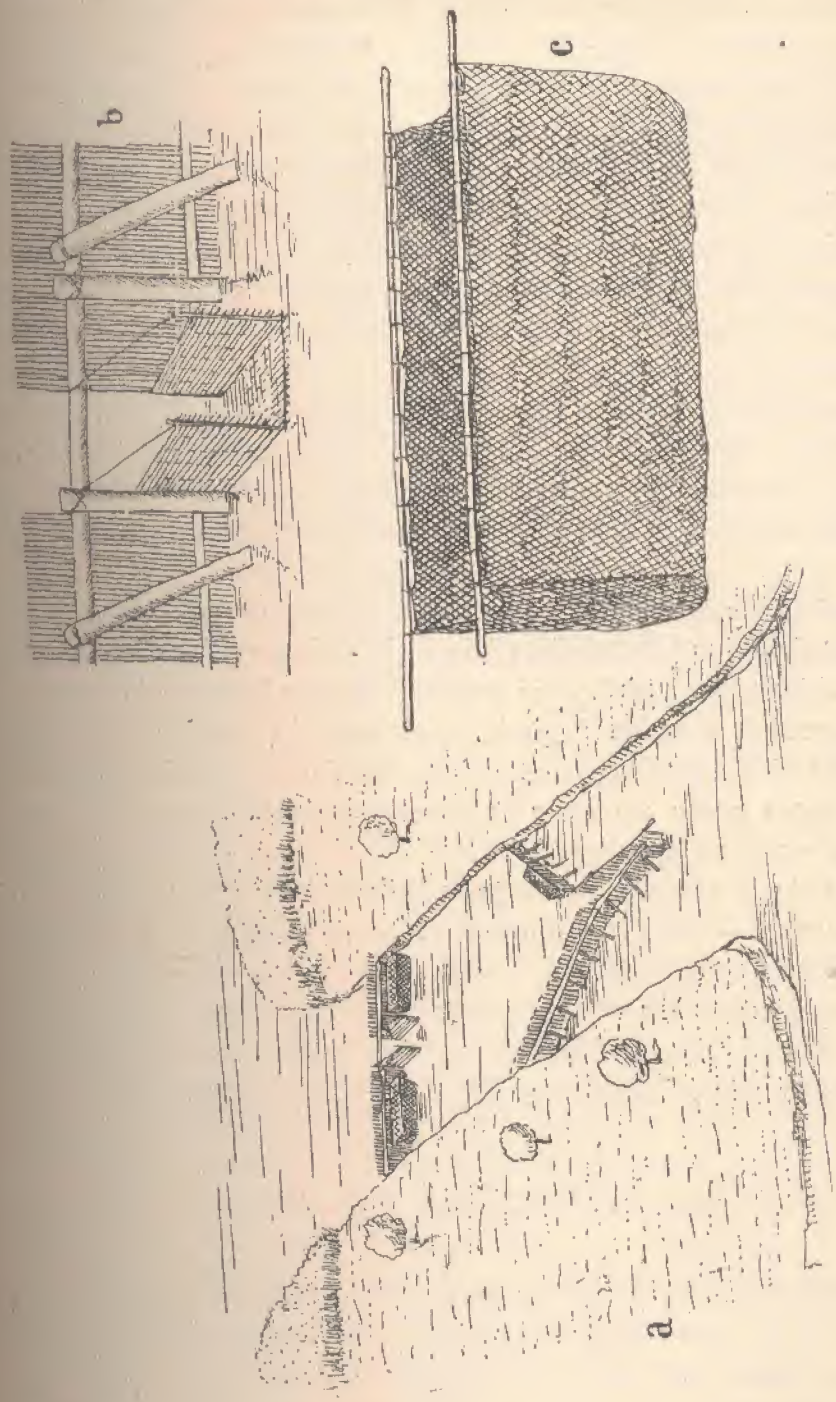

Fig. 325. Gardul cu Sorb și cu Săltătoare dela gârla Crapinei.

In gardul sterp — care la Crapina se face la câtevà zeci de metri spre baltă, la spatele lesei — se deschide o gaură. La această gaură se adaptează un *Sorb* (Fig. 325 *a*) cu gura dinspre baltă spre Dunăre. Acesta

e un fel de limbă — însă foarte largă, de 1—1.50 m. — căptușită jos și pe lături cu câte o leasă de nuele sau de ghiondere împletite, și care se poate mișcà în sus și în jos, astfel ca marginea ei din afară să fie în totdeauna numai cu vreo 20—30 cm. sub nivelul apei. Peștele care vine din baltă trece prin acest sorb și intră în oborul dintre leasă și gardul sterp, însă nu se mai întoarce înapoi, căci gardul sterp este închis sub sorb. Aici în obor peștele intrat este prins cu prostovoalele și anume în totdeauna în partea contrară locului de unde vine curentul, căci el caută în totdeauna să meargă contra curentului. Când curentul vine din Dunăre, peștele stă lângă gardul aripelor lesei pe unde caută să fugă, iar când vine din baltă, el stă lângă gardul sterp căutând locul pe unde să se întoarcă la baltă.

Pe marginile gardului sterp — de o parte și de alta a sorbului — și pe marginile aripelor dela spatele lesei, sunt așezate *Săltătoarele* (Fig. 325 *b* și 52 *c*). Acestea sunt niște saci mari de plasă, adânci ca de 4 m., și cu gura întinsă pe câte 2 ghiondere de lemn, lungi de câte 4—5 m. fiecare.

In aceste Săltători se prinde mai cu seamă crapul așà zis «Sulatic» sau «Ulucariu», sau în Oltenia «Șueț» și «Călăuz» (Cyprinus hungaricus), care are obiceiul de a sărì pe la garduri. Acesta intră în obor și apoi, după cum e curentul, vrea să fugă în contra sa, la Dunăre sau la baltă. Și de o parte și de alta însă, când vrea să fugă, el întâlnește gardurile, și vrând să sară peste ele cade în sacul săltătorilor, cari sunt așezate în totdeauna cu gura spre gard.

In timp de 2 ore am văzut prinzându-se acì cu acest sistem o lotcă plină cu pește — tot Crap mare — și crapii săriau până la aproape doi metri înălțime.

Pe la alte gârle am văzut punându-se la garduri în loc de săltători lotce pescărești, și crapii săriau în ele, așà că pescarii când umpleau lotca puneau numai lopețile și plecau cu ea la cherhană.

V. Pescuitul cu Leasa.

Fără îndoeală că cel mai important dintre toate modurile de a pescuì la gârle, și de sigur chiar unul dintre cele mai interesante moduri de a pescuì în genere, este *pescuitul cu Leasa (Gardul cu Leasă* sau *Gardul cu Cutiță)*.

Cantitățile enorme de pește ce se pot prinde cu acest aparat, într'un timp scurt și cu foarte puțină muncă, arată mai bine decât orice importanța sa. Nu odată am văzut singur prinzându-se într'un timp mai

scurt de 3 ore o cantitate de peste 20.000 kgr. de pește de cea mai bună calitate, somn și crap mare.

Leasa este bazată pe principiul că cu cât se îngustează secțiunea unui curs de apă, cu atâta se mărește repeziciunea curentului. Pentru aceasta, prin două garduri, cari pornesc față în față dela malurile gârlei de scurgere ale unei bălți și merg la vale apropiindu-se unul de altul spre mijlocul apei, se îngustează albia cât mai mult și se silește astfel apa să curgă printr'un canal cu secțiunea din ce în ce mai mică. Curentul produs astfel este atât de puternic, încât apucă cu sine și peștii ce-i găsește în calea sa — cari tocmai în această epocă se grămădesc în cârduri mari la garduri căutând să fugă din bălți — și îi împinge într'un sac lung de plasă în care rămân prinși.

Gardurile cele mari cu leasă se fac numai în gârlele mari de scurgere ale unui complex de bălți sau ale unor bălți foarte întinse, cari, după ce au înmagazinat în ele o mare cantitate de apă în timpul creșterilor, o redau apoi iarăș Dunărei prin aceste gârle în timpul scăderii apelor ei.

Pentru a se puteà face o leasă se cer următoarele condițiuni:

1. Să fie o cantitate mare de apă înmagazinată în bălți, care să asigure un debit însemnat în gârla de scurgere pe un timp relativ mai îndelungat;

2. Să fie o diferință de nivel mai mare între apele din baltă și apa Dunărei.

3. Să fie o gârlă de scurgere cu o secțiune mai mare, cu o pantă mai repede și cu un debit mai considerabil, în epoca când se face leasa.

Tocmai din cauza acestor condițiuni însă, numărul leselor ce se fac pe tot lungul Dunărei este relativ mai mic, și tot din această cauză în Delta Dunărei, unde oscilațiunile nivelului apei nu sunt atât de mari, nu se pot face lese. Cea mai jos situată dintre toate lesele ce se fac la noi pe Dunăre este cea dela Balta Crapinei, care înainte se făceà pe Ciulineț și care se și părăsise tocmai din cauză că curentul pe această gârlă nu mai erà destul de puternic. Numai după ce s'a săpat acì o gârlă nouă la Crapina, și s'a creat astfel în mod artificial o gârlă de scurgere cu o pantă mai mare, s'a putut face acì din nou o leasă.

La ezerele cele mari din Basarabia se fac de asemenea lese la gârla Vechita dela Ezărul Cahul și la gârla Repedea dela Ezerele Ialpug și Cogurlui, unde curentul e de asemenea destul de puternic.

In general se poate zice că gardul cu leasă are forma unei pâlnii așezate cu gura cea largă la deal și cu gâtul la vale. El se compune din două părți principale:

1. *Aripele* numite și *Lăturoaiele* (Brăila) sau *Urechile* (Călărași); acestea sunt două garduri oblice, cari pornesc față în față dela câte un mal al gârlei, apropiindu-se unul de altul în matca apei, spre a formă astfel gura pâlniei; și

2. *Coșul* numit și *Cutiță* sau *Leasă*, care este un fel de scoc sau jgheab lung, compus din doi pereți laterali și un fund, făcute toate trei din ostrețe sau nuele împletite și care formează gâtul pâlniei.

Gura dela deal a coșului — numit și *Gura din dos*, *Gura din sus* sau *C . . . . cutiței* (Turtucaia) — este fixată cu marginea fundului ei pe fundul apei, și e legată de aripi printr'o articulațiune specială, astfel ca să se poată mișcà în sus și în jos în jurul unei grînzi mari care-i servește ca axă. Gura dela deal a coșului, care este și cevà mai largă, stă așà dar lipită de fundul gârlei și are pereții ei laterali cu mult mai înalți, așà ca să ajungă până la suprafața apei, pe când din contra gura dela vale — numită *Gura lesei*, *Gura cutiței* sau *Gura de ieșire* — se ține ridicată în sus până la fața apei și are pereții laterali mai scurți. De gura lesei este legat apoi un sac lung (*Sacul* sau *Sacul lesei*) în care se prinde peștele adus de curent.

Pentru ca leasa să poată pescuì, trebue ca marginea inferioară a gurii ei să fie ținută în totdeauna cu vreo 10 cm. sub fața apei, așà că, cu cât scade apa, cu atât trebue să se lase și gura lesei mai jos, spre a se mănținеà această distanță. Când însă peștele nu mai vine în cantități suficiente și pescarii vreau să închidă leasa până ce se vor adunà din nou între aripile ei cârduri mai mari, atunci ei trebue s'o ridice astfel, ca marginea inferioară a gurii ei să iasă deasupra nivelului apei.

Pentru ca coșul să poată fi ridicat și scoborît după trebuință, este de asemenea nevoie de un anume mecanism, care are deosebită importanță pentru funcționarea Lesei: acesta se face cu ajutorul unei serii de aparate speciale numite *Juguri*, cari din distanță în distanță cuprind coșul pe dedesubt, ca niște chingi, și-l țin în suspensiune la orice înălțime voită, prinzându-l de două grinzi mari așezate pe piloți deasupra apei, numite *Tălpile lesei*.

Acestea sunt în linii mari părțile principale din cari se compune o leasă și de cunoașterea cărora avem nevoie pentru a ne puteà da seama de mecanismul ei și de modul ei de funcționare.

Pentru o mai ușoară înțelegere dau acì și o figură schematică a unei lese (Fig. 326) din care am lăsat înadins toate detaliile la o parte, pentru a i se puteà vedeà astfel mai lămurit mecanismul ei și părțile esențiale din cari e compusă.

Dacă însă mecanismul unei lese este — de altfel ca la orișice mașină — relativ destul de simplu, modul de construcție în toate detaliile sale

este destul de complicat și variază dela o localitate la alta. Acestea dar se vor vedeà când vom da în urmă descrierea pe larg a acestor instalațiuni de pescuit.

Lesele cele mai importante ce se fac astăzi pe Dunăre sunt — în afară de cele 2 Lese din Basarabia — cele dela gârlele: Crapina, Ghimia (Brateș), Filipoiu (Domeniul Brăila), Saltava (Borcea), Călărași, Gârla Botului (la Gălățui) și Orlea. Se mai face încă un fel de lese pe diferite privale mai mici — ca d. ex. la Corotișca și Dunărea Veche în domeniul Brăilei, etc. — numai «Leasă fără cos»; acestea însă, după cum am arătat mai sus (a se vedeà descrierea lor la pagina 590), nu sunt adevărate lese, ci mai mult un fel de garduri cu limbi, cari restrâng numai curentul pentru a obțineà o repeziciune mai mare și apoi prind peștele în saci sau în

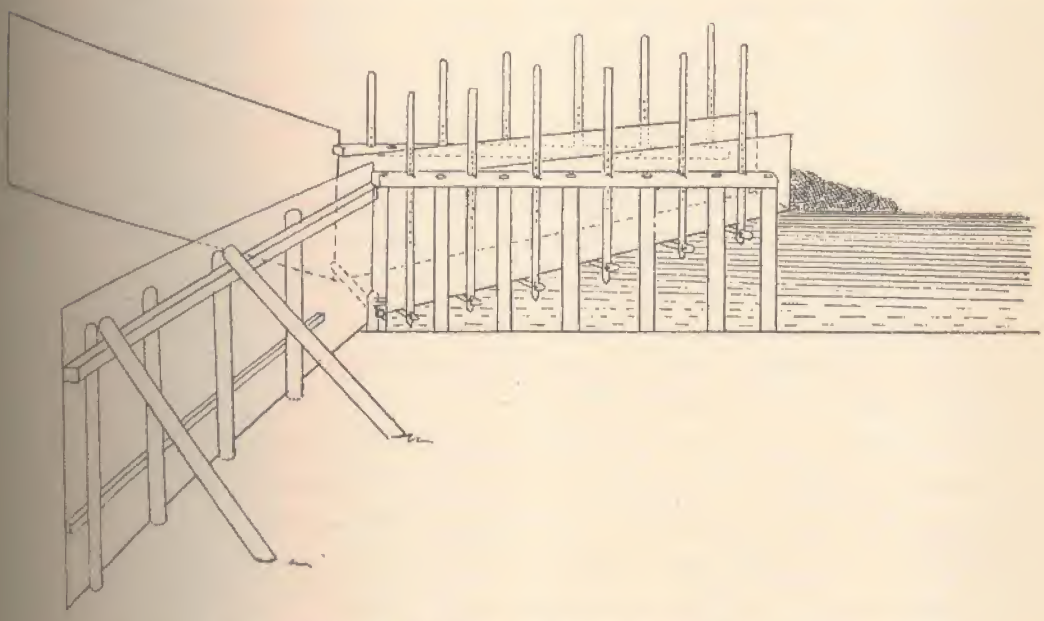

Fig. 326. Figura schematică pentru a arătà mecanismul unei lese.

vintire, fără a aveà însă o leasă propriu zisă (Figura de sus din Tabela XLV).

Deși toate lesele mari ce se fac astăzi la noi sunt bazate în fond pe acelaș principiu, totuș, atât în forma lor generală cât și în modul lor de construcție, există o serie de diferințe importante dela o leasă la alta, explicabile atât prin condițiunile hidrografice diferite ale bălților și gârlelor unde se fac, cât și prin obiceiurile diferite ale pescarilor și prin tradițiunile fiecărei localități.

In cele ce urmează voiu descrie din aceste 3 lese, reprezentând cele 3 tipuri principale ale leselor dela Dunăre, și anume:

1. Leasa dela Crapina, care se face de obiceiu de pescarii moldoveni din Galaţi sau din Dobrogea şi este cea mai mică din toate lesele dela Dunăre;

2. Leasa dela Filipoiu, care este cea mai sistematică şi se face din timpurile cele mai vechi de pescarii gardagii dela Gropeni, specializaţi de multe generaţiuni la asemenea lucrări; şi

3. Leasa dela Călăraşi, care deşi foarte mare, reprezentă totuş unul din tipurile cele mai primitive şi se face de pescarii turtucăieni.

Toate celelalte lese se aseamănă mai mult sau mai puţin cu câte una din aceste trei; astfel leasa dela *Ghimia* făcută şi ea de pescarii moldoveni şi cele două lese din Basarabia sunt de tipul celei dela Crapina, iar cele dela Saltava, Botu şi Orlea — şi cele cari se fac câte odată când permite apa la gârlele Argeşului, Turtucaia, etc., — făcute şi ele de Turtucăieni, sunt după tipul celei dela Călăraşi.

1. Leasa dela Gârla Crapinei.

După cum am arătat în lucrarea mea despre Regiunea inundabilă a Dunărei (pag. 80—88), gârla Crapinei, deşi săpată relativ de puţin timp, este astăzi gârla de scurgere a apelor aduse de gârla Ciulineţ de pe o suprafaţă de peste 16.000 hectare de bălţi şi de teren inundabil (numite bălţile din Dobrogea Secţia V-a). Deşi aceste bălţi au fundul şi malurile lor cu mult mai joase ca bălţile din susul Dunărei şi deşi oscilaţiunile nivelului fluviului sunt acì cu mult mai mici decât acolo, totuş întinsa lor suprafaţă şi marea lor capacitate de îmmagazinare a apelor în timpul inundaţiilor face ca gârla în timpul scurgerii apelor să aibă un debit şi o pantă suficientă, pentru ca să se poată aşează o leasă. Firesţe însă că din această cauză, în anii de ape mici, leasa aceasta funcţionează mai puţin şi dă o producţiune cu mult mai mică, în anii însă cu creşteri normale ea dă o producţiune foarte bună; eu singur am văzut odată prinzându-se în vreo două ore 13.000 kgr. de peşte foarte frumos, din care majoritatea erà Ciortocrap.

Odată cu închiderea generală a acestor bălţi — pe cari adeseori, dacă apele o permit, pescarii caută a o face cât mai din vreme, chiar şi pe la mijlocul lui Maiu, pentru ca să apuce a închide şi somnul în baltă — se face în apropiere de gura dinspre baltă a acestei gârle un *gard sterp* puternic. El se construeşte, după felul cum l-am descris în capitolul precedent, cu *pari* groşi de brad, de cari se leagă — cu curpene de viţă — privinele (numite acì *Privisine*), sprijinite de *Proptele*, toate făcute din Ghile groase de brad. De acest schelet se prind apoi, la partea dinspre baltă, cu funii de teiu pe aşternuturi de lanţi — numiţi acì *leaţuri* — Cocinele de ghiondere.

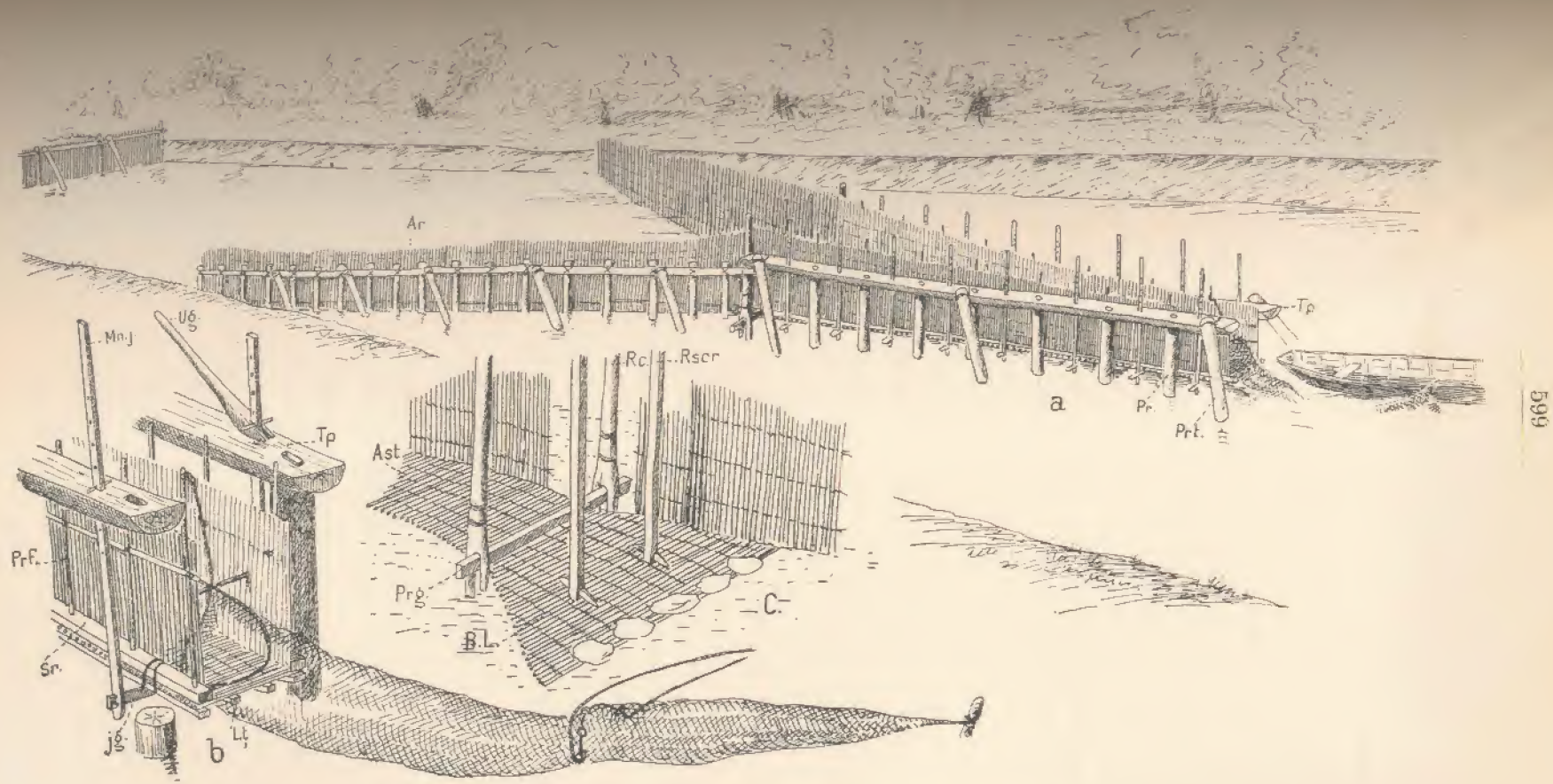

Fig. 327. Leasa dela Crapina cu detaliile construcției ei.

Leasa (Tab. XLVI și XLVII) începe a se construi cu mult mai târziu, adeseori abiă pe la mijlocul lui Iunie, în tot cazul însă cât apele sunt încă revărsate bine peste maluri; ea se face acì mai apropiată de gura dela Dunăre, așà că gardul sterp să vie la vreo 50 m. în urma ei, contrar ca la Filipoiu unde gardul sterp se așează în fața lesei.

Inainte de a începe construcția e nevoie a se observà bine înălțimea apelor, căci dela aceasta depind dimensiunile cari trebuesc date materialului. In anii când apele sunt foarte înalte, coșul trebue făcut cu vreo 2 m. mai lung. Dela lungimea coșului depinde însă și lungimea tălpilor, a piloților, etc.

Leasa se așează în modul următor: mai întâiu se așează pe apă *Tălpile*, plutind în poziținea în care vor fi fixate în urmă (Fig. 327. Tp.).

Tălpile sunt niște ghile de brad foarte groase — cam de 50—60 cm. diametru — și lungi la lesele din timpul creșterilor normale — de 12 m. Ele se așează pe 10 piloți groși numiți *Parii* (Pr.) cari se bat cu un capăt ascuțit în fundul gârlei, la distanțe de 1.35 unul de altul, iar cu celălalt capăt cioplit se fixează în niște găuri, anume făcute în tălpi cu dalta.

Bătaia parilor se face ca și la garduri cu *Berbecul* sau *Capra* cu 4 mânere lungi (vezi fig. 313 *e*, pag. 580). Intâiu potrivesc parul la locul unde trebue bătut — după găurile din tălpi — și-l înfig puțin cu mânile în pământ. După aceea întorc berbecul cu cele 4 mânere de lemn în jos și bat de 15—20 de ori, până ce intră atât ca să poată ajunge cu mâna deasupra sa; după aceasta întorc berbecul cu lemnele în sus și-l apucă acum de cele 4 mânere în formă de cercuri, bătându-l până aproape de nivelul apei.

In tălpi, între fiecare doi pari, mai este făcută cu dalta încă câte o altă gaură îngustă, dreptunghiulară, prin care intră *Mânile jugurilor*. (Mn j.).

După ce s'au înțepenit tălpile pe pari bine, se pun apoi *Proptelele*, la fiecare trei pari vine o propteà (Prt).

Cu aceasta, scheletul coșului este gata, și se începe acum construirea *Aripelor* (Fig. 327 Ar. și Tab. XLVII sus). Acestea, la leasa dela Crapina, se așează cu mult mai deschise în lături decât la alte lese, unde sunt mult mai oblice, așà că ele formează acì cu coșul câte un unghiu cu mult mai ascuțit.

Aripele se fac ca și gardurile sterpe, formându-li-se scheletul din *Pari* și *Privisine*, și sunt sprijinite cu *Proptele* puternice, cari le dau o rezistență mai mare, atât în contra curentului cât și în contra năvalei peștelui.

După ce s'a terminat și construcția scheletului aripelor, se începe a se așezà cele 9—10 *Juguri*, cu *Mânile* lor, cari servesc pentru a susținea și ridicà coșul pe dedesubt, ca cu niște chingi.

Jugurile (Fig. 327 *J g)* sunt niște grinzi de stejar, pe cari se pune coșul — între fiecare doi pari vine un jug cu mânile sale — și cari la capetele lor sunt cioplite și găurite, astfel ca fiecare din ele să se potrivească în câte o gaură făcută la capetele inferioare ale unor alte lemne lungi, numite *Mânile jugurilor*.

După ce se bagă capetele jugurilor în găurile dela capetele mânilor, se fixează apoi acolo, prin câte un cuiu mare de lemn băgat într'o gaură, făcută dinainte în capătul jugului, spre a-l împiedică astfel să iasă afară.

Mânile (Mn. j.) sunt și ele niște lemne lungi, ale căror capete superioare sunt scoase afară și se mișcă libere prin niște găuri speciale făcute în tălpile lesei; ele servesc pentru a ținea și mânui jugurile. Aceste lemne, în fine, sunt și ele provăzute la capetele lor superioare cu o serie de găuri, prin cari se bagă niște bețe groase de lemn tare sau de fier, ca resteile dela un jug, pentru a ridică astfel și a sprijini de talpă jugurile și cu ele întregul coș.

Astfel dar coșul este așezat pe 9—10 juguri, la distanță de câte 1,35 m. unul de altul, cari-l susțin pe dedesubt, și fiecare jug este susținut de câte 2 mâni cu cari poate fi ridicat sau scoborît și cari se sprijină pe talpa lesei.

Coșul însă nu este așezat direct pe juguri, ci peste acestea, adică în lungul coșului, se pune mai întâiu o serie de *Leațuri* (Lț.) cari se leagă cu funie de teiu de fiecare jug. La gura coșului se pun 3—4 leațuri, și cu cât merge leasa lărgindu-se spre gura ei din sus, cu atât se mai sporește și numărul lor.

Peste aceste leațuri se pune apoi *Așternutul lesei* (Așt.), adică fundul coșului; acesta este făcut din ghiondere împletite cu funie de teiu, iar la gură sunt împletite cu sârmă pentru ca peștele să nu poată roade împletitura.

Pentru ca așternutul să nu poată fi mișcat din loc, se pun adeseori «leațuri» și deasupra sa, și anume astfel ca acestea să corespundă cu leațurile de sub așternut, prinzându-se cu cuie unele în altele.

La amândouă marginile coșului, pe tot lungul său, se pune peste așternut de fiecare parte câte o grindă groasă, numită *Sor* (Sr.); aceste grinzi merg dela un capăt la celălalt al coșului și sunt de asemenea și ele legate de juguri cu sârmă de fier.

Pe *Sori* se construesc cei doi pereți laterali de ghiondere ai coșului, și anume: în sori se fixează mai întâiu din distanță în distanță, de o parte și de alta, câte o serie de ghiondere groase, numite *Prefuste* (Prf.); de aceste prefuste apoi se leagă împletiturile de ghiondere, din cari se fac pereții laterali ai coșului. Acești pereți, la gura din sus a

lesei, sunt înalți și merg scăzând treptat până la gura ei de ieșire. Pentru ca pereții aceștia să stea mai solid, li se mai pune și pe deasupra lor câte o linie sau două de leațuri; uneori se pun chiar leațuri de fier ca să le ție mai bine.

Așternutul lesei este cu mult mai lung decât sorii, așă că la gura dela deal a coșului el iese cu o bucată mare peste coș și se întinde pe pământ între aripi. Partea aceasta care depășește coșul se numește *Barba lesei* (B. L.); ea are o importanță deosebită, căci servește pentru a fixà acest capăt al coșului de fundul apei, și pentru a împiedicà astfel ca peștele să treacă pe sub leasă, sau ca curentul să apuce această parte a lesei pe dedesubt și s'o ridice la suprafață. De aceea, pe de o parte, pe barba lesei se pun bolovani mari de piatră cari o țin bine lipită de fund, iar pe de altă parte, ea este fixată de fundul apei și prin două cruci foarte mari, cu coadă lungă și cu vârfurile lungi și ascuțite, cari se înfig prin barbă în pământ. Aceste cruci mari se numesc *Răscruce* (Fig. 327 *c*, Rscr.).

In fine, capătul de dinapoi al coșului mai este ținut lipit de pământ la fundul apei și printr'o grindă transversală făcută din lemn tare, numită *Pragul lesei* (Fig. 327 Prg.), care apasă pe capetele sorilor și ale cărui capete ies și ele afară de o parte și de alta a coșului; aceste capete sunt și ele încălecate de fiecare parte prin câte o furcă, care are un corn mai lung înfipt adânc în pământ și care le apasă și le țin fixate acolo; aceste furci se numesc *Raci* (Fig. 327 Rc.)

Acestea sunt aparatele cari formează articulația coșului cu aripele, iar pragul cu racii este axa în jurul căreia coșul se poate mișcà, rădicându-se și scoborîndu-se după nevoie.

După ce toate aceste părți ale lesei sunt gata, se așează apoi și pereții dela aripe, cari și ei sunt împletiți din ghiondere lungi (Figura de sus din Tab. XLVII). Pentru așezarea pereților dela aripe se leagă mai întâiu de parii aripelor, sub apă aproape de fund, un fel de leațuri groase numite *Inecătorile*. Scopul acestora e de a da o mai mare tărie scheletului aripei, creând și un sprijin pentru ghiondere. După ce s'au pus înecătorile, se mai leagă de pari și un rând de leațuri și apoi se prind de ele și de prevesină, pe partea dinspre interiorul lesei, pereții făcuți din ghiondere împletite. Ghionderele se bat apoi fiecare bine cu maiurile pentru a se fixà în pământ.

La fundul apei, dealungul aripelor și înaintea pragului coșului, se aruncă piatră, pentru a împiedicà pe de o parte ca peștii și în special crapul să scurme și să-și facă drum pe sub leasă, iar pe de alta ca curentul să nu spele pământul de sub ghiondere și să le slăbească, căci atunci apa îndată le saltă în sus.

In fine, pentru ridicat și lăsat în jos coșul lesei, servesc două instrumente speciale în formă de pârghie numite *Unghii* (Fig. 327 *Ug.*).

La gura coșului se pune un sac lung ca de vreo 8 m. numit *Sacul dela leasă* (Fig. 327 *b* și figura de jos din Tab. XLVII); acesta în realitate însă nu e un sac propriu zis, căci e deschis la amândouă capetele. Capătul său dela gura lesei este întins pe o sfoară, care trece prin ochiurile sale și e prinsă de jur împrejurul gurii coșului; capetele acestei sfori se încrucișează apoi sus peste un ghionder, pus transversal în gura coșului, și se leagă fiecare din ele de câte un ghionder din pereții laterali ai coșului. Capătul celălalt al sacului este de asemenea întins pe o sfoară, care trece prin ochiurile dela marginea sa și-l închide strângându-l ca pe o pungă. Pe acì se scoate peștele prins. Capătul acesta al sacului este agățat, prin sfoara aceasta, de un stâlp bătut în apă, care-l ține în totdeauna întins și cu gura de acì închisă și ridicată afară din apă, pentru ca astfel peștele intrat în el să nu poată scăpă afară.

Peste mijloc în fine, din distanță în distanță, sunt prinse de ochiurile sacului patru inele prin cari trece o a 3-a șfoară, care gâtue sacul peste mijloc, împărțindu-l în două. Accastă sfoară stă agățată de strapezanul «Oraniței» în care se pune peștele prins.

In fine, la gura lesei stă în permanență o Oraniță solidă de o formă specială cu fundul lat (Fig. de jos din Tab. XLVII), în care se scutură necontenit peștele prins în sac și se păstrează până-l poate trimite la Cherhană.

2. Leasa dela Filipoiu.

Filipoiul este o gârlă lungă de 27 Km. care are aparența unui braț de Dunăre și prin care se scurg apele de inundație aproape de pe întreaga insulă a Brăilei, din care numai bălțile Domeniului au o suprafață aprox. de 63.000 ha.

Capacitatea de immagazinare a acestor bălți, în timpul creșterilor celor mari ale Dunărei, am arătat-o la începutul acestui studiu că se urcă la enorma cifră de aproximativ 5 miliarde m. c. pentru inundații ca cele din 1897. Firește dar că așà fiind, avem acì condițiunile cele mai ideale pentru funcționarea unei lese. Și în adevăr, încă din timpurile cele mai vechi, acì s'a făcut cea mai sistematică și cea mai productivă leasă de pe întreaga Dunăre.

După descrierea atât de detaliată a lesei dela Crapina, nu voiu mai intră acì în aceleași detalii, voiu pune însă în evidență diferințele dintre ele, cari atât ca mod de construcție și ca dimensiuni, cât și mai cu seamă ca numiri, sunt destul de considerabile.

Și aci, odată cu închiderea generală a bălților, se face mai întâiu un

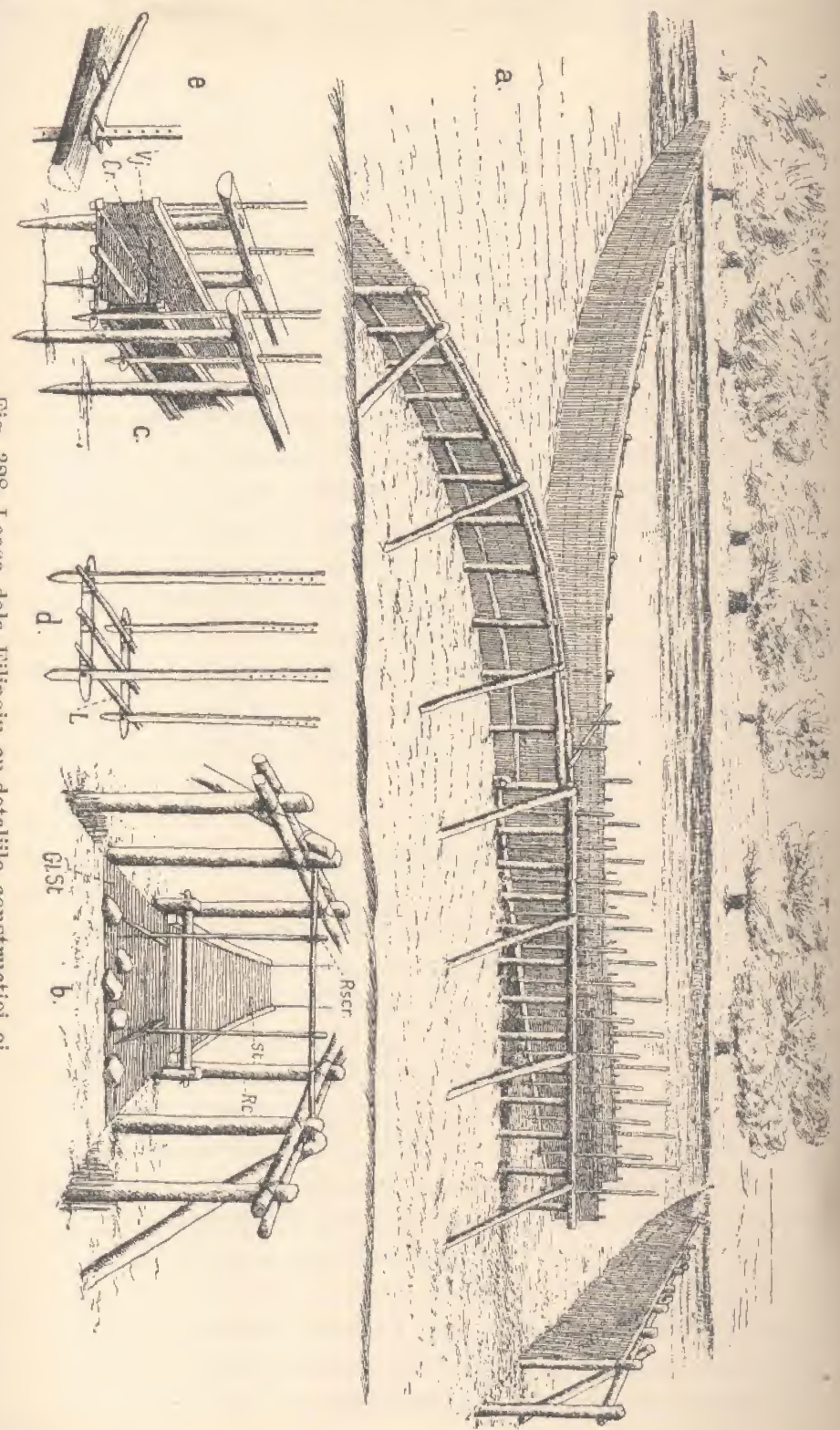

Fig. 328. Leasa dela Filipoiu cu detaliile construcției ei.

un gard sterp foarte mare (Figura de sus din Tab. XLII); acesta însă nu se face ca la Crapina în dosul lesei, ci el se așează în fața lesei, adică în fața gurii ei dinspre Dunăre, la o distanță de vreo 100 m.

Atât ca formă generală cât și ca dimensiuni, leasa dela Filipoiu diferă cu totul de cea dela Crapina ; pe când la Crapina ea are o formă scurtă și lată, cu aripile numai puțin oblice și foarte deschise în lături, așă că ele formează cu coșul câte un unghiu aproape drept; la Filipoiu leasa are o formă lungăreață cu aripile foarte puțin deschise, cari se scoboară dela maluri la vale formând câte o linie convexă spre mijlocul apei și continuându-se direct în pereții coșului, fără a mai formă cu ei un unghiu (Tab. XLVIII și XLIX și fig. 328 și 329).

Dimensiunile lesei variază firește și acî puțin, dela an la an, după înălțimea apelor; pentru descrierea de față voiu alege dar anul 1909 când au fost creșteri normale.

Lungimea totală a acestei lese—astfel cum a fost ea făcută în 1909—avea 67 m., din care 50 m. partea cuprinsă între aripi—zise acî *Lăturoaie* și 17 m. lungimea coșului. Lărgimea ei la gura pâlniei, formată de extremitățile aripelor, eră de 30 m., și de acî merge îngustându-se la vale până la 3.65 m. la gura de sus a coșului. Cosul merge de asemenea și el îngustându-se, până ajunge la gura sa dela vale să aibă o lățime numai de 2.20 m. (Fig. 329 a).

Nu numai dimensiunile generale însă, ci și modul de construcție precum și forma diferitelor părți se deosebesc acî în multe privințe de cele dela leasa dela Crapina.

Coșul, care acî are o lungime de 17—18 m., este așezat pe 10 perechi de Pari mari, ascuțiți la un capăt și bătuți în pământ de 1.5 m.; partea ascuțită din par, adică bucata din el câtă intră în pământ, se numește *Taglă* (Fig. 329 T.gl.).

Acești Pari sunt sprijiniți de fiecare parte de câte 4 proptele, făcute din ghile groase, despicate la capete, în cari despicături intră câte o pană, și legate de talpă cu curpene de viță sălbatică. De câte ori se slăbește această legătură, se mai bate îndată pana cevă mai adânc și atunci ea se întărește la loc.

Cele două *Tălpi*, lungi de câte 17 m. fiecare, au forma unui trunchiu de brad gros înjumătățit, având o lățime de 65 cm. și o grosime de 35 cm. In tălpi, la distanțe de câte 1.90 m. unul de altul, sunt fixate capetele cioplite ale parilor, iar între fiecare doi pari este câte o gaură dăltuită, prin care trec cele 18 *Mâni ale jugurilor*, având 8 × 12 cm. grosime fiecare. *Jugurile* singure sunt în număr de 9 și sunt făcute din lemn tare de stejar, de 8 × 15 cm. grosime.

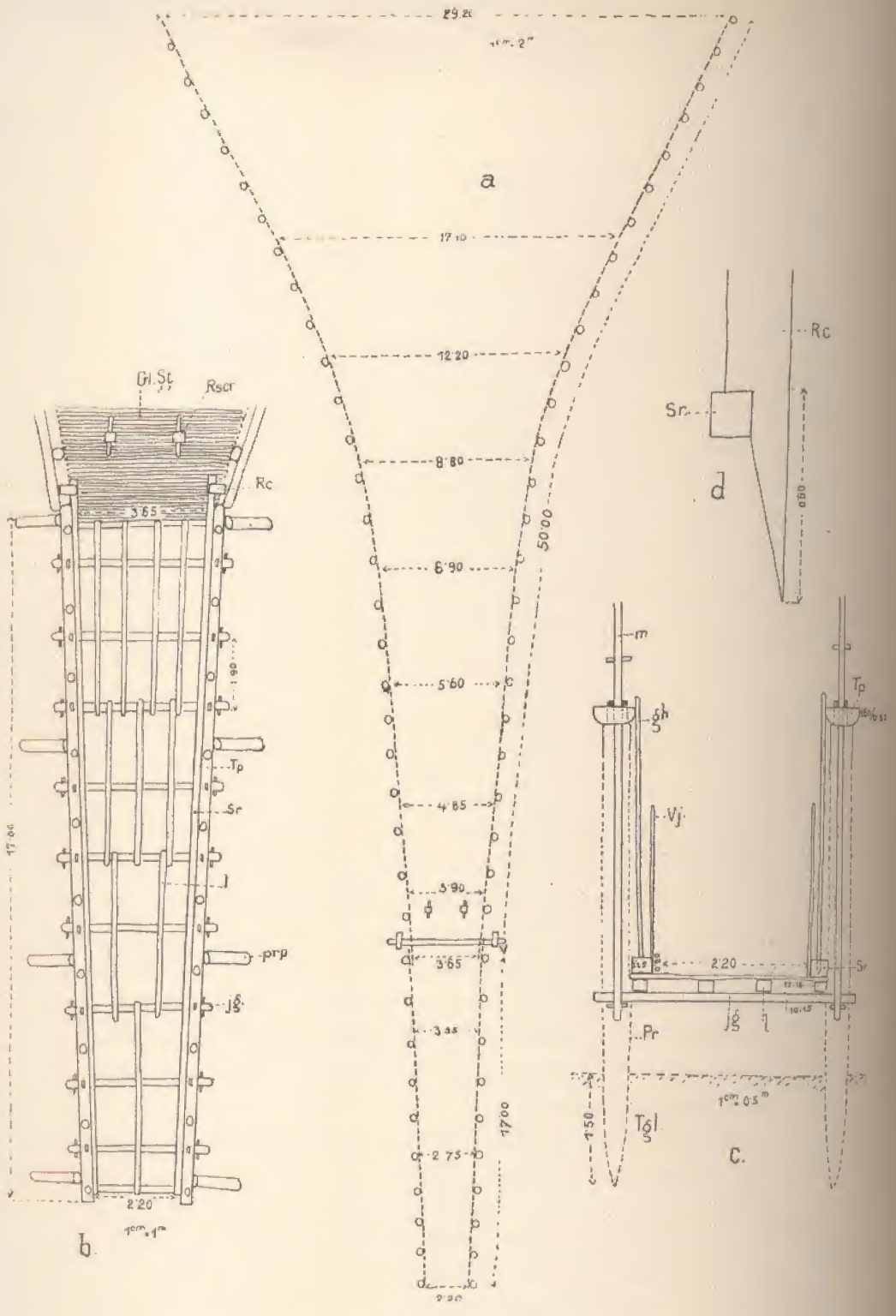

Fig. 329. Leasa dela Filipoiu. Planul de construcția ei.

Pe juguri sunt așezate tranversal și legate cu funie de teiu o serie de *Lanți* (leaturile dela Crapina) de brad de 12 × 15 cm. grosime (L); la gura de lângă sac sunt numai două lanțuri, dar numărul lor crește spre gura din deal — unde coșul e mai lat — după cum se vede în figura 329 b. Pe aceste lanțuri se așează *Șețul* (Șț.) — numit la Crapina «așternutul lesei» — care e făcut din cocinoaie de alun, alese cele mai drepte și împletite cu teiu.

Cei doi *Sori* (Sr.) cari fixează șețul în coș sunt acì două grinzi mari, lungi de 18 m. și groase de 20 × 25 cm. In sori sunt fixate de fiecare parte câte 30 de *ghiondere* la distanțe egale unul de altul (Fig. 329. c, gh); de aceste ghiondere se leagă pereții laterali ai coșului, numiți acì *Vaje* (Vj.).

Cele două vaje sunt făcute acì din cocinoaie de alun, de câte 6 m. înălțime la gura din deal, cari merg însă scăzând spre gura cu sac; aceasta însă se face numai pe o distanță de 10 m. dela gura din deal, căci pe restul de 7 m. până la gura lesei *Vaja este acì împletită din nuele de salcie.* Pentru susținerea vajelor se pun de fiecare parte câte două rânduri de lanțuri.

Șețul este și acì prelungit pe o distanță destul de mare peste marginea dela deal a gurii coșului, între cele două aripi; această porțiune din șeț, numită acì *Gulerul șețului* (Gl. Șț.) — cea numită «barba lesei» la Crapina — este fixată în pământ cu două *Răscruci* (Rscr). Răscrucile sunt doi pari lungi și groși, cu capetele ascuțite în formă de țăruși și străbătuți în formă de cruce — la o distanță ca de 1 m. dela capătul lor inferior — de câte un lemn gros; cu acestea apucă ei cocina gulerului și o fixează în pământ, în care sunt bătuți apoi bine cu maiurile (Fig. 328 *b* și 329 *b*, Rsce).

Grinda, care fixează capetele sorilor la pământ, este și acì făcută din lemn tare de stejar și e încălecată la capetele ei de câte un *Rac* (Fig. 328 *b* R și 329 *d*).

Aripele se fac și acì din *Pari*, *Previne* și *Proptele*, legate între ele cu curpene, pentru a constitui scheletul lor; acesta se îmbracă apoi pe dinăuntru cu cocine de ghiondere de brad, împletite cu funii de teiu ca la gardurile sterpe.

Sacul are acì o lungime de 8—10 m. și e legat cu trei fringhii numite acì *Sforace*:

1. *Sforacicul dela gură*, care leagă sacul de leasă și-i ține gura deschisă. Acesta e aninat acì de un lemn transversal, subțire, numit *Curmezișul* (Fig. 328 *c*, Cr.) și are și mai multe *Cheutori* cu cari se prinde jos și pe lături;

2. *Sforaciul dela mijloc*, care e trecut prin patru verigi, prinse din distanță în distanță în jurul sacului și numite *Cercei*;

3. *Sforaciul dela capătul de dinapoi*, care e trecut prin ochiurile gurii de dinapoi a sacului și-l ține închis ca pe gura unei pungi, ținându-l aninat de un par bătut la o distanță de vreo 8 m. în fața gurii lesei (Figura de jos din Tab. XLIX).

Unghiile, cu cari se ridică coșul, sunt și acì niște pârghii (Fig. 328 *e*), cari au câte o lungime de 3 m. fiecare.

Pentru ca să nu se întrerupă comunicația cu bărcile pe gârla Filipoiului, la capătul unei aripe se face o trecătoare numită *Călcătoare*; aceasta are acì aceeaș construcție ca și *Sorbul* descris la gardul sterp dela Crapina, putându-se trece cu barca peste el afară, fără ca peștele din Filipoiu

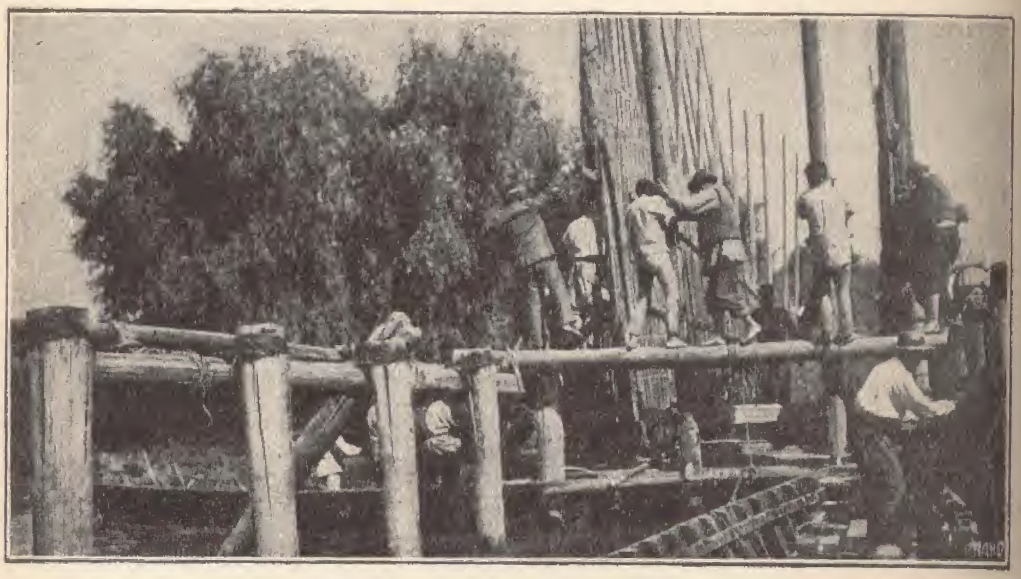

Fig. 330. Construcțiunea lesei dela Filipoiu. Momentul când se afundă coșul.

să poată scăpà și să fugă la Dunăre.

Din toate acestea vedem, că pentru această leasă e nevoie de cantități considerabile de lemnărie, care costă în fiecare an sume însemnate. Iată aproximativ care e materialul necesar într'un singur an pentru facerea lesei : 78 de pari, 28 proptele, 14 previne, 14 ghile, 20 lanți de fier, 2000 de ghiondere împletite cu teiu, înalte de 6 m., 2 vaje făcute din cocinoaie de alun înalte de 3 m. și de câte 14—16 m. lungimea fiecărei vaje, 56 de lanți la coșul lesei, etc. Acestea însă în afară de tălpi, juguri, răscruci, sori, etc., cari pot servì și mai mulți ani.

Descrierea aceasta foarte sumară nu poate fi înțeleasă cum trebue decât cu ajutorul unor bune figuri. De aceea, pe de o parte în Tabelele

XLVIII și XLIX am dat 4 fotografii, arătând forma și exteriorul acestei lese; pe de altă parte figura 328 arată în mod schematic mecanismul și diferitele ei părți, iar figure 329 arată modul de construcție și dimensiunile exacte ale tuturor părților cari compun această leasă.

In figura 330 și Tabela XLX în fine, am dat 4 fotografiii reprezentând 4 momente diferite din construcția acestei lesei; în figura 330 se vede scheletul întregei lese gata și începutul afundării coșului; cei doi pari mari dela mijloc sunt răscrucile cari apucă gulerul Șețului și-l împing la fund. In Figura de sus din Tabela XLX coșul este dejà dat la fund și se începe a se bate în pământ parii răscrucelor; în figura din mijloc coșul este dejà gata așezat și gardagiii se pregătesc a îmbrăcà o aripă cu o cocină, care plutește la fața apei și pe care unii din ei stau ca pe o plută, iar în figura de jos ei au ridicat dejà cocinele și le prind acum de scheletul aripelor.

3. Leasa dela balta Călărași.

Această a treia leasă este mai puțin importantă din punctul de vedere al perfecțiunii mecanismului ei și al cantităților de pește ce se prind cu dânsa — cari acì sunt de sigur mai mici decât cele dela Filipoiu —; ea ne interesează mai mult din cauza primitivității modului ei de construcție — cu totul diferit de celelalte — și al numirilor de asemenea diferite ce se dau diferitelor părți ce o compun.

Cum această leasă este făcută de pescarii din Turtucaia, ea reprezentă un tip special, care se face — de câte ori apele o permit — și la toate celelalte bălți din susul Dunărei, începând dela Saltava pe Borcea până în Romanați la Orlea, căci Turtucăienii sunt — încă din timpurile vechi — pescarii obicinuiți ai tuturor acestor bălți. Această leasă (Tab. LI și LII) așà dar, deși primitivă, este cea mai răspândită din toate 3 tipurile și merită a fi luată într'un mai de aproape studiu.

Dacă am judecà după dimensiuni, atunci această leasă ar ocupà de sigur locul întâiu: *Cutița* ei (adică Coșul) are, după înălțimea apei, între 20 până la 26 m. lungime, cu o deschidere la gura dela deal de 4 m. (Tab. LII sus), iar la gura dela vale de 1.50 m. (Tab. LII jos). *Aripele* ei — acì numite mai des *Urechi* — au fiecare o lungime de câte 60 m. (Tab. LI, figura de sus și din mijloc), iar deschiderea dintre aripi la capetele lor extreme este de 80 m.; acestea formează un unghiu destul de pronunțat cu cutița.

In Figura 331, care dă un plan general al acestei lese, se văd toate aceste dimensiuni și proporțiile dintre diferitele părți cari o compun.

Ceeace caracterizează însă această leasă și o pune, ca construcție, într'o mare inferioritate față de cele 2 descrise deja, este înainte de toate lipsa celor două *Tălpi* prin cari trec mânile jugurilor, adică tocmai partea care la celelalte lese este cea mai de căpetenie, care dă posibilitatea de a se mânui cu ușurință coșul și de a-l ridică sau scoborî după cum trebuința o cere. In legătură cu aceasta mai e și construcția cu mult mai primitivă a întregului aparat de ținerea în suspensiune a coșului, adică a jugurilor cu anexele sale. In fine este lipsa cu desăvârșire a unei osii — *Grinda* sau *Pragul* dela celelalte lese — în jurul căreia să se poată

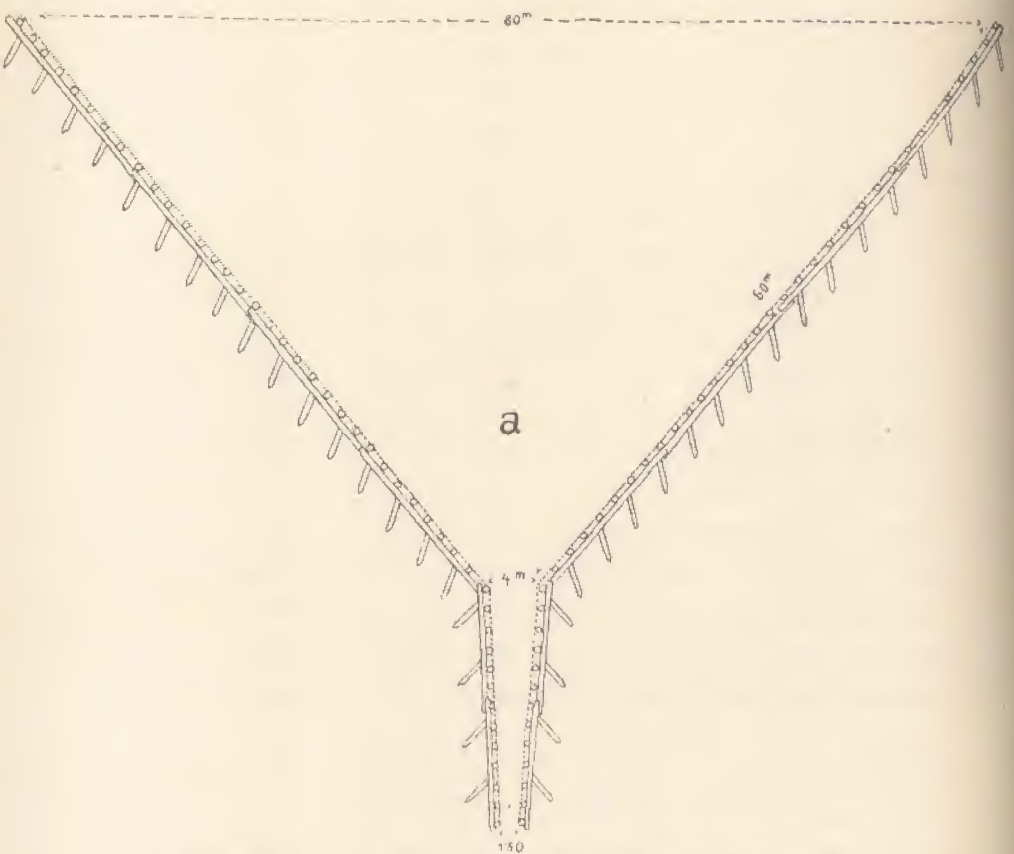

Fig. 331. Planul general al Lesei dela Călărași (*a*).

mișcă coșul. Aici singura articulațiune a coșului este *Gulerul șetului*, numit acì *Bărbia* sau *Dinții lesei*, care se face cu mult mai mare ca la celelalte și se fixează cu piatră pe fundul gârlei. Firește toate acestea sunt diferințe fundamentale și ne îndeamnă să intrăm măcar cât de puțin și în studierea detaliilor, spre a vedeà mai de aproape construcția și modul de funcționare al acestei lese.

Scheletul întregei lese se face și acì din *Pari*, *Previne* — numite acì *Previle* — și *Proptele* (Fig. 332).

Parii se fac de brad sau de stejar tăiat din pădurile învecinate, iar pe marginile urechilor — la «gardul de luncă» — se ieau și pari de salcie; ei au o circumferență de 30—110 cm., și o lungime de 3 până la 10 m.— crescând dela mal spre cutiță — și se bat în pământ, cei mici până la 1 m., iar cei mari până la 3 și 4 m.

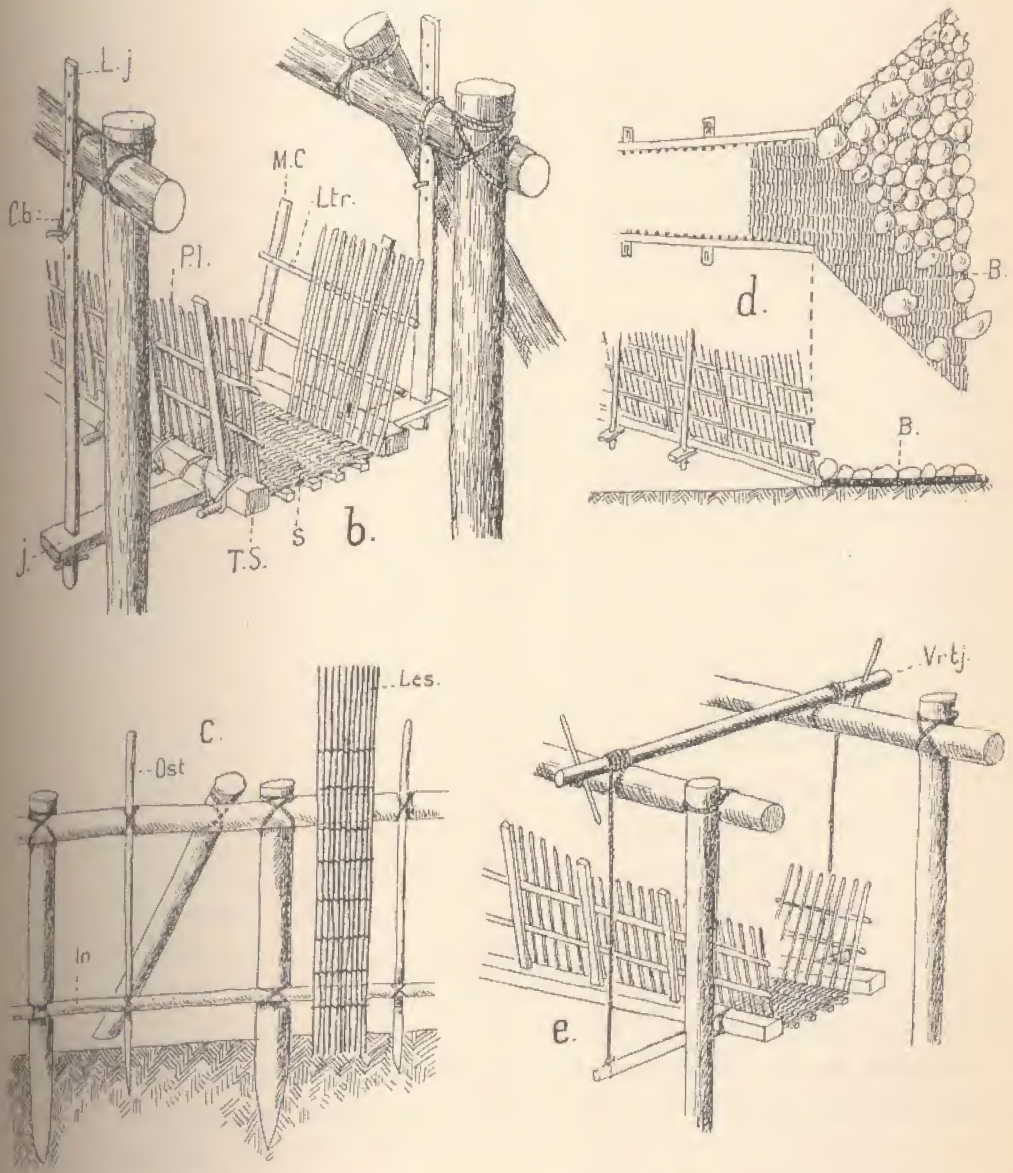

Fig. 332. Detaliile construcției Lesei dela Călărași.

Previle sunt de asemenea de brad sau de stejar de 10 — 15 m. lungi, — iar cele dela «gardul de luncă» sunt numai de 5—6 m. — și se leagă de pari cu curpeni sau cu scoabe de fier. Fiecare previlă se

petrece peste cealaltă cu doi sau trei pari, după curentul apei, și se pune în totdeauna cu capul ei (partea groasă) spre adâncime.

In modul acesta se face scheletul atât la aripi cât și la cutiță, aci nefiind cele două tălpi mari găurite cari să susțină cutița, ci sunt peste tot numai previle.

La aripi scheletul mai e format încă pe toată lungimea lor de o serie de grinzi groase — până la 80 cm. circumferință — de salcie sau de stejar, numite *Inecătoarele* (Fig. 332 c, In.); acestea se pun sub apă, paralele cu previlele, «la rădăcina parilor» și servesc ca pe ele să se fixeze *Leșile de ostrețe* (Fig. 332 c. Les.) ale aripilor. Ele se leagă cu funii de teiu — din 3 în 3 m. distanță — la aproape un metru deasupra capetelor ascuțite ale unor «ostrețe de brad» (Ost.) — din cele mai groase cari se găsesc — și lungi până la 10 m. fiecare. Aceste ostrețe se bat cu maiurile în fundul apei (Figura de jos din Tab. LI) până rămâne între pământ și înecătoare o distanță numai de vreo 30—40 cm., iar capetele lor de sus se leagă de previle sau se bat cu piroane.

Dacă apa e mai înaltă, pe aceste ostrețe se mai poate legă încă o a doua serie de înecătoare, mai subțiri, la o distanță 1,50 m. deasupra celorlalte.

Nuelele întrebuințate la această lesă sunt toate ghiondere de brad, numite aci *Ostrețe*, și au dela 3 până la 10 m. lungime și dela 10 la 25 cm. circumferență. Nuele de alun nu se întrebuințează pe aci de loc. Din împletirea ostreților cu teiu se fac *Leși*, de câte 5—9 m. lungime, și cu acestea se îmbracă apoi pe dinăuntru cele două aripi ale lesei (Fig. 332 c. *Les* și Tab. LI figura de jos).

Mai originală este *construcțiunea cutiței* (Fig. 332 b și Tab. LII), care diferă cu totul de a celorlalte lese. Ea este și aci în formă de Scoc sau Jgheab, compusă din doi pereți laterali, numiți *Pereții* sau *Leșile de pe lături* (P. l.) («Vajele» dela Filipoiu), și *Salteaua* (S.) («Șețu» dela Filipoiu).

Pereții sunt făcuți din leși, ai căror ostreți merg descrescând dela gura de sus a cutiței spre cea din jos, variind între 3.50—1. 50 m. după adâncimea apei.

Salteaua, care se mai numește și *Patul* sau *Gratia*, este o îngrăditurâ deasă de nuele și are pe fiecare din cele două margini lungi ale ei câte o grindă groasă de brad — numite *Tălpile saltelei* (Fig. 332 b. T. S.) («Sorii» dela Filipoiu) — de cari este legată pe toată lungimea ei cu curpene. Salteaua este așezată pe o serie de grinzi longitudinale («Lanții» dela Filipoiu), al căror număr crește spre capătul din deal al cutiței, iar aceste grinzi longitudinale sunt legate și ele cu teiu de o serie de 12 grinzi transversale, numite *Paturile de stejar* sau *Jugurile*, (J.);

pe acestea stau și cele două tălpi ale saltelei, fiind și ele legate de aceste juguri.

Tălpile saltelei au fiecare la partea superioară, pe toată lungimea lor, o serie de 12 găuri făcute cu dalta la distanțe egale, în cari intră capetele unor pari de câte 3—4 m. lungime, numiți *Mânile cutiței* (M. C.) («prefustele» dela Crapina), al căror scop este de a susținea ca niște stâlpi pereții cutiței; de aceste mâni sunt legate cu teiu două leațuri transversale numite *Loitre* (Ltr.) («lanțurile vajelor» dela Filipoiu), al căror număr crește până la 4 sau 5 spre capătul dela deal al cutiei unde pereții sunt cu mult mai înalți.

De aceste loitre în fine se leagă apoi *Leșile de ostreț*e, cari formează pereții laterali ai cutiței.

Capătul din sus al saltelei, care acì se numește *Bărbia*, *Dinții* sau *Pieptenele* (Fig. 332 d. B.), este la această leasă cu mult mai mare decât la toate celealte; aceasta fiindcă el are acì de îndeplinit singur funcțiunea cea mai de căpitenie, adică aceea de a fixà la pământ capătul dela deal al cutiței, aici neexistând ca la celelalte lese și un alt aparat special pentru acest scop. Pe această Bărbie se pun acì până la 3 m. c. de bolovani ca prin greutatea lor să o țină lipită bine de fund.

Foarte curios, și primitiv în raport cu celelalte lese, mai este acì și modul de construcție a aparatului, prin care se ridică și se ține suspendată cutița la diferite înălțimi.

Am amintit că salteaua și tălpile cutiței se sprijină pe 12 juguri de stejar; acestea cu o lungime de 3.5—6 m., au fiecare la capetele lor câte o gaură în care intră capetele cioplite ale unor lemne de stejar lungi de 3—5 m. numite *Lumânările jugurilor* (Fig. 332 b. Lj.), cari sunt prinse dedesubt cu cuie de lemn de corn, întocmai ca bulfeile dela un jug de boi. La capătul lor de sus aceste «lumânări» au de asemenea din distanță în distanță o serie de găuri, în cari se potrivesc niște cuie mari de corn, de cari se prind cu niște gânjuri mari de curpen împletite pe după previle, și cari se numesc acì *Colbe*, *Cercei* sau *Inele*. (Fig. 332 *b*, Cb.).

Acesta este acì întregul aparat de suspensiune al cutiței; când vor s'o ridice sau s'o scoboare, atunci ei schimbă cuiul de pe cele 24 de lumânări cu o gaură mai sus sau mai jos și-l prinde iarăș de colbele de curpen.

In unii ani, aceste aparate se construesc în alt mod, mai practic, atât acì cât și la celelalte bălți din susul Dunărei, punând, în loc de «Lumânări», niște otgoane sau cabluri de sârmă, cu cari leagă capetele jugurilor și le trag în sus cu *Vârtejele* (Fig. 332 *e*, Vrtj.), cum trag codulele dela năvoade, legându-le apoi de previle (Fig. 332 *e* și Tab. LII).

Sacul are și acì o lungime de 8 m. și este, ca și la celelalte lese, prins cu trei fringhii.

Celealte detalii de construcție ale acestei lese se pot vedeà din figurile ce insoțesc această descriere. Fotografiile din Tabela LI arată Leasa în întregime, cu gura și aripele ei, precum și modul cum se îmbracă urechile (aripele) cu lese de ghiondere. Tabela LII arată cutița văzută din față și din spate precum și sacul cu barca în care se scoate peștele prins.

4. Alte lese dela Dunăre.

Cu aceasta am terminat descrierea celor trei tipuri principale de lese ce le avem. După cum am mai spus, celelalte lese se apropie fiecare mai mult sau mai puțin de una din aceste tipuri, prezentând, de sigur, fiecare și particularitățile ei proprii de construcție. A mai descrie aci toate aceste lese, ar fi să lărgim prea mult cadrul acestei lucrări și să intrăm

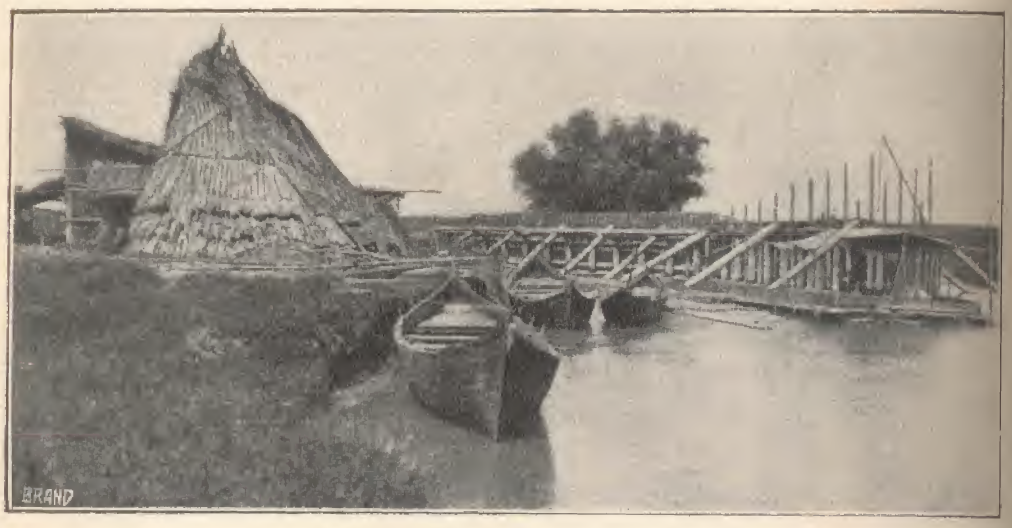

Fig. 333. Leasă dela Gârla Ghimia (Brateș).

în detalii de prea mică importanță. Voiu da însă acì o serie de fotografii ale tuturor acestor lese, cari observate bine, cu lupa, pot arătà foarte lămurit, celui pe care-l interesează mai de aproape, foarte multe din detaliile principale ale construcțiunii lor.

Intru cât privește cele 2 lese din Basarabia, cari sunt făcute în totul după tipul lesei moldovenești dela Crapina și Ghimia, nu mai am nevoie să le descriu acì, deoarece într'o interesantă lucrare despre Pescuitul din Bălțile Dunărei de pe malul basarabean, apărută acum, d-l Dr. V. Claer,

Administratorul pescăriilor rusești dela Dunăre, le-a tratat pe larg și le-a figurat. Lucrarea aceasta, publicată în limba rusă, a apărut după ce redacțiunea lucrării noastre era gata și chiar mai bine de jumătate imprimată, așă că nu mi-a fost cu putință să vorbesc mai mult despre ea cu ocazia descrierii celorlalte instrumente, cari de altfel în realitate nu sunt decât tot instrumentele noastre dela gurile Dunărei.

In figura 333, se vede dar leasa dela Ghimia (Brateș), care este o leasă de tipul moldovenesc al celei descrise dela Crapina.

In Tabela LIII, se vede leasa dela gura Saltavei, care este tipul lesei Turtucăienilor, asemănătoare în totul cu cea dela Călărași. Figura de sus arată această leasă în total, iar în figura de jos, care reprezentă cutița acestei lese, se vede foarte bine modul de suspensiune și de ridicare a

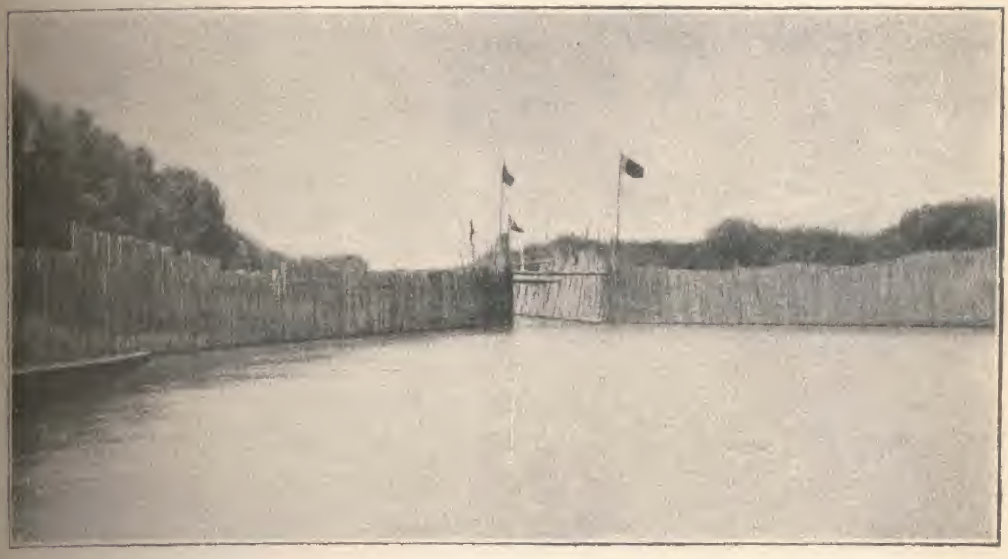

Fig. 334. Aripele Lesei dela Saltava și Gura de dinapoi a Cutiței.

cutiței cu otgoane, legate la capetele jugurilor și ridicate cu vârtejele sprijinite pe previle.

Tabela LIV dă o fotografie foarte caracteristică, arătând modul cum pescuește această leasă și cum e întins sacul la gura ei. Iar figura 334 arată aripele acestei lese împreună cu gura dela deal a cutiței.

In fine în figura 335 se arată leasa dela Orlea. Și acì se vede foarte bine modul de ridicare a cutiței cu otgoanele și vârtejele, cari stau deasupra, sprijinite pe previle.

* * *

La leasă cade tot felul de peşte: cel dintâiu începe Avatul care şi intră întâiu în baltă şi e grăbit acum să iasă; după dânsul vine Somnul mare care pleacă în cârduri şi în urmă vine somnul mic. După aceştia vine Plătica şi tot felul de albitură: Batcă, Cârjancă, Cosac, etc., Babuşca albă (Tarancă şi Ochiană) Roşioară, Ştiucă, Obleţi, etc., şi apoi începe crăpăria. Mai întâiu vine Crapul «sulatec» sau «săltăreţ», zis şi «ulucariu» — sau în Oltenia «Şueţ» şi «Călăuz» — tocmai «fiindcă ţine ulucele», adică «dă mereu pe la garduri ca să iasă afară». După aceştia începe crapul mic şi în fine vin cârdurile mari de crap şi ciortocrap.

Odată cu crapul vine şi Văduviţa («Odaviţa» pe la Mehedinţi şi «Răstrugă» pe la Orlea) în zilele dintâi cam la 10%. Pescarii zic că Văduviţa

Fig. 335. Leasă dela Gârla Orlea din Romanaţi.

merge în totdeauna în capul cârdurilor de crapi şi că ei se ţin după dânsa, din care cauză i-au şi dat acest nume.

Şalău şi Biban vin mai rar, dar trec foarte mulţi pui de şalău desvoltaţi în acea primăvară, cari până la epoca lesei — pe la mijlocul lui Iulie — ajung a aveà câte 8—9 cm. lungime. Linul şi caracuda nu vin de loc, căci stau la nomol.

GRUPA B.

INCHISORILE BĂLȚILOR ȘI GÂRLELOR DIN DELTA DUNĂREI.

In descrierea fizică și biologică a bălților Dunărei ce am dat-o în acest studiu, s'a văzut că între bălțile din susul Dunărei și cele din Deltă sunt o serie de diferințe fundamentale, cari fac ca migrațiunile peștilor să fie cu totul diferite. Pe când la bălțile din susul Dunărei — după cum s'a văzut — producțiunea lor depinde în cea mai mare parte de cantitățile de pește ce intră în ele din albie în timpul inundațiilor, bălțile Deltei sunt ele singure un rezervor permanent de pește, care se naște, crește și se reproduce într'însele, fără a mai aveà nevoie să facă numai decât migrațiuni speciale pentru aceste scopuri; mai mult chiar, aceste bălți, prin cantitățile mari de pește care pleacă primăvara din ele, sunt focarul de repopulare cu pește a tuturor bălților din susul Dunărei.

Astfel fiind, pe când la celelalte bălți scopul principal ce se urmărește prin facerea închisorilor și gardurilor este de a se încunjurà și păstrà cât mai bine peștele intrat în ele în timpul inundației, și numai în al doilea rând de a se prinde prin ajutorul acestor garduri o parte din peștele închis; la bălțile Deltei, prin gardurile și închisorile ce se fac, se urmărește, în prima linie, a se prinde cât mai mult pește din bogatele rezervorii permanente ce se găsesc aici și, numai foarte rar, a se închide și peștele ce intră proaspăt din Dunăre, spre a-l puteà prinde în urmă.

Tocmai de aceea în Deltă, închiderea bălților și a terenului inundabil cu Pleter așezat peste maluri este cu mult mai rară, pe când închiderea gârlelor cu garduri, la cari se adaptează tot felul de mijloace de prindere, este regula generală.

In cele ce urmează dar voiu arătà cum și unde se face fiecare din aceste două feluri de închisori și în ce mod servesc ele la pescuit.

I. Inchisorile cu pleter.

Din descrierea ce am dat-o despre migrațiunile ce le fac peștii din bălțile Deltei s'a văzut că primăvara, de îndată ce încep a crește apele

Dunărei, peștele, ademenit de apa proaspătă ce intră în bălți, caută să fugă din ele spre a ieși la Dunăre. Ajunși aci, ei urcă contra curentului și, când apa începe a deveni prea turbure, caută gurile gârlelor pentru a intră din nou în alte bălți. Dacă însă apa e mai mare, ei preferă să se refugieze pe depresiunile și prin japșele de pe terenurile proaspăt inundate, unde găsesc o serie de avantaje mari, pe cari le-am arătat în capitolul în care am descris biologia peștilor; ei profită dar de prima ruptură în mal pe care o întâlnesc, pentru a trece prin ea în cârduri mari și a căutà asemenea locuri.

Cum suprafața terenurilor inundabile propriu zise în Deltă e relativ foarte restrânsă, peștii — și în special Crapul — nu găsesc aci decât puține asemenea ocazii favorabile, și se duc mai cu seamă spre bălțile Somovei său spre bălțile Basarabiei, cari, deși sunt bălți adânci cu nivelul fundului sub etiajul Dunărei, au totuș împrejurul lor și suprefețe întinse de teren inundabil și japșe cari le convin. In Delta Dunărei propriu zisă se găsesc asemenea locuri — deși mai rare — mai cu seamă în partea ei superioară, în regiunea Ceatalului Tulcei, unde nivelul fundului este mai ridicat decât etiajul. Astfel aproape în fața Tulcei, puțin mai la vale la Mila 34, este o ruptură a malului care conduce în interior într'o japșe puțin adâncă; în aceasta, acum vreo câțivà ani, un pescar a observat momentul când intrà un cârd de crapi și a închis partea mai adâncă cu gard de nuele și cu cotețe, iar restul l-a închis cu pleter, făcut din câtevà dopuri de stuf și de alun, cum se fac închisorile la bălțile dela deal. La retragerea apelor el a scos de aci atâta crăpărie încât a vândut pește de peste 40.000 lei, cu o cheltueală de material de închidere și de personal foarte mică.

Pleterul ce se face pe mal, pentru închiderea unor asemenea cârduri de pești în jepcile din Deltă, este însă numai pe distanțe foarte scurte, căci toate aceste japșe sunt izolate și nu stau în comunicație cu alte ape, pe unde peștele ar puteà să fugă, cum e la bălțile dela deal.

Pleter pe tot lungul malului — cum se face la bălțile Brăilei, Brateș, Bădălan, Crapina sau chiar la Somova — nu se face nicăeri în Delta Dunărei, deși cantitățile de pește ce intră în anii cu ape mari peste maluri sau prin rupturi în asemenea japșe sunt și aci câte odată foarte mari.

A se face în Deltă o închidere generală cu pleter pe maluri, cum se face la bălțile din sus, ar costà sume foarte mari având în vedere enorma lungime a malurilor celor 3 brațe principale ale Dunărei, cu toate brațele secundare și cu mulțimea de gârle mari, ca Dunăvățul, Șontea, Cernețul, etc., cari toate ar trebuì să aibă și ele pleter pe malurile lor.

O asemenea închisoare generală în Deltă însă, în timpul inundației, nu ar mai avea scop de a închide în baltă peștele intrat din Dunăre, ci din contra a opri peștele din bălți ca să mai iasă în Dunăre.

Dacă procedându-se astfel, s'ar aduce în adevăr vreun folos real pescăriei din toate părțile Deltei, nu pot s'o afirm, căci, reținându-se aci tot peștele, bălțile s'ar suprapopulă, peștii prea deși și-ar face concurență la hrană, iar consecința finală ar fi degenerescența peștilor și deci o utilizare mai nerațională a cantității de hrană organică disponibilă din aceste bălți, deci o producțiune totală mai slabă. Ceeace este însă sigur, e că pescăria din susul Dunărei, lipsită acum prin această închidere a bălților Deltei de izvorul ei principal de repopulare, ar decădeà în scurt timp cu desăvârșire.

O închidere parțială a unor anume regiuni, unde condițiunile naturale sunt mai potrivite și cari astfel s'ar puteà izolà complet de balta generală, ar fi de sigur cel mai bun mijloc de a trece dela exploatarea cu totul extensivă de astăzi la o exploatare mai rațională și mai intensivă a pescuitului din Deltă.

II. Închisorile gârlelor și instalațiunile pentru prinderea peștelui în ele.

După cum s'a văzut din descrierea fizică a acestor bălți, ce am dat-o aci și mai cu seamă din lucrarea mea «despre Regiunea inundabilă a Dunărei», Delta Dunărei în cea mai mare parte este o imensă baltă, adâncă de 2 m. sub etiaj, însă acoperită în cea mai mare parte cu stuf. Pentru a puteà dar prinde peștele din aceste imense suprafețe, nu ne pot fi suficiente numai instrumentele obicinuite de pescuit făcute din plasă, sau altele cari nu se pot întrebuințà decât la luminișurile de apă — aci cu suprafețe relativ mai restrânse față de imensele suprafețe de stufărie—. Este dar nevoie și de alte mijloace mai potrivite pentru a ademeni și prinde peștele din stuf.

Lavele de cotețe și Mandrele pe cari le-am descris, încunjurările insulelor plutitoare cu ave, etc., sunt de sigur mijloace destul de bune de prindere, toate însă sunt insuficiente față de imensele suprafețe de stufării ce le avem.

Cel mai bun mijloc de prindere în aceste regiuni este de a produce un mic curent, care în totdeauna atrage peștele spre el, și de a pune apoi tot felul de curse în calea peștelui, cari să-l rătăcească spre a-l prinde într'un «obor» sau într'un instrument de pescuit, în care se bagă el singur fără a mai cere vreo muncă deosebită de a-l prinde.

Aceste curente cari atrag peștele din bălțile și stufăriile Deltei se produc prin Gârle. *De aceea Gârla în Delta Dunărei nu este numai un canal pentru alimentarea bălților cu apă proaspătă de Dunăre, ci este totodată și un instrument de pescuit din cele mai importante*, cu ajutorul căruia se prind cantități mari de pește cu o muncă minimă. Față de lipsa foarte mare de brațe din aceste regiuni, gârlele din Deltă — cari în total prind cu mult peste un milion de kgr. de pește anual — sunt dar de cea mai mare importanță pentru exploatarea pescuitului de acî.

In Delta Dunărei avem de o parte și de alta, pe fiecare din brațele ei, câte o serie de gârle mari principale, cari leagă diferitele ghioluri cu Dunărea; aceste gârle principale sunt apoi legate și ele între dânsele prin alte gârle mai mici ș. a. m. d., astfel că — după cum am arătat în cartea mea despre Regiunea inundabilă — întreaga Deltă este acoperită cu o rețeà deasă de gârle de toate dimensiunile, cari se anastomează între ele ca niște vase capilare și leagă toate ghiolurile și luminișurile de apă unele cu altele.

In afară de aceste gârle naturale însă, comoditatea pescuitului și câștigul ușor a făcut ca, încă din timpurile vechi, să se sape și o întreagă serie de gârle artificiale, speciale numai pentru pescuit, cari conduc din Dunăre în ghioluri, sau numai în depresiunea generală cu stuf cuprinsă între brațele Dunărei ; fiecare pescar care vrea să-și asigure un venit — un fel de vacă bună de lapte — își săpă astfel o gârlă, care nu erà decât o crestătură în grindul malului Dunărei și care, după vreo câtevà sute de metri, ajunge la balta cu stuf, de unde-i aduceà destul pește la gardurile și cotețele ce și le așezà acî.

Firește, aceasta a condus la un abuz cu săparea gârlelor și a avut efecte rele asupra bălților, căci le-a potmolit prea mult în timpul viiturilor ; totuș, cu toate aceste defecte, gârlele au fost acelea cari dădeau producția principală și permanentă de pește a bălților Deltei.

Pescuitul în gârlele din Deltă este bazat pe o serie de observațiuni asupra obiceiurilor peștelui și anume:

1. Peștele din baltă, îndată ce simte primăvara curentul de apă proaspătă de Dunăre care începe a intrà în baltă, este ademenit de el și pleacă în direcția de unde vine curentul; dacă în drumul său i se pune vreun obstacol, el nu se întoarce înapoi ci caută să l învingă spre a ieși la Dunăre, și astfel el este înșelat și cade în tot felul de curse ce i se pun în cale, cari-l împiedică să se mai întoarcă înapoi și-l conduc încetul cu încetul într'un «obor» situat tocmai la capătul dela Dunăre al gârlei. Acî pescarul își are și coliba sau locuința sa și-l scoate în fiecare dimineață pentru a-l expedià la piață.

2. Peștele care a iernat în Dunăre, sau care a ieșit din baltă în timpul primelor viituri, caută să intre înapoi în baltă îndată ce apa din albie începe a se turbură; atunci el iea lungul malurilor în sus, căutând gurile gârlelor ca să poată intrà în ele. Pescarii, cunoscând pentru fiecare gârlă epoca când — sau nivelul apei la care — începe peștele a intrà în ea, fac și la gurile lor dela Dunăre o nouă serie de instalațiuni, ca și cele ce le-au făcut dinspre baltă, menite și acestea a înșelà peștele și a-l conduce în oboarele lor din gârle, de unde apoi îl scot cu diferite instrumente.

3. In epoca apelor mijlocii diferința între nivelul apelor din baltă și al celor din albie nefiind mare, gârlele, cari în Deltă sunt mai adânci, continuă a funcționà tot timpul. Unele din ele, dând în bălți cari au o scurgere mai mare pe la vale — d. ex. gârlele din jos de grindul Caraorman de pe brațul Sulinei —, bagă aproape în permanență apă în baltă; altele, cari stau în legătură cu bălți ce se alimentează din Dunăre prin gârle mari cari ieau apa cu mult mai din sus — ca d. ex. o mare parte din gârlele de pe malul stâng al brațului Sulinei —, scot aproape în permanență apă din baltă, vărsând-o în Dunăre. Potrivit acestor curente diferite, peștele își face și el călătoriile sale într'o direcție sau în alta, iar pescarii, cunoscând cursul apei la diferitele epoce în gârlele lor, își așează gardurile astfel ca să poată prinde dintr'o direcție sau alta.

4. In Delta Dunărei, chiar în balta cea mare — adică în vastul basin cuprins între grindurile malurilor Dunărei dintre 2 brațe — apa nu este niciodată pe deplin stătătoare, ci se mișcă încetul, urmând unei pante generale a întregei bălți. Nu numai în ghioluri, gârle și toate luminișurile de apă, ci și în stufărie — prin așà zisele «Cărări» și «Rărișuri» cari sunt un fel de gârle — și chiar pe sub Plaurul plutitor, aceste mișcări lente sunt perceptibile. Toate aceste mici curente constituesc totdeodată și drumuri pentru pești, cari le urmează la diferitele epoce în direcții determinate, potrivite necesităților lor fiziologice de căutarea hranei, adăpost, reproducere, etc.

Toate aceste mici curente din baltă și stufărie, cari sau pornesc din gârle, sau la urma urmei dau într'însele spre a conduce apa în Dunăre sau în mare, pescarii le cunosc cu deamănuntul și știu pentru fiecare gârlă de unde vine peștele și pe unde fuge el; și acestea deci ei le utilizează admirabil de bine, pentru a atrage în capcanele lor peștele ce vine și a-l conduce în oboarele din gârle, în cari-l prind în modul cel mai comod posibil și cu foarte puțină muncă.

Bazați dar pe toate aceste observațiuni minuțioase, asupra obiceiurilor peștelui din bălțile Deltei și asupra diferitelor feluri de migrațiuni ce le

face el, pescarii de aci au transformat fiecare din insulele mari ale Deltei cuprinse între brațele ei în câte un imens labirint de garduri, cu tot felul de obstacole și portițe, prin cari peștele se rătăcește și se încurcă, până ajunge a fi prins în modul cel mai comod chiar la ușa casei pescarului, care-l așteaptă la malul Dunărei gata de a-l pune în barcaz și a-l transportă la piață.

Pentru a da o idee mai lămurită despre sistemul acesta de a pescui prin ajutorul gârlelor în Deltă și de importanța sa în total, am alcătuit o figură schematică (Tab. LV) reprezentând în relief o parte din cele 3 mari insule ale Deltei, — Insula Sf. Gheorghe — cu câtevà din principalele gârle cari crestează malurile ei dela Dunăre și cu închisorile lor. Intre cele două brațe ale Dunărei se văd mai întâiu, de o parte și de alta, grindurile malurilor, cari ies cevà mai sus deasupra nivelului apei și încadrează de jur împrejur întregul triunghiu format de această insulă. Lățimea acestor grinduri ale malurilor este însă numai de câtevà sute de metri, și ele se scoboară apoi repede până la o adâncime de cel puțin 2 m. sub nivelul apelor celor mai joase ale Dunărei, lăsând între ele o imensă depresiune, care este «balta» (după cum se vede în secțiune) și care cuprinde întregul triunghiu dintre cele două brațe ale Dunărei.

Această imensă baltă este acoperită la suprafață cu stuf, care în cea mai mare parte crește plutind la suprafața ei — «Plaurul» —, și lasă numai din loc în loc — în acea mare de verdeață — să apară ochiurile sclipitoare ale luminișurilor de apă, cari sunt «ghiolurile» rotunde și «Gârlele» sau «Sahalele» lungi și cotite cari o șerpuesc. Din distanță în distanță însă și grindurile malurilor sunt întrerupte de o serie de nenumărate crestături, cari, mergând mai drepte sau mai cotite, leagă apa bălții cu acea a Dunărei sau a mării. Acestea sunt *Gârlele.*

Toate aceste gârle de jur împrejurul insulei sunt închise cu garduri la gurile lor, iar pe tot cursul lor se văd nenumăratele garduri cu portițe și tot felul de capcane așezate în ele.

Ori în ce direcție, dar, vrea să se miște peștele din această imensă baltă, fie pentru a urmà pornirilor sale fiziologice de a ieși la Dunăre sau de a trece din Dunăre în baltă, fie pentru a trece dela ghiol la stuf sau dela stuf la ghiol, fie chiar numai că fuge speriat de năvoadele — sau de alte unelte — cari pescuesc prin ghioluri, etc., el dă în calea sa de aceste garduri, și primul obstacol pe care crede că l-a învins, trecând peste dânsul, este pieirea sa, căci acesta îl conduce la o capcană în care rămâne prins.

Numai *pe malul drept al brațului Sulinei* avem pe această insulă 18 gârle principale, cari crestează din distanță în distanță grindul ce în-

cadrează această insulă. Pe lângă acestea însă, mai sunt o mulțime de gârle mici — parte naturale, parte făcută anume de pescari — și de rupturi, cari toate conduc la balta generală și se închid cu garduri.

Spre *brațul S-tului Gheorghe*, grindul malului de pe această insulă este și mai crestat încă — căci aci nu s'au făcut lucrări de rectificarea malului — așà că avem 32 de gârle, din cari numai la Carasuhat vreo 10 săpate de pescari; la mare în fine, cordonul litoral care formează malul este rupt și el de o gârlă mare de scurgere — numită *Imputita* — prin care dau să iasă în fiecare an cantități mari de pește din baltă și cari se prind aci în gardurile mari ce se fac pe ea.

Tot așà de mare e numărul gârlelor cari dau și în celelalte insule ale Dunărei. Astfel în *Insula Dranovului*, începând dela gârla Călugărului din Regiunea Somovei, avem 37 de gârle principale cari dau în diferitele ghioluri, afară de nenumăratele gârle mici făcute de pescari pentru pescuit, cari taie numai grindul malului dela Dunăre până la stuful dela marginea bălții.

In insula Letei numărul lor, cari dau din brațul Chiliei în baltă, e și mai mare încă, și aici avem încă o serie de gârle foarte importante — vechi brațe de Dunăre — ca Șireasa, Gârla dela Podu Roșu, Șontea, Pardina, toate Sahalele cele mari, Sulimanca, etc., prin cari curg mari cantități de apă.

* * *

Toate aceste nenumărate gârle ce străbat grindurile malului, cari încadrează cele 3 insule principale ale Deltei și unesc balta cu Dunărea, se închid cu 3 feluri de garduri:

1. Cu *garduri sterpe* la gura lor dinspre Dunăre, cari au de scop a opri în loc peștele ce vrea să intre sau să iasă prin ele;

2. Garduri cari se pun din distanță în distanță pe tot cursul gârlei spre a închide — însă numa în aparență — calea peștului, cari-i lasă însă o deschidere suficientă prin care el e ademenit să treacă cu ușurință înainte, fără a mai puteà însă să se întoarcă înapoi: *Gardurile cu limbă*: și

3. Garduri la cari sunt adaptate diferite feluri de capcane și de instrumente de pescuit, în cari peștele intră singur și rămâne prins: *Gardurile cu cotețe.*

Voiu descrie dar acì deocamdată diferitele feluri de garduri și instalațiuni de prindere ce se fac, iar în urmă voiu arătà cum se combină toate acestea între ele pentru a corespunde mai bine condițiunilor speciale

ale fiecărei gârle și a formă astfel diferitele feluri de *Labirinturi* și *Capcane* ce se întrebuințează în gârlele din aceste pescării.

1. Gardurile sterpe.

După cum s'a văzut deja, toate gârlele din Deltă — chiar cele mai mari — nu au niciodată un curent atât de puternic cum au gârlele din sus — ca de ex. Filipoiul —, ci apa curge în ele mai mult sau mai puțin domoală într'o direcție sau alta, deoarece diferințele de nivel între Dunăre și baltă nu sunt niciodată atât de mari ca să dea o pantă de scurgere repede. Potrivit acestei stări naturale, nici gardurile sterpe nu se fac acì atât de puternice ca să reziste unui curent mare ca în susul Dunărei, de aceea și scheletul acestor garduri constă de obiceiu numai din câțivà «Pari», peste cari se pune o «Grindă» transversală (Previnele dela deal), fără însă a li se pune decât rareori și toate Proptelele» cuvenite. Pe acestea apoi, se pun lesele împletite cu papură, făcute din ghiondere sau din leațuri de brad sau din nuele de alun (Fig. 336).

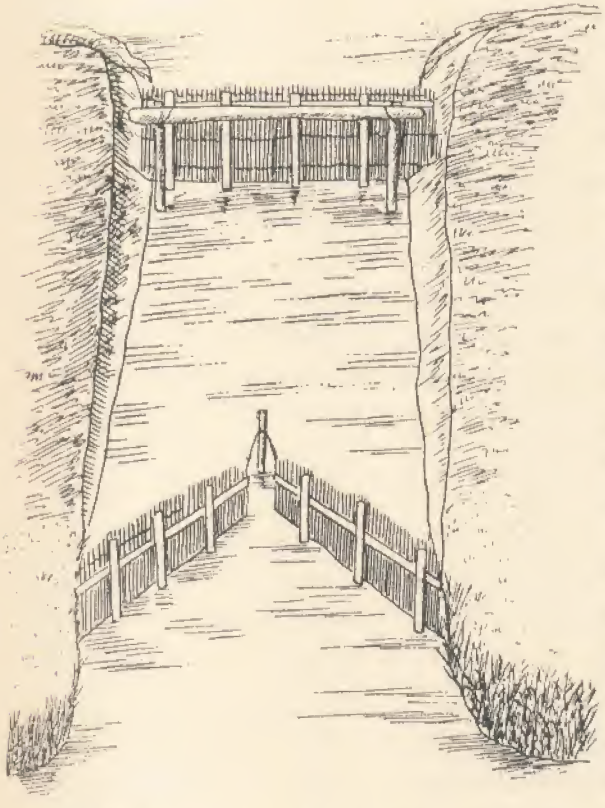

Fig. 336. Închisorile dela «Gârla lui Andrei» dela Pardina, cu «Gardul sterp» la gura dela Dunăre și «Gardul cu Limbă» la gura dela baltă a gârlei. Gârla care în natură e foarte lungă, aici este scurtată înadins, spre a se putea vedeà amândouă gardurile.

Rezistența cea mare se caută a se da acestor garduri mai mult în contra peștelui care vine în cârduri mari și scurmă pamântul până-și fac loc pe sub gard; de aceea acì cu toate că lățimea gârlelor e mai mică, parii se bat în pământ până la 2 m. adâncime, iar la baza gardului se pune piatră, și cantitățile se sporesc pe măsură ce se vede pește mai mult venind în gârlă.

In general Parii au acì o grosime de 20 cm. diametru, iar ghionderele din cari se fac lesele o grosime de 3 cm. și o lungime — după adân-

cinea gârlei — de cel mult 6 m., ele fiind de obiceiu împletite la 7—10 voiuri și bătute apoi foarte adânc în pământ cu maiurile.

Gardurile sterpe se așează de obiceiu în apropierea gurii gârlei dela Dunăre. La gârlele la cari se face și prinsoare dela Dunăre, gardurile sterpe se fac cevà mai înăuntrul gurii, iar la cele cari prind numai dela baltă se așează chiar lângă gură.

In general, gardurile dela gârlele principale au o lungime de 6—7 m., și numai la gârlele mari — ca d. ex. la gârla foarte lată săpată de curând cu draga la Morughiol — ajunge la 20 m. Parii se bat de obicei la 1 m. distanță unul de altul.

Tabela LVI reprezentă o fotografie a gardului mare sterp dela gura Gârlei bălții Moru-Ghiol. In momentul când s'a făcut această fotografie, tocmai intrà pește din Dunăre în baltă și de aceea s'au făcut și la acest gard 2 limbi de intrare, dinspre Dunăre spre baltă, cari se văd la capetele sale.

2. Gardurile cu limbi.

Acestea sunt garduri simple, făcute din lese de nuele de alun, sau, unde curentul e mai slab, din beţe de trestie împletite cu papură; ele sunt provăzute cu una sau cu mai multe deschideri, numite «Limbi, «ale căror margini sunt ieșite înainte, formând un unghiu ascuțit, și apropiate una de alta ca la limbile dela cotețe. Prin ele poate intrà peștele dintr'o parte, însă nu se mai poate întoarce înapoi.

In fața gurii fiecărei limbi — adică de partea pe unde iese peștele — se bate la o mică distanță un par mai subțire; de el se leagă cu funii cele două capete ale leselor cari formează limba, și care are de scop a le ținea pe acestea astfel, ca curentul să nu le poată închide sau deschide mai tare.

In figura 326, care reprezentă închisorile gârlei Pardina, se vede gardul simplu cu limbă — și cu un par bătut în fața ei — la gura dela baltă a acestei gârle.

Gardurile acestea, după lățimea și adâncimea gârlei și după puterea curentului, sunt sprijinite pe pari mai deși sau mai rari, de cari ele sunt legate câte odată și pe leaţuri transversale.

Formele cari se dau acestor garduri sunt foarte variate, pentru a puteà corespunde mai bine scopului de a înșelà cât mai cu ușurință peștele, spre a-l face să treacă prin limbile lor. Forma cea mai simplă este un gard drept așezat transversal peste gârlă, căruia i se lasă una sau mai multe deschizături în cari se fac limbile scurte și ascuțite (Fig. 337 *a*). Altă formă foarte răspândită, mai cu seamă la limbile ce se fac

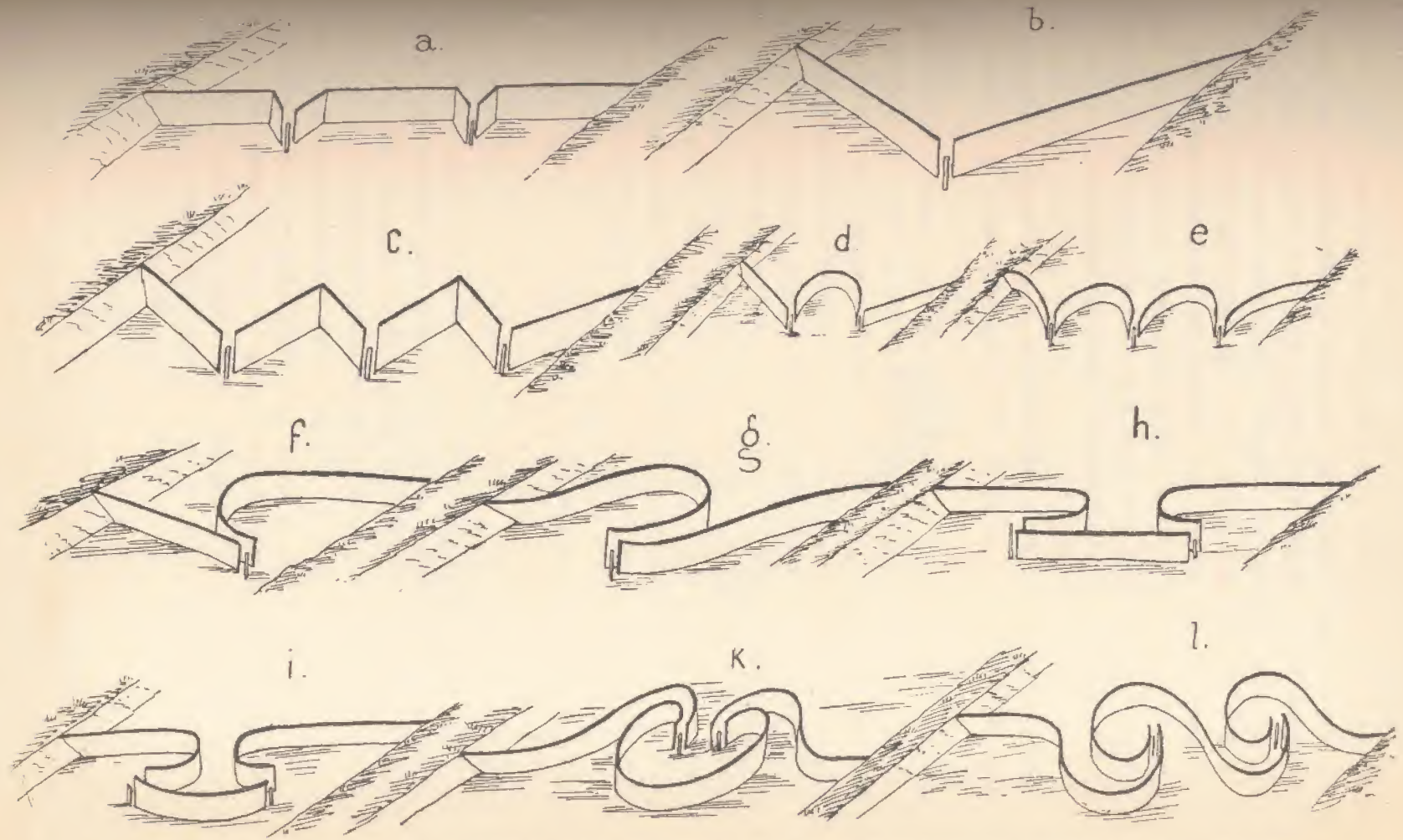

Fig. 337. Figură schematică arătând formele principale de «Garduri cu Limbi» ce se fac în gârlele Deltei.

dinspre baltă, este aceea care se aseamănă cu aripele unei lese, formând un unghiu ascuțit în mijlocul gârlei (Fig. 337 *b)*.

In alte locuri gardul se așează peste gârlă în formă de zig-zag, făcându-se în fiecare unghiu, care conduce spre obor sau spre capcana de prindere, câte o limbă (Fig. 337 *c)*.

In afară de aceste forme în linie dreaptă, acolo unde curentul e mai slab gardurile se așează și în linii curbe, pentru a rătăci astfel și mai mult peștele în ele. Figurile 337 d, e, f, g, h, i, k și l, arată 8 din aceste forme cari se întrebuințează mai adeseori mai cu seamă la gârlele de pe brațul Chiliei, iar figura 338 arată una din formele cele mai obicinuite de gard cu limbi combinat cu cotețe.

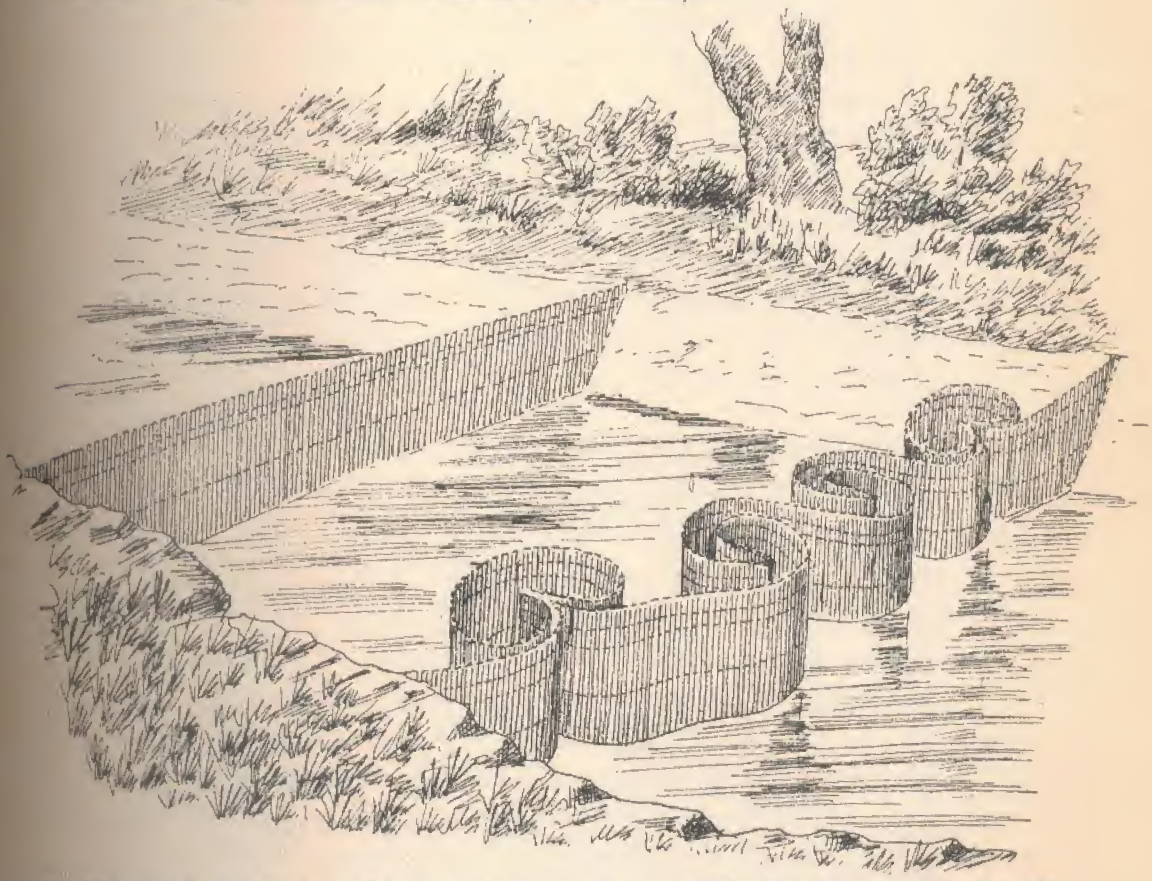

Fig. 338. Gard cu limbi combinat cu Cotețe, la gura dela Dunăre a unei gârle din Deltă.

3. Gardurile cu Sorb sau Călcătoare.

Se numește *Sorb, Călcătoare* sau *Lăsătoare* (rusește *Spusk* sau *Nacat)* un aparat făcut din împletituri de nuele, care se adaptează la gardurile sterpe și care are de scop a lăsà bărcile să circule prin gard fără

ca peștele să poată ieși afară. Despre un asemenea aparat am amintit deja la descrierea săritorilor ce se fac câte odată în gârla Crapinei.

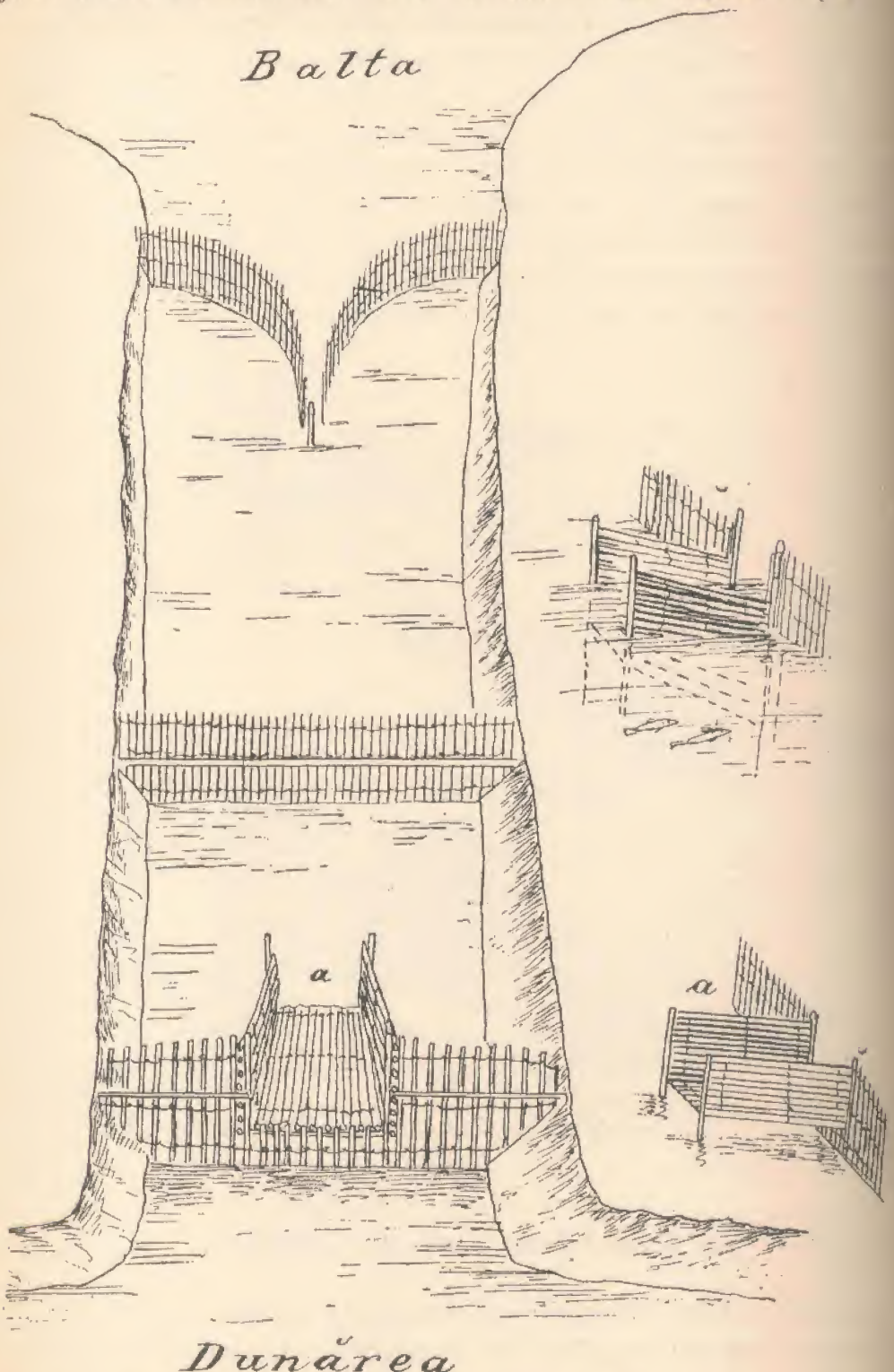

Fig. 339. O gârla care dă în brațul Sf. Gheorghe închisă dela Dunăre cu gard cu «Sorb». Alături modul cum servește Sorbul la prinsul peștelui ce intră în Obor.

La gârlele din Delta Dunărei aceste aparate au o formă specială și sunt foarte mult întrebuințate pentru a înșela peștele să intre în oboare fără a mai puteà ieși înapoi afară, deci aici ele sunt în acelaș timp și un instrument pentru prinderea peștelui.

Ele au forma unui coș de leasă, adică a unui jgheab cu 3 pereți împletiți de nuele de alun, lung ca de 2 m. — după adâncimea gârlei — și lat cât poate trece o lotcă mare prin el (Fig. 339).

Sorbul este legat de gard printr'o articulație astfel încât să se poată mișcà în sus și în jos ca în jurul unei axe, cum se mișcă și coșul dela leasă. Gura sa de dinapoi se leagă de gard la o înălțime astfel ca fundul ei să fie cu vreo 40—50 cm. sub nivelul apei, iar gura de dinainte — adică gura de ieșire — trebue să stea totdeauna ridicată, astfel ca marginea fundului ei să ajungă la un lat de mână sub fața apei. Daca apa scade în gârlă, gura de ieșire a sorbului se lasă și ea mai în jos și dacă se urcă trebue ridicată și ea, ca să rămână astfel totdeauna cu marginea ei puțin sub fața apei.

Peștele, pornind din baltă sau din Dunăre, dă de gard, pe care-l iea dealungul până ajunge la deschizătura dela gura de intrare a sorbului, acì, crezând că a scăpat de gard, o iea înainte pe sorb și, când ajunge la marginea sa, curentul îl repede spre gârlă; când vrea însă să se întoarcă înapoi, el nimerește sub leasa care formează fundul sorbului, așà că nu mai poate ieșì de acì.

4. Oboarele.

Peștele care a apucat odată a intrà, fie din Dunăre, fie din stuf ori din ghiol, într'o gârlă, trecând printr'un sorb sau prin primul gard cu limbi, cari de obiceiu sunt așezate la gura de acolo a gârlei, el, ne mai putându-se întoarce înapoi, e nevoit să meargă înainte; acì dă la o distanță de vreo câtevà sute de metri iarăș de un al doilea gard cu limbi sau cu sorb, apoi cam la aceeaș distanță de un al treilea ș. a. m. d., prin care e nevoit mereu să treacă pentru a merge tot înainte (Fig. 340).

In fine ei ajung în ultima cameră a acestui labirint, unde dau de gardul sterp prin care nu mai pot trece. Această ultimă cameră care e cu mult mai mică, numai de vreo 20 m. lungime, este *Oborul* în care se concentrează încetul cu încetul toți peștii cari au rătăcit printre garduri. Acì dar se începe pescuitul lor.

Modurile de prindere a peștelui adunat în obor depinde de felul gârlei, de adâncimea și lățimea ei, de curentul de apă, etc. Dacă aceste condițiuni sunt favorabile, atunci se fac diferite feluri de instalațiuni fixe, în cari peștele se prinde singur și de unde pescarul nu are altă muncă

Fig. 340. Diferite «garduri cu limbi», așezate pe cursul unei gârle din Deltă, cari conduc din baltă până la oborul situat lângă gardul șterp dela Dunăre.

decât aceea de a-l scoate cu minciocul și a-l încărcà în lotcă pentru a-l duce la cheharnà.

Tabela LVII, cele 2 figuri de jos, și toate figurile din Tabela LVIII arată o serie din aceste instalațiuni fixe, în cari peștele se prinde singur. Aceste figuri au de scop totdeodată a da și o idee de aspectul întreg al regiunilor și de modul cum sunt situate locuințele pescarilor și cherhanalele lor la gurile gârlelor; acolo aceștia au totodată și închisorile împreună cu cotețele de prindere.

Dacă însă condițiunile naturale nu sunt destul de favorabile pentru a se face asemenea instalațiuni fixe, atunci se întrebuințează câtevà din acele instrumente de mână cu cari se scoate peștele într'un timp foarte scurt din spațiul foarte îngust în care e el grămădit în obor.

Instrumentele acestea mobile de pescuit, întrebuințate pentru scoaterea peștelui din aceste oboare, sunt următoarele :

1. Dacă apa în obor nu este prea adâncă, așà ca să poată sta un om în picioare, se pescuește cu o *plasă de mână* specială (numită pe rusește *Bredniа)*; aceasta e o plasă obicinuită, scurtă numai de vreo 2.5 până la 3 m., însă foarte lată și cu 2 clece lungi la capete, așà ca să se poată ajunge cu ea până la fundul apei.

2. Dacă apa e mai adâncă, atunci se iea Prostovolul; pescarul stând pe malurile gârlei sau pe grinda — lată ca o punte — care ține gardul sterp, aruncă de câtevà ori cu prostovolul și în câtevà minute tot oborul e curățit de pește.

Cu mult mai comod este însă, dacă gârla permite să se facă în ea *instalațiuni speciale fixe în cari peștele se prinde singur.*

Acestea sunt:

1. *Vintirele.* La ultimul gard care conduce în obor se scot câtevà ghiondere și se așează un vintir. După cum e curentul, vintirul se poate așezà: cu gura spre obor spre a prinde peștele ce a intrat dejà acolo și vrea să se întoarcă înapoi, sau cu gura spre antecamera oborului spre

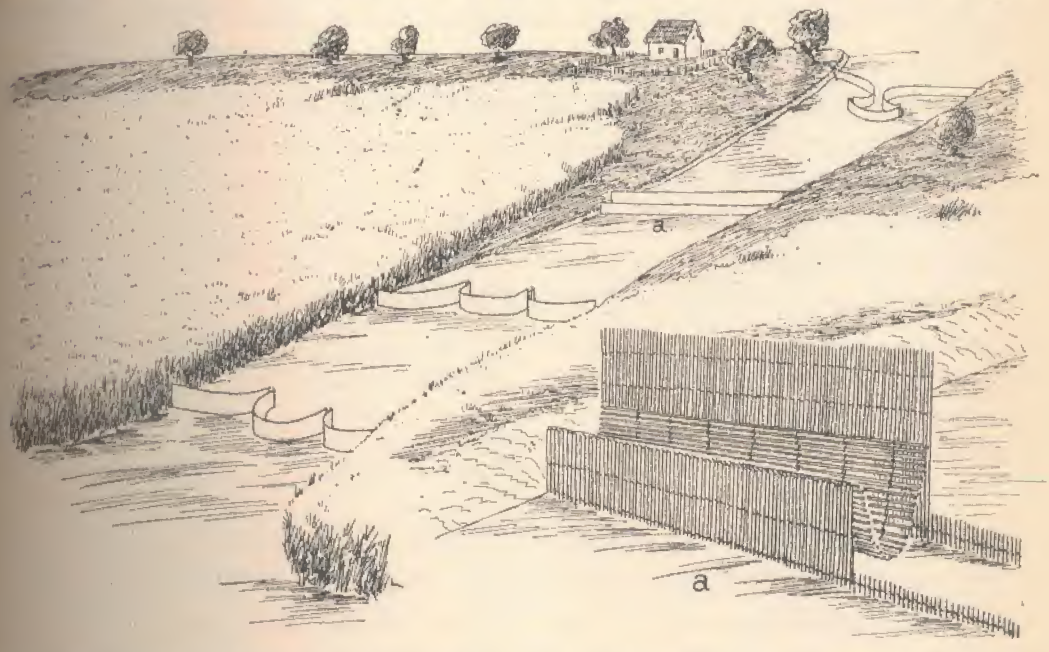

Fig. 341. Gârla dela Uzlina cu oboarele ei, cari prind dela Dunăre și dela Baltă și cu «Săltătoare» la gardul sterp.

a prinde peștele ce vrea să intre în obor. Acesta din urmă e sistemul întrebuințat de. ex. la gârla Gorgova de pe brațul Sulinei (Fig. 340).

2. *Saltătoarele.* Acestea se fac acì în modul următor: lângă gardul sterp, în partea de unde vine peștele, se face, la o distanță de vreo 60—70 cm., un al doilea gard, însă numai de cel mult 1 m. deasupra apei; spațiul dintre el și gardul înalt se căptușește pe dinăuntru în lung cu ghiondere, formând ca un fel de iesle (Fig. 341 *a)* cu fundul rotunjit spre margini.

Crapul și în special cel lungăreț — zis «Crap sulatec» — lovindu-se cu capul de gard, după ce a scormonit pe la fund și vede că nu e chip de ieșire, dă să sară gardul și atunci cade în săltătoare, de unde pes-

carul îl adună cu mincioacele. Se mai fac săltătoare și de saci de plasă cu ghiondere la gură, ca cele ce le-am descris la Crapina; însă acestea se întrebuințează acì cu mult mai rar și numai în epocele când vine crapul lungăreț pe la garduri.

3. *Cotețele.* Cel mai comod mijloc de prinderea peștelui din oboarele gârlelor și cel mai întrebuințat acì sunt Cotețele, cărora li se dau formele cele mai variate posibile și pe cari le-am descris în parte în capitolul special în care am tratat despre aceste instrumente.

In genere, sau se pun cotețe simple—cu sau fără aripă— cari se așează de o parte și de alta (Fig. 338) sau la mijloc la gardul cu limbi; sau se pun cotețe cu obor — cu sau fără sfârțai — cari prind din două părți și se adaptează la gardul sterp ce separă unul de altul cele două oboare, în gârlele cari prind în acelaș timp și dela baltă și dela Dunăre.

Variațiunea de forme foarte mare a tuturor cotețelor întrebuințate în gârlele Deltei — în care intră mult și fantazia fiecărui pescar — nu o pot descrie acì; e suficient însă și dacă dau numai figurile tipurilor principale dintre ele: Ultimele 2 figuri din Tabela LVII și cele 3 figuri din Tabela LVIII arată tocmai aceste forme principale de cotețe, din cari unele sunt făcute pentru a prinde numai dela baltă, altele numai dela Dunăre și altele în fine sunt astfel amenajate, ca să poată prinde din amândouă părțile de unde va venì peștele.

* * *

Din combinațiunea tuturor acestor garduri împreună cu diferitele instalațiuni fixe de pescuit ce se fac, se formează *Inchisorile* numeroaselor gârle ale Deltei și toate acele variate labirinturi în cari se rătăcește și se prinde peștele din bălțile ei. Ar fi de sigur a intră prea mult în detalii dacă aș căutà să descriu măcar modurile principale cum se fac aceste închisori, deși aproape în toate cele câtevà sute de gârle din Deltă ele nu se aseamănă una cu alta, și adeseori se schimbă chiar în aceeaș gârlă dela un an la altul.

Am ales însă din toate acestea o serie din tipurile cele mai de căpetenie, pe cari le figurez în mod schematic și cari vor da de sigur o idee destul de completă de modul cum se fac astăzi aceste închisori, fără a mai fi nevoiți să le descriem pe fiecare în parte.

Figura de sus din Tabela LVII arată tipul cel mai răspândit de închidere (închisoarea dela Gorgova) cu «Garduri cu limbi» dela baltă și cu «Gard sterp» dela Dunăre.

Un alt mod puțin mai complicat însă tot așà de răspândit este cel arătat în figura 342 *a* (închisoarea dela gârla care dă din brațul Sulina în japșa

Fig. 342. O serie de tipuri de Inchisori cu Garduri și Oboare fără Cotețe, la gârlele din Delta (I).

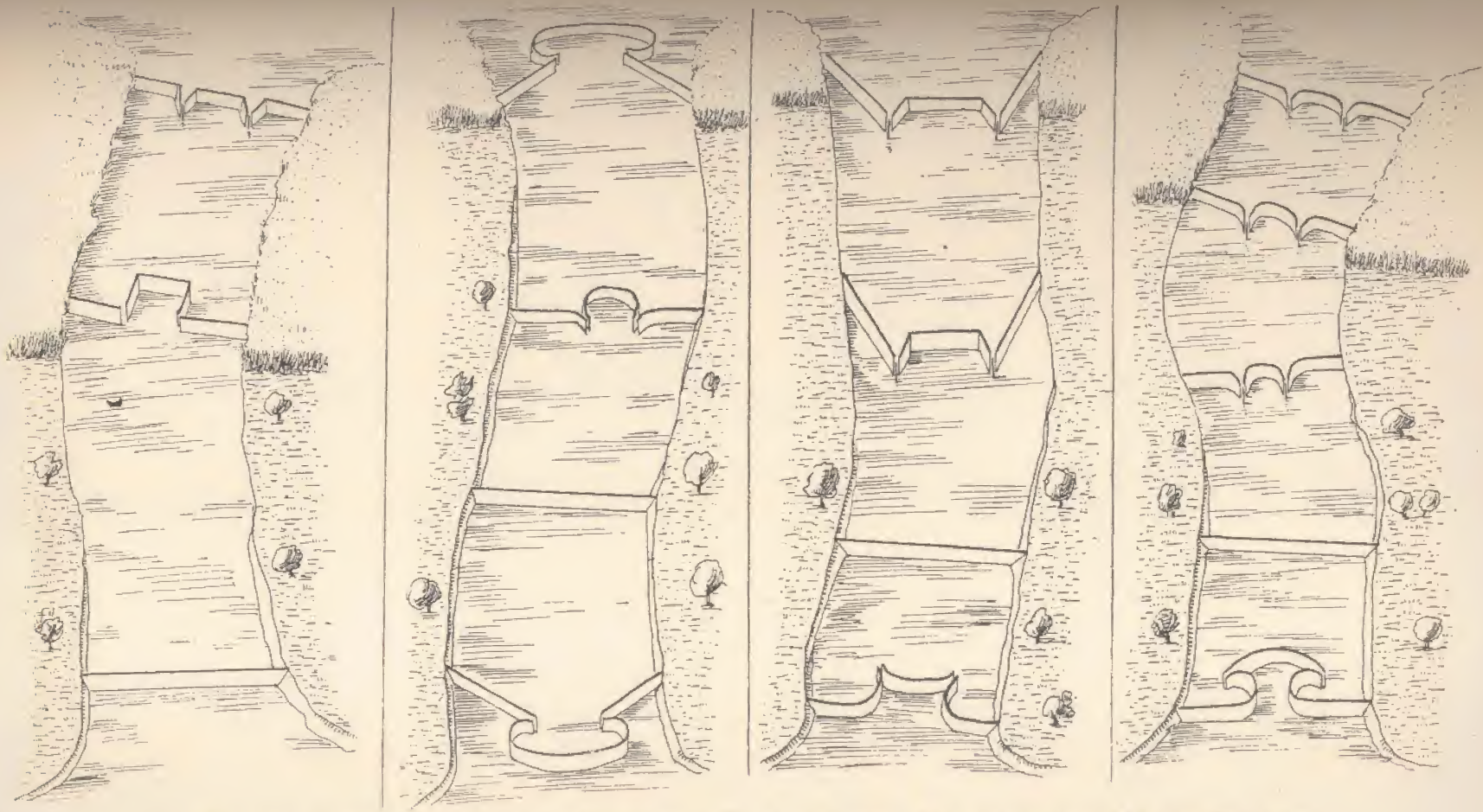

Fig. 343. O serie de tipuri de Închisori cu Garduri și Oboare fără Cotețe, la gârlele din Deltă (II).

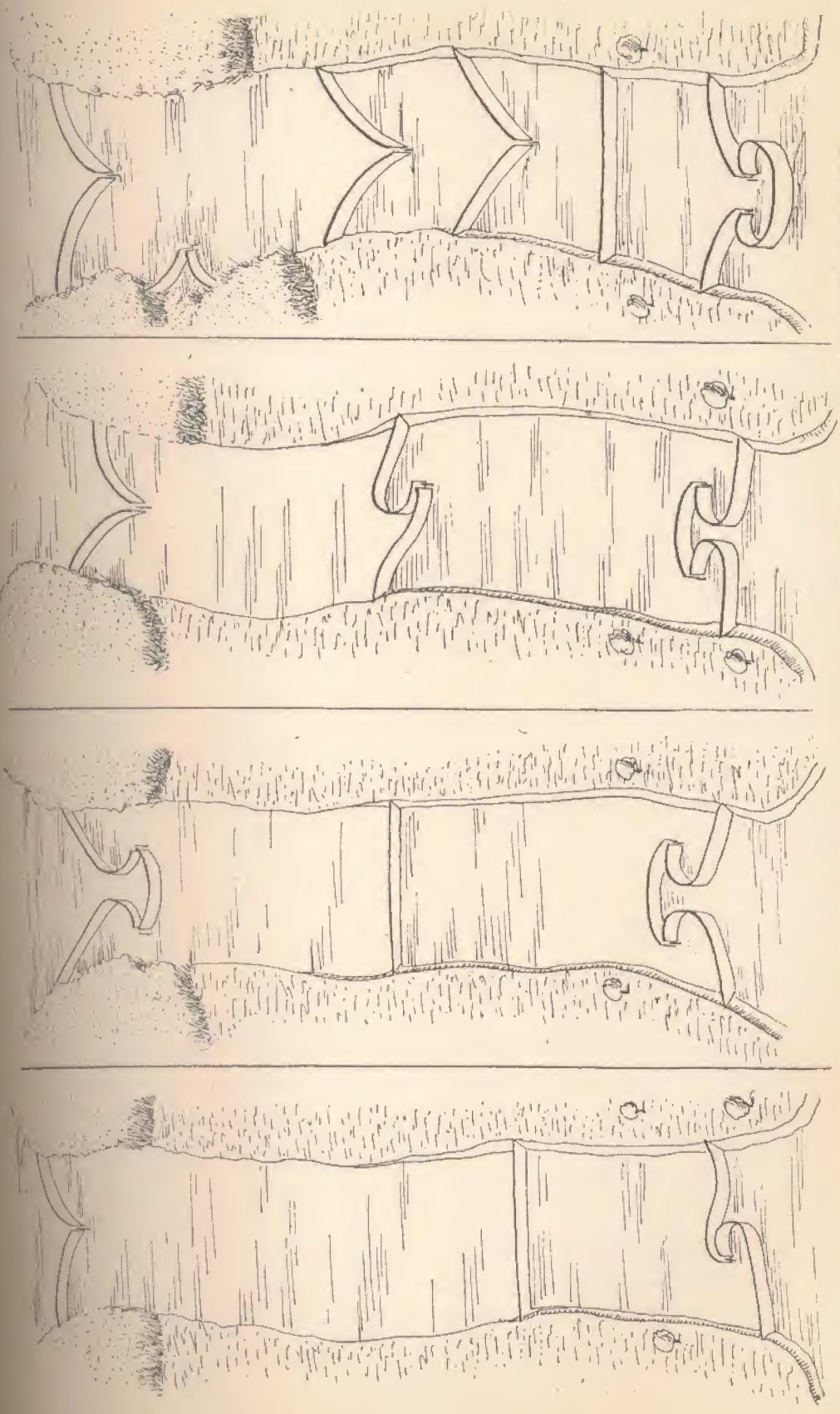

Fig. 344. O serie de tipuri de Închisori cu Garduri și Oboare fără Cotețe, la gârlele din Deltă (III)

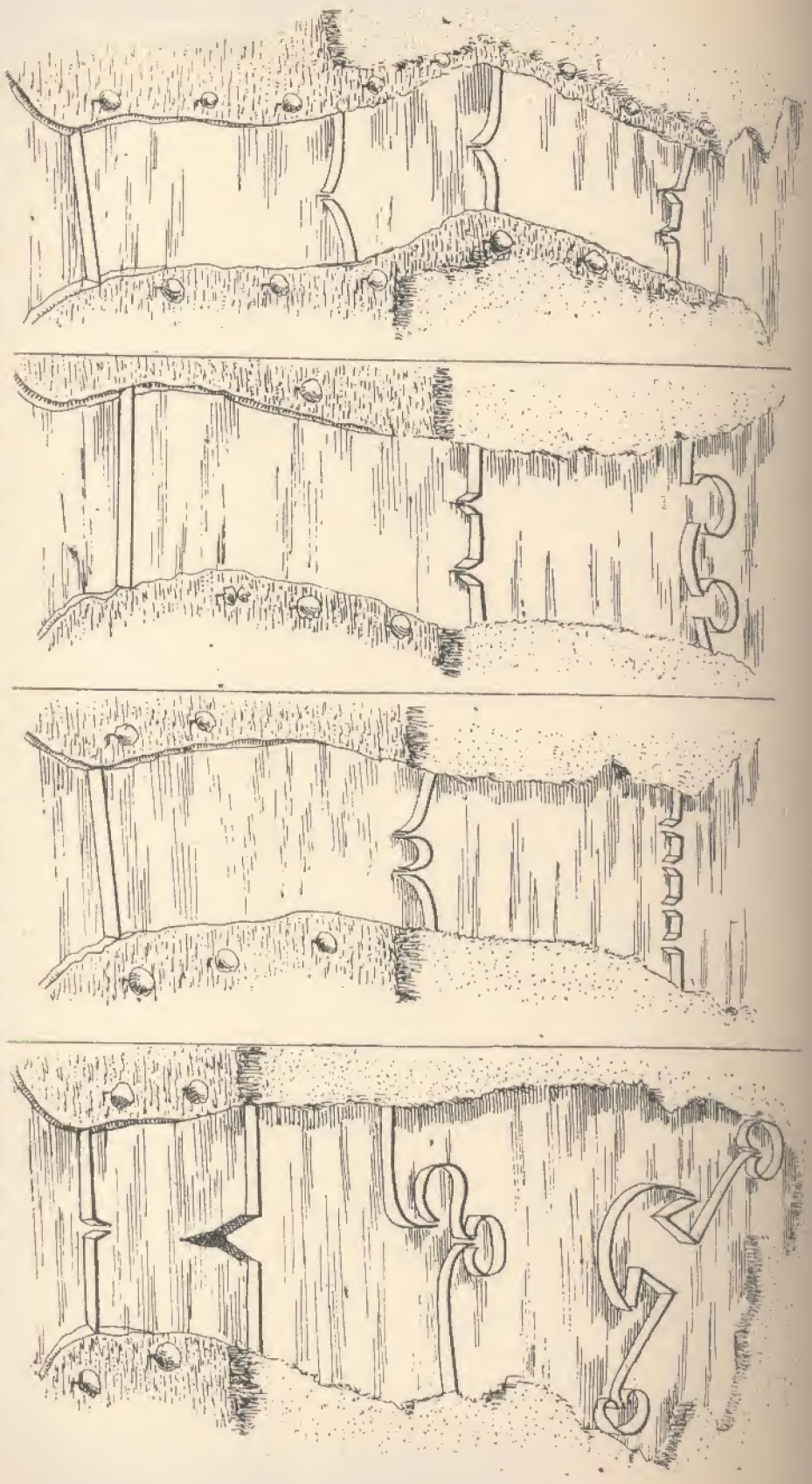

Fig. 345. O serie de tipuri de închisori cu Garduri şi Oboare fără Coteţe, la gârlele din Deltă (IV).

Păpădia) unde pe lângă gardul cu limbi dela baltă, se mai face o gârlă prin stuf, care apoi se închide și ea cu gard cu limbi, spre a aduce astfel un curent de apă dela balta mai mare și a atrage în modul acesta pe lângă peștele care vine din balta mare și pe cel din stufăria alăturată.

In figura 340 se arată acelaș mod ca și în figura de sus din Tabela LVII, însă acesta este cevă mai complicat și cu vintir la ultimul gard ce duce în obor..

In figura de sus și de jos din Tabela LVII și în figura de sus din Tabela LVIII se văd 3 tipuri diferite de închisori cu cotețe simple, cari prind numai dela baltă, iar în figura de jos și de mijloc din Tabela LVIII se văd două închisori cu *Cotețe în obor*, de forme diferite, cari prind atât dela baltă cât și dela Dunăre.

Fig. 346. Inchisoarea dela gârla Sulimanca de lângă Peripravra.

In figurile 342—345 am reprezentat în mod schematic 16 din tipurile cele mai importante de închisori simple, cu garduri cu limbi, sorburi și oboare, însă toate fără cotețe.

In toate aceste figuri, gârlele — cari în natură sunt foarte lungi ajungând uneori chiar la câțivă kilometri — au fost aici scurtate foarte mult. Astfel gardurile cu limbi, cari aici par toate apropiate, sunt în realitate la câtevă sute de metri unul de altul și numai ultimele două garduri — adică Oborul — sunt și în natură cu totul apropiate, cam la 20 m. distanță unul de altul.

In figura 341, care reprezentă închisoarea dela gârla Uzlina, se vede un tip interesant cu «Săritori» adaptate la gardul sterp. Aici peștele din baltă intră în gârlă, trecând prin două rânduri de garduri cu limbi până ajunge în obor, iar când aici dă de gardul sterp el ne mai găsind o

ieșire dă să sară și peste acest gard, aici însă el cade într'un uluc de ostrețe, unde rămâne prins până vine apoi pescarul de-l scoate.

In figura 346, în fine, arăt unul din cele mai complexe moduri de închisori cu tot felul de aparate de prindere, cum se face la gârla Sulimanca de lângă Periprava, care este una din cele mai mari și mai frumoase gârle din partea de jos a Deltei.

Această gârlă este astfel amenajată încât poate prinde în oborul ei peștele din 5 părți diferite; prin două gârle mari cari dau în ea — Gârla Sulimanca veche și gârla Merhei — aceasta prinde peștele care vine din două ghioluri mari; prin două cărări laterale ea prinde peștele din amândouă părțile ce vine din stuf, iar prin gardul cu limbi prinde peștele dela Dunăre.

Ca aparate de prindere, aici este o întreagă combinație de limbi, sorburi, etc., cari toate conduc peștele într'un mare obor central, unde apoi se prinde singur prin două — sau în unii ani și prin mai multe — cotețe simple cu aripă.

C.

INCHISORILE DE CHEFALI.

In schițarea fizică și biologică a diferitelor categorii de ape cari compun basinul Dunărei am arătat că în lagunele și lacurile noastre litorale mai mult sau mai puțin sărate, speciile de pești cari formează obiectul principal al pescuitului sunt Chefalii. In lacurile Razim și Sinoe cu anexele lor se prind în anii buni peste 600.000 kgr. de chefali, cu cari se face un comerț mare de export, mai cu seamă pentru Orient.

Chefalii sunt pești de mare migratori, cari-și petrec iarna în largul mării și vin la coasta noastră pe la sfârșitul primăverii, intrând în lagunele și lacurile noastre sărate spre a se hrăni și reproduce; toamna apoi, când apa începe a se răci, ei pleacă înapoi în mare împreună cu puii lor.

Modul principal de pescuire a acestor pești, în timpul cât stau ei în apele noastre interioare, este închiderea lor din toate părțile cu garduri în lacurile litorale după ce au intrat, și prinderea lor în cotețe când vor să iasă înapoi afară din aceste lacuri.

Pentru a se puteà face aceste închisori la timp și a se pune gardurile și cotețele la locurile unde și cum trebue, este nevoie mai înainte de toate de o cunoaștere minuțioasă a biologiei acestor pești și mai cu seamă a epocelor migrațiunilor lor. Fără aceasta gardurile și cotețele pot să fie făcute cât de bine și totuș pescuitul să nu dea nici un rezultat.

1. Date biologice asupra Chefalului și a migrațiunilor sale.

In lagunele noastre, în zătoane și în lacurile litorale intră mai cu seamă 3 specii de chefali: *Chefalul mare* sau *Chefalul cu capul mare* (*Laban* pe rusește și *Pacios* pe grecește). *Chefalul cu nasul ascuțit* (*Ostreinos* rusește, *Spatopteros* grecește) și *Chefalul cu coada lată* (*Bâistrug* rusește și *Platarin* pe grecește).

Epoca intrării lor în lacuri începe de obiceiu pe la sfârșitul lui Maiu, însă, dacă apa e încă rece, se amână mereu până ce ea se încălzește. Chefalul nu intră însă în lacuri deodată, ci încetul cu încetul în cârduri mici,

așà că ei încep a veni câte odată chiar pe la începutul lui Maiu și continuă apoi a intrà mereu tot mai mulți până în Iulie. Curățirea gârlelor pe unde intră Chefalii trebue dar făcută de timpuriu, așà ca în Aprilie sau cel mai târziu în Maiu să fie gata.

Când după Sf. Ilie (20 Iulie) vin primele ploi cu furtuni, cari răcoresc și turbură apa, chefalul face primele încercări să fugă la mare; el nu iese însă definitiv, ci stă lângă coaste și după ploaie se întoarce înapoi în lac. In acest timp, dacă se vede că au intrat destui chefali în lac, atunci se face închiderea; dacă nu au intrat încă toți, atunci se mai așteaptă până la 15 August.

Chefalii intră în lac având diferite vârste și dimensiuni. Cele două specii mai mici — Chefalul cu nas subțire și Platarinul — când intră primăvara au următoarele dimensiuni:

1. Pui de vreo 5—6 cm. lungime; aceștia sunt puii din anul trecut cari acuma în lac cresc până toamna la Octomvrie, ajungând la 12—13 cm. lungime, așà că la cântar intră câte 18—22 bucăți la un kgr. Ei nu au încă de loc organele genitale desvoltate. Aceștia se pescuesc toamna în mari cantități și se sărează; pescarii greci îi numesc *Ilarii*.

2. Chefalii mijlocii, cari intră în anul al treilea al vieții lor, având la Iulie cam 15 cm. lungime. Aceștia, când intră în lac, au organele genitale puțin desvoltate, abià câte o liniuță subțire albă de o parte și de alta reprezentă ovariile sau laptii lor; toamna însă la plecare au ovariile și testiculele mari și pline, așà că ajung la maturitatea sexuală pentru a se puteà reproduce apoi în vara viitoare. Aceștia ajung în Octomvrie la 20—22 cm. lungime și la cântar intră numai 6—7 bucăți la un kilogram.

3. Chefalii adulți de 30 cm. lungime; aceștia au organele sexuale complet desvoltate și leapădă icrele în lac dela 15 August (Sf. Măria mare) înainte, așà că pe la 14 Septemvrie (Sfânta Maria mică) ei nu se mai găsesc cu icre. Ei leapădă icrele la apă mică de tot — aproape de mal — numai pe nisip și niciodată pe plante. Depun icrele mai mult în lacul Sinoe, unde apa e mai sărată, dar totuș adeseori și în Razim. Ouăle lor se desvoltă repede și puii ajung pe la mijlocul lui Octomvrie ca de 2—2.5 cm. lungime, când ies printre nuelele dela garduri și pleacă la mare. Ei ies unul după altul în șiruri lungi de tot «ca o sfoară nesfârșită» și pleacă în cârduri foarte mari în mare.

Intru cât privește chefalul cu cap mare *(M. Cephalus)*, puii lui se desvoltă și mai repede, așà că pe la începutul lui Octomvrie ei au dejà cam la 2 cm. lungime, iar până în iarnă ajung la 5 cm. Primăvara viitoare apoi, când intră din nou în lac, aceștia au 12—14 cm. Cu toată această creștere repede însă, organele lor genitale nu sunt încă des-

voltate. In anul următor apoi ei vin cu 20 cm. lungime, având și organele sexuale complet desvoltate, însă nu leapădă încă icrele; abiă în vara a 4-a ei ajung la completa maturitate sexuală și leapădă icrele tot pe nisip ca și celelalte specii.

In tot timpul cât stau chefalii în ghiol, ei mănâncă și se îngrașe bine cu plancton, larve de insecte, molusce, etc., iar dela Octomvrie încetează de a mai mâncă și încep a slăbi.

Din biologia chefalului mai merită a fi relevate încă, ca având o importanță deosebită pentru metodele de a-l pescui de cari ne ocupăm aci, și următoarele fapte:

1. Că chefalul este un pește foarte simțitor; așă că cel mai mic sgomot îl sperie și-l face să caute a fugi afară ; mai cu seamă ploile de toamnă cu furtună îl fac imediat să dea năvală la gârle pentru a ieși din baltă; și

2. Chefalul, îndată ce întâlnește un obstacol în calea sa, caută să-l învingă și sare la înălțimi considerabile; când intră ei la gura Portiței și se lovesc de bancul de nisip de acolo, fac salturi în aer de câțivă metri, așă că e un spectacol minunat a vedeă cârduri întregi de pește sărind unul după altul. Spectecolul devine și mai grandios văzând cârdurile de păsări cari-i urmăresc — *Larus* și *Sterna* — cu mare gălăgie și se reped — lăsându-se să cadă ca pietrele — dela înălțimi mari în apă spre a apucă fiecare câte un pește, pe care-l mănâncă repede în sbor și se repede iarăș spre a apucă un altul ș. a. m. d.

Dintre toate speciile noastre de chefali, Platarinul este acela care intră întâiu în ghiol și care caută de asemenea să iasă cel dintâiu; el este în totdeauna în capul cârdului de unde-și trage și numele său rusesc de Bâstrug.

* * *

Toate aceste obiceiuri din vieața chefalului pescarii le cunosc foarte bine în toate amănuntele lor, și pe baza aceasta și-au stabilit metodele cele mai practice pentru a-i închide și a-i prinde cu cât mai mare ușurință. Firește aceste metode variază și ele întru câtvà dela un lac la altul, după cum variază în fiecare din aceste lacuri și condițiunile naturale de existență.

Pescăriile cele mai mari de chefali ce le avem noi — și poate chiar cele mai mari de pe toate coastele Mării Negre — sunt cele din seria de lagune Razim și Sinoe cu anexele lor: Lacul Caranasuf, Tuzla, Zmeica, Leahova și întru câtvà lacurile Babadag, Hagi-ghiol și chiar Dranov. După acestea vine Zătonul cel mare dela Sud de gura Sf. Gheorghe și apoi seria de lacuri litorale: Tatlageac, Mangalia, etc.

II. Pescuitul chafalului în lagunele Razim-Sinoe și în lacurile ce comunică cu ele.

Toate lacurile cari compun seria de lagune mari dela Sudul gurilor Dunărei — după cum am arătat în descrierea fizică și biologică ce am dat-o la începutul acestei lucrări — stau pe de o parte în legătură cu marea printr'o serie de guri și rupturi naturale — cum sunt Portița, Periteașca, gura Buazului — cât și printr'o serie de gârle mici, anume săpate în limba îngustă de nisip care separă lacul Sinoe de mare, numite *Gârle de Chefali* și, de pescarii lipoveni, *Ericuri*. Pe de altă parte, toate aceste lacuri comunică între ele prin câte una sau mai multe gârle, așă că peștele intrat din mare poate ajunge până la cele mai îndepărtate înfundături ale lor, în cari condițiunile de viață, după cum s'a văzut, sunt foarte diferite.

Prima operație ce o au dar de făcut pescarii este de a se îngriji: pe de o parte de buna stare a comunicațiilor dela mare, pentru a se lăsă libera intrare a peștilor, iar pe de altă parte de buna stare a gârlelor de comunicare dintre diferitele lacuri, spre a înlesnì astfel intrarea chefalului până în colțurile cele mai îndepărtate, unde tocmai prinderea sa este mai ușoară.

Pentru aceasta, toate gârlele trebuesc curățite din timp, toți parii și piatra rămase pe fund dela gardurile vechi trebuesc scoase și toate fundurile gârlelor — cari se astupă prin nisipurile aruncate dela mare în timpul furtunilor de iarnă — trebuesc adâncite. Mai mult încă, adeseori gârle vechi trebuesc părăsite și în locul lor săpate în limba de nisip dela mare alte gârle nouă mai practice.

Pentru toate aceste lucrări hârletul, târnăcopul și celelalte unelte primitive ale pescarului le erau suficiente înainte, astăzi însă unii pescari mai inteligenți și mai îndemânateci din Jurilofca au ajuns a-și construl singuri chiar drage de mână destul de practice pentru a săpă și curăți gârlele.

Aceste lucrări de curățire trebue, în tot cazul, până la mijlocul lui Aprilie să fie terminate cu totul, căci, când începe peștele a intrà, nu mai e permis să se umble pe la gârlă, altfel se sperie și pleacă cârdurile de Chefali pe la alte lacuri de pe coastele Mării Negre, fără a se mai întoarce înapoi în acel an.

Odată curățitul și săpatul gârlelor isprăvit, acestea se lasă deschise ca să intre peștele într'însele și se păzesc bine de sgomot ca să nu-l sperie. Peștele intră cel mai bine cu vânturile de Est și Sud-Est.

Totodată însă se începe și cu prepararea materialului de închidere; acesta constă din nuele de alun împletite cu papură, Pari de stejar sau de carpen, Rogojini și Piatră.

1. Gardurile de închidere.

Închisorile dela mare se fac — după cum am arătat — după 20 Iulie, îndată ce se constată că a intrat destul peşte în lacuri, și în orice caz înainte de 15 August. Mai întâiu se bat parii, apoi, acolo unde vor veni cotețele, se pun la fund rogojini; de o parte și de alta se așează piatră, și apoi se prind cu leațuri lesele de nuele, împletite la 4—9 voiuri, după înălțimea gardului.

La gardurile mari cari traversează lacurile se pun și «Proptele» sau «Opritori» de o parte și de alta, ca să nu le rupă valurile (Tab. IX).

Tabela LX, care arată două din cele mai mari garduri de Chefali ce se fac în lacurile Razim-Sinoe — la gârlele Portița și Comisia — dă o idee de mărimea acestor garduri și de modul cum sunt ele construite. In figura de sus se văd la margine bolovanii mari de piatră puși la baza gardului ca să-l întărească, iar în figura de jos se văd foarte bine la partea concavă Parii și la partea convexă «Opritorile» sau «Proptelele» cari susțin gardul.

Gardurile acestea se pun în totdeauna astfel ca să descrie o ușoară curbă care încunjură gura gârlei.

Mai întâiu se închid toate gurile dela mare, și aceasta se face deodată, pe cât se poate într'o singură zi; apoi, după ce chefalul a avut timpul necesar ca să se răspândească prin toate ghiolurile, se închid treptat și gârlele cari stabilesc legăturile între acestea.

Se mai trag și garduri tranversale prin lac, acolo unde este câte un gât sau o sugrumătoare mai îngustă, care separă câte o coadă a lacului sau câte o parte mai mare din el.

Figura 347 precum și figurile din Tabela III, Figura de jos din Tabela XXXII și Figura 105, pag. 261 arată o serie de aceste garduri transversale cari separă câte două lacuri între ele sau porțiuni din lacuri. Cotețele și celelalte instrumente de prindere adaptate la aceste garduri se vor descrie în urmă când vom tratà despre acestea.

Unele din gârlele cari unesc lacurile între ele sunt relativ înguste și acolo se fac garduri mici, altele însă — ca d. ex.: gârla Comisia dintre Razim și Sinoe — care acum de vreo câțivà ani e astupată cu piatră — sunt foarte mari și gardurile ce se fac pot aveà chiar câțivà kilometri de lungime (Tabela LX).

Fig. 347. Gard cu cotețe de chefali, într'un gât care separă două porțiuni de lac.

Fig. 348. Poziția gardurilor celor mari de chefali dela Razim și Sinoe.

Inainte de astuparea gârlei dela Comisia se făceau la Razim și Sinoe următoarele garduri de chefali mai importante (Fig. 348): Un gard foarte mare la Portița și unul tot astfel la Comisia (Tab. LX), apoi o serie de garduri mai mici la ericurile dintre Razim și Leahova, unul între Razim și Smeica la gura Smeicei și altul la Periboina (Tab. III), unul spre lacul Babadg, unul spre Hagighiol, mai multe la gârlele ce dau spre Peritească și câte odată se fac garduri chiar spre Dranov, etc.

In Sinoe se fac — în afară de toate ericurile dela mare — următoarele garduri mai importante: unul între Sinoe și Smeica la Curtbei, unul mare între Sinoe și lacul Caranasuf (Fig. 105, p. 261), unul între Caranasuf și lacul Tuzla (Tab. XXXII), unul la Caraharman, etc.

Prin aceste garduri dar, deodată toate comunicațiile între diferitele lacuri sunt întrerupte, așă că și fiecare din ele rămâne deocamdată cu peștele ce a apucat a intră într'însul și pe care l-a închis acolo.

Nu este numai decât nevoie ca gârlele dela mare să se închidă în totdeauna întâiu și numai după aceea să se facă și celelalte închisori. Se întâmplă adeseori că dela mare mai continuă a intră încă pește mult și atunci gârlele de acolo mai trebuesc lăsate deschise încă câtvà timp; cu toate acestea însă, dacă în acest timp în lacurile mici cari dau în Razim sau în Sinoe a intrat destul pește, acestor lacuri mici se fac închisorile lor și înainte de a se închide gârlele mari dela mare.

2. Instalațiunile pentru prinderea Chefalului la garduri.

Indată după terminarea gardurilor de închidere se încep a se construi și *instalațiunile de prindere* cari se adaptează la aceste garduri. Aceste instalațiuni sunt: *Călcătorile* pentru intrarea peștelui, *Limbile* pentru trecerea sa în oboare și *Cotețele* pentru prinderea lui.

a) Călcătorile.

Călcătorile numite și *Lăsători* sau *Porțile gardului* (lipovenește *Spusk*) se pun acì la toate gardurile; la cele dintre două ghioluri ele servesc mai mult pentru a mănținea comunicația cu bărcile între dânsele, și în acest caz ele se țin în totdeauna cu gura de ieșire ridicată deasupra nivelului apei (Fig. 349); la ericurile dela mare însă ele se așează astfel ca, pe lângă trecerea lotcelor, să permită și intrarea peștilor din mare în ghiol, când vin cârduri nouă cari mai vreau să intre și după ce s'a făcut închisoarea. Aici dar ele se pun astfel ca gura de intrare să fie la vreo 40—50 cm. sub nivelul apei, iar gura de ieșire numai cu un lat de mână sub apă (figura de jos din Tabela LXI).

Călcătorile dela gardurile de chefali (Tab. LXI și fig. 349) sunt făcute și ele din lese de nuele împletite și se aseamănă cu cele dela gardurile din Deltă, însă sunt cu mult mai sistematice. La gura lor de ieșire coșul se mișcă în sus și în jos între doi stâlpi înalți, cari se termină deasupra — la o înălțime egală — cu câte o crăcană; în aceste crăcane sunt așezate capetele unui *vârtej*, adică ale unui lemn gros și rotund care se învârtește în jurul axei sale prin ajutorul a două lemne lungi și mai subțiri, băgate printr'însul ca spițele unei roate în butucul ei. De o parte și de alta a acestui vârtej sunt prinse capetele unui otgon de teiu — sau uneori ale unui lanț de fier — pe mijlocul căruia este sprijinit capătul coșului. Acest lanț sau otgon ține coșul pe dedesubt și-l ridică sau îl lasă în jos, când se învârtește pe butuc sau se desface de pe el.

Fig. 349. O Călcătoare și un Coteț dela gardul cel mare dela Caranasuf. Pescarul stă pe marginea călcătoarei.

In figura 349 se vede cum pescarul, învârtind de roata vârtejului, a ridicat în sus marginea călcătoarei care iese acum deasupra apei.

b) Limbile și cotețele.

Limbile și cotețele se pun în totdeauna cu gura dinspre lacul mai îndepărtat spre cel mai apropiat de mare, sau la ericuri se pun dinspre lac spre mare, pentru a puteà prinde astfel peștele ce vrea să iasă afară. La gardurile mari ce se fac între două lacuri, cari au amândouă ieșiri și curent dela mare — ca d. ex. între Razim și Sinoe —, cotețele se pun alternând, unele cu gura dinspre un lac și altele dinspre celălalt, spre a puteà astfel prinde din amândouă părțile; ba chiar mai mult, la

astfel de garduri mari, între mai multe cotețe de chefali se pune, din loc în loc, și câte un coteț așă zis «bulgăresc» (Fig. 350 în fund), care în tot cazul, cu cele 4 limbi ale sale, prinde din amândouă părțile.

Cu modul acesta dar, toată seria de lacuri este plină de capcane, așezate astfel ca să poată prinde tot peștele ce vrea să iasă afară din baltă, ceeace se întâmplă de îndată ce vremea se răcorește și vin ploile cu furtunile de toamnă.

Cotețele de chefali (Fig. 297, pag. 550) sunt cu totul diferite de celelalte cotețe pe cari le-am descris până acuma atât din stufării cât și din gârlele Deltei. Deși sunt bazate pe acelaș principiu de prindere, forma lor este însă cu totul alta. Ele au aparența a două cotețe băgate unul în altul, din cari unul mic — care este un coteț simplu cu o limbă —

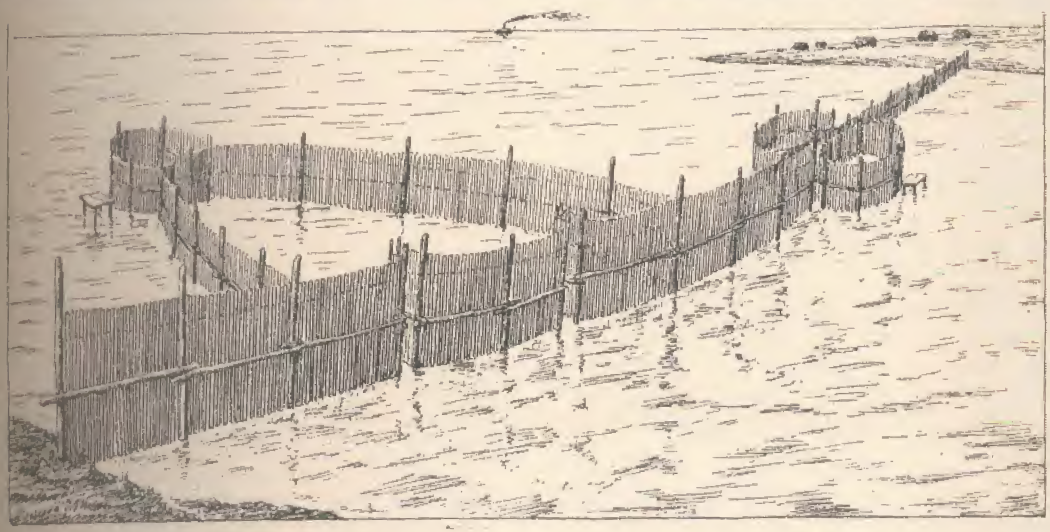

Fig. 350. Gard de chefali între două lacuri, cu un coteț de chefali și un coteț bulgăresc, pentru a puteà prinde din amândouă lacurile.

stă așezat tocmai în fundul unui alt coteț — cel puțin de 3 ori mai mare —, care are în față două guri, fiecare cu câte o limbă întoarsă înăuntru. Cotețul cel mic este *Cotețul prinzător* («cotețul»), iar cel mare este *Oborul* în care se adună peștele.

Cauza pentru care cotețele de chefali se fac cu un obor atât de mare și cu cotețul prinzător atât de departe de gură, este că acești pești — după cum am amintit mai sus — având simțurile foarte desvoltate, fug dela gura cotețului și nu se mai prind, îndată ce simt mișcările și plescăitul peștilor prinși în coteț.

Fig. 297 dela pagina 550 arată în mod schematic diferitele forme ale cotețelor de chefali, dintre cari cele din figurile *a* și *b* sunt cele mai simple și mai răspândite, iar celelalte se pun numai în anumite gârle cari unesc lacurile litorale cu marea.

La gardurile dela Razim-Sinoe se fac de obiceiu trei feluri de cotețe:

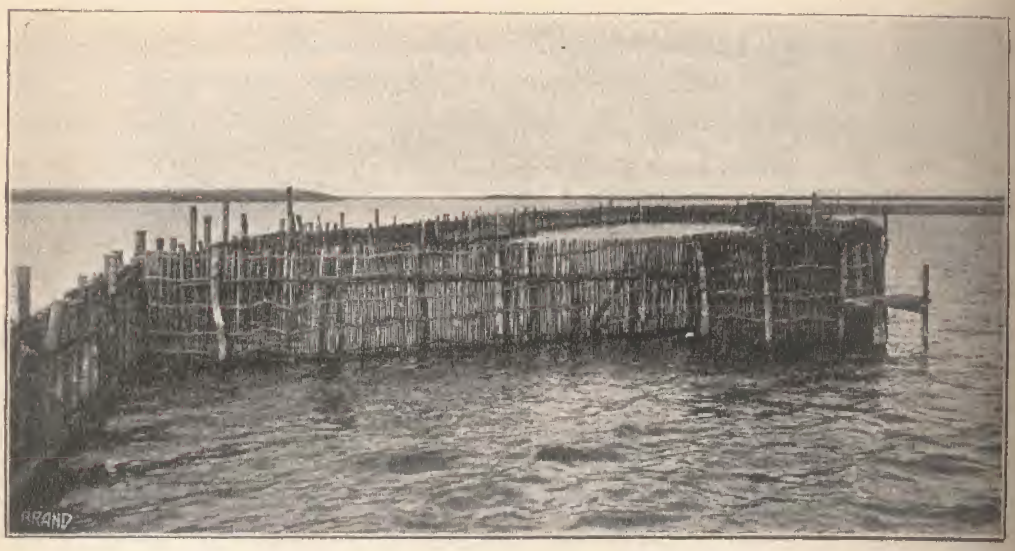

Fig. 351. Un coteț de chefali dela un gard mare din Razim.

a) *Cotețele dela gardurile cele mari* (Fig. 351) cari au forma de inimă; la acestea cotețul prinzător are 2 m. diametru, iar oborul este de 6 m. lungime și 3.5 lățime; cele 2 limbi ale oborului sunt așezate la o distanță de cel puțin 2.5 m. una de alta. La spatele cotețului prinzător, în afară, este făcută o mică bancă, așezată pe 4 stâlpi, la vreo 60 cm. înălțime deasupra nivelului apei; pe aceasta se sue pescarul pentru a scoate cu minciogul din coteț chefalul prins.

Fig. 352. Un pescar scoate cu Minciogul Chefalul dintr'un coteț prinzător dela Caranasuf.

Figura 352 arată tocmai momentul când un pescar, stând în picioare pe această bancă dela spatele cotețului, scoate cu minciogul chefalul ce s'a prins în cotețul

două și trei gârle, cari vin din lac din direcții diferite și le aduc apoi pe toate într'un canal lung comun — un fel de obor deschis — iar cotețele le așează ca și la gârlele simple în gura lărgită a fiecărei gârle.

Figura de jos din Tabela LXI arată o asemenea gârlă, căreia i s'au săpat 3 guri spre lac, venind fiecare din direcțiuni diferite și conducând peștele într'un fel de obor comun, în care se văd cotețele cu limbile lor dinspre lac spre mare.

Deoarece valurile mării și nisipurile distrug necontenit malurile acestor gârle și potmolesc canalul, ei fac adeseori la mare întărituri de maluri

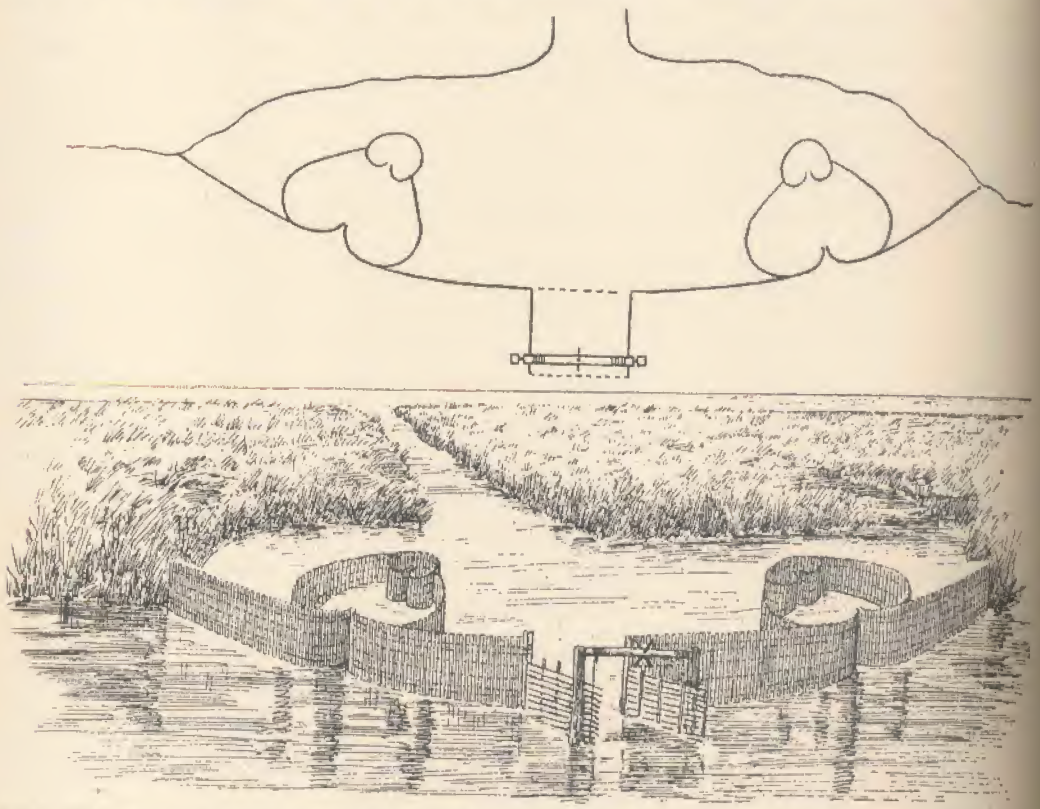

Fig. 354. Forma care se dădeà înainte gardurilor și cotețelor de chefali dela gura Ericurilor dela mare.

cu fascine (Fig. 104 pag. 259), iar în lac fac diguri ca să intre cu gârlele cât mai adânc (figura de sus din Tabela LXII).

Intru cât privește cotețele, acestea au acì o formă lungăreață (Tab. LXI). Oborul are forma unui dreptunghiu, cu cele două limbi mult mai apropiate unul de altul, iar în fund, la vreo 6 m. distanță dela gură, este așezat cotețul prinzător, care e și acì cu mult mai mic având un diametru numai de 2 m.

La spatele cotețului este și acì o bancă, pe care șade pescarul când scoate peștele cu minciogu din el, iar înapoia băncii — la o distanță

cât ajunge coada minciogului — este un juvelnic rotund de leasă de nuele împletite ca la coteț, în care pune spre păstrare peștele prins (Fig. de sus din Tabela LXI).

Figurile din Tabelele LXI și LXII pe cari le dau acì — niște admirabile fotografii pe cari le datoresc d-lui Dr. D. G. Ionescu — sunt atât de deslușite încât mă scutesc de a descrie mai detaliat aceste cotețe și instalațiuni de pescuit dela gurile Ericurilor.

c) Gardurile cu limbi și cotețe.

La gârlele mici, cari leagă lacurile mici laterale cu unul din cele două lacuri principale — ca d. ex. gârlele dintre Leahova și Razim (Fig. 355 *a*), gârla dela lacul Babadag, Hagi-ghiol, etc., — nu se mai fac cotețe

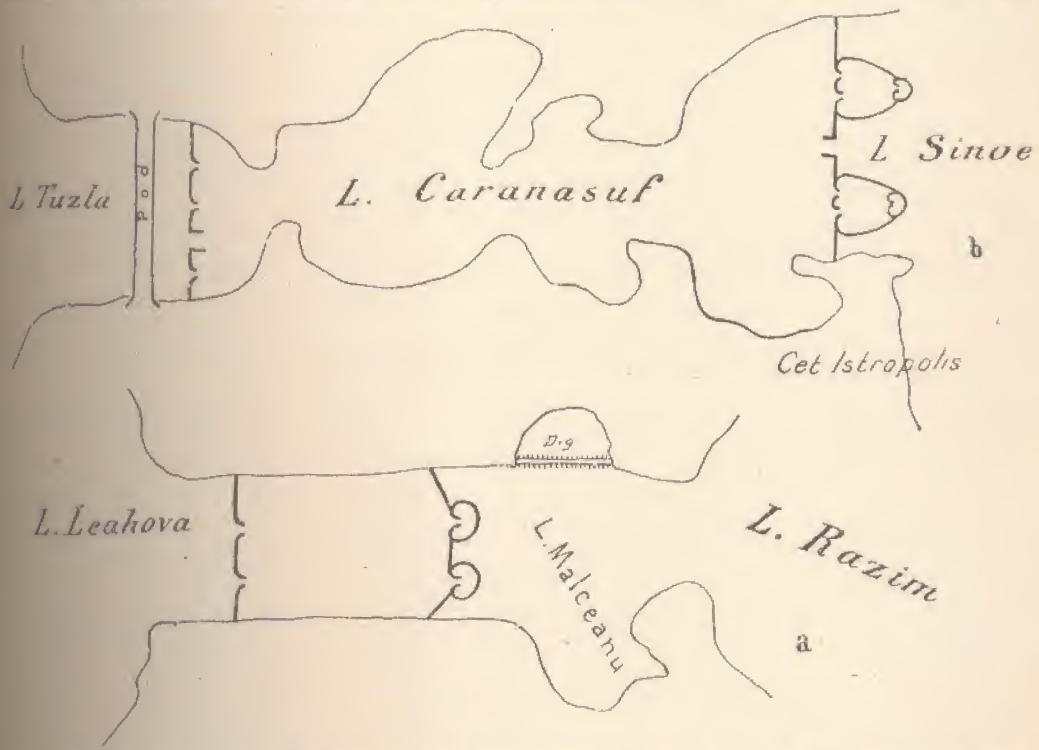

Fig. 355. Închisorile de Chefali: a) dintre lacurile Leahova și Razim; b) dintre lacurile Tuzla, Caranasuf și Sinoe.

mari cu oboare, ca cele dela gardurile cele mari. La acestea se fac de obiceiu numai două garduri paralele, așezate transversal peste gârlă; gardul întâiu este drept și provăzut cu două sau mai multe limbi, cu intrare dinspre lacul închis spre lacul cel mare; iar gardul al doilea, care este curbat și așezat la o distanță de câțivà metri de cel dintâiu, este provăzut — după lățimea sa — cu unul sau două cotețe prinzătoare sim-

ple, de 2 m. diametru fiecare. Spațiul rămas între cele două garduri este oborul acestor cotețe (Fig. 355 *a*).

Garduri cu limbi se fac câte odată și simple, fără cotețe, mai cu seamă în lacuri unde pescuitul nu e atât de abundent, încât munca nu e răsplătită de a merge zilnic la căutatul cotețelor. Astfel, la gâtul care separă lacul Tuzla dela lacul Caranasuf (Fig. 355 *b*), se face un gard lung, provăzut cu mai multe limbi și călcătoare, cari conduc dinspre Tuzla spre Caranasuf. Acest gard cu limbi are de scop numai a opri ca peștele din Caranasuf să treacă în Tuzla, însă pe cel de acì să-l lase să iasă, spre a se prinde apoi în cotețele cari sunt așezate tocmai la gardul dintre lacul Caranasuf și Sinoe, atunci când acesta dă toamna să fugă spre mare.

III. Pescuitul chefalilor în lacurile litorale și în zătoane.

In afară de lagunele Razim și Sinoe cu lacurile cu cari stau ele în legătură, chefalii mai intră la noi în Zătonul mare dela Sud de gura Sf. Gheorghe și în lacurile litorale cu apă sălcie Tatlageac și Mangalia.

In Zăton intră în unii ani cantități mari, așà că s'au prins și peste 30.000 kgr., în celelalte lacuri cantitățile ce se prind, deși sunt cu mult mai mici, totuș chefalul ocupă un loc principal în producția pescăriilor din ele.

Toate aceste lacuri au câte o gârlă, mai mult sau mai puțin îngustă, prin care comunică cu marea și prin care intră chefalul în ele. Fig. 106, pag. 263 arată gura gârlei dela mare a Zătonului, care, deși scurtă, este mai largă decât la toate celelalte lacuri. La Tatlageac gârla este mai lungă dar îngustă de tot, iar la Mangalia, unde lacul are un nivel cam de vreo 80 cm. deasupra nivelului mării, gârla este de obiceiu închisă și numai în epoca intrării chefalilor se curăță și se deschide pentru a se da scurgere apei și a atrage peștele.

In toate aceste gârle, închisorile se fac în mod diferit decât la Sinoe și Razim, ba chiar variază și dela un an la altul, după cum se schimbă și pescarii cari fac închiderea. Voiu arătà dar câtevà din tipurile mai interesante de închisori și cotețe pe cari le-am văzut în timpul de 23 ani de când vizitez aceste lacuri.

La Zăton închisoarea se face cât se poate de simplă: un gard transversal peste gârlă, făcut din nuele de alun împletite, cu vreo 2 sau 3 limbi dinspre lac și apoi, la o mică distanță, un al doilea gard cu două cotețe obicinuite, așezate cu gura lor spre oborul format de cele două garduri.

Figura 356 arată modul cum se făceau *închisorile la lacul Mangalia* pe la 1893 când le-am studiat pentru prima dată.

Aici, pe la mijlocul lui Maiu, se dă drumul apei din lac ca să se scurgă prin gârlă în mare și se ține deschis vreo 10 zile; după aceasta se închide vreo 5—6 zile și apoi se deschide iarăș ș. a. m. d. până ce a intrat destul pește. Prin Iulie se face apoi închisoarea: se închide mai întâiu gârla — în partea ei mai îngustă dela mare — cu un gard; la acesta se fac la fiecare din capetele sale câte două limbi, cu deschidere dela mare spre lac, pentru a permite ca intrarea peștelui să continue și după ce s'a închis lacul. După aceea la o distanță oarecare spre lac — în apropiere de pod — se face un al doilea gard mai lung, cu câte 3 limbi

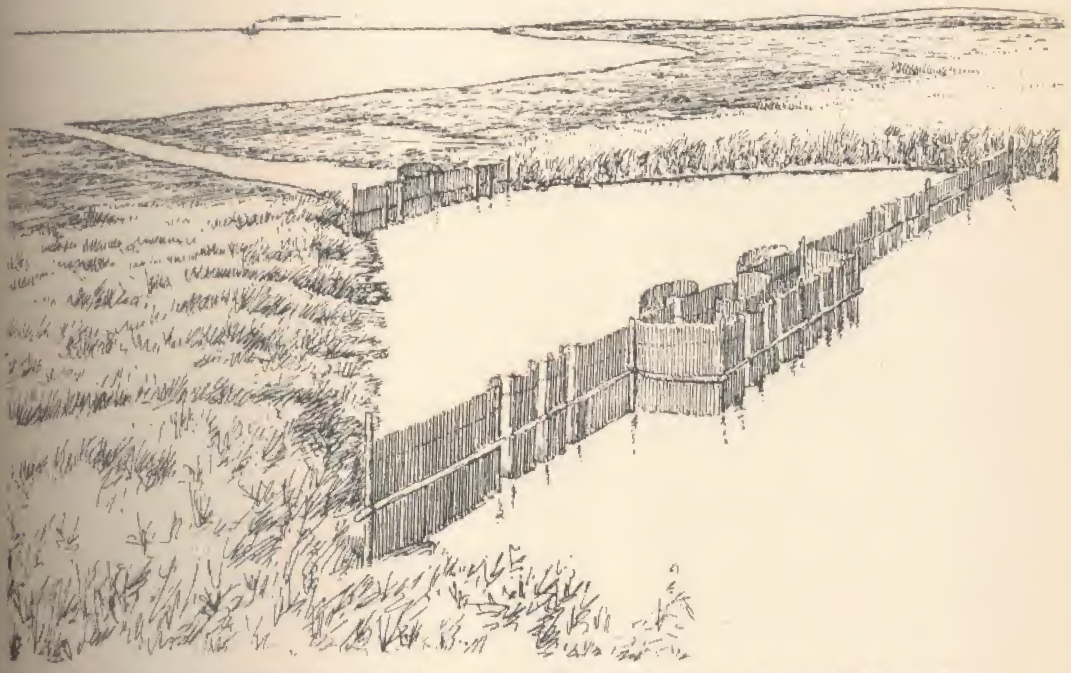

Fig. 356. Închisorile de chefali cum se făceau înainte la lacul Mangalia.

la fiecare din capetele sale, acestea având însă gurile lor dinspre lac spre mare.

Spațiul dintre aceste două garduri formează oborul cel mare, în care se adună atât peștele care intră din mare cât și cel care vine din lac.

După ce s'a făcut acest obor mare, se așează, în partea din afară a gardului dinspre mare, un coteț simplu cu gura dinspre obor spre mare; în acesta se prinde peștele ce vrea să fugă din obor.

La mijlocul gardului celui mare apoi, spre partea dinspre lac, se face — cu leasă de nuele — un nou «obor» dreptunghiular, ca de vreo 8—10 m. lungime și vreo 2.5—3 m. lățime. Acesta e provăzut cu o serie de limbi ce duc din lac spre interiorul oborului; la gardul cel mare însă se așează

acum 3 cotețe, din cari 2 așezate în Oborul mare au gura dinspre Oborul mic, iar unul așezat în Oborul mic are gura dinspre Oborul mare. Cu modul acesta dar se poate prinde și dinspre lac și dinspre mare, cu condiția numai să fie intrat destul pește.

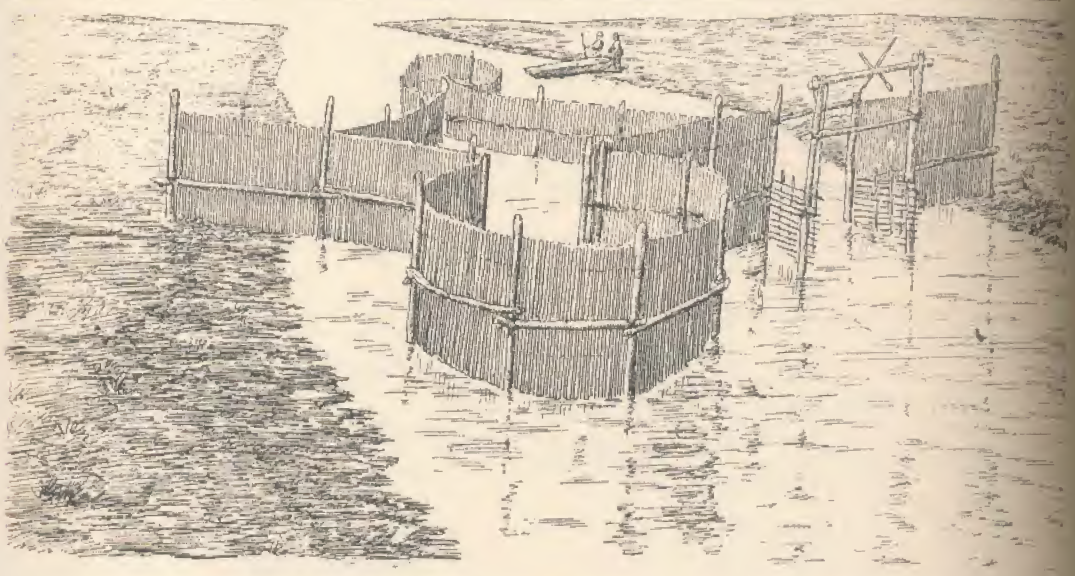

Fig. 357. Gardul de chefali dela gârla lacului Mangalia (în 1904).

Este de observat că lacul Mangalia având adâncimi mari — până la

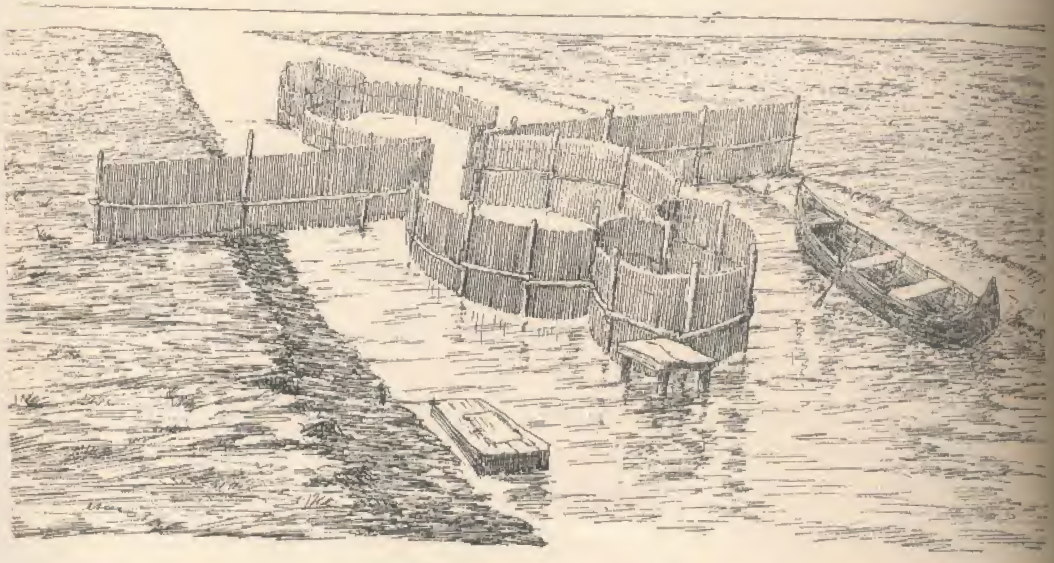

Fig. 358. Gardul de chefali dela Tatlageac (în 1904),

11 m. — unii pui de chefali, din specia *Mugil Cephalus*, iernează aici, așà că în totdeauna se pescuesc și *Ilarii* (pui de chefali cu capul mare) născuți și crescuți în acest lac.

In anii din urmă am văzut că au schimbat sistemul de închidere şi că fac numai câte un singur coteţ mare de 4.5 m. diametru — de o formă particulară (Fig. 297 c şi d, pag. 559 şi fig. 357) cu un dublu obor şi două limbi laterale; lângă acest coteţ în gârlă este instalată şi o călcătoare care conduce dela mare spre lac.

La lacul Tatlageac în fine, unde gârla e relativ îngustă, se face un gard transversal şi la mijlocul său se pune un coteţ foarte mare, cu două coteţe prinzătoare şi două oboare gură la gură (Fig. 297 e şi fig. 358); acest coteţ dar are intrare prin 4 limbi şi prinde atât ce intră dela mare cât şi ce iese din lac. Lângă coteţul prinzător se pune şi acì o bancă la vreo 50 cm. înălţime deasupra apei, pentru ca pescarul să poată ajunge ca să scoată peştele cu minciocul din coteţ, şi un juvelnic rotund de dopuri de nuele, în care să se poată păstră peştele viu.

IV. Pescuitul chefalului în mare cu Rogojina.

Deşi nu face parte dintre Inchisori, totuş, fiindcă am tratat acì pe larg pescuitul chefalului, voiu descrie şi un instrument foarte des între-

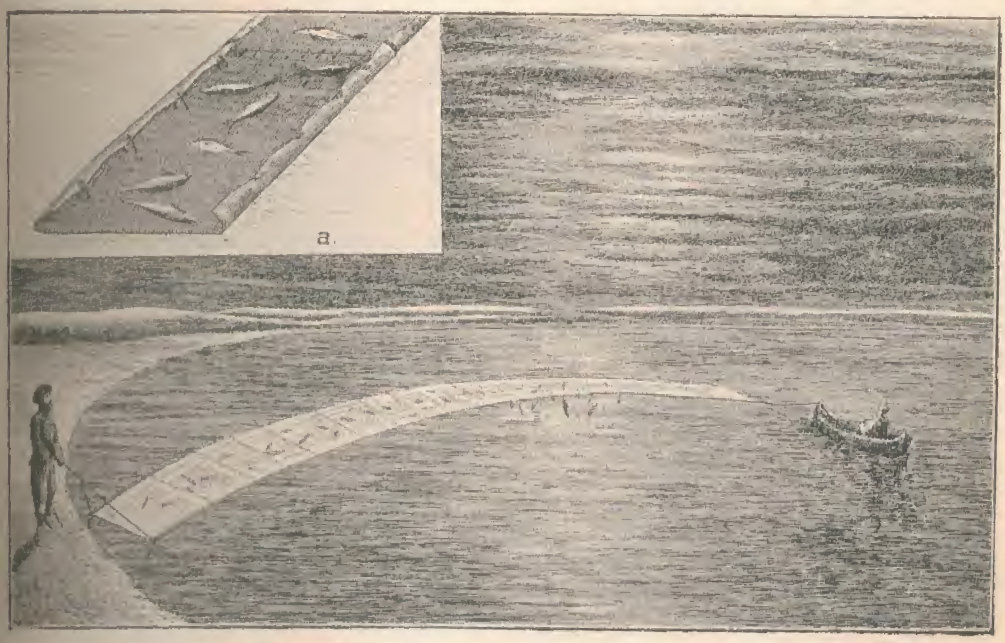

Fig. 359. Pescuitul chefalilor în mare, noaptea cu Rogojina.

buinţat la coastele noastre ale Mării Negre, mai cu seamă de pescari turci şi greci dela Constanţa, Mangalia, Caliacra, etc. Instrumentul e un fel de săltătoare, care se aseamănă cu cele cari se pun la crapii sulateci în gârle, şi e bazat pe însuşirile ce le au chefalii de a simţì repede un

pericol și de a încercă să sară peste orice obstacol de îndată ce-l simte că vine în calea sa.

Acest instrument, numit *Rogojina de chefali*, este o rogojină ordinară de papură ale cărei margini sunt îndoite în sus și legate cu sfoară ca să stea ridicate (Fig. 359). O serie de asemenea rogojini, cu marginile îndoite în sus, sunt cusute una de alta, pentru a formă un șir lung până la 100 m.

Pescuitul se face în modul următor: Noaptea când e întuneric, fără lună, pornește câte un om cu barca și altul pe mal, ținând fiecare de câte un capăt al rogojinii. Când ei simt că cârdul de chefali se apropie, cel de pe mal face un semn și cel cu barca trage o roată înspre mal; când acesta apoi ajunge aproape de mal, pescarul dela mal bate cu piciorul în apă și toți chefalii, speriați, sar pe rogojină făcând un sgomot foarte curios — o pârâeală continuă — prin sbătăile lor.

Cu modul acesta am văzut prinzându-se — la Constanța și Mangalia — în unele nopți fără lună, cantități foarte mari de Chefali. Curios însă că odată printre peștii prinși am văzut sărind pe Rogojină și o anguilă mare, pe care însă pescarul turc a apucat-o cu scârbă și a aruncat-o înapoi în mare, strigând «Ilan», adică șerpe.

V. Intrebuințarea și prepararea chefalilor.

Chefalul, deși este un pește cu un gust delicios și foarte apreciat de toate popoarele de pe malurile Mediteranei, este la noi mai puțin căutat pe piețele din țară, de altfel ca și tot peștele de mare, cu care populația noastră nu s'a deprins încă îndestul. Chefalul ce se prinde însă în apele noastre formează un foarte important articol de export pentru Orient, și e foarte interesant de văzut toamna la Jurilofca comercianți din Constantinopol, Egipt, Asia Mică, etc., cari vin aci să-și facă proviziile de Chefali sărați și afumați.

Chefal sărat. Tot chefalul care se exportă se pune mai întâiu la sărat. Pentru aceasta se amestecă sarea cu cărămidă roșie pulverizată, care cu saramura se face un fel de alifie roșie; cu această alifie se pune peștele sărat în butoaie ca să-l expedieze. Această alifie de cărămidă roșie are de scop a scoate din chefalul sărat gustul neplăcut de pește nefiert.

Chefalii se afumă de asemenea foarte mult, și noi avem la Jurilofca o serie de afumătorii destul de mari. Chefalii cari urmează să se afume se pun direct în sare — nu în saramură — și anume se pun într'o cadă câte un rând de pește și un rând de praf de sare; apoi, dacă e vremea caldă, la 1000 kgr. de pește se pun 100 kgr. ghiață și deasupra căzii

pline se mai toarnă și puțină apă, pentru ca astfel saramura să se facă mai repede.

La sare chefalii se țin vreo 8—9 zile, apoi se scot și să pun o noapte să stea în apă ca să se desăreze. Se usucă o zi la soare — iar dacă cerul e închis, trebue să stea 2—3 zile la lumină — întinși pe câte un lemn, în care sunt bătute șiruri de cuie, și fiecare chefal se prinde cu ceafa în câte un cuiu, agățându-l de sub oasele craniene. După aceasta, astfel întinși, se bagă cu lemn cu tot la afumătorie.

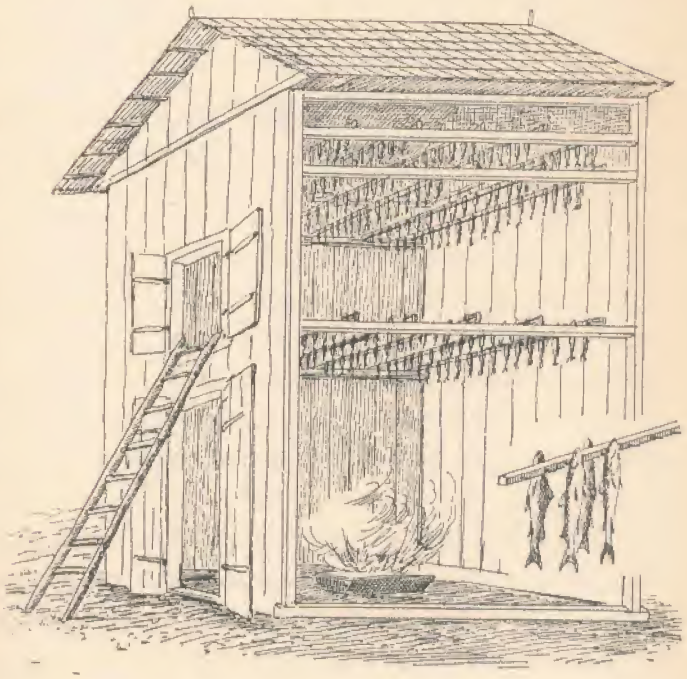

Fig. 360.—O afumătorie de Chefali dela Jurilofca.

Icre de chefal. Deși nu în cantități așà mari ca în insulele din Archipelag, totuș pescarii noștri fac și ei icre de chefal, care este un produs foarte apreciat în comerț, vânzându-se cu prețuri mari.

Prepararea lor se face în modul următor: se scot ovariile din chefali, se sărează în saramură și apoi se întinde fiecare pereche pe o scândură bine geluită, punându-se să se usuce bine la soare. După ce s'au uscat astfel câtevà zile, se pun perechile de ovarii una peste alta, în forma unei potcoave, și apoi se învălătucesc cu o bucată de pânză albă. Pachetul astfel format — având forma de potcoavă—se îmmoaie apoi în ceară albă topită, închizându-se astfel ermatic ca să nu mai străbată aerul. Astfel împachetate în ceară, icrele mai stau un timp în depozit, trecând încă printr'un proces de fermentare, care le dă gustul lor picant, și apoi se pun în vânzare.

VII.

ORGANIZAREA PESCUITULUI IN DIFERITELE CATEGORII DE APE ALE DUNAREI ŞI MARII NEGRE.

După ce, în capitolele precedente, am descris rând pe rând toate instrumentele şi metodele de pescuit întrebuinţate la Dunăre şi la Marea Neagră, precum şi modul cum funcţionează ele, este, cred, necesar să căutăm acuma a ne da seama în ce mod servesc toate acestea la pescuirea sistematică a tuturor categoriilor de ape ce le avem acì şi ce rol joacă fiecare din ele în exploatarea raţională a acestei ramuri de avuţie a ţerii.

Firește, când vorbim de exploatarea sistematică a pescuitului, nu înţelegem prin aceasta să ne ocupăm de exploatarea sistematică a întregii pescării dela Dunăre, adică să tratăm şi despre îmbunătăţirea condiţiunilor de producţiune a peştelui în aceste ape, precum şi despre o mai bună punere în valoare a produselor prin industrializarea lor, regularea comerţului, etc.

Despre toate acestea am scris îndeajuns în diferite din lucrările mele anterioare (1), în cari am arătat atât în ce mod trebuesc amenajate apele noastre şi în ce mod trebue organizată pescăria din ele, în toată întregimea ei, pentru a puteà da maximul şi optimul de producţie de peşte, cât şi în ce mod trebue organizată exploatarea produselor acestor pescării şi desfacerea lor, spre a se pune această marfă cât mai bine în valoare.

In lucrarea de faţă, prin pescuit noi înţelegem numai acea activitate care are de scop prinderea peştelui, adică *strângerea recoltei anuale a pescăriilor noastre;* când vorbim dar de o exploatare raţională a pescuitului, înţelegem prin aceasta să tratăm despre mijloacele mai raţionale — adică cele mai potrivite condiţiunilor naturale ale apelor

(1) A se vedeà lucrările mele despre: Regiunea inundabilă a Dunărei, Buc. 1910; Probleme ştiinţifice şi economice privitoare la Delta Dunărei, Buc. 1914. Studii asupra pescăriilor din România, Buc. 1895; Legea pescuitului şi rezultatele ce le-a dat, Buc. 1898; Industria conservelor, 1898; Programul halei cu frigorifere din Galaţi, 1913; 3 memorii privitoare la ameliorarea regiunii inundabile a Dunărei, 1912; Memoriu relativ la organizarea comerţului şi îndrumarea producţiei pescăriilor, 1912; Ce poate face statul pentru ieftenirea peştelui, 1913, etc., etc,

noastre — de a strânge această recoltă cu ușurință, astfel ca — fără a periclită producțiunea anilor viitori — să obținem maximul de producție și rentabilitate cu minimul de muncă și de cheltueală.

De asemenea, când vorbim de exploatare sistematică a pescuitului, noi nu înțelegem să propunem aci sisteme nouă de exploatare—despre cari de asemenea am tratat în diferite alte lucrări anterioare — ci, potrivit scopului acestei lucrări, nu urmărim nici în această privință decât de a consemnă și descrie sistemele—adică planurile generale de exploatare—după cari se face astăzi pescuitul în apele noastre; deci nu voim alta decât să completăm cele arătate în capitolele precedente, arătând modul cum — în starea de astăzi — fiecare din uneltele și metodele descrise acolo conlucrează împreună în vederea unui scop mai înalt, acela al exploatării mai mult sau mai puțin raționale a pescuitului din diferitele noastre categorii de ape dela Dunăre și Marea Neagră.

In descrierea fizică și biologică pe care am dat-o la începutul părții care tratează despre Dunăre și Marea Neagră, s'a văzut că aceste ape se pot descompune într'o serie de elemente, ca: albia cu toate părțile diferite ce o compun, bălți permanente, ghioluri de față, japșe, teren inundabil, bălțile adânci ale Deltei, stufării, bălți acoperite cu plaur, lagune, zătoane, lacuri litorale, marea din fața gurilor Dunărei cu apă sălcie, marea teritorială sau costală cu apă mai sărată, cu diferitele ei faciesuri biologice, marea largă, etc. In toate aceste unități, cu subdiviziunile lor, condițiunile naturale fizice și biologice sunt diferite și deci și felul pescăriilor din ele este cu totul diferit dela una la alta.

Pentru exploatarea rațională a pescuitului, adică pentru strângerea recoltei din fiecare din aceste categorii de ape, nu este dar suficient să cunoaștem numai instrumentele de pescuit și modul cum se mânuesc ele, ci trebue să știm mai cu seamă: *când, cum și unde se întrebuințează fiecare din acestea*; aceasta, spre a se puteà astfel urmări în mod sistematic peștele, în fiecare epocă acolo unde se găsește el, și spre a se aveà siguranța că poate să fie prins atunci, când din punctul de vedere al obținerii unei producțiuni maxime, este epoca cea mai favorabilă.

Oria d. ex. poate prinde în Dunăre foarte mult pește, dacă pescarul pleacă cu ea la pescuit atunci când se retrage peștele în albie la iernat; dacă el va merge însă când somnul e la baltă, atunci va pierde numai timpul degeaba. Năvodul prinde toamna în bălți cantitățile cele mai mari de pește, însă dacă s'ar prinde cu el în timpul creșterii apelor, când peștele intră în bălți, atunci tot peștele ar fugì din baltă și producția întregului an ar fi compromisă. De asemenea, dacă ar pescuì cu năvodul la începutul verii, ar scoate din baltă numai ciortănică mică de $^1/_2$ kg. bucata, pe când la sfârșitul toamnei ar puteà prinde aceiași pești — pe

cari-i are închiși siguri cu garduri în balta sa, având fiecare bucată acum câte 1,5 kgr., deci o sporire a producției de 3 ori mai mare.

Avele prind foarte mult când crapul fuge în «culare» (la stuf), dacă însă temperatura și nivelul apei e astfel că el trebue să stea la fundul bălții în acea epocă, atunci orice muncă cu acest instrument ar fi zadarnică; Carmacele prind foarte bine, însă numai când sunt puse în fiecare epocă la adâncimile la cari umblă atunci morunul; cotețele pot da prinsoare foarte bună la stuf, la balta limpede însă ele nu prind mai nimic; dacă am trage cu năvodul într'o apă care are gropi pe fundul ei, nu s'ar prinde nimic, pe când cu lăptașele și prostovoalele s'ar scoate din aceeaș apă cantități mari.

Fiecare categorie de ape dar are anume instrumentele și metodele ei de pescuit, după speciile de pești ce trăesc acolo și după felul de vieață ce-l duc ei în acea apă.

Pescuitul din fiecare din aceste categorii de ape dar, ca să poată da rezultatele cuvenite — adică ca să fie în stare să strângă cât mai complet recolta unui an — nu se poate face numai la întâmplare, pescuind cu orice instrumente și în orice epoce; el trebue să se facă după un plan de exploatare sistematic, bine chibzuit de mai înainte, și munca trebue să fie organizată în vederea acestui scop.

Scopul capitolului de față, dar, este de a arătă în scurt, pentru fiecare categorie de apă și pentru diferite specii de pești, ce anume sistem de exploatare a pescuitului se întrebuințează astăzi, de ce unelte se folosesc și în ce mod anume servesc ele la acest scop.

Firește că, cu cât condițiunile hidrografice dintr'o apă permit mai bine ca peștele să poată fi închis într'un basin, cu atâta și planul de exploatare poate fi mai sistematic și mai intensiv; cu cât, din contra, peștele poate circulà mai liber, cu atâta norocul și întâmplarea joacă un rol mai mare, cu atâta dar și planul de exploatarea pescuitului e mai extensiv. Tocmai de aceea dar, exploatarea pescuitului din gârlele închise e mai sistematică ca cea din bălți, cea din bălțile de sus ca cea din ale Deltei, cea din bălțile Deltei ca cea din albie, cea din albia Dunărei ca cea din mare ș. a. m. d.

Dacă însă în apele deschise, în cari peștele poate circulà liber, pescuitul este fără îndoeală mai greu și mai complicat, nu este totuș nici aici numai norocul și întâmplarea care hotărește, ci, în primul rând, sunt cunoștințele pescarului despre toate amănuntele vieții peștilor, ca să știe când și unde să urmărească cârdurile cari apar și dispar; norocul poate cel mult să-i aducă cârduri mai mari, dar modul cum să profite de ele depinde de știința sa.

Pe când dar la bălți și gârle, sistemul de exploatarea pescuitului are în prima linie în vedere a se închide cât mai bine cantități cât mai mari de pește și apoi vine în al doilea rând numai modul lor de prindere, la apele deschise — Dunăre, Mare — sistemul de exploatare e bazat pe cunoașterea cât mai perfectă a epocelor aparațiunii și dispariținnii bancurilor de pești, a locurilor pe unde umblă ele, și deci a mijloacelor de a le prinde, în acele anume epoce și din acele anume locuri.

Cum deja în capitolele în cari am descris instrumentele de pescuit, pentru a înlesni înțelegerea lor, am fost nevoit foarte adeseori să dau descrieri amănunțite și asupra sistemelor generale de pescuit; acestea fie pentru unele categorii de ape — ca: bălți la descrierea gardurilor și închisorilor, gârle de scurgere la descrierea Lesei, Dunărea la descrierea Oriilor, Laptașelor și Cârligelor, Stufării la descrierea cotețelor, gârle din Deltă la descrierea gardurilor cu limbi și oboare, etc. — sau fie pentru unele categorii de pești — ca Sturioni la descrierea carmacelor, chefali la descrierea închisorilor de chefali, scrumbii la descrierea setcelor, etc., etc. — este natural ca descrierea ce o vom da acuma acî să fie cât se poate de scurtă, mai mult numai o schitare generală și o grupare din acest nou punct de vedere a faptelor în parte deja expuse.

I. Pescuitul în albia Dunărei.

După cum s'a văzut din descrierea fizică și biologică ce am dat-o la început, condițiunile naturale de existență—și deci și natura pescăriei—din albia fluviului se schimbă, atât pe cursul ei, cu cât mergem în jos, cât și chiar în fiecare punct, mergând dela mal spre mijlocul ei.

Pe lungul cursului Dunărei noastre putem deosebì în albie mai multe părți diferite, a căror importanță merge crescând cu cât ne scoborîm la vale; cele mai caracteristice din acestea sunt: 1) Pescăria din regiunea cataractelor și în vadurile dintre ele; 2) Pescăria dela Dunărea de jos și în special în brațele Deltei, caracterizată prin mulțimea peștilor migratori cari vin dela mare.

Plecând dela mal spre adânc, deosebim de asemenea: 1) Pescăria de pe lângă mal și de pe întinsuri; 2) Pescăria din pătura de apă dela suprafață și 3) Pescăria dela fundul Dunărei.

Vom descrie dar în scurt pescuitul în fiecare din cele 2 regiuni principale, mergând dela cataractele Porților de fier spre mare, și vom arătà apoi pentru fiecare din ele cum se prinde peștele la mal, la mijlocul Dunărei, la suprafață și la fund.

Firește, după cum am arătat mai sus, aici în albie nu poate fi vorba de închiderea peștelui, ci, pentru fiecare regiune, pescuitul este condițio-

nat numai de epocele când apar și dispar acì diferitele specii de pește și de cunoștința exactă a locurilor în cari trăesc ele în timpul cât îl petrec aici.

1. Pescuitul în regiunea Cataractelor.

După cum s'a văzut din descrierea fizică ce am dat-o la început, regiunea aceasta este caracterizată printr'un curent al apei cu mult mai repede decât pe tot restul Dunărei (pe o distanță de 20 Km. avem acì o diferință de pantă de 8 m., pe când dela Turnul-Severin la Sulina pe o distanță de 931 km. diferința de pantă e numai de 34 m.). Curentul puternic nu este însă aici continuu în toată albia, și din distanță în distanță sunt locuri cu o apă mai liniștită numite *Vaduri*; tot astfel și pe lângă maluri, se găsesc, pe distanțe mai mici sau mai mari, porțiuni cu apă mai liniștită.

Potrivit acestor condițiuni naturale de acì, și diferitele specii de pești se repartizează în diferitele părți ale Albiei după felul lor de vieață și după putința de a suportà mai mult sau mai puțin vieața în apa repede sau în apa mai liniștită; pe de altă parte însă, potrivit acestei repartizări a speciilor de pești, și modurile de a le pescuì variază pentru diferitele părți ale albiei.

Pentru ca să se poată dar profità cât mai bine de toate aceste cantități de pește aflate în această regiune, prima datorie a celui care conduce exploatarea pescăriei dintr'o asemenea regiune este, să organizeze pescuitul astfel, ca fiecare specie de pești să fie urmărită cu uneltele corespunzătoare, la epocele când apare și în locurile în cari se ține cât stă acì.

Mai întâiu trebue să aibă grija de a se prinde *peștii cari trăesc pe lângă maluri*, deoarece, pe de o parte, aceștia stau aci un timp mai îndelungat — mulți din ei fiind chiar din speciile cari trăesc aproape în permanență în zona litorală a Dunărei — iar pe de altă parte, deoarece aceștia se pot prinde și de către populația riverană cu instrumentele lor mai primitive ca: Bujurca (undița), Chipcelul sau Posfatul, Ghelberul, Cârstașul, Plasa de mână (numită aci «Jegazniță»), etc. precum și cârligele zise Sfori sau Zanci.

Sunt însă unele părți unde, chiar pentru pescuitul dela mal, e nevoie de instrumente și instalații mai complicate și de pescari mai îndemânateci; astfel e bucata dintre Vârciorova și Vadul Virului, unde malul fiind mai drept și curentul mai mare chiar lângă mal, se pescuește dela mal, cu Sacoviștile (vezi pag. 383, Fig. 179), Cristaciul mare, etc.

In al doilea rând, are o importanță deosebită și în această regiune pescuitul în acele părți ale albiei, cari, deși cevà mai depărtate de mal, au totuș o adâncime mai mică și curentul mai moale, precum sunt întinsurile, etc. Acestea sunt regiunile unde la Mehedinți se pescuește cu *Alovul* (un voloc purtat de 3 oameni, din care unul merge în apă la mal, iar doi merg cu luntrea la apă adâncă); cu aceste instrumente, când apele sunt mici, se merge și mai departe în Dunăre, iar când ele sunt mari, se ține numai mai aproape de mal.

De o deosebită importanță însă sunt acì *Vadurile*, adică porțiunile de Dunăre dintre Gheardapuri, în cari însă apa e lină. In acestea se pun *Perechile de cârlige* (Carmacele), cu cari se prinde Morun și Nisetru, și *Pampurachile* sau Cărmăcelele de cegă, cu cari se prinde Cega mare, *Nosfița* (sau *Nostița*, adică cega mică până la 1 kgr. bucata) și *Păstruga*. Regiunea cataractelor a avut în totdeauna pescării foarte bogate de Morun și Nisetru, cari înainte se prindeau în cantități foarte mari (se găsește mai rar și *Viză*, zisă pe acì și *Sân*); aceștia sosesc acì primăvara și se prind până toamna, iar iarna nu se mai prind de loc.

In Vadul Virului se prindeau înainte Moruni și Nisetri și cu niște *Vârșe* (Vârșii) mari speciale, cari însă astăzi au fost înlocuite cu totul prin Carmace, acestea prinzând mai bine.

In albia Dunărei, în partea de jos a Cataractelor, se construiau înainte niște *Garduri mari cu leasă și sac speciale pentru prins Morun și Nisetru* (în cari se prindeau însă și tot felul de alte specii de pești) numite pe acì *Gărduși*. Ion Ionescu amintește despre dânsele în Monografia sa. Ele aveau la gura dintre aripi o depărtare de 10—15 m., iar la gura cu sac 1—1.2 m. Astăzi pe partea românească a Dunărei de acì nu se mai fac asemenea garduri, numai în partea sârbească mai este o leasă pe brațul Dunărei dela capătul canalului dela Porțile de fier, în fața ostrovului sârbesc Caragheorghevici.

In fundul de stâncă din partea aceasta a Dunărei există multe gropi, în cari trăește Cega, care nu se poate pescuì din ele decât cu *Trandadaele* (pag. 524, Fig. 280). La gropi mai mici (cât și dela mal) se mai pescuește acì și cu *Năpasta* (Prostovoalele).

Primăvara sosesc acì și *Scrumbiile de Dunăre*; acestea însă pe acì nu se prind decât rar cu *Mreajele* (Setcele), ci mai mult cu *Oriile*, cari pentru acest scop se țin aproape de fața apei. Tot cu oriile se mai pescuește și Somnul mare, însă acesta stă la fund în albia Dunărei. Somnul mic (zis acì și *Somoiag*) se prinde numai la *Aloave* sau la *Sforile* de cârlige cu cari se pescuește dela mal.

2. Pescuitul în Dunărea din jos de cataracte până la gurile ei.

Cu cât ne scoborîm mai jos pe Dunăre, pornind dela regiunea Porților de fier pe care am descris-o acì, cu atâta bogăția de pește din albie devine tot mai mare. Cu toate că, între partea de mijloc a Dunărei și între regiunea Deltei, este o mare deosebire, atât ca pescărie cât și ca pescuit, totuș, transiția dela una la alta nefiind bruscă, le vom descrie împreună, atrăgând numai atenția asupra diferințelor.

Pe lângă cele câtevà specii cari sunt numai de apă curgătoare — ca Cega, Mreana, Mihalțul, fusarii, etc. — și trăesc în permanență aci, bogăția pescăriei din albia Dunărei e datorită mai cu seamă speciilor de pești migratori, atât a celor de apă dulce cari fac regulate călătorii între baltă și albie, cât și a celor cari intră la epoce anumite din mare pentru a petrece câtvà timp în fluviu. Cu cât mai multe din aceste specii se urcă până la o regiune oarecare și cu cât petrec acolo mai mult timp, cu atâta și bogăția pescuitului din acea regiune e mai mare.

Datoria dar a celui care conduce și organizează exploatarea pescuitului dintr'o porțiune oarecare a albiei Dunărei este, înainte de toate, de a cunoaște cu deamănuntul epocile când apare și dispare fiecare specie în regiunea sa și locurile anume unde se țin ele în acest timp. Pe baza acestor cunoștințe apoi, se poate hotărî când și unde să se pescuească și cu ce anume instrumente, căci numai astfel se poate ajunge ca cu minimul de muncă și cheltueală să se realizeze maximul de producție și de rentabilitate.

Voiu căutà dar în cele ce urmează să arăt în scurt principalele feluri de pescuiri ce se fac în albie, luând de bază diferitele categorii sau specii de pești și diferitele părți ale albiei în cari trăesc ele.

Firește, despre cele mai multe — ca Sturioni, Scrumbii, Somni, etc. — voiu amintì numai, căci descrierea lor detaliată am dat-o odată cu descrierea instrumentului principal care servește la prinderea lor.

a) Pescuitul dela mal.

In albie sunt o mulțime de specii — ca d. ex.: Obleții, Batca, etc.— cari trăesc toată viața lor în regiunea litorală lângă mal, fie pe fund, fie înnotând aproape de fața apei; iar alte specii, cari de obiceiu stau la fundul Dunărei, vin la anumite epoce — și mai cu seamă la anumite vârste — de petrec un timp mai lung sau mai scurt — sau numai în trecere — în această regiune.

Prinderea acestor pești constitue o mare binefacere mai cu seamă pentru populațiunea riverană, cari nu sunt pescari de meserie și cari, cu instrumentele lor simple pe cari le-am descris, își agonisesc hrana zilnică. Chipcelele, Cristașele, Undițele, Vâsla, Pripoanele mici, Plasa de mână și toată seria de instrumente pe cari le-am descris la locul lor, sunt uneltele principale de cari se servesc ei.

Sunt însă și pescari de meserie cari pescuesc dela mal cu instrumente mai complicate; și anume ei pescuesc sau la acele specii de pești mărunți cari au o valoare comercială mai mare, sau la unele specii de pești mari, în epocile când aceștia se apropie de maluri. Astfel sunt Chipcelarii de meserie, cari — cu instrumente mai sistematice — pescuesc la Obleți și fac un comerț însemnat cu acești pești; și tot astfel sunt Priponarii și cei cu Visilele, cari în anumite epoce pescuesc la Crap și la Somn, prinzând exemplare mari, sau cei cu Prostovoalele, cari de pe malurile drepte pescuesc la gropile din fundul Dunărei.

b) Pescuitul la întinsură.

In descrierea fizică a albiei Dunărei am arătat că, pe când în unele părți malurile sunt drepte și sub ele imediat se găsesc adâncimi mari (Potmoluri), în alte părți malul are o inclinațiune foarte mică și adâncimile se găsesc abiă la distanțe mari dela malul aparent.

In aceste din urmă părți, numite după forma și adâncimea lor Intinsură, Renișuri, etc.—se numesc sau, dacă sunt în albie pe lângă ostroave, Prunduri, Dorucuri, etc., Dunărea are aparența unei bălți cu apă liniștită și fund ridicat. Aici sunt locurile unde trăesc în anumite epoce — mai cu seamă vara când apele Dunărei nu s'au revărsat îndeajuns — cei mai mulți dintre peștii ciprinoizi.

Pescarul de meserie, cu ochiul său ager, vede când se adună în aceste locuri cârdurile de pește, și de aceea se fac aci adeseori pescuiri foarte bogate.

Instrumentele principale cu cari se pescuește la întinsuri sunt: Vintirele (Fig. 208, pag. 418), Voloacele, Tifanele (Fig. 232, pag. 452 și Tab. XXII) și câte odată chiar Năvoadele, dintre instrumentele de plasă; apoi Cotețele simple cu o aripă, Pripoanele de crap, etc., și în anumite epoce în părțile mai adânci — când merge morunul la fața apei — chiar și Carmacele.

Pescuitul cu Tifanele la întinsuri face parte din pescuitul mare din albie și dă adeseori prinsori de cantități foarte mari de pește, mai cu seamă de crăpărie. De asemenea, în anumite epoce, pescuitul cu Vinti-

rele dă aci recolte foarte mari, mai cu seamă când sunt apele crescute și acoperă și o parte din mal.

c) Pescuitul pe sub maluri.

S'a arătat că în lunca Dunărei se găsesc adeseori întinse păduri de sălcii, plopi și arini. Dintre acești arbori, sălciile, cari cresc chiar pe mal, au rădăcini mari stufoase și cu ramificații mari, cari spânzură în apă cu forme bizare ca niște bărbi enorme. Mai cu seamă acolo unde curentul apei spală necontenit malul, aceste rădăcini rămân desvelite și formează adevărate tufe subacuatice.

In aceste tufe este în totdeauna o mare bogăție de microorganisme și de crustacee, cari sunt hrana cea mai preferită a peștilor ciprinoizi și în special a crapului.

De aceea tocmai în aceste locuri se adună în totdeauna cantități mari de pește, atrași de adăposturile sigure și umbrite și de mâncarea abundentă. Pescarii de pe la Brăila numesc asemenea locuri «Puitoare».

Pescuitul peștilor adunați pe la puitorile de pe sub maluri constitue una din marile pescării ale albiei Dunărei, care dă rezultate însemnate; sunt anume epoce când pe tot cursul Dunărei — mai cu seamă în partea de jos—se văd din distanță în distanță lotci de pescari cari pescuesc sub maluri, la rădăcinile sălciilor. Instrumentul principal pentru acest scop —și mai cu seamă pentru crap—este *Tărăbucul* (pag. 390, fig. 189 și 190).

Pentru somn însă, care și el stă foarte des la puitoare— dacă n'ar fi chiar decât numai să apuce din ceilalți pești adunați acolo — Apca cu Cloncul dau rezultate foarte bune.

d) Pescuitul pe fundul Dunărei.

Cea mai mare parte din peștii mari se țin în Dunăre mai mult în apropierea fundului. Somnul mare, care, în afară de scurtul timp cât stă în baltă pentru a se reproduce, își petrece toată viața în albie, nu iese dela fund decât când umblă noaptea pe lună după hrană sau dacă e ademenit de vreo nadă. Morunul și Nisetrul petrec iarna până după trecerea sloiurilor în gropile de pe fund ; Cega trăește pe bancurile și prundurile din adâncime, și chiar Crapul mare, cât stă aici în cârduri la iernat, tot pe fund își alege cuiburile ș. a. m. d.

Modul dar cum se prind aceste cantități însemnate de pești mari este una din problemele principale ale fiecărui pescar și organizator de pescuit.

De aceea Carmacele, în tot timpul cât apa e mai rece, se pun la fund, iar Carmacuțele și Periteaștele de Cegă, Pripoanele de Somn și de Crap (zise pripoane de fund), etc. de asemenea. Instrumentul principal însă, cu care se prinde pe toată Dunărea peștele care stă la adâncime, este *Oria* (vezi oria de somn, pag. 433, Fig. 220 și Tab. XXI).

După Orii vin Setcele de Cegă și Avele de Crap cari prind cele mai mari cantități de pește de pe fund.

Adeseori, când în urma ploilor de primăvară vine o turbureală mare în Dunăre, scrumbiile, cari de obiceiu merg numai la fața apei, se dau la fund până trece turbureala; în acest caz și ele se pescuesc cu Cegarnițe speciale, cari sunt un fel de orii și cari se poartă pe lângă fundul Dunărei.

Diferite alte instrumente, ca d. ex.: Tărăbucul care scoate peștele de sub butucii de pe fund, servesc și ele la acest scop, firește însă într'o mai mică măsură.

e) Pescuitul în gropile de pe fundul Dunărei.

Cum s'a văzut din descrierea fizică a albiei, Dunărea are pe fundul ei o mulțime de gropi de diferite lărgimi și adâncimi. Acestea servesc celor mai multe specii de pești, atât ca ascunzători trecătoare cât și, în timpul iernii, ca locuri de hibernație, unde ei se adună și stau acolo în cârduri într'un fel de letargie — fără a mai mâncă — până se încălzește din nou vremea.

O întreagă serie de instrumente au de scop a căutà și prinde aceste cârduri de pește, cari odată descoperite pot da prinsori foarte mari. *Lăptasul*, *Prostovoalele* și *Trandadaia* sunt instrumentele speciale pentru acest scop.

f) Pescuitul în mijlocul curentului la fața apei.

Scrumbiile de Dunăre și Rizeafca, venind primăvara în Dunăre și urcând la deal contra curentului, se țin tot timpul numai în pătura superioară a apei, aproape de fața ei; numai prin excepție, când apa Dunărei în urma ploilor mari de primăvară se turbură prea tare, ele se scoboară pentru câtvà timp într'o pătură de apă cevà mai adâncă.

Tot astfel Babușca albă (*Leuciscus rutilus*) si Obleții mari (*Alburnus chalcoides var. danubicus*) vin și ei în cârduri și înnoată tot la fața apei.

Pentru prinderea acestor pești, din această pătură superficială de apă, servesc o serie de Setce speciale — Setca de scrumbii, Setca de Rizeafcă

Setca de Babuşcà, etc. — şi mai rareori şi Oriile, cari în acest caz se ţin la pescuit la faţa apei.

Visila, care pescueşte şi ea la faţa apei, nu prinde peştii cari stau în pătura superficială de apă, ci ea îi atrage numai prin nadă să vină dela fund. Tot asemenea şi Dalianele cari se pun la anafoare, precum şi Pripoanele de faţă, atrag acì peştele mai mult prin nade, ca să vină din alte pături de apă.

II. Pescuitul apelor din regiunea inundabilă a Dunărei.

Fără îndoeală că, dintre toate categoriile de ape, pescuitul cel mai important, care dă o producţiune incomparabil mai mare, este pescuitul din «Balta Dunărei», adică din toate felurile de ape cari compun regiunea ei inundabilă. De aceea şi pescuitul este acì cu mult mai bine organizat, pe o bază sistematică şi raţională, decurgând din observaţiunile şi experienţele făcute în timpuri îndelungate.

Pe când în albie, unde peştele circulă liber, scopul pescuitului este de a-l prinde imediat acolo unde-l găseşte şi când îl găseşte; în apele din regiunea inundabilă, scopul imediat este de a-l încunjurà şi a-l închide mai întâiu în basinuri mai mult sau mai puţin izolate (bălţi, gârle, etc.), şi numai după aceea de a-l pescuì la epoca când, din punctul de vedere al unei bune gospodării, prinderea sa e mai indicată şi mai rentabilă. A pescuì d. ex.: într'o baltă sau într'o gârlă în epoca revărsărilor când intră peştele din Dunăre, cu toate cantităţile mari ce se pot prinde atunci, este totuş a alungà peştele intrat şi a compromite chiar producţia întregului an.

De aceea, organizatorul exploatării pescuitului dintr'o asemenea regiune de baltă trebue înainte de toate să aibă stăpânirea de sine şi să nu lase să se pescuească înainte de vreme, ci peştele intrat în bălţile sale să-l închidă acolo şi să-l păstreze până-i vine timplul său, când cantităţile ce le va scoate vor fi incomparabil mai mari; el trebue dar, ca, încă înainte de venirea apelor mari, să aibă tot materialul pentru închisul bălţii sale gata pregătit, şi la momentul indicat să facă închisorile cu cea mai mare grabă.

Scopul urmărit prin închisul bălţilor şi modul cum se fac aceste închisori de peşte fiind descris cu deamănuntul în capitolele precedente (pag. 571) nu voiu mai revenì asupra lor. Principalul este că balta, cu gârlele şi toate comunicaţiile ei, trebue să fie atât de bine îngrădită cu garduri, ostreţe, pleter, etc., şi complet izolată de albie, încât nici un peşte adult să nu mai poată fugì înapoi la Dunăre.

Inchisoarea odată făcută, persoana care organizează pescuitul poate apoi să-l înceapă când îi convine mai bine, el fiind sigur că peștele din baltă e în mâna sa și-l poate prinde oricând. Pentru hotărîrea momentului când să înceapă pescuitul, adică strângerea recoltei sale, el se poate acum conduce de diferite considerațiuni, ca d. ex.: să aibă în vedere obținerea unei producțiuni maxime în acel an, să-și asigure mai bine producția anilor viitori, să aleagă momentul când apele sunt mai scăzute pentru a prinde mai ușor și deci cu mai puțină cheltueală, să aștepte momentul când prețurile peștelui pe piață sunt mai favorabile sau când transportul peștelui la piață e mai lesnicios ș. a. m. d.

In linii generale, însă, iată cum se procede pentru pescuirea sistematică a diferitelor categorii de ape cari alcătuesc Balta Dunărei:

Mai întâiu primăvara în timpul revărsării apelor Dunărei peste maluri — care coincide cu epoca reproducerii peștilor — orice fel de pescuit în baltă, care sperie peștele și-l oprește să intre în baltă, este oprit, căci aci trebue să fie absolută liniște; cel mult se pescuește puțin cu Vintirele pe la poalele stufului, la întinsori, etc., și pe la alte asemenea locuri, cari sunt depărtate de calea principală pe unde merge peștele în baltă.

Pentru ca pescarii să fie ocupați în acest timp, cei dela baltă pregătesc materialele de închis bălțile, bat parii pentru viitoarele garduri etc., cea mai mare parte însă pleacă la Dunăre și la mare pentru pescuitul Scrumbiilor, care vine tocmai în această epocă; alții pescuesc în Dunăre la Somn și alți pești răpitori, iar alții Calcan la mare.

Când apele încep prin Iunie — câte odată și Iulie chiar — să se retragă, la momentele stabilite — după cum s'a arătat în capitolele precedente — se fac închisorile; la bălți și teren inundabil se pune Pleter așezat pe maluri, iar la gârle se fac garduri mari sterpe. In acest timp dejà — peștele fiind complet închis — se începe încetul cu încetul și *micul pescuit*, care, cu cât apele scad mai tare, cu atâta devine mai intens, până ce toamna se pornește *Pescuitul cel mare*, care are de scop strîngerea întregei recolte anuale de pește.

Acest pescuit însă nu se face fără nici o regulă, lăsându-se să pescuească oricine când îi place și unde îi place. Procedând în acest fel s'ar compromite recolta finală micșorându-se cu mult producția totală a bălții. De aceea chiar, adeseori, când vreun pescar — pe care nu-l interesează rezultatul total al producției ci numai micul său câștig momentan — ademenit de peștele pe care-l vede umblând în balta, cere să pescuească înainte de timp, el este oprit dela aceasta.

Pescuitul în aceste ape dar se face numai după anume norme, stabilite prin experiențe îndelungate și păstrate prin tradiție pentru fiecare fel de

ape. De aceste norme dar trebue să se conducă și administratorul pescăriei din orice baltă dela Dunăre, care are a organizà și a conduce campania pescuitului din acea baltă.

In cele ce urmează dar vom arătà modul cum se face pescuitul sistematic al apelor din diferitele porțiuni ale regiunii băltoase a Dunărei, cu bălțile, japșele și gârlele ce o compun.

1. Pescuitul pe terenurile inundate.

De îndată ce peștele simte că apele încep a se retrage, unele specii — dintre cari Somnul mare e cel dintâiu — caută să fugă și o ieau peste maluri. Tocmai din cauza aceasta însă, un administrator de bălți, dacă e bun gospodar, știe că — dacă starea apelor îi permite — trebue să caute a face închisorile mai din vreme, pentru a închide și somnul mare în baltă. Somnul mare dar—și celelalte specii de pești grăbite—voind să fugă peste mal la Dunăre, dau acolo de Pleter, care-i oprește; și astfel se adună în acest timp pe lângă garduri cantități mari de pești; pescarii, cunoscând acest fapt, așează pe toată marginea din baltă a pleterului grupe de Cotețe simple foarte mari, anume pentru prinderea somnului (vezi pag. 543, Fig. 289), și Vintire pentru celelalte specii. Cu acestea se începe dar pescuitul în apele din regiunea inundabilă la scăderea nivelului Dunărei.

Scăzând apele și mai tare, peștele, care se află pe terenurile inundate fie pentru a se reproduce, fie pentru a profità de bogata hrană de acolo, se retrage și el încetul cu încetul odată cu apa, ducându-se în bălțile mai adânci. Dacă însă această retragere a apelor de revărsare de pe luncă e mai timpurie, atunci adeseori se întâmplă că tocmai Somnul nu și-a isprăvit încă de clocit icrele sale. (Se știe că Somnul după ce și-a lepădat icrele pe terenurile inundate stă lângă ele și le păzește până «învie puiul din icră»; și dacă în acest timp se retrage apa, el tot continuă a sta cu spinarea pe jumătate afară din apă, cu toate că arșița soarelui îi face pielea de pe spate ca o potloagă și ciorile îi ciupesc spinarea). De aceste momente profită pescarii și vin pe luncă pentru a prinde peștele rămas pe urma inundației. Unii vin cu *Odoroabele*, în Oltenia zise *Țăpoaicele*, (pag. 533, Fig. 285), iar alții numai cu *Topoarele* și *Măciucile* (pag. 290) cu cari doboară Somnii, «sau cu *Ostiile* și *Seghincele* (Fig. 110, pag. 223 și Fig 111, pag. 294).

Dacă însă după închiderea bălților pornește o nouă *viitură* la Dunăre cu turbureală mare, peștii din Dunăre caută din nou să intre în baltă; Cum numai rareori se mai deschid gardurile din nou pentru a lăsà și

pe acești pești aduși de noua viitură să intre în baltă, pescarii caută a-i prinde măcar pe lângă Pleter, și pun acolo Cotețe și Vintire, așezându-le însă pe partea din afară a Pleterului, adică spre Dunăre.

Dacă, după retragerea completă a apelor de pe luncă, mai rămân smârcuri și japșe timporare cari se usucă apoi în timpul verii, peștele din ele (de obiceiu albitură, batcă și babușcă) se prinde cu Plasele, Voloacele sau Tifanele, după cum e suprafața pe care o au aceste ape.

2. Pescuitul gârlelor.

După ce apele revărsate s'au scurs cu totul de pe terenurile inundate și s'au retras parte înapoi în Dunăre și parte în bălți, bălțile mari permanente continuă a rămâneà încă mult timp pline cu apă, cu un nivel foarte ridicat. Scurgerea apei din ele spre Dunăre se face acum cu mult mai încet și numai prin gârle. La început, toate *Privalele* de alimentare — cari, având fundul înalt, ajung în timpul apelor scăzute a rămâneà uscate—scot și ele cantități mari de apă din baltă afară. In timpul cât aceste privale funcționează, ele se închid cu garduri, la cari se pun diferite instrumente de pescuit ca cotețe, garduri cu sac, leasă fără coș (la Corotișia), vintroace, oboare cu limbi, etc., etc.

Când ajunge însă nivelul apei din baltă cevà mai scăzut, atunci apa din aceste privale «se taie», *pragurile* dela gurile lor «ies la iveală» și apa încetează de a mai curge printr'însele. Atunci o serie de bălți dintr'o întreagă regiune nu mai au decât o singură scurgere, prin gârla principală, prin care stau ele în legătură cu Dunărea, zisă «Gârla de scurgere» sau gârla care drenează acea regiune. Astfel sunt d. ex. : Gârla Cama, gârla Botului, Argeșelul, Gârla Filipoiu, Corotișca, Ghimia, Ciulineț̦ul, etc.

De obiceiu însă, când apele Dunărei au început odată să scadă, nivelul din albie se scoboară cu mult mai repede decât cel din baltă și atunci curentul în gârlele de scurgere e foarte mare. Aceasta e epoca când se așează *Leasa* în aceste gârle și se începe astfel *primul pescuit mare* (Vezi cap. V, pag. 594).

Cel dintâiu care vine la Leasă — după Avat, care nu are o importanț̦ă nici din punctul de vedere al calității și nici al cantității — este Somnul mare (zis Somn Pană). Acesta, după ce a încercat să fugă din baltă peste maluri și n'a putut din cauza Pleterului, a găsit acuma drumul de ieșire prin gârla de scurgere; aici însă el este apucat de curentul puternic, format de aripele lesei, și este impins în sacul dela gura ei, unde rămâne prins.

După Somn vine Crapul mare (Crap și Ciortocrap) care — fiind un pește care merge în cârduri — iese uneori în cantități enorme, așă că zile întregi nu se vede la sac decât numai Crăpărie, toată de o măsură.

După aceasta urmează în fine toate celelalte specii de pești cari caută să scape la Dunăre și vin acî cârduri-cârduri.

Pescuitul cu Leasa nu ține însă mult timp, căci îndată ce puterea curentului din gârlă se slăbește — fie că s'a scurs deja destulă apă din baltă, fie că nivelul apelor din Dunăre rămâne cevà mai ridicat — peștele nu mai vine la leasă.

In unii ani se întâmplă chiar că, din cauza lipsei de putere a curentului, leasa nu funcționează de loc; Peștele și în special Crapul vine până la gura lesei, saltă și se joacă acolo, scursoarea însă nu e destul de puternică ca să-l apuce și să-l împingă până la sac. In acest caz — după cum s'a arătat la pag. 593, Fig. 325 — la unele gârle se fac *Săltătoarele,* cari prind crapii cei lungi și subțiri, zișî *Ulucari,* (fiindcă sar peste uluce sau *(Crapi șueți* și *Călăuzi* la bălțile din Oltenia).

Cu Lesele se prinde o bună parte din peștele închis în bălți, și s'ar puteà pune întrebarea, dacă nu cumvà prin acest sistem de pescuire se scoate prea de timpuriu peștele din baltă, care rămânând acolo până în toamnă, ar puteà — hrănindu-se și crescând — să sporească considerabil producțiunea. In Rusia, judecându-se cam astfel lucrurile și fiindcă totodată lesele,—prin parii și gardurile lor,—înlesnesc potmolirea gârlelor, s'a oprit la mai multe fluvii acest mod de pescuit.

Studiind timp îndelungat această chestiune în apele noastre și examinând-o din toate punctele de vedere, am ajuns la concluziunea că toate obiecțiunile ce se fac pescuitului cu leasa nu numai că sunt nefundate, dar chiar că acest mijloc de pescuit e absolut rațional, și mai mult încă, că e chiar favorabil creșterii producției pescăriilor din apele în cari se întrebunțează. Faptul că ele prind mai mult numai peștele mare, e un bine pentru producție, căci aceștia, rămânând în baltă, ar face concurență la hrană puilor cari cresc cu mult mai repede și dau — din aceeaș hrană pe care ar consumà-o cei mari — o producție de carne de pește cu mult mai mare. (Se știe doar că Crapul mare crește într'o vară cel mult cu ½ kgr., pe când un crap mic de o jumătate de kgr. ajunge la sfârșitul verii de 1½ kgr. greutate!!).

Pe de altă parte, faptul că se prinde din timp somnul mare, care e cel mai răpitor dintre toți peștii noștri, este de asemenea o binefacere pentru ceilați pești cu cari erà închis el în baltă.

Este firește adevărat că Lesele potmolesc gârlele, însă, într'o gospodărie rațională, aceasta nu trebue să se întâmple; după rădicarea lesei gârla trebue imediat curățită, piatra dela fund trebue scoasă, parii

trebue scoşi din pământ, şi nu rupţi dela rădăcină ca să formeze «Miriște», care în adevăr potmolește orice gârlă. Eventual, chiar dacă s'au format în adevăr bancuri («Praguri») pe fundul gârlei, acestea trebuesc dragate, ceeace de asemenea nu e o cheltueală atât de mare ca să nu poată fi suportată, față de foloasele mari ce le avem prin pescuitul

Fig. 361. Barca cu scafandrierul care scoate parii rupți (Miriștea) din fundul Filipoiului.

extraordinar de comod şi ieften al Lesei. Tot astfel şi capetele rămase dela Parii vechi se pot scoate din fundul gârlei cu un scafandru şi o sonetă, ceeace de asemenea e o cheltueală suportabilă față de beneficiile ce le dă. In Fig. 361 se arată barca cu scafandrierul care scoate miriștea (parii rupți) din fundul gârlei Filipoiu.

* * *

Cu încetarea Lesei, încetează din nou pentru un timp şi pescuitul mare din toate apele regiunii inundabile a Dunărei. De acum înainte pescuitul în gârlele de scurgere se face mai mult numai cu Vintirele, cari se așează — în unele Gârle mari ca de ex. la Dunăvăț sau Filipoiu, în număr foarte mare—cu capul aripei lipit de malul gârlei şi cu gura din partea de unde vine peştele.

* * *

Pescuitul cu leasa, despre care am vorbit aci, se face numai în gârlele cele mari, cari dau în Dunăre dela Crapina în sus, în gârlele Deltei însă în acest timp se face un pescuit foarte activ cu gardurile cu limbi și cu Oboare, cari prind atât peștele ce vine dela baltă spre Dunăre cât și peștele ce vrea să intre din Dunăre în bălți. Acest fel de pescuit l-am descris însă suficient cu ocazia descrierii Gardurilor cu oboare (pag. 619—638), așă că nu mai e nevoie să insist aci din nou asupra sa.

* * *

In gârlele mari de scurgere, ca de ex. Filipoiul, cari au în totdeauna o apă mare și adâncă — cele mai multe sunt de obiceiu vechi brațe de Dunăre — și cari rămân închise la gură până târziu în iarnă cu un gard mare sterp, se practică toamna încă odată un pescuit foarte intens, care dă o producție foarte mare, trecând câte odată chiar peste 2 mil. kgr. de pește.

După ce apele din bălți au scăzut la un astfel de nivel, încât peștele din ele nu mai poate fugi la stuf, și după ce toate bălțile cari stau în legătură cu o gârlă mare de scurgere s'au pescuit bine cu năvoadele, peștele speriat caută o ieșire la Dunăre sau măcar la o apă mai adâncă. Astfel în bălțile domeniului Brăilei el fuge din toate părțile la Filipoiu, așa că toamna prin Octomvrie găsim concentrate aci cantități enorme, cari nu pot fugi în Dunăre din cuza gardului sterp cel mare dela gura sa (Tab. XLII, figura de sus).

Atunci se pornește aci un pescuit foarte activ, la care ieau parte mai multe sute de pescari cu tot felul de instrumente. Unii prind pe sub maluri cu Tărăbufurile, Vintirigiii înșiră mii de vârșe pe lângă mal, pescarii mai mici prind cu plasa și cu voloace, etc., și fiecare pescuește cu ce poate, numai să scoată cât mai mult și cât mai repede, căci cantitățile enorme de pește îngrămădite într'un spațiu relativ mic —Filipoiul are 26 km. lungime — nu lasă nici o întârziere.

Adevăratul pescuit în stil mare, însă, se face acum aci cu Prostovoalele ; câtevà sute de lotci de pescari cu Prostovoalele o pornesc din sus dela gura Șerbanului—lacul cel mare dela capătul Filipoiului — și ieau porțiune cu porțiune, scoborîndu-se cu încetul—cu toții în grupă—spre gură, astfel că în câtevà săptămâni întregul Filipoiu e deșertat de pește.

Se întâmplă însă în unii ani de secetă mare — cum a fost de ex. în anul 1904 — că nivelul din Filipoiu scade atât de tare, încât prin unele porțiuni e aproape mai mult pește decât apă; atunci pentru ca peștele să nu moară, se deschide gardul cel mare ca să poată fugi în Dunăre. Remediul în contra unor astfel de surprinderi neplăcute — cari din ne-

norocire se repetau prea des în anii de secetă — s'a găsit acî în aducerea de cantităţi mari de apă din Dunăre cu pompele şi cu sifoanele prin gârla Dâmulesei.

3. Pescuitul bălţilor.

Incă din primăvară, îndată după topirea gheţii şi intrarea apelor prin bălţi, când peştii încep a face mici migraţiuni în vederea satisfacerii diferitelor lor necesităţi fiziologice, se începe în bălţi pescuitul mic cu Vintirele.

Deocamdată ele se aşează pe lângă maluri şi la întinsură şi apoi la marginea stufului, atât în epocele când intră peştele la stuf cât şi când iese înapoi spre baltă. Ele se pun sistematic de pescarii vintirigii cari le aşează regulat ţinând câte 50 de vintire de o dubă cu un pescar. Peştele ce cade mai mult în Vintire e Ştiuca, Caracuda şi Linul, pe lângă cari mai cade cevà Biban, Plătică, Cosac şi chiar Şalău. Vintirele prind zilnic. In epocele când nu se face pescuitul mare, ele sunt acelea cari întreţin pieţele cu peşte proaspăt, căci sunt unele bălţi în cari se pun chiar câtevà mii de vintire.

In afară de vintire mai sunt diferitele feluri de Pripoane de baltă, puse cu nadă, cu cari se pescueşte în timpul cât nu se face încă pescuitul mare cu plasele şi năvoadele.

Abià după ce nivelul apei din baltă s'a scoborît suficient şi după ce timpul s'a mai răcorit, aşà ca peştele să poată suportà un transport mai îndelungat, pe la mijlocul lui August, se începe pescuirea mare şi sistematică a bălţilor cu plasele mari cari gonesc peştele şi-l adună.

Mai întâiu se începe cu pescuitul jepcelor şi ghiolurilor de faţă, cari au adâncimi mai mici şi cari adeseori în timpul secetelor de toamnă seacă aproape cu totul. In acestea se pescueşte chiar şi cevà mai înainte pentru a procurà peştele necesar consumaţiei în postul S-tei Maria.

Pescuitul în japce se face mai mult cu Tifanele, şi numai în cele cari au o adâncime cevà mai mare se pescueşte şi cu năvoadele. Pentru pescuitul mare din bălţi însă se ieau dintre plase aproape excluziv numai năvoadele, cari sunt cele mai potrivite pentru acest scop.

Modul cum se pescueşte în baltă cu năvodul fiind în deajuns de detaliat descris (pag. 456), nu voiu mai insistà acî asupra sa; e destul să spun că toate bălţile Dunărei toamna şi iarna se pescuesc sistematic — una după alta — cu năvoadele, când *e strângerea generală a recoltei pescăriilor* din ele.

După ce s'a pescuit o baltă bine cu năvoadele, peştele speriat de ele fuge — dacă apa e destul de înaltă — la stuful dela poalele bălţii (fuge

«în culare»), dacă însă apa e scăzută și peștele nu poate ajunge la stuf, atunci se refugiază în gârlele mari de scurgere cari sunt adânci, și s'a văzut cum se pescuește de acolo, sau cu prostovoalele ca la Filipoiu, sau cu gardurile cu oboare ca în gârlele din Deltă.

La stuf — «în culare» — se pornește, atunci când intră în el peștele de baltă, un nou fel de pescuit, tot în stil mare, și anume: *Pescuitul cu avele*; pentru aceasta se încunjură stuful din toate părțile cu ave și se bate apoi prin el cu ghionderele pentru a alungà din nou peștele spre baltă, care însă vrând să iasă cade în ave. (A se vedeà descrierea detaliată la pag. 519 și Fig. 278).

După ce s'a bătut bine stuful și s'a pescuit cu avele, se pornesc din nou năvoadele în baltă, și astfel se alternează de câtevà ori până se scoate cât mai mult pește și balta e bine pescuită.

Tot în stuf se mai pescuește acum din nou și cu Vintirele, încunjurându-l de asemenea din toate părțile (a se vedeà Fig. 202, pag. 412) spre a prinde astfel — după starea apelor — fie peștele care fuge din stuf la limpeziș, fie pe cel care intră în stufărie.

De altfel cu vintirele se face în acest timp și pe la malurile bălții un pescuit activ, prinzându-se peștii cari speriați de năvoade își caută acum pe acì un refugiu.

In pescuirea generală a bălților din fiecare regiune, sistemul este: de a băgà năvoadele mai întâiu în jepcile și bălțile puțin adânci — cari trebuesc pescuite cât mai complet, căci lăsând pește în ele iarna, acesta rămâne expus la pericolele mortalității prin îngheț — și a se lăsà apoi pe mai târziu bălțile mai adânci. Astfel d. ex: în regiunea bălților Dobrogei dintre Măcin și Isaccea, se pescuesc mai întâiu jepcele, apoi ghiolul Petrei și ghiolul Jijilei, apoi ghiolul Crapina și în fine la urmă — pe la mijlocul lui Noemvrie — se începe pescuitul la Laţimea, care este cea mai adâncă. Se procede în acest mod fiindcă acesta e și mersul natural al peștelui, care cu cât se răcește apa mai tare, cu atât merge mai mult, sau spre adânc unde se cârduește la fund, sau spre Foltanele de stuf unde se zătonește.

Cârdurile de pește de pe fundul acestor bălți adânci se scot cu năvoade speciale, potrivite anume pentru adâncimi mari. Dacă însă pe fundul acestor ghioluri adânci sunt gropi, atunci—ca d. ex. la Lăţimea — se pun și Lăptașe, cari scot mai bine decât năvodul peștele dela groapă.

In alte părți, pentru a scoate mai bine peștele din gropile de pe fund, se caută de către oameni cunoscători locurile unde s'a cârduit peștele—sondându-se cu ghionderele — și apoi se încunjură de jur împrejur; pentru aceasta, dacă fundul e mai ridicat, se încunjură cu dopuri de stuf sau de ostreţe, dacă însă adâncimea e mai mare, atunci se desfac crilele

năvodului și se încunjură cu ele. După ce gropile cu pești au fost astfel izolate, se începe un pescuit foarte activ cu prostovoalele, scoțându-se adeseori — ca d. ex. la Brateș — cantități foarte mari din ele.

* * *

In timpul acesta, însă, bălțile încep să înghețe și atunci un nou fel de pescuit — *Pescuitul de iarnă pe sub ghiață* — se pornește. Și iarna de asemenea avem în bălți un pescuit mare și un pescuit mic.

Pescuitul mare se face în bălțile adânci cu *Năvoadele sub ghiață*, cu *Zătoanele* la foltane și la marginea stufului, sau cu *Arcacele* și cu *Lavele de cotețe* în stuf. Câte odată și cu *Lăptașe* la gropi, însă acesta e mai mult la Dunăre și numai foarte rar la bălțile foarte adânci, ca d. ex. la Lățimea.

Pescuitul mic se face cu: Clește, Capace, Ostii, Ghergherițe cu Luminiță și tot felul de Cârlige și Pripoane, Undițe, Cazulce, Briscă, etc., cari prind știucă; apoi diferite instrumente de plasă cu mâner, cu cari se pescuește la copcă, etc., etc., iar în stuf se pescuește foarte activ cu tot felul de coteță.

4. Pescuitul stufăriilor mari.

S'a văzut mai sus modul cum se pescuește cu Avele și cuVintirele în stuful dela poala bălților, toamna când intră peștele în el. Când însă stuful formează massive mai mari—numite «Opușină», de Lipovenii și Rușii din Deltă, — prinderea peștelui care crește și se hrănește în el — mai cu seamă lin, caracudă, cevă crap și albitură — este o problemă importantă, căci e vorba de cantități mari cari reprezentă producția unor suprafețe de baltă foarte întinse.

Când stuful e din acel care *crește pe grind*, adică pe pământul solid care formează fundul bălților — de obiceiu până la o adâncime de 50—60 cm. sub nivelul apei — atunci pescuitul se face cu Cotețele, cu Lave de Cotețe și cu Mandre (comp. pag. 550 și pag. 553). Când între Ghioluri este și câte o gârlă de comunicații — ceeace este cazul mai des în Deltă—atunci, pe lângă Lavele așezate în stuf, se fac în acele gârle și *Oboare cu Cotețe*, în cari se concentrează peștele prins din stufăriile din amândouă Ghiolurile (Fig. 300 și 301).

Pentru așezarea coteților se caută de obiceiu micile gârle sau rărituri cari se găsesc prin stufărie; dacă acestea au un mic curent permanent, atunci ele se închid adeseori cu un coteț ale cărui aripi se așează transversal; dacă însă e o rărítură în care curentul e prea slab, atunci se

așează câte o Lavă cu mai multe Cotețe în lungul ei (Fig. 295 și Tab. XXXIII). Când în fine nu se găsesc nici gârle și nici cărări în stuf, atunci se caută locurile mai potrivite și se taie stuful cu Târpanele și cu Rizacele, făcându-se în mod artificial gârle în stuf pentru așezarea Cotețelor.

Pentru pescuitul mic, în aceste Stufării servesc foarte mult Ostiile și Cleștele.

Cu totul altfel se pescuește unde *Stuful e plutitor (în Plaur)*. Aci lipsind hrana, peștele mic lipsește cu totul, și numai Crapi și Somni bătrâni își caută în anumite epoce refugiu în întunecimile și apa rece de sub Plaur.

Pentru a prinde acești pești, Cotețele nu mai pot face nici un serviciu, căci stuful plutește la fața apei (pătura de Plaur e cufundată numai de vreo 50—60 cm. în apă), iar peștele înnoată pe dedesubt. Singurul mijloc de a-i prinde de aici este: sau de a încunjurà insulele de Plaur de jur împrejur cu Crile de Năvod cari sunt provăzute din distanță în distanță cu Vintire, sau de a-l încunjurà cu ave, și apoi de a sperià peștele pentru a-l face să fugă și să se prindă în aceste instrumente (Fig. 205, pag. 416).

Pentru a puteà pescuì mai bine, pescarii taie bucăți mari din plaur cu Ferestraele (Fig. 278, pag. 522) și formează insule, sub cari apoi pescuesc. Acest mijloc însă este periculos, căci favorizează întinderea plaurului care acopere tot mai mult suprafața bălților.

5. Pescuitul lagunelor și zătoanelor.

După cum s'a văzut din descrierea detaliată a condițiunilor fizice și biologice ale apelor din această categorie, acestea sunt caracterizate prin aceea că au apa mai mult sau mai puțin sălcie și că stau în legătură în acelaș timp cu marea și cu Dunărea, alimentându-se cu apă proaspătă din amândouă părțile; unele din aceste lacuri — după cum s'a arătat — primesc mai multă apă din Dunăre și mai puțină din mare, altele, din contra, mai multă din mare și mai puțină din Dunăre, iar altele în fine, pierzând comunicațiile și dintr'o parte și din alta, au rămas izolate și s'au transformat în basine de concentrațiune.

Potrivit acestor condițiuni naturale și pescăria din aceste lacuri variază fiind în unele mai influențată de pescăria de apă dulce din Dunăre, iar în altele de pescăria de apă sărată din mare. In linii generale putem zice că aici avem 3 feluri de pescării — de apă dulce, de apă sărată și de apă sălcie — predominând când una când alta în fiecare din aceste lacuri, după cum comunicațiile lor cu Dunărea sau cu marea sunt mai mult sau mai puțin hotărîtoare și după cum dar predomină în ele mai

mult apa dulce sau mai mult cea sărată. Pescăria din lacul Dranov este pescărie de apă dulce, pescăria din Zătonul mare și din Razim — și astăzi în urma lucrărilor făcute și cea din lacul Babadag — este pescărie mixtă de mare, de apă dulce și de apă sălcie; pescăria din Sinoe și lacul Tuzla este mai mult pescărie de mare și de apă sălcie, iar cea din Zătonul Vechiu, Hagighiol, etc. pescărie de apă izolată, stagnantă ș. a. m. d.

După felul pescăriei din ele variază firește și sistemele de exploatare a pescuitului din aceste lacuri.

In lacul *Dranov și în partea superioară a Razimului*, la Golful Holbina, regiunea Gurii Dunăvățului, etc. peștii principali fiind Crapul și Șalăul, pescuitul se exploatează întocmai ca și în orice altă baltă din Delta Dunărei; singura deosebire este numai că, aici apele fiind mai adânci și mai expuse la furtuni, și instrumentele întrebuințate sunt mai mari și purtate de bărci mari și solide. Și aici pescuitul mic—care se urmează în tot cursul anului — se face cu Vintire așezate la poalele bălții, și în Gârlele mari cu Cotețe așezate în stufării, cu diferite ave și tot felul de pripoane cu nadă așezate în baltă ș. a. m. d., așà dar întocmai ca în celelalte bălți din Deltă.

Toamna, încă de pe la mijlocul lui August, începe pescuitul mare cu Năvoadele și ține toată iarna. Cantitățile de pește de apă dulce ce se scot sunt acum aici — de când s'au săpat pentru alimentarea lor canalele Regele Carol și Principele Ferdinand — atât de mari încât întrec cu mult pe toate celelalte pescării ale României. Greutatea este numai ca Vătafii dela năvoade să știe cum să găsească locurile unde sunt cârdurile de pește; și în această privință e o adevărată goană între vătafii lipoveni dela Sarichioi și Jurilofca, fiecare silindu-se să descopere locurile bune găsite de alții, iar aceștia simulând că pescuesc într'un loc numai pentru a-i induce în eroare pe ceilalți și a nu-și descoperi locurile bune găsite de ei.

Atât năvoadele cât și dubele lor dela Razim fiind cu mult mai scumpe ca cele dela bălțile obicinuite — în timpuri normale o garnitură de Năvod costă acì până la 2000 lei — sunt puțini dintre pescarii mici cari au năvoadele lor proprii; cele mai multe năvoade de pe Razim aparțin cherhanagiilor din Jurilofca și Sarichioi — din cari mulți sunt totodată și pescari —, cari angajează oameni la parte, luând ca parte a năvodului o jumătate din producție, după ce se scade dijma proprietății (40%). Peștele prins nu aparține însă cherhanagiului, care e proprietarul năvodului, ci el se vinde prin licitație, imediat ce ajunge în schelă la Jurilofca sau Sarichioi, și cherhanagiul care-l cumpără — și proprietarul năvodului licitează de obiceiu — iea asupra sa să plătească apoi dijmă Statului când îl va duce la vânzare la piață în Galați, Tulcea sau Brăila.

Licitația e atât de înrădăcinată încă din vechime în obiceiurile acestor pescari pentru a-și regulă socotelile între ei — și cu drept cuvânt fiind din toate punctele de vedere singurul mijloc practic și drept — încât, de când Statul a suprimat vânzarea peștelui prin licitație la piață, ei o fac totuș numai între dânșii la cherhanalele din vadul bălții; așă dar aceeaș marfă se vinde acum de 2 ori, odată prin licitație la cherhanagii și a doua oară cu cotă fixă la piață, după care abiă apoi intră în comerțul de detaliu, unde se mai vinde cel puțin încă odată spre a ajunge în fine la consumatori.

Paralel cu năvoadele se pescuește și acì, la stuf cu avele și la poala bălții cu vintirele, căci și acì — ca și la bălțile Brăilei — năvoadele speriind peștele, acesta fuge sau în stuful dela marginile lacului, sau în gârlele cele mari de scurgere. Tocmai din această cauză, toamna, lângă amândouă malurile gârlei Dunavățului, pe toată întinderea ei, se văd așezate mii de vintire cu gura spre Razim, prinzând crăpăria ce se refugiază acì și dă să fugă la Dunăre. Astfel dar acest pescuit de toamnă cu vintirele în Dunavăț nu e numai un pescuit întâmplător, ci face parte din pescuitul mare al Razimului și e organizat și el în mod special în vederea acestui scop.

* * *

Dacă însă în Razim predomină astăzi incontestabil pescăria de apă dulce, care se exploatează ca și cea din orice altă baltă din Deltă, nu e totuș de neglijat nici peștele de mare care intră regulat acì precum și unele specii de apă sălcie cari se găsesc în permanență în acest lac.

Specia cea mai importantă de pește de mare este Chefalul, care intră acì prin Gura Portița și prin diferite alte rupturi dela mare.

Pentru prinderea lor se fac o serie de garduri mari cu cotețe de Chefali (Gardul cel mare dela Portița, fig. de sus din Tab. LX), garduri cu limbi și oboare (Gardul dela Peritеasca-Leahova, etc. Fig. 348, pag. 644), așă că nu mai e nevoie să revin acì.

Dintre peștii de mare, mai intră acì la anumite epoci Scrumbii de Dunăre și Rizeafcă, diferite Guvidii, Hamzii, etc ; toate acestea se prind cu diferite instrumente de plasă sau rețele în epoca sosirii lor, însă nu joacă un rol important în producția lacului, așă că nici pescuirea lor nu e organizată în mod special.

Dintre speciile de apă sălcie, cari trăesc aproape în permanență în lac și cari dau o producțiune mare, e în prima linie *Cambula* (Pleuronectes flesus), în a doua linie sunt câtevă specii de Guvidii, cevă Păstrugă și rareori câte un Nisetru mic.

Cambula, care e foarte abundentă, se prinde mai cu seamă cu niște ave speciale, cari se întind, cu 2 prăjini înfipte în pământ la capete, prin mijlocul părților cu apă mai sărată ale lacului. Cambulele mai cad și la pripoane, în cari se mai prind și Guvidiile precum și celelalte specii arătate.

* * *

Cam tot în acelaș mod — în stil cu mult mai mic — se exploatează și pescuitul din *Zătonul mare*, care are aceleași condițiuni fizice și aceleași specii de pești, însă în cantități incomparabil mai mici; oricum pescuitul de chefali rămâne totuș și acì producția principală a acestui lac.

In celelalte lacuri, Sinoe, Caranasuf, etc., pescăria de apă dulce e nulă, și principala exploatare sistematică e făcută numai în vederea chefalului. Modul cum se prinde chefalul acì, ce garduri se fac în acest scop, etc., toate acestea le-am descris cu deamănuntul în capitolul precedent și deci nu mai am nevoie să revin.

* * *

Asemănătoare—prin producția și modul lor de exploatare—cu lagunele sunt lacurile litorale de pe coasta Mării Negre, ca *Siut-Ghiol*, *Tașaul*, *Tallageac*, lacul *Mangalia*, *Durancu-lac*, etc. Toate acestea sunt alimentate cu puternice izvoare de apă dulce, însă sunt totodată influențate mai mult sau mai puțin și de apa sărată a Mării. In unele — ca în lacurile Siuit-Ghiol și Tașaul— se găsește numai pescărie de apă dulce, și deci pescuitul se face ca în orice baltă a Dunărei, servindu-se în totul de acelaș fel de instrumente; în altele intră regulat vara și Chefalul, pescuindu-se în acelaș mod ca și în Razim și Sinoe, (a se vedeà descrierea în capitolul precedent).

III. Pescuitul în Mare.

a) Porțiunea din fața gurilor Dunărei.

Caracteristica principală a acestei porțiuni însemnate din mare este apa sălcie, îndulcită necontenit prin curentul puternic fluvial, care atrage acì o serie de specii de pești migratori anadromi ce vor să intre în Dunăre și cari mai crează totodată și un mediu special de traiu și pentru o altă serie de specii de pești, acei de apă salmastră; pe de altă parte însă vânturile și curentele marine aduc necontenit și apă proas-

pătă de mare, în care pot trăi și o serie de specii de pești curat marini.

Pescăria principală din aceste ape dar se compune din următoarele categorii de pești: 1) *Pești de apă dulce* — crap, șalău, etc. — cari ies din Dunăre în anumite epoce și se găsesc în mari cantități prin fața gurilor ei. 2) *Peștii migratori anodromi* — Sturionii, Scrumbiile, Chefalii — cari vin din mare și petrec acî un timp mai mult sau mai puțin îndelungat spre a intră apoi în apele ulterioare. 3) *Pești de apă sălcie* — Cambulă — cari trăesc în permanență. 4) *Pești de mare* cari suportă și un grad mai mic de salinitate a apei — Calcanul, Cocoșul de mare (*Raja Clavata*), Cânele de mare (*Acanthias vulgaris*), etc., și 5) Pești de mare migratori, cari apar periodic în aceste ape spre a trece înainte — Scrumbii de mare, Sardele, Hamsi, Aterine, Pălămidă, Barbuni, etc.

Pentru fiecare din aceste categorii de pești, pescuitul este organizat în alt mod, după alte metode și cu alte unelte.

Intru cât privește *peștii de apă dulce*, aceștia vin în totdeauna primăvara odată cu apele mari și se organizează pentru prinderea lor un pescuit foarte activ cu plasele și năvoadele.

Mai cu seamă în golful dela gura Stari-Stambul, pe bancurile dela Musura, pe Mileaua cea mare din fața Gurii Sf. Gheorge și la Cosa, se fac — întocmai ca în bălțile mari ale Deltei — pescuiri mari cu năvoadele pentru a prinde cârdurile de crapi și șalăi cari vin acolo. Un pescuit însă după aceste specii și cu instrumente mici ca la Dunăre, aproape nu se face de loc în aceste ape.

Pescuitul Sturionilor, care este între cele mai interesante dintre toate pescăriile mari ale Europei și se face în mod sistematic cu o anume organizare, l-am descris cu deamănuntul odată cu descrierea carmacelor, (pag. 339), avelor de păstrugă, copcelor de nisetru, etc. (pag. 505—507), așă că nu e nevoie să mai revin acî.

In general, Morunul și Nisetrul se pescuește cu Carmacele cât timp ei sunt mai apropiați de coaste, iar îndată ce vine toamna, ei se retrag la o depărtare mai mare în păturile adânci, când se începe pescuitul cu copcele puse la adâncime.

Chefalii se pescuesc aici mai puțin în mare, pentru a nu-i speriă și a-i lăsă liberi să intre în lacuri. Acolo însă unde nu sunt gârle de intrare, se pescuesc cu Rețele mari (Setce) și mai cu seamă noaptea cu Rogojinile.

Intru cât privește pescuitul Scrumbiilor de Dunăre în această parte a mării, l-am descris îndeajuns cu ocazia descrierii Setcelor de mare pentru scrumbii (pag. 502—505).

Cambula se pescuește mai puțin în mare, fiind un pește care la noi are o valoare comercială mai mică și care se prinde cu mai multă ușurință în Razim și Sinoe.

Calcanul se pescuește toată primăvara pe bancurile de nisip de pe tot lungul coastei, fie cu avele de calcan (pag. 507, fig. 263) fie cu Cârligele sau Paragatele.

Peștii migratori de mare se pescuesc în această parte a mării, în timpurile când apar în apele noastre, atât pe lângă maluri cu plase de mână și diferite instrumente de plasă mici cu mâner (Chipcel, etc.), cât și cu plase mai mari întinse cu lotcele și cari se trag apoi la mal. In toată această regiune însă nu se face nici un Talian pentru prinderea acestor pești.

b) Pescuitul în marea costală, în afară de cea din fața gurilor Dunărei.

In descrierea biologică a porțiunii din mare care udă coastele României (pag. 265—282) am arătat că acì se găsesc 3 categorii de pești și anume: 1) *peștii sedentari* cari se țin în permanență în regiunea coastelor, 2) peștii cari vin la coastă în anumite epoce din părțile mai îndepărtate ale regiunii litorale și 3) peștii migratori. Tot acolo am arătat, pentru diferitele specii principale din aceste 3 categorii, epocile când apar ele la coasta noastră și timpul cât îl petrec în aceste ape precum și instrumentele cu cari se pescuesc.

Astfel fiind, ne mai rămâne numai puțin de zis acì în privința modului cum e organizat acì pescuitul; aceasta cu atâta mai mult cu cât, cu privire la pescuitul din această parte a mării, nu putem vorbì încă de o exploatare sistematică, ca în porțiunea de mare din fața gurilor Dunărei. Desvoltarea unui pescuit intens în aceste ape, care să ne pue în stare să profităm de bogăția naturală a pescăriei de acì, este încă o problemă rezervată viitorului și un câmp de activitate deschis energiilor naționale.

Pescuitul mic cu diferite instrumente de mână, care se practică aproape în tot cursul anului, urmărește acì speciile de pești sedentari, mai cu seamă pescuitul Guvidiilor și Cambulei, cari se găsesc acì aproape în permanență. Când sosesc însă la coastă diferitele specii de pești migratori, atunci și pescarii mici caută a profità și ei de această bogăție mai mare de pește și a prinde pe cât pot cu uneltele lor simple. Astfel de ex. ei prind cantități însemnate de scrumbii de mare cu undițele în timpul verii, cu toate că talianele sunt adevăratele instrumente cu cari se prind ele în cantități mari.

Pescuitul mare se face acì mai cu seamă cu următoarele instrumente: cu Carmacele (în partea nordică, la Caraharman), cu Setcele, Paragatele şi cu tot felul de şire de cârlige cu nadă, cu plasele, rogojinile şi mai cu seamă cu Talianul. Peştii a căror prindere se urmăreşte cu toate aceste instrumente sunt în prima linie: *Morunul şi Nisetrul* (cu Carmacele şi Paragatele), *Calcanul* (cu setcele şi cârligele), *Scrumbiile de mare, Scrumbiţele şi Chefalii,* şi apoi toate speciile de peşti migratori cari vin pe aici — fie în trecere, fie pentru a sta mai mult timp — şi se prind la Taliane.

Pescuitul Calcanului în lunile Aprilie şi Maiu a luat o desvoltare foarte mare în anii din urmă în regiunea Constanţei, iar pescuitul Scrumbiilor în partea de Sud dă primăvara recolte foarte însemnate, cari servesc dejà ca bază la o industrie importantă de ţâri şi afumătorie.

Pescuitul chefalilor, cu setcele (Voli), plasele şi rogojinile, deşi nu este la înălţimea celui ce se face în lacurile litorale şi în lagune, a ajuns totuş şi acì la o importanţă considerabilă.

O consideraţiune deosebită merită bancurile de Pălămidă, cari în anii din urmă s'au arătat în cantităţi foarte mari la coasta noastră.

In tot cazul instrumentul universal pentru prinderea tuturor speciilor de peşti migratori cari vin în apele noastre este *Talianul*, şi îmmulţirea numărului Talianelor la coastele noastre este o dovadă vădită de desvoltarea pe care o iea un pescuit mai mare şi mai sistematic în aceste ape.

VIII.

INSTALAȚIUNILE ȘI UNELTELE PENTRU CONSERVAREA, PREPARAREA ȘI TRANSPORTUL LA VÂNZARE AL PEȘTELUI.

După ce peștele a fost scos din apă, el devine, pentru pescarul de meserie, productul muncii sale, adică recolta sa, pe care trebue să caute a o pune cât mai bine în valoare și a o desface, spre a-și realiză câștigul său în bani, cu cari să-și satisfacă apoi nevoile vieții.

Cu aceasta însă, se începe o nouă activitate, căci peștele până ajunge în mâna comerciantului care-l distribue la consumatori, mai are nevoie de o serie de manipulațiuni, fie pentru a-l conservà proaspăt sau a-l prepară, fie pentru a-l transformà în alte produse mai accesibile consumațiunii, fie pentru a-l transportà și pune în vânzare, etc.

Toate aceste manipulațiuni cer și ele pe de o parte o serie de instalațiuni și unelte speciale, iar pe de altă parte o activitate complexă omenească, specializată în diferite direcțiuni.

Cunoașterea amănunțită, atât a tuturor acestor instalațiuni și unelte, cât și a activității pe care o desvoltă omul în această a două fază a activității sale în pescăriile noastre dela Dunăre și Marea Neagră, este de sigur tot atât de importantă ca și studiul pescuitului propriu zis, și anume atât din punctul de vedere etnografic și cultural cât și din ce economic și social.

Ca o completare dar a descrierilor date până acì asupra pescăriilor și pescuitului din apele noastre, se cuvine să tratăm acum — măcar cât de scurt — și această chestiune, spre a da astfel o idee cât mai completă asupra stării actuale a exploatării acestui izvor de bogăție și ramură de activitate națională, în toată întregimea ei.

Firește că, și acì, ca și în capitolele de până acuma, scopul nostru nu este de a arătà ce îmbunătățiri s'ar puteà face în aceste direcțiuni; despre acestea — cari de sigur sunt foarte numeroase și dela cari depinde în mare parte desvoltarea mai departe și punerea în valoare a

acestei ramure de producțiune — am tratat îndeajuns în alte lucrări anterioare (1).

Potrivit programului nostru stabilit dela început, acì noi vom continuà numai a descrie și în aceste privințe modul cum se lucrează astăzi. Procedând astfel se vor stabilì dela sine și bazele tuturor îmbunătățirilor viitoare, căci orice reformă — oricât de indicată ar părea ea — trebue în prima linie să-și aibă rădăcinile ei în cunoașterea adâncă a stării trecute și actuale, altfel riscă a rămâneà numai literă moartă sau a produce numai perturbațiuni cu tot felul de consecințe rele în desvoltarea normală a ramurii pe care tocmai voim s'o îmbunătățim.

In capitolul acesta dar vom încercà să arătăm: 1) ce se întâmplă cu peștele din momentul când e scos din apă până când ajunge pe piață spre a fi vândut și a intrà în comerț, 2) și cari sunt ramurile de activitate omenească cari întovărășesc acest produs în transformările și drumul său.

De îndată ce peștele a fost scos din apă, prima îndatorire a pescarului — cu care apoi încetează rolul său — este de a-l păstrà cât mai bine spre a-l duce în starea cea mai proaspătă la piață, sau a-l predà altor persoane cari se ocupă mai departe cu vânzarea sau conservarea și prepararea sa. Depinde de sigur de mărimea unei pescării și de cantitățile de pește ce se prind zilnic, de apropierea sau depărtarea ei de locul de desfacere, etc., precum și de întreaga organizare a exploatării acelei pescării, spre a ști dacă pescarul are a se îngrijì singur de vânzarea mai departe a peștelui ce l-a pescuit, sau dacă sunt alte persoane asupra cărora trece această sarcină.

In tot cazul, ori cum ar fi, pentru conservarea și prepararea peștelui la locul de prindere până la vânzarea sa, e nevoie de o serie de instalațiuni speciale, de materiale și unelte, cari fac parte și ele din mijloacele de exploatare a pescăriilor noastre dela Dunăre și Marea Neagră, și pe cari trebue să le cunoaștem cât mai de aproape dacă voim să ne dăm seama de organizarea în întregime a exploatării acestei ramure de avuții. Le vom descrie dar acì pe toate acestea.

---

(1) Vezi **Antipa**, *Studii asupra Pescăriilor din România*. Buc. 1895.
„ „ *Memoriu privitor la organizarea comerțului și îndrumarea producției pescăriilor*. Buc. 1912.
„ „ *Industria conservelor*. Buc. 1898.
„ „ *Programul construcției halei cu frigorifere din Galați și reorganizarea comerțului mare de pește*. București 1911.
„ „ *Necesitatea vânzării peștelui prin licitație publică*. București 1913.
„ „ *Ce poate face statul pentru ieftenirea peștelui*. București 1911.
„ „ *Exploatarea în Regie a Pescăriilor Statului*. Buc. 1905.
„ „ *Pescăriile statului din Tulcea*, București 1911. etc., etc.

1. Juvelnicele.

Obiceiul de a consumà peștele viu, la noi în țară nu este atât de răspândit ca în alte țeri (Germania, Austria, etc.), ci la noi se caută mai mult ca peștele ce se oferă pe piață să fie proaspăt, cu ochiul limpede, și cu carnea vârtoasă la pipăit.

Tocmai pentru a conservà însă peștele proaspăt, pescarului, la balta unde pescuește—și unde el nu are nici ghețării, nici o cameră răcoroasă —îi vine mai bine să țină peștele viu până are cantitatea suficientă ca să-l poată duce la vânzare.

Pentru aceasta, după diferitele regiuni, după speciile de pești pe cari are a le conservà, după felul apelor în cari pescuește și după instrumentele de pescuit pe cari le întrebuințează, el se servește de diferite mijloace și aparate numite de obiceiu *Juvelnice* sau *Horețe.*

Voiu descrie dar acì pe scurt câtevà din acele mijloace și instalațiuni cari sunt mai tipice și se întâlnesc mai des.

a) Pentru peștii mari, ca *Moruni*, *Nisetri*, *Somni*, ei nu au nici un fel de instalațiuni speciale, ci pescarul îi leagă cu o fringhie de gură — trecând-o printr'o gaură făcută cu cuțitul în membrana de sub falca inferioară — și îi lasă în Dunăre, priponindu-i cu un țăruș în mal. Figura 159 dela pag. 352 arată un Morun păstrat viu în acest mod, în Dunărea dela Calinova.

b) *Saci mari de plasă întrebuințați ca Juvelnice.* Descriind năvodul am arătat că adeseori, când se prind cantități prea mari pe cari nu le pot cără deodată cu dubele la mal, pescarii desprind aripele dela năvod și închid peștele în matiță ca într'un juvelnic. Peștele poate rămâneà astfel în baltă timp de mai multe zile, până îl pot transportà apoi cu lotcele.

Un alt Juvelnic, tot în formă de sac de plasă—este cel pe care l-am descris la Talian (Fig. 212, pag. 424) și care servește să păstreze viu peștele prins cu acest instrument până a doua zi, când îl duc proaspăt la piață.

c) Foarte mult se servesc de Juvelnice pescarii de Cegă de pe Dunăre, așà că la fiecare Otac de Cegari se găsește și un Juvelnic mare, în care păstrează Cega vie până au adunat destulă ca s'o poată duce la Piață. Aceste Juvelnice sunt de diferite forme și dimensiuni și făcute din diferite materiale. In Figura 286 dela pagina 534, se vede d. ex. un Juvelnic în formă de coș foarte mare — așà că pot intrà în el comod 2 sau 3 oameni — făcut din împletitură de mlaje de răchită; în figura 362 se vede un Juvelnic în formă de barcă mică cu fundul lat și cu 2 capace deasupra, găsit la pescarii cegari din regiunea Brăilei. Alții fac Ju-

velnice, în formă de cutii cu capac, din dopuri de alun împletite cu papură, sau din scânduri găurite.

d) Foarte interesante sunt Juvelnicele zise *Barcă* pe cari le-am descris la pescuitul cu Sacoviștea în regiunea cataractelor (Fig. 179;

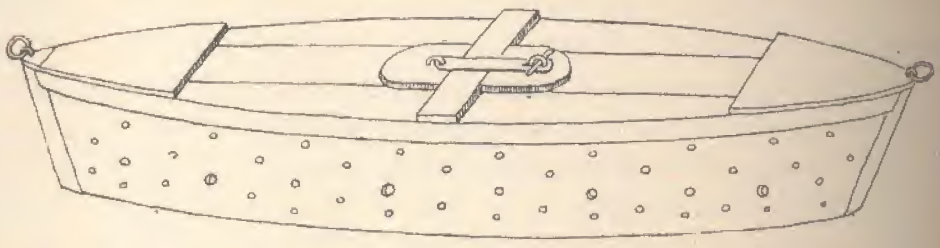

Fig. 362. Un juvelnic în formă de barcă cu fundul lat și cu capace, dela Cegarii din regiunea Brăilei.

pag. 383). Tot astfel sunt și *Caùlele* dela chipcelari pe cari le-am descris (pag. 379 și figurile din Tabelele V și XVI).

e) In Figura 363 dau desemnurile a trei forme de Juvelnice mari pe cari le am găsit în regiunea Deltei Dunărei; două din ele au forma de

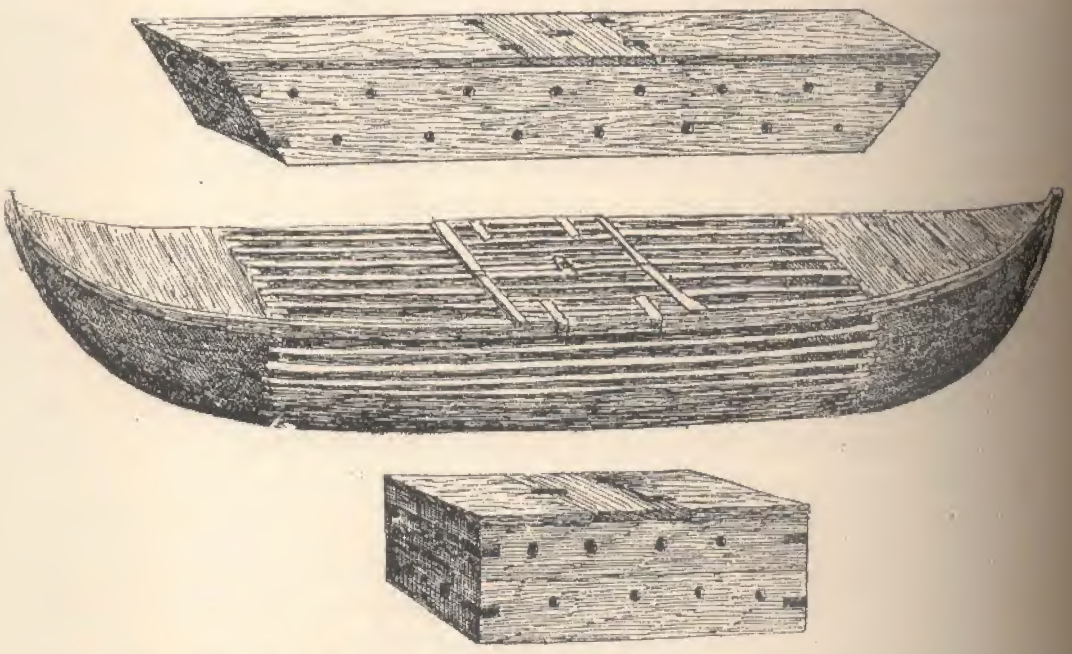

Fig. 363. Trei forme de juvelnice din regiunea pescăriilor Deltei.

cutii mari cu capace, făcute din scânduri groase găurite; cel din mijloc însă este o lotcă veche, ale cărei laturi la partea din mijloc sunt făcute din leațuri dese — ca de 1,5 cm. depărtate una de alta — așă că apa poate trece liberă printre ele. Capetele lotcei însă, unde sunt de

obiceiu otoracele, sunt înfundate bine din toate părțile și transformate în 2 camere aeriene, cari au de scop a asigură mai bine capacitatea de plutire a Juvelnicului.

f) Mai toate Juvelnicele pe cari le-am descris până acuma se întrebuințează mai cu seamă la Dunăre. La Baltă — mai cu seamă la Lavele de cotețe, la Zătoane și la Mandră — se fac niște forme de Juvelnice speciale numite «Horeț» (pe la Brateș li se zice și *Mandră*). Acestea sunt făcute din dopuri de nuele de alun împletite cu papură și au în totul forma unui coteț simplu fără aripă, care este însă rotund și fără limbă, adică închis la gură. Peștele depozitat în ele se scoate afară cu Minciocul, ca dintr'un coteț.

O formă cu totul asemănătoare cu acestea sunt Juvelnicele ce se fac la Cotețele din gârlele de chefali dela mare; scopul lor este de a păstră chefalii prinși, pentru a nu-i lăsă să stea mult timp în cotețe, fiindcă aceștia, prin săriturile lor și prin sgomotul ce-l fac, sperie și alungă dela Coteț pe cei ce vor să mai intre din afară.

2. Cherhanalele și Ghețăriile.

Peștele se pune la noi în consumație sub diferite forme: sau se vinde direct ca pește proaspăt — conservat în ghiață—, sau se face din el pește conservat — sărat, uscat, afumat, etc.—, sau în fine servește ca materie primă pentru diferite fabricațiuni, ca icre tescuite, taramă, batoguri, conserve în cutii, untură de pește, cleiu, vezigă, etc., etc. Oricum ar fi însă, el trebue preparat în mod special pentru aceste diferite scopuri, și aceasta se face în instalațiuni speciale, făcute chiar în Vadul bălții, sau al pescăriei din care provine peștele. Aceste instalațiuni, în cari se adună tot peștele prins în diferitele categorii de ape din regiunea pescăriilor Dunărei și a Mării Negre, și în cari se conservă el și se prepară sub diferite forme, spre a fi apoi vândut și pus în consumație, se numesc *Cherhanale.*

Fiecare pescărie, oricât de mică, trebue să aibă și o cherhană, adică o mică construcție — cât de primitivă — în care să se adune tot peștele prins, să se păstreze proaspăt în ghiață și să se împacheteze pentru transport la piață sau să se săreze și să se prepare în orice alt mod.

După mărimea pescăriei și situația ei, după înlesnirile de transport la piață, etc., variază și dimensiunile precum și organizarea cherhanalelor. La bălțile mici și izolate cu o producție neînsemnată, Cherhanaua este o simplă colibă de stuf, în care se păstrează peștele în ghiață și se ambalează pentru a fi expediat cât mai repede în bune condițiuni la piață. Tot astfel la pescăriile mari, situate însă chiar lângă piețele de

desfacere, cari pot vinde zilnic peștele prins fără a mai fi nevoie să-l conserve timp mai îndelungat sau să-l săreze — ca d. ex. pescăriile de pe la Pisica-Azaclău din jurul Galaților, pescăriile de mare din jurul Constanței, Pescăriile de pe la gârla Corotișca din fața Brăilei, etc.—Cherhanalele sunt de asemenea mai mult depozite de instrumente decât sărătorii de pește.

La pescăriile cele mari din delta Dunărei însă, Cherhanalele sunt adevărate fabrici, amenajate pentru diferite scopuri, fie pentru a păstrà peștele proaspăt un timp mai îndelungat, fie pentru a-l sărà, afumà, etc., fie pentru a face diferite preparate și semifabricate din pește ș. a. m. d. Ba multe din ele au chiar pentru facerea acestor diferite produse anume specialiști, ca preparatori de icre, afumatori de Chefali, tăietori și sărători de pește, etc.

Mai mult chiar, aici, în diferitele centre mari de pescari — ca Jurilofca, Sarichioi, St. Gheorghe, Mila 23, Sulina, etc.— unele Cherhanale sunt cu totul separate de exploatarea pescuitului propriu zis, ele fiind cu totul specializate numai în manipularea și prepararea peștelui pe care-l cumpără direct dela pescari (așà zișii «comercianți de pește în baltă»).

Alte Cherhanale din contra se ocupă și cu organizarea pescuitului în stil mare; proprietarii lor au tot felul de instrumente de pescuit și angajează pescari, cari prind în contul lor, fie la parte, fie cu salar fix. Sunt d. ex. la St. Gheorghe Cherhanele, cari au angajați până la 300 de pescari, cărora le furnizează instrumentele, hrana și toate materialele necesare, și cari pescuesc în contul lor; pentru peștele prins ei au toate instalațiunile necesare pentru a-l prepară, vapoare, șlepuri, poduri și barcaze pentru a-l transportà, etc.

E vorba dar în acest caz de întreprinderi mari, cari cer un capital însemnat atât pentru învestiții cât și pentru exploatare.

Cum în regiunea pescăriilor, instituțiunile de credit, cari să acorde pescarului mic la nevoie împrumuturi cu dobânzi modeste, lipsesc, cherhanagiii mari, cari au creditul lor stabilit pe piață, ieau bani dela băncile mari și împrumută la nevoie pescarilor mici, atât în contul peștelui pe care ei îl vor predà cât și în contul muncii ce vor face în timpul anului.

Cherhanaua în baltă variază dar dela forma cea mai simplă până la o întreprindere în stil mare foarte complicată, care face tot felul de afaceri și are diferite roluri de îndeplnit.

* * *

S'a pus adeseori întrebarea dacă Cherhanagiul îndeplinește în adevăr un rol în exploatarea pescăriilor mari dela Gurile Dunărei, sau dacă este numai un intermediar inutil, un speculator care trăește în dauna pescarului muncitor, al Statului proprietar și al consumatorului. Privită chestiunea numai din punct de vedere social, s'ar părea în adevăr că el e numai un speculator al pescarilor și că, punând pe pescar în contact direct cu consumatorul, el ar puteà fi eliminat. Văzute lucrurile mai profund și considerând desvoltarea acestei întregi ramuri de producție, trebue să vedem că el reprezentă și un factor important al progresului în desvoltarea și punerea în valoare a acestor bogății.

In adevăr, în afară de faptul că pescarii mici din părțile îndepărtate ale Deltei nu ar puteà niciodată să-și transporte singuri peștele lor la piață, deoarece și-ar pierde cea mai mare parte din timp cu drumurile și cu așteptările la piață în loc să pescuească, apoi peștele n'ar sosì acolo niciodată în bune condițiuni; Pescarului mic lipsindu-i capitalul, el nu poate nici să-și facă instalații sistematice în baltă pentru conservarea și prepararea peștelui, și nici să-și procure mijloace sistematice și repezi de transport. Cherhanagiul din contra, care adună cantități mari de pește dela toți pescarii — sunt cherhanale prin cari trec până la 1 mil. kgr. de pește pe an — și dispune și de capital, poate să-și facă toate instalațiile necesare, să-și procure vapoare și barcaze scumpe pentru transport, etc. Pentru prepararea peștelui sărat, icrelor, etc., el poate să-și aducă specialiști cari să le prepare mai bine ș. a. m. d., astfel că el, făcând o exploatare în stil mai mare, pune în acelaș timp mai bine în valoare produsele, obține pe ele la piață prețuri mai bune, și are astfel de unde-și scoate și câștigul său, fără a fi nevoit să rupă nici din partea pescarului, nici din a Statului.

Un contact direct între pescarul mic și consumator e posibil numai în pescăriile cu totul apropiate de piețe, unde pescarul nu pierde timp mult ducându-și zilnic singur marfa la piață, ca de ex. în împrejurimile Tulcei, Galaților sau Brăilei. Acolo însă unde industrializarea peștelui e o necesitate — ca de ex. în Delta Dunărei— și unde deci numai o exploatare în stil mare cu întrebuințare de capital e rentabilită, acolo intervenirea acestui intermediar e o necesitate absolută.

Firește însă că, cu toate că cherhanagiul poate aveà numai din industrializarea și comercializarea peștelui un câștig bun și cinstit, el totuș caută a profità — de altmintreli ca la orice întreprindere dela țară — de naivitatea și nevoile pescarilor spre a-i specula; astfel, ei prind pescarii nevoiași adeseori iarna când nu pot pescuì, dându-le mici aconturi la vreme de nevoie, și le fac apoi contracte oneroase, cumpărându-le pentru tot sezonul peștele pe prețuri foarte scăzute. Inainte îi înșelau și la

cântar cu «armăsarul» (cântarul falș), și pe lângă cherhană făceau și comerț de băuturi, cu cari-i țineau în datorii, din cari nu mai puteau scăpă dela un an la altul.

Cherhanalele din baltă au dar incontestabil un rol important de îndeplinit în exploatarea pescăriilor Deltei Dunărei, numai că raporturile dintre Cherhanagii și pescari trebuesc mai bine supraveghiate, ca să nu degenereze în cămătărie și speculație. Mai cu seamă nu trebue lăsat niciodată ca într'o regiune bogată în pește să fie numai o singură cherhană, care astfel să-și creeze un fel de monopol, căci aceasta duce imediat la cămătărie și la aservirea pescarilor.

Trebue din contra sprijinită înființarea cât mai multor cherhanale pentru a se mănține între ele o concurență. Așà erà înainte la Sf. Gheorghe un singur cherhanagiu mare, și pescarii de Moruni erau cu toții «Robii Grecului» (cherhanagiul); de când însă mai multe firme mari și-au instalat acolo cherhanalele lor, în starea pescarilor se observă o adevărată prosperitate. La mila 23, unde e o însemnată schelă pentru peștele de baltă, erà pe la 1895 un singur cherhanagiu grec, care speculà foarte mult pe pescari; când i s'a pus însă alături un concurent, efectul a fost atât de puternic încât acesta a pus să dea foc la cherhanaua noului concurent. Aceasta s'a întâmplat mai pretutindeni în Deltă până s'au putut sfărâmà monopolurile și introduce o stare mai sănătoasă prin ajutorul concurenței.

Cu toate aceste defecte dar — pentru înlăturarea cărora s'a făcut de altfel dejà mult — cherhanagiii nu pot fi înlăturați ca intermediari inutili, căci activitatea lor — de a industrializà și comercializà pestele — completează și înlesnește activitatea pescarului, care se ocupă de producția peștelui. O organizare cât mai bună a acestor două ramuri de activitate nu poate fi decât în interesul desvoltării întregei pescării.

* * *

Cherhanalele sunt în general situate la Vadul bălții, adică la locul pe unde se comunică cu balta. In Deltă ele sunt de obiceiu așezate sau pe malul Dunărei, sau pe al lacurilor mari, în totdeauna însă la gura unei Gârle mari care conduce într'o serie de bălți importante, astfel ca pescarii să-și poată aduce cu înlesnire peștele lor din toate direcțiile; pe de altă parte ele trebue să fie la drumul mare —de preferință la malul Dunărei— spre a puteà găsì mai cu ușurință ocazii de transport repede la piață.

Spre a da o idee mai bună de situația și aspectul general al cherhanalelor din diferitele regiuni reproduc acì o serie de fotografii.

In Tabela LXIII dau fotografiile a 3 tipuri principale de cherhanale din pescăriile Deltei. Sus e o cherhană de tip vechiu, dela Tatanir din brațul Chiliei, la mijloc sunt cherhanalele dela Chilia Veche din brațul

Fig. 364. Cherhanale dela Jurilofca cu 2 pescari cari se pregătesc să plece la pescuit cu Avele.

Tatarului, iar jos e o cherhană a Statului—făcută pe piloți cari străbat prin Plaur—în Ghiolul Matita din Deltă; în fund însă se vede în această

Fig. 365. O Cherhană nouă dela Pardina (Proprietatea Statului).

figură și vechea cherhană așezată numai pe plaur.

De asemenea Figura 364 arată exteriorul câtorvă din cherhanalele dela Jurilofca, în fața cărora se văd și 2 pescari pregătindu-se să plece

la pescuit cu avele, iar în figura 365 se vede o cherhană nouă, proprietatea Statului, dela Pardina; această din urmă — ca și altele de pe celelalte brațe ale Dunărei — au fost făcute anume pentru ca pescarii mici, cari vor să pescuească pe propria lor socoteală, să aibă unde-și depune peștele, fără a mai fi nevoiți să-l vândă la Charhanagii.

Tot astfel în figurile 80 dela pag. 183, fig. 170, pag. 370 și fig. 173, pag. 372 se văd cherhanalele dela Sf. Gheorghe ; iar în figurile 101, pag. 251 și 171, pag. 370 se văd cherhanalele dela Jurilofca; în fig. 248, pag. 480, în fine se văd Cherhanalele dela Sarichioi.

* * *

O cherhană este o construcție simplă, răcoroasă, bine aerisită și podită astfel ca să poată fi spălată ușor cu cantități mari de apă. După

Fig. 366. Michilia plutitoare dela Cherhanaua Scurtu de pe Filipoiu.

importanța ei, pereții sunt făcuți din stuf sau din împletitură de salcie căptușiți cu stuf; cele mai deseori însă din scândură. Acoperișul este în totdeauna de stuf, care e cel mai practic, atât fiindcă se găsește în abundență și nu costă nimic, cât și fiindcă e cel mai bun apărător contra căldurilor de vară.

De preferință cherhanalele se construesc la malul Dunărei la întinsură — sau al bălților ori lacurilor — și se așează pe stâlpi mari (piloți) astfel ca, podeala spălându-se cât mai des, apa să se poată scurge printre scânduri înapoi în Dunăre.

O cherchană se compune din următoarele părți:

1. *Michilia.* Acesta este un fel de debarcader acoperit, la care acostează bărcile cari predau peștele la cherhană și vapoarele sau barcazele cari încarcă peștele pentru a-l transportà la piață.

La cele mai multe cherhanale, Michilia este însuș cerdacul acoperit al cherhanalei; acesta este foarte larg, făcut pe piloți bătuți în Dunăre, și se întinde în albie până unde apa are o adâncime suficientă ca vasele să poată acostà. Astfel este d. ex. la cherhanaua dela Tatanir, dată în figura de sus din Tabela LXIII, sau la cherhanaua cea mare dela Sf. Gheorghe, arătată în Fig. 173, pag. 372.

In alte părți, ca d. ex. la cherhanalele din Sf. Gheorghe fotografiate în fig. 170, pag. 370, întinsura la mal fiind foarte largă, se face o punte lungă pe piloți, care merge dela ușa cherhanalei până la o distanță în

Fig. 367. Tăietori de pește pentru sărătură, pe Michilia unei cherhanale dela Sf. Gheorghe.

Dunăre, unde apa are o adâncime suficientă ca să poată acostà un vapor sau barcaz, și acolo se face debarcaderul. La acestea, cerdacul dela ușa cherhanalei servește numai bărcilor mici ca debarcader.

La alte cherhanale în fine, situate mai în susul Dunărei, unde diferințele de nivel între apele crescute și apele joase e mare, se face lângă mal o Michilie plutitoare care se urcă și se scoboară odată cu nivelul apei. Astfel e Michelia dela Cherhanaua Scurtu de pe Filipoiu (Fig. 366).

Michiliile însă, în afară de rolul lor de debarcader, mai au de îndeplinit o funcțiune principală la orice cherhană; și anume, pe Michilie se face toată manipulația peștelui adus din baltă, cântărirea, spălarea,

spintecarea peștilor mari, etc., și tot aici se taie și se spală peștele pentru sărătorie.

De aceea tocmai michiliile sunt foarte bine acoperite cu stuf, cu stresine lungi și joase și ferite din toate părțile de soare, pentru ca căldura să nu străbată.

Figura 367 arată «tăietorii de pește», ocupați cu prepararea peștelui pentru sărătură, pe michilia unei cherhanale dela Sf. Gheorghe.

2. *Cherhanaua propriu zisă.* După importanța cherhanalei, acestea pot aveà numai un singur spațiu mare, în care se fac toate operațiile, servind în acelaș timp și ca depozit de unelte de pescuit și de materiale; sau în alte locuri pot fi compuse din mai multe compartimente, fiecare cu destinațiuni speciale.

Fig. 368. Interiorul unei cherhanale dela Jurilofca, cu căzile cu sărătură și «Prospătură» în coșuri cu ghiață.

La cele mai multe cherhanale mai mici din Deltă, michilia servește ca loc pentru manipularea și tăierea peștelui, iar chehanua propriu zisă pentru păstrarea în ghiață a peștelui proaspăt și depozitarea peștelui sărat.

In aceste cherhanale de obiceiu se separă prin pereții de scândură o cameră — mai mult o nișă — cam de 1.5×1.2 m. pentru biurou și registre, o altă cameră ca depozit de sare și materiale mai scumpe, iar podul rămâne ca depozit de unelte de pescuit. Dacă e o cherhană la care se aduc moruni și nisetri, atunci mai este și o mică cameră specială, ținută mai

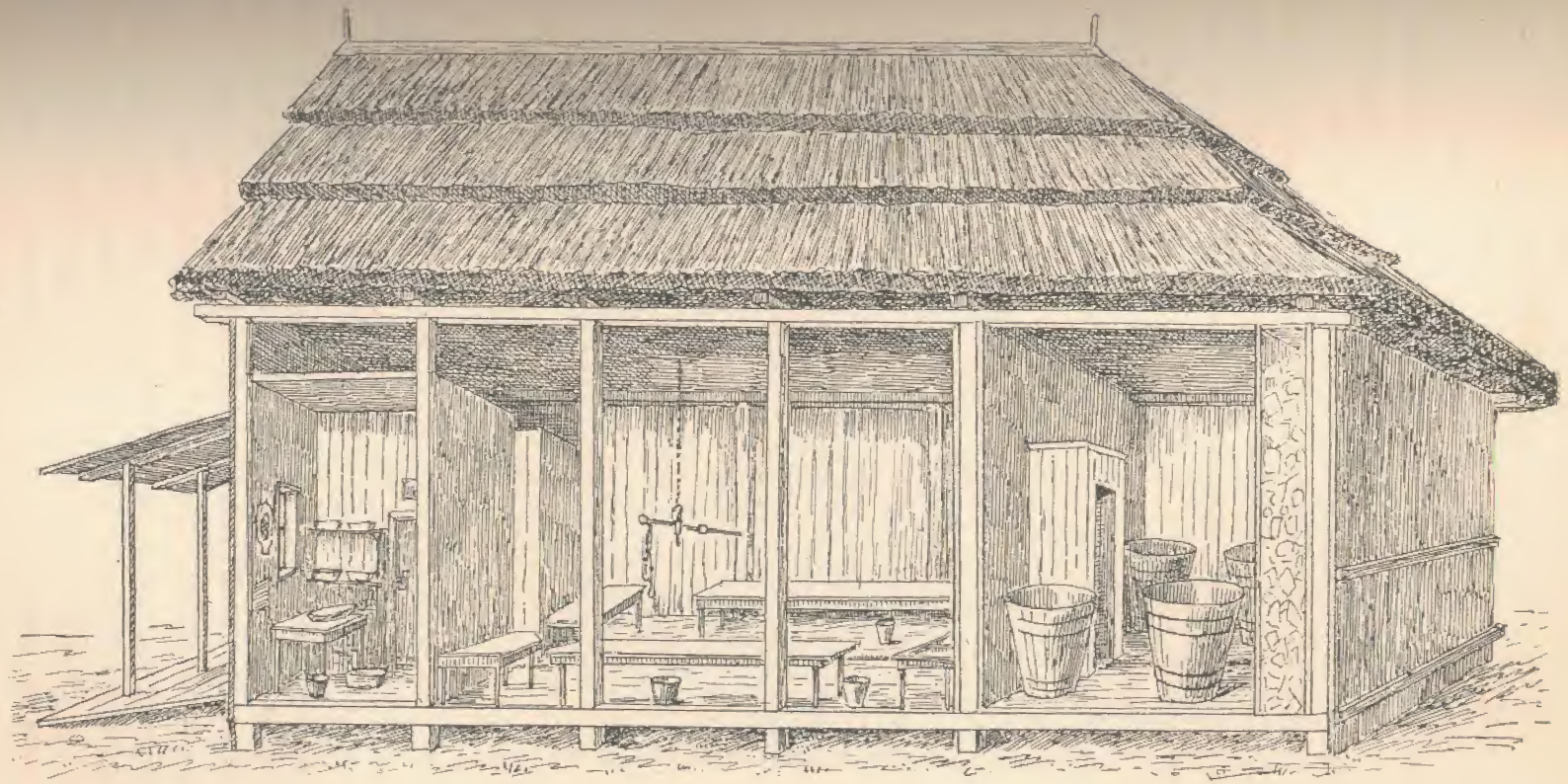

Fig. 369 a. O cherhanà sistematică dela Sulina, secțiune în lung.

curată — tot cam de 1.5×1.5 m. — anume pentru prepararea icrelor. In hala mare însă se pun lăzile pentru sărătură și stive în cari se așează pește proaspăt cu ghiață, învelit cu rogojini, sau coșurile cu pește impachetate cu ghiață. Fig. 368 arată interiorul unei asemenea cherhanale dela Jurilofca, cu căzile cu sărătură și coșurile cu pește proaspăt. Figura 369 *a* arată o secțiune longitudinală printr'una din cherhanalele cele mai sistematice ce le avem la Sulina.

După cum se vede, aici Michilia e mai mică, fiindcă cheul canalului Dunărei unde e așezată e un suficient debarcader. Pereții sunt groși, făcuți din două rânduri de scânduri și acoperământul e din stuf bine așezat.

După cum se vede din figura 369 *b*, intrând pe ușa cherhanalei, în

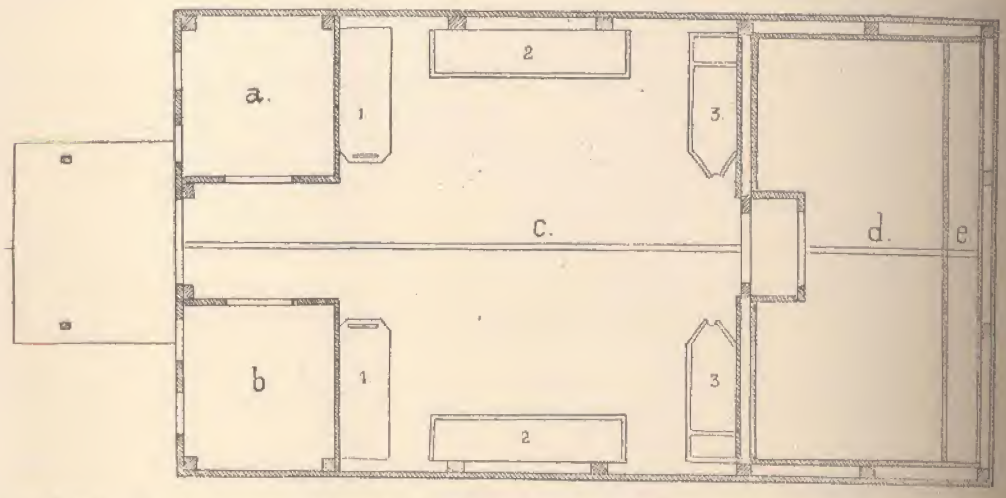

Fig. 369 b. O cherhană sistematică dela Sulina. Planul construcției cu dispoziția compartimentelor.

dreapta e o mică cameră (a) care servește ca birou și în stânga altă cameră (b) pentru prepararea icrelor. Trecând înainte în hala mare, la mijloc e spânzurat de pod cântarul pentru primirea și expedierea peștelui, iar pe lângă pereți sunt așezate mese, și anume: 2 mese (No. 2) pentru tăiatul peștelui, și 2 mese speciale (No. 3) pentru săratul peștelui. Trecând în fine mai înainte, dăm în fund de o cameră mare, cu pereți dubli și bine izolați, care e *răcitoarea*. Lângă peretele din fund e un spațiu lat — mai bine de 1 m. — umplut cu ghiață, care ține răcoreală în această cameră. Acest perete e căptușit bine pe din afară cu o pătură groasă de stuf ca să apere de căldură. In răcitoare stau lăzile cu peștele sărat și coșurile cu pește proaspăt, care se păstrează până la expediție.

Prin tot lungul cherhanalei, în fine, trece un canal cimentat, în care se scurge toată apa din cherhană și care conduce cu o pantă repede la Dunăre.

3. *Gheţăria.* Cea mai importantă dintre toate instalaţiunile pentru conservarea peștelui este fără îndoeală gheţăria, căci fără ghiaţă toată producţia nu poate aveà nici o valoare.

Gheţăriile sunt în totdeauna la o oareșcare distanţă de cherhană, așezate pe un grind cât mai înalt, pentrucă nici inundaţia și nici chiar nivelul apei de infiltraţie să nu le poată ajunge. Tocmai de aceasta, în multe părţi, gheţăriile se fac chiar la oareșicare distanţă pe deal.

In general gheţăriile noastre se fac în pământ, adică se sapă niște gropi adânci, cari se căptușesc cu malduri de stuf și apoi se umplu în urmă cu ghiaţă și se acoperă cu cantităţi mari de stuf. Ușa gheţăriei se face în totdeauna spre Nord.

Fig. 370. O gheţărie mai sistematică de pe grindul Borozanului pe malul canalului Sulinei.

De obiceiu se umple iarna gheţăria cu blocuri mari de ghiaţă, apoi când e mai frig se toarnă apă deasupra, așà că toată ghiaţa se lipește una de alta și formează un bloc massiv ; câte odată însă, când iarna e călduroasă, se mulţumesc firește și numai cu ghiaţa subţire sau chiar cu zăpadă înghețată, dar acesta e un rău semn pentru exploatarea pescăriei din acel an.

In locurile însă unde nu există grinduri, gheţăriile trebuesc făcute deasupra pământului, ca d. ex. la Sf. Gheorghe și în părţile de jos ale Deltei. Aceste gheţării însă cer construcţiuni mai serioase și mai costisitoare, și tot nu ţin așà bine ghiaţa ca cele făcute în pământ.

In tabela LXIV am dat fotografiile a două tipuri de gheţării din regiunea Deltei. Figura de sus reprezentă gheţăria dela cherhanaua dela

Calinova, iar figura de jos o gheţărie de pe un grind din regiunea Crapinei. In figura 370 în fine se vede o gheţărie mai sistematică, făcută de un pescar român pe grindul Borozanului de pe malul Canalului Sulinei.

4. *Diferite construcţiuni anexe ale cherhanalelor.* In afară de cherhanaua propriu zisă cu Michilia ei şi cu gheţăria, pe lângă fiecare cherhană mai există şi o serie de alte construcţiuni mai mici sau mai mari. Astfel sunt: locuinţele cherhanagiului şi a lucrătorilor dela cherhană, cuptoarele de pâne, magaziile de unelte şi materiale, magazii de sare, mălaiu, legume, etc. pentru hrana pescarilor şi a lucrătorilor, ş. a. m. d.

Tabela VIII, care arată gospodăria dela Calinova, poate da o bună idee de construcţiile din jurul Cherhanalei unui bun gespodar.

3. Diferitele moduri de conservarea şi prepararea peştelui şi derivatelor sale.

Peştele predat de pescari la cherhanale, după ce se iea în primire şi se cântăreşte, se prepară, fie în vederea expedierii lui imediate la piaţă ca peşte proaspăt, fie pentru a-l conservă într'un mod oarecare şi a-l vinde mai târziu sub formă de peşte conservat (sărat, uscat, afumat, etc.).

a. Peştele proaspăt.

După epoca când se pescueşte, după cererile consumaţiei din diferitele epoce, după depărtarea pescăriei de piaţa de desfacere, etc., se hotăreşte care anume peşte se trimite în fiecare moment proaspăt la piaţă şi care rămâne la cherhană, pentru a fi transformat în conserve.

De obiceiu din Delta Dunărei—unde sunt pescăriile cele mai depărtate de piaţă—se trimite în epocele calde numai peştele de valoare ca peşte proaspăt, pe când speciile inferioare — albitură, babuşcă, ştiucă mică, caracudă, somotei, etc. — se păstrează pentru sărătură.

Peştele care urmează însă a se trimete la piaţă trebue şi el păstrat în bune condiţii, atât pentru ca să reziste cât stă în cherhană până pleacă un vapor, cât şi pentru ca să suporte mai bine transportul îndelungat.

Dacă este peşte obişnuit — crap, şalău, lin, etc. — el se asortează după specii şi se pune cu ghiaţă în coşuri; în timpul din urmă se ambalează şi în lăzi de lemn cu capace. Cantitatea de ghiaţă variază după sezon, vara ajungând la jumătate peşte şi jumătate ghiaţa. Morunul şi Nisetrul se spintecă, se curăţă de maţe, se spală bine, şi apoi se pune cu ghiaţă multă în cherhană, fie în stive acoperindu-se apoi cu rogojini, fie în căzi mari cu ghiaţă.

In Basarabia la cherhanalele din Vilcov, se îngheaţă adeseori Morunul şi Nisetrul, punându-i în amestecuri frigorifice (ghiaţă cu sare) ca să stea mai mult timp. La noi nefiind distanţele atât de mari, nu se face în baltă nici un fel de peşte îngheţat. Totuş pentru a suportă un transport mai îndelungat, se iea ghiaţă pisată mărunt cu care se umple burta spintecată a Morunului şi apoi se coasă la loc, după care se învelește întregul Morun într'o rogojină mare, care se coasă pe el după ce se pune ghiaţă şi împrejurul seu.

Morunul şi Nisetrul astfel impachetat se pune apoi în barcaze mari, cari se remorchează de câte un vapor, sau cari merg cu pânzele la piaţă.

Fig 371 arată un barcaz gata încărcat cu peşte proaspăt şi cu pânzele pregătite, gata să plece dela o cherhană din Jurilofca.

Fig. 371. Un barcaz încărcat cu peşte proaspăt gata să plece dela o cherhană din Jurilofca.

b. Peştele sărat.

In epocele când peştele se prinde deodată în cantităţi mari — ca de ex. în timpul iernii — şi când cerinţele nu sunt mari pe piaţă pentru anumite specii, atunci tot peştele adus la cherhană se sărează. De asemenea unele specii de peşte ca Scrumbiile de Dunăre, chefalul etc., se consumă mai mult ca peşte sărat decât ca peşte proaspăt.

Modul cum se face sărătura variază după diferitele specii de peşte şi este pe cât se poate de interesant. Peştele mărunt nu se taie, ci se sărează întreg, cu maţe cu tot. Figura 372 arată d. ex. modul cum se sărează acest fel de peşte — cosac şi albitură — la o cherhană dela Gura Saltavei; acesta este peştele care a căzut la sacul lesei.

Peștele mai mare însă — crap, știucă, lin, caracudă, etc. — se spintecă înainte de a se sărà și se spală bine. Modul cum se face tăierea nu e

Fig. 372. Modul cum se sărează peștele la o cherhană dela Gura Saltavei.

întâmplător, ci se procede după regule anumite de către «tăietorii de

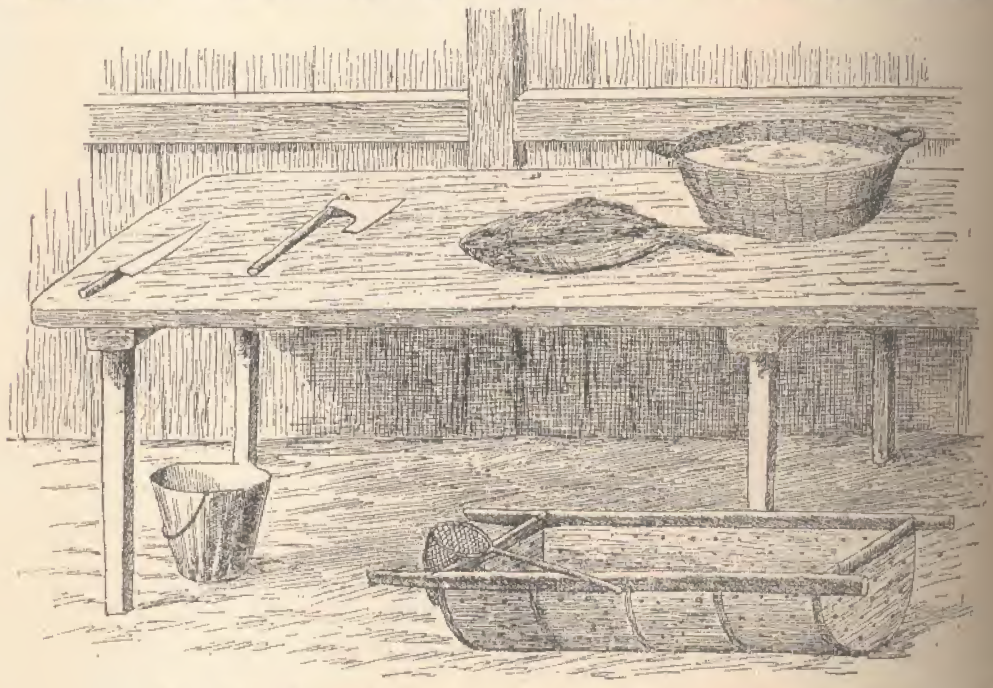

Fig. 373. Masa tăietorilor de pește cu uneltele necesare.

pește» specialiști (Fig. 367).

Peștele adus de pescari se pune în coșuri și se așează pe o masă lungă și dreaptă la care lucrează tăietorii, punându-se de fiecare tăietor câte un coș; jos sub masă se pune câte o găleată cu apă și o targă cu un minciog. Figura 373 arată o bucată dintr'o masă a tăietorilor de pește cu uneltele aparținând unui tăietor.

Peștele se taie cu un cuțit bine ascuțit și cu un toporaș. Spintecarea se face pe la spate, băgându-se cuțitul în spinare, chiar imediat după

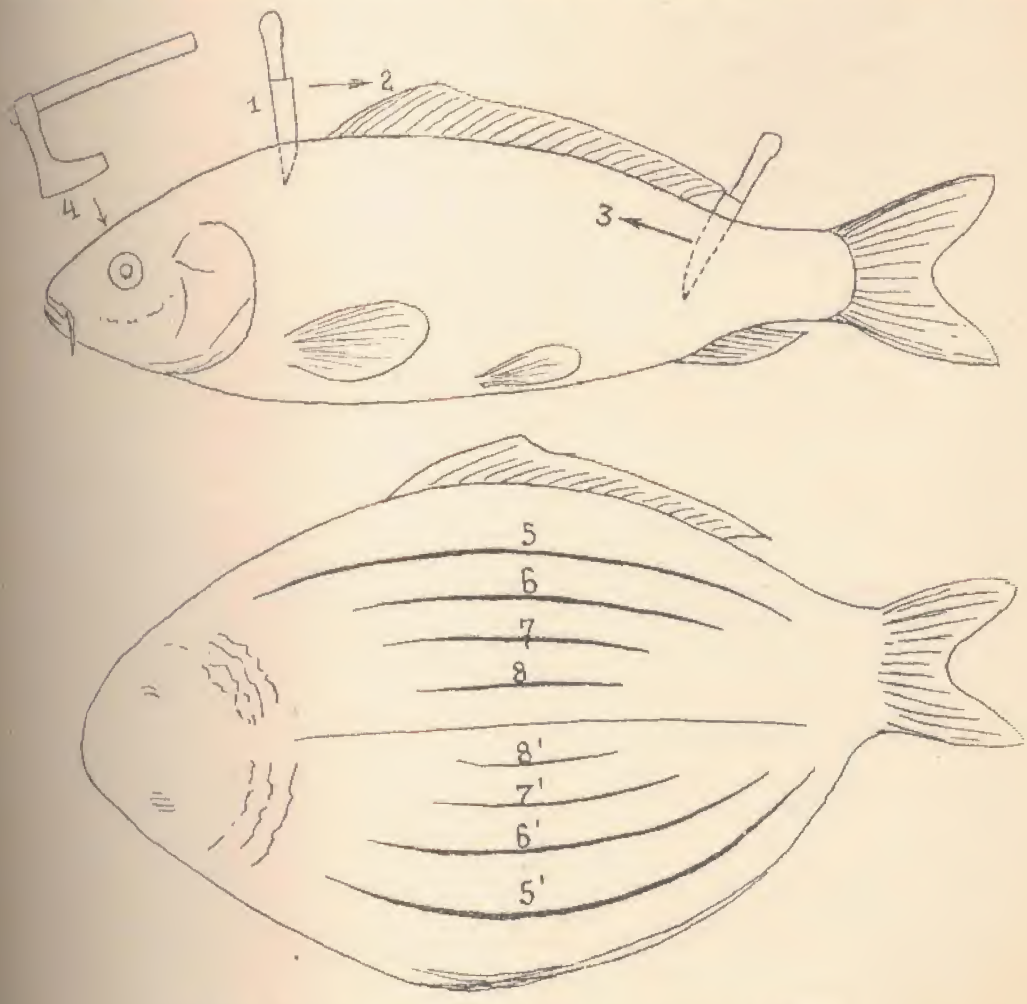

Fig. 374. Modul cum se taie peștele pentru sărătură.

oasele capului; pescarul ține peștele întins pe masă, apăsându-l cu palma, și trage apoi cu cuțitul tăind paralel cu aripa dorsală până la coadă; de aci întoarce cuțitul, îl afundă mai tare în pește și-l trage înapoi până la cap, astfel că peștele e acum gata spintecat și numai oasele capului și burta îl mai țin; acum se iea bărdița și, cu o singură sau 2 lovituri, se sparg oasele capului așă că el rămâne acum complet desfăcut. După aceasta se curăță bine mațele și beșica, pe cari le

aruncă în găleata de jos — unii fac din ele untură de peşte, alţii le aruncă —, şi apoi, şi de o parte şi de alta, se trage cu vârful cuţitului o serie de dungi longitudinale, pentru a se deschide mai bine carnea ca sarea să poată intră mai adânc. Figura 374 arată în toate detaliile modul cum se taie peştele (un crap), pentru sărătură.

După ce un peşte s'a spintecat astfel, se aruncă în targa de jos de sub masă şi apoi tăietorul iea imediat o altă bucată ş. a. m. d. Unii tăietori sunt atât de exercitaţi, încât abiă se observă mişcările mânii lor când taie peştele.

Când targa e plină de peşte spintecat, se purcede la spălarea sa, îmmuind targa întreagă de câtevă ori în Dunăre şi mestecând peştele din ea cu minciogul ca să se clătească bine.

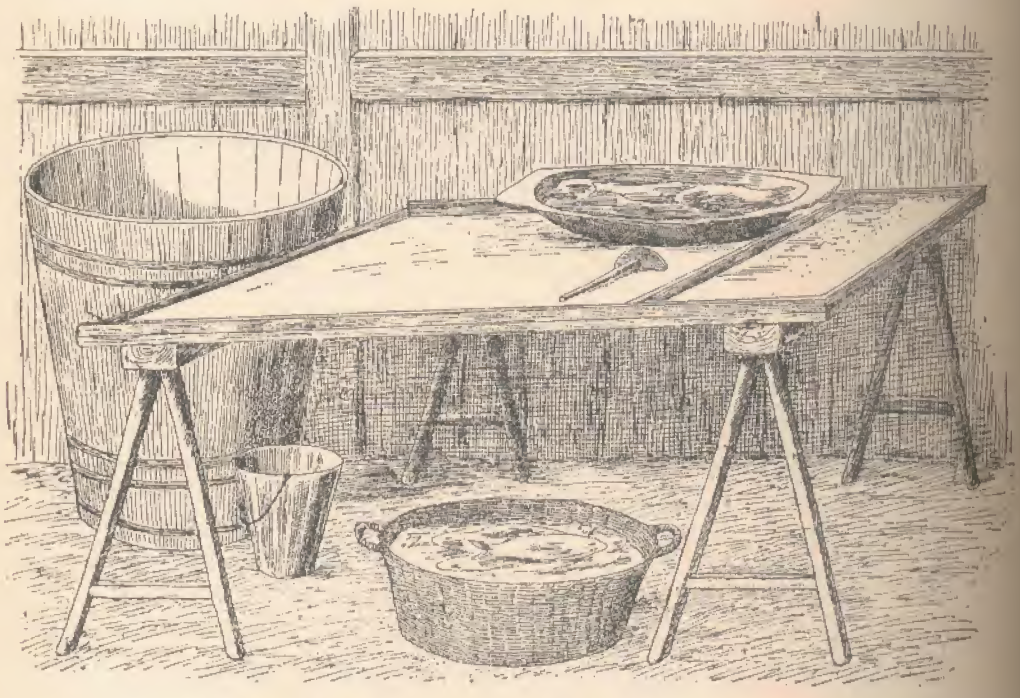

Fig. 375. Masa pentru sărat peştele cu uneltele ei.

După aceasta se scoate peştele din targă cu minciogul, se pune într'o covăţică şi se duce de se aşează pe o altă masă, care este *masa de sărat peşte.*

Aceasta la un capăt are 2 picioare mai scurte, aşă că stă înclinată spre acel capăt, pe unde se poate scurge zeama într'o căldare aşezată acì. La capătul ei mai înalt are o bucată separată printr'o stinghie de lemn, ca o tavă, în care se pune sarea pisată; pe masă este o mică cociorvă cu coada scurtă, iar sub masă un coş desert; sărătorul trage sarea pe masă cu cociorva, tăvăleşte bine peştele în ea pe

o parte și pe alta și apoi îl aruncă jos în coș; după aceasta ieа alt pește din coviță, iar pune sare peste el și-l aruncă în coș ș. a. m. d.

Când a isprăvit toată covata, el așează peștele într'o cadă mare de cherhană, punând o pătură de pește și o pătură de sare grunzoasă ș. a. m. d.

După ce s'a umplut bine cada cu pește, se pun teascuri cu greutăți deasupra și peștele lasă din el încetul cu încetul o zeamă care se preface în saramură, în care stă și se pătrunde bine cu sare, până îl scoate din cadă spre a-l încărcà și duce la vânzare. Figura 375 reprezentă masa pentru sărat peștele și toate uneltele necesare pentru acest scop.

Căzile cu peștele astfel sărat trebuesc ținute într'un spațiu cât mai rece, căci sarea trebue să pătrundă numai încetul cu încetul într'însul, pe când la căldură se sărează repede, însă nu pătrunde bine sarea. Tocmai de aceea cea mai bună sărătură e cea de iarnă, pe când cea de vara nu se poate conservà bine și trebue pusă repede în consumație.

*
* *

Scrumbiile de Dunăre și *chefalii* să sărează în alt mod. Acești pești nu se spintecă, ci se pun deadreptul la cadă cu mațe cu tot.

La *scrumbii* se pun 10 kgr. de sare la 100 de bucăți de scrumbii, însă sarea trebue amestecată cu ghiață măcinată, căci altfel sărătura nu reușește de loc; se pun apoi scrumbiile la cadă, așezându-se alternativ o pătură de scrumbii și una de sare cu ghiață. Ghiața se topește abià după vreo 6—7 zile și atunci peștele rămâne în saramură, în care stă până se sărează bine.

După aceea scrumbiile se scot din saramură și se împachetează—cu sare măcinată—în butoiașe mici, cari se înfundă și apoi se exportă în toate țerile vecine.

Acest metod de a se sărà scrumbiile amestecându-se sarea cu ghiață — a fost descoperit abià de vreo 25 de ani de o casă mare de export de pește dela Volga și a fost introdus în timpul din urmă și la noi. Grație lui pescuitul scrumbiilor a luat și la noi de atunci o desvoltare atât de mare, formând unul din principalele noastre articole de export în Rusia.

Chefalii — mai cu seamă cei numiți *Ilarii* sau Vastronos mic, având o lungime de 12—14 cm., din cari intră 18—22 bucăți la un kilogram — se sărează de asemeni nespintecați. Ei se pun la cadă așezându-se un rând de pește și un rând de praf de sare; după ce cada s'a umplut astfel, se pun deasupra la 1.000 kilograme de pește 100 kilograme de

ghiață în timpul căldurilor și se toarnă și puțină apă, pentru ca saramura să înceapă a se formă mai repede.

După ce peștii au stat mai mult timp în saramură și s'au sărat bine, se iea cărămidă roșie și se pisează, iar praful acesta se amestecă cu saramură de aceasta rămasă dela pește, până formează împreună un fel de alifie roșie. Amestecat cu această alifie se pune peștele în butoaie și se expediază apoi în diferitele țeri ale Orientului. Această alifie de cărămidă are de scop a scoate din Chefal gustul rău de pește nefiert, dar nu-i boește carnea.

Din acești Chefali astfel sărați se prepară apoi — desărându-i — și Chefalul afumat; despre acesta însă și despre instalațiunile de afumătorie am scris pe larg la pag. 656 (a se vedeà și Figura 360).

c) Icrele de Știucă, de Crap și de diferiți pești de baltă.

Icrele dela diferite specii de pești se prepară în diferite moduri formând articole importante de comerț.

Icrele de Crap și de Știucă se scot cu îngrijire, când se taie peștele pentru sărătură, și se pun deoparte într'o covătică sau într'un butoiaș pentru a li se scoate pelițele. Curățirea de pelițe se face cu un instrument simplu numit în Deltă, «Priboiu» sau «Praboiu» (Turtucăienii îi zic «Făcăleț pentru bătut icrele de Crap»). El constă dintr'un băț de 80—90 cm. lungime și terminat la cap cu 2 mici cruciulițe (Fig. 377); cu acesta se bat bine icrele — cum se bate smântâna când se alege untul — și pelițele se prind de crucilițele sale, rămânând în butoiu numai boabele.

După aceasta se sărează bine, se pun în butoiașe speciale și se trimit la piață.

Icrele dela celelalte specii de Ciprinoide — afară de cele de Mreană cari adeseori sunt otrăvitoare — se amestecă cu toatele la un loc și, după ce se bat și ele bine cu Priboiul, se sărează și se pun la butoiu, vânzându-se ca icre de calitate inferioară zise în comerț «Taramă».

Despre prepararea icrelor de Chefali am scris mai pe larg la pag. 657.

d) Icrele de Morun și Nisetru.

De o valoare cu mult mai mare decât toate celelalte feluri de icre — și chiar decât toate produsele pescăriilor noastre — sunt icrele Sturionilor și mai cu seamă cele de Morun și Nisetru. Pentru prepararea lor se pune o îngrijire cu mult mai mare, deoarece e un produs care se exportă în toată lumea — chiar în New-York am găsit icre proaspete dela Dunăre — și pentru a le potrivì gustul se cere o știință și o îndemâ-

nare deosebită. De aceea mulți din Cherhanagiii noștri — după cum am arătat mai sus — au adus chiar «specialiști» dela Volga pentru a prepară icrele după gustul rusesc. In Tabela XIV se vede un asemene «specialist» — numit de ruși «Icranscul» — spintecând un Morun într'o Cherhană la Jurilofca și scoțând icrele din el.

De asemenea am arătat că în Cherhanale este câte o cameră mică, special rezervată pentru prepararea icrelor, în care domnește o curățenie cu adevărat exemplară.

Fig. 376. Prepararea icrelor într'o Cherhană la St. Gheorghe. Pe masă se văd parte din instrumentele necesare și cutiile de ambalaj.

Icrele proaspete. După sezon, icrele de Morun și Nisetru se prepară în mai multe feluri. Toamna și primăvara când icrele sunt ajunse la completa lor desvoltare, când pelița care învelește fiecare boabă e mai groasă și mai rezistentă, astfel ca să poată suportă și un transport mai îndelungat fără să se strivească, atunci icrele se prepară ca *Icre moi*

sau *Icre dulci*, *Icre puțin sărate* (rusește *Malasol*). Vara din contra când icrele abiă încep a se formă în ovarii, când boabele sunt mici și puțin rezistente, iar peliţa lor e subțire, așă că «se terciuesc» chiar în timpul preparării sau în timpul transportului, atunci ele se fac de preferință ca *Icre tescuite*; numai pentru consumul local ele se pot face în această epocă și ca icre moi, fiind chiar foarte gustoase.

Icrele moi se prepară în modul următor:

După ce se spintecă morunul sau nisetrul—se fac și icre de Viză, Păstrugă și chiar de Cegă, însă acestea sunt, deși foarte bune la gust, totuș de o calitate mai inferioară—și se taie ovariile în bucăți, punându-se într'o covațică sau un ciubăr, prima operație ce se face are de scop a se scoate boabele din peliţele ovariale în cari sunt învelite. Pentru aceasta este un instrument special numit *Priboiu* sau *Praboiu* (Fig. 376 și fig. 377 b). Acesta constă dintr'o ramă mare de lemn (80×50 cm.) cu marginile late, având într'însa legată o altă ramă mai mică cu marginile înguste, în care e împletit un fel de ciur rar de sfoară cu ochii ca de 1 cm. pătrat fiecare. Icrauscul pune priboiul peste o sită deasă de păr (377 c.) și iea, una după alta, câte o bucată de ovariu pe care o freacă ușor peste ciurul de sfoară al priboiului; boabele de icre, cari se desfac una câte una, trec atunci prin ciur și cad ca niște perle negrecenușii în sită, iar membranele ovariale rămân ca o plăcintă grasă pe reţeaua priboiului.

După ce astfel toate boabele au fost trecute prin priboiu și nu a mai rămas nici una în peliţele ovarului, ele se lasă să stea în sită, care se scutură de câtevă ori până se scurg bine de sânge, etc.; după aceea se răstoarnă icrele într'un ciur des împletit din fibre de teiu (Fig. 377) și aci li se dă un praf de sare bună măcinată cât mai fin, scuturându-se ciurul mereu cel puțin vreo 10 minute, până ce fiecare boabă a putut ajunge în contact cu sarea. Când se scutură ciurul, boabele joacă pe fundul său elastic ca niște mărgele fine de sticlă. Sarea se dă după sezon; vara se pune până la 50 gr. la un kilogram, iar iarna numai 10—20 gr.

După ce sărarea icrelor e terminată, ele se curăță cu o mică măturică (Fig. 377 d) de eventuale corpuri străine și apoi se toarnă în cutii de tinicheà cositorită, așezându-se în ele cu o mică lopățică de lemn (Fig. 377 e).

Acest mod de preparare a icrelor moi pe «cale uscată» se întrebuinţează numai când boaba de icră e bine coaptă, vara însă se procede în modul următor.

Se face o saramură, solvindu-se în apă atâta sare până ce un ou se ridică singur la suprafață. Saramura se pune amestecată cu bucăți de

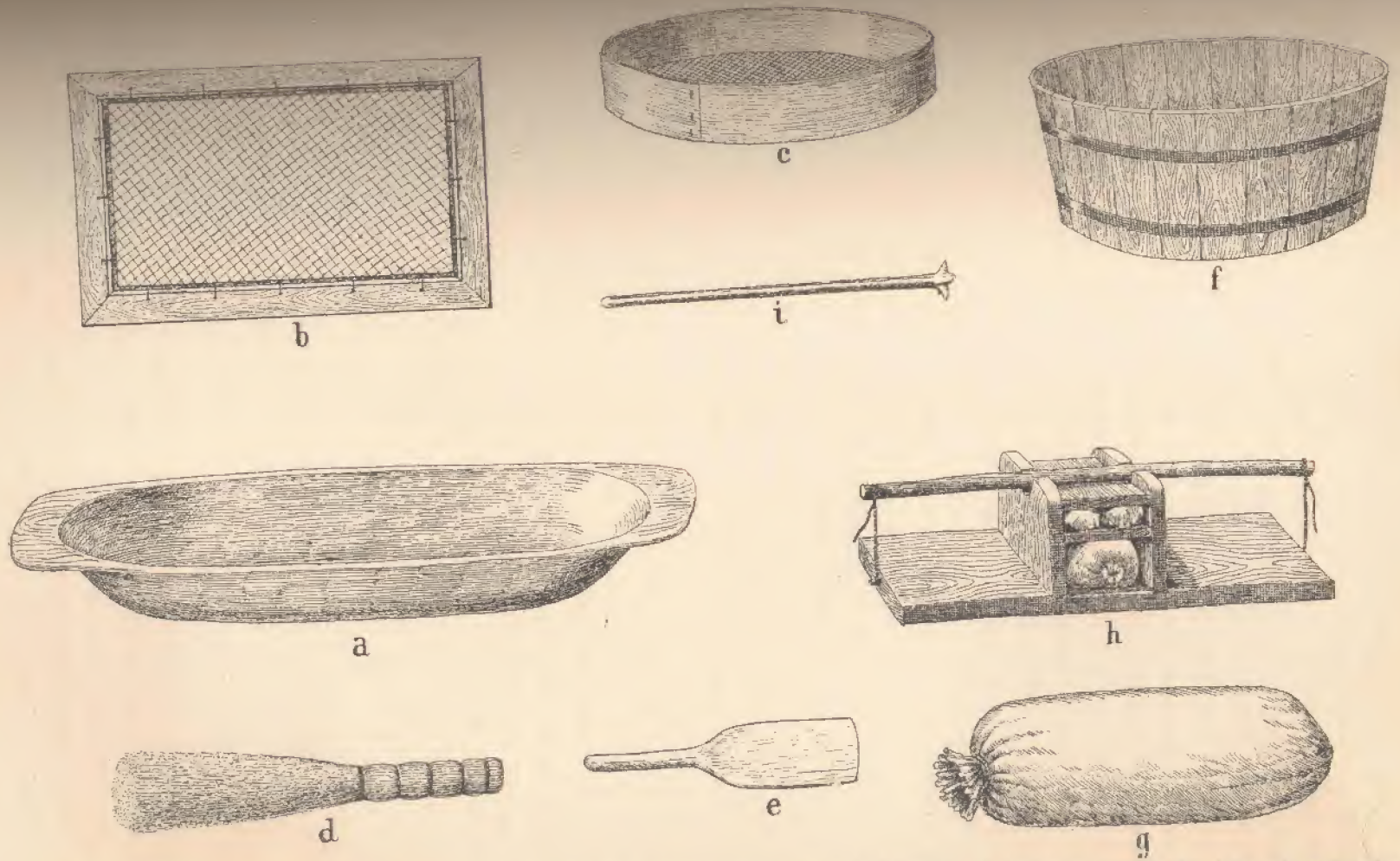

Fig. 377. Toate instrumentele necesare la prepararea icrelor; *a)* Covata, *b)* Priboiu, *c)* Ciur cu pânză de teiu, *d)* măturica, *e)* lopățica, *f)* ciubărul, *g)* sacul cu icre, *h)* teascul, *i)* Priboiul pentru curățit icrele de crap.

ghiață într'un ciubăraș (Fig. 377 f), deasupra căreia se așează priboiul. Apoi se trec icrele prin priboiu și cad în acest ciubăr, unde le lasă să stea în saramură numai atâta timp până absorb sarea necesară pentru ca să poată rezistà la căldură și transport. Dacă sunt icre destinate pentru export, se lasă mai mult timp în saramură; dacă vor fi puse îndată în consumație, se lasă numai câtevà minute; timpul cât se țin icrele la saramură e așà de bine regulat prin experiență, încât se fac icre cari să poată țineà 3, 4, 20 de zile, etc. Din saramură se trec apoi icrele într'un ciur des de teiu pentru ca să se scurgă bine, și apoi se toarnă în cutii speciale de tinicheà cositorită (Fig. 376).

Icrele tescuite. In timpul verii icrele nu se prepară proaspete decât numai pentru consumațiunea locală, aceasta fiindcă ele nu pot fi ținute proaspete decât cel mult o săptămână până la zece zile. Ele nu se conservă bine în această epocă atât din cauza căldurii cât și mai cu seamă fiindcă boaba e prea tânără și pelița ei nu are încă rezistență suficientă. In această epocă dar aproape toate icrele se prepară tescuite.

Preparația lor se face în modul următor: se face o saramură — cum s'a arătat mai sus — punându-se atâta sare până un ou pus într'însa se ridică la suprafață. Apoi saramura se răcește bine cu bucăți de ghiață puse în ea; iar deasupra ciubărului cu saramura astfel preparată se pune Priboiul, pe sita căruia se freacă bucățile de ovariu astfel ca boabele de icre să cadă în saramură (Fig 376). După ce icrele au stat cam o jumătate de ceas în saramură cu ghiață, se încearcă câtevà boabe între degete, și dacă strivindu-le nu mai iese lapte din ele, atunci icrele sunt sărate gata. După aceasta icrele se trec într'o sită deasă și se scurge bine saramura din ele, iar apoi se pun într'un sac mic de pânză (Fig. 377 g).

Sacul cu icrele se pune apoi la *Teasc* (Fig. 377 h), care se strânge din ce în ce mai tare, și peste o jumătate de oră icrele sunt gata tescuite. Din sac ele se scot apoi și se împachetează în cutii de tinicheà — ca cele pentru icre proaspete — sau mai cu seamă în butoiașe.

Adeseori însă se fac icre tescuite ca cele zise de Taigan, muindu-se sacul întreg, cum îl scoate din teasc, în ceară topită și închizându-se astfel icrele dinăuntru într'un înveliș complet ermetic.

e) Diferite preparate și semifabricate de pește.

In afară de peștele proaspăt, sărat și de icrele de tot felul, în pescăriile noastre se mai fac și diferite alte produse de o mai mică sau mai mare importanță comercială și în prepararea cărora omul desvoltă o mai mică sau o mai mare activitate. Intre acestea, ca mai de căpetenie, merită a fi amintite următoarele:

1. **Afumăturile**. Din diferite specii de pești se fac afumături—dar mai cu seamă din peștii de mare și în special din scrumbiile de mare și de Dunăre și din chefali—cari sunt deja un articol foarte căutat și se pun în comerț prin băcănii.

De asemenea se afumă foarte mult bucățile de mușchi din spinarea de morun și nisetru, din cari se face *Batogul* (vezi pag. 372), care la noi este cea mai răspândită dintre toate conservele afumate de pește.

De altfel se fac afumături foarte gustoase și din diferite specii de apă dulce ca Obleții mari, Avat, Văduviță, Sabiță, etc., și chiar Crap. Toate acestea însă nu intră decât rar în comerț.

Pentru afumatul peștelui se procede în modul următor: se alege peștele cât se poate mai proaspăt și se sărează după toate regulele sărătoriei punându-se și ghiață ; apoi se desărează din nou, se curăță bine de mațe și se usucă repede în aer liber, și în fine se pune la afumătorie. Afumătoriile sunt aceleași cari le-am descris pentru chefali (vezi pag. 657, fig. 360).

2. Foarte puțin se face la noi și se consumă peștele uscat. Din această categorie face parte *Balâcul* din spinare de morun și nisetru, pe care l-am descris la pagina 372. Apoi, cu mult mai rar încă, se face *Taranca* (Babușca albă), după modelul celei care se importă din Rusia dela marea de Azov; aceasta este un pește sărat și apoi uscat repede în aer liber la umbră.

De asemenea se usucă — cum am mai arătat cu ocazia descrierii Cristașului la pag. 387 — Obleții în Oltenia, din cari țăranii fac «făină de obleți», cu care fac apoi pâine.

3. **Cleiul de Morun și Veziga**. Din beșica înnotătoare a Sturionilor, se face așă zisul «Cleiu de Morun» (sau Ichtiocol) care are o mare căutare în comerț, întrebuințându-se foarte mult la clarificarea vinurilor. Se scoate băsica, se spală cu îngrijire de sânge și se usucă apoi bine la soare, care o înălbește totodată.

Cleiul de morun se plătește pe piață cu prețuri foarte mari.

Din toate speciile de sturioni se mai prepară și Veziga, care e un produs foarte căutat în Rusia servind acolo pentru a umpleà cu ea Pastelele zise «Piroșki». La noi nu se consumă de loc, ci se exportează totul în Rusia. Veziga este coarda dorsală a sturionilor, zisă la noi «Nervi de Morun», care se scoate cu îngrijire și se usucă bine la soare.

4. **Untura de pește și de delfin**. Din grăsimea dintre organele interne ale sturionilor se prepară *Untura de pește*. Pentru aceasta se fierbe în apă ficatul și toate bucățile de grăsime acumulate între organele interne ale peștelui. Grăsimea iese deasupra apei și se alege apoi punându-se deoparte. Acestei unturi i se dau diferite întrebuințări, servind câte odată

și la scopuri medicinale ; nu intră însă decât rar în comerț, ci se face numai după comandă sau pentru trebuințele pescarilor.

De asemenea pescarii topesc grăsimea de Delfin și o întrebuințează ca unsoare pentru instrumentele de pescuit, hamuri, etc. Pentru uns cismele impermeabile e foarte bună, însă nu o întrebuințează decât prea rar din cauza mirosului ei pronunțat de pește.

5. **Solzi de pește pentru perle artificiale.** In ultimii ani diferite fabrici de perle artificiale din Germania au trimis aci reprezentanți ca să cumpere cantități mari de obleți (și câte odată și Sabiță), cărora le scot solzii și-i folosesc la fabricarea «Esenței de orient», care servește la fabricarea perlelor artificiale. Aceasta o fabrică tratând solzii chiar la locul de prindere cu amoniac.

6. **Marinatele și conservele de pește în cutii.** Cu toate că bogăția de pește ce o avem, cu specii atât de variate, ar puteà servì ca bază la o industrie mare de conserve de pește, până astăzi aceasta încă nu a luat desvoltarea care s'ar cuvenì.

Mai mult se fac *Marinatele* — adică pește prăjit în untdelemn și marinat în oțet cu mirodenii — și mai cu seamă de morun și nisetru, de crap, barbuni, guvidii, chefali, etc.; cu ele se face un comerț destul de mare vânzându-se prin băcănii, însă nu avem încă fabrici speciale.

De asemenea se fac marinatele zise rusești (sardele rusești), adică carne de scrumbii mari (Heringi) neprăjită și marinată în oțet fiert cu tot felul de mirodenii. Pentru acestea sunt chiar fabrici speciale, însă ele întrebuințează mai mult heringi de Norvegia decât pește din țară. Carnea de somn tânăr e cea mai potrivită din peștii noștri pentru aceste conserve.

Conserve în cutii se fac mai mult din chefali, scrumbii de mare, barbuni și mai cu seamă din morun și nisetru; ele se prepară mai mult cu legume și sosuri de pătlăgele roșii în untdelemn.

Conserve în untdelemn, cum sunt Tonul și Sardinele, la noi aproape nu se fac și aceasta în prima linie din cauza scumpetei untdelemnului.

4. Transportul peștelui la piață.

Bălțile cu cherhanalele sunt în totdeauna la distanțe relativ depărtate de piața mare de desfacerea peștelui și mijloacele de transport sunt în aceste regiuni de obiceiu puține și grele. Astfel dela zăvoadele dela malul mării, unde se fac cele mai mari pescării de moruni, peștele trebue mai întâiu transportat cu barca la distanțe de mai multe ore până la Jurilofca sau la Sf. Gheorge, iar de aicea merge pe Dunăre contra curentului încă o distanță de cel puțin 150 km. până la Galați. Vapoare

de pasageri cari să facă curse repezi pe acest braț nu sunt, așà că în cazul cel mai bun se transportă remorcându-se foarte încet cu vapoarele cu viteză mică ale pescarilor.

Dela Jurilofca și Sarichioi merge și mai greu, căci vasele încărcate cu pește trebue să meargă cu pânzele — dacă este vânt — pe tot lungul Razimului până la gura Dunavățului, apoi să facă peste 30 km. pe acest canal până ies la Dunăre și apoi de acì — dacă este vreo ocazie — să se pună la remorca vreunui vapor; Dacă însă nu este ocazie de vapor, atunci ele trebue să facă cu pânzele cursa de peste 120 km. până la Galați. Dacă nu ieau însă drumul pe apă și vor să ajungă mai repede la Galați sau Brăila, atunci trebue să transporte cu căruțele până la Ghecet sau la Azăclău și apoi peste Dunăre la Galați.

Iarna în Deltă e și mai greu, căci trebue să transporte peștele dela toate aceste distanțe cu săniile pe ghiață sau cu căruțele.

Astfel fiind trebue firește ca peștele să fie foarte bine ambalat și conservat în ghiață, ca să poată suportà tot acest transport îndelungat și să ajungă în stare bună la piață.

Voiu arătà dar acì în scurt diferitele moduri cum se transportă peștele dela diferitele noastre bălți până la piață în diferitele regiuni ale țerii.

a) Transportul peștelui viu.

După cum am mai arătat mai sus, la noi în țară se vinde foarte puțin pește viu, și de aceea nu există ca în alte țeri o organizare specială pentru transportat peștele în această stare. In timpul din urmă însă, diferiți comercianți din Germania și Austria cumpărau la noi cantități mari de crap și lin pe care-l transportau pe Dunăre până chiar la Linz și Regensburg.

Pentru a puteà adunà acest pește viu de pe la diferitele bălți și apoi a-l expedià pe Dunăre în sus, este nevoie de o organizațiune specială și de o serie de vase plutitoare anume construite pentru acest scop.

Inainte de toate la bălțile la cari se încarcă peștele se făceau anume instalațiuni pentru a păstrà peștele viu un timp mai îndelungat. Pentru aceasta sau se fac Juvelnice de formele celor descrise mai sus (pag. 687) sau se închide o bucată de gârlă cu garduri dese — din sus și din jos — formându-se un mic obor, astfel ca nici chiar peștii mici de tot să nu mai poată străbate în el.

Scopul pentru care se țineau peștii un timp mai îndelungat înainte de a-i încărcà nu erà numai pentru a puteà să se adune o cantitate mai mare, ci mai cu seamă pentru a-i preparà ca să poată suportà vieața

în captivitate și un transport mai îndelungat. Se știe că peștele în timpul iernii nu mănâncă și, pentru a puteà suportà să trăească atât timp fără să slăbească, corpul lor este anume organizat pentru acest scop, și anume: dela un timp toamna ei încetează de a mai mâncà și canalul lor alimentar se curăță bine de toate resturile de hrană; după aceasta însă atât stomacul cât și intestinele lor secretează o mucozitate care rămâne tot timpul în ele — numită de piscicultorii germani «Ueberwinterungsschleim» — și care le dă posibilitatea să reziste tot timpul iernii fără să mănânce. Bazați pe observațiunea acestui fapt fiziologic, piscicultorii din Germania (d-l V. Burda) pregătesc peștele în acest mod înainte de a-l transportà viu și-i dau astfel o putere de rezistență cu mult mai mare.

Ținerea peștelui în juvelnice un timp mai îndelungat înainte de a-l încărcà în vasele de transport este tocmai în vederea acestui scop.

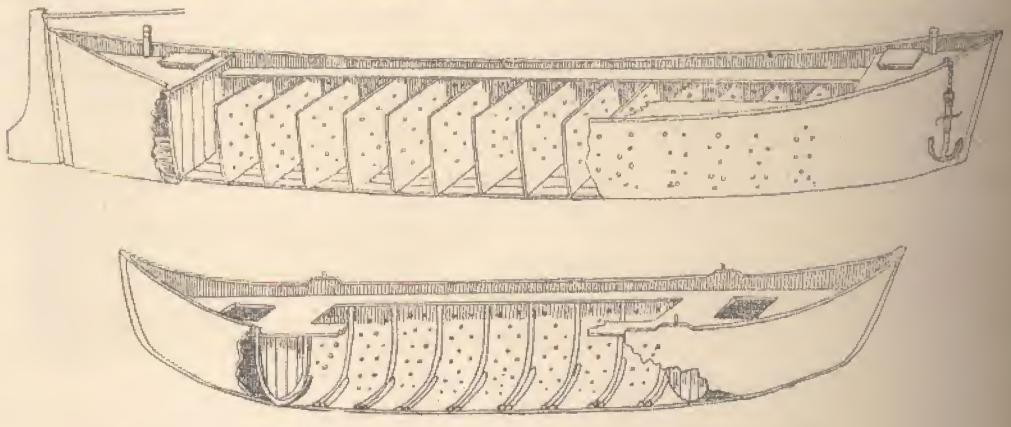

Fig. 378. Un șlep (sus) și o barcă (jos) cu pereții găuriți, pentru transportul peștelui viu.

Din juvelnice peștele viu se încarcă apoi în niște bărci găurite pe margini — astfel ca apa să poată circulà liber printr'însele —, făcute anume pentru a colectà peștele aflat în juvelnicele dela diferitele bălți și a-l duce prin gârle până la vasul cel mare în care va fi transportat mai departe.

Figura 378 jos arată o asemenea barcă, care, după cum se vede, este lotcă pescărească ordinară, având la capetele ei câte o cameră mare ermetic închisă, cari o fac să plutească, iar la mijloc, un spațiu plin cu apă care intră prin pereții ei laterâli găuriți. In această cameră cu apa se păstrează peștele viu.

Pe Dunăre așteaptă vasul cel mare în care se încarcă tot peștele pe care-l aduc bărcile mici din diferite direcții. Acesta este un șlep mare (Fig. 378 sus), de asemenea cu 2 camere mari cu aer la capetele sale

cari-l ţin pe apă; tot mijlocul său este apoi un mare basin, prin care circulă liberă apa Dunărei care intră prin găuri făcute în pereţii vasului. Acest basin este împărţit printr'o serie de pereţi transversali într'o serie de camere cari servesc la separarea peştilor pe specii şi pe vârste.

In Fig 379 se vede fotografiat un asemenea şlep mare cu basin pentru peşte viu care a acostat pe braţul Sulinei la gura unei gârle dela vechea Milă 23 spre a încărcà peşte.

Fig. 379. Un şlep mare cu basine pentru peşte viu, acostat la gura unei gârle pe braţul Sulinei la vechea Milă 23, spre a încărcà de acolo peşte.

b. Transportul şi ambalajul peştelui proaspăt şi sărat.

Modul de ambalare al peştelui depinde de distanţa ce are a o parcurge până la piaţă. Dacă apa în care s'a pescuit este în apropiere de piaţa de desfacere, pescarul aruncă peştele într'un coş — sau chiar numai deadreptul în lotcă într'o despărţitură formată din scânduri, pe pe cari le aşează între 2 crivace — şi pleacă cu lotcă de dimineaţă spre a ajunge la timp la vânzare. Peştele care e scos de curând din apă nu mai are nevoie nici de ghiaţă, căci sosește mai tot viu la piaţă, cel mult dacă-l acopere cu o ţoală udă ca să nu-l usuce arşiţa soarelui.

Aşà se petrece cu toţi pescarii mici cari prind cu vintirele sau cu mici instrumente în Dunăre, sau în bălţile din jurul oraşelor unde sunt pieţele. Astfel d. ex. pescarii dela Pisica, Azaclău, etc. scot de dimineaţă peştele viu din vintire, îl descarcă în lotcă şi pleacă imediat spre Galaţi,

așă ca la vremea vânzării ei sunt acolo, și peștele lor fiind viu se vinde cu prețuri foarte bune. Dacă piața este însă mai îndepărtată, atunci trebue un ambalaj mai serios și un transport mai repede. Pentru aceasta se ieau coșuri mari — în cari intră dela 50—70 kgr. pește — și se împachetează peștele în ele cu ghiață, cantitatea variind după sezon.

Dela punctele cevà mai îndepărtate din Deltă (Mila 23, Chilia, Uzlin, Canalul Regele Carol, etc.) peștele de baltă obicinuit nu se mai ambalează în coșuri ca înainte, ci se pune acum în niște lăzi speciale de lemn cu capac, cari sunt cu mult mai practice. In Figura de jos din

Fig. 380. Un barcaz cu care se transportă peștele din Deltă, cu pânzele întinse.

tabela LXV se vede peștele expus la vânzare în piața Galați în lăzile de lemn în cari a sosit dela baltă. Aceste lăzi, fiind mici și putându-se mănui ușor, se transportă la piață atât cu vapoarele pescarilor cât și cu vapoarele de pasageri cu curse regulate.

Mai greu este pentru transportul Morunului și Nisetrului. Aceștia după ce au stat la cherhană de s'au răcit bine în ghiață, dacă se expediază numai câte unul separat, se umple burta lor cu ghiață sfărămată și apoi se învelesc în rogojini cari se coase strâns de jur împrejur; dacă se expediază însă mai mulți deodată, atunci se trimit cu bar-

cazele cele mari, cu cari se transportă de obiceiu peștele sărat, punându-se un rând de pește, un rând de ghiață ș. a. m. d.

Figura 380 și 380 bis arată un asemenea Barcaz cu construcția și aranjamentul său interior. La mijloc e magazia de pește, iar la capete cabinele personalului. In Figura 380 sunt pânzele întinse pentru a se vedeà dispoziția lor și modul cum se așează în mers Catargul, gheonderele, pânzele, etc. Când aceste barcaze sunt încărcate cu pește proaspăt și vântul nu e destul de bun, atunci ele se pun în totdeauna la remorca unui vapor.

Cu Barcazele se transportă însă mai cu seamă peștele sărat, putând încăpeà într'o încărcătură până la 6.000 kgr.

Peștele sărat se scoate din lăzile cu saramură și se lasă să se sbi-

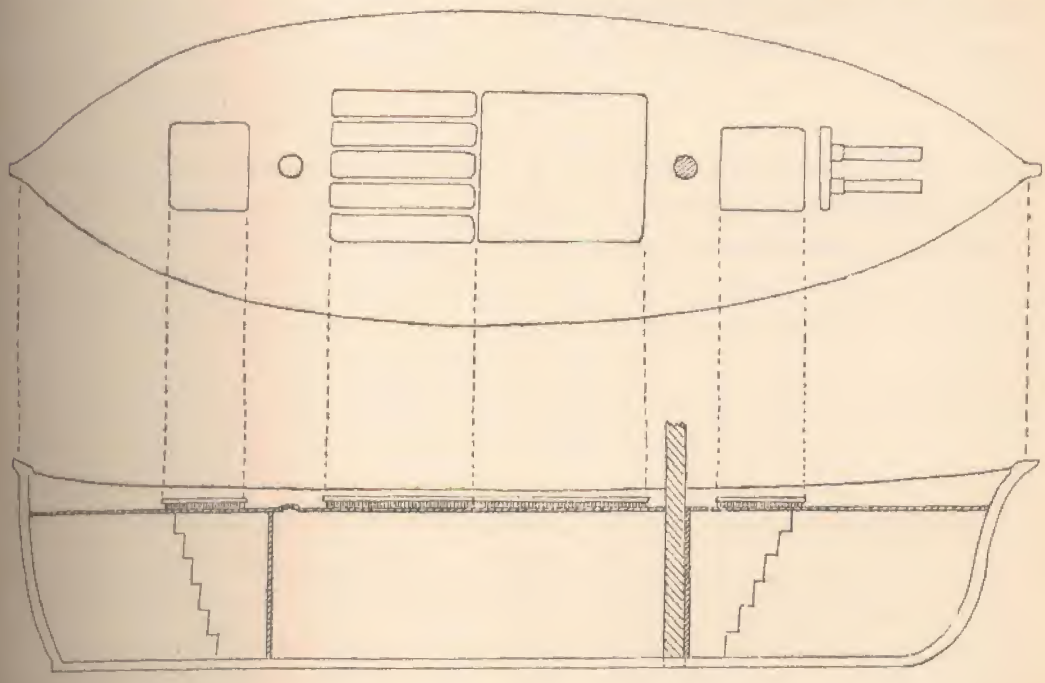

Fig. 380 bis. Construcția Barcazului și aranjamentul său interior. Sus plan orizontal, jos secțiunea în lung.

cească bine în cherhană, apoi se așează în barcaz pătură cu pătură punându-se între ele sare grunzuroasă.

Când sunt încărcate cu pește sărat, barcazele merg cu pânzele — și pe mare — costând astfel transportul mai ieftin. La piață peștele se scoate dintr'nsele încetul cu încetul, descărcându-se cu *tărgile* (împletite din curpene de viță cu 2 mânere de lemn) numai treptat ce se vinde la licitație, astfel că Barcazul servește în port și ca magazie de pește, stând astfel și câte o săptămână dacă nu e cererea mare. In

Figura de sus din Tabela LXV. se văd barcazele cu peşte sărat aşteptând în port şi o parte din peştele sărat scos în târgi pe mal.

Iarna peştele se transportă din Deltă cu căruţele, iar când Dunărea e bine îngheţată, se aduce cu săniile pe ghiaţă.

Mai greu e de transportat acolo unde piaţa de desfacere e situată departe de Dunăre şi balta de calea ferată. Astfel sunt d. ex. bălţile din Ilfov, Vlaşca, Ialomiţa, etc., cari duc peştele la vânzare zilnic la Bucureşti, sau pescarii dela Sarichioi, Jurilofca, Caranasuf, etc., cari duc peştele la Galaţi, Brăila, Constanţa ş. a. m. d. In aceste cazuri peştele se transportă cu căruţele; se căptuşeşte bine coşul căruţei pe dinăuntru cu rogojini şi se aşează peştele într'nsul cu ghiaţă, a cărei cantitate variază după anotimp, iar apoi se acopere bine cu mai multe rogojini ca să nu străbată căldura. Astfel d. ex. dela Balta Greaca, după ce s'a pescuit toată ziua, peştele se încarcă în căruţe şi pleacă spre seară la Bucureşti — mergând toată noaptea — spre e ajunge dimineaţa la vânzare.

De pe la Jurilofca, Sarichioi, etc. Lipovenii pun adeseori lotcele încărcate cu peşte pe roate şi merg cu ele la Ghecet, unde dau lotca la Dunăre şi se duce apoi cu lopeţile la Brăila la vânzare.

IX.

COMERȚUL DE PEȘTE.

După ce am văzut diferitele feluri sub cari se prezentă peștele ca marfă și activitatea pe care o desvoltă omul în aceste diferite direcțiuni, împreună cu felul instalațiunilor și uneltelor necesare pentru industrializarea peștelui la noi, ne rămâne acum să descriem în scurt și modul cum se face distribuția acestei mărfi din momentul când pleacă ea dela producător până ajunge la consumator.

Firește că, descriind comerțul de pescărie, nu este intențiunea mea a mă ocupà și a mă pronunțà acì asupra valorii diferitelor măsuri artificiale impuse de Stat pentru organizarea acestei ramure de activitate, măsuri cari, întru cât nu vor fi izvorîte din nevoile reale și nu ar fi conforme cu desvoltarea firească a acestei ramure de producție, nu pot fi decât trecătoare, cu toate marile perturbațiuni momentane ce le produc.

Scopul nostru este a schițà acest comerț astfel cum s'a desvoltat el în mod firesc și cum a reieșit din nevoile reale ale întregii ramure de producție și a consumației, iar pe de altă parte a arătà tradițiile cari s'au format pe această bază și cari trebue să servească ca fundament pentru orice desvoltare mai departe.

Din cele precedente noi am văzut că forma cea mai simplă a comerțului de pescărie este când însuș pescarul iea produsele sale și merge de le vinde direct la consumator. In categoria aceasta sunt unii pescari dela bălțile Dunărei, cari vând peștele lor chiar «în vadul bălții» la țăranii de prin sate, cari vin acolo să-l cumpere pentru hrana lor; sau sunt câțivà pescari de prin Sulina, Constanța, Mangalia, etc., cari merg de oferă prin oraș peștele ce l-au prins de dimineață în mare, sau chipcelarii de prin orașele dela Dunăre, cari duc obleții ce-i prind de-i vând pe la birturi și cârciume ș. a. m. d.

Acest comerț direct dintre producător și consumator se face însă numai în mod cu totul excepțional în unele localități și numai pentru cantități foarte mici, cari față de cantitățile de pește enorme cari se produc zilnic la pescăriile Dunărei și se desfac în toată țara nu joacă nici un rol.

Pentru multele zeci de milioane de kilograme de pește dela Dunăre și Marea Neagră ce se desfac anual, locul de prindere fiind de obiceiu la depărtări mari de pieţele centrale de vânzare, iar consumatorii fiind răspândiţii în toată ţara—și pentru unele articole chiar în toată lumea—, este loc pentru activitatea unei întregi serii de intermediari, cari să iea peștele din mâna pescarului, să-l conserve sau să-l prepare după gustul consumatorului și să-l distribue în bune condiţiuni până în oraşele și satele cele mai îndepărtate pe unde sunt răspândiţi consumatorii. Tocmai această necesitate a făcut ca la noi să se desvolte încă din timpurile cele mai vechi o numeroasă clasă de comercianţi de pește de toate categoriile — numiţi de obiceiu «Pescari» — pe cari-i găsim adesea pomeniţi prin documentele vechi, căci România a fost în toate timpurile în orientul Europei una din principalele ţeri exportatoare de pește de apă dulce.

Acest comerţ născut din necesităţi reale, atât ale producţiei — care caută să-și desfacă marfa cât mai lesnicios și mai convenabil — cât și ale consumaţiei — care cere să fie cât mai prompt aprovizionată și mai corespunzător gusturilor și capriciilor ei — s'a închegat încetul cu încetul și și-a format «tradiţiile» și «Uzanţele sale» comerciale. Cu desvoltarea treptată a căilor de comunicaţie și a mijloacelor de transport perfecţionate, cari i-au permis pe de o parte să stimuleze punerea în exploatare a apelor celor mai îndepărtate cu toate resursele lor de producţie, iar pe de altă parte, să câștige pentru consumaţie — lărgind-o din ce în ce mai mult — centrele cele mai izolate, cari înainte nu puteau fi aprovizionate cu pește de Dunăre, comerţul nostru de pescărie luase o desvoltare din ce în ce mai mare spre binele și propășirea întregei noastre economii naţionale.

In desvoltarea crescândă pe care a luat-o această ramură de activitate naţională, diviziunea muncii și-a dat și ea roadele ei binefăcătoare, căci întregi categorii de comercianţi s'au specializat în diferite direcţii, spre a se puteà astfel adaptà cât mai bine multiplelor necesităţi, fie ale producţiei, fie ale consumaţiei, și a le satisface cât mai mult printr'o perfecţionare tehnică din ce în ce mai mare.

Ca în orice ramură a noastră de comerţ însă, și acì s'au arătat firește și inconveniente ; tendinţe de acaparare și speculaţie din partea unora sau altora, în dauna când a producătorului, când a consumatorului, apar necontenit.

Intr'un stat organizat însă se cunosc în totdeauna mijloace suficiente pentru a împiedică printr'o organizare chibzuită asemenea abuzuri, fără ca pentru aceasta să fie nevoie a se luà măsuri antieconomice cari distrug dintr'odată întregul comerţ — considerându-l ca pe

un intermediar inutil — și împiedică astfel desvoltarea normală a unei întregi ramure de producție a țerii, din care o populațiune rurală atât de numeroasă își câștigă vieața. Procedându-se astfel se lovește tocmai în cei cari au mai multă nevoie de ocrotire, adică în producători, și mai cu seamă în micul pescar a cărui existență e atât de strâns legată de baltă și de uneltele sale de pescuit.

Datoria Statului aci este dar numai să apere interesul general, pe de o parte mănținând o armonie între interesele opuse ale diferitelor categorii sociale — producator, consumator și distribuitor — și împiedicând orice tendință de speculațiune a unora în dauna celorlalți, iar pe de altă parte, mănținând o concurență între cei de aceeaș categorie și împiedicând astfel acapararea mărfurilor și monopolizarea lor prin formarea de trusturi și carteluri de vânzare sau de cumpărare.

* * *

Urmărind diferitele căi pe cari ajunge la noi peștele din mâna pescarului până la consumator, găsim reprezentate toate formele comerțului, dela cele mai primitive — schimbul de naturalii fără mijlocirea banului, sau muncitorul care-și vinde singur direct consumatorului marfa sa — până la cele mai complicate, adică când marfa trece prin mai multe mâini de intermediari până ajunge la consumator. Fiecare din aceste forme își găsește explicația ei, atât în condițiunile speciale de producție din diferitele regiuni cât și în condițiunile generale economice și în situația socială sau felul de vieață variat al diferitelor categorii de consumatori.

Voiu descrie dar aci modurile principale cum se face comerțul de pește la noi în țară, atât cel mare «cu toptanul» sau «en gros» cât și cel de detaliu, arătând pretutindeni numărul intermediarilor și atribuțiunile fiecăruia în distribuțiunea acestei mărfi.

Inainte însă de a intră în această descriere cred necesar să luminez o chestiune principală asupra căreia sunt răspândite tot felul de idei greșite, cari au fost cauza stabilirii de diagnoze false cu privire la boalele de cari sufere comerțul nostru de pescărie și au provocat luarea unor măsuri greșite pentru lecuirea acestor boale, cauzând astfel rele și mai mari: E chestiunea rolului intermediarilor în comerțul de pește.

Este știut că întreg comerțul este un intermediar între producător și consumator. Numai în statele primitive schimbul se face direct între producător și consumator, pe când în statele civilizate cu cât comerțul e mai desvoltat, cu atâta circulația bunurilor e mai ușoară și cu atâta producătorul poate produce mai mult și mai ieftin, și consumatorul este

mai bine aprovizionat. Desvoltării cât mai puternice a comerțului se datorește în prima linie desvoltarea economică și deci și cea politică a unui stat.

Cu cât cantitățile de marfă ce trece dela producător la consumator sunt mai mari și mai variate, cu atât și numărul intermediarilor ce mijlocesc acest schimb este mai mare, specializându-se fiecare în diferite direcții în manipularea ei.

Este însă cu totul greșit a crede că cu cât numărul intermediarilor, prin mâna cărora trece o marfă, e mai mare, cu atâta trebue numai decât să fie și prețul ei mai urcat sau vice-versa; aceasta nu e nevoie să se întâmple în toteauna, căci câștigurile lor pot proveni și numai dela cantitățile mari pentru cari mijlocesc schimbul, fără ca prin aceasta să scumpescă în mod simțitor prețul de detaliu. Un intermediar, dacă e în adevăr bine pregătit pentru a îndeplini un rol în circulațiunea unei mărfi dela producător la consumator, poate, cu toată urcarea speselor prin câștigul său, să aducă atâtea economii din celelalte spese încât să ieftenească totuș cu mult prețul mărfii în total, și aceasta cu atâta mai mult cu cât cantitățile de marfă vor fi mai mari.

Din contra un producător care caută să-și vândă singur marfa la consumator fără ajutorul unui intermediar, poate, din cauza multului timp care-l pierde cu vânzarea — și mai cu seamă la pește unde vânzarea e zilnică —, din cauza lipsei de amenajare specială pentru acest scop, din cauza cantităților mici asupra cărora se repartizează spesele sale, etc., să câștige cu mult mai puțin vânzându-și marfa cu preț mai ridicat direct consumatorului decât vânzând-o cu prețuri mai scăzute prin intermediari.

E sigur d. ex. că țăranul care cumpără peștele dela căruțașii ce umblă prin sate — așà zișii *Mălăieri* —, plătindu-l în naturalii, ca ouă, făină, brânză, etc., el plătește cu mult mai scump decât dacă l-ar luà dela o prăvălie unde peștele a trecut totuș prin diferite mâini până a ajuns acolo.

Concurența elimineză dela sine pe orice intermediar inutil, a cărui muncă ar aduce o scumpire a mărfii, prin beneficiul său, fără a aduce în acelaș timp și o scădere mai mare a speselor din alte părți; de aceea orice intermediar care — într'o stare economică și socială dată — se mănține, dacă nu e o creațiune artificială administrativă, are — în acea stare economico-socială — și un rol de îndeplinit în circulațiunea mărfii; numai dacă, prin organizare sau combinațiuni în adevăr mai practice sau prin progrese tehnice, munca sa devine inutilă, numai atunci el poate fi suprimat fără a produce perturbațiuni cari să oprească în loc întregul aparat.

Simplificarea dar a raporturilor dintre producător și consumator prin eliminarea intermediarilor este o chestiune foarte delicată; ea vine dela sine, încetul cu încetul treptat cu progresele tehnice de tot felul, și nu poate fi forțată, căci altfel se ajunge la efectul contrar celui dorit, adică se lovește atât în interesele consumatorului cât și ale producătorului și prin aceasta în desvoltarea întregii ramuri de producție și deci a economiei naționale a întregii țeri.

Dacă se urmărește ieftenirea unei mărfi — în cazul de față a peștelui — nu prin suprimarea comerțului se poate ajunge astăzi la acest scop, ci numai prin regulamentarea sa și înainte de toate prin sporirea cât mai tare a producției. Atunci și acei dintre intermediarii a căror existență e necesară pentru distribuțiunea acestei mărfi, câștigând la cantitate se vor mulțumi cu beneficii tot mai mici, cari la urmă ajung a fi imperceptibile pentru prețul cu care cumpără consumatorul.

1. Comerțul mare de pește (en gros).

După aceste câtevà considerațiuni generale să vedem acum cum se face la noi comerțul cu peștele dela Dunăre și Marea-Neagră — căci despre râuri și eleștee am amintit la locurile cuvenite — urmărindu-l dela formele sale cele mai simple până la comerțul complicat al peștelui provenit din bogatele pescării ale Deltei Dunărei.

După cum am arătat mai sus, forma cea mai simplă de comerț este vânzarea directă dela pescar la consumator, care se face pe o foarte mică scară de către unii pescari mici — de obiceiu de acei cari prind dela mal — și numai în unele localități. Drept vorbind în acest caz nici nu e vorba de un comerț propriu zis.

Comerțul începe abià atunci când intervine un «vânzător» special. Acesta mai întâiu e numai unul dintre membrii unei tovărășii de pescari, care fiind mai vorbăreț și având anume calități, e însărcinat de tovarășii săi cu vânzarea mărfii, conservarea ei, ținerea socotelilor, etc. Astfel e — de ex. la Năvodarii turtucăieni — cel «care rămâne la mal pentru a regulà peștele».

Și acest fel de comerț însă se face numai pe o scară foarte mică, numai pentru cantitățile mici de pește ordinar ce rămâne să se vândă în detaliu în anume zile «la vadul bălții» la sătenii riverani, căci peștele bun se expediază spre a fi vândut cu toptanul la piață.

Cantitățile cele mari de pește nu-și pot însă găsì cumpărători la vadul bălții, decât doar pe speculanții cari vin de-l cumpără acì ieftin, fără concurență, pentru a-l revinde apoi scump la piață; acest pește deci trebue trimis la o piață mai mare de desfacere, fie pentru a mulțumì cerin-

ţele consumaţiunii numai din acea regiune, fie chiar pentru a fi trimis mai departe, acolo unde cererea e mai mare şi preţurile mai bune. Tovarăşul pescarilor, care erà însărcinat şi cu vânzarea peştelui în vadul bălţii, nu mai poate acuma merge la piaţa îndepărtată — adeseori cel puţin o noapte de mers cu lotca sau cu căruţele — pentru a face vânzarea, căci atunci nu ar mai aveà timp când să se ocupe cu pescuitul şi «regulatul peştelui la malul bălţii». Acesta poate acum să se îngrijească numai la cherhanà de conservarea peştelui în ghiaţă, de ambalaj şi cel mult de expediţia la piaţă. Pentru însoţirea zilnică a transportului şi pentru vânzare trebue un om special însărcinat numai cu această treabă.

Iată dar că necesitatea de a duce peştele la piaţă a creat de odată 2 funcţiuni nouă, cherhanagiul şi căruţaşul, cari nu mai pot fi îndeplinite de pescarii propriu zişi.

La piaţă însă nici reprezentantul pescarilor care însoţeşte transportul, «căruţaşul», nu este în stare să vândă singur marfa, mai cu seamă dacă e vorba de cantităţi mari. Aici e nevoie de instalaţiuni şi unelte speciale — tărgi pentru descărcat şi sortat peştele, hamali, cântar, ghiaţă, etc. — şi mai cu seamă de cunoştinţe speciale, atât cu privire la oamenii cu cari ai a face pe piaţă ca cumpărători cât şi la starea din fiecare moment a raporturilor dintre cerere şi ofertă; şi apoi peştele nu e o marfă care să poată aşteptà mult, ci trebue ca până la începerea vânzării de detaliu sau până la plecarea trenului în interiorul ţerii vânzarea cu toptanul să fie terminată, iar lotcele şi căruţele cari au adus peştele sa fie deşertate spre a puteà plecà mai repede înapoi, pentru a se puteà îngrjì de transportul de a doua zi ş. a. m. d.

Astfel dar, vrând nevrând, pescarii sunt nevoiţi a-şi angajà pe piaţă un «vânzător special», care, în schimbul câtorvà procente din suma încassată să le desfacă marfa în condiţiunile cele mai bune.

Firește un asemenea vânzător nu poate trăì şi acoperì toate spesele sale numai din vânzarea peştelui unei grupe de pescari, ci — servindu-i cinstit şi bine — el caută a-şi atrage cât mai mulţi pescari spre a-i predà lui peştele pentru vânzare, şi când are mai mulţi, atunci el poate lăsà şi comisionul său mai mic.

Dacă însă producţia pescăriei din acea regiune e mai mare, afacerea aceasta de comisionar pe acea piaţă devine tot mai rentabilă şi atunci se grămădesc mai mulţi pentru a o îndeplinì; aceştia, concurându-se între ei, pun condiţiuni tot mai uşoare pescarilor sau le fac tot felul de alte interese la piaţă spre a-i scutì de drumuri şi cheltueli inutile, bă chiar le dau la nevoie avansuri în bani asupra mărfii.

Astfel s'a născut dar nevoia unui nou intermediar, «Comisionarul».

Dacă și la baltă pescuitul e bogat și sunt mai mulți pescari — sau grupe de pescari—cari expediază pește, atunci de sigur că e prea costișitor pentru fiecare să-și aibă cherhanaua sa cu tot felul de instalații, să aibă vasele sale de transport sau căruțele cari să meargă la piață chiar când prinde cantități mai mici ș. a. m. d. Acestea cu atât mai mult, cu cât pescarii propriu zișI, urmărind o categorie de pește sau pescuind cu năvoadele, etc., sunt nevoiți să-și schimbe mereu localitatea unde pescuesc în diferitele epoce. Atunci firește le vine la toți mai bine și mai ieftin să-și predeà peștele lor unui cherhanagiu de meserie, care având cantități de pește mai mari asigurate — culese de pe la toate categoriile de pescari— poate să-l păstreze, să-l expedieze, să-l vândă, etc., în condiții cu mult mai bune, economisind astfel spese multe și realizând câștiguri mai mari printr'o vânzare mai bună.

Când este însă pește mai mult la o baltă, atunci, meseria de cherhanagiu devinind tot mai rentabilă, se apucă și alții de acest comerț și, concurându-se între ei, fac pescarului condițiuni din ce în ce mai favorabile, din cari și câștigul său se mărește.

Astfel dar se naște și acì un nou intermediar «Cherhanagiul», care reprezentă o nouă specializare în activitatea distribuției peștelui dela producător la consumator, și care totuș simplifică mult raporturile dintre ei.

Și cherhanagiul — după cum s'a mai arătat — pentru a atrage pescarii să aducă peștele la el, caută a le face tot felul de înlesniri, dându-le aconturi bănești la nevoie, furnisându-le instrumente și materiale, etc.

Firește, atât cherhanagiul dela baltă cât și comisionarul dela piață, cari au de îndeplinit roluri atât de importante în comerțul de pescărie și pot prin acesta să-și asigure și lor câștiguri bune, încearcă totuș adeseori — îndată ce nu au concurență — să speculeze pe pescari și să-și creeze câștiguri nepermise. In timpul când bălțile Statului erau arendate, comisionarii din Galați și Brăila deveniseră cei mai teribili cămătari ai pescarilor, cari inventau tot felul de mijloace pentru a-i speculà; abià prin luarea în regie a exploatării pescuitului și prin crearea birourilor oficiale de vânzare prin licitație publică a peștelui, s'a pus capăt și acestor abuzuri, dându-se pescarului siguranța că nu va mai puteà fi înșelat pe piață.

* *
*

Peștele ajuns la piață în mâna comisionarilor sau a birourilor oficiale de vânzare, el trebue imediat desfăcut cu toptanul; în timp de câtevà ore — de dimineața până la plecarea trenurilor în toate părțile țerii — peștele trebue să fie gata vândut, ambalat cu ghiață și expediat la

gară, căci altfel, rămânând pe a doua zi, valoarea sa scade la mai puțin de jumătate.

Tabela LXV și figurile 381 și 382 arată vânzarea peștelui în piața Galați. In figura de sus din această tabelă se vede descărcarea peștelui din barcaze și transportarea sa cu tărgile pe piață. In figura de jos din această tabelă peștele e ales după specii și așezat în lăzi de lemn pentru vânzare prin licitație. Comercianții cumpărători examinează peștele pentru a-și alege ce să cumpere. In fund camioanele au adus coșurile de ambalaj și stau gata să încarce.

In figura 381 se vede un alt colț al pieței unde se ține licitație, iar în figura 382 se văd diferiți comisionari împachetând în coșuri cu ghiață sfărâmată peștele cumpărat spre a-l expedià imediat.

Făcând o comparație între figurile 381 și 382 scoase în 1898, figura de jos din Tabela LXV scoasă în 1911 și figurile din Tabelele LXVI, LXVII și LXVIII, reprezentând hala actuală de pescării din Galați, se vede cum a evoluat această piață și comerțul nostru en gros de pește în acești din urmă 20 de ani.

Vânzarea en gros în toate părțile, încă din timpurile cele mai vechi — cu mult înainte de a-și organizà statul birourile sale oficiale — s'a făcut în totdeauna prin *licitație publică*; aceasta fiind forma pe care au ales-o de mult singuri pescarii și care le garantează cel mai bine interesele lor, apărându-i contra înșelăciunii și speculației.

Fig. 381. O licitație în piața Galați la 1898.

Sistemul licitației e atât de înrădăcinat în obiceiurile pescarilor noștri, încât, chiar între ei—dacă mai mulți tovarăși vor să-și împartă peștele pe care l-au prins sau dacă unul vrea să-l cumpere dela tovarășii săi —

ei fac o licitație la care ieau cu toții parte. Mai mult încă, după cum am arătat la descrierea năvoadelor, chiar astăzi — când vânzarea peștelui prin licitație e oprită de Stat — pescarii năvodari dela Jurilofca, când aduc peștele la schelă, fac mai întâiu o licitație spre a-și puteà pe baza aceasta regulà socotelile între dânșii, și apoi cherhanagiul care l-a cumpărat îl duce la piață unde se vinde de Stat cu cotă fixă.

Fig. 382. Ambalarea peștelui în coșuri cu ghiață în piața Galați la 1898.

Sistemul vânzării prin licitație este înainte de toate o necesitate, pentru ca pescarii — cari de obiceiu pescuesc ca tovarăși — să-și poată împărți cu cinste câștigul între ei. Apoi la o marfă, ale cărei spese de producție variază dela un moment la altul — după cum variază și putința de a prinde mai mult sau mai puțin pește — nu se poate stabili valoarea acelei mărfi în fiecare moment decât prin jocul cererii și ofertei (1).

Prețuri fixe se pot face numai la peștele provenit din eleșteele sistematice, la cari spesele de producție se pot calculà foarte exact; la peștele provenit însă din apele naturale — cum sunt apele Dunărei și ale Mării Negre — aceasta este o imposibilitate, *căci acì cantitățile ce se prind cu aceleași instrumente pot varià cu câtevà mii la sută dela o zi la alta și deci trebue să varieze proporțional și prețul.* Tocmai de aceea în toate piețele lumii, unde se vinde pește provenit din

(1) A se vedeà în această privință: **Gr. Antipa**, *Necesitatea vânzării peștelui prin Licitație publică și măsurile luate pentru ieftenirea lui.* București 1913 (Monitorul Oficial).

ape naturale, nicăeri nu s'a putut introduce vânzarea cu cote fixe (1), căci imediat tot comerțul s'ar opri în loc și aceasta ar aveà de efect — pe lângă mări perturbațiuni momentane—o scădere imediată a producțiunii și deci și lipsa acestui aliment pentru consumațiune.

De altfel și la licitație, când cererea e mică și oferta mare, se încercà adeseori carteluri pentru a înjosì prețurile în dauna producătorului; aceste carteluri însă sunt imediat desfăcute de îndată ce crește cererea, căci leacuri există în totdeauna pentru asemenea manopere.

* * *

Peștele vândut prin licitație se cumpără pe piețele mari de diferite categorii de cumpărători, cari-l duc apoi mai departe spre a-l distribuì la consumatorii din toată țara. Așà dar de aici începe o nouă serie de intermediari; pe când însă cei de până acum aveau a se adaptà nevoilor productiunii și deci trebuințelor pescarilor, aceștia trebue să se adapteze cerințelor consumațiunii și tuturor capriciilor ei.

Avem așà dar o întreagă serie de categorii de cumpărători — intermediari — cari fiecare caută să corespundă necesităților și condițiunilor speciale ale unei categorii de consumatori. Iată principalele:

1. Comercianții detailiști din localitatea unde e situată piața «en gros». — Aceștia se prezentă în fiecare zi singuri la licitație, de dimineață înainte de a se fi început vânzarea de detaliu, și-și aleg marfa de care au nevoie pentru clienții lor. De sigur însă ei caută tot odată să profite de situația lor favorizată de lângă piața de desfacere, spre a cumpărà mai ieftenă marfa ce sosește după plecarea trenurilor sau rămâne nevândută.

2. Comisionarii. — După cum pescarul dela baltă nu-și poate părăsì în fiecare zi lucrul său spre a venì la piață să-și vândă singur peștele și de aceea se adresează unui comisionar, tot așà și detailistul din provincie nu poate plecà în fiecare zi la Galați sau Brăila — sau la alte orașe de pe Dunăre — spre a-și cumpără peștele de care are nevoie. Ei au dar nevoie de o persoană de încredere din acele localități care să cumpere peștele în contul lor, să-l ambaleze bine și să-l expedieze zilnic. Cu cât o asemenea persoană cunoaște mai bine comerțul de pescărie, știe să aleagă marfa și să o împacheteze bine și fără spese mari, știe să îndeplinească repede formalitățile de expediție și cunoaște tarifele, etc., și cu cât e mai bine amenajat pentru a îndeplinì toate aceste nevoi, cu atâta el poate aduce mai mari servicii detalistului din provincie și deci e mai căutat.

(1) A se vedeà: **Gr. Antipa**, *Memoriu relativ la organizarea comerțului și îndrumarea producțiunii pescăriilor*. București 1912.

Această necesitate a făcut dar să se nască aci o nouă clasă de intermediari: «*comisionarii pentru cumpărarea peștelui*». Aceștia cumpără pește zilnic în contul clienților lor pe baza telegramelor de comandă — adeseori și cu ofertă de prețuri maxime — și-l expediază împreună cu contul speselor, la care calculează și un comision de suta de kgr. cumpărate.

Cum aceste afaceri sunt foarte mari — numai la Galați se vând prin ei mai multe milioane de kgr. anual — acești comisionari câștigă la cantitate și de aceea în general comisionul lor e relativ mic, de 1,5—3 lei la suta de kgr. Aceasta scumpește dar chilogramul de pește numai cel mult cu 5 bani — ceeace nu joacă absolut nici un rol la formarea prețului de detaliu — însă scutește de cheltueli foarte mari pe detaliști.

Acești intermediari dar sunt o necesitate, îndeplinind un rol important în circulațiunea acestor mărfuri și simplificând și ei raporturile dintre consumatori și producători.

3. Angrosiștii. — Ca și în toate porturile mari de pescării din lume — Gestemünde, Cuxhaven, Hamburg-Altona, Iymunden, Ostanda, Boston, Glocester, etc.—tot astfel și la piețele noastre cele mari există o întreagă clasă de comercianți cari se ocupă cu comerțul «en gros» de pescărie. Aceștia fiind cu toții capitaliști, rostul lor este de a cumpără marfa cu bani gata și de a o da pe credit la detaliști. Cu modul acesta ei stimulează foarte mult comerțul de detaliu și creează mereu nouă debușeuri acolo până unde înainte nu ajungeà peștele. Ei au legături până și cu micii comercianți și cârciumarii de prin satele cele mai depărtate, cărora le trimit în timpul muncii câmpului cantități mari de pește sărat spre a-l desface.

Angrosiștii sunt acei cari profită mai mult de fluctuațiunile pieței, căci ei cumpără cu prețuri ieftine, atât peștele proaspăt care rămâne zilnic pe piață nevândut cât și în epocile când prețurile sunt scăzute din lipsă de cerere. Din peștele astfel cumpărat, o parte ei caută să-l plaseze proaspăt pe la clienții lor detaliști, cărora li-l dă pe credit, iar altă parte o fac pește sărat, constituindu-și depozite mari pe cari le vând apoi în epocile de cerere mare.

Tocmai prin acest mod de a lucrà, acești «intermediari» îndeplinesc un rol important în distribuția peștelui, căci pe de o parte ei stimulează și lărgesc consumația prin procurarea mărfii pe credit, iar pe de altă parte ei sunt regulatorii pieței, găsind întrebuințare pentru cantitățile de pește ce rămân zilnic nevândute, și făcând prin aceasta reale servicii producătoriior, cari altfel s'ar vedeà expuși la mari pagube.

Din registrele lor comerciale am putut vedeà că sunt unii angrosiști cari au incassări de făcut dela clienții lor din țară — cărora le-au

dat marfa pe credit — urcându-se până la 400.000 lei. Capitalul de cunoștințe al acestora deci nu este numai privitor la conservarea și manipularea peștelui, ci tot atât de mult și la soliditatea și solvabilitatea clienților lor detaliști din toată țara. Tocmai prin această exploatare în stil mare (Gross-Betrieb) a peștelui și prin riscurile ce le încearcă, această categorie de intermediari pot contribuì prin activitatea lor mai mult decât oricare alții la ridicarea întregii ramure de producție.

Firește și între angrosiști trebue mănținută în totdeauna o concurență, spre a puteà astfel combate oricând tendințele de acaparare și speculație; în general ei pot devenì periculoși când unul dintr'înșii reușește a acaparà comerțul de detaliu dintr'o regiune, ceeace trebue imediat combătut.

4. Exportatorii. — Disproporția mare — mai cu seamă în anumite epoce — dintre prețurile peștelui la noi și cele din Germania și Austria, iar pe de altă parte lipsa din ce în ce mai mare de pește în Rusia — care aprovizionà înainte și pe celelalte țeri din apusul Europei — a făcut ca comercianții din Germania și Austria de o parte și Rusia de alta să-și îndrepte ochii în ultimii ani spre bogatele noastre pescării dela Dunăre. Aceasta a făcut să se nască o nouă serie de intermediari cari să se ocupe în mod special cu exportul.

Speciile principale cari se exportau pentru Germania și Austria erau: în prima linie șalăul, icrele negre, somnul mijlociu zis Iarmă, cega și crapul, în cantități mari mai cu seamă înaintea Crăciunului catolic, știuca înaintea sărbătorilor (Purim și Paștile) evreești. In Rusia se trimiteau mai cu seamă toate speciile de sturioni cu icrele lor și vezica, precum și scrumbiile de Dunăre în foarte mari cantități.

In timpul din urmă însă, când producția pescăriilor rusești a ajuns a se slei, comercianții din Varșovia începuseră să cumpere orice specie de pește găsiau pe piața noastră — ceeace tocmai a și fost cauza că peștele la noi se scumpise deodată atât de mult —. In Orient se exportau chefalii, cari se duceau până la Egipet și Asia mică, și calcanul care mergeà la Constantinopol.

Câtă vreme exportul nu luase proporții prea mari — ca să sufere din această cauză piața noastră internă — și cât timp se mărginià numai la speciile de lux sau la cele din cari nu se consumă în țară toată cantitatea ce o producem — ca d. ex.: scrumbiile, chefalii, calcanul, morunul și nisetrul în anumite epoce și mai cu seamă în timpul verii, etc. — atâta exportul a fost o mare binefacere pentru punerea în valoare a pescăriilor noastre. Grație lui au intrat mulți bani în țară și pescarii și-au putut cumpărà instrumente bune și face instalațiuni sistematice,

cari au avut o influență mare asupra prosperității generale a acestei ramuri și a veniturilor pescăriilor.

O restrângere a exportului pentru acele specii cari au o importanță pentru alimentațiunea publică a fost binevenită; întinderea acestei măsuri însă și asupra peștilor de lux sau acelor cari nu se consumă în țară pe cât e producțiunea de mare precum și asupra icrelor, a fost cu siguranță o exagerare, care a avut consecințe rele și a oprit progresul în loc.

5. Fabricanții de conserve. In timpurile din urmă industria conservelor de pește a luat la noi o desvoltare mereu crescândă. In afară de cherhanagiii, cari produc în stil mare în regiunea locurilor de prindere pește sărat — conserva noastră cea mai primitivă și cea mai răspândită — scrumbii în butoaie, batoguri și balâc, chefal afumat, etc., de o bucată de timp s'au creat și în regiunea pieților de vânzare fabrici sau ateliere de conserve de pește. Pe de o parte sunt afumătoriile cari fac batoguri, scrumbii de Dunăre și tot felul de pește de mare afumat; pe de altă parte sunt fabrici de conserve în cutii, cari prepară morun și nisetru și marinate de tot felul, cu cari apoi se aprovizionează toate băcăniile din țară.

Toți aceștia, când vine epoca principală a prinderii speciei pe care ei o întrebuințează în fabricile lor, pleacă la Galați și Brăila de-și fac singuri aprovizionările. Ei caută în totdeauna epocile când pot să-și furnizeze peștele mai ieftin, cum e d. ex.: pentru morun și nisetru în Iunie când prețurile sunt pe jumătate ca toamna, pentru scrumbii de mare vara, etc. Firește, mulți din aceștia, cari au fabricile lor în țară, se adresează și la comisionari sau la angrosiști ca să cumpere peștele în contul lor, ieșind câte odată pe calea aceasta mai bine la socoteală decât dacă ar cumpără singuri.

6) Căruțașii și Mălăerii. Aproape în fiecare zi în piețele Galați, Brăila, Călărași, etc., sau—în epocile când se pescuește cu năvoadele—și în vadurile bălților mai mari, se văd cârduri întregi de căruțe cari vin să cumpere pește. Aceștia sunt comercianți ambulanți, cari cumpără acî vara pește sărat și — când vremea e mai răcoroasă — pește proaspăt, pe care-l încarcă în căruțele lor și pleacă pentru a-l vinde prin sate. Ei ajung astfel la distanțe foarte mari până chiar prin județele de munte.

Acești căruțași — o nouă specie de «intermediari» între pescar și consumatorul rural — sunt mușterii mai cu seamă pentru speciile ieftine — babușca, plătica, albitură, tărancă, știuca, caracuda, etc. — pentru cari consumatorul dela orașe nu prea se interesează. Tocmai de aceea ei au un rol foarte important de îndeplinit, atât pentru producători, cari găsesc o ocazie să-și desfacă cantitățile cele mari de pește ordinar, cât

și pentru consumatorii rurali, cărora le aduc peștele până în locurile unde căile ferate și comerțul ordinar nu poate străbate.

Căruțașii sunt însă foarte grăbiți în totdeauna când vin la piață, căci așteptatul prin orașe e pentru ei o pierdere de timp prețios și o cheltueală mare cu întreținerea lor personală și a cailor ; de aceea, dacă ei nu găsesc imediat peștele de care au nevoie, atunci și-l procură mai repede din depozitele angrosiștilor; căci mica diferență de preț — care de multe ori nici nu există, căci angrosistul profită de fluctuațiile pieței pentru a cumpără ieftin la ocazie — nu joacă rol față de cheltuelile ce le au așteptând. Tocmai aceasta e o nouă dovadă de rolul important ce-l au în comerțul mare de pescărie angrosiștii, fără de cari cantitățile mari de pește ordinar ce vin uneori pe piață ar rămâneà nevândute și s'ar infectà acolo, cum de altfel s'a întâmplat dejà prea des dela desființarea lor și a vânzării peștelui prin licitație.

* * *

Acestea sunt principalele categorii de intermediari cari cumpără de obiceiu peștele la piețele mari de desfacere și compun comerțul în mare (cu Toptanul) al peștelui.

Fiecare din ei au a îndeplinì — după cum s'a văzut la fiecare în parte — în starea de astăzi un rol important, și dispariținea unuia sau altuia — fără ca o modificare reală în condițiunile de producție sau de distribuție a acestei mărfi să se fi produs — ar produce incontestabil perturbațiuni în circulația acestui bun economic, lovind când în producător, când în consumator.

Nu intră în cadrul acestei lucrări să arăt acì în ce mod s'ar puteà reorganizà acest comerț mare de pește și în ce mod s'ar puteà reduce din numărul intermediarilor. In diferite publicații și rapoarte oficiale am tratat această chestiune pe larg, între cari și în lucrarea intitulată *Programul construcției halei de pește cu frigorifere din Galați și reorganizarea comerțului mare de pește* (1). Aici noi căutăm numai să descriem cum este astăzi, pentrucă reforme serioase nu se pot face decât numai pe baza unor astfel de cunoștințe aprofundate asupra felului cum se face acest comerț și problemele ce se urmăresc.

In tot cazul înainte de toate trebue a se aveà în vedere principiul fundamental : că orice organ este creat de o funcțiune și că, așà dar, înainte de a se suprimà un organ trebue ca funcțiunea care l-a creat să nu mai existe, altfel sufere întreg organismul și poate duce chiar la consecințe fatale.

(1) București, «Monitorul Oficial», No. 84 din 16 Iulie 1911.

Marea hală de pește cu frigorifere ce s'a construit după propunerea mea în piața Galați, provăzută cu toate instalațiunile și mașinile moderne, este tocmai una din acele instalațiuni, cari pot suprimà mai multe din funcțiunile ce sunt astăzi de îndeplinit în comerțul mare de pește; aceasta dar pusă bine în exploatare, de oameni cari-și dau seama de rostul pe care are a-l îndeplinì o asemenea instituție, va puteà suprimà dela sine și o serie din organele cari îndeplinesc astăzi acele funcțiuni, adică o parte din intermediarii de azi cari acum pot devenì inutili.

In tot cazul toți acei cari profitau până acum de fluctuațiunile pieței nu vor mai aveà rost, căci prețurile nu vor mai scădeà așà de

Fig. 383. Aspectul exterior al halei de pește cu frigorifere din Galați.

brusc după plecarea fiecărui tren, peștele putând fi păstrat proaspăt în frigorifere până a doua zi; de asemenea nici dela o epocă la alta variația prețurilor nu va mai fi așà de mare, căci peștele prins în epocile când producția e mare va puteà fi păstrat proaspăt până în epocile când consumația e mare, și astfel se va creà un echilibru mai stabil între cerere și ofertă.

Și o mare parte din acel personal numeros necesar astăzi pentru ambalaj, expediție, transportul coletelor la gară, etc.—care încarcă atât

de mult spesele — va puteà fi de acum redus, de îndată ce peștele scos din frigorifere se va încărcà în vagoane frigorifere deadreptul în hală.

Figura 383 arată aspectul exterior al halei de pește și depozitelor frigorifere din Galați, iar figurile din Tabelele LXVI, LXVII și LXVIII arată detaliile de construcție și diferitele compartimente ale acestei hale cu frigoriferele ei.

2. Comerțul de detaliu.

Dacă comerțul mare de pește a ajuns astăzi — cel puțin în centrele mari ca Galați și Brăila—la o organizare care-i permite mai mult sau mai puțin să facă față la toate nevoile, nu este tot așà și cu comerțul de detaliu. Comerțul mare fiind mai mult în legătură cu producția — și aceasta căpătând în ultimii 20 de ani o organizare mai modernă, în locul vechii organizări orientale pe bază patriarhală — a putut profità spre a ajunge și el la organizarea sa de astăzi. Comerțul de detaliu din contra lâncezește încă în vechea sa stare și—sub supravegherea slabă și inconștientă a administrațiilor comunale — se dedă la creațiuni de carteluri, monopoluri și tot felul de speculațiuni nepermise în dauna consumatorului.

Firește, ar fi o greșeală și mai mare dacă s'ar desființà acest comerț, care are de îndeplinit un rol atât de mare. *După cum comerțul „engros" studiază și se adaptează condițiunilor de producție, stimulând și organizând exploatări nouă pentru a mărì producția, tot astfel și comerțul de detaliu are a studià și a se adaptà trebuințelor consumației, stimulând-o și câștigând mereu debușeuri nouă.* Amândouă dar se completează unul pe altul, spre binele și desvoltarea întregii ramuri de producție și de activitate națională.

O asemenea misiune importantă însă, pe care are a o îndepilnì comerțul de detaliu, nu se poate încredințà unor funcționari comunali. Pentru aceasta e nevoie nu de birocrați ci de o întreagă clasă de comercianți, oameni harnici și inteligenți, cari, îndemnați de câștigul propriei lor existențe, să exploreze singuri și să facă tot posibilul spre a satisface cerințele consumației și lărgirea ei treptată. Comerțul ca să-și îndeplinească menirea sa mare într'un stat organizat are nevoie de libertate de acțiune și nu de lanțuri birocratice.

Firește comerțul caută câștig, și acolo unde nu e nici control nici concurență, e ușor să degenereze în speculație, umblând și după câștiguri nepermise. Datoria autorității dar este, nu de a desființà ceeace există și a înlocuì cu funcționari, ci de a organizà mai departe, stabi-

find un control eficace și mănținând neatinsă o concurență puternică, care este singurul și marele regulator al întregului comerț. Mijloace contra speculei—și mai cu seamă a celei cu alimentele—sunt doar destule; regulamentele halelor de detaliu din toate orașele mari din apusul Europei le prevede și aplică cu mare succes — și mai cu seamă în Germania —; nu avem dar decât să le adoptăm și noi și să le aplicăm cu rigoare, în loc să distrugem comerțul, care este unul din stâlpii mari pe cari se razămă întreg fundamentul statului.

Să vedem dar cum se face astăzi la noi comerțul în detaliu de pește, urmărindu-l și aci după formele sale și după diferitele categorii de consumatori.

a. Comerțul de pește la sate.

Și aci, forma cea mai simplă de comerț de detaliu este vânzarea pe care o face la vadul bălții însuș producătorul — pescarul, arendașul sau proprietarul unei bălți — la locuitorii din împrejurimi. E vorba firește numai de pește ordinar pe care aceștia îl cumpără, fie zilnic pentru a-l consumă proaspăt, fie în timpul pescuitului mare pentru a și-l sără pe iarnă. Cu toate că nu e un comerț mare, este totuș un bine, atât pentru producător, care-și poate desface astfel cu ușurință speciile ieftine cari nu pot suportă spesele de ambalaj și de transport la o piață mai îndepărtată, cât și pentru acești locuitori, cari găsesc o hrană ieftină și higenică de care au nevoie.

Din această categorie ar mai face parte — deși nu mai e vorba de un comerț propriu zis — și învoelile pe cari le fac unii proprietari sau arendași cu locuitorii, dându-le voie, în schimbul unei taxe—numită «Băltărit», «învoeală la pește», etc.—să pescuească în baltă cu cotețe sau cu mici instrumente de mână pentru hrana lor și a familiei.

O altă formă primitivă de comerț de pește la sate, însă totuș cevă mai rafinată, sunt *Căruțașii* sau *Mălăerii*, despre cari am amintit și mai sus. Aceștia—dintre cari mulți Lipoveni de prin Brăilița, Ghizdărești, etc.—au căruțe bune, pe cari le încarcă vara cu pește sărat și când e timpul răcoros cu pește proaspăt, pe care-l cumpără ori dela piețele mari de desfacere ori de pe la bălți în timpul pescuitului mare. Ei pleacă prin sate, prin părțile cele mai izolate pe unde nu ajunge comerțul regulat, și cutreeră aproape toată țara. Negoțul lor constă mai cu seamă în schimb de naturalii, dând pește pe ouă, mălaiu, brânză, păsări și pe tot ce are țăranul la gospodăria sa; trecând apoi prin orașe, când se întorc la piață să cumpere alt pește, desfac în bani produsele

cari le-au luat în schimbul peștelui, așă că într'o călătorie fac un dublu comerț câștigând și dela una și dela alta.

Acesta — după cum am mai arătat — este unul din mijloacele cele mai răspândite pentru desfacerea peștelui ordinar, vânzându-se pe această cale la țară mai multe milioane de kilograme anual. Se poate face o idee de întinderea acestui comerț observând zilnic sutele de căruțe cari așteaptă în fața piețelor mari de pescării din Galați și Brăila.

Tot un fel de comerț ambulant la țară, ce se face mai cu seamă cu peștele sărat, sunt comercianții — mai cu seamă Lipovenii — cari cutreeră bâlciurile și cari desfac de asemenea cantități foarte mari de pește sărat.

Un comerț mai regulat, tot pentru populațiunea rurală, se face de către unii comercianți de prin diferite orășele mici — ca d. ex. Săvenii, etc. — situate în centre mari agricole și vizitate mult de țăranii din împrejurimi, cari vin acolo fie pentru a se angajà la munci agricole, fie pentru târgurile de vite, etc. Acești comercianți — cum am arătat — cumpără în mare parte direct dela angrosiștii din piețele mari cu cari au legături și cari le dau marfa pe credit. Uneori însă — cei mai mici dintre ei, cari au desfacere mai mică — cumpără abià din mâna a doua, adică abià de pe la un fel de angrosiști mai mici din capitalele de județe, cari își fac anume pentru acest scop depozite de pește sărat atât românesc cât și rusesc.

Ultimii, în fine, cari desfac peștele — mai cu seamă pe cel sărat — la țară sunt *cârciumarii de prin sate.* Deși fiecare din ei desface numai cantități relativ mici, cantitatea totală vândută în sate pe această cale este totuș foarte mare din cauza numărului mare al acestor comercianți. Și aceștia se aprovizionează în cea mai mare parte dela angrosiștii din capitalele de județe — de unde-și procură mărfuri — și numai puțini dintre dânșii au legături și cu angrosiștii cei mari din piețele centrale de desfacere.

b) Comerțul de pește la orașe.

Orașele mari din țară se aprovizionează: *a)* cu pește proaspăt din apele din acel județ ; *b)* cu pește proaspăt dela Dunăre; *c)* cu pește sărat dela Dunăre; *d)* cu pește sărat din Rusia, adus de importatorii mari dela Galați; *e)* cu pești conservați dela Dunăre și Marea Neagră, ca batoguri, afumături, icre, etc.; *f)* cu pești conservați importați, ca heringi din Norvegia, Olanda, etc., lacherdă, ton, țări din Orient, sardele în butoaie dela Adriatica, ș. a. m. d.

Pentru fiecare din aceste mărfuri sunt și diferiți comercianți cari se ocupă cu vânzarea lor. Comerțul principal însă este cu peștele proaspăt

și sărat, iar celelalte sunt articole de băcănie, de cari nu ne putem ocupă mai de aproape acì.

In fiecare oraș din țară a existat, din vremea veche încă, câte o breaslă a «Pescarilor», adică a celor cari se ocupau cu vânzarea peștelui în oraș. Ei își procurau peștele proaspăt din bălțile și eleșteele acelui județ și, din timp în timp — la zilele mari de pește — dela Dunăre, iar peștele sărat dela Galați. Consumația în timpurile obicinuite erà restrânsă, și numai în posturi — sau când se pescuiau eleșteele — se aduceà pește la piață în fiecare zi.

Acești «Pescari» arendau adeseori și bălțile sau eleșteele de prin județe, pe cari le pescuiau la timp cu instrumentele lor proprii, plătind proprietarului, sau o arendă fixă sau după greutatea peștelui prins; pe de altă parte ei aduceau și pește sărat, pe care în timpul muncilor agricole îl distribuiau la sate în județ.

Vânzarea se făceà în anumite piețe, numite de obiceiu «Pescăria», unde veniau și diferiți mici pescari dela țară, cari-și oferiau la târg la anumite zile prinsoarea lor. Comerțul acesta fiind liber pentru oricine, există în totdeauna o concurență suficientă care regulă prețurile și împiedică speculația.

Aceste timpuri patriarhale s'au trecut de mult. Căile ferate legând fiecare capitală de județ cu rețeaua cea mare, s'a dat posibilitatea de a se face o aprovizionare regulată cu pește proaspăt de Dunăre, care astfel a început a se aduce în fiecare zi pe piață și a intrà în lista zilnică de bucate a consumatorului.

Prin aceasta comerțul de pește a devenit o meserie rentabilă și mai ușoară; căci comerciantul nu mai aveà nevoie acum să cutreere eleșteele de prin tot județul, să caute să angajeze pescari, etc. ci, cu o scrisoare și un mandat poștal la comisionarul din Galați, aveà oricând marfa dorită la dispoziție. O asemenea meserie puteà acum să fie îndeplinită de oricine fără nici o cunoștință și pregătire specială, așà că de odată numărul comercianților de pește s'a înmulțit foarte mult.

Administrațiile comunale, văzând însă un comerț care începuse a merge bine, s'au gândit să-și facă și ele de acì un izvor de venituri. Modul cum au rezolvit însă această chestiune a fost cauza fundamentală a stării nenorocite de astăzi, când consumatorul e lăsat în prada speculațiunii câtorvà negustori de pește improvizați.

Comunele, în dorința de a-și creà venituri nouă, sub pretexte sanitare, au desființat vechile piețe de pescării, unde puteà venì orice pescar să-și vândă peștele ce-l prindeà, sau orice proprietar de eleșteu să-și desfacă producția eleșteului său; iar în locul lor a înființat «Halele de pescărie».

Halele au numai câtevà compartimente, și acestea se pun la licitație pentru a se închirià. Cum însă meseria de detalist a ajuns — după cum am arătat — foarte ușoară, și cum cine închiriază acum un loc în hală își asigură o clientelă cu mult mai mare, s'au împrovizat de odată o mulțime de comercianți noi de pescării, cari licitau pentru aceste locuri din hală și oferiau prețuri foarte mari pe ele.

Nu a trecut însă mult timp și cei câțivà arendasi ai compartimentelor din hală s'au cartelat între ei spre a scumpì peștele cât de mult. Ba mai mult chiar, la nouăle licitații pentru compartimentele din hală s'au oferit prețuri extraordinar de mari de către o singură persoană, care le luà pe toate, fie pe față, fie cu oameni interpuși. *Și astfel sub patronajul primăriilor în toate orașele din țară s'a ajuns a se creà un monopol al peștelui în favoarea unor speculatori.*

Rezultatul final a fost: 1) că peștele s'a scumpit enorm; 2) că vechiul comerț de pescărie care aveà soliditatea și tradițiile sale a fost desființat; 3) că proprietarii eleșteelor din județ, nemai având unde să-și vândă singuri peștele lor (vechea piață s'a desființat doar pentru motive sanitare!) și nerentându-li-se nici să-l vândă la cei cu monopolul din hale, cari din lipsă de concurenți le oferiau prețuri dirizorii, și-au secat în cea mai mare parte eleșteele, spre a le transformà în terenuri agricole; 4) că pescarii de râuri, țărancele, etc., cari înainte în anumite zile aduceau pește la piață, acum sunt alungați cu poliția sub pretext de motive sanitare (și după cererea halagiilor!); 5) că chiar producătorii dela Dunăre, cari înainte își puteau vinde prin orașe și speciile de pește ieftine pentru populația săracă, acuma rămân cu el nevândut, fiindcă halagiul din orașe are câștig mai mare la peștele de lux și peștele ieftin «nu-l mai interesează în deajuns».

Cu modul acesta dar o întreagă organizație solidă a unei ramure de producțiune principală a țerii și a unui comerț foarte mare cu tradițiile sale din vechime ajunge să se înnece din cauza unor măsuri nechibzuite datorite inconștienței administrațiilor comunale.

Acì e întreaga bubă a scumpetei peștelui și acì trebue adus leacul; orice alte încercări în altă parte aduc mai mari perturbări și măresc răul la gradul la care din nenorocire a ajuns.

X.

PESCARUL DELA DUNĂRE ŞI DELA MAREA NEAGRĂ.

După ce am descris pe larg pescăriile noastre şi modul cum se face astăzi pescuitul în apele Dunărei şi ale Mării Negre împreună cu uneltele cari servesc la acest scop, se cuvine acum — pentru a încheià această descriere — să spunem câtevà cuvinte şi despre pescarul nostru, arătând felul de vieaţa pe care-l duce el în exerciţiul grelei sale meserii.

După cum descriind pescăriile şi pescuitul m'am ferit de a da date statistice asupra producţiunii şi rentabilităţii, lucru pe care de altfel l-am dat cu îndestulare în numeroasele mele publicaţiuni privitoare la partea economică a pescăriilor noastre, tot astfel şi acì nu e intenţiunea mea de a descrie situaţiunea economică şi socială a pescarilor şi a da date statistice privitoare la numărul lor, etc.; acì mă voiu mărginì numai a schiţà pe scurt felul de vieaţă pe care-l duce pescarul în baltă, modul cum ştie el să întâmpine greutăţile acestei vieţi şi să se bucure de frumuseţile ei, şi uneltele sau instalaţiunile de cari se serveşte el acì pentru îndestularea nevoilor sale de traiu.

După cum natura în regiunea acestor pescării este cu totul aparte decât în tot restul ţerii şi de o frumuseţă unică, tot astfel şi vieaţa ce o duce acì pescarul nostru este cu totul diferită de a tuturor celorlalte categorii de locuitori ai ţerii.

Condiţiunile naturale de traiu, cu totul speciale în cari pescarul nostru petrece cea mai mare parte din vieaţa sa, au făcut dintr'însul o fiinţă aparte, cu calităţi şi defecte fizice şi morale deosebite şi chiar cu o mentalitate diferită. A schiţà măcar în linii generale vieaţa acestor oameni, munca lor, necazurile şi bucuriile lor, tradiţiile clasei din care fac parte, organizările lor pentru munca în comun, vieaţa lor casnică, etc. este a mai desvălì încă un colţ din vălul mare care ţine în întuneric vieaţa reală a poporului nostru; este a-l arătà astfel cum este el, a luà parte la nevoile şi bucuriile sale, şi a contribuì astfel la făurirea acelei unităţi de simţire şi gândire, care trebue să lege între ele cât mai strâns toate clasele şi categoriile populaţiunii, pentru a formà din ele

un *popor* și pe acest popor să-l lege de țara sa întreagă care îi este *patria*.

De sigur că nu într'o scurtă schiță se poate face o asemenea lucrare. Vieața pescarului din baltă, oricât de simplă ar fi ea, nu este numai o vieață animalică, care să poată fi explicată numai din pornirile sale fiziologice și din lupta cu condițiunile speciale ale mediului pentru a și le puteà satisface; el este din contra o ființă — deși naivă și sfiicioasă, însă inteligentă și cu mult superioară în această privință multor altor categorii din populația noastră — cu o minte ageră și cu un simț de observație și pricepere a naturii foarte desvoltat, datorit unui contact intim și unei lupte continue cu elementele ei. O asemenea ființă are dar o vieață sufletească cu mult mai complicată, care pentru a fi studiată cere un timp mai îndelungat și pentru a fi caracterizată un talent deosebit.

Nu o asemenea schiță, dar, asupra vieții sufletești a pescarului voiu ca să dau acì; aceasta s'o facă acei scriitori cari au deprinderea scrutării sufletului omenesc și talentul de a redà în forme frumoase observațiile lor. Eu aș fi fericit și numai dacă observațiunile mele n'ar aveà alt efect decât să poată fi în stare să îndemne pe asemenea scriitori să-și îndrepte studiile și cercetările lor spre această parte atât de interesantă a poporului nostru. Cât de mult poate contribuì un bun observator și literat talentat pentru a face cunoscută vieața și sufletul unei asemenea clase de populațiune și a desvoltà interesul pentru ea, se poate vedeà din frumoasele nuvele ale lui St. Basarabeanu (Dr. Victor Crasescu), cărora și eu chiar le datoresc că încă din copilăria mea mi-au trezit interesul pentru pescarii noștri de moruni dela Gurile Dunărei.

Tocmai de aceea a fost una din principalele îndatoriri pe cari și le-a impus direcția pescăriilor de a atrage și a le înlesnì artiștilor vizitarea și studiarea pescăriilor noastre; d-lui Dr. D. G. Ionescu, administratorul pescăriilor de Tulcea, i se datorește d. ex. că un scriitor de valoarea lui Sadoveanu a putut scrie admirabilele sale schițe din Deltă, atrăgând atenția lumii asupra tainelor bălții și locuitorilor ei, și tot lui se datorește că un pictor de talentul lui Ștefan Popescu a redat în colori câtevà din frumusețile neîntrecute ale bălții.

Să sperăm dar că, după asemenea începuturi strălucite, numărul acelora cari vor fi atrași spre asemenea studii va crește și descrierile cari să facă cunoscută în toate detaliile ei vieața sufletească a pescarului nostru se vor înmulți.

1. Originea și naționalitatea pescarilor.

Încă dela începutul acestei lucrări am arătat că, pe când pescuitul în râurile și păraele din interiorul țerii precum și din toate regiunile Carpaților locuite de Români se practică numai de pescari români, la Dunăre pescarii sunt de naționalități diferite. Încă din timpurile cele mai vechi, malurile acestui mare fluviu au fost calea cea largă pe care veniau diferitele popoare, cari năvăliau dela răsărit spre apus și petreceau acì un timp mai mult sau mai puțin îndelungat, unde își aveau hrana asigurată în bogatele sale pescării ; unele din ele au lăsat oareșcari urme din trecerea lor, altele au dispărut fără a se mai ști ceva despre ele.

Și astăzi pe Dunăre, dela Porțile de fier până la gurile ei, găsim pescari de diferite naționalități, dintre cari unii și-au conservat în totul limba cu obiceiurile și tradițiile țerii din cari au venit.

Pe partea de sus a Dunărei noastre — dela Porțile de fier până la Silistra — elementul principal, care predomină pe amândouă malurile, sunt pescarii de naționalitate Români, cari pescuesc atât în albie cât și în bălți; și între aceștia Turtucăienii sunt cei mai răspândiți cari pescuesc aproape toate bălțile de pe amândouă malurile. Numai prin excepție vine pe acì și câte un pescar lipovean din Tulcea pentru sezonul pescuitului de vară și se întoarce iarna înapoi. (Tabela XIX).

Dela Silistra în jos încep apoi a se arătà tot mai mulți pescari de origine străină, locuitori de pe malul drept dobrogean ; între aceștia cei dintâi sunt pescarii turci — din Silistra, Hârșova, și Issaccea — puțini la număr, cari pescuesc mai mult în Dunăre cu lăptașele, sacimalele și tot felul de cârlige. După ei vin apoi Lipovenii din Ghizdărești, din Satul lipovenesc de lângă Brăila și mai cu seamă din Carcaliu; din aceștia însă, acei din cele două dintâi sate se ocupă mai mult cu comerțul ambulant de pește prin sate — «Mălăierii» — decât cu pescuitul propriu zis. Pe toată această distanță însă, dela Silistra la Tulcea, numărul pescarilor români rămâne covârșitor, căci, afară de satul Carcaliu, toate satele frumoase și bine populate de pe malul dobrogean până la Tulcea sunt curat românești și locuitorii lor sunt pescari îndemânateci, ocupându-se încă din vechime cu această meserie. De asemenea și cei de pe Borcea și de pe malul drept al Dunărei până la gura Prutului sunt cu toții Români.

Dela Tulcea în jos, însă, spre gurile Dunărei cât și spre Sud în regiunea marilor lacuri litorale, începe amestecul cel mare al naționalităților. Aici o parte din vechii pescari români băștinași au fost prin multe părți în-

locuiți prin noi coloniști, Cazaci Ruși și Lipoveni, emigrați în aceste locuri din cauza persecuțiunilor din țara lor, sau aduși înadins în timpul diferitelor ocupațiuni rusești, pentru colonizarea cu ei a regiunii gurilor Dunărei. Și astăzi mai sunt încă bătrâni prin satele moldovenești dela Razim — Calica, Sarinasuf, Sarighiol, Enisala, etc. — cari povestesc cum părinții lor erau primii vătafi la năvoade și că «ei au învățat întâiu pe Cazaci să tragă cu năvodul, căci aceștia veniseră acì numai cu carmacele și setcele»; abià astăzi reîncep acești vechi pescari moldoveni a-și câștigà din nou prin munca și destoinicia lor locul care li se uzurpase pe nedrept.

Lipovenii au venit acì — mai întâiu pe la începutul secolului trecut — dela gurile Donului, unde erau persecutați de guvernul rusesc, care după cum povestesc bătrânii le tăià capetele la cei așezați în partea de sus și le aruncà în fluviu, lăsându-le să le aducă apa la vale în regiunea gurilor ca să-i vadă cei de jos.

Atunci Cazacii disidenți dela gurile Donului (Lipovenii) au plecat în număr de vreo 20.000 sub conducerea atamanului lor Nekrassoff spre Turcia, și o parte dintr'înșii s'au așezat la gurile Dunărei, mai cu seamă în Tulcea, Ismail (Nekrasofca) și în satele Sarikioi, Jurilofca și Vâlcov.

In diferitele ocupațiuni rusești de mai târziu s'au mai adus apoi și alți coloniști lipoveni ca «pescari experimentați» dela gurile Volgăi.

Lipovenii aceștia nu sunt o națiune aparte, ci numai o sectă religioasă—zisă «Staro-Obrjateț» sau «Staroveri» adică «de legea veche»—dar sunt subîmpărțiți într'o serie de mai multe alte secte («Popovți» adică cu popă, fără popă sau «Bez-Popovți», Molocani, etc.) Ei locuesc (în regiunea pescăriilor) mai cu seamă în Jurilofca și Sarichioi (pe Razim), Ghizdărești, Tulcea și Carcaliu (pe malul drept al Dunărei) Brăila (Satul Lipovenesc), Ismail și Vilcov, pe malul stâng al Dunărei.

Nu cred că pot să caracterizez mai bine apucăturile curioase ale acestui popor primitiv și totodată să fiu ferit de orice bănuială de parțialitate, decât reproducând acì un pasaj din memoriile fostului guvernator al Basarabiei la 1903—1904: *Prince S. D. Ouroussof* (Ancien ministre de l'intérieur de Russie), *Mémoires d'un Gouverneur*, traduits d'après le manuscrit. (Paris, libraire Félix Juven, 1908).

Iată cum îi descrie el — de altfel cu multă simpatie — pe Lipovenii dela Vâlcov (pag. 199—203):

«Au nombre des arrêts que nous fîmes en route, je me souviens surtout de notre visite au village de Vilkovo, habité par les descendants de Grands-Russiens venus jadis se fixer là.

«On m'avait prévenu que, à Vilkovo, je verrais quelque chose de «très particulier» comme on dit en Bessarabie. Le commissaire de police assurait que les gens de ce village étaient ivrognes et turbulents. D'autres

parlaient de la situation originale de Vilkovo ; d'autres encore se réjouissaient à l'avance de goûter au caviar de Vilkovo. Enfin le docteur qui nous accompagnait affirmait que les têtes des Vilkoviens étaient organisées de telle manière que, lorsqu'ils se fracturaient le crâne en se battant à coups de rames, leurs blessures se fermaient en quinze jours, alors que d'autres gens en serait morts.

«Le village de Vilkovo est situé au bord de l'eau, non loin de l'embouchure du Danube ; les bras du fleuve le partagent en plusieurs quartiers, si bien que les communications se font au moyen de bateaux, presque autant qu'à pied. Pour le Vilkovien l'eau est l'élément naturel et le bateau une seconde maison. Au commencement de la semaine, tous les hommes valides prennent la mer et jettent leurs filets, afin d'attraper de gros poissons, tels que dauphins blancs (e vorba de Morun N. A.), esturgeons, sterlets, puis les filets sont visités à tour de rôle et, le samedi, les pêcheurs rentrent avec leurs prises.

«Les Vilkoviens forment des associations qui se querellent sans cesse entre elles, de même qu'avec les Roumains du voisinage, apropos des lieux de pêche, ou lorsqu'une association s'empare du poisson trouvé dans un filet qui ne lui appartient pas, ce qui arrive fréqummeent. Alors, en pleine mer, les pêcheurs lésés montent à l'abordage du bateau de leurs rivaux et la dispute dégénère bientot en une bataille à coups de rame, si bien qu'on ramène généralement quelques hommes grièvement blessés, au crâne fracturé. D'après le médecin du lieu, leur prompte guérison est la preuve de l'adaptation héréditaire des têtes des Vilkoviens à ce genre de blessure.

«Notre bateau ayant stoppé, un dimanche, au débarcadère du vilage, nous vimes le spectacle original d'une foule grande-russienne gaie, parée, un peu turbulente et grisée. Les hommes en blouse de cotonnade rouge, les femmes portant les robes bariolées, les fichus et les châles que Moscou leur expédie, les colliers de veroterie autour du cou, des graines de tournesol dans leurs poches, s'étaient rassamblés pour voir arriver le gouverneur et manifestait cette gaîté et cette hardiesse nuancée de critique malicieuse, cette ironie prête à s'exprimer en paroles, que je commençais à oublier parmi les Moldaves flegmatiques et paresseux, soumis et come humiliés. Pour les Vilkoviens, la visite du gouverneur était une sorte de distraction imprévue, à laquelle ils prenaient part volontiers. Ils formaient quelque chose d'analogue à la foule en habits de fête qu'on voit dans les comédies de moeurs russes. Ils se montrent très aimables et accueillants ; néanmoins, ils bavardèrent entre eux avec assez peu de cérémonie, échangeant des plaisanteries et des traits d'esprit riant à gorge déployée quand une saillie leur paraissait réussie. Il

faut se rappeler que tous les hommes étaient un peu gris, grâce au commerce très actif du dépôt officiel d'eau-de-vie du village, qui débite pour 80.000 roubles d'alcool par an.

«Du poisson sur les bateaux, du poisson fendu en deux sur des planches près du débarcadère, du poisson dans les cavités remplies de glace, des conversations sur les règlements de pêche vexatoires, voilà presque tout ce que j'ai vu et entendu à Vilkovo. Une quinzaine d'acheteurs de poisson en gros fournissent à crédit des instruments de travail et font des avances aux pêcheurs qui leurs livrent, le samedi, toute leur pêche, à un prix convenu et soumis à des variations, hausses et baisses, dépendant autant de l'entente des grands acheteurs entre eux que de l'offre et de la demande.

«Sur chaque quintal de poisson ou de caviar, le marchand retient une certaine somme, le 10 ou 15%, qu'il verse à l'administration locale comme paiement des impôts et des dépenses communes du village. De cette manière, c'est le poisson qui paie les impôts des habitants, des invalides comme de ceux qui peuvent travailler.

«Après avoir écouté les pêcheurs qui se plaignaient d'être exploités par les grands marchands, et les grands marchands qui se lamentaient sur la mauvaise foi des pêcheurs, je visitais le village et ses institutions.....».

Firește, aș puteà adauge încă multe detalii interesante din vieața Lipovenilor, căci pe lângă capetele sparte și bărbile smulse nu lipsesc la desele lor certe și beții — cari constitue aproape starea lor permanentă — și alte cruzimi mai mari.

Rușii mici (Maloruși sau Haholi) sunt Cazaci zaporojeni dela gurile Niprului, plecați de acolo—după cum spune tradiția lor—în număr de 8000, la 1775 când, în urma ordinului împărătesei Caterina II-a, ultima Sietce Zaporojană de pe malurile râului Podpilnaia a fost desființată. Ei au venit mai întâiu la gurile Dunărei unde au stat până la 1785, însă certându-se cu Lipovenii au plecat, după invitarea guvernului austriac, în Banat lângă Tisa. Alungați apoi și de acolo au venit în Dobrogea la Seimeni pe malul Dunărei, iar pe la 1813 au plecat spre Caterleț și apoi la Dunăvăț spre a formà acì o sietce ; purtarea lor însă erà atât de dubioasă — dând ajutor Turcilor pe față și Rușilor în ascuns în acelaș răsboiu dintre ei — încât sietcea lor a fost desființată la 1828 (vezi: *La petite Russie d'autrefois. Dessins par les Académiciens G. I. Vassilkowski* et. N. S. *Samokisch*; texte explicatif du Professeur *D. I. Evarnitsky).*

In afară de Ruși și Lipoveni în regiunea Deltei Dunărei se mai găsesc câțivà pescari *turci* și *tătari,* iar la mare—după cum am mai arătat—*greci* și *turci.* Grecii sunt în mare parte originari din aceste locuri, probabil descendenți ai locuitorilor vechilor cetăți grecești cari erau în antichi-

tate pe toate coastele Mării Negre, iar Turcii sunt aici sau din timpurile dominațiunii turcești, sau vin în fiecare an pentru pescuitul calcanului.

Toți acești pescari, de origini străine neamului nostru, veniți — în afară de Grecii și Turcii dela mare — în aceste locuri în timpuri relativ recente, au adus obiceiurile și tradițiile neamului lor, pe cari în mare parte le-au conservat și aici. Fiecare din ei au credința și superstițiile lor deosebite, au modul lor deosebit de a-și construi case și a-și organizà gospodăria, au portul lor deosebit, au chiar unele unelte de pescuit diferite — cu toate că în această privință contopirea s'a făcut demult, etc. etc.

Dar mai cu seamă ei se deosebesc prin totalitatea acelor însușiri fizice și sufletești cari reprezentă capitalul moștenit și cari constituesc caracterul specific al fiecărei rasse sau naționalități. Studiul tuturor acestor deosebiri, firește, poate constituì un interesant subiect de studii etnografice, și antropologice chiar, dar nu acì este locul de a tratà asemenea chestiuni. Cel mult cetitorul poate vedeà în ilustrațiunile date în această lucrare diferențele exterioare ca port, locuință, etc. între diferitele naționalități și aspectele satelor lor.

Fig 384. O stradă cu biserica lipovenească din Jurilofca.

In Figurile 83, 83 bis, 84, 87, 87 bis, 248, etc. se văd aspectele diferitelor sate și tipuri de pescari lipoveni. In figurile 85 și 86 și Tab. XXI se vede satul Turtucaia și tipurile pescarilor români de acolo; In figurile 107, 211, 212 se văd tipurile pescarilor turci și greci dela mare; în fig. 214 și 216 pescari Turci de pe Dunăre, etc.

In fine spre completare mai dau acì: figura 384, care arată o stradă din Jurilofca cu casele pescarilor Lipoveni și biserica lipovenească, figura 385 arată case de ale pescarilor români și haholi din Chilia Veche și Fig. 386 arată diferite tipuri de pescari români (Cojani) dela balta Ciobanului (lângă Hârșova).

De asemenea în toate tabelele cari ilustrează această publicație se văd toate tipurile de pescari dela Dunăre de toate naționalitățile.

2. Vieața în baltă.

Cu toate aceste deosebiri fundamentale între diferitele neamuri din cari e constituită clasa pescarilor noștri dela Dunăre, există între ei totuș și o serie de mari asemănări, cari-i apropie între dânșii și-i disting de restul populațiunii din țară.

Aceste asemănări sunt datorite condițiunilor de vieață identice și cu totul particulare în cari trăesc; sunt datorite influenței vieții de pescari — cu toate bunele și relele ei— și traiului în baltă care le împregnează o serie de caractere fizice și morale uniforme. Studiul amănunțit al acestora, din care să se vadă omul astfel cum l-a fasonat mediul special în care trăește, poate constitui o importantă contribuțiune la studiul antropogeografic al României.

Fig. 385. Case de ale pescarilor români și ruși din Chilia Veche.

Fără a urmări acì rezolvirea unor probleme științifice atât de înalte, voiu cercà totuș să schițez felul de vieață al pescarului, spre a pune încă odată în evidență greutățile ce are el a le întâmpinà și pregătirea fizică și morală care e necesară spre a puteà fi în stare să exercite această meserie.

* * *

Nici una din toate categoriile de populațiune a țerii noastre nu este constrânsă prin meseria sa a sta izolat, într'un contact atât de intim cu natura și a fi expus în fiece moment la toate capriciile și pericolele ei, ca pescarul dela Dunăre și Marea Neagră. Dacă sunt câte unii pescari mai norocoși, cari câte odată pot să-și exercite meseria mai liniș-

ţi pescuind în vreo apă din apropierea satului lor, aşà ca să se poată întoarce seara acasă spre a duce o vieaţă omenească, apoi la cea mai mare parte din ei e cu totul altfel. Cea mai mare parte din pescarii dela Dunăre şi dela Mare sunt nevoiţi să-şi părăsească casa şi familia pe întreg sezonul de pescuit spre a se mută în baltă sau pe la vreun cot al Dunărei, sau chiar spre a umblà din loc în loc, urmărind bancurile de peşti unde se arată etc.

Indată ce primăvara se deschide pescuitul, pescarii Cegari, sau Carmacgiii vânători de Morun şi Nisetru, sau Priponarii şi toţi cei ce pescuesc cu cârligele în Dunăre, cu toţii pleacă de prin satele lor şi se duc fiecare pe la câte un cot izolat, pe care şi-l aleg la malul Dunărei, spre a-şi face acolo mica lor instalaţie şi a-şi întinde cârligele cu cari pescueşte în acel loc întregul sezon, adică până toamna la S-tul Nicolae.

Când vine epoca scrumbiilor de Dunăre, satele de pescari se golesc încă de pe la mijlocul lui Fevruarie, căci fiecare pleacă cu lotca şi setca, îşi caută un loc pe Dunăre sau la malul mării şi începe a pescuì; dacă nu e bun locul, pleacă înainte şi caută altul ş. a. m. d. Şi aceasta durează până la sfârşitul lui Maiu, când însă se începe pescuitul pe Dunăre sau în baltă, la care pleacă şi ei.

Fig. 386. Tipuri de pescari Români dela Ciobanu (lângă Hârşova).

La zăvoadele de Morun dela malul mării — «la Cosă» — pescarii vin primăvara şi nu se mai întorc la satul lor decât la S-tul Nicolae, când e ziua socotelii lor de fine de an.

La închisul bălţilor Brăilei pescarii din Gropeni pleacă primăvara pentru a pregătì materialul şi nu se întorc decât toamna după ce se ridică leasa.

La Ericurile de chefal pleacă pe la Iunie sau chiar prin Maiu, pentru a săpà gârlele şi a pregătì materialele din timp şi apoi se întorc tocmai toamna.

Năvodarii turtucăieni pleacă pe la toate bălţile la August şi nu se mai întorc decât la Sf-tul Neculae, iar Orierii o ieau pe Dunăre dela Turtucaia şi nu se opresc decât la Sulina. Micul pescar care închide o gârlă din Deltă sau care îşi face coteţe în stuf trebue să stea tot anul lângă dânsele şi să le caute în fiecare zi ş. a. m. d.

In tot acest timp, acești pescari apar numai rareori, pe câtevà zile, ca musafiri pe la casele lor proprii, iar restul timpului trăesc în completă izolare pe malul vreunei bălți sau vreunui braț de Dunăre, pe vreun ostrov sau pe malul nisipos al mării.

Dar nici iarna nu o pot petrece în liniște acasă, căci, îndată ce îngheață bălțile, se începe pescuitul mare cu năvoadele, pescuitul cu zătoanele, arcacele, cotețele, etc. și ține până la epoca desghețului.

Uneori pescarii pleacă în grupe mai mari, d. ex. la pescuitul scrumbiilor, la zăvoadele cele mari de moruni dela Cosa, la leasă sau la năvoade, etc. Foarte des însă ei trebue să pescuească izolați numai în tovărășia ajutoarelor lor («Pulupainici» la Lipoveni), fiecare pe la câte un colț pe care și-l alege și pe care-l schimbă de multe ori dacă vede că nu-i cu noroc.

In tot acest timp care-l petrece pescarul în pustietatea bălții, fără nici un alt contact decât cu cei câțivà tovarăși ai săi, fără vreun centru mai apropriat — oricât de mic ar fi el — de unde să se poată aprovizionà zilnic cu cele necesare, el este expus la tot felul de pericole inerente traiului în aceste locuri și avizat numai la propriile sale puteri și la resursele bălții. Este dar natural ca acest fel de vieață să desvolte într'însul o putere de inițiativă cu mult mai mare, să-i ascută bine simțurile și darul de observație al naturii și să-l facă un bun cunoscător al naturii încunjurătoare.

* * *

Când pleacă pescarul de acasă, cu câtevà zile mai înainte, el și tovarășii sau ajutorii săi își pregătesc bine lotca «călăfatuind-o» și «cătrănind-o» și tot astfel își pun în regulă și toate uneltele cu cari au să pescuească. Apoi își încarcă în lotcă, pe lângă instrumentele de pescuit și uneltele necesare pentru repararea lor, cevà de ale îmbrăcămintei, câtevà merinde de ale mâncării, un ceaun pentru borș și mămăligă, un ceainic, un topor, câtevà scânduri, un ghionder, o rașcă, un târpan, etc., și câte o țoală sau un lăicer pentru așternut. Aceasta este toată gospodăria sa cu care are să trăească mai multe luni, rămânând ca tot restul să i-l procure balta și dibăcia sa de a ști să se organizeze; numai pâinea, malăiul și alte câtevà de ale mâncării rămâne să și le procure din timp în timp dela Cherhanaua cea mai apropiată, la care-și predă peștele prins, și care și ea poate fi situată la o distanță destul de mare.

In mersul lor, dacă au vânt bun, întind pânzele și merg repede fără multă osteneală (Fig. 241 pag. 469); în acest timp lopătarii profită și

se odihnesc dormind sau făcând tot felul de glume. Dacă însă e liniștit, atunci trag la lopeți ceasuri întregi, de curg sudorile de pe ei, și ispolul cu care ieau apă din Dunăre — ei o preferă pe cea de baltă fiind mai limpede — trece din mână în mână pentru a le potoli setea.

După ce au mers toată ziua, pescarii noaptea leagă lotca de mal și dorm în ea, iar dacă e vremea rea și furtună mare, o scot pe mal și o întorc cu fundul în sus culcându-se cu toții sub dânsa.

Ajunși la locul unde vreau să se instaleze, caută un mal neinundat, trag lotca pe el și încep a-și face *adăpostul*. Dacă nu au însă lemnele necesare la dispoziție, ei scot deocamdată cele 4 lopeți dela lotcă și le înfig cu câte un capăt în pământ, încrucișându-le la celălalt capăt 2 câte 2 și legându-le la încrucișătură cu câte o frânghie sau o mlajă de salcie; pun apoi deacurmezișul peste cele 2 cruci ghionderul sau Catargul și peste acesta pânza dela Catarg, ale cărei margini le prind de amândouă părțile cu țăruși în pământ (Fig. 387); nu mai au acum decât

Fig. 387. Cort pentru adăpostul de noapte al pescarilor, pe malul Dunărei, făcut din lopețile, catargul și pânza dela Lotcă.

să taie repede cu târpanele cevă stuf sau papură din baltă și saltelele cu pernele pentru repaosul de noapte sunt de asemenea gata.

Le mai rămâne dar să se îngrijească de o mâncare caldă; 2 bețe de salcie cu cracane în vârf înfipte cu câte un capăt în pământ susțin un alt băț orizontul de care e prins cu un cârlig ceaunul, cevă pește pescuit la repezeală din baltă sau din Dunăre cu instrumentele ce le au și borșul e repede gata, după care apoi vine somnul bine meritat.

In Tabela XIX se vede popasul pe malul Dunărei în apropiere de

Brăila al unor asemenea pescari vintirigii cu corturile întinse și cu preparativele de mâncare.

Când pescarul își alege locul unde vrea să pescuească, ele își face un adăpost mai bun. Dacă are de gând să pescuească numai puțin în acel loc, își face un cort însă mai solid, tăindu-și lemn din sălcii, căci lopețile îi trebuesc la lotcă; astfel în fig. 388 se vede o așezare provizorie de pescari vintirigii la hotarul Domeniului Brăilei spre moșia mare, cu corturile lor, făcute din pânzele dela lotcă, pe malul unei bălți.

Dacă însă are de gând să rămână mai mult timp în acel loc, atunci se instalează mai bine. A două zi de dimineață dar se încep preparativele pentru o instalare mai definitivă, și primul lucru este înjghebarea

Fig. 388. O așezare de pescari Vintirigii la hotarul Domeniului Brăilei spre moșia mare, cu corturile lor făcute din pânzele dela lotce și cu uneltele lor de pescuit.

unui adăpost de noapte mai solid, a unei colibe. La facerea acesteia trebue ca balta să furnizeze toate materialele necesare, căci pescarul cele mai de multe ori nu are la el decât toporul pentru tăiat lemne din sălcii, târpanele pentru stuf și cuțitul pentru toate nevoile.

a) Colibele, bordeiele și casele pescarilor din baltă.

Forma și felul colibelor variază după tot felul de împrejurări și mai cu seamă după locul și natura terenului unde trebue să-și facă colibele, după materialele pe cari le găsește, după numărul pescarilor cari au a se adăposti în ele și după timpul când au a sta într'un loc. Astfel pescarii de scrumbii de Dunăre din regiunea Deltei, cari se mută mereu

din loc în loc își fac colibele mai puțin solide, însă ei au nevoie să-și

Fig. 389 coliba năvodarilor dela Frumușița.

Fig. 390. O colibă pescărească dela Brateș. Pescarii frig un pește la foc pentru mâncare.

usuce mereu setcele, căci altfel putrezesc în scurt timp; pentru aceasta

ei se asociază în totdeauna mai multe lotci la un loc, cari își fac coliba împreună și au un bucătar comun; lângă colibă însă ei fac uscăturile lor de setce (numită de Lipoveni «Plavcă»), cari sunt o serie de «spânzurători» constând fiecare din câte o prăjină lungă orizontală, sprijinită cu capetele ei de cracanele din vârfurile a 2 prăjini verticale, înfipte fiecare cu câte un capăt în pământ.

Năvodarii, cari sunt câte 10—12 la un Năvod și nu stau mult timp în același loc — dacă nu au colibe permanente la vadul bălții — fac simple adăposturi de stuf sau de papură. Figurile 389 și 390 arată d. ex.

Fig. 391. Coliba pescarilor dela balta Oltina.

2 colibe de stuf foarte primitive a năvodurilor de pe Brateș și dela Frumușița. In Figura 391 se vede o colibă mai mare — de forma cea mai răspândită la pescari — a pescarilor dela Oltina și în Figura 392 o colibă de același tip însă tocmai dela Bălțile Somovei.

Mai interesante sunt colibele ce se fac acolo unde locul e inundat sau se inundă ușor; acestea se fac pe piloți, înălțate dela pământ astfel ca apa să nu poată ajunge până la nivelul paturilor. Figura de jos din Tabela LXIX arată 2 asemenea colibe dela o gârlă din Balta Brăilei în timpul inundațiilor mari; în această figură se pot vedeà totodată și

scene interesante din vieața pescarilor de acì precum și poloacele în cari dorm ei.

Tot astfel și în tabela LXX se vede coliba înălțată pe piloți a păzitorilor dela leasa dela Filipoiul; aceștia având material lemnos și ostrețe dela garduri în abundență, au putut să-și facă coliba lor mai solidă. De altfel această tabelă dă un tablou foarte caracteristic pentru vieața din baltă a pescarilor gropeneni.

Fig. 392. O colibă pescărească dela Balta Somovei.

Un tip foarte interesant de colibă primitivă este cel arătat în figura 393, care reprezentă coliba pescarului dela gardul cu coteț din gârla Ghiolului Fortuna din Deltă; acesta stă acì aproape tot anul.

Și mai interesante sunt încă tipurile de colibe pe cari le fac pescarii turtucăieni pe terenul inundabil.

Fig. 393. Coliba pescarului dela gardul cu coteț din gârla Ghiolului Fortuna din Deltă.

Ei bat stâlpii și așează paturile la o înălțime astfel ca apa oricât de mare ar veni să nu poată ajunge până la ele; apoi la partea superioară a colibei pun nuele îndoite, peste cari așează rogojini, formând astfel un acoperământ cum se face la covergile (coviltirele) la căruțele din acea regiune. In figura 394 se vede coliba vătafului dela leasa dela balta Călărași. Când sunt pescari mulți — ca d. ex.: pentru lucrătorii dela leasă — ei formează un șir lung și conținuu de asemenea colibe având aparența unui tren, ba chiar câte odată fac o serie de asemenea șiruri de colibe având aparența unei mahalale pescărești.

Tabela LXXII arată coliba cea mare a lucrătorilor dela leasa dela balta Călărași.

* * *

Toate aceste colibe se fac acolo unde pescarii nu au a sta decât un timp mai puțin îndelungat și numai în anotimpurile mai calde. Sunt însă foarte multe locuri unde pescarul trebue să petreacă aproape tot anul, și adeseori chiar — când Dunărea nu îngheață — și o bună parte din iarnă. Astfel d. ex.: la otacurile de cegari, la zăvoadele de moruni dela mare sau dela Dunăre, etc., la gura unor gârle cu cotețe din Deltă ș. a. m. d. La acestea se fac colibe mai solide și chiar *bordeie* sau *case de baltă*, cari oferă un adăpost mai sigur, câtă vreme nu vin inundațiile să le cuprindă.

Fig. 394. Coliba vătafului dela leasa dela balta Călărași.

Tabela VII, care reprezentă un otac de cegari de pe malul Dunărei Măcinului, arată un asemenea tip de bordeiu pescăresc. Acesta servește firește numai ca adăpost de vremea rea, căci când timpul e frumos, fiecare preferă să doarmă afară.

Astfel de mici construcții — bordeie sau case — se văd în Deltă, pe malurile tuturor brațelor, fie de ale cegarilor, fie de ale carmacgiilor și priponarilor, cari stau acolo până aproape când îngheață Dunărea. Tot

astfel de case, chiar cevă mai bune, se văd în Deltă pe la gurile gârlelor aparţinând pescarilor cari închid aceste gârle cu garduri cu limbi şi aşează cotețe în ele; ei locuesc aci tot anul — trebuind zilnic să controleze oboarele dela garduri — şi de aceea au chiar câte o mică gospodărie, uneori cu grădină de legume lângă casă şi câţivă gutui ca arbori fructiferi; ba pe unele locuri — când grindul este mai înalt — pun chiar şi viţă de vie. Gutuile dau aci o rentabilitate foarte bună.

Construcţiuni—deşi cu totul primitive, făcute din stuf, însă totuş cevă mai solide—se fac pe la zăvoadele cele mari de carmace dela malul mării şi pe unele locuri pe malul Dunărei, căci şi la aceste pescarii vin din satele lor şi trebue să stea cel puţin 9 luni pe an. Astfel e d. ex. coliba din figura 102 a pescarilor dela un zăvod dela Portiţa, sau cea din figura de jos din tabela LXXII şi cele din tabelele IX şi X, cari reprezentă instalaţiunile dela zăvoadele dela mare.

Aceste bordeie şi case cu un caracter mai permanent se construesc în baltă în diferite feluri şi din diferite materiale accesibile. Tipurile cari se întâlnesc mai des sunt următoarele:

a) *Casele de stuf gol, fără lut.* Se face un schelet de lemn de salcie ca la orice casă simplă şi se acopere cu stuf. Pereţii însă se formează din maldări de stuf aşezaţi în picioare, cari se prind pe amândouă părţile între câte 2 leaţuri de lemne. După înălţimea casei, se pun câte 2 sau 3 rânduri de leaţuri, la distanţe ca de 70—80 ctm. unul de altul. Acestea sunt mai mult colibe cari au numai forma de case şi se fac mai mult pe la zăvoadele de carmace dela mare.

Figura 102 dela pag. 252 arată o asemenea casă tipică. De asemenea în figura de jos din tabela LXXII se vede o asemenea casă în care dorm pescarii la un alt zăvod dela mare. Această figură dă tot odată şi o scenă caracteristică din vieaţa pescarilor la zăvod, arătând masa lor.

b) *Casele de stuf unse cu lut.* Tălpile, cosoroabele, grinzile şi stâlpii cari compun scheletul casei se fac din lemn gros de sălcii; apoi se formează pereţii din maldări de stuf aşezaţi în picioare unul lângă altul, peste cari se pune transversal — pe dinăuntru şi pe din afară — o serie de brâe (zise şi «Brâne») de lemn sau de trestie «legate în cleşte» cu mlajă de salcie. Peste pereţii astfel formaţi se pune apoi lutul. Mai întâiu se ieau bucăţi mari de pământ lutos bine mestecat şi se aruncă acești bulgări cu putere peste peretele de stuf («Bulgăreala casei»); apoi se lasă puţin să se sbicească şi se începe «unsul» cu lut mai fin, care se întinde cu mâna ca o tencueală. Invelişul se face apoi de stuf care se aşează pe căpriori de salcie.

Aceste case de stuf se fac pretutindeni în baltă şi sunt foarte bune, atât fiindcă sunt uşoare, aşă că nu se afundă când se îmmoaie pământul

în timpul inundațiilor, cât și fiindcă vara sunt răcoroase și iarna călduroase.

Marele lor inconvenient este că șoarecii și guzganii — cari sunt foarte numeroși în baltă — se încuibă în pereți și circulă în toate părțile prin locurile deșerte dintre bețele de trestie.

c) *Casele de îngrăditurâ de nuele.* Acestea se fac întocmai ca și casele de stuf, numai că la pereți în loc de stuf se pun «pari» pe cari se îngrădesc nuele și apoi peste acestea se face bulgăreala și unsoarea cu lut.

Tabela LXXIII arată două tipuri de case din baltă — una din balta Brăilei (jos) și alta dela balta Pietrele din Vlașca — ai căror pereți sunt făcuți la una din stuf și la alta din nuele.

In Chilia veche cea mai mare parte din casele pescarilor — cari sunt foarte practice — sunt făcute cu pereți de stuf.

d) *Casele de Chirpiciu*; acestea sunt cele mai răspândite în bălțile Dobrogei și mai cu seamă în Delta Dunărei.

Chirpiciul este un pământ lutos sau clisos, pe care-l mestecă bine cu paie — sau cu Rogoz — și fac apoi din el un fel de cărămizi mari necoapte, late cât grosimea zidului casei pe care vor s'o construească și pe cari — după ce le dă forma cuvenită — le lasă să se usuce bine.

Acest pământ îl găsesc în baltă pe la unele grinduri sau prin malurile Dunărei, și dacă nu-l au în locurile unde le trebue, se duc de-l cară cu lotcele.

In figura de sus de Tabela LXXII se vede la un zăvod dela mare: în fund o casă de Chirpiciu, iar în față pe pământ o grămadă de cărămizi de Chirpiciu întinse la uscat, cu cari urmează să se construească aci o nouă casă.

Casele de Chirpiciu în baltă se fac fără nici un schelet de lemn, ci numai punându-se blocurile de pământ (cărămizile) udate cu apă unele peste altele, spre a formă pereții. După ce aceștia sunt gata, se ung cu lut și se văruesc.

e) *Casele de pământ bătut între scânduri.* In multe părți în baltă, pe tot lungul Dunărei, în loc să facă cărămizi de Chirpiciu, se face întreaga casă dintr'un singur bloc. In locul unde vine peretele se pun 2 scânduri, la o distanță una de alta egală cu grosimea zidului, și se pune între ele pământ lutos care se bate bine cu maiurile, formându-se astfel de jur împrejur temelia. Apoi se ridică scândurile mai sus, se pune iarăș pământ între ele, care se bate cu maiurile, și așă mai departe se înalță pereții până sus fără nici un schelet de lemn. Apoi se ung cu lut și se văruesc ca și casele de Chirpiciu.

Acoperișul la toate aceste tipuri de case se face din stuf, și anume în 2 feluri:

a) *Stuful așezat românește*, adică punându-se stuful în întregime cu

spicul în sus spre creasta casei, și anume sau într'o singură pătură ca în fig. 102, pag. 253, sau în mai multe rânduri, ca în figura de jos din Tabela LXXIII.

b) *Stuful așezat nemțește*, adică cu stuful tuns ca în Figura 365, pag. 693. Acest din urmă înveliș e mai durabil și se numește înveliș cu «Stuf solzit». Acest mod de așezare a stufului, fiind mult mai costisitor, se pune numai la construcțiile mai solide, ca Cherhanale, etc.

Acestea sunt modurile principale de construcție a caselor din baltă. Firește, unele din ele sunt simple bordeie, servind ca adăpost numai acelor pescari cari stau în baltă un timp mai scurt și cari apoi merg iarna la casa lor — mai mult sau mai puțin confortabilă — din sat. Altele sunt numai niște colibe mari pentru lucrători—un fel de cazărmi—ca cele din Tabela LXXII jos, în cari de asemenea pescarii petrec numai o parte a anului. Altele însă sunt case bune confortabile — ca cele dela gurile gârlelor din Deltă (Tabelele LXVI, LXVII și LXVIII) — în cari pescarii locuesc tot anul. Altele în fine reprezentă întregi complexe de case pentru o gospodărie pescărească mai mare, cum e d. ex. Gospodăria de Carmacgii dela Calinova. Aici — după cum se vede în Tabela VIII — sunt câtevà mici case pentru pescari și diferite instalațiuni pentru o mai bună hrană a lor, ca d. ex. un cuptor de pâine, ba chiar și un fel de baie de aburi foarte originală, care Lipovenilor le place foarte mult.

Baia (Tabela VIII fig. 7) este o mică căsuță cu un cuptor, a cărui gură dă afară sau în tindă, iar fundul său de cărămidă netencuită dă într'o odaie, care e baia propriu zisă. Se face foc în cuptor până ce cărămizile se înfierbintă bine și apoi pescarii desbrăcați încep a aruncà apă cu gălețile peste ele spre a produce vaporii; când au asudat bine, fug toții goi — iarna ca și vara — de se aruncă în Dunăre ca să-și iea dușul rece cuvenit.

Pentru *încălzit*—și în general ca combustibil— utilizează stuf, lemne de salcie, etc.; dacă însă acestea le lipsesc, atunci se ajută cum pot după regiuni. Astfel în Balta Brăilei se găsește forte mult *Aleor* (*Euphorbia salicifolia*) care crește în fiecare an după înălțimea apei, încât în unii ani de ape mari ajunge de înălțimi colosale; după ce se retrag însă apele, el se usucă, rămânând niște trupine mari lemnoase; pe acestea le adună pescarii și fac foc iarna cu ele.

La casele mai mari și mai cu seamă la cele de Chirpiciu se fac un fel de sobe speciale foarte practice. Ele sunt mari, ocupând întreg peretele, așà ca să se poată arde stuf. Dacă însă casa e mai mare—ca d. ex. în casele dela Chilia veche — peretele dintre 2 odăi e format de sobă, iar gura sobei e în tindă.

* * *

Fiindcă ne ocupăm de tipurile de colibe și case pe cari le fac pescarii în baltă, nu putem trece cu vederea și adăposturile pe cari și le fac ací tovarășii de viață ai pescarilor în Baltă, adică *Târlașii*; aceștia sunt singura categorie de oameni cu care pescarul are în baltă un contact mai des și cu care stau ei în relațiuni de schimb de producte spre a-și mai varià masa zilnică; pescarul dă târlașului pește și primește dela el lăptării. Târlașului îi lipsește numai mijlocul comod de comunicație al pescarului, Lotca, așà că el pentru a trece Dunărea e nevoit a se prinde de coada boului, care înnotând îl duce dela un mal la altul. In celelalte privințe el are a îndurà aceleași necazuri ale bălții ca și pescarul și a se bucurà de frumusețile ei. Și el este un bun cunoscător al bălții și mai cu seamă al vegetației ei.

Ar fi de sigur interesant a se face un studiu amănunțit și a se descrie viața pe care o duc acești păstori de vite, cari vin ací din toate părțile țerii — cei cu oile vin și de prin Carpați — spre a profità de bogatele pășuni ale bălții, irigate în mod natural. Cine va începe un asemenea studiu, să știe bine că, cu tot desgustul ce-i poate provocà mulțimea de tot felul de insecte ce mișună în sarica târlașului, el va fi pe deplin resplătit prin obiectul interesant al cercetărilor sale, căci târlașii de astăzi sunt ultimele resturi ale unei vieți generale de păstori prin care a trecut poporul nostru.

Firește m'aș îndepărtà prea tare de subiectul nostru dacă aș intrà ací în descrierea vieții pe care o duc în baltă acești tovarăși de suferințe ai pescarului; totuș spre a da o idee de tipurile de colibe și adăposturi ce și le fac ei în timpul cât stau în Balta Dunărei, dau în Tabela LXXIV o serie de fotografii a câtorvà colibe de Târlași din diferitele regiuni ale Bălții. In aceste fotografii se poate vedeà întru câtvà și modul cum trăesc ei ací.

* * *

Dacă însă, întru cât privește adăposturile și locuințele, pescarii în timpul cât îl petrec în baltă sunt nevoiți a se mulțumì cu foarte puțin — numai un adăpost de vreme rea, preferând încolo tot timpul să doarmă afară — apoi în alte privințe ei au încă și mai mult de îndurat. Nu numai că munca lor e foarte grea, trebuind să lucreze adeseori ziua întreagă până la brâu în apă, nu numai că pământul pe care-și așternu patul de stuf este adeseori inundat sau împregnat cu umezeală, nu numai că viața lor cu lotca pe apă este adeseori în pericol, etc., dar ei mai sunt încă chinuiți de o mulțime de alte plagi, dintre cari nu cea mai mică este plaga insectelor și în special a Țânțarilor, mușteloor

și Tăunilor. Tocmai de aceea toți pescarii în timpul verii dorm sub niște acoperișe speciale de pânză rară, numite «Poloace», cari îi apără de înțepăturile acestor ființe. Figura de jos din Tabela LXIX și Tabela LXX arată modul cum se fac aceste poloace în colibe. Când dorm însă afară, ei întind pânza pe 2 bețe prinse la capete cu câte un țăruș înfipt în pământ și-și fac astfel un acoperiș complet al patului (Fig. 395).

b) Hrana, băutura, leacuri etc.

Nici întru cât privește *hrana*, în timpul pe care-l petrec pescarii în baltă, procurarea ei nu este în totdeauna comodă.

In adevăr, dacă nu e vreo furtună care să-i împiedice dela pescuit, ei au în totdeauna la dispoziție cantități suficiente de pește pentru borșul lor zilnic; mai greu este cu procurarea legumelor

Fig. 395. Patul cu Poloc al unui pescar.

pentru acest borș și mai cu seamă cu pânea proaspătă. Dacă coliba lor este în apropierea vreunei Cherhanale sau a unui zăvod mai mare, atunci ei pot să-și aducă macar pâinea de care au nevoie, care acolo se face într'un fel de cuptoare speciale foarte originale (Fig. 396 și Tab. VIII). Dacă însă sunt mai izolați, în loc de pâine proaspătă trebue să se mulțumească cu un sac de malaiu din care-și fac zilnic mămăliga necesară. Mămăliga o taie cu o ață sau cu o sârmă prinsă ca o coardă de capetele unui arc de nuea (Fig. 397) sau legată de câte un băț la fiecare capăt al ei.

Ca legume, fiecare colibă caută să se aprovizioneze pe mai mult timp cu fasole, ceapă și usturoiu — care la nevoie poate fi chiar și sin-

gurul aliment — apoi când e posibil cu «Dumade» (patlăgele roșii) și toate verdețurile necesare facerii borșului, între cari cea mai importantă e Leușteanul. Apoi de asemenea pretutindeni se găsește sare de lămâe pentru acrit borșul — când nu au ca la zăvoadele sau colibele mari o putină cu borș de tărâțe.—Borșul, care e mâncarea zilnică a pes-

Fig. 396. Un cuptor de pâine dela zăvoadele dela mare.

carului, îl face cu tot felul de pește; unele specii, ca bibanul, se pun numai pentru a-i da gust mai bun zeamei, iar altele, ca crapul, somnul, etc., pentru carne. Pe la zăvoade pun în borș Capete și Urechi (Branchii) de Morun și Nisetru precum și măruntaele cari le scot din acești pești (Tab. LXIX și LXX).

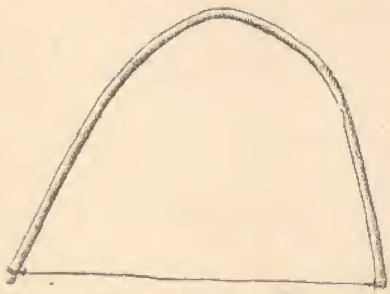

Fig. 397. Arc cu ață de tăiat mămăliga (Carcaliu).

Peștele din borș îl mănâncă într'o strachină de lemn specială, de formă patrată, numită de Lipoveni «Ștablea» (Fig. 398). Ea are în fiecare colț câte o mică despărțitură în care se pun condimentele cu cari se mănâncă peștele, și anume: Mușdeiu de usturoiu, făcut cu borș sau oțet, și saramură, adică borș cu sare multă. Ei au nevoie de aceste condimente tari ca să poată digerà peștele gras.

Borșul îl mănâncă cu lingura din ceaun sau dintr'o oală. Dacă nu au linguri, ieau fiecare câte o scoică și-i fac o coadă dintr'un bețișor de salcie (Fig. 399). Dacă și aceasta le lipsește, ieau în loc de scoică o coajă de ceapă căreia îi pun coada spre a le servì ca lingură, sau unii își fac linguri chiar din coajă de salcie. Figura de jos din Tab. LXXII arată masa pescarilor dela un zăvod mare dela Cosa.

Strachina de lemn are o coadă de care o poate ţineà în mână, însă pe această coadă este şi un mic canal, ca un uluc, prin care beau la urmă zeama care s'a scurs din peşte. De obiceiu pescarul mănâncă mai întâiu peştele şi apoi la urmă borşul.

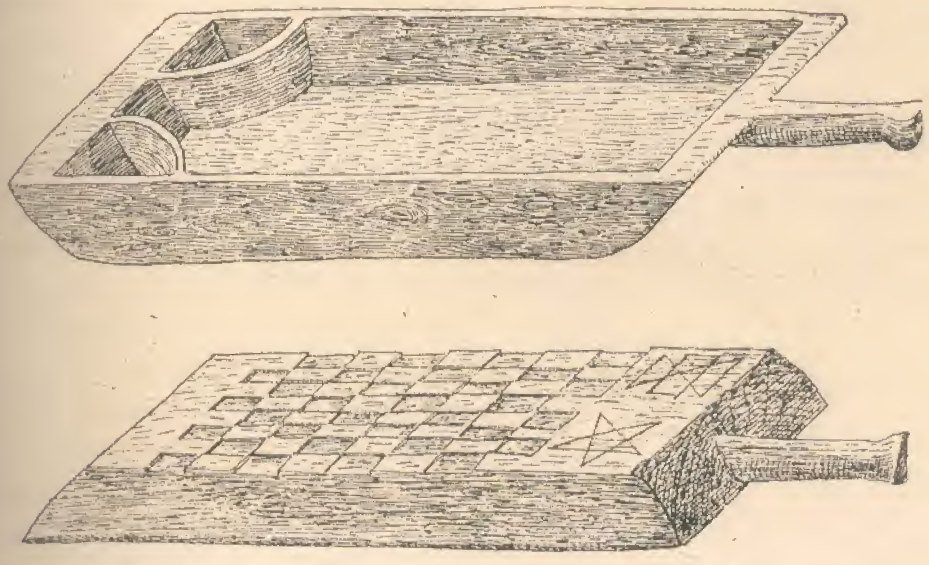

Fig. 398. Strachina — «Ştablea» — pentru peştele din borş. Pe dos jocul Ţântarului.

O altă mâncare favorită a pescarilor sunt diferiţi peşti fripţi pe jeratec —cu sau fără grătar—ca d. ex. biban fript (Fig. 390). Pescarii de Morun mănâncă ca o deosebită bunătate ficatul dela Morun fript. Lipovenii de aici mai fac din peliţele rămase dela ovarii—după ce s'au scos icrele din ele—un fel de turte fripte, cari sunt foarte grase.

Cea mai bună mâncare a pescarilor este Crapul la Proţap (Fig. 400). Se spinteacă Crapul mare şi se desface în două, apoi se prinde între câte 2 beţe, sus şi jos, astfel ca să rămână deschis, şi în fine se leagă mijlocul acestor beţe de un par ascuţit la un capăt numit «Proţap», care se înfige în pământ ca un ţăruş; După regulă, de o parte şi de alta a proţapului cu crapul, se face câte un foc la distanţă de câte 50—60 cm. dela el; focul frige astfel dela distanţă încetul cu încetul crapul pe amândouă părţile de odată,

Fig. 399. Lingură de borş, făcută dintr'o scoică şi coada dintr'o nueluşă de salcie.

care capătă astfel un gust foarte bun. Deoarece este însă anevoios a face 2 focuri de odată, cei mai mulți fac un singur foc și întorc apoi Crapul când cu o parte când cu cealaltă spre foc.

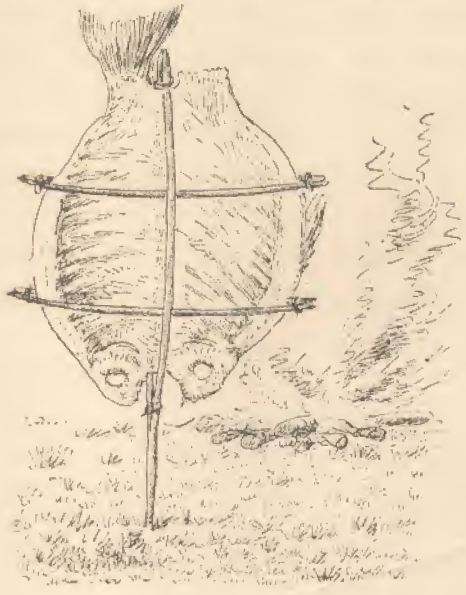

Fig. 400. Frigerea Crapului la Proțap.

După mâncarea aceasta grasă și sărată pescarul bea foarte multă apă, pe care o iea din baltă; pentru a o ține rece în timpul verii, unii din ei au un fel de găleți, făcute din pânză deasă, în care pun apă și o atârnă de o cracă de salcie la umbră; apa de pe pânza umedă, evaporându-se, răcește și o ține astfel proaspătă pe cea din găleată. Mai ingenios însă e mijlocul cum scot ei vara cu un urcior apa rece din fundul Dunărei. In Figura 401 se vede un asemenea urcior legat de gât cu o frînghie și îngreuiat cu pietre. Dopul său e legat cu o sfoară subțire de frînghia cea mare, însă numai la o distanță oarecare dela toartă; astfel lăsând urciorul cu frînghia să cadă în Dunăre, dopul iese afară numai în momentul când se întinde frînghia, așă că abiă dela acea adâncime intră apa într'însul, care firește e foarte rece.

Fig. 401. Un ulcior cu care scot pescarii vara apă rece din fundul Dunărei.

După ce isprăvesc de mâncat, și dacă au timp liber, își caută o distracție; pentru aceasta întorc strachina pe dos și acolo au făcute diferite jocurii, între cari jocul lor favorit e un fel de «Țintar» (Fig. 398).

Toate se petrec astfel dacă pescarul are putința să-și aprovizioneze coliba sa cu cele trebuitoare; dacă însă nu are această putință — ceeace se întâmplă foarte des — atunci ceeace le lipsește din ale mâncării trebue balta să le furnizeze, căci pescarul, care este om pățit, știe să se ajute în toate împrejurările. Balta, a cărei vegetație este de o bogăție rară și pe care se găsesc echivalente pentru toate plantele cari cresc pe uscat, îi procură și pescarului echivalente pentru legumele ce-i lipsesc d. ex. Leuștean, Hrean, Mustar (*Sissymbrium palustre*) diferite Ciuperci, etc—. Ba chiar ceaiul când îi lipsește, el adună buruieni — ca izmă

de baltă, crengile de rugi (mure), etc., — din cari își face ceaiu; și dacă nu le găsește nici pe acestea, Lipovanul fierbe până și frunze de salcie și bea zeama în loc de ceaiu.

Ciulinele (fructele dela *Trapa natans*) le fierb Lipovenii și le mănâncă cu plăcere, numindu-le Castane de baltă, de asemenea fructul dela Plutnițe (Nymphaea albă) îl mănâncă numindu-l «Smochine de baltă», ș. a. m. d.; și dacă chiar toate acestea îi lipsesc, apoi tot găsesc măcar partea cea albă dela Rhizomele Stufului și Papurii, cari, conținând zahăr și amidon, sunt destul de hrănitoare și pe cari Lipovenii le mănâncă de asemenea la nevoie, după cum mănâncă la nevoie și bulbii de Căprișor (*Cyperus aesculentum*), pe cari de obiceiu la baltă îi mănâncă numai porcii, fiind foarte hrănitori.

Când îi e însă dor de o delicatesă, el caută pe murii cari cresc în baltă melci și-i mănâncă cu mare plăcere, aceștia fiind «leguma bălții» (Braila); cei cari dispun de o pușcă pot însă vână și tot felul de pasări și animale.

La *cazuri de boală* tot balta cu buruienile ei — ca Teteineasa, Izma, rizomele de Stânjinei (*Iris pseudoacorus*), etc. — îi lecuește.

Chiar și unele obiecte *de îmbrăcăminte* — ca d. ex. pălăriile cele mari de paie — tot din paiul unei plante de baltă le împletesc ei singuri. Figura 402 arată diferitele moduri cum împletesc ei paiul pentru a face pălării.

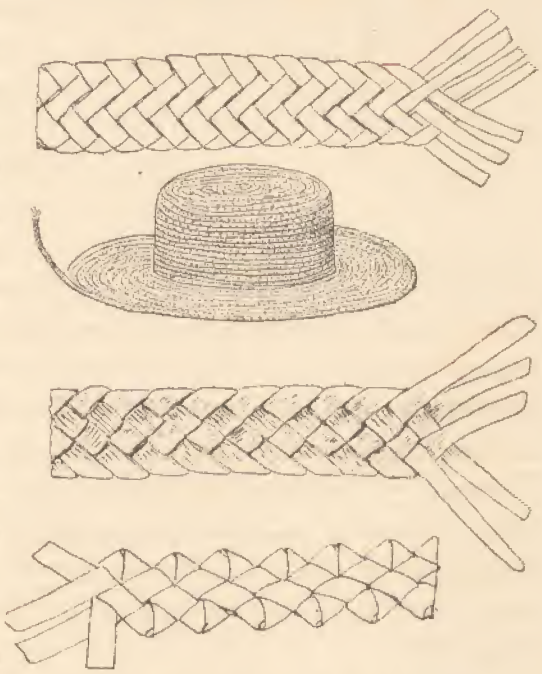

Fig. 402. Pălării de paie făcute de pescari din plante cari cresc în baltă.

Astfel dar și în aceste privințe viața acestor oameni este strâns legată de baltă și aceasta le impune s'o observe cât mai de aproape, s'o studieze și s'o cunoască până în toate detaliile ei.

c). Mijloace de transport și comunicație.

Ca *mijloc de comunicație și de transport* pescarul, când e în baltă, nu are decât *lotca* sau *duba* sa, despre care am arătat că la nevoie îi servește și ca pat de dormit, ca adăpost sau casă de locuit, ca depozit de provizii, ca instrument de pescuit (săltătoarele), etc. Cu lotca el merge la

pescuit, cu lotca își transportă peștele la cherhană, cu lotca își aduce proviziile, etc. și tot cu ea își plimbă pe Dunăre în zilele de sărbătoare femeia și copiii, cu ea se duce la zile mari la biserică prin satele din apropiere și tot în lotcă își găsesc chiar și copiii jucăria, deprinzându-se de mici a aveà piciorul sigur pe apă și a mânuì lopețile.

Lotca nu este însă numai mijlocul său de transport pe apă, el se servește de dânsa și pe uscat, atât ca sanie iarna pe ghiață cât și ca căruță. Astfel în Figura 90 dela pag. 186 se văd pescari din Turtucaia trecând Dunărea iarna cu lotcile, pe cari și le trag pe ghiață ca săniile, iar în Figura 92 dela pag. 188 se vede cum ei—după ce au tras lotca pe ghiață ca o sanie — dând de un ochiu de apă limpede, sar în lotcă și merg înainte cu lopețile. In Figura 91 dela pag. 187 se vede cum tot iarna pun lotca pe roate — câte odată pe șine de sanie — și trec Dunărea pe ghiață, la Cernavodă, ca cu căruța.

Vara de asemenea foarte des se întrebuințează lotca pentru transporturi pe uscat, punându-se pe roate ca o căruță. Astfel pescarii din Jurilofca și Sarichioi, pentru a-și transportà peștele pe un drum mai scurt la piață și mai comod și fără mult ambalaj, își pun lotcele încărcate cu pește pe roate și le trag cu caii până la Măcin sau la Ghecet; aici scoate lotca de pe roate și o pune pe Dunăre, ducând-o cu lopețile până la piața de pescărie din Brăila, ca să-și vândă peștele.

Un mijloc de comunicație repede prin bălțile înghețate, foarte practic și original, întrebuințat mai cu seamă de pescarii de prin regiunea Chiliei cari pescuesc iarna pe sub ghiață, sunt patinele de oase de cal. Cum se vede în Figura 252 dela pag. 484, acestea sunt făcute din fluere de picioare de cal, găurite astfel ca să le poată legà cu fringhie pe talpa ghetei ca pe niște patine; pescarul ține în mâna dreaptă un băț numit «hadarag», cu care se sprijină și-și face vânt pe ghiață.

d). Măsurile și socotelile pescărești.

In descrierea uneltelor de pescuit, arătând dimensiunile lor, am vorbit adeseori de stânjen pescăresc, cot, palmă, etc. Toate aceste măsuri de cari se servește pescarul nu au însă o lungime fixă, ci reprezentă — după regiuni — lungimea diferitelor părți ale trupului său propriu, pentru ca astfel, în izolarea sa, să nu mai fie nevoit a purtà cu dânsul și instrumente de cari se poate dispensà. In această privință el se aseamănă cu popoarele primitive, însă nu o face fiindcă nu ar cunoaște sistemul de măsuri modern, ci fiindcă, în condițiunile în cari e nevoit să trăească, sistemul său este cel mai practic.

Un stânjen pescăresc — cu care el își măsoară la fiecare moment frân-

ghiile și plasele sale — reprezentă distanța între cele 2 mâni, începând dela vârful degetelor, când amândouă brațele sunt deschise, așà dar cam 1.40 m. până la 1.50 m. Un «braț» este distanța dela vârful degetelor până la umăr, un «cot» dela vârful degetelor până la cot, o «palmă» este distanța între degetul mic și cel mare când palma e deschisă, și un «deget» este lățimea unui deget.

Apoi, la legarea cârligelor, pescarul măsaoră lungimea petilelor (Turtucăienii) după distanța «dela degetele piciorului la genunchi»; aceasta de asemenea din motive practice, căci, când leagă «petila» de «anà», el ține anaua pe brațe, iar cârligul e prins de degetul mare dela picior, astfel că are lungimea petilei de-a gata.

De asemenea distanța pe anà, dela o petilă la alta, o măsoară cu «Pumnul», acesta reprezentând bucata de frânghie cât o cuprinde în mână când închide palma; și această măsură îi este foarte practică, căci, având frânghia pe genunchi, el o măsoară astfel mai ușor, apucând-o alternativ cu o mână după alta, până ajunge la locul unde trebue să înnoade petila de ea.

Cu «degetul» el măsoară ochiurile dela plase și distanțele la cari leagă plasele pe otgoane ș. a. m. d.

Pentru măsurat distanțele mici pe pământ, pescarul, când e la baltă, întrebuințează «Pasul», iar pentru adâncimile mici ale apei îi servesc dimensiunile corpului său, adică: «până la genuchi», «până la brâu», «până la gât», «peste cap» sau «cât omul», etc. Adâncimile mari însă le măsoară cu stânjenul.

Înălțimea gardurilor o socotește după numărul împletiturilor cu papură, zise «Voiuri»: «de 2 voiuri», «de 3 voiuri» ș. a. m. d.

Toate felurile sale de măsurători dar, pe cari el le întrebuințează de generații și fac parte din tradițiile clasei noastre pescărești, oricât de primitive ar părea ele, sunt totuș simple și practice și totodată perfect suficiente pentru scopurile sale din baltă.

Dar chiar pentru socotelile bănești, pe cari le face pentru a-și împărți câștigul cu tovarășii săi, în multe părți pescarii români au un sistem al lor; acesta e în adevăr foarte primitiv însă practic, căci nu se poate înșelà la socoteală, și e evident chiar și pentru acei dintre tovarăși, cari, nepricepându-se bine la socoteli, ar puteà fi altfel ușor înșelați. In diferitele lor tovărășii — despre cari vom vorbì în urmă — partea fiecăruia la câștig e stabilită proporțional cu capacitatea, vârsta sau capitalul băgat în întreprindere, sub formă de instrumente, etc.; astfel d. ex. unul are 2 părți, proprietarul instrumentului 3, lucrătorii câte o parte, flăcăii câte o jumătate, etc., cari toate la un loc fac d. ex. 15 părți. Pentru a stabilì câți bani din câștig se cuvine fiecăruia, ei ieau atunci

un număr de boabe (de fasole sau de orice grâne) egal cu suma ce au a o împărți; apoi împart boabele într'un număr de părți egale, egal cu numărul părților cari ieau parte la împărțeală (deci 15) și distribue fiecăruia câte atâtea părți cât i se cuvine după înțelegerea lor. In urmă își numără fiecare boabele și primește banii. Acesta e mai cu seamă sistemul de împărțeală la Românii turtucăieni.

e) Tovărășiile pescarilor.

După cum s'a văzut la descrierea diferitelor sisteme de pescuit, fiecare instrument are nevoie de un număr anumit de pescari pentru a se puteà pescuì cu el: cu Oria pescuesc 2 până la 3 oameni, cu Setca de Scrumbii 2, cu Laptașul 6, cu Năvodul 10—15, la un zăvod de Carmace 7—12, ș. a. m. d. Câte odată se întâmplă că proprietarul instrumentului își angajează oameni cu ziua sau cu luna, cari pescuesc în contul său; cele mai de multe ori însă pescarii sunt angajați la parte sau formează cu toții o «tovărășie». Forma și organizarea acestor tovărășii de pescari este foarte interesantă și variază după diferitele regiuni și după naționalități. La Lipoveni este «Artela» rusească, la Rușii și la Românii din Deltă «Compania», la Turtucăieni «Tovărășia», etc. Ele mai variază și după felul instrumentelor, după cum s'a văzut organizarea lor la descrierea zăvoadelor de Carmace și la descrierea pescuitului cu Năvoadele.

Forma cea mai simplă de tovărășie este când un pescar lucrează cu un «ajutor» («flăcău» la Turtucăieni, «Pulupainic» la Lipoveni); acesta e tocmit cu mâncare și un salar fix, sau o mică parte din câștig. Când sunt însă 2 sau mai mulți tovarăși cu drepturi egale, cari pescuesc în tovărășie și cu proprietarul sau arendașul unei ape, atunci împărțirea se face de obiceiu cam astfel: o parte din beneficiu se dă apei (dijma proprietarului), o parte instrumentului și o parte muncii. Aceste părți variază însă mult dela o proprietate la alta.

Intru cât privește modul de împărțire a beneficiului — partea muncii — dintre pescari, nu mai am nevoie a-l descrie acì deoarece l-am arătat pe larg atât la descrierea tovarășiilor dela Năvod cât și dela zăvoadele dela mare. Amintesc numai că părțile variază după capacitate, vârstă și puterea de muncă a fiecărui tovarăș și după capitalul adus la tovărășie sub formă de instrumente, materialul de închis bălțile sau gârlele, etc. Cel mai mult capătă proprietarii instrumentelor și cel mai puțin pulupainicii, cărora li se dă numai câte un «*Cerec*» sau chiar și numai o jumătate de *Cerec* (adică o jumătate sau un sfert de parte).

Aceste învoeli între pescarii români se fac de obiceiu fără nici un act scris— mai cu seamă la Românii Turtucăieni la cari «cuvântul e sfânt» —.

Lipovenii fac adeseori «înscris» între dânșii, însă la socoteală se isprăvește cele mai de multe ori tot cu bătaie.

Cele mai nedrepte tovărășii sunt cele dintre proprietarii de instrumente și pescarii săraci cari nu au instrumente. Acești mici capitaliști cumpără cu câtevà sute de lei un instrument (Setcă, Năvod, etc.) și fără nici o muncă scot într'un sezon de 2 și 3 ori valoarea lui, și tot astfel fac și unii dintre Cherhanagii. Iată câtevà exemple din carnetul meu:

Pescarul X prinde scrumbii de Dunăre cu setca la St. Gheorghe. Setca e a unui proprietar de instrumente căruia el îi dă jumătate din câștig. A pescuit dela Martie la Maiu cu un tovarăș — cu care împarte câștigul numai pe din două — și au incassat fiecare câte 210 lei. Proprietarul setcei a incassat însă în 2 luni fără nici o muncă 420 lei, iar setca nouă îl costă 200 lei.

Pescarul X prinde somn la St. Gheorghe cu instrumentul unui Cherhanagiu și-i plătește 2 părți din câștig, iar una e a sa. Partea sa de pește o vinde tot Cherhanagiului cu 30 lei suta de kg. de somn, cu condiție ca dijma de 30% îl privește pe Cherhanagiu. Acesta însă vinde peștele la Galați cu 50 lei % kg., așà că diferența intră în punga sa.

Asupra acestor tovărășii de pescari ar fi de sigur de scris o întreagă monografie, scopul nostru însă aici e numai să dăm o idee despre ele, spre a completà astfel schița ce o dăm despre vieața pescarului nostru, fără a intrà însă în nici un fel de detalii.

3. Vieața pescarului în sat.

După ce am schitat — în adevăr numai foarte pe scurt — felul de vieață pe care o duc pescarii în baltă, în contactul cel mai intim cu natura și departe de orice influențe ale civilizației și confortului satelor, rămâne să arătăm foarte pe scurt și vieața ce o duce pescarul în satul său.

Firește nu căutăm nici aici să punem în evidență diferențele mari dintre pescarii de diferite noționalități — d. ex. între Români, Ruși și Lipoveni sau între Lipoveni și Turci, etc., — cari sunt mai mult din domeniul Etnografiei și al Antropologiei. Noi căutăm aci numai a pune în evidență cele câtevà trăsături comune pe cari acelaș fel de vieață le-a desvoltat în firea tuturor, ori de ce națională ar fi ei.

Mai întâiu, întru cât privește satele înseși, oricărui străin îi bate imediat la ochi diferența în bine între satele pescarilor și ale tuturor celorlatel categorii de populație rurală.

Pescarul, care în baltă duce o vieață aproape sălbatică, în satul său știe ce-i ordinea și curățenia, are case confortabile, are haine bune, e

în totdeauna curat la rufărie și la trup, mănâncă bine, etc. Pe de altă parte el e dispus în totdeauna a încercà și a adoptà tot ce e nou și ce i se pare mai practic și deci a profità de bunurile civilizației.

Foarte caracteristic pentru mentalitatea lor este că odată, vorbind cu pescarii din Jurilofca și spunându-le că după credința mea peștele de mare face migrațiunile sale mult mai la adânc, ei imediat s'au oferit să cheltuească în comun 2.000 lei spre a cumpărà o plasă mare ca să facă cu ea numai experiențe.

Pescarul e mult mai puțin conservator în apucăturile sale decât țăranul și adoptă orice inovație. In satul lui el e darnic pentru binele general, el dă atât pentru biserică cât și pentru școală. Bisericile din toate satele pescarilor sunt frumoase și bine întreținute. De asemenea școlile în satele românești—Lipovenii ca în toate sunt mai îndărătnici—sunt bine vizitate, iar cea mai bună dovadă de dorul de cultură al pescarilor sunt școlile românești dela Turtucaia pe cari ei le-au întreținut — fiind mândri de dânsele — în tot timpul cât au stat sub dominațiunea bulgară.

Pescarul este om evlavios fără însă a fi bigot, afară de Lipoveni—cu toate sectele lor—cari sunt foarte bigoți, însă cari cu toate astea la beție iau și pe popă la bătaie. De câte ori le merge bine cu prinsul peștelui, ei fac și danii pentru biserică. Un pescar român din Jurilofca — de altfel om nevoiaș — ca mulțumită lui Dumnezeu pentrucă a avut prinsoare bună de Chefali într'un an, a dăruit pentru construirea unei biserici în satul de Veterani dela Patlageanca din Deltă dintr'o dată 2.400 lei; această biserică — singură curat românească din Delta Dunărei — a putut-o construì d-l Dr. D. G. Ionescu numai grație pescarilor români cari s'au grăbit din toate părțile să dea câte cevà pentru dânsa.

S-tul Neculai e patronul pescarilor și de aceea icoana sa nu lipsește nici într'o colibă de a lor, la orice baltă cât de îndepărtată.

Turtucăienii în ziua de St. Neculai au sărbătoarea lor cea mai mare; ei se duc cu toții la Biserică în haine de sărbătoare, duc acolo un Crap mare gătit pe care-l sfințește preotul și apoi mănâncă cu toții din el ca din anaforă.

Firește că vieața necontenit expusă pe care o duce pescarul în mijlocul naturii, marele rol pe care-l joacă norocul în câștigul muncii sale, etc... au făcut însă din el și o ființă superstițioasă: când cântă boul bălții de 3 ori, apele vor scădeà, când Ivan pescarul (Pescărușul, St. Petru, Doctorul, etc., *Alcedo hispida* L.) își face cuibul la o înălțime mai mare în malurile gârlelor, e semn că apele vor venì mari, când se prinde apa de lopată la lotcă, e semn că încep apele în sus să scadă ș. a. m. d.

Aceste superstiții merg însă cu mult mai departe: dacă pleacă la pescuit și întâlnește la capătul satului pe popă, cei mai mulți pescari

se întorc înapoi acasă — Lipovenii îl ieau pe al lor la bătaie—, dacă nu merge bine cu prinsoarea, încep a amenința pe St. Nicolae din colibă și câte odată câte un Lipovan supărat că nu prinde nimic multă vreme aruncă icoana în Dunăre.

Pescarul, care la baltă e atât de curajos și știe sa biruească toate greutățile naturale, când ajunge în oraș între oamenii cei mulți, cu cari el nu e deprins, devine sfiicios și naiv. Tocmai de aceea el cade ușor victima tuturor înșelătorilor, jălbarilor, etc., cari mișună prin centrele pescărești și profită de naivitatea sa. In jurul pieților de vânzare din Galați, Brăila, etc. sunt o mulțime de cârciume cari caută să-i ademenească spre a-și cheltui banii pe cari-i incassează din vânzarea peștelui lor. Când Statul a luat să exploateze în regie pescăriile din Brăila, un cârciumar din port și-a oferit gratis casa sa mare cu două etaje pentru ca să se instaleze acolo biuroul de vânzare, cu condiție numai ca el să aibă în etajul de jos cârciuma sa în care să aștepte pescarii până li se vor face socotelile.

Fig. 403. Pescari lucrând la repararea unui barcaz, pe malul Dunărei dela Mila 23 de pe brațul Sulinei.

In general însă, în această privință, dintre toți pescarii dela Dunăre Lipovenii sunt cei mai bețivi, iar Românii cei mai cumpătați.

In timpul care îl petrece în sat, pescarul, care este foarte îndemânatec și la diferite lucrări manuale, se ocupă cu repararea și compunerea

uneltelor sale de pescuit; el face singur frânghii, împletește coșuri și rogojine, repară lotce, unul și-a făcut chiar o dragă mare de fier foarte ingenioasă ca să sape gârle de chefeli ș. a. m. d.

Figura 403 arată niște pescari, meșteri lemnari, lucrând la repararea unui barcaz de transportat pește, la localitatea zisă Mila 23 de pe brațul Sulinei.

Femeile împletesc când au timp liber la plase și rețele (Fig. 281, pag. 526), iar vara lucrează și la câmp sau la viile pe cari le au cei mai mulți pescari pe la marginea satului.

4. Influența bălții asupra inteligenței, caracterului și stării sufletești a pescarului.

Influența mare a bălții asupra pescarului se manifestează nu numai asupra felului de viață, ci tot odată și asupra moralului și a felului său de gândire.

Intr'unul din capitolele precedente întitulat «Pescuitul și Hidrobiologia» (pag. 25), și în introducerea capitolului despre pescuitul în apele Dunărei (pag. 283) am arătat ce înfluență mare a avut meseria de pescari pentru a le ascuți acestor oameni simțul de observație al naturii și a-i face să cunoască până în mici detalii viața peștilor și a celorlalte organisme cu cari aceștia conviețuesc.

De altfel, la fiecare instrument de pescuit pe care l-am descris și în toate sistemele de exploatare a pescăriilor noastre, s'a putut vedeà darul de observație și îngeniozitatea pescarilor noștri, căci, la urma urmei, totul e produsul minții lor, al experiențelor și al observațiunilor acumulate de multe generații.

Ca și în baltă, tot astfel și pe luncă, după cum am arătat acì, pescarii au ajuns a fi mari cunoscători ai naturii, ca s'o poată domină și folosì pentru necesitățile vieții lor.

Toate aceste numeroase observațiuni asupra vieții din apă și de pe uscat în regiunea Dunărei cu balta ei au mărit dar considerabil capitalul intelectual al pescarului nostru, desvoltându-i inteligența și ascuțindu-i simțurile.

Nu numai asupra inteligenței propriu zise însă, ci și asupra caracterului viața aceasta de baltă a avut o însemnată influență, făcând din pescarul nostru un om de inițiativă, care poate să se descurce singur ori în ce împrejurare, care observă și gândește singur și iea rezoluția liber, fără orice altă povață decât aceea ce iese din logica faptelor.

Dar pe lângă multele necazuri și displăceri, balta mai este pentru pescarul nostru și un izvor de fericire și bucurie. Frumusețile neîntre-

cute ale naturii din această parte atât de interesantă a țerii, libertatea nemărginită a vieții ce o duce în ea, etc., toate acestea ispășesc pentru el cu prisosință toate necazurile și greutățile ce le îndură. Și de aceea tocmai, nu odată am văzut vechi pescari apucați de o adevărată nostalgie, părăsind situații bune din alte localități pentru a se reîntoarce la balta lor iubită, lucru pe care numai acela care cunoaște și apreciază frumusețele bălții poate să-l simtă și să-l priceapă.

Balta dar, pe lângă influența ei vădită asupra inteligenței și caracterului pescarului, mai lucrează și asupra stării sale sufletești, desvoltând în el sentimente profunde de dragoste pentru dânsa și legându-l tot mai strâns de frumusețile ei și deci și de patria sa.

Tocmai aceste influențe însă, l-au format pe pescarul nostru dela Dunăre astfel cum este el — cu bunele și relele sale — și l-au pus în stare să exercite în aceste locuri o meserie atât de grea, la care se cer atâtea calități fizice și morale speciale.

Pescarul nostru este dar și el un produs al acelorași condițiuni naturale cari au creat acì bogatele noastre pescării dela gurile celui mai măreț fluviu european; căci și aici funcțiunea a creat organul, printr'o adaptațiune continuă la cerințele acestui mediu special și printr'o selecțiune îndelungată în această direcție.

După cum natura singură a pregătit — parcă înadins — Balta Dunărei cu ghiolurile și terenurile ei inundabile, pentru a servì la producția mare a peștilor, înzestrând-o cu acea enormă cantitate de germeni ai unei faune și flore acuatice, care așteaptă în pământul ei în stare latentă inundația de primăvară spre a se desvoltă și a devenì cea mai abundentă hrană a peștilor;

După cum revărsările periodice ale fluviului — cari trezesc toți acești germeni latenți la viață și le dau putința să se desvolte cu o exuberanță neîntrecută — vin tocmai în epoca când peștii din albie au nevoie de suprafețe de ape cât mai întinse pentru reproducție și hrană;

După cum într'un cuvânt natura singură, prin lupta îndelungată a elementelor ei, a creat acì cele mai ideale condițiuni pentru o producțiune mare a peștelui, neîntrecute de nici un alt fluviu în Europa;

Tot astfel — pare că pentru a completă și mai bine această perfectă armonie naturală — ea a creat acì și pe pescarul dela Dunăre, care, deprinzându-se în timpuri îndelungate a se adaptă și a-și fasonà felul vieții după capriciile ei, a ajuns s'o stăpânească și să profite de bogățiile ei.

* * *

După cum însă numeroasa noastră clasă de pescari este — printr'o îndelungată specializare — un produs al pescăriilor, tot astfel și pescăriile acestea nu pot fi exploatate cum trebue și puse în valoare decât numai prin munca acestei clase de pescari specializată la nevoile ei. Amândouă sunt inseparabil legate una de alta și trăesc una prin alta. După cum pescarii aceștia fără pescării (d. ex. secându-se bălțile) ar fi o clasă de populațiune ruinată, care ar trebuì să-și caute alte ocupațiuni, în cari munca lor nu ar mai puteà fi atât de roditoare, tot astfel și pescăriile acestea, fără pescarii cari le exploatează de atâta timp, ar fi o bogăție ruinată care nu ar mai puteà da producția de până acum.

Din acestea se desprinde însă și un învățământ practic pentru omul de stat, și anume: Orice măsură care lovește în interesele clasei pescarilor lovește în prima linie în însăș ramura de producție; desființarea clasei pescarilor — prin măsuri nechibzuite, etc., — este egală cu desființarea pescăriilor, căci a se crede că o nouă clasă de pescari mai poate fi improvizată de azi pe mâine este o naivitate sau o inconștiență. Ceeace natura a creat singură într'un timp îndelungat prin lupta continuă cu elementele ei nu poate fi înlocuit printr'o creațiune a unei legi sau a unei dispoziții administrative, oricât de justificată ar părea ea, sau prin orice fel de alte organizații artificiale. Specializarea este și rămâne baza progresului și să fim fericiți că, alături de bogatele pescării, țara noastră are și o clasă capabilă de pescari cu cari să le poată exploată cum trebue și să le facă să fie folositoare pentru întreaga noastră economie națională.

INDICE ALFABETIC ŞI GLOSSAR

PENTRU

CUVINTELE POPULARE PRIVITOARE LA PESCĂRIE ŞI HIDROGRAFIE

A.

Abaza (rus) = vântul de S.E. 356 (F. I. 78, 270).
Abla (rus) = Scota (frânghie), 469.
Ableț (lip.) = Obleţul (Alburnus lucidus) (F. I. 161).
Acul (sau Undreaua), 528.
Adăpost (coliba în baltă), 749.
Ahele sau Helos (grec) = *Anguilla vulgaris* (F. I., 14).
Ajutor = flăcău (Turtucaia) = Polupainic (lip.), 766.
Alabalâc (turc) = Biban (F. I. 14).
Alău sau Halău, 388.
Alăsteu = Helesteu, 49.
Albiturĕ, 439 (şi Albişoară, Albişor) (F. I. 208).
Albia propriu zisă sau Albia minoră, 38, 190, 192, 229.
Aleor (Euphorbia palustris), 436, 757.
Alămanuri (pe Olt) = părţile cu apă liniştită.
Alov (Mehedinţi, Dunăre), 663.
Aluviuni, 185, 204, 218.
Anâ = trupul cârligelor, 304, 308, 311, 312, 320.
Anaua = trupul carmacuţelor, 322, 227.
Anaua = fringhia cu plute, 512.
Anafor, 194, 327, 382.
Anghila, vezi Ahele (F. I. 237).
Angrosişti, 729.
Apă moartă, 84, 207.
Apcă, pl. ăpci (Turtucaia), vezi Visilă.
Apărători (Sacoviste) 382, 384; = gard (Transilvania), 124.
Arcul sacului, 105.
Arc, 446.
Arcăcele = Zătoane mici, 565, 677.
Aripa sau Canatul (la Vintire), 409, 410. Gard sau Les, 411.
Aripa talianului, 419.
Aripa la năvod, 150. 454, 457.
Aripa (gardul cotetului), 543.
Aripă sau plasă (Cotetul de râuri), 172.
Aripele Lesei sau Laturoaiele (Brăila) sau Urechile (Călăraşi), 596.
Armăsarul (Cântar fals), 692.
Artelul (rus), 493, 494, 766.
Asprocsera, Sula (grec), = Şalăul (F. I. 19).
Aşternutul Lesei, 601, 602.
Aşternuturi (Lanţi de fier), 579.
Ataman (rus) = vataful, 285, 341, 343, 345, 359, 365. (F. I. 270).
Au (turc) = Ave, 501.
Avatul sau Hautul (Aspius rapax), 75 (F. I., 167, 169, 170).
Ave (rus) = Avă, 45, 168, 501. (F. I., 113, 141).
Ava sau Trandadaia românească, 395.
Avagii, 521.
Ave sau Avă, 407, 497.
Avă completă sau Tacâm de ave, 507.
Ave de Cegă sau Nisetru, 516.
Avele simple de Calcan, 507, 508.
Avele de Calcan cu sîrec, 523.
Avele de Dunăre pentru Crap, 518.
Avele de Mare pentru Nisetru, 506.
Avele şi Setcele, 501.
Avele de Nisetru, 321.

B.

Babe, Babele sau Babi (Moldova), = Zglavoace, (F. I., 40).
Babă, 467. (vezi lotcă).
Babe, vezi Zglăvoace (F. I., 40).
Babi (F. I., 40).
Babaică (rus) = Lopeţile dela Lotcă, 467, 468.
Babaică (Turtucaia) = lopeţile dela Lotcă şi anume acele cu cari lopătarul trage deodată cu 2 lopeţi, ţinând în fiecare mână câte una.
Babca bieloi (lip.),= Ocheană sau Babuşcă (F. I. 181).
Baboi (Turtucaia) = un peşte de orice dimen-

(1) Numirilor de peşti, cari sunt deja explicate în lucrarea mea despre Fauna-Ichtiologica a României nu li se mai dă aci o nouă explicaţie, ci sunt notate numai cu (F. I.) şi cu numărul paginei din acea lucrare.

siune d. ex.: Un baboiu de somn de 50 kgr.
Baboiu de peşte viu, 311,
Baboiu (Oltenia) = denumire pentru Biban.
Babiţe *(Pelecanus)*.
Babuşca (F. I., 181).
Babuşca albă *(Leuciscus rutilus)*, 616, 667 (F. I., 181).
Babuşcă roşie *(Scardinius erythrophthalmus)* (F. I., 177).
Babuşcă cu pană roşie.
Baboşca Krasnoperca (rus.) (F. I., 177).
Bacof (Turtucaia) = măciucă, 331.
Baie, 344, 757.
Bagor (rus) = vezi Bahor.
Bahor sau Bagor (rus), 313, 332, 353, 366, 471.
Bâhlitură (Moldova) = O apă stagnantă care nu se mai primeneşte, plină cu gaze mefitice.
Băicioc (lip.) = Guvidii mici (Gob. marmoratus) (F. I., 64, 72).
Balâc, 372, 711 (F. I., 258).
Balâc (turceşte) = peşte, d. ex. Calcanbalâc.
Balaban sau Laban (lip.), Chefalul mare (F. I. 76).
Bălos (Zugov), Babuşca albă (F. I., 181).
Balta (Lunca Dunării) = Albia majora, 36, 382, 190, 194, 108, 229, 622.
Baltă sau Ghiol sau şi «Baltă cu peşte», în opoziţie cu Baltă în înţelesul de teren inundabil sau cu Mlaştină sau Stufărie, adică «Baltă fără peşte».
Băncile, 467.
Banca catargului, 468.
Bârcă (Mehedinţi) = o specie de peşti mici.
Barcaz, 371, 695, 717.
Barca = ladă = Juvelnic, 382, 384, 688.
Barca, 9, 464.
Barca cu macară, 351.
Baran, Baran Calso (rus) sau Buhaiu = vârtej sau Berbec cu macară, 351, 468; vezi «Mitroace».
Barbia sau Dinţii Lesei, sau Pieptenele, Gulerul şetului (Calarasi), 305.
Bărbia cârligului = Curbătura ieşită în afară în locul unde e îndoit cârligul, 610, 613.
Bârdigoi (Muscel) = Zglăvoacele.
Bâstrug (Lip.) *Mugil* (F. I., 74,82).
Basinuri, 227, 218.
Bătaia peştelui = reproducerea peşteiui, d. ex. «ia ieşit peştele la batae».
Bataia Peştelui (Moldova de sus) = Vânarea peştelui, stârnindul ca să fugă la un instrument de pescuit.
Batog, 372, 711 (F. I. 269).
Batcă corcită cu Roşioara (F. I., 155).
Batcă (peşte), 616 (F. I) 150).
Bătculiţă = Batcă (F. I., 152).
Băistrug (rus) chefai, 639.
Balţi temporale, 194.
Bălos (Leuciscus rutilus), 63, 68.
Băicuş (Braila) = Aegithalus pendulinus.
Băţ, 107.
Băleă, fringhie (Mehedinţi), 436, 442.
Barbură (Sibiu) = (? Gobio).
Bârcas (sabiţă), 334.
Bârzac (Oblete), 385.
Bâtlani (Cormoranus corbo), 52.
Beică (Dolj) = Albitura mai latâ şi mai răsăritâ,
Belciugul sau Cârligul Prostovolului, 403.
Belă (Mehedinţi) = Leuciscus rutilus,
Behliţa = Blehniţa = sau Boarcă (F. I., 138. 172).
Beldicer, 153.
Beldiţa (Alburnus bipunctatus), 82 (F. I. 163, 165).
Belbiţă (Oltenia Dolj) = Leuciscus rutilus.
Belizua (lip.) Avatul (F. I., 170).
Beluga (lip.) Morun (F. I., 290).
Benthos, 267.
Berchiţa = Beldiţa (F. I., 165).
Berbec (de bătut parii) sau Capre, 350, 363, 581, 600.
Berbec = vârtej, 468.
Bezpopovţi (Lipoveni fără popă), 742.
Biban şi Ghiban, 54, (F. I., 181).
Bieliţa (lip.)=Babusca albă sau Ochianâ (F. I., 181).
Bielogalafca (rus) = *Alosa pontica* (F. I., 224).
Bihon, 363, 365.
Bijuica sau Bujuică (undiţa), 298, 299.
Bile sau Ghile (lemne groase), 578.
Blana (Mehedinţi) = Valul de scândură cu care pescueşte «Cârstaşul mic».
Blehniţa sau Boarca (F. I., 136, 138).
Blesna sau Bleşnia (rus) = Briscă, 302.
Boarca, 63 (F. I., 136, 138).
Boarţă (Teleorman)=sp. Leuciscus sau Aspius (?).
Boabe de peşte, 91.
Boarfe (Vâlcea) = Phoxinus laevis.
Boată (Suceava) = băţ, 124, 131, 138, 147, 168.
Bobic (Argeş), 137, 138, 104, 172.
Boblete (Turtucaia) = *Alburnus lucidus* (F. I. 161).
Boblete corcioman (Turtuc.) = corcitură de oblete cu Ochianâ.
Bobleţi = Obleţi (161).
Bobocii matiţei, 460.
Boişte (Suceava) = Boiştean (F. I., 199).
Boiştean (F. I. 38, 188),
Boeni (sing. Boean) = Boişteni (Banat) Phoxinus laevis 82, 92, 117.
Boerănaş (Brăila) = Impăratul Crapilor (F. I., 103).
Bogzar = Viza (F. I., 245).
Bolboacă (Muscel, Dâmboviţa), = O groapă, alături de un părâu în care se adună apa: «seacă o bolboacă ca să scoată peştele».
Bolduri (Dâmboviţa = Ţeiere, 108.
Bold (Muscel) = Bobicul cu potloage de piele la capăt, cu care se sperie peştele.
Boii matiţei = Bobocii matiţei, 460.

Boişte (Mehedinţi) = Phoxinus laevis.
Bokor (ung.) = tovărăşie, 494.
Bordeie, 750.
Borfete (Mehedinţi)= Phoxinus laevis (F. I. 190).
Boroaca=Sglăvoace (Brezoi), 112.
Borş de plevuşcă, 64.
Borşul, 760.
Boţog (Ialomiţa) = Cosac corcit cu Batcă F. I. 146, 148).
Boşman (Telcorman) = ? Acerina Cernua.
Boul Balţii (Botaurus stellaris), 52, 768.
Boulean = Avatul (F. I. 170).
Braţ (măsură), 765.
Brăcinarul vârşei, 410.
Brădiş = locul dintr'o baltă unde fundul e acoperit cu Elodea şi alte asemenea plante acuatice.
Brăţara (la Prostovol), 161.
Braţ mort, 210.
Breană (Muntenia) vezi Mreană (F. I., 131).
Breană mică, 117.
Brednia (rus) = plasă, 450,
Brişcă. 301.
Broască, 55, 211.
Brodină (Banat pe Mureş) = Pod plutitor pentru trecut Mureşul; Buza Brodinei = Prova.
Buaz sau Buhaz = Matca unei Gârle la gura ei.
Bubuiog (Jud. Tecuciu) = specie de peşte mic.
Bucata de caramace = Peremet 314, 316, 335, 344, 358.
Bucium (Mehedinţi) = Un lemn da stejar găurit aşezat la capătul de dinainte al lotcei în care se pune Catargul.
Bucăţi sau Plăşi, 503, 505, 506.
Bujuică (Mehed.)=Undiţa făcută dintr'un ac cu gămălie.
Bulber (rus.) = Plută, 335, 336.
Bulboana (Moldova)=Groapă adâncă în fundul unui iaz.
Bulbucă = Ciulniţa = Anafor, 194.
Bulfac (Haţeg) = Leuciscus rutilus.
Bulgăreala casei, 755.
Bură = Buretul, 313, 332, 471.
Burba 119.
Burca, 352.
Burduful vârşei, 157, 410.
Burduf (Transilvania) = copcă în ghiaţă, 174.= Produh (Bucovina) sau Produf.
Burtă sau Sân (la instrumente de plasă), 142, 147, 449, 460.
Burtele năvodului, 464.
Burunduc (rus) fringhia parului, 468.
Butargă = Icre de chefal (F. I. 76).
Butz (Transilvania) Sglăvoace. (F. I. 40.)
Buţoiu = Avat (Aspius rapax), 383.
Buza Bubei, Buza Brodinei = Prova.
Buzluki (rus) = potcoavă, 484.

C.

Cacica (rus) = Rizaca, 551.
Caic (turc) Tulcea, vezi Ceam.
Cahula sau Caula chipcelului (Juvelnic), 379, 380, 688.
Calaci balâc (turc) = Sabiţa (F. I. 158).
Calcangii, 523.
Calimă = nod pescăresc, 463.
Calonneţ (rus) = Lopăţica pe care se impletesc sirecurile, 514, 529, 530.
Căluş, 467, 345.
Camană (coardă), 150, 427, 448, 449, 453, 462, (F. I. 249).
Cambulă (Peuronectes flesus), 680, (F. I. 89).
Canatul sau Aripa (Vintire), 401, 411.
Cange, 62, 487, 453.
Căpăstru (Dolj) = Frâna dela clecele năvodului.
Capra (la garduri sterpe) 581.
Capra sau Berbecul, 60, 467, 600.
Capacul (rusește Necrilco), 398, 295 (F. I. 114).
Caracudă (Muntenia)=Carassius vulgaris; în Moldova = amestec de tot felul de peşti mărunţi.
Caras (Moldova)=Caracudă (F. I. 124)
Cărăşel (Mehedinţi)=Caracuda (F. I. 124),
Capcane sau Labirinturi, 10, 43, 624.
Cârcie (Argeş, Râul Doamnei)=Cobitis taenia.
Caraghiozbalâc (Turc) = Obleţul (F. I. 161).
Carjanca=Platica mică.
Caraele (rus) vantul N. N. W., 356.
Carma, (rus)=cârma, 465.
Carmace (F. I. 245, 249, 253, 269).
Cărmăcuţe (F. I. 249).
Carmace cu 2 rânduri (Dvosnasti rus), 336.
Carmacuţe de cegă (F. I. 249).
Carmace de faţa, 358.
Carmace de fund, 358.
Carmăcuţe simple, 323.
Carmăcuţe duble, 323.
Carmacele mari, 325.
Carmace umblătoare, 330, 340.
Carmace stătătoare, 330, 331.
Carmacele de mare numite «Astrahan». Ripeag sau Halan (rus) 337.
Carmacele de mare zise «Japonca» 338.
Carmaegii, 26.
Carasul (Carassius vulgaris), 85.
Caracudia (F. I. 124).
Caracuda 54. (F. I. 121. 124).
Caracudă topârlacă (Turtucaia)= Caracudă care nu mai creşte (F. I. 124).
Carina (Lotca), 465.
Castri (F. I. 73).
Casilca=siloc (rus), 319, 322, 330, 335.
Case de baltă, 754.
Case de pescari, 750.
Căţană=Banca catargului (Turtucaia), 468.
Catargele, 468.

Catargul mare, 468.
Cazaci zaporojeni, 744.
Cazulca, 302.
Calafat (Dunăre)=cânepă amestecată cu catran.
Călăfătuială=astuparea găurilor dintre scândurile lotcei cu Calafat.
Călăuz sau Șueț (Oltenia)=crap (Cyp. hungaricus), 594.
Călcătoare, Lăsători sau Porțile gardului=Spusk (lip.), 62, 645 (F. I. 77).
Călcătoare la leasă, 608.
Căldare=copca mare în ghiață, 985.
Căldare mare=capcană, 486.
Cânele de mare (Acanthias vulgaris), 682.
Căpățuiul, 455, 480, 488.
Căprișor (Cyperus aesculentus), 763.
Caras (Oltenia Potelu)=Caracuda.
Cărășel (Oltenia)=caracudă mică.
Caras (Moldova)=caracudă.
Cârbuje sau Cârbușc (Crivace), 442.
Cârjanca, 616 (F. I. 141, 142).
Cârligul, 487. (la pescuit sub gheață).
Cârlig (Mehedinți)=strapazanul dela lotcă.
Cârlige de stroe, 327.
Cârlig de șire=cârlige fără barbie.
Cârlig de cârlige=cârlige cu bărbie.
Cârligele, 127, 93, 170, 68, (F. I. 114).
Cârlige cu nadă, (F. I. 14).
Cârlige cu limbă, 305.
Cârlige de fund, (F. I. 25).
Cârligele cu mâncare sau Pripoanele, 306.
Cârligele fără mâncare sau carmacele, 305.
Cârligul cu coadă sau Ghegherița, 295.
Cârlig de mână, 299.
Cârliontionțul, 377, 378, 380 (F. I. 161).
Cârligele sau Șire de cârlige, 304.
Cârligul de somn cu țăruș la mal, 127.
Cără (Prahova-Muscel)=Zvârlugă (F. I. 199).
Cârma=pupa, 365.
Cârmoc=partea de dinapoi a luntrei (Snagov), 76.
Cârma sau C . . . dubei, 465.
Cărmățui, la 327.
Cârma (vâșla), 442.
Cârsnicul fără țepoi=Cârsnicul de mână (Moldova), 113.
Cârstaș=Chipcel, 378.
Cârstașul mic (Mehedinți)=Cercala; pescuește, cu Blana sau Valul de scânduri.
Cârsnicul, 18, 60, 114, 141.
Cârstașul (Oltenia) 141, vezi Cristaș.
Căruțașul sau Mălăerul, 722, 724, 735, 741.
Câscâciu (Turtucaia)=Cleștele pe care se înșiră cârligele, 311, 345.
Castri (grec)=chefal (F. I. 73).
Cătiniș, 196.
Cățin (dom. Braila)=bălțile mici și foarte puțin adînci care se usucă vara.
«Cât omul» (măsură) Turtucaia, 765.
Caținelopsaro (grec)=Avatul (F. I. 170).
Căușul sau Ispolul, 470.
Căulă (Bistrița)=o plută mică patrată servind ca pod plutitor pentru trecut apa.
Caulă (Dunăre)=vezi cahula chipcelului.
Cazane, 192.
Cazal-canat (turc)=ghiborțul (F. I. 31).
Ceam (Dunăre)=O corabie cu pânze care face transporturi pe Dunăre.
Ceama (lip.) vezi slepca, 649.
Ceapur (Deltă) = stârc.
Ceapur alb, C. galben = stârc alb, s. galben.
Ceardacul (lip.)=chiscul sau Prora lotcei, 365, 465.
Ceata (Turtucaia) = Cumpania, 492.
Ceaunul 173.
Ceche (Moldova de sus) = prăjină de mânat peștele la Voloc; vezi Vergele.
Cecușca (rus) = măciucă 353 (F. I. 270).
Ceciuga (Moldova) = Cegă (F. I. 249).
Cegă = Ciga, Ceciuga sau Ciciugă (Acipenser ruthenus) (F. I. 246, 249).
Cegă de Mare (Acipenser ruthenus×Ac. stellatus).
Cegar, 285.
Cegarnița, 321, 438 (F. I, 249, 27).
Cegarnița de cegă, 438.
Cegarnița de scrumbița, 439.
Cegarnița de mărunțiș, 439.
Celnicul carlionțului, 378.
Ceorpac = ciorpac, 60, 141, 144, 172.
Ceostica (rus) = deasă, 496.
Cercul (dela sac) 105, 436.
Cercurile (dela crâsnic), 114, 142.
Cercala = Crasnicul de mână (Bucovina), 113, 145 (F. I. 40, 134).
Cercei = verigi la sacul Lesei, 608.
Cercei = gânjuri de ridicat cutița Lesei, 613.
Cercei (la Mreajă), 163, 164.
Cerdac parus (rus) sau Malinki parus = Pânza mică, 469.
Cerec, 361.
Cerec, $^1/_2$ de cerec, etc. (măsură), 492.
Cerec = $^1/_2$ de parte la împărțeala 766.
Cerga (Pătura) ca mijloc de prins peștele în Oltenia; se prinde cu ea ca cu Volocul.
Cernolozi (Deltă) = salcie mică cu frunze verzi închise (Galix cinerca) care crește pe plaur.
Cetca (sfoara dela Mreajă), 499.
Chefali 29, 572 (F. I. 73, 82).
Chefalul mare sau chefalul cu cap mare = Laban (rus) = Pacios (grec) 639 (F. I. 74, 76).
Chefalul cu nasul ascuțit = Ostreinos (rus) = Spatopteros (grec), 639.
Chefalul cu coada lată = Băistrug (rus) = Platarin (grec), 639, (F. I. 82).
Chefali sărați, 656.
Chefali afumați, 656.
Chepcel, vezi Chipcel, 377, 378.

Cheutoare, 327, 335, 345.
Cheutori (la Leasă), 607.
Cheutoare (la Orie), 442.
Chelteu (Sibiiu) = un instrument de pescuit.
Cheile năvodului, 459, 360.
Chenadă = Marginea unui Ostrov de pe Dunăre.
Chepcel (turc), vezi chipcel, 377, 378.
Cherhană și ghețărie, 689.
Cherhangiu, 691.
Cherhanaua propriu zisă, 344, 368, 369, 696, 697.
Chetroșel (Dolj) = *Gobio.*
Chisoagă (Moldova de sus) = amestecătură de peștișori mici de tot felul.
Chirilaș, vezi Crilaș.
Chișcari (Moldova), vezi Țipari *(Cobotis fossilis)*, 58, 84 (F. I. 196).
Chiag, 350 (F. I. 269).
Chiciu = Inceputul unui Ostrov pe Dunăre; bancuri cari abiă au devenit aparente și pe cari incepe a se prinde o vegetație de Sălcii și Arini, 192.
Chiciuri (Dunăre intre Oltenița și Brăila) = Ostrov intre o Verigă și Dunăre.
Chiciu = Un vârf ascuțit de Ostrov (o ascuțitură de pe Dunăre. Astfel vârful Ostrovului dela Gura Borcei se zice «Chiciul Călărașilor».
Chingile Dubasului (Moldova), 468.
Chiostec (fringhie dela Mreje), 382, 327.
Chipcelul, carlionțul sau Tărbucul = Chepcel 377, 378 (F. I. 161).
Chipcelari, 377, 379.
Chirană (Ialomița, Ilfov, etc.) vezi Cherhană.
Chirpici, 756.
Chirighiță (Brăila)=Sterna hirundo, vezi Crișcovă.
Chișoarca (Botoșani) = Pleavă (F. I. 172).
Chiscul, 62.
Chiscul Dubei, 465.
Ciciuga, vezi cegă (F. I. 249).
Cicibis (Cârlige), 338.
Ciga, vezi Cega (F. I. 249).
Cihon (lip.) = Sabița (F. I. 158).
Cinac (Brateș)=luntre dintr'un buștean (vezi Cin).
Cin, 141, 439.
Cin (Banat) = *Luntriță* mică.
Cinghine balâc (turc) = Avatul (F. I. 170).
Ciobaca, 141, 159 (F. I. 131, 203).
Cioc, 127, 294, 295, 297, 305, 319.
Ciocurile carinei, 465.
Ciocul de dinainte (la lotcă), 331.
Ciopic (turc) Șalăul vărgat (F. I. 20).
Ciopcic (turc) Șalăul vărgat (F. I. 21).
Ciortau = Crap dela 1 până la 2 kgr. greutate (F. I. 114, 124).
Ciortănică = Crap dela 30 ctm. lungime până la 1.5 kgr. greutate (F. I. 114).
Ciorto-Crap=Crap dela 2 kgr. in sus (F. I. 226).
Ciorpac sau Minciog, 316, 370, 375.
Ciovrântie (Turtucaia) = Un fel de anafor, numai că, in loc de vârtej in loc. apa Dunărei face domoleală și se intoarce lin inapoi.
Cipeț (rus) = parii, 350.
Ciripcea (rus) = năvod mic, 454, 457.
Ciros (Dunăre, Turtuc.) = Alosa Nordmanni.
Ciros mic sau Cirus=Clupea delicatula (F.I. 229).
Ciros (la mare) = Scomber scomber 274.
Cistic = plasa fină din mijloc, dela ave și setce.
Cistinile (năvod) = pridvorul matiței (Turtucaia), 461.
Ciubeca, 152.
Ciuciu, Ciuciulean, Ciuciulică, (Oltenia) = Crap mic (F. I. 114).
Ciuline (fructul dela Trapa nataus) = smochine de baltă, 53, 763.
Ciulineț, 196.
Ciulnița (Bechet) = Anaforul in Ruptură.
Ciulnița, 194.
Ciurupească (Dolj) = un pește mic de părae.
Civiu (Turtuc.) = pui mici de șalău (F. I. 19).
Clean (Squalius cephalus), 85, 117 (F. I. 184, 186, 188).
Clen (lip.) = Clean (F. I. 186).
Clece (la plasă), 427, 448, 449, 468, 146, 147.
Clece, Clence, hadaragi, Cleaci (rus), 463, 512.
Clecile sau plasele de lângă clece, 466.
Cleiu de morun = Ichtiocol, 372, 711 (F. I. 269).
Clence = vezi Clece.
Cleopșic (rus) = caluș, 345.
Clește=câscâciu=Igliță=Lisciotca (rus), 311, 345.
Cleștele sau lopățica, 94, 291, 293.
Cleștariu = cleștarul, 45, 140.
Clisă, 206.
Clonc sau Cloc=vogalca (rus), 309, 437 (F. I. 97).
Cloncăneală = sgomotul produs in apă cu Cloncul.
Coada vacii, 91.
Coadă (Dâmbovița, Muscel), o infundătură in râu «gonește peștele până-l apucă intr'o condă».
Coada (la lacul Snagov), 64.
Coada cârlionțului, 378.
Coada (undiței), 294.
Coada cristașului 105, 143, 150, 446.
Coada carmacului, 328.
Coada hălăului sau Sliciul, 386.
Coară și Corâ (Mehedinți)=*Alburnus bipunctatus.*
Coarda, 105, 114, 147, 151.
Coarda sacului, 105, 111.
Coarda cristașului, 105, 142, 162, 446.
Coarda de sus, c. de jos (la Orie), 72.
Coarnele carlionțului, 378.
Coarnele hălăului, 385.
Cobcă (F. I. 114).
Cobce, 168 (F. I. 254, 259).
Cobcele, 45.
Cocet (rus) = strapezane, 467.
Cocioace (Muntenia) = stufuri plutitoare, 194, 67, 70.

Cocioc (Dunărea Ialomiței Ilfov)=Baltă în care apa stagnează ani de zile fără a se primeni decât cu ocazia Zăpoarelor mari, așă dar o apă închisă fără Prival. Apa în ele e «Băhlită». (F. I. 172).
Cocinoaie sau cocine, 577. 581.
Cociorba, la sac (Bistrița), 111 (F. I. 131).
Coconari (Oltenia) = Beldiță (F. I. 165).
Cocoșul de mare (Raja clavata), 682.
Codolan (Dolj) = somn mic.
Codula sau frâna, 150, 428, 455, 457, 464.
Coidac = par, 157.
Coidac baț = la Visilă, 299.
Coidacele sau Potigacele (vîntire), 409, 411.
Cojan (pescari români), 745.
Colbă=veriguțe ce se pun din distanță în distanță ca semne pe fringhii pentru a arătă lungimea.
Colbe (nueluțe) = gânjuri, 489, 613.
Colba erchenului, 469.
Colibă, 750.
Comanac = Crucea vâslei (Falciu), 468.
Carmaca (Parcea), 327.
Compania sau Cumpania și Cumbania sau Cumania, 439.
Compania sau tovărășie, 766.
Comisionarul, 725, 728.
Cooperative de pescari, 492.
Copcă (în ghiață)=Produșca sau Produf (Moldova), 43, 96, 485.
Copcele de Păstrugă, 321, 505.
Copce (la setcă), 497.
Corbancă, Corpancă, Corpănică, Corpacă=Blicca bjorkna (F. I. 152).
Corcituri de pește = 2 specii cari se încrucișează.
Corcioman = produsul dintre 2 specii cari se încrucișează.
Cornurile matiței, 460.
Corovaică (Deltă) = *Ibis falcinelus* sau Țiganuși.
Cosace (F. I. 225).
Cosac (rus) = bucăți sau Plăși, 503.
Cosac nemeș (F. I. 146).
Cosăcuța = cosac mic (F. I. 146).
Cosac caraghioz (F. I. 146).
Cosac (pește) 616 (F. I. 145, 152).
Cosăcel=Blehnița sau Boarcă (F. I. 138).
Coșarca, 19, 131.
Coșcove, 196.
Coseașcă (rus.) = Cârd de pești; «scrumbiile vin numai în Coseașcă» adică merg în bancuri.
Cosor sau Brădiș, 53.
Cosorul sau târpanul, 551, 566.
Cosoritul 566.
Costruș (Perca fluviatilis) 58 sau Costriș (F. I. 14.)
Coșurile coșuri simple, 97, 104, 130, 131, 134.
Coșul cu garliciu, coșul orb, coșul de mlaje, oloaga, 98 (F. I. 114).
Coșul sau Cutița Lesei, 129, 535, 596.
Coșul cu coaje de plop, 132, 134.
Coșul de raci, 74.
Coșuri cu coadă.
Coșul de mlaja (Moldova)=coșul orb, 98, 134, 533.
Coșurile oarbe sau coșuri cu mămaligă = coșul de nuele 134, 532, 533.
Coșcană (la Prut) = burueni, 471.
Cot (măsură), 765.
Coteceri, 26.
Coteețle 60, 64, 171, 538, 542, 632, 645, 646, (F. I. 14, 19, 113, 124, 128, 152).
Cotețe țesute, 172.
Cotețe de stuf, (F. I. 161).
Cotețul prinzător, 64.
Cotețe propriu zise, 539, 540.
Cotețe de chefali, 541, 647.
Cotețe fără aripi, 542.
Cotețe simple cu o aripă, 543.
Cotețe simple cu 2 aripi, 544.
Cotețe cu tindă, 545.
Cotețe cu tindă simple, 545.
Cotețul vânător sau Vânătorul, 545.
Cotețe cu tindă și cu sfârțai (Cot. bulgărești), 546 (F. I. 78).
Cotețe cu oboare sau Cotețe de chefali, 549.
Cotețe cu obor, 637.
Cotețul prinzător, 647.
Cotețele dela gardurile cele mari, 648.
Cotețele dela gârlele de chefali dela mare, (Ericuri), 649.
Cotiuga, 61.
Covac (Muscel) = un pește mic de pârâu.
Coverge sau Coveltire, 754.
Crac de râu = braț lateral al unui râu (vezi Viroagă).
Crac cu apă moartă = Crac care și-a pierdut legătura cu brațul principal.
Crăcț (Oltenia, Făgăraș)=*Phoxinus laevis*: tot odată și nume colectiv pentru tot felul de pești mici (F. I. 190).
Craeș vezi Crăcț.
Crap sulatic, ulucariu, Șucț sau Călăuz (Oltenia) = Cyp. hungaricus 594, (F. I. 117).
Crap saltareț (F. I. 117).
Crapul 54, 27, (F. I. 114, 115, 101).
Crap = în comerț se numește Crapul dela 4 kilograme greutate în sus.
Crăpcean = Crapul mic de o vară (F. I. 114).
Crâsnicul, Halăul sau Cristașul, 380, 385, 389.
Crâstașul fără coadă (Baia de Aramă), 116, 145.
Crâstașul mic (Mehedinți) = Cr. fără coadă.
Crâstașul (Mehadia), 117, 141.
Crâstaciu, 380.
Crestează, 170; vezi Tocalie.
Crilă 150. 407. 454. 457.
Crilele = Plasele navodului sau Natrele = Crilo (rus), 460.

Crilaș = ajutor de vataf, 472, 473, 492.
Crișcovă (Dunăre, Galați) = Pasarea de apă numită Sterna hirundo.
Cristașul de mână (Muntenia, Oltenia, Transilvania, Banat), 113, 141, 385, 387 (F. I. 134).
Cristac (Hațeg), vezi Cristaș.
Cristașul fără coadă, 145.
Cristaciu, 388.
Crivace, 433, 466.
Crou (Banat) = găurile și ascunzătorile peștelui din maluri și de pe sub rădăcini.
Crucea vâslei, 436, 468.
Cubar (rus) = coșul orb, 533.
Cuca sau capcana, gaia, napasta sau nacrâca (rus), 396, 397.
Cuca (Mehedinți, Dunăre) = O măciuca cu cârlig cu care se lovește în cap morunul prins la cârlige.
Culaje (Moldova de sus) = Lozii de răchită din cari se fac coșuri.
Culare (la stuf), 223, 660, 676.
Curmezișul (la Leasă), 607.
Curpen (vița sălbatică), 135, 581.
Cursoare, 329, 331.
Curvă, Curvuliță, Curvulice (Dunăre) = *Larus leucocephalus* (vezi *Pescari*).
Cuțitoaia (Muntenia) = *Cobstis taenia*.
Cuțitoaia sau Rizaca, 352 (F. I. 199).
Cutița sau Leasa, 589, 596.
«Cuvantul e sfânt» (Turtucaia), 766.
Cu 2 năvoade gură la gură, 478.

D.

Daeac (pilot), 382.
Dalian, 311.
Daldon = cârlig de carmace, 20, 334, 340 (F. I. 269).
Darabana, a pescui cu D., 507.
Dârmoz = un arbust din nuelușele căruia se fac vârșele, 136.
Davița = Văduvița (F. I. 174).
Deasa sau Desimea sau Pânza = rețeaua cea mică dela setcă, 496, 501, 512, 518.
Delușeu, 734.
Deget (măsură), Turtucaia, 765.
Depănătoare, 68.
Desghetul 189.
Desiș (Turtucaia) = Plasa cu ochii mici dela setcă.
Desimea vezi Deasa, 512.
Difanul sau Tifanul, 150, 454.
Dig = gard de pescuit (Zârnești), 103, 124.
Dikea (grec) = ave, 501.
Dijma proprietății, 492.
Dinții Lesei sau Bărbia (Călărași) = gulerul șeptului, 610.
Doagele, 62.
Dolnița = coarda sau fringhia cu plumbi, 150, 451, 462.
Dolii, 84.
Domoleală (Dunăre) = locurile unde apa Dunărei curge mai incet — «se face domoleală» — în opoziție cu porțiunile unde e «cursoare», adică unde curentul e mare.
Dopuri de stuf, 570.
Dopuri de alun, 577.
Doruce, 327,
Dorucuri, 192, 330
Dreuca (rus) = catargul mare, 468.
Drug, 62, 147, 146, 448.
Drughineață (Jud Suceava) = Prăjina cu care se mână Ciobaca.
Duba, 359, 464, 465.
Dubas, 464.
Dubele navodului, 464.
Duhoarea bălții (spumă), 214,
Dulghier = Zeus pungio.
Dumade = patlegele roșii, 760.
Dumbriană (Mehedinți) = Mreană, Breană, Mbreană (*Barbus fluviatilis*).
Dunărea și Marea Neagra, 177.
Dunărica sau Dunăriță = un Crăculeț al Dunărei între două ostroave sau între un ostrov și mal, 192.
Dvosnasnoi (rus), 336 (F. I. 260, 269).

E.

Edec = «trage barca la Edec» adică o trage omul de pe mal cu o fringhie ducând-o contra curentului.
Eleșteu, 37, 49, 56.
Erchenul = Pânza dela lotcă (Turtucaia), 468.
Eric, (lip.) gârlă de chefali, 642, 259, (F. I. 77).
Eteră = Ederă, Etrele (vintire), 408, 157.
Etere cu trei cercuri, 413, 414.
Esența de Orient = făcută din solzi de Obleți pentru Perle artificiale, 712 (F. I. 160).
Ezer, 56.
Exportatorii, 730.

F.

Fachiu (Succava) = Fachie.
Fachie, 18, 19, 96, 128, 145, 446.
Făclie (Făgăraș) = vezi Fachie.
Fălcică (sac), 111.
Fâță (Oltenia) = pui de pește, d. ex. Fâță de Clean. (Cărbunești), Fâța de Mreană (Potelu).
Fâță (Oltenia) = *Cobilis taenia*.
Fâsă (Oltenia), vezi Fâță.
Fauna litorolă, 237.
Fauna pelagică, 238.

Făcăleț (Turtucaia), F. Pentru batut icrele de crap = Priboiu, 706.
Făina de obleți, 387, 711,
Fănarul sau felinarul (Bucovina, Transilvania și Muscel), 97.
Fedeleș (Moldova), 118.
Flăcău (Turtucaia)=Ajutor, 766.
Fluturași (Pripoane), 309.
Fofig (Prahova) = Leucaspius delineatus și alți pești mici.
Fofligă (Românii din Jud. Tulcea) = pui de Alburnus lucidus și alți pești mici.
Foarfecul, 291.
Foi de Lipan (Muntenia) = uscate și apoi pisate se aruncă în apă spre «a îmbătă peștele».
Foltane = pâlcuri de stuf, 564, 566, 676.
Frâna, 150, 164.
Frâna sau Codula, 428, 446.
Frâul sau Frânele năvodului, 463.
Fringhiile, 169.
Fringhia cu plumburi, 160, 402, 404, 451, 501.
Fringhia Prostovoiului, 403.
Fringhia cu camană, 451, 460.
Fringhia cu piatră, 451, 462.
Fringhiile frâului (la năvod), 464.
Fringhia parului, 468.
Fringhia cu Plute sau Pluta, 451, 462, 501.
Fundătorile (la lotcă), 468.
Fundul lotcei, 62.
Funie = Otgoane, 442.
Furceri, 143.
Furca, Furcerul, 18, 105, 111, 143.
Furchiță (Mehedinți) = Ostia mică.
Furculița sau Ostia mică, 94.
Furcuță (Hațeg pe Jiu) = vezi Ostie.
Fusarul (Aspro streber), 85.
Fusul, 196.
Fuscel (Vintire), 411.
Fuscel (Moldova, jud. Neamț) = cele 2 bețe dela Poclău (Fusceii poclăului).

G.

Gaia (Cuca), 397.
Găjdă (Mehedinți) = Curelușe cu cari e legată lopata de «Cârligul» lotcei. Vezi Ujbă.
Gâldău, 100.
Garduri, 103, 130. (F. I., 19).
Garduri de piatră, Gărduț (Bucovina), Gărduș (Moldova, Broșteni), 103 (F. I., 193).
Gardușurile sau Gărduțurile, gura gărdușului, 103.
Gărduțul cu legănus (F. I., 134).
Garduri = Gărduțurile de piatră, 42, 123.
Gărduțul cu leasă (F. I., 40, 134).
Gardagiu, 285, 27.
Garduri = Apărătoare în Transilvania, Diguri, scocuri de bolovani sau scocuri de pescuit în Banat, 124.
Gardul coteţului, 543.
Gardurile și Închisorile, 171.
Garduri sterpe sau Garduri oarbe, 574, 632, 581 623, 624.
Gardurile de dulapi sau gard cu dulapi, 587.
Gardurile cu vintroaie, 589.
Garduri cu sac, 589.
Garduri în formă de Leasă fără cutiță, 590.
Garduri cu limbi și oboare sau cotețe, 591.
Garduri cu sorb și cu săltătoare, 592.
Gardul cu Leasă sau gardul cu Cutiță, 591 (F. I. 98, 124, 190).
Gardul de luncă (Călărași) = gardul urechilor, 611.
Garduri cu limbă, 623, 625, 632. (F. I., 77, 114).
Garduri cu cotețe, 623.
Garduri de închidere, 642.
Garduri cu limbi și cotețe (Închisori de Chefali), 651.
Gânj (la coș), 135.
Gârlă = orice apă curgătoare; la Dunăre, canalele mari dea limentare și scurgere a bălților.
Gârle de alimentare, 583.
Gârle de scurgere, 583, 671.
Gârlele, 622, 194.
Gârle de Chefali sau Ericuri (lip.), 642 (F. I. 77).
Gârla morii = iaz (Muntenia), 49.
Gârliciu, Coșuri cu G., 98, 136.
Gârliciu, 157.
Gârliciul vintirului sau Limba I-a, 410.
Geamandură.
Ghegherița (cârligul cu coadă), 296.
Ghelbereul, 113, 145, 384, 385.
Ghelciu (Oltenia) = vezi Ghelmez (F. I., 52).
Ghelț (Oltenia) = Acerina cernua.
Ghelmez sau Moși, 63. (F. I., 52).
Ghijoaică (Turtucaia) sau Orzoaică de baltă = o buruiană de baltă (*Valisneria*) care în unii ani umple bălțile toamna atât de tare încât nu se mai poate pescui cu năvodul în ele.
Gheţărie, 344, 699.
Gheţăriile și cherhanale, 689.
Ghiban, vezi Biban (F. I., 14).
Ghiban cu pana roșie (F. I. 14).
Ghiban alb (F. I. 14).
Ghiborț, 384 (F. I. 28, 30).
Ghin = Ghionder de vetrice, 310.
Ghinuri, 309, 325.
Ghin (Turtucaia) = Semen, 486.
Ghile sau bile (lemne groase), 578.
Ghioluri, 622, 194.
Ghioluri de față, 587, 194, 38.
Ghionder, 363, 416, 468, 562, 577 (F. I. 113).
Ghiuleă (la laptaș, și la Orie), 428, 434.
Ghiurlan (Mehedinți) = Perca fluviatilis.
Ghizdele Oriei, 423.

Guşcă (Galaţi)=Larus ridibundus.
Gleocină (Banat) =Coteţ de prins peşte.
Glăvoace (F. I. 40, 67, 72).
Glăvoace mică (F. I. 64).
Glăvoc (Turtucaia) = Guvidii de baltă; se întrebuinţează şi ca leac pentru stomac.
Goghie (Covurluiu)=Pui de Leuciscus rutilus (F. I. 181).
Gogoaşe de peşte (Bucovina), 91, 125.
Gonac (Ciuperceni) = Aspius rapax.
Goliş =O varietate de Nisetru (F. I., 261).
Grinduri, 84, 195, 197, 239.
Grossis (grec) (F. I. 91).
Grindelul, Moina, Molanul sau Moletele (Cobitis barbatula), 82, 87, 98 (F. I. 196, 198, 38).
Grindeiuşă (F. I., 198).
Grindă (Călăraşi) = Pragul Lesei, 610, 624.
Grindini (Sibiiu)=Cobitis barbatula.
Gropi, 192.
Gulerul sau Barba Lesei, 536.
Gulerul şeţului (Filipoiu), 607, 609.
Guran (F. I. 19).
Gura gardului, 124.
Gura Lesei, 101.
Gura Sacului, 105.
Gura Plăşii, 147.
Gura de sus a Prostovolului, 402.
Gura Talianului, 422.
Gura din dos = Gura de sus sau C .... Cutiţei 596.
Gura Lesei, Gura cutiţei sau Gura de ieşire, 596.
Gura Coteţului sau Limba Coteţului, 540.
Guşter, (F. I. 152).
Guvidie, (F. I. 64).
Guvidii de Baltă (F. I. 64).
Guvidii de Brateş (F. I. 67).
Guvidii mici (F. I. 64).
Guzgani, 55.
Gyárhálo (ung.) = Oria, 446.

H.

Hadaragi, 448, 484.
Haholi sau Malo-Rusi=Rusii mici, 442, 744.
Halan (rus) Carmace de mare.
Hălăştiu (Bucovina), vezi heleşteu.
Halăul sau Hălăul=Crăsnicul sau Cristaşul, 19, 141, 385 (F. I. 14).
Halele de pescării, 737.
Hamsi, 418.
Hamzauri, 58.
Hanus sau Hanos (F. I. 14).
Hapca sau Apcă=un fel de Visilă, 299, 303, 438.
Harpuna, 12.
Hautul sau Avatul (Aspius rapax), 85 (F. I. 169).
Havat, Havut (F. I. 169).
Hălastău=Heleşteu, 49.
Hărzob, 119.
Hellos (F. I. 237).
Heringi (germ.)=scrîmbii mari, 712.
Hohot (Dunăre, Brăila)= Larus ridibundus.
Holiţa (rus)=Deasă 496, 503.
Hodoroabă (Jaşi, la Prut) vezi Odorobul.
Hodorob sau Odorob, 532, 533, 670.
Horeţe, Juvelnic sau Mandră (Brates), 65, 576, 689.
Horia sau Oria, 70, 432.
Hotarac sau Otarac=scaun la luntrea din Snagov, 76.
Hribitina (rus) Şira spinării, 334.
Hribtina (rus), fringhie, 337, 338, 339, 345, 364, 365.
Huciuri, 136.

I.

Ială=bancă pe care şade vătaful dela Năvod în lotcă (Fălcin), 468.
Iapă (Dolj)=Clecea dela năvod.
Iar 193.
Iarbă de peşte (Dâmboviţa, Moldova, etc.=Lipan, coada vacii, etc.
Iam—balac (F. I. 98).
Iaprac (F. I. 98).
Iarmă (F. I. 98).
Iaz=gârla morii, 49.
Iaz=heleşteu (Moldova) 49.
Ibriş, 192.
Icran 366 (F. I. 270).
Icreană (F. I. 270).
Icranscul (rus) = specialistul pentru prepararea Icrelor, 707, 371.
Icre de chefal, 657 (F. I. 76).
Icre de ştiucă, de crap, etc., 706.
Icre moi, 707.
Icre dulci, 708.
Icre puţin sărate, Malasol (rus), 708.
Icre tescuite, 708.
Icre preparate pe «cale uscată» 708.
Ichtioscopul (grec), 281.
Ichtiocol sau clei, de morun, 711.
Ieteră şi Ietre, 20, 61.
Iezătură (Moldova) sau zăgaz (Muntenia), 56, 49.
Igliţa (Cleşte), 311, 345, 348.
Igliţa, instrument de împletit 380, 528.
Igliţa (Moldova şi Dobrogea), 451, 461, 487.
Igliţe dela Turtucaia, 527.
Igliţa (Moldova de jos)=Undreaua cu care se trece Codula Năvodului pe sub ghiaţă.
Igliţe dela Tulcea 528.
Igliţa (Buzău)=O furculiţă în capul unei prăjini cu care se pescueşte ca cu Ostia.
Ilan (turc)=şarpe, 656.
Ilan-balăc (F. I. 237).
Ilarii (grec)=pui de chefali sau Vostronos mic, 640, 654 (F. I. 73).
Impăratul Babuştei (F. I. 182).
Impăratul cegăi (F. I. 250.
Impăratul crapului (F. I. 103).
Impăratul Plăticăi (F. I. 141).

Închisori (F. I. 114).
Închiderea Zătonului, 566.
Închisorile și Gardurile, 571.
Închisorile la Bălțile din susul Dunărei, 573.
Închiderea gârlelor cu Prispe, 588.
Închisorile cu Pleter pe malul bălților, 617.
Închisorile de gârle, 632.
Închisorile de chefali, 639.
Închisori cu garduri și cotețe, 64.
Înecătoare (La Leasă), 602, 612.
Inele, vezi Colbe, 613.
Inelul Prostovolului, 402.
Insforaț, 452.
Insforala Plășilor (la năvod), 461.
Instrumente de Plasă, 374, 105.
Instrumente de Rețeà sau Mrejele, 496.
Instrumente în forma de coșuri, 532.
Instrumente de stuf sau nuele în formă de cotețe, 538.
Instrumente cari înțeapă peștele, 66.
Instrumente împletite din răchită, 97.
Instalațiuni și unelte pentru conservarea, prepararea și transportul peștelui, 685.
Insule plutitoare, 76, 521.
Intinsură, 193, 195, 207, 210.
Isa (Turtucaia), 469.
Ispolul sau Căușnl, 470.
Izma, 763.
Împăratul Crapilor (Dunăre) = o varietate de Crap roșu-auriu.
Încârlionțat= încârligat (Chipcel), 378.
Încheie năvodul, 488.
Încrucișătura Halăului, 386.
În cursoare, 193.
Înecătorile (La leasă), 602.
Înghețul și zăpoarele, 188.
Înghinat, 461.
Îngurzit = încrețit, 142.
Întinsură, 454.
În valul apei (la deal), 152.

J.

Jai (Brăila) = puiu de pește de tot felul care rămâne pe malul gârlelor când scade apa.
Jălozi (Braila) = salcie galbenă.
Jantiță (Oltenia) = tot felul de peștișiori mici de tot, cari abiă se văd în apă.
Japonca (rus) = cârlige japoneze, 332, 358, 364.
Jamnă (F. I. 131).
Japșă, 194, 213, 454.
Jderul de baltă 55 = Putorius lutreola.
Jeamnă (Sibiiu) = Barbus Petenyi.
Jegajnița, Jigajne, Jigașnie sau Jegarnița = Plasă de mână, 147. 449. 662.
Jegajnea sau Jigașnie (Munții Olteniei), 112, 141.
Jegajnea = plasa de mână (Oltenia de jos, Dunăre), 113, 147, 45.
Jepotina (rus)=baltă cu malurile de grind, 558.
Jghiab, 56.
Jigarnița, 147.
Jigajnie sau Jigașnie, 147.
Joltomeasa (F. I. 174).
Juguri (la Leasă), 596, 600, 601, 605.
Juvac (Oltenia la Bechet) = numire pentru Juvelnic.
Juvelnic sau Horeț, 382, 423, 535, 576, 687.
Juvete (Dolj) = Un pește de orice specie, care în Muntenia se zice *Babon*.

K.

Kaliușca (F. I. 59).
Kalma (F. I. 33).
Kașolca (rus) = consul orb, 533.
Karaghioz (F. I. 225).
Kedrin (F. I. 59).
Kirmizic-canat (F. I. 177.)
Kiutuc (F. I. 260).
Klocușa (rus) = Cloncul, 304.
Klowotsch (F. I. 40).
Klopșic (rus) = căluș, 467.
Kompania, 494.
Kopcea (rus) = Copce 505.
Korop (F. I. 114).
Krasnoperca (F. I. 177.

L.

Labă (Dunăre spre Giurgiu) = vezi Lavă.
Labirinturi sau Capcane, 624.
Laban (F. I. 74. 76.)
Labani (F. I. 76.)
Lacuri litorale, 659.
Lagune, 37, 217, 659.
«La mână» (a simți peștele), 405.
Lanți sau Lațuri, Leațuri, 578, 588, 598, 607.
Lănțuire, 579.
Laptașele, 220, 374, 425, 426, 431, 676, 287, 45. (F. I. 19, 25, 27, 114, 87.)
Laptele cățelei (Rucăr) = Buruiană otrăvitoare cu care se amețește peștele în pârâu; se pune într'un sac care se cufundă în pârâu și se calcă cu picioarele.
La rădăcina parilor (la Leasă), 612.
Laskir (F. I. 152.)
Larga (Rețeà rară), 496, 512.
Larus = Martini (Razim), Pescari, 641.
Lătăuș (Moldova) = Crustacee mici cu cari se hrănesc Păstrăvii *(Gamarus)*.
Latacă (rus) = Plutnițe (Nymphaea alba).
Lateața (Alburnus bipunctatus), 117 (F. I. 138).
Latiță (Mehedinți, Hațeg, etc.) = vezi Lăteață.
Lăticioară (Mușcel) = vezi Latiță.
Lavă, 327, 330, 310, 314, 345, 541.
Lavraki (F. I. 21.)
Lavă de vintire, 413.

MORUNI ŞI NISETRI EXPUŞI SPRE VÂNZARE PRIN LICITAŢIE ÎN PIAŢA GALAŢI.

Lavă de cotețe, 547, 550, 677.
Lăsători = Călcători, 645.
Lătoc, 53, 56.
Lăturoaiele Lesei (Calarași)=Aripele Lesei, 596, 605.
Leagăn, 131.
Leagăne = săltătoare 222.
Leafa toporului, 486.
Leamă, 479, 488, 455.
Leasa, 101, 104, 128, 285, 32. (F. I. 113, 145, 158).
Leasa sau Cutița, 535, 596.
Leasă fără coș 537, 591.
Leasa (la coteț) 543.
Leasa = aripile cotețelor cu tindă și sfârtai 546.
Leasa cu sac 591.
Leasa dela Crapina, 598.
Leasa dela Filipoiu, 603.
Leasa dela Balta Călărași, 609.
Leațuri sau Lațuri sau Lanții 578, 588, 598, 601.
Legănusul 102, 104.
Legănuș (la părău) 129 (F. I. 134).
Legătură de carmace, Tacâm, Teag sau Periteag, 345, 358, 503, 505.
Leguma bălții, 763.
Lejnicul 105, 141. (F. I. 134, 193).
Les (aripa vintirului) 411.
Lesul (la Coteț), Oltenia, 543.
Leșile de Ostrețe (la Leasă), 612.
Leșile de pe lături sau Pereții, 612.
Licurin, F. I. 76).
Lijaboc, (F. I. 69).
Limba răsturnată înapoi 126.
Limba cotețului sau gura cotețului, 538, 540.
Limba întoarsă 294.
Limbă 322, 305, 319, 591 (F. I. 19, 77).
Limba (pește) (F. I. 91).
Limba I-a sau gârliciul vintirului, Tindă sau Pridvor, 410.
Limba a II-a la vintir, 410.
Limbile (pentru prinderea chefalului), 645, 646.
Limpeziș, 560.
Lînul, 54 (F. I. 126. 128).
Linbs (F. I. 128).
Lipanul (Thymallus vulgaris) 82, 84, 118, 120 (F. I. 38 201).
Lipan (Oltenia)=burueană care crește pe munte și ale cărei foi uscate și pisate servesc la amețirea peștelui, vezi «Foi de Lipan».
Lipean (Hațeg) = Lipan (Thymallus vulgaris).
Liporeni 742.
Lisciotca (rus) 311. 345. 349.
Lodus (rus)—vântul de Vest, 356.
Loitre=lanțurile vajelor (Filipoiu), Călărași 613.
Lopata (la orie) 72.
Lopată (Turtuc.) la Lotcă = nume întrebuințat de Românii din țară și de Turci pentru ramele dela lotcă (Turtucăienii le zic Băbăici).
Lopățică—scândura de împletit, 514. 530.
Lopățele sau Calonețe (Tulcea), 529.
Lopețele sau Băbaicele 467, 468.
Lostopan (Suceava)= Bucăți de pământ cari se scot cu hârletul din fundul râului pentru a scoate «Vetrila» (larve de Insecte) din ele.
Lostrița (Salmo hucho) 84, 97, 118, 120 (F. I. 203—205).
Lostocă=Lostoză (F. I. 205).
Lostița (F. I. 205).
Lotcă, 464.
Lotcă, de năvod 465.
Lotcă, de orieri 433.
Lozie, 99.
Laban (rus), vezi chefal, 639.
Lumine 561.
Luminiță, 400, 296.
Lum de fier, 486.
Lumânările jugurilor (Leasa dela Călărași), 613.
Lunca Dunărei=Balta, 182.
Lunca, 38, 195.
Lunița (F. I. 124).
Luntre 442, 464.
Luntre, de Snagov. 76.
Lupul bălții (F. I. 212).

M.

Macrușa (rus) = Crustaceele mici.
Maiul, 562, 290.
Malasol=icre puțin sărate, 708.
Maloruși sau Haholi = Ruși mici, 744.
Mandie (Deltă), vezi Mandră.
Mandra = Horeț (Brateș), 569, 689.
Mandră sau Mandie (Deltă), 541, 553, 555.
Mareana (rus) = vântul S. S. W. 356, 357, (F. I. 270).
Marea Neagră și Dunărea, 177.
Marinate, 712.
Mârloaie (F. I. 213).
Mârlița (Turtuc.) = puiu de știucă (F. I. 213).
Martini (lip.) = diferitele specii de Larus.
Maruntiș (Dunăre) = tot felul de specii mici de pești; Plasa de Mărunțiș = Plasa de prins pești mărunți.
Masa carmacelor 331.
Masa cârligelor 307, 315.
Masa cotețului (Fălciu la Prut) = Produșca în ghiață în care se așază Cotețul.
Masa peștelui (la Lotcă), 468, 475.
Masa Năvodului, 475.
Masa (la Prut) = capcană, 486.
Masa de sărat pește, 704.
Masală (Dâmbovița) = vezi Fachie «prinde pește noaptea cu Masalaua».
Masalar (Moldova de sus, Bucovina), vezi Maslad.
Maslad = Măsleac (Menispermum cocculus).
Moslad (F. I. 208).
Măsura sau Vipușca 350,

Matasa broaștei, 53.
Matca râului (Talweg), 217.
Matca sau Matița, 459.
Materii și plante otrăvitoare (Lumânărica, Lipanul, Coada vacii), 125.
Matița sau sacul Năvodului, 459.
Matnia (rus) = Matița, 459.
Matula (rus) = navod, 491.
Mațe negre (F. I. 191, 193).
Mavraki (F. I. 73).
Măciuca (rusește Cecușa) 131, 147, 290, 353, 365, 366, 370, 670.
Mălăieri (căruțași), 722, 735, 741.
Mărîuță, 104, 138, 147.
Masalaua (Muntenia) = Fachia din Moldova.
Măsleag sau Maslad, 91.
Mâl, 53.
Mânile sacului sau aripile sacului = Sacoviște, 382.
Mânile jugurilor (la Leasă), 600, 601, 605.
Mânile cutiței (Leasa dela Călărași) = prefustele (Crapina), 613.
Mântaș (Suceava), vezi Măntuș.
Măntuș (Moldova) = Lota vulgaris (F. I. 87).
Mâncare la undiță, 91.
Mazale (Teleorman) = Colibele de stuf în cari se sărează peștele (Cherhanalele).
Mbreană (Muntenia), vezi Mreană (F. I. 131).
Meredeu = Mincioc, 61, 172, 375.
Meles (Turt.) = Acerina schraetseri (F. I. 33).
Merteci (Delta și Reg. Crapinei) = lemne de anumite dimensiuni cari servesc la construcția gardurilor și leselor.
Meșteșugari, 81.
Mersin = iavrusu (F. I. 254).
Mersan (turc). (F. I. 260).
Mersini (grec) (F. I. 260).
Michilia (la Cherhanale), 693, 694, 695.
Midhai (F. I. 87).
Midhoc (F. I. 87).
Mihalțul (Lota vulgaris), 84, 97 (F. I. 84).
Minciogul sau Ciorpacul, 61, 172, 316, 317, 375, 388, 471, 540, 553, (F. I. 231).
Mincioc de scoici, 389.
Miridov (Banat) = Minciocul sau Meredeul din Moldova.
Miriște = Parii rupți la leasă, 673.
Misce sau Miște, 323, 328.
Mișcă, 328.
Mislic (Hațeg) = Plasă de pescuit.
Mitilică (rus), 310, 321, 342 (F. I. 97. 248).
Mitroaca (Moldova), 468, 478 (F. I. 67).
Mitrocari (F. I. 67).
Moace (F. I. 40).
Mlaștină, 214.
Moacă (Vâlcea, Hațeg, etc.) = Zglăvoacele (F. I. 98).
Moacă (Dunăre) = Puiu de Somn.
Moiță (Mehedinți) = Cabitis barbulula.
Moiu (la Prut) = Căldare, copca mare, 485.
Mogâldan (Crapina) = Insulă plutitoare.
Moina sau Grindelul *(Cobitis barbatula)*, 84 (F. I. 198).
Molan, Molete, Molatec (Muscel, Prahova, Dâmbovița, etc.), Vezi Moină (F. I., 198).
Moiță, Moiete (Mehedinți). Vezi Moină.
Morunul sărat, 372.
Morun (în Moldova «Moron») = *Acipenser huso* (F. I. 264, 280).
Morunaș (F. I. 143, 145).
Mosoare, 169.
Mostki (rus) = masa peștelui (la lotcă), 468.
Mostoc (rus) = Fundătorile la lotcă, 468.
Moș (Acerina cernua) 439 (F. I. 31. 52).
Moș cu 3 ghimpi (F. I. 59).
Mreaja de munte, 162.
Mreaja de Oltenia.
Mreaja sau Mreje sau Mregia, 162, 165, 167, 18, 498 (F. I. 131, 86).
Mreana (F. I. 128).
Mreana galbenă (Barbus fluviatilis), 82, 97 (F. I. 131).
Mreana cenușie (F. I. 132).
Mreana vânătă (Barbus Petenyi), 82.
Mreana pătată (F. I. 132).
Mreana roșie (F. I. 131).
Mreana vărgată (F. I. 132).
Mrejele sau Instrumentele de rețea, 11, 73, 161, 167, 174, 496.
Mreaje de scrumbii (Oltenia) = Setcă, 501. 512 (F. I. 131, 86).
Mrejă de crap (Oltenia) = Avele, 501.
Mreșchie (rus.) = mrejă, 498.
Muceorniță, 196.
Mugil cephalus, 654.
Murgoiu, Murgoci (Dâmbovița) = *Phoxinus laevis*
Mușdeiu de usturoiu, 760.
Mușlar de baltă, 762.

N.

Naboinic (rus). 332, 350, 363 (F. I. 270).
Nacat (rus.) Deltă = Călcătoarea dela gardurile din gârle.
Nacrâca (rus) = cuca, 397.
Nacrilca (rus) = capacul, 398.
Năluca (Znagov, Muntenia) = Un fel de Brișca de metal cu ața scurtă, cu care se pescnește iarna sub ghiață, ținând-o în mână și jucând-o mereu în copcă, 67.
Nadă, 10, 41, 91, 126, 298, 306 (F. I. 14, 131).
Năpârcă = lotcă foarte îngustă pentru străbătut prin stuf, 417.
Năpatcă, 141, 60.
Napastnic, 161, 158.
Natrele năvodului, 460.

Năpasta = cuca, 397.
Năpasta = Prostovolul, 397, 400, 158.
Năvoadele, 448, 456, 457, 149, 282, 18, 73. (F. I. 14, 113, 124, 126, 131, 142, 146, 158).
Năvoadele dela Turtucaia, 457.
Năvoadele mijlocii (de Brateș), 457.
Năvoade de mare, 457.
Năvodul mic, 457 (F. I. 186).
Năvodul de râuri, 150.
Năvodarii, 26, 285, 490.
Nevod (lipoven) = năvod, 491.
Nervi de morun, 711.
Nisetru (F. I. 244).
Nisipariță (F. I. 199).
Nisipariță și Nisiparniță (Muscel, etc,)=*Cobitis taenia* (Vârlugă de nisip).
Nisipiște, 195 = O adunătură de nisip depus de apele Dunărei.
Nivelul maxim, 184.
Noiane, 195.
Nomol, 195.
Nostița (Dunăre la Mehedinți) = Cegulița, 384.
Nostriță (Baia de aramă, Cerna) = Un pește de râu (?Lostriță).
Nouă ochi sau Sugaciul (Petromyzon fluviatilis, 84 (F. I. 276.)
Nufăr (nuphar luteum), 53.
Nuci verzi (coji de), 125.

O.

Oastea (F. I. 205.)
Obleții, 425 (F. I. 158.)
Obleți de mare (F. I. 161.)
Obleți mari (Alburnus chalcoides var. danubicus), 667 (F. I. 161.)
Oblete (F. I. 161.)
Obletia (grec) (F. I. 161.)
Obourele, 629.
Obor, 591, 619, 629, 647 (F. I. 77.)
Oboroc (la Prut) = Coșul fără fund cu care se prinde Crapul la stuf, vezi odorob.
Oborul sau tinda coteților, 545.
Obourele cu cotețe din Ghiolurile Deltei, 555, 677.
Oborul de sus și O. de jos, la Orie, 433.
Oborocul = odorobul (la Prut), 533.
Obris sau Iar (rus)=Adâncime, 343.
Obsăli, 493.
Ochete (Oltenia) = Ochiurile unei plase.
Ochetele la colțurile Cristașului, 142.
Ochiul cotețului, 540.
Ocheniță (F. I. 177. 181.)
Ochiana (Leuciscus rutilus), 85 (F. I. 179, 177, 181).
Ochiană cu ochii albi (Moldova)=*Leuciscus rutilus.*
Ochiană cu ochi roși (Moldova) = Scardinius erytrophthalmus.
Ochii (Obleții), 387 (F. I. 161).
Oclete (Teleorman), vezi Oclei.
Odorobul sau Hodorob (Trandadaia românească), 396.
Odorob sau Hodorob (Coșuri), 532, 533, 670 (F. I. 114.)
Odaviță (Văduviță), 384. 616.
Ofițeri (crap), 238 (F. I. 118).
Olocari sau Ulucari = Crap lungăreț care sare gardurile (F. I. 114, 117).
Oiște (Fagaraș) = Ostie.
Oioagă (Oltenia) = Coșul orb mic cu care se pescuește pe păraie, 98, 134.
Opaiț, Văpaie sau Văpaița (Oltenia, Banat și Muntenia), Fachie (Moldova), 96.
Ogor (F. I. 237).
Ohor (F. I. 237).
Okoni (rus) (F. I. 15.)
Opăcini (Turtucaia) = lopețile cele mari dela lotcă pe cari fiecare lopătar le ține cu amândouă mâinile și trage numai cu o lopată; lopețile dela Oranițe.
Opăcini=lopeți, 428, 440.
Opacinași, 440.
Operțele năvodului, 461.
Opritoare, 480.
Opritori sau Proptele, 643.
Opust, 56.
Opușina (rus) = stufărie deasă în jurul bălților Deltei, 553. 558
Oraniță=o barcă specială, cu fundul lat, 428, 440.
Oreț (Dunăre) = vezi Horeț.
Oria=horia, 45, 70, 141, 287, 304, 374, 425, 432, 442 (F. I. 87, 97, 253).
Oria de somn, 433, 436.
Oria dela Siret, 440.
Oria cu hadaragi, 140.
Orieri, 20, 220.
Orzoaica de baltă = *Valisneria*, vezi Ghijoaică.
Osetior (F. I. 260).
Osetriu (F. I. 260).
Ostia sau Oastea (Bucovina), sau Ostria (Olt), 66, 94, 97, 127, 239 (F. I. 87, 114, 131).
Ostiile cu dinți lați, 95.
Ostiile cu dinți cârligați, 95.
Ostiile cu limbi, 95.
Ostrețe, 174, 387, 407, 576, 577, 612.
Ostrețe de alun, 577.
Ostrețe de brad, 578.
Ostreinos (rus), vezi chefali, 639 (F. I. 79).
Ostroave, 192.
Otac, 325.
Otarac sau Hotarac (la luntrea dela Znagov), 76.
Otgoanele oriei, 72, 434, 442.
Otgoane alergătoare (Turtucaia)=Codulele Navodului.
Otgoanele cu ghiuleă, la Orie, 434.
Otgoanele sau fringhiile dela Năvod, 461, 464, 582.

Otgonul de sus=Otgonul de jos, 501.
Otgoane de teiu = Fringhiile de teiu, cu cari se leagă și se dirig bucățile mari de cocine când se așează la garduri și lese.
Otmet, 194.
Oturace de dubă sau Otorace (Dunărea de jos), 435, 422.
Otorac (Mehedinți) = numire pentru toate scaunele (băncile) dintr'o lotcă.
Oturoagele sau Oturoacele = Strapezane (Mehedinți), 467.

P.

Pacios (grec) = Chefal, 639 (F. I. 73, 76).
Pahopseros (F. I. 174).
Palamidă 418 (F. I. 43, 52, 44).
Păleața (Strehaia), 126, 132, 134, 143.
Palmă, măsura (Turtucaia).
Pampure, Pampuraki (sârb), 321.
Pană de somn (F. I. 97).
Panta și curentul, 185, 203.
Papură (Typhia latifolia), 52.
Parul Dubei, 468.
Parii Lesei, 610.
Parii = Țepușii, Cipeți (rus), 146, 147, 157, 349, 350, 363, 448, 504, 578, 588.
Paragate (turc) = Pripoane de mare, 318.
Părușel (Banat pe Mureș)=priponul dela Cârlige.
Parceă, Parcele, 327, 330.
Partea apei. P. Năvodului. P. Muncii (la împărțeală), 492.
Pașa (Potomogeton crispus), 53, 223.
Pasul, măsură (Turtucaia), 765.
Pat (Coșuri), 133.
Pătul (sârnic), 139.
Paturile de stejar sau Jugurile (Leasa dela Călărași), 612.
Pațaca (rus) = minciog, 375.
Pazanic (la Orie), 442.
Păcuie (Dobrogea, Ialomița), 129, vezi și Chiciu = Un ostrov între o Verigă și Dunăre.
Păpuriș, 196. 534.
Părași, 492.
Părae, 37.
Paragete, 282.
Păstrăv american (F. I. 200).
Păstrav (Truta fario), 51, 82, 84, 97, 118 (F. I. 38, 39, 206, 209).
Postra (F. I 209).
Păstrugă, 663 (F. I. 251. 254).
Păstrugarniță (Turtucaia), 517, 321 (F. I. 254).
Păstrungă (Oltenia la Potelu) = (Leuciscus rutilus) (F. I. 254).
Până la genunchi; Până la brâu; Până la gât (măsura), 765.
Pântecele Năvodului, 460.
Pânzele, 468.
Pânza sau Deasa, 501, 512.
Pelie (băț la vintire), 299.
Pelii, prăjini, 310.
Pelii (la Laptaș), 431.
Pelii (la năvoade) 480, fig. 248.
Perdeă (la Talian) 422.
Perechi (carmace), 325, 326.
Pereții sau Leșile de pe lături, 610.
Perimet=o lucată de carmace, 335, 314, 316, 344, 358 (F. I. 269).
Peremete (Bivolari la Prut)=șirele de Cârlige.
Periteag sau Periteah = legătura de carmace, 358, 359, 361.
Perioz (F. I. 270).
Peritașcuri, 309.
Pescari=vânzători de pește, 737.
Pescarul, 61.
Pescărușul, Ivan pescarul, Sft. Petru, Doctorul (Alcedo hispida), 768.
Pescari—Paserile din genurile Larus și Sterna (vezi chirighița și curvă).
Pescarii din Jurilovca și Turtucaia, 182, 183.
Pescuitul cu materii explozibile și plante otrăvitoare, 90.
Pescuitul cu Năvodul, 471.
Pescuitul cu năvodul sub ghiață, 481.
Pescuitul cu Leasa, 594.
Pescuitul chefalilor, 642.
Pescuitul chefalilor în lacurile litorale și Zătoane, 652.
Pescuitul chefalilor în mare cu rogojina, 655.
Pescuitul albiei Dunărei, 661.
Pescuitul în regiunea Cataractelor, 662.
Pescuitul în părăele de munte, 89.
Pescar=orice persoană care se ocupă cu prinderea, vânzarea sau prepararea peștelui.
Pescar vânător (Dunare), Pescar la baltă=pescarul care prinde peștele.
Pescar la piață=vânzător de pește.
Pescări (a) verb (Dobrogea)=a pescui.
Pescui (a) verb=a prinde pește.
Pescuit=prinderea peștelui.
Pescărie=Intreaga ocupație cu prinderea, vânzarea, prepararea peștelui;= piața unde se vinde peștele;—locul unde se prepară peștele; =totalitatea peștelui dintr'o apă;=prinsoarea peștelui («s'a făcut pescărie mare»).
Pescăruș de munte = cinclus aquaticus.
Pescuitul la întinsură, 665.
Pescuitul pe sub maluri, 666.
Pescuitul în gropile de pe fundul Dunărei, 667.
Pescuitul în mijlocul curentului la fața apei, 667.
Pescuitul în Regiunea inundabilă a Dunărei, 668.
Pescuitul pe terenurile inundate, 670.
Pescuitul gârlelor, 671.
Pescuitul bălților, 675.
Pescuitul cu Avele, 676.
Pescuitul Lagunelor și Zătoanelor, 678.

Pescuitul în Mare, 681.
Pescuitul în marea costală, 683.
Peste cap (măsură), 765.
Peștele cu șapte nume=Aspius rapax (F. I. 170).
Pește cu ghimpi (F. I. 59).
Pește de bătălie (Muscel), nume ce se dă Verdetelui din cauză că e roșu pe burtă.
Pești (țigănești, 121 (asemenea Aspius rapax) (F. I. 170, 51).
Pești osoși (ord.) (F. I. 9).
Pește sărat, 701.
Pește de piatră (F. I. 27).
Pește proaspăt, 700.
Petroșel (Vâlcea)=Gobio uranoscopus, G. fluvatilis (F. I. 215, 217, 52).
Petile, 304, 308, 310, 328.
Pietrar, (F. I. 27).
Piedica cleștelui, 292.
Pietroci (Nedeia gura Jiului)=Gobio uranoscopus.
Piroșki (rus)=pastete umplute, 711.
Pisica, (F. I. 91).
Piscurile=ciocurile carinei (Oltenia), 465.
Pitrog (Teleorman)=Peștișori mici de tot felul, vezi Jai.
Piulița la Lotcă, 468.
Planeton, 54.
Plasa crâsnicului, 142.
Plasa năvodului, 460.
Plasa de mijloc sau Mijlocul (la Năvod), 461.
Plasa, 11, 18, 146, 282 (F. I. 25, 27).
Plasa mare, 451.
Plasa de mână sau Plasa mică sau Plașa, 73, 147, 282, 449.
Plasa deasă=setca de Dunăre pentru Scrumbii, 513.
Plasa (aripa), 172.
Plasa Prostovolului, 402.
Plasele sau Voloacele, 448.
Plăși sau Bucăți, 503, 505, 506.
Plașca = Pleașca sau Prostovolul, 158, 161.
Platarin (grec) chefal, 639 (F. I. 73, 82).
Plăticuța (F. I. 138).
Plătică răpănoasă (F. I. 141.
Plaur sau Plavuri, 38, 196, 198, 239, 521, 522, 622, 693.
Plavie (Dâmbovița, Argeș, Muscel)=Rădăciniș sub mal: «Trage cu sacul la Plavie», 137.
Plavă, Plavuri (Delta)=stufurile plutitoare.
Plavia sau plaghia, 45, 214.
Plavcă (F. I. 223)
Plave (Turtucaia) = setce, 497, 512.
Plavve de Setce sau Uscătoare, 504, 515, 752.
Plava de cegă (F. I. 249).
Plava de scrumbiță (Turtucaia), 511 (F. I. 229).
Plave sau Plavăle. 511.
Plava de Păstrugă 517.
Plavă (F. I. 172).
Pleș (ras), 193, 343.
Pleosă = Taolă (cot de Dunăre), 342.
Pleoșcăitură (lovitura în apă), 558.
Pleter, 221, 240, 414, 542, 579 (F. I. 98).
Plevușcă 64, 70. (F. I. 172).
Plevușcă de neam (F. I. 172).
Plocăul, 151 (F. I. 131, 136).
Plopovăț (Turtucaia) = mreje, 500.
Plosca (braț de Dunăre), 181.
Plute, 150.
Plută (vas), 9.
Pluta sau fringhia cu plute (la Plasă), 427, 451.
Plutaș (Dolj) = Otgonul cu plute dela năvod.
Plută sau plutaș (pom), 463.
Plutniță (Nymphaea alba), 53, 763.
Plutică (F. I. 138).
Plătică de Znagov, 64.
Plătică, 54 (F. I. 139, 142, 152).
Plutnițe (Dunăre) = Nymphaea alba.
Poalele Plașcăi, 160.
Poca = Undița (Argeș și Muscel), 126.
Pociump (Banat pe Mureș)=priponul dela cârlige.
Poclăul, 105, 151, 45, 432 (F. I. 86, 131).
Podeț (Dâmbovița) = *Chondrostoma nasus*=Poduț (F. I, 193).
Podeț = sterpul priponului, 307.
Podeț sau sterp, 314.
Podeț = sterpul șirelor, 309.
Podmol sau Potmol, 193.
Podul sau Masa peștelui (Lotcă), 468.
Poduscă, 58.
Poduți (Făgăraș) = Chondrostoma nasus.
Podust (F. I. 193).
Poiezduha (rus) = un fel de Orie, 444.
Poloace, 325.
Polonoci (rus) = Vântul de N. 356.
Poludione (rus)= Vântul de Sud, 356 (F. I. 276).
Popa sau Moaca (Hațeg pe Jiu) = Zglăvoacele.
Popânzace, 196.
Popeți (Vâlcea) = *Cobitis taenia*.
Popovți = Lipoveni cu Popă, 742.
Pomostea=O movilă de pământ făcută artificial în Baltă, pe care se fac construcțiile pentru ca apele mari să nu le înunde.
Pomostire, a pomosti (Turt.) = potmolire, a potmoli; «i s'a făcut o pomostea» adică s'a potmolit și s'a înălțit fundul.
Popuste (rus), 332, 349, 350, 361, 364, 507.
Porcan (F. I. 134).
Porcoi (F. I, 134).
Porcoiaș (F. I. 134).
Poreaz (rus) = Crivățul N. E. 356.
Porcoia (Oltenia, Muntenia) = Gobio fluviatilis.
Porcotani (Hațeg) = vezi Porcoiu
Porcușor = Porcușori de vad sau Porcușori albi (Gobio fluviatilis. G. uranscopus. 84, 85 (F. I. 133 134).
Porcușorul ordinar (F. I. 72).
Porcușorul de vad (F. I. 72, 134).

Porțile gardului = călcători, 645.
Porus (rus) = Pânzele, 468.
Porij (rus) = rețeà rară, 496, 512 (F. I. 223).
Posfat = chipcel, 378, 662.
Posfat = halău, 388.
Poșidic (Hala de pește din București) = nume colectiv pentru peștele mărunt de tot felul împreună cu resturile dela peștii mari cari rămân nevândute.
Postavete = ghiuleaua oriei, 442.
Poștovalele lotcei (Turtucaia), 468.
Poșă sau Pușa = Poșuri sau Puș = Geamandură, 309, 312, 350, 361, 431, 451, 460, 463.
Potamo-plankton, 210.
Potamogeton lucens, 213.
Potcoavă, 483.
Potigaci, Potigași, Poticaș sau Coidac (băț la vintire, visilă, etc.). 299, 312, 449, 533 409—411.
Potmoluri, 327, 330, 436.
Povara sacului, la Sacoviste, 382.
Povara de sus; Pov. de jos (la Orie), 433, 442.
Povadoc (rus) = Petilele, 334.
Povârsuc (la pariu), 120.
Povârșuc (pe Motru), 102.
Povolnică = Lotca mică dela năvod (Calarași, Turtucaia), 465.
Praboiu (F. I., 269).
Praguri = bancuri, 673.
Pragul Lesei, 602.
Pragul (Gard), 128, 192.
Prag (în Dunăre), 198.
Praf de pește, 91.
Praștie, 330.
Prăjinile Tărăbuțului sau Stiulbucului, 392.
Prăjina = Igliță (Oltenia), 487.
Prăjinis, 577.
Prăsilă = pui de pește; prăsilă măruntă = pui mici.
Prefuste (la Leasă), 601.
Prepebac (Teleorman) = Virtejul dela lotcă cu care se trage Năvodul.
Prepuscă sau Păpuscă, 330.
Previne = Previle = Privine = Privisine (Crapina), 578, 581, 598, 600, 607, 610.
Priboiu = Prăboiu = Făcăleț (Turtucaia), 706.
Pridvor = Limba I-a dela vintir, 410.
Prijinea, 141.
Prijineală, 141.
Prinsoare (Mehedinți) = Urechea dela Undiță, 294.
Prinsul peștelui cu mâna, 90.
Pripon, 93, 305, 314 (F. I. 248, 249).
Priponul de cegă, 308.
Pripoanele de față, 311 (F. I., 114, 97).
Pripoanele de fund, 313, 317, (F. I. 114).
Pripoane mici de somn, 313.
Pripoane de crap, 316.
Pripoane de baltă, 317.
Pripoane de calcan, 317.
Pripoane de mare «Paragete», 318.
Prispele, 588.
Privale, 194, 197.
Privine, vezi Previne, 598.
Priviță, 142, 143.
Priviția = grebla, 389.
Privod (rus) = Operțele Năvodului, 461.
Produșca = Produl (Moldova) = Copcă, 96, 174.
Produște (Moldova) Copce, 62, 485.
Produfurile (Moldova), 174.
Progoni (rus) = Igliția, 487.
Proptele sau Opritori, 578, 481, 588, 598, 600, 607, 610, 643.
Prora, 365.
Prostovolul sau Năpasta = Sacima sau Sașma, 158, 974, 400, 401, 405, 406, 407, 631. (F. I. 114).
Proțapul de raci, 291, 74.
Proțap = Crap la proțap, 761.
Prunduri, 192.=Insule mici în Dunăre fără vegetație pe ele, sau o înnisipare în mijlocul Dunării provocată de șlepuri sau butuci înnecați și vizibilă numai la ape scăzute.
Prundoaie (în Deltă), 196, 198, 511.
Pruteț (Fălciu) = brațele părăsite ale Prutului cari rămân ca bălți; «am un Pruteț pe moșie» adică o baltă alimentată de Prut.
Prust, 62.
Puitoare, 391.
P. . . ciobanului (F. I., 27, 67).
Pulupainic (rus), flăcăi, 492, 766, 784.
Pumn (masură) Turtucaia, 320, 328.
Puntea navodului, 473.
Pupa = cârma, 665.
Putza (rus) = Ujba, 467.

R.

Răcușcă (Dobrogea) = Crustacei mici.
Racul (Astacus fluviatilis și Ast. fluv, var torentium), 84.
Racușa (rus) = Balanus.
Raci (la leasa), 602, 607.
Radină (setca rară), 496, 512, 518, 524, 137, 141.
Radină (Mehedinți) = locurile de pe sub maluri, cu rădăcini de arbori, unde se adună peștii (F. I. 78, 233).
Ragaciul, 290.
Răgălie sau Plăvie (Argeș) = locurile de sub maluri unde sunt rădăcini de pomi căzuți sau aduși de apă și unde se adună peștele.
Ragulca (rus) = Cazulca, 302.
Raiaua erchenului (Turtucaia) = Ghiondere, 468
Râmac (Hațeg) = un fel de undița specială pentru apă turbure,
Râmbiță (Făgăraș) și Rânghiță (F. I. 138) = *Rhodeus amarus*,

Rancă (Făgăraș), vezi Porcușori.
Rarele (Mreje), 162.
Rara, pănză, 501, 512.
Răspăr (Oltenia) = Biban în Muntenia = *Acerina Cernua*.
Răsură, 321, 310.
Rașca, 347=O sulă pentru cătrănit plutele dela Carmace.
Răscă, 416, 483, 487 (la Năvod) = Un ghiondor cu cârlig la capăt de o formă specială (F. I. 113).
Rațele matiței, 460.
Răvaș=un fel de Minciog, 375, 382, 384.
Răcila 388.
Răcitoarea (Cherhana), 698.
Răcușca, 322.
Răgălie, 137, 144.
Rărișuri, 621.
Raspăr, (F. I. 31, 33).
Răscruce (Leasa), 602, 607.
Răstoacă, Răstocire, 41, 122.
Răstrugă (Dolj) = văduvița, 616 (F. I. 254).
Rasură (F. I. 248).
Răsuci, 169.
Răzor (Turtucaia) = Un fier gros și ascuțit pentru făcut copcile în ghiață.
Recica (rus)=Revizia cărligilor=Reșca (rus), 365.
Regiunea inundabilă a Dunărei, 194, 573.
„ păstrăvului, 38.
„ lipanului, 38.
„ lostriței și scobarului, 38.
„ Mrenei și cleanului, 38, 120.
„ Crapului și a somnului.
Regulatul peștelui la malul bălții, 724.
Reniș, 84, 193, 207.
Rește, 425, 431.
Rețeaua, 18.
Rețelele simple, 501.
Rețele cu sirecuri, 501, 512.
Rețelele simple fără sirecuri, 502.
Revizia carmacelor, 353, 359, 367.
Ribeț (F. I. 145).
Rinchiță sau Pleavă, sau Pleavă de neam, 63.
Rippa (F. I. 25).
Ripeag (rus), vezi Carmacele de mare, 31, 337, 338, 358, 364 (F. I. 260, 269).
Ritișor (Banat) = Minciocul sau Miridovul.
Rizeafca (Alosa Nordmani Ant.) 509, 510 (F. I. 219, 231).
Rissac (F. I. 228).
Rizaca sau Sabița (pentru tăiat stuf) 547, 551, 566.
Rizaca sau cuțitoaia (la Carmace), 352.
Rizacă sau Cosor (Delta) = *Stratiotes aloides*, planta care potmolește bălțile.
Roata de frînghierie, 344.
Rocful = furcerul, 112.
Rohii Grecului (Pescari), 692.
Rogojina, 282, 655.
Rogojina de chefali, 656 (F. I. 78).
Rogoz (Scirpus, Carex, Luncus), 52.
Rogozuri, 196, 534.
Roșioară (Scardinius erythrophthalmus), 54, 85 (F. I. 138, 175, 177).
Roșioara cu pana roșie (F. I. 177).
Rotin (oborul cotețelor), 64.
Rupturi, 193, 589.
Rusaliile (Palingenia), 321, 310, 437 (F. I. 248).
Rușii mici (Maloruși sau Haholi), 744.

S.

Sabița, Săbioara, Saghița = *Pelecus cultratus*.
Sabița sau Rizaca, 547, 551, 556.
Săcătură (Banat)=o apă secată pentru răstoacă.
Sacul (saccus), 445.
Sacul, 105, 69, 374, 381 (F. I. 86, 131, 186).
Sacul sau Poclăul, 39.
„ de râuri, 137.
„ cu coada scurtă, 138.
„ lesei, 596, 603.
„ cristașului, 142.
„ de raci, 75.
„ de scoici, 76, 389.
„ cu limbi (vintire), 409.
„ de pleavă, 69, 70 (F. I. 172).
„ de hamzii, 399.
Sacul Năvodului sau Matița sau Matca, 457, 459.
Sacoviștea, 381, 383, 662.
Sacoviță=Sicaița (Moldova)=Săcaița, 470, 483, 486.
Saci = Juvelnic, 687.
Sahá (Deltă) = Un braț mare de Dunăre izolat complet la amândouă capetele, care a conservat în total adâncimea și aspectul său, însă apa sa e lipsită cu totul de curent; de ex. Sahalele cele mari din Regiunea Pardinei, 622.
Salteaua (Călărași) = Așternutul Lesei, Patul, Gratia, 612.
Salcia (Salix alba S. cinerea), 52.
Sandole (rus), 295.
Sardeluțe, (F. I. 234)
Sănii de năvod, 488.
Sardeluțe= scrumbie mică = Clupea delicatula.
Sarianaki (grec)=chefal.
Sazan, Sazani (grec) = Crap (F. I. 114.)
Saşmaua sau Sacimaua = Prostovolul, 282, 400
Sămânța de lumănărică, 91.
Sânul Lesei, 102, 128.
„ năvodului, 464.
„ cristașului, 148, 160.
„ chipcelului, 380, 399.
„ vintirului, 410.

Sân sau burtă, 499, 453.
Săbioara = Sabiță, 384 (F. I. 158).
Săbicioara = Sabiță (F. I. 155, 158).
Săltătoare sau Săritoare, 637.
Sardine din Marea Neagră=Sardina dobrogica, 275.
Sardinelele Mării Negre=Sardinela euxina, 275.
Sărnicul, 45, 139.
Sârmă=Sârmulița=Plevușcă (Znagov) (F. I. 172).
Sat (Deltă) = O coloanie de păsări în baltă; «Țigănușii fac sat în baltă».
Sboi, Sboiuri sau Voiuri, 176, 540, 676.
Sbilț, 331.
Sborș (Turtucaia)= Palamidă de baltă (F. I. 52).
Scai, 31.
Scălceaza=Tălchig (Moldova), Tragla (Bistrița), 108, 109, 100, 145.
Scălciaza=(Fagaraș), vezi Scălceaza.
Scameică (rus) = Scaunoaie, 348, 361, 446.
Scara năvodului, 483.
Scaun = banca catargului (Oltenia), 468.
Scârtașul, 141.
Schie (Moldova de sus)=Prăjina cu care e mână ciobaca (vezi Drughineață).
Schele, 382. 384.
Sclepți (Banat)=larve de insecte acuatice cari se pun la undiță.
Scoaterea năvodului, 489.
Scoabe=Discurile osoase dela Acipenseri.
Scobarul (Chondostroma nasus), 11, 83 (F. I. 191). 193. 261.
Scobar (Deltă)=O varietate de Nisetru.
Scobai (F. I. 193).
Scocuri de pescuit (Banat), 124.
Scoici (Anodonta), 76.
Scorobeața (Hațeg, pe Jiu)=Larve de Triganide cari se pun la undiță.
Scora (rus)=silca, 332, 337.
Scorpios (grec) = Ghiborțul (F. I. 31).
Scota (fringhia), 469.
Scârțaș=Cristaș, 176.
Scrădiș, 195.
Scrob (Dâmbovița, Muscel) = o gaură în mal în care se ascunde peștele, de unde îl prind cu mâna.
Scrumbița (Turtucaia), 511 (F. I. 229).
Scrumbioară (F. I. 231).
Scrumbii (Alosa pontica), 29, 273, 424, 502, 515, 705.
Scrumbia de mare (Scomber scomber), 274 (F. I. 229).
Scrumbie de Dunăre (F. I. 219. 224).
Scursoare, 192, 246, 339.
Scule și meșteșuguri, 81.
Seceră (Oltenia)=târpan, 471.
Seceră (Oltenia)=cârlig, 487.
Se dă cu năvodul în două, 479.
Secret (rus)=șalăul vărgat (F. I. 20).
Seghinca, 293.
Seghinci=maiuri, 561, 670.
Seledez bielogalava (rus)=scrumbie (Alosa pontica) (F. I. 224).
Semen, 483, 486.
Setcă. 497, 168, 282, 287, 45 (F. I. 233).
Setki (rus)—setcă—501.
Setcă (Turtucaia)=Avă, 501, 512.
Setcă de cambulă (F. I. 91).
Setcele și Avele, 501.
Setcele de mare pentru scrumbii, 502.
Setcele de scrumbie de Dunăre (F. I. 233).
Setcele de Babușcă, 508.
Setcele de Rizeafcă 509 (F. I. 229).
Setcele de Dunăre pentru scrumbii, 512.
Setcele de chefal (F. I. 77).
Setcele de Cegă, 516 (F. I. 249).
Setcele de Crap, 518.
Setcele de baltă (Turtucaia), 519.
Sevriuga (lip.)=Păstrugă (F. I. 254).
Sfachie (Borca, Suceava)=fachie.
Sfârlar (Făgăraș)=Zvârluge.
Sfareț (Făgăraș), vezi sfârlar.
Sfârțae (Dobrogea) = întrările la Oborul unui Coteț, 546.
Sfoara celniculuí (Chipcel), 378.
Sfoară, 307, 169.
Sfor sau Anafor, 194, 382, 662.
Sforace = legătura sacului (Leasa), 607.
Sforaciul dela gură, 607.
„ de mijloc, 608.
„ dela capătul de dinapoi, 608
Sforile aripei (Vintire), 411.
Sfori (Mehedinți) = Șire de 10—12 cârlige cu pripon.
Sglăvoacca (Cotus gobio, C. poecilopus), 88, 97.
Sglăvoagă = sglăvoace (F. I., 90).
Sidilca (banca din lotcă la Lipoveni), 468.
Silca, 337, 338, 339, 364.
Siloc (rus) = Casilcă, 335, 319, 347, 348.
Sighiță (Tecuci) = Pelecus cultratus.
Simene, 566.
Sin (la voloc), 147, 149.
Singhil = Mugilauratus (F. I., 73, 80).
Sirec (turcește) = Rețea rară, 496, 512 (F. I., 78).
Slăvoaca (Sibiiu), vezi Zglăvoacă.
Slaiui lotcei (Turtucaia), 467, 331.
Sleirea apei (Făgăraș) = răstoaca.
Slepca, Vasiutca sau Ceama (lip.)=lotca cu fundul lat la Cotețele de Chefali, 649.
Smochine de baltă = Ciuline, 763.
Smârcuri, 195.
Smialț = vezi Mihalț (F. I. 87).
Soclu continental, 266.
Somoiag (Dolj) = puiu de somn.
Somn iaprac (F. I. 98).
Somn = Silurus glanis (F. I. 39, 93, 98).
Somn pană (F. I. 98).

Somotei=Somn mărunt zis și Moacă (F. I. 98).
Sonete. 581.
Sorb. 593, 608, 628.
Soreața (Dâmbovița) = Soreană (F. I. 161).
Soreana sau Obleți = Oclei (Oltenia) (Alburnus lucidus), 85 (F. I. 161).
Sor sau Sori (la Leasă), 601.
Sorești (Moldovenii din Jud. Tulcea) = Alburnus lucidus.
Sosma = capcană (Turtucaia), 486.
Spânzurătoare = uscătoare de carmace, 345, 361, 752.
Spatopteros (F. I. 73, 79).
Spată. 131.
Spatopsare (F. I. 158).
Specia, 131.
Splau (Punte), 382, 384.
Spusk (lip.) = călcători, 615, (F. I. 77).
Stâchieți (Gruia) = Ostrețele sau «nuelele din cari se fac gardurile.
Statnic. 149, 461.
Stearpă, 323.
Sterp. 314.
Sterpul carmacului, 330.
„ Priponului, 367.
„ Șirelor, 314.
Stânjenei (Iris pseudoacorus), 763.
Stânjen pescăresc, 419, 764.
Stâlpii talianului sau Parii, 411.
Stâlpii gardului. 578.
Stârci (Ardea cinerea) (Ardea purpuraea), 52.
Stârnitori = măciuca, mariuța (Moldova), prăjini (Moldova), Teiere (Muscel, Dâmbovița) Bolduri (Dâmbovița) 107, 104.
Stăvilar = Stavilă, 56.
Stavride, 418.
Steamp (Banat, Mureș) = priponul dela cârlige.
Sterna, 641.
Sticin = un fe de coasă de tăiat stuf la adâncime (vezi Sabița sau Rizaca) 551 și fig. 298 bis. d.
Sticiul (coadă) 292.
Sticiu (Covurluiu)=ghionderul dela lotcă, prăjina cu care se împinge o lotcă; la Turtucaia se numește S. orice ghionder, d. ex. «Leasă de sticiuri de brad».
Sticeți (Ialomița) = Oblete (Alburnus lucidus) (F. I. 161).
Strapezane, 462. (F. I. 19).
Straja (F. I. 131).
Străjile oriei sau Tătic, 72, 435, 442.
Streaja priponului.
Strejele (la Prostovol), 402, 404.
Strenac (nuele), 381, 382, 384.
Stricuea (Jud. Covurluiu) = Instrument de pescuit (? Undița).
Struna (Undița), 299.
Struna, 417, 156.
Strunele, cârsniculni, 114, 142.
Stuf (Phragmites communis), 52.
Stuf plutitor, 678.
Stuful așezat românește, 756.
Stuful așezat nemțește, 757.
Stufărie, 196, 543.
Sturioni, 28.
Suci (a), 169.
Sucitoare, 578.
Sugaciul sau Nouă-ochi (Petromyzon fluviatilis), 84.
Suhatul bălții (Dobrogea) = Vadul bălții.
Suletnic (crap) (Fl. 114, 117).
Sulatic sau Ulucari (Cyp. hungaricus), 594, 616.
Sular (Muscel) = Verdetele (Phoxinus laevis) F. I. 25, 114).
Sulac (F. I, 117).
Sul (coada de lemn), 381.
Sulă (Dâmbovița) vezi Sular (F. I. 19).
Suloiu (Turtucaia) = Crapul lung și subțire.
Sudac (F. I. 19) = suduc.
Sulinar (F. I. 117).
Știuldic = Știoldic = Știloghic, 138, 104, 147, 174, 220.
Suliotki bielogalava (F. I. 224).
„ ciornogalava (F. I. 226).
Suloi (F. I. 114, 117).
Suveică, (plase) 170.

Ș.

Șalău, 54, 63 (F. I. 14, 19).
Șalăul armenesc=Lucioperca volgensis (F. I. 20).
Șaldae (Jiu) = Lostrița, salmo hucho.
Șârul (Banat la Mureș) = cârligele sau șirele de cârlige.
Șaran (lip), Saraneț lip. = crap (F. I. 114).
Șaran (Moldova) = crap mic.
Șașma (Calarași, etc.) = Prostovolul.
Șeica, 152 (F. I. 40).
Șerpar = Țiparul (F. I. 196).
Șețul sau așternutul Lesei, 607.
Șiaică (Banat) în loc de șeică.
Șiam (Banat) = Vas mare de transport pe Dunăre, vezi Ceam.
Șialâor (Muntenia)=Șalău.
Șipci de brad, 578.
Șifan 470, vezi Șufan.
Șip (Delta) = Acipenser sturio (F. I. 262, 263).
Șipar (Mehedinți) = Morun fără icre.
Șire de carmace, 327, 358.
Șiră de pripoane, 313.
Șirel de coteț, 551.
Șlep = barca de transport, 714.
Șoareci, 55.
Șoimana (Ialomița) = nume secundar pentru știucă.

Șomoiag de paie = șumaiog (la coșuri cu gârliciu), 98, 59.
Știablea (lip) = strachina de lemn patrată pentru borș de pește, 760.
Știlbicul sau Știulghicul (Făgăraș), vezi știrbicul.
Știrbicul sau știulbeul (Oltenia), 100, 131, 138.
Știolghic (Suceava) = Prăjina cu care se mână o luntre și bățul cu care se sperie peștele.
Știuca = Esox lucius, 54, 85 (F. I. 210).
Știulbucele sau Prăjinile Tărâbufului, 392.
Știulbucuri, 562, 568. (F. I. 131).
Știughica (verb) (Hațeg) = a scormoni peștele cu un băț.
Știulbeul sau știrbicul, 100, 131, 138.
Streanguri, 469.
Streangurile alergătoare, 464.
Șueți sau călăuz (Oltenia) = Crap (Cyp hungaricus), 593, 616.
Șiufanele sau Șifanele, 470.
Șufanari, 471, 492, 62.

T.

Tacâm = o legătură de carmace (rușește Teag sau Periteag), 345.
Tacâm (de năvod), 457.
Tagla (la leasă), 605.
Talianul, 417, 418, 419, 420, 421, 423, 424, 275, 276, 282 (F. I. 108).
Talani nazat (rus) = trage cu lopețile înapoi, 365.
Taran (F. I. 181).
Tarancă (Babusca albă), 616, 711.
Targă (pentru transportul peștelui), 717.
Taulă = Pleosă = cot de Dunăre, 342.
Tăietori de pește, 702.
Taharău (F. I. 181).
Tălchigul, 116, 145, 446.
Tălpile lesei, 596, 600, 605, 610.
Tălpile saltelei (Călărași) = sorii (Filipoiu) 6126.
Tărâbuful, Tărbucul, Tărâbuc, Tărbuf, Tărboc și Tărbuc, 394, 666 (F. I. 172).
Tătari, 744.
Tărbocul (chipcel), 377, 378.
Târnog = coșuri simple (Oltenia), 97, 131.
Târna (Dolj) = Coș.
Târlașii, 758.
Târpac, 366.
Târpan, Tirpan sau Cosor, 416, 471, 547, 551, 556.
Târitoare sau Trandadaia românească, 394, 190, 45, 68 (F. I. 249).
Teag (rus)=Legătura de carmace, 358, 503, 345.
Teasc (pentru icre), 710.
Tecuci (rus) = căușul, 470.
Teiere sau Tiere, 138.
Tenoc, 84.
Teteineasa sau Iarba lui Tatin, 763.
Tifanul sau Difanul, 454, 457, 150, 220 (F. I. 25, 27, 145).
Tihoni (turc)=Avețe simple de calcan, 508.
Tilka (F. I. 231.)
Timleac (rus), 332, 353, 365, 366, (F. I. 270).
Tinda sau pridvor (Limba I-a la vintir), 410.
Tinda cotețului sau Oborul, 545.
Tirpan sau Târpan sau Cosor, 416, 471, 547, 551, 566.
Tiscov = Oblete, 384.
Tivgă, 309, 510, 514.
Toana, 429, 454, 515 (F. I. 223 1).
Toana (au întins T., au închis, T.), 473.
Tocălia, 169.
Tolba sau capcana Talianului, 422.
Topârlacă sau Topârlească (Caracudă topârlacă) = Caracuda degenerată (Turtucaia 1).
Topliță, 171.
Topor de spart ghiața, 670, 290.
Toptan = en gros, 721.
Tortul, 169.
Toric = Thynnus thynnus L., 418.
Tovărășie (Turtucaia), 766.
Tragă, a merge în Tragă (Argeș, Muscel) = a merge la pescuit cu sacul, 137.
Trăgătoare (cuiu de lemn) la Sacoviște, 381.
Traglă, 116, 145, 446.
Trandadaia sau târitoarea, 394, 523, 287, 45.
Trapazan sau Strapazan = puiu de șalău mai mic de 30 ctm. (F. I. 19 1).
Trawluri, 39.
Tritoni, 211.
Troacă, 323, 330, 309, 314, 460.
Trupul carmacelor = Hribitinele (rus), 345.
Trupul cârligelor = Anâ 307, 304.
Trupul cârmăcuțelor = Anaua, 322, 327.
Tura (ață), 498, 529.
Turna-balâc (F. I. 213.)
Turci, 744.
Turta lupului (F. I. 208.)
Turpac (F. I. 270.)
Turtucăienii, 741.
Tivic (Olteniță) = Leațul cu care se prind păsările în baltă pe la scorburile de sălcii. O nuea îndoită în formă de arc; de unul din capetele sale sunt legate cele 2 capete ale unei sfori (sau păr de cal), iar la celălalt capăt are o gaură prin care se trece aceeași sfoară îndoită, așă că formează un laț care se ține deschis. Când calcă pasărea pe acest bețișor, nueaua se întinde și lațul se închide prinzând-o.

Ț.

Țapoiul, 105, 192, 143.
Țapoaiele sau Ostiile de Dunăre, 294.
Țăpoaica (Oltenia) = Odorob sau Țăpăici, 132, 533, 534, 670.
Țâmboiu (Oltenia) = specie de pește.
Țântar, 762.

Tarancă (F. I. 181) = Tărăncuță.
Tării, 418.
Tărâitori corciomani cu Bălos, 63.
Tărâitori (Alburnus lucidus), 63 (F. I. 160, 161).
Țepușii = Parii, 350.
Țestul, 388.
Țiclele 172.
Țicni (undița țicnește) 299 verb.
Țigănuși = Ibis falcinelus.
Țiparul 54. (F. I. 97, 194, 196, 236, 276.
Țipirig = Typha angustsifolia, 52.
Țiul (instrument de spart ghiața), 62, 486.
Țopa (F. I. 145, 148).

U.

Uclei (F. I. 161).
Uha = Zazobrin (rus), 305, 298.
Ujbă, 467.
Uluc (Moldova) = Jgheab căptușit cu scânduri prin care curge apa din eleșteu spre moară, «Un lemn ulucit» = un lemn care are săpat în el un canal.
Ulucă = gard de scânduri.
Ulucariu sau Sulatic=crap (Cyp. hungaricus), 594, 616, (F. I. 114. 117).
Umbriană (Muscel, etc.)=*Barbus fluviatilis.*
Undița, 18, 67, 91, 126, 127, 282, 297, 308 (F. I. 14, 25. 131).
Undița cu ureche sau limbă, 297.
Undiță de mână, 249.
Undița țicnește, 299.
Undreana sau Acul, 170, 451, 487, 528.
Unghii (instrument de ridicat coșul Lesei), 603, 608.
Unghiță (Transilvania), Unghița (Banat), vezi undiță.
Untura de pește, 372, 711.
Urcioare (apa Motrului, Mehedinți) = locuri cu apă adâncă și cu vârtej. 134.
Ureche, 305, 319.
Ureche la undiță, 126, 294.
Urechile igliței, 487.
Urechile Lesei (Călărași)=Aripele Lesei, 596, 609.
Uscătoare sau Plavce de setce, 504.
Uscătoare de carmace = vetelcă (rus), 344, 511.
Uzne (Mehedinți) = Slaiul Lotcei, 467.

V.

Vaduvița sau odavita (Mehedinți)=Rastruga (Orlea), 616 (F. I. 172).
Vaduri 192. 662.
Vadul băltii (Dunăre) = locul pe unde intră pescarii cu lotcile în baltă.
Vadul lesei (Dâmbovița)=locul unde se așează leasa în pârâu.
Vaje (Filipoiu)=Pereții coșului dela Leasă, 612, 607.
Vâjgău (Ialomița, Piua Petri)=Avat (F. I. 170).
Val, vălătuc, 124, 134, 446.
Vâlcan =vâlsan (F. I. 140.)
Valul, 104, 116, 130, 145.
Valul de lemn (Muntenia), Călcătoare, Talpă. 108, 109.
Varcă=lotca de năvod (Falciu), 465.
Vârlă (Oltenia)=știucă mică; Muscel=*Cobitis taenia.*
Vârlugă (Muscel, Dâmbovița, etc.)=*Cobitis taenia.*
Vârlugă de nisip (F. I. 199).
Vârlan (Muntenia) = *Cobitis barbatula* (F. I.198).
Vârlău (Muscel) = Cobitis barbatula.
Vârlari (Ilfov, apa Dâmboviței)=Cobitis fossilis.
Varga, 147.
Vataf, 285, 345, 359, 461 (F. I. 270).
Vasiutca (lip.), vezi Slepca, 649.
Vostronos mic (lip.) sau Ilarii (grec), 705 (F. I. 74, 79, 80).
Vânătorul sau Cotețul vânător, 545.
Vângău (Rom. din Dobrogea) = Avat.
Vântul de răsărit (Wostoc rus.), 356.
„ de N. NW. (Caraele „), 356.
„ de S. E. (Abaza „), 356.
„ de S. (Poludione), 356.
„ de N. (Polnoci rus.), 356.
„ de West (Lodus „), 356.
„ de Nordwest (Zăpăt „), 356.
„ răsăritului de Iarnă (Zimno Wostoc), 356.
„ de S. S. W. (Mareana rus.), 356.
Vânzător (Turtucaia) «care rămâne la mal pentru a regulă peștele» 723.
Vânzător special, 724.
Văpaița, Văpaie sau Opaița, 96, 133, 145.
Văpăitul (Muntenia și Oltenia) = Pescuitul cu Văpaia.
Vârșie (Oltenia, Banat) = vârșe de răchită, 34, 66, 98.
Vârșă (Bucovina, Moldova), 99, 100, 101.
Vârșari=pescari cu vârșele.
Vârlugă (Hațeg)=Cobitis taenia.
Vârșa, 98, 104, 134, 135, 18, 65 (F. I. 14, 224, 128, 146, 152).
Vârșa cu 2 guri, 136.
Vârșog=gura dela vârșe (Argeș), 136.
Vârșa cu cercuri, 157.
Vârșe duble, 66.
Vârșele de raci, 74.
Vârșele de plasă sau vintirele, Eteră, 374, 408, 157.
Vârșele de baltă, 412.
Varșe cu 2 canaturi, 413.
Vârtej (Dunăre)=curent circular, Anafor.
Vârtej=Berbec, 468, 646, 194.
Vârteje, la leasă (Călărași), 613.
Vâsla, 468, 153.
Verdeț (F. I. 190).
Verdete, Verdeți (Muscel și Dâmbovița)=Phoxinus laevis (F. I. 188).

Vergele, 103, 138, 147.
Verizop (F. I. 186).
Veriga, 192.
Verșa (rus)=vârșa, 101.
Versare, versura, 101.
Vesperiță și Vresperiță, vezi Vrespere.
Vetelca (rus) = uscătoare de carmace, 344, 345, 361, 515.
Vetrilă, viermuși (Moldova), 127.
Vetrice, 321, 310 (F. I. 248, 257).
Veziga (rus) (F. I. 269).
Vibifca (Deltă)=un priboiu de bătut icrele de crap pentru a le scoate peliţele.
Vidra, 55.
Viermuși, 91, 127.
Viitură, 575.
Vintire, 631, 20 (F. I. 14, 113, 142, 152).
Vintire mari de Dunăre, 411.
Vintroaie 413, 589.
Vintire cu 3 canaturi 413.
Vintirigiu, 285, 415.
Vipușca sau măsură, 350, 361.
Viroagă = un braţ mort la Râuri; «seacă o viroagă» (Dâmboviţa) adică face răstoacă. In Muscel se zice Viroagă și la un mic părău ce iese dintr'un izvor de pe deal.
Virezub=virezop (F. I. 178, 186).
Visla (rus)=vâsla, 468.
Visila sau Hapca, 299, 127, 311 (F. I. 97, 161, 196).
Viz (F. I. 245).
Viza (F. I. 242, 245).
Viza galbenă (F. I. 263).
Viţa, 169.
Viziga, 372.
Voiuri sau Sboiuri, 540, 576.
Voiu, Voiuri (măsură) de 2 voiuri, de 3 v., etc., 765.
Voli (grec.) = setce, 684 (F. I. 74).
Volocul=vălog=volog 146, 147, 174 (F. I. 25, 152).
Voloaccle sau Plasele, 448.
Volocul mic sau vologul (Plasă de mână), 449.
Volocul, plasă mare sau Alovul, 451.
Volocul cu sirec, 453.
Vopăitul, vezi văpăitul.
Vrska=vârșa (Bosnia, Herţogovina) 101.
Vrespere=Aspius rapax (F. I. 170).
Vulcan=Aspius rapax (peștele cu șapte nume).
Vuleno (F. I. 98).
Vyresup (F. I. 178).

W.

Wostoc (rus) vântul de răsărit, 356 (F. I. 270).

Z.

Zănci (pripon), 307, 662.
Zapat (rus) = vântul de Nord-Vest, 356, 369.
Zastavca (rus)=opritoare, 48.
Zăgas (Muntenia)=lezătură, 56.
Zapșă (Deltă, pe braţul Chiliei)=Numele pentru Japșă, adică o gârlă lungăreaţă, închisă la amândouă capetele, însă cu apă puţină care seacă vara; in opoziţie cu Saha, care e o gârlă mare (vechiu braţ de Dunăre) cu apă foarte adâncă. Pescarii bătrâni zic că cuvântul Zapșă e adevărat românesc din strămoși, pe când Saha e turcesc.
Zăpoare, 189.
Zastup, 551.
Zătoaca, 192.
Zăton (Dunăre)=Un canal între 2 ostroave, sau între ostrov și mal, închis la gură.
Zăton (Oltenia), 123, 174, 192, 217, 262, 382, 384, 407 (F. I. 14, 113).
Zătoaca, 192, 454.
Zătonari, 26.
Zătoane (de stuf), 539, 541, 560, 677.
Zătonirea crapului, 560.
Zătoanele de lângă mal, 561.
Zătoane închise, 562.
Zăton cu poartă, 563, 564.
Zătoane circulare, 564.
Zătoane circulare (la Brateș și Prut), 565.
Zaval=Prival larg într'o pădure de Sălcii, înpotmolit la gură.
Zavale, 193.
Zăvoiu, (Bechet) un mal al Dunărei sau al ostroavelor, pe care se află pădure.
Zazobrin=Uha (rus), 305, 298.
Zaval (Dunăre)=mai multe Japșe cari comunică între ele formează un Zaval, d. ex. Zavalul Lopatna dela Hârșova.
Zăvoaie, Zăvoi, 193, 195.
Zăvod, 32, 344, 345, 358, 365, 368, 369 (F. I. 269).
Zâmboc, Zimboc, 91, 294, 298, 127, 305.
Zdoimă (rus) = căldare, copcă mare, 486.
Zghiborţi (Români din jud. Tulcea), vezi Ghiborţ.
Zglavoace, 98.
Zimno vostoc (rus) = vântul «răsăritul de iarnă» 356.
Zimţi, 58.
Zona litorala, 266, 237.
Zvârluga (Cobitis taenia) 82 (F. I. 198, 919 1).

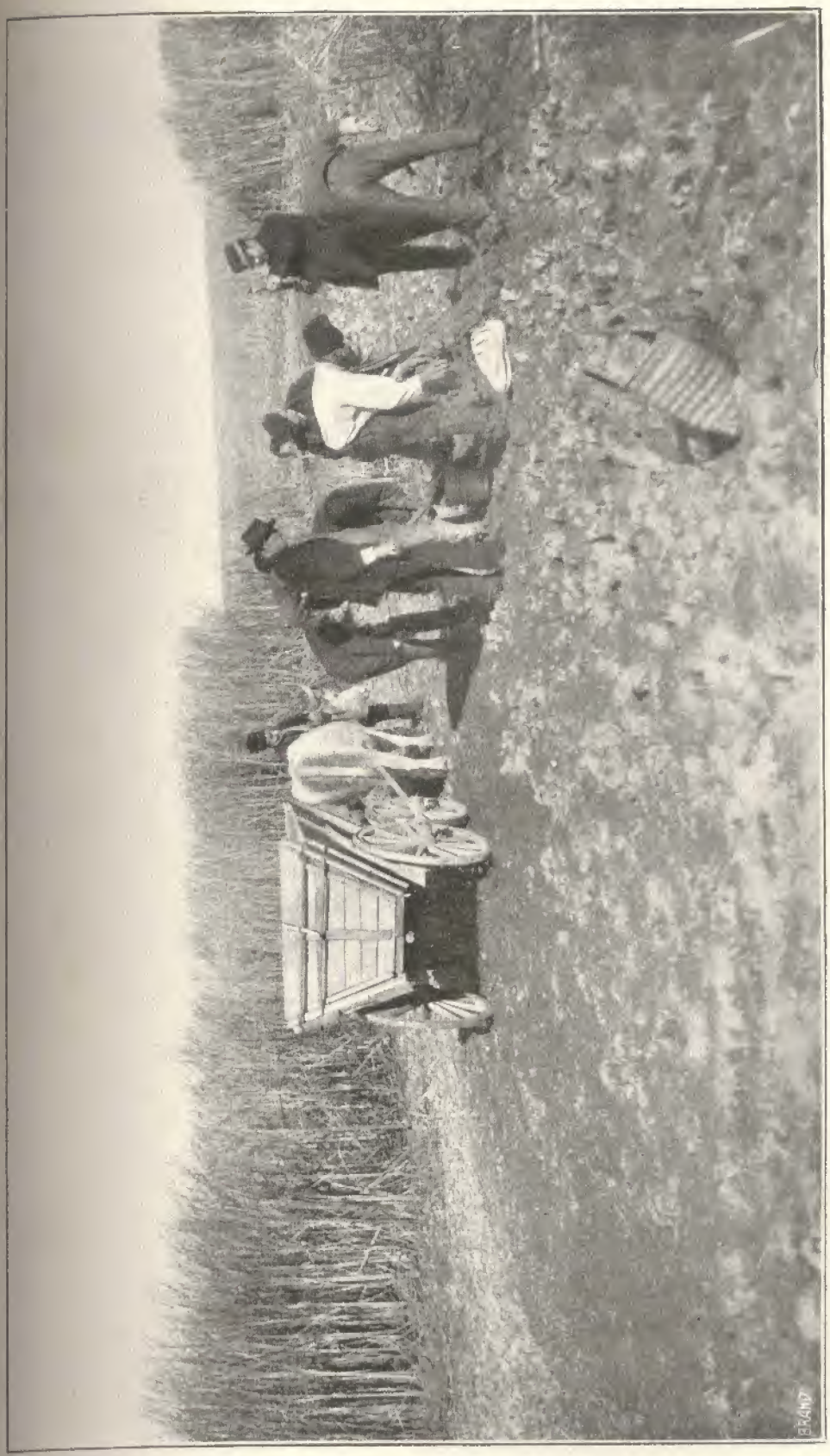

BALTA ZAGNA (BRĂILA) COMPLET USCATĂ IN TIMPUL UNEI TOAMNE SECETOASE.
Oamenii sapă coaja de nomol uscat dela suprafață și scot din adâncime nomol moale, în care se găsesc Țipari vii

Autotipie, Brand, București

O VEDERE GENERALĂ ASUPRA UNEI PORȚIUNI DIN DELTA DUNĂREI (schemă)
Profilul transversal arată relieful fundului, adâncimea bălților și Plaurul plutitor.

Autotipie. Braud București.

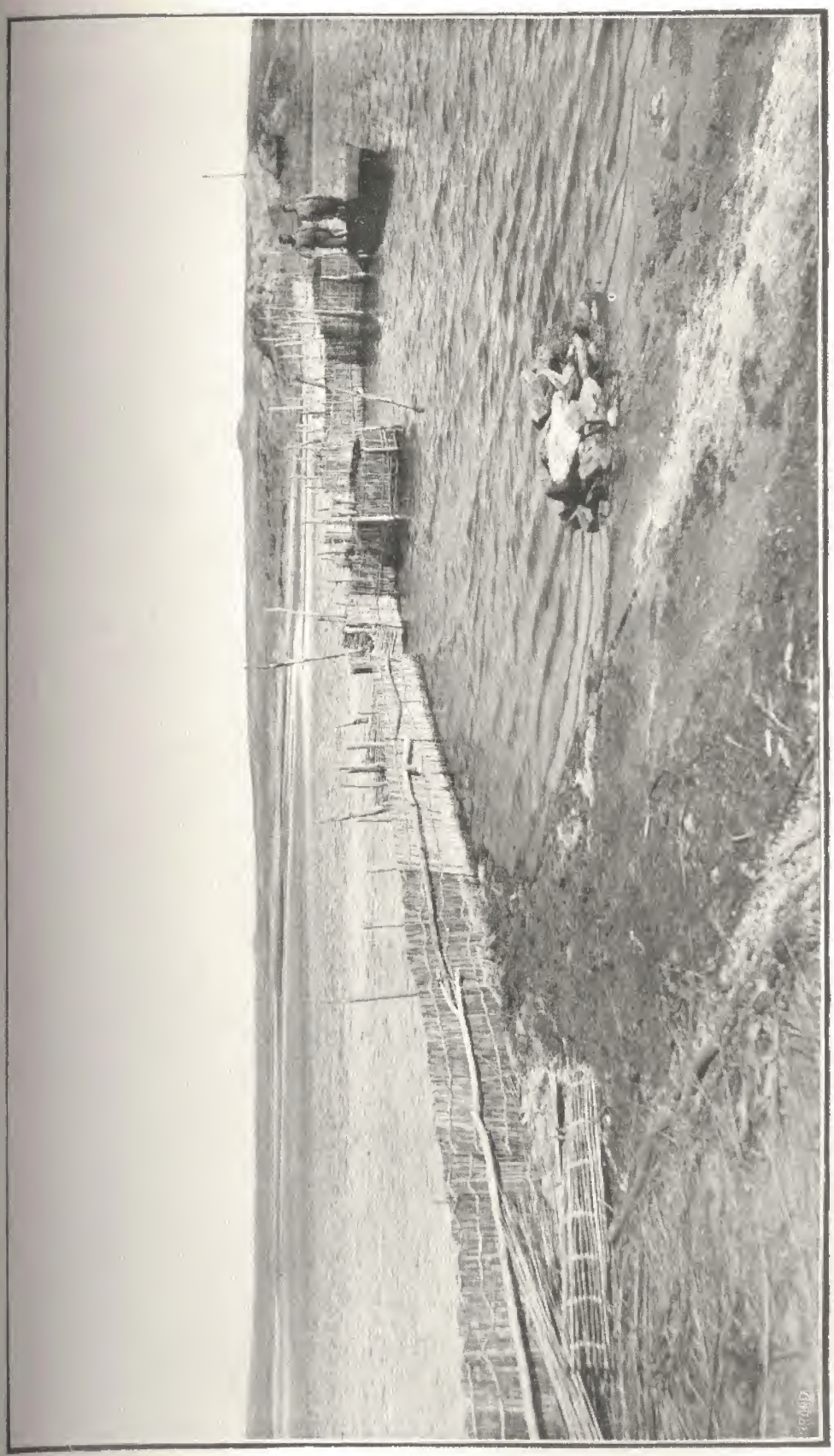

O GÂRLĂ DE COMUNICAȚIE ÎNTRE LACURILE ZMEICA ȘI SINOIU, ÎNCHISĂ CU GARDURI ȘI COTEȚE DE CHEFALI

PESCUITUL CU CÂRLIGELE PE DUNĂRE LA TURTUCAIA.

Sus: Un pescar caută cârligele. Jos: 2 pescari turtucăeni își pregătesc pripoanele de Somn pentru ale așeza în Dunăre.

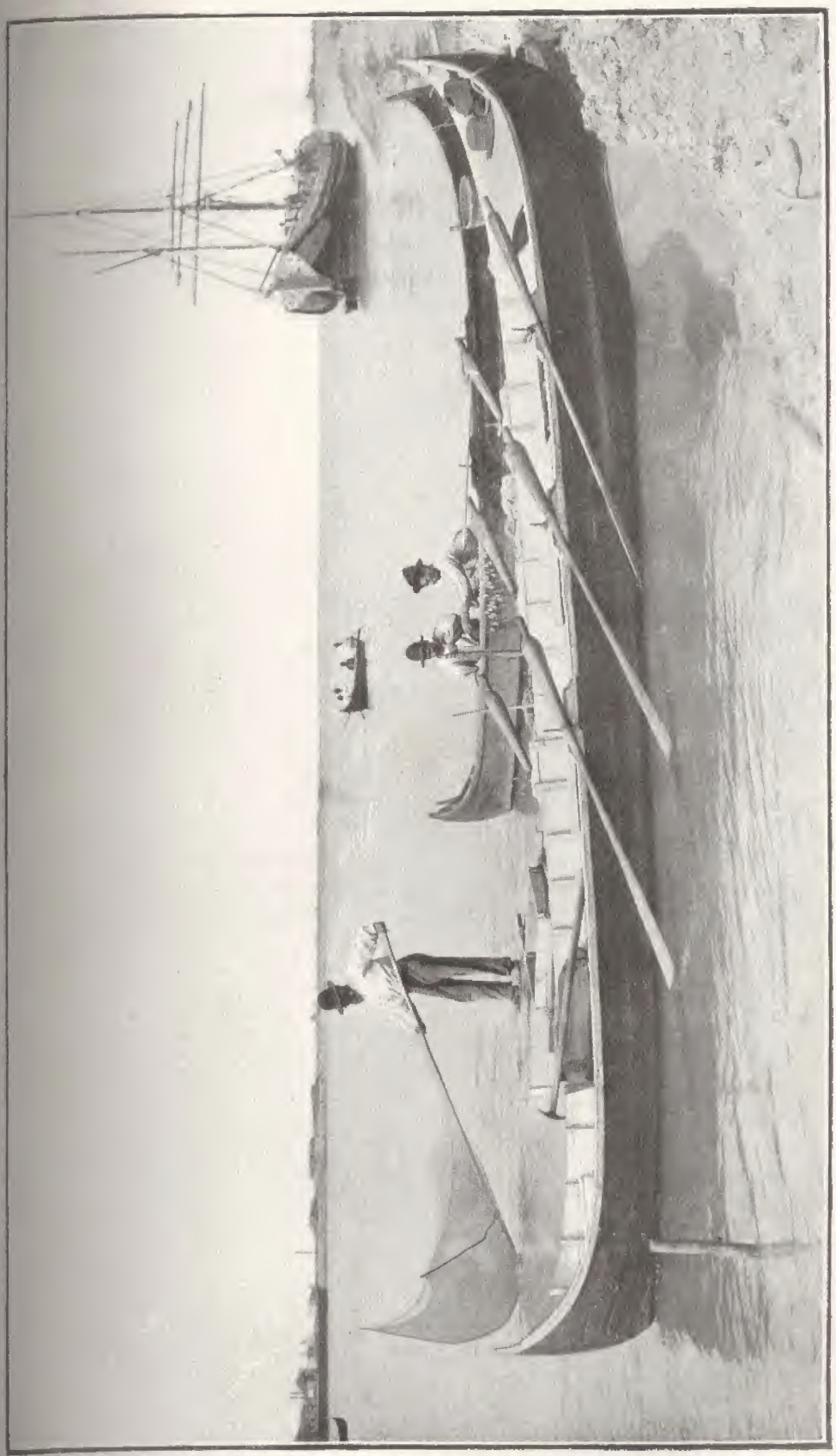

PESCARI PE DUNĂRE IN FAȚA BRĂILEI

In barca din fund 2 pescari își pregătesc Cărmăcuțele de cegă: în față un *Chipeche* stând pe *Cauda* sa pescuește în Dunăre Obleți

PESCARI TURCI PE MALUL MĂRII IN SUS DE CONSTANŢA
Pregătirea Paragatelor pentru pescuitul Calcanului.

UN OTAC DE «CEGĂRI» PE MALUL DUNĂREI IN BRAȚUL MĂCINULUI

VEDEREA GENERALĂ A CHERHANALEI ȘI ZĂVODULUI DELA CALINOVA.

1) Casa pescarilor, 2) Cuptor de pâne, 3) Uscătorii de carmace și ascuțitul cârligelor, 4) Cazan pentru cătrănitul carmacelor, 5) Magazia de unelte, 6) Casa cherhanagiului, 7) Baea de aburi, 8) Cherhanaua, 9) Cheiția, 10) Gârla care duce în baltă

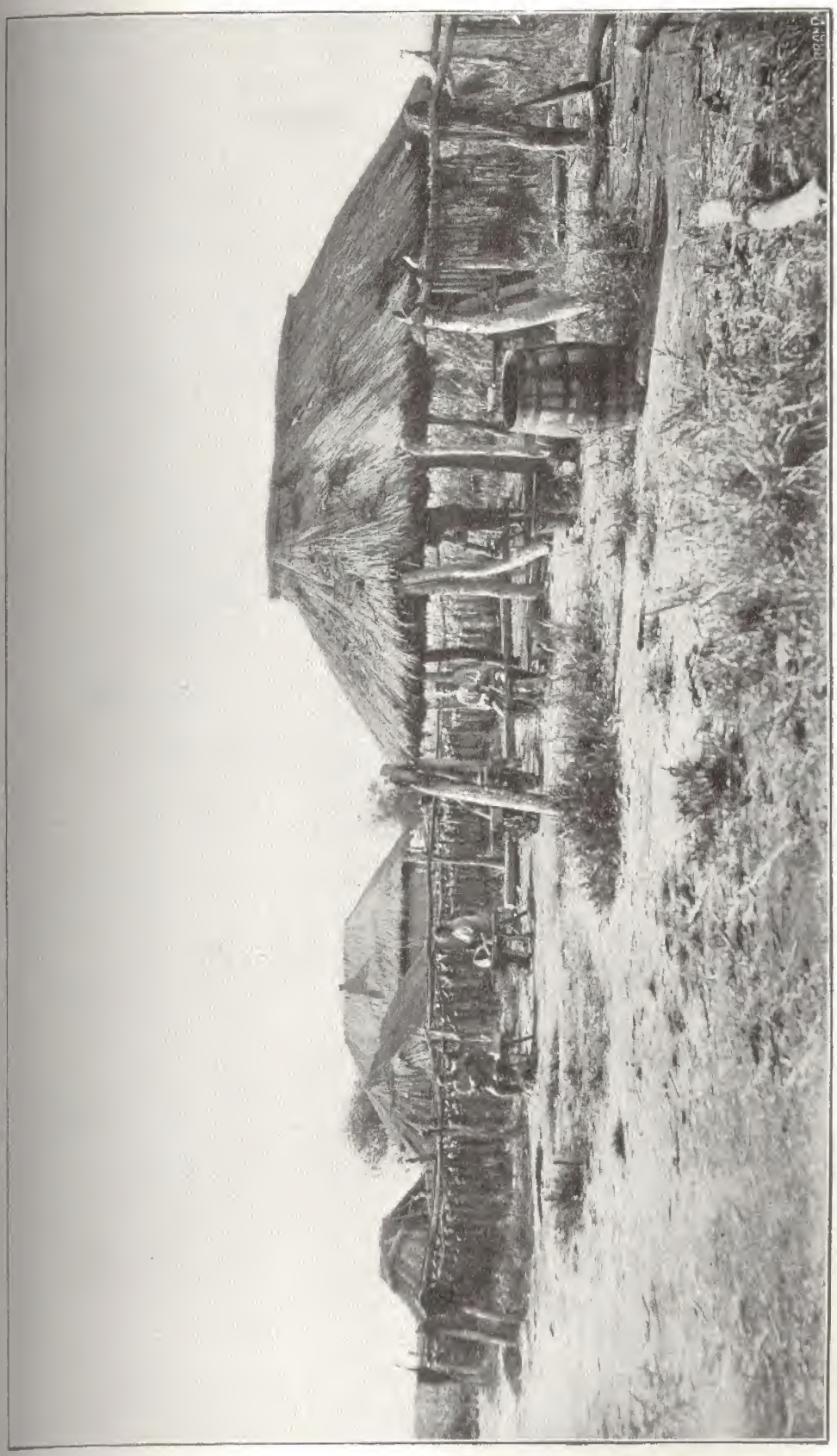

VEDEREA GENERALĂ A UNUI ZĂVOD MARE DE PESCĂRII DE MORUNI, PE UNA DIN INSULELE DIN FAŢA GURII SF. GHEORGHE

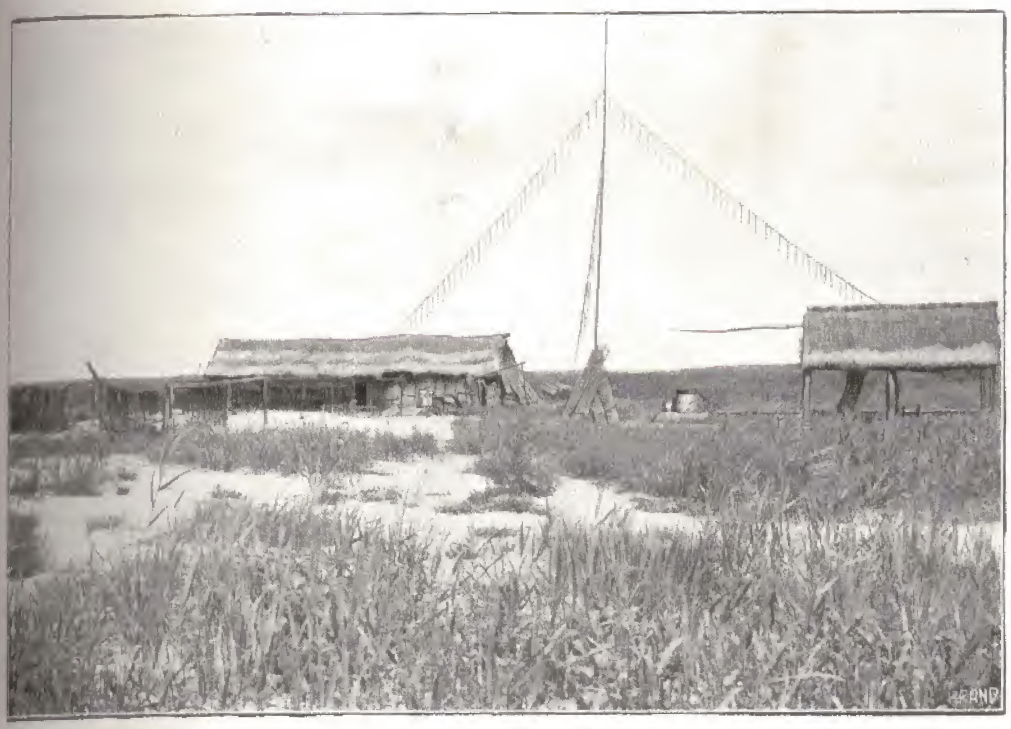

Sus: aspectul unui mic zăvod dela mare, la sud de Gura S-t Gheorghe în fața Zatonului. — Jos: Pescari ascuțind cârligele la un zăvod dela coasta mării.

PESCUITUL MORUNULUI LA MARE IN FAŢA GURII SF. GHEORGHE.
Sus: căutarea carmacelor; mijloc: Vătaful apucă cu timleacul un Morun prins în cârlige; jos: scoaterea Morunului prins din cârlige.

PRINDEREA UNUI MORUN IN MARE, IN FAŢA PORTITEI.

Sus: transportul pe mare al peștelui prins dela Zăvoade la Cherhanaua din S-t. Gheorghe. Jos: Primirea peștelui la o Cherhana din S-t Gheorghe de către proprietarul Cherhanalei.

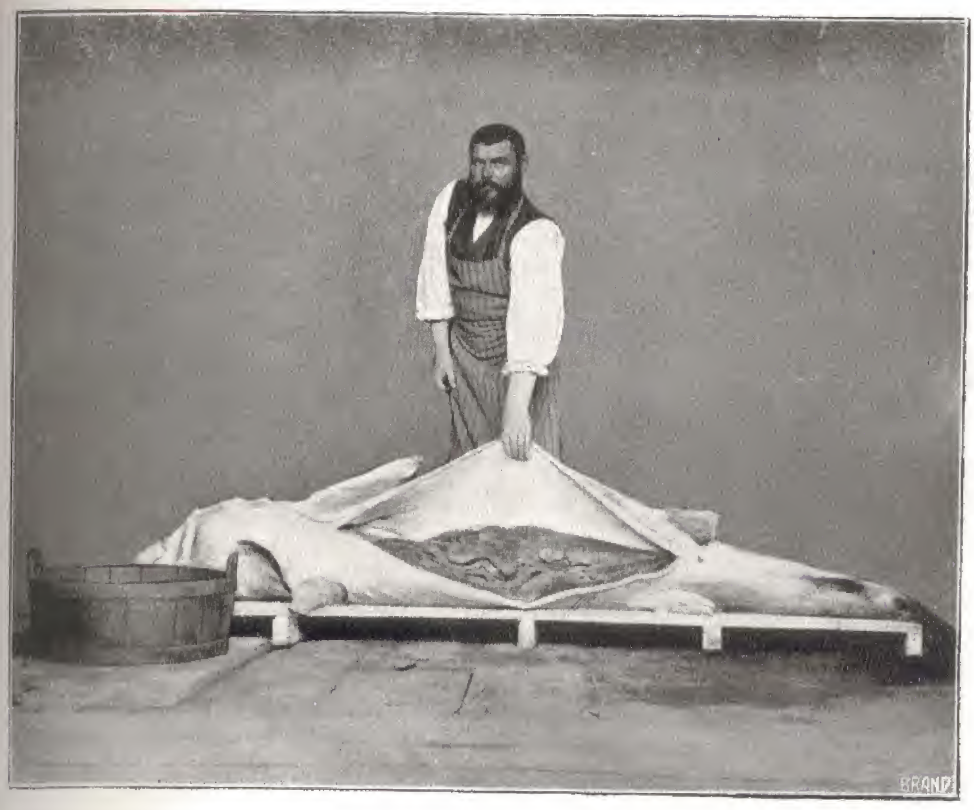

SCOATEREA ICRELOR DIN MORUN.

Sus: La o cherhană din Jurilofca «Icranscul» a spintecat un Morun în care se văd ovariile pline cu Icre; jos: La o cherhană din S-t Gheorghe se scot ovariile dela Morunii aduși dela mare și se pun într'o covată spre a se prepară icrele.

MORUNI ŞI NISETRI EXPUŞI SPRE VÂNZARE PRIN LICITAŢIE ÎN PIAŢA GALAŢI

UN PESCAR «CHIPCELAR» PESCUIND IN DUNĂRE OBLEȚI.

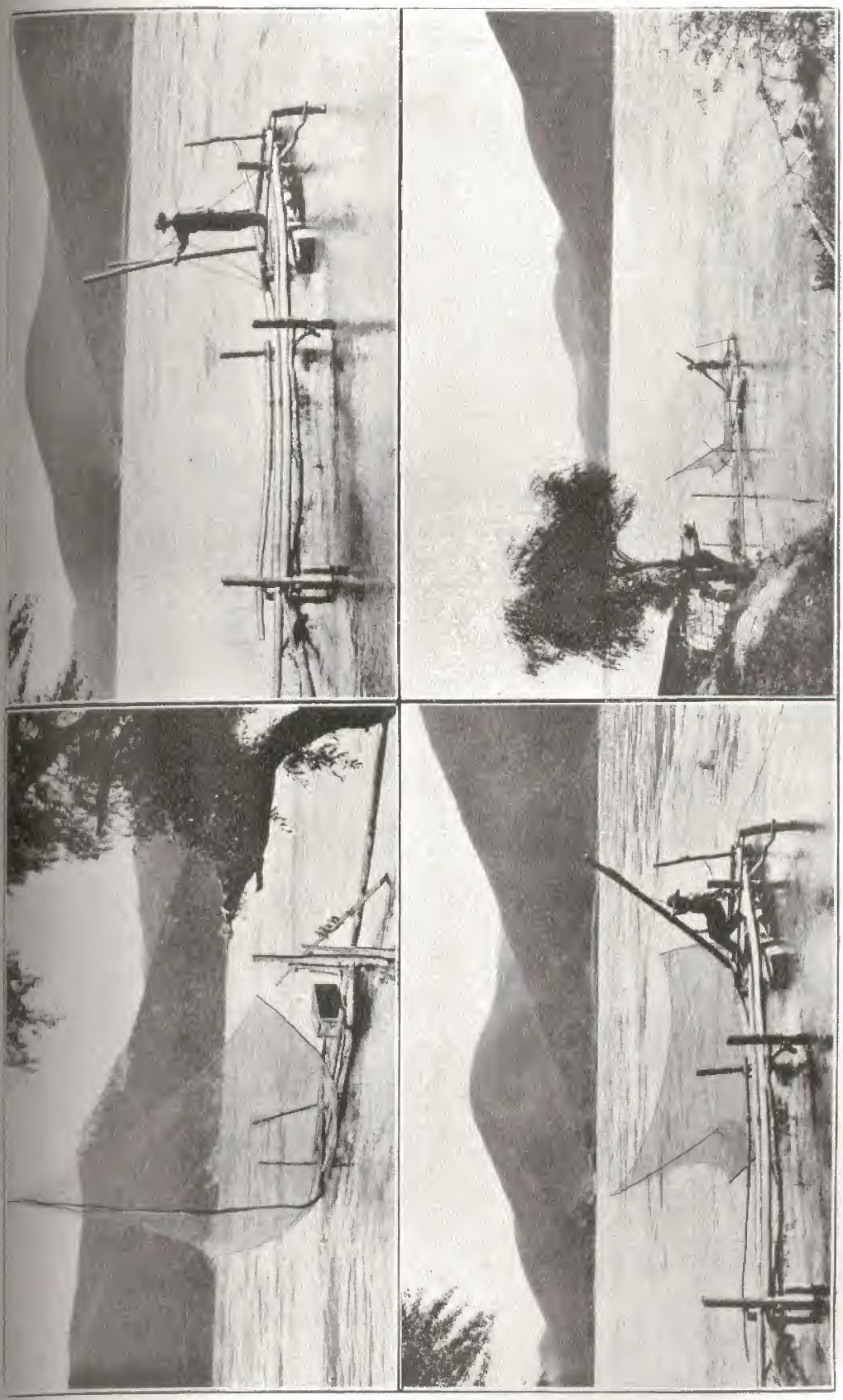

PESCUITUL CU SACOVIȘTEA IN DUNĂRE IN REGIUNEA CATARACTELOR DELA PORȚILE DE FIER

Sus: Descărcarea peștelui prins cu năvoadele, din lotce în tărgi, la vadul Bălții Călărași; jos: Pescuitul cu HALĂELE într'o gârlă dela Ciocănești-Sârbi din Ialomița. Pescarii stau pe pod și prind, iar în fund se văd căruțele acoperite cu coveltire, cari așteaptă să încarce peștele.

A. R. — Publ. Adamachi. VIII Fototipie, Brandi, București.

Sus: Cortul unui Vintirigiu pe malul Dunărei, la Corotişca; jos: un Popas de Pescari pe malul Dunărei în faţa Brăilei.

TALIANUL DELA CONSTANŢA ŞI SCOATEREA PEŞTELUI PRINS DIN EL.

UN GRUP DE PESCARI TURTUCÂENI PORNESC CU ORIELE PE DUNÂRE

A. R. — Publ. Adamachi. VIII Fototipie, Brand, Bucureşti

PESCUITUL CU TIFANUL IN DUNĂRE LA INTINSURĂ (dom. Brăilei).

NĂVOADE INTINSE LA USCAT.

Sus: Năvoadele pe «Pelii» la marginea bălții Bugeac; jos: Năvoadele agățate de copaci într'o pădure de sălcii de pe marginea unei bălți.

O COMPANIE DE NĂVODARI DELA BALTA ZAGNA (TULCEA) TRANSPORTÂND NĂVODUL CU SĂNIILE PE GHEAŢĂ LA LOCUL UNDE VOR SĂ PESCUEASCĂ.

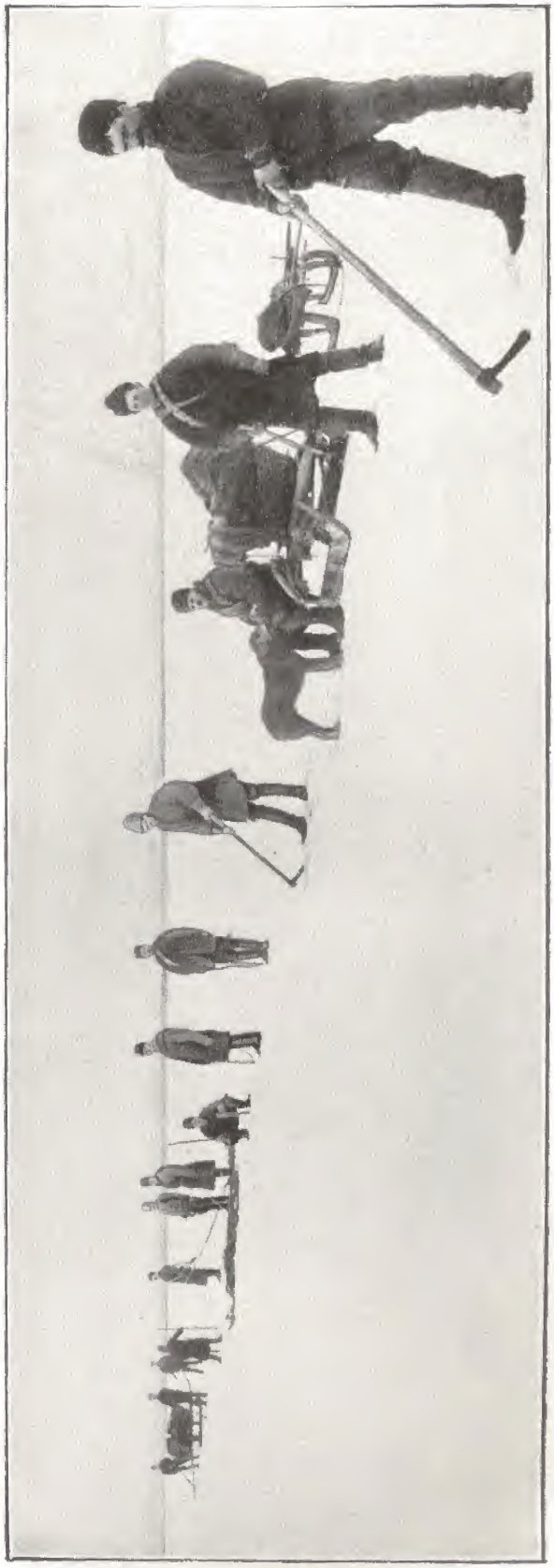

PESCUITUL CU NĂVODUL SUB GHIAȚĂ LA O BALTĂ DE PE MALUL PRUTULUI DIN JUD. FĂLCIU:

Sus: pescarii au încărcat năvodul pe sanii și-l duc la locul de pescuire; jos: pescarii încep să sape Copcile în ghiață.

PESCUITUL CU NĂVODUL SUB GHIAȚĂ. (I).

Sus: Însemnarea și săparea Copcelor pe ghiață, la Brateș; mijloc: Săparea unei copci cu Semenul și curățirea bulgărilor de ghiață cu Minciogul, Sacovița jos lângă copcă (dom. Brăila); jos: afundarea matiței în căldare (dom Brailei).

PESCUITUL CU NĂVODUL SUB GHIAȚĂ (II).

1. Momentul când se aruncă igliţa dela căldare spre prima copcă; 2. Momentul când se trece igliţa dela o copcă la alta; 3. Momentul când se scoate codula din copcă și se trage de ea spre a se întinde aripa năvodului de sub ghiaţă.

PESCUITUL CU NĂVODUL SUB GHIAȚĂ (III).
Sus: Rupându-se o codulă s'a pierdut năvodul și modul cum pescarii îl caută.
Mijloc: scoaterea năvodului; Jos: Matița cu peștele prins și
scoaterea sa cu Mincioacele (dom. Brăilei).

PESCUITUL CU NĂVODUL SUB GHIAȚĂ (IV).

Sus: Scoaterea aripelor năvodului din Căldare (Balta Zagna, Tulcea); jos: Matița cu peștele prins în ea întinsă pe ghiața. Pescarii adună peștele cu Minciocul.

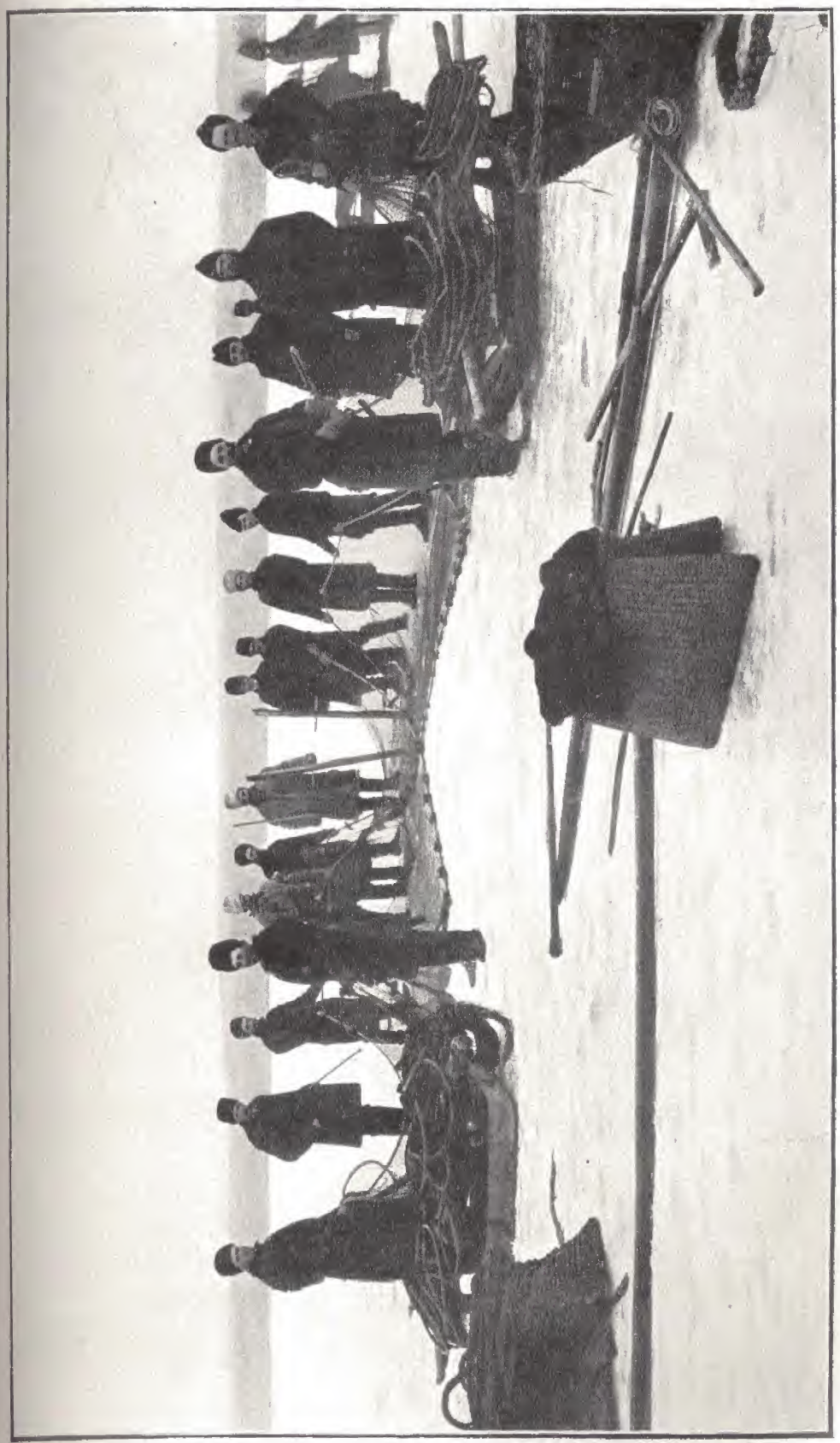

PESCUITUL CU NĂVODUL SUB GHIAȚĂ (V).

Scoaterea năvodului la o baltă de pe malul Prutului din jud. Fălciu, și întinderea aripelor pe sanii

PESCUITUL CU NĂVODUL SUB GHIAȚĂ (VI)
Matița cu peștele prins întinsă pe ghiață și aripele năvodului încărcate la loc pe sănii. (Baltă de pe malul Prutului, Jud Fălciu).

A. K. — Publ. Adamachi. VIII. Autotipie, Brand, București.

Sus: Setca de scrumbii mari și modul cum se întinde ea în Dunăre, pe brațul Sulinei. Jos: Gârla și gardul mare de Chefali cu cotețe de la Caransuf.

O LAVĂ DE COTEȚE IN STUFĂRIILE DELA BRATEȘ.
(Apa e acoperită cu *Lemna* care plutește la suprafață).

FACEREA UNUI ZĂTON LA BRATEȘ.

Sus: După ce s'a așezat gardul circular se «cosorește» stuful dinăuntru — Jos: Așezarea unui gard transversal pentru împărțirea Zătonului în compartimente.

A. R. — Publ. Adamachi. VIII. Autotipie, Brand, București.

UN ZATON CU COTEȚELE SALE INTR'UNA DIN BĂLȚILE PRUTULUI DIN JUD. FĂLCIU.

Sus : Închișoare cu gard sterp și gard cu coteț la gârla Somova. — Jos : Răsucirea otgoanelor de tei pentru prepararea închișorilor din Dom. Brăilei.

PREPARAREA MATERIALULUI PENTRU ÎNCHISUL BĂLȚILOR DIN DOM. BRĂILEI.

Sus: Împletirea ostreților de alun. — Jos: Un depozit de material lemnos gata împletit.

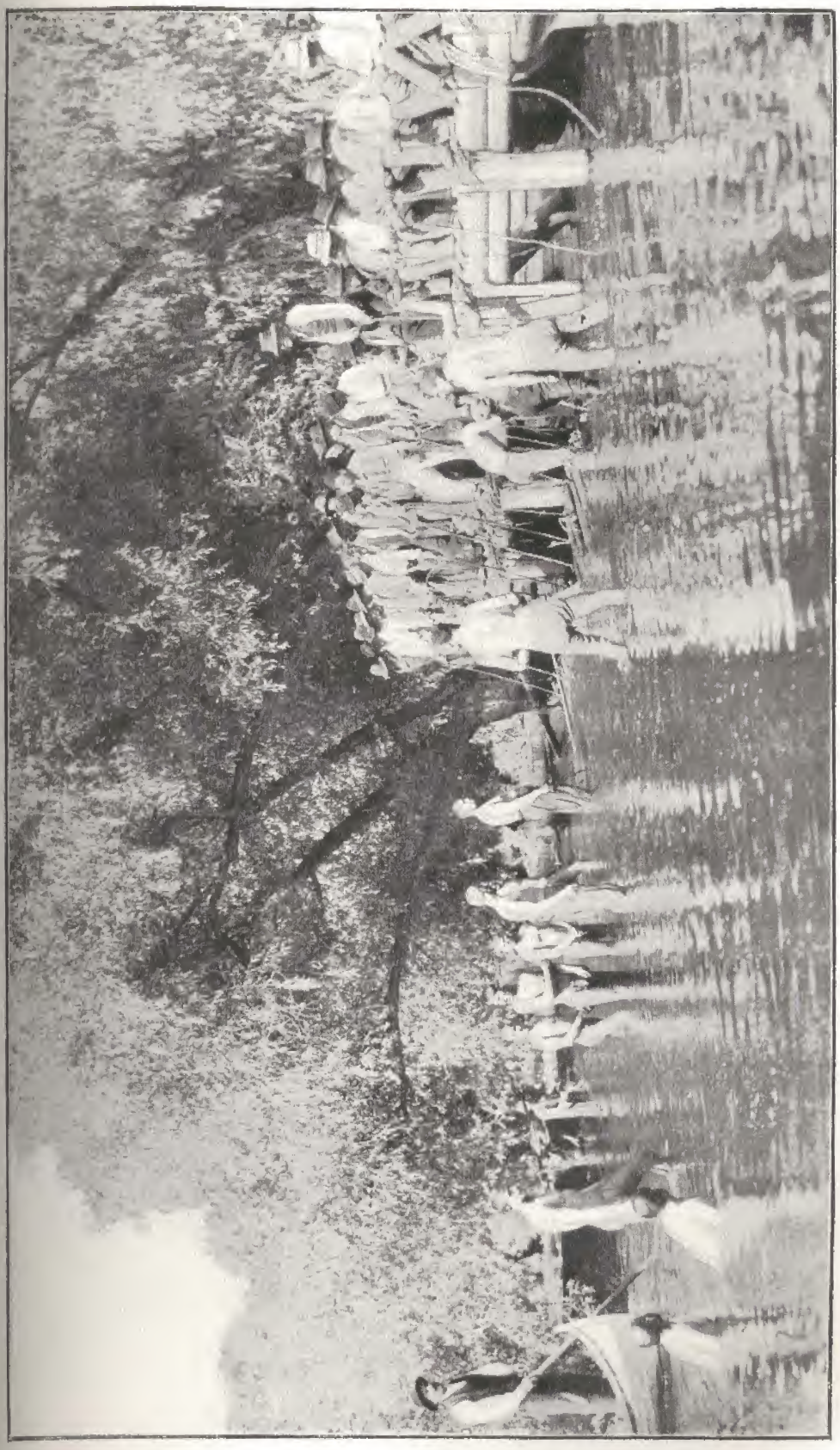

AȘEZAREA COCINELOR LA GARDUL ȘTERP DELA FILIPOI (1) DE CĂTRE GARDAGII GROPENENI

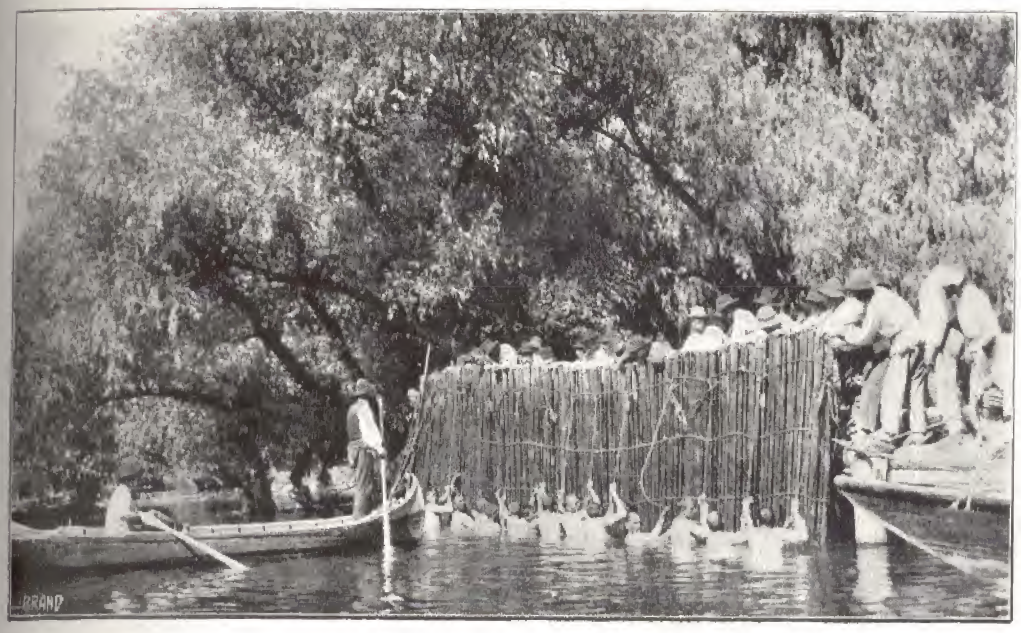

AȘEZAREA COCINELOR LA GARDUL STERP DELA FILIPOIU (II ȘI III).

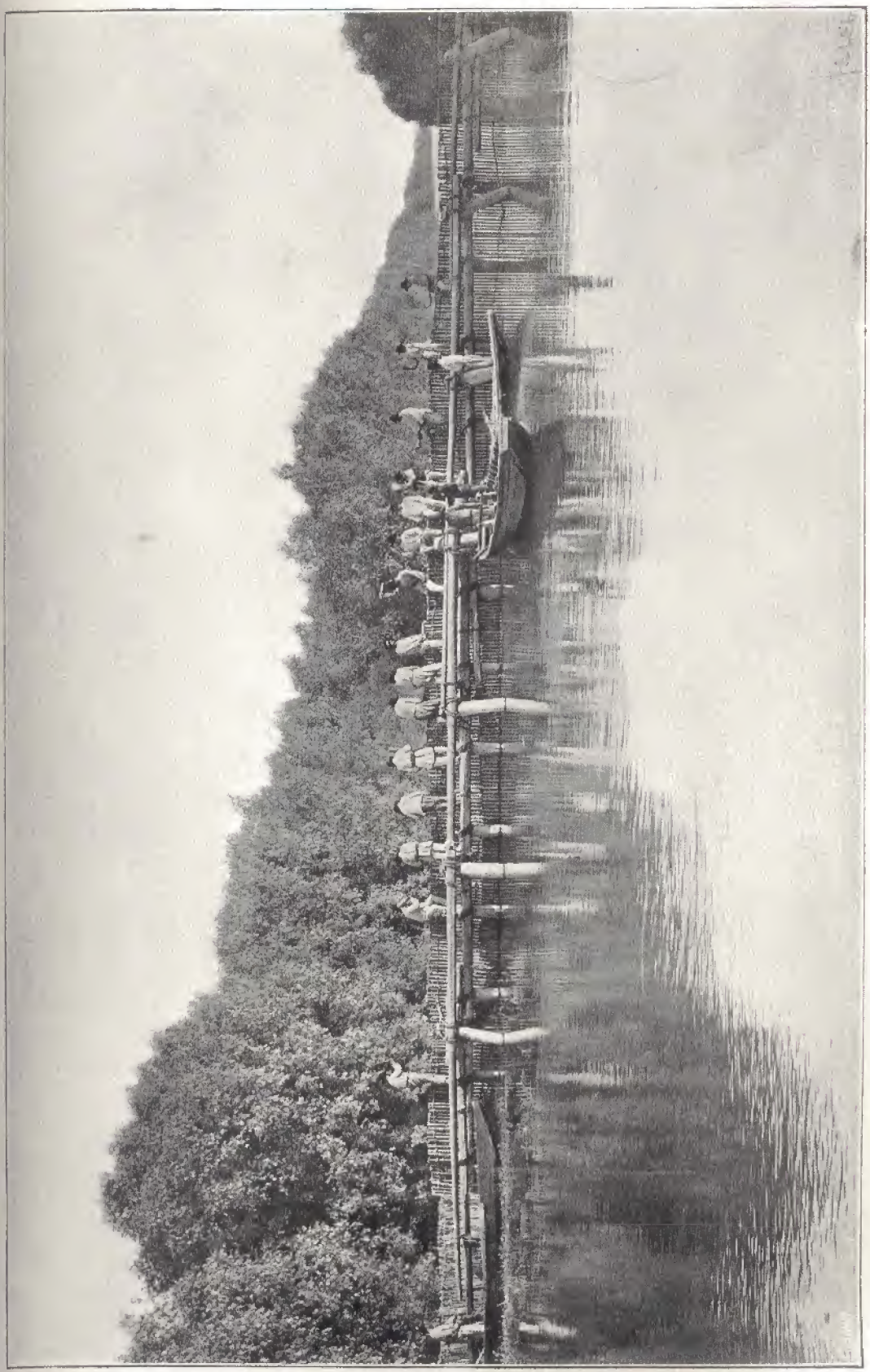

BATEREA COCINELOR GATA AȘEZATE, CU MAIURILE, LA GARDUL STERP DELA FILIPOIU (IV).

VEDERE ASUPRA GARDURILOR STERPE DELA SCURTU (STÂNGA) ȘI DELA FILIPOIU (DREAPTA).

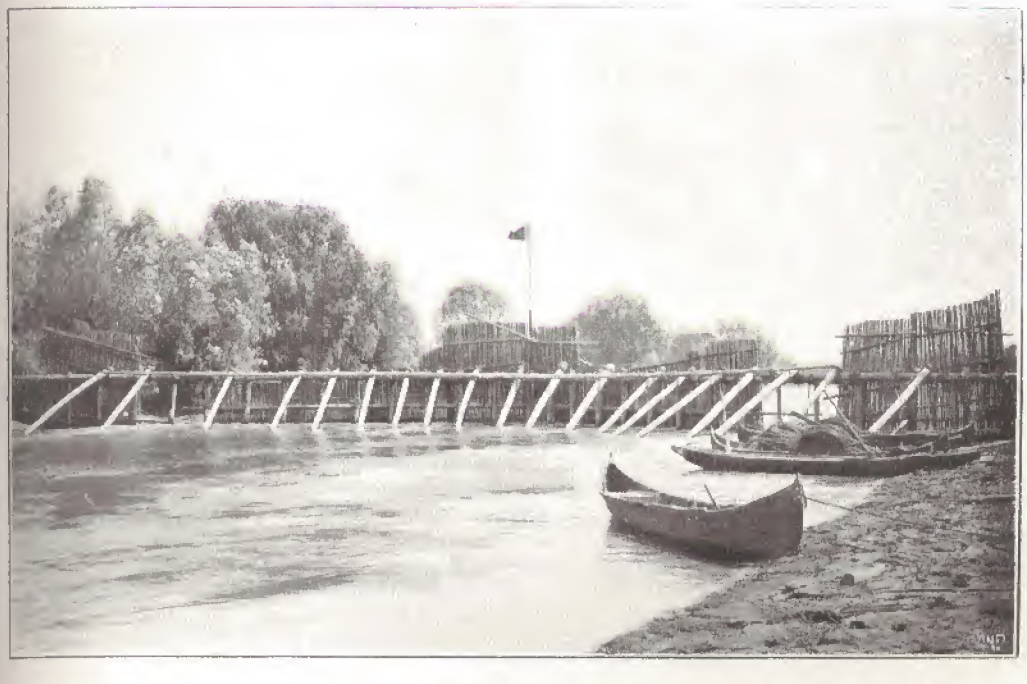

Sus: Gardul sterp dela Filipoiu. — Jos: Gardul sterp dela gura Saltavei.

GARDURI STERPE PE SALTAVA.

Sus: Gardul dela Găita; jos: Gardul dela Făcăeni.

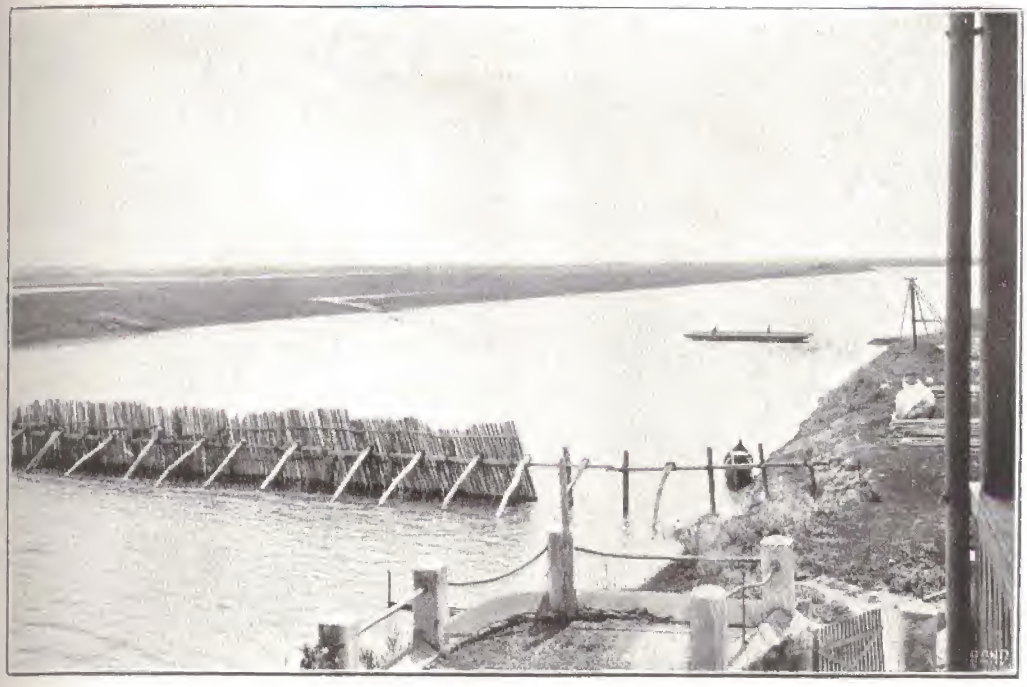

GARDURI STERPE PE GÂRLA BÂTLANU, LA 20 IUL. 1913.

Sus: La Maltezi. Jos: La Stelnica.

Autotipie, Brand, București

Sus: Gardul în formă de leasă fără coș, dela Gârla Corotisca din domeniu Brăilei.
Jos: Gardul sterp cu sac, dela Privalul Boazul dela Balta Turtucaiei.

LEASA DELA CRAPINA (I)

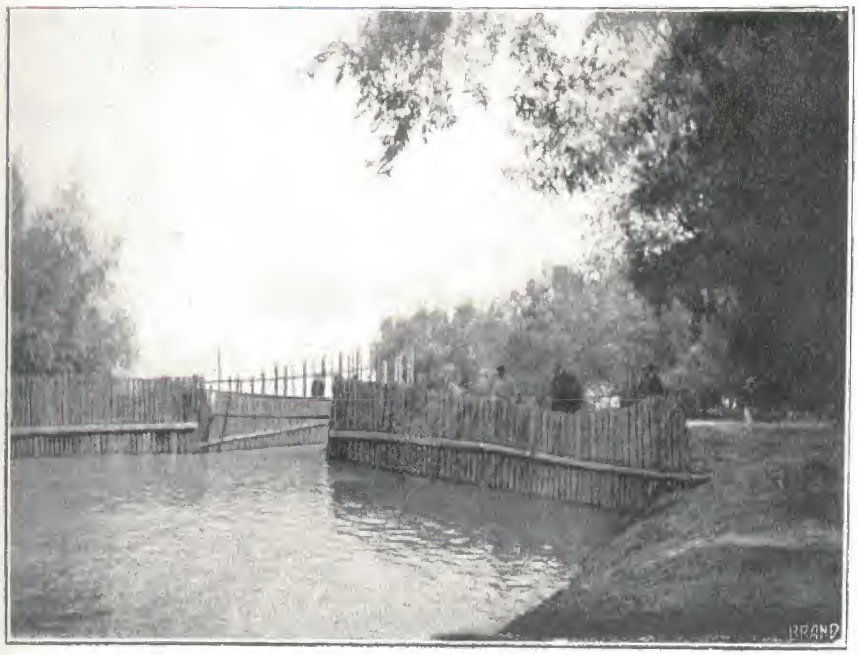

LEASA DELA CRAPINA (II).

Sus: Partea de dinapoi cu aripele.— Jos: Scoaterea peștelui din sac.

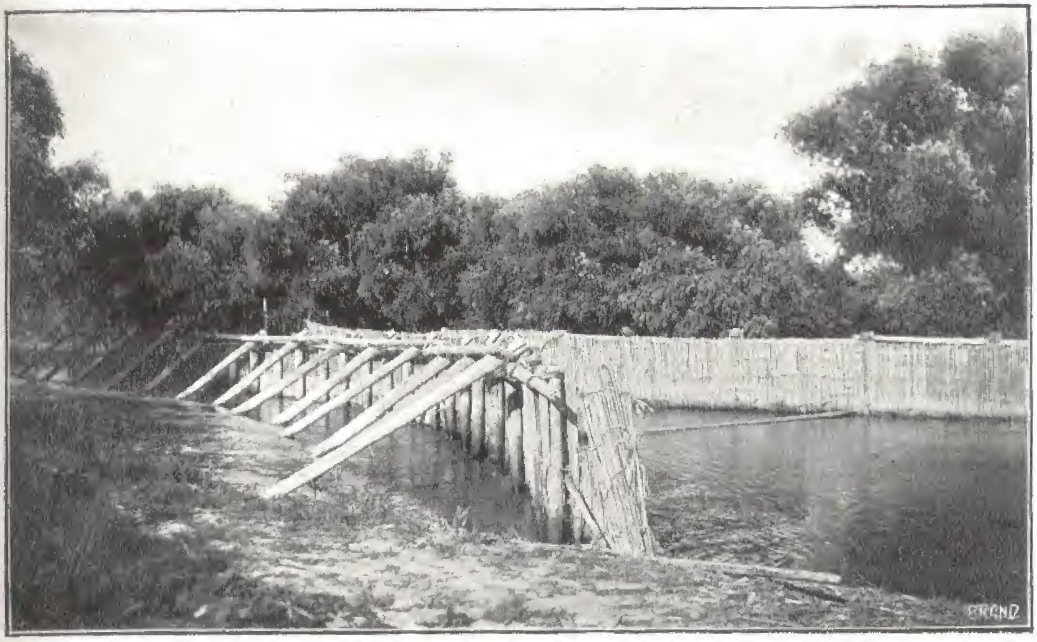

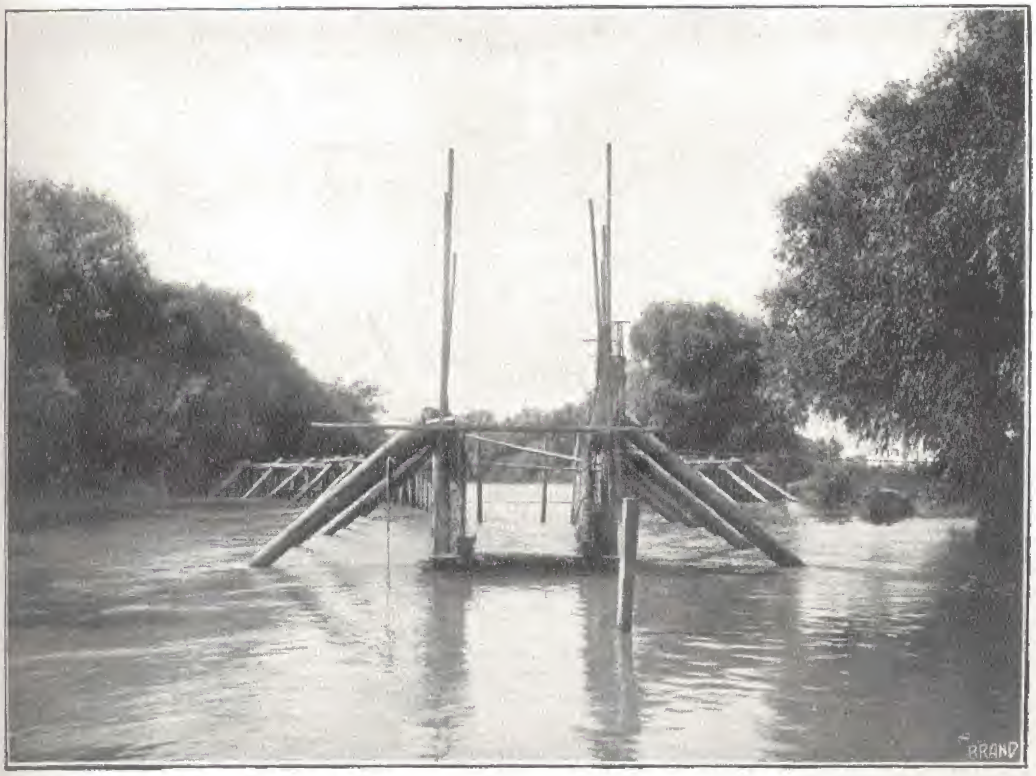

LEASA DELA FILIPOIU (I).

Sus: Gura de dinapoi cu Laturoaiele. — Jos: Gura de dinainte.

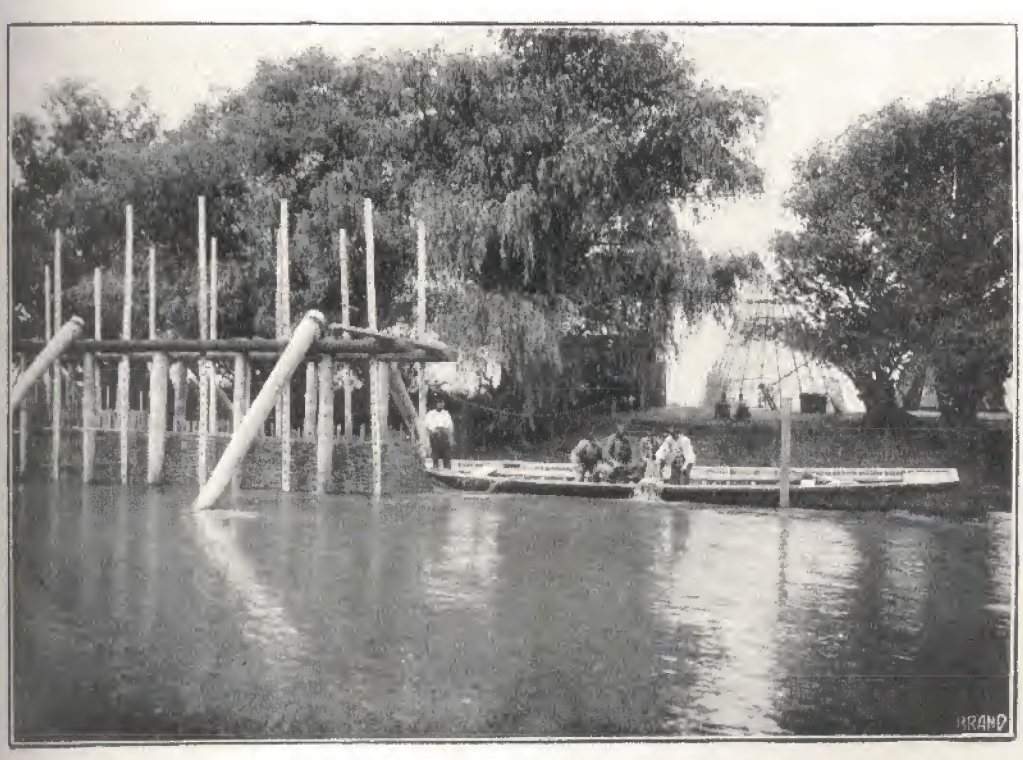

LEASA DELA FILIPOIU (II).

Sus: Coșul Lesei. — Jos: Gura lesei cu sacul.

TREI STADII CONSECUTIVE DELA CONSTRUCŢIUNEA LESEI DELA FILIPOIU;

1). Fixarea coşului în pământ cu parii răscrucelor; 2). Gardagii au adus Cocinele pentru îmbrăcarea unei aripi; 3). Imbrăcarea aripei cu Cocine.

A. R. — Publ. Adamachi. VIII. Fotolipie, Brand, Bucureşti.

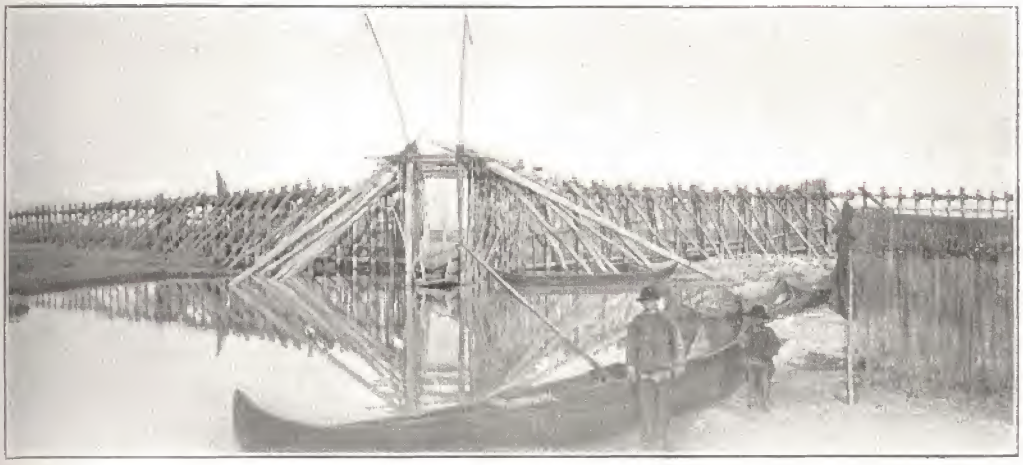

LEASA DELA BALTA CĂLĂRAȘI.

Sus și la mijloc: Aspectul ei total; Jos: Baterea «Leșilor de Ostreți» la aripă cu maiurele.

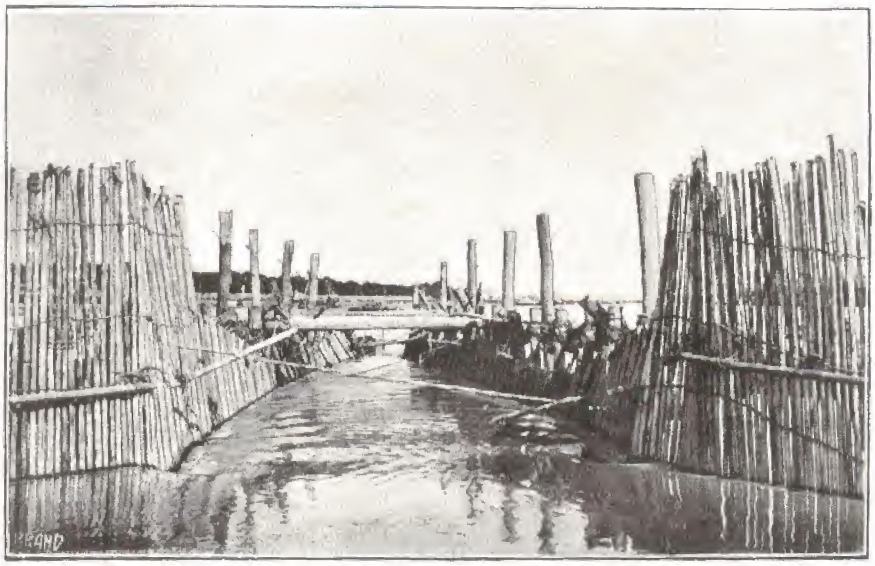

CUTIȚA LESEI DELA BALTA CĂLĂRAȘI.

Sus: Gura cutiței cu sacul — Jos: Cutița văzută dela gura ei de dinapoi. Se văd lemnele tranversale cu vârtejele pentru rădicatul cutiței

LEASA DELA SALTAVA.

Sus: Leasa în total. Jos: Cutița Leseĭ.

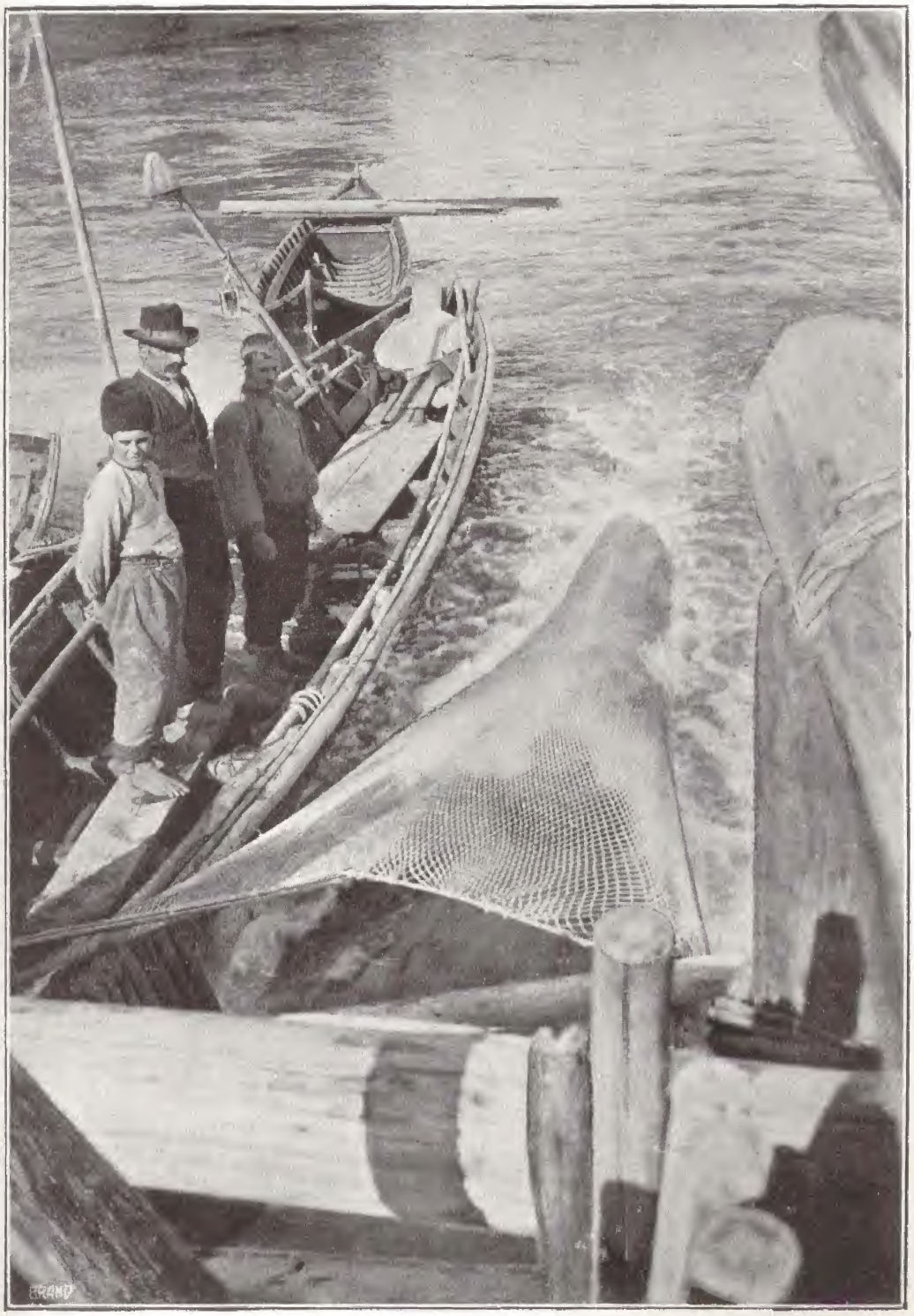

SACUL DELA GURA LESEI DELA SALTAVA IN TIMPUL CÂND PRINDE.

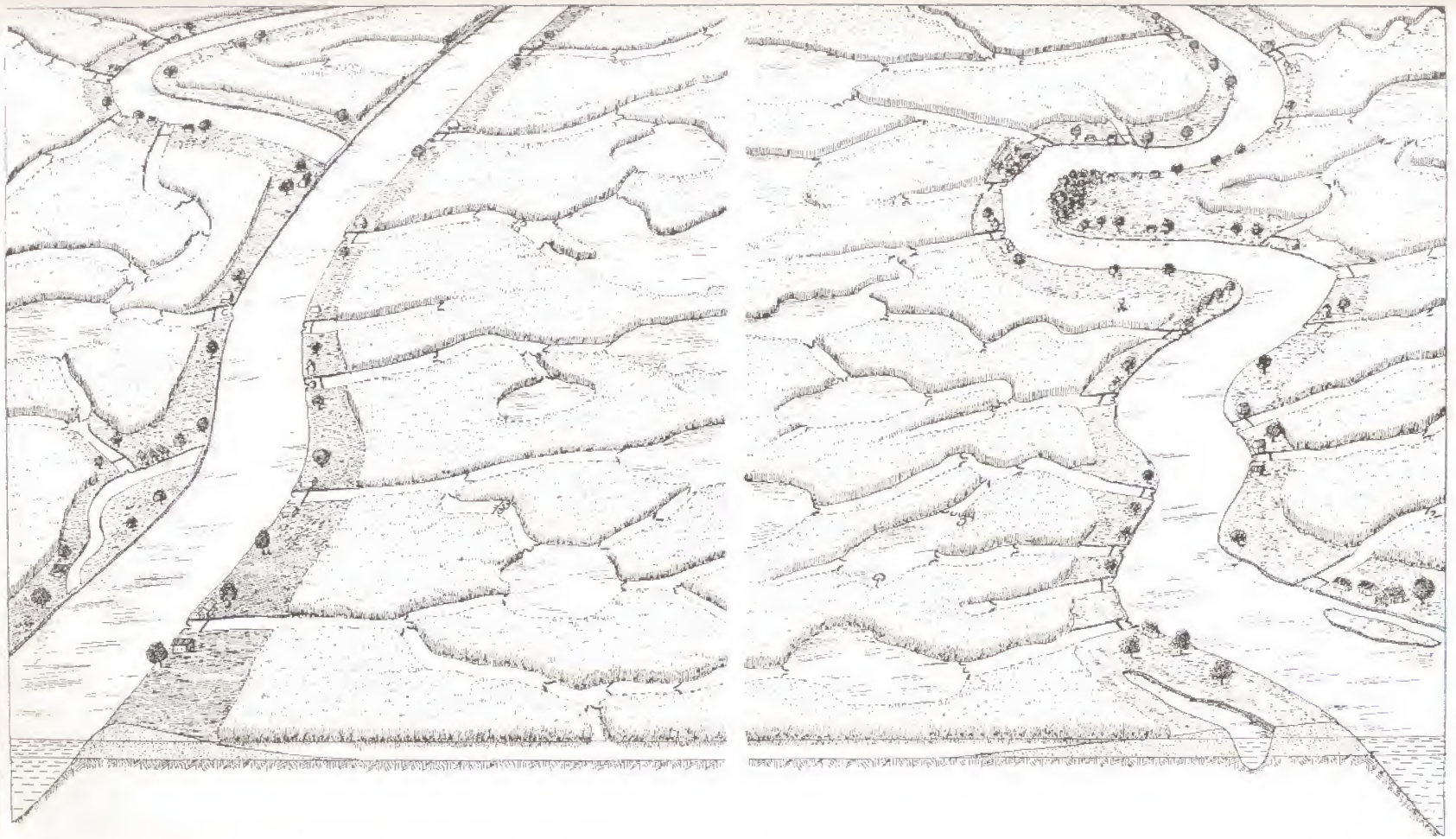

O PARTE DIN DELTA DUNĂREI (O BUCATĂ DIN INSULA ST. GHEORGHE) CU GÂRLELE CE CONDUC DIN GHIOLURI IN BRAȚELE DUNĂREI ȘI CU GARDURILE ȘI INCHISORILE DIN ACESTE GÂRLE (figura schemetică).

A. R. — *Publ. Adamachi. VIII.* Autotipie, Brand, București.

GARDUL STERP DELA GURA GÂRLEI BĂLŢII MORUGHIOL.

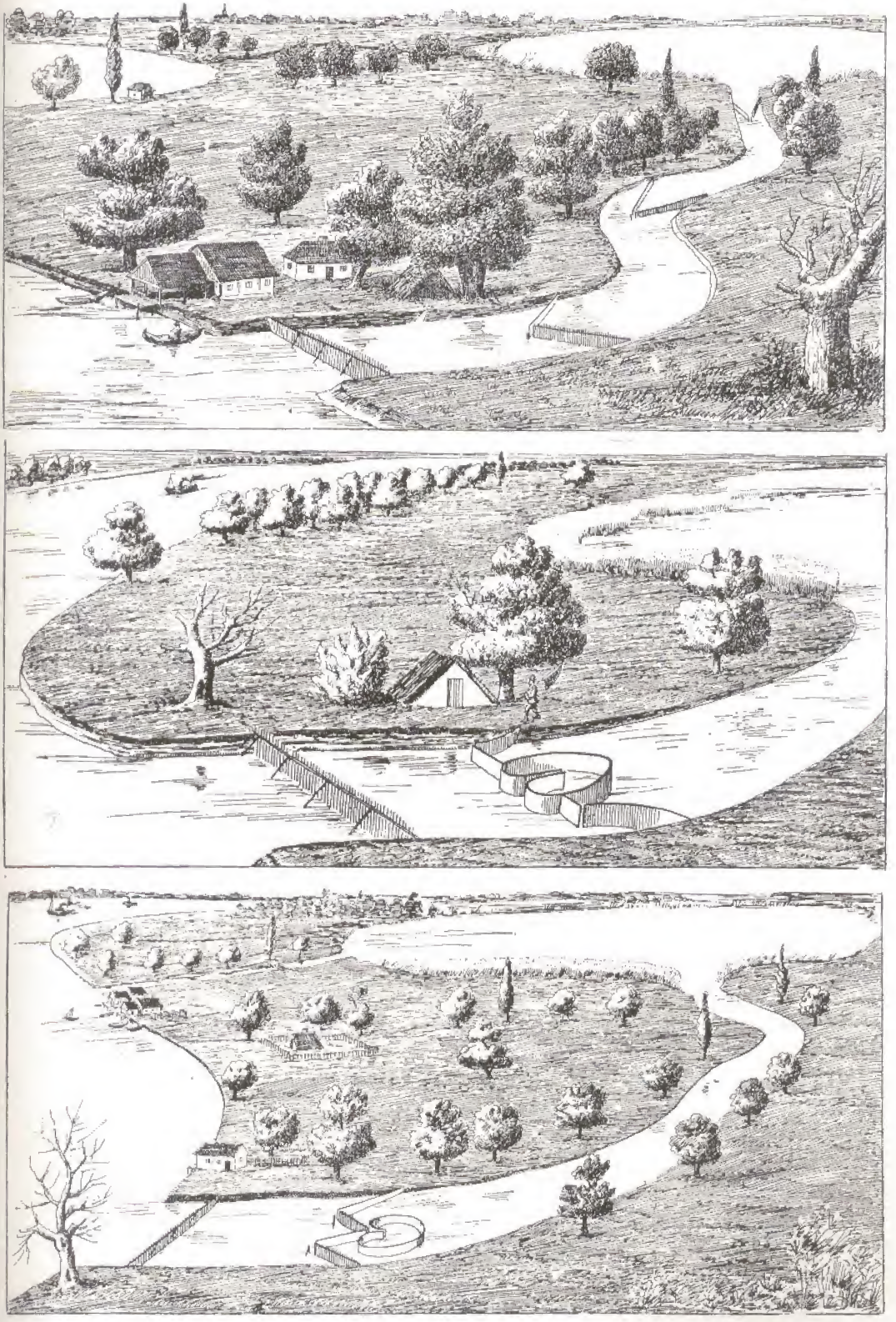

DIFERITE TIPURI DE OBOARE DIN GÂRLELE DELTEI, CU COTEȚE PENTRU PRINDEREA PEȘTELUI DIN ELE (I).

Sus: obor simplu fără coteț. — Mijloc și jos: oboare cu limbi dela baltă și cu cotețe

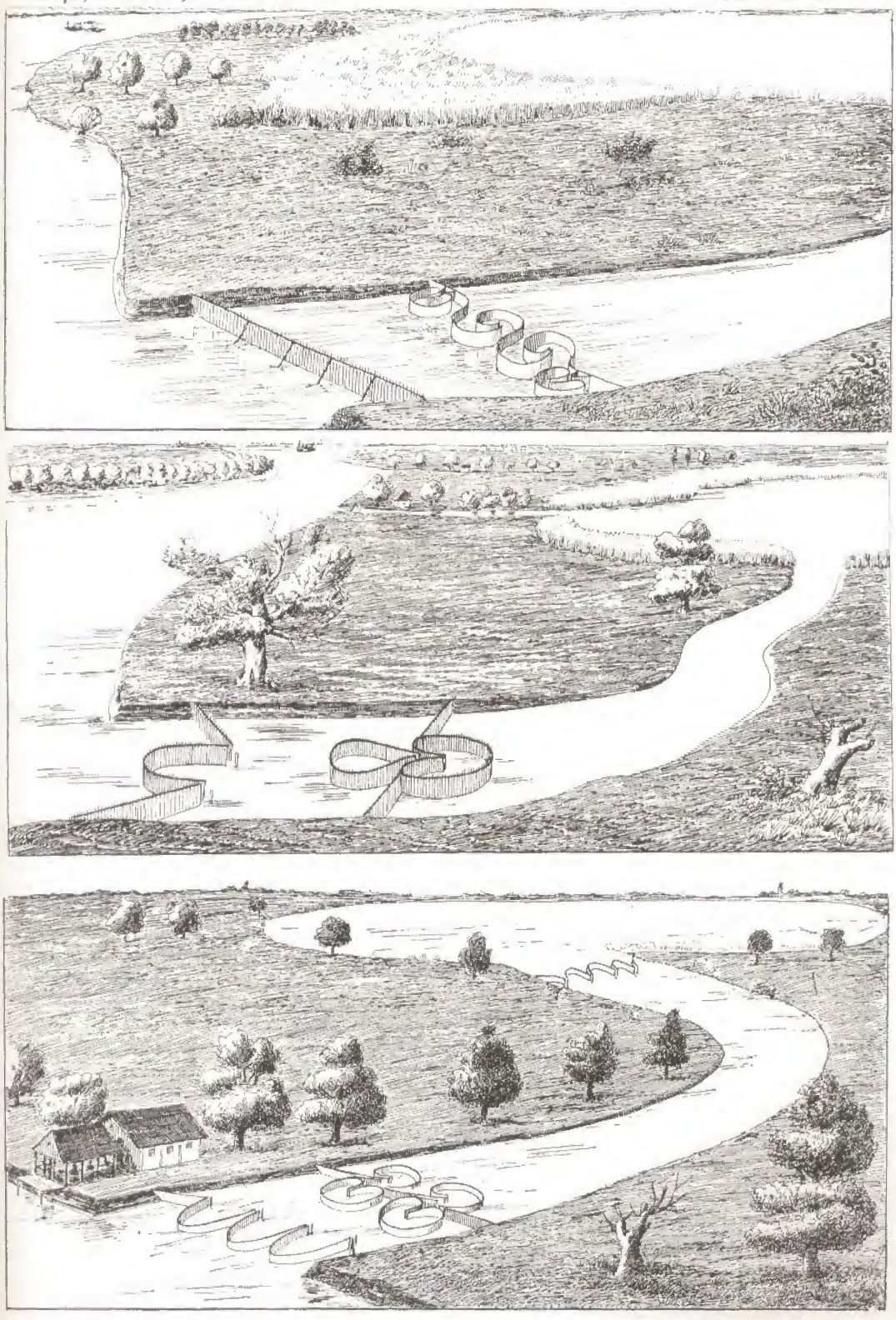

DIFERITE TIPURI DE OBOARE DIN GÂRLELE DELTEI, CU COTEŢE PENTRU PRINDEREA PEŞTELUI DIN ELE (II).

Sus: Obor care prinde numai dela baltă; mijloc: Obor care prinde numai dela Dunăre; jos: Obor cu coteţ bulgăresc care prinde şi dela baltă şi dela Dunăre.

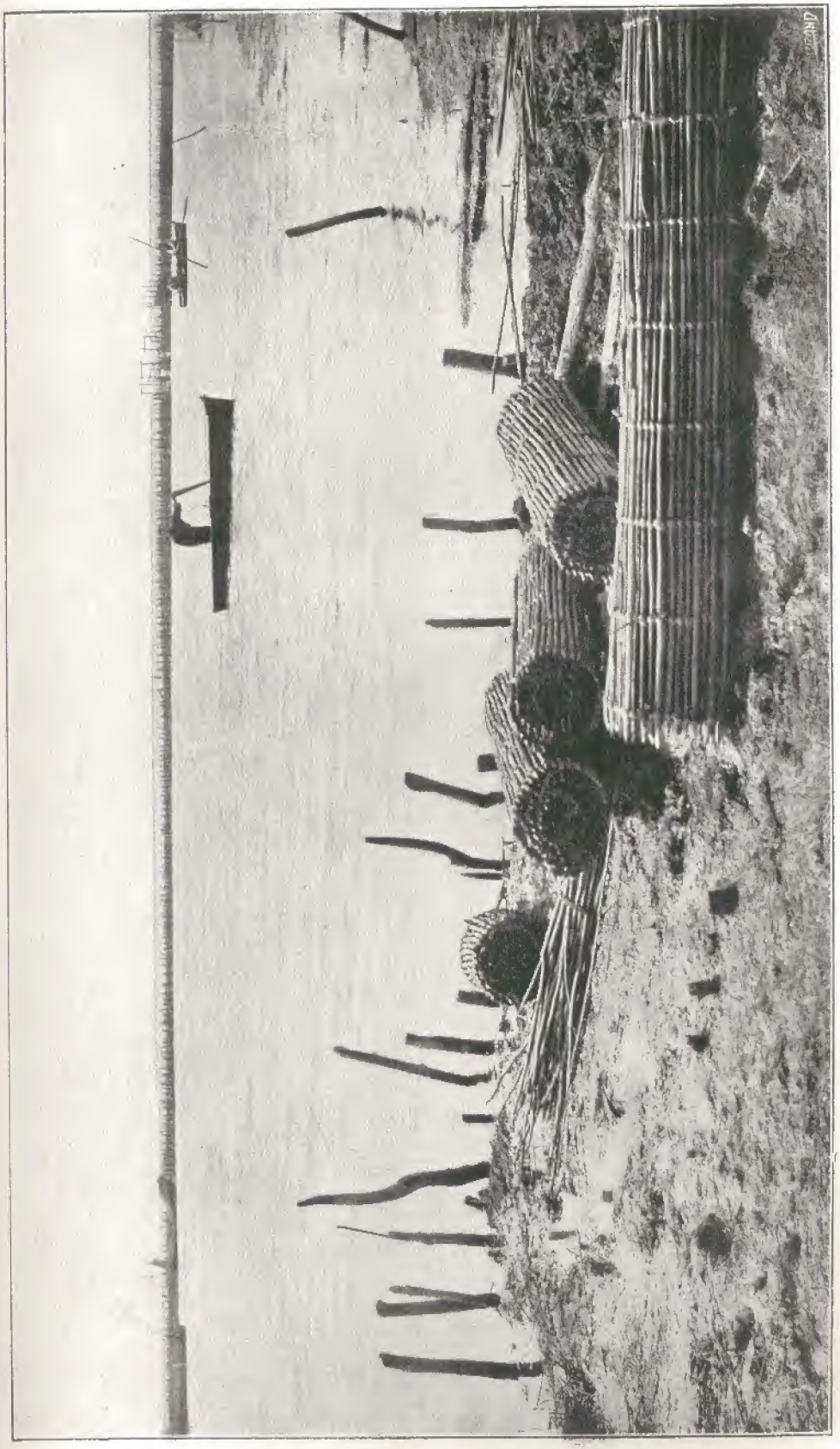

UN GARD MARE DE CHEFALI LA O GURĂ DINTRE DOUĂ LACURI, LA SINOE, ȘI DEPOZIT DE «DOPURI DE OSTRETE» PENTRU FĂCUT INCHISORILE

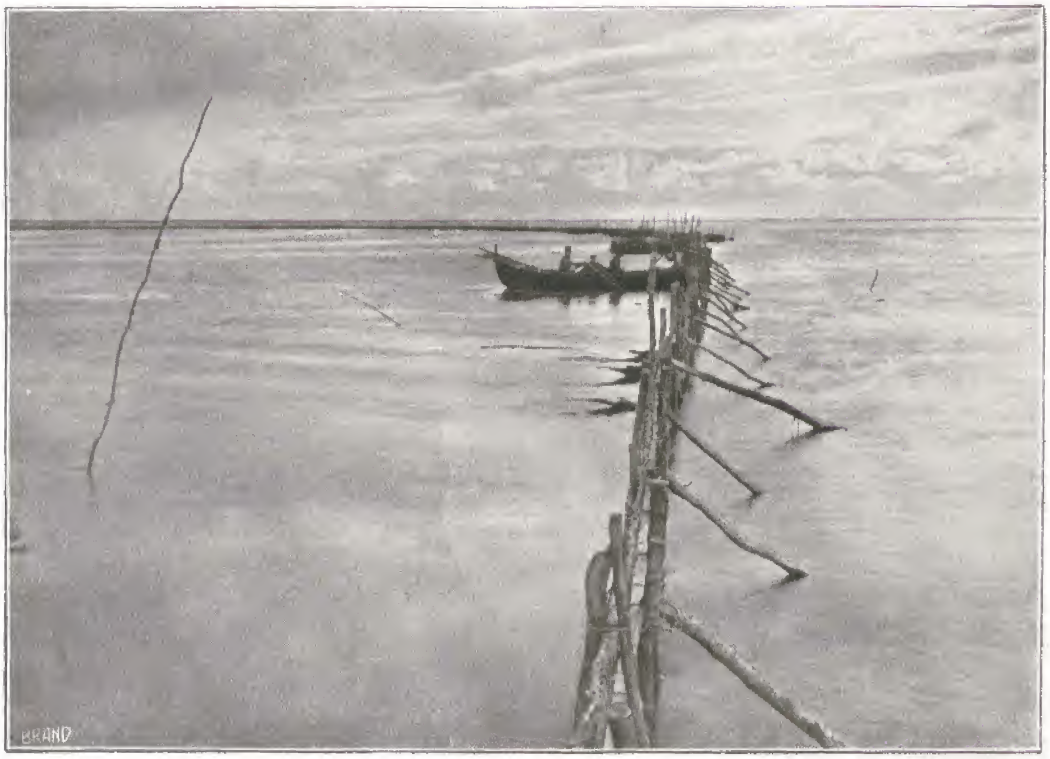

2 GARDURI MARI DE CHEFALI

Sus: Gardul dela Portița. — Jos: Gardul dela gârla Comisia

A. R. — Publ. Adamachi VIII Autotipie, Brand, Bucureşti.

GÂRLE DE CHEFALI (ERICURI) SĂPATE ARTIFICIAL IN NISIPUL DINTRE MARE ȘI LACUL ȘINOE (I):

Sus: un Eric simplu cu 2 cotețe și o călcătoare (văzute pe la spatele cotețelor, adică din partea despre mare). — Jos: o gârlă cu trei guri din spre lac.

GÂRLE DE CHEFALI (ERICURI) DINTRE MARE ȘI LACUL SINOE (II).

Sus: Un dig de nisip făcut de pescari ca să intre cu gura gârlei mai la adânc în lac. Jos: Gura dinspre Ghiol a unui Eric, cu închisorile, cotețele și călcătoarea ei

TREI TIPURI DE CHERHANALE DIN DELTĂ.

1. Cherhanaua dela Tatanir (pe brațul Chiliei); 2. Cherhanalele din brațul Tatanirului din Chilia veche; 3. Cherhanalele de plaur dela ghiolul Matița; în față cherhanaua nouă a Statului, făcută pe piloți bătuți prin plaur în fundul bălții; în fund cherhanaua veche.

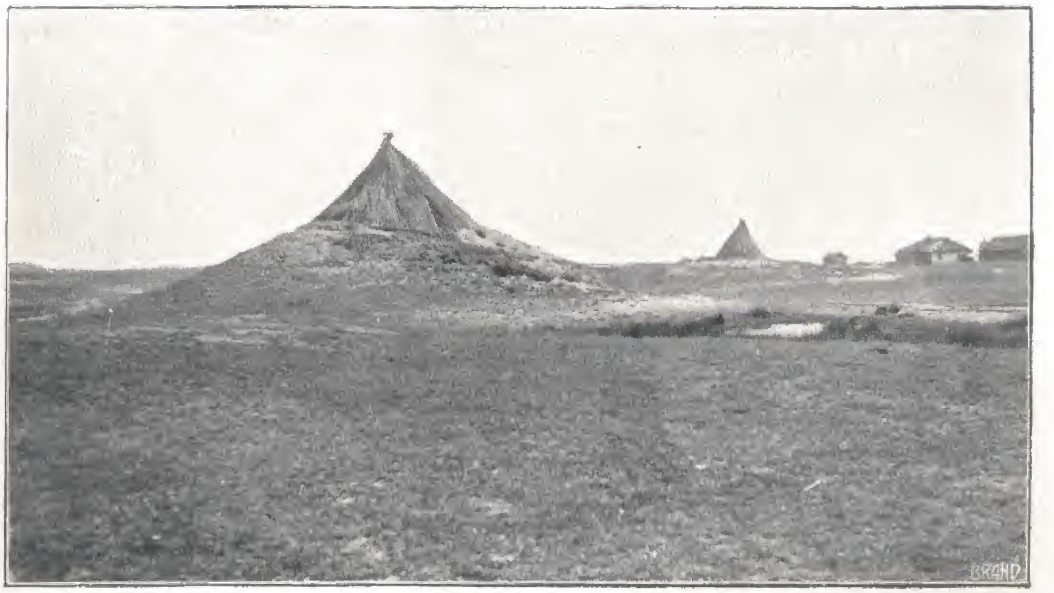

TIPURI DE GHEȚĂRII DIN DELTĂ.

Sus: Ghețăria dela Calinova, Jos: O ghețărie din regiunea Crapinei.

PIAȚA DE PESCĂRIE.

Sus: scoaterea peștelui din barcaze cu targele.—Jos: Peștele, ales după specii, expus în lăzi de lemn spre vânzare prin licitație

HALA DE PESCĂRIE, CU FRIGORIFERE, DIN GALAȚI (1.)

HALA DE PESCĂRIE, CU FRIGORIFERE, DIN GALAȚI (II).

Sus: Moruni expuși la vânzare în hală. Jos: O cameră frigoriferă cu Moruni înghețați.

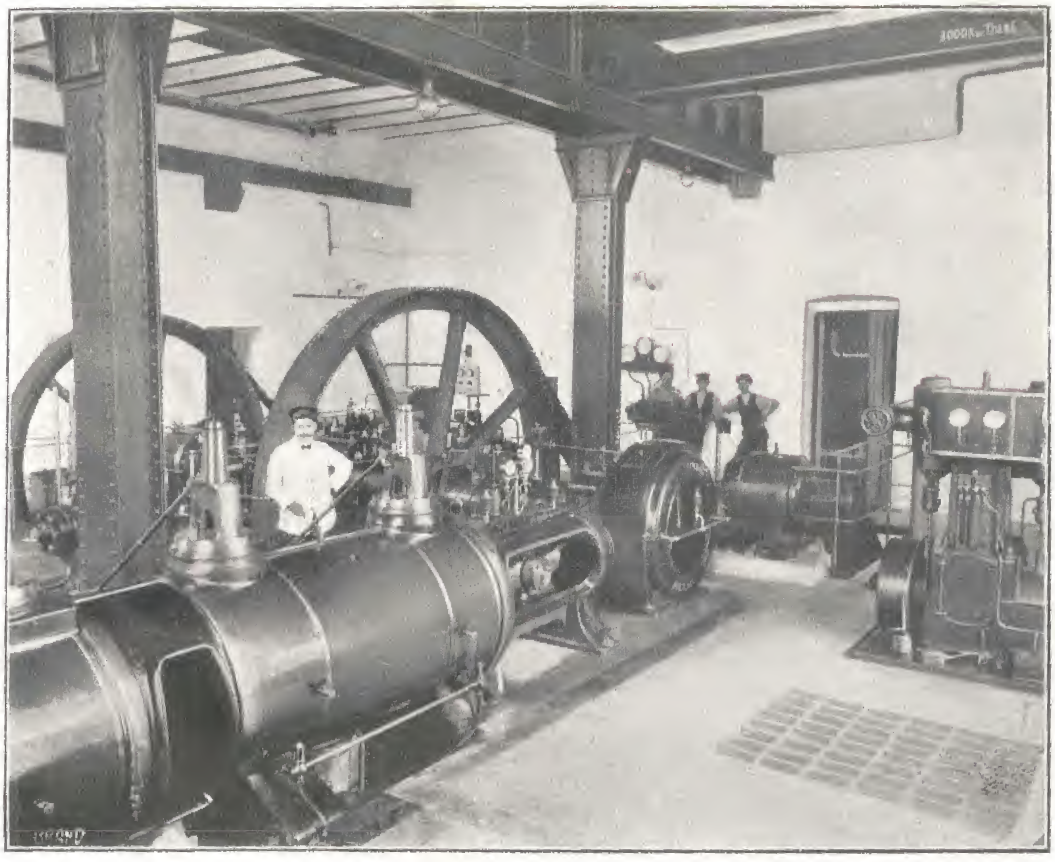

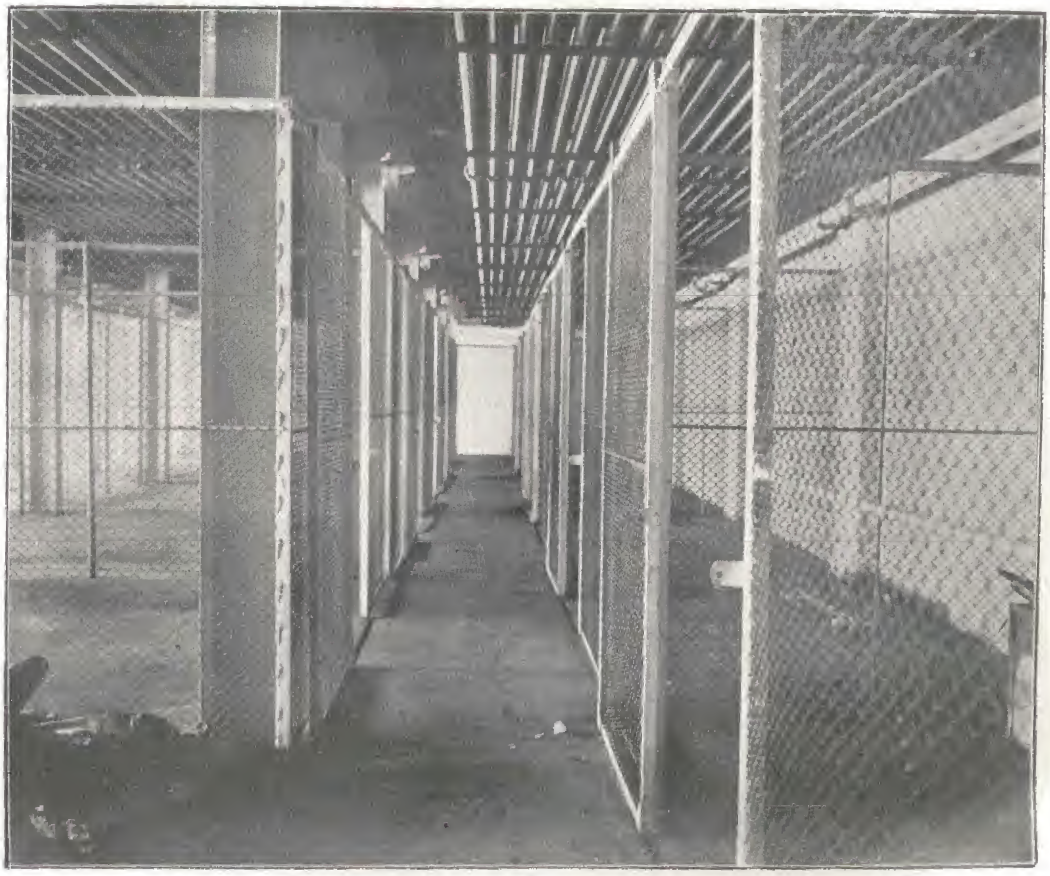

FRIGORIFERELE DIN GALAȚI (III)
Sus: Camera mașinilor. — Jos: Depozitele frigorifere.

DIN VIEAȚA PESCARILOR DE PE MALURILE FILIPOIULUI.

Sus: Pregătirea borșului la Scurtu. Jos: Colibe pe piloți, cu poloacele întinse; masa pescarilor.

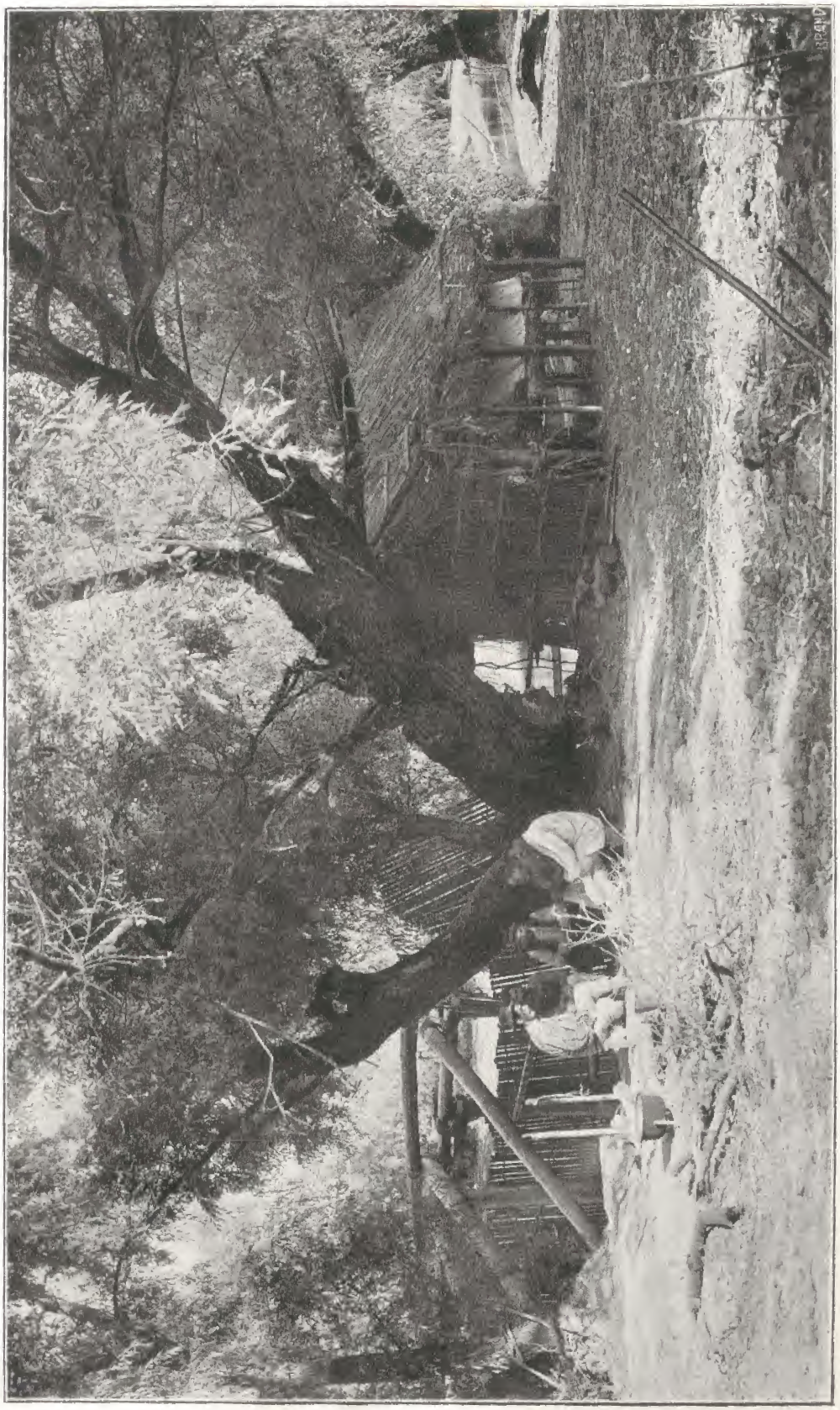

COLIBELE PĂZITORILOR DELA LEASA FILIPOIU, CU POLOACELE LOR; MASA PESCARILOR.

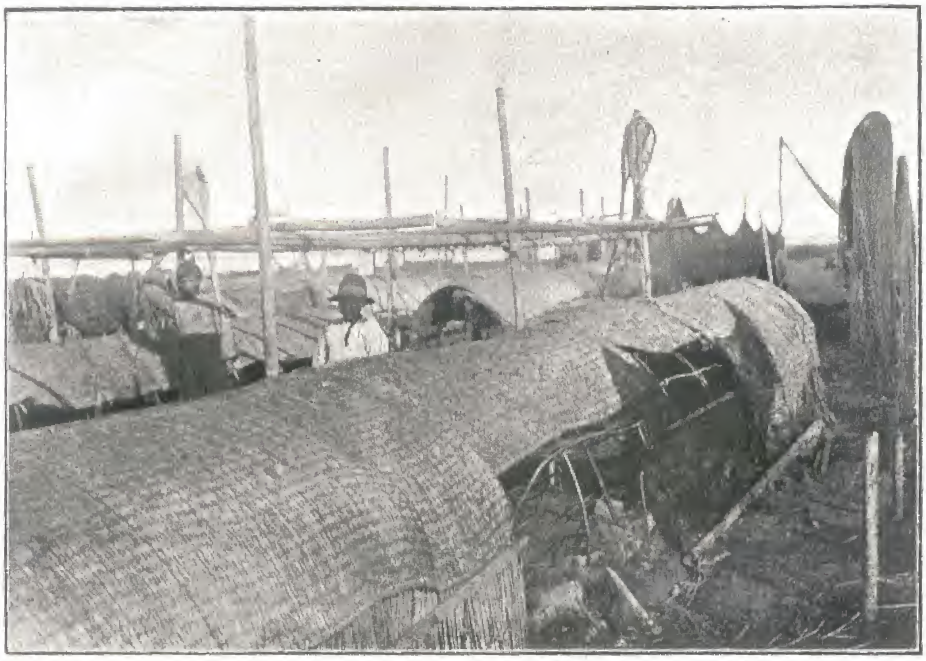

COLIBELE PESCARILOR TURTUCĂIENI LA LEASA DELA BALTA CĂLĂRAȘI

VIEAŢA LA ZĂVOADELE DELA MALUL MĂRII ŞI COLIBELE DE ACOLO.

Sus: Un zăvod dela Zăton, Casa de chirpici, şi o grămadă de cărămizi de chirpici pentru făcut o casă nouă. Roata de sucit fringhiile. Jos: Mâncarea pescarilor; colibe de stuf.

TIPURI DE CASE DIN BĂLŢI.

Sus: Casa dela Privalul Chiru, Balta Pietrile (Vlaşca).—Jos: O casă veche din balta Brăilei; în faţă un pod de transportat materiale.

COLIBE DE TÂRLAȘI IN BALTĂ.

Sus și mijloc: în balta Brăilei—Jos: în deltă în regiunea Dunavățului vechi.

REGELE CAROL ȘI FAMILIA REGALĂ ASCULTÂND PĂSURILE PESCARILOR, PE MALURILE RAZIMULUI LA GURA DUNAVĂȚULUI, IN MAI 1914.

Publicațiunile Fondului Vasile Adamachi

L. R.

No. XVIII. **Geologia României.** Literatura geologică, considerațiuni generale asupra tectonicei și stratigrafiei României, de *Dr. Ioan Simionescu.* 1906 . . . . . —.60

» XIX. **Observațiuni asupra diferențierii și desvoltării musculaturii branchiostegale la Teleosteeni,** de *I. Borcea.* 1907. Cu 17 figuri în text . . . . . —.50

» XX. **Observațiuni asupra câtorvà specii de Rajide din Golful de Neapol,** de *I. Borcea.* 1907 . . . . . —.20

» XXI. **Studii geologice și paleontologice din Dobrogea.** I. Fauna Cefalopodelor dela Hârșova, de *Dr. Ioan Simionescu.* 1907 . . . 1.50

» XXII. **Despre Eurhamphaea vexilligera Gegenbaur,** de *C. N. Ionescu.* 1908. Cu 2 stampe . . . . . —.50

» XXIII. **Contribuțiuni la catalogul Aphidelor din România,** de *I. Borcea.* 1909 . . . . . —.50

» XXIV. **Contribuțiuni la anatomia și histologia Hirudineelor,** de *Ioan A. Scriban.* 1910 . . . . . 6.—

» XXV. **Studii geologice și paleontologice din Dobrogea.** II. Lamelibranchiatele, Gasteropodele, Brachiopodele și Echinodermele din păturile jurasice dela Hârșova, de *Dr. Ioan Simionescu.* 1910. Cu 7 tabele și 17 figuri în text 3.-

» XXVI. **Studii geologice și paleontologice din Dobrogea.** III Fauna triasică dela Deșli-Caïra, de *Dr. I. Simionescu.* 1910. Cu 1 stampă și 26 figuri în text . . . . . 1.—

» XXVII. **Studii geologice și paleontologice din Dobrogea.** IV. Fauna triasică din Insula Popina, de *Dr. I. Simionescu.* 1910. Cu 27 figuri în text . . . . . 1.—

Tomul V, 1910—1913 . . . . . 12.—

» XXVIII. **Citologia celulei adipoase a Hirudineelor,** de *Ioan A. Scriban.* 1910. Cu 10 figuri în text . . . . . 1.—

» XXIX. **Studii geologice și paleontologice din Dobrogea.** V. Fauna triasică inferioară din Dobrogea, de *Dr. Ioan Simionescu.* 1911. Cu 14 figuri în text . . . . . —.50

» XXX. **Pondul molecular al lichidelor,** de *Petru Bogdan.* 1912 . —.30

» XXXI. **Zooceciidii din România,** de *I. Borcea.* 1912 . . . . . 5.—

» XXXII. **Acțiunea acizilor asupra substanțelor proteice,** de *D. Călugăreanu.* 1912 . . . . . —.60

» XXXIII. **Asupra cutremurului de pământ dela Marea de Marmara,** de *Dr. G. Macovei.* 1913 . . . . . —.80

» XXXIV. **Studii geologice și paleontologice din Dobrogea.** VI. Fauna amoniților triasici dela Hagighiol, de *Dr. Ioan Simionescu,* 1913. Cu 76 figuri în text și IX tabele . . . . 3.—

» XXXV. **Resturi de Ichtyosaurieni în Triasul din Dobrogea,** de *Dr. Ioan Simionescu.* 1913. Cu 4 figuri în text . . . . . —.20

» XXXVI. **Despre silicații sintetici de bismut,** de *Dr. Ing. C. Niculescu-Otin.* 1913. Cu 8 figuri în text și 1 tabelă. . . . —.50

» XXXVII. **Spiru Haret și invariabilitatea marilor axe planetare,** de *C. Popovici.* 1913 . . . . . —.20

No. XXXVIII. **Contribuțiuni la metalurgia antică a Cuprului în țerile locuite azi de Români**, de *Dr. Ing. C. Nicolescu-Otin*. 1913. Cu 64 figuri în text și 6 tabele . . . . . 2.—

Tomul VI, 1915 :

» XXXIX. **Cercetări originale despre pelagra în România**, de *Dr. A. Babeș* și *Dr. V. Bușilă*. Premiul Adamachi din 1912. Cu 29 stampe și 35 tabele statistice . . . . . 20.—

Tomul VII, 1913 — 1916 . . . . . 9.—

» XL. **Repejunea sunetului la corpurile lichide**, de *P. Boydan*. 1913. . . . . —.20

» XLI. **Contribuțiuni la studiul anatomiei, istologiei și fiziologiei hepato-pancreasului dela Moluște**, de *Elena Nicodim*. 1913. Cu 11 figuri în text și 2 tabele . . . . . 1.—

» XLII. **Asupra originii taurinelor românești**, de *Dr. Agricola Cardaș*. 1914. Cu 4 tabele și 6 figuri în text . . . . . —.70

» XLIII. **Studii histologice și anatomice asupra hirudineelor**, de *Dr. I. A. Scriban*. 1915. Cu 95 figuri în text . . . . . 5.—

» XLIV. **Materialul zootehnic din județele Durostor și Caliacra**, de *Dr. Agricola Cardaș*, 1915. Cu 7 tabele . . . . . 1.—

» XLV. **Nutrirea animalelor domestice și a omului**, de *Dr. H. Vasiliu*, 1916 . . . . . 1.50

BUCUREȘTI
INST. DE ARTE GRAFICE „CAROL GÖBL" S-SOR I. ST. RĂSIDESCU
16, STRADA PARIS (FOSTĂ DOAMNEI), 16

2.21
402

ACADEMIA ROMÂNĂ

PUBLICAȚIUNILE ADAMACH

No. XLVI.

TOMUL VIII.

PESCĂRIA ȘI PESCUITUL IN ROMÂNIA

DE

Dr. GR. ANTIPA

1916.

PREȚUL 25 LEI